

Fontes Rerum Ecclesiarum
in Transylvania 1/2.

A TÖRTÉNELMI
KÜKÜLLŐI REFORMÁTUS
EGYHÁZMEGYE
EGYHÁZKÖZSÉGEINEK
TÖRTÉNETI
KATASZTERE

II.

1648–1800

Désfalva – Kőródszentmárton

KOINONIA
Kolozsvár 2009

A történelmi Küküllői Református Egyházmegye
egyházközségeinek történeti katasztere

II.
1648–1800

Fontes Rerum Ecclesiasticarum in Transylvania

A Babeş-Bolyai Tudományegyetem
Református Tanárképző Kara
és az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár
kiadványsorozata

A sorozatot szerkeszti
Buzogány Dezső
Sipos Gábor

© FoRET 2009

A TÖRTÉNELMI
KÜKÜLLŐI REFORMÁTUS
EGYHÁZMEGYE
EGYHÁZKÖZSÉGEINEK
TÖRTÉNETI KATASZTERE

II.

1648–1800

DÉSFALVA – KÓRÓDSZENTMÁRTON

*Összeállította, sajtó alá rendezte, bevezető tanulmánnyal,
jegyzetekkel és mutatókkal közlést teszi*

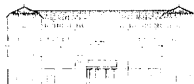
Buzogány Dezső – Ösz Sándor Előd – Tóth Levente

Tanulmányokkal kiegészítette

Horváth Iringó – Kovács Mária Márta – Sipos Dávid

Megjelent az Országos Felsőoktatási Kutatási Tanács
Programul Național de Cercetare-Dezvoltare-Inovare (PNCDI-II)
nevű kutatásfinanszírozási programja keretében elnyert
pályázati támogatással (pályázati szám ID_491).

A kötet megjelenését támogatta a Nemzeti Kulturális Alapprogram
és a Maros Megyei Múzeum (Muzeul Județean Mureș).

Műszaki szerkesztő
Hankó-Nagy Alpár

Borítóterv
Könczey Elemér

Készült a csíkszeredai Alutus nyomdában.

ISBN 978-973-7605-97-9

ISBN 978-973-7605-76-4

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

A történelmi Küküllői Református Egyházmegye egyházközsegeinek történeti katasztere /
ed.: Buzogány Dezső. – Cluj-Napoca : Koinónia, 2009–
vol.

ISBN 978-973-7605-97-9

2. Kötet : Désfalva - Kóródszentmárton / ed.: Buzogány Dezső, Ősz Sándor Előd, Tóth
Levente. – ISBN 978-973-7605-76-4

I. Buzogány, Dezső (ed.)

II. Ősz, Sándor Előd (ed.)

III. Tóth, Levente (ed.)

28

528.4

TARTALOMJEGYZÉK

Egyházi karrier-lehetőségek a Bethlen család környezetében	7
A kiadásról	26
Désfalva	31
Dicsőszentmárton	55
Domáld	68
Egrestő	69
Ernye	104
Erzsébetváros	105
Gógán	139
Gógánváralja	185
Harangláb	226
Héderfája	276
Kerelő	332
Kerelőszentpál	335
Kiskend	362
Kóród	382
Kóródszentmárton	383
Lelkészek névsora	438
Tanítók (léviták) névsora	450
A Kükküllői Református Egyházmegye ötvösművészeti és ónművességi emlékei II.	459
Úrasztali edények katalógusa	495
A Kükküllői Református Egyházmegye régi textíliáiról II.	565
Régi textíliák katalógusa	598
A Kükküllői Református Egyházmegye orgonái II.	631
Tárgymutató	643
Latin szavak és kifejezések jegyzéke	704
Névmutató	718
Helynévmutató	744

EGYHÁZI KARRIER-LEHETŐSÉGEK A BETHLEN CSALÁD KÖRNYEZETÉBEN¹

Még a pogány görögök és rómaiak nagy emberei is dicsőségeknek nagy pontyát tartották abban, ha kinek rabjai és jobbágjai közzül poeták vagy philosophusok származtanak²

A 17–18. századi Erdélyben a lelkészek a vidéki elit meghatározó szereplői voltak. Nemcsak a hívek lelki életével foglalkoztak, hanem más jellegű feladatokat is elláttak: részt vettek a közigazgatás alsóbb szintű – vármegyei, járási, falusi – hivatali munkájában, uradalmak gazdasági, jogi, igazságszolgáltatási ügyeivel bajlódtak. Tudásuknak, társadalmi tekintélyüknek, személyes kapcsolataiknak és nem utolsósorban erkölcsi magatartásuknak köszönhetően megkülönböztetett figyelemben, gondoskodásban részesültek. Jelenlétük meghatározó volt a gyülekezet életében, gyakran a falu vagy vidék megbecsült személyei voltak. Tisztában voltak ezzel a politikai, gazdasági elit képviselői is, ezért karolták fel a tehetségesebb ifjakat, iskolába, kollégiumba küldték, nevelőként alkalmazták, vagy éppen külföldi tanulmányaikat támogatták.

Az erdélyi református oktatástörténeti kutatások nem vizsgálták behatóbban az egyházi elit életútját, a személyi karriereket.³ Többnyire monografikus feldolgozások születtek, melyek az oktatás körülményeit, helyszíneit és az oktatók személyét mutatták be. Nem foglalkoztak azokkal a kérdésekkel, melyekre jelen tanulmány keretében keressük a választ: melyek azok a mozzanatok, amelyek a lelkési, tanítói karrierekben meghatározók, hogyan működik a kiválasztás, a társadalom mekkora rétegét öleli fel a szelekciós bázis, mekkora szerep jut a személyes kapcsolatoknak. Az alábbiakban arra teszünk kísérletet, hogy ezeket a folyamatokat, szelekciós szempontokat megragadjuk, azonosítsuk. A 19–20. századi európai felsőbb oktatási lehetőségek vizsgálatát elvégző Hartmut Kaelble a kezdeti időszakot a jótékonysági segélylehetőségek korának nevezi.⁴ Állításai a 19. század eleji Nyugat-Európára vonatkoznak, de az általa leírt jellemzők még markánsabban megfigyelhetők a jóval elmaradottabb erdélyi 18. századi viszonyok között. Teljes mértékben elfogadható az a nézete, mely szerint a támogatókon és adományokon alapuló segélyrendszer koordinálatlan, az alsóbb rétegek képviselőinek a felsőbb oktatásban való megjelenését jelentős mértékben befolyásolja a szerencse.

¹ A kutatást a Magyar Köztársaság Oktatási Minisztériuma és a Magyar Tudományos Akadémia Domus Hungarica Scientiarum et Artium ösztöndíja támogatta.

² MOL P 1955 1 cs. 6. t. f. 95–96. Enyedi István levele Bethlen Elekhez. Enyed, 1695. dec. 21.

³ A magyarországi protestáns lelkészek életútjával, képzésével, megélhetési körülményeivel kapcsolatosan lásd Ugrai 2003; Ugrai 2004; Ugrai 2007.

⁴ Az európai és amerikai oktatás társadalomtörténetének historiográfiai áttekintése: Sasfi 2006, leginkább 510–523.

⁵ Kaelble szerint ezen első korszak legfontosabb jellemzői: az oktatás alapvetően a hagyományos elitek és a nemesség fiaira terjed ki, az alsóbb rétegek anyagi eszközök hiányában távol maradnak tőle, a szegény diákok támogatása az egyház, testületek, családok, magánszemélyek adományaira épül, valamint a szolgálói rendszerre.

A vizsgálatba bevont területet leginkább a Bethlen család Küküllő vármegyei birtokai képezik.⁶ A vármegye területén fekvő családi birtoktestek, uradalmak két egyházmegyéhez tartoztak a 17–18. században, ennél fogva a tanulmányban szereplő adatok, személyek is többnyire a Küküllői Református Egyházmegyével vagy az Udvarhelyi Református Egyházmegyével⁷ hozhatók kapcsolatba. Az udvarhelyi vonatkozások pedig egy másik közigazgatási egységet, Felső-Fehér vármegyét⁸ is bekapcsolják a dolgozat térbeli kereteibe, így válik teljesebbé az a kép, melyet a Bethlen-család birtokain tevékenykedő református egyházi elitről megrajzolhatunk. Behatárolt térben, időben és közegben követjük a református egyházi elit képviselőinek életútját tanulmányaik kezdetétől hivatali pályájuk végéig. A személyi karrierrek döntő és legfontosabb pillanataira, mozzanataira összpontosítunk.⁹

Jelen tanulmány elsődlegesen levéltári forrásokra épül, ezek közül legfontosabb és információ szempontjából a leggazdagabb a családi archívum.¹⁰ Volumenét tekintve jóval kisebb, de igen lényeges forráscsoportot jelent a Küküllői Református Egyházmegye vizitációs és bírósági jegyzőkönyveinek gyűjteménye.¹¹ Ennek segítségével lehet nyomon követni az egyházi személyek pályafutását, szolgálati helyeit. E forrásokat diáknévsorok, peregrinációs albumok, adattárak egészítik ki, melyek segítik a pontos biográfiai adatsor összeállítását.

Alumniumok, légátumok

A vidéki értelmiség, a falusi lelkészek és tanítók hivatali pályára kerülését rendszerint több éves és különböző szintű és színvonalú tanulási folyamat előzi meg. Ennek során sajátítja el – lehetőségeihez mérten – a fiatal a későbbi munkájához szükséges teológiai, gazdasági, jogi, nyelvi ismereteket. Célzerű tehát azzal kezdeni a vizsgálódást, hogy a bethleni Bethlen családdal kapcsolatba hozható egyházi személyek honnan kerültek be egy-egy tanintézménybe, hogyan történt a kiválasztás, kiknek nyílt lehetőség a tanulásra. Általában meghatározó a családdal, családtagokkal való személyes viszony, kapcsolat. A 17–18. századi erdélyi protestáns oktatási rendszer sajátosságainak köszönhetően a gimnáziumi és kollégiumi diáknak több lehetősége is volt, hogy személyes kapcsolatba kerüljön főúri családok tagjaival, patrónusokkal. Közismert, hogy az erdélyi református középiskolák minden nagyobb egyházi ünnep alkalmával légátusokat küldtek a környék uradalmi központjaiba, a vidék protestáns birtokosaihoz is. A Bethlen családot a sátoros ünnepek alkalmával Erdély szinte minden középfokú iskolájából rendszeresen

⁶ Legfontosabb birtoktestek: Bethlenszentmiklós, Bonyha, Bernád, Csávás, Dányán, Dicsőszentmárton, Erzsébetváros, Gógán, Kisbún, Küküllőszéplak, Küküllővár, Magyarherepe, Marosbogat, Mezőbodon, Nagymedvés, Nagybún, Radnót, Teremi.

⁷ Nagybún, Kisbún miatt.

⁸ Az itteni Bethlen-birtokok közül Alsórákos, Olthévíz tartozott az Udvarhelyi Egyházmegyéhez.

⁹ Pusztán a Bethlenekkel kapcsolatban álló egyháziak életútját vizsgálva némiképp torz kép alakulhat ki a karrier-lehetőségekről, lelkészi pályafutásokról, jelen írást ezért olyan esettanulmánynak szánjuk, amelynek következtetéseit, eredményeit a későbbiekben több – más területre és családokra kiterjedő – kutatással kell összehasonlítani.

¹⁰ A Bethlen család levéltára jelenleg több különálló egységben található: ROLKmg F 327, F 328 valamint MOL P 55, P 56, P 1951, P 1952, P 1953, P 1954, P 1955, P 1960.

¹¹ A Küküllői Református Egyházmegye vizitációs és parciális zsinati jegyzőkönyvei: EREL KükEhmLvt Egyházlátogatási jegyzőkönyvek: II/1, II/2, II/3, II/4, II/5, II/6. Kiadva: KükTK I. Egyházmegyei összeírások: KükEhmLvt Conscri. 1714, KükEhmLvt Conscri. 1749. Parciális zsinati jegyzőkönyvek: I/1, I/2, I/3.

felkeresték. A légátusok nevét és a köszöntő leveleket (konceptusokat) az iskolák tanárai küldték el a patrónusoknak.¹² Az enyedi professzorok levele világosan elárulja, milyen célt szolgált ez az intézmény: *Tisztünknek ismerjük erről az Isten gondviseléséről megemlékezni alázatosan; jelét is adni az jó tudományok körül való forgolódásunknak azok előtt minden becsülettel, akik szeretik és segítik Istennek közöttünk letöltött veteményes kertét.*¹³ Szükséges volt tehát minden alkalommal újabb bizonyosságát adni annak, hogy a felajánlott alumnumok és alapítványi összegek nem hiábavalók. A légáció minden esetben kiváló lehetőséget biztosított a diák számára, hogy megismerkedjen a családdal, ez pedig elősegítette jövődöbeli pályáját.

Az ünnepi küldöttök többnyire a család biztosította iskolai alumnumok hasznélvezői közül kerültek ki. Az alumnusok kiválasztása, beajánlása többféleképpen történt. Egyrészt az iskolák professzorai, gondnokai (gyakran épp a család képviselői) döntöttek el, – a felajánló egyetértésével – kit tartanak érdemesnek az ösztöndíjra. Kis Gergely udvarhelyi professzor Bethlen Gergelyhez címzett levelében ezt írja: *Nagyságodnak szegény iskolánkhoz méltóztatott kegyes alamiznájának vételére Hertzeg István helyett intéztük ezen alkalmatossággal alázatosan udvarló Bitai Péter ifjat oly reménység alatt, hogy mind magaviseletének alkalmaztatásával, mind tanulásbéli igyekezetének jeleivel gratiat találhat nagyságtok előtt.*¹⁴ Bitai az „intézés” után 1784-ben,¹⁵ majd 1786-ban¹⁶ is felvette az évi 20 ft. alumnumot a nagybúni tiszttartótól.

Az ösztöndíj megszerzésének más útja is volt. 1773-ban Vesmás György levélben köszöntö meg Bethlen Lajosnak, hogy támogatta enyedi tanulmányait, és ezzel búcsút is vett a múzsáktól.¹⁷ *Már azon alumnia vacantiaba lévén, nagyságod híre s akarattya ellen tiszteletes professor uramék senkinek nem adgyák, mellyhez képest kérem én nagyságodtól azon beneficiumot egy jó igyekezetű Balog László nevű iffúnak, ki is a collegiumba egyik cantor, belső hivatalra szánta magát –* írja a patrónushoz Hegyi Mózes nagybúni lelkész.¹⁸ Hasonló módon – levélben történő ajánlással – igyekszik alumnumot szerezni a bethlenszentmiklósi tiszttartó is Demeter Zsigmondnak, *ki máris jó igyekezetének s ártatlan életének szép jeleit mutatta meg.*¹⁹ A személyes ismeretség a patrónus környezetében élőknek lehetőséget adott, hogy ajánlással, jó szóval befolyásolják döntéseit. Ugyanakkor a megbízható és becsületes ajánló egyben garanciát is jelentett arra nézve, hogy az alumnumot elnyerő személy érdemes a támogatásra, a felkarolásra. Az ösztöndíjas diákok származása, társadal-

¹² Ünnepi légátusok kiküldéséről tudósító levelek a család levéltárában: Kolozsvárról – ROLKmlg F 328 Nr. 28. f. 171. (1695. dec. 19.); Uo. Nr. 44. f. 142. (1752. dec. 19.); Marosvásárhelyről – MOL P 1953 2. cs. 6. t. f. 115–116. (1724. ápr. 11.); Nagyenyedről – ROLKmlg F 328 Nr. 28. f. 70. (1694. dec. 20.); Uo. f. 72. (1695. dec. 20.); Uo. f. 168. (1695. dec.); Szászvárosról – ROLKmlg F 328 Nr. 28. f. 52. (1782. márc. 29.); Szatmárról – MOL P 1953 2. cs. 6. t. f. 161–162. (1741. május 17.); Székelyudvarhelyről – ROLKmlg F 328 Nr. 39. f. 270–271. (1736. május 17.).

¹³ ROLKmlg F 328 Nr. 28. f. 72. Az enyedi professzorok tudósító levele. Nagyenyed, 1695. dec. 20.

¹⁴ ROLKmlg F 328 Nr. 65. f. 5. Kis Gergely levele Bethlen Gergelyhez. Székelyudvarhely, 1783. ápr. 14.

¹⁵ ROLKmlg F 328 Nr. 149. f. 511. Bitai Péter elismervénye 1784. áprilisában.

¹⁶ ROLKmlg F 328 Nr. 149. f. 438. Bitai Péter elismervénye 1786. ápr. 24-én.

¹⁷ ROLKmlg F 328 Nr. 50. f. 82. Vesmás György levele Bethlen Lajoshoz. Enyed, 1773. nov. 17. Vesmás 1769-ben subscribált Nagyenyeden.

¹⁸ ROLKmlg F 328 Nr. 50. f. 290. Galambfalvi Hegyi Mózes levele Bethlen Lajoshoz. Bún, 1774. febr. 27. Balog László 1772 óta tanult Enyeden.

¹⁹ ROLKmlg F 328 Nr. 49. f. 180. Kerekes János levele Bethlen Lajoshoz. Bethlenszentmiklós, 1772. márc. 7. Demeter Zsigmond 1772-ben subscribált Enyeden.

mi, vagyoni helyzete még alig ismert. Mindössze Demeter Zsigmondról sikerült kideríteni, hogy testvére is értelmiségi pályát választott, a Hunyad megyei Kitiden volt lelkész.²⁰

A házitanítói intézmény

A Bethlen család tagjai kiemelt támogatói voltak a református egyháznak és oktatási intézményeinek. Az udvarhelyi gimnázium javára tíz alkalommal tettek alapítványt,²¹ de más erdélyi kollégiumok diákjai is rendszeresen élvezték a család biztosította segítséget. A környezetükben megforduló, támogatásukkal tanuló ifjak közül kerülhettek ki később azok a házitanítók, vagy kollégiumi segédtanítók (praeceptorok), akikre aztán a legfiatalabb Bethlenek felkészítését, előmenetelük felügyeletét bízták. A házitanítóskodás sok fiatalnak jelentette a karrier első lépését. Vásárhelyi Tőke István, majdani udvarhelyi tanár Bethlen Mihályt készítette külföldi peregrinációra.²² Borosnyai Lukács János nagyenyedi lelkész, udvarhelyi tanár, majd püspök diákkorában, (a 18. század elején) Bethlen Istvánnak volt nevelője.²³ Szigethi Gyula Mihály a későbbi udvarhelyi gondnokot, Bethlen Sándort tanította,²⁴ a már említett nagybúni lelkész, Galambfalvi Hegyi Mózes pedig nagyenyedi diákévei alatt, vagy után nevelősködött a Bethleneknél.²⁵

A házitanító vagy az iskolai praeceptor és a patrónus gyermeke között személyes, bensőséges kapcsolat alakult ki. Ennek szép példáját olvashatjuk Kemény Krisztinának a kolozsvári kollégiumban tanuló fiához, Bethlen Gergelyhez 1743–49 között írt leveleiben. Egy alkalommal a gondos édesanya tanácsokkal látja el fiát, hogyan viszonyuljon házitanítójához, egyben utalást is tesz annak származására: *Minthogy pedig már Csávási uram a praeceptorotok, szavát fogadd ökegyelmének, tanulj szorgalmasan, mert ezelőtt akármicsoda állapotban volt ökegyelme nállunk, de már most praeceptor. Én is úgy becsülöm ökegyelmét ennekutánna, mint praeceptort, és magának is megírtam ökegyelmének, hogy ha szót nem fogadsz, és nem engedelmeskedel, megverjen, ha pedig szavát fogadod, és jól tanulsz, én is megmutatom hozzád édes anyai indulatomat.*²⁶ Csávási eredetéről, társadalmi helyzetéről nem szolgál pontos információval az anya, de sejtethető, hogy olyan személyről van szó, aki tanítóskodását megelőzően alacsonyabb státuszban volt.²⁷

A személyes ismeretség, a közeli viszony előbb-utóbb más – pl. anyagi vonatkozású – előnyökkel is társulhatott. Jó példa erre Solymosi Ferenc esete, akit 1703 körül Bethlen Sámuel alkalmazott fia, György, Ádám, ifj. Sámuel és Imre praeceptorául. 1713-ban a testvérek közös megegyezéssel két bonyhai telket adományoztak Solymosinak a rajta lévő épületekkel és hozzátartozó földekkel együtt, hogy azt haláláig használhassa.²⁸ Solymosi családja 35 év múlva 400 fo-

²⁰ HuZaTK I. 416.

²¹ EREL FőkonzLvt 1784/34.

²² Bethlen [1691–1695]. Lásd az utószót.

²³ Gönczi 1895. 14.

²⁴ Szigethi 1825. 56–57.

²⁵ Jakó–Juhász 1979. 142. 1725-ben subscribált Enyeden. Vele egy osztályban tanult a másik hasonló nevű diák, Galambfalvi György, feltehetően testvére, aki Bethlen Lászlónak, Gergelynek volt nevelője, majd udvari lelkész.

²⁶ MOL P 1955 4. cs. 22. t. f. 4. Kemény Krisztina levele Bethlen Gergelynek. Máramarosziget, 1744. febr. 1.

²⁷ A kolozsvári kollégiumban egyetlen ilyen nevű diák van ebben az időben, Csávási Dániel, aki valószínűleg azonos a későbbi búzásbesenyői (1757–1761), kükküllőszéplaki (1763), mikesfalvi (1764–1768), gógáni (1770–1786) és erzsébetvárosi lelkésszel (1787–1803). Török 1906. 32., KükTK I. 401.

²⁸ [...] méltó tekintetben vévén [...] mind idvezült édes atyánk néhai méltóságos gróff bethleni Bethlen Sámuel

rintot kapott, mikor a Bethlen család visszaváltotta tőlük a két telket.²⁹ Az anyagi haszon mellett nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy a házitanítóskodás kiváló alkalmat jelentett a fiatal diák számára a főúri körökkel való ismerkedésre, a csiszolt, kifinomult modor és viselkedés elsajátítására is. Borosnyai Lukács János három évig nevelősködött Bethlen István mellett, és saját bevallása szerint is *sok külső ügyességet és társalgási finomságot sajátított el*.³⁰

Nevelőként, tanítóként érdemeket szerezni a Bethlen családban minden jel szerint nem volt hálátlan feladat. Aki élni tudott a lehetőséggel, és megfelelő elszántság és szorgalom volt benne, az hamarosan lelkészként került a familiához egyik-másik faluba, uradalmi központba. Udvari lelkészek leghamarabb azokból lettek, akik már korábban – alumnusként, praeceptorként – elnyerték a patrónus tetszését. Sok esetben egy-két éves külföldi tanulásukat, peregrinációjukat is a korábbi támogató fedezte. Rozgonyi P. János 1685-ben Bethlen Gergely udvari prédikátorként jelenik meg a forrásokban,³¹ korábban udvarhelyi gimnáziumi tanár. Szokolyai István peregrinációja után Bethlen János kancellár udvari papja lett, később nagybaconi lelkész, majd 1706-ban került Székelyudvarhelyre, ahol esperessé választották.³² Hasonlóképpen kezdte karrierjét Bonyhai Simon György küküllői esperes és püspök is, ő 1703–1709 között papskodott Bethlen Miklós udvarában.³³

Az uradalmi falvakban élő lelkészek közösségi szolgálata

Az udvari lelkészek és tanítók mellett igen jelentős azoknak köre, akik a család birtokain, az uradalmakhoz tartozó falvakban viseltek lelkészi szolgálatot, tanítószágot. A birtokos tiszttában volt vele, hogy lényegesen könnyítheti a falusiakkal, jobbágyaival lévő ügyes-bajos dolgainak intézését, vagy a birtokigazgatással kapcsolatos adminisztratív teendőket, ha a helyi közösség kulcsembereinek számító lelkészeket saját klientúrájából, megbízható személyek közül választja ki. A családi levéltárban szép számmal akad olyan kezeslevél, tanúsítvány, elismervény, de akár uradalmi összeírás vagy számadás is, melyen a helyi lelkész, iskolamester aláírása szerepel. Karancsi János³⁴ bonyhai, Fogarasi Kis Tamás³⁵ és Diószegi V. János³⁶ teremi lelkészek neve tucatnál is többször jelenik meg a küküllővári családi levéltár irataiban: szökött és elfogott jobbágyok kezesleveleit fogalmazták, hitelesítik, vallató biztosként intézkednek, összeírást készítenek, számadásokat ellenőriznek. Pais László bonyhai rektor pedig Bethlen Pál számtartójának bizalmi embereként szerepel a forrásokban.³⁷ A névsort folytatni lehetne nagybúni, alsórákosi, bethlenszentmiklósi lelkészekkel,

uram önagsága életiben öt esztendőig mellettünk praeceptor hivataltban való fáradozását, mind penig annakutánna in communi et privato hozzánk ugyan más öt esztendő elfolyása alatt való relatiojában contestált hív szolgálattját. MOL P 56 35. cs. 71. t. f. 62–63. Bonyha, 1713. aug. 12.

²⁹ MOL P 56 35. cs. 71. t. f. 101–106. Bethlen, 1747. szept. 14.

³⁰ Ravasz 1889. 111.

³¹ ROLKmIg F 328 Nr. 252. f. 6–7. Mezőbodon, 1685. szept. 4.

³² Benkő 2004. 68.

³³ MOL P 1953 1. cs. 1. t. f. 1. Bethlen József kötelezvénye Bonyhai Györgynek. Bethlenszentmiklós, 1716. július 30.

³⁴ 1655–1684 között szolgált Bonyhán, KükTK I. 399.

³⁵ 1669–1685 között nagyteremi lelkész, 1684–85-ben rövid ideig a Küküllői Református Egyházmegyéje esperese.

³⁶ 1685–1699 között nagyteremi lelkész.

³⁷ MOL P 1954 2. cs. 6. t. Bonyha, 1790. júl. 31.

tanítókkal is, hiszen lépten-nyomon megjelennek ügyintéző, eljáró egyháziak a családi iratokban, de minden tekintetben sokkal érdekesebb a Csávási Vas család esete, ezért az alábbiakban az ő történetüket próbáljuk meg nyomon követni a meglévő források segítségével.

A Csávási értelmiségi modell

A Csávási Vas család és a Bethlen família kapcsolatának különlegessége, hogy több mint másfél évszázadon keresztül viszonylag jól nyomon követhető a forrásokban, a Vas családból származó egyháziakkal mind a szűkebb családi környezetben, mind a középszintű egyházi elit képviselői között találkozhatunk. A küüllői egyházmegye tanítóinak és lelkészeinek 1800-ig vezetett névsorában összesen 14 olyan személyt lehet megkülönböztetni, akik a Csávási, Csávási Vas, Vas, Diószegi nevet viselik.³⁸ Hogy mindannyian ugyanonnan (Csávásról), ugyanabból a családból származnak, arról a 18. századi küüllői esperes, Csávási Vas Lőrinc vallomása győz meg: saját beszámolója szerint apja, akit szintén Lőrincnek hívtak, több társával együtt indult útra a kolozsvári kollégiumba Csávásról: *... és midőn már közelítettek volna Kolosvárhoz edgyik közzülek elészóllallik, és azt mondgya: no, fratres, mű szinte elérjük Kolosvárt, de nem tudgyátok-é, hogy műnket minnyájon Vaséknak hívnak, hanem én jövöllanám, [35v.] hogy ki-ki az nevét változtatná el, nehogy ennekutánna valami confusio essék a nevünkben, netalám az professorok is difficultálnák, hogy minnyájon egy nevezeten vagyunk. Approbállják, s igen is jó leszén, s kezdik mondani: ki tudna találni annyi nevet. Edgyik az hét közzülok azt mondgya: annál nincsen könnyebb dolog, mivel vegyük fel az gyümölcsöt, mindgyárast elég nevet találunk, s minnyájon kapnak rajta. Az szegény üdvezült atyám is köztök lévén, az atyám az almáról nevezi magát Almási Lőrincnek, megírt terem praedikátor pedig az dióról Diószegi Jánosnak, [...] az többi is elneveztek magokat az szilváról ki Szilvásinak, az barackról ki Baraszlainak.*³⁹ Diószegi János, Almási Lőrinc tehát ugyanúgy a Csávási Vas család tagja volt, akárcsak a többiek, az eskü alatt tett esperesi vallomás valóságához nem férhet kétség.

A csávási jobbágyok közül származó református lelkészek viszonylag korán megjelennek az egyházmegyei névsorban. Legelőször 1623-ban említenek ilyen nevű papot, épp Csáváson, majd a század második felében számuk már fél tucat körül mozog. A 18. században pedig szinte rajszerűen megsokasodnak, gyakran többen is hasonló névvel bukkannak fel egyszerre. Van köztük tanító (Küüllőváron, Csáváson, Marosbogáton, Nagybúnon), dányáni (Csávási Vas Lőrinc 1692–1715 között), küüllőszéplaki (Csávási Dániel 1763–1764 között), mezőbodoni, magyarherepei (Csávási Sámuel előbbi helyen 1738–1741, utóbbin 1745–1746 között), nagymedvesi (Csávási István 1669–1678 között) lelkész, sőt a 18. század második felében esperest is kitermelnek a fentebb idézett Csávási Vas Lőrinc személyében. Más források is megerősítik, hogy leszármazottaik nemcsak a küüllői egyházmegyében viseltek egyházi hivatalt, hanem Erdély-szerte sok helyen, sőt Magyarország területén is találkozni lehet velük.

Több forrás is kétséget kizáróan igazolja, hogy a Csávási, Csávási Vas, Diószegi Vas, Vas nevezetűek a Bethlen család jobbágyai voltak már a 17. században.⁴⁰ 1743-ban egy vállalat során

³⁸ A tanítók és lelkészek folyamatosan bővülő névsora jelenleg kéziratban van a kötet szerkesztőinek tulajdonában.

³⁹ MOL P 56 38. cs. 79. t. f. 35 r-v.

⁴⁰ MOL P 56 38. cs. 79. t. f. 27–36. Vállatás néhai Vas alias Diószegi János terem praedikátor őseiről. 1743. febr. 18.

megszólaló tanú, Csávási öreg Vas János, Bethlen Pál jobbágya így fejezte be mondanivalóját: *Erdélyben egy faluból annyi pap és mester nem lett, mint Csávásról; azok is pedig mind jobbágy emberek voltak, az két bonyhai méltóságos gróff urak jobbágyi.*⁴¹ Ezt erősíti a fennebb említett Csávási Vas Lőrinc nagykendi pap idézett vallomása is, mely szerint apja hat vagy hét társával együtt indult a kolozsvári kollégiumba Csávásról.⁴² A tanúk többsége ugyanakkor egybehangzóan állította, hogy ezek iskoláztatása az uraknak volt köszönhető, ők kezdték taníttatni, többüket a jobbágyság alól is felmentették.

A 17–18. századi forrásokban a Vasok mindvégig a Bethlenek jobbágyaiként szerepelnek, lakóhelyük többnyire Csávás, de találunk hasonló nevűeket Dányánban is. Valószínűleg földesuruk engedélyével, támogatásával,⁴³ jobbágyság alóli felmentéssel, kötelezvényadás után tanulhattak az erdélyi kollégiumokban. Azt nem lehet tudni, hogy vagyoni helyzetük mit engedett meg e családoknak, de kétségtelen, hogy gyerekeik közül önértől kevesen juthattak volna a nagyenyedi, kolozsvári kollégiumba. Jó példa erre a már említett Csávási Dániel, Bethlen Gergely preceptora. Néhány apró adalék azonban azt sejteti, hogy a család némely ága nem tartozott a falu legszegényebbjei közé. A csávási református egyház vizitációs jegyzőkönyveiben gyakran szerepelnek már a 17. század második felétől falusbíróként, esküdtekként, egyházfiként, később, a 18. században már Vas Lőrinc, Imre, István eklézsiái kurátorok, máshol Istvánnak és Lőrincnek szolgáját is említik.⁴⁴

A helyi társadalomban betöltött szerepük, közösségen belüli tekintélyük és vagyoni helyzetük valószínűsíthető stabilitása ugyanarra a dologra vezethető vissza: az iskolázásra, a felkészültségre. A csávási jobbágycsaládok (a Csávási Vas család ma is kiterjedt és számos ága él a faluban) közül többen is felismerték a tanulásban rejlő lehetőségeket, tudatosan választották ezt az utat, mint a jobbágyi állapotból való kitörésnek egyik lehetséges módját. Egyrészt ezzel magyarázható, hogy Vas János deákné a 18. század elején csávási jobbágyként mindhárom fiúgyermekét értelmiségi pályán indította el,⁴⁵ másrészt külső nyomás következménye is lehetett, hogy ezt az utat választották.⁴⁶ Kettős oka lehetett annak, hogy e jobbágyok az egyházi pályára mentek: a névtelenségből való kiemelkedés vágya, és az oda való visszasüllyedés elkerülése. A tanítóvá, lelkésszé magát feltornászó jobbágy immár szülőként igyekezett gyereke számára is jobb életet biztosítani. Több forrás is igazolja, hogy a jobbágyság alóli felmentést elnyerő személyek kötelezvényben fogadták a választott pályán való megfelelést, és gyerekeik taníttatását, kiművelését. Csak így érthető meg az idézett megjegyzés, melyet Vas János deáknének már lelkészkedő fiai után tett az összeíró.

Két olyan Csávásit ismerünk, akit felmentettek a jobbágyság alól. Egyik Diószegi V. János nagyteremi lelkész, idős Bethlen Sámuel jobbágya, akit több egybehangzó vallomás szerint ura felmentett a jobbágyi szolgálat alól.⁴⁷ Másik *Csávási János deák, alias Vas János*, talán épp

⁴¹ MOL P 56 38. cs. 79. t. f. 33r.

⁴² Uo. f. 35r.

⁴³ Pl. Csávási Benjámin kolozsvári diák esete, aki 1751-től Bethlen Józsefné „specialis alumnus”-a 3 éven keresztül évi 10 ft. és 20 véka búza ösztöndíj mellett. MOL P 55 29. cs. 29. t. f. 3.

⁴⁴ Bővebben róluk lásd KükTK I. 278–336.

⁴⁵ Sámuel kutyfalvi pap, Dániel Magyarországon lelkész, János Nagymedvésen szolgál 1711-ben. MOL P 1951 12. cs. 14. t. f. 21–34. A bonyhai jószág összeírása 1711-ből.

⁴⁶ Az 1711-es bonyhai összeírásban nevezett lelkészek után a következő megjegyzés szerepel: *Ezek azért íratlak fel, hogy ha a fiók papok nem lesznek, ne abalienálódgyanak.*

⁴⁷ MOL P 56 38. cs. 79. t. 27–36.

az imént említett Vas János deákné férje. Őt 1663 körül mentette fel a jobbágyság alól Bethlen Ferencné.⁴⁸ Amint a zsinati emlékeztető is írja, a felmentett személy egyúttal kötelezi magát, hogy utódait taníttatja, és a lelkészi közösségnek ajánlja fel őket. Ugyanígy cselekszik a szintén Csávásról származó Vas Bálint mócsi református lelkész 1747-ben, mikor kötelezvényben fogadja, hogy négy fiát, Lőrincet, Istvánt, Györgyöt, Bálintot kollégiumba adja, *kik is magokat készítsék opitulante Divina gratia az szent ministeriumra*.⁴⁹ Levele végén hozzáteszi, hogy azon fiai, akik ezt nem teljesítik, vagyis nem jutnak papi állásba, továbbra is Bethlen Pál jobbágysági maradjanak.

A Csávási Vasok bemutatott példája kapcsán két dolgot kell megjegyeznünk. A több, egybehangzó tanúvallomás, valamint a Csávási Vasok markáns jelenléte a lelkészek, tanítók között arra utal, hogy a Bethlenek tudatosan irányították őket az értelmiségi pálya felé. A földesúri szolgálat alól felmentett jobbágyság azonban kötelezettséget vállalt, hogy születendő fiait a későbbiekben ugyanerre a pályára szánja. E vállalást nyomatékosította a benne szereplő záradék, mely a jobbágyságba való visszakerülést írta elő mindazon utódoknak, akik mellőznék a tanulást. A kitétel lényegében ellentmond a Bocskai István által 1605-ben kiadott,⁵⁰ a református lelkészi özvegyeket és utódokat felmentő oklevél tartalmának, akárcsak az azt 1629-ben minden felekezetre kiterjesztő Bethlen Gábor-féle nemeslevélnek.⁵¹ A Csávási Vasok példája azt mutatja, hogy a lelkész-utódok nemességét biztosító 17. századi fejedelmi kiváltságlevelek érvényessége a 18. században már nem volt teljesen egyértelmű. A Bethlen család birtokain a jobbágysorúakból lelkésszé – és ezáltal nemessé – lett személyek utódait, habár jog szerint illette volna őket a státus, csak abban az esetben ismerték el nemesnek, ha papi hivatalra szánták magukat. Ilyenformán nyer értelmet a több generáción keresztül lelkészi pályát választó Csávásiak magatartása, így próbálnak megszabadulni a jobbágyságba való visszaszüllyedéstől.

A Bethlenek minden jel szerint megbíztak e család tagjaiban, ismerték őket és nem gördítettek akadályt iskolázásuk, taníttatásuk elé. Ezt mutatják azok az adatok is, melyek a Csávásiak más jellegű, de szintén bizonyos nivójú felkészültséget igénylő megbízatásáról szólnak. Csávási Vas István például 1680-ban a bonyhai jószág tiszttartóságát viselte,⁵² Csávásiné intézte Bethlen Gergely kolozsvári tanulmányai alatt a fiú ellátásával kapcsolatos ügyeket (kiadások, főzés, mosás, ruházat stb.), de 1711-ben bizonyos Vas János nevű csávási jobbágyság volt a marosbogáti jószág gondviselője is.⁵³ Rátermettségük lehetett az oka, hogy ilyen gyakran találkozni velük a család birtokain. Egészen közeli, személyes viszony is kialakult a két család tagjai között, hiszen Bethlen József 1717-ben kelt levelében a medvéi prédikátort, Csávási Vas Jánost egyenesen *kedves komám uramnak, tiszteletes komám uramnak* szólítja többször is.⁵⁴

⁴⁸ Az esetet feljegyezte a Küküllői Református Egyházmegye 1681. februárjában Héderfáján tartott parciális zsinatának jegyzőkönyve is: *Legyen emlékeztetiben mind a jelen lévő s mind a következő Szent Társaságnak, hogy emekelőtte jórészt 18 esztendőekkel Csávási János deák, alias Vas János manumittáltatván a tekintetes nemzeti Bethlen Ferencznétől és ökegyelme méltóságos úrfaitól etc., ajánlá s adá magát, posteritassit a mi társaságunknak akkor mindgyárt úgy, hogy valamikor, valamiben társaságunknak szolgálni kívántatik, mind belső, mind külső dolgokban, tehetsége szerint el nem mulattya, meg is cselekedte*. KükZs I. 139.

⁴⁹ MOL P 1951 17. cs. 14. t. f. 1. Csávási Vas Bálint kötelezvénye. Berkenyes, 1747. júl. 30.

⁵⁰ A Bocskai-féle privilégiumról legújabbán lásd Dáné 2003.

⁵¹ A Bethlen Gábor-féle címeres nemeslevélről lásd Tonk 2000.

⁵² MOL P 1955 1 cs. 6. t. f. 16–17.

⁵³ A bonyhai jószág összeírása 1711-ből.

⁵⁴ MOL P 1953 1. cs. 1. t. Bethlen József adománya Csávási Vas Jánosnak. Bethlenszentmiklós, 1717. márc. 12.

Az uradalmi falvak lelkészeinek társadalmi helyzete és kapcsolatai

Mit jelentett a család környezetében, a család birtokain lelkészkedni, milyen előnyei és hátrányai voltak e szolgálatnak, milyen lehetőséget jelentett a főúri körökkel való kapcsolat? Ezekre a kérdésekre próbálunk az alábbiakban válaszolni. Mindenekelőtt szembetűnő az „uradalmi” lelkészeknek és a más falvak prédikátorainak fizetésében tapasztalható különbség. Míg utóbbiak többnyire az átlagos prédikátori fizetésekkel azonos bérezésben részesültek,⁵⁵ addig a Bethlen birtokon szolgáló papoké ennél számottevőbb még akkor is, ha pusztán a patrónusi fizetést vesszük figyelembe. Az alsórákosi pap a hívektől járó fizetés mellett (1782-ben 36 mft. körül) az udvartól évi 30 mft-ot, 15 köböl búzát, 8 szekér szénát, 3 bárányt, 1 sertést, 1 hordó bort és fát kapott a 18. században.⁵⁶ Hasonló bére lehetett a bethlenszentmiklósi lelkésznek ugyanebben az időszakban: 30 mft., 50 kalangya búza, 4 szekér széna, 1 sertés és 1 hordó bor.⁵⁷ A nagyteremi lelkész ennél több bevételből gazdálkodhatott: 36 mft. mellett 175 kalangya gabonát, 50 veder bort, 6 bárányt, 1 sertést, 25 szekér fát, valamint sajtot, vaját, mézet kapott Bethlen Jánostól és utódaitól.⁵⁸ Bérezés szempontjából igazán kiemelkedő állomáshelynek számítottak Nagybún és Küküllővár. Mindkettő biztos anyagi körülményeket jelentett az ide meghívott és beiktatott lelkészeknek, és bizonyos, hogy bárki is foglalta el az itteni állásokat, hamarosan anyagi téren is lényeges változásokat könyvelhetett el. A nagybúni lelkész 18. századi fizetése a következőkből állott: 40 mft., 200 kalangya búza, 2 hordó bor, 2 disznó és tűzifa.⁵⁹ A küküllővári lelkész még ennél is többet vehetett kézbe, hiszen 1714-ben már 100 mft., 200 kalangya gabona, 100 veder bor, 2 disznó, 4 bárány és a szombati malomvám szerepel a díjlevelében.⁶⁰ Mindezek mellé természetesen a hívektől járó fizetés is hozzáadódott. Ezek ismeretében talán nem tűnik annyira meglepőnek, hogy a majdnem négy évtizedig Nagybúnon szolgáló Hegyi Mózes – nem lévén utódja – 1775-ben 1000 mft. alapítványt tett az udvarhelyi gimnázium két alumnusa számára.⁶¹

Az említett lelkészi fizetések pénzbeli összértékét nehéz pontosan megállapítani, mégis – csak az összehasonlítás végett – álljon itt két adat a 18. századi világi hivatalnokok bérezéséről. Marosszék tisztségviselőinek 1744-es fizetés-megállapítása a következőket írta elő: főkirálybíró 960 mft., alkirálybíró 200 mft., főorvos 80 mft., jegyző 70 mft.⁶² Az 1760-as években felállított Continua Táblák személyi állományának megtervezésekor az udvarhelyszéki tisztségviselőknek az alábbi bérezést állapították meg: alkirálybíró 300 mft., királyi adószedő 360 mft., jegyző 180 mft., seborvos 96 mft., járási biztos 96 mft., írnok 60 mft.⁶³ Látható, hogy egyetlen lelkész bére sem érte el a legmagasabb széki, vármegyei tisztségviselők szintjét, de többen is a jegyző és a királyi adószedő közti sávba tartoztak (pl. Nagybún, Küküllővár).

⁵⁵ Az Udvarhelyi Református Egyházmegye lelkészeinek többsége 60–120 mft. közötti fizetést kapott a hívektől 1782-ben. EREL FőkonzLvt 1782/195.

⁵⁶ UREL Régi protokollumok I/3. f. 31. 1715. évi fizetéskimutatás, UREL Régi protokollumok (1779) 242. 1779. évi összeírás.

⁵⁷ ROLKmIg F 328 Nr. 285. f. 156–183. A bethlenszentmiklósi birtok 1770. évi számadása, Uo. f. 208–237. (1774), Uo. f. 238–270. (1775), Uo. f. 287–315. (1776).

⁵⁸ EREL KükEhmLvt Conscri. 1714. f. 47–49. A nagyteremi lelkész fizetése 1714-ben.

⁵⁹ UREL Régi protokollumok (1779) 262. 1779. évi összeírás.

⁶⁰ EREL KükEhmLvt Conscri. 1714. f. 1. A küküllővári lelkész fizetése 1714-ben.

⁶¹ ROLHmIg F 39 Nr. 7. f. 576–577. Kisgalambfalvi Hegyi Mózes és felesége 1000 mft-ról való adománylevele az udvarhelyi gimnáziumnak. Székelykeresztúr, 1775. okt. 9.

⁶² Pál-Antal 2002. 139.

⁶³ Hermann 2003. 73–75. Az értékeket átalakítottuk magyar forinttá.

A főúri családnál való lelkészkedés további előnyöket is jelentett. Akárcsak a házitanítók – pl. a már említett Solymosi Ferenc – az udvari, uradalmi lelkészek is alkalmanként részesülhettek különböző adományban, honoráriumban, apróbb figyelmességben. Csávási János medvési pap 1717-ben kapta meg Bethlen Józseftől helybeli szolgálata idejére a földesúrnak járó dézsmát, és több földdarabot is a falu határában.⁶⁴ Szintén a Bethlenek engedelmeiből használhatott Zálányi Gergely radnóti lelkész egy telket és a hozzátartozó külső földeket az 1737-es birtokösszeírás szerint.⁶⁵ Ugyanilyen telket adhatott el Verestói Sámuel bonyhai lelkész lánya is, aki pénzsűke miatt kényszerült vásárba bocsátani apjától örökölt földét.⁶⁶

A számos kisebb-nagyobb adomány, engedmény a patrónus iránti feltétlen elkötelezettséggel, szolgálatkészséggel és többletmunkával járt. A falusi lelkészekről eltérően az uradalmi egyházi személyek mindenekelőtt udvari szolgálattal (Nagybúnon, Bethlenszentmiklóson, Bonyhán két udvar is volt), esetenként praeceptoroskodással tartoztak, de gyakran kellett olyan munkát is végezniük, amely nem feltétlenül teológiai tudásukat vette igénybe. Lényegesen nagyobb függőségben éltek, mint más társaik. Mindemellett természetesen a rendes lelkészi hivatalt is teljesíteniük kellett, ezért gyakran panaszkodtak a gyülekezet vizitáció alkalmával, hogy a lelkész elmulasztja templomi kötelességeit az udvari szolgálat miatt, főleg sátoros ünnepek alkalmával. A bonyhai és bernádi hívek 1727-ben közös panaszban jelezték, hogy *az urak olyankor hivatván ökegyelmét, az ecclesiakban az úrvacsorájának administratioja elmúlik*.⁶⁷ Mezőbodon is jelezte, hogy a templomi szolgálat gyakran elmarad, mire a vizitáció a következő határozatot hozta: *a tiszteletes minister úgy moderálja az udvarban való járást, hogy az Istené el ne múljék*.⁶⁸ Az egyházmegye előjárói igyekeztek úgy elsimítani az efféle konfliktusokat, hogy az lehetőleg mindenkinek megfeleljen, és a lehető legkevesebb negatív következménnyel járjon: rendszerint a lelkész az ünnep második napján osztott úrvacsorát a híveknek.

Az uradalmi lelkészkedéssel párosuló más feladatok, kötelességek jó példáját tárja fel id. Bodola Sámuel nagybúni lelkész néhány levele, amelyek az 1784–85-ös évek zűrzavaros eseményeiről tudósítanak. Túl ezen írások történeti forrásértékén és a Hóra-felkelés részleteiben bővelkedő beszámolóin egyúttal azt is példázzák, hogy személyesen vagy patrónusán keresztül milyen kapcsolatokat ápolt, kiket ismert, kikkel levelezett. Öt darab saját kezű és három továbbított, másolt levele maradt fenn,⁶⁹ segítségével igyekszünk bepillantást nyújtani a nagybúni lelkész ismerősi körébe, kapcsolati hálójába. Lényegében Bodola látta el friss hírekkel az egyházmegye esperesét, Kovásznai Istvánt, aki ekkor a meglehetősen félreeső Székelymuzsnán szolgált. A levelek és a továbbküldött beszámolók 1784 novembere és 1785 januárja között születtek. Ezek többségében az épp aktuális híreket meséli el a hunyad-zarándi eseményekről, többször megemlítve értesülése forrását. Így derül ki, hogy leginkább gróf Bethlen Sándor levelezéséből szerzi azokat, vagy a Fehér vármegyei alispán ír hozzá levelet, de egy alkalommal azt is leírja, hogy a dévai prókátorral levelez, ki iskolatársa volt. Máskor báró Kemény Zsigmondné és Haller Pál leveleit említi, vagy a nagyenyedi professzort, Galambos Mihályt, abrudbányai és más lelkészek beszámolóit hírforrásként. Kiterjedt levelezése, patrónusának hivatali kapcsolatai kiváló lehető-

⁶⁴ MOL P 1953 1. cs. 1. t. f. 12–13. Bethlen József adománylevele Csávási Vas Jánosnak. Bethlenszentmiklós, 1717. márc. 12.

⁶⁵ MOL P 1951 20. cs. 14. t. f. 43–111. Bethlen Mihály, István és László birtokainak összeírása. 1737. aug. 27.

⁶⁶ MOL P 1951 12. cs. 14. t. f. 1. Verestói Klára és Verestói Kata vásárszerződése. Csávás, 1750. márc. 11.

⁶⁷ KükTK I. 191.

⁶⁸ EREL KükEhmLvt II/4. 25. 1762. évi vizitációs jegyzőkönyv.

⁶⁹ UREL Régi iratok 29/1–29/8 jelzetek alatt.

séget biztosítottak Bodola számára, hiszen egyházmegyéje, esperese legfőbb hírforrásává tették, mely egyúttal jelentős felelősséggel is társult. A mozgalmas időkben rá háruló sokféle feladatát jól érzékelteti egy hosszabb levelének részlete: *kemény parancsolatom lévén gróf Bethlen Sándor úrtól, hogy önagsága mellett [ti. a gróf felesége mellett] legyek [Segesváron], mivel felettébb szánakozásra méltó állapotban vagyok a nagy félelem s különben is betegeskedése miatt. Minden második embert kelletik önagságához [Maros]Vásárhellyre levéllel expedálniom, ide [Nagy]Búnra is vigyáznom kell, hogy ha valami lármát akarnának csinálni, egyszeriben a főispány urat tudósítsam, mivel 300 nemesség nem messze fekszik mitőlünk.*⁷⁰ A nagybúni lelkésznek maximálisan meg kellett felelnie a patrónus-család elvárásainak, gyülekezetének és egyházmegyéjének egyaránt, ami nem kevés fejtöréssel járhatott, főleg hasonló helyzetben.

Bodolához hasonlóan mások is képesek voltak a család más birtokain helyt állni a több oldalról érkező elvárásoknak. Többségük olyan tehetséges és felkészült, iskolázott értelmiségi volt, aki meg tudott birkózni a nehezebb feladatokkal. Tudásuk, műveltségük szerencsés körülményekkel párosult, hisz lényegében e kettő együttállása biztosította a továbblépést, a karrier újabb lépcsőfokát. A következőkben néhány konkrét példán keresztül szeretnénk bemutatni, milyen egyéni karriert futhattak be a Bethlenek környezetéből induló fiatal egyházi értelmiségiek, milyen esélyt jelenthetett számukra a családdal kialakult kapcsolat, a személyes viszony. A feltételes mód használata azért indokolt, mert nem általános jelenségről van szó, ugyanis a Bethlenekkel kapcsolatba került lelkészeknek csak egy része érte el az egyházi karrier legmagasabb fokát, és lett belőle esperes, kollégiumi professzor vagy éppen püspök. Többségük megmaradt egyházmegyéje valamely parókiáján, vagy idővel más, nagyobb gyülekezetben szolgált jobb körülmények, nagyobb fizetés reményében.

A Bethlen család környezetének esélyei

A folyamatosan épülő küllői és udvarhelyi egyházmegyei lelkésznévsor jelenlegi adatai szerint a nagyobb uradalmi központokhoz tartozó falvak lelkészei karrier szempontjából több csoportba sorolhatók. Jól elkülönülnek azok, akiket átlagos lelkészi életúttal lehet jellemezni, ők egyik parókiából a másikba, netán egyik egyházmegyéből a másikba vándorolva végzik munkájukat. Sosem lesz belőlük magasabb egyházi tisztségviselő, legfeljebb valamely „zsírosabb” gyülekezet prédikátoraként fejezik be pályafutásukat. Közöttük vannak azok is, akik egyfajta zárt térben – a Bethlen birtokokon belül – mozognak. A református lelkészek életútjának vizsgálata során többször is tapasztalhattuk a következő tendenciát: bizonyos személyek életük során kizárólag a család környezetében végeztek lelkészi szolgálatot, valószínűleg személyes kapcsolatba kerültek a család tagjaival. Legnyilvánvalóbb példája ennek Szentkirályi Sámuel esete, aki nagyenyedi iskolai éveit után Oltszemen kezdte szolgálatát, később Héderfáján (1714–1716), Bonyhán (1720–1726) és Bethlenszentmiklóson (1727–1731) lelkészkedett. Kevesebb állomáshelyen, de jóval hosszabb ideig tevékenykedett Arday István, aki előbb Bonyhán (1734–1744), majd Csáváson (1746–1771) volt prédikátor. Szintén a család birtokaihoz tartozó falvakban szolgált Harasztkeréki Ferenc (Alsórákos 1710–1715, Nagyteremi 1721–1732 között) és Hegyi Mózes (Bethlenszentmiklós 1733–1736, Nagybún 1739–1777 között). Utóbbiak példája mintegy megerősíti

⁷⁰ UREL Régi iratok 29/5. Bodola Sámuel levele Kovásznai István espereshez. Nagybún, 1784. dec. 7.

az egyes lelkészek és a család közötti közeli viszony meglétét, hiszen idővel mindketten más egyházmegyében, de a család közelében folytatják tovább munkájukat.

Külön csoportot alkotnak azok a lelkészek, akik pályafutásuk betetőzéséként esperesi, tanári hivatalt töltenek be. A kükküllői egyházmegye 17–18. századi esperesi névsorát vizsgálva többnyire a kükküllővári, a gógáni, a nagyteremi és a bethlenszentmiklósi lelkészek tűnnek fel. Nem állítható, hogy kizárólag a Bethlen család jelenléte, befolyása miatt lettek egyházmegyéjük vezetői. Alaposabb kutatások kellene ahhoz, hogy ezt a kérdést tisztázni lehessen, de az mindenképp figyelemreméltó, hogy a család környezetéből induló egyházi értelmiségiek közül többen is jelentősebb karriert futnak be. Fogarasi Kis Tamás, Vajdaszentiványi János, Bonyhai Simon György, Körösi György, Csávási Vas Lőrinc vagy Dersi Ötvös János kükküllői esperesek mindannyian a család Kükküllő vármegyei birtokain éltek és működtek. Nagybúnon, azaz szintén a család Kükküllő vármegyei birtokán lelkészkedett Kassay Sámuel, Takáts János, Kis Pál. Idővel mindhárman az udvarhelyi egyházmegye esperesi székébe kerülnek. A sort folytatni lehet a többi nagybúni lelkésszel is: Bodola Sámuel, Magyarósi József, akiket később az udvarhelyi református gimnázium professzorai között találunk. 1778-tól kezdődően a reformkor végéig gyakorlatilag valamennyi Nagybúnon szolgált lelkész eljutott valamely magasabb egyházi hivatalba. Talán az sem véletlen, hogy Bajcsi András kükküllővári és bethlenszentmiklósi lelkész később Nagyenyedre kerül, ahol esperessé választották,⁷¹ ahogyan az is elképzelhető, hogy a 17–18. század fordulóján udvarhelyi esperes Nánási Mihály azonos az 1690–1695 között Kükküllőváron szolgáló lelkésszel.⁷²

Az egyházpártoló Bethlen család környezetéből indultak és a legmagasabb egyházi hivatalig jutottak Bonyhai Simon György és Borosnyai Lukács János. Életútjuk nagyon sok közös vonást mutat származásuktól kezdve egészen a karrier csúcsáig, a református egyház püspöki székéig. Mindketten alsóbb társadalmi szintről indultak: előbbi Bethlen Elek jobbágya, utóbbi zajzoni (Barcaság) zsellér fia volt. Történetük jó példa arra, hogy tanulással, szorgalommal és megfelelő pártfogókkal, kapcsolatokkal milyen karrier-lehetősége nyílt a 18. században akár a legalacsonyabb származásúaknak is.⁷³ Az alábbiakban diáknevsorokban, lelkész- és peregrinus-adattárakban, életrajzokban fellelhető adatok és eddig ismeretlen levéltári dokumentumok alapján mutatjuk be e két személy pályafutásának részleteit.⁷⁴

Bonyhai Simon György 1673-ban született Bonyhán. Előbb Kolozsváron tanult, majd 1689-től a nagyenyedi kollégiumban, ahol köztanító, contrascriba és végül senior volt. 1695-ben a poétika osztályban tanított. Éles esze, szorgalma, felkészültsége és tudásvágya a kollégium professzorának, Enyedi Istvánnak érdeklődését is felkeltette, aki levélben számolt be Bethlen Eleknek

⁷¹ KükTK I. 397.

⁷² Erre utal Nánási Mihálynak Bethlen Gergellyel folytatott levelezése. ROI.KmIg F 328 Nr. 28. f. 295. Az udvarhelyi egyházközség levele Bethlen Gergelyhez. Székelyudvarhely, 1696. jún. 5.; Uo. Nr. 29. f. 173. N. M. esperes levele B. G.-hez. Székelyudvarhely, 1697. nov. 7.; Uo. Nr. 27. f. 271. N. M. esperes levele B. G.-hez. Székelyudvarhely, 1697. nov. 16. A feltevést igazolja az is, hogy Zoványi adattárában Nánási Mihály udvarhelyi esperessége előtt etédi szolgálatáról ír, erre vonatkozó adat azonban eddig sehonnan nem került elő. Zoványi 1977. 434.

⁷³ Példájuk nem egyedülálló, hasonló karriert futott be Soós Ferenc is, aki kudui (Belső-Szolnok vármegye) jobbágycsalád gyerekeként előbb Kolozsváron volt alumnus, majd a Bethlen és Bánffy családok támogatásával Franekerben peregrinált. Róla: Soós 1912, illetve Keszeg 2007.

⁷⁴ Felhasznált adattárak: Jakó–Juhász 1979; Zoványi 1977; Szinnyi 1891–1914; Pápai 1711–1726; Ravasz 1889; Bod 1766; Herepei 1971.

a jobbágyfiú figyelemreméltó képességeiről: *Nállunk mostan poeseos praeceptor, melly provinciát mindnyájunk örömeire adminisztrál, fellyebb való tudományokban penig annyira ment, hogy a mi iffjainknak ékességei és minden jóra elkészültjei közöttül legyen. Melyben kegyelmednek is, uram, öröme legyen, benne nem kételkedhetem.*⁷⁵ A kollégium vezetője egyúttal közbenjárást, segítséget kér, mert annyi ajándokát tudom Istennek nálla [ti. Bonyhainál], *hogy ha tudományának tovább való gradusának megszerzésére istenes patrocíniumok által segéttetnék, a mi ecclesiáinkban nem utolsó érdemű ember lenne.*⁷⁶ A tehetséges diákért közbenjáró tanár bibliai példával, – Filemon és rab-szolgája, Onesimus történetével⁷⁷ – próbálta meggyőzni annak urát, hogy a külföldi tanulmányokra szükséges anyagi támogatást megszerezhesse számára. Arra is felhívta Bethlen Elek figyelmét, hogy nincs annál dicsőségesebb dolog, *ha a kegyelmed házában cselédiből maga választ Isten (mindnyájunknak s a kegyelmed házában is ura, erőssége) maga ecclesiájában szolgáló papokat s tanítókat, kik az ecclesiának szolgálgván, minden keresztyén ember örömeinek szolgálnak.*⁷⁸ Az enyedi tanulmányok, majd fogarasi rektorkodás után Bonyhai 1699-ben indult külföldi útjára, előbb Oderafrankfurtban, majd 1701-től Angliában és Hollandiában tanult. 1702-ben érkezett haza, és következő évben Bethlen Miklósnak lett udvari papja egészen 1709-ig. Szolgálatáért járó évi fizetése 150 mft. volt, melynek kifizetése azonban a zűrzavaros idők miatt több évig is elmaradt. 1716-ban a Bécsben raboskodó kancellár fia, József kötelezvényben vállalta magára a több mint 400 forintnyi elmaradt bér kifizetését.⁷⁹ A hátralék utolsó részét majd csak 1733-ban, immáron püspökként kapta kézhez az egykori udvari pap.⁸⁰ A Bethlenek udvarában eltöltött hét év után küüllővári lelkésznek választották, majd 1712-től a küüllői egyházmegye esperesévé. Hamarosan az egyházkerület főjegyzője, majd 1728-tól püspöke lett. Ekkor Marosvásárhelyre ment lelkésznek, de küüllői esperesi hivatalát haláláig, 1737-ig megtartotta.

Szinte azonosan alakult a már említett Borosnyai Lukács János karrierje is. A barcasági zselérfiú neve 1713-ban bukkan fel a nagyenyedi tógátusok névsorában, majd hamarosan Bethlen Miklós környezetében találjuk őt is, hiszen a gróf unokáját, Istvánt tanítja 1716-tól. 1719-ben még nagyenyedi kollégiumi köztanító, 1720-ban meghívják nagybúni papnak, de nem vállalja. Egy évig Vízaknán tanítóskodik. 1721-ben az odafrankfurti, majd négy évig a leideni egyetem tanulója. Hazatérése után rövid ideig Kemény Simonné udvari papja Marosvécsen. Innen leendő apósa, Szigethi Gyula István közbenjárásának köszönhetően Enyedre kerül, 1727-től 1735-ig lelkészkedik itt. Ekkor papi karrierjét megszakítva 1751-ig az udvarhelyi református gimnázium tanára lesz. Időközben 1748-ban egyházkerületi főjegyzőnek választják, egy év múlva pedig püspök lesz. Bonyhaihoz hasonlóan ő is Marosvásárhelyre költözött, és itt lelkészkedett 1760-ban bekövetkezett haláláig.⁸¹

⁷⁵ MOL P 1955 1 cs. 6. t. f. 95–96. Enyedi István levele Bethlen Elekhez. 1695. dec. 21.

⁷⁶ Uo.

⁷⁷ Onesimus Filemon szökött rab-szolgája volt, Pálnak köszönhetően keresztyén hitre tért, érdekében Pál levelet írt Filemonnak.

⁷⁸ Enyedi idézett levele Bethlen Elekhez.

⁷⁹ MOL P 1953 1. cs. 1. t. f. 1. Bethlen József kötelezvénye Bonyhai Simon György esperesnek. Bethlenszentmiklós, 1716. júl. 30.

⁸⁰ Uo. f. 15–16. Bethlen József kötelezvénye Bonyhai Simon Györgynek. Bethlenszentmiklós, 1720. szept. 10.

⁸¹ Borosnyai Lukács János omniáriumáról lásd Buzogány 1985. 500–501.

Összegzés

Az utoljára említett két személy biztosan a Bethlen család *dicsőségének nagy pontjai*, ahogyan a nagyenyedi professzor mottóként választott levélrészletében kissé hízelgően megfogalmazta, de valószínűleg mások is azok lehettek. A felvillantott egyházi életpályák közül minden bizonynyal övéké tűnik a legizgalmasabbnak és legfigyelemreméltóbbnak, de azt sem szabad szem elől téveszteni, hogy mellettük még sokan értek el olyan személyes eredményt, amelyre önerőből nem lettek volna képesek. Többnyire anyagi akadályok gátolták ebben, de úgy tűnik, az is sokat nyomott a latban, milyen környezetből jönnek, kik az ajánlók, milyen kapcsolati tőkével rendelkeznek.

A Bethlen családot és a környezetében működő egyházi értelmiséget nagyon sok szállal lehet egymáshoz kötni, vannak ezek között erősebbek, gyengébbek, de alapvető és meghatározó e viszonyban, hogy mindkét fél érdekeltsége tetten érhető, azaz tudatos lépésről van szó. A patrónus, a főúr szándéka, hogy olyan emberekkel vegye körül magát, akiket az élet minél szélesebb területén igénybe vehet, akár saját célra (nevelőség, udvari papság), akár közösségi ügy szolgálatára (lelkészség, tanári pálya). Ha ez teljesül, és az általa felkarolt személy még magasabb hivatalra is eljut, az egyben az ő érdemének is tekinthető, nem utolsó sorban társadalmi tekintélyének is használ. A másik fél, az értelmiségivé váló, többnyire alacsony származású egyén számára leginkább kiugrási lehetőséget jelent a névtelenségből, ezzel párhuzamosan pedig anyagi gyarapodást és jobb társadalmi megítélést, ugyanakkor nemesi státust. A jobbágyságból, zselléri állapotból kikerülők a későbbiekben patrónusuk elkötelezett és megbízható embereivé válnak, egyúttal minden módon igyekeznek utódaik részére is biztosítani a lelkési állapottal járó előnyöket. Ezzel is magyarázható az olyan kiterjedt lelkészcsaládok létrejötte, mint a Csávási Vasoké.

A családi birtokon (is) szolgáló lelkészek viszonylag gyakran fejezik be életüket magasabb egyházi hivatalokban. Egyelőre nem állapítható meg pontosan, hogy a protestáns főúri elittel – jelen esetben a Bethlenekkel – szoros kapcsolatot ápoló egyházi értelmiség hivatali előrelépését mennyire befolyásolja a közöttük meglévő viszony, de egyre nyilvánvalóbbnak tűnik, hogy az esélytényezők között jelentős szerepe van ennek is. A karriert befolyásoló tényezők többsége ennek a kapcsolatnak rendelődik alá, de az egyéni akarat, a tudás és a tehetség is meghatározó szerepet játszik.

A bemutatott példák arról győznek meg, hogy a 17–18. századi erdélyi viszonyok között meglehetősen vékony volt az a felület, ahol az alsóbb rétegek képviselői kapcsolatba kerülhettek az elit, a nemesi réteg képviselőivel. A továbbtanulást lehetővé tevő anyagiak megszerzése többnyire a főúri családok, az egyház támogatásával, illetve a szolgadiákság intézményén keresztül volt lehetséges. A szelekció során azonban túl nagy volt az esetlegesség, a koordináció hiánya.

Irodalomjegyzék

Levéltári források (és rövidítések)

Románia

Román Országos Levéltár Kolozs megyei Igazgatósága, Kolozsvár (ROLKmIg)

Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Cluj-Napoca

F 327 – A bonyhai Bethlen család levéltára (1627–1923)

F 328 – A keresdi Bethlen család levéltára (1557–1925)

Román Országos Levéltár Hargita megyei Igazgatósága, Csíkszereda (ROLHmIg)

Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Harghita, Miercurea Ciuc

F 39 – Székelyudvarhelyi Református Kollégium

Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár, Kolozsvár (EREL)

Főklvt – Az Erdélyi Református Főkonzisztórium Levéltára

KükEhmLvt – A Küküllői Református Egyházmegye Levéltára

- Egyházlátogatási jegyzőkönyvek: II/1 (1648–1658); I/2 (1676–1713); II/2 (1713–1725); II/3 (1726–1761); II/4 (1762–1782); II/5 (1783–1797); II/6 (1798–1813)
- Parciális zsinati jegyzőkönyvek: I/1 (1638–1675); I/2 (1676–1713); I/3 (1714–1760)
- Egyházmegyei összeírások: Conscr. 1714, Conscr. 1749

Udvarhelyi Református Egyházmegye Levéltára, Székelyudvarhely (UREL)

Régi protokollumok I/3 – *Liber ecclesiarum secundum helveticam confessionem reformatarum in Dioecesi Udvarhelyiensi existentium ... confieri et adornari curavit reverendus ac clarissimus vir Stephanus A. Szokolyai minister ecclesiae reformatae Udvarhelyiensis et senior ejusdem dioecesis opere et industria manuum MARTINI P. Csernátfalusi pro nunc ministri ecclesiae Farczádiensis anno 1715*

Régi protokollumok (1779) – *Protocolum seu matricula ecclesiarum reformatarum in Dioecesi Udvarhelyiensi existentium ... renovata anno 1779 sub praesidio, cura, opere et industria reverendi ac clarissimi domini Stephani Ts. Kovásznai, ecclesiae reformatae Musnaiensis ministri et per Dei gratiam venerabilis Tractus Reformati Udvarhelyiensis senioris*

Régi iratok 29 – Levelek a Horea-támadásról

Magyarország

Magyar Országos Levéltár, Budapest (MOL)

P Szekció – Családok, személyek iratai – Bethlen család levéltára

P 55 – Birtokjogi iratok

P 56 – küllővári Bethlen levéltár

P 1951 – Birtokigazgatási és gazdálkodási iratok

P 1952 – Bethlen Miklós és felesége Rhédey Júlia iratai

P 1953 – Bethlen József és felesége Kemény Krisztina iratai

P 1954 – Bethlen Pál és felesége Teleki Sára iratai

P 1955 – Családtagok iratai

P 1960 – Rokon és idegen családok iratai

Könyvek, tanulmányok

- Benkő 2004 Benkő József: *Filius posthumus vagyis atya halála után született gyermek*. Sajtó alá rendezte, bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel ellátta Csáki Árpád és Demeter László. Kolozsvár, 2004. Erdélyi Református Egyháztörténeti Füzetek 14.
- Bethlen [1691–1695] *Bethlen Mihály útinaplója [1691–1695]*. Sajtó alá rendezte és az utószót írta Jankovics József. Magyar Helikon, 1981.
- Bod 1766 Bod Péter: *Smirnai Szent Polikárpus*. [Nagyenyed, 1766].
- Buzogány 1985 Buzogány Dezső: Albumok tanulságai. In: *Református Szemle*. 1985/5–6. 500–501.

- Dáné 2003 Dáné Veronka: „Hogy gyászos állapotjok vigasztalást vehessen”. Bocskai István kiváltságlevele a református lelkészi özvegyek és árvák javára. In: *Református Szemle*. 2003/6. 761–772.
- Gönczi 1895 Gönczi Lajos: *A székelyudvarhelyi ev. reform. kollegium múltja és jelene*. Székelyudvarhely 1895.
- Herepei 1971 Adatok Angliában járt magyar deákokról és egyéb angol emlékek. In: Herepei János: *Adattár XVII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez. III.* Művelődési törekvések a század második felében. Bp. – Szeged 1971. 419–440.
- Hermann 2003 Hermann Gusztáv Mihály: Mária Terézia reformjainak hatása Udvarhelyszéken (1762–1780). In: *Areopolisz. Történelmi és társadalomtudományi tanulmányok*. Székelyudvarhely 2003.
- HuZaTK I Buzogány Dezső – Ösz Sándor Előd szerk.: *A hunyad-zarándi református egyházközségek történeti katasztere I. 1686–1807. Algyógy–Haró*. Kolozsvár 2003. Erdélyi Református Egyháztörténeti Adatok 2/1.
- Jakó–Juhász 1979 Jakó Zsigmond – Juhász István: *Nagyenyedi diákok 1662–1848*. Bukarest 1979.
- Keszeg 2007 Keszeg Anna: Gyöngyössi János. Önéletrajz, karrier, családtörténet. In: *Emberek, életpályák, élettörténetek*. Kriza Könyvek 30. Kolozsvár 2007. 81–108
- KükTK I Buzogány Dezső – Ösz Sándor Előd – Tóth Levente szerk.: *A történelmi Küküllői Református Egyházmegye egyházközségeinek történeti katasztere. I. 1648–1800. Ádámos – Dányán*. Kolozsvár 2008. Fontes Rerum Ecclesiasticarum in Transylvania 1/1.
- KükZs I Buzogány Dezső – Ösz Sándor Előd – Tóth Levente szerk.: *A Küküllői Református Egyházmegye Parciális Zsinatainak végzései. I. 1638–1720*. Kolozsvár 2008. Erdélyi Református Egyháztörténeti Adatok 6/1.
- Pál-Antal 2002 Pál-Antal Sándor: *Székely önkormányzat-történet*. Marosvásárhely 2002.
- Pápai 1711–1726 Pápai Páriz Ferenc európai peregrinációjának emlékkönyve 1711–1726. – <http://ppf.mtak.hu/index.htm> – 2009. dec. 23.-i letöltés.
- Ravaszi 1889 Ravasz János: Borosnyai-Lukács János erd. ref. püspök élete. In: *Protestáns Közlöny*, 1889. (XIX. évf.) 110–111, 120–121, 127–128, 136–137.
- Sasfi 2006 Sasfi Csaba: Az oktatás társadalomtörténete. Oktatás és társadalom kölcsönhatásának történeti vizsgálata. In: *Zombékok. Középosztályok és iskoláztatás Magyarországon a 19. század elejétől a 20. század közepéig*. (Szerk. Kövér György) Budapest 2006. 509–539.
- Soós 1912 Soós Ferencz: A kudui Soós család. In: *Genealógiai Füzetek* 1912 (X. évf.) 2–9, 38–45.
- Szigethi 1825 Szigethi Gyula Mihály: Nemes Udvarhely-széki Rósáskert. In: *Tudományos Gyűjtemény* IX (1825). XI. kötet.
- Szinnyei 1891–1914 Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái*. 1–14. Bp., 1891–1914. (CD-ROM: Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. Arcanum Adatbázis Kft., Budapest 2000).
- Tonk 2000 Tonk Sándor: Bethlen Gábor címeres nemeslevele a lelkipásztorok utódai számára. In: *Cselekvő hit. Emlékkönyv Csiha Kálmán püspöki szolgálatának 10 éves évfordulójára*. Kolozsvár 2000. 225–234.
- Török 1906 Török István: A kolozsvári collegium tanulóinak névsora. In: *A kolozsvári ev. ref. collegium értesítője az 1905/6 tanévről*. Kolozsvár 1906.

- Ugrai 2003 Ugrai János: Egy páratlan forrás oktatástörténeti tanulságai. Református lel-
készi önéletrajzok elemzése 1807-ből. In: *Magyar pedagógia*. 2003 (103. évf.)
2. szám 211–228.
- Ugrai 2004 Ugrai János: Kiváltságosok és kiszolgáltatottak. Fizetési és megélhetési viszo-
nyok az oktatásban kétszáz évvel ezelőtt. In: *Iskolakultúra*. 2004. (XIV.) 6–7.
sz. 156–165.
- Ugrai 2007 Ugrai János: Lelkészek képzése és elhelyezkedési esélyei a 19. század elején a
Tiszáninneni Református Egyházkerületben. In: *Korall*. 2007 (8. évf.) 30. sz.
(2007. december) 158–181.
- Zoványi 1977 Zoványi Jenő: *Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon*. Bp. 1977.

Ecclesiastical career-possibilities in the milieu of the Bethlen family

Abstract

Biographies of reformed/Calvinist ecclesiastic persons (school-masters, priests, college professors) from the 17th to the 19th centuries appear in the historiography of ecclesiastic/church education as a part of the monography of this institution. It is not known until nowadays that an intensive analysis focused on the problematic of ecclesiastic career from the end of the era of principality until the end of the enlightenment period.

This work is a comprehensive study, trying to present this problem through those ecclesiastic persons, who during all their life had different contacts with the members of the noble Bethlen family. An exhaustive analysis of the biographies of these people tries to find answers to the following questions: which are the essential moments of an ecclesiastic career, how the selection is organized, what is the origin of the future ecclesiastic, do the personal relationships influence the process of selection.

The examined elite of church world it was limited only to the milieu of the Bethlen family, this one including a wide enough domain in order to offer information for general conclusions. The investigated area includes the domain of the family from Küküllő and Felső-Fehér comitats and Udvarhely chair. These areas were part of reformed dioceses of Küküllő and Udvarhely.

The study presents in chronological order those moments, which influenced the career of youngsters who decided to choose the ecclesiastic life. There are presented exhaustively those possibilities, which were offered to young men in order to get a chance to contact the members of Bethlen family. These possibilities included: getting a stipend, the institution of legation or could be culminated with a commitment at the court of family as a school-master or priest. A lot of examples can also be found, when the Bethlen family offered financial assistance to youngsters during the period of West-European study pilgrimage. The financial aid for study trip could be reached through perseverance, hard work or by persuasion of the sponsor.

A particular case is represented by the Csávási Vas family, a family which appears as a feudal tenant at the Bethlen estate at Csávás and Dányán. During the investigated period not less than 15 descendants of this family succeeded to become school-masters, priests or even deans, all of them being previously servants of the Bethlen family.

From the moment they got the permission to study at Reformed Colleges of Transylvania and in this way became part of the big privileged family of ecclesiastics, the members of Csávási Vas family were trying to assure this status for their descendants too.

A lot of written commitments of priests originating from the Csávási Vas family, who gained the title of nobility through entering the church world, were preserved in the archives of Bethlen family. Those who signed such commitments engaged themselves in front of the representatives of the family to send their children in a college otherwise these children couldn't get the nobility. The case of Csávási Vas family is a relevant example to present the possibilities of career, which could be reached, even for a person who was not belonging to a noble family, but in the same time presents the changes appeared in the status of priesthood in the 18th century.

However in 1629 the descendants of priests were ennobled by prince Bethlen Gábor, the privileged status in the next century was guaranteed only for those who obliged themselves to choose an ecclesiastic career.

Most of the priests serving the Bethlen family had higher standards of living than other priests. At the same way, the contact with the members of aristocratic families facilitated the access of higher ecclesiastic positions (dean, college professor, bishop).

For the moment it can't be pronounced clearly that the Bethlen family had an interest in installing in different ecclesiastic positions people, who were loyal to them, but this supposition seems to become more and more plausible, knowing that the members of the family were devoted promoters of the reformed Church and their representatives were permanently occupying the highest leader positions at the secular structure of the Church.

Keywords: Reformed Church, church elite, Bethlen family, ecclesiastic career, nobility, feudal tenant.

Posibilități de carieră bisericească în anturajul familiei Bethlen

Rezumat

Biografia, viața persoanelor ecleziastice (învățători, preoți, profesori de colegiu) reformate din secolele XVII–XIX. apare în istoriografia educației ecleziastice ca parte integrantă a monografiilor unor instituții. Nu este cunoscută nici până astăzi o analiză mai amplă, axată pe problematica carierelor bisericești reformate de la sfârșitul epocii princiare și până la finele perioadei iluministe. Studiul de față reprezintă o încercare sinoptică de a prezenta această problematică prin prisma acelor persoane ecleziastice, care de-alungul vieții lor au avut diferite contacte cu membrii familiei nobiliare Bethlen.

Printr-o analiză amănunțită a vieții și biografiei acestor persoane, lucrarea de față încearcă să răspundă la următoarele întrebări: care sunt momentele esențiale ale unei cariere bisericești, cum se realizează selecția, care este proveniența viitorilor ecleziastici, ce rol joacă relațiile personale în procesul de selecție. Cercul elitei bisericești cercetate a fost restrâns la anturajul familiei Bethlen, acesta implicând un teritoriu suficient de mare pentru a permite concluzii finale generale. Teritoriul cercetat reprezintă moșiile familiei din comitatele Târnava și Alba de Sus respectiv scaunul Odorhei. Zonele amintite intrau în componența diecezelor reformate ale Târnavelor și Odorheiului.

Studiul prezintă cronologic acele momente care au influențat cariera tinerilor decizi să aleagă viața ecleziastică. Sunt parcurse amănunțit acele posibilități prin care studentului i se oferă șansa de a ajunge în contact cu membrii familiei, începând de la obținerea de alumnii și până la instituția legației, urmând ca această relație să culmineze mai târziu printr-un angajament la curtea familiei ca învățător privat sau preot. De asemenea sunt multe exemple când familia Bethlen patronează tineri în perioada peregrinațiilor vest-europene. Susținerea financiară a peregrinației putea fi obținută prin perseverență și pregătire temeinică, prin convingerea patronului.

Un caz aparte reprezintă modelul familiei Csávási Vas, familie ce apare printre iobagii moșiilor Bethlen din Ceuș și Daia. În perioada cercetată nu mai puțin de 15 persoane provenite din această familie reușesc să devină învățători, preoți, chiar și protopopi, toți fiind în prealabil servitorii familiei Bethlen. Odată obținând acceptul Bethlen-ilor pentru studii în colegiile reformate transilvănene, și ajungând în marea familie privilegiată a ecleziasticilor, membrii familiei Csávási Vas încearcă să asigure acest statut și pentru urmașii lor. Mai multe obligațiuni scrise ale preoților proveniți din rândul familiei Csávási Vas, care au obținut nobilimea prin intrarea în rândul ecleziasticilor, s-au păstrat în arhiva familiei Bethlen. Semnatarii acestor angajamente se obligă în fața reprezentanților familiei la înscrierea copiilor lor în colegii, altfel aceștia urmându-se să fie reîncorporați în rândul iobagilor. Cazul familiei Vas este un bun exemplu pentru a prezenta posibilitățile de carieră ce puteau fi atinse chiar și de o persoană care nu provenea din rândurile nobilimii, dar prezintă în același timp și schimbările survenite în statutul preoțimii din secolul al XVIII-lea. Cu toate că în 1629 aceștia, împreună cu descendenții lor au fost înnoilați de principele Bethlen Gábor, statutul privilegiat în secolul următor era garantat doar pentru acele persoane dintre ei, care se obligau să urmeze cariera ecleziastică.

Majoritatea preoților care au activat în anturajul familiei Bethlen au avut un nivel de trai mai ridicat decât ceilalți colegi ai lor. De asemenea contactul cu membrii familiei aristocratice a înlesnit accesul lor în funcțiile superioare bisericesti (protopop, profesor de colegiu, eventual episcop). Deocamdată nu se poate afirma că a existat un obiectiv în familia Bethlen de a instala în diferite funcții bisericesti oameni fideli lor, dar această ipoteză este din ce în ce mai plauzibilă, mai ales în cunoștința faptului că membrii familiei erau susținători devotați ai bisericii reformate și reprezentanții lor se aflau permanent în cele mai înalte funcții de conducere din structura laică a bisericii.

A KIADÁSRÓL

Forrásaink

A Küküllői Egyházmegye levéltárában a 17. század közepétől maradtak fenn a vizitációs illetve parciális zsinati jegyzőkönyvek. Az egyházmegye levéltárát 2004 óta az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban őrzik.

A parciális zsinati jegyzőkönyveket 1643-ban kezdték vezetni. Az első kötet (I/1.) az 1643–1673-as időszakból tartalmaz jegyzőkönyveket.

A vizitációs jegyzőkönyvek 1648-ban indulnak. Az első ismert kötet az 1648–1658-as időszakból tartalmaz adatokat. Jelzete II/1., negyedréti alakú, 76, utólag számozott lapot tartalmaz.

1676 és 1713 között egyetlen protocollumot vezettek az egyházmegyében. Ebbe került bele az egyházközségek javainak 1676-ban készült összeírása, illetve minden canonica visitatio és parciális zsinati jegyzőkönyve. A kötet jelzete I/2., szintén negyedréti alakú és 55, utólag számozott lapot tartalmaz.

1714-től ismét külön protocollumba kerültek a vizitációk, és a parciális zsinatok jegyzőkönyvei.

1714–1725 között, a Bonyhai Simon György esperes elnöklete alatt zajlott vizitációk iratai egy 184 ívrét lapot tartalmazó kötetbe kerültek. A kötet jelzete II/2. A következő kötet az 1726–1761-es időszak vizitációs iratait foglalja magába. Ívrét alakú, 568 lapot tartalmaz, jelzete II/3. Az 1762-től 1782-ig terjedő periódus jegyzőkönyvei egy 568 lapból álló, ívrét alakú kötetet tesznek ki. Jelzete II/4. A Kónya Ferenc esperes vezette vizitációk (1783–1797) jegyzőkönyvei 447 lapot tesznek ki, a II/5. jelzetű, ívrét alakú protocollum tartalmazza őket. Az utolsó feldolgozott kötet 1798-tól 1813-ig tartalmaz adatokat, 460 ívrét alakú lapon. Jelzete II/6. Ebből a kötetből csupán a 18. századi jegyzőkönyveket közöljük.

Az egyházmegye levéltárában található két 18. századi összeírás. Egyik 1714-ben készült és 114 lapot tartalmaz, a másik 1749-ben keletkezett és 152 lapnyi. Mindkettő részletesen közli az egyházi szolgák fizetését, az egyházközség tulajdonában levő földterületek illetve az ingó javak (kleinódiumpok, textilák, harangok) jegyzékét. Mindkét összeírás átirata bekerült kiadványunkba.

A levéltári forrásokra lábjegyzetben utalunk. Az ott használt rövidítések a következő levéltári forrásokat jelölik:

KükEhmLvt prot. III/1. – A Küküllői Református Egyházmegye levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban. Protocollumok. Vizitációs jegyzőkönyv 1648–1658.

KükEhmLvt prot. II/2. – Vegyes, vizitációs és parciális zsinati jegyzőkönyveket tartalmazó protocollum 1676–1713.

KükEhmLvt prot. III/2. – Vizitációs jegyzőkönyv 1713–1725.

KükEhmLvt prot. III/3. – Vizitációs jegyzőkönyv 1726–1761.

KükEhmLvt prot. III/4. – Vizitációs jegyzőkönyv 1762–1782.

KükEhmLvt prot. III/5. – Vizitációs jegyzőkönyv 1783–1797.

KükEhmLvt prot. III/6. – Vizitációs jegyzőkönyv 1798–1813.

KükEhmLvt Conscrip. 1714 – Az egyházközségek javainak összeírása 1714.

KükEhmLvt Conscrip. 1749 – Az egyházközségek javainak összeírása 1749.

GK – A Geleji kánonok Kiss Áron-féle (*Egyházi kánonok, melyeket ... egybegyűjtött Geleji Katona István...* Kecskemét 1875.), a Zsinati Iratokban való közlés végett átdolgozott és a mai nyelvvállapothoz igazított fordítása.

Átírás, rövidítések

A szöveg közlése során az Erdélyi Történelmi Adatok, illetve az Erdélyi Református Egyháztörténeti Adatok korábbi köteteinek átírási szabályait követtük. A mássalhangzókat többnyire betűhíven írtuk át, még akkor is, ha az ellenkezik a mai helyesírás szabályaival (pl. *ekklézsia*, *mellyet*, *ollyan* stb.). Helyenként azonban eltértünk ettől, és a mai helyesírási szabályok szerint kettőztük a mássalhangzót (pl. *halgató* helyett *hallgató*, *ehez* helyett *ehhez*). A 18. század első felében elterjedt gyakorlat volt minden szóvégi *t* kettőzése. Ennek betűhív visszaadását mellőzzük. Az *tz* és a *ts* nálunk *c* és *cs* betűként szerepel. Ahol a hangértéke megköveteli, ott az *s* betűt *zs*-vé (*ekléria* – *eklézsia*), az *i* betűt *j*-vé (*ifjú* – *ifjú*) írtuk át. A magánhangzókra mindig a mai helyesírás szerint tettük ki az ékezeteket. A szavak egybe- és különírásakor, illetve a kis- és nagybetű használatakor szintén a mai helyesírás szabályai szerint jártunk el. A központosítást értelemszerűen használtuk. A tulajdonnevek hangalakját változtatlanul hagytuk, közsímt nevek esetében az ékezeteket egységesítettük. A többtagú hely- és személyneveket a mai helyesírás szabályai szerint egybeírtuk, ám az eredeti nagy kezdőbetűket meghagytuk (pl. *SzászDányán*, *SzentKirályi*). A latin főneveket a latin nyelv szabályai szerint – ékezetek nélkül – írtuk át, a latin tövű, de magyarul ragozott igék toldalékaira viszont kitéttük az ékezeteket.

A szövegben található egyes, egyértelmű rövidítéseket a könnyebb olvashatóság érdekében jeles nélkül oldottuk fel (pl. *tts.* – tekintetes, *tiszt.* – tiszteletes, *tit.* – titulus). A mértékegységek rövidítéseit a következőképpen egységesítettük:

- cub.* – cubulus (köböl)
- curr.* – currus (szekér)
- gel.* – gelima (kalangya)
- metr.* – metreta (véka)
- oct.* – octalium (kupa)
- urn.* – urna (veder)
- hft.* – florenus hungaricalis (magyar forint)
- mft.* – magyar forint
- vft.* – vonás forint
- dr.* – denarius (dénár)
- xr.* – krajcár

Az utólagos megjegyzéseket, betoldásokat dőlt betűvel szedtük. A nyilvánvaló elírásokat [!] el, az általunk tett kiegészítéseket [-] el, a kiszakadt vagy olvashatatlan részeket [...] el jelöltük. A kihúzásokra és egyéb szövegbeli módosulásokra lábjegyzetben hivatkozunk. A kézirat oldal-számát szögletes zárójelben közöljük.

A vizitációs jegyzőkönyv gyakran hivatkozik az egyházi (Geleji Kánonok), illetve világi törvényekre (Approbatæ Constitutiones, Compillatæ Constitutiones). A hivatkozott törvénycikelyeket lábjegyzetben közöljük.

Vizitációs kérdőpontok

1788-tól kezdve a vizitációk kérdőpontok alapján zajlottak. Kónya Ferenc esperes két rendben, 1788-ban, és 1791-ben, Dersi János pedig 1798-ban dolgozott ki kérdőpontokat. Az illető időszak vizitációs jegyzőkönyveinek jobb megértése érdekében közöljük e kérdőpontokat:

Az 1788-ban összeállított kérdőpontok 1790-ig határozták meg a vizitáció menetét:

*Puncta Visitationis fuerunt sequentia:*¹

1-o. A tiszteletes atyafi esztendőtol fogva miképpen viselte magát, maga papi hivatalában híven eljárt-e. Nevezetesen hétköznapiokon a rendes isteni tiszteletnek óráit szerfelett a maga dolgaiért nem múltatta-e el? Vasárnapokon épületesen a reggeli órán prédikált-e és déljest az Hejdelbergai Catechesist az együgyűbbeknek kedvéért magyarázta-e? Az Úrnak szent vacsoráját Canonaink szerint előre kihirdette-e, és a maga idejében botránkozás nélkül kiszolgáltatta-e? Hétköznapiokon, mikor az idő s alkalmatosság engedte, a Szent Írást olvasta s magyarázta-e? Betegekhez s temetésre, ha hívatott, elment-e? (A felséges rendelések szerint a házassulandóknak megmátkásodásokkor jelen volt-e, és háromszori kihirdetés után copulált-e?) Az ifjúságot nyári napokon fennmarasztotta-e, s szent vallásunknak nevezetesebb ágazataira szorgalmason tanította-e?

2. Minthogy a papnak a gyülekezetben példás életűnek kell lenni, edes Idvezítőnknek ama mondása szerint: Ti vagytok a világnak világossága, életével, beszédeivel, cselekedeteivel nem botránkoztat-e, illendő öltözetben jár-e, s házanépét jó fenyítékben tartotta-e?

3. Kegyelmedet is (tudniillik a papot) hallgatói illendőképpen megbecsülték-e, a templomot szorgalmason gyakorolták-e, bérét kegyelmednek maga idejében kár nélkül beszolgáltatták-e?

4. Botránkoztató személyek az ekkleziában, úgymint részegesek, káronkodók, paráznák, templomkerülők, taníttatnak-e? Valamely botránkoztató személyt a tiszteletes atyafi Canon ellen, privata sua autoritate nem excommunicált-e, vagy pedig solenniter excommunicáltatott poenitentia nélkül recipiált-e?

5. Az ekklezsia külső, belső javaiban kár nem tapasztaltatott-e? Az úrasztalához tartozó edények, készületek az ekklezsia ládájában számok szerint épségben megvagyunk-e? Az ekklezsia hasznos leveleiből vagy egy nem tévelyedett-e el? Ami kevés interesre kiadott pénze vagyon az ekkleziának, annak interessét maga idejében befizették-e? Valamely része káros helyen [113.] nem hever-e? A templom, cinterem, parochialis házak körül való romlásokat a környüállásokhoz s tehetséghez képest megjobbítani igyekeztek-e? Ami kevés perceptuma s erogatumum volt az ekkleziának, arról a curatorok, egyházfiak számoltak-e?

6. Keresztelők, házassulók s holtak protocolluma a felséges rendelések szerint vagyon-e, és abban a keresztatyáknak, anyáknak neveik feljegyeztettek-e? Nemkülömben a más protocolumban, melyben a felséges királyi rendelések protocolláltatnak, esztendőtol fogva circulált rendelések bérattattak-e, s a magok rendes idejekben publicáltattak-e?

7. Az oskolamester templombéli kötelességit szorgalmason vitte-e? Ha oskolába járható gyermekek taláttatnak, s keze alá bízattak, azokat szorgalmason tanította-e? Papját, hallgatóit illendőképpen megbecsülli-e? Nem verekedő, veszekedő, vagy részeges-e? Házanépét jó fenyítékben tartja-e?

8. Bérét kegyelmednek is (tudniillik a mesternek) minden részben beszolgáltatták-e? Hát valami ollyas panassza kegyelmednek az ekkleziára nincsen-e?

Az 1791-ben összeállított kérdőpontok 1797-ig voltak érvényben:

A Visitationak kérdései kevés változással azok, melyek voltak az ezelőtt való esztendőben is, tudniillik:²

1-o. A tiszteletes pap maga papi hivatalát miképpen vitte?

2-o. Maga s házanépe nem botránkoztató-e?

3-o. A tiszteletes papnak van-e valami részben panassza hallgatói ellen?

¹ KükEhmLvt prot. II/5. 112–113.

² KükEhmLvt prot. II/5. 225.

4-o. Az oskolamester ellen van-é valami panasz?

5-o. Hát az oskolamesternek van-é az ekklezsia ellen?

6-o. Botránkozások s botránkoztató személyek nem tapasztaltatnak-é?

És 7-o. Az ekklezsia javaiban nincs-é valami kár?

1798-ban Dersi János többnyire Kónya Ferenc tíz évvel korábbi kérdőpontjait frissítette fel, sok kérdőpont szó szerint egyezik az előbbivel:

*A Látogató szent Szék vizsgálódásának pontyai:*³

1-o. A tiszteletes atyafi esztendőtlől fogva miképpen viselte magát, a maga papi hivatalában híven eljár-é? Nevezetesen hétköznapiokon a rendes isteni tiszteletnek óráit szerfelett a maga dolgaiért nem mulatta-é el? Vasárnapokon a reggeli órán épületesen prédikált-é és déljest az Hejdelbergai Catechesist az együgyűeknek kedvéért magyarázta-é? Az Úrnak szent vacsoráját Canonaink szerint előre kihirdette-é, és a maga idejében botránkozás nélkül kiszolgáltatta-é? Hétköznapiokon, mikor az idő és alkalmatosság engedte, a Szent Írást olvasta, magyarázta-é? Betegekhez s temetésre, ha hívatott, elment-é? Az házasulandókat egybekelések előtt a törvényes szokás szerint harmadnappal kihirdette, s azután copulálta-é? Az iffúságot nyári napokon fennmarasztotta-é, és szent vallásunknak nevezetesebb ágazataira szorgalmatosan tanította-é? Ezekben, s más, ezekhez hasonló papi tiszteiben az időtlől fogva, hogy a Szent Visitatio itten megfordult, eljár-é?

2-do. Minthogy a papnak a gyülekezetben példás életűnek kell lenni, édes Ideviztónknak ama mondása szerént: Ti vagytok a világnak világossága, életével, beszédével, cselekedetével nem botránkoztat-é, illendő öltözetben jár-é, s házanépét jó fenyítékben tartotta-é?

3-tio. Kegyelmedet is (tudniillik a papot) hallgatói illendőképpen megbecsülték-é, a templomot szorgalmatosan gyakorolták-é, bérét kegyelmednek maga idejében kár nélkül beszolgáltatták-é?

4-to. Az oskolamester templombéli kötelességit szorgalmatosan vitte-é? Ha iskolába járható gyermekek találtaknak, s keze alá bízattak, azokat szorgalmatosan tanította-é? Papját, hallgatóit illendőképpen megbecsüllé-é? Nem verekedő, veszekedő, vagy részeges-é? Házanépét jó fenyítékbe tartya-é?

5-to. Bérét kegyelmednek is (tudniillik a mesternek) minden részben beszolgáltatták-é? Hát valami ollyas panassza kegyelmednek az ekklezsiaira nincsen-é?

6-to. Botránkoztató személyek az ekklezsiaiban, úgymint részegesek, káromkodók, paráznák, templomkerülők, tanáltatnak-é? Valamely botránkoztató személyt a tiszteletes pap privata sua auctoritate nem excommunicált-é?

7-mo. Az ekklezsia külső, belső javaiban kár nem tapasztaltatott-é? Az úrasztalához tartozó edények, készületek az ekklezsia ládájában számok szerint épségben vagynak-é? Az ekklezsia hasznos leveleiből vagy egy nem tévelyedett-é el? Ami kevés interesre kiadott pénze vagyon az ekklezsianak, annak interessét befizették-é? Valami része káros helyen nem hever-é? A templom, cinterem, parochialis házak körül való romlásokat a környüllállásokhoz s tehetségekhez képest [2.] megjobbítani igyekeztek-é? Ami kevés perceptuma s erogatum volt az ekklezsianak, arról a curatorok s egyháziak számoltak-é?

8-vo. Kereszteltek, házasulók s holtak protocolluma a felséges rendelések szerint vagyon-é, és abban a keresztatyáknak, keresztanyáknak neveik feljegyeztettek-é? Nemkülömbben a más protocollumban, melyben a felséges királyi rendelések protocolláltaknak, a circulált rendelések bérattattak-é, s a magok rendes idejében publicáltattak-é?

³ KükEhmLvt prot. II/6. 1–2.

9-no. Curatort s egyházfiakat választott-é a nemes eklezsia, vagy az elébbenieket hivataljokba meghagyja?

Köszönetünket fejezzük ki azoknak, akik a kötet kiadásában segítségünkre voltak: A Babeş-Bolyai Tudományegyetem Református Tanárképző Karán tanuló magiszteri hallgatóknak, illetve doktorandusoknak, akik a forrásszövegek átírásában és a kötet szerkesztésében vállaltak részt, név szerint Hankó-Nagy Alpárnak, Fejér Tamásnak, Pakó Lászlónak, Pakóné Kovács Klárának és Csáki Árpádnak. Ezen kívül köszönettel tartozunk az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár két munkatársának, Sipos Gábornak és Dáné Veronkának, akik a szövegkiadás során tanácsokkal segítettek, és vállalták a teljes kézirat korrektúrázását. Illesse továbbá köszönet a kötetünkben szereplő gyülekezetek lelkipásztorait, Csepán Gézát, Korpos Istvánt, Kulcsár Leventét, Erődsi Ferencet, Miklósi Mátyás Csabát, Császár Bélát, Orbán Lajost, Orbánné Hidi Juditot, Pál Andrást, Pál András Leventét, Nagy Csabát, Stupár Károlyt, és Iszlai Kamill Zsoltot. Mindnyájan készségesen segítettek kutatómunkánkban. Végül megköszönjük a romániai Országos Felsőoktatási Kutatási Tanácsnak a Kutatási, Fejlesztési és Újítási Országos Terv II. szakaszában (PNCDI II) megítélt kutatási finanszírozást (programszám: ID_491), mely lehetővé tette a kötet megjelentetését.

DÉSFALVA¹

1692

Visitatio [1692] facta Désfalvini, praesente nobilis domina Borbara Virág et Francisco Farkas etc.²

1712

Visitatioja az désfalvi reformata ecclesianak 16. Decembris [1712.] estve, praesentibus spectabilibus et generosis auditoribus Sigismundo Sarádi, Nicolao Bánfi, Gregorio Födesi, Stephani [!] Sombori.³

1713

Visitatio in Désfalva 1713. 13. Decembris, jelen volt az praedicator tiszteletes Bölöni Sigmond uram, az ecclesiából becsületes nemes emberek, Radnótfái és Sz[en]tványi uramék, többen is, nagy része itthon nincs, egyházfi Lengyel Mihály.⁴

Causa Katharinae Columban de Désfalva, divortiatæ a sponso Samuele Szombati in Medvés (vide ibi p. 337.) nunc a liga absolutionem potens.

Deliberatum: Mivelhogy itt megvilágosodott, hogy erővel adták volt oda az leánt, erővel is tötték az ujjába az gyűrűt, másnap mindgyárt is visszaadta az gyűrűt. Van mindazáltal ebben vétke, hogy az Partialisra hívó citatot megvetette s el nem jött, azért egy forint bírság esik rajta, így absolváltatik, ad secunda vota transmittátik.

1714

A désfalvi filialis reformata ekklezsia jövai.⁵

Praedicator fizetése secundum beneplacitum patronorum et incolarum, interim tamen conventionaliter.

Ekklezsia jövai: 1. Jó forma harang. 2. Ezüst, merőben aranyas lábas pohár. 3. Ejtelesnél kissebb ónnkanna. 4. Keresztelő fedeletlen ónnkannácska. *Nem találtatik.* 5. Óntányér 2. 6. Edgy sáhos abrasz. 7. Keszkenő kettő: Az edgyik török keszkenő selyemmel s szkófiummal varrott a két végi, bőű is vagyon rajta. A másik majd mindenütt különbféle selyemmel bévarrott gyolcskeszkenő. *A haranglábi ecclesia conferált a désfalvi ecclesianak egy óntányért. Item egy fejeeres keszkenőt.⁶ Nemzetes Túrótzi Sámuel uram a désfalvi ecclesianak adott és conferált egy aranyfonallal ágakra varrott keszkenőt. Nemzetes Simon Mihályné asszonyom is az ecclesianak ajándékozott zöld selyemmel varrott vásáros keszkenőt és egy székelly kilimet. Item egy fejér csipkés keszkenőt, egy ónfedeles szegedi bokály.*

¹ A vizsgált időszakban Harangláb filiája, a gyülekezetre vonatkozó adatok egy részét lásd jelen kötet *Harangláb* című fejezetében.

² KükEhmLvt prot. I/2. 165.

³ Uo. 485.

⁴ KükEhmLvt prot. II/2. 6.

⁵ KükEhmLvt Conscrip. 1714. 17.

⁶ Az előbbi mondat ki van húzva.

Önkanna, MK mester, Segesvár,
17. század második fele

vényfalvi ecclesia adott egy gyapott keszkenőt. Méltóságos gróffasszony Bethlen Pálné Teleki Sára uszszony önagysága conferált ezen ecclesianak egy sáhos abroszt és egy új öntányért.

1720

Visitatio celebrata est in nomine Domini in anno 1720. die 17. Decembris in ecclesia reformatata filiali Déésfalviensi, ejusdem ecclesiae filialis loci ministro Johanne Nyitrai et rectore scholae Andree Szilágyi, aedituo neo constituto Michaeli Petri, ejusdem loci et ecclesiae membris omnibus praecipue nobilibus praesentibus Samuele Túrótzi, Stephano Sombori, Michaeli Dedk, Martino Farkas, Francisco Vizi et Sigismundo Sarádi inter omnes primario possessore.⁷

Minister examinatus de vita et moribus et diligentia auditorum, refert omnia bene.

Az déésfalvi filialis ecclesia érdemes, minden renden levő tagjai és a nemesség elsőől fogva utolsóig, mint a haranglábi mater ecclesiában az Szent Visitatio előtt per accordam közönséges akaratból végbenment, úgy azon Szent Visitatio előtt kézbeadással közönséges megegyezésből magokat ökegyelmek arra ígérték, hogy szabadossan megengedve lésszen kinél-kinél, hogy az déésfalvi reformatus egyházfi akármelyik désfalvi reformatus possessor házánál az ecclesiái közönséges dolgokban az udvarra bémehessen, ha kívántatik, zálogolhasson és ha valamely nemes ember ez okon a Szent Visitatio autoritassával constituált egyházfit invadálná vagy ellene insurgálna, tehát az ilyen, az közönséges accorda szerént toties quoties 12 forinttal megbüntettessék.

⁷ KükEhmLvt prot. II/2. 78.

1738

*Vistatur ecclesia reformata Désfalviensis, praesentibus loci civibus, aedituo
Stephano Túrótzi, Mose Sz[ent]Iványi anno 1738. die 18. Januarii.⁸*

A tiszteletes praedikátor ellen nincsen semmi panassza az ecclesianak, a mester ellen sincsen.

Difficultates: A tiszteletes praedikátornak fa- és búzabeli restantiaja. A pajtát és kertet nem építették meg. A mesternek fabéli restantiaja. Sombori István a fizetést nem adta meg.

Az ecclesianak vagyon Jöveditsen 15 forint adóssága. Sombori István uramnál egy köből búza adósság. Béres Mártonnál is egy köből. Ez a Jöveditsen lévő adósságnak interesse, Túrótzi István uramnál magánál is vagyon két véka búza.

Deliberatum: A pajtát, kertet a materben, minthogy meg nem építették, a praedikátornak és mesternek sok restantiait bé nem szolgáltatták, az ecclesia azért 12 forintokig megbüntette, mellynek executioját a Szent Visitatio recommendálja [!] titulus viceispány uramnak. Ezek felett az ecclesia admoneáltatik, hogy az restantiákat beszolgáltatassák intra quindenam, nevezetesen Sombori uram admoneáltatik, hogy a mustot megadgya, mert különben, az Approbata Constitutio ellen cselekedvén, büntetését vészi. Az ecclesia adósságát az ecclesia jó rendben szedvén, kezesség alá vesse, az interessére jó gondot visejjenek.

1741

*Visitatur ecclesia reformata Désfalviensis anno 1741. die 17. Januarii,
praesentibus ecclesiae civibus nobilibus.⁹*

Ecclesiae rector recommendatur ab omnibus.

Difficultates [1.]: Vádoltatik a mesterné, hogy az urának nem engedelmeskedik, jó szavát, tanítását nem fogadgya és ártával s teremttével szitkozódik. Maga a rector vádoltatik, hogy nem tanít, mikor gyermekek mennek fel, a mesterné elpirongattya. [287.] A reverendus minister commendáltatik, purus theologus, hathatós és épületes tanítási vadnak, maga személyében jámbor s mindenekkel békességben lakik.

Difficultates [2.]: A dominus rector gyermeke keresztlelen holt meg. Zilahi a gyermekit unitarius pappal kereszteltette. Györki uram a gyermekit oláh pappal kereszteltette meg. Szabó Josephné urátúl külön lakik. A dominus rectornak búza, bor, fa és zab restantiai vadnak hátra öt esztendőktől fogva. Curator lévén Túróczi István uram, noha hitták, el nem jött.

Deliberatum [1.]: A mester admoneáltatik, hogy a feleségirt tartsa zabolán a maga házánál. Deliberatum [2.]: Zilahi, minthogy gyermekét studio praedeliberato unitarius pappal kereszteltette vallásunk kissebbségére, ezért az ecclesiaból excommunicáltatik és a gyermek keresztleltetettnek nem agnoscáltatik, secundum canonem 58.¹⁰ Deliberatum [3.]: Az egyházfiak admoneáltatnak,

⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 239.

⁹ Uo. 286–287.

¹⁰ GK 58. kánon: A keresztség kiszolgáltatásának hatalmát Krisztus egyedül azokra ruházta, akikre az evangélium hirdetését bízta, az apostolokra tudniillik és azok valódi utódaira, jelesen a törvényesen elhívott és felavatott lelkipásztorokra, mert e kettőt egybekötötte: tegyetek tanítványokká és kereszteljeztek. Minélfogva ahogy az asszonyoknak prédikálni és tanítani, úgy keresztelni sem szabad az egyházban; minthogy ez a kettő egybe van kötve. Ugyanez vonatkozik a világi férfiakra is. Aki azért vaktában, még azon elkerülhetetlen szükség kitalált esetében is, melyet a keresztség üdvözülésünkre feltétlenül szüksé-

hogy a mesternek minden restantiajit bészolgáltatassák aszerint, mint conventioja vagyon, intra quindenam, alioquin arceáltatik a functiotúl.

1744

Visitatur ecclesia Désfalviensis anno 1744. die 13. Januarii, pastore clarissimo domino Johanne Kolosi, rectore vero Samuele Gyalakuti.¹¹

Difficultates: Simon Mária paráznasággal vádoltatik. A tiszteletes ministereknek restantiaja vagyon, papnak, mesternek, még az elment atyafiúnak is, nevezetesen az 1743-dik esztendőre való fizetés. Vagyon az ecclesianak collecta készpénze 20 hft., annakfelette 4 ft. 63 dr.

Nota bene: Inter illustrissimum dominum baronem Lentulum et ecclesiam reformatam Désfalvensem concordia facta in facie Sanctae Visitationis.

1745

Anno 1745. die 7. Januarii visitatur ecclesia Désfalviensis, praesentibus illustrissimo barone Samuele Lentulo reliquisque eisdem ecclesiae civibus.¹²

Rectore Samuele Gyalakuti qui a moribus et officio laudatur. [363.]

Deliberatum [1.]: Tapasztalván a Szent Visitatio, hogy a filia a mater ecclesiával egyet nem értett, és ez okon a tiszteletes prédikátort meg nem marasztotta, melybenn is a jó rend ellen cselekedett, melynek okát nem láttya a Szent Visitatio, melyre nézve serio adhortálja a Szent Visitatio az ecclesiat a mater ecclesiával való egyetértésre és szeretetre. Ami pedig nemes Túrótzi István és tiszteletes prédikátor között lévő collisiót illeti, minthogy mind a tiszteletes prédikátor, mind nemes Túrótzi uram majd egymáson satisfactiot vettek magoknak, egymást mindkét részről ékesen nuctálván. Ez okon mind a két félnek keresztényi kötelessége szerint imponálja a Szent Visitatio, hogy a Szent Visitatio előtt egymás iránt minden nehézséget, gyűlölséget letegyenek, agnoscálván mind Túrótzi uram a tiszteletes ministert hűséges lelki tanítójának, vice versa a tiszteletes minister érdemes hallgatójának, egymásnak is absque dilatione kézbeadással való egyességeket concessályák.

Deliberatum [2.]: Tapasztalva a Szent Visitatio, hogy némelyek a nemes ecclesia tagjai közül egymást livore ducti rendetlenül s illetlenül illették, melyre nézve némelyek gravis poenara méltók volnának, ez okon serio adhortálja a Szent Visitatio az ecclesiat, hogy magokat a keresztényi kötelességhez tartsák és, mint Christus juhait, egymással nagy békesség, szeretetben élyenek és az apostol szava szerint egymás terhit hordozván, egymást haragra ne ingerelyék és gyűlölséges szókkal ne illessék.

Deliberatum [3.]: A tiszteletes minister cum omni honore admoneáltatik, hogy őkegyelme is nagy engedelmességgel viselye magát, az ecclesia pedig a tiszteletes minister szolgálattya és fizetése iránt tartsa a tavalyi deliberatumhoz magát.

ges voltának hamis véleménye szült, a keresztelés jogát és hatalmát elhívás nélkül magának veszi, azt az egyházból ünnepélyesen kiközösítik, és az ilyenek által megkeresztelteket keresztetletlennek tekintve az egyház lelkésze törvényszerűen keresztelje meg.

¹¹ KükEhmLvt prot. II/3. 350.

¹² Uo. 362–363.

1746

*Désfalvini in ecclesia reformata Visitatio instituitur anno 1746. die 28. Februarii, tempore clarissimi domini parochi Johannis Kolosi et domini rectoris Samuelis Gyalakuti, praesentibus ecclesiae civibus, curatore et aedituo.*¹³

Clarissimus dominus parochus etiam a filia satis superque laudatur. Dominus rector accusatur: 1-mo. Quod cum domina Patakiana mulier ejus contendit. 2. Quod pueros non docet. Restantia vadnak.

Nota bene: Keresztelődénny nem lévén az eklézsiában, mindenkor újabb-újabb edényből kéntelenítterik keresztelni a tiszteletes pap.

Deliberatum [1.]: Amely fa és egyéb restantiai vadnak a tiszteletes ministereknek, azt a curator és egyházfi intra quindenam bészolgáltassák, akik meg nem akarják adni, azokat megzálagoják. Deliberatum [2.]: Minthogy keresztelődénny nincsen az eklézsiának, költségecskéje penig lévén, annakokáért a curator az eklézsia pénzből minél hamarébb keresztelő edényt vegyen, mert különben külső edényből meg nem engedtetik a keresztelés, a keresztségnek penig, mint egyik sacramentumnak, kiszolgáltatása légyen in cultus loco.

1748

*Visitatur ecclesia filialis Désfalviensis anno 1748. die 21. Januarii, praesente loci ministro clarissimo domino Johanne Kolosi et scholae rectore domino Samuele Gyalakuti.*¹⁴

Difficultas: Tiszteletes loci minister a maga óráit nem suppleálly. Búza és fabéli restantiai vadnak a becsületes lévitának és némelyeknek búzájok teremvén szalmájában, in stramine adni nem akarnak.

Deliberatum: Akiknek szalmájában búzájok terem, a constitutionak ereje szerint a tiszteletes ministereknek kalangyául adminisztrállyák a bért.

Lévita Gyalakuti Sámuel atyánkfjának múlt esztendei szentegyházfiak negligentiajok miatt vadnak búza és fabéli restantiai, melyhez képest a Szent Visitatio admoniállyá ökegyelmeket, hogy ökegyelmek mentől hamarébb adminisztrállyák, különben a constitutio szerint a magokéből kellek megfizetni.

1749

*A désfalvi filialis reformata eklézsia javai.*¹⁵

Prédikátor fizetése conventionaliter vagyon.

Eklézsia javai: 1. Egy harang, régibb. 2. Vagyon más nagyobb, amely a kerelői reformata filialis eklézsiaé volt, mikor fennállott. 1. Ezüst, arannyas *ajakú* lábas pohár. 2. Ejtelesnél kisebb ónnkanna. 3. Ónntányér kettő,¹⁶ melly is edgyik a méltóságos gróffasszony, Bethlen Pálné Teleki

¹³ KükEhmLvt prot. II/3. 387.

¹⁴ Uo. 409.

¹⁵ KükEhmLvt Conscri. 1749. 33–34.

¹⁶ Az utolsó szóra utólag rájavítottak: három.

Úrasztali kehely,
17. század második fele

Sára asszony ajándéka. 4. Egy önnfedeles szegedi bokálly. 5. Item egy önnhányér, haranglábi eklézsia ajándéka.¹⁷

Kendők: *Prédikállószerkre való gyolcs karmazsin selyemmel varrott takaró, melyet conferált titulata Kovács Klára asszony, titulus Györki Jánosné asszonyom.* Abroszok: 1. Egy sáhos abrosz. 2. Más sáhos abrosz, gróff Bethlen Pálné Teleki Sára asszony ajándéka. 3. Harmadik sáhos abrosz, tekintetes Pataki Ferentz né asszony ajándéka. 4. Egy spanyol hímmel varrott abrosz. Keszkenők: 1. Két keszkenő. Az edgyik török keszkenő sellyemmel [34.] s szkófiummal varrott a két végi, betű is vagyon rajta. A másik majd mindenütt különb-külömbféle selyemmel bévarrott gyolcskeszkenő. 2. Egy gyapott keszkenő, ez a sövényfalvi eklézsia ajándéka. 3. Egy aranyfonallal ágakra varrott keszkenő, nemes Túrótzi Sámuel uram ajándéka. 4. Egy zöld sellyemmel varrott vásáros keszkenő és egy székelv kilim, nemzetes Simon Mihályné asszony ajándéka. 5. Egy fejéres keszkenő.¹⁸ 6. Item egy fejér csipkés keszkenő.

Tekintetes nemzetes Túrótzi Sámuel feleségével, tekintetes nemzetes Balog Kristina asszonnyal megedgyezett kegyes akaratból adott a désfalvi reformata eklézsiának anno 1734 scholaháznak való fundust, mellyen most scholaház is vagyon s mester, melynek vicinussa egyfelől tekintetes nemzetes Pataki Ferencz uram háza, másfelől ugyan Túrótzi uram szántófölde. Ezen scholaház végiben ugyan Túrótzi uram adott temetőhelyet is, mellynek vicinussa a megnevezett scholaháznak megírt helye. Azon temetőhelynek végiben adott ugyan őkegyelme egy öt vékás szántóföldet a mester számára. *Nota bene: Nem adta ezeket ingyen néhai Túrótzi Sámuel uram, mert amit az őkegyelme curatorságában emendicáltanak volt ecclesia neve alatt templomocska vagy oratoriumocska építésére, maga vette kezébe, s maga tette ahová tette. És így ezen alamizsnának refusiojára esett azon fundusnak adása.*

Nota bene: Abrosz, veres fejtővel varrott, az közepén félig által kötés, az két oldalát kerüli meg rojt. Titulata Katona Györgyné asszony ajándéka. Ismét sáhos abrosz, az közepénn kötés, tekintetes Domokos Istvánné asszony ajándéka.

1749 ■ január

Visitatur ecclesia Désfalviensis anno 1749. die 29. Januarii, tempore levitae domini Samuelis Gyalakuti.¹⁹

Helytelen panassza vagyon az eklézsiának a pap ellen. Restantiak vadnak a ministereknek. Deliberatum: A restantiakat intra quindenam beszolgáltassák, a tiszteletes miniszternek bér aránt való praetensioit a conventio szerént megagyák, a miniszter is a szokott órákat betöltse.

¹⁷ Az utolsó bejegyzést kihúzták.

¹⁸ A bejegyzést később kihúzták.

¹⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 427.

Causa levata honestae puellae Chatarinae Molnár in Désfalva existentis contra et adversus sponsum suum Martinum Fodor tanquam Inctum in causa sponsalitatís. Actrix proponit per se verbis: Ezen az okon kellett Fodor Márton uramot a Szent Visitatio eleiben idéznem, hogy én őkegyelméhez mátkásodtam feleségül, de én akkor sem szerettem, most sem szeretem, csak az atyám erőltetett és azért cselekedtem.

Deliberatum: Noha Fodor Márton helylesen és rendesen kérette meg s mátkásította el Molnár Katát, de minthogy a leány még akkor sem viseltetett egész szeretettel a legényhez, annakutánna sem inducálhatta magát nagyobb szeretetre a legényhez, sőt hovatovább hidedgett a leányban a szeretet, azért a jövődő gonosznak eltávoztatásáért erővel egyben nem adatathatnak, hanem a Szent Visitatio Molnár Katát Fodor Mártontól, mint mátkájától, separálja juxta canonem 74.²⁰ A legénynek költségét, fáradságát fizesse meg, böcsteleníttetéséről kövesse meg, a jegyet agyák vissza egymásnak.

1750

*Visitatur ecclesia filialis Désfalviensis anno 1750. die 19. Januarii,
tempore domini Samuelis Gyalakuti ut levitae.²¹*

Adversus dominum levitam nihil habetur.

Deliberatum [1.]: Bodor Györgyöt ok nélkül kitiltván a curator a templomból, a Szent Visitatio nem approbállya, hanem admittállya, és az eklézsiában recipiállya. [439.] Deliberatum [2.]: Szilai Sámuel is ok nélkül kitiltván a templomból a curator, ezt is nem approbállya a Szent Visitatio, azért admittálja ad sacra, és az eklézsiába recipiállya.

Deliberatum [3.]: Minthogy Fodor Istvánné infamiában elegyítettte magát, szitkozódással is vádoltatik, azért admoniáltatik, hogy intra quindenam magát megtisztítsa, mellyet ha nem cselekednék, azután kitiltatik. Deliberatum [4.]: Fodor Istvánné Bagothai Klárának szitkozódása és az eklézsiában való botránkoztatása megbizonyosodván (minthogy Szász Mihálynét, Máriát kurvának kiáltotta), azért az Szent Visitatio előtt reconciliála, Szász Mihálynét is megköveté, azért a Szent Visitatio is recipiállya s admittállya az szent eklézsiában ea tamen conditione, hogy ennekutánna mindketten abstineállyanak egymásnak böcsteleníttetésétől, mert nagyobb büntetésben incurrálnak.

1751

Visitatur ecclesia Désfalviensis anno 1751. die 4. Februarii.²²

Difficultas: Fodor Istvánné Bagotai Kalára paráznsággal vádoltatik.

Deliberatum: Fodor Istvánné Bagotai Kalára intra quindenam tisztítsa ki magát a paráznságnak suspicioja alóll, különben excommunicáltatik.

²⁰ GK 74. kánon: Még a jegyesek elbocsátása is, ha már a kézfogás rendesen megtörtént, csekély oknál fogva nem engedélyezett; és bár senki sem kényszeríthető hajlama ellen valakivel való egybekelésre, ha mégis valaki igaz és elegendő okát nem adja attól való elfordulásának, akinek már jegyet adott a vele kötenődő házasságra, ha nem is tovább, de legalább addig el kell őt tiltani a házasságra lépéstől, míg a megvetett vőlegény vagy menyasszony mással egybe nem kél.

²¹ KükEhmLvt prot. II/3. 438–439.

²² Uo. 450.

1754

*Visitatur ecclesia Désfalviensis anno 1754. die 20. Januarii tempore domini Samuelis Gyalakuti levitae, qui optime recommendatur ab universa ecclesia.*²³

Difficultates: Némelyeknek a parochia körül való részkertek rossz lévén, sok károkat vallott a becsületes lévita. A szántást is némelyek nem örömet cselekeszik.

Deliberatum: Minthogy némelyeknek rossz kertek miatt (nevezetesen Györki uram és Sz[ent]Iványi uraméké) miatt sok károkat vallott a becsületes lévita, azért adjudicáltatik a Szent Visitationtól, hogy őkegyelmek fizessék meg a kárt. Akik difficilisek a szántásban, azok is admoniálnak, hogy a szántást örömet praestállyák. Az eklézsiái dolgokban közönségesen fogják szorgalmatosra.

1755

*Visitatur ecclesia Désfalviensis anno 1755. die 20. Januarii tempore domini Samuelis Gyalakuti levitae.*²⁴

Difficultates pro partibus nullae sunt, nisi ecclesia praetendit ut secundum antiquum usum administretur communio. Observatur, hogy ruinak vadnak a kerteken, mely miatt nem kevés kárt vallott a lévita. Zilai Sámuel a templomot, hír nélkül ablakán béműtátván, megnyittatott. Kónya Ferenc infamiával vádaltatik.

Deliberatum [1.]: Minthogy a becsületes mester maga reparálta a rossz kerteket, melyek miatt a tavalyi esztendőben [480.] sok kárai estenek volt, azért tetszett a Szent Visitationnak ebben ilyen ítéletet tenni, hogy akiké voltak a rossz kertek, azok fizessék meg mind a kárt s mind a rajta tölt munkát a mesternek.

Deliberatum [2.]: Minthogy Kónya Ferenc tagadgya a vádot, és azt vallyá, hogy ex aliorum inductione et sua imprudentia kéntelenített megbékélleni a külső tiszttel, azért a Szent Visitatio imponálya őkegyelmének, hogy mediante inquisitione magát az infamia alól intra quindenam purgálya, addig penig a templomban béműtát, admittáltatik.

Deliberatum [3.]: Szilai Sámuelben az Isten házához való jó és kegyes igyekezet nem improbáltatik, de hogy ezen követ a templomba az eklézsiának híre nélkül béműt, és a templom ablakán béműtátván violálta, azért a Szent Visitatio mulctázza őkegyelmét in ft. 3.

1757

*Visitatur ecclesia Désfalviensis anno 1757. die 28. Januarii, praesente clarissimo domino paracho Demetrio Dálnoki et rectore domino Albu.*²⁵

Adversus clarissimum dominum parochum nullae querelae. Difficultates: Az egész parochia ruinában áll, a tiszteletes ministernek sok restantiai vadnak, inter rectorem et dominum Orbán maximum dissidium.

²³ KükEhmLvt prot. II/3. 468.

²⁴ Uo. 479–480.

²⁵ Uo. 499.

Deliberatum: Minthogy régi fa és egyéb restantiajok vagyon mindketten a tiszteletes miniszternek, annakfelette igen sok ruina vadnak a parochian, a házat is rútul mossa az esső, conventio szerént nem szántottak s nem vetettek a lévítának, a rossz kertek miatt a veteményit mind kárrá vallotta, azért a Szent Visitatio mulctázza az egyházfit in ft. 3.

1759

*Visitatur ecclesia reformata Désfalviensis, dum in officio levitae fungeretur praestantissimus juvenis vir Franciscus Albu, ubi etiam curator creatur titulatus dominus Michael Szabó, praesentibus ut plurimum ecclesiae membris.*²⁶

Difficultas: A désfalvi reformata ecclesia praetendálja a haranglábi tiszteletes miniszternek a hét folytában is lejárását isteni szolgálatra.

1760

*Visitatur ecclesia reformata Désfalviensis anno 1760. die 28. Januarii, Verbi Divini ministro nempe levita Francisco Albu, praesentibus [538.] ecclesiae membris, nempe Michael Szabó, Samuele Túrótzi, Francisco Orbán, Michael Bányi, Johanne Szentiványi aliisque.*²⁷

Omnia mali, faxint superi meliora.

1761

*Visitatur [15. Februarii 1761.] ecclesia reformata filialis Désfalviensis, Verbi Divini ministro reverendo ac clarissimo viro Demetrio Dálnoki, ludimagistro Francisco Albu.*²⁸

1762

*Visitatur ecclesia reformata filiaris [!] Désfalviensis anno 1762. die 7ma Januarii, levita Francisco Albu, praesentibus ecclesiae curatore Michael Szabó, aedile Stephano Horváth, Francisco Béres, titulado Samuele Túróczi, Johanne Szentiványi.*²⁹

Difficultas: Aszalos Istvánné hitetlenül lakik. Admoneáltatik, hogy dolgát folytassa, külömben így lakni tovább nem engedtetik.

²⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 526.

²⁷ Uo. 537–538.

²⁸ Uo. II/3. 554.

²⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 10.

1763

Anno 1763. die 10. Januarii visitatur ecclesia reformata filialis Désfalviensis, dum levitam ageret humanissimus dominus Franciscus Albu, praesentibus ecclesiae membris, nempe curatore titulado domino Michaelae Szabó.³⁰

Difficultas: Kónya Ferenc és Béres István nem járnak az templomban. Deliberatum: Kedvetlenséggel hallja a Szent Visitatio, Kónya Ferenc és Béres István, hogy az Isten házát nem járják, nem gondolván meg, azmint mond az Szent Pál apostol: El ne hadgyuk a mi gyülekeztünket, mint szokások némellyeknek.³¹ Az is kedvetlenség penig, hogy éppen semmi ok nincsen, azmiért elmulattyák a szent helyre való menetelt. Admoneáltatnak, hogy az Isten házát járják, mert ha nem, keményebb ecclesiastica censurat szenvednek.

Vagyon az ecclesianak készpénze 10 hft.

1765 ■ február

Anno 1765. die 3. Februarii visitatur ecclesia reformata filialis Désfalviensis, dum levitam ageret humanissimus dominus Franciscus Albu, praesentibus ecclesiae membris, curatore domino Michaelae Szabó, aedilibus Georgio Kónya, Stephano Béres, titulado Stephano Orbán, Michaelae Bánffi, Samuele Zilahi.³²

Difficultates: Igen sok ruina vagynak, ebből az humanissimus lévitanak sok kárai, törökbúza és fabéli sok restantiak.

Deliberatum: Szomorúan halya és láttya is a Szent Visitatio a sok romlásokat, az humanissimusnak onnat következett kárát, káposztját, minekokáért tetszett az ítéletnek az egyházfiakat Canon szerint mulctázni. Insuper admoneáltatik az ecclesia, hogy a romlásokat megépítse, a bért beszolgáltassa, mert különben nagy büntetésbe incurráll.

Az ecclesianak öt németh forintja vagyon kiadva.

1765 ■ november

Anno 1765. die 20. Novembris visitatur ecclesia reformata filialis Désfalviensis cum levita officio fungeretur humanissimus dominus Franciscus Albu, praesentibus ecclesiae membris, curatore domino Michaelae Szabó, aedili Johanne Bakó, titulado Johanne Sz[ent]Iváni, Francisco Orbán.³³

Difficultas: Az harangozásért semmi fizetés nincsen.

Deliberatum: A nemes eklézsiának intimáltatik, beszélgessenek, búzáat vagy pénzt szakasszanak az halotti harangozásért, közönséges mindennapi harangozásért pedig külön.

³⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 34.

³¹ Zsid 10,25a.

³² KükEhmLvt prot. II/4. 74.

³³ KükEhmLvt prot. II/4. 86.

1768

Anno 1768. die 21ma Januarii visitatur ecclesia reformata Désfalvensis tempore levitae humanissimi domini Francisci Albu, praesente curatore spectabili domino Samuele Túrótzi, aedili Georgio Albert et aliis ut pote, Alexio Orbán, Michaele Szabó et reliquis.³⁴

Inter ecclesiam et ministros omnia sunt salva. Difficultas: A templombéli székek aránt vagyon sok egyenetlenség.

Deliberatum: Noha a templomban a méltóságos Supremum Consistorium ordinatioja szerint senkinek bizonyos székek lenni nem kelletik, hanem szabad kinek-kinek a maga caractere szerint való üresszékben béülni, mindazáltal hogy az egyenetlenség tolláltassék, és a jó rend itt is, mint más, jól rendelt ecclesiában megtartassék, a templombéli székek aránt tett a Szent Visitatio ilyen rendelést: Minthogy az Orbán familia megszaporodott, azért az észak felől való első szék pro hic et nunc legyen az Orbán familiajé, úgy mindazonáltal hogy ahhoz a székhöz örökös just ne formáljon, mert az meg nem engedtetik, és azt csak maga különös székének ne tartsa, hanem másokat is in casu abban bécacsásson és békével szenvedjen. Az dél [117.] felől való első székre járjon a Bánfi és Györki familia, úgy a Pataki familia is. A dél felől való második székre járjon a Zilahy, Sz[ent]Iványi és Fodor familia, az észak felől való második székre pedig járjon Szabó Mihály uram a vejével, Dénes Lázló úrral, mindenik pedig tartsa magát ezen székek aránt feljebb az Orbán familia székeről megírt declaratiohoz. Haki pedig ezen deliberatumunkkal nem gondolna, hanem ezen végezésünk ellen tovább is tumultuálódnék, tehát az a méltóságos Supremum Consistorium végezése szerint a 24 magyar forint büntetést el nem kerüli, hanem comperta rei veritate rajta minden engedelem nélkül megvétetik.

Székfűmös úrasztali terítő, 18. század első fele

1770 ■ január

Anno 1770. die 10. Januarii visitatur ecclesia reformata filialis, quae est in Désfalva, levita Francisco Albu, praesente spectabili domino Samuele Túróczi ut curatore, Michaele Szabó, Samuele Zilahy, Daniele Orbán, Georgio Horváth, Georgio Béres, Georgio Szabó, Georgio Albert, aliisque.³⁵

³⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 116–117.

³⁵ Uo. 141.

1770 ■ december

Anno 1770. 5ta Decembris visitatur ecclesia filialis Désfalviensis tempore levitae humanissimi domini Francisci Albu, praesentibus curatore spectabili domino Samuele Túrótzi, aedili Francisco Béres et aliis ecclesiae membris ut pote, Michaele Szabó, Alexio et Stephano Orbán, Georgio Szabó, Samuele Zilahi, Johanne SzentIványi et aliis.³⁶

Úrasztali terítő részlete

A humanissimus lévita ellen nincsen semmi panasz, hanem a haranglábi tiszteletes atyafinak Désfalvára való szolgálattya aránt jött elő ilyen difficultas: Minémű szolgálattal tartozik a désfalvi filialis ecclesianak? Melyben tettünk ilyen rendelést: Ezelőtt való időkben olyan rendtartás volt a désfalvi ecclesiában, hogy a mater ecclesiában lakó tiszteletes minister minden úrnapián egyszer jöjjön el isteni szolgálatra, de ez mielőttünk igen terhes szolgáltnak látszik, annyival inkább, minthogy Harangláb Désfalvához jó közföld, azért tettünk ilyen rendelést, hogy a modo imposterum a haranglábi tiszteletes minister minden második úrnapián reggeli szolgáltra Désfalvára le[157.]jöjjön, communitot administrálni pedig az innepek második napján, minthogy

pedig a munkás méltó a maga bérre, a megígírt bért az ecclesia is minden becsülettel megfizetni a tiszteletes atyafinak köteles legyen.

1771

Anno 1771. die 11. mensis Decembris visitatur ecclesia reformata filialis in possessione Désfalva, Verbi Divini ministro clarissimo ac doctissimo domino Michaele Benkö, ludimagistro humanissimo domino Francisco Albu, curatore spectabili domino Samuele Túróczi electis ecclesiae membris titulato Michaele Bánffy, Michaele Szabó, Alexio Orbán, aedili Francisco Béres et ecclesiae membris Georgio Béres, titulato Samuele Zilai, Samuele Fodor.³⁷

Pastorem inter et ecclesiam, ut et ludimagistrum salva sunt omnia.

Difficultas: A tiszteletes ministereknek vagynak feles restantiajok. Deliberatum: A tiszteletes ministereknek mindennemű restantiajokot intra octavum beszolgáltatassák a titulatus curator és szentegyházfak, mert különben a sacra functione eltiltatnak.

³⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 156–157.

³⁷ Uo. 172.

1773

Eodem die [29. Januarii 1773.] visitata est ecclesia Désfalviensis tempore clarissimi domini Stephani Gombási et humanissimi domini Francisci Albu, praesentibus curatore titulado domino Michaelae Szabó, aedili Georgio Béres et aliis ecclesiae membris ut pote, titulado domino Johanne Györki, Samuele Zilahi, Francisco Kónya, Georgio Kónya, Johanne Bakó, Andrea Béres, Stephano Béres, Francisco Béres et aliis.³⁸

Itt semmi olyas difficultas nem volt.

1774

Anno 1774. 6^a Februarii visitáltatott a désfalvi filialis ecclesia Albu Ferencz lévita és Béres György egyházfi idejében, jelen lévén az ecclesiából Szentiványi János uram, Orbán Elek uram, Fodor Sámuel, Béres Ferentz, Bakó János, Kónya Ferentz és György, Horváth György, Lénárt Mihály, Horváth Ádám és mások.³⁹

Difficultas: Az egész ecclesia közakarattól curatornak választotta titulus Bánfi Mihály uramat, de vállalni nem akarja, sőt vévén észre, hogy a Szent Visitatio megérkezett, még virrattig elment házából.

Deliberatum: Az ecclesiái constitutioknak első articulussa azt tartya, hogy akit az ecclesia közönségesen vagy curatorságra, vagy egyházfűságra választ, de ő per[ag]álni nem akarja, tegyen le 3 forintot. Constál pedig, hogy titulus Bánfi Mihály uramat az egész ecclesia, maga is jelen lévén, uno voto választotta, de őkegyelme vállalni nem akarja, azért a 3 forintot az írt constitutio szerint fizesse meg.

1775

Anno 1775. die 7ma Februarii visitatur ecclesia reformatá filialis Désfalviensis, pastore reverendo domino Samuele Zágoni, levita Francisco Albu, praesentibus ecclesiae curatore Samuele Fodor, aedili Georgio Béres, ecclesiae membris gregariis titulado titulado Johanne Györki, Michaelae Szabó, Stephano Orbán, Johanne Szentiványi, Georgio, Francisco Kónya, Georgio Horvát.⁴⁰

Difficultas 1-ma: A tiszteletes loci minister a tavalyi Visitatio után titulus Szentiványi János uramat szentelen Iváninak mondotta, in loco Visitationis. A tiszteletes⁴¹ [250.]

Difficultas 2-da: Az egész ekklezsia kívánja a tiszteletes lévitának elébb tétetetését, s más ekklezsziába való collocáltatását az egy tekintetes Györki János uramon kívül. Deliberatum: Ezen dolog a Szent Partialisra való.

³⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 202.

³⁹ Uo. 228.

⁴⁰ Uo. 249–250.

⁴¹ A szöveg itt megszakad.

1776

*Anno 1776. die 4ta Februarii visitatur ecclesia reformata filialis Désfalvensis, levita humanissimo domino Francisco Albu, praesentibus ecclesiae vicecuratore Samuele Fodor, aedili Georgio Béres et aliis ecclesiae membris ut pote Alexio Orbán, Francisco Orbán, Ladislao Dénes, Stephano Béres, Francisco Béres, Georgio Horvát, Andrea Béres.*⁴²

Panaszol az ecclesia a lévitanak rossz kántorságáról, és hogy a gyermekeket illendőképpen nem taníttya, ehhez képest tovább tartani nem is kívánja. [280.] A tiszteletes levita panaszol sok restantiajiról. Deliberatum [1.]: A restantiakat az idei curator és egyházfi egészen szolgáltatásuk béré, akárminémű restantiak legyenek azok, különben ha valami változás tanálna is lenni, addig más mester béré nem jó, amíg a mostaninak mindennémű béré nem szolgáltatottatik.

Lénárt Mihály két esztendőttől fogva nem ment a templomban azért, hogy a mester bériért a tehenit az egyházfi megkötötte volt a Szent Visitatio végeztése szerint. Deliberatum [2.]: Adatassék által a titulus külső magistratusnak, annyival inkább, minthogy a Szent Visitationt is contemnálta, és hivataljára el nem jött.

Találtatott az ecclesianak készpénze ft. 33 dr. 65.

1777

*13ta Januarii [1777.] continuáltatott a Visitatio a désfalvi reformata filialis ecclesiában tiszteletes Fülei József atyánkfia ökegyelme idejében a lévitanak, Molnár László ökegyelmének absentiajában, jelen voltak a Szent Visitation curator Fodor Sámuel uram, Orbán Elek uram, Zilai Sámuel uram, Kónya Ferencz, Kónya György, Béres István, Horváth György, Horvát András etc.*⁴³

Itt, Isten jóvoltából, a tiszteletes atyafi ellen, úgy a levita ellen is semmi panasz nincsen.

1778

*Continuative visitáltatott a désfalvi reformata filialis ecclesia anno 1778. die 10^a Januarii a tiszteletes Fülei József atyánkfia és levita Molnár László ökegyelmek idejekben, jelen lévén tekintetes Túrótzi Sámuel úr, curator Dénes László, egyházfi Béres Ferentz, Szentiványi János, Fodor Sámuel és mások.*⁴⁴

Difficultas: A fabérét a tiszteletes atyafinak csak a dr. 24 fizették eddig.

Deliberatum: Minthogy a protocollumban úgy látjuk, hogy minden ember egy szekér fát tartozik adni, azért a Szent Visitatio is serio commitálja, hogy minden gazdaember egy-egy szekér fát fizessen a tiszteletes miniszternek, akinek pedig vonómarhája nincsen, amint legjobban meg-egyezhetik, egyezzék a tiszteletes atyafival, de legalábbis fél forinttal tartozzék redimálni.

⁴² KükEhmLvt prot. II/4. 279–280.

⁴³ Uo. 316.

⁴⁴ Uo. 341.

1779

28. [Januarii 1779.] *visitáltatott a désfalvi filialis ecclesia tiszteletes Fülei József atyánkfia, iskola-mester Molnár László ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Visitatio előtt curator Dénes László, az ecclesia tagjai közül Sz[ent]Iványi János, Fodor Sámuel, Zilai Sámuel, Orbán Elek, Béres György, Bakó János, Béres Ferencz, szentegyházi Imre Márton s mások is.*⁴⁵

A tiszteletes atyafi ellen nincsen semmi panasz.

Talált a Visitatio interesre kiadott pénzt hft. 38 dr. 86, fa árrát hft. 1 dr. 30, melyről az írás maradt a curatornál, és a következő Visitatio számba kéri.

1780

*Visitáltatott continuative die 6^a Martii [1780.] a désfalvi filialis eklézsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és Sipos József lévita ökegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Dénes László, egyházfi Bakó János, az eklézsia közönséges tagjai közzül Zilahi Sámuel, Fodor Sámuel, Szentiványi Dániel, Horvát György, Béres György, Imre Márton és mások.*⁴⁶

A tiszteletes ministerek ellen nincs panasz.

Difficultas [1.]: Itt sem kívánnak tanulni az ifjak. Itten is referálja magát a Szent Visitatio az elébbeni deliberatumokra.

Difficultas [2.]: Templomkerülők vadnak, nevezetesen Zilahi István. Deliberatum: Ha mégis nem jár a templomba, excommunicáltatik. [419.]

Difficultas [3.]: Sok ruinak vagynak. Deliberatum: Nota bene: Kötelezék magokat, hogy megcsinálják mindenütt a rést, azért a büntetést most elkerülék.

Difficultas [4.]: Zilahi Sámuel Fodor Sámuel ökegyelmének egykor eklézsia gyűlésében familiájának mocskoltatására igen mocskos szókat szóllott, amelyet meg is bizonyított négy bizonyosságokkal. Deliberatum: Megbékéllettek, és azért a deliberatum meg sem íratott.

Az eklézsia ládáját előhozattuk, és minden benne lévő dolgokat számbavettük. Fodor Sámuel 1774, 1775, 1776 curator lévén a désfalvi reformata filialis eklézsiában, mindenekről jól számot adott, semmivel se liquidáltott. Dénes László is 1777, 1778, 1779 curator lévén, jól számot adott és semmivel se liquidáltott.

Curator lett Fodor Sámuel, egyházfi Bakó János.

1781

*Continuative visitáltatott die 6^a Februarii [1781.] a désfalvi filialis eklézsia tiszteletes Fülei József atyánkfia ökegyelme és lévita Sipos József ökegyelme idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Fodor Sámuel, egyházfi Bakó János, az eklézsiának tagjai közzül felesen.*⁴⁷

A tiszteletes atyafinak szent szolgálatja ellen panasz nincs.

⁴⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 363.

⁴⁶ Uo. 418–419.

⁴⁷ Uo. 472–473.

Difficultas [1.]: Az ifjak nem járnak a templombéli tanításra. [473.] Deliberatum: Ha mégis nem kívánnak a templomba való tanításokra feljárni, a curatorok és egyházfiak kötelességek leszen azokra vigyázni, és akik vakmerőségre vetik magokat, 12 poltrával megbüntetni.

Difficultas [2.]: A gyermekek is nem akarnak az iskolába járni. Deliberatum: Ha az atyák mégsem jártatják az iskolába gyermekeiket, keményen megbüntettetnek.

Difficultas [3.]: Restantiak vadnak. Nota bene: Azt fogadá a curator és egyházfi kézbeadással, hogy 15 nap alatt beszolgáltatják. Vagyon az eklézsiának pénzbeli fundussa 42 magyar forint. Készpénz vagyon hat magyar forint dr. 20. Ennek alkalmatosságával számot adott Fodor Sámuel uram, és semmivel sem liquidáltatott.

Curator lett Fodor Sámuel, egyházfi Bakó János.

1782

Visitáltatott continuative die 14^a Februarii [1782.] a désfalvi reformata filialis eklézsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és Sipos József oskolamester vagy lévita ökegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Fodor Sámuel, egyházfi Bakó János, az eklézsia közönséges tagjai közül Dénes László, Béres Ferentz, Béres György, a többi pedig mind hideg keresztények, ámbár házaknál voltak, mégis meg nem jelentenek, melyre nézve fogja a Szent Visitatio az illetén engedetlen eklézsia tagjait a Szent Partialis eleibe provocálni.⁴⁸

Difficultas [1.]: Templomkerülők vadnak, Szentiványi Dániel, Zilahi István, Orbán Istvánné. Deliberatum: Törvényesen fogja a Szent Visitatio mingyárt büntetni őket. Observatio: Most ígérék magokat a templom gyakorlására.

Difficultas [2.]: Az erdőt is közönségesen pusztítja az eklézsia. Deliberatum: A Partialison ezt is eligazítja a venerabilis tractus. [517.] Fodor Sámuel curator ökegyelme jól számot adott, mely szerint simpliciter absolváltatott.

Difficultas [3.]: Horváth György az eklézsia erdejét invadálta potentiose, és egy nagy tőkét elhozott, sőt másszor is, megbízván magát, más nagy tőkét ismét hozott. Deliberatum: Minthogy három magyar forint büntetés alatt volt tilalma azon eklézsia erdejének, azért statim et de facto azon poenalitast deponálja, és az eklézsia ládájába tétettség.

Curatornak való embert se találtunk az eklézsiában a nagy hidegség miatt.

1783

Continuáltatott a Szent Visitatio eodem die [20^a Februarii 1783.] a désfalvi reformata filialis ecclesiában tiszteletes Fülei József atyánkfia és Sipos József lévita ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitation curator Fodor Sámuel, egyházfi Bakó János, az eklézsia több tagjai közül titulus Orbán Elek, Dénes László, Béres Ferentz s mások is.⁴⁹

A tiszteletes atyafi ellen papi hivatala s magaviselete ellen nincs semmi panasz ezen eklézsiában. A tiszteletes atyafinak sincs az eklézsia ellen.

⁴⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 516–517.

⁴⁹ Uo. 560.

Difficultas [1.]: Fa restantiajok vagyon mind a tiszteletes atyafinak, mind a lévítának. Deliberatum: Nyolcadnap alatt ha a curator és egyházfi bé nem szolgáltattyák, marhájok elköttetik.

Difficultas [2.]: Esztendőtol fogva Zilahi István ökegyelme templomba tellyességgel nem volt. Deliberatum: Ezt maga úttyán el fogja igazítani a Szent Visitatio.

Observatio. Eddig volt curator és egyházfi helyett választatott egyházfinak Béres András.

1784

Eodem die [23^a Februarii 1784.] locoque [in Harangláb] continuative visitáltatott a désfalvi filialis reformata ecclesia tiszteletes Fülei Jósef atyánkfia és Sipos Jósef lévita ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházfi Béres András, az ekklézsia több tagjai közül pedig Béres Ferentz, Horváth György s ifjú Béres András.⁵⁰

Nincsen ezen ekklézsiának sem a papja, sem lévítája ellen semmi panassza. Nincs a tiszteletes atyafinak is semmi panassza.

Difficultas: Panaszolja a lévita, hogy az ekklézsiájából némelyek fenyegetik azzal, hogy többé a gabonáját bé nem fedik, többé nem szántnak, vetnek ökegyelmének stb. Deliberatum: Tartozik az ekklézsia mindenikkel, mind azzal, hogy a gabonáját idejében befedjék, mind pedig, hogy amint eddig is, úgy ezután is szántsanak, vessenek, mert ha ezekben kár esik, akinn elmúlik, a fogja a kárt megfizetni.

Egyházfinak tétetett Béres Ferentz.

Úrasztali terítő részlete

1786

Continuáltatott a Szent Visitatio anno 1786. die 18^a Februarii a désfalvi filialis reformata ekklézsiában tiszteletes Fülei Jósef atyánkfia és Sipos Jósef lévita ökegyelmek idejekbenn, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Fodor Sámuel uram, Kónya György, Béres István, Béres György s mások is, de a tiszteletes atyafi nem jelent meg.⁵¹

A tiszteletes atyafi s a lévita ellen is nincsen semmi panasz.

Difficultas [1.]: Fodor Sámuel a fiát az unitaria iskolába jártattya. Deliberatum: Parancsolja a Szent Visitatio, hogy gyermekét onnan kivége, és ide, vagy collegiumba jártassa, mert ha ezt a közelebb következő Szent Partialisig véghez nem viszi, a Partialisra fog citáltatni.

Difficultas [2.]: A lévítát itten stante Visitatione Fodor Sámuel hamis lelkűnek mondá, egyszersmind hogy nem érdemes arra, hogy mesterséget is viseljen, mellyekért stante Visitatione citáltatott is. Deliberatum: Szavainak igazságát meg nem bizonyíthatá írt Fodor Sámuel uram, melly szerint ezen dolognak eligazítása a következő Szent Partialisra halasztatik, s oda recom-

⁵⁰ KükEhmLvt prot. 11/5. 39.

⁵¹ Uo. 77–78.

mendálatik. A lévitának tanítvánnyai megvizsgáltatván, mind jól tanultanak, és még azok is, kik csak karácson után kezdettének is tanulni, meglehetősen sillabizálnak, és csak ebből is megtetszik a feljebb írt vádnak helytelensége.

Difficultas [3.]: Musnai Dánielné és Mihályné reformaták, s templomunkba járnak, de minthogy férfiak unitariusok, bért fizetni ide nem akarnak. Deliberatum: A régi felsőbb rendelkezések, de közelebb 1784-ben Kolosvárat celebráltatott Generalis Szent Synodusnak a venerabilis unitarius clerussal való egyezése szerint ki-kik a maga papjának tartozik adni a bért, ha a férfi unitarius, felesége reformatá, fele a bérnek az unitarius papé, fele a reformatusé, melly szerint az írt asszonyok is félbérrel tartoznak, mellyet az egyházfi a Szent Partialis nevével azon asszonyoknak megjelenteni el ne mulassa. [78.]

Az ekklézsia adósságai: 1-o. Vagyon contractus mellett huszonnégy mft. 2-o. Molnár László széplaki mester négy ft. adóss. 3-o. Albu Ferentz dányáni iskolamester három forinttal. 4-o. Dénes László a contractusban lévön kívül még két ft. 5-o. Imre Márton három ft. 6-o. Béres András három ft. 7-o. Fodor Sámuel a contractusban lévön kívül két forinttal. 8-o. Béres Ferentz egy ft. 9-o. Horváth György egy ft. A számadás véghez nem mehetett, mivel nem volt jól elkészítve, 10 napok alatt elkészítse az egyházfi s vigye Gálfalvára.

Az egyházfi megmaradott.

1787

Continuáltatott a Szent Visitatio die 27^a Februarii [1787.] a désfalvi reformatá filialis ekklézsiában tiszteletes Intze Sámuel atyánkfia és lévita Sipos József ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Dénes László, Béres György, Máté Mihály, Orbány Elek, Kónya György, Béres István etc.⁵²

A tiszteletes atyafi ellen nincs ezen filialis ekklézsiának semmi panassza. Maga is a tiszteletes atyafi nem panaszol az ekklézsia ellen. [109.]

Vagyon kár az ekklézsia erdejében, mert felmértetvén a több helyek, az ekklézsia erdejéből is egy darabot másoknak mértek, kik közül egy darabot titulus Desikovits László uram le is vágatott belőlle, mellyet törvényesen kell eligazítani.

A lévita is maga kötelességét véghezviszi, hanem a lévita felesége ellen vagyon panasz, alkalmatlanul viseli magát hallgatóihoz, mellyre nézve kéri a lévitának változtatását. A tanuló gyermekek meglehetősen tanulnak.

A számadás még véghez nem ment. Curatornak választatott titulus Györki uram.

1790

Visitáltatott 16^a Martii [1790.] a désfalvi filialis reformatá ekklézsia tiszteletes Tsanádi József atyánkfia és Sipos József iskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt titulus curator Györke János uram, Zilai Sámuel, Dénes László, Kónya György, Béres István, Bakó János, Béres Ferentz egyházfi s mások is.⁵³

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása ellen nincsen az ekklézsiának semmi panassza, magaviselete is kedves.

⁵² KükEhmLvt prot. II/5. 108–109.

⁵³ Uo. 222–223.

Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs egyéb panassza, hanem: 1-o. Az ifjak sokszori jelentés után is tanításra fenn nem maradtanak. Conclusum: A Szent Visitatio parancsolja az atyáknak, hogy gyermekeiket a tanításra felkölgyék, mellynek hogy megláthassa a tiszteletes esperest úr, ha lészen-é vagy nem foganattya, kötelessége lészen a lévítának holnaponként a tiszteletes seniornak relatiót küldeni etc. 2-o. Vagynak feles restantiai, nevezetesen némely emberek egy háznál ketten is lakván, csak egy [223.] bért fizetnek. Emellett vagynak unitarius férfiaknak reformata feleségeik. Ezek is semmit nem fizetnek. Conclusum: Tartozik minden gazda külön-külön bért fizetni mind a tiszteletes papnak, mind a lévítának. Azok az unitarius gazdák is, kiknek reformata feleségük van, a felséges királyi rendelések szerint tartoznak félbért ide fizetni. Melly conclusumnak in instanti exequutora lészen a titulus brachium úr.

Ad 4.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem: Difficultas: Szentiványi Móses paráznasága, amint mongyák, nyilvánvaló és tagadhatatlan. Conclusum: Admoneáltattya a Szent Visitatio az egyházi által Szentiványi Mósest, hogy két 15 napok alatt magát vagy tisztítsa, vagy reconciliáljon, mert különben excommunicáltatik.

Ad 5.: Az ekklézsia javaiban kár vagyon, mert volt egy kis erdeje, az elpusztult. Az interesre kiadott pénznek interesse be nem gyűjtetett. Sok romlások is vagynak. Conclusum: Mindezekben hibás az egyházfi, azért marhája in instanti elkötetik.

Ad 7. et 8.: A lévita ellen nincs panasz. Magának van az a panassza, hogy feles restantiai vagynak, mint a tiszteletes atyafinak. De erről elébb a tiszteletes atyafi restantiaival együtt rendelés tétetett. A számadás véghez nem ment, de lön eziránt is az a rendelés, hogy egy hét alatt elkészítsék, s a tiszteletes esperest úrhoz általvigyék.

1791

Martiusnak 17^{ik} napján visitáltatott a désfalvi filialis reformata ekklézsia tiszteletes Tsanádi József atyámfia és Sipos József lévita ökegyelmek idejebenn, jelen voltak a Szent Visitatio előtt Kónya György, Béres István, Béres Ferentz, Béres András, Fekete Márton s mások is.⁵⁴

Ad 1. et 2.: Ezen filialis ekklézsia előtt kedves a tiszteletes atyafinak mind hivatala folytatása, mind magaviselete. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs egyéb panassza, hanem hogy három embernél vagynak restantiai. Erre lön a Szent Visitationak ez a rendelése, hogy az egyházfi nyolc napok alatt tartozik befizettetni.

Ad 4.: A lévita ellen nincs semmi panasz.

Ad 5.: A lévítának sincs egyéb panassza, hanem: 1-ben: Hogy kaszálója nincsen. Adott volt ugyan titulus Túrótzi úr egy rétre 14 forintot, de azt kiváltották. Conclusum: Ebben egyéb igazítást nem tehet a Szent Visitatio, hanem azt, hogy igyekezzék az ekklézsia és lévita, hogy azon pénzzel újra kaszálót zálogosítsanak. 2-szor: Panaszolja a lévita, hogy az ekklézsiabéli emberek a fabért négy-négy garassal akarják kifizetni. Conclusum: Adja meg minden ember a rendes fabért, vagy ha pénzül fizetik, ne végyen el a lévita 10 garasnál kevesebbet. 3-szor: Vagynak restantiai. Conclusum: Ha nyolc napok alatt az egyházfi bé nem hajtya ezt is éppen úgy, mint a tiszteletes pap restantiait, tehát közel lévén [262.] lakása tiszteletes esperest úrnak, tudósítassék, s legottan az egyházfi marháját elkötetni és a ministereknek bérekért elbecsültetni el nem mulattya. 4-o.

⁵⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 261–262.

Az ekklézsiának egy kaszálójából a szolgabíró úr egy darabot elvétellett. Conclusum: Lészen gongya eziránt a tiszteletes esperes úrnak, hogy rendes úttján igazításba vétesse.

Ad 6.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Szentiványi Móses, de ez a talvalyi Visitatio admonitiojára sem magát ki nem tisztítván, sem ekklézsiát nem követvén, már excommunicatus.

Ad 7.: Az ekklézsia javaiban kár egyéb a fellyebb írtnál nincsen.

1792

Ismét azon naponn [14. Aprilis 1792.] visitáltatott a désfalvi filialis reformata ekklézsia tiszteletes Tsanádi József atyánkfia és Sipos József lévita ökegyelmek idejekben, jelen voltanak a Szent Visitatio előtt titulatus Zilahi Sámuel, Kónya György, Fodor Sámuel, Béres György, Horváth György, Kónya Mihály stb.⁵⁵

Ad 1., 2., 3.: A tiszteletes atyafi és ezen ekklézsia közt szép békesség és szeretet vagyon.

Ad 4.: A lévita ellen is nem panaszol az ekklézsia semmi részben is. Ad 5.: Nincs panassza a lévitanak az ekklézsia ellen egyéb, hanem hogy fa bériben van restantiaja, azért pedig, mert az ekklézsia egy szekér fát ezelőtt 8 poltrával, ma pedig a rendelés szerint 5 sustákkal kéntele[301.] nítetik fizetni, mellyet igen terhesnek esmér lenni ezen ekklézsia. De a Szent Visitatio a lévita rendes fizetését el nem ronthattya, tartozik ki-ki egy szekér fával, s haki azt öt sustákkal fizetni nem akarja, adjon törvényes szekér fát.

Ad 6.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem az egyházfi fia rettenetes rút káromkodást viszen véghez, kiről is lett ez a végzés, hogy az írt ifjú, kinek neve Béres Imre, mikor általjő a tiszteletes atyafi, itt a lévita házban két-három becsületes emberek előtt kövessen ekklézsiát. Ha pedig nem cselekeszi, transcribáltatni fog a titulatus viceispány úrnak.

Ad 7.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen. A számadás is most véghezment. Observatio: A commune terrenum felosztatása alkalmatosságával az ekklézsiának adatott helylen szőlőt fogtanak dözma megadásnak ígérete alatt ezek: Máté Mihály, Béres András, Kónya Áron, Béres Ferentz, Kónya Mihály.

1793

Azon naponn [1793. Martius 13-dikjänn] visitáltatott a désfalvi reformata filialis ekklézsia tiszteletes Tsanádi József atyánkfia és Sipos József lévita ökegyelmek idejekbenn, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Dénes László, Szentiványi Dániel, Béres György, Béres Ferentz, Szatmári István, Orbán Ferentz, Máté Mihály s mások is.⁵⁶

Az 1. és 2-ra: A tiszteletes atyafi ellen nincs panasz. Az 3-ra: Nincs panassza a tiszteletes atyafinak hallgatói ellen egyéb, hanem hogy feles fabér restantiaja vagyon. Ebben a baj az, hogy sokalják a fabérért 10 garast adni. Hogy azért az hallgatóknak is könnyebben essék, rendelte a Szent Visitatio, s maguk is reáállának önként, hogy gabonával fizessék ki ezután [330.] a fabért, adván mindenkor akár búzát, akár törökbúzát, akár mustot, tíz-tíz garas árrát.

⁵⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 300–301.

⁵⁶ Uo. 329–330.

A 4-dikre: A lévítára panasz vagyon, de megtudakozván, mi panasszok, senki semmit nem tud mondani, csak azt, hogy erőssen megúnták, s azért kívánnák változtatását. Az 5-dikre: A lévítának is feles restantiai vagynak, arról lőn az a rendelés, hogy az egyházi kezében adván a neveket, nyolc napok alatt behajtsa, s ha fizetni nem akarják, cselekedjék az egyházi a méltóságos Főconsistorium rendelese szerint.

Az 6-dikra: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Fodor Sámuel, ki az Úrnak házát nem gyakorolja. Admoneáltatik az egyházi által, hogy az Úrnak házát gyakorolja, úrvacsorájával éljen, mert ha nem, annak idejében számár temetése lészen.

Az 7-dikre. Az ekklézsia javaiban kár nincsen.

1794

Ugyanazon napon [1794. Martius 1-ső napján] visitáltatott a désfalvi reformata filialis ekklézsia tiszteletes Tsanádi József atyámkfia és Szabó György lévita ökegyelmek idejebenn, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Dénes László curator, Zilahi Sámuel, Béres György, Béres András egyházi s mások is.⁵⁷

Az 1., 2., 3.: A tiszteletes atyafi ellen itt panasz nincs.

A tiszteletes atyafinak panassza pedig az, hogy a fabért most is csak két sustákkal akarják fizetni, noha a múlt esztendőbeli Visitatio alkalmatosságával egyébre kötelezték magokat, amint az a tavalyi írásból megtetszik. Sőt sokan fel is szólalának, hogy tellyességgel reá nem állnak. Mellyre nézve is, minthogy láttya a Szent Visitatio ezen ekkléziának mind állhatatlan[359.]ságát, mind vakmerő akaratosságát, a Szent Visitatio más úton fogja ezt igazításba venni.

A 4., 5.: A lévita ellen panasz nincsen. Magának sincs az ekklézsia ellen panassza.

Az 6.: Botránkoztató személyek nem találtnak.

Az 7.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen.

1795

Ugyanazon napon [1795. Martius 18-dikán] megvizsgáltaték a désfalvi filialis ekklézsia tiszteletes Tsanádi József atyámkfia és Szabó György lévita ökegyelmek idejebenn, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Fodor Sámuel, Béres Ferentz, Orbán Ferentz, Horváth György és Béres András egyházi.⁵⁸

Az 1., 2-ra: A tiszteletes atyafi ellen most nincs semmi panasz, de a tiszteletes atyafinak sincs semmi részben panassza hallgatói ellen. A fabér ma is controversiában van, mellyet el kell tiszteletes esperes uramnak a tavalyi Visitatio szerint igazítani.

Nota bene: Fodor Sámuel embertelenül viselé magát, s a Szent Visitatot disturbálá, mellyért kéntelenítették a Szent Visitatio félbenszakasztani kötelességét, s az holnapi napon feladja a Partialis Synodus előtt ezen dolgot, fel is adja.

⁵⁷ KükEhmLvt prot. II/5. 358–359.

⁵⁸ Uo. 390.

1796

Ugyanazon napon [1796. Áprilisnek 4-dik napján] megvizsgáltaték a désfalvi filialis szent ekklezsia is lévita Szabó György ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt titulus Benkő József úr, titulus Zilahi Sámuel, Béres György, Máté Mihály, Kónya Mihály, Bakó János, Kónya György, Illyés Márton és Béres András egyházfi.⁵⁹

Ad 1., 2-m: Minthogy a tiszteletes atyafi, aki ide szolgál, egy darab időtől fogva igen beteges, a maga hivatalját nem viheti, mindazonáltal az ekklezsia nem panaszol. Maga is a tiszteletes atyafi nem panaszt, ottan lévén a Szent Visitatio.

Ad 3., 4-m: Az lévita ellen is nincsen az ekklezsianak panassza, aminthogy az ekklezsia ellen is nem panaszol a lévita, hanem csak ezt adá fel, hogy egy kevés bére vagyon restantiában, de ez sem forog veszedelemben. Ad 5-m: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem egyedül SzentIványi Móses, akiről ezelőtt volt már protocollatio.

Ad 6-m: Az ekklezsia javaiban kár nincsen. Observatio: A számadás nem lévén tökéletes, rendeltetett, hogy elkészítettvén a közelebb jövő Partialisra elhozza revisiora.

1797

Martius 15-dikénn megvizsgáltaték az désfalvi filialis ekklezsia Szabó György lévitaságában, jelen lévén a Vizsgáló Szent Szék előtt titulus Benkő József úr, titulus Zilahi Sámuel, Béres András, Kónya Mihály, Bakó Mihály, Béres Ferentz s mások is.⁶⁰

Az 1., 2., 3-ra: Semmi, minthogy az haranglábi tiszteletes atyafi, ahová tartozik ez a filialis ekklezsia is, megholt. A 4-dikre és 5-re: Nincsen semmi részben panasz a lévita ellen. Magának sincs panassza a lévitának.

Az 6-ra: Botránkoztatók itt nincsenek.

Az 7-re: Az ekklezsia javaiban kár nincsen, igaz, hogy az interes még egészen bé nem gyűlt, de annak nemsokára való begyűjtését fogadák az ekklezsia tagjai.

1798

Látogató Szent Székezésünket folytattuk Istenünk szent segedelme által Februariusnak 13-dik napján [1798.] a désfalvi filialis reformata szent ekklezsiaiban tiszteletes Simon Sámuel atyánkfia és lévita Szabó György ökegyelmek idejekben, Zilahi Sámuel, Orbán Ferentz ökegyelmek, egyházfi Béres András, Béres György, Dénes Pál, Máté Mihály, Kónya Mihály, Illyés Márton, ifjabb Béres György s másoknak jelenlétekben.⁶¹

Az 1-re és 2-kra: Mind szent hivatala folytatására, mind külső magaviseletére nézve dicsérik hallgatói a filialis ekklezsiaiban is a tiszteletes papot.

A 3-kra: Nem panaszol legkissebbet is a leányekklezsiára a tiszteletes pap. A 4-kre: Hivatallýára, úgy magaviseletére is nem panaszol az ekklezsia lévita Szabó György ökegyelme ellen. Nehézség: Nem jártattýák az hallgatók gyermekeiket az oskolába. Végzés: A tanulható gyermekeiket os-

⁵⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 415.

⁶⁰ Uo. 446–447.

⁶¹ KükEhmLvt prot. II/6. 19–20.

kolába nem jártató szülék engedetlenségeknek büntetésül tartozzanak a tanítóbért lévita ökegyelmének megfizetni.

Az 5-kre: Botránkoztató személyek nem találtnak.

A 6-ra: Az ekklézsia jovaiban kár nem tapasztaltatik. Nehézség: A múlt esztendőben a Szent Visitatio alkalmatosságával tett ígéretnek [20.] szerént az ekklézsia tagjai a régi restans adósságot fel nem hajtották. Végzés: A jövő Visitatoria, ha az ekklézsia régi stagnans adóssága felszedetlen marad, az egyházi 3 – három forintig büntettetik.

A 7-dikre: Az ekklézsia jövedelméről és költségéről való számadás véghezmenvén, megvizsgáltatott, és helybe is hagyatott.

1799

Ugyanazon napon [28. Februarii 1799.] megvizsgáltuk a désfalvi reformata filialis ekkléziát tiszteletes Simon Sámuel atyánkfia és lévita Szabó György ökegyelmek idejében, titulus domesticus curator Benkő József úr, egyházi Béres András, titulus Orbán Elek, Béres György, Kónya Mihály, Szász Sámuel, Béres Márton és mások jelenlétekben.⁶²

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafi ellen semmi tekintetben nem panaszol az ekklézsia.

Az 3-dik kérdésre: Panaszollya a tiszteletes pap, hogy búzabérét az hallgatók három-négy nap alatt takarítják bé, mely vonakodva való búzabétakarítás mindenkor kárral van egybekötterve. Végzés: A titulus curator, egyetértvén az előbbkelő hallgatókkal, tégyenek közönséges meg egyezésből bizonyos napot, hogy legalább egy napon takarodják bé a búzabér.

Nehézség: Az egyházi igen hibáson vitte a maga kötelességét, mert mind a tiszteletes papnak, mind pedig a lévitanak még bizonyos bérét bé nem szolgáltatatta. Az ekklézsia pénzére járó interest fel nem szedte. Az ekkléziának kiadott bizonyos pénzéről contractust nem készítettett. Végzés: Két nyolcadnap alatt ha a fenn írt elmulatott kötelességében el nem jár, a tiszteletes es-perest úr erre ejtvén úttját, azon alkalmatossággal keményen meg fogja büntettetni. Ennekfelette parancsolja a Szent Visitatio egyházi Béres Andrásnak, hogy az írt idő elfolyása alatt a számadást is elkészíttesse.

A 4-kre: Templom nem gyakorlásával botránkoztat titulus Zilahi István és felesége ökegyelmek, nemkülömben Zilahi Sámuel. Végzés: Admoneáltassanak a bépanaszolt személyek, hogy magokat ezután a szent gyülekezettől el ne vonnyák, mert külömbben a szent gyülekezet-től is annak idejében tisztességes eltemettetések nem remélhetik.

⁶² KükEhmLvt prot. II/6. 54.

1800

A fellyebb írt napon [14. Februarii 1800.] visitáltatott a désfalvi reformatata filialis ekklezsia tiszteletes Simon Sámuel atyámfia és Szabó György lévita ökegyelmek idejekben, jelen voltak a Szent Visitation curator titulus Benkő József úr, Mátéh Mihály egyházfi, titulus Zilahi Sámuel, titulus Orbán Ferentz, Szathmári István, Fodor Sámuel, Horváth György, [81.] id. Béres György és mások is.⁶³

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafira nem panaszol semmi tekintetben az ekklezsia. A 3-kra: A tiszteletes atyafinak is nincsen semmi panaszos feladása az hallgatók ellen.

A 4-kre: A becsületes öreg lévita maga állapotja és tehetsége szerint maga szent hivatalában híven eljár. Az 5-kre: Lévita ökegyelme sem panaszol az ekklezsiaira.

A 6-kra: Botránkoztató személyek nincsenek. Nehézség: Dénes László, Szász András, Illyés Márton templomkerülők. Végzés: Admoneáltassanak, hogy keresztyéni ezen tisztekben eljárjanak, különben excommunicáltatnak.

A 7-kre: Az ekklezsia jovaiban kár nem tapasztaltatik.

Nehézség: A múlt esztendőben a nyár vége felé titulus Bontza Ferentz nemes iffjú a lévítai háznál lévén, történt, hogy Szathmári István ökegyelme felesége bájövé a lévítai házhoz, azt kérte Bontza úrtól: Miért verte meg a léányát a cinterembe? Jobb lett volna azhelyett, ha az egy kupa bort megfizette volna. Erre felindulván titulus Bontza Ferentz ökegyelme, Szathmári Istvánnét megtámadván megtépte, megverte a lévítai háznál, mely törvénytelenységéről számoltatni kell a Szent Visitationnak titulus Bontza Ferentz ökegyelmét.

⁶³ KükEhmLvt prot. II/6. 80–81.

DICSŐSZENTMÁRTON¹

1738

Visitatio continuata in filiali ecclesia Sz[ent]Mártoniensi anno 1738. die 21. Januarii, praesentibus loci civibus, aedituo Georgio Váta.²

Difficultates: A tiszteletes minister nem jő a rendes órákon. Sátoros innepeken csak egyszer szolgál. Leányokat nem tanít. A mater nem adott hírt a filianak a papmarasztásban. Pető János nem adgya meg illendő tisztességét lelkipásztorának. A tiszteletes ministernek fa és temetésért való restantiaja vagyon. A templom romlófélben vagyon. Vagyon egy pusztájában való szántóföld.

Deliberatum [1.]: A filianak ha mi difficultassa van a prédikátor lejárás[a] s szolgálattyának szaparíttása iránt, azt a Szent Visitatio halasztja a Partialisra.

Deliberatum [2.]: Minthogy Pető János illetlen szókkal illette lelkipásztorát, azért a Szent Visitatio őtöt haza törvénye szerint mulasztja 12 forintokkal, az egyházfiat pedig, minthogy a restantiákat be nem szolgáltatta, a nemes vármegye constitutioja szerént három forintokkal, insuper admoneájja az egyházfit, hogy intra quindenam a restantiákat besolgáltassa, különben hat forintokig megbüntettetik. Az ecclesia közönségesen admoneáltatik, hogy a possessorokkal egyetértvén a templom dolgában is, mentől hamarébb a templomot restaurálja.

1741

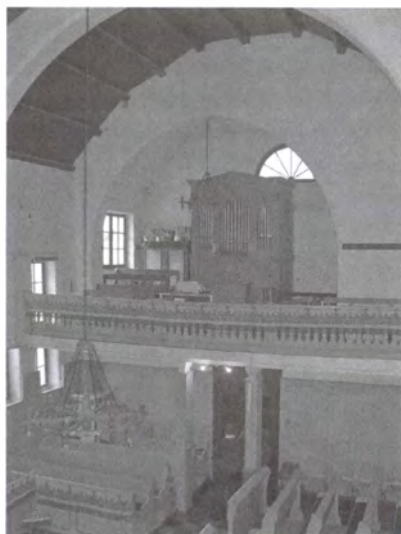
Visitatur ecclesia reformata filialis D[icső]Sz[ent]Mártoniensis anno 1741. die 19. Januarii, praesentibus ecclesiae civibus.³

Késpénze az ecclesianak vagyon hft. 3. Difficultates: A tiszteletes ministernek minden béri hátra vagyon. A Bordás leánya vádoltatik az németekkel való társalkodással.

Deliberatum [1.]: A Bordás leányának az németekkel való társalkodása és maga illetlen viselete aránt megbotránkozván az ecclesia, vádaltatott, azért admoneáltatik, hogy intra quindenam magát igazítsa, különben excommunicáltatik.

Deliberatum [2.]: Váradi Ilona asszonytól, [!] Henter Jósefné asszonyomtól vádoltatván, a Szent Visitatio nem íteli ezen forumra tartozónak azon dolognak el-igazítását, hanem relegálja a közelebb esendő Szent Partialisra.

Deliberatum [3.]: Minthogy a tiszteletes ministernek régi restantiai is vadnak, azomban a tavallyi is egyen kívül mind restál, azért az egyházfit a nemes vármegye

Templombelső orgonakarzattal

¹ 1720-tól Szőkefalva filiája, a rá vonatkozó adatokat lásd még a IV. kötet *Szőkefalva* fejezetében.

² KükEhmLvt prot. II/3. 243.

³ Uo. 289.

constitutioja szerint három forintig megbünteti az Szent Visitatio, annakfelette intra quindenam az restantiakat bészolgáltatassa, külömben az tiszteletes minister az ide való járástúl eltiltatik.

1745

Visitatur filialis ecclesia D[icső]Sz[ent]Mártoniensis anno 1745. die 15. Decembris tempore levitae domini Tomae Tusán, aedile Francisco Bényei, praesentibus ecclesiae civibus.⁴

Dominus levita bene commendatur. Búza és fa restantiai vadnak a lévitanak. Készpénze az eklézsiának ft. 6, adósságpénz interesre ft. 15, melynek jött az idén interesse must urn. hetedfél veder, melyet mostan korcsomára kezdett [!].

Deliberatum: Minthogy már Isten kegyelmes gondviselése által a kicsin ecclesia a lévita számára egy házhelyecskét prosperált, annakokáért a Szent Visitatio adhortállya az ekléziát, hogy minden tehetséggel azon légyen az ecclesia, hogy a télen egy házra való fát szerezzen és házat építsen, hogy a lévita tavaszra kelve mingyárt belé költözhessek.

1747

Visitatur ecclesia Sz[ent]Mártoniensis anno 1747. die 13. Januarii, tempore Basilii Márkusfalvi levitae, qui tum ab ecclesia, tum a patronis laudatur.⁵

Vagyon az ekléziának mostan korcsomán urn. 12, melynek öt vedrét pénzen vették.

1749

A d[icső]sz[ent]mártoni filialis reformata ekklézsia javai⁶

Praedicator fizetése: Minden egész ember egy szekér fát, két-két véka búzát, egy-egy veder mustot. Fél ember vagy felemás házas félbért. A majorkodó özvegyek és ifjú legények is félbért, fonásokkal élő özvegyek három-három sing vásznat. Esketésért egy szekér fát vagy 2 sustákat. Keresztelésért egy tyúk s egy kenyér vagy két susták. Halott temetéséért ft. 1.

Ekklézsia javai: 1. Egy ezüst, cifra, tarkás, arannyas ajakú pohár. 2. Egy új ezüst selleg pohár.⁷ Ezen két régi pohárokból csináltatott maga költségén egy igen szép újjat tekintetes Szentpáli Benjámín úr. 3. Egy félejteles ónkanna. 4. Egy keresztelő kis kannácska, új, nemes Zilai Ferentz uram ajándéka. 4. [!] Egy virágos pléh tálacska. 5. Egy ejteles ónkanna. 6. Ismét 2 virágos pléhtángyér. 7. Egy ismét keresztelőkanna. 8. Egy szép ezüstitángyér. 9. Egy csipkés óntál. Ezek is jöttek néhai tekintetes Szentpáli Benjámín úrtól. 10. Van még egy ónkanna. 11. Van egy fedeles szegedi kancsó.

Abraszok: 1. Egy sáhos abrosz. 2. Más, szkófummal és karmazsin selyemmel varrott abrosz. Harmadik egy gyapotgyolcs abrosz, a közepin kötés vagyon, a templomban az asztalon áll. Ez elveszett. Keszkenők: 1. Egy selyem kék keszkenő. 2. Más, veres selyemmel varrott. 3. Egy kék selyemmel varrott. 4. Arany és ezüst fonallal varrott szép keszkenő, az úr Balog Ádám uram

⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 381.

⁵ Uo. 398.

⁶ KükEhmLvt Conscrip. 1749. 19–20.

⁷ Mind a két tételt utólag kihúzták.

ajándéka. Adta anno 1744. 4. Egy potyolat keszkenő, szkófiummal varratt, négy ág vagyon a négy szegeletin, Darócziné asszonyom ajándéka anno 1753. Ismét egy veres selyem keszkenő, tekintetes Benkő Rafaelné asszony ajándéka. [20.] *Nota bene: Egy más keszkenő, kék sellyemmel és ezüst fonallal varrott. Ismét más, arany és ezüst fonallal, a négy szegeletén négy virág.*

Harang 36 ft., ismét más harang, 67 forintos, a méltóságos úr, Balog Jóseff uram a reformata eklezsia számára anno 1753-ban.

Vagyon egy darab föld az ódalban, melynek egyik végire épített az eklezsia egy kis templomot, de a napkelet felől való része maradott szántóföldnek, melyben egy köből búza mégyen. Ezt a földet a templom kedvéért ajándékozta volt Donát Györgyné Barabás Kata asszony Isten dicsőségére.

A d[icső]sz[ent]mártoni lévitának az úr, Balog Ádám uram udvarából járandó fizetése conventiona-liter ez: 1. Búza gel. 12. 2. Bor urn. 8. 3. Egy pár csizma s nadrág. 4. Két sajt. 5. Egy bárány. 6. Négy szekér fa. 7. Egy véka borsó. 8. Egy véka assz [!] szilva. 9. Egy ejtel vaj. 10. Egy ejtel méz. 11. A malomból szombati vámnak a fele. 12. Mensa libera. 13. Egy közönséges kövér sertés.

A d[icső]sz[ent]mártoni reformata filialis ecclesia keszkenőihez accedáltak ezek anno 1759 tekintetes Rétsei Sámuelné Etsedi Mária asszony ajándéki: 1. Egy patyolat, tiszta arany- és ezüstfonallal varrott, négy szegeletin virágos keszkenő. 2. Egy gyoics, ezüstfonallal s kék sellyemmel varrott keszkenő. Ez fellyül beíratott.

Szántóföldek: 1-0. A felső fordulóban, a bábahalmi határonn egy 10 vékás föld, melynek vicinussa napkelet felől Bérés István, méltóságos Henter István uram jobbágya szántófölde, napnyugotról Píper Péter, méltóságos Horvát Miklósné asszony jobbágya szántófölde. Ezt colálja a loci lévita, vagy pro hoc tempore a pap.⁸ *Nota bene: Ez elvétetett.* 2-0. Az alsó fordulóban a Hangásra rúgó föld, ismét 10 vékás, feljülről az bábahalmi útra rúgó földeknek végei vicinussai, alóll pedig Karátson Gligor és Anutza Mitra földei szomszédságai. Kaszáló: 1-0. A felső fordulóban, a Bak nevezetű hegyben egy rét, két szekérre való, melynek vicinussai felyül a Horváth Elek, alóll méltóságos Henter István úr kaszálói. 2-0. Az alsó fordulóban, a nagy rétben, Kenderes tó nevezetű helyben, három szekérre való rét, vicinussai felyül tekintetes Sz[ent]Páli Benjámin uram kaszálója, alóll pedig Pető Miklós és István kaszálói. *Nota bene: A közelebb múlt esztendőben itten a commune terrenumok felosztatván, azon osztájból [!] is adattattak földek az eklezsiáknak, melyek egy új faciesre specificáltatni fognak.*

1749 ■ január

*Visitatur ecclesia D[icső]Sz[ent]Mártoniensis anno 1749. die 31. Januarii
cum fungeretur hic officio levitico dominus Basilius Karda.⁹*

1750

*Visitatur ecclesia D[icső]Sz[ent]Mártoniensis anno 1750. die 30. Januarii
tempore levitae domini Samuelis Zabolai.¹⁰*

Deliberatum: Váta Ferenczné suspicioban forogván, de ellene semmi nem compróbáltott, hanem jedségből a külső tiszttel inkább megbékéltett, hogysem mint tömlöcezt szenvedgyen,

⁸ A bejegyzést később kihúzták.

⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 428.

¹⁰ Uo. 441.

amint az egész eklézsia egyenlőképpen referállya, azért a Szent Visitatio is nem aggráválya, hanem inkább absolválya és imponálya, hogy ennekutánna férjével együtt a templomba járjanak s az Istent féllýék.

Vagyon az eklézsianak mostan bora urn. 9, a többít eladták, melynek az árra még künn van. Vagyon az eklézsianak most készpénze hft. 13 dr. 34.

1752

Anno 1752. die 24. Januarii visitatur ecclesia filialis in D[icső]Sz[ent]Márton tempore domini Samuelis Zabolai.¹¹

Hujus ecclesiae levitae cujus optime reminiscitur ecclesia.

Difficultas: Pető János halotti prédicálásért nem akarja megadni a forintat, noha ez a conventionban vagyon. Deliberatum: Minthogy a prothocolumban nyilván extál a halotti prédicálásért az egy forint, azért a Szent Visitatio ezt el nem ronthattya, sőt admoneálya a szent ecclesiat, hogy ki-ki halottya felett prédikáltatván, minden visszavoná[s] nélkül az egy forintot agya meg.

Az eklézsianak vagyon most készpénze hft. 2, adóssága penig ft. 42.

1754

Visitatur ecclesia D[icső]Sz[ent]Mártoniensis in palatio illustrissimi domini Josefi Balog anno 1754. die 16. Januarii, tempore humanissimi domini Samuelis Zabolai ut levitae, praesentibus ecclesiae membris.¹²

A becsületes lévítát illendőképpen recommendályák.

Querimoniae: [1-o.] Némellyeknél, kivált Dénes Istvánnál és Köteles Jánosnál restantiai vadenak a lévítának. 2-do. Difficultasban forog régen itt a halotti praedikálásért való egy forint, ez most elhalad a következő Partialisig.

1760

Visitatur ecclesia reformata filialis D[icső]Sz[ent]Mártoniensis anno 1760. die 5. Februarii dum levita munere fungeritur Thomas Thusán, praesentibus aedile Francisco Béneyi, Johanne Pető, Michaele Váta.¹³

1762

Visitatur ecclesia reformata filialis D[icső]Sz[ent]Mártoniensis anno 1762. die 2. Februarii in aedibus parochialibus ecclesiae matris nempe Szőkefalviensibus, pastore reverendo domino Johanne Sáska Zágoni, levita Thoma Tusán, praesentibus ecclesiae membris Francisco Bényi, Johanne Pető, Francisco Váta.¹⁴

Difficultas: A lévita vádoltatik részegséggel, az isteni szolgálatban való illetlen magaviseeléssel.

¹¹ KükEhmLvt prot. II/3. 460.

¹² Uo. 468.

¹³ Uo. 543.

¹⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 18.

1765

Anno 1765. die 6. Februarii visitatur ecclesia reformata filialis quae colligitur ex Verbo Dei in D[icső]Sz[ent]Márton, ludimagistro et levita domino Ludovico Tsiszér, praesentibus ecclesiae membris nempe spectabili ac generoso domino Josepho Rétsei, aedili Francisco Béneyei, Francisco Szőts Zilai, Stephano Pető, Francisco Báthori reliquisque membris.¹⁵

Bényei Ferencz egyházfi sok esztendőknél elforgása alatt minden jövedelmét a kis ecclesianak híven megtakarítván s számban adván az új egyházfinak, Zilai Ferencz uramnak általadott hft. 3,96 pénzt, titulus Rétsei Jósef uramnál marad hft. 15 dr. 4.

1768

Anno 1768. die 18va Januarii visitata est ecclesia reformata filialis D[icső]Sz[ent]Mártonensis, tempore humanissimi levitae Francisci Szabó, curatoris spectabili domini Josephi Rétsei, aeditui Nicolai Pető, praesentibus ecclesiae membris nempe Francisco Béneyei et reliquis.¹⁶

Az ecclesia lévitáját nem marasztya.

1770

Anno 1770. die 8va Februarii visitatur filialis ecclesia reformata D[icső]Sz[ent]Mártoniensis, pastore reverendo domino Andrea Domokos, ludimagistro humanissimo domino Josepho Lőrinczi, aedili Nicolao Pető, praesentibus ecclesiae membris Francisco Zilai, Stephano Pető, Andrea Szász, Francisco Bordás, Francisco Béneyei.¹⁷

Deo sint laudes, salva sunt omnia ministros inter et ecclesiam.

Difficultas [1.]: Az ecclesia interesre kiadott pénze, úgy tetszik az ecclesianak, hogy sok helyen nem fructificál. Deliberatum: Tetszett az ítéletnek, hogy az ecclesianak akárhol lévő pénze fructificályon, és ha valaki, akinél az ecclesia pénze vagyon, a legale interest az egyházfi kérésére megadni nem akarja, tehát az olyan embertől a summat is az egyházfi minden haladék nélkül felhajtja, különben az egyházfitől kíványa meg a szent ministerium.

Difficultas [2.]: Vagyon az ecclesianak alamizsnapénzből vásárlott zsendelye, deszkája, gerendák, lécek, zsendej- és lécszegek s még egyéb is. Deliberatum: Tetszett az ítéletnek, hogy mindezek az ecclesia keziben bėjőjenek vagy in natura, vagy in aere, melyet is tartozzék az egyházfi Pető Miklós őkegyelme szorgalmatosan behajtani, melyet ha őkegyelme nem cselekednék, tehát az ecclesia az őkegyelme marháához nyúl, propter negligentiam.

¹⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 77.

¹⁶ Uo. 114.

¹⁷ Uo. 147.

1777 ■ február

4ta Februarii [1777.] continuáltatott a Visitatio a dicső[szent]mártoni reformata ecclesiában tiszteletes Tályai Sámuel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Visitatio előtt az egyházfi Pető Miklós, az ecclesia tagjai közül Pető István s mások is.¹⁸

Az tiszteletes atyafi ellen panaszolyák, hogy ritkán jó által Szőkefalváról, de jelen nem volt maga tiszteletes atyafi most, hogy excusálhatta volna magát, azért most ebben marad.

1777 ■ december

Die 16^a Decembris [1777.] continuáltatott a Visitatio a dicső[szent]mártoni filialis ekléziában a humanissimus Sámuel Benkő lévita idejében, jelen lévén titulus Rétsei József úr, egyházfi Pető Miklós és Pető István, nemkülömben tiszteletes Tályai Sámuel atyánkfia ökegyelme.¹⁹

1779

8va Februarii [1779.] continuáltatott a Szent Visitatio a dicső[szent]mártoni filialis ecclesiában tiszteletes Surányi József atyánkfia, lévita Benkő Sámuel ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt tekintetes Rétsei Sámuel úr, szentegyházfi Pető Miklós, az ecclesia tagjai közül Pető István, Borbély József, Szász Márton, Szász Mihály, Váta János, Nagy György, Batsó István, Batori József, Muszka György s mások is.²⁰

A tiszteletes atyafi és lévita ellen éppen semmi panasz nincsen, melyért Istené a dicsőség.

1780

Continuative visitáltatott die 26^a Novembris [1780.] a dicső[szent]mártoni kicsin filialis eklézia Benkő Sámuel lévita ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházfi Pető Miklós és Pető István, még ezeken kívül kettő-három lévén, a nyomorúság miatt nem jöhettek el, superveniált tekintetes Rétsei Sámuel úr.²¹

A lévita ellen semmi panasz nincsen.

Tanáltatott az ekléziának 41 magyar forint és dr. 1 adóssága, mely mindeddig veszedelemben volt és haszon nélkül állott, de most jól rendbe szedettetvén, a modo in posterum az egyházfi tartozik esztendőnként legalis interessét beszolgáltatni.

Curator lett tekintetes Rétsei Sámuel úr, egyházfi Pető Miklós.

¹⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 319.

¹⁹ Uo. 338.

²⁰ Uo. 371.

²¹ Uo. 441.

1783

Continuáltatott a Szent Visitatio eodem die [18. Februarii 1783.] a d[icső]sz[ent]mártoni reformata filialis ekkleziában tiszteletes Bihari György atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitation tekintetes viceispány Sz[ent]Páli Bénéámin úr, tekintetes Rétsei József úr, az ekkleziá köztagejai közül egyházfi Pető Miklós, Pető István.²²

Az ekkleziá javacskái számba vétettévé, találtatott interesre kiadott pénz 52 magyar forint és 78 pénz, azaz ötvenkét magyar forint és hetvennyolc pénz. Ennekfelette observandum, hogy az ekkleziának volt hat gerendája s hat pár szarufája, huszonnégy szál deszkája, vagy némelyek relatioja szerint negyven szál, mellyeket titulus Zilahi Ferentz ökegyelme, mostan méltóságos gróf iktári Bethlen Sámuel úr önegysága tisztartója ide való egyházfiségában ide s amoda adván ki, még mostan is demonstratio nélkül vagynak. Mely szerint kéri az ekkleziá a Szent Visitation, hogy kényszerítse az említett emeritus egyházfit mindezekről való demonstratoria.

Az egyházfi tovább is megmaradt.

1785

Visitáltatott eodem die [10^a Decembris 1785.] a d[icső]sz[ent]mártoni reformata ekkleziá tiszteletes Bihari György atyánkfia ökegyelme idejében, tekintetes Szentpáli Beniadmin úrnál, Pető Miklós egyházfi jelenlétében.²³

Az ekkleziá adósságai találtattak eszerint: [65.] 1-o. Néhai tekintetes Rétsei József úr posteritassinál 26 mft. 44 dr. Ennek interesse 1780-tól fogva inclusive restál. 2-o. Pető Ferentznél 8 mft. 38 dr. Ennek is interesse [17]80-tól fogva restál. 3-o. Váta Mihálllynál vagyon *ennek is restál ab eodem tempore* 5 mft.²⁴ 4-o. Pető Miklósnál magánál 5 mft. 20 dr. Az interest megfizette. 5-o. Emellett Bényei Ferentztől egyházfi Zilahi Ferentz ökegyelmére deveniált 3 mft. 96 pénz, ugyan Pető Miklós ökegyelme számadása alá bízattatott volt, ezelőtt való Visitationokban is, mellyet a mostani Szent Visitatio is rajta hágy, olly conditioval, hogy kevés idők alatt felvégye, ugyananyyi, tudniillik 1780-tól fogva való interessével. 6-o. Pető Istvánnál 4 mft. 60 dr. Ez is [17]80-tól fogva való interesse restantiában. 7-o. Bordás Mihálllynál 1 mft. 2 dr. Summa 54 mft. 60 dr.

Az egyházfi megmarasztatott. Curatornak választatott titulus Benkő Rafael szolgabíró úr, kinek is, minthogy most jelen nincsen, adjuráltatása bízattatik a tiszteletes loci ministerre.

1789

Continuáltatott eodem die [22^a Aprilis 1789.] a Szent Visitatio a d[icső]sz[ent]mártoni reformata filialis ekkleziába, Henter Bodoki József ökegyelme lévitaságában, jelen lévén a Szent Visitatio előtt titulus Benkő Rafael curator, egyházfi Pető Miklós, ezeken kívül Pető István, Szász Mihály s mások is.²⁵

Ad 1., 2. et 3.: A tiszteletes szőkefalvi pap újj ember lévén, még eddig ezen filialis ekkleziába szolgálatott nem tett. Hanem a jelenvalók a [182.] lévita ellen semmit nem panasznak, s azt mond-

²² KükEhmLvt prot. II/4. 557.

²³ KükEhmLvt prot. II/5. 64–65.

²⁴ A dőlt betűvel írott rész áthúzva.

²⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 181–182.

gyák, hogy tehetsége szerint hivatalát teljesítette. Maga pedig a lévita panasolja, hogy igen rosszul foly állapottya, az hideg is szinte megölte a múlt télen a fárlanság miatt. Kiválti titulus Szentpáli úr és méltóságos Henter Istvánné asszony semmiféle bért nem fizetnek. Mellyre lett resolutio: Fogja a tiszteletes senior levele által az írt urat és asszonyságot requirálni és bérét sollicitálni.

Ad 4.: Botránkoztató személyek itt nem találtnak.

Ad 5.: Az ekklezsia javaiban kár nincsen.

1790

Eodem die [17. Februarii 1790.] continuáltatott a Szent Visitatio a d[icső]sz[ent]mártoni filialis reformata ekkleziában lévita Karda József ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházfi Pető Miklós, az ekkleziia több tagjai közül titulus Rései János úrfi, Pető István s mások is.²⁶

Ad 1., 2. et 3.: Ezen filialis ekkleziában a tiszteletes szőkefalvi papnak bért adni elmulatták, azért a tiszteletes atyafi is ide szolgálatra nem jött. Most azért imponálták, hogy kötelességek szerint bért fizessenek, s azután a tiszteletes pap is kötelessége szerint megjelenik. [179.] A lévita ellen nincs semmi panasz se hivatala, se magaviselete ellen. Magának a lévitának sincs egyéb panassza hallgatói ellen, hanem az, hogy vagyon feles restantiaja, mellynek mindazáltal megfizetésére magokot a jelenvaló hallgatók kötelezik.

Az ekkleziia javai számba nem vétethetnek, mivel az ekkleziia ládája tekintetes Szentpáli Beniamin úrnál vagyon, ki is most jelen nem lévén, hozzányúlani nem lehetett.

1792

Anno 1792 az alább írt napokon visitáltatott a Küküllővári Venerabilis Reformatus Tractus tiszteletes esperest Könyv Ferentz uram, notarius Dersi János, director Surányi József által. A Visitationak kérdései azok, mellyek voltak a közelebb múlt esztendőben is. Martius 1° napján visitáltatott a d[icső]sz[ent]mártoni filialis ekkleziia tiszteletes Beke Móses atyánkfi és lévita Marton Imreh ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházfi Pető Miklós, Pető István, Szász Mihály, Pető János, Pető Farkas, Batori József, Bordás József, Bordás Mihály etc.²⁷

Ad 1., 2.: A tiszteletes atyafi most terhes beteg, mikor egésséges, hivatalát véghezviszi. Ad 3.: Nihil. Ad 4.: Az oskolamester ellen semmi részben panasz nincsen. Ad 5.: Nincsen az oskolamesternek semmi olyas panassza. Szenvedett bérében fogyatkozást, de azt az időnek mosto-
hasága okozta.

Ad 6.: Botránkoztató személyek itt nem találtnak.

Ad 7.: Az ekkleziia javaiban kár légyen-é vagy nem, végire a Szent Visitatio nem járhatott, mert a jövedelem ugyan fel van írva, de az költés nincs, s a residuum is mi légyen, nem tudhatyuk, mert a persely tekintetes Szentpáli úrnál van. Observatio: Pető Miklós az [17]85-ben specificált adósságoknak interessét még eddig is bé nem szedte, úgyhogy [17]80-tól fogva restál az adósságoknak interesse. Parancsolatik azért Pető Miklós egyházfinak, hogy 15 napok alatt beszédje, ha mégis elmulattya, maga restségének árrát meg fogja adni.

²⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 196–197.

²⁷ Uo. 265–266.

Az egyházfiúság vátozék, s tétetett azon hivatalra ifjú Pető János. [266.]

Observatio: Tekintetes Szentpáli Benjámin úr az eklézsia régi, úrvacsorájához való poharát megújítatván, igen szép formára csináltatta, nemkülömben csináltatott egy szép ezüstrángyért is, mindeniket a maga költségével.

Ifjú Pető Miklós elmatkásította vala Bátori Annát, de azután az írt legény megunatkozván, kívánja matkaságoknak annullatioját. Deliberatum: Elmatkásította vala ifjú Pető Miklós Bátori Annát, de a matkaságok után csakhamar konkoly hintetvén közikbe, már ma írt Pető Miklós kívánja ezen matkaságot elrontatni. Említi azon kívánságának némi-némű okait, hibát keresvén a leánynak magaviseletében, de azon ok igaznak és bizonyosnak lenni meg nem mutattatott és azon matkaság elromlásának semmi méltó oka nem találatik. Mindazáltal, minthogy az ilyen dologban az erőszak nem szerencsés, a Szent Vi-

sitatio is azon matkaságot felbontja, úgy pedig, hogy Bátori Annát a máshoz való férjhezmenetelre felszabadítja, de ifjú Pető Miklóst ligázza, azaz addig, míg Bátori Anna férjhez nem megyen, Pető Miklósnak megházasodni szabad nem lészen. Emellett ezen matkaság felbontásának onussát, az 3 magyar forintot is Pető Miklós tartozik megfizetni. Observatio: Bátori Annát elmatkásította volt elsőben Kutas István unitarius legény, ezen matkaság törvényesen el nem bontatott volt, azért ezen elsőbb matkaság helyben marad.

Templombelső a szőszékkal

1796

Ugyanazon napon [5. Aprilis 1796.] vizsgáltaték meg a dicsősz[en]tártoni filialis szent eklézsia tiszteletes Mátyás Sámuel atyánkfia és lévita Sz[en]t[í]királyi János ökgyelme idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt tekintetes Szentpáli Benjámin úr, Bátori József, Pető János, Pető Farkas, Borbély József és Szász Mihály egyházfi stb.²⁸

Ad 1., 2., 3-m: Az ide szolgáló tiszteletes pap maga hivatalát véghezvitte. Maga pedig itt jelen nem lévén, ökgyelmétől nem tudakozódhattunk. Ad 4., 5-m: Hivatalját véghezviszi és vitte, mely szerint e tekintetben semmi panasz nincsen az eklézsiaától. Maga is az lévita nem panaszol.

Ad 6-m: Botránkoztató személyek nincsenek.

Ad 7-m: Az eklézsia javaiban más kár nincsen, hanem a lévita háza pusztulófélben vagyon. A számadás nem ment véghez.

²⁸ KükEhmLvt prot. II/5. 417.

1797

Február 17-dikén [1797.] megvizsgálták a d[icső]sz[ent]mártoni filialis ekklezsia lévita Szentkirályi János ökegyelme idejében, jelen valának a Szent Vizsgáló Szék előtt Szász Mihály egyházfi, id. Bátori József, Pető Farkas, Pető Márton, Borbély Mihály.²⁹

Az 1., 2., 3.: Nincs most ennek a mater ekklezsiaiban [!] is pap. A 4., 5.: A lévita ellen nincs legkisebb panasz is, sőt dicsértetik az ekklezsiajától. A lévitanak sincs semmi panassza az ekklezsia ellen.

Az 6.: Botránkoztató személyek itten nincsenek.

Az 7-re: Az ekklezsia javaiban kár nincsen egyéb, hanem hogy régi adósságai, melyek anno 1785 ezen protocollumba rendbe szedetvén bérattattak, még ma is fizetetlenek, melyet az egyházfi, hogy beszédni igyekezze, parancsoltatik.

1798

Anno 1798. die superius notato [9. Januarii] a Visitatio után Ádámoson extraserialis Partialis tartatván, folytatni kezdtük a Szent Visitatiót die 11ma Januarii DitsőSz[ent]Mártonba Szentkirályi János lévita ökegyelme idejében (egészen üres lévén a papi szék a szőkefalvi mater ekklezsiaiban) titulus Szentpáli Károly úr, titulus Széki Károly úr, Báthori József egyházfi, Pető István, Pető Farkas, Pető György és mások jelenléteben.³⁰

Az 1-ső és 2-dik kérdésre: A lévita ökegyelmének mind templombéli szolgálattya, mind magaviselése dicséretes. A 3-dikra: Lévita ökegyelme is nem panaszol az ekklezsia ellen, hanem:

Difficultas: Az ekklezsia igen restes a lévita ház jó karba való vételében és a körül való kertek igazításába. Végzés: Intimáltatik kemény büntetés alatt az egyházfiúnak, hogy a lévita házat mentől hamarabb megépítsék és a kertet is megigazítsa, mert különben a jövő Visitation mind az egyházfi, mind az ekklezsia hitesei három-három forintig, az ekklezsia pedig engedetlenségéért 12 magyar forintokig büntettetnek.

Difficultas: Lévita ökegyelme kívánnia reguláztatni 1-mo. Az udvarokban lakó hallgatóit, kik bért adni teljességgel nem akarnak. 2-do. Azokat az hallgatókat, akik felemás valláson lévén, a félbért is nem fizetik. Végzés: Az egyházfi esmérje tartozó és elmúlhatatlan kötelességének, hogy mind a félrevonni igyekező udvariakat, mind pedig a felemás valláson lévő hallgatókat (akár a férjfi, akár az asszonyember kövesse szent vallásunkat) még ma admoneálly, hogy nyolcadnapra a félbért befizessék, melyet ha nem cselekednének, a tiszteletes esperest úrnak lévita ökegyelme panaszollyan.

A 4-dikre: Az ekklezsia jovaiban egyéb kár nincsen, hanem a templomból, az asztalról egy sáhos abrosz vészett el.

Az 5-dikre: A tavalyi Visitatiokor restantiába maradt adósságból az ekklezsianak még semmi se jött bé. Nevezetesen: Difficultas: Titulus Rétsei úr posteritassinál vagyon feles adósság, melyből titulus Rétsei János úr fizetett meg hft. 8 és dr. 16. De még sok van hátra, az interes is mind e mai napig stagnál. Megjegyzés: A titulus Rétsei udvar az ekklezsia szükségére sokszor adott vesszőt.

A 6-dikra: Titulus Széki Károly úr curatornak, Pető István pedig ekklezsia hitessének béeskettettek.

²⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 433.

³⁰ KükEhmLvt prot. II/6. 3–4.

1799

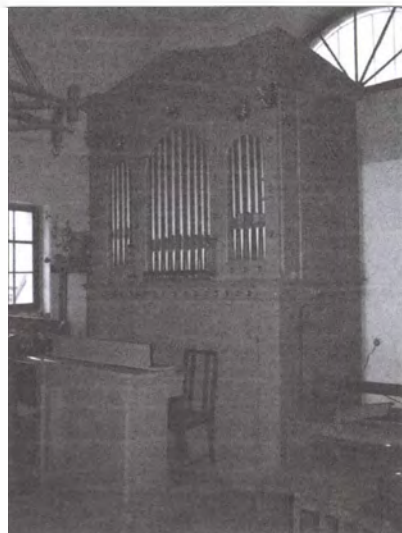
Visitáltatott [1799.] Martiusnak 2-dik napján a d[icső]sz[ent]mártoni reformata filialis ecclesia Szentkirályi János lévita ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szent Szék [!] előtt Szász Mihály, Bátori József, Pető Farkas, Pető György, Bátori Ferentz, másokat a szomszéd sokadalom a Visitation való megjelenéstől eltiltott.³¹

Az 1-ső, 2-dik és 3-dik kérdések: Mivel a mater ekk-lézsianak papja nincsen, elhallgattatván. A 4-kre: A lévita maga hivatalát jól vitte. Az 5-kre: Maga sem panaszol az ekk-lézsia. Búzábérét bészolgáltatták, fabeli bérére fordul elő ilyen nehézség:

Az 1797^{dik} esztendőben itten tartatott Szent Visitatio alkalmatosságával feladattatván a Vizsgáló Szent Széknek, hogy fabérében a lévita igen károsodik, mivel az emberek meg nem fizetik. Erre nézve úgy egyeztek vala meg az ekk-lézsia tagjai, hogy adjon minden gazda egy-egy márvást, hogy végyenek azzal fát, a gyalogszeresek vágják le, az ökrös gazdák pedig hozzák haza. Ez ugyan elsőben véghezment, de következett ez a baj, hogy a szekeresek kevesen lévén, egyszer elmennek, többszer, ha marad is, menni nem akarnak. Végzés: Ezen feladott panasz iránt rendeli a Szent Visitatio és bizonyossá teszi az ekk-lézsia. Minthogy az írt esztendőben az hallgatók azon egyezésre kézbeadással előttünk magokat kötelezték, ma e már meg nem változtathatik.

A 6-kra: Botránkoztató személyek nincsenek, hanem az hallgatók közönségesen restesek az Úr szent házában gyakorlásában, mely vétke cselekedetekért meg is feddettettek a Látogató Szent Szék által.

A 7-dikre: Az ekk-lézsia ládája megvizsgáltatott és abban semmi ollyas kárt nem tapasztalt a Szent Visitatio. A 8-kra: Az ekk-lézsia jövedelméről és költségéről való számadás véghez nem ment. Esmérje azért a volt egyházi 3 forint büntetés alatt köteletségének azt elkészíttetni és a tiszteletes es-perest úrhoz revisiora levinni. A 9-kre: Curatornak tétetett Szász Mihály, egyházfinak Pető Farkas.

A templom orgonája

1800

Ugyanazon napon [1800. 15. Decembris] folytattatott Szent Visitationk a d[icső]sz[ent]mártoni filialis szent ecclesiában is tiszteletes Tsomor Móses atyánkfia és lévita Szentkirályi József ökegyelmek idejekben, jelen voltak a Vizsgáló Szent Szék színén közcurator Szász Mihály, egyházi Pető Balás, az ecclesia köztagejai közül Pető János, Pető Márton, Borbély Mihály, Bátori József, Pető György s mások is.³²

Ad 1-m et 2-m: A tiszteletes pap a maga rendes órájin eljárta a maga szent hivataljában, úgy-hogy aziránt nincsen semmi panasz. Ad 3-m et 4-m: A tiszteletes papnak sincsen semmi részben

³¹ KükEhml.vr prot. II/6. 55.

³² Uo. 103–105.

*Önkanna, HB mester, Segesvár,
17. század második fele*

panassza a szent ecclesiara. Ad 5-m: A lévita is eljárt a maga hivataljában olyan szorgalmatossággal, hogy méltán senki sem panaszkodhat.

Ad 6-m et 7-m: A becsületes lévita panaszkodik, mégpedig: a. Hogy minden gazdaember cimborában a conventio szerint tartozik tavasszal ugarlason és vetésen egy délig szántani, nemkülömben a maga erején egyszer gabonát vagy szénát béhozni. De igen hibáson praestálják, kivált a szántásra nézve, mert némelyek fél délbe állanak ki s alig várhatván a delet, elmenvén, némelyek tellyességgel ki nem állanak, s ha egyszer elmaradnak, másszor kipótolni nem akarják. Végzés: A curator és egyházfi az olyanokat, akik későn mennek ki az ekével, elsőben kevésbé, annakutánna pedig, ha mégis úgy tenének, keményebben büntessék meg, akik pedig egyik rendből elmaradnak, azok azt is tartoznak kipótolni.

b. Olyan gazdák is vagynak, akik egy fedél alatt laknak ugyan, de külön kenyéren élnek s ezek mégis

azon háztól csak egy bért fizetnek. Végzés: Ezek külön-külön tartoznak fizetni s külön-külön is fizessék a bért, mert nem háztól, hanem ágytól fizettetik a ministerek bérek a constitutio szerint.

c. Vagyon olyan is, akire a conventioíráskor borbér nem íratott az okból, hogy akkor igen elnyomorodott szegény ember volt, de már most 30 veder bora is megterem, mégis ahhoz ragaszkodik, hogy nem tartozik véle, s ezért nem is fizet. Végzés: Az ilyen, minthogy az Úr Isten már adott neki abban módor, hogy mint más, ő is fizethessen, adjon hálát az Úr Istennek, hogy őt ennyire segítette, azonban [104.] az Istennek szenteltetett részt – az egyházi szolgálta bérét – adja meg azután, mivel azzal tartozik.

d. Vagynak olyanok is, akik azt állítván, hogy ők udvari cselédek, azonban az udvaron kívül laknak, vonómarhájok vagyon, örökséget bírnak, csak félbért adnak. Végzés: Ha valósággal udvari conventios cselédek, úgy csak félbérrel tartoznak, de ha conventiojok, s annál inkább fizetésért nem szolgálnak, hanem csak ők állítják, egész bért tartoznak adni.

e. Különböző vallásúak is vagynak, ezek csak amint akarnak, úgy fizetnek. Végzés: Ezek a felleges királyi rendelkezéshez képest félbért tartoznak fizetni, melyet is a Szent Vizsgáló Szék rendelkezéséből azoknak tudokra adni a curator egyházfiával együtt el ne mulassa, és ha mégis a félbért megadni nem akarnák, a concernens szolgabíró úrnak panasztalassanak be, aki is kötelessége szerint exequálni fogja.

f. A lévita háznak megmeszelésire a curator és egyházfi meszet szerezni nem akarnak és ha maga szerez is, haza nem vitetik, hanem pénzen fogadott emberrel kéntelenítetik elvitetni. Végzés: Tartozik a curator és egyházfi az ekklézsia költségén meszet venni, azt a lévita házához videri és az házat minden esztendőben tisztességesen megmeszeltetni, melyet ha elmulatnak ezután is, panaszkodjon a lévita őkegyelme és mind a curator, mind pedig az egyházfi illendőképpen megbüntettetnek.

Ad 8-m: Nincsenek botráncoktatók.

Ad 9-m: Az ecclesia javaiban ezen károkat adja fel lévita őkegyelme: a. Hogy a Hangás nevezetű helyben egy régi szántóföldet a belejáró földek annyira elfoglaltak, hogy már csak az árnyéka vagyon.

b. A parochialis háztól az utcára lejáró síkátort, mely oly széles volt, hogy két ökrű talyiga azon lemehetett, azt már egyik fél szomszéd úgy elszorította, hogy csak egy veder vizet is bajosan lehet azon felvinni. Végzés: A curator azon síkátort és földet az öregekkel jártassa ki és ha valaki annak ellent állani akarna, legottan azt méltóságos főbíró és inspector curator tantsi Földvári Mihály úrnak jelentse, aki is kötelességénél fogva igazításban veszi a dolgot.

Ad 10-m: A számadás véghezment, az egyházi meggyattatott. Curatornak pedig Pető János bécskettetett. [105.]

Midőn ezek így elfolytanak volna, egy protestatio küldeték a Vizsgáló Szent Szék eleibe, mely is szóról szóra így vala írva: Neveinket alább írt d[icső]sz[ent]mártoni, Bábahalmán is bíró reformatus possessorok, per formam solennis protestationis contradictionis et inhibitionis jelentjük a Visitationis Szent Széknek, hogy mivel mi nagy bajjal vihettük azt végre, hogy a bábahalmi határosztálykor egy nyilacsát szakaszthassunk a szentmártoni lévitának számára, de azt a Szent Partialis Szék hí-rünk s akaratunk ellen Petrőtzi úrnak, kitől úgyis nagy

bajjal vehettük ki, bizonyos taxa mellett visszaadta, ehhez képest tessék a Szent Széknek azon taxat, ha kifizette, visszaadni, ha nem fizette, visszavenni, s az ide való lévitának birtokába adni. Mellyet most is kötelességből csupán a Szent Székhez viseltető tiszteletből jelentünk s kérünk, mert különben kénytelenek leszünk erőszakkal is azon nyilat visszavétni, s ha mi károk és botránkozások ebből következnének, okai nem leszünk, ugyanis a nem olyan pia fundatio, mely a clerus dispositioja alá, contra animum conferentium, tartoznék. Márpedig soha oly végből nem conferáltatott, hogy az ádámasi lévitának, vagy Petrőtzi úrnak, vagy másnak a dicsőszentmártonin kívül adathassék. De nem is lehet se Petrőtzi úrnak, se az ádámasi lévitának, sem másnak akaratunk ellen assignálni, azon határ ide legközelebb lévén, s mi ide való possessorokul bírván abban legtöbb részt. Mely légyen hírével és tudtára a Szent Széknek et protestatur r. r. Ezután jobbkéz felől ily aláírás olvastatott: Salánki Sára, Gyárfás Lászlóné, Szentpáli Imreh mp., Rétsei János mp.

*Önkanna, Segesvár,
17. század második fele*

DOMÁLD¹

1773

*Visitata est [8va Januarii 1773.] ecclesia Domáldiensis Ebesfalvae, pastore reverendo domino
Petro Bányai, praesentibus titulis dominis Nicolao Pávai, Johanne Gyújtó,
Benjamin Szabadi, item Michael Gergely et Josepho Gergely.²*

Difficultas: A domáldi ecclesia tiszteletes Bányai uram helyett más papot kíván, minthogy szolgálattját nem igen teljesítette, s az öregség miatt nem is teljesítheti.

A tiszteletes atyafinak pedig panassza ez, hogy titulus Gyújtó János uram öt esztendőől fogva a bérít meg nem adta.

¹ Ebesfalva filiája, a rá vonatkozó információkat lásd még jelen kötet *Erzsébetváros* fejezetében.

² KükEhmLvt prot. II/4. 199.

EGRESTŐ¹

1648

Visitatio filialis Egrestőiensis anno et die praenotatis [1648. 11. Decembris].²

Farkas Mihály egyházfiú, Gáspár István bíró. Examinati.

1680

Anno 1680. die 16. Februarii Nagykendini, die eodem Egrestőini hic quoque satis bene actum est.³

1670

Az kisegrestői ecclesianak quartájának az pariajának leírása az mi kegyelmes urunk, őnagysága Apafi Mihály commissiojának rendi szerint.⁴

Michael Apafi Dei Gratia princeps Transylvaniae, Partium Regni Hungariae dominus et sicularum comes, fidelibus nostris spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis et nobilibus supremis et vicecomitibus iudicibus, viceiudicibusque et juratis assessoribus comitatus de Küküllő; generosis similiter egregiis et nobilibus dominis terrestribus portionatis denique circumspectis et providis iudicibus et juratis caeterisque incolis et inhabitatoribus possessionum Egrestő et Fületelke cunctis etiam aliis cujusque status conditionis gradus honorum ordinis officii dignitatis praeeminentiumque et functio nam hominibus quorum autem interest seu intererit presentium notionum habitorum nobis dilectis, salutem et gratiam nostram.

Tiszteletes Zágonyi Balás balavásári praedicatornak alázatos jelentéséből úgy tudósíttatunk, hogy Küküllő vármegyebeli kisegrestői ecclesia ab antiquo filialissa lévén a balavásári ecclesianak, az egész territoriumon proveniálni szokott quarta mindennemű gabonából és leguminából az balavásári prédikátornak járt és administráltatott annuatim a memoria hominum, semmi rész abban a fületelki prédikátornak, sem másuval nem abalienáltatott, amint most akarnák némely egrestői portionatus fületelki szász híveink ezaránt való régi jó szokásnak és privilégiomi igazságnak praejudiciumára, más úton ismét törvényes processust is indítván az exponens prédikátor és successor ellen. Minekokáért kegyelmeteknek, fellyel megírt tiszt híveinknek és mindeneknek, azkiket ez dolog illethet, az igazsághoz tartozó kötelességére igen serio parancsollyuk, a dolog így lévén, megírt balavásári prédikátor hívünket ezaránt való ügyében törvénytelen impeditor ellen az kisegrestői quartának egészben való percipiálásában törvényig protegálni, hűségtek is, fületelki híveink, a kisegrestői territoriumról mindenféle gabonából és leguminából az quartat nékie annuatim az régi szokás és igazság szerint, minden injuria nélkül [142.] adminisztrálni el ne mulassa, és valamíg törvény szerént tölle el nem vétetik, annak bírásában, percipiálásában megháborgatni és károsítani ne merészellye. Secus sub gravi animadversione nostra minime fac[tur]is. Praesentium perlectis exhibentium restitutus.

¹ A vizsgált időszakban Balavásár filiája volt. Az Egrestőre vonatkozó adatokat lásd még az I. kötet *Balavásár* fejezetében.

² KükEhmLvt prot. II/1. 2.

³ KükEhmLvt prot. I/2. 83.

⁴ Uo. 141–142.

Datum in castro nostro Ebestfalva, die 8. mensis Julii anno Domini millesimo sexcentesimo septuagesimo. Michael Apafi mpr.

1671

Anno 1671. die 22. Aprilis in possessione Fületelke exhibitae et praesentium [!] coram nobis Francisco Jármí altero supremo iudice comitatus de Küküllő et Nicolao Petritzevit Horváth vicecomite comitatus de Küküllő alia commissio.⁵

Michael Apafi Dei gratia princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae dominus et siculorum comes etc. Fidelibus nostris generosis egregiis et nobilibus vicecomitibus iudicibus, viceiudicibusque comitatus de Küküllő nobis dilectis, salutem et gratiam nostram.

Az balavásári, vallásunkon lévő keresztyén praedikátor, tiszteletes Zágoni Balás alázatos információjából értyük, hogy, noha tavalyi esztendőben is érdeme felett illendő becsülettel admonoáltattuk volt az fületelki praedikátort arról, hogy az egrestői határon, úgymint vallásunkon való falunak határán lévő quartara ne kapdosszon, de akkor egy kevésbé megszeppennvén visszaadatta ugyan az elvitt lent. Mindazáltal mégsem nyughatik, hanem, amint az Küküllő vármegyebeli András deák nevű szolgabíró relatoriajából kitetszik, querelara certificáltatta az Küküllő várme-

Az egrestői templom nyújtott félkörívvel záródó szentélye

⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 142–143.

gyebeli székre az a fortélyos prädicator az balavásári keresztyén praedicator, mely processus, hogy minden részeiben tökéletlenségen fundáltatott, az dolog maga bizonyította, nem lévén az kegyelmek forumának semminemű közi az ecclesiasticum bonumhoz. Annakfelette dato, ha szintén az mi ecclesiaink dolgainak igazgatását mind éppen külső forumra akarnók is bocsátani, mellyet mindazáltal soha sem cselekeszünk, úgy sem illetné az querela felől való processust az illyen dolog, amelyben az humana memoriát sokkal fellyül haladó pacificum dominium forgatattik fenn. [143.] Ezt pedig úgy értyük, hogy olyan. Mivel azért sem az nemes Küküllő várme gyét, sem pedig kegyelmeket, annak tiszteit az mi ecclesiaink bonominak igazítása nem illet, poroncsollyuk kegyelmessen és igen serio, kegyelmek ahhoz ne nyúllyon, mert ha elkezdí is, bizony véghez nem viszi. Vagyon a mi ecclesiainknak competens foruma, akinek mi dolga, keresse ott, secus non facturi. Praesentium perlectis exhibentium restitutus.

Datum in arce nostra Fogaras die decima quarta Aprilis anno Domini millesimo sexcentesimo septuagesimo primo. Michael Apafi mpa.

Exhibitae et perlectae coram nobis supremo iudicibus et vicecomitibus comitatus de Küküllő: Francisco Jármí, altero supremo judicialium comitatus de Küküllő mpr. et Nicolao Petri tyevit Horvált de Széplak, vicecomite comitatus de Küküllő mp. Anno 1671. die 22. Aprilis in possessione Fületelke. Descripta per me Valentinum Veres Dálnoki, ministrum ecclesiae Gál falviensis et iuratum notarium mpr.

1700

*Deliberatum anno 1700. die 7. Januarii habitum Egrestőini.*⁶

Az egrestői nemesség régen igyekeztén azon, hogy praedikátort tartson, de mivel sem az üdő nem ahhoz való, sem az embereknek szegénysége nem engedi, hogy az ecclesiák szaggattassanak, sőt conjungálni kellene inkább őket, magoknak is nincs még készségek arra, mivel arra sok kívántatik, úgymint ház illendő helyen, alkalmas, praedikátor fizetése elegendő, állandó s több effélék, azért míg őkegyelmek eféléket nem procurálnak, nem építenek, erősítenek in perpetuum fiúrúl fiúra, kívánságokban elő nem mehetnek, mert csak szóval való ígéreten ember keveset építhet. Mindazáltal megtekintvén lelkek javára s kegyesség gyakorlásokra célzó helyes kívánságokat, hogy jó szándékjokban el ne csüggedjenek, meg ne szomoríttassanak, mi is istenes buzgóságokban akadályt ne tégyünk vakmerőképpen, melyben tisztünk szerint segíteni kellene inkább, mintsem akadályozni, tetszett azért nekünk, hogy ez esztendőben a balavásári mester lakjék Egrestőn, innet szolgállyon Balavásárra, his praemissis conditionibus: 1. Ha alkalmas helye leszen ott lakásra. 2. Ha őkegyelmek is kívánságokban tovább nem mennek. 3. Ha azt a mestert az balavásáriakkal edgyütt fogadgyák, aki ott Egrestőn fog lakni. [289.] 4. Ha a fizetés úgy jár, mint annakelőtte a praedikátornak és a mesternek. 5. Hogy ezen dologrúl a Partialistúl várjanak deliberatumot. Ha pedig valami színes ravaszkodás alatt többre mennének, vagy menni akarnának őkegyelmek, ezen kívánságokban való indulgentianknak is nyaka szakadgyon, s lakjék a mester ott, ahol lakott azelőtt.

⁶ KükEhmLvt prot. I/2. 288–289.

1713

*Visitatio in reformata filiali (pertinet ad Balavására) ecclesia Egrestő, 1713. 6. Februarii in praesentia parochi reverendi domini Stephani Sz[ent]Annai, rectoris Georgii Fosztó, aedilium Sigismundi Török, Samuelis Bereczki, ezek mellett Bereczki Sigmond, Vajda Gergely, Gál Mihály etc.*⁷

Jurati examinati: De parcho minden jót mondanak, vádolják, hogy az úrvacsorájától eltiltotta Török Jánost, Orbán Pétert, mert ezek felől tisztátalan suspicio van.

De plebe: Káronkodó Gál Pál uram inassa, Marci, Kocsis János feleségestől, bíró inassa, falusbíró inassa, Mihók is káronkodók, Bonyhai János is. Barabás József vallásunkon volt, de most semmi vallást nem tart, az egyházfiak mikor valamiért hozzája mennek, igen rútakat mond, káronkodott mestert szidván.

De rectore: Nil incommodi, gyermekeket nem tanít, mert nincsenek.

Parochus excusat se non excommunicasse.

De plebe: [521.] Tisztátalanságnak gyanója Szilágyiné, Bonyhainé, Török Jancsi, Orbán Péter, Bereczki Boricza (gyermeke is lött). Politia fenyíték nem vigyeál köztök. Restantiajok van mind gazdáknál feles, mind özvegyasszonyoknál. Fát tellyességgel nem adnak, számot sem adtak.

Pénze jelen van egy formalis arany. Adóssága Bereczki Sigmondnál ft. 2.

Deliberatum [1.]: Az templomot kerítésbe végye az ecclesia ez esztendőben sub poena ft. 12. Deliberatum [2.]: Az korcsmárlást felállítsák sub poena ft. 12. Deliberatum [3.]: Az két inas, Marci és Mihók kalodába tettettek[!] és pálcáztassanak. Factum statim. Bonyhai Jánossal is úgy kell. Deliberatum [4.]: Kocsis János mind feleségestől kalodába tétessenek és ecclesiat kövessenek, hasonlatosképpen Török János is mind feleségestől. Deliberatum [5.]: Barrabás József, mivelhogy az egyházfiaknak is utálatos szókat mondott, az mestert is káronkodó szitkokkal szidalmazta, magistratus kezébe adatik és excommunicáltatik. Deliberatum [6.]: Szilágyiné testál, hogy ecclesiat követett Haranglábon, Bonyhainé, Török Jancsi tisztítsák magokat, Orbán Péter justificálódott, mert az praedicator előtt visszamondotta az reá kiáltó személy. Bereczki Boricza ecclesiakövetésre kéredzett, reá is bocsáttatott. Deliberatum [7.]: Az egyházfiak az praedicator és mester bérét bé nem szolgáltatták, az cinterem, temető tellyességgel pusztában van, számot sem adtak. Mester kerti sem jó, disznók kárt töltek, bírságtatnak 3–3 forintakkal.

1714

*Az egrestői filialis reformata ekklezsia jövai.*⁸

A praedicator fizetése Balavására: A nemesség jó akarattýából ád. Pénzt minden ember öt-öt pénzt ád. Azomban búzából, mindenféle gabonából, kenderből, bárányból, méhből quarta. Minden házas ember egy-egy veder mustot. Örökséget bíró özvegyek, magoknak lakó iffjú legények, jövevény zsellérek fél-fél bért. Fonásokkal élő özvegyek három-három sing vásznat. Keresztelésért tyúk s kenyér. Házások esketéséjért dr. 25 vagy edgy szekér fát. Halotti praedicatioért ft. 1, mellyért adnak egy veder mustot.⁹ A quartat az edgyházfi bétakaríttassa. Fát minden ember edgy-edgy szekérrel.

⁷ KükEhmLvt prot. 1/2. 520–521.

⁸ KükEhmLvt Conscri. 1714. 42–43.

⁹ Az utóbbi mondatot kihúzták.

Mester házhelye, mellynek szomszédgya dél felől ma tekintetes nemzetes Mihács Ferencz uram, napkelet felől a lefolyó patak.

Ekklézsia jövai: Harangok nr. 2. Nagyobb s kisebb. Úrvacsorájához való edények: Ezüstpohár, trébellett, sellegforma, kívül aranyas, belől fejér. Önnpohár is vagyon. Tánnyér nr. 3. Az első ezüst^o, virágokra trébellett csésze. A második virágos önncsésze. Az harmadik önnntánnyér. Edgy négyszegű strófos, másfél ejteles önnpalack. Keresztelő önnkanna. Abraszok nr. 2. Edgyik feketés selyemmel a két szélén s közepin igen gyenge, varrásos gyolcsabrosz. A másik lenvászon, sáhos. Keszkenők nr. 2. Edgyik patyolat, arannyal varrott, nyolc ág vagyon rajta. A másik fekete selyemmel varrott gyolcs keszkenő. Kendő nr. 4. Edgyik gyolcs, széles fejér rece a két végin. A másik vászon, veress fejtővel szőtt. Harmadik fejéressel varrott gyolcskendő. *Negyedik zabolai gyolcs, veres fejtővel szőtt a két végin.*

Szántóföldek nr. 9. A felső fordulóra vagyon három. Az első a völgy patakja mellett, [43.] mellynek alsó szomszédgya a patak az ekklézsia rétin alól, felső Szeredai Sámuel földe. A második ugyanott fellyebb vagyon a Kis tó nevű helyben, öt vékás, mellynek felső szomszédgya a Bércz, alsó a falu tója. Az harmadik vagyon a Közbércz nevű helyben, edgy köblös föld, mellynek alsó szomszédgya Gál Pál uram, felső Csiszér Ferencz. Az alsó fordulóra is vagyon nr. 6. Első a zálogos árok mellett, két vékás, mellynek felső szomszédgya Vajda Gergely, alsó Orbán Márton. A második az Horgas szőlő tetején, régen áll gyeppen, szomszédgya a gyepe felől Orbán Márton, másfelől marhalegeltető hely. Az harmadik vagyon a Pusztá szőlőhegy alatt, hat vékás, mellynek felső szomszédgya Vajda Gergely, alsó Nagy András. A negyedik vagyon azon pusztá szőlő végiben, hat vékás, mellynek alsó szomszédgya szakadások, felső a falu erdeje. Az ötödik vagyon a kiségestői felső határban, ez tíz vékás, amellynek edgyfelől való szomszédgya Szeredai Sámuel földe, Filetelke felől pedig Vajda Gergely földe. Az hatodik vagyon a nagyegrestői határban a völgyben, mellynek oldalfélt való szomszédgya maga tekintetes nemzetes Mihács Ferencz uram szántófölde, alól a patak, felső végében pedig Csiszér Ferencz földe, alsó végében maga az ekklézsia földe.

Rétek: I. A kiségestői határon a Küküllő mellett két szekér szénára való. Kétfelől, úgymint alul és oldalul Vajda Balás szántófölde, dél felől a Küküllő vicinussa. II. A Nagy föld véginél, Zágó felé lemenő országúttya mellett, egy szekér szénára való, vicinussa fellyül az erdő felől falu földe. III. A nagyegrestői Filetelke felé való fordulóban, Kis bük nevű helyben, két szekér szénára való. Vicinussa fellyül a falu erdeje, alól Gója Simon, oldalul Lázár János.

Anno 1749 Bencze Mihály uram adott az ecclesianak egy kék selyemkeszkenőt, körül sujtásos. Eperjesi Sámuel uram is adott az ekléziának egy zöld sejemmel varrott, szkófumos keszkenőt.

1714 ■ február

Visitatio anno 1714. die 11. Februarii facta in ecclesia reformata Egrestőiensi, jelen voltak tiszteletes prédikátor Sz[ent]Anna István uram, egyházfia Orbán Péter, cives Orbán János, Miklósi István, Török János, Vajda Gergely, jelen volt az egrestői mester is, Bögözi György."

Bencze Mihályné panaszkodik a praedikátorra, hogy fiát meg nem keresztelte. Nagy Annók leánya paráznsággal vádoltatik. A mestert jól recommendálják.

¹⁰ Utólag rájavítottak: *bádóg*.

¹¹ KükEhmLvt prot. II/2. 17–18.

Miháts uram oláh jobbágyi praedikátor úrnak a quartat a törökbúzából ki nem adták. A mesternek fizetésének egy része restantiában vagyon. Egrestőről a praedikátornak járandó 4 szekér fát adminisztrálni nem akarják.

Készpénze vagyon az egrestői ecclesianak ft. 11,1. Vetése is vagyon hetedfél véka. [18.] Adóssága van az ecclesianak ft. 4 ~ négy.

1. Deliberatum: Minthogy a tavalyi egyházfiak kivált az mester restantiáját be nem szolgáltatták, ezért 1–1 forintig büntettetnek, az harmadévi egyházfiak pedig, Bereczki Sámuel és Török Sigmond, az két forint mulctat, mellyet az ecclesiajéből deponáltak, deponállyák az ecclesianak.

2. Deliberatum: Mind az ecclesianak, mind praedikátor atyánkfának relatiojokból értvén az ittvaló isteni szolgálatnak nehéz rendit, végezte a Szent Visitatio, hogy ennekutánna ha a praedikátor egyik vasárnap a mater ecclesiában administral communit, más vasárnap a filiában peragállyá, vasárnaponként pediglen a mater ecclesiában is csak egyszer praedicállyon, és filiában is csak edgyszer.

1731

Egrestő, tanquam filia visitatur anno 1731. die 15. Novembris.¹²

Reverendus dominus minister Balavásáriensis cum ludi magistro bene laudatur.

Barabási Jósephné leánya parázñaságba incurrálván, fogva vagyon. Gáspár István leánya is parázñaságba esett. Ág Péter leánya is, Illona is, aszerint parázñaságba esett. Jankó Lázár feleségét hitetlenül elhadta. Domokos János Kocsis Jánosnéval elszöktek, feleségét elhadta. Közönségesen restek a templomba való feljárásban.

Papnak régi restantiája vagyon Egrestőn, úgy ez idei is. Egrestői mesternek kertei rosszak, csűre is a patakba dőlőleg vagyon.

Egrestői ecclesianak adóssága vagyon circiter ft. 10. Búzája is vagyon nr. 10.

Deliberatum [1.]: Minthogy Barabási Jóseph leányának, Gáspár István leányának, úgy Ág Péter leányának is parázñaságok világosan constál, excommunicáltatnak, s magistratus kezibe adjudicáltatnak.

Deliberatum [2.]: Jankó Lázárné férjével való dolgát tavallyi Visitatio admonitioja szerint még igazításba nem vette férje ellen, citáltatta, s nem compareált forumunkon, mellyhez képest újjólag admoneáltatik, dolgát igazítsa forumunkon, külömben az ecclesia ne [139.] patiállyá. Azomban az ecclesianak adóss lévén 5 forinttal, megfizesse, külömben az ecclesia executione mediante vétesse meg.

Deliberatum [3.]: Damokos János Kocsis Jánosnéval elszökvén, parázñaságba elegyítették magokat, azért excommunicáltatnak, s magistratus kezibe adjudicáltatnak, ezeknek relictai pedig admoneáltatnak, hites társokat prosequállyák, külömben az ecclesia ne patiállyá.

Deliberatum [4.]: Minthogy a minsternek az egyházfiak sem az elmúlt, sem ez esztendőre való fizetését be nem szolgáltatták, a mester háza kerteit meg nem építették, úgy csűrit is nem procurálták, az nemes vármegye constitutioja szerint büntettetnek, eccersmind admoneáltatnak, hogy minden romlássokot megépíttessenek, s restantiákat beszolgáltassanak, alioquin más Visitation duppláson büntettetnek.

¹² KükEhmLvt prot. II/3. 138–139.

1738

Anno 1738. die 9. Januarii Visitatio continuata Egrestőini, praesentibus loci civibus, aedituo praeteriti anni Emerico Gál et Michaele Szász, presentis anni Martino Oláh, Samuele Beretzki.¹³

Difficultates: Tiszteletes Zágoni Absolon uram a filiaban a déllyesti cultust nem rendelt idejében peragájja. 2-do. A communio nem alternatim megyen véghez a mater és a filiaban. Kotsis János felesége nélkül vagyon. A papnak és mesternek restantiajok vagyon, must s garaspénz a prédikátor részéről, a mester részéről fa. A háza rossz. A választott egyházfi nem akarja leválni.

Deliberatum [1.]: Zágoni Absolon uramot a Szent Visitatio serio admoneája, hogy a mater ecclesianak kedvezésével a filiaban rendes idejét a cultusnak el ne mulassa, hanem annak idejében peragájja. Ami a filianak difficultassát illeti a communio administratioja iránt, azt a Szent Visitatio a Partialisra rejciája.

Deliberatum [2.]: Az egyházfiak az elmúlt esztendőbeli deliberatumhoz nem tartván magokot, a tavaji (!) mulctan fejjül megbüntettetnek három forintokig. Kész költőpénze vagyon az ecclesianak ft. 3. Régi készpénze 1 ft. dr. 26. Búzája in gel. 13 kal.

Deliberatum [3.]: Lévén az ecclesianak feles adóssága, de rendeletlenül, minden testimonialisok nélkül kiadva, a tavaji és idei curatorok és egyházfiak serio admoneálatnak, hogy rendben szedgyék, kiknél mennyi és mi időtől fogva van kiadva, ezután pedig senkinek semmit hír nélkül, mint eddig, ki ne adgyanak, hanem a prédikátor és az ecclesia consensusából.

Az egrestői harangláb

¹³ KükEhmLvt prot. II/3. 234.

1742

Visitatur ecclesia Egrestőiensis anno 1742. die 8^a [Januarii] tempore reverendi domini Absolonis Zágoni ministri, rectoris Johannis Csanádi, praesentibus ecclesiae civibus.¹⁴

Kézpénze 7 ft. Adóssága circiter 25 ft., de rossz fundamentoman, kezesség nélkül. Ennekfelette néhai László Mihály uram legált volt az egrestői ecclesianak kétszáz hft., melyből kiadott az ecclesia Fületelkére az egész falunak 160 hft. Egy-egy forintra négy-négy ejtel mustat adnak interestre, melyről jó contractus exstál.

Deliberatum [1.]: Az balavásári és egrestői ecclesiákban való szép egygyességnek a Szent Visitatio igen örül, tovább is ökegyelmek adhottáltatnak, hogy a szép egygyességet tartsák meg.

Deliberatum [2.]: Az egrestői kevés adósság igen nagy periculumban vagyon, hanem adhottáltatik a szent ecclesia, hogy végye jó rendbe, jó kezességre. Insuper a tavalyi egyházfiak negligensek voltak hivatallyukban, lévén a tiszteletes miniszternek sok restantiaja, minekokáért poenáztnak 3 hft. Insuper admoneáltatnak, hogy az restantiakat beszolgáltatassák sub poena specificata.

1744

Anno 1744. [8. Januarii] Visitatio continuata in ecclesia filiali reformata Egrestőiensi, parocho domino reverendo Absolon Zágoni et levita Johanne Csinádi, aediles Michael Szász et Samuele Pünkösdi.¹⁵

Gál Kata magát paráznaságba elegyítvén. Kézpénze az ecclesianak de praesenti vagyon hft. 15. Búzája az ecclesianak vagyon de praesenti metr. in nr. 21. Beretzki András és Beretzki Farkas a tiszteletes miniszternek nem akarnak bért fizetni. Barabás Sámuel nem akarja gyakorlani az Isten házát. [347.]

Deliberatum [1.]: Mind az Szent Generalis deliberatuma, mind penig az nemes vármegye constitutioja szerint az nemesek és szolgáló rendek tartoznak az tiszteletes miniszternek bért adni, mellyet de jure meg is kívánhat.

Deliberatum [2.]: Barabás Sámuel admoniáltatik, hogy az Isten házát gyakorollya, bért adjon, és egyéb ecclesiai onust supportállyon, külömben ecclesia tagjának nem agnoscáltatik. Deliberatum: Az ...¹⁶

1746

Visitatur ecclesia Egrestőiensis anno 1746. die 5^a Decembris tempore levitae domini Benedicti Dánoki, praesentibus ecclesiae civibus, nobilibus ac ignobilibus.¹⁷

Dálnoki uramnak most pénze felesen, a fája penig többire mind restál, a háza is nem jó, éppen nem lakhatik benne. Kézpénze semmi nincsen, mivel mind a templom építésére költöttek, még híja vagyon a templomnak. Búza in granis de praesenti metr. 45, interestre kiadva Fü-

¹⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 308.

¹⁵ Uo. 346–347.

¹⁶ A mondat nincs befejezve.

¹⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 389–390.

letelkén, László Mihály [390.] uram legatioja, hft. 167 Egrestőn kiadva vagyon a lista szerint. Vetése az ecclesianak vagyon metr. 13.

Deliberatum [1.]: Minthogy a tiszteletes minister már egynéhányszor kárt vallott az egrestői quartaban annak el nem szállíttathatásában, azért mostan is a Szent Visitatio a protocollum szerint injungállyá, hogy az egyházfiak általszállítsák, és minden kár nélkül bétakarítsák, mert ha kárt vall a tiszteletes minister, az egyházfiak fizetik meg.

Deliberatum [2.]: A mester háza ruinában lévén, építsék meg, a restantiakot mind a két minis-ternek bészolgáltatassák, mind fát, mind mustpénzt, a gyermekeket az oskolába feljártassák, az ecclesia interessét felszedgyék, admoniáltatnak az egyházfiak, különben poenaban incurrálnak.

1749

Az egrestői filialis reformata ekklézsia jovai.¹⁸

A prédikátor fizetése: A nemesség jóakarattýából ád. Pénzt minden ember öt-öt pénzt ád. Bú-
zából, mindenféle gabonából, kenderből, bárányból, méhből quarta. Minden házas ember egy-
egy veder mustot. Fát minden ember egy-egy szekérrel. Örökséget bíró özvegyek, magoknak
lakó ifjú legények, jövevény zsellérek fél-fél bért adnak. Fonásokkal élő özvegyek három-há-
rom sing vásznat. Keresztelésért tyúk s kenyér. Házasok esketéséért dr. 25 vagy egy szekér fát. A
quartat az edgyházfi bétakaríttsa.

Mester házhelye, mellynek szomszédja dél felől tekintetes nemzetes Miháts Ferentz úr, *most
az méltóságos gróff Bethlen Imre*, napkelet felől a lejövő patak.

Ekklézsia jovai: Harangok nr. 2. Nagyobb s kissebb. Úrvacsorájához való edények: 1. Ezüst-
pohár, trébellett, sellegforma, kívül arannyas, belől fejér. 2. Önpohár. 3. Egy báldog, virágokra
trébellett csésze. 4. Egy virágos óncsésze. 5. Öntányér. 6. Egy négyszegű, másfél ejteles ónpa-
lack. 7. Egy keresztelő ónkanna. *Egy kis csengettyű.* Abroszok nr. 2. Edgyik feketés selyemmel a
két szélin s közepin igen gyenge, varrásos gylcsabrosz. A másik lenvászon, sáhos. [78.] Keszke-
nők nr. 4. Edgyik potyolat, arannyal varrott, nyolc ág vagyon rajta. A másik fekete selyemmel
varrott gylcskeszenő. 3-dik. *Kék selyemkeszenő, körül sújtásos.* 4-dik. *Zöld selyemmel varrott
szkőfiomos keszenő. Gyapott, virágoson szőtt keszenő.* Kendők nr. 4. Edgyik gylcs, széles fejér
rece a két végin. A másik vászon, veres fejtővel szőtt. Az harmadik *fejéressel* varrott gylcskendő.
Negyedik zabolai gylcs, veres fejtővel szőtt a két végin. [79.]

*Tiszteletes Szentkirályi András uram és felesége, titulata Miklósi Débora asszony adtanak Isten
dicsőségére ezen n[agy] és kisegrestői reformata szent ecclesia számára egy szép sáhos abroszt és ugyan
egy sáhos asztalkeszenőt és ezek mellett egy veres selyemmel és szkőfiummal elegyesen varrott potyolat
keszenőt, melyre a magok neveket is felvarratták. Úgy az ökegyelmek fia, titulus Sz[ent]Királyi
Jósef uram is feleségével, Bartók Susánna asszonnyal egy veres selyemmel és szkőfiummal elegyesen
varrott patyolatkeszenőt.* [78.]

Szántóföldek nr. 9. A felső fordulóra vagyon három. Az első a völgy patakja mellett, mellynek
alsó szomszédja a patak az ekklézsia rétin állól, felső Szeredai Sámuel földe. *Ennek végiben más
föld, vicinussa gróff Bethlen Imre úr önagysága.*¹⁹ A második ugyanott, fellyebb vagyon a Kis tó
nevű helyben, öt vékás, mellynek felső szomszédja a Bértz, alsó a falu tója. Az harmadik va-

¹⁸ KükEhmLvt Conscr. 1749. 77–79.

¹⁹ A mondatot utólag kihúzták.

gyon a Közbértz nevű helyben, egy köblös föld, mellynek alsó szomszédja Gál Pál uram, felső Csiszér Ferentz. Az alsó fordulóra is vagyon nr. 6. Első a zálagos árok mellett, két vékás, mellynek felső szomszédja Vajda Gergelly, alsó Orbán Márton. A második az Horgas szőlő tetején, régen áll gyeppen, szomszédja a gyepe felől Orbán Márton, másfelől marhalegeltető hely. Az harmadik vagyon a Pusztá szőlőhegy alatt, hat vékás, mellynek felső szomszédja Vajda Gergelly, alsó Nagy András. A negyedik vagyon azon Pusztá szőlő végiben, hat vékás, mellynek alsó szomszédja szakadások, felső a falu erdeje. Az ötödik vagyon a kisegrestői határban, a felsőben, ez tíz vékás, amellynek egyfelől való szomszédja Szeredai Sámuel földé, Filetelke felől pedig Vajda Gergelly földé. Az hatodik vagyon a nagyegrestői határban a völgyben, [79.] mellynek oldalfélt való szomszédja maga tekintetes nemzeti Miháts Ferentz uram szántófölde, alól a patak, felső végében pedig Csiszér Ferentz földé, alsó végében maga az eklézsia földé.

Rétek: 1. A kisegrestői határon, a Küküllő mellett 2 szekér szénára való. Kétfelől, úgymint alul és oldalul Vajda Balás szántófölde, dél felől a Küküllő vicinussa. 2. A Nagy föld végénél, Zágór felé lemenő országútja mellett, egy szekér szénára való, vicinussa fellyül az erdő felől falu földé. 3. A nagyegrestői Filetelke felé való fordulóban, Kisbük nevű helyben, két szekér szénára való. Vicinussa fellyül a falu erdeje, alól Gója Simon, oldalul Lázár János.

Szönyeg nr. 1, mellyet Gál Imréné asszonyom adott az eklézsiaának. Ez az asztalon vagyon. Item két posztó a catedran, Bencze Mihály uram ajándéka.

1749 ▪ január

*Visitatio continuatur in ecclesia filiali Egrestőiensi anno 1749. die 13. Januarii, tempore reverendi domini Absolon Zágoni et levitae domini Benedicti Dálnoki, praesentibusque ecclesiae civibus.*²⁰

Reverendus Zágoni laudatur. A reverendus lévita maga személyében nem vádoltatik, de cseledére nézve terhesen vádoltatik, hogy leánya és felesége temondóznak.

Difficultates: Restantiak vadnak és quarta, mellyeket behordani nem akarják. 2-do. A kösség semmi bért nem ad, a garaspénzt sem agyák meg. Nemes uraimék is subtrahálnak a bérben. A kettős gazdák is külön bért nem akarnak adni. A lévitának is sok restantiai vadnak. Az eklézsia szép búzáját nemes uraimék kimerik és szegényt adnak helyiben. Az egyházfik egymás híre nélkül semmit ne cselekedgyenek. Mikor az egyházfiak számot adnak, a parasztságot nem híjják oda, egyéb dolgot sem adnak tudokra. A mester háza egészen ruinában vagyon. [419.]

Deliberatum [1.]: Lévén mind a két tiszteletes ministereknek sok restantiajok, azért admoniáltatnak, hogy a restantiakot az egyházfiak beszolgáltatassák intra quindenam, külemben poenáztatnak. Deliberatum [2.]: A Szent Visitatio admoniállyá a nemesi rendet, cum respectu, hogy a közrenddel értsenek egyet az eklézsia dolgaiban, annak bonuminak perceptiojában, azoknak erogatiojában, azokról való számvételekben, viceversa a közrend is admoniáltatik, hogy tartson minden engedelmességgel való szép harmoniat a nemességgel az eklézsia épületire néző dolgokban és magokat semmiből ne vonják ki. Deliberatum [3.]: Szánakozással szemléte a Szent Visitatio a lévitának nyomorúságos állapotját, házának s egész életének pusztaságát, romlásban való létét, amely miatt nagy büntetést érdemlene az eklézsia, kiváltképpen, hogy sok időtől fogva vagyon romlásban a háza. De a nagyobb mulctat remittállyá a Szent Visitatio, de három forintig mulctázza az eklézsiaát, insuper admoniállyá, hogy mentől hamarabb építsék meg a há-

²⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 418–419.

zát, sub poena ft. 12. Deliberatum [4.]: A curator és az egyháziak admoniáltatnak, hogy szorgalmasabban viselyenek gondot az eklézsia jövaira, nevezetesen az intereseket annak idejében beszédgyék, a gabonát megtakarítsák, mindenkor karácsonban változván, akkor mindenekről, még csak egy pénzről is és egy véka búzájáról is számot adgyanak az eklézsianak.

1750

Visitatur filialis ecclesia Egrestőiensis anno 1750. die 15. Januarii tempore reverendi domini levitae Martini Kibédi qui optime recommendatur.²¹

Vagyon az eklézsianak búzája metr. 8, melyet fületelki adósságból vettek. Item vagyon metr. 35. Ez oeconomia, restálatlan. Fekete Mihály uram egyházfiséjében költött el az eklézsia búzájából. Difficultas: Némelyek az eklézsia búzájához hozzányúlnak ecclesia híre nélkül, és sok kárára vadnak az eklézsianak.

Deliberatum: Végeztetett, hogy ennekutánna senki az eklézsianak semminemű bonumát, pénzét vagy búzáját pap és eklézsia híre nélkül senki ki ne végye, akik pedig kivették, azok befizessék, nevezetesen Bereczki Farkas és Fekete Mihály uramék, amely búzáját az eklézsianak felvették s elköltötték, azt befizessék. Mikor az egyházfiséj változik, legelsőben is agyon számot az egyházi, azután változzék, mely végezés ellen aki cselekednék, panaszkodván az eklézsia az olyan ellen, az engedetlen meg is büntetetik, a főcuratoraknak is önagságoknak kiadatik.

Készpénze vagyon az eklézsianak hft. 5 dr. 14 ½.

1751

Visitatur ecclesia filialis Egrestőiensis in matre Balavásáriensi anno 1751. die 31. Januarii.²²

Még a lévita háza meg nem épült. A tiszteletes ministereknek sok restantiajok vagyon, melyben az egyházi restsége okozatik. Az egrestőiek a quartanak recuperatiojában nem igyekeznek fáradni a fületelkiektől.

Deliberatum [1.]: Minthogy az egrestői filialis ecclesia ennyi időtől fogva a becsületes lévita házat meg nem építette, sőt ma is sorvadásában vagyon azon új ház, azért az egész ecclesiat mulctázza a Szent Visitatio három forintig, mellyért az egyházi marhája mostan el is köttetik.

Deliberatum [2.]: Bereczki Farkas uramnak az egyházfiséjben nagy improvisioj[át] tapasztalván a Szent Visitatio, tudniillik ezekben, hogy sok restantiajok vagyon a tiszteletes ministereknek, építésben és egyéb dologban is ökegyelme nem szorgalmatoskodott maga hivatala szerint, azért az ökegyelme balavásári jobbágyának marhája három forintig elköttetik.

Deliberatum [3.]: Minthogy az egrestői ecclesiahhoz tartozandó volt a fületelki közhatarban való quarta dolga, azért sub articulari poena admoniáltatik az egrestői ecclesia, hogy annak recuperatiojában munkás legyen, és a tiszteletes ministernek azért való költségét refundálja.

²¹ KükEhmLvt prot. II/3. 436.

²² Uo. 447.

1752

Visitatur ecclesia Egrestőiensis anno 1752. die 23. [Novembris] tempore reverendi Absolonis Zágoni ministri et levitae domini Martini Kibédi.²³

Difficultates: A tiszteletes minister néha-néha elmulattya a maga óráját. A lévita is némellyekkel háborog. Barabási Sámuel nem jár a templomba. 2. A többiek is restesek a templomban való járásban. 3. A bért is rosszul fizetik, mely miatt igen sok restantiai vadnak. 4. A tiszteletes ministernek quartaja az egyházfiak miatt ideveszett. 5. Nagy László bért nem akar adni a lévitanak. A paraszti rend a quarta elvétele után semmi bért nem adnak a papnak.

Deliberatum [1.]: Valakik a templomat nem gyakorolják, mint Barabási Sámuel is, admoniáltatnak, hogy a templomot gyakorolják, hogy az Istennek ítéletit magokra ne vonnyák, és valakik vakmerőképpen nem járnak, ha halálok következnek, tisztességes temetések nem lesznek. Akiknél még restantiai vadnak és akik igen rosszul fizetnek, admoniáltatnak, hogy jobbacskán fizessenek, a restantiaikat pedig intra 15 beszolgáltatassák, mert a constitutio szerint megbüntettetnek. Minthogy pedig a tiszteletes ministernek quartaja a curator és egyházfi miatt kiveszett a mezőre, justum est, hogy ketten fizessék meg. Nagy László is az Aprobatabéli articulus szerint tartozik a lévitanak bért adni, különben a méltóságos Supremum Consistoriumnak is átaladatik.

Deliberatum [2.]: A cinterem és parochia körül való sok ruinaért mulctáztatik az egész eklézsia három forintig.

1754

Visitatur ecclesia Egrestőiensis anno 1754. die 27. Januarii tempore reverendi domini Absolon Zágoni pastoris et rectoris domini Kibédi, praesentibus ecclesiae civibus, nobilibus et ignobilibus.²⁴

Quaerelae contra reverendum pastorem, quod in Egrestő negligenter praestat officium. Vég Jánosné s Barabás Samu a templomba nem jár. Török János is nem jár feleségestől. A Vég Jánosné tavalyi dolga még csak abban vagyon. Ezek bért sem adnak. Restantiajok sok vagyon a tiszteletes ministereknél. Elszántották az eklézsia réteit és szántóföldeit. A székek iránt nagy háborgások vadnak az eklézsiaiba.

Deliberatum: Minthogy a parochiában az utca kapu nem jó. Secundo: sok restantiajok vagyon a tiszteletes ministereknél, azért mulctáztatnak a tavalyi egyházfiak három forintig. Insuper admoniáltatik az egész ecclesia, hogy esztendő alatt az interestekből új székeket csináltassanak, hogy a sok villongások tolláltassanak, annakfelette az eklézsianak elfoglalt és elszántott földeit, kaszálóit keressék ki és jártassák ki s határozzák meg, különben, ha az ecclesia elmulatná, gravis reprehensioja lesz az egész eklézsianak. Az interesteket is szegyék fel s szolgáltatassák bé. A tiszteletes minister és egész ecclesia híre nélkül senkinek sem pénzt, sem búzát ki ne agyanak, mikor pedig valamit kiadnak, egész ecclesia hírével jó recognitionalis és kezesség alatt agyák ki.

²³ KükEhmLvt prot. II/3. 463.

²⁴ Uo. 470.

1755

Visitatur ecclesia Egrestőiensis anno 1755. die 14. Januarii tempore domini Martini Kibédi rectoris et levitae.²⁵

Itt az interes mind künn van, mellyet fogadták, hogy befizetik.

1756

Visitatur ecclesia Egrestőiensis anno 1756. die 1ma Februarii tempore humanissimi domini levitae Martini Kibédi, hic ministrorum negotia, salva sunt omnia.²⁶

Difficultates: Ruinak vadnak. 2-do. Régi sok restantiajok vagyon a tiszteletes ministereknek, a búzabérít egymás után későre horgyák bé. 3-tio. A gyermekeket nem jártatták fel.

Deliberatum: A ruinakért, 2-do. A sok restantiajokért és a bér behordásának rendetlen bétakarításáért büntetetik az egyházi in ft. 3. A gyermekes emberek pedig admoníaltatnak, hogy mind leány s mind fiúgyermekeket a taníttásra feljártassák, hogy azokban is nevekegyék az Isten dicsősége. Az egész eklézsia admoníaltatik, hogy egy szívvel-lélekkel igyekezzenek azon, hogy a periculumban lévő adósságokat felszegyék, az intereseket is minden esztendőnként bészolgáltatassák.

1757

Visitatur ecclesia filialis Egrestőiensis anno 1757. die 24. Januarii, praesente reverendo parocho domino Absolone Zágoni et rectore domino Martino Kibédi.²⁷

Hic nulla sunt quaerelae adversus dominos ministros. Difficultates: Restantiajok vagyon a tiszteletes ministernek. Török Istvánné nem jár bé a templomba. Gál Gábor uram turbálta a templomban a Csiszér ház után való széket.

Deliberatum [1.]: Minthogy Gál Gábor uram maga autoritasából senior és eklézsia consensussa nélkül a templombéli széket helyéből kivettette a méltóságos Supremum Consistoriumtól és Generalis Visitatiótól kiadattatott constitutio ellen, azért a constitutioban kiadatott poenaban incurrált, mely statim et de facto in exequationem mancipabitur, amely denomináltatott poena ft. 12.

Deliberatum [2.]: Minthogy régi feles restantiai vadnak a tiszteletes ministereknek, azért azok az egyháziak, kiknek idejébéli a restantia, mindazok külön-külön büntetnek in ft. 3, insuper admoníaltatnak, hogy intra quindenam minden restantiajokot bészolgáltatassanak, úgy az interesseknek is fel nem szedéséért és a ruinakért. Deliberatum [3.]: Végeztetett az is, minthogy a tiszteletes parochusnak quartalya [!] elveszett itten, azért szükség, hogy a kösség is illendő bért agyanak a tiszteletes ministernek. Az ekléziának perselypénze dr. 26, interespénze dr. 30, melyet most adott Vajda Balás.

Deliberatum [4.]: Minthogy világosan constál s maga sem tagadgya Pap László uram, hogy az eklézsia idején megszántotta a földet, de őkegyelme jó idején búzát, vetni valót nem szerzett

²⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 477.

²⁶ Uo. 489.

²⁷ Uo. 497.

(holott a pénz is az őkegyelme keziben állott), mely miatt későn esvén a vetés, nagy kárt vallott az eklézsia őkegyelme miatt, mely kárért tartoznék őkegyelme, hogy az eklézsiának mind a szántás árrát, mind az búza árrát plene et integre megfizetné, de a Szent Visitatio mitigállyá ezen praetensiot, hanem adjustállyá, hogy a búza árrának felit fizesse meg.

1758

*Visitatur ecclesia Egrestőiensis anno 1758. die 26. Januarii tempore humanissimi
levitae domini Martini Kibédi.²⁸*

A tavalyi deliberatumok mostan is helyben hagyatnak, úgy mindazáltal, hogy Partialisig effectumba vétessenek, mert akkor exequitioban vétettetnek.

1759

*Visitatur ecclesia reformata Egrestőiensis anno 1759. die 31. Januarii dum levitae munere
fungeritur humanissimus dominus Martinus Péterfi alias Kibédi, pastorem vero
ageret reverendus Absolon Zágonyi.²⁹*

Semmi panasz nincsen a tiszteletes ministerek ellen. Difficultas: A quartanak elveszésével a minister bére igen megcsonkult. Az interest bé nem szolgáltatták az egyházfiak.

Deliberatum [1.]: A quartanak a mater ecclesiában lakó ministertől való elkárosulásával a tiszteletes minister bére igen megkevesedett, melyre nézve az ecclesia adhortáltatik a kegyességre, hogy bár csak egy-egy kalangya búzával fizetését jobbítsák a ministernek. Az mustat is, akinek nem terem, fizesse úgy a veder mustat, amint válujánn indul.

Deliberatum [2.]: Minthogy az egyházfiak az ecclesia pénzbéli adósságának interessét bé nem szolgáltatták, holott a cursusban látták arról a parancsolatot, in poenam neglegti [!] officii incurralnak. Ennekfelette admoneáltatnak, hogy az interest restantiat bészolgáltatassák, mert ha nem, rajtok fogja az ecclesia desummálni. Az újjak hasonlóképpen admoneáltatnak esztendő akkorra az interestnek bészolgáltatására, [523.] mert ha nem, esztendő akkor, akinek Isten azt engedi érni, a magakéból kell megfizetni.

1760

*Visitatur etiam [1. Februarii 1760.] ecclesia reformata filialis Egrestőiensis in parochia
Balavásárensi, praesentibus ecclesiae membris titulato Sigismundo Verebélyi, aliisque.³⁰*

Más réttye is elkárosodott az ecclesianak. Difficultates: Barabási Sámuel az Isten házáat nem gyakorolja. Bentze Mihály bért nem akar adni.

²⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 509.

²⁹ Uo. 522–523.

³⁰ Uo. 541.

Deliberatum [1.]: Sok restantiaji vadnak a tiszteletes balavásári és egrestői ministereknek, admoneáltatnak az egyházfiak, hogy beszoáltassák a tiszteletes ministerek bérét, mert ha nem, kemény büntetésben incurrálnak.

Deliberatum [2.]: Egrestői Barabási Sámuel sem az Isten házát nem gyakorolja, sem bért nem ad, úgy Bentze Mihály is nem ad bért, admoneáltatnak mindkét részről, hogy az Isten házát gyakorolják, mert ha meghalnak, el nem temettettetnek [!]. A bért is penig szorgalmatosson adgyák meg.

1761

Visitatur ecclesia reformata filialis Egrestőiensis anno 1761. die 21. Februarii, Verbi Divini ministro reverendo domino Absolone [S]láška] Zágoni, ludimagistro Martino Kibédi, praesentibus ecclesiae membris, nempe curatore titulado Sigismundo Verebelyi juniore, aedilibus nobili Samuele Pünkösti, Sigismundo Szász, Ladislao Nagy, Michaelae Bencze.³¹

Difficultates: Magyarosi Mihályné férje nélkül lakik, elkezdette, de halni hadta causáját. Szász Mihály hitetlenül férjét elhagyó asszonyt vévén feleségül, már az is vándorlóban vagon. Bencze Mihály ökegyelme prédikatori bére felett versengés vagon a tiszteletes minister és Bencze Mihály között. Barabási Sámuel templomba nem jár, bért sem ad semmit. Mester uram ökegyelmének restantiaji vadnak. [561.]

Templombelső keleti karzattal

³¹ KükEhmLvt prot. II/3. 560–561.

Deliberatum [1.]: Magyarósi Mihálynénak Déák Judithnak a nunc nem engedtetik, hogy úgy lakják férj nélkül, mint eddig, hanem admoneáltatik, hogy elkezdett causáját continuálja, ha az Isten házát akarja gyakorolni.

Deliberatum [2.]: Minthogy a mesteri és papi bérben sok restantiak vadnak, admoneáltatik az egyházfi, hogy intra octavum mindeneket beszolgáltatassan, mert igen nagy poenaban incurráll, most pedig a constitutio szerint büntettetik. A mustbéli bér is maradgyon úgy ezután is, mint eddig a Canon szerint.

Deliberatum [3.]: A ruinak is igen bőven vadnak, ezért is az egyházfi[ak] Canon szerint büntettetnek, Pünkösdi Sámuel és Szász Sigmond.

Deliberatum [4.]: Barabási Sámuel admoneáltatik, hogy az Isten házát gyakorolja.

1762

Visitatur filialis ecclesia reformata Egrestőiensis anno 1762. die 12. mensis Januarii, dum levitam ageret praestantissimus vir dominus Martinus Kibédi, praesentibus ecclesiae membris, nempe aedili Samuele Pünkösdi, Wolfgango Bereczki, Sigismundo Verebélyi seniore, Ladislao Nagy, Petro et Sigismundo Szász, Stephano Török, Gabriele Gál, Georgio Sós.³²

Difficultates: Templomban nem járók taláztatnak, úgymint Bencze Mihály és Barabási Sámuel. Ruinak is vadnak.

Deliberatum [1.]: Világos a Szent Visitatio előtt, hogy Bencze Mihály atyánkfia őkegyelme a mesterre való haragból nem jár a templomba. Tetszett az ítéletnek szent szeretettel őkegyelmét admoneálni, hogy a templomat gyakorolja, mert igen nagy botránkozás másoknak, magának igen káros. A mesterrel pedig a Szent Visitatio előtt megbékélték.

Deliberatum [2.]: Sok ruinak taláztatnak, melyért az ecclesia Canon szerint mulctáztatik.

1763 ■ január

Anno 1763. die 18. [Januarii] visitatur ecclesia reformata filialis Egrestőiensis dum levitam ageret praestantissimus dominus vir Martinus Kibédi, praesentibus ecclesiae membris, nempe curatore titulo Sigismundo Verebélyi, aedilibus Samuele Pünkösdi, Sigismundo Szász, aliisque.³³

Difficultas: Tiszteletes lévita Kibédi Márton atyánkfia sokakat beszé[dé]vel megsért, ilyenek Pünkösdi Sámuel, Sós György. Lévíta őkegyelme fia, Kibédi Péterfi Mihály az elhíresedett infamia alatt vagyon. Tiszteletes Pétsi loci minister atyánkfia őkegyelme propria autoritate Sós András[t] kitiltotta a templomból.

Deliberatum [1.]: Kibédi Márton egrestői lévita atyánkfia őkegyelme, úgy látszik (sokkal vonakodik), nagy disgustust [szerzett] magának az hallgatók előtt és közöttök. Admonióltatik, hogy ezektől tartassa magát, különben poenaban incurráll. Fia dolgát igazítsa intra quindenam, különben excommunicáltatik. Pro nunc 1 forintig mulctáztatik, mivel úgy látszik, hogy alkalmatosságot szolgáltatott az sok kedvetlenségre.

³² KükEhmLvt prot. II/4. 14.

³³ Uo. 42.

Deliberatum [2.]: Az becsületes lévítának sok restantiai vadnak, mulctáztatnak az egyházfiak Canon szerint. Deliberatum [3.]: Az sok ruinak is Canon szerint mulctáztatnak.

1763 ■ november

*Visitatur ecclesia reformata filialis quae colligitur ex Verbo Dei in Egrestő anno 1763.
die 18. mensis Novembris, Verbi Divini ministro reverendo domino Francisco Pétsi,
ludimagistro vel dixerem levita humanissimo domino Martino Kibédi.³⁴*

Difficultas: Az egrestői reformata ecclesia pia collatioból való interesre kiadott pénze periculumban vagyon.

Deliberatum: Valamennyi interesre kiadott pénze vagyon akárhol s kinél az egrestői reformata ecclesianak, tetszett a Szent Visitatio ítéletének, hogy az titulus curator és az egyházfiak intra quindenam felvegyék mind summáját, mind interessét, mert különben kemény executiot szenvednek, és exhibeálják az Szent Partialisnak, s az Szent Partialis disponál hovatétele iránt.

1764

Anno 1764. die 17. Novembris continuatur Visitatio in aedibus domini levitae in ecclesia filiali quae colligitur ex Verbo Dei in Egrestő, praesentibus ecclesiae levita domino Johanne Simonfi, curatore generoso domino [...] aedilibus Andrea Bereczki, Stephano Sütő, ecclesiae membris Volfgango Bereczki, Ladislao Nagy, Samuele Barabás, Josepho Szentkirályi, Samuele Pünkösdi, Josepho Barabás, Michaelae Bencze, Sigismundo Szász.³⁵

Deo sint laudes, bene convenit inter levitam et ecclesiam.

1765

Anno 1765. die 15. Novembris continuata Visitatio filialis Egrestőiensis tempore humanissimi domini levitae Johannis Simonfi, curatore titulo Sigismundo Verebélyi, praesentibus Andrea Beretzki, Martino Vajda, caeterisque ecclesiae membris.³⁶

Difficultas: Papnak s mesternek restantiai vadnak.

Deliberatum [1.]: Az ecclesia egyházfiak a sok restantiaikért három forintig büntettetnek, azonban admoniáltatnak, hogy minden restantiakot intra quindenam beszolgáltatassanak, másként duplummal büntetődnek.

Deliberatum [2.]: Titulus Verebélyi Sigmond uramat a maga régi székebe meghaggyuk, titulus Sz[ent]Királyi uram felesége eddig is csak praecario járt oda, azért a más plagan lévő első széket őkegyelminek assignályuk.

³⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 48.

³⁵ A név helye üresen hagyva.

³⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 65.

³⁷ Uo. 82.

1768

*Anno 1768. 7ma Februarii visitata est ecclesia reformata filialis Egrestőiensis tempore levitae humanissimi Johannis Simonfi, praesentibus ecclesiae membris spectabile domino Sigismundo Verebői curatore, Josepho SzentKirályi et Johanne László aedilibus et aliis, ut pote Ladislao Nagy, Samuele Pünkösti et aliis.*³⁸

Inter ecclesiam et ministros salva sunt omnia.

1769

*Anno 1769. 29na Januarii visitatur ecclesia filialis reformata Egrestőiensis, praesente humanissimo domino Johanne Simonfi, curatore titulado Sigismundo Verebői, aedilibus titulado Josefo Sz[ent]Királyi, Johanne László, Ladislao Nagy, Josefo Barabási etc.*³⁹

Difficultas [1.]: A tiszteletes atyafi gyakorta mulattya el a maga óráját, excusálta magát legale impedimentumokkal. Difficultas [2.]: A tiszteletes minister ökegyelmének sok restantiaji vadnak.

Deliberatum: Az ekklézsia tartsa magát a pap bére beszolgáltatásában a protocolumban megírt rendhez.

1770

*Anno 1770. 2da Februarii visitatur ecclesia reformata filialis Egrestőiensis, pastore reformato reverendo domino Francisco Pétsi, levita domino Joanne Simonfi, curatore generoso domino Sigismundo Verebői, aedilibus dominis Josepho SzentKirályi et Georgio Török, caeterisque ecclesiae membris praesentibus, domino Ladislao Nagy, Alexandro Beretzki, Stephano Török, Michaelae Szász etc.*⁴⁰

Difficultas: A tiszteletes atyafi vádoltatik, hogy a maga rendes óráit sokszor elmulattya. A tiszteletes atyafi menti magát, hogy sokszor nem mulatta, tetszett is az ítéletnek intimálni, hogy a tiszteletes atyafi és a szent ecclesia egymást értsék meg, s a tiszteletes atyafi is igyekezze tellyes [144.] tehetsége szerint az Egrestőre tartozó órákon a maga hivatalját végbevenni. A szent ecclesia is egymás közt részekre való szakadással, rendkívül való váddal ne vádolják a tiszteletes atyafit, mint most cselekedének, hogy ki többet, ki kevesebbet mondott, némellyik tízszer egymás után való elmulatással vádolá, némellyik ötszörivel, némellyik négyszerivel.

³⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 119.

³⁹ Uo. 135.

⁴⁰ Uo. 143–144.

1771

Anno 1771. 10ma Januarii visitata est ecclesia Egrestőiensis tempore pastoris reverendi domini Francisci Pétsi, levitae humanissimi domini Johannis Simonfi, curatoris titulati domini Sigismundi Verebéli, aedilis Josephi Barabás, praesentibus Josepho Sz[ent]Királyi, Ladislao Nagy, Gabriele Gál, Michaele Bentze, Georgio Török, Andrea Sós et aliis plerisque.⁴¹

Nincsen, Isten jóvoltából, a tiszteletes atyafi és humanissimus lévita ellen semmi panasz. [161.] Difficultas: Az ecclesianak 50 magyar forintya, melyet Gál Gábor és Török István őkegyelmek in anno 1753 Dudás Simonnak adtak volt interesre, veszedelemben forog.

Deliberatum: Committáltatik serio Gál Gábor és Török István uram őkegyelmeknek, hogy amelly 50 magyar forintot Dudás Simonnak az ecclesia pénzéből kiadtanak, a jövő Visitationig az ecclesianak beszolgáltatassák, különben a jövő Visitatio az őkegyelmekből tétet az ecclesianak maga mellett leendő brachiuma által contentumat, ezen deliberatumunk pedig legyen őkegyelmek előtt admonitio gyanánt, hogy a jövő Visitationkor admonitiona ne excipialhassanak. Mint-hogy pedig ezen summa pénzben az egész ecclesianak kára forog, legyen ebben nemcsak a mostani egyházi, hanem az egész ecclesia, főképpen a titulus curator őkegyelmeknek segítségül.

1772

Eodem die [9. Januarii 1772.] visitata est ecclesia Egrestőiensis, Verbi Divini ministro reverendo domino Francisco Pétsi, levita humanissimo domino Johanne Simonfi, curatore titulado domino Sigismundo Verebéli, aedili Josepho Barabás, praesentibus titulis dominis Ladislao Nagy, Josepho SzentKirályi, Gabriele Gál, Andrea Beretzki, Samuele Pünkösti, Michaele Bentze, Alexandro Beretzki et aliis.⁴²

Az atyafiak és ecclesia jó egyességben vadnak. Difficultas: Az ecclesia sok adóssága veszedelemben forog, úgyannyira, hogy némely adósságnak még csak az interesse sem currál.

Deliberatum: A titulus curatornak, sőt az egész ecclesianak a Szent Visitatio nélkül is gondjának kell vala lenni maga veszedelemben forgó némely adósságaira, de azt úgy láttyuk, hogy nemcsak mellőzik, hanem ugyan veszni hadják magok károkkal. Minthogy pedig a Visitationnak egyik objectuma az, hogy abalienata reposcant, serio committálly a Szent Visitatio titulus curator Verebéli Sigmond úrnak és egyházi titulus Nagy László és Török Péter őkegyelmeknek, hogy ezen nemes ecclesianak minden veszedelemben forgó adósságát felszedjék, és a jövő Visitation, kitől mit szedtenek fel, demonstráljanak. Külömben ha ezen deliberatumunkat is, mint a tavalyit, mulólag hagyják, bizonyosak lehetnek abban, hogy a jövő Visitation nem csak tetemes büntetésben, hanem emellett mint hűtökkel és hivataljokkal nem gondolók nehéz animadversioiban és nagy kissebbségben incurrálnak. Illyen veszedelemben vagyon a Török János posteritasinál, Beretzki András uramnál, Szombati István uramnál, Fekete Mihály uramnál, Sütő Istvánnál, Szász Mihálynál való adósságok, melyet felvegyenek, és emellett az adósságot jó rendbe vétén (melyek tudniillik jó securitas alatt vadnak), arról egy hiteles és állandó contractust készítsenek.

⁴¹ KükEhmLvt prot. II/4. 160–161.

⁴² Uo. 181.

1773

*Continuatur Visitatio [1773.] in ecclesia reformata Egrestőiensi, praesente reverendo domino Francisco Pétsi, levita humanissimo domino Johanne Simonfi, curatore titolato domino Sigismundo Verebői, aedili Ladislao Nagy, praesentibus plerisque ecclesiae membris.*⁴³

A tiszteletes ministerek ellen nincs panasz, különben elég háborúság van a hallgatók között. Difficultas: Némelyeknek vakmerőségek miatt az ecclesia földé szántatlan maradt, nevezetesen Szentkirályi uram sem nem szántott, sem az ecclesia búzáját, mellyel adós, meg nem adta, és ezért maradt vetetlen a föld. [195.]

Deliberatum: Nagyon szegényli a Szent Visitatio, sőt ugyan saljnálja, hogy hallja Szentkirályi uram ellen ezt az ecclesiahoz való hidegséget. Már a szántásnak, vetésnek ideje eltölt, melyhez képest, mihelyt tavaszodik, és arra való idő lesz, Szentkirályi uram szántani külgön, és a búza adósságba adjon tavaszbúzáat, hogy az ecclesia földet vetetlen ne maradjon, különben bizonyos legyen abban, hogy ha ezen deliberatum szerint nem cselekszik, az ecclesianak a nem vethetés miatt következhető kárát ökegyelme fizeti meg.

1774

*Anno 1774. die 28^a Januarii visitatur ecclesia reformata filialis Egrestőiensis, pastore reverendo domino Francisco Pétsi, levita humanissimo domino Johanne Simonfi, praesente curatore spectabile domino Sigismundo Verebői, aedili domino Ladislao Nagy, ecclesiae membris Andrea et Alexandro Beretzki, Samuele Pünkösti aliisque.*⁴⁴

Festett kazettás mennyezet részlete, 1752

Difficultates: 1. A tiszteletes praedikátor nem jelenik meg mindenkor a maga rendes óráján ebben az ecclesiában. 2. A humanissimus levita pedig igen rövidet harangoz, a harangozás után, ha hamar nem menyen valaki a templomba, haza[223.]menyen a maga házához.

Decisio difficultatis i-mae: Az ecclesia ebbéli panaszára, hogy minden vasárnap [nem] jö ide a szent szolgálatra egyszer a régi usus szerint, a tiszteletes pap azt feleli, hogy nagy csonkasága vagyon a régi jövedelemnek a quartanak elvétele miatt, cum tamen fructus et onus sunt relata et correlata quae se invicem ponunt vel tollunt, adest onus deest fructus, mellyet megítélvén a Szent Visitatio. A Szent Visitatio a szent ecclesia-

val való szép beszélgetés által találja ilyen expedienst, minthogy eddig tavaszi gabona bérbéli fizetés nem volt, tehát minden ember adgyon az eddig való béren kívül egy-egy kalongya zabot, vagy ha zabja nem leszen, egy kalongya zabot étő akárminémű tavaszi gabonát, amelyre a szent ecclesia jelen lévén, nagyobb részen önként is ajánlá magát.

⁴³ KükEhmLvt prot. II/4. 194–195.

⁴⁴ Uo. 222–223.

Decisio 2-dae difficultatis: Értsék meg egymást a szent ecclesiával, a szent ecclesiabeli hallgatók is siessenek a templomban, mert sokáig nem is szükséges várakozni, hanem mennyen bé a templomba, s vigye végbe a szent szolgálatot.

Difficultas 3.: Panaszolnak a tiszteletes ministerek, hogy sok restantiajok vagyon. Deliberatum: Az egyháziak admoneáltatnak, hogy intra octavum minden restantiai bészolgáltatassanak, különben a titulus secularis magistratusnak recommendáltatik ad exequendum.

Difficultas 4-ta: Az ecclesia interesre kiadott pénzibe sok kár vagyon, mert az interest sokan nem akarják fizetni. Deliberatum: Admoneáltatnak az ecclesia pénzével adósok, hogy egy hónap alatt az interest beadgyák, különben a titulus secularis magistratusnak recommendáltatik, hogy mind a summat s mind az interest executione mediante felvegye, az olyanok is, akik az interest nem akarják megadni.

1775

*Anno 1775. die 29^{dik} Januarii visitáltatott az egrestői reformata filialis ecclesia tiszteletes Pétsi Ferentz uram és lévita Simonfi János uram idejekben, megjelenvén a Szent Visitatio előtt curator tekintetes Verebői Sigmond uram, egyháziak Nagy László, Sós András és az ecclesia tagjai közül Beretzki András, Gál Gábor, Beretzki Sándor s mások is.*⁴⁵

A tiszteletes atyafiak és szent ecclesia között semmi meritalis difficultas nincsen, hanem hogy némelyek a bért nem akarják illendőképpen megadni, mint Szatmári István uram új házasságabeli első esztendőre semmit nem akar fizetni, idősebb Pünkösti Sámuel uram mint özvegyember félbért nem akar adni, s másoknál is sok restantia vagyon.

Deliberatum: Szatmári István uram az első esztendőre is, melyben megházasodott, a bérrel egészen tartozik, Pünkösti uram a félbérrel, admoneáltatnak az egyháziak, hogy ezeket és a több restantiajok is bészolgáltatassák, különben ökegyelmeken desummáltatik.

1776

*Visitáltatott [1776.] az egrestői filialis ecclesia tiszteletes Pétsi Ferentz atyánkfia idejében, jelen lévén Simonfi János lévita, curator Nagy László, SzentKirályi József, Beretzki András, Pünkösti Sámuel uraimék ökegyelmek az egyházzal, Sós Andrással, és másokkal együtt.*⁴⁶

A tiszteletes atyafi ellen egyéb panasz nincsen, hanem, mint ezelőtt, most is panaszol arról, hogy a régi usus szerint nem jó minden vasárnap által isteni szolgálat végett. A tiszteletes atyafi pedig panaszol, hogy a bérét nem egyszersmind, mint más jól rendelt ecclesiákban, hanem két hétig is hordogattyák, nagy kárral. Emellett némelyek, mint Barabás Sámuel és Bentze Mihályné mustbért adni nem akarnak. [286.]

Deliberatum [I.]: A tiszteletes atyafi tartsa magát a régi usushoz, mely ez, hogy egy úrnapiján reggeli, más úrnapiján pedig estvéli cultusra jelennyék meg, ha csak valami törvényes akadály, minémű a vízáradás, betegség stb., meg nem akadályoztattya. Mivel pedig a quartanak nagyrészt való elvétele által a papi bér igen nagy csonkaságot szenvedett, az ecclesia is ezen fogyat-

⁴⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 247.

⁴⁶ Uo. 285–286.

kozást, amint magát ezelőtt is ajánlotta, vagy egy, vagy más módon jobbítsa meg, hogy így az atyafi szolgálattya is nem kedvetlenséggel, hanem jó szívvel mehessen végbe. Ami pedig a bérnek behordását illeti, serio committátatik, hogy az a mi eklézsiái constitucionknak negyedik articulussa szerint egy arra rendeltetett napon takarítassék bé, melyre a curatornak és egyháznak egy forint büntetés alatt gongyok legyen, mely különben a bérből következhető kárral együtt tempore Visitationis rajtok exequáltassék. Ha pedig valaki ebben a curatoroknak nem engedelmeskednék, facultátatnak, hogy az írt constitutionnak 7-dik articulussa szerint az olyan engedetlen embert egy forintig büntethessék. Emellett Barabás Sámuel és Bentze Mihályné, mint mások, a mustbért fizessék meg, melyet ha szép szerint nem cselekednének, a curator megfizettetni tartsa hűte szerint való kötelességének.

Panaszol a tiszteletes prédikátor arról is, hogy a nemesi rend a keresztelésért nem akar fizetni. Deliberatum [2.]: Minden ember a conventio szerint tartozik a keresztelésért fizetni vagy egy kenyeret és egy tyúkot, vagy pedig 24 pénzt, azért hogy a nemesi rend is legalább ennyit fizessen, ítéltetik.

1777 ■ január

29. Januarii [1777.] visitáltatott a nagy- és kiségestői filialis ecclesia tiszteletes Pétsi Ferencz atyámfia és Simonfi János oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Visitation curator titulus Nagy László ökegyelme, egyházfi Soós András és az ecclesia tagjai közül öreg Török György, Török Péter, László János, Szolga Mihály, Bereczki Sándor, Barabási Sámuel ökegyelmek s mások is.⁴⁷

A tiszteletes atyafi ellen itt most semmi panassza nincsen az ecclesianak. Az atyafi panaszol, hogy sok a restantia, de jobb része a hallgatóknak ígéri magát arra, hogy becsülettel megfizetnek.

1777 ■ december

Die 9^a Decembris [1777.] continuative visitáltatott a kiségestői filialis eklézsia a tiszteletes Pétsi Ferencz atyámfia és Simonfi János lévita ökegyelmek idejekbe, jelen lévén az eklézsia tagjai közül curator Nagy László, egyházfi Sós András, Beretzki András, Barabási Sámuel, Pünkösti [332.] Sámuel és mások.⁴⁸

A tiszteletes ministerek a magok hivataljokba híven eljárván, panasz is ellenek eziránt Isten jóvoltából nincsen, hanem panasolja az curator Nagy László uram ökegyelme, hogy amidőn most közelebb a mustbért némany emberek nem akarták volna megfizetni a tiszteletes ministereknek, tehát az eklézsia confluál, és midőn az eklézsia determinatioját általadta volna titulus Nagy László ökegyelme mindketten a tiszteletes ministereknek, tehát mindketten igen illetlenül feleltenek, de ennek végire menvén a Szent Visitatio, a vádot nem találta igaznak lenni.

A tiszteletes ministerek panasznak, hogy a mustbéreket némelyek nem adván meg, csak a dr. 24 akarják vedrit redimálni. Deliberatum: Ha a Generalis Szent Synodusnak sokszori determinatioja szerint forensi precio intra octavum a tiszteletes ministereknek mustbeli béreket meg nem fizetik, vagy egyébképpen nem complanálnak, tehát in casu recommendálja a Szent

⁴⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 316.

⁴⁸ Uo. 331–332.

Visitatio ezen dolognak eligazítását a tekintetes vicecurator Hegyesi János uramnak. Nota bene: Barabás Sámuel nem akar bért fizetni semmiképpen.

1779 ■ március

*Anno 1779. die 9ma mensis Martii visitata est ecclesia reformata Egrestőiensis, Verbi Divini ministro reverendo domino Francisco Pétsi, levita humanissimo domino Johanne Simonffi, praesentibus curatore Ladislao Nagy, aedili Andrea Soós, aliisque ecclesiae membris titulado Sigismundo Verebői seniore, Gabriele Gaall, Alexandro Beretzki, Andrea Beretzki, Samuele Pünkösdi et caeteris etc.*⁴⁹

Deo sint laudes, salva sunt omnia inter Verbi Divini ministrum et ecclesias, quo ad sacram functionem.

Difficultas: Az titulata SzentKirályi Andrásné asszonyom jobbágya nem akarja az quartat az tiszteletes atyafinak megadni, felelvén ő, hogy az földessasszonya akarattya s poroncsolattya, hogy ne adja. Deliberatum: Serio poroncsollya a Szent Visitatio, mert tetszett annak ítéletének magát tartani ahhoz, ami vagon az Aprobatae Constitutiones part. primae tit. quinti, art. primo,⁵⁰ hogy a jó békességért a nunc tovább ne menyen, hanem adattassék meg az quarta.

1779 ■ december

*Visitáltatott continuative 1ra Decembris [1779.] az egrestői filialis eklézsia tiszteletes Pétsi Ferentz atyánkfia és Simonfi János lévita ökegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházfi Nagy László és Sós András, az eklézsia [381.] tagjai közül pedig Barabás Sámuel, Pünkösdi Sámuel, Szathmári István, Sós György, Szász Mihály, Beretzki András, Gál Gábor és mások.*⁵¹

Difficultas [1.]: Gál Gábor felesége, Beretzki Susánna illetlenül bánt a Szent Visitatioval ezt mondván: Nincs miért a férjének menni a Szent Visitatio eleibe, mert nincs egyéb dolgok, hanem hogy járjanak, egyenek, igyanak stb. Erre vagon három bizonyság, kik előtt esett a mocskok, nobilis Elekes György, Sós András, Szász Mihály, mely dolgot a főispány úr önagyágának recommendálunk igazítás végett.

Difficultas [2.]: Nagy László uram ökegyelme a tiszteletes loci minister bérít ok nélkül elvonta. Deliberatum: Ha intra octavum megbékéllik Nagy László uram ökegyelme a tiszteletes atyafival, bene, ha pedig nem, exportálja a Szent Visitatio ezen dolgot a főispány úr önagyágának.

A tiszteletes ministerek ellen semmi panasz nincsen.

Difficultas [3.]: Sütő István, Török György bért nem fizetnek a ministereknek. Deliberatum: Recommendáljuk a külső magistratualis uraknak ezt a dolgot.

Difficultas [4.]: A gyermekeket iskolába nem jártatják. Deliberatum: Referálja magát a Szent Visitatio itt is az elébbeni deliberatumokra eziránt a dolog iránt.

⁴⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 373.

⁵⁰ Approbata Constitutio 1. rész, 5. cím, 1 cikkely: *Amely helyeken az egyházi tanítóknak dézmájok, quartájok vagy egyéb eleitől fogva rendszerént járni szokott jövedelmek volt és vagon, azt senki tőlök elvenni és eltartani ne merészelje...*

⁵¹ KükEhmLvt prot. II/4. 380–381.

Difficultas [5.]: A tiszteletes loci minister most is panaszkolja, hogy tavaszi szántásra földet nem adnak. Deliberatum: Az ennekelőtte való deliberatumhoz tartsa magát a szent [382.] eklézsia, mert különben, ha másszor is panasz leszen íranta, keményen megbüntetik.

Az eklézsia adósságai számbavétettek, levelei registráltattak.

1781

Visitáltatott continuative die 18^a Februarii [1781.] az egrestői filialis eklézsia tiszteletes Pétsi Ferentz atyánkfia és Simonfi János lévita ökegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházi Nagy László és Sós András, az eklézsia több tagjai közzül titulus Verebéi Sigmond, Gál Gábor, Beretzki Sándor, Pünkösti Sámuel, Szathmári István, László János és mások.⁵²

Itt, kivált a nemesi rendnek nagy része, igen engedetlen. A tiszteletes atyafi ellen nincs semmi panasz. Az ifjak, akik vadnak, tanulni kívánnak. A lévita ellen sincs semmi panasz.

Difficultas: Mind a tiszteletes atyafinak, mind pedig a lévitanak sok restantiaja vagyon. Deliberatum: A titulus brachium által contentumot kíván tétetni a Szent Visitatio.

Az eklézsianak vagyon interesre kiadott pénze circiter kétszázharminc magyar forint. Ha esztendő alatt Gál Gábor uram az 50 mft. dolgát el nem igazítja, rajta desummálja a Szent Visitatio. Curator lett Beretzki Sándor, egyházi Sós András.

1782

Continuative visitáltatott die 12^a Februarii [1782.] az egrestői filialis eklézsia tiszteletes Pétsi Ferentz és Simonfi János ministerek ökegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Balavásárán csak egyházi Sós András a tiszteletes atyafival bizonyos nagy akadályokra nézve.⁵³

A tiszteletes ministerekre panasz nincs.

Difficultas [1.]: Restantajok vagyon a ministereknek. Deliberatum: Recommendálja a Szent Visitatio ezeknek felszedéseket a titulus brachiumnak.

Difficultas [2.]: Kőműves József paráznsággal vádoltatik, amidőn Barabás Anna reákiáltott. Deliberatum: Intra quindenam magát kitisztítsa ezen gyalázat alól, mert különben excommunicáltatik.

Az ifjak Isten jóvoltából jól tanulnak.

Nota bene: Amely 50 mft. szénaverősi Dudás Simonnál volt, abból felvett az eklézsia jócskán, a többihez is reménsége vagyon. Curator Beretzki Sándor és egyházi Sós András megmaradtanak.

⁵² KükEhmLvt prot. II/4. 483.

⁵³ Uo. 513.

1783

Continuáltatott a Szent Visitatio 26^a Februarii [1783.] az egrestői filialis reformata ecclesiában tiszteletes Pétsi Ferentz atyánkfia és Simonfi János lévita őkegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitation curator Beretzki Sándor, egyházi Sós András, ezeken kívül titulus Verebéllyi Sigmond, Gál Gábor, Szathmári István, László János és mások is.⁵⁴

Ezen ekkleziának a tiszteletes atyafi ellen sem egy, sem más részben panassza nincsen.

Difficultas [1.]: Panaszul adja fel a tiszteletes atyafi, hogy Barabás Sámuel a templomot nem gyakorolja, mindenek felett pedig az úrvacsorájával tellyességgel nem él. Deliberatum: Most az egyszer admoneálja a Szent Visitatio Barabás Sámuel, hogy a templomot ne kerülje, az Úrnak szent vacsorájával éljen, s ekképpen igyekezze idvességét munkálódni, melyet ha cselekeszik, jól cselekszi, de ha nem, történhetik halála, és számár temetése leszen. Addig is pedig a külső magistratusnak fogja a Szent Visitatio recommendálni. [571.]

Difficultas [2.]: Panaszolja az ekkleziá, hogy lévita őkegyelme a vasárnapi órákon, sőt csak reggel is igen ritkán prédikáll, hanem imádkozik és Bibliát olvas. Deliberatum: Parancsolja lévita őkegyelmének a Szent Visitatio, hogy ezután ezen panasz ne hallattassék őkegyelméről, hanem mikor illő, prédikáljon, mert különben amoveáltatik ezen filialis ekkleziából.

Ezen kívül az ekkleziá lévita őkegyelmének magaviselete és háza ellen nem panaszol. A gyermekek is meglehetősen tanulnak.

Difficultas [3.]: Sós György is templomkerüléssel vádoltatik. Deliberatum: Admoneáltassék az egyházi által, különben a fellyebb, hasonló casusra írt deliberatumra referálja magát a Szent Visitatio.

Observatio [1.]: Vagyon az ekkleziának a völgybe Kis Tó mellett egy szántófölgye, állól pedig kaszáló, melyet, mihelyt az idő kinyílik, curator és egyházi uraimék három magyar forint büntetés alatt titulus szolgabíró által jó móddal kijártassák. Vagyon ismét a kisegrestői határon az odavaló possessor urak fölgyek bütüinél egy kis kaszálója az ekkleziának, azt is ki kell jártatni a feljebb írt büntetés alatt.

Observatio [2.]: Amelly pénze, vagy 50 magyar forintya volt Dudás Simonnál az ekkleziának, abból felvett Nagy László uram 28 magyar forintot, a többi is, úgymint az hátralévő huszonkét forintot, hogy esztendő alatt okvetlen felvégye curator Beretzki Sándor uram, szorosan parancsolja a Szent Visitatio.

A curator és egyházi megmaradtanak.

Harang, 15. század

1784

Continuáltatott a Szent Visitatio eodem die [18. Februarii 1784.] az egrestői reformata filialis ekkleziában tiszteletes Pétsi Ferentz atyánkfia és Simonfi János lévita őkegyelmek idejében, je-

⁵⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 570–571.

*len lévén a Szent Visitatio előtt curator Beretzki Sándor, egyházfi Soos András, ezeken kívül Nagy László, Pütkösti Sámuel, Dési Szabó István, Török Péter stb.*⁵⁵

Ezen filialis ekklézsiának sincs sem papja, sem lévítája ellen panassza, s a ministerek sem panaszkodnak az ekklézsia ellen.

Difficultas: A curator a restantiakat fel nem szedte, nevezetesen a múlt esztendőben is parancsoltatott volt, hogy a Dudás Simonnál való 22 forintot felvégye, de legkissebbet sem igyekezett benne. Deliberatum: A Visitatio ittlétében írt curator ökegyelmének annyi érő marhája elköttetetik. [28.]

Observatio [1.]: Írt curator ökegyelmének megparancsolta vala a Szent Visitatio még tavaj[!], hogy az ekklézsiának akkor nevezett földet három forint büntetés alatt kijártassa szolgabíró által, melyben legkissebbet sem mozdított, azért azon büntetésre magát éppen érdemessé tette. Most pedig a következő curatornak és egyházfinak parancsolja a Szent Visitatio, hogy azon földeket Szent György napja előtt kijártassák 12 forint büntetés alatt.

Observatio [2.]: A tavaji[!] difficultas Barabás Sámuelnek templomkerüléséről még máig is fenn vagon, mely szerint, ha tovább is azon vakmerőségben marad, excommunicáltatik.

Curatorrá téteték Szathmári István, az egyházfi megmaradott.

Observatio [3.]: Sokféle romlások találtatnak mind a templom, mind a parochia körül való kerítésekben, melyeknek reparatioját megparancsolá a Szent Visitatio a curatornak s egyházfinak 3 forint büntetés alatt.

1786

*Continuáltatott a Szent Visitatio die eodem [22^a Februarii 1786.] az egrestői reformata filialis ekkléziában, tiszteletes Pétsi Ferentz atyánkfia és Simonfi János lévita ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szathmári István, egyházfi Soos András, ezeken kívül titulus Verebélyi Sigmond, Beretzki Sándor s mások is.*⁵⁶

Difficultas: Panaszolja az ekklézsia tiszteletes atyafi ellen, hogy az ide által való jövetelben restes, sokszor három-négy vasárnap sem jelenik meg. Különösen pedig Király Ferentz nevezett ember, hogy a múlt esztendőben két halottya volt, és a tiszteletes atyafi harmadnap előtt eltemetni nem akarván, csak énekszóval kéntelenítettett eltemettetni.

Deliberatum: Ezen panaszoknak első része hibásnak találtatott, mivel talám egyszer történt meg három vasárnapokon való által nem jövése, melyeknek méltó okait is adá. A 2-dik pedig ismét helytelen, mivel, ha szintén harmadnapig el nem temetné is a halottat, királyi parancsolat szerint cselekednék, de nyilván megtetszék, hogy nem is maga házánál, hanem itten Egrestőn reggeli vasárnapi cultus után támadták meg, hogy délután temessen, mely igen helytelen kívánság volt, mivel a prédikáció is nem hójag, hogy csak felfűjják, hanem arra készület kell.

Observatio: A lévita ellen is adának fel egynéhány rendbéli dolgokat panaszul, de azok is méltatlan panaszoknak találtattanak. Nevezetesen egy praetensioja van az ekklézsiának, hogy ezután vagy conventiojába járó szekér fa bérít elvonnyák, vagy a falu osztásba jutó nyílját ki nem adják. De ez is igen helytelen praetensio, mert az egy-egy szekér fa a lévitanak conventio

⁵⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 27–28.

⁵⁶ Uo. 85–86.

szerint való bére, a nyílosztás pedig oláh papnak is egyformán kiadattatik, azért a lévita is méltán kivészi. Ezekben azért az ekklézsia legkissebb változást sem tehet, hanem ha a belső embereknek bérek elvonattatásáért irattatott kemény büntetést magokra akarják vonni.

A Visitation számot adván Beretzki Sándor uram 1781, [17]82, [17]83-ra való perceptumról s erogatumról, a perceptum ta[86.]látatott 46 mft. és 36 dr., az erogatum 10,01. Ehhez accedál Nagy László uramnak porticusra tett költsége, melly 4,20. A restantia 32,13, mellyről még tartozik demonstrálni, vagy megfizetni Beretzki Sándor uram.

Mostani curator Szathmári uram még számadását el nem készítette, de tartozik elkészíteni, és tiszteletes prosenior úrnak elküldeni. Curator s egyházfiak megmaradtanak.

1787

Eodem die [23^a Februarii 1787.] visitáltatott az egrestői filialis reformata ecclesiában tiszteletes Fülei József atyánkfia és Simonfi János lévita ökegyelmek idejekbenn, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Nagy Ferentz, Beretzki Sándor, Szathmári István, Bodó Ádám, László János stb.⁵⁷

Panaszolja az ekklézsia tiszteletes atyafi ellen, hogy nem minden vasárnap, hanem csak második vasárnap jár által, mellyre, minthogy maga sincs jelen a tiszteletes atyafi, s a protocollum sincs itt, mellyből ehhez az ekklézsiához való kötelessége a tiszteletes papnak béíratott, azért ennek igazítása elhalasztatik. Egyéb részben nincs semmi panasz a tiszteletes atyafi ellen. A lévita ellen sincs semmi ollyas panasz.

A számadás még mostan is véghez nem ment, úgy hogy a curator Szathmári uram még egyszer se adott számot, mellyre nézve még nyolc nap engedtetik ökegyelmének, hogy azalatt ratioját elkészítse, s lévita ökegyelme a következő Szent Partialisra elhozni el ne mulassa. Curator és egyházfi megmaradott.

1788

Eodem die [1. Martii 1788.] visitáltatott az egrestői reformata filialis ekklézsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és Simonfi János lévita ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szathmári István, egyházfi Sós András, ezeken kívül is egynéhányan.⁵⁸

Holott is ad 1. et 2.: Kedves a tiszteletes atyafinak mind papi hivatala folytatása, mind magaviselése. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs panassza az ekklézsia ellen.

Ad 4.: Botránczóató személyek nincsenek mások, hanem: Difficultas: Barabás Sámuel a tempomot nem gyakorolja. Conclusum: Mivel Barabás Sámuel már egynéhány rendbéli Visitation megintetett, hogy gyakorolja az Úrnak házát, mégis mindeddig nem engedelmeskedett. Tehetné a Szent Visitatio, hogy a rendelések szerint a titulus processualis szolgabírónak transcribálja, mindazáltal még tovább is nem vesztét, hanem jobbulását keresvén, a Szent Visitatio az ekklézsia megegyezéséből azt a széket adja néki, mellyet éppen maga kíván, olly feltétel alatt, hogy ezután szorgalmas legyen az Isten háza gyakorlásában.

⁵⁷ KükEhmLvt prot. II/5. 104.

⁵⁸ Uo. 132–133.

Ad 5.: Az ekklezsia javaiban elég kár vagyon, ugyanis: 1. Difficultas: Az interest az ekklezsia kevés adósságára bé nem fizették. [133.] Conclusum: A curator írjon specificatiot, s a Szent Visitatio rendes úttján eligazította. 2. Difficultas: Vagynak olyan adósok is, kik soha az adósságot meg nem fizethetik, sőt közönségesen itten az ekklezsia interesre kiadott pénz veszedelemben vagyon. Conclusum: Ezeknek neveiket is specificatioba tévén, által kell adni a tiszteletes esprestnek.

Observatio: Beretzki Sándor három esztendeig volt curator, mindeddig számot sok unszolások után sem adott, s emiatt az utánna következett curator is számot nem adhat. Mostan azért még a jövő Partialisig időt enged a Szent Visitatio Beretzki Sándor ökegyelmének, serio is injungálja, hogy okvetetlen számot adjon, mert ha nem, minden kedvezés nélkül a titulus officialatusnak a Szent Visitatio transcribálni el nem mulattya. Egyszersmind pedig injungáltatik az új curatornak is, hogy maga számadását elkészítse és számot adjon.

Difficultas [3.]: Panaszolják a curator és egyházfi, hogy itt az emberek teljességgel engedelmeskedni nem akarnak, sőt rútul fenyegetőznek, nevezetesen Farkas Márton ifjú legény azt mondotta egyházfőről, hogy az agyát is elfuttattya. Conclusum: Mind ez s a több engedetlenek is specificatioba irattatván recommendatio mellett általadattatnak a titulus processualis szolgabíróknak.

Ad 6.: Nincs semmi fogvatkozás a protocollatiokban.

Ad 7. et 8.: A lévita ellen sincs semmi panasz, megfelelt maga kötelességének. A lévitának sincs egyéb panassza, hanem hogy: Difficultas: Restantiai vagynak. Conclusum: A curator és egyházfi nyolcadnap alatt behajtani tartsák kötelességeknek, mert ha nem, marhájok elköttetnek.

1789

Continuáltatott die 22^a Martii [1789.] a Szent Visitatio az egrestői reformata filialis ekklezsiában tiszteletes Fülei József atyánkfia és Simonfi János lévita ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szathmári István, Török Péter, Barabás György, Sós András, Beretzki Sándor, Bodó Ádám etc.⁹⁹

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi ellen nincsen itt is semmi részben panasz. Ad 3.: Magának sincs a tiszteletes atyafinak semmi panassza ezen filialis ekklezsiára.

Ad 4.: Botránkoztató személyek nincsenek, hanem vagyon egy megesett asszonyember, melly kész reconciliálni. Imponáltaték is a tiszteletes atyafinak, hogy követtessen azon személlyel ekklezsiát a maga házánál.

Ad 5.: Az ekklezsia javaiban egyéb kár nincsen, hanem a másszor is eléfordult difficultas, hogy tudniillik a restantiában levő interest mégsem hajtották fel, kevés adósságai között is az ekklezsiának vagyon olyan, mely veszőfélben vagyon, mellyeknek megigazítása bízott volt a domesticus curatorra. De az nemhogy véghezvitte volna, sőt az idei interes is mind egy pénzig restantiában van. Ennek eligazítására legjobbnak találta a Szent Visitatio, hogy a curatorság a nemesek kezéből, kik mostanság mind igen hibáson viselték a curatorságot, mennyen a közemberekre, és azok közül választassék curator. De mivel ez a cél egészen ellene lön a nemesek tesszésének, elhalasztá a Szent Visitatio ezen dolgot a következő Partialis Synodusig, imponál-

⁹⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 163–164.

ván a mostani curatornak, hogy addig minden restantiakot bégyűjtsön, és annak tellyesítéséről a tiszteletes atyafi akkor ratiót hozzon.

Ad 6.: A protocollumok a mater ekkleziában vagynak.

Ad 7.: A lévita ellen panasz nincs. Kötelességit megtészi. Ad 8.: A lévitanak sincs egyéb panassza, hanem feles restantiában lévő bére iránt, melly iránt invialá a Szent Visitatio lévita őkegyelmét, hogy specificatióban adja által a restantiakot igazítás végett a tiszteletes esperestnek. [164.]

Difficultas: Panaszolja a lévita, hogy az ekkleziának egy földet bírta ezelőtt a tiszteletes pap, mellyre a mostani tiszteletes papnak szüksége nem lévén, lévita őkegyelme kívánná magáévá tenni, de az ekklezia nem engedi, hanem egy ekkleziabeli embernek ígérte.

Deliberatum: Megvizsgálván a Szent Visitatio az irt lévita őkegyelme panasszát s az ekkleziának is arra feleletit meghallgatván, úgy találta, hogy azon controversiában való föld rend szerint nem papi, nem is lévítai föld, hanem az ekkleziának olyan földgye volt, mellynek haszna ekklezia szükségére fordítatott. Hanem ezelőtt az ide való volt tiszteletes atyafinak olly conditioval adta által, hogy a maga rendiben általjövén, ne csak reggeli órán, hanem estve vecsernyén is tégyen szolgálatot, mellyre addig köteles nem volt. De a mostani tiszteletes atyafinak azon földre szüksége nem lévén, s a vecsernyei szolgálatot is véghez nem vivén, azon föld régi állapottyára visszatért. Praetendálja ugyan lévita őkegyelme azon földet azonn a jussón, hogy maga szolgál most vecsernyén is, de a Szent Visitatio nem találja elégséges oknak azt azon földnek az ekklezia kedve ellen való elvételére, mivel amíg az elébb itt volt tiszteletes pap azonn földet nem bírta s vecsernyére által nem járt is, addig is kötelessége volt a lévitanak a rendes és meghatározott lévítai fizetésért azonn órán is szolgálatot tenni, melly fizetés ma is meglévén, ma is azon földnek bírása nélkül is arra köteleztetik. Annyival is inkább, hogy nem lehet az ekkleziának azon föld iránt való célját jóvá nem hagyni, melly az, hogy ne csak a két végit míveljék azon földnek, mint ennekelötte, hanem egy olyan embernek adja kezibe, ki egészen azt kiirtván, mívelhető jó földde tégye, s bizonyos időre nagyobb haszonvehetésre ismét az ekklezia azt maga kezéhez vehesse.

Úrasztali talpas pohár.
Brassó, 17. század közepe

1790

Continuáltatott die 12^a Martii [1790.] a Visitatio az egrestői filialis ekklezsiában tiszteletes Fülei József atyánkfia és lévita Simonfi János ökegyelmek idejében, jelen lévén a Visitatio előtt curator Szatmári István, ezen kívül Nemess Sámuel, Bodó Ádám, Sós András, Beretzki Sándor s mások is.⁶⁰

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafira nincs semmi panassza ezen filialis ekklezsiának. Ad 3.: Nincs magának is semmi panassza.

Ad 4.: Botránkoztató személyek nincsenek.

Ad 5.: Az ekklezsia javaiban kár most is elég van. Az adósságoknak interessei nem folynak, vagynak veszedelemben lévő adósságok is. Ezt, minthogy az adósok most mind jelen nincsenek, most admoneáltattya a Szent Visitatio, s azután a titulus brachium úr az ordinarius szolgálóval eligazítottattya. [216.]

Ad 7.: A lévita ellen nincs semmi panasz. Ad 8.: A lévitának az a panassza, hogy feles restantiaja vagyon. Conclusum: Ez stante Visitatione eligazították.

1791

Martius 11-dik napján [1791.] visitáltatott az egrestői filialis reformata ekklezsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és lévita Simonfi János ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szatmári István, Nemes Sámuel, Nagy Ferentz, Beretzki Sándor és Sós András.⁶¹

Ad 1. et 2.: Nincs a tiszteletes papra semmi részben panasz. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak ez a panassza, hogy sokan az egrestői filialis ekklezsiában a rendes bért meg nem fizetik, hanem azhelyett nyolc-nyolc poltrával akarják fizetni, melly iránt lőn ez a rendelés, hogy minden ember tartozik a rendes bért megadni, vagy ha azt nem adhatty, in aequivalenti – éppen annyit erővel, akár pénzzel, akár egyébbel (amint a tiszteletes atyafival alkhatik) fizesse ki.

Ad 4., 5.: A lévita igen terhes beteg lévén, úgy, hogy megmaradásához is reménség nincsen, azért sem az ekklezsia nem panaszol ellene, sem maga panasszáról meg nem kérdettethetett.

Ad 6.: Botránkoztató személyek nincsenek.

Ad 7.: Az ekklezsia javaiban egyéb kár nincsen, hanem hogy még most sem foly az adósságok interesse: Végzés: Engedetett a curatornak az interesnek beszédésére, az ekklezsiának pedig a befizetésre idő még a jövő Szent György napig. Ha addig is a restantia bé nem fizettetnek, azután a méltóságos főbíró és tractualis curator úr segítségével igazításba vétetetik.

⁶⁰ KükEhmLvt prot. II/5. 215–216.

⁶¹ Uo. 248.

1792

Április 18^{dikjén} [1792.] visitáltatott az egrestői filialis reformata ekklézsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és Bodoki József lévita ökegyelmek idejekben, jelen valának a Szent Visitatio előtt Szathmári Sámuel curator, Nemess Sámuel, Beretzki Sándor, Pümkösti Sámuel, Török Péter, Barabás György, Török János.⁶²

Ad 1., 2., 3.: A tiszteletes atyafi szent hivatala folytatása kedves, csak az a panasz, hogy rendes idejében nem mindenkor jelenik meg, mellyről ökegyelme megintetik. De most jelen nincsen.

Ad 4.: A lévita ellen semmi ollyas panasz nincsen, hivatalát véghezvitte s jámbor ember. Adának mégis egy memorialist a Visitatoria, mellyben kérnek paphozásra szabadosságot, melly memorialis a Partialis Synodusonn felolvastatik, s onnan resolutio adatik. Ad 5.: A lévitának nincsen most panassza az ekklézsia ellen.

Ad 6.: Botránkoztató személyek nincsenek.

Ad 7.: Az ekklézsia javaiban most is az a kár, amely volt eddig is, hogy az interesseket nem fizetik a capitalisnak, melly már tovább nem haladhat, hanem a méltóságos curatoratusnak recommendáltatik. [307.] Observatio: Panaszolja az ekklézsia, hogy titulus Verebélyi úr maga udvaráról a cinterembe ajtót vágatott be, s már egész országúttjává vált, mert azon ajtón be s a cinterem eddigvaló ajtaján járnak ki, mikor valahova akarnak is menni. Emellett lókertyévé is teszi a cintermet, mert étszakákon azon újj ajtón lovait oda bébocsáttya, melly dolog a Partialis Synodus eleibe fog terjesztetni.

1793

Azon naponn [9. Április 1793.] visitáltatott az egrestői reformata filialis ekklézsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és Bodoki József lévita ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt titulus Szathmári Sámuel curator, Nemess Sámuel, Beretzki Sándor, Pümkösti Sámuel, titulus Verebélyi János uram s mások is.⁶³

Az 1., 2-dikra: A tiszteletes atyafi maga hivatalát véghezvitte ezen filialis ekklézsiában. Magaviselete ellen sincs semmi panasz. A 3-dikra: A tiszteletes atyafi jelen most nincsen.

A 4-dikre: A lévita ellen ugyan semmi egyéb panasz nincs, hanem az, hogy éneklésében egy kis hiba vagyon. De az ekklézsia mégis azon vagyon, hogy változzék a lévita, ezt pedig azon okból, hogy olly conditioval is tetetett ide, hogy csak az előtte volt lévitának idejét töltse ki stb. Az 5-re: A lévitának panassza az, hogy vagynak restantiai, mellyre lön is némelyeknek az a feleletek, hogy nem is fizetnek ezen lévitának. Ez a restantia is az ekklézsia adósságainak érdekével egyjütt[!] fel kell vétettetni.[!]

A 6-dikra: Botránkoztató személyek nem találtnak.

A 7-dikre: Az ekklézsia javaiban kár egyéb nincs, hanem az, hogy az interesnek nagyobb része még restantiában vagyon, mellynek így haladni nem kevés kár. Ezt azért két ide rendeltetendő atyafi által kidolgoztatván, külső tiszt ereje által is fel kell vétetni.

⁶² KükEhmLvt prot. II/5. 306–307.

⁶³ Uo. 333.

1794

Ugyan azon naponn [24. Februarii 1794.] visitáltatott az egrestői filialis ekklezsia tiszteletes Fülel József atyánkfia és Sipos József lévita ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator titulus Szathmári István, Nemess Sámuel, Bodó Ádám, Nagy Ferentz, Barabás István stb.⁶⁴

Az 1., 2., 3-ra: A tiszteletes papra nincs semmi panasz.

A 4., 5.: A lévita kedves az ekklezsia előtt lévítai hivatalára nézve, iskolai tanítása ellen van néménémű panasz, de az is (utánna járván) hijábanvalóságnak találtatott etc.

A 6., 7.: Botránkoztató személyek nincsenek. Az ekklezsia javaiban kár nincsen.

1795

Ugyan azon naponn [7. Martii 1795.] megvizsgáltaték az egrestői filialis ekklezsia tiszteletes Fülel József atyánkfia és Sipos József lévita ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt titulus Nemess Sámuel curator, Szathmári István, Beretzki Sándor, Pünkösti Sámuel, Török Péter, Barabás István egyházfi.⁶⁵

Az 1., 2., 3.: Nincs a tiszteletes pap és hallgatói között semmi baj.

A 4.: A lévita ellen sincs semmi panasz. Az 5.: A lévítának van restantiaja titulus Nagy Ferentz uramnál. Ebben tőn a Szent Visitatio olyan rendelést, hogy curator uram intse meg becsülettel, hogy a lévítának fizessen meg, ha pedig meg nem fizetne, törvényessen is külső tiszt által eligazítatik.

A 6.: Botránkoztató személyek mostan nincsenek.

A 7-re: Az ekklezsia javaiban most kár nem tapasztaltatik. A curatorok, Beretzki és Szathmári uramék számot adtanak. Még esztendei számadással tartozik. Vagyon mindenik személyre liquidum, azokat titulus curator uram tartozik megfizettetni.

1796

Ugyan azon naponn [2. Martii 1796.] vizsgáltaték meg az egrestői filialis ekklezsia tiszteletes Fülel József atyánkfia és Sipos József lévita ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt titulus Nemes Sámuel curator, Beretzki Sándor, Barabás József, Török Péter, László János és Barabás István egyházfi, ezeken kívül Szathmári István s mások is.⁶⁶

Az 1., 2.: A tiszteletes atyafinak mind hivatala folytatása, mind magaviselete kedves ezen filialis ekklezsiaiban is. A 3.: A tiszteletes atyafi sem panaszol semmit is hallgatói ellen.

A 4., 5.: A lévita fekvő beteg, de még egészséges volt, hivatalát véghezvitte. A lévítának restantiai vagynak, mellyeket tartozik a curator úr és egyházfi beszolgáltatni.

Observatio: Vagynak itt némelly felemás vallású házások, kik közül egyik fél vallásunkon való, s mégis bért fizetni nem akar. Conclusum: A felséges királyi kegyelmes rendelés azt tartya,

⁶⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 351.

⁶⁵ Uo. 381.

⁶⁶ Uo. 408.

hogy azhol két valláson lévő házások vagynak, a bért kétfelé osztván ki-ki felét a bérnek maga papjának s lévítájának adja. Ezt azoknak megjelentvén, ha mégis nem engedelmeskednek, rendes úttján igazításba venni a Szent Vizsgáló Szék el nem mulattya.

A 6.: Botránkoztató személyek nincsenek.

A 7.: Az ekklezsia javaiban kár az, hogy sok adósság van ma is veszedelemben, melyek iránt a curatornak a rendelés kiadattaték.

Observatio: Minthogy ezen ekkleziában a curatorok eleitől fogva úgy vitték kötelelességeket, hogy confusionál egyéb nem volt, erre nézve rendelte volt ezelőtt a Szent Vizsgáló Szék a nagy- és kiskendi tiszteletes atyafiakat, hogy itt a számadást igazítsák, és minden difficultasokat igazítsanak el. Véghez is vitték ezt az írt tiszteletes atyafiak anno 1792 feljegyezvén minden restantia-
kot. De azután is csak úgy folyt a dolog, hogy minden interes restantiában maradt, és az új curator is csak olyan, mint a többi. Most azért újra az írt tiszteletes atyafiakat kirendelé a Szent Vizsgáló Szék, hogy az azután maradt restantia-
kat is szedjék rendbe, olly feltétellel pedig, hogy azután mingyárt a restantia-
k külső tiszt erejével is felvétetettnek.

Talpas pohár részlete

1797

Ugyan azon nap [21. Februarii 1797.] megvizsgálták az egrestői filialis ekklezsia tiszteletes Fülel József atyánkfia és Sipos József lévita ökegyelmek idejebenn, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Barlabás József domesticus curator, Nagy Ferentz, Szathmári István, Pünkösti Sámuel, Beretzki Sándor, Sós András és Török Péter egyházfi.⁶⁷

Az 1., 2., 3-ra: A tiszteletes atyafi itten is a maga köteleességét híven véghezvitte, s magaviselete is kedves. A tiszteletes atyafinak sincs semmi panassza hallgatói ellen.

A 4-re: A lévita is becsülettel viszi maga köteleességét. Az 5-re: A lévitanak sincs egyéb panassza, hanem hogy feles restantiai vagynak, melly dolognak igazítása a velünk lévő titulus brachium úrnak ajánltaték.

A 6.: Botránkoztató személyek vagynak, tudniillik Barabási Mária és Beretzki Lajos, kik igen gyanúsonn élnek együtt, s minthogy vagynak, kik bizonyítják, hogy együtt is háltak, excommunicáltatnak. Nota bene: Ezek megjelentvén a Szent Vizsgáló Szék előtt, magokat meglehetősen megmenték, melly szerint atyai intések mellett most felszabadítottának. [439.]

A 6-ra [!]: Az ekklezsia javaiban kár vagyon, az adósságok nem fizettetnek, melyekben tön igazítást a Szent Vizsgáló Szék, nevezetesenn Beretzki uramnak curatorságabéli liquidumából 11 mft. defalcálódék.

⁶⁷ KükEhmLvt prot. II/5. 438–439.

1798

*Visitáltatott 18^{dik} Februarii [1798.] az egrestői reformata szent ekklezsia tiszteletes Fülei József atyánkfta és Sipos József lévita ökegyelmek idejekben, jelen voltak a Szent Látogató Szék előtt nevezetesen curator Barlabási József, egyházfi Török Péter, Fekete István, Beretzki Sándor, Szathmári István, Pünkösti Sámuel, Sós András, Sós György, Bodó Ádám, Vajda Gergely és mások is.*⁶⁸

Az 1-re és 2-kra: Jó tanúbizonyságot tesznek a hallgatók a tiszteletes atyafiról minden részben. A 3-kra: A tiszteletes papnak is nincsen panassza hallgatói ellen.

A 4-kre: Lévita ökegyelme mind templombeli, mind iskolabeli tiszteiben híven eljár, külső magaviselete is hivatalához illendő. Az 5-kre: Illendő becsületben tartják a hallgatók a lévitát, de nehézség: Panaszolliya, hogy még némelyek a harmadidei bérét sem adták meg. Végzés: A restantiat a curator kemény büntetés alatt nyolcadnap alatt tartsa kötelességének beszolgáltatni.

A 6-kra: Botránkoztató személyek nincsenek. Nehézség: Barabás György Balavásáráról vette vala feleségül Balog Borbárát, de a maga és édesanyja dérdúrságával házától elidegenítette, a menyecskének csizmáját levonatván, törvénytelenül elbocsátotta. Végzés: Barabás György a Szent Visitatio feleségével, durva magaviselete s értetlensége miá meg nem békélthette, hanem intimáltatik Barabás Györgynek, hogy az elvont csizmát feleségének kezéhez szolgáltatassa, Balog Borbára férje mellé visszaálljon, az anyóssa a békétlenségtől, házsártosságtól magát megtartóztassa. Egyik a másikat a házos felek megbecsülyk, ha pedig valamelyik fél ezen békéltető pontokat általhágja, a Látogató Szent Széknek fizessen 3 mftot.

A 7-kre: Az ekklezsia jovaiban semmi kár nincsen. Nehézség: Három nemes személlyek az ekklezsia tagjai nevek alatt a curator ellen egy panasszal telyes instantiat adának a Látogató Szent Székre. Végzés: Hibás lévén a feladás, nem érdemel semmi válaszlást.

A 8-kra: A számadás jól véghezment.

1799

*Visitáltunk [1799.] Januarius 24^{dik} napján az egrestői filialis ekklezsziában lévita Sipos József ökegyelme idejében, jelen voltak a Szent Visitation curator Barabási József, egyházfi Vajda Gergely, Sós András, Fekete István, titulus Nemes Sámuel és még mások is.*⁶⁹

Az 1-re és 2-kra: Minthogy a tiszteletes loci minister az eleinte meghalálozott, azért nincsen arról semmi szó. Requiescat in pace, resurgat in gloria!

A 3-dikra: Lévita ökegyelme ellen nincsen az ekklezsziának semmi panassza. A 4-dikre: Maga se panaszol külömben, hanem ez a nehézség: A hallgatók közül sokan nem szolgáltatták be a conventio szerént való bért. Végzés: Bizonyos büntetés alatt intimálly a Szent Visitatio a curatornak, hogy mentől hamarább minden restantiában lévő bérét lévita ökegyelmének beszolgáltatassa.

Az 5-dikre: Az ekklezsia jovaiban külömbben nincsen kár, hanem ez a nehézség: Az ekklezsia interesre kiadott pénze, mind a summa, mind annak interesse veszedelemben, veszőfélben vagon. Végzés: Köteleztetik a curator, ha a jövő Visitatio alkalmatosságával érdeme szerint nem

⁶⁸ KükEhmLvt prot. II/6. 24.

⁶⁹ Uo. 49–50.

akar büntettetni, hogy az ekklézsia vesztiben lévő summapénzét interestestől a refractarius adósoktól, az interest pedig minden debitoroktól felvégye, és ami kiadható, jó helyre elocálja.

A 6-kra: Botránkoztató személyek az ekklézsiában mások nem találtnak, hanem a mindjárt alább megnevezendők ellen való vád. Nehézség: Titulatus Beretzki Lajos és Barabási Mária jó időtől fogva együtt gyanús életet élnek. Végzés: Parancsollya a Szent Visitatio a bépanaszolt személyeknek, hogy nyolcadnapok alatt magokat a rossz hírből kitisztítsák, külömbben excommunicáltatnak.

Megjegyzés: Mind a nemes ekklézsia, mind az öreg lévita ökegyelme kéré a Szent Visitatio, hogy a jövő Partialison eszközöllye nevezett öreg lévita ökegyelmének mellette ad interim szolgáló fiát a lévitaságra. [50.] Az instans öreg lévita ökegyelme fia jelentse magát a következő Partialis Szent Széken, és a Szent Visitatio deferálni fog a kérésnek.

A 7-dikre: A curator és egyházi megmaradtak.

1800

Ugyan a felyebb írt napon [7. Februarii 1800.] megvizsgáltuk az egrestői filialis ekklézsiát tiszteletes Szathmári István atyánkfia és lévita Sipos József ökegyelmek idejekben, jelen voltak a Szent Visitation curator Barlabás József, titulatus Nemes Sámuel, titulatus Nagy Ferentz, titulatus Pál Mihály, titulatus Beretzki Sándor ökegyelmek, Sós András, Török János és Vajda Gergely.⁷⁰

Az 1-re: A tiszteletes pap a rendes órákon az isteni tiszteletet nem mulatja el. A 2-kra: A tiszteletes atyafi új pap lévén ezen ekklézsiában, ha mi panassza volna is a hallgatók ellen, jó reménység alatt most elhallgatná.

A 3-kra: A lévítára nincs panassza az ekklézsiának. A 4-kre: Panaszollya lévita ökegyelme sokféle bérének eltartatását. Végzés: Mikor az ekklézsia adósságának felvétetetésére nézve az executio ki fog jöni, ugyanakkor a restantiariusokon is az eltartott bér fel fog vétettetni.

Az 5-kre: Régtől fogva botránkoztat Beretzki Lajos ökegyelme [74.] és Barlabási Mária éjjelnappali gyanús társalkodásokkal. Végzés: Ha mégis poenitentiat nem tartanak, s a botránkoztató cselekedetektől meg nem szűnnek, a fiscusnak transcribáltatnak. Megjegyzés: Reconciliatoria való bocsátatást instálnak mindketten. Végzés: Kérésekre megengedtetik a reconciliatio.

A 6-kra: Az ekklézsia jovaiban semmi kár nincsen.

⁷⁰ KükEhmLvt prot. II/6. 73–74.

ERNYE¹

1761

Visitata est etiam ecclesia reformata SzászErnyiensis in transitu [18. Februarii 1761.]²

1762

Visitatur [9. Januarii 1762.] filialis ecclesia reformata SzászErnyiensis in loco, nempe in domo spectabili ac generosi domini Gregorii Ernyi, pastore reverendo domino Adamo Imre, praesentibus ecclesiae aedili Mose Farkas, Samuele Farkas, Stephano et Michaelae Szombathi, Ladislao Farkas, Samuele et Josepho Csonka.³

A memoria hominum nunc prima vice, hic loci facta Visitatio. Laus Deo.

1773

Ugyanaz nap és ott [8. Januarii 1773., Ebesfalva] visitáltatott az ernyei filialis ecclesia is titulus Ernyi László uram és Farkas László, Szombati Mihály jelenléteiben.⁴

Itt is az a difficultas vagy, ami Domáldon.

A tiszteletes atyafinak pedig ez a panassza, hogy sok restantiaja vagy.

A restantiában committált a Szent Visitatio titulus curator Ernyi László uramnak és egyházfi Farkas Lászlónak, hogy a sok restantiát szolgáltassák bé.

¹ Erzsébetváros filiája. Az Ernyére vonatkozó adatokat lásd az *Erzsébetváros* fejezetben is.

² KükEhmLvt prot. II/3. 557.

³ KükEhmLvt prot. II/4. 12.

⁴ Uo. 199.

ERZSÉBETVÁROS (Ebesfalva)

1676

Proventus et bona ecclesiae Ebesfalvinae.¹

Ex aula solvuntur pastori: 1. Gelimam tritici 100. 2. Avenae gelimarum 25. 3. Dolia quadragenaria vini duo. 4. Porci saginati duo. 5. Mellis justae solitae 4, butiri itidem. 6. Casei tres. 7. *Pecunia ft.*² 8. Pro vestitu ft. 30. 9. Sabbathale ex mola. 10. Lignorum satis. 11. Decimationis agnellorum partem quartam. Pagus solvere consuevit: 1. Quivis conjugatus tres tritici gelimam. 2. Avena unam. 3. Plaustri lignorum. [15.]

Bona parochialia: 1. Pratum quoddam est cis ascensum ut vocant magnum. 2. Est et aliud a reverendo viro domino Nicholao Körösi comparatum *de quo vide Visitationem factam annum 1677. die 22. Novembris.*

Bona ecclesiastica: 1. Campana mediocris magnitudinis. 2. Crater argenteus auro obductus. 3. Discus argenteus. 4. Cantarus stanneus. 5. Mappa syndonea. 6. Sudarium pulpito affixum. 7. Cathedrae tapetum appensum.

1677

Anno 1677. die 22. Novembris Visitatio facta Ebesfalvini in ministerio reverendi viri domini Andreae Vájl, praesentibus civibus Stephano Fazakas et Gregorio Fazakas, Michaelae Molnár.³

Examinati: Honestam famam acceperunt de praenominato reverendo viro. Interea dum de bonis ecclesiae sermo fuisset institutum repertum apud viduam post mortem reverendi viri domini Nicholai Körösi anno 1677 in Domino obdormientis hoc scriptum.

Az elmúlt 1654. esztendőben asszonyom anyám, az nemzetes Apafi Györgyné adta volt az ecclesia számára az Fekete Jacabtól maradt rétét, mind a Malomszegben, s mind kívül, amelyet Kádár Mihályék bírtak eddigh, mivel nem volt ecclesiahoz semmi kaszálórét abban a fordulásban, azmellyet én is kezem írásommal confirmálok, hogy ezután az praedicatorok szabadosson bírassák. Gógányi János deák is a sárosi malomnál jó akarattýából adott egy darab kaszálórétet az maga írotvánnyából [!], azmelly ellen magam sem contradicálván, mind az két részről, ennekutánna az ebesfalui praedicatorok szabadosson bírassák. Datum Katonaini 1655. die 29. Martii. Apafi Mihály mp.

Depictum in hoc protocollum dioeceseos nostrae pro aeterna memoria a Joanne SzentIváni pro tunc seniore ecclesiarum orthodoxarum comitatus Küküllő bona fide cum reverendis ac dominis viris Andrea Zágoni item et Andrea Váli conservis ac una visitoribus venerandis. Die et anno praenotato. [67.]

A mi kegyelmes urunk Apafi Mihály őnagysága kegyelmes asszonyunkkal tekintetes Bornemissza Annával őnagyságával az Ebesfalva [!] praedicatornak adott illyen conventiot 1668. esz-

¹ KükEhmLvt prot. I/2. 14–15.

² Az egész sor ki van húzva.

³ KükEhmLvt prot. I/2. 66–67.

tendőben die 1. Martii: Késpénz fizetése esztendeigh lészen ft. 32. Százhuszonöt öreg kalongya búza - 125. Huszonöt öreg kalongya zab - gel. 25. Két negyvenes bor nr. 2. Egy kövér disznaja nr. 1. Négy ejtel vaja oct. 4. Négy ejtel méze oct. 4. Három sajta nr. 3. Tizenöt szekér fája curr. nr. 15. Öt kőso nr. 5. Három kőből köles nr. 3. Quarta bárányt az oláhoktól.

Ezen conventiot adták önagyságok 1677. esztendőben tiszteletes Váli András uramnak is.

1689

*Visitatio facta Ebesfalvini 1689. die 10. Februarii absente
reverendo domino Ambrosio Lippai.⁴*

1692

*Visitatio facta est [1692. Februarius] Ebesfalvini, ministro reverendo domino
Nicolao Gálfalvi, praesentibus civibus Paulo Csismadia, etc.⁵*

Minister cum sua familia bene est commendatus. Ita quidem sed commendatio illa que falsa fuit, male paulo post ipsi et conjugii cessit, teste re ipsa.

1712

Visitatio in Ebesfalva 1712. 12. Decembris, praesente parocho reverendo domino Petro Veszprényi, aedili Georgio Joo alias Csizmadia, praesentibus auditoribus nobili generoso domino Samuele Pap, Martino Lőrincz, Petro Gombkötő, Stephano Lőrincz, Martino Lőrincz juniore etc.⁶

Jurati et examinati: fatentur de parocho: Omnia sancte, pie et sine scandalo exercisso fatentur, solum capitum biblicorum lectio neglecte. De hoc admonitus.

Parochus examinatus: De auditorum diligentia bene testatur. Dicit quidem quod fuerint conviciatores, sed ceperunt desistere.

Közönségesen mondanak egy nyomorult leánt megterhesítettnek lenni valami olá legénnytől. Deliberatum: Ez az parázna leány excommunicáltatik, az tiszteknél is dolgát eligazítsa.

1713

Visitatio 1713. 10. Decembris in Ebesfalva, jelen volt az praedicator tiszteletes Veszprényi Péter uram, mester Becző Péter, egyházfi Takács Miklós, hallgatók Csizmadia János, Kádár Ferencz, Ibrányi Péter, Lőrincz Márton, Lőrincz György.⁷

Az hallgatók a praedicatorról mindenkben jó tanóbizonságot téznek. Az mesterről is jó bizonságot téznek.

⁴ KükEhmLvt prot. I/2. 156.

⁵ Uo. 164.

⁶ Uo. 478.

⁷ KükEhmLvt prot. II/2. 4.

Az praedicator difficultassi: 1. Conventiojában van, hogy minden ember egy-egy veder mustot adgyon, de nem atták. 2. Scolaházhely után szántóföldek volnának, ki kellene keresni. 3. Az ernyeiek a részekre való kertet nem csinálták meg, s az zabját megötték az marhák. 4. Az háza is nem jó, szinte eldől.

Deliberatum 1.: A must dolga az szőlők pusztulásában evanescált. Az szántóföldek iránt öhercgségét kell requirálni, közlebb [!] az udvarbíró. Az házcsinálásra ígéri udvarbíró (Szotyori uram) magát.

Deliberatum 2.: Az ernyeieknek egy marháját az praedikátornak kezébe adtuk az kárért. Intetnek erőssen, hogy egyházfi légyen Ernyében is, kertekre jobban gondgyok légyen, az más ökröt (mert kettőt hajtattak volt be az brachiomok az engedetlenségért) kiváltották ft. 2,88, az 12 forintnak az többét elengedvén.

1714

Az ebesfalvi reformatata ekklézsia jóvai.⁸

Praedicator fizetése: I. A várból: Búza gel. 125, huszonöt kévéjével. Zab gel. 25, ugyan huszonöt kévéjével. Bor két negyvenes. Pénz ft. 32. Kövér disznó nr. 1, vaj négy ejtel, méz négy ejtel, sajt harminc font. Fa tizenöt szekérrel, só öt kő, köles három köből, bárány quarta. Edgyik esztendön az Hondorf felé való rétet, másik esztendön a Sáros felé való rétet megkaszáltatták alternatim. II. A kösségtől: Minden házas ember három-három kalangya búzát, zabot edgy-edgy kalangyát. Fát három szekérrel. A jövevények hatvan-hatvan pénzt. Házasok esketéséjért ft. 1. Halott felett való praedicatioért ft. 1. Keresztelésért tyúk s kenyér. III. Az ernyeiektől: Minden házas ember három-három kalangya búzát. Három szekér fát.

Mester fizetése: A várból huszonnégy véka búza, pénz ft. 12. A kösség közzül minden házas ember ád edgy-edgy véka búzát, edgy-edgy kenyeret, edgy-edgy szekér fát. A jövevények mindezek helyett adnak harminchat pénzt. A temetésért minden ember edgy-edgy tyúkot.

Praedicatori örökségek: Vagyon rét nr. 3. Az első Hondorf felé az határszélben, mellynek Sz[ent]Iván felől való szomszédgya Illyés János, hazol felől az erdő, edgyfelől Molnár Opra, Hondorf felől, a patakon túl a méltóságos herceg földje. A második vagyon a Malomszegen kívül, Fekete Jakabtól maradt, mellynek edgyfelől való szomszédgya az árok, másfelől Ibrányi Péter. Harmadik vagyon a sárosi malomnál, mellynek innen való szomszédgya Lőrincz Márton, alól Illyés János, harmadik felől edgy árok. [23.]

Ekklézsia jóvai: 1. Vagyon harang nr. 3. Nem egyenlők, nagy, középső és kisebb. 2. Edgy ezüst, egészen aranyos, köves lábas pohár. 3. Edgy ezüst tányérocska. 4. Ejteles ónnkana és félejteles kereszte-

Az erzsébetvárosi templom

⁸ KükEhmLvt Conscr. 1714. 22–23.

lő önnkanna. 5. Abrosz nr. 2. Edgik két szél gyolcsból való abrosz, a közepiben mindvégig rece vagyon. A másik edgy szél sáhos abrosz. 6. Keszkenő nr. 2. Az első patyolat keszkenő, tiszta szkófiommal varrott, hat ágak vadnak benne. A másik gyolcs keszkenő, elegyes selyemmel és ezüstfonallal varrott. 7. Két új skárlát szűnyeg. Edgyik a praedicállószékben, a másik penig a templombeli asztalon. *Item más.*

Anno 1726 praedicator fizetése determináltatott eszerint: Minden házas ember négy-négy kalond-gya búzát, zabot egy-egy kalongyát, fát három szekérrel. Jövevények ft. 1,20.

Anno 1729 elvévén a reformata ecclesianak templomát s a parochiat, fiscalis administrator Szendrei János úr parochialis fundust adott más, melynek vicinusa napkelet felől Pap Sámuel, dél felől vendégfogadó ház és napnyugotról s északról Pap Sámuel uram füvelő helye. Ezt az parochialis helyet az örmények elvévén az eklézsiátul, más pusztá telyket [!] attak negyven forintért a reformata eklézsia és parochia helyének, holott laknék mind a parochus, mind ahol építettnek az oratorium. Ezen pusztá telken lévő minden épületet az eklézsia építtette, ezen teleknek levele áll az eklézsia ládájában.

1715

Visitatio in reformata ecclesia Ebesfalviensi anno 1715. die 25. Januarii, jelen volt a praedikátor tiszteletes Veszprémi Péter uram, a mester is Musnai István, jelen voltak a hallgatók közül Lőrincz Márton, Kádár Ferencz, Fazekas Bálint, Fazekas Sámuel, Molnár Mihály, Lőrincz András.⁹

Minden panasz nélkül jól emlékeznek a praedikátor felől. A mestert részegesnek mondgyák lenni. Nem is tanít.

Molnár Mihály leánya paráznasággal vádoltatik. Pap Sámuel uram a templombeli isteni szent szolgálatot nem gyakorolja.

1716

Visitatio facta in ecclesia Ebestfalviensi et Ernyeiensi die 6. Decembris anno 1716, praesentibus reverendo domino Petro Veszprémi, rectore Petro Dálnoki et civibus his ecclesiae Alexandro Farkas aedili, Samuele Pap nobili, nec non procuratore generoso Nováczki ducissae, Martino CsűrBíró, Johanne ejusdem cognominis, Francisco Kádár, Petro Inglándi et Stephano Csonka Ernyeiensi.¹⁰

Reverendus dominus minister et rector etiam commendantur in omnibus.

Erneyi Diósi Péter vádoltatik, hogy simpliciter nem jár templomban az isteni szolgálatra. Takáts Jánosné Kis Anna nemcsak vádoltatik tisztátalan étellel, hanem egy testis adattatik elé, ki szemmel látta volna paráznaságát mással, és azt fateálta is.

A mester fizetése iránt vagyon valami controversia, úgy praedikátoré iránt is.

A Visitatiót fel kell állítani és az egyházfúságot az ernyeiek között.

Ernyén lakó Sz[ent]páli Sámuel ecclesiakövetetlen van, úgy referáltatik, mégis nem jól egyben költ, feleségével edgyütt lakik.

⁹ KükEhmLvt prot. II/2. 24.

¹⁰ Uo. 41.

Deliberatum: Az ernyeiek megérdemlenék az kemény büntetést, hogy egyházfiat nem tette-
nek, mindazáltal azt leahagyván most az egyszer, serio imponáltatik nekik, egyházfiat tegyenek,
mivel másszor minden bizonnyal megbüntettetnek. 2. Erneyi Diósi Péter a templomban való
nem járásról admoneáltassék sub poena articulari. 3. Takáts Jánosné iránt való judiciumát az
ecclesiában helyben hadgya a Szent Visitatio. 4. A Visitationak csak meg kell lenni, mint más
ecclesiákban. 5. SzentPáli Sámuel az ecclesia követését munkálódgya, különben az ecclesiában
nem lakhatik, vagy igazítsa magát.

1720

*Visitatio celebrata in nomine Domini 1720. die 13. Decembris in ecclesia reformata Ebesfalviensi,
loci ministro reverendo domino Petro Veszprémi et rectore scholae Petro Havadi, praesentibus
ejusdem loci concivibus in primis Francisco Fogarasi, serenissimae principissae aulae provisore,
ejusdem loci aedituis Samuele Fazakas, Davide Szabó Déési et concivibus Ágoston Fogarasi,
Daniele Kádár, Michael Molnár et CsűrBíró Márton."*

Auditores examinati de vita, moribus et functione loci ministri. Referunt laudabilia.

Examinati itidem de scholae rectoris officio. Vita et moribus bene recommendant.

Loci minister examinatus de auditoribus, refert. Az isteni tiszteletben szorgalmatosok, hanem
hogy Csizmadia János gyakorta negligál.

Deliberatum [1.]: Minthogy Havadi Péter az Generalis Visitationt elmulatta, azért egy forint-
tal büntettetik a radnóthi Partialis deliberatuma szerint. Deliberatum [2.]: Fogarasi Samuelné
Molnár Mária serio admoneáltatik, hogy infideliter tőle elment férje után mennyen, felkeresse s
prosequállya, különben az ecclesiában nem patíáltatik, sőt excommunicáltatik.

1722

*Visitatio in ecclesia reformata Ebesfalviensi uti matre et Erneyiensi uti filia anno 1722.
die 19. Januarii, praesentibus reverendo loci ministro Petro Veszprémi, scholae rectore
Petro Havadi, incolis Samuele Fazekas, aedituo Nicolao Takáts, Daniele Kádár,
Gregorio Bodosi Erneyiensi etc."*

Reverendus parochus de vita et functione bene recommendatur, nisi quod Biblia dietim non
legerit.

Molnár Mihály leánya ecclesiakövetetlen. Lőrincz András káromkodott. Farkas Joseph gyil-
kosságba esvén ecclesiakövetetlen. A mester úgy, amint kellene, gyermekeket nem tanít. Székely
Jantsi is nyilvánvaló parázñaságba elegyítvén magát Ernyén, ecclesiakövetetlen.

Deliberatum: Ernyén Farkas Joseph gyilkossága, ugyanott Székely Jantsi nyilvánvaló paráz-
nasága, Ebesfalván is Molnár Mihály leánya parázñasága iránt tisztelt előtt dolgokat igazítván
ecclesiát kövessenek, Lőrincz András pedig káromkodásért excommunicáltatik.

¹¹ KükEhmLvt prot. II/2. 71.

¹² Uo. 105.

1723

Visitatio in ecclesia reformata Ebesfalviensi 18. Januarii anno 1723. habita, praesentibus reverendo loci ministro domino Petro Veszprémi, rectore scholae Gregorio Polgárdi, generoso domino Gregorio Ernyei provisore, aedituo Francisco Kádár, incolis Davide Dési, Michaelé Molnár, Nicolao Takáts, ex filiali itidem ecclesia Gregorio Bodosi, Francisco Farkas.¹³

De reverendo pastore optima quaeque.

Ernyén vagyon egy, aki történetből való gyilkosságban esett. Sokan az hallgatók közül vasárnapokon részegeskednek. A parochia körül rossz az közkert.

1. Deliberatum: Ernyén Szabó Jóseph történetbéli gyilkosságba esvén, igazítsa dolgát tiszt uramék előtt, és absolutiot hozván reconciliatoria admittáltatik.

2. Deliberatum: Az ebesfalvi hallgatók közül némelyek vasárnapokon korcsomán részegeskedvén, ezután efféléktől magokat megtartóztassák, különben a tovább is az olyan botránkoztatást patrálók ellen az ittvaló becsületes tiszt animadvertállyon severe. Az közkertet is az parochia körül az ecclesia állítsa fel tavasszal, különben más Visitation büntetése léssen.

1724

Visitatio in ecclesia reformata Ebestfalviensi habita anno 1724. die 1. Februarii, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro domino Petro Veszprémi, ab altera incolis Martino Csürbíró, Francisco Kádár aedituo, Johanne Csürbíró, Stephano Lőrincz et aliis.¹⁴

Reverendus pastor bene audit. Farkas Sándor sokszori részegeskedéssel vádoltatik. [154.]

1. Deliberatum: Farkas Sándor sokszori részegeskedéssel vádoltatván s azzal is, hogy gyakori részegeskedési miatt háza népének árt, és arra gondot nem visel, azért az Szent Visitatiótul intettetik, a sok részegeskedéstül abstineállyon, háza népének is javára vigyázzon, s arra gondot viselleyen, alioquin mint afféle háza népére gondot nem viselő, hitetlennél is alábbvaló, excommunicáltatik.

2. Deliberatum: Kádár Mihálynak felesége, Molnár Sophi ellen való actioját s vádgyát megértvén a Szent Visitatio, s relatoriaját is olvastatván az férjfinak, minthogy az ilyen nagy dolog Partialis gyűlésünkön szokott igazodni, azért ezen causat az Partialisra relegállya, akkor mind a két fél legyen készen, most exmissio adattatván a más félnek is.

1725

Visitatio in ecclesia reformata Ebesfalviensi tanquam matre et Ernyeiensi uti filia anno 1725. die 2. Februarii cum bono Deo habita, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro Petro Veszprémi et scholae rectore Petro Dálnoki, ab altera Francisco Pap nobili, Francisco Kádár aedituo, Stephano Lőrincz, Nicolao Takáts, Davide Dési et aliis aliquot incolis.¹⁵

Reverendus pastor bene audit. A mesternek tanítványi nincsenek. Kivált a mesternek restantiai vagynak.

¹³ KükEhmLvt prot. II/2. 131.

¹⁴ Uo. 153–154.

¹⁵ Uo. 176.

Deliberatum: Molnár Sophia boszorkánysággal elegyített parázñaságban incurrálván, mint-hogy e botránkoztató vétkel Partialis Gyűlésünkön előforogván, azok iránt a külső tiszteknél is dolga igazításban ment, ennél fogva azon vétkeiktől elegyesleg az Szent Visitatio is fellyebb megnevezett Molnár Sophiát absolvállyá.

1726

*Visitatio in ecclesia reformata Ebesfalviensi tanquam matre et Ernyeiensi uti filia anno 1726. die 21. Januarii habita, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro Petro Veszprémi et ludimagistro Petro Dálnaki, ab altera Gregorio Ernyei nobili, Stephano Lőrincz, Georgio Csizmadia, Nicolao Takács et aliis aliquot.*¹⁶

A reverendus ministernek s a mesternek is vadnak restantiaik, vadnak az parochia és schola körül romlások.

Deliberatum: Az tavalyi egyházfia be nem szolgáltatván az pap és mester restantiait, és az parochia s schola körül lévő romlásokat meg nem újjíttatván, megérdemelné az büntetést, de azt most az Szent Visitatio leengedvén, az új egyházfia intettetik, az őkegyelmek minden restantiait beszolgáltatassa, az romlásokat is megújjíttassa, külömben az más Visitation megbüntettetik.

1727

*Visitatio in ecclesia reformata Ebesfalviensi tanquam matre et Ernyeiensi uti filia anno 1727. die 31. Januarii cum bono Deo habita, praesentibus ab una parte reverendo paracho Francisco [recte: Paulo] Vásárhelyi, generoso domino Samuele Pap, Gregorio Ernyei, Davide Szabó, Nicolao Takács, Georgio Csizmadia.*¹⁷

A filiaban nem jár által az dominus minister. A reverendus pastornak restantiai vagynak, a parochia körül vagynak romlások, rossz kertek, csűr fedele nem jó.

Deliberatum: Az egyházfia, minthogy a praedicator őkegyelme restantiait, zabját, pénz fizetését bé nem szolgáltatva, az parochia körül levő romlásokat is meg nem újjíttatta, mindezekre nézve a nemes vármegye constitutioja szerint büntettetik. Annakfelette intettetik, hogy az restantiaikat intra quindenam beszolgáltatassa, az romlásokat is reparáltassa, külömben más Visitation duplummal büntettetik.

1728 ■ január

*Visitatio per gratiam Dei facta Ebesfalvini [53.] anno 1728. die 19. Januarii, praesentibus ab una parte reverendo domino Paulo Vásárhellyi, Davide Szabó, Petro Molnár, Johanne Csizmadia etc.*¹⁸

Reverendus minister die Domini semel tantum contionatur.

Csizmadia Péter Molnár Sófiával parázñasággal vádoltatik. Csizmadia Sándor Fazakas Sámuel házát frequentállyá, együtt isznak etc.

¹⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 9.

¹⁷ Uo. II/3. 44.

¹⁸ Uo. II/3. 52–53.

Pénz és fabéli restantia vagyon mind a mater, mind a filialis ecclesiában. Parochia körül való kertek rosszak. Nincsen harangja az ebesfalvi ecclesianak.

Az ernyei ecclesianak nincsen egyházfia.

A templom északi homlokzata

Deliberatum [1.]: Csizmadia Péter Molnár Sophiával, mint paráznak, excommunicáltatnak.

Deliberatum [2.]: Mivel az egyházfiak pénz és fabéli restantiát be nem szolgáltatták, parochia körül való kerteket is meg nem építették, a Szent Visitatiótól admoneáltattatnak, hogy Partialisig az restantiákat is beszoigáltassák, a kerteket is és minden ruinákat megcsináltassanak. Azon tavallyi egyházfiak pedig a vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek, és az ecclesia ami vetést az ősszel elmulatott, tavasszal pótolja ki, tudniillik mind mater s mind filia.

Deliberatum [3.]: Az ecclesia a csengettyűnek haranglábot csinállyon, hogy az isteni tisztelet folyjon az ecclesiában. Az filialis ecclesia is ennekutána egyházfiat állítson a nemes országnak törvénye szerint, az építésben is és egyéb contributiokban mindenkor assistentiával legyen, alioquin megbüntettetnek.

Deliberatum [4.]: Kettős házások és majorkodó iffjú legények a fizetést a praedicatornak a Szent Generalis deliberatuma szerint praestállyák.

1728 ■ november

*Visitatio ex gratia Dei facta Ebesfalvini anno 1728. die 19. Novembris.*¹⁹

Az ecclesia panaszkodik, hogy a reverendus minister igen sokat jár széllyel, vasárnapokon mind a materben s mind a filiában a szolgálatot sokszor elmulatya.

A reverendus minister menti magát, hogy rákészült, rajta marad, nem mennek a templomba, kívált délyest, s néha a nagy rendek is kívánnják szolgálattját. Tavallyi restantiaja vagyon, ez időre majd semmit nem fizettek. A filiában Farkas János nem jár a templomba, s nem is fizet. Farkas Jóseph is nem fizet. A szántást, vetést nem praestálták, pajta fedetlen, kapu nincsen, kertek fedetlenek, fa restantia vagyon, ki vagyon a fa fizetés.

Deliberatum [1.]: A Szent Visitatio a reverendus ministert admoneállyá, a szerfelett való széllyeljárástól abstineállyon, a cultust, kívált vasárnap, el ne mulassa, hanem gyakorollyá mind a materben s mind a filiában.

Deliberatum [2.]: Az ecclesia a Szent Visitatiótól admoneáltatik, ha praedicator akar tartani mindenféle fizetést a praedicatornak megaggya, az egyházfiak mind materben, s mind filiában azon légyenek, hogy mentől hamarébb a praedicator fizetését beszoigáltassák, hogy pedig eddig be nem szolgáltatták mind a materben s mind a filiában, vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek, úgy a ruinákat is reparállyák.

¹⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 76.

1730

*Visitatio Sancta per gratiam Dei celebratur anno 1730. die 5^a Octobris Ebesfalvini,
praesente ecclesiae membro Davide Szabó etc.²⁰*

Minister ecclesiae reverendus David Musnai accusatur, hogy az ott való urat, tisz[t]viselőket illetlen szókkal illette, magát hozzájuk incommode viselte.

Difficultates: Praedikátornak nem szántottak, nem vetettek ígérektek szerint. Ezen kívül is sok restantiai. Gombkötő János és Váradi a templomot nem frequentállyák. Pap Sámuel semmit nem fizetett a praedikátornak.

1731

Visitatio facta Ebesfalvini anno 1731. die 12. Novembris.²¹

Csengettyű nincs ágasra felcsinálva, hogy a minister annak idejében harangozna. Gombkötő János, miolta a templomot elvették, sacramentummal nem élt, úgy Fazakas András is feleségestől, úgy Váradi Mihállj is. Nem gyakorollyák a templomot, de nevezetesen Gombkötő János, András feleségestől és V[ár]adi Mihállj sacramentummal nem él. Kádár Ferencz fiastól nem akarnak fizetni conventio szerint, ez időre nem is adott semmit. Parochia körül sok defectusok vadnak, s papnak istállója is nincsen. Nincsen harangláb, semmi vetést nem praestálnak, igen sok a restantia haramadidei, tavallyi s ez idei. Tavallyi egyházfi, Lőrincz András, ganéját étette a parochussal.

Deliberatum [1.]: Fájalllya a Visitatio, hogy sok panasz vagyion az ecclesia ellen, hogy nem gyakorollyák az isteni szolgálatot, nevezetesen Gombkötő János, Fazakas András feleségestől és Váradi Mihállj régtől fogva sacramentummal sem élnek, azért a Szent Visitatiótól admoneáltatik az ecclesia, hogy az Isten házát gyakorollya, úgy a specificált személyek is sacramentummal éllyenek, mert ha meghalnak, számár temetések lészen.

Deliberatum [2.]: Minthogy a praedicatornak harmadideji, tavallyi s ez idei restantiai vadnak és defectusok a parochia körül, admoneáltatnak az ecclesia s egyházfiak a filiával együtt, a praedicator fizetését beszolgáltatassák, mivel a praedicator külömben itt nem élhet, úgy a fogyasztásokat is orvosollyák, pajtát csinállyanak, úgy a haranglábót felállítsák, kettős házások is külön bért adgyanak a Generalis constitutioja szerint, külömben más Visitation az engedetlenek megbüntettetnek a nemes vármegye constitutioja szerint.

1732

Visitatio facta Ebesfalvini 1732. die 12. Novembris.²²

Reverendus Nyitrai laudatur. Csizmadia György felöll hallatik, hogy más feleségéhez járna. Váradi Andor, Kádár István nem is élnek úrvacsorájával.

²⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 108.

²¹ Uo. 133.

²² Uo. 155.

Pénzbeli fizetése a papnak majd mind kün vagyon, a parochia kívülről tapasztatlan, kertek dőlőfélben vadnak, a köznek is nincs kapuja. Ernyén is Szabó József, Csonka István nem akar fizetni. Pénze vagyon az ecclesianak 12 ft. dr. 42.

Deliberatum [1.]: Csizmadia György a Visitationtól admoneáltatik, hogy amelly gyanús házhoz jár, oda ne járjon, sőt az infamia alólról magát expurgálja, különben az ecclesia ne patiallya.

Deliberatum [2.]: Minthogy a parochia körül tapasztatlan, kertek nem jók, közön is nincsen kapu, a parochiat megtapasszák, kerteket megcsinálják, a közön is kaput erigállyanak, különben másszor vármegye constitutioja szerint büntettetnek. Item mind itt Ebesfalván, s mind Ernyében az egyháziak a praedikátor bérít karácsonig beszolgáltatassák. Váradi Andor és Kádár István is admoneáltatnak, a templomot frequentálják, sacramentummal éllyenek, másként, ha meghalnak, számár temetések léssen.

1734

*Ebesfalvi Visitatio anno 1734. die 28. Januarii.*²³

Aedilis Szigethi János, Mészáros Péter. [172.]

Praedikátor fizetését itt s Ernyén bé nem szolgáltatatták.

Deliberatum: Serio admoneáltatnak az egyháziak, a praedikátornak elrendelt fizetését beszolgáltatassák, melyet szabad jó akarattyok szerint ígértenek mindenek, másként a vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek. A kerteket is a parochia körül megépíttessék a mostani egyháziak által. Kivált az ernyeiek eddig megatták, amit ígértek volt, most pedig benne elvontak Erneyi József s János uramék, azért jó bévehető bérül megadják, amit szabad akarattyok szerint ígértenek volt, másképpen megbüntettetnek más Visitation.

1735 ■ február

*Ecclesia Ebesfalvensis visitatur in Góg[án]Váralja 1735. die 16. Februarii.*²⁴

A praedikátor fizetését conventio szerint bé nem szolgáltatatták, nevezetesen Ernyében Szabó József, Farkas János már két esztendőre semmit nem adtanak. A parochialis ház fedetlen, kertek akörül rosszak.

Deliberatum: Itt Váralján visitáltatván az ebesfalvi ecclesia, értette a Szent Visitatio, hogy a mater ecclesiában sokan nem adták meg a praedikátor conventio szerint való bérít, úgy a filialis ecclesiában is Ernyében vannak, nevezetesen Szabó József és Farkas János nevű hallgatók, kik a praedikátornak két esztendőttől fogva nem fizetnek. Kihez képest serio admoneálja a Szent Visitatio azon mater és filia ecclesia egyházfiait, hogy a praedikátornak szokott bérít folytatás nélkül administrálják, ha kik pedig meg [193.] nem akarván a bérít adni, vakmerőképpen opponálnak magokat az egyháziaknak, azokon a nemes vármegye tisztei által executiot tétet a constitutio szerint a Szent Visitatio. Arról is admoneáltatnak az egyháziak, hogy a praedikátor házát megfedjék, s a ruínakat reparálják a parochia körül.

²³ KükEhmLvt prot. II/3. 171–172.

²⁴ Uo. 192–193.

1735 ■ november

*Ebesfalva visitatur in Gógány anno 1735. die 18. Novembris.*²⁵

A ministernek sok panaszí vadnak restantiaja aránt, melyet az egyházfiak, hogy administrálják, admoneáltatnak.

1737

*Visitatur ecclesia Ebesfalviensis anno 1737. die 22. Januarii cum filia Ernyiensi.*²⁶

Ernyén lakó Csonka László templomba soha nem jár, a ministernek mind a materben, mind a filiában sok restantiaja, kivált pénze, a parochia prorsus kert nélkül van.

Deliberatum: Léven sok restantiaja a tiszteletes ministernek és a parochia körül a kert teljességgel elsorvadván, ezek nem kevésbé arguálják az egyházfi és az ecclesia restségét, melyért büntetést érdemlenének. Admoneálja azért a Szent Visitatio serio az egyházfiakat, hogy minden halasztás nélkül kevés napok alatt a minister restantiaját felszedjék s administrálják, mert ha panasz lesz akármilyen kevés restantiaja felől más Visitation, az egyházfi a magáéból fizeti meg a nemes vármegye constitutioja szerént. Az ecclesia is admoneáltatik, hogy a parochia körül jó lézészást kertet erigáljanak, és a parochiat elpusztulni ne engedjék.

1738

*Visitatur ecclesia anno 1738. die 6. Februarii Ebesfalviensis tempore reverendi domini parochi Alexandri F[ábián] Bodosi, curatoris ejusdem nobilis domini Davidis Szabó de Dees, aediliumque Johannis Zótány et Michaelis Murvai.*²⁷

Reverendus minister ex omni parte bene recommendatur.

De a szent ecclesia e mostani szomorú időnek faciesse szerint adhortáltatik az Úrban, hogy az Isten dicsőssége mellett való buzgóságban meg ne hidegüljen, hanem minden szent utakon s módokon az méltóságos fő instantiak előtt allaborálly, hogy az Isten dicsőssége itten megmaradgyon. A szent ministerium is tellyes szívvel ezen dologban subveniálni igyekezzék, különben cselekedvén, ha tiszteletes prédikátorátul megfosztatik, és nem reménlhető casussa obveníál az ecclesianak, légyen ártatlan a szent ministerium.

Deliberatum: A tiszteletes atyafinak szokott bérét ki-ki administrállyá igasságoson, hogy az megnyomorodott, szegény helyben subsistálhasson jobban, különben a nemes vármegye és méltóságos Consistorium constitutioja szerint az engedetlenek megbüntettetnek. A szent communioval való élése peniglen mindeneknek idegen helyen interdicáltatik, hanem minden a maga ecclesiajában communicáljon.

²⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 200.

²⁶ Uo. 215.

²⁷ Uo. 250.

1740

*Visitatio celebratur in ecclesia Ebesfalviensi anno 1740. die 24. Januarii tempore pastoris reverendi domini Alexandris Bodosi, praesentibus civibus ejus ecclesiae.*²⁸

Reverendus minister laudatur in omnibus.

Difficultates: Kádár Mihály, Kádár Ferencz, Fazakas Sámuel, Őri István sem a templomba nem akarnak járni, sem sacramentummal nem akarnak élni, sem a tiszteletes miniszternek nem akarnak fizetni. A miniszternek marasztáskor tett ígéreteket az ecclesia nem [275.] praestálta. Vadenak egyéb panasszai is. Itt az ecclesianak semmije nincsen nyolc forintjánál több, insuper nagy periculumban vagyon itt mind a parochus, mind az ecclesia.

Deliberatum [1.]: Kádár Mihály, Kádár Ferencz, Fazakas Sámuel, Őri István admoniáltatnak, hogy a szent gyülekezetet frequentályák, a szent sacramentummal éllyenek, mert ha holtok történik, tisztességes temetések nem léssen, insuper a tiszteletes miniszternek is a tartozó fizetését megadgyák.

Deliberatum [2.]: Közőnségesen is az ecclesia admoniáltatik, hogy a tiszteletes miniszternek bérét befizessék, a ruínakat reparályák, de nevezetesen istállót csinályanak, hogy annál inkább is a tiszteletes miniszter sok szenvedési között békességesebb tűrő lehessen.

1741

*Visitatur ecclesia Ebesfalviensis Almásini tempore reverendi Alexandri Bodosi, praesentibus Davide Szabó, Michaele Murvai, Michaele Szabó anno 1741. 8. Martii.*²⁹

Difficultas: Szabó Mihályt a reverendus miniszter az isteni szolgálatnak idején kiküldette.

Deliberatum: Tiszteletes Bodosi Sándor atyánkfia Szabó Mihályt kiküldvén a szent gyülekezetből a cultusnak idején, absque praevia admonitione regula ellen cselekedett, azért őkegyelme admoneáltatik, hogy többé efélét ne pertentályan sub poena severioris censurae, Szabó Mihály atyánkfiát pengig kövess meg a gyülekezet előtt. Úgy Szabó Mihály is admoneáltatik többekkel edgyütt, hogy másszor az isteni szolgálat előtt [296.] részegítő italt ne igyanak, hogy a szent gyülekezetben ne botrántkoztassanak. Szabó Mihály atyánkfia is békességre ereszkedvén a tiszteletes miniszterrel, edgy mást kövessék meg, s a szeretetben maradjanak meg.

1742

*Visitatur ecclesia reformata Ebesfalviensis Almásini anno 1742. die 11. Januarii tempore reverendi domini Alexandri Bodosi ministri, praesentibus ecclesiae civibus Johanne Szigethi et aedili Michaele Morvai.*³⁰

Reverendus dominus Verbi Divini miniszter ab ecclesia recommendatur.

Difficultates: Fazakas Sámuel a templomat nem gyakorolja. A tiszteletes miniszternek sok bére restál.

²⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 274–275.

²⁹ Uo. 295–296.

³⁰ Uo. 311.

Deliberatum: A Szent Visitatio örömmel hallotta az ebesfalvi reformata szent ecclesianak a tiszteletes ministerrel való szép egygességét, adhortáltatik mindkét rész, hogy ennekutánna is az épületes szép egygességet tartsák meg. Fazakas Sámuel s más ollyak az Isten házát gyakorolják, admoneáltatnak. Nyilvánvaló restségek tapasztaltatik az egyházfiaknak a tiszteletes minister bérének bé nem szolgáltatásában, minekokáért a nemes vármegye constitutio[ja] szerint 3 hft. mulctáztatnak. Insuper admoneáltatnak, hogy a bért minél hamarább beszolgáltatassák sub poena severiore.

1743

Anno 1743. die 11. Januarii Visitatio continuatur in ecclesia reformata Ebesfalviensi.³¹

Verbi Divini minister laudatur ratione officii, tum ad mores, tum ad vitam.

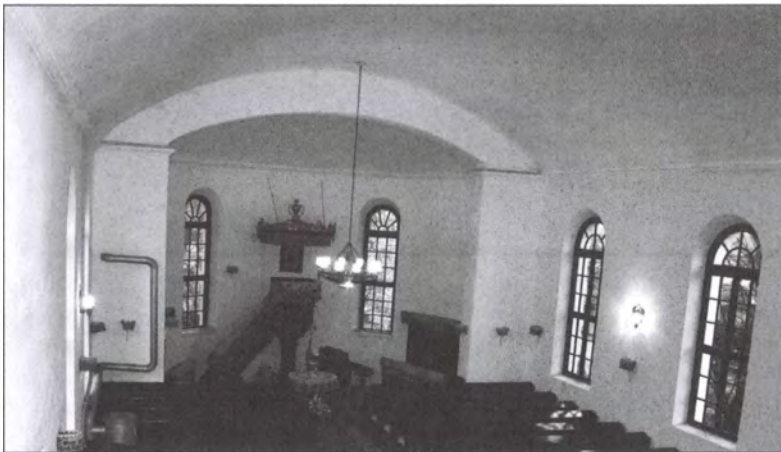
Difficultates: Fazakas Sámuel szinte esztendeje, hogy nem volt a cultuson, úrvacsorájával nem élt. Öri Lakatos István botránkoztató életer él feleségével, hitetlenül a tiszteletes minister szavára ezt mondotta: Üsse meg a ménkö az ebadta áldását, midőn mondotta volna a prédikátor: Az Isten áldása csak a feleségiért vagyon.

Difficultates: Ruinak vadnak. A tiszteletes minister kívánsága szerint csúrt csinályanak.

Ernyiensis filialis ecclesia: Tsonka László nem frequentálja a templomot, az olá vallás szerint böjtöl.

Deliberatum [1.]: Fazakas Sámuel admoneálja a Szent Visitatio, hogy templomot járjon, úrvacsorájával élyen, külömben, ha meghal, számár temetése lészen.

Deliberatum [2.]: Öri Lakatos Istvánnak tapasztalván a Szent Visitatio Isten ellen való terhes káromkodását illeténképpen, midőn a tiszteletes prédikátor mondotta volna: kegyelmeden a feleségiért vagyon az Isten áldása, nagy hitetlenül ezt felelte: Üsse meg a ménkö az ebadta áldását, mely gonosz mondását annakutánna is iterálta: Szarom abba az áldásba. Ez okon a Szent Visitatio excommunicálja, és a külső nemes vármegye tiszteinek recommendálja.

Templombelső

³¹ KükEhmLvt prot. II/3. 329.

1744

Anno 1744. die 10ma mensis Januarii visitatur ecclesia reformata Ebesfalvensis, pastore reverendo domino Alexandro F[ábián] Bodosi, aedile Petro Szabó.³²

Difficultas: Pap Ágnes férhezmenetele után suspectává tette magát.

Nota bene: Pro futura cautela: Az ebesfalvi reformatata ecclesia harangocskáját Keresdre Bethlen Ádám úr őexcellenciaja felvitette.

1745

Anno 1745. 10. Januarii visitatur ecclesia reformata Ebesfalviensis, Verbi Divini ministro Alexandro Bodosi.³³

Causa levata Mariae Tseke contra et adversus sponsum Michaellem Kis. Actrix agitur pro se contra et adversus sponsum. Deliberatum [1.]: Kis Mihály Tseke Máriát igaz úton-módon el-mátkásítván rendes és illendő emberek előtt, de az Actrix minden igaz ok nélkül repudiálván rendes mátkáját, ez okon tetszett a Szent Visitationak az Actrix (Inctusnak költségét, fáradságát readjudicálni és) az Inctustól separálni, ennekfelette az 74. canon³⁴ szerint az Actrix mulctázni, mivel a szent házassági vinculumat láttatott semmibe hajtani és vilipendálni.

A tiszteletes minister a nagyobb résztől az ecclesianak marasztatott.

Az ecclesianak készpénze vagyon 27 ft., Debreczeni uramnál 10 ft.

Difficultas: Tűzhajtás van Debretzeniné és a prédikátorné között. Deliberatum [2.]: Tapasztalván a Szent Visitatio, hogy a tiszteletes prédikátor seu az asszonyok háza népe között a viszongás csak a tűzhajtásból származott légyen, ez okon imponálja a Szent Visitatio mind a két félnek, hogy megbékélyenek, és egymást ezután tűzhajtásból származott gyűlölséges szókkal ne illessék.

Deliberatum [3.]: Szánakozva fájlalja a Szent Visitatio e kis ecclesiában egymáshoz való szeretetlenséget, ez okon adhortálja és admoneálja a Szent Visitatio az ecclesiat, hogy, mint igaz Krisztus tanítványihoz illik, egymáshoz szeretettel viseltesse, egymást terhet hordozván, és az elkezdett kis Istenes munkában nagyobbra menni törekedgyenek.

1746

Afflicta ecclesia Ebesfalviensis visitatur anno 1746. die 15. Februarii tempore reverendi domini Alexandri Bodosi, tanquam parochi, praesentibusque ecclesiae civibus.³⁵

Difficultates: A tiszteletes minister ellen való panaszok: 1-mo. Hogy igen sok helyre szolgál, mely miatt itt a helyben elmúlik az cultus. 2-do. A maga házát nem igyekezi a cultushoz accomodálni, néha bérakja a házát. 3-tio. Némely személyeket kihirdetetlen estve késén [!] copulálta.

³² KükEhmLvt prot. II/3. 347.

³³ Uo. 366.

³⁴ GK 74. kánon – lásd a 37. oldalon.

³⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 386.

1747

Ebesfalviensis ecclesia visitatur anno 1747. die 9. Januarii tempore reverendi domini Alexandri Bodosi ministri, praesentibus ecclesiae civibus.³⁶

Difficultates: A tavalyi bérének nagy része restantiaban vagyon. Sil András csak félbért akar adni. Özvegyek is némelyek nem akarnak fizetni bért. Farkas János Ernyében semmit nem akar adni.

Deliberatum: Amely egyházfiaknak idejekben restantiak maradnak, azon egyházfiak beszolgáltatassák a magok idejekben lévő restantiakat, mert ha időről időre haladnak a restantiak, magok az egyházfiak fogják megfizetni.

1748

Visitatur ecclesia Ebesfalviensis hic Almásini anno eodem et die [18. Januarii 1748.]³⁷

Farkas János sem a templomban nem jár, sem pedig a tiszteletes miniszternek nem fizet.

Deliberatum: Farkas János serio admoneáltatik, hogy mind az isteni tiszteletet gyakorollya, s mind pedig a tiszteletes miniszternek bérít megfizesse, különben a constitutio szerint megbüntettetik.

1749

Az ebesfalvi reformata eklezsia jövai.³⁸

A prédikátor fizetését a régi mód szerint. Vide in protocollo antiquo: E most mind megváltozott és adnak egy-egy nímet forintot.

Eklezsia javai: 1. Ezüst, egészen aranyas, köves lábas pohár. 2. Ezüsttányérocška. 3. Ejteles ónkanna és félejteles keresztelő ónkanna. *Cseréptál, csipkés kerületű.* 4. Abrószok nr. 3. Ugyan két szélből való gyolcsabrosz, rece vagyon benne. A más kétő sáhos, egyiket, az újjabbat conferálta Debretzeni Andrásné asszony. 5. Keszkenők nr. 2. 1. Patyolat, 6 ág szkófiommal varrott keszkenő. 2. Vékony gyolcs selyemmel és ezüsfonallal elegyesen varrott, a közepin ez a varrás: Jéhus. *Egy zöld selyem tafata keszkenő, arany csipke körülette, gróf Teleki Sára asszony ónagsága ajándéka, neve is rajta.* 6. Szőnyegek. Két dufla török szőnyegek. 7. Egy szép lévai, 1756-ban csinált kancsó, egy magyarországi fazakas ajándéka. [44.]

Tekintetes m[agyar]csesztvei Bágyoni László úr ajándékozott az ebesfalvi reformata ecclesianak egy 60 fontos harangot 60 esztendő korában, melynek elhozatására költött az ecclesia hft. 19 – tizenkilenc magyar forintot, anno 1779.

A templom szószéke

³⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 397.

³⁷ Uo. 407.

³⁸ KükEhmLvt Conscr. 1749. 43–44.

1750

*Visitatio celebratur in ecclesia Ebesfalviensi anno 1750. die 16. Januarii tempore
reverendi domini Alexandri Fábján, Verbi Divini ministri.³⁹*

Omnia se bene habent.

1751

Visitatur Ebesfalviensis ecclesia in ecclesia Gógányiensi anno 1751. die 3. Februarii.⁴⁰

Difficultates sunt tollerabiles.

1752 ■ január

*Anno 1752. die 20. Januarii Visitatio facta est Ebesfalvini tempore
reverendi domini Alexandri Fábján de Bodos loci ministri.⁴¹*

Satis superque laudatur reverendus minister. Difficultates privatim sunt exactae.

1752 ■ november

*Visitatur ecclesia Ebesfalviensis anno 1752. die 25. Novembris tempore
reverendi domini Alexandri Fábján ministri.⁴²*

Nulla difficultas contra ministrum.

Nánási György feleségestől nem jár a templomba, úgy Fazekas Sámuel is. Némellyeknél az eklézsia pénze vagyon, semmi interest nem adnak. Az ernyeiek közül némellyek nem akarnak bért adni, nevezetesen Farkas Móses. Itten is restantiai vadnak a tiszteletes ministernek.

Deliberatum: Az ernyeiek, kiknél restantiai vadnak a tiszteletes ministernek, admoníáltatnak, hogy intra 15 minden restantiaikat beszolgáltassanak, mert külömben a főcuratoroknak kiadatnak.

1754

*Visitatur etiam ecclesia Ebesfalviensis eodem die et anno [24. Januarii 1754.]
in ecclesia Várallyaiensi.⁴³*

In hac ecclesia nulla est difficultas, praeterquam ruinae reperiantur in parochia, de quibus adhortatur ecclesia [470]. Deliberatum: Minthogy a becsületes mesternek mindenféle sok restantiai vadnak, az istálaja is rossz, azért admoníáltatnak a tavalyi egyházfiak, hogy a következően-

³⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 437.

⁴⁰ Uo. 449.

⁴¹ Uo. 458.

⁴² Uo. 464.

⁴³ Uo. 469–470.

dő Partialisig minden restantiait beszolgáltatassák, az új egyházfiak pedig az istállót reparállyák, különben gravis animaversiojok leszen.

1755

*Visitatur etiam Ebesfalviensis ecclesia anno 1755. die 16. Januarii tempore reverendi domini Alexandris Fábján pastoris, praesentibus ecclesiae civibus.*⁴⁴

Hic nullae sunt difficultates a partibus, nisi quod Georgius Nánási simul cum muliere templum non frequentat, neque solvit stipendium pastoris. Más embereknel is vadnak restantiaik.

Deliberatum: Örült a Szent Visitatio azon, hogy ezen kicsin ekléziát ennyire való békességben s egyességben találtuk, ami pedig a tiszteletes minister restantiait illeti, ebben admoneáltatik a mostani egyházfi, hogy az idejébéli restantiaikat felszedgye, minthogy mindenik egyházfi köteles a maga idejébéli restantiaikat felszedni, annakfelette akit egyházfinak választanak, tartozzanak felvállalni.

1757

*Visitatur ecclesia Ebesfalviensis quoque in Visitatione Gógányiensi eodem anno et die [1757. 26. Januarii], praesente ejus loci parocho domino Alexandro Fábján et aedile, aliisque auditoribus.*⁴⁵

Deliberatum: A méltóságos Supremum Consistoriumnak dispositioja szerint és a Szent Generalis deliberatuma szerint az Isten házában senki magának örökös és tulajdon széket nem vendicálhat, mindazáltal az jó rendtartásért, hogy ki-ki tudgya observálni azon helyet, mely a tiszteletes seniortól és az ekléziától egy ideig kinek-kinek determináltatik, úgy az ebesfalvi oratoriumban is Debreczeni uramnak azon szék pro nunc keziben hagyatik ea conditione, hogy az Ötves Sámuel uram deszkái árrát fordítsa meg. Ötves Sámuel uram feleségének aggyon az eklézia más szék-helyet, melyre admonióltatik titulus Székel uram Almásról, hogy ekképpen a versengés ökegyelmek közül tolláltassék. Hogy pedig Debreczeni uram házanépével együtt és Ötves Sámuel uram másoknak nagy botránkozásokra, sőt az idegeneknek nagy csudájokra akkor jövéni ki a templomból veszekettek, egymást mocskolták, azért a Szent Visitatio mindketten ökegyelmeket bünteti külön-külön három forintig. Insuper admonióltatnak, hogy mostan egymást megkövetvén megbékéllyenek, s többé ne versengjenek, mellyet ha mellyik fél cselekednék, 6 forintig büntettetik.

1759

*Visitatur ecclesia reformata Ebesfalviensis anno 1759. die 3. Februarii, Verbi Divini ministro Alexandro Fábján, curatore Johanne Székely, aedili Andrea Visnyai, aliisque ecclesiae membris praesentibus.*⁴⁶

Reverendus loci minister recommendatur.

⁴⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 477.

⁴⁵ Uo. 498.

⁴⁶ Uo. 524–525.

*Ónkanna, MGK mester,
Segesvár, 17. század második fele*

Difficultates: Debreceni uram adós az ecclesianak hat máriásokkal, mellyeket vitt el az ecclesia ládájából Dömsödi uram Ágoston Ádámmal, az akkori egyházfiúval. A tiszteletes minísternek sok restantiaji vadnak, mind az ebesfalvi mater, mind az sz[ász]ernyei filialis ecclesiákban.

Deliberatum [1.]: Displicenter hallja a Szent Visitatio, hogy Debreceni András őkegyelme az ecclesia ládájából hat máriásokat kikérvén, megfizetése felett kíván versengeni, de ha őkegyelmének így tetszett, tetszett az ítéletnek, hogy őkegyelme sine strepitu legis ez hat máriásokat megfizesse. Ha külömben cselekeszik, ez deliberatumnak executioja azoknak recommendáltatik, akiknek illik. Ennekfelette kedvetlenül hallja azt is a Szent Visitatio, hogy említett Debreceni uram őkegyelme a prédikátor fizetésében igen sok haladékat szokott tenni, elannyira, hogy ma is adós még ez előtti három esztendőkre. Szent szeretettel intimáltatik őkegyelmének, hogy a tiszteletes minísternek megfizessen, nehogy valamiképpen az is nem reménlett executioban vétesék. [525.]

Deliberatum [2.]: Kedvetlenség az Szent Visitatio előtt mind az ebesfalvi mater, mind az szászernyei filialis ecclesiákban, hogy az hallgatók igen restek a tiszteletes miníster bérének beszołgáltatásában elannyira, hogy a tiszteletes minísternek mindkét helyen igen sok restantiaji vadnak, mellyért az egyházfiak méltán megbüntettethetnének, de most az differáltatik ea tamen conditione, hogy minél hamarébb beszołgáltassák, mert külömben poenaban incurrálnak. Ennekfelette, minthogy minden helységekben az filialis ecclesiák szokták segíteni az mater ecclesiat a parochialis háznak építésében s conservatiojában, azért adhortáltatik az említett sz[ász]ernyei reformata ecclesianak, hogy a matert segélje a parochia körül való szükséges dolgokban, ugyanott az hallgatók a búzát kalangyául fizessék meg ide Ebesfalvára beszołgáltatván. Farkas Móses is sokkal lévén adós, pénzzel, fával, admoneáltatik a megfizetésre, mert külömben debita executioval is megvétetik.

1760

*Visitatur ecclesia reformata Ebesfalvensis anno 1760. die 30. Januarii, ubi pie defunctus Alexander Fábíán Bodosi, pastor ecclesiae praefatae per decursum annorum 27, vitam cum morte commutavisset, praesentibus ecclesiae membris, curatore Johanne Székely, aedili Andrea Visnyai, aliisque.*⁴⁷

Deliberatum: Debreceni András őkegyelméről irattatott tavalyi ítéletét a Szent Visitatio most is helybenhadgya.

⁴⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 539.

1761

*Visitatur ecclesia reformata Ebesfalviensis anno 1761. die 18. Februarii, Verbi Divini ministro reverendo viro Francisco Désfalvi, praesentibus ecclesiae membris Michaelae Murvai, Andrea Debrecei, Johanne Székely, Andrea Visnyai, Michaelae Dömsödi, Francisco Ágoston, Stephano Albisi, Paulo Lőrincz, Paulo Csűrbíró, Johanne Szabó, Pap György, Samuele Tárkányi, Petro Szabó, aliisque.*⁴⁸

Deliberatum [1.]: Jóllehet ennekelőtte, úgymint anno 1759. die 3. Februarii Debrecei András őkegyelme, ebesfalvi reformatata ecclesia edgyik tagja adósnak találtatott vala a prédikátori bérben (sok remissio után) 3 - három rft., melyet maga is a Szent Visitatio előtt agnoscált, s ígérte is vala magát a megfizetésre az egész ecclesia előtt, mindazonáltal néminemű okokért abban is a Szent Visitatio egy forintat detrahálván adjustálja, hogy két hft. dr. 40 statim et de facto fizessen meg. Mindenekről megbékéljenek, hogy minden eddig való dolgok közöttök amnestiába mennyen. [557.]

Deliberatum [2.]: Veres János⁴⁹ is sok prédikátori bérrel találtatott vala adóssá most eszten-deje, maga penig nemine cogente verum sponte sua kötelezte vala magát 3 rft. megfizetésére, de néminemű okokért adjustálja a Szent Visitatio, hogy fizessen Veres János⁵⁰ két rft. Ezzel is az prédikátori özvegy megbékéljék, úgy az egész ecclesiával, s templomba járjon egész házanépével.

Difficultas: Sok restantiaji vadnak a ministernek.

1762

*Visitatur ecclesia reformatata Ebesfalvensis anno 1762. die 9na Januarii, pastore reverendo domino Adamo Imre, praesentibus ecclesiae curatore Michaelae Dömsödi, aedile Francisco Ágoston, Isacho Lőrincz, aliisque Andrea Debrecei, Johanne Székely seniore ut et juniore, Andrea Visnyai, Samuele Szalakmai etc.*⁵¹

Reverendus loci minister sacri ministerii candidandus satis superque laudatur. Praesens laus maneat ex imis cordis sui affectibus Sancta Visitatio apprecatur.

1763 ■ január

*Anno 1763. die 13. mensis Januarii visitatur ecclesia reformatata quae colligitur ex Verbo Dei in Ebesfalva, Verbi Divini ministro reverendo Samuele Zabolai, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Georgio Pap, aedilibus Johanne Szabó, Francisco Sombori, Andrea Debrecei, Michaelae Dömsödi, Johanne Székely seniore et juniore, Samuele Szalakmai, Paulo Csűrbíró, Francisco Ágoston, Isaacho Lőrincz, Francisco Kádár.*⁵²

Omnia sunt salva inter Verbi Divini ministrum et ecclesiam.

Curator Ión Lőrincz Isách, egyházfiak Tárkányi Sámuel és Daniel Ferencz.

⁴⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 556–557.

⁴⁹ Kihúzza és föléírva: Mihály

⁵⁰ Lásd az előbbi jegyzetet.

⁵¹ KükEhmLvt prot. II/4. 11.

⁵² Uo. 37.

1763 ■ november

Anno 1763. die 20. Novembris visitatur ecclesia reformata Ebesfalviensis in parochia Gógányiensi, Verbi Divini ministro reverendo domino Samuele Zabolai, praesentibus ecclesiae curatore Isaacho Lőrinczi, aedili Samuele Fazakas.⁵³

1764

Anno 1764. die 15. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata Ebesfalviensis in aedibus parochialibus quae est in GógányVárallya, praesentibus ecclesiae civibus curatore Isacho Lőrinczi, Francisco Sombori, Michaelae Dömsödi, Verbi Divini ministro reverendo domino Samuele Zabolai.⁵⁴

Difficultas: Reverendi Verbi Divini ministri socia vitae mulier mala morata. [63.]

Deliberatum: Hiteles relatiokból elégségesen kitanulta a Szent Visitatio tiszteletes Zabolai Samuel ebesfalvi minister atyánkfia ökegyelme feleségének, Péterfi Ersébethnek csaknem példa nélkül való papnéi rendeletlen, törvénytelen magaviselését, rothat[!] beszédét, a szent ecclesiában háborúság szerzését, férjének is, magának is, háza népének is veszedelmit munkálódását, és ezekhez hasonló minden rossz cselekedetét. Tetszett azért az ítéletnek intimálni, hogy Péterfi Ersébeth megjobbítsa életét, becsülje meg férjét, másokat is, papnéhoz illendő feddhetetlen életet élven, különben ezután való deliberatumban minden nem reménlett rosszat várhat magára.

1767

Visitatur ecclesia reformata Ebesfalviensis anno 1767. 16^a Decembris, pastore reverendo domino Petro Bányai, curatore Michaelae Dömsödi, aedili Josepho Lörintz, praesentibus aliis etiam ecclesiae commembris nempe Johanne Székelly, Isaaco Lörincz, Francisco Ágaston, Francisco Sombori et reliquis compluribus.⁵⁵

A nemes ecclesia és a tiszteletes minister között Isten kegyelmességéből vagyon csendes békesség. Difficultas: Panaszol a curator, hogy némelyek az ecclesiái dolgokban szót fogadni nem akarnak.

Deliberatum: Facul[tál]tatik a curator, hogy a modo imposterum, hogy ha ki vagy magának szavát meg nem fogadná a curatornak, vagy az egyházfinak, annyival inkább ha valakitől ki-sebbséggel illetetnének, minden kedvezés nélkül megbüntethesse, úgy mindazonáltal, hogy a büntetésben egy magyar forintnál feljebb ne mehessen.

Observandum: Méltóságos liber báró idősb Vargyasi Daniel István úr kedves élete párja, méltóságos gróf Pekrovinai Pekri Polixéna asszony önnagysága istenes indulattyából conferált az ebesfalvi reformata ecclesianak 100 ~ száz magyar forintokat, melly száz magyar forintokat maga idősb Vargyasi Daniel István uram önnagysága pótolta 7 ~ hét magyar forintokkal és az írt ecclesia is tévén hozzá három forintot, megyen in summa 110 ~ százötz magyar forintokra, melly százötz magyar forint summat kiadta az írt ecclesia Sz[ász]SzentIványra, olyan conditioval, hogy annak interesse járjon az ebesfalvi ministernek mindenkor. Ezen kiadott summaról pedig extál az ecclesia ládjában hiteles contractus.

⁵³ KükEhmLvt prot. II/4. 50.

⁵⁴ Uo. 62–63.

⁵⁵ Uo. 102.

1768

Anno 1768. die 19^a Novembris visitatur ecclesia reformata Ebesfalvensis, pastore reverendo domino Petro Bányai, praesentibus plerisque ecclesiae membris ut pote Michaelae Dömsödi curatore, Michaelae Vég aedili, Josepho Lőrincz, Francisco Ágoston, Johanne Szabó, Stephano Kováts et aliis.⁵⁶

Talál a Szent Visitatio a tiszteletes atyafi és az ecclesia között jó csendességet.

Observandum: Az ebesfalvi reformata nemes ecclesiában lévő némelly becsülletes hallgatók Istenhez való szeretetekből és a kicsin ecclesiához való keresztényi indulattyokból a Szent Visitatio előtt conferáltanak ezen nemes ecclesia számára 15 – tizenöt magyar forintokat olyan conditioval, hogy az a 15 forint summa légyen állandó capitalissa ezen nemes ecclesianak. Akik pedig ezen 15 forint summat magokhoz vészik, azok a modo imposterum, minden Visitatio alkalmatosságával, amit azon 15 forinttal fordíthatnak, jó lélekkel az ecclesia számára beadják, ha pedig valami casusból semmi tetemes hasznót azon summával nem fordíthatnának, legalább a legale interest megadni mindenkor a Visitatio előtt megfizetni tartozzék, mely interes fordíttasék ezen kicsin ecclesia javára és építésére.

Conferálták ezen becsülletes személyek: Kádár Ferentz conferált hft. 4, Tárkányi Sámuel 2, Sombori Ferentz 2, Kádár Dániel 1, Kádár József 1, Kis János 1, Ágoston Ferentz 1, Pap István 1, Molnár András 1, Székelly János 1. Summa hft. 15.

1770 ■ január

Anno 1770. 12^a Januarii visitatur ecclesia reformata Ebesfalviensis, pastore reverendo Petro Bányai, curatore Laurentio Isák [recte: Lőrincz Iszák], aedilibus Francisco Kádár et Martino Lőrincz, praesentibus ecclesiae membris Johanne Székely, Michaelae Dömsödi, Francisco Ágoston, Francisco Sombori, Samuele Szolokmai, Samuele Tárkányi, Stephano Pap, Andrea Visnyai, Georgio Pap et aliis.⁵⁷

Nem találtatott itt is, Isten jóvoltából, semmi difficultas.

1770 ■ december

Anno 1770. 9ma Decembris visitáltatott az ebesfalvi reformata ecclesia tiszteletes Bányai Péter ökegyelme idejében, curatorok voltak Lőrintz Isák, Kádár Ferentz és Lőrintz Márton, jelen voltak Székelly János, Dömsödi Mihály, Visnyai András, Sombori Ferentz és mások.⁵⁸

Az atyafi részéről nem volt semmi panasz.

Difficultas: Nagy háborúság vagyon a székekbéli elsőségért.

Deliberatum: Nagy hiba esett, hogy a Supremum Consistorium parancsalattya ellen ezen ecclesiában a templombéli székek felosztattak, amelyből sok háborúság származott. Azért végeztetik a felolvasatott constitutioban feltett büntetés alatt, hogy senki magának különös széket ne tartson, annyival inkább, minthogy a székek közönséges költségéből építtettek, hanem ki-ki üljön oda, ahova lehet, és aki elől bémegy, a szék végén meg ne maradjon, hanem üljön bé a

⁵⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 123.

⁵⁷ Uo. 143.

⁵⁸ Uo. 158.

falig, és másokat maga mellé örömmel bocsásson, külömben, ha ki ez ellen vétene és tetemesen megbüntettetik, magának tulajdonítsa.

1771

Continuatur Visitatio in ecclesia reformata Ebesfalvensi anno 1771. 16^a Decembris, Verbi Divini ministro reverendo domino Petro Bányai, curatore Francisco Sombori, aedili Martino Lőrincz, praesentibus ecclesiae membris Isaco Lőrincz, Andrea Lisznyai, Francisco Ágoston, Michaelae Dömsödi, Johanne Székely aliisque multis.⁵⁹

Salva sunt omnia.

1773 ■ január

Ugyanaz nap [1773. Januarius] visitáltatott az ebesfalvi ecclesia is Sombori Ferentz curator és Kádár Dániel egyházfi és az egész ecclesia jelenlétekben.⁶⁰

A mater ecclesia az atyafi ellen nem panaszol, magának az atyafinak sincs semmi panassza.

1773 ■ november

Continuatur Visitatio in ecclesia reormata Ebesfalvensi anno Domini 1773. die 17ma Novembris tempore reverendi domini Petri Bányai, praesentibus ecclesiae membris curatore Francisco Sombori, Daniele Kádár, Josepho Lőrincz, Isacho Lőrincz, Francisco Ágoston, Francisco Kádár. [212.]⁶¹

A tiszteletes minister aránt nincs éppen semmi difficultas, sem hivatalja, sem erkölce aránt.

Difficultas Ernyensis: Panaszol a tiszteletes minister, hogy az ernyei filialis ecclesiában némellyek importunáskodván[!] bért nem akarnak fizetni, nemkülömben a domádiak közül is némellyek. Intimálja a Szent Visitatio, hogy mind a két rendbéliek, mind az Isten házát gyakorolják, mind a tiszteletes ministernek bérít a kegyesség regulaja szerint megfizessék, úgy a mater.

1774

Ugyanazon nap, id est 17. Novembris 1774. visitáltatott az ebesfalvi ecclesia is.⁶²

Ahol egyéb difficultas nem adta magát elő, hanem némellyek, mint Kis Szabó János is nem akar a tiszteletes atyafinak bért fizetni, mely végre a templomat sem járja, melyben lett ez a rendelkezés: Akár gyakorolja valaki a templomat, akár ne, köteles legyen a curator az atyafi egész bérét az olyan emberen megvenni, erre mutatván, sőt expressis verbis megparancsolván ezt mind a nemes haza törvénye, mind a mi constitutioink, külömben ne is legyen a curatoron bizonyosan megesső büntetés alatt.

⁵⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 175.

⁶⁰ Uo. 199.

⁶¹ Uo. 211–212.

⁶² Uo. 232.

1776

Anno 1776. 18. Novembris continuative visitata est ecclesia reformata Ebesfalvensis tempore reverendi domini Petri Bányai, praesentibus ecclesiae membrs, curatore Francisco Sombori, aedilibus Andrea Molnár, Johanne Szathmári, Johanne Székely, Francisco Ágoston, Francisco Kádár, Martino Lőrinc et aliis.⁶³

Difficultas [1.]: Sok restantia vagy on a tiszteletes papnak a bérben, hogy a templomot nem járnak nímelyek, azért fizetni nem akarnak, melyről lett ilyen végezés: Tartsa magát az ecclesia az 1774-ben 17. Novembris celebráltatott Visitationak bölcs deliberatumához, és intra octavum ha a bért be nem szolgáltattya a curator, tehát a tekintetes Táblának az executiora általadattatik, noha ilyen példa még nem esett tractusunkban. A filialis ecclesiák is ehhez tartásuk magokat.

Difficultas [2.]: Noha a Szent Visitatio előre megkérte a szent ecclesiát, hogy semmi illetlen szó a szék előtt ne essék, mégis mindazáltal illetlenül viselte magát Sombori Ferencz és a tiszteletes papné ökegyelmek. Deliberatum: Mind a tiszteletes papné, mind Sombori Ferencz ökegyelmek a széktörésért büntettetnek egy-egy forintig az ecclesiái constitutioknak 9-dik articulussa szerint.

1778

Continuative visitáltatott 7° Februarii [1778.] az ebesfalvi eklézsia tiszteletes Lasontzi József atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén curator Sombori Ferencz, egyházi Székely József és Kádár György, az eklézsia tagjai között Ágoston Ferencz, Tárkányi Sámuel, Kádár Ferencz, Kovács István, Lőrincz Pál, Kádár Dániel és mások.⁶⁴

Isten kegyelmességéből a tiszteletes atyafi ellen semmi panasz nincsen.

1779

24ta Januarii [1779.] continuative visitáltatott az ebesfalvi reformat ecclesia tiszteletes Losonczy József atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Sombori Ferencz curator, szentegyháziak Kádár György, Székely József ökegyelmek és az ecclesia tagjai között Ágoston Ferencz, Pap István, Kádár Ferencz, Tárkányi Sámuel és mások is, úgy az ernyei filialis ecclesiából is Asztalos György, Farkas Imre és Szombati István.⁶⁵

Difficultas [1.]: Itt a tiszteletes atyafi ellen nincsen semmi egyéb [362.] panassza az ecclesianak, hanem hogy a régi szokás szerint, mikor a filialis ecclesiába mégyen estvéli cultusra, nem akar visszajönni és itt cultizálni. Deliberatum: A tiszteletes atyafi tartsa magát mindenekben a régi szokáshoz, hanem ha valami törvényes akadály meg fogná gátolni, olyankor pedig az ecclesia is ne difficultálya. A tiszteletes atyafi contradicál a deliberatumnak, contumaciter magát opponálja, s mindenekben magát illetlenül viseli.

Difficultas [2.]: A tiszteletes atyafi panaszol, hogy a domádi filialis ecclesia nem akarja a bért szalmájában fizetni. Deliberatum: Minthogy a domádi filialis ecclesianak maga írt papi conven-

⁶³ KükEhmLvt prot. II/4. 302.

⁶⁴ Uo. 350.

⁶⁵ Uo. 361–362.

tiojából világosan kitetszik, hogy szalmájában ígérték a bért, azért tartozik minden keresztyén hallgató a búzábert kalongyául fizetni, és Ebesfalvára a parochialis házhoz szállítani kemény büntetés alatt, mint az ernyei filialis ecclesia is cselekszik.

1779 ■ december

Continuáltatott a Szent Visitatio die 7^a Decembris [1779.] Ebesfalván kicsin eklézsiánkban, tiszteletes Losontzi József atyánkfia idejében, jelen valának pedig a Szent Visitatio előtt curator Sombori Ferentz, egyházfiak Kováts István, Lőrintz Márton, az eklézsia közönséges tagjai közül pedig Ágoston Ferentz, Tárkányi János, Késmárki Dániel, Fagarasi János, Székely József, Veres György, Tsúrbíró alias Lőrintz Pál, Kádár Ferentz és mások.⁶⁶

Istené legyen a dicsősség, nincs a tiszteletes atyafi ellen semmi panassza az eklézsiának.

Az ebesfalvi eklézsiának minden tagjai a Szent Visitatio előtt ígérék magokat arra, hogy ennekután a papi fizetést in perpetuum a fabér iránt határozza aszerint, hogy minden béradó gazdaember fizessen fél-fél szekér fát esztendőnként a tiszteletes loci ministernek, melyért az Istennek áldása nyugodjék meg őrajtok és maradékokon örökség szerint mindörökké.

A gyermekek taníttatása iránt itten is referálja magát a Szent Visitatio az elébbeni deliberatumokra.

Difficultas: Templomba nem akar járni Kádár Dániel és József. Deliberatum: Ha ezután panasz leszen irántok, solemniter excommunicáltatnak. [378.]

Observálta a Szent Visitatio, hogy a parochianak napkelet felül való oldalánál egészen végig a kertet elhagyta az eklézsia, bizonyoson azért, hogy kevesebb kertet csináljon, néhul egy lépésnyire, néhol félre. Melyre nézve parancsolja a Szent Visitatio, hogy intra quindenam az eklézsia kijáratassa, és oda kertet csináltasson, hogy az eklézsia fundussából legkissebb se vesszen el.

Curator lett most is Sombori Ferentz, egyházfiak Kováts István, Veres György, presbiterek lettenek Ágoston Ferentz, Kádár Dániel, Kádár Ferentz, Késmárki Dániel, Lőrintz Márton. Adóságait, hasznas leveleit számba vettük az eklézsiának.

1781

Continuáltatott a Szent Visitatio die 1^a Februarii [1781.] az ebesfalvi reformatata eklézsiába tiszteletes Dobolyi Dániel atyánkfia ökegyelme idejébe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Sombori Ferentz, egyházfi Kováts István, Kádár György, az eklézsia közönséges tagjai közül Ágoston Ferentz, Kádár Ferentz, Tárkányi Sámuel, Szathmári János, Pap György és mások.⁶⁷

A tiszteletes atyafi mindenben dicsértetik. Az ifjak Isten kegyelmességéből tanulnak itten is. A számadás véghezment itten is. Curator lett most is Sombori Ferentz uram, egyházfiak Lőrintz Márton, Szathmári János.

A domáldi filialis eklézsiából is jöttek volt ketten, úgymint Gergely József, Pető László. Egyházfi lett Gergely József.

⁶⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 377–378.

⁶⁷ Uo. 463.

1782

Visitáltatott continuative die 11^a Januarii [1782.] az ebesfalvi reformata eklézsia tiszteletes Dobolyi Dániel atyánkfia idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Sombori Ferentz, az eklézsia közönséges tagjai közül Ágoston Ferentz, Kádár Ferentz, Tárkányi Sámuel, Pap István és mások.⁶⁸

A tiszteletes atyafi dicsérterik mindenekbe.

Difficultas [1.]: Panaszolja a curator, hogy az eklézsia tagjai, ha valami eklézsiai dologért megszóllíttatnak, mingyárt szaladnak a titulus várasbírájához, és ott igyekezik bajokat igazíttatni, mégpedig az eklézsianak igen nagy romlására. Deliberatum: Valaki magát igaz eklézsia tagjának akarja esmérteni, a modo in posterum soha is az eklézsiai dolgokat, bajoskodásokat idegen bírák eleibe ne vigye, sőt amely dolgok folynak az eklézsiba, azokat senkinek idegennek meg ne jelentse, mert különben 12 magyar forintig megbüntettetik, ennekfelette az eklézsiban is utálatosnak, megvetetettnek tartatik.

Difficultas [2.]: Rab Jánosné valami erkölcstelenségbe elegyítván magát, melyért D[icső]-Sz[ent]Mártonba tavaly el is fogattatott volt a sokadalomkor, panaszul adgya fel az eklézsia. Deliberatum: [508.] Intra quindenam tisztítsa magát előttünk, mert különben törvényeink szerint cselekeszünk véllé.

Difficultas [3.]: Sok restantiaja vagyon a tiszteletes minsternek, de minthogy ígérték magokat arra, hogy rövid időn beszolgáltatják, azért most a Szent Visitatio is ennyiben engedelmeskedett. Számvétel jól véghezment.

Difficultas [4.]: Panaszolja az eklézsia, hogy most közzelebb 8^a Januarii a város notariusza egy-néhány hajdókkal a papi házra réájött, és minekutánna a tiszteletes papnak eleget panaszolt volna, és számba se vették, hanem megtagasztgálták, házára réárohtak, még a hajdók a csákányt réá felhúzták, hogy megüssék. Mely szerint egy fél hordó borát potentiose elvötték egy lovával együtt, azért, hogy cégér nélkül egy hordó borát árulni kezdette volt, holott eleget protestált, hogy vadnak előjárói, igazítsák törvényesen baját, de semmi sem használt. Mely dolgot a Szent Visitatio fog általadni a főcurator úr önagyságának igazítás végett.

Curator lett Ágoston Ferentz, egyházfiak Tárkányi János, Kádár György.⁶⁹

1783

Continuáztatott a Visitatio 23^a Februarii [1783.] az ebesfalvi reformata ekklézsiaiban tiszteletes Dobolyi Dániel atyánkfia idejében, jelen lévén a Visitatio előtt curator Ágoston Ferentz, egyházfi Kádár György és Tárkányi János, az ekklézsia több tagjai közül Sombori Ferentz, Kádár Dániel, Kádár Ferentz s mások is.⁷⁰

A tiszteletes atyafinak papi hivatala folytatása s magaviselete ellen nincsen panassza az eklézsianak.

Observatio [1.]: Panaszolja a tiszteletes atyafi és az ecclesia curatora, hogy mikor valami ollyas baj adja magát elő az ekklézsiaiban, hatszor is eljáratyák az embereket, s mégis öszve nem gyűlnek, melly iránt lón a Szent Visitationak ilyen végezése, hogy mivel itten az ekklézsia tagjai töb-

⁶⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 507–508.

⁶⁹ Uo. 507–508.

⁷⁰ Uo. 565–566.

bire mesteremberek, az eklézsiagyűlésre mívesnapokon nehezen jelenhetnek meg, tehát legyen ezután az eklézsia gyűlése vasárnap reggeli templom után, akkor a curatorok, egyháziak megmaraszhatták az eklézsiát. Mikor pedig oly dolog adja elő magát, hogy az arról való tanácskozást vasárnapra nem lehet halasztani, olyankor a curator, egyháziak, esküttek egybegyűlvén a tiszteletes atyafival együtt, úgy végezhetnek, mintha az egész eklézsia jelen volna. [566.]

Observatio [2.]: Lőrintz Mártonnak megparancsolá a Szent Visitatio, hogy ennekutánna a templomot ne kerülje, az eklézsiái dolgoktól is magát el ne vonnya.

Difficultas: Lőrintz Mártonné vádoltatik azzal, hogy rútul káromkodott, s maga is nem tagadá.

Úrasztali terítő, 17. század vége

Deliberatum: A káromkodásért eklézsiakövetéssel fizessen. Mindazáltal a férje kérésére s kezességére most az egyszer megengede néki a Szent Visitatio, oly conditio alatt, hogy ha ezután csak egyszer hallattassék káronkodása, a Szent Visitatio keményen meg fogja büntetni csallhatatlanul.

A számadás véghezment. A curator megmaradott. Egyháziak lettenek Székelly József és Rab János.

Az ernyei filialis ekléziából is megjelenének a Szent Visitation Aszalos György egyházi és Szombati Mihály, és jelenték, hogy mostan Istennek hála azon filialis ekléziában semmi ollyas baj nincsen.

1784

Continuáltatott a Szent Visitatio eodem die [2^a Februarii 1784.] az ebesfalvi reformatata eklézsiában tiszteletes Dobolyi Dániel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Ágoston Ferentz, egyháziak Székelly József, Rab János, az eklézsia több tagjai közül Sombori Ferentz, Tárkányi Sámuel, Pap István, Tárkányi János s mások is.⁷¹

Ezen eklézsiának nincsen, Istené a dicsőség, a tiszteletes atyafinak hivatala folytatása s magaviselete ellen semmi panassza.

Difficultas [1.]: Panaszolja a tiszteletes atyafi: 1°. Hogy az eklézsia hűtössei magok hivatalokban el nem jártanak, nevezetesen a múlt esztendőben újjzsengei úrvacsorájakor se curator, se egyháziak meg nem jelentenek, hanem magának kellett a tiszteletes atyafinak mind kenyér, mind bor iránt szorgalmatoskodni, templomot is sepretni. 2°. A tavaji[!] restantiait, mellyeknek a múlt Visitatiokor nyolcadnap engedtetett vala, még máig is bé nem szolgáltatták. 3°. A hallgatói közül sokan elébb becsüllik vasárnapokon a korcsomát a templomnál, kivált délutánn egy gazdát, gazdaasszonyt nem lehet a templomban látni.

Deliberatum: Ezen panaszok közül az első ami illeti, curator ökegyelme akkor fekvő beteg s cseléd nélkül lévén, maga sem mehetett, máshoz is azon dolog iránt nem küldhetett, hogy

⁷¹ KükEhmLvt prot. II/5. 32–33.

megjelennyék, az egyik egyházi, Székelly József ökegyelme is az idő tájban a városban jelen sem volt, azért ketten excusatusok, de az másik egyházi, Rab János ökegyelmének semmi bévehető mentsége ezen dologban nincsen. Ezért s emellett azon hibájáért, hogy ökegyelme az egyházi-ságról letett hite ellen medio tempore lemondott, büntettetik 3 magyar forintokig. Ami pedig illeti a másodikat, tudniillik a restantiakot, azokat a Szent Visitatio mingyárt város szolgálja által desummáltattya, a restansoknak annyit érő zálogjaikat elhozatván. Ad 3-um. Még egyszer inti a Szent Visitatio ezen ekklezsiának minden tagjait, hogy igyekezzenek jobb keresztyének lenni, az itten lakó idegen népek előtt az Isten házában [33.] nem szeretésével s kerülésével keresztyén vallásunkat nem mocskolni, mert ha többször is ez a panasz meglészen, érdemlett büntetéseket csálthatatlanul el fogják venni.

Difficultas [2.]: Panaszul adaték fel az is, hogy mikor temetés esik, a tiszteletes atyafi másod-magával mégyen csak a koporsó előtt, még sokszor az sincs, ki vigye a koporsót. Deliberatum: Parancsolja a Szent Visitatio, hogy minden gazdaember tartsa ezután kötelességének, hogy a vallásunkon lévő halottaknak tisztességtételeken megjelennyék, mikor lehet feleségestől egyjütt, s ha pedig tellyességgel nincs módja, elkerülhetetlen akadályá lévén, akkor is valami cselédjét elkülgye. Akik ezt nem cselekszik, toties quoties fél-fél forintig megbüntettessenek a curator és ekklezsia előljárai által.

A számadás jól véghezment. Curátorrá tétetett Kádár György, egyházfiakká Kádár József és Vátzi György.

1786

Continuáltatott a Szent Visitatio die 25^a Februarii [1786.] az ebesfalvi reformata ekklezsiában tiszteletes Dobollyi Dániel atyánkfia ökegyelme idejébenn, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Pap István, egyházfiak Mészáros József, ifj. Tárkányi Sámuel, ezen kívül Sombori Ferentz, Kádár Ferentz, Késmárki Dániel s mások is.⁷²

A tiszteletes atyafinak mind hivatala folytatása, mind magaviselete kedves az ekklezsia előtt.

Difficultas [1.]: Vátzi Péter a Szent Visitationak az 1784-dik esztendőbéli rendelete ellen a halotti temetésen meg nem jelent, inkább azalatt házában kártyázott, mellyért az ekklezsia a Szent Visitatio rendelete szerint fél forintig megbüntette, de sem zálogot nem adott, sem az ekklezsia hivatalára meg nem jelent. Deliberatum: Admoneáltattya a Szent Visitatio Vátzi Péter ökegyelmét az egyházfiak által, hogy az ekklezsiai rendeleteknek, ha az ekklezsia tagjának tartya magát, engedelmeskedjék, mert ha nem, a Szent Visitatio találja úttytát azon engedetlenségnek megorvoslásának.

Observatio [1.]: Emellett panaszul adaték az is fel, hogy a templomot írt Vátzi Péter ökegyelme nem gyakorolja. Eziránt is inti a Szent Visitatio, hogy többé ez a panasz ne hallattassék, mert különben ha mégis azon vakmerőségben marad, történvén halála, nem harangoznak néki.

Difficultas [2.]: Találtatnak két személyek az ekklezsiában, kik, amint az ekklezsia gondolja, tisztátalan életben találtattak, s magokat tiszt[ít]ani nem akarják. Deliberatum: Inti azokat is a Szent Visitatio, hogy azon személyek tizenötöd nap alatt tisztítsák magokat, és tisztáknak lenni megbizonyítsák, mert ha nem, azon tizenötöd napok után tisztátalanoknak lenni esmértenek. [91.]

⁷² KükEhmLvt prot. II/5. 90–91.

Observatio [2.]: Vagynak a tiszteletes atyafinak mostan is feles restantiai, mellyeknek bészolgáltatására időt engede még a Szent Visitatio a közelebb két hetek múlva lejendő Szent Partialisig, mellyre magokot a restansok kötelezék is.

A curator s egyházfiak megmarasztattak. A számadás is véghezment.

1787

Continuáltatott a Szent Visitatio die 25^a Februarii [1787.] az ebesfalvi reformatá ekkleziában tiszteletes Csávási Dániel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Sombori Ferentz, egyházfiak Késmárki Dániel és Szathmári János, ezen kívül Kádár Dániel, Kádár Ferentz, Vátzi Péter s mások is.⁷³

A tiszteletes atyafi a maga szent hivatalát híven folytatta, magaviseletével sem botránkozott, Istennek hála. A tiszteletes atyafi sem panaszol az ekkleziá ellen. Vagynak a tiszteletes atyafinak, kivált Ernyébe, feles restantiai etc.

1789

Continuáltatott die 24^a Martii [1789.] a Szent Visitatio az ebesfalvi reformatá ekkleziában tiszteletes Csávási Dániel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Késmárki Dániel, egyházfi Szabad Ferentz, ezeken kívül Sombori Ferentz, Lörintz Ferentz, Kádár Ferentz, Szathmári János, Fazakas János, Pap Mihály, Lörintz János etc.⁷⁴

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafinak papi szent hivatala folytatása ellen nincs panasz. Magaviselete is itt még eddig jó volt. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs egyéb panassza hallgatói ellen, hanem, hogy sok bére van restantiában, mellyről azt rendelé a Szent Visitatio, hogy specificatioba tévén, adja kezébe tiszteletes esperest uramnak, s el fogja igazítani. [169.]

Ad 4.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem templomot nem gyakorlók, úrvacsorájával nem élők Vátzi Péter, Fábián József, Rab Jánosné. Conclusum: Az egyházfi által ad-moneáltattya a Szent Visitatio ezen személyeket, hogy jobbitsák meg magokot, mellynek ha lessz foganattya jó, külömben, halálok történvén, számár temetések lészen.

Ad 5.: Az ekkleziá kevés javacsájában kár egyéb nincsen, hanem difficultas: Pap István, ezelőtt három esztendővel volt curator adóssa maradott volt az ekkleziának ötödfél forinttal, de az ekkleziá önként azon adósságot egy forinttra leengedte, de azt sem akarja megfizetni. Deliberatum: Azon háládatlanságával azt bizo-

Úrasztali terítő részlete

⁷³ KükEhmLvt prot. III/5. 107.

⁷⁴ Uo. 168–169.

nyítya Pap István őkegyelme, hogy az ekklezsiának azon engedelmességére érdemes nem volt. Admoneáltattyá pedig a Szent Visitatio őkegyelmét az egyházfi által, minthogy most nincsen idehaza, hogy ne légyen tovább is háládatlan az annyához, tudniillik az ekklezsiához, hanem azon egy forintot fizesse meg, mert ha törvényesenn kell keresni őkegyelmét, akkor annyit fog az ekklezsia praetendálni, amennyivel megadósodott volt.

A számadás véghezment.

Observatio: A curator és egyházfi kérék a Szent Visitatio, hogy promoveálná ezen ő panaszokat, hogy noha a felséges királyi rendelés szerint minden ekklezsiában sub nomine campanatoris az egyházfi vagy curator az adóbeli főpénz állól kivéterik, de itt tellyességgel még eddig ki nem vétetett. Ezt fogja is promoveáltatni a Szent Visitatio a Partialis Synodus által.

Ad 6.: A protocollumok jól vagynak.

1790

Visitáltatott 14^a Martii [1790.] az ebesfalvi reformata ekklezsia tiszteletes Tsávási Dániel atyánkfia őkegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Szabad Ferentz, egyházfiak Lörintz András, Pap Mihály, ezeken kívül Kádár Dániel, Késmárki Dániel, Mészáros József, Szathmári János, Vátzi Péter, Tárkányi János, Tárkányi Sámuel s mások is. A domádi filialis ekklezsiából Bojai Sigmond, Ernyéről Farkas László etc.⁷⁵

Ad 1. et 2.: Nincsen semmi panassza itten sem a mater, sem a filialis ekklezsiáknak a tiszteletes pap ellen. Magaviselete is, Istennek hála, illendő. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs egyéb panassza, hanem, hogy feles restantiai vagynak, de a restantiariusok rész szerint megegyezének, rész szerint már másutt és nem itt laknak.

Ad 4.: Botránkoztató személyly vagyon egy megesett személyly, mellyről lőn rendelés, hogy kövessen ekklezsiát. Item Rab Jánosné templomkerülő, úrvacsorájával nem élő, de emellett még most is tisztátalan életű. Ezekre nézve excommunicáltatik.

Ad 5.: Az ekklezsia javaiban kár nincsen. A számadás véghezment. Találtatott készpénz 148 mft. és 1 dr.

Observatio: 1-o. Az oratorium omlófélben vagyon, egyjik ablaka már ki is dőlt. Ezt meg kellene építeni, de erre nincs elegendő fundus. 2-o. Ernyén Erneyi László úrnál vagyon 60 forintya azon filialis ekklezsiának, melly már régen haszon nélkül hever. Ugyanott a templom, melly a reformátusoknak általengedetett, pusztulóba vagyon. Vagyon ugyan ott parochiális ház is külső appertinentiakkal együtt, mellyet a tisztelendő szász püspök úr arendaba adott ki, de ez is a lutherana ekklezsiának defectussával a reformátusokat illeti. [220.]

Ad 6.: A protocollatiok jól vagynak.

⁷⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 219–220.

1791

*Ugyanazon naponn [1791. Martius 14-dikén] visitáltatott az ebesfalvi reformata ekklezsia tiszteletes Tsávási Dániel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen valának a Szent Visitatio előtt curator Késmárki Dániel, egyházfi Tárkányi János, ezeken kívül Kádár Dániel, Mészáros József, Szathmári János, Kádár György, Tárkányi Sámuel, Pap Mihály, Kováts Márton, Pap Sándor stb [256.]*⁷⁶

Ad 1. et 2.: A tiszteletes papnak hivatala folytatása s magaviselete ellen ez a difficultas: Kétszer is részegen állott fel a tiszteletes atyafi a cathedra. Emellett az ekkleziának sok kárt tett, haszonra való fáit s még a jászlyot is elégetvén. Conclusum: Lészen erre gongya a Szent Visitationak, hogy igazításba vétesse. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak most panassza nincsen.

Ad 4. et 5.: Nihil.

Ad 6.: Botránkoztató személyek mások nem találtnak, hanem Szabadi Ferentz és Pap Susánna, kik egybeköltek, mégis külön laknak. Egyszersmind Pap Susánna beadá memorialissát, és kéri az alább megírandó okból házasságoknak annullatioját.

Deliberatum: Panaszolván Gombkötő Pap Susánna, hogy Szabadi Ferentz ötet ezelőtt öt esztendőkkkel elvévén, s véle egybekelvén, harmadnap múlva mindjárt férje, hite mellől elállván, ötet magától el is küldötte. Kérdettvén Szabadi Ferentz, miért cselekedte, egyéb okát nem adja, hanem hogy benne vagyon meggyőzhetetlen feleségéhez való gyűlölség, melyet hitivel is megerősíte. Emellett Gombkötő Pap Susánna is hitével erősíté, hogy soha köztök nem volt consummatum matrimonium. Ezt mások is a jelenvalók közül sokan így referálják, hogy ők soha öszve nem férhettek, mellyikben légyen a hiba, nem tudhatyák, de úgy tudják, hogy nem egymáshoz valók. Ezekre nézve, minthogy abban célját a Szent Visitatio el nem érheté, hogy őket öszvebékeltethesse és öszveadhassa, azért az ő házasságokat a Jus Connubialis 154-dik cikkelyének tartása [257.] szerint annullálja. Az annulationis onust Szabadi Ferentz tartozik megfizetni. Mindkét résznek pedig szabadságot ad a Szent Visitatio új és jobb házasságra való lépésre.

Ad 7.: Az ekklezsia kevés javaiban most kár nincsen.

1792

*Ugyanazon naponn [16. Aprilis 1792.] visitáltatott az ebesfalvi reformata ekklezsia tiszteletes Csávási Dániel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Késmárki Dániel curator, Kádár Dániel, Szathmári János, Tárkányi Dániel, Mészáros József, Fazakas János, Györfi Márton, Kádár György etc.*⁷⁷

Ad 1. et 2.: Papi hivatala ellen nincs panassza az ekkleziának, magaviselete ellen sem szólnak most a tiszteletes papnak.

Ad 3.: A tiszteletes papnak semmi méltó panassza nincs hallgatói ellen. Difficultas: Vátzi Péter, Szabad Ferentz protestálnak, hogy soha ezen papnak bért nem fizet, noha semmi helyes okát adni nem tudja. Deliberatum: Az írt személyek templomban is járni s bért fizetni is tartoz-

⁷⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 255–257.

⁷⁷ Uo. 304.

nak, vagy ha templomba nem járnának is, mégis tartoznak bérfizetéssel, melyet ha nem cselekesznek, vagyon úttya a Szent Visitationnak annak megigazítására.

Ad 4. et 5.: Nihil.

Ad 6.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem az előbb írt Vátzi Péter.

Ad 7.: Az ekklezsia javaiban kár nincsen.

1793

Martius 11-dikén [1793.] megvizsgáltatott az ebesfalvi reformata ekklezsia tiszteletes Csávási Dániel atyáknfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Késmárki Dániel curator, Mészáros József, Szathmári János, Tárkányi Sámuel, Ágoston György, Visnyai András, Visnyai János etc. [326.]⁷⁸

Az 1., 2-dikra: A tiszteletes atyafi ellen a jelenlevőknek semmi ollyas panasszok nincsen. A 3-dikra: A tiszteletes atyafinak feles restantiai vagynak, kivált özvegyasszonyok, de kiknek béreket a tiszteletes esperest uram magára vállalá, s a tiszteletes atyafinak megfizeti könyörületességből.

A 6-dikra: Botránkoztató személyek nincsenek.

A 7-dikre: Az ekklezsia javaiban kár, Istennek hála, nincsen.

Observatio: Ezen ekklezsiaiban 10 hallgatónál több nincsen, azok is olly rosszak többire, hogy a papi bért, melly egy személyre csak 11 susták, fizetni nem akarják. Van még egy-egy szekér fa, ezzel is tartoznak, de sokan protestálnak, hogy nem fizetik. A múlt esztendőre a tiszteletes esperest úr szerzette ki másunnan a fabért, hat forintot az emberek helyett, mégis háládatlanok, melly szerint itt a papnak élni éppen nem lehet, erre nézve valami módot kell keresni, melly szerint ezen dolog eligazíttassék.

1794

Februarius 27-dikén [1794.] visitáltatott az ebesfalvi reformata ekklezsia tiszteletes Tsávási Dániel atyáknfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Késmárki Dániel curator és Pap Pál.⁷⁹

Itten az egyházfiú meghalálozott volt, és szintén akkor temetéshez készültenek, mellyre nézve sem az egyházfi, sem más ekklezsia tagjai meg nem jelenhettek, és így a curatortól megtudakozván, ha nincs-e valami baj akármilyen dologra nézve, és azt felelvén, hogy nincsen, azzal időt nem töltöttünk, hanem utunkat követtük.

⁷⁸ KükEhmLvt prot. II/5. 325–326.

⁷⁹ Uo. 355.

1795

Azon naponn [1795. Martius 10-dikénn] megvizsgáltatott az ebesfalvi reformata ekklezsia is tiszteletes Tsávási Dániel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a tiszteletes Vizsgáló Szék előtt curator Késmárki Dániel, Ágoston György, Tárkányi Sámuel, Szathmári Sámuel, Adi János, Gyórfi Márton, Lórintz János, Vátzi Péter.⁸⁰

Az 1., 2-re, 3-ra: A tiszteletes atyafi maga papi hivatalát véghezvitte. Egyébiránt elég panassza van az ekklezsianak a tiszteletes atyafi ellen. Egyjik az, hogy a tiszteletes atyafi az ekklezsianak sok kárt tett, szilvafákat is kivágott. Emellett az ekklezsia azt is nehezen szenved, hogy gróff Bethlen Ádámné asszony önegységának karóinak magazint csinált. De kivált az utolsó helytelen feladás, mert a tiszteletes pap az írt gróffasszony önegysága udvarából vészen annyi segítségget, hogy azon dolgot mindenkor megérdemli önegysága.

Maga is a tiszteletes atyafi panaszolja, hogy a fizetés igen kevés, ami volna sem fizetik meg, úgyhogy lehetetlen itt egy emberséges embernek megélni. Erre nézve kéri a tiszteletes atyafi a Szent Vizsgáló Széket, hogy innen másuvá való változtatását munkálódn, ne sajnálja.

A 6-ra: Botránkoztató személyek, Istennek hála, most nincsenek.

A 7-re. Az ekklezsia javaiban nincs igazítható kár. A víz ugyan tett a külsőkben kárt, de arról nem lehet tenni. A számadás véghezment.

Observatio: Fogarasi Dániel nevezetű ebesfalvi becsületes malommester Istenéhez való buzgóságából ajánlá a Szent Visitatio előtt, hogy minden malombéli mérésből, azaz holnaponként ád az idevaló ekklezsianak két-két véka, felét elegyes búzát, felét törökbúzát, úgy, hogy annak fele maradjon az ekklezsianak, fele pedig a tiszteletes atyafinak subsistentiájára fordíttassék. *Nota bene: Ez hazudott, mert soha nem praestálta.*

1796

Ismét azon naponn [1796. Martius 4-dikénn] visitáltatott az ebesfalvi reformata ekklezsia tiszteletes Tsávási Dániel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Késmárki Dániel curator, Adi János egyházfi.⁸¹

Az 1., 2.: A tiszteletes atyafinak sem papi hivatalában, sem magaviseletében nincs most, Istennek hála, semmi hiba. A 3.: A tiszteletes papnak van panassza az ekklezsiaibéli személyeknek bérfizetésre való tehetetlenségek ellen, hogy azok is éppen nem elégségesek a paptartásra, s maga sem itt a megélésre.

A 4., 5.: Nihil.

A 6.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Vátzi Péter, ki is már sok esztendőktől fogva sem templomba nem jó, sem úrvacsorájával nem él. Conclusum: A Szent Visitatio inteti az egyházfi által, hogy legyen jó ekklezsia tagja, mert külömben más úton is eligazítani el nem mulattya, de ha hirtelen történnék magának vagy házanépének halála, számár temetése léssen.

A 7.: Az ekklezsia javaiban kár nincsen.

⁸⁰ KükEhmLvt prot. II/5. 385.

⁸¹ Uo. 411.

Observandum: Az ebesfalvi reformatata szent ekkleziában a hallgatók elfogytanak, elhaltanak, annyira megkevesedtenek, hogy a méltóságos FőConsistorium kegyességéből jární szokott 20 magyar forinton kívül alig jó bé esztendőnként 9, legfeljebb 10 magyar forint esztendei bérébe. Melyre nézve kéri a szent ekkleziá a Szent Visitatiot arra, hogy találjon valami módot a papi bér megjobbítása íránt. Válasz: Fogja a Szent Visitatio ezen dolognak megorvoslását a méltóságos FőConsistoriumnak ajánlani.

1797

Ugyanazon naponn [1797. 23. Februarii] megvizsgáltaték az ebesfalvi reformatata ekkleziá tiszteletes Tsávási Dániel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Késmárki Dániel curator, Lőrintz János és Pap István egyházfi.⁸²

Az 1., 2-ra: A tiszteletes pap, amint az állapottya engedí, maga hivatalát véghezvitte. Magaviselete ellen sincs semmi panasz.

A 3-ra: Nincs a tiszteletes atyafinak is semmi panassza az ebesfalvi reformatata ekkleziá ellen, de vagyon Sz[ász]Sz[ent]Lászlón két hallgató, kik nem fizetnek. Ezekről lőn az a rendelés, hogy az egyházfi admoneálja a fizetésnek megadása íránt, mert külömben más úton eligazítottatik.

A 6-ra: Botránkozóat személylek most nem taláztatnak.

A 7-re: Az ekkleziá javaiban kár most, Istennek hála, nincsen.

1798

Visitáltatott Februariusnak 8-dikán [1798.] az ebesfalvi reformatata szent [15.] ekkleziáiban tiszteletes Tsávási Dániel atyánkfia idejében, curator Késmárki Dániel, egyházfi Pap István, Szathmári János, Győrfi Márton, Kiss György, Lőrintzi János, Lőrintzi András s másoknak jelenlétekbén.⁸³

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafi öregségéhez képest papi hivatalát híven és szorgalmason véghezviszi, sem maga, sem házanépe erkölcselenségét, sőt illetlen magokviséletét is a hallgatóktól éppen nem tapasztalták.

A 3-dikra: Közönségesen szólván a tiszteletes pap az ekkleziára nem panaszol, hanem panaszu különes személyre ez a nehézség: Lőrintz András a tiszteletes atyafinak előttünk való világos demonstratioja szerént (melyet Lőrintz András sem tagada) tartozik in summa hft. 4 dr. 2, azaz négy magyar forinttal és két pénzzel. Végzés: Volna a Szent Visitationak hatalma reá, hogy Lőrintzi Andrason az írt papi bért városszolga által is megvétesse, de mivel magát kötelezé mielőttünk arra, hogy 2 ~ két hét múlva legalább felét befizeti, azután nemsokára azon summanak hátramaradandó részecskéjét, úgy a nálla lévő 5 ~ öt forint pénzbeli adósságát is az ekkleziának, erre nézve kemény kézzel még az egyszer most nem bánik véle a Szent Visitatio. De ha fogadásának eleget nem téssen, és még ezen okból panasz fog reá jőni mielőnkbe, a jövő Visitation a synodalis decisio szerént 3 ~ három forintig fog büntettetni.

⁸² KükEhmLvt prot. II/5. 442.

⁸³ KükEhmLvt prot. II/6. 14–15.

A 4-dikre: Botránkoztató személyek találatnak Mezei Gergelyné és Kádár Kata, kik közül az egyik, úgymint Kádár Kata maga vallyá, hogy paráználkodott az arendásával, a másiknak is paráznasága nyilvánvaló. Végzés: Kádár Kata a Látogató Szent Szék eleibe citáltatván, véghezvitt fertelmes cselekedetéről minekutánna vallást tett volna, ekklézsiakövetéssel büntettetett. Mezei Gergelyné hasonlóképpen a templomból post convictionem kitiltatván, reconciliatoria ítéltetett.

Az 5-kre: Egyházfiúnak béeskettetett Kiss György.

1800

Megvizsgáltatott Februariusnak 11^{dik} napján [1800.] az ebesfalvi reformatá szent ekklézsia tiszteletes Csávási Dániel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen voltak a Látogató Szent Szék színe előtt közcurator Késmárki Dániel, egyházi Ágoston György, az ekklézsia más közönséges tagjai Pap István, Lőrincz András, Györffy Márton, Szathmári János, Kádár András.⁸⁴

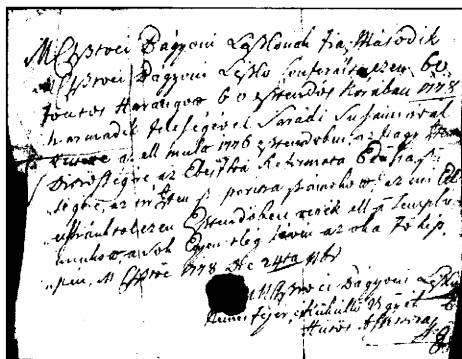
Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes öreg atyafi maga szent hivatala folytatására és külső alkalmaztatására nézve is dicsértetik a hallgatóktól.

A 3-kra: A tiszteletes papnak is nincsen panassza az ekklézsiára.

A 4-kre: Botránkoztató személyek nincsenek az ekklézsiában. Megjegyzés: Mezei Gergely és felesége botránkoztató életekkel megbántván az ekkléziát, excommunicáltattak. A férjfi azért, hogy feleségével mint nyilvánvaló paráznával lakott, az asszonyember azért, hogy mint kocsomárosné az arendatorra fogta és vallotta megviselődését. Mindketten félvén az ekklézsiái fenytéktől catholicizáltak az ország törvénye ellen, minekelőtte a magok megbotránkoztatott ekklézsiájokkal megbékéllettek volna, ezeket a maga vallására béverte az ide való Korbuly Krisztof nevezetű plebanus.

Az 5-kre: Az ekklézsia jovaiban kár nincsen. A 6-kra: Az ekklézsia ládájába a számvétel után maradt készpénz hft. 5 dr. 9 – öt magyar forint kilenc pénz.

A 7-kre: A curator a maga hivatalyában megmarad, úgy mindazáltal, hogy mint más ekklézsiái curatorok is, ország törvénye szerint sub nomine campanatoris a közönséges terehhardozás alól felszabadíttassék a tiszteletes Szent Visitationak interpositioja által.

Bágyoni László
harangadományról szóló levele

⁸⁴ KükEhmLvt prot. II/6. 78.

GÓGÁN¹

1650 ■ február

Gógáni et Wárallyiensis Visitatio 13. Februarii 1650. in ministerio Nicolaei Gyergyai.²

Wárallyiensis: Székely András judex, Nagy János alsó, felső Nagy János aediles, Boczki István, Kopán Georgy, Nagy István, Kopán Márton etc.

Vagyon egy gyilkos iffjú legíny exclusus, Albert Márton. [23.] Vagyon templom pénze ft. 50. Künnvaló adósságh kívül.

Gógániensis: Gyirkó Jakab judex, Intze Márton, Gyirkó Georgy aedilis, Székel Mihály, István deák, Vas Boldisár, Kopán Márton etc. Vagyon templom pénze ft. 14.

1650 ■ december

Gógániensis Visitatio 2. Decembris [1650.] in ministerio Benedicti Besenyei, rectore Michaelae Keresztúri.³

Cives: Gyirkó Jakab falusbíró, Gyirkó Georgy aedilis, István deák, Kopán Márton, Vas Boldisár etc.

Templum jövedelme: Találtunk mostan készpénzt ft. 21. Egy hordó bor is vagyon, continens urn. 36. Bor árra is vagyon ki, mellyről registromok vagyon. [30.]

Wárallyiensis eodem die et anno. Székely András judex, Nagy János aedilis, Nagy István, Kopán Márton, felső Nagy János cives jurati. Nihil difficultatis reperta.

1653

Visitatio Wárallyiensis filialis ecclesiae anno 1653. die 9. Januarii in ministerio Benedicti Besenyei facta.⁴

Copán Balás falusbíró, Nagy István egyházfiú, Copán György, Székely András, Copán Márton, Nagy János eskütt polgárok, examinati, fassi sunt nihil.

Matris ecclesiae Gógányensis: Copán Mihály falusbíró, István deák egyházfiú, Székely Mihály, Vas Boldisár, Copán Márton, Bosi György, Gyirkó György eskütt polgárok, examinati.

Deliberatum: Az gógániak az iskolának falát megéppítsék az jövőendő tavaszon sub poena ft. 6. Az templom tornácát deszkával bécsinályák az gógániak amennél hamarébb lehet sub poena ft. 6.

1654

Visitatio GógánWárallyiensis 19. die Februarii 1654. in ministerio Benedicti Besenyei.⁵

Gyirkó Jakab judex, Vas Boldisár aedilis, Székel Mihály, Kopán Márton, István deák jurati cives.

¹ 1752-ig Gógánváralja leányegyházközséget itt is vizsgálták.

² KükEhmLvt prot. II/1. 22–23.

³ Uo. 29–30.

⁴ Uo. 45.

⁵ Uo. 61–62.

Fateállják, hogy vagyon ft. 3 templom számára, vagyon esmét két negyvenes borok. Az scholaház puszta állapattal vagyon, demandáljuk az gógániaknak, hogy az jövő esztendőben helyben állassák sub poena ft. 6. [62.]

Várallyiensis: Volkán Márton judex, Szász János aedilis, Barrabás Benedek, Nagy István, Székel András, Kopán Márton etc. cives.

1655

*Visitatio Gógáni et Várallyiensis 23. die Novembris 1655. in ministerio Benedicti Besenyei.*⁶

Kopán Márton judex, Nagy János és Szitás György aediles, Barrabás Benedek, Fejér Benedek, Székel János, Sigmond Bálint jurati cives etc.

Gógániens: Haró Márton falusbíró, Székel Mihály és Gyrkó Georgy aediles, Simon Mihály, Kopán Mihály, István deák, Bosi Georgy jurati. Examinati, fassi.

Az parochialis pince elsenyvedett, hasonlóképpen a csűr is. Ezeket az várallyiak tartozzanak meghéppíteni az jövőndő Visitatioigh sub poena in talibus observata.

A scholaháznak hasonlóképpen mind pincéje, s mind kéménnyje elromlandó. Az gógániak azonképpen meghéppítsék azon poena alatt.

1657

*Visitatio Gógániensis ac Várallyiensis facta die 13. [Decembris] 1657., reverendo domino pastore Benedicto Besenyei existente.*⁷

Barrabás Benedek judex, Zékely János, Kopán Márton, Bereczki István, Osvát János edilis, fatentur nihil mali. Gógáni bíró János deák, Simon Mihály aedilis, Zékely Mihály, Gyrkó Georgy, Haró Márton jurati, fassi que nihil mali.

Committáltuk sub poena in Visitatione proxime antecedenti specificata a gógániaknak, hogy a schola pincéjét, kéménnyét megépítsék.

1676

*Bona et proventus ecclesiae Gógániensis cum filiali sua Várallyiensis.*⁸

Gógány habet in usu capitatum solvere pastori: 1. Gelimam tritici 20 manipulis constante. 2. Urnam musti. Viduae mulieres possessionibus orbae, telam canabeam mensurarum seu ulnarum trium. 3. Advenae dr. 12 deponunt. 4. Baptizationis gallina, copulationis plastrum lignorum praemium est. Pastori eidem dominus terrestis quartam rerum omnium decimabilium partem decimarum. [16.] Rectori: 1. Gelimam tritici confectam manipulis 25. 2. Urnam musti. 3. Panem solidum. 4. Viduae telam ulnae. 5. Advenae dr. 12.

⁶ KükEhmLvt prot. II/1. 71.

⁷ Uo. 77.

⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 15–17.

Bona parochialia: 1. Domus contiguae duae fuerunt. 2. Seminarium pusillum. Pomarium. Horreum et id genus alia, omnia templi termino juncta. 2. Schola septo suo templo conjuncta.

Bona ecclesiastica: 1. Campana exilis magnitudinis. 2. Cantari stannei duo, unus pro coenae Domini administratione, alter pro baptismatione habetur. 3. Poculum argenteum. 4. Mappae duae. 5. Sudaria de pulpito pendentia et suggesto.

Vinea una in vicinitate Michaelis Mihácz et Paulus Pálfi etc.

Filialis ecclesia Várallya: Totidem et tantumdem, quantum Gógány.

Bona hujus parochialia nulla, nisi pratum sub aggere [!] lacus superioris. Vicinus ejus agger dictus hinc illinc vero comunem pratum pagi. *Ager unus in vicinitate Johannis Szász.*

Bona ecclesiastica: 1. De suggesto pendens tapes siculicus praeterea sunt mappae tres et sudaria pulpito adjacentia et mensae eleemosynariae. Campanae tres fuerunt, duae earum juxta templum in coemeterio [17.] stabilimento ligneo extructo innitebantur. Tertia autem palae oblongae eique bifissae in medio pago erectae imposita erat 1660. Illarum una hac insignita erat inscriptione: ME FUDIT JOHANNES CZIBINENSIS 1640. Altera vero hac: ME FUDIT NICHOLAUS GEINAVER A. 1637. 2. Crater argenteus auro oblitus. 3. Orbis argento constans. 4. Cantarus stanneus major coenae dominicae, alter minor baptismatis administrationi destinatus.

Est vinea una in vicinitate Matthias Gábor et Valentinus Czolnokosi.

1677

Visitatio facta Generalis Gógányini 1677. die 16. Februarii in ministerio Johannis Sz[ent]Iváni et rectoratu Laurentii Illyefalvi per reverendissimum clarissimum ac doctissimum virum Gasparum TiszaBeczj, episcopum ecclesiarum orthodoxarum Transylvanicarum et per Joannem Sóthi, nec non reverendum dominum Stephanum Debreczeni, ubi et quando absque reprehensione omnia facta et reperta.⁹

Nota bene: A sz[ent]páli ecclesia követtye miá Enyedi János uramot Dánjánban mutatták volt, de a sz[ent]páli és u[g]rai hallgatói, midőn ezt eszekben vötték volna, hogy részekről nem esnék jól, újjólag szívesen marasztották Enyedi János uramot. Maradását azért ígérte úgy, hogy obligályák magokat a következő postulatumira és azoknak praestálására. Obligálták azért 1677. die 23. et 24. Martii tiszteletes Aknai István és tiszteletes Sz[ent]Simoni György uraim a Szent Társaság legatusi előtt az egész ecclesia képében kézbeadással (12 forintok bírság vagy büntetés alatt kellett lenni) szentpáli Fekete István, Demeter János, Bordi István, Bornemissza Mihály, Halász István, Szakács György, és u[g]rai Koczis István, Bordi Márton ezekre: I. A garaspénznek megadásának terminussát, tudniillik Úr napját megtarttyák, beszolgáltatták. II. A széna behordásának is jó és bizonyos időt s napot rendelnek. III. A búzát, akinek kalongyájában lészen, egy napon együtt beviszik, tudniillik ötödfél kalongyát ki-ki. Ha kalongyájában nem lészen, vékájában Szent Márton napra szerit teszik ötödfél vékának. IV. A fát is karácson napig megviszik, vitetik. V. A szántó földet kétszer megszántják, elvetik, boronályák ökegyelmének csak. VI. Szükséges épületeket, pajtákat, ólakot, földéseket, kerteléseket cselekesznek.

⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 63.

1682

*Generalis Visitatio facta Gógányini 1682. die 29. Januarii per reverendissimum, clarissimum ac doctissimum virum dominum Michaelem Tofaeum, episcopum ecclesiarum reformatarum vigilantissimum in Transylvania existentium, adjunctum habentem reverendum clarissimum ac doctissimum virum dominum Stephanum Beszprényi, seniore Udvarhelyiensem dignissimum, nec non reverendum ac doctissimum virum dominum Andream Galambfalvium, seniore tractus M[aros]Vásárhelyiensis meritissimum.*¹⁰

1685

*1685. 30. Januarii Visitatio facta Gógányini in ministerio reverendi domini Johannis Vásárhelyi et magisterio Laurentii Csávási, judex Vár[aljaiensis] Székely István, aediles Nagy János, Albert György, jurati Barrabás Mihály, Sigmond István, Ágoston János, judex Gógányiensis Simon István, aedilis Székely Miklós, jurati Deák János, Székely János etc.*¹¹

A gógányiaknak vagyon pénzek ft. 12. A praedikátor háza körül a kertek és egyéb éppületek leromolván, imponáltuk, hogy jövődre megcsinálják, sub poena ft. 12.

1690

*Visitatio facta Várallyaini et Gógányi 1690. die 16. Januarii Várallyaini, Volkán Balás hites bíró, szentegyházfiak Székely Miklós és Veres János, Gógánjból Volkán István és Kopán Mihály hites szentegyházfiak.*¹²

Az várallyaiaknak vagyon 40 veder borok. Az gógányiaknak vagyon 18 veder borok. Imponáltuk ökegyelmeknek, hogy az egyházfiaktól számot vegyenek és jövődében előadgyák sub poena ft. 12.

1712

*Visitatio in Gógány 1712. 13. Decembris, parochus non idique defunctus, de quo, vide supra p. 461., in praesentia rectoris Michaelis Vajai, edilium Georgii Török et Stephani Székely, juxta hos Johannes Molnár, Stephanus Volkány etc.*¹³

Jurati et examinati: I. De rectore ratione cultus bene testantur, sed in institutione puerorum negligentia accusatur, ita et ebriositate et conviciis.

II. De plebe, nil intollerabile.

III. Rector examinatus, de plebe ait, quod frigidi sint in profestivis diebus in frequentatione precum.

¹⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 100.

¹¹ Uo. 134.

¹² Uo. 158.

¹³ Uo. 478–479.

Az ecclesianak künnvaló adóssága van az itt való falubeli embereknél ft. 36 dr. 81, melyről lajstrom van az egyházfi kezében. Mihács uram is adós ft. 9. Jelenvaló pénze van az egyházfi kezében ft. 19 dr. 38. Jelenvaló bora is van 40 veder. [479.]

Deliberatum [1.]: Mivelhogy az becsületes egyházfiak 1. A praedicator s kivált az mester kerét meg nem csináltatták, az cinterem sem jó. 2. Az ecclesia adósságát is fel nem szedték, még csak interest sem vettek reájok, s most is kezesség nélkül van künn az ecclesianak nagy kárával. Azért az egyházfiak három-három forintokig megbüntettetnek, és parancsoltatik, hogy másszor mindent jól megcsináltassanak és az ecclesia adósságát interesttel edgyütt felszedgyék, másként sokkal több bírság esik rajtok. Solverunt ft. 3,72, reliqua concessa.

Deliberatum [2.]: Mivelhogy becsületes mester sokszor megrészegedett, és mint akármely rút katona, attával és egyéb rút szitkokkal szitkozódott, három forintot deponáljon, és itt az Szent Visitatio előtt az Istent megkövesse. Deprecationem perfecit, solvit ft. 1,8, reliqua concessa.

Az asztalra hoztak 9 ejtel bort. Acceptáltatik az egyházfiak ratiojokban, acceptáltatik. [!]

1713

Visitatio in Gógány 1713. 11. Decembris, jelen voltak az praedicator tiszteletes Kikellővári Mihály uram, mester Vajai Mihály, egyházfiak Takács István, Székely János, hallgatók Székely István, Gyirkó Mihály, Olá István, Hadi István.¹⁴

Az praedicatorról mindenkben jó tanúbizonságot tésznek, cselédíró is. Az mesterről is jó bizonságot tésznek, de gyermekeket nem tanít. Excusat, hogy nem küldik fel.

Az praedicator az hallgatókat az isteni szolgálatban resteseknek, kivált Szabó Mihályt, mondgya. Bernádi Gábor György íránt suspitio van, hogy egészen ki nem adta volna az quartat. Egyéb-íránt fizetéseket ökegyelmeknek beszolgáltatták.

Ecclesianak künnvaló adósságát, azmint tavaly előmondották, volt ft. 36, interesse azon kívül ft. 36,81, mégis Mihács uramnál is odavan az 9 forint, az tavalyi 40 veder bort is ökegyelmének adták hűtelben 14 forintért [dr.] 68. Ez esztendőbeli borokat is odaadták ökegyelmének, de ezzel az harang árrába odaengedik ökegyelmének. Az tavalyi jelenvaló 19 forintnak [dr.] 38 némely részével, ft. 10,20 zsendely[t] vettek. 4 forintot magok elköltötték, ft. 3 az mesternek adták, ft. 2 a falunak kölcsön dr. 18. Az adósságokról confuse vadnak. Jelenvaló borok van urn. 17.

Deliberatum: Az egyházfiak, noha tavaly is igen megintettek, curator úrnak parancsolattya is köztök járt, de mégis számadáshoz semmit nem készöltek, az ecclesia pénze confuse van, ecclesia kárára. A pajta sem jó. Ezekért esik rajtok 3–3 forint büntetés. Fizettek 4 horgast.

1714

A gógányi reformata ekklezsia jovai.¹⁵

Praedicator fizetése: 1. Minden házas ember ád búzát edgy-edgy kalangyát, mustot edgy-edgy vedret. *Vide anno 1732. die 12. Novembris.* 2. Az örökséget bíró majorkodó ifjú legények és özvegyek fél-fél bért, az örökségtelen özvegyasszonyok három-három sing vásznat. 3. Amelly házban

¹⁴ KükEhmLvt prot. II/2. 5.

¹⁵ KükEhmLvt Conscri. 1714. 24.

kettős házasok vadnak, kettős bérrel tartoznak. 4. Halotti praedicállásért ft. 1. 5. Házasok esketéséért a bennvalóktól edgy-edgy szekér fa vagy penig huszonöt-öt pénz, a künnvalóktól edgy-edgy forint. 6. Keresztelésért tyúk s kenyér. 7. Mindenféle gabonából, búzából, mustból quarta. 8. Minden ember edgy-edgy szekér fát ad, amellynek harmada a mesteré. II. A patronusok ex beneplacito, amit akarnak, adnak.

Mester fizetése: Minden házas ember ad edgy-edgy kalangya búzát, edgy-edgy veder mustot, edgy-edgy kenyeret. Örökséget bíró özvegyek, iffjú legények, zsellérek fél-fél bért. Örökségtelen özvegyek három-három sing vásznat.

Praedicatori örökségek: 1. Vagyon edgy szőlő, tekintetes nemzetes Miháts Ferencz uram őkegyelme adta, az őkegyelme Kund felől való szölejének az innetső szélin, mellynek Kund felől való szomszédgya az őkegyelme maga szöleje, Gógány felől való szomszédgya a gypű és a gypűn kívül a gyp. *Elcserélődött alkalmas szőlővel, vicinussa egyfelől Ba[ra]bás György, másfelől Vesselényi uram őkegyelme jobbágy szőlője. Egy szántóföld nyilra menőben, 13 vékás, fellyül szomszédgya Mihács Mihály⁶ uram földé, alól gubernator őexcellenciaja⁷ földé. Egy törökbúza föld Diós várában, egyfelől a vicinus a hegy, másfelől a gubernator földé.*

Ekklézsiái jók: Vagyon edgy kis harangocska. *Vagyon egy nagy harang, száznyolcvan forintos [/]. Edgy ezüst, trébellett aranyos pohár. Edgy-veress fejtővel szőtt abrosz. A praedicáló s éneklő székeken kendők. Patyolat keszkenő ezüst és arany fonallal varrott.⁸ Edgy székel szűnyeg. Edgy hold szőlő a Nagy Bükben, amellynek felső szomszédgya tekintetes nemzetes Miháts Ferencz uram, alsó szomszédgya Pálfi Pál. Egy virágos pléhsésze. Egy óntányér. Egy ezüstitányér. Egy sűrű recés patyolat abrosz. Egy fátyolkeszkenő, két végén csipkés. Egy keresztelő ónkanna. Egy ónpalack, ejteles. Egy ejteles csatornás ón[ka]nna. Egy len[gy]el sáhos abrosz. Egy kékes [ab]rosz. Egy tar[ka] görög szűnyeg. Egy tarka éneklőszékre való szűnyeg. Az ecclesianak Kund felé vagyon Tamástelkében erdeje, mellynek vicinussa egyfelől a sz[ent]iványi határ, másfelől a kundi határ.*

1715

Visitatio in Gógány et Várallya anno 1715. die 26. Januarii, jelen voltak a praedikátor tiszteletes Küküllővári Mihály uram mesterével Vajai Mihállyal edgyütt, másrésről pedig az hallgatók közül egyházfiak Kopány Mihály és Szabó Mihály, bíró Székely István, polgárok Volkány István, Székely Mihály, Székely György, iffjú Molnár János etc.⁹

A praedikátor felől tisztességes recommendatioval vagynak e kívül, hogy néhánykor megittasodik. A mester nem tanít, a templomban néhányszori ittassága miatt illendőképpen az éneklést is véghez nem vihette volna. Hogy az praedikátor quartálni kiment, ezt difficultálták. Fa iránt a várallyaiak nem tartják magokat a tavalyi dispositiohoz. Eziránt a mesternek is lévén panasza. Az ecclesia erdejét némellyek hordgyák.

Kopán Mátyás egy leánnyal való tisztátalansággal vádoltatik. Száva Mihály uramnál egy tisztátalan személy ecclesiakövetetlen lakik. Az Árkosi uram malmánál lévő rét a malom miá kár-

¹⁶ A nevet kihúzták és föléje írták: gróf Bethlen Ferencz.

¹⁷ Az előbbi két szót kihúzták és föléje írták: Kornis úr.

¹⁸ Az egész mondatat kihúzták és föléje írták: Egy karmazsin selyemmel s aranyfonallal töltött patyolat keszkenő.

¹⁹ KükEhmLvt prot. II/2. 24–25.

ban vagyon. Árkosi uramtúl zsendelyre conferált pénz oda vagyon. 8 ezeret meghoztak, 8 ezer restál. Az parochia kamarájával edgyütt megromladozott.

1. Deliberatum: Mind a mater, mind a filialis ecclesianak imponáltatik, hogy amint egyéb ecclesiakban is az szokás obtineál, úgy őkegyelmek is az praedikátornak és mesternek járandó egy-egy szekér fát minden gazdaember megvágván, maga bé is vigye.

2. A tisztátalansággal vádoltott Kopán Mátyás tisztítsa magát, secus excommunicáltatik.

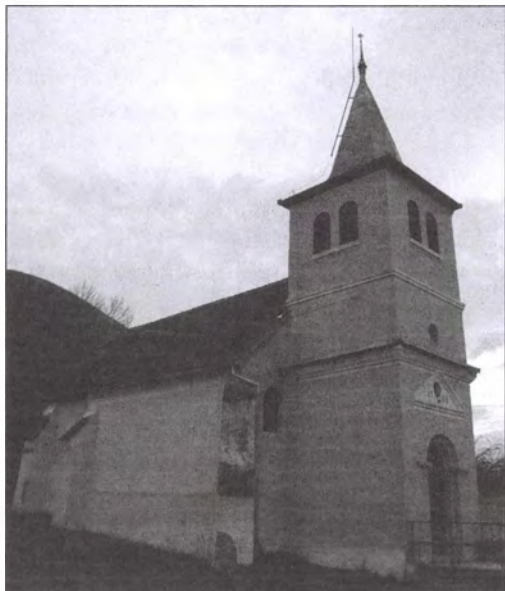
3. Az ecclesia erdejét se itt, se Várallyán senki ne hordgva, egyébaránt aki ott találta, behajtván marháját, 3 forintokkal büntetessék. Az ecclesia pedig ha reá nem vigyázna, 12 ft. poenan marad.

4. A Száva Mihály uramnál lakó tisztátalan személy iránt másszor is lévén admonitus őkegyelme, most is ex superabundanti őkegyelme intettetik, hogy azon személyt ott ne tartsa, hanem excommunicáltatik.

5. A parochia iránt serio imponáltatik az várallyai ecclesianak conjunctim az gógányival, hogy az praedikatori házat megépítse, külömben ezt elmulatván, hogy a jövő tavaszon meg nem építené, tehát Visitation 12 forint poenan marad.

6. Az egyházfiak semmi számot nem adván, intettetnek, hogy az számadáshoz ezután jó móddal készüljenek hiteles és helyes regestrumok lévén, külömben 3 forintokig külön-külön megbüntettetnek.

7. A mesternek már kétszer is lévén admonitioja az részegség iránt, de mégis dolgát nem remeliorálta, azért dolgát ad futuram Synodum Partialem relegállyuk.

A gógányi templom

1716

Visitatio facta in ecclesiis Gógán et Várallya die 7. Decembris anno 1716., praesentibus reverendo domino Michaelae Küküllővári, rectore Michaelae Sz[ent]Györgyi, civibus ecclesiae his: Stephano Olasz, Martino Molnár aedituus, Michaelae Székely, Georgio Török curatoribus, item de Várallya Johanne Nagy, Georgio Albert aedilibus, Stephano Sigmond, Petro Bota, Georgio Barrabás etc.²⁰

Reverendus dominus minister recommendatur, hanem vádoltatik, hogy caputokat nem olvas. A leányokat nem igen tanította az elmúlt nyáron. A marháit nem tartya a pajtában, ganét csinál csűrkertben s udvarán. A parochialis szőlőt nem jól műveli.

Rector commendatur, de gyermeket nem tanít, mivel nem is adgyák a szülék.

²⁰ KükEhmLvt prot. II/2. 42–44.

Iffjú Volkán István megházasodván, a feleségének hat holnapra gyermeke lett Gógánban. Váralljai Székely Jánosné tisztátalan életbe esett, és megesett Tamási Miklóstúl. Száva Mihály uramnál vagyon, s lakik egy asszony, ki is megviselősödött.

A gógániak igen hidegek az isteni tiszteletben még vasárnap is, kivált Székely György feleségestül ritkán mégyen templomba, úrvacsorájával pedig nem élnek. Vajai Mihály ignominiose bánik méltatlan a becsületes praedikátorral. Székely István lopásba egyelítette[] magát. Búzalo-pással is másvalaki vádollya. A karácsonban való vendégségeket s táncolásokat az iffjakban meg kell orvosolni. Kopán Istvánné becsületesen tractálta a praedikátornét.

A várallyaiak a praedikátor fáját az idén bé nem szolgáltatták, még tavalyi restantia is van nállok. Az ecclesia erdejét mégis pusztítyák. A praedikátor is a rétiben és szénájában az Árkosi uram malma miatt csak károsodik. A mester fizetésében is hátra vagyon, kivált itt és Várallyán is. Mustor nem adtanak némellyek. Várallyán két nőtelen iffjú legény nem fizet se mesternek, se praedikátornak. Száva János és Száva György uraimék elzálogosított földekből quartat nem adnak. Árkosi uram is jobbágyföldet bírván, mégpenig más emberét, belőle a quartat ki nem adgya.

Néhul a kertek fedetlenek a várallyaiak részéről. Az új háznak még héja vagyon, kamarája s padlása vagy héja építést kíván. Kund felől való kenderföldekből a quartat ki nem adgyák.

Deliberatum 1.: Volkán István feleségével edgyütt kövessen ecclesiat, másként excommunicáltatik, és abban lesznek. 2. Várallyai Székely Jánosné Tamási Miklóssal edgyütt a paráznságért tisztek keziben adjudicáltatnak, és az ecclesiaból excludáltatnak, s úgy Száva Mihály uramnál lakó egy asszony is a paráznságért.

3. Az gógáni ecclesia admoneáltatik, az isteni szolgálatban legyenek buzgók.

4. Székely István falu székin igazítsa dolgát, a crimine fassi magát tisztítsa, másként censuraja léssen, ha magát abból nem expurrgállya. 5. Az iffjú legények és leányok közt való karácsoni vendégséget, hegedülést és táncolást in perpetuum abrogáljuk, és az falu ezután ezt meg ne engedje, hanem megbüntesse, külömben a falu büntettetik meg érette.

6. Kopán Istvánné urastúl a becsületes praedikátort feleségével edgyütt megkövessék, ezután mind ők s mások afféléktől magokat abstineállyák, és praedikátorjukat s annak cselédyét megbecsüllyék, büntetés alatt imponáltatik.

7. A praedikátor és mester fa, búza s bor és egyéb fizetéseket az egyházfiak bészolgáltassák karácsonig, más egyházfiakra által ne hadják, úgy a tavalyi esztendőben lévő egyházfiak az ő idejekben elmaradt fizetéseket őkegyelmeknek, [44.] külömben a vármegye constitutioja szerint Visitatio után is erőssen megbüntetnek, úgy az ecclesiat is az egyházfiakkal admoneállyuk, jövődöre az új házban, amik hátra vagynak, megépítsék, úgy a mester háza körül is a gógániak kaput, pajtácskát, amint lehet, építsenek.

8. Imponállyuk mind a két ecclesianak, hogy fiúgyermeket a scholaban, leányokat a templomban való catechizatoria feljártassák.

9. Ami illeti ezt az új erdőt, melyet a várallyai ecclesia akar deputálni a régi ecclesia erdejéért, azt mi revideáltattyuk becsületes atyánkfiával, és micsodás és mennyi léssen, reportállyák jövődő Partialisunkra, akkor felőle ítéletet teszünk. Azalatt pedig a más régi erdejét ne pusztítsák az ecclesianak.

10. Magunk látjuk Árkosi uram malma miatt mely nagy kára legyen az ott való ecclesia réttyének, és így a becsületes praedikátornak. Azért tetszett a Szent Visitationak, hogy ahhoz hasonló rétet adgyon Árkosi uram érette, és az idei kárát őkegyelme a parochusnak refundállya, amint Miháts uramnak is felőle ígéretet tett. *Azonban ecclesia fundussán építvén malmot és annak sabbathaleát ki is adta az ecclesianak, minthogy ea conditione építtette az ecclesia földére, és az*

*ecclesiától is úgy engedtetett meg, de őkegyelme subtrahálta, azért...*²¹ [43.] Deliberatum: Várallyán Árkosi Ádám uram ecclesia fundusán erigálván malmot, minthogy ilyen okon engedtetett meg az ecclesiától, hogy őkegyelme a szombati vámot hetenként az ecclesianak kiadgya, ki is adta őt-hat esztendeig, már penig elvonta. Annakfelette azon malom miatt nagy kára lévén a gógáni parochusnak e malom mellett való rétiben, mivel az őrlők rajta tapodnak, szekérrel járnak, szántyák is a malomra, és így semmi hasznát nem veheti az oda való praedikátor. Azért Árkosi Ádám uram admoneáltatik, hogy azon malomnak szombati vámját, melynek kiadására magát obligálta volt, kiadgya ennekutánna avval edgyütt, amit az elmúlt esztendőben subtrahált. Úgy azon praedikátor kaszálórét helyében más hasonló rétet adgyon alkalmas helyen contractualiter bizonyos regiusok előtt, másképpen azon malmot, mellyet ecclesia híre s engedelme nélkül oda épített, semmiképpen az ecclesia nem patiállyá, hanem levágja és maga réttyit rehebeállyá. [44.]

11. Az egyházfiaknak imponáltatik, hogy azokat a possessorokat, kik a zálogosított jobbágyföldekből a quartat ki nem akarják adni, adják ki, külömben tiszt uraimékat őkegyelmeket felőle requirálván, az Approbata Constitutio szerint procedálunk őkegyelmek ellen. 12. A quartat tartoznak kiadni, azholott dézmás az hely, ha nyomásban van is az olyan hely, aminemű a Kund felől való kenderföld is.

13. A várallyaiak büntetés alatt admoneáltatnak, azholott majd romlófélben vagynak a parochialis ház körül való kertek s fedetlenek, karácsonig megépítsék, az egyházfiaknak gondgyuk legyen reá. Az új parochialis háznak építésében penig ami még hátra vagyon, építsék e jövő tavaszon, de az ajtókat és az ház hját karácsonig megépítsék.

A gógáni ecclesianak vagyon de praesenti pénze ft. 5 dr. 35. A mester Sz[ent]Györgyinnél vagyon adósság ft. 3. Praedikátor Küküllővári uramnál vagyon adósság ft. 3.

Az 1925-ben épített iskola

²¹ A 10. pontot kihúzták. Az utolsó mondat befejezetlen.

1720

*Visitatio celebrata in nomine Domini 1720. die 14. Decembris in ecclesia reformata Gógányiensi, loci ministro reverendo domino Gregorio Zalányi, rectore scholae Martino Diószegi, aedituis Georgio Török, Stephano Valkán, praesentibus ejusdem loci concivibus Johanne Székely, Stephano Kopán.*²²

Examinati auditores de vita, moribus et functione ministri. Recommendant perinde et rectorem scholae.

Loci minister examinatus de vita, moribus et diligentia auditorum, nihil mali de ipsis refert nisi quod, fa restantiaja mind papnak, mind mesternek vagyon künn, úgy az praedikátor török-búzaja, quartaja kinn vagyon.

Az ecclesia szőlője iránt difficultas vagyon. Az mester bérivel egy zsellér, Székely Mihályné, elment, az egyházfiak meg nem fizettettek. Az ecclesianak készpénze vagyon hft. 9 dr. 16. Bor vagyon urn. 12. Adósságban pedig feles adósság van kiadva, melyről most az ecclesia nem ratio-cinálhat. Az ecclesia rendben vegye karácsonban egyházfi változáskor.

Deliberatum [1.]: Az egyházfiak serio admoneáltatnak, hogy az scholamestert excontentállyák azon bér felől, mellyel Székely Mihályné elment, és karácsonig mind pap, s mind mester béri restantiajokot beszolgáltatassák, az ecclesia adósságát mindenünnen felszedgyék, hol periculumban vagyon, és jó helyre elocállyák, s az interessét szorgalmaztasson felszedgyék, karácsonban számot adgyanak szorossan mindenekről az egyházfiak. Az ecclesia szőlőjét megmíveltessék, és mostani borát is korcsoma alá adgyák, úgy az parochialis ház szomszédgyát serio admoneállyák, hogy az közkertet megépítse.

2-do. Az Miháts uram szőlője félét, ha tiszteletes praedikátor Zalányi Gergely atyánkfia az méltóságos úr Gyulai Ferentz uram tisztartójával megedgyezhett, és más szőlőt cserében adnak érette, két nemes [72.] ember előtt jó contractus alatt, mellyet az ecclesia ládjájában kell tenni, az Szent Visitatio nem ellenzi, sőt helyben hadgya.

1722

*Visitatio celebrata in ecclesia reformata Gógányiensi et Várallyaiensi matre una, altera filia anno 1722. die 19. Januarii, praesentibus reverendo loci ministro Gregorio Zalányi, scholae rectore Samuele Beczei, incolis Stephano Volkán, aedituo Daniele Papolczi, Martino Molnár, Stephano Oláh etc.*²³

Auditores de suo pastore optime quaeque referunt.

Pálfi Annók férje nélkül hitetlenül lakik a faluban. Más, egy Jutka nevű asszony hasonlókép-pen. A mesternek nincsenek tanítványai.

Készpénz adóssága az ecclesianak vagyon ft. 11,14 pénz. Pénz adóssága azon ecclesianak vagyon ft. 15,43 pénz.

Reverendus pastor ab ecclesia Várallyaiensi accusatur: Száva Mihályné asszonyomnál hivatalát nem illető irogatásokban ingerállyá magát, signanter Árkosi Ádám uram ellen citatoriat írt. Sütő Györgyné nem akar urával edgyütt lakni.

²² KükEhmLvt prot. II/2. 71–72.

²³ Uo. 105.

Késpénze a g[ógán]várallyai ecclesianak vagyon ft. 8,80 pénz. Pénz adóssága azon ecclesianak vagyon ft. 62,71 pénz. Bora vagyon urn. 2 oct. 2.

1. Deliberatum: Várallyán Sütő Györgyné admoneáltatik, férjével edgyütt lakjék, különben excommunicáltatik.

2. Deliberatum: Az ecclesia adóssága iránt az Szent Visitatio végezése ez, hogy az egyházfiak, azhol az adósság káros helyen volna, felszedgyék, s jobb helyre elocállyák, azhol pedig meghagyható, hadgyák ott, csak interessét levállyák, vagy mustul, vagy 10 per 100. A haranglábot pedig restaurállyák, és az cimenterium körül lévő deszkázatot megzsendelyeztessék.

3. Nyolcezer zsendelyét azon ecclesianak, akire mediante inquisitione reábizonyíthattya az ecclesia, hogy a templomot felvervén, onnan kivitte, rajta az ecclesia ezen adósságát tisztetek erejek által is megvehesse.

1723

Visitatio habita in ecclesia refomata Gógániensi 18. Januarii anno 1723., praesentibus reverendo domino Gregorio Zalányi loci ministro, rectore scholae Samuele Beczei, aedituo Georgio Török, incolis Michaelae Oláh, Stephano Volkán.²⁴

A reverendus minister felől jól emlékeznek különben, de vagyon ilyen panasz felőle, hogy vasárnapokon maga csak egyszer praedicál. Nem olvas caputokat continue, gyakran elmulatván a catechizatiot is.

Vajai más, egy asszonnyal egy házban lakik, egy sőt, kenyeret eszik vele. Farkas István is más, egy Kata nevű asszonnyal edgyütt lakik, holott azelőtt is edgyütt fertelmeskedtek.

A dominus parochust Várallyára hivatván számadásra, az egyházfiakat lepírongatta. Ecclesia erdejében lopva mentenek szolgálai két ízben is. Sokat is jár széllyel. A mester Catechesist nem tanult a Szent Generalis impositioja szerint. Feleségét is nem tanította olvasni.

Vagyon késpénze az ecclesianak hft. 23,72 pénz. Item korszomapénz hft. 11. Pénz adóssága vagyon hft. 15.

Az várallyai filialis ecclesiabul jelen voltak egyházfi Szitás István, Kopán Mátyás, Albert Mihály, Veres György és Sigmond Mihály. Késpénze az várallyai ecclesianak vagyon ft. 1,44 pénz. Pénz adóssága vagyon hft. 18. Must adóssága urn. 46, búza metr. 14.

1. Deliberatum: A reverendus minister intettetik az Szent Visitatiótul, ezután az caputok olvasásában, catechizálásban szorgalmatosb legyen, az ecclesia kárával széllyel ne járjon. A mester pedig, mivel az Szent Generalis impositioja szerint Catechezist nem tanult, háza népét is nem tanította, ezért 3 forintokkal büntettetik.

2. Deliberatum: Vajai Mihály, minthogy feleségével való dolgát nem igazította, hanem másoknak botrányozásokra ma is egy asszonnyal egy házban lakván, feslett élete felől nagy gyanóság vagyon, részeges és vakmerő, azért mint olyan incorrigibilis, excommunicáltatik, az ecclesia is ne szenvedgye el. Farkas István is Miháts uram házánál más asszonnyal edgyütt lakván, vétkes conversatiojok felől nagy gyanóság vagyon, mellyhez képest az Szent Visitatio imponállyá nekik sub excommunicatione, hogy edgyütt ne lakjanak.

²⁴ KükEhmLvt prot. II/2. 131–132.

1724

*Visitatio [1724. Februarius] in ecclesia reformata Gógániensi tanquam matre et filia Várallyaiensi, praesentibus ab una parte rectore scholae (reverendus loci minster ob certas rationes absens erat), Samuele Beczei, ab altera Martino Molnár, Georgio Török aedituo, Nicolao Oláh et aliis.*²⁵

Vajai Mihály Gyirkó Mihálynéhoz jár. Farkas Istvánnak botránkoztató társalkodása vagyon Miháts Ferencz uram szolgálójával. A mester feleségét nem tanította, Catechezist is nem tanít. A mesternek nincsenek tanítványi. Ökegyelmeknek fa restantiajok vagyon.

Készpénze az ecclesianak vagyon ft. 2,30. Pénz adóssága azon ecclesianak van ft. 38,46. Bora vagyon urn. nr. 35.

1. Deliberatum: A mester, Beczei Sámuel, minthogy az Szent Generális impositioja szerint Catechezist nem tanult, feleségét is olvasni nem tanította, s tanítványi is nincsenek, ez okon 3 forinttal büntettetik.

2. Deliberatum: Vajai Mihálynak, amint értyük (ezelőtt is lévén erről kemény admonitioja), mégis mind e mai napig azon asszonnyal való gyanós és botránkoztató társalkodását continuálja, azért újjólag ex superabundanti inti severe az Szent Visitatio, azon asszonyhoz s házához se edgyszer, se másszor ne járjon, melly admonitionknak ha mégis nem engedelmeskednék, egyátallában excommunicáltak.

Várallyai tavalyi egyházfiak számot nem adtanak. 1. Deliberatum: Az tavalyi várallyai egyházfiak, minthogy számot nem adtanak, az ecclesia adósságát jó rendbe nem vették, erről való parancsolattját jó eleve folytatván tiszteletes esperest uram, de siketségre vették, s kötelességeket eziránt nem cselekedték, ez okon az nemes vármegye constitutioja szerint büntettetnek. Insuper admoneáltatnak, hogy minél hamarébb mindenekről számot adgyanak, alioquin duplummal büntettetnek.

1725

*Visitatio in ecclesia reformata Gógániensi tanquam matre et Várallyaiensi uti filia anno 1725. die 2. Februarii habita, praesentibus ab una parte reverendo parochio Gregorio Zalányi et rectore scholae Benedicto Dálnoki, ab altera Stephano Kopán aedituo, Stephano Oláh, Stephano Volkán, Daniele Szabó, Georgio Török et aliis aliquot incolis.*²⁶

Reverendus minister ab auditoribus bene recommendatur secus, hanem illyen panasz vagyon ellene, hogy azt mondotta: Az huncfut paraszt embereknek nem adok én portiot, nem adok kezdő bort. Szabó Dánielt rossz disznónak mondta.

A mester attya, Pál András, hitetlenül távol lakik feleségétől, gyilkosság felől is gyanóság vagyon hozzá. A mester sokat jár széllyel, esztendejének felét is széllyeljárásban tölti el. Becstelen szókot szóllott ezt mondván: Szart hajtok az ecclesiara. A kerteket rontya. Volkán Istvánnak ezt mondotta: Paraszt seggből esett Száva Péter uramnak kulcsára. A mestert nem marasztotta az ecclesia, sem az gógányi, sem a várallyai. Szüretkor midőn mustbéréket percipiálták ökegyelmeknek, hamis ejtellel s viderrel mért volna, s kihamisította őket.

²⁵ KükEhmLvt prot. II/2. 154.

²⁶ Uo. 176–177.

A papnak és mesternek restantiajik vagyon, kivált a mesternek 8 szekér fa restantiaja Várallyán. Késpénze az ecclesianak ft. 2 dr. 19. Pénz adóssága azon gógáni ecclesianak ft. 48 dr. 19. Bora urn. 17 ejt. 4.

Deliberatum [1.]: Szabó Dániel, minthogy a praedicator indabite vádolta olyan váddal, melyet nem comprobálhatott, ezért méltán adjudicálhatná a Szent Visitatio, hogy az praedicator a hamis vádért Szabó Dánielen becsületit megkeresse. De hogy a dolog csírájában megfojtassék, tetszett az, hogy őkegyelmét in praesentiarum megkövesse. Intetik [177.] mind a reverendus minister, mind a hallgatók, becsüllyék meg egymást, a praedicator hallgatóit, az hallgatók viszont praedicatorjokat, különben amellyik fél ez ellen vétene, a kemény animadversiot el nem kerüli.

Deliberatum [2.]: A mester mind az ecclesia, mind az magános személy, Kopán István ellen mondott mocskos szaváért megérdemlené az büntetést, amellyet most az egyszer le hagy az Szent Visitatio, úgy mindazonáltal, hogy másszor hallgatóit illy becstelen szókkal maga ellen ne exasperállya, különben kemény büntetése leszen.

Deliberatum [3.]: A Várallyai egyházfia intetik, a mesternek restantiait Várallyán beszolgáltatasa a jövő Partialisig, különben a büntetést el nem kerüli.

Deliberatum [4.]: Pál András sok esztendőktől fogva feleségétől távol lakván, innen haza mennyen feleségéhez, vagy azt hozza ki magához, hogy különös botránkoztató életet ne éllyenek, különben az ecclesia ne szenvedgye el.

1726

*Visitatio in ecclesia reformata Gógániensi habita anno 1726. die 21. Januarii, tanquam matre ac Várallyaiensi uti filia, praesentibus ab una parte reverendo ministro Gregorio Zalányi, rectore scholae Michaelae Uzoni, ab altera Georgio Török, Stephano Volkán, Martino Molnár, Stephano Oláh, Joanne Székely, Michaelae Oláh etc.*²⁷

Auditores de suo pastore in omnibus bene reminiscuntur.

Gubernator őexcellencia jobbágyi semmiben nem bonificáltak a quartat. A ministerek esztendőbeli fáit karácsony után szokták béhozni. A cimiterium körül levő kertek nem jók, ugyan a parochia körül is vagyon fedetlen kert. A pajta fedele is rossz.

Várallyán Székely György káromkodásáért a tisztektől megbüntettetett.

Késpénze az gógányi ecclesianak vagyon ft. 6 dr. 41. Kész bora urn. 20. Adósságpenze azon ecclesianak vagyon ft. 52 dr. 12.

Deliberatum [1.]: A praedicatornak és mesternek házaik körül lévő romlásoknak meg nem újjíttasokért és a cimiterium körül lévő rossz kertekért megérdemlenék a tavalyi egyházfiak a büntetést, melyet leengedvén az Szent Visitatio, intettetnek a jelenvaló egyházfiak, a megnevezett romlásokat megújjíttassák, az praedicator fáját is ne csak karácsony után, mint eddig, hanem azelőtt is, amikor kívántatik, apránként meghozassák, különben tisztekbén való el nem járásokért megbüntettetnek. [10.]

A várallyai ecclesianak vagyon késpénze ft. 1, búzája szemül cub. 8 metr. 2.

Deliberatum [2.]: Várallyán Székely György káromkodásáért excommunicáltatik. Adósságpenze azon várallyai ecclesianak vagyon ft. 9. Bora az falunál urn. 12.

²⁷ KükEhmlvt prot. II/3. 9–10.

1727

*Visitatio in ecclesiis reformatis Gógányiensi tanquam matre et Várallyaiensi uti filia anno 1727.
die 25. Januarii cum bono Deo habita, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro
Gregorio Zalányi, ludimagistro Michaele Uzoni, ab altera Georgio Török, Martino Molnár,
Joanne Székely, Stephano Kopán et aliis aliquot.*²⁸

De reverendo pastore ecclesia mater nihil habet querelae. A minister ökegyelmeknek mind a mater, mind a filialis ecclesiákban vagyon restantiajok.

Árkosi Ádám uram, az malma az ecclesia földén lévén, az ecclesianak szánt vámot eltartotta. Szilágyi István Várallyán Zalányi urammal veszekedett, mely mia ökegyelmétül azolta úrvacsoráját sem vőtt.

1. Deliberatum: Somosdi Jánosné hozzon attestatiót arról, hogy ecclesiat követett.

2. Deliberatum: Mind a mater gógányi, mind a filialis várallyai ecclesiákban restantiákat hagyván az gógányi és várallyai egyházfiak, azért, hogy tiszteket nem cselekedték, a nemes vármegye végezése szerint büntettetnek, az mostani egyházfiak pedig intettetnek, az restantiákat beszolgáltatassák duplummal lejendő büntetés alatt.

3. Deliberatum: Tiszteletes Zalányi Gergely gógányvárallyai praedikátor atyánkfia vádoltatván amaz ocsmány német szitokkal, aziránt való causaja, minthogy az Szent Partialis Széktől lött exmissioja, azon Partialis Székre rejciáltatik.

A várallyai ecclesianak vagyon készpénze ft. 1,47. Adósságpénze azon ecclesianak vagyon ft. 2,35. Bor adóssága vagyon azon ecclesianak urn. 8. Búza adóssága vagyon cub. 3 metr. 2. Bora de praesenti vagyon urn. 5. A gógányi ecclesianak vagyon készpénze ft. 3,91. Azon ecclesianak vagyon adósságpénze ft. 58,23. Bor adóssága vagyon urn. 8.

Deliberatum [4.]: Várallyán az ecclesia fundusán lakó Székely Márton azon funduson meghagyatik, úgy mindazonáltal, hogy az contractusnak ereje szerint az 1 forintot és két napi dolgot praestálja. A falu pedig prohibeáltatik, hogy megnevezett Székely Mártont füstpénzzel az nemes vármegye deliberatuma szerint, mivel kétfelé nem contribuálhat, ne terhelje. Azon funduson lévő házhoz tartozó földeket s egyéb appertinentiákat pedig tartozzék az ecclesia kikeresni, s ahhoz a házhoz applicálni, mellyet ha nem cselekednének, tiszt uraink által is fognak cogáltatni.

1728 ■ január

*Visitatio per gratiam Dei facta Gógánjini pariter etiam in ecclesia filialis id est Várallyiensi anno 1728. die 20. Januarii, praesentibus ab una parte reverendo domino Gregorio Zalányi, Martino Molnár, Stephano Olá, Georgio Török, Johanne Székellj, Elia Tövissi, Martino Székellj, Andrea Székellj, Michaele Kopán.*²⁹

Reverendus minister secus laudatur, de másképpen az embereit eximálta a portiozás alóll. [54.]

Székellj Márton felesége Kállai Mártonnal paráznaságba elegyítette magát. Damokos Sigmondot felesége elhatta hitetlenül. Szöcs Benedekné is paráznasággal vádoltatik. Szöcs Ersókot férje elhatta hitetlenül. Öreg Veres Mártonné is paráznasággal vádoltatik.

²⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 40.

²⁹ Uo. 53–55.

Parochia és schola körül rosszak a kertek, az istálló is nem jó. A várallyi templom fedele nem jó. A várallyi ecclesia fundusán lakos ember a contractus szerint az egy forintot tartozik le[te]nni. Nota bene: A Szent Visitatio előtt letévé az egy forintot. A gógányi ecclesianak de praesenti vagyon pénze ft. 6 dr. 53. Adósságpénz ft. 58 dr. 23. Vagyon készen bora urn. 52. Adósságpénze a várallyai ecclesianak vagyon ft. 32 circiter. Bora de praesenti vagyon urn. 40.

Deliberatum [1.]: Székellj Mártonné Kállai Mártonnal mint nyilvánvaló paráznak excommunicáltatnak. Szócs Benedekné is tisztítsa magát a gyalázatból. Ura is véle ne lakjék, míg magát nem tisztította. Hasonlóképpen öreg Veres Mártonné is az infamia alól magát tisztítsa, különben az ecclesia ne patiállya.

Deliberatum [2.]: Admoneáltatik Damokos Sigmond, hogy feleségét reducállya és reducáltassa a nemes haza törvénye szerint. Úgy Szócs Ersók is admoneáltatik, hogy urát keresse, valahol talállya, kényszerítse maga mellé, s együtt lakjék férjével.

Deliberatum [3.]: Gógánj mint mater ecclesia admoneáltatik, nem lévén semmi oka a praedikátornak helyéből való kimozdításra, mivel tiszt uraimék öngyűlölet és ökegyelmek is az ökegyelme házáat füstpénz portio alól eximálták, marasszák a praedicatort.

Deliberatum [4.]: Minthogy az egyházfiak pap háza és mester háza körül való kerteket meg nem csináltatták, a vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek. Ami restantia penig a fizetésekben praedikátornak és mesternek hátravagyon, a jövő Partialisig beszolgáltassák. Insuper az idei egyházfiak admoneáltatnak, a pap háza, schola és templom körül ami romlások vadnak, megcsináltassák, kivált a várallyai templomot az ecclesia [55.] megzsenedlyeztesse, mely végett az adósságpénzt az egyházfi minden úton-módon felvegye, másképpen, ha a templom fedetlen marad, mind az ecclesia, s mind az egyházfi megbüntettetnek. A mater ecclesia is intettetik, az istállót mentől hamarébb megcsinálja. Azomban az adósság-summapénznek interessét minden esztendőben vagy pénzü, vagy borul beadgyák, melyet az egyházfi szorgalmatosan felszedgyen, hogy az ecclesianak légyen költsége.

1728 ■ november

Visitatio ex gratia Dei facta in ecclesiis Gógánjiensi tanquam matre et Váralljaiensi tanquam filia anno 1728. die 19. Novembris.³⁰

Reverendus minister igen sokat elmulat hivatalában, sokat negligál, részegeskedik, veszekezik hallgatóival. Olá István panaszkodik, hogy a reverendus minister azt mondotta, hogy a parochianál haggya a fogát, azzal is diffamálta, hogy magát s gyermekét híriben-nevében megölte. Falu akarattya ellen hatalmasul szőlőhelyet foglalt sok gyümölcsfákat kivágván. Hogy a falu ellenzeni akarta, puskákat töltött, s azt mondotta, hogy a falu oda ne mennyen, mert vérengzés leszen. Szabó Dániel az ecclesiat összevgyűjtván mint egyházfi, az ecclesiat elpirongatta, mely [77.] iránt az egyházfi protestált, és az ecclesia eloszlott. Átkozta is, hogy a kezét az Isten szakassa el. Török György a leánya copulatiojáért, nem lévén contentus azzal, amit adott volt Török György a bora árrába, eltartott ötödfél sustákat. Korcsomát tart szüntelen falu korcsomájára s kárára.

Reverendus minister az ecclesiaban némelyek ellen így panaszkodik: Olá István a reverendus ministertől nem communicál két vagy három esztendőktől fogva. Az ecclesia az isteni

³⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 76–77.

szolgálatban hideg, Kundra és Sz[ent]Ivánra járván innya vasárnapokon, Olá István Kundról fogva Ebesfalváig irtóztató káromkodásokat tett. Restantiaja van a mesternek Várallyán, a papnak Gógányba. Volkány Istvánnak exprobrálták, hogy hamis hitű. Olá István infamáltatik paráznasággal.

A gógányi ecclesianak készpénze de praesenti vagyon ft. 16,66. Adósságpénze ft. 58,23.

Deliberatum [1.]: Minthogy tiszteletes Zalányi uramnak sok rendetlen cselekedeti constálnak, templomnak sokszori elmulatását, részegeskedését, hallgatóival való sok veszekedését, hallállal való fenyegetőzését, hallgatói ellen való diffamatioit, pirongatásit, átkát, Canonunknak

Templombelső

megrontását (hogy kihirdetés nélkül copulált), falu korcsomájára korcsoma tartását igen szomorúan érti a Szent Visitatio, azért, minthogy többször is ökegyelme lévén admonitus az ilyen rendetlen cselekedetiről, s mégis ökegyelme nem abstineált, méltó volna, hogy ab officio suspendáltatnék, de nem lévén a Szent Visitationak hatalmában, a következő Partialisra relegálja.

Deliberatum [2.]: A quarta iránt a Szent Visitatio úgy deliberál, hogy a reverendus minister és a mester a Partialis deliberatuma szerint subdividállyák a quartat igasságosan, egyik a másikat ne defraudálja.

Deliberatum [3.]: Olá István admoneáltatik a Szent Visitationtól, templomba járjon, úrvacsorájával éllyen, úgy az ecclesia is ne a részegeskedést, hanem a templomot gyakorolja, kivált vasárnapokon. A restantia-
kot pedig mind a két ecclesiában az egyházfiak bé-
szolgáltassák, mostan pedig, hogy eddig az egyház-
fiak be nem szolgáltatták a restantia-
kot, vármegye
constitutioja szerint büntettetnek.

1732

Visitatur ecclesia Gógányiensis tanquam mater, pariter ecclesia Várallyaiensis tanquam filia anno 1732. die 12. Novembris.³¹

Reverendus dominus Sz[ent]Királyi laudatur, similiter ludimagister.

Szekeres Jánosné férjével nem lakik. Barkó Mihállj dányáni ember hitetlenül elhadta a feleségét világtalanságában. Nagj Gjörgj templomba nem jár, communioval nem él, bért sem akar fizetni a papnak. Mester háza rossz fedelű, csepegős. [156.] Ígéreti szerint Árkosiné asszonyom a szombati vámot ki nem aggya.

Bora a gógányi ecclesianak de praesenti vagyon urn. 15. Adósságpénze vagyon ft. 80 dr. 88 kezesség nélkül. Várallyai ecclesianak de praesenti bora vagyon urn. 13.

Deliberatum [1.]: Nagj Gjörgj a Visitationtól admoneáltatik, a templomba járjon, úrvacsorájával éllyen, különben excommunicáltatik. Pap bérít is az egyházfiak szokott hatalmok szerint

³¹ KükEhmLvt prot. II/3. 155–156.

velle megfizettség. Egyéb restantiakat is karácsonig beszolgáltatassanak. Mester háza fedelit megigazítsák.

Deliberatum [2.]: Minthogy mind a két ecclesianak adóssága ki vagyon rendeletlenül, kezesség nélkül, mindkét ecclesiabeli egyházfiak admoneáltatnak, az ecclesia adósságát, ahol rossz helyen vagyon, felszedgyék, ahol jó helyen vagyon, jó kezesség alatt meghaggyák, kezesség nélkül sohol ne haggyák, interesit pedig esztendőnként felszedgyék, esztendőről esztendőre ne haggyák.

1734

*Auxiliante Deo Gógánini facta Visitatio die 28. Januarii 1734.,
aediles in Gógány Bíró János, Váralyán Tamási Miklós.³²*

A praedikátor caputot nem olvas. Barrabás György senior templomban nem jár. Halotti praedikációért kezes kíván a praedikátor. Némely várallyai asszonyok héjábavaló szót hordoztanak a paphoz, s nem mondra meg a pap, kicsodák azok. A praedikátor a várallyai cinteremben tartya 4 ökrét. A praedikátor s mester közt most is vagyon veszekedés. A várallyai ecclesia nem marasztotta a praedikátort. Barrabás György Benedeknével paráznasággal vádoltatván, a tisztekkel is aziránt megbékélt. Bota Péterné is Volkán Mihállyal vádoltatott paráznasággal. Tisztek előtt, amint mondja, dolga el is igazodott. Szilágyi Kata is paráznasággal vádoltatott németekkel. Öreg Veres Mártonné is vádoltatott paráznasággal Fosztó Miklóssal. Bota Máriát hitetlenül elharta férje, Barkó Mihály. Sárasi Szekeres Jánosné is hitetlenül elharta férjét. Szitás Andrást is felesége hitetlenül elharta.

A két ecclesiában a harangozás miatt nagy confusio vagyon. Uzoni megfogatta volna Vajajit harangozni, de a pap nem engedte. A mater a pap marasztásában nem edezett meg a filiával.

A második ecclesia házába itt zsellért szállított az ecclesia. A pap nem marasztásában okoztatik a praedikátortól a mester, hogy fellázoztotta az ecclesiat a pap ellen. A templomban a székbe bé nem bocsátotta a praedikátor leányát a mesterné. Székely Istvánra reákiáltott Szitás Györgyné, hogy tőle lett gyermeke. Várallyán a cinterembe oláhok szénát raktak.

Restantiak vannak mind pap, mind mester részről. Várallyán harangozni szoktak tempestasokban. A gógáni ecclesianak vagyon készpénze ft. 24,44. Adóssága azon ecclesianak vagyon ft. 80, 98. A várallyai ecclesianak készpénze ft. 1,31½. Adóssága ezen ecclesianak vagyon ft. 4,93. Bora urn. de praesenti 23.

A mester az éneklésben erronee mondja az énekeket.

Deliberatum [1.]: Per gratiam hagyattatván itt Partialisig a mester, magát nem componálta, hanem sok panaszok vannak [171.] praedikátorától, azon dolgot inquisitiona bocsát a Szent Visitatio, mellyekről inquiráltassan tiszteletes Sz[ent]Királyi uram a jövő Partialisra. Megmarasztását ami nézi a mesternek, az elmúlt Szent Generaliskor ott volt deliberatuma, hogy az jövő Partialison aziránt a Partialis iudiciuma szerint igazodjék el. Praedikátor nem marasztását is eligazítja a Szent Partialis, nem látván semmi illendő okát meg nem maradhatásának a filialis ecclesiától.

Az harangozás iránt praedikátor és mester tartsanak az eddig való rendes usus szerint szép harmoniat, ki-ki a maga óráin harangozván, mikor pedig a mester a maga óráin jelen nem lehet s nem jöhet, tartson harangozót. A várallyai ecclesia hadjon békét az tempestaskor gyakor-

³² KükEhmLvt prot. II/3. 170–171.

lott babonás, vétkes harangozásnak és tartsa magát a több reformata ecclesiák praxisához, mely serio azon ecclesianak imponáltatik.

Deliberatum [2.]: A várallyai templombeli székek iránt való controversiat ami nézi, tetszett a Szent Visitationnak, hogy a praedikátornék és mesternék üllyenek a praedikállószerék alatt a gógányi classisban levő székek közül a legelső székekben. Zalányiné asszonyom pedig üllyön azon classisnak utolsó székeiben, mellyben eddig is járt, a leányok pedig, kik ott el nem férnének, üllyenek ki-ki az magok annyok mellé, minthogy praedikátorné és mesternének rendeltetett székekben akik eddig ültenek, ezután hátrább üllyenek s ülnek, mint mindenütt a reformata ecclesiákban practizáltatik.

Deliberatum [3.]: A tavalyi egyházfiak a pap s mester fizetését bé nem szolgáltatván, s ruinakat meg nem építettvén, vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek, s intetnek, hogy bé szolgáltatassák, az ideiek pedig a ruinakat mindkét helyen megépítsék.

Deliberatum [4.]: Székely István és Szilágyi Kata paráznság vétkével vádoltatván, mindketten magokat hiteles relatiókkal tisztáknak lenni megbizonyították, azért a Szent Visitationnak is tetszett őket az infamia alól absolválni.

Deliberatum [5.]: Barrabás György pedig, jóllehet tisztek előtt forgott dolga, de semmi deliberatumot s absolutiot nem hozván, admoneáltatik, hogy viceispán uramtól hozzon absolutio-nalet, és azután absolváltatik az infamia alól. Úgy öreg Veres Mártonné, Fosztó Miklós, Bota Péterné, Volkán Mihály magok dolgokat külső tisztek előtt igazítsák, s arról hiteles levelet vagy deliberatumot hozzanak, különben az ecclesiában nem szennyvedtetnek.

Szitás András is parázna feleségét prosequállyá, és vagy válylék tőle, vagy igazítsa dolgát külső tisztek előtt, másként ne szennyvedje az ekklézsia. Úgy Szekeres Jánosné is admoneáltatik, férjéhez redeállyon, ha férje nem recipiállyá, keresse meg az unitarius esperestet, s azon forumon igazítsa dolgát, különben ne patiállyá az ecclesia. Bota Mária pedig, minthogy kilenc esztendőktől fogva férje elhatta, ha válni akar, talállyá meg Partialisunkat, s dolga eligazodik.

1735 ■ február

*Ecclesiae in Váralja et Gógánj visitantur anno 1735. die 16. Februarii.*³³

A mesternek restantiaja van. Gyermekeket tanítana, s classissa nem jó. A gógányi parochia körül a váraljai részekterek rosszak. Tövissi Ilyés, Szilágyi István 1734. esztendőre semmit nem adtanak, fával két esztendőre tartoznak, azonban fa s búza restantiaja van az özvegynek. Szekeres Jánosné külön itt lakik az urától. Sitás András is elhagyván feleségét, itt lappang. A mester nem akar harangozni Gógányban.

A gógányi ecclesianak vagyon készpénze de facto circiter hft. 13, adósság ft. 80, 93. Bora az ecclesianak urn. 56. A váraljai filialis ecclesianak vagyon készpénze hft. 4,50. Adósságpénz ft. 4,93. Bora vagyon urn. 50, malomvám búza metr. 3 ½.

Deliberatum: Szekeres Jánosné másszor is admonita volt, most is admoneállyá a Szent Visitation, s egyszersmind imponállyá, hogy külön férjétől ne lakjék, hanem keresse útját a férjével való cohabitálhatásnak. Hasonlóképpen Sitás András admoneáltatik, hogy feleségétől külön hitetlenül ne lakjék, különben egyiket is ne patiállyá az ecclesia.

A váraljai részen igen rossz és sorvad a parochia körül Gógánban a kert, úgy classist is a gyermekek számára elmulattak csinálni, mely is nem kicsiny negligentiaja az filialis egyházfiaknak,

³³ KükEhmLvt prot. II/3. 192.

melyhez képest a nemes vármegye constitutioja szerint való büntetésre méltóknak ítéli őket a Szent Visitatio. Továbbra pedig admoneálja, hogy az ő részeket illető minden ruínakat reparálják, és mind a mater, mind a filia a mester és vidua részére való restantiaikat beszolgáltatassák. Nevezetesen Tövissi Ilyés és Szilágyi István amivel a prédikátornak, már annak özvegyének tartoznak, azt is az egyházfiak exigálják.

1735 ■ november

Gógány cum filia Váralja Visitationem excipit anno 1735. ut supra [18. Novembris].³⁴

A gógányiak a templomba nem igen járnak. A prédikátornak fa és vékások restantiaja. Néhai tiszteletes Sz[ent]Királyi ganaja felesen maradt a parochianál, sok egyéb gazza is, melyek miatt kárt vallott a tiszteletes prédikátor. Kertek rosszak a parochia, kivált veteményeskert körül, mely miatt odalett a tiszteletes prédikátor veteménye. Váralján búza, must, fa restantia. A cintermek nem jó. Székely Miklósnak időnap előtt jött elő gyermekek. A mesternek is vannak restantiai. Tövissi és Szilágyi nem akarnak fát adni, a viduanak is adóssak. Volkány Istvánné templomba nem jár.

Adósságpénze a gógányi mater ecclesianak hft. 80,93. Bora de praesenti 50 veder s fél. A váraljai filialis ecclesianak adósságpénze hft. 16. Bora de praesenti urn. 42.

Deliberatum: Mind a mater, mind a filia egyházfiak restesek s gondatlanok lévén a tiszteletes prédikátor s mester béreinek beszolgáltatásokban s ruínoknak is a parochiak körül restaurálásában, méltóknak ítéli a Szent Visitatio őket ezen negligentiajokért a nemes vármegye constitutioja szerint való büntetésre. Insuper admoneálja, hogy minden defectusokat restantiaik s ruínak aránt karácsonig reparáljanak, mert másszor nagyobb censurajok leszen.

1736

Excipit Visitationem Bonyhaiensem, Visitatio Gogánjiensis cum filia Váraljaiensi die 17. Novembris [1736.] sub vespeream.³⁵

Bére a praedikátornak s mesternek restantiában vagyon nemcsak az idei, hanem tavalyi s harmadideji is. Váraljai cinterem rongyollott. Mester kamarája nem jó, ház padlása omlólag vagyon. Hodi János Gógánban káromkodással, a felesége paráznsággal vádoltatik. Tövissi uram zsellére lopásba elegyítette magát. Volkány István is lopásba elegyítette magát. Barabás Istvánt elhagyta a felesége hitetlenül már két ízben is. Kettős házások egy háztól nem akarnak külön-külön bért adni. A mester búzájában sok kár lett, mivel rosszul fedték. A váraljai egyházi nemesek quartat nem akarnak adni. A cursust el nem vitték az egyházfiak. A tiszteletes prédikátor későn harangoztat, Gógánban egy hétig sem harangoznak, most közlebb [!] a vasárnapot mindketten elmulatták. A mester negligenter tanította a gyermekeket. Székely Mihály gyermeket megverte, hogy a lovát a búzájából behajtotta. Szolgálójának nem akart fizetni. Székely György fiával veszekedett.

³⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 200.

³⁵ Uo. 214.

A gógányváraljai ecclesianak adósságpénze hft. 24,50. Ennek az interesse még hátra vagyon. Vagyon bora de praesenti urn. 10. A gógányi ecclesianak készpénze hft. 13,56. Adósság ft. 80,93. Bora de praesenti urn. 20.

Deliberatum: Léven sok ruinak mind Gógánjban a parochia körül, mind Váralján a mester háza körül, és affelett restantiai is lévén a tiszteletes ministereknek mindkét helyen, sőt a mesternek harmadidei restantiai is, azért ehhez képest a múlt esztendőbeli egyházfiakat, hogy a bért bé nem szolgáltatták, az jelenvalókat, hogy a ruinakat mindkét helyen nem reparáltatták, a nemes vármegye constitutioja szerént megbünteti a Szent Visitatio. Insuper admoneálja, mind a harmadidei, tavalyi és idei restantiakat ki-ki a maga részről beszolgáltatassa, a ruinakat reparáltassák karácsonig sub poena gravis alias intentanda.

Hodi Jánost magát a káromkodásért, feleségét pedig a nyilvánvaló parázñaságért, mely aránt a tisztekekkel is megbékélt, excommunicálja a Szent Visitatio. Barabás István admoneáltatik, hogy feleségét maga forumán keresvén vagy reducálja, vagy persequálja, külön tőle ne lakjék, mert az ecclesia nem patíálja.

Az egyházfiak tartoznak a Szent Generalis deliberatuma szerént az egy háznál lakó kettős házasoktól külön-külön a tiszteletes ministereknek béreket felszedni, külömben a tulajdon magokéból fizettet meg a Visitatio.

Clarissimus loci minister admonetur officii, quatenus habita ratione rusticationii pulsum pro quotidianis precibus in ipso ortu solis procuret, accomodans se auditorum suorum statui et consuetudini ecclesiae ab olim usitatae. Insuper in ipsa matre ecclesia ordinarium pulsum clarissimus minister ipse procuret, dum rector deest.

A mester admoneáltatik, hogy a gyermeke[ke]t szorgalmatosan tanítsa, ne idegenítse, sőt aliciálja. Hogy a lovat a Székely Mihály gyermeke elől elvette a mester, siető úttya lévén cselekedte, és a másikkal kínálta az ifjat, de az embertelenül felevén, hogy a mester eltaszította, maradjon rajta, mert ő vétett inkább. Beteg szolgálója a mesternek, hogy ha ideit egészen ki nem tölthette is, tartozik mindazáltal a mester arra megfizetni, amire szolgált.

1738

*Visitatio continuata anno 1738. die 17. Januarii in Gógány,
praesentibus loci civibus, aedituo Paulo Fogarasi.³⁶*

Difficultates: A leányokot nem mindenkor taníttya tiszteletes minister uram. Hodi János felesége iránt relatoriat producál. Harangozót nem akar tartani a mester, a tiszteletes prédikátor sem akar harangozni. Az isteni szolgálat nem alternatim esik. Szilágyi Mihály ifjú legény félbért nem adott. A parochialis szőlő elpusztult. Az ablakot szegődtség szerént meg nem csinálták. A kemence nem jó. Hodi János nem adott bért, Molnár Márton kezéhez vette az egy forintot tiszteletes Zalányiné asszonytól.

Készpénze 31 ft. dr. 45. Adóssága 73 dr. 26, de nincsenek kezesek.

Deliberatum [1.]: Hodi János a káromkodásért a Szent Visitatio előtt reconciliájon, a bért megfizesse, a feleségét pedig, minthogy semmivel relatoriajában nem vádoltatik, a Szent Visitatio absolvájja. [238.]

Deliberatum [2.]: Tetszett a Szent Visitationak, hogy a hétköznapiokon, midőn a mesternek nem rendi, hogy a materben feljöjjön, az harangozást praestáltassa a tiszteletes loci minister a

³⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 237–238.

materben. Vasárnap pedig, minthogy akkor terheesebb a praedikátornak szolgálattya, s csendeséget kíván, a mesternek a Szent Visitatio serio imponájja, hogy az harangozást a materben véghezvigye annak rendi szerént, mikor ideje van a harangozásnak, a prédikátornak hírt tévén.

Deliberatum [3.]: Minthogy nagypéntek és áldozócsütörtök innepi napok szoktanak lenni, a közönséges napok közül kivéven a Szent Visitatio, decernájja, hogy a modo imposterum, miképpen a vasárnapi napokon, úgy az említett innepeken is az isteni szolgálat alternatim essék.

Deliberatum [4.]: Molnár Márton világosan fateájja, hogy az ecclesia egy forintyát tiszteletes Zalányi Gergejné asszonyom néki megadta, azért az ecclesianak Molnár Márton azt refundájja, az egyházfi pedig, akinek ő adta, neki fizesse meg.

Deliberatum [5.]: Az egyházfiak és az egész ecclesia admoneálatnak, hogy az ecclesia adósságát jó rendben szedgyék, az adóssokot kezessék alá vessék.

1739

*Visitatio continuata Gógánjini 1739. die 27. Januarii, praesentibus loci civibus, minister clarissimus ac reverendus dominus Laurentius Csávási, scholae rector Stephanus Bányai, aedituus Stephanus Török, Gógányini Matteo Copán.*³⁷

Barabás István edgyütt lakik feleségével, de külön kenyéren van. Deliberatum: Barabás István admoneálatik, hogy feleségével edgyütt lakván, egy kenyéren légyen.

Vagyon a várajjai ecclesianak adóssága circiter 12 forint, készpénze 16. Gógáynak készpénze 40 forint, adósság is annyi.

1740

*Visitatio continuatur in ecclesia Gógányiensi anno 1740. die 23. Januarii tempore pastoris reverendi domini Gregorii A[mbrus] Zalányi et rectoris domini Stephani Bányai, praesentibus civibus utriusque ecclesiae matris et filialis.*³⁸

Reverendus minister de officio commendatur, sicque dominus rector.

Az ecclesianak készpénze vagyon Gógányban hft. 47. GógánjVáralján a filiaban készpénz hft. 10. Bor de praesenti urn. 22.

Causa levata Sarae Lénárt contra et adversus providum Andream Takács, tanquam sponsum. Deliberatum: Bizonyoson constálván a Szent Visitatio előtt Lénárt Sárának bonyhai Takács Andrással sollennis is minden conditio nélkül lört megmátkasodása, kézbeádása és jegyváltása, mégis annakutánna mátkaságát meg akarván változtatni, a legénytől maga jegyét visszavette, a legény jegyét pedig visszavétette, akarván ezzel a legitima és sollennis mátkaságát annihillálni, sőt mostan is in facie Sanctae Sedis azt mongya, készebb meghalni, hogynem mint azon mátkaságban megmaradni, és a legényhez hozzámenni. Melyet hallván és látván a legény is, a jövődöbéli gonosznak és rossz életnek eltávosztatásáért ellent nem tart felettébb benne. Annakokáért tetszett a Szent Visitationak separálni a leányt a legénytől cum hac conditione, hogy a LXXIV.

³⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 254.

³⁸ Uo. 274.

canon³⁹ szerint ligaba vettetett légyen a legénynek megházasulásáig, mivel elégséges okát nem adhattya a repudiumnak.

1741 ■ március

*Visitatio continuatur in Gógány tempore reverendi Gregorii Zalányi, aedile juniore
Johanne Székely, praesentibus ecclesiae civibus anno 1741. die 9. Martii.*⁴⁰

Difficultates: A cinterem puszta. Mind a reverendus ministernek, mind peng a dominus rec-
tornek sok restantiai vadnak. Késpénze az ecclesianak circiter hft. 39. Adóssága is a tavalyi Vi-
sitatioban lett consignatio szerint.

Deliberatum: Nyilvánvaló restsége tetszik meg a gógányi tavalyi egyházfűának, mert sem a
templom s parochia körül levő sok ruínakat meg nem építtette, sem peng a tiszteletes praediká-
tor s mester restantiajit fel nem szedte. Ez okon a nemes vármegye constitutioja szerint bünteti
a Szent Visitatio három forintokig, mellyet nunc statim deponállyan. Insuper admoneáltatik,
hogy a restantiaikat felszedje, az új egyházfű peng a ruínakat felépíttesse, alioquin nehezebb
büntetése lészen.

1741 ■ november

*Anno 1741. die 16. Novembris Visitatio inchoatur Gógányini tempore loci ministri reverendi
domini Sigismundi Bölöni et rectoris Stephani Bányai, aedilium Johannis Székel
et filialis ecclesiae Várallyaiana Michaelis Székel et Michaelis Szilágyi.*⁴¹

Reverendus loci minister sicque dominus rector cum tota familia omnimode recommenda-
tur ab utraque ecclesia.

A mester panasza a gógányi ecclesia ellen: 1-mo. A temetéstől nem akarnak fizetni. 2. Fát
nem akarnak adni. 3-tio. Várallya két esztendőől fogva házát nem fedik. [301.]

Az ecclesianak jövedelmei: A gógányi ecclesianak késpénze circiter ft. 42. A várallyai eccle-
sianak késpénze circiter ft. 7. Adósság a régi lista szerint.

Deliberatum [1.]: Léven mind néhai tiszteletes Zalányi uramnak, mind a mostani ministerek-
nek restantiajok, annakokáért admoniáltatik az ecclesia, hogy a következő Partialisig min-
den restantiaikat befizessenek, az ecclesia interessét az eladott ecclesiaház árrának interessével
együtt bészolgáltassák, külömben a tavalyi egyházfiak ellen íratott deliberatum helyben marad
és executioban mégyen. Továbbá az 1732. esztendőben lett dispositiot a fizetés íránt mostan is
helybenhaggya s ratificállya a Szent Visitatio.

Deliberatum [2.]: Esvén illyen dolog, hogy némellyeknek mustyok lévén, mégis csak 24 pén-
zivel fiztettenek a ministernek, azért admoniáltatnak mostan, hogy ennekutána illyen csalárd-
sággal a ministereket meg ne csallják, hanem a constitutio szerint, ha mustyok vagyon, must-
tal fizessenek, vagy rendszerint való árrát, mert a prothocolumban az vagyon, amint a must jár,
mostan is úgy fizessenek, külömben büntetés nélkül el nem hallgattya a Szent Visitatio.

³⁹ GK – 74. kánon, lásd a 37. oldalon.

⁴⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 296.

⁴¹ Uo. 300–301.

1743

Visitatur in ecclesia reformata Gógányiensis eodem die [11. Januarii 1743].⁴²

Verbi Divini minister laudatur ab omni parte, cum rectore suo.

Vékások a mester részről meg nem fizetnek, mind a materbe, mind a filiába, úgy fabéli restantiaja is vagyon a gógányi eklézsiának. 20 ft. difficultasban maradt.

Bona ecclesiae Gógányiensis: Vagyon készpénze ft. 4. Bora vagyon készen urn. 20. Adóssága a lista szerint, amint számbavették. Váralyai eklézsiának javai: bora 15 veder, búza törökbúzával elegy 4 véka.

Deliberatum [1.]: Jó rendben találván nagyobbára mindeneket a Szent Visitatio mind a mater, úgy a filialis ekléziában is, ezen igen nagyon örvend, és továbbra is adhortálja a Szent Visitatio mind a két ekléziát, hogy e jóban megmaradgyanak. Ami restantiaja vagyon még mester uramnak, beszolgáltatni igyekezzenek az egyházfiak.

Deliberatum [2.]: Koppán Jánosnak Bota Annához már szinte esztendőtlől fogva való járása mind maga oralis fassiojából, mind pedig más hiteles emberek testimoni[um]okból constálván a Szent Visitatio előtt, mégpedig illy véggel, hogy jövődöbeli házastársul elvenné, aminthogy biztatta is a leányt hitivel és kézbeadásával, és noha intetett is, hogy supersedeálna az oda való járástól, de nem cessált mindaddig, míg valóságra nem költ a dolog. Ezokon, hogy ő a szent házasságot csak ilyen jádci dolognak tartotta, 3 forintokig mulctázza, és ennekfelette a leány becsülletit restituálja a Szent Visitatio előtt megkövetvén.

1744

Anno 1744. die 10ma mensis Januarii visitatur ecclesia reformata Gógányensis, pastore reverendo domino Sigismundo Bölöni, rectore domino Georgio Koncz, aedile Stephano Török ut et Várallyensis aedile Paulo Nagy.⁴³

Reverendus dominus parochus ut diligens Verbi Divini minister recommendatur.

Difficultates: A mesternek sok restantiaja vagyon. Hodi János részegségével és egyéb rendeltetlenségével botráncokoztat. Zalányi László ecclesia tagjának tartya magát, mégis az ecclesianak semmi segítséggel nincsen, a tiszteletes ministereknek is majd semmit nem fizet. Vagyon az gógányi ecclesianak adósságépze a lysta szerint, készpénze hft. 25.

Deliberatum: A várallyai egyházfiak serio imponáltatik, hogy a humanissimus rector restantiaját beszolgáltatassa, különben kemény büntetést szenved. Hodi János életének megjobbulásában a szent ecclesia jó tagjai legyenek munkások.

Várallyai ecclesia adósságépze 111 hft., készpénze circiter 3 ft. Bora urn. 22. Búzája elegy törökbúzával metr. 5, perselypénz dr. 42. A gógányi ecclesianak bora urn. 15.

⁴² KükEhmLvt prot. II/3. 330.

⁴³ Uo. 347.

1745

*Anno 1745. 11. Januarii visitatur ecclesia reformata Gógányiensis, parcho
reverendo domino Bölöni, rectore vero domino Kuntz.⁴⁴*

A tiszteletes minister hivatalára és erkölcsére nézve dicsértetik, és meg is marasztattak mes-
terével együtt.

Bona ecclesiae: Késpénze vagyon 26 ft., adóssága a lista szerint.

Difficultas: A gógányiak controvertályák a cultus rendit a váralyiak között.

1746

*Visitatur ecclesia Gógányiensis anno 1746. die 15. Februarii tempore reverendi
domini Sigismundi Bölöni parochi et rectoris domini Koncz.⁴⁵*

Primum visitatur ecclesia Váralyaiensis tanquam filia.

Reverendus dominus minister per omnia laudatur. Dominus rector non item, nec manere
fuerunt.

Restantiak vadnak a tiszteletes minister[ek]nek. Bottyán Istvánné nem akar bért adni. Bota
Péter a mestert meghazultatta. Nagy Ersók a mátkájának visszaküldötte a jegyet. A váralyi
ecclesianak késpénze vagyon ft. 9 dr. 50, adósságpénze a régi lista szerint. Búzája malomvám
metr. 3. A gógányi ecclesianak késpénze vagyon hft. 33, adóssága a lista szerint. A mester a
pásztorné leányát az utcán megtépte, és a Szent Visitatio előtt is infamiálá.

Deliberatum [1.]: Bottyán Istvánné aggya meg a félbért, a mester is ne légyen rigidus a restan-
sokon. Bota Péter kövesse meg a mestert, minthogy meghazuttolta, egyébaránt nagy büntetést ér-
demlene.

Deliberatum [2.]: Minthogy a mester, Koncz uram a pásztorné menyecske leányát, belső em-
ber lévén, az utcán megtámatta, fertelmes és belső emberhez nem illő szóval tractálta a Szent Vi-
sitatio előtt is, széktörést patrálá. Azért őkegyelmét méltónak ítéli a Szent Visitatio, hogy statim
et de facto a Szent Visitatio előtt reconciliájon, annakutánna három forintot deponályon.

1747

*Visitatur ecclesia Gógányiensis anno 1747. die 9. Januarii qua mater tempore
reverendi domini Sigismundi Bölöni, qui etiam satis superque laudatur,
nec contra dominum rectorem Tomam Tusán queruntur.⁴⁶*

Difficultas: Hadi János templomban nem jár, részegeskedik és káromkodik.

A gógányi eklézsiának bora vagyon urn. 20. Késpénze hft. 23 dr. 92. Adóssága a lista szerint.

⁴⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 366.

⁴⁵ Uo. 386.

⁴⁶ Uo. 397.

1748

Visitatur ecclesia Gógányiensis, praesente loci ministro reverendo domino Sigismundo Bölöni anno 1748. die 18. Januarii.⁴⁷

Recommendáltatik a tiszteletes minister. Eodem tempore visitatur etiam ecclesia Várajaiensis.

Difficultas: A quartat elvette Tompos János. Kopán Mihályt felesége elhatta, kereste, de nem tanálta. A gógányi ecclesianak készpénze vagyon 31 forint. Bora volt 30 veder, az árra még kün vagyon. A várajai ecclesianak ami készpénze volt, a templom építésére ment. Adóssága vagyon a lista szerint.

Deliberatum [1.]: Kopán Mihálynak intimáltatik, hogy felesége után puhatolódgyék, annak idejében lészen consolatioja.

Deliberatum [2.]: Senkinek a tiszteletes minister és egyházfiak híre nélkül a templom héjára és oldalára hágni nem szabad, ha ki ezután cselekedné, az egyházfiak toties quoties megbüntessék. [407.] Insuper a templom cinteremében kenderét senki ne rakja, ha ki cselekedné, az egyházfiak a kendert onnan kihánnyák, és azt, kinek kendere ott tanáltatik, megbüntessék.

1749

A gógányi reformata ekklezsia jövai.⁴⁸

Prédikátor fizetése: 1. Minden házas ember ad búzát két-két öreg kalongyát, mustot két-két vedret. 2. Az örökséget bíró majorkodó ifjú legények fél-fél bért. Az örökségtelen özvegyasszonyok három-három sing vásznat. 3. Amelly házban kettős házasok vadnak, kettős bérrel tartoznak. 4. Halotti prédicállásért ft. 1. 5. Házasok esketéséért a bennvalóktól egy-egy szekér fa vagy penig huszonöt-öt pénz, a künnvalóktól egy-egy forint. 6. Keresztelésért tyúk s kenyér. 7. Mindenféle gabonából, búzából, mustból quarta. 8. Minden ember egy-egy szekér fát ad, mellynek harmada a mesteré.⁴⁹

Mester fizetése: Minden házas ember ad egy-egy kalongya búzát, egy-egy veder mustot, edgy-edgy kenyeret. Örökséget bíró özvegyek, ifjú legények, zsellérek fél-fél bért. Örökségtelen özvegyek három-három sing vásznat.

Anno 1732. die 12. Novembris pap és mester között a fizetések vagy bérek iránt lett ilyen rendelés: Primo: A praedicatornak maradjon a quarta. 2-do: Minden gazda házas ember adjon 30 kéve búzát s ríz kupa mustot. 3-tio: A mesternek adjon 20 kéve búzát, 6 kupa mustot. 4-to: Ha kinek búzája szal-

A templom harangja, 1783

⁴⁷ KükEhmLvr prot. II/3. 406–407

⁴⁸ KükEhmLvt Conscr. 1749. 45–47.

⁴⁹ Az előbbi négy szót utólag kihúzták.

májában nem terem, adjon a prédikátornak szemül metr. egy s fél – másfél vékát. A mesternek metr. 1. [46.]

Prédikatori örökségek: Egy szántóföld nyílrá menőben, 8 vékás, fellyül szomszédgya gróf Bethlen Ferentz uram földé, alóll Kornis uram földé. Egy törökbúza föld Diós vápában, egyfelől vicinus az hegy.

Ekkleziiai jók: Vagyon egy nagy harang, 180 forintos [!]. 2. Vagyon egy kisebb harangocská is. 3. Egy ezüst, trébellett arannyas pohár. 4. Egy virágos pléh csésze. 5. Egy ezüstantányér. 6. Egy keresztelő önnkanna. 7. Egy önnpalack. 8. Egy ejteles csatornás önnkanna. 9. Egy önnantányér. Abroszok: 1. Egy lengyel sáhos abrosz. 2. Egy kékes abrosz. 3. Egy veress fejtővel szőtt abrosz. 4. Egy sűrű recés potyolat abrosz. 5. *Egy gyapottas sáhos abrosz.* Keszkenők, kendők s szőnyegek: 1. Egy fátyol keszkenő, a két végén csipkés. 2. A prédikállós – ekleklszéken kendő. 3. Egy karmazsin sellyemmel s aranyfonallal töltött potyolat keszkenő. 4. Egy tarka görög szőnyeg. 5. Egy tarka, éneklőszékre való szőnyeg. 6. *Egy gyapottas, veres fejtővel szőtt nagy kendő, tiszteletes Vásárhellyi Pál atyafi felesége, Béres Anna ajándéka.*

Anno 1804 nemzetes Pál Kriska asszony adott a prédikállószekekre egy zöld, jó fele materia szőnyeg, fejér rojttal körülvarrva vagyon.

1. Egy hold szőlő a Nagy Bükben, amellynek felső szomszédgya tekintetes nemzetes Miháts Ferentz uram, alsó szomszédja Pálfi Pál. 2. Az ekkleziának Kun[d] felé vagyon Tamástelkében erdeje, amellynek vicinussa egyfelől a sz[ent]jiványi határ, másfelől a kundi határ. 3. *Vagyon egy szőlő, pap számára való, Kaptár nevű hegyben, vicinussa Várallya felől gróf Bethlen Lajos jobbágya szőleje, melyről contractus is vagyon az ecclesia ládájában.* 4. *Vagyon két darabocská kaszálórét, egyik az Alsó Rében, vicinussa fellyül gróf Bethlen Lajos jobbágya, alól a falué. A másik vagyon a Körtvély völgyben, felső vicinussa Volkány Gergely, Taraczkaik rész, alsó vicinussa a falu füve. Vagyon az parochialis ház után az Cseresznyés nevű helyben, az Oláh Mihály szőlője tetején egy szőlő, melynek vicinussa napkelet felől Takáts István, napnyugot felől az gyepű most, mellyet ma ad a Szent Visitatio az művelésre Kósa Péternek kezében, melyről contractus vagyon az ecclesia ládájában.*

Anno 1763. die. 14. mensis Januarii per Laurentium V[as] Cs[ádvási], juratum notarium.

1749 ■ január

Visitatio continuatur in ecclesia Várallyaiensi, primo quidem matris, scilicet Gógányiensis ecclesiae negotia expediuntur anno 1749. die 12. Januarii, tempore reverendi domini Sigismundi Bölöni, qua loci ministri et humanissimi rectoris domini Tomae Tusán.⁵⁰

Reverendus dominus minister laudatur pari ratione dominus rector. Difficultates non sunt. Készpénze az ecclesianak vagyon ft. 32, bor urn. 16.

Secundo vero ecclesiae filialis, scilicet Várallyaiensis ecclesiae negotia expediuntur, eodem die etiam his loci laudantur reverendi ministri. Difficultas: Sütőnéthől az ecclesiara deveniált szőlőt elfoglalta Száva Sándor uram. Vagyon az ekleklszának bora urn. 32, készpénze semmi nincsen.

Deliberatum [1.]: A gógányi ekleklszia admoniáltatik, hogy Zalányi László uram híre és akaratya ellen ne cselekedgyenek minden dolgot, az ekleklszia erdejéből és akármí javát, az ekleklsziáját, ekleklszia közönséges consensussa ellen el ne adgyák.

⁵⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 418.

Deliberatum [2.]: A váralyai eklézsiában akik eklézsia neve alatt szőlőt fogtak fel, az dézmát, mint Isten dicsőségére szentelt ajándékot, aggyák ki igasságosan, a falu is adót arra ne vessen. Deliberatum [3.]: Admoneáltatik a váralyai ecclesia, hogy az eklézsia erdelyének [!] jó határt és metat csinályanak.

1750

Visitatur ecclesia Gógányiensis simul cum filia anno 1750. die 15. Januarii tempore reverendi domini Sigismundi Bölöni et rectoris domini Tomae Tusán.⁵¹

Reverendus minister optime laudatur.

Difficultates: [1.] A váralyaiak nem marasztották a tiszteletes ministereket. 2. A becsületes mester a Visitatiót részegen várta.

A gógányi eklézsiának vagyon készpénze hft. 45. Bora urn. 36. Adóssága a lista szerint. A váralyai eklézsiának is vagyon készpénze hft. 9. Bora urn. 37. Búzáját elvetették.

Deliberatum [1.]: Adhortáltatik a filialis ecclesia, hogy a tiszteletes ministereket megmarasz-
szak, a jövődő dolgokat bízzák Istenre és a jó emberekre. Insuper nagy örömmel tapasztallya a Szent Visitatio mind a két eklézsiának az ekklezsiai dolgok körül való szorgalmatos gondvise-
lését, jó rendben való vételét, a restantiaknak bészolgáltatását, továbbra is adhortáltatik mind a két ecclesia, hogy az ilyen szent dolgokban meg ne szűnnyenek.

Deliberatum [2.]: Eleitől fogva sokszor tapasztaltattott Tusán Tamás atyánkfia részegeskedni, mellyekért primitus egynéhányszor megintetett, annakutánna severe is corripíálatott, de ugyan csak nem desistált, melynek világos argumentuma, hogy ma is részegen találta a Szent Visitatio (és őkegyelme arra attentus nem volt), mellyért megérdemlené őkegyelme, hogy canonice büntettnék, mindazáltal, hogy megtapasztallya őkegyelme mostan is a Szent Visitationak atyai favorát, olly szoros büntetéssel nem bünteti, amint a Canon taníttya, hanem csak három forint büntetést irrogál őkegyelmének, mellyet statim et de facto deponállyon.

1751

Visitantur [1751. Februarius] ecclesiae Váralya et Gógány in aedibus domini rectoris Tomae Tusán et quidem 1-mo Gógányiensis.⁵²

Reverendus minister sicque dominus rector optime recommendantur. A tiszteletes minis-
tereknek is nincsen semmi panaszok, az eklézsiában is nincsen semmi difficultas.

II. Váralyaiensis etiam in ecclesia filiali optime recommendantur reverendi ministri nec ex adverso quidquam habetur.

⁵¹ KükEhmLvt prot. II/3. 437.

⁵² Uo. 449.

1752 ■ január

*Anno 1752. die 20. Januarii visitatur ecclesia Gógányiensis tempore reverendi domini Sigismundi Bölöni ut loci ministri, cujus optime reminiscuntur universa ecclesia.*⁵³

Difficultas: Hadi János istentelen ember, a feleségét s gyermekeit kergeti, feleségét kurvázza, másokat is öléssel, égetéssel fenyeget.

Az eklézsának készpénze vagyon ft. 48.

Deliberatum: Minthogy Hadi Jánosnak eleitől fogva sokszori megintetése volt gonosz természetiről, de mindezideig is nem meliorálta magát, hanem ma is, mikor magát megissza, feleségét, gyermekeit kergeti, sőt másokat is égetéssel fenyeget, annakfelette feleségét kurvázza. Azért a Szent Visitatio sequestrállya a feleségét Hadi Jánostól mindaddig, míg a kurvanéből kitisztítja maga feleségét.

1752 ■ november

*Visitatur ecclesia Gógányiensis anno 1752. die 24. Novembris tempore reverendi domini Sigismundi Bölöni ministri.*⁵⁴

Nulla difficultas erga ministrum neque contra ecclesiam.

1754

*Visitatur ecclesia Gógányiensis anno 1754. die 23. Januarii tempore reverendi domini Sigismundi Bölöni.*⁵⁵

Sua paternitas honeste recommendatur ab ecclesia.

Nota bene: Itt az eklézsának adósságai jó rendben vadnak, hanem ami még restantiakban vagyon, azokat vagy in aere, vagy in natura szedgyék fel, annakfelette a tiszteletes ministernek is igyekezzenek valami fundust szerzeni.

Készpénze a lista szerint vagyon.

1755

*Visitatur ecclesia Gógányiensis anno 1755. die 15. Januarii tempore reverendi domini Pauli Vásárhellyi pastoris.*⁵⁶

Hic a partibus nullae sunt difficultates. Készpénze az eklézsának vagyon ft. 43. Bora urn. 20.

Deliberatum: Örül a Szent Visitatio, hogy ebben a kicsin eklézsában semmi difficultasokat nem talál, sőt mindenek jó rendben vadnak, az építgetésen is igyekezik az eklézsia.

⁵³ KükEhmLvt prot. II/3. 458.

⁵⁴ Uo. 464.

⁵⁵ Uo. 469.

⁵⁶ Uo. 477.

1756

*Visitatur ecclesia Gógányiensis anno 1756. die 2. Februarii
tempore reverendi domini Pauli Vásárhellyi pastoris.⁵⁷*

Hic pastoris officio salva sunt omnia.

1757

*Visitatur ecclesia Gógányiensis anno 1757. die 26. Januarii
tempore reverendi domini Pauli Vásárhellyi pastoris.⁵⁸*

Hic salva sunt omnia.

Nota bene: Hadi János adós a gógányi ekléziának öt forinttal, melynek az interesse is accrescált 6 ft.

1758

*Visitatur ecclesia Várallyaiensis⁵⁹ anno 1758. die 29. Januarii
tempore reverendi domini Pauli Vásárhellyi pastoris.⁶⁰*

Qui etiam optime recommendatur ab ecclesia.

Búzája vagyon az ekléziának urn. 34. Ezt elatták ft. 15. Késpénze vagyon ft. 42.

Deliberatum: Örömmel tapasztaltja a Szent Visitatio, hogy a gógányi kicsin ekléziában mindeztideig is ilyen szép egyesség vagyon és a tiszteletes miniszternek is semmi panassza a becsületes kösség ellen nincsen. Továbbra is adhortályák ezen szent gyülekezeten, hogy a szép egyességet megtartván, ami bonumocskája vagyon az ekléziának, azt szaporítani igyekezzenek, nevezetesen az interes felszedésén légyenek, hogy arról mindenkor jó számot adhassanak.

1759

Visitatur ecclesia reformata Gógányiensis anno 1759. die 2da Februarii, pastore reverendo domino Paulo Vásárhellyi, praesentibus curatore ecclesiae Michaelae Oláh, aedile Gregorio Volkán, aliisque ecclesiae membris.⁶¹

Difficultas: A tiszteletes miniszter kétszer nem prédikál vasárnap.

Deliberatum: Tiszteletes Vásárhellyi Pál gógányi mostani reformatus prédikátor ökegyelme Asztalos Judith nevű szolgálója, hogy vétett sokakban ura s asszonya ellen, világos [524.] mind maga szája vallásából, hogy tudniillik amit asszonya reá bízott, abban Ebesfálván el nem járt igazán, mind penig hiteles leveles biznyságból, melyekből Vásárhellyiné asszonyom kezében esett káráról is gyanója lött, s megfenyítette gazdasszonyi fenyítéssel, szenvedgye el, tetszett

⁵⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 489.

⁵⁸ Uo. 498.

⁵⁹ Utólag kihúzza és föléírva: *Gógányiensis*.

⁶⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 510.

⁶¹ Uo. 523–524.

az ítéletnek. Hogy penig a tiszteletes ministert, Vásárhellyi Pál uramot ennek a versengésnek alkalmatosságával illetlen beszédekkel illette, amint maga is Aszalós Máthéné előttünk megvallá, hogy a tractust belakta, de mások előnkben állott bizonyságok coram fateálák ore tenus, hogy Aszalosné szájából hallották, hogy mondotta a tiszteletes ministerről, hogy másunнан kicsapták. Tetszik az ítéletnek Aszalosnét emenda linguaen marasztani, más illetlen beszédekkel egybekkel is illette, mert tegezette.

1760

*Visitatur ecclesia reformata Gógányiensis anno 1760. die 30. Januarii, pastore reverendo Paulo Vásárhellyi, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Michaelae Oláh, aedili Stephano Takáts, Martino Volkán, aliisque.*⁶²

Deo sint laudes, inter pastorem et ecclesiam bene convenit.

Vagyon az ecclesianak ötven forint készpénze. Vagyon adóssága is a lysta szerint.

1761

*Visitatur ecclesia reformata Gógányiensis anno 1761. die 19. Februarii, Verbi Divini ministro reverendo domino Paulo Vásárhellyi, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Michaelae Oláh, Martino Volkán, Johanne Bíró, Johanne Székely, Stephano Takáts, Michaelae Bíró, Gregorio Volkán.*⁶³

Difficultates: Takáts János nős paráznaságról való rossz híre most is függőben vagyon – a rossz hír alól nem tisztította magát. Aszalós István külön lakik feleségétől, de az a hír, hogy felesége viselő. A kertek igen rosszak. [558.]

Deliberatum: Nagy kedvetlenséggel láttya a Szent Visitatio a gógányi, eddig az parochia körül igen dicsíretes gondviselésű ecclesianak talám az eddig tapasztalt jó körül igen megrestülését, mivel a parochialis fundust megkerülő kert

A harang részlete

igen rossz többire nézve, minekokáért a Canon szerint mulctáztatik az ecclesia vagy egyházfi s curator.

Deo sint laudes, nulla controversia inter pastorem et ecclesiam.

Volt az ecclesianak 30 veder bora, mellyet eladott 15 – tizenöt rhénes forintonkon. Ezen kívül vagyon az ecclesianak készpénze 30 hft. Vagyon interesre kiadott pénze az ecclesia ládájában lévő lysta szerint. Hódi Jánosonn is feles pénz vagyon, de in periculo, nem is intere[se]z rólla.

⁶² KükEhmLvt prot. II/3. 539.

⁶³ Uo. 557–558.

1762

Visitatur ecclesia reformata Gógányiensis anno 1762. die 10. mensis Januarii, Verbi Divini ministro reverendo domino Paulo Vásárhelyi, praesentibus curatore ecclesiae Martino Volkány, aedili Michaele Tövissi, Stephano Oláh, Johanne Bíró, Andrea Sós, Stephano Székely, Johanne Székely, Michaele Oláh, Josepho Kászoni, Josepho Márkó.⁶⁴

Laus Deo, salva sunt omnia. Volt az ecclesianak bora, melyből prosperált tizenhetedfél hft. Ezen kívül vagy 33 forintya s dr. 50.

Difficultas: Sok ruinak vadnak. Deliberatum: Nyilván láttya a Szent Visitatio a sok ruinakot, minekokáért az ecclesia mulctáztatik Canon szerint. Insuper admoneáltatik, hogy az ruinakot minél hamarább megépítsék, hogy nagyobb büntetésben ne incurraljanak.

1763 ■ január

Anno 1763. die 14. mensis Januarii visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Gógány, pastore reverendo domino Paulo Vásárhelyi, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Martino Volkány, aedili Stephano Székely, Daniele Márkó, Johanne Bíró, Michaele Bíró, Gregorio Volkány, Stephano et Michaele Oláh, Johanne Székely, Stephano Takáts, Andrea Sós, Michaele Aszalós.⁶⁵

Omnia sunt salva inter Verbi Divini ministrum et ecclesiam.

Difficultates: Aszalós Mihály külön lakik feleségétől. Márkó Dániel potentiat [patrál] az ecclesia erdejében, melyből következett, hogy az tiszteletes senior pecséttyével visszaélt.

Deliberatum [1.]: Világos mind az ecclesia relatiojából, mind az maga szája vallásából, hogy Márkó Dániel abutált a tiszteletes senior pecséttyével, per hoc mulctáztatik 3 magyar forinto-kig, ennekfelette az ecclesia erdejébenn is potentiat patrál, azt megvágván erőssen, maga szája vallása, három másoké is, ezért is méltó a büntetésre.

Vagyon az ecclesianak 18 magyar forintya, 29 veder bora.

Deliberatum [2.]: A falu is vétett, hogy restelte megmutatni Székely Istvánnak az nyilat, Székely István is vétett, hogy késett az favágással, melyből következett az versengés. Azért a bírság két részre ítéltetik. [38.]

Deliberatum [3.]: Oláh Mihálynak, igaz, hogy két embere volt szekerevel, de két bírságot nem ítlhet a bíró, mert csak egy szekérenn hoztanak egy keveset, azért csak egy bírságot adgyon. Ami nézi az másik bírságot, az 6 sustákat, melyben semmit nem ítélné az bíró Olá Mihályra, hogy mind az erdőnn titkolódtak, mind otthonn kétségkívül ismerték valami hibájokat, azért ennek felét deponálja Oláh Mihály, felét az ecclesia.

⁶⁴ KükEhmLvt prot. 11/4. 12.

⁶⁵ Uo. 37–38.

1763 ■ november

Anno 1763. die 20. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in possessione Gógány, Verbi Divini ministro domino reverendo Paulo Vásárhelyi, praesentibus ecclesiae curatore Martino Volkán, Matthaeo Aszalós, Johanne Székely, Andrea Sós, Stephano Takáts, Georgio Volkán, Michaelae Tegzi.⁶⁶

Difficultates: Sok restantiaji vadnak a tiszteletes ministernek. Az előljáróknak, úgymint curatornak, egyházfiúnak szavát nem hallgattyák, sőt illetlen szókkal illetik. [50.]

Deliberatum: Sok restantiaji vadnak az tiszteletes ministernek, mellyet hogy az egyházfiak bé nem szolgáltatnak, Canon szerint büntettetnek. Serio admoneáltatnak minden adóssak, hogy mindgyárt megfizessenek, külömben mindgyárt exequáltatnak. Némellyek ilyen emberek, hogy az előljárókat meg nem becsülik. Mostan megérdemelné az fungens curator, hogy megbüntetének az curatort, miért nem adgya ki az illyeneket. Ennekfelette admoneáltatnak mindenek, hogy az előljáróknak engedelmesek legyenek, külömben kemény büntetésben incurrálnak.

1764

Anno 1764. die 15. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Gógány, Verbi Divini ministro reverendo Paulo Vásárhelyi, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Martino Volkán, aedili Andrea Sós, aliisque Johanne Székely, Stephano Oláh, Michaelae Bíró, Stephano Székely, Michaelae Oláh, Gregorio Volkán, Stephano Takáts, Johanne Bíró, Petro Kósa.⁶⁷

Deo sint laudes, omnia sunt salva inter Verbi Divini ministrum et ecclesiam.

Difficultas: A tiszteletes ministernek sok restantiaji vadnak, úgymint must és fa kiváltképpen. Vagyon az ecclesianak készpénze bor árra kilenc vonásforint s ötvenegy pénz. .

1765

Anno 1765. die 17. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Gógány, pastore reverendo domino Paulo Vásárhelyi, praesentibus curatore Martino Volkány, aedili Michaelae Aszalós, reliquisque Stephano Székely, Andrea Sós etc.⁶⁸

Deliberatum: Az egyházfiak, mikoron az egyházfiúi hivatalyokat letészik, mindenekről számot adjanak, amellyekre hittel kötelesek voltanak, nevezetesen a bérnek bészolgáltatásában.

A tiszteletes minister Vásárhely Pál atyánkfia és az ecclesia között szép megegyezést talált a Szent Visitatio. [85.]

Nota bene: Bora az eklézsiának volt 34 ~ harmincnégy veder, ezt eladták Ebesfalvára tizenkét német forinton, ezenkívül vagyon tizenöt magyar forint. Interestre vagyon pénze kiadva a lista szerint.

⁶⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 49–50.

⁶⁷ Uo. 62.

⁶⁸ Uo. 84–85.

1766

Anno 1766. die 16. Decembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Gógány, Verbi Divini ministro reverendo domino Paulo KézdiVásárhellyi, praesentibus ecclesiae membris nempe curatore Martino Volkán, aedili Samuele Török, aliisque nempe Johanne Bíró, Stephano Oláh, Stephano Székely, Michaelae Oláh, Gregorio Volkán, Johanne Székely, Georgio Volkán, Michaelae Aszalós.⁶⁹

Deo sint laudes, salva sunt omnia inter Verbi Divini ministrum et ecclesiam.

1767

Visitatur ecclesia reformata Gógányiensis anno 1767. die 17. Decembris, parochia reverendo domino Paulo Vásárhellyi, curatore Johanne Székely, aedili Samuele Török, reliquis etiam ecclesiae commembris ut pote Johanne Bíró, Stephano Oláh, Gregorio Volkány, Andrea Soós et reliquis.⁷⁰

Difficultas: Az ecclesia ezen esztendőben Várallyán celebrált Partialisban fennforgott difficultasokat a tiszteletes minister ellen mostan is újította. [103.]

Deliberatum [1.]: Minthogy a várallyai Partialisban előadott vádért, melly nem volt igen terhes, a Szent Partialisnak deliberatumából az, aki vétett volt, keményen corpiáltatott, azért az a vád fel nem foroghat, causa enim semel sopita, amplius urgeri nec debet, nec potest, erre az esztendőre pedig, mivel semmi méltó panassza nincs sem a becsületes ecclesianak, sem pedig a tiszteletes ministernek egymás ellen, azért mind a két fél békességben marad.

Második difficultas: Panaszol a curator, hogy némelyek nem akarnak menni az ecclesia dolgára, sőt az egyházfit kisebbséggel illetik.

Deliberatum [2.]: Az engedetlen embert egy-szeri, vagy legfeljebb kétszeri admonitio után a curator kedvezés nélkül megbüntesse, úgy mindazáltal, hogy a büntetésben módot tartson, még pedig illyent: Hogy elsőbben az engedetlen embert egy kupa borig, másodsor kettőig stb., de egy forintnál semminémű casusban a büntetés fellyebb ne mennyen, ha pedig valaki a curatort vagy az egyházfit nehéz szókkal illetné, panaszollyon a Szent Visitationak, annak idejében léssen satisfactio.

Csörös ónkanna, 17. század második fele

⁶⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 97.

⁷⁰ Uo. 102–103.

1770 ■ január

Anno 1770. 13^a Januarii visitatur ecclesia reformata Gógányiensis, pastore reverendo domino Daniele Csávási, curatore Johanne Székely, aedili Nicolao Takáts, praesentibus et aliis gregariis Johanne Bíró, Gregorio Volkány, Stephano Oláh, Georgio Volkány, Michaela Bíró, Georgio Sós, Petro Kósa, Sigismundo Török et aliis.⁷¹

Itt is találtunk minden részből való jó békességet.

1770 ■ december

Visitatur [1770. December] ecclesia Gógányiensis tempore reverendi domini Danielis Csávási, curatoris Johannis Székely, aedilis Nicolai Takáts, praesentibus Stephano Székely, Michaela Bíró, Michaela Tegzi, Georgii Volkány et aliis.⁷²

Itt legkisebb baj sem találatott.

1771

Anno 1771. die 17ma Decembris visitatur ecclesia reformata Gógányiensis tempore reverendi domini Danielis Csávási, curatoris Johannis Székely, aedilis Gregorii Volkány, praesentibus ecclesiae membris Stephano Oláh, Andrea Sós, Johanne Takáts, Martino Volkány, Stephano Székely, Samuele Török, Josepho Márkó etc.⁷³

Difficultas: Terhesen panaszol az ecclesia a tiszteletes minister Csávási Dániel őkegyelmének szertelen részességéről, részegen való házalásáról és sok alkalmatlanságáról.

Deliberatum: Megunta a Szent Visitatio inteni ezen tiszteletes atyafit, megunta írni a sok deliberatumat, annyival inkább megunta hallgatni a sok panaszt. Azért semel pro semper most egyszer még inti a Szent Visitatio őkegyelmét, hogy életét jobbítsa meg, és magát viselje a szent hivatalhoz illendőképpen, külömben bizonyos légyen abban, hogy soha többet nem inti, és őkegyelmével nem bajoskodik, hanem mint magát sok intésekre is megjobbítani nem kívánó tagot a szent társaságtól abscondálja.

1773 ■ január

Anno 1773. 8va Januarii visitatur ecclesia Gógányiensis, pastore reverendo domino Daniele Csávási, curatore Johanne Székely, aedili Michaela Tövissi, praesentibus omnibus ecclesiae membris.⁷⁴

A tavalyi terhes deliberatumnak látszik annyi fogonattya, hogy most a tiszteletes atyafi ellen nem panaszoltak. Ecclesiai difficultas: Titulatus Zalányi László uram titkosan ottan-ottan az ecclesia Tamástelke nevű erdejében küld fáért.

⁷¹ KükEhmLvt prot. II/4. 143.

⁷² Uo. 158.

⁷³ Uo. 175–176.

⁷⁴ Uo. 198.

Deliberatum: Admoneáltassék a Szent Visitatio nevével, hogy az írt erdőben sem egy, sem más tekintetből küldeni ne merészljen. Ha pedig ezen atyafiságos intésnek nem engedne, hanem az erdőben csakugyan elküldene, serio comittáltatik a curatornak, hogy vigyázásban légyen, és ha a quaerulus szekerét az erdőben deprehendálhatták, behajtsák, és arra mint az ecclesia ős örökös erdőjének invasorára harmadnapí törvént láttassanak.

1773 ■ november

Anno 1773. die 18va Novembris visitatur ecclesia reformata Gógányiensis tempore reverendi domini Danielis Csávási, praesentibus curatore Joanne Székely, aedili Michaelae Tövissi, Georgio Volkán, Stephano Oláh, Georgio Volkán, Michaelae Bíró.⁷⁵

A tiszteletes ministernek dicsértetik egész magaviselése.

1774

Anno 1774. die 19. Novembris visitata est ecclesia reformata Gógányiensis, pastore reverendo domino Daniele Tsávási, praesentibus ecclesiae membris spectabili domino Ladislao Zalányi, Stephano Oláh, Georgio Volkán, Gregorio Volkán aedili, Stephano Takáts, Stephano Székely aliisque.⁷⁶

1776

Visitáltatott [1776.] a gógányi ekklezsia tiszteletes Csávási Dániel atyánkfia idejében, jelen lévén curator Székely János egyházzfiával Volkány Gergellyel és az egész ecclesiával együtt.⁷⁷

Említette ugyan az ekklezsia az atyafinak némünemű excessussait, de nem oly véggel, hogy protocoláltassék, sőt inkább instált az ecclesia a Szent Visitatio előtt, hogy most egyszer hallgattassék el ezen hiba, mivel ők satisfactiot éppen nem kívánnak, mindazonáltal pro futuro megjegyezni szükségesnek ítéltük, állván az atyafinak állapottya igen dőlő fundamentumon. Ezen kívül az ecclesianak minden dolga jó rendben találtatott.

1776 ■ november

Anno 1776. 17ma Novembris visitata est ecclesia reformata Gógányiensis, pastore reverendo domino Daniele Csávási, curatore Johanne Székely, aedili Sigismundo Török, ecclesiae membris Stephano Székely, Gregorio Volkány, Stephano Takáts, Nicolao Takáts, Michaelae Asztalos, Michaelae Bíró, Georgio Oláh et aliis.⁷⁸

Sint laudes Deo omnipotente maximo, nulla controversia inter parochum et ecclesiam.

⁷⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 212.

⁷⁶ Uo. 232.

⁷⁷ Uo. 265.

⁷⁸ Uo. 302.

1778

Continuative visitátatott 7° Februarii [1778.] a gógányi eklézsia tiszteletes Csávási Dániel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén curator Volkány Gergely, egyházfi Török Sigmond, az eklézsia tagjai közül szép számmal.⁷⁹

Isten jóvoltából a tiszteletes atyafi ellen legkissebb panasz is nincs, sőt mindenekbe dicsértetik.

1779 ■ január

Anno 1779. die 23. Januarii visitátatott a gógányi reformata ecclesia tiszteletes Tsávási Dániel atyánkfia ökegyelme idejében, a curator Volkán Gergely és szentegyházfi Aszalós Mihály, úgy az ecclesia tagjai közül is Székely István, Takáts István, Tövissi Mihály, Dani alias Márkó József, Takáts Miklós és másoknak is jelenlétekben.⁸⁰

Isten jóvoltából a tiszteletes atyafi ellen az ecclesianak semmi megjegyzésre méltó panassza nincs.

1779 ■ december

Visitátatott continuative die 8^a Decembris [1779.] a gógányi reformata eklézsia tiszteletes Csávási Dániel atyánkfia idejében, jelen valának pedig a Szent Visitatio előtt tekintetes Zalányi Sámuel, curator Volkán Gergely, egyházfi Aszalós Mihály, az eklézsia közönséges tagjai közül Volkány György, Oláh György, Takáts István, Török Sámuel, Bíró Mihály és mások.⁸¹

Isten jóvoltából a tiszteletes atyafi és háza ellen semmi panasz nincs.

Difficultas [1.]: A nagyobb rend ifjak nem járnak fel a templombéli tanításra. Deliberatum: Akik mégis tovább nem kívánnának a tanításokon fennmaradni, parancsolja a Szent Visitatio a tiszteletes loci ministernek, hogy az ilyeneket se el ne temesse, se ne copulálja. [379.]

Difficultas [2.]: Székely István leánya, Mária vádaltatik tisztátalan étellel, nevezetesen, hogy megviselősödését tagadta, de egy alkalmatossággal az édesannya holmi haszontalan szótólván az utcán, egy héttel azután az emlőjét négy ahhoz értő asszonyok megnézvén, mint a kisgyermekes asszonynak, úgy jött néki is téj az emlőjéből, amint azt négy asszonyok a Szent Visitatio előtt ekképpen vallották, Sós Andrásné, Aszalós Mihályné, Tövissi Mihályné, Leszlán Mihályné.

Observandum: Székely Mária magát ártatlannak lenni tartván kész arra, hogy tiszteletes esperest uram ab officio eskettessen utánna, és ami iránta kijő, annak törvény szerint engedelmeskedik.

Adósságait s minden javait számbavették az eklézsianak. Curator lett Volkány Gergely, egyházfi Soós György.

⁷⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 350.

⁸⁰ Uo. 361.

⁸¹ Uo. 378–379.

1781

Visitáltatott continuative die 31^a Januarii [1781.] a gógányi reformata eklézsia tiszteletes Csávási Dániel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt tekintetes Zalányi Sámuel uram, curator Takáts Miklós, egyházfi Márkó József, az eklézsia közönséges tagjai közül Székely István, Volkán György, Török Sámuel, Bíró Mihály, Sós György, Kászoni József, Oláh György és mások.⁸²

Isten jóvoltából a tiszteletes atyafinak szent hivatala s magaviselése ellen semmi panasz nincs. Interestre kiadott pénze az eklézsianak vagy 250 magyar forint, készpénze 66 magyar forint. A számvétel jól véghezment.

Az ifjak itten is a templombeli tanításokra feljárnak, aminthogy speciment is adtak előttünk.

Difficultas [1.]: Az eklézsia erdejét negligenter procurálják. Deliberatum: Sub poena 12 ft. parancsolja a Szent Visitatio az eklézsianak, hogy az eklézsia erdejét jobban procurálják, és mingyárt pásztort fogadjanak, aminthogy mingyárt fogadák is Tövissi Mihályt.

Observatio: Székely Mária és az eklézsia között fennforgó dolog sopiáltatott, melyről a deliberatum az eklézsia ládájában vagy 12 magyar forint vinculum alatt se egyik, se másik többé ezt a dolgot [463.] fel ne forgassa.

Difficultas [2.]: A tiszteletes atyafi parancsolja, hogy a gyermekek tanításáért némelyek nem akarnak fizetni. Deliberatum: Minden ember tartozik gyermeke tanításáért illendőképpen fizetni, melyet serio parancsol is a Szent Visitatio.

Curator lett Takáts Miklós, egyházfi Márkó József, hütösök löttek Török Sámuel, Takáts István, Volkán György, Székely István, Asztalos Mihály.

1782

Visitáltatott continuative die 10^a Januarii [1782.] a gógányi eklézsia tiszteletes Csávási Dániel atyánkfia idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Takáts Miklós, egyházfi Márkó József, az eklézsia közönséges tagjai közül Török Sámuel, Takáts István, Volkán György, Székely István, Asztalos Mihály és mások.⁸³

A tiszteletes atyafira egyéb panasz nincs, hanem hogy az elmúlt esztendőben egyszer poenitentialis héten megittasodván, a cselédjeit is házától elkergette, melyért keményen megintván a Szent Visitatio, kötelezé magát arra, hogy ezután soha se egyszer, se másszor annyira nem iszik, hogy valakit is megbotránkoztasson, [507.] különben érdeme szerint büntessék. Az ifjak szép speciment adtak a templombéli tanulások iránt.

Az eklézsia külső-belső javaiban semmi kár nincs. Ruinak is nincsenek. A számadás jól véghezment. A curator és egyházfi megmarasztattak.

⁸² KükEhmLvt prot. II/4. 462–463.

⁸³ Uo. 506–507.

1783

*Continuáltatott a Szent Visitatio 24^a Februarii [1783.] a gógányi reformata eklézsiaiban a tiszteletes Csávási Dániel atyánkfia idejében, jelen lévén a Szent Visitation curator Takáts Miklós, egyházfi Markó József, az eklézsia több tagjai közül titulus Zalányi Gergely és Zalányi László urak, Székelly István, Volkány György, Takáts István s mások is.*⁸⁴

A tiszteletes atyafi ellen se papi hivatala folytatása, se magaviselete ellen nincsen, Istennek hála, semmi panassza az eklézsiajának. A tiszteletes atyafi se panaszol legkisebben is.

Difficultas: Panasza az eklézsiajának, hogy Kászoni Sára terebbe esett, aminthogy gyermeke is lett, és vallott titulus Zalányi László uramra. Deliberatum: Parancsolja a Szent Visitatio titulus Zalányi László uramnak, hogy magát nyolcadnap alatt kitisztítsa, mert ha nem, azután excommunicáltatik. [567.]

Az eklézsiajának semminémű javaiban nincsen kár. A számadás véghezment.

1784

*Continuáltatott a Szent Visitatio eodem die [19^a Februarii 1784.] a gógányi reformata eklézsiaiban tiszteletes Tsávási Dániel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Takáts Miklós, egyházfi Tövissi Mihály, az ecclesia több tagjai közül pedig Székelly István, Takáts István, Valkány György, Aszalós Mihály s mások is. Megjelent titulus Zalányi László is, de aki mint excommunicatus a Visitationról hazabocsáttatott.*⁸⁵

Ezen eklézsiajának sincs semmi panassza a tiszteletes atyafi ellen, a tiszteletes atyafinak sincs az eklézsia ellen.

Az eklézsiajának semminémű javaiban kár nincsen. Interesse kiadott pénze találtatott az eklézsiajának 251 mft. és 66 dr. A curator megmarasztatott, egyházfiségra választatott ifjú Volkány György.

1786

*Continuáltatott die eodem [24^a Februarii 1786.] a Szent Visitatio a gógányi reformata eklézsiaiban tiszteletes Tsávási Dániel atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Székelly István, egyházfi ifjú Volkán György, ezeken kívül Takáts István, Török Sámuel, Volkán György, Bíró Mihály, Aszalós Mihály s mások is.*⁸⁶

A tiszteletes atyafinak szent hivatala ellen nincs panasz, a vasárnapi délyesti catechisatio ugyan elmúlt, de erről meginteték, s többé ezen panaszra alkalmatosságot ne szolgáltasson.

Difficultas [1.]: Ezen eklézsia levele által, mely íratott még a múlt esztendőben, novemberben, megkereste a tiszteletes prosenior urat, hogy papjak igen gyakran megrészegedvén, akkor felettébb való excessusokat téssen. A faluban az eklézsiaiabeli embereknek kapujokra mégyen, azokat mocskolja, gyűjtött pipával s gyertyával az udvarán, híjjában s másutt is jár, feleségét s gyermekeit úgy keresi, melly miatt félő hogy házát, szomszédjait s templomot is felégeti, mellyre

⁸⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 566–567.

⁸⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 31.

⁸⁶ Uo. 89–90.

nézve kéri a tiszteletes proseniort és Szent Visitationt, hogy erre jövőn, ezen dolgoknak igazságát megvizsgálván, ezen hibás papjoktól már szabadítsa meg. Accedált ehhez az is, hogy részegségével az ekleziának nagy botránkozást okozott, a többek közt egy katonával öszveveszett, a katonára fészével ment, a katona földhöz csapta, megverte. Sőt a levél iratása után is nem szűnt meg eleitől fogván való részegségét követni, excedálni stb. Melly szerint most újra is inhaereálnak az egész eklezsia tagjai, hogy ezen papjoktól őket szabadítsa meg a Szent Visitatio.

Deliberatum: Az írt levelet az egész eklezsia magáénak lenni esméri, azon kívül is sok specialis casusokat is adának fel, mellyek azon levél igazságát mutatják, a tiszteletes atyafi is nemigen tagadja, melly szerint ennek igazítása a közelebb léjendő Szent Partialis Synodusra halsztatik.

Difficultas [2.]: A tiszteletes atyafinak restantiai vagynak. Deliberatum: A curator és egyházfiak kötelességek lett volna eddig is a restantiaikat beszolgáltatni, melly szerint hogy nyolcadnap alatt beszolgáltatassák, parancsoltatik. Emellett titulus Zalányi úrnál is feles fa restantiaja lévén a tiszteletes atyafinak, megengedte a Szent Visitatio, hogy az eklezsia erdejéből a tiszteletes atyafi kihozassa. [90.]

A curator és egyházfi megmaradtanak.

Két esztendőkről való ratioját a curatornak a Szent Visitatio nem approbáltatta, mivel igen hibásonn van készítve úgy, hogy hanemha eleitől fogva újraírtuk s rendben szedtük volna, különben igazítást abban tenni nem lehetett. Erre pedig a Szent Visitationak ideje nem volt, azért rendelte ennek végbenvitelére a tiszteletes váraljai atyafit, ki is új szemre vévén a számadást, a gógányi egyházfitól küldeni fogja a tiszteletes prosenior úr kezébe megvizsgálásra s approbatoria.

*Trébelt díszítésű réztál,
17. század vége – 18. század eleje*

1787

Eodem die [24^a Februarii 1787.] visitáltatott a gógányi reformata eklezsia tiszteletes Tegzi Mihály atyánkfia ökegyelmé idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Székely István, Márkó József, Török Sigmond, id. Volkány György, Bíró Mihály, Takáts Miklós, ifjú Volkány György egyházfi s mások is.⁸⁷

A tiszteletes atyafi maga kötelességét véghezvitte. Életével is nem rossz, hanem jó példát ad eklezsiájában. Nem panaszol a tiszteletes atyafi is az eklezsia ellen.

Titulus Sándor Gergely úr embere, Krisan Ilia a quartat a tiszteletes atyafinak ki nem adta. Úgy titulus Zalányi uramék egy bérnél többet adni nem akarnak, fabért sem, mellyet a Szent Visitatio rendes útján megigazítani igyekezik.

⁸⁷ KükEhmLvt prot. II/5. 106.

Az ekklezsiáról az hallatott, hogy az erdőt elpusztították, de magok tagadják, és azt mongyák, hogy csak egy kis részecskéjét adták el ekklezsia szükségére. Mellynek végire jártat a Szent Visitatio.

1788

Continuáltatott die 3^a Martii [1788.] a Szent Visitatio a gógányi reformatata ekklezsiában tiszteletes Tegzi Mihály atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Székelly István, Takáts István, Valkány György s mások is felesenn.⁸⁸

Holott is ad 1.: Nem panaszol az ekklezsia tiszteletes atyafi papi hivatala folytatása ellen.

Ad 2.: De panaszol magaviselete ellen. Panaszolt elsőben egy, a tiszteletes esperesthez küldött levele által, mellyben exponálja, hogy a papjok igen különös nehéz természetű, mindenekkel veszekedik, melly miatt úgy megidegenedett az ekklezsia ökegyelmétől, hogy tovább tartani nem kívánnyák. Ezt a Szent Visitatio előtt is így lenni erősíték. Mellyet megvizsgálván a Szent Visitatio, úgy tapasztalja, hogy ez a tiszteletes pap és ekklezsia között való kedvetlenség nagyobb részént temonda beszédből eredett. Vádolják a tiszteletes atyafit holmi mocskos és az ekklezsiát sértő szókkal, mellyeket maga tagad, s az ekklezsia is elég bizonyosságokkal meg nem bizonyíthatja. Egyebet azért itt a Szent Visitatio nem tehet, hanem hogy a tiszteletes atyafinak imponál, hogy szavaira vigyázna, nyelvére zabolát vetne, hogy oly szókat ne ejtsen, mellyek magának is kedvetlenséget okoznának, az ekklezsiát pedig inté, hogy az afféle temondád beszédeken ne építsen, s meg ne induljon, s tiszteletes papjával békességben, szeretetben éljen.

Difficultas: Panaszolja titulus Zalányi úr, hogy az atya ágyba fekvő nyomorék, hivatta a tiszteletes atyafit innepen úrvacsorája osztásra, s nem ment. Conclusum: Igen hibáson cselekedte, mivel Canonaink szerint elmenni elmúlhatatlanul tartozik, ezután tartsa is szoross kötelességének elmenni.

Ad 3.: A tiszteletes atyafi nem panaszol hallgatói ellen.

Ad 4.: Botránkozató személyek nincsenek.

Ad 5.: Titulus Zalányi Gergely uram egynéhány punctumokból álló panaszát írásban adá bé a Szent Visitatio, mellyekben praef[139.]tendátatik az ekklezsia javainak a köz ekklezsia által való praedálása, melly szerint rendeltetének erre a tiszteletes bonyhai és várallyai atyafiak, hogy a curator ratioját jó rendbe szedvén, azon punctumok szerint is szorossan megvizsgálják, és arról a tiszteletes esperestet genuine informálják.

Ad 6.: A protocollatiok jól mennek.

1789

Continuáltatott eodem die locoque [23^a Martii 1789. Gógánváralján] a Szent Visitatio a gógányi reformatata ekklezsiában, mellyben a tiszteletes papjok megholt, azért csak ezek voltak jelen: curator Székelly István, egyházfi Sós Ferentz, hűtösök Valkány György, Takáts István.⁸⁹

Ad 1. et 2.: Nihil, mert már megholt.

⁸⁸ KükEhmLvt prot. 11/5. 138–139.

⁸⁹ Uo. 167–168.

Ad 3.: Az özvegy papné panasolja, hogy 19 szekér fa restantiaja vagyon, mely iránt lőn az a rendelés, hogy ha a curator és egyházfiak a következő Partialis Synodusig bé nem fizettetik, specificatit adjon be a Partialis Synoduson az özvegy, és eligazíttatik.

Ad 4.: Botrántoztató személyek nincsenek.

Ad 5.: Az írt curator s egyházfi más jelenvalókkal mongyák, hogy nincsen semmi kár az ekklézsia javaiban. A számadásról is azt mongyák, hogy véghezment, de írásban nem tétetett. Bíz azért az ekklézsia javainak megvizsgálását, s a számadásnak írásba tétetetését a Szent Visitatio tiszteletes Török Pál váraljai atyafira, s a számadásnak censuráját tekintetes Sombori Lajos úrra, ugyan az írt tiszteletes atyafival együtt.

Ad 6.: A protocollumoknak kezéhez vételét is ugyan az írt atyafira bíz a Szent Visitatio, hogy osztán az odarendelendő tiszteletes papnak általadhassa.

1790

Eodem die [13^a Martii 1790.] visitáltatott a gógányi reformata ekklézsia tiszteletes Barabás Sigmond atyámkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Székely István, egyházfi Sós Ferentz, ezeken kívül Volkány György, Török Sámuel, Bíró Mihály, titulatus Zalányi urak ketten s mások is.⁹⁰

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi ellen nincs semmi részben panasz.

Ad 3.: Nincsen a tiszteletes atyafinak semmi panassza az ekklézsia ellen. Difficultas: Az ifjak igen kevesen maradnak fel a nyári templombéli tanításra. Conclusum: Parancsolja a Szent Visitatio, hogy a tiszteletes pap magának catalogust készítsen, és akik fel nem járnak, consignálván, tudósítsa azok iránt a tiszteletes esperest urat, ki is kötelessége szerint eligazította. [219.]

Ad 4.: Botrántoztató személyek, Istennek hála, itt nem találtak.

Ad 5.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen. A számadás véghezment, most megvizsgáltatott, és hiba nélkül találtatott. Ad 6.: A protocollumok hiba nélkül folynak.

1791

Martius 14-dikénn [1791.] folytattatott a Szent Visitatio a gógányi reformata ekklézsiában, tiszteletes Barabás Sigmond atyámkfia ökegyelme idejében, jelen valának a Szent Visitatio előtt titulatus Zalányi László és Imre, curator Török Sigmond, egyházfi Bíró András, ezekenn kívül Török Sámuel, Bíró Mihály, Tegzi Mihály, Takáts Miklós s mások is felesenn.⁹¹

Ad 1. et 2.: Ezen ekklézsia előtt kedves a tiszteletes papnak hivatala folytatása, úgy magaviselete is. Ad 3.: A tiszteletes papnak sincs most semmi panassza az ekklézsia ellen.

Ad 4., 5.: Nihil.

Ad 6.: Botrántoztató személyek nincsenek.

Ad 7.: Az ekklézsia javaiban kár most nincsen. Vagyon valami difficultas az ezelőtt volt curator ellen, de az már törvényes processusban vagyon, és a Partialis Synoduson fog eligazítani.

⁹⁰ KükEhml.vt prot. II/5. 218–219.

⁹¹ Uo. 255.

A számadás véghezment. Találtatott az ekkleziának kész és interesre kiadott pénze 463 mft. és 67 dr. Ezen kívül restans interesek is vagynak.

1792

Ugyan azon naponn [1792. Aprilis 16-dikánn] visitáltatott a gógányi reformatata ekkleziia tiszteletes Barabás Sigmond atyánkfia ökegyelme idejében, jelen valának a Szent Visitatio előtt titulus Zalányi László és Imre uram, Székelly István, idős Volkán György, Takáts Miklós, Török Sigmond curator, Bíró András egyházfi stb.⁹²

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi papi szent hivatalát jól véghezvitte. Magaviselete is kedves az ekkleziia előtt. Ad 3.: Nincs panassza a tiszteletes atyafinak hallgatói ellen.

Ad 4., 5.: Nihil. [305.]

Ad 6.: Botránkoztató személyek most nem tapasztaltatnak.

Ad 7.: Az ekkleziia semminémű javaiban kár nincsen. Az adósságok rendbe szedettek, s contractusban s készpénzül találtatott 475 mft. 58 dr.

1793

Ismét azon napon [1793. Martius 10-dikénn] visitáltatott a gógányi reformatata ekkleziia tiszteletes Barabás Sigmond atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt titulus Pál László, Székelly István, Takáts István, Török Sámuel, Volkány György, Takáts Miklós és curator Török Sigmond s mások is.⁹³

Az 1., 2-ra: Eljárt a tiszteletes pap a maga papi hivatalában, magaviselete is botránkozás nélkül való. A 3.: A tiszteletes atyafinak sincsen hallgatói ellen panassza.

A 6.: Botránkoztatók nincsenek.

A 7.: Az ekkleziia javaiban kár nincsen, hanem vagyon feles adósság, melly contractus nélkül van kiadva. Erről lőn rendelés, hogy nyolc napok alatt contractusokat készíttessenek, ezután pedig senkinek contractus nélkül egy pénzt sem szabad kölcsön adni.

Úrasztali ezüsttányér részlete a bethleni Bethlen család címerével

⁹² KükEhmLvt prot. II/5. 304–305.

⁹³ Uo. 325

Difficultas: Az ekklezsiabéli személyek igen sok bort költöttek el az ekklezsiából, s mikor a kész bor elfogyott, pénzenn is vettek. *Deliberatum:* Nem lehet, hogy helybe hagyja a Szent Visitatio a gógányi reformata ekklezsia sok szükségtelen költségeit, mert nemcsak hogy az ekklezsia szőlőjében termett kilenc veder bort költötték el szintén minden ok nélkül, hanem még afelett egynehány veder bort az ekklezsia ládájából is vettek pénzen s elköltöttek. Ezt azért a Szent Visitatio megítélte, hogy ezen felettébb való sok költségnek egy részét az ekklezsiabéli személyek fordítsák vissza, úgy pedig, hogy a következő szüretkor adjanak mindenik három-három kupa mustot az ekklezsiának, melyet aki tellesíteni nem akarna, egy forintig megbüntetik. Kötelessége legyen pedig az egyházfinak ezt felszedni, s jövődőben erről is számot adni.

1794

Ugyan azon napon [1794. Februarius 26-dik napján] visitáltatott a gógányi reformata ekklezsia tiszteletes Barabás Sigmond atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Markuj József, egyházfi Volkán Márton, Volkán György, Török Sigmond, Takáts Miklós, Tegzi Mihály stb.⁹⁴

Az 1., 2.: A tiszteletes atyafi egész meglegedésig eljárta maga hivatalában, s magaviselete is kedves. A 3.: A tiszteletes atyafinak sincs semmi panassza.

A 6.: Botránkoztató személyek nincsenek.

A 7.: Az ekklezsia javaiban kár, hogy az erdőt az ekklezsia elpusztítani engedte és felosztatni. Azt ítélték volt ugyan a commissariusok, hogy az ekklezsia erdejében ami fa jutott másoknak, megbecsültetvén a fát, ki-ki fizesse meg az ekklezsiának. De azonban lépett az ekklezsia a possessorokkal ilyen egyezésre, hogy azon ekklezsia erdejiből is részt adtak az ekklezsiának, emellett adtak még annak szomszédságában egy jó darab bokrost. Melly ha magában jó volna is, de hiba az, hogy nincs még eddig semmi levél róla, melyre nézve parancsoltatik, hogy utánna- járjanak. 2. Adtak emellett még földeket is osztás szerint az ekklezsiának, amellyek a commissariusoktól kivétetendő levélből meg fognak tetszeni.

1795

Martius 10-dikénn [1795.] megvizsgáltatott a gógányi reformata ekklezsia tiszteletes Barabás Sigmond atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt titulus Pál László, Márkó József curator, Takáts Miklós, Török Sigmond, ifj. Volkány György, Volkány Márton, Takáts István, Takáts József s mások is felesenn.⁹⁵

Az 1., 2., 3.: A tiszteletes atyafi papi kötelességének megfelelt. Magaviselete is helyes és kedves az ekklezsia előtt. A tiszteletes atyafinak sincs panassza hallgatói ellen.

A 6-ra: Botránkoztató személyek most itten nem talátnak.

A 7-re: Az ekklezsia javaiban egyéb kár nincsen, hanem vagynak, kik az ekklezsia erdejében praeparáltak, ezt már a titulus szolgabíró processusba is vette.

⁹⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 354–355.

⁹⁵ Uo. 384–385.

Observatio [1.]: Az ekklézsia erdeje elvétetvén, s más erdő s egyéb földek is adattatván az ekklézsiának, még levél egy csepp sincs róla. Megparancsoltaték azért a tiszteletes atyafinak, hogy jobban utána járjon, s ha különben meg nem szerezhetik, a méltóságos főbíró úrhoz is mennyen el, és panaszolván instáljon az arról való levélnek kiadattatása iránt.

Az adósságokban újra igen sok a difficultas, melyre nézve ide commissioba rendeltetik a vár-aljai tiszteletes atyafi, hogy az ide való tiszteletes pappal és titulus Pál László urammal egyben-ülvén igazítsák, s rendbe szedjék az adósságokat. [385.]

Observatio [2.]: Lévén a Zalányi fiaknál az ekklézsiának feles adóssága, melynek interesse sem foly, s különben is veszedelemben forog, nem lévén már jószágok. Erre nézve, minthogy már admoneáltattak is, törvényesen kell ezen dologhoz fogni és nyúlni.

1796

Ugyan azon napon [4. Martii 1796.] megvizsgáltaték a gógányi reformata ekklézsia tiszteletes Barabás Sigmond atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Sós Ferentz curator, Székelly István, Takáts István, Takáts Miklós hűtösök, Szombati János egyházfi s mások is szép sereggel.⁹⁶

Az 1., 2-ra.: A tiszteletes atyafinak papi hivatala folytatása s magaviselete is olyan, aminéműt kívánhat az ekklézsia. A 3.: Úgy viselte az ekklézsia is magát a tiszteletes paphoz mindenben, amint illett.

A 4., 5.: Nihil.

A 6.: Botránkoztató személyek most nincsenek.

A 7.: Az ekklézsia javaiban semmi hiba nem találtatik. Interesse kiadott pénzében van kár, mivel a Zalányi fiak szinte 100 forinttal adósok, azonban semmijek nincs sem künn, sem benn. Egyéb adósságoknak is restál az interestek a szűk idő miatt, de nincs veszedelemben. A számadás megvizsgáltatván helyben hagyattott.

1797

Februarius 23-dikán [1797.] megvizsgáltaték a gógányi reformata ekklézsia tiszteletes Barabás Sigmond atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Sós Ferentz curator, Székelly István, Bíró Mihály, Márkó József, Takáts Miklós, Török Sigmond, Bíró András, Takáts József, Volkány Márton és Szombati János egyházfi s mások is.⁹⁷

Az 1., 2-ra: Eljárt a tiszteletes atyafi papi hivatalábann az ekklézsiának megelégedéséig. Magaviseletében sem tapasztaltatik semmi kivető. A 3-ra: Nincs a tiszteletes atyafinak is semmi tekintetben panassza hallgatói ellen. Bérét is becsülettel beszölgáltatták.

A 4., 5-re: Oskolamester itt nincsen.

A 6-ra: Botránkoztató személyek itt nem talátnak.

A 7-re: Az ekklézsia javaiban itt kár nem talátnak. A commune terrenum felosztása alkalmatosságával az ekklézsiának jutott erdőről ugyan még levél nincsen, de vagyon gongya az ekk-

⁹⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 410.

⁹⁷ Uo. 441.

lézésiának reá, minthogy eddig is sollicitálták az actuariustól. Az ekklézsia adósságának interesse másunnan kijött, de a Zalányi fiaknál mind summa, mind interes veszedelemben van, s nem lévén senki, akitől kérhessék. Observatio: Nem igaz az ekklézsiának elébbeni feladása, hogy az interes Zalányiékon kívül másoktól bėjött, mert végire járván, másoknál is van restantia 39 mft. dr. 7, melly mind interes. Melynek behajtása keményen injungáltaték.

1798

Visitáltuk ugyan a mindjárt irt hónapnak nevezett napján [7. Februarii 1798.] a gógányi reformata szent ekklézsiát tiszteletes Kaller Bálint atyánkfia idejében, curator Sós Ferentz, egyházfi Tövisi Imreh, Márkó József, Takáts Miklós, Volkány György, id. Volkány Márton, Takáts József, Szombati József s másoknak jelenlétekbén.⁹⁸

Az 1-re: Új ugyan miközöttünk az egyházi szolga, de még eddig Isten segedelme által a papi hivatalt a mi meglegedésünkig jól folytatta. A 2-dikra: Külső magaviselete is a tiszteletes papnak az hallgatók előtt, mind eddig is, igen kellemetes volt.

A 3-dikra: Az ekklézsia is a tiszteletes atyafinak bérét a maga idejében csaknem egészen kár nélkül beszolgáltatta, s illendő becsületét is megadta.

A 4-kre: Botránkoztató személyek nem taláztatnak az ekklézsiában.

Az 5-kre: Az ekklézsia külső jovaiban kár nincsen. A 6-kra: A számadás az idevaló megrögzött rossz szokás szerint rendetlen és hibával tele. Végzés: Kemény büntetés alatt tartsa elmúlhatatlan kötelességének a curator a maga számadását hitelesen, jó móddal és tisztán rövid napok alatt elkészíttetni, és revisiora vagy a tiszteletes esperest úrhoz, vagy a tiszteletes notarius atyánkfiához elszolgálatni.

1799

A Látogató Szent Szék megvizsgálta [1799.] Januariusnak 22-dik napján a gógányi reformata szent ekklézsiát tiszteletes Kaller Bálint atyánkfia papságában, curator titulus Pál László és Sós Ferentz, egyházfi Tövisi Imreh, Székely István, Takáts Miklós, Márkó József, Volkány György, Török Sigmond ekklézsia hitessei, ezeken kívül Takáts József, Volkány Márton, Pap István és másoknak jelenlétekbén.⁹⁹

Az 1-re és 2-dikra: Semmi tekintetben nem panaszol az ekklézsia a tiszteletes atyafira. A 3-kra: Magának a tiszteletes papnak is nincsen is panassza az hallgatók ellen közönségesen, hanem ez a nehézség: Volkány György kalangyául nem akar búzabéli bért adni, Katona György és Tövisi Imreh pedig csak fél-fél bért fizetnek. Végzés: Parancsollya a Szent Visitatio, hogy a papi conventio tartása szerint Volkány György a búzabért nem vékál, hanem kalangyául fizesse, Katona György és Tövisi Imreh pedig félbér fizetésre ítéltetnek.

A 4-kre: Botránkoztató személyek nincsenek.

Az 5-kre: Az ekklézsia jovaiban kár nem tapasztaltatik. A 6-kra: A számadás nem ment véghez. Végzés: Legtovább két hétre a ratio elkészüllyen, és a tiszteletes notariusához vigyék. Megjegyzés:

⁹⁸ KükEhmLvt prot. II/6. 14.

⁹⁹ Uo. 45–46.

Ha kik bé nem fizetnék az interest, az azoknál lévő interes pénz számláltassék a summához, és új contractusba vétessék.

1800

Visitáltunk a közelebb írt napon [10. Februarii 1800.] a gógányi reformatá szent ekklézsiában tiszteletes Kallert Bálint atyánkfia ökegyelme papságában titulus Pál László úr, curator Sós Ferentz, egyházfi Volkány Márton, Székely István, Márkó József, Török Sigmond, Sós Ferentz, Bíró István, Takáts István, Török Ferentz, id. Volkány Márton, Osváth Miklós, Székely János, Pap István és Sós István jelenléteben.¹⁰⁰

Az 1-re és 2-kra: Semmi tekintetben nem panaszol az ekklézsia sem a tiszteletes papra, sem pedig feleségére. A 3-kra: A tiszteletes atyafi sem panaszol az hallgatók ellen közönségesen, hanem fordul elé ez a nehézség: Volkány György tartoznék 3 veder musttal és 2 véka búzával, de még meg nem fizette. Hamikor a curatorok zálogolni mennek hozzá, azok ellen felkél. Végzés: A bépanaszolt személy curialista lévén, félbér fizetésre ítéltetik, és mivel a bérnek befizetésibe hátraálló, annak felvételét ajánlani fogja a Szent Visitatio a concernens titulus viceispány úrnak.

A 4-kre: Botránkoztató személyek nincsenek. [78.]

Az 5-kre: Az ekklézsia külső, belső jovaiba kár nincsen. Megjegyzés: Az ekklézsia tagjai most is prédálják az erdőt, mert amely erdőt tilalomba szoktak tartani, már abból az ekklézsia tagjai egy-egy tereh fát hoztanak a magok számokra. Melynek refusioját megítélvén a Szent Visitatio, magok is önként kötelezték magokat, hogy az ekklézsia erdejében tett kárt pénzül az ekklézsia ládájába befizetik.

A 6-kra: A számadás alkalmasint véghezment, és vagyon az ekklézsia ládájában huszonnég magyar forint és tizenhat pénz.

¹⁰⁰ KükEhmLvt prot. II/6. 77–78.

GÓGÁNVÁRALJA¹

1675

Apafi Mihály fejedelem levele a gógánváraljai quartaról.²

Michael Apafi Dei gratia princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae et siculorum comes, fidelibus nostris spectabilibus, magnificis, generosis, egregiis et nobilibus supremis et vicecomitibus, iudicibusque nobilium comitatus de Küküllő, item haereditarum nobilitarium in possessione GógánjVáralja in comitatu praefato de Küküllő existentium, habitatorum possessionibus universisque ejusdem possessionis incolis et inhabitatoribus, quorum interest seu intererit, modernis et futuris quoque praesentes nostras visuris salutem et gratiam nostram. Már ennekelőtte is poroncsoltunk volt az gógányvárallyai vallásunkon lévő prédikátoroknak számokra járandó bor és búzabeli quartanak mind nemes és nemtelen helyekről való megadása és kiszolgáltatása felől, de nemhogy foganattya lett volna az ott való contumax némely nemes örökségeket bíró embereknél, sőt naponként, amint újjólag informáltatnók, magokat megvakmerősítvén, azaránt való megátalkodásokban jobban-jobban nevednének, praetendálván, hogy tollünk kezeknél oly exemptionalis levelek extálnának, melynek erejével sem borokból, sem búzájokból, gabonájokból senkinek is quartat nem tartoznának adni. De mivel mi mindenkoron salvo jure alieno szoktunk valamit és akármit is valakinek és akárkinek is adni, ahhoz képest mit NagyEnyeden és más megnemesített helyeken, holott annakelőtte is az quarta scholához vagy ecclesiahoz szokott járni, azoknak jussokat az helynek lakossinak nem adtuk, úgy azon megírt várallyai ecclesiától is az just némely hitván helyeknek megnemesítésével el nem vettük és másnak nem adtuk, ezután is el nem vesszük, s másnak nem adgyuk. Sőt,

A gógánváraljai templom déli homlokzata

¹ 1752-ig Gógán filiája volt, a gyűlekezetre vonatkozó adatokat lásd még a *Gógán* fejezetben.

² KükEhmLvt prot. I/2. 148–149.

amint ennekelőtte, úgy ennekutána is minden esztendőről eszendőre indifferenter megadatni kívánjuk. Minekokáért kegyelmesen és serio poroncsollyuk kegyelmeteknek, Küküllő vármegyei megemlített fő és vice tiszt híveink, így értvén az dolgot, hogy ha azok a nemesek, kik Gógánjváralján fundusokat bírnak, borokból és mezei gabonájokból quartat nem akarnának adni, admoneállyá őket, és ha az nem használna, mindgyárast az articulust elővén mennyen ki, és mind az ecclesia bonumit [149.] eltartók s foglalók ellen írt poenat rajtok exequálni s mind az quartat megvenni tiszték s kötelességek szerint el ne mulassa kegyelmetek. Tünektek pedig, kik kegyelmességüknéből ott nemes örökségeket bírtok, kemény fenýíték alatt hadgyuk és poroncsollyuk, exemtioakat semmit is ezaránt ne fundálljátok, mert az ecclesia jussát soha tinek nem adtuk, az szokott quartat szőleitekből és szántóföldeitekről annuatim az ecclesia számára adgyátok meg, és collationk mellett megmaradhattok. Külömben cselekedvén tudtotokra legyen, nagy kár fog benneteket követni érette. Nec secus facturum. Praesentium perlectis exhibentium restitutis [!]. Datum in castro nostro Ebesfalvini die decima quinta mensis Januarii anno Domini millessimo sexcentesimo septuagesimo quinto. Michael Apafi mp.

1683

Visitatio facta die 13. Januarii [1683.] Várallyaini in ministerio reverendi domini Valentini Márkusfalvi.³

1684

Anno 1684. die 16. Januarii visitatio facta Várallyaini in ministerio V[alentini] Márkusfalvi.⁴

Ubi plurima mala sunt oblata et audita.
Ecclesia pénze semmi.

1689

Visitatio facta GógánjVárallyaini 1689. die 18. Januarii in ministerio reverendi domini Nicholai Gálfalui et rectoratu Nicholai Czávási, civibus praesentibus numerosis scilicet generoso domino Adamo Árkosi, Matthia Gábor, Stephano Szilágyi et Michael Vas, civibus autem ignobilibus iudice Michael Barrabás, aedituo autem primario Georgio Koppán, secundario vero Georgio Albert, juratis vero Stephano Haró. Ex Gógány iudice Georgio Koppán, aedituo Thoma Hudi, altero vero Michael Gyurkó, juratis Joanne Székely et Joanne Gyurkó.⁵

Ezek előtt a böcsülletben lévő személyek előtt nemzetes Árkosi Ádám uram ada az ecclesianak egy házhelyet in perpetuum avégre, hogy azt a várallyai gyülekezet építse meg úgy, hogy azon akár a praedicator, akár az scholamester lakhassék, etc. Melly fundusnak vicinussa falu közföldre, másfelől balkézre ugyan nemzetes Árkosi Ádám uram földje. Ezszerint hagytuk, poroncsoltuk

³ KükEhmLvt prot. I/2. 106.

⁴ Uo. 113.

⁵ Uo. 155–156.

a Partialis képében visitálván, hogy a várallyai szent gyülekezet foglallya és tartsa ecclesia fundussának minden időben, és az Úr Isten segedelméből kezdgyen építéséhez, hogy mikor Őfelsége alkalmatosságot mutat, avagy a praedicator, vagy az scholamester azon az funduson lakását continuálhassa, és szent tisztit, hivatalját arról gyakoralhassa.

Vagyon egy hordó borok, egy vagy két veder héján negyvenes, mellyet ha ez időben kikorcsmárolnak, reá megyen 40 ~ negyven forintokra. [156.] A gógányiaknak is vagyon 28 vagy 29 vedres borok, melyről jövőendőben számot tartozzanak adni. A cathecizatoról pedig erőssen poroncsoltunk, etc.

1712

Visitatio in GógányVárallya 1712. 14. Decembris, pastore defuncto, solum scolae rector, Michael Vajai praesens, ex ecclesia duo aediles Johannes Veres, Johannes Nagy, juxta hos jurati septem, judex pagi Martinus Veres, Stephanus Sigmond etc.⁶

Fatentur I. De rectore: Omnia bona, solum quod summo mane non descendat ad precinandum.

II. De populo: 1. Quod sit aliqua impurissa adultera apud generosum dominum Michaellem Száva. 2. Quod apud generosum Johannem Száva sint pessimi conviciatores pueri. 3. Quod Michael Stephanus, Daniel Szilágyi pessimi conviciatores et calumniatores sint. 4. Quod Stephanus Szilágyi ex sylva ecclesiae furtim et potentiose aliquod magnum lignum abstulit pro torculari. [480.] 5. Quod sua generositas Franciscus Mihácz, sub praetextu aliqualis debiti magnam partem sylvae ecclesiae sibi occupavit, ex qua ligna non solum in proprium commodum, sed etiam aliis, alterius etiam religionis hominibus dilapidare solvet. Ad eo, ut (fide fatentur), quadris gentorum florenorum damnum experiantur ibi. Item sua generositas scandulas ecclesiae ex templo nr. 7000 abstulerit in suum commodum. 6. Quod, de quadam muliere, Szász Györgyné, sit magna suspicio adulterii. Deliberatum: expurgeri se. Ita et de filia Michaelis Volkány. Deliberatum: expurgerse. 7. Quod aliquam partem sylvae ecclesiae oppigneraverit pagus generosis Mathiae Antos et Michaelis Száva, pro pecunia in portionem data. 8. Generosus dominus Adamus Árkosi potentiose extruxit molam ad terram et pratum parochi. 9. Az ecclesiabeli emberek is oka az erdőpusztításra.

Pénzbeli adóssága van az ecclesianak, tavalyi borok is 30 vedres, kikorcsmároltatott bornak az ára ft. 13 dr. 80. Ezt bevárja az ecclesia Veres Jánostól. Más, 17 vedres bor, ennek az ára ft. 7 dr. 62. Ezt bevárják Barabás Györgytől. Ezideji, jelenvaló borok van két edényben, urn. circiter 50. Vagyon 4 véka búzája is. Az Visitatoria költ 10 kupa bor, acceptáltatik. [481.]

Deliberatum [1.]: Mivelhogy az becsületes egyházfiak 1. Az praedicator háza körül való kertet meg nem csináltatták. 2. Az bért is, és kivált az quartat semmi részében be nem szolgáltatták, még csak egy embert is érette meg nem bírságtaltak, azért három-három forintokig megbüntettetnek. Solverunt ft. 3.

Deliberatum [2.]: Mivelhogy Székely György az egyházfiát, Nagy Györgyöt, ezelőtt harmadik esztendőben az szófogatatlanságért, hogy meg akarta zálagalni, megütötte, azmelyért a falu székén is elérte az egyházfi, de ura tekintetéért akkor elhalasztatott. Tetszett azért most az Szent Visitationak, hogy Székely György 12 forintokig (az kezünkben lévő császár parancsolattya szerint) megbüntettetik. *Ez eligazítsa dógát.*

⁶ KükEhml.vt prot. I/2. 479–481.

Deliberatum [3.]: Mind titulus Mihács Ferencz uram, mind Antos Máté uram, mind Száva Mihály úr az ecclesia erdejétől eltiltatnak őkegyelmek, ahová pénzeket adtak őkegyelmek, keressék, s vegyék fel más úton, mivelhogy az falunak nincs szabadságában, hogy az ecclesianak sem egy, sem más jószágát eladhassa.

Deliberatum [4.]: Az Száva Mihály uram udvarában megfattyazott asszony excommunicáltatik. Az Száva János uram udvarában káromkodó gyermekek megkalodáztassanak. Szász Györgyné és az Volkány Mihály leánya az gyanóság alól tizenötöd napok alatt kitisztítsák magokat, azután egyébiránt excommunicáltatnak, ha ki nem tisztulhatnak. *Ezek expurgálták magokat tiszteletes Ver[es]tői uram előtt.*

Deliberatum [5.]: Az ecclesia megbüntettetik 12 forintokig, hogy az erdő fáit pusztították, eladták. Solverunt ft. 3.

Deliberatum [6.]: Nagy György, hogy az quartat az úrnak hordójába töltötte, megbüntetik ft. 1, és az quartat is adgya meg. Solvit dr. 48.

1713

Visitatio 1713. 11. Decembris de Gógán[Várally]a peracta in Gógány, jelen voltak az praedicator és mester, idem qui supra [Küküllővári Mihály és Vajai Mihály], az egyházfiak Székely Márton, Gál István, hallgatók ifj. Székely Márton, Sztás István, bíró üdös Székely Mihály, Nagy János.⁷

De parcho et rectore sancte testantur. Az hallgatók között káronkodók Bocskai János, Veres Gyurka. Az fát némellyek megadni nem akarják az tavalyi dispositio szerént. Az háza praedicatornak nem jó. Az ecclesia erdejét mégis hordattyák az nemes emberek, kivált Mihács Ferencz uram. Egy háznál lakó két házas emberek az ecclesia dolgára az egyházfi hivataljára el nem mentek, kertek nem jók, számadáshoz nem készültek.

Deliberatum [1.]: Bocskai János és az szolgálja, Veres Gyurka az káronkodásért excommunicáltatnak és kalodába tétetnek.

Deliberatum [2.]: Az két házasok, azkik egyházfi hivataljára dolgozni el nem mentek, büntetnek 3–3 forintokkal. Ad bonam commissionem concessa.

Deliberatum [3.]: Az egyházfiak, hogy az fizetéseket, fájokat be nem szolgáltatták, kerteket meg nem csináltatták, számadáshoz nem készöltenek, megbüntettetik 3–3 forintokkal. Solverunt ft. 2.

Mi adóssági vadnak az várallyai ecclesianak, az tavalyi Visitatióban láthatni. Borok volt tavaly urn. 50 két edényben. Kiárolták, de számot nem tudnak adni rólla, indisposite marad. Mostani borok van urn. 24. Az két ecclesia egyházfiak egy-egy veder bort mondnak, hogy hoztak az asztalra, mely acceptáltatik.

1714

A gógányvárallyai filialis reformata ekklezsia jovai.⁸

Praedicator fizetése: Mind a praedicator, mind a mester fizetése aszerént, amint a gógányi mater ekklezsiaiban.

⁷ KükEhmLvt prot. II/2. 5.

⁸ KükEhmLvt Conscr. 1714. 25.

Praedicatori örökség: Vagyon edgy rét az Árkosi Ádám uram malma alatt, mellynek alóll való szomszédgya a falu réti, fellyül való szomszédgya a Tógát, napnyugot felől a patak, napkelet felől az ország úta. *Vagyon 3° ekklézsia fundusa, egyiken a mester lakik, kettő^o zselléréké. Ez kettő közzül egyiknek vicinussa felől Árkosi uram jószágá, alól a patak.*¹¹ Ez oda van. Kiváltották.

Ekklézsia jovai: 1. Harang vagyon nr. 3. Ketteje a templomnál, kik közzül edgyik nagyobb, másik kisebb, az harmadik oda fel az utcán edgy ágas haranglábacskán. 2. Vagyon edgy ezüst aranyas lábaspohár. Edgy kis ezüst aranyas tánnyér. Ónkannák nr. 3. Edgyik ejteles, a második fél ejtelesnél nagyobb.¹² Az harmadik keresztelő ónkanna. *Egy két ejteles, srófos ónpalack. Egy virágos pléhcésze. Egy óntányér.* 3. Abraszok nr. 5. Az első gyolcs, fejéres hím rajta. A második sáhos. Az harmadik és negyedik kékes, amellynek edgyike a praedicállószeken. Az ötödik paraszt vászon. *Egy sáhos rojtos abrosz.* Gyolcskendő. Keszkenő nr. 2. Az első patyolat, török varrás vagyon rajta, selyemből és ezüsthonalból elegy. A második elegy selyemmel varrott. *Item vagyon egy szép szűnyeg.*

4. Vagyon edgy szőlő Jászvölgy nevű hegyben, amellynek dél felől való szomszédgya Gábor Mátyás, északról Csónakosi Bálint.¹³ *Vagyon egy szőlő az Jászvölgyben, vicinussa napkeletről Szilágyi Mihály, napnyugtról Szász János. Item vagyon egy szőlő Jászvölgyben, melynek napkelet felől való vicinussa Szilágyi Istvánné, napnyugot felől való vicinussa Kecskeméti Sámuel.* 5. Vagyon edgy szántóföld az alsó fordulóban, amellynek szomszédgya edgyfelől az ország úta, másfelől Szász János. *Item egy törökbúza föld a Sinkában, melynek vicinussa egyfelől a Sinka csorgója, másfelől falu közönséges földje. Az ecclesianak vagyon Szentiván felé vagyon egy erdeje a Ligetben, melynek vicinussa egyfelől az szentiványi határ, másfelől az falu erdeje.*

Anno 1722. die 20. [!] tekintetes nemes öregbik Árkosi Adám uram várallyai határban levő malmanak régen odaszánt vámját szombaton reggeltől fogva estig újjólag conferálta a gógánvárallyai ecclesia szükségére. *Item adott in hft. 79 – hegyvenkilenc [!] Várallyán egy házhelyet a temető kijáró ösvény mellett.*¹⁴ Erről contractus vagyon az ecclesia ládájában.

Egy gyolcsszegeletekkel rakott abrosz. Egy gyolcs, veres selyemmel varrott kendő. Két sáhos asztal-keszkenő.

Anno 1728. a Cseresznyésben fogott új szőlőknek dézmája az ecclesianak conferáltatott.

1720

*Visitatio celebrata in nomine Domini 1720. die 13. Decembris in ecclesia reformata Várallyaiensi, loci ministro Gregorio domino reverendo Zalányi, et rectore scholae Martino Diószegi, aedituis Daniele Papoltzi et Stephano Sztítás, praesente spectabile generoso domino Alexandro Sándor ibidem ecclesiae patrono et reliquis concivibus praesentibus Johanne Gábor, Michaelae Székelly seniore, Georgio Barabás et Michaelae Kopán, Martino Albert et Michaelae Székelly juniore.*¹⁵

Auditores examinati de vita et moribus loci ministri, referunt omnia laude digna.

⁹ Utólag rájavítottak: 2.

¹⁰ Kihúzták és rájavítottak: *másik*.

¹¹ Az egész mondatot kihúzták.

¹² Az előbbi két mondat ki van húzva.

¹³ Az egész mondatot utólag kihúzták.

¹⁴ Az egész mondatot kihúzták.

¹⁵ KükEhmLvt prot. II/2. 72–73.

Barabás Istvánné jól élni férjével nem akar, az vallás miatt idegenkedik férjétől.

De rectore scholae: Accusatur, hogy az ecclesiában éneklése és harangozása iránt fogyatkozás vagyon, úgy a takarodó iránt.

Loci minister examinatus de auditorum vita, moribus et diligentia, neminem accusat, nisi quod fabeli restantiája van mind az papnak, mind az mesternek, sőt panasz vagyon, hogy mikor hoznak is fát, semmirekellőt hoznak. Mind az pap, mind a mester bérben restál nállok, úgy quartaban hátra vagyon, és búzabér is a quartasoknál. Az quartat Száva Jancsi és Száva János el-tartották a praedicatoroktól. Az özvegyasszonyoknál vásszon restál. Az Jászvölgyben elpusztult szőlő helyett az ecclesia mást akar építeni.

Az ecclesianak vagyon bora urn. ötödfél, pénze dr. 36. Tekintetes Mihács Ferentz uram az wárallyai templomból vitétt el nyolcezer zsendellyt. Mind Árkosi Ádám uramnál, mind az ecclesiában magános embereknel az ecclesianak feles pénzdóssága vagyon, melynek regestruma vagyon az ecclesia ládájában.

Deliberatum [1.]: Minthogy az egyházfiak az praedikátor és mester bérét bé nem szolgáltatták, az nemes vármegye constitutioja szerént megbüntettetnek, egyszersmind serio admoneáltatnak, hogy az bért karácsonig fogyatkozás nélkül besolgáltassák, és az adósságot, kívált hol veszendő, szorgalmatosan felszedgyék, és jó helyre elocállyák, az interessét is az künn levő adósságnak esztendőnként szorossan administrálják az ecclesia ládájában.

2-do. Minthogy panasz vagyon, hogy az emberek semmirekellő fát visznek praedicatornak s mesternek bérben, serio admoneáltatnak pro interim, hogy jó szekérrel vigyenek ezután.

3-tio. Az ecclesia vagy építse meg az jászvölgyi szőlőt, vagy jó és alkalmas helyen mást építsenek, úgy az templom kerítését és az haranglábot megzsendellyezzék. Szürettől fogva az ecclesia számára korcsomát tartsanak, ha bora az ecclesianak nem volna is, magokat az emberek megróván, csinállyanak fundust az korcsomárlásra.

4-to. Amelly pénz pedig az Szent Visitatio előtt most előadattatott, computus és regestrum szerént titulus Árkosi Ádám uramnál vagyon, arról az ecclesia számot vessen, és azmi pénz találattik az Árkosi uram kezénél, azt az ecclesia kezéhez vegye,

és ezután se egyszer, se másszor Árkosi Ádám uram az ecclesianak semminemű jövedelmét kezéhez ne vegye, hanem az egyházfiak procurállyák. [73.]

Deliberatum [2.]: A malomvám iránt, melyet Árkosi Ádám uram az ecclesianak Isten dicsőségére conferált, az 1716. esztendőben való Visitation emanált deliberatum szerént, hogy administrállyá, admoneáltatik serio. Úgy az ott levő rét helyett mást adggyon, különben az nemes vármegyéhez confugiálni az Szent Visitatio kételeníttetik, hogy az ecclesia ne károsodgyék meg tovább is. Az tóról való ecclesia leveleit is, minthogy mint curator keziben forgottak az ökegyelme kezénél [!] az ecclesia levelei, azért Árkosi Ádám uram tartozzék előkeresni, és az egyházfiak kezében adni, hogy az ecclesia ládájában állyon.

Deliberatum [3.]: Minthogy Mihács Ferentz uram az wárallyai templomtól elvitétt nyolcezer zsendellyt, azért az Szent Visitatio ökegyelmét serio admoneállyá, hogy integre et in toto numero restituállyá.

A harangláb

1728

Visitatio facta per gratiam Dei G[ógán]Várallyaini [78.] anno 1728. die 20. Novembris, praesentibus Alexandro Száva, Elia Tövissi, Johanne Gábor etc.¹⁶

Reverendus dominus minister et ludimagister in omnibus ab ecclesia bene recommendantur. Etiam ulterius desiderat ecclesia, quod sacram functionem exerceant.

RimaSzombati úrnak széke nincsen sem a gógányi, sem a várallyi templomba. Papnak, mesternek fa restantiajok vagyon. Cinterem palánkja fedetlen.

Deliberatum: Minthogy az egyházfiak a fa restantiakot bé nem szolgáltatták papnak, mesternek, megérdemlenék, hogy vármegye constitutioja szerint büntettetnének, most mindazáltal admoneáltatnak, hogy a restantiakot bészolgáltassák, a cinterem palánkját is megfedessék.

Adósságpénze a várallyi ecclesianak vagyon most de praesenti ft. 7,60. Bora de praesenti vagyon urn. 36.

1730

Visitatio Sancta GogányVárallyaini celebratur anno 1730. die 5ª Octobris ex gratia Dei, praesentibus ecclesiae membris.¹⁷

Minister ecclesiae reverendus dominus Gregorius Zalányi sancte functionem peregit, in omnibus laudatur ab ecclesia, ita et ludi magister.

Difficultates: Szász Jánosné hitetlenül itt lakik, s férjét elhadta. Zalányi uram házánál vagyon. Paráznságba elegyítvén magát Székely Ersók, mégis pártát visel. Praedikátor és mester fizetése között controversia, esztendő által a fát karácson tájban praedikátornak s mesternek adminisztrállyá. A parochialis ház csöpög, in ruina vadnak körüle a kertek, a csüre fedetlen, a cinterem sem jó, Várallyán a mester csürről kíván, a cinterem fedetlen, egynéhány helyt résben vagyon, a segestye nem jó, nagy romlására lévén a templomnak. Árkosi Ádám és felesége neve a menyegyzeten dealbztatott.

Deliberatum [1.]: Szász Jánosné igazítsa férjével való dolgát, különben az ecclesia ne patiallyá. Székely Ersókkal pedig a falusi esküttek letétessek a pártát. Deliberatum [2.]: Ami nézi praedikátor, mesternek fizetésének felosztását, házanként osszák fel, két ház a praedikátornak, harmadik a mesternek számára, a quartat is hasonlóképpen, a fájokat is, mikor szükség hozza, adminisztrállyák. [109.]

Deliberatum [3.]: Minthogy mind a materben, mind pedig a filiában romlások vadnak, mind cinterem, mind parochia körül lévő kertekben, a parochialis ház csöpög, a kertek nem jók, az egyházfiak az ecclesiával semmit nem építettek, Várallyán is mind a cinteremben, mind pedig a segestye miatt a templomban nagy fogyatkozások az egyházfiaknak negligentiajok miatt, azért mind a gógányi, mind a várallyai egyházfiak a nemes vármegyének constitutioja szerint megbüntettetnek. Most pedig a Szent Visitatiótól igen serio admoneáltatnak, hogy mindenféle romlásokat és fogyatkozásokat megépíttessenek, és az parochiat a mater ennekutána curállyá, és a pártát, a csürről az filia, a kerteket igen rendessen két részre elosztván reparáltassák. A segestyt

¹⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 77–78.

¹⁷ Uo. 108–109.

elrontván, kőlabakot a templom erősségire az ecclesia rakasson belőle, mesternek is valami színt állassanak az ecclesiával.

Deliberatum [4.]: Értvén mind a várallyai reformatata ecclesia, mind pedig néhai Árkosi Ádám úr relictaja panaszából Török Katha asszonynak, hogy midőn néhai Árkosi Ádám uram ezen várallyai templomot renováltatván, maga is a nevét a templom mennyezetire feltétette volna, mi októl viseltetvén nemzetes Száva Sándor uram öcsével Száva Sámuel uram[mal] templomunkba bémenvén, azon templom renovatioja alkalmatosságával mind mennyezetten levő neveit néhai Árkosi Ádám úrnak, feleségének, mind pedig Árkosi Ádámné asszonyom székét kívül bemeszeltette, nemcsak ezen személyeknek böcstelenségekre, hanem az ecclesianak is, nekünk is spiritualis directoroknak praejudiciumunkra. Azért tetszett a Szent Visitationnak, hogy comperta rei veritate, ha őkegyelme vagy őkegyelmek közül cselekedte s cselekedtette, minor potentian maradjon, melynek is executioját ezen nemes vármegyének legitimus tiszteire s exequutorira bízuk.

1731

GógányVárallyaiensis ecclesia visitatur anno 1731. die 13. Novembris.¹⁸

Reverendus dominus Gregorius Zalányi in functionem secus sanctae peregit, sed tamen accusatur, hamiss hitűeknek mondott némellyeket. Hadi János hamiss hitben találtatott. Szász Jánosné az ecclesiában hitetlenül lakik Várallyán. Szitás András felesége is elhadta urát, Galambfalván lakik. Laudatur dominus ludimagister bene compositus. Szitás Györgyné, Kállainé egymással veszekedvén szitkozódnak, káromkodnak.

Búza, must, fa restantiajok tavallyi s ez idei vagyon a papnak, mesternek. [134.] Ruinak sokak vadnak templom, parochia, mester háza körül. Vadnak majorkodó ifjú legények s némely özvegyek, mint Hadi Istvánné, nem akarnak fizetni. Árkosi Pál az atyától conferáltatott malomvámot nem akarja kiadni. Várallyi ecclesianak lévén adósságpénze. Gógányi ecclesianak vagyon adósságpénze ft. 73 kezesség nélkül.

Deliberatum [1.]: Szász Jánosné hitetlenül elhagyván férjét, az ecclesia ne patiálly, hanem redeállyon férjéhez, külömben excommunicáltatik is. Szitás András is keresse fel feleségét, s reducálly, külömben ezt is ne patiálly az ecclesia. Szitás Gjörgjné s Kállainé is egymással ne veszekedgyenek, ne szitkozódgyanak, hanem békességben éllyenek, külömben az ecclesia megbüntesse, Hadi János a hamiss hitért excommunicáltatik, s magistratus kezibe adjudicáltatik.

Deliberatum [2.]: Lévén mind várallyi ecclesiában ruinak, s mind Gógányban, a várallyiak mester házát s appertinentiait el nem készítették, a gógányi ecclesiában is parochia s cinterem körül lévén sok romlások, meg nem építették az egyházfiak, holott tavally is admonitusok voltak. Azért mind gógányi s mind várallyi egyházfiak vármegye constitutioja [szerint] büntetnek, papnak s mesternek is restantiait be nem szolgáltaták, insuper admoneáltatnak mind tavallyi, s mind ez idei egyházfiak, papnak, mesternek mindenféle restantiait beszolgáltatassák, a ruinakot is reparállyák, alioquin más Visitation újjólag megbüntettetnek. A majorkodó ifjú legények s özvegyek külön bért adgyanak, az egyházfiak vélek megfizettessenek.

Deliberatum [3.]: Minthogy néhai tekintetes nemzetes Árkosi Ádám uram mind feleségéstől contractualiter (maradván is adóss az [gógán]várallyai ecclesianak) in consolationem conferálta malmának szombati vámját, de a successora contractusa szerint kiadni nem akarja mint ed-

¹⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 133–134.

dig, azért admoneáltatik a Visitatiótól vigore mandati excelsi Regii Gubernii, hogy azonn em-lített vámot a vidua és successor fia az eddig practizált mód szerint kiadgya és kiadassa hites egyházfiaknak kezekben, alioquin azon mandatumnak ereje szerint executione mediante contentumot téssen a Szent Visitatio az ecclesianak.

1738

Visitatio continuata in GogányVárajja anno 1738. die 16. Januarii, praesentibus loci civibus aedituo Andrea Székely, Josepho Szombati.¹⁹

GogányVárajjának nincsen semmi panassza tiszteletes Csávási Lőrincz uram ellen, a mester ellen sincsen semmi panassza az ecclesianak.

Difficultas: Későn harangoznak. Barabás István feleségétől külön lakik. A fát nem szolgáltat-ták bé Gergely pápa napig, úgy mongyák, hogy nem tartoznak véle. Késpénze az ecclesianak 16 ft. dr. 72. Adóssága bizonyos embereknel 15 ft. dr. 48.

Deliberatum [1.]: Jóllehet feles időt importál a materben és a filiában való harangozás, mind-azáltal tiszteletes minister Csávási Lőrincz uramnak serio imponálja a Szent Visitatio, hogy ami-ben lehet, admaturálja őkegyelme a harangozást, ne legyen az ecclesianak ebben őkegyelme el-len semmi panassza.

Deliberatum [2.]: A bévőtt jó rendtartás szerint a Szent Visitatio megkívánnya, hogy a bér-ben járó fát ki-ki az ecclesiában karácson előtt bészolgáltassa, most pedig, minthogy az egy-házfiak be nem szolgáltatták, a nemes vármegye constitutioja szerint három-három forintokig megbüntettetnek.

Deliberatum [3.]: Barabás Istvánnak és feleségének imponálja a Szent Visitatio, hogy egymást megkövetvén cohabitájjanak, egymást a keresztyéni kötelesség szerint megbecsűjjék, különben az ecclesiából excommunicáltatnak.

1741

Visitatur filialis ecclesia VárAllyaiensis tempore reverendi Gregorii Zalányi anno 1741. die 9. Martii, praesentibus ecclesiae civibus.²⁰

Sós András paráznaságba ejtette magát.

Difficultates: Némely asszonyok férfiú ruhába öltöztenek, fársángoltanak s botránkoztanak [!]. A székekben, mind gógányi templomban, mind Várallyán difficultasok vadnak. Mester uram-nak harmadideji s tavalyi restantiai vadnak. A mester háza körül semmi kertek nincsenek. Az ecclesianak késpénze hft. 25. Adósság hft. 71.

Deliberatum [1.]: Sós András paráznaságban elegyítvén magát, excommunicáltatik.

Deliberatum [2.]: Amelly asszonyok férfi köntösbe öltözvén botránkoztattanak, admoneáltat-nak, hogy többé aféle dologba ne elegyítsék magokat, mert excommunicáltatnak, [297.] mostan pedig az ecclesia forumán mulctáztassanak.

¹⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 237.

²⁰ Uo. 296–297.

Deliberatum [3.]: A tavalyi és harmadideji egyházfiaknak restségek látszik meg, hogy a mesternek sok restantiaját mind e máj napig bé nem szolgáltatták, sem penig háza körül semmi kertet nem csináltak, amelly miatt sok károkat is vallott. Ez okon a Szent Visitatio bünteti három-három forintokig. Insuper admoneállyá, hogy ki-ki a maga idejebeli restantiákat beszoalassák, ami ruinak a templom és parochiak körül vadnak, reparállyák az új egyházfiak, alioquin nehezebb censurajok leszén.

Deliberatum [4.]: Szép és jeles rendtartás volt a várallyai ecclesiában, hogy a leányok a templomba külön székbén jártanak, azért ezután is ezen rendet observállyák, és a leányok székibe senki is az asszonyok közül ülni ne merészellyen három forint bírság alatt.

Deliberatum [5.]: Hogy a várallyai cinterembe mester számára az ecclesia házat építsen, megengedtetik és, hogy a gógányi mater ecclesia abban az építésben segítséggel légyen, admoneáltatik.

1743

Anno 1743. die 11. Januarii Visitatio continuatur in ecclesia Várallyaiensi.²¹

Laudatur quam maxime ratione officii, cum ad mores, tum ad vitam. Rector scholae etiam laudatur. Difficultas: Barabás Sára férje nélkül itten lakik. [330.] Item Veres Martziné mostohaannya férje nélkül itten lakik.

1745

Visitatur ecclesia Várallyaiensis filia Gógányensi anno 1745. die. 11. Januarii, parocho reverendo domino Sigismundo Bölöni, rectore domino T.[!] Koncz, coram civibus ecclesiae.²²

A tiszteletes minister mesterivel együtt hivatalyokról, erkölcsökről dicsírtetnek, és meg is marasztattak mindketten. A gógányi templombeli székek iránt pa[...]²³

Deliberatum [1.]: Jovai, adóssága pénzben ft. a lista szerént. [367.]

Deliberatum [2.]: A nagypénteki és ádozói cultus aránt való difficultast most is a régi, ~ 1738-beli deliberatumra relegálya, és afelett ad pleniorem revisionem a Szent Partialisra transmittálya a Szent Visitatio.

Deliberatum [3.]: A templombéli székek²⁴ iránt mind a gógányi, mind a várallyai ecclesiában ami difficultas vagyon, s némelyeknek bizonyos székek nincsen, az ecclesia a tiszteletes ministerrel és becsületes curatorokkal s egyházfiakkal együtt igazítsák el.

1747

Visitatur eodem tempore [9. Januarii 1747.] etiam ecclesia Várallyaiensis.²⁵

Ubi eque laudatur reverendus minister, sic etiam dominus rector.

²¹ KükEhmLvt prot. II/3. 329–330.

²² Uo. 366–367.

²³ A mondat nincsen befejezve.

²⁴ Kihúzták és alája írták: *ülések*.

²⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 397.

Difficultates: Székely József az egyházfíságot nem akarván felvenni, rútul veszekedett. A mester fizetésében bonificatiót kíván. Késpénze vagyon az ekléziának circiter hft. 3. Bora is volt urn. 17, de most ezekből építették az iskolaházon. Caeterum omnia flu[ui]nt per bello.

1749

*A gógánváraljai filialis reformata eklézsia jovai.*²⁶

Prédikátor fizetése: Mind a prédikátor, mind a mester fizetése aszerént, mint a gógányi mater ekléziában.²⁷ Minden ház as ember ád búzáat 30 kévét, mustot justas 10, fát egy szekérrel, melynek harmada a mesteré. Örökséget bíró özvegyek, majorkodó ifjú legények, jövevény zsellérek fél-fél bért. Örökségtelen özvegyek három-három sing vásznat. Amely házban kettős ház asok vadnak, kettős bérrel tartoznak. Halotti prédicatioért egy forint. Ház asok esketéséért a bennvalóktól dr. 25 vagy egy szekér fa, a künnvalóktól ft. 1. Keresztelésért tyúk s kenyér. Mindenféle gabonából, búzából, mustból quarta. Akin ek mustja nincs, tíz poltrát ad.

Prédikátori örökség: 1. Vagyon egy rét az Árkosi Ádám uram malma alatt, melynek álló való szomszédgya a falu réti, fellyül való szomszédgya a Tógát, napnyugot felől a patak, napkelet felől az országúttya. Vagyon a felső fordulóban egy szántóföld a nyíltra menőben, vicinussa egyik felől a Horgas árok, másfelől Bocski rész.

Eklézsia jovai: 1. Vagyon harang nr. 3. Keteje a templomnál, kik közzül edgyik nagyobb, másik kisebb, az harmadik a mester életin. 2. Vagyon egy ezüst, arannyas lábas pohár. 3. Egy virágos pléhcse. 4. Egy kis ezüst, arannyas rányér. 5. Egy öntányér. 6. Egy két ejteles, srófos ónpalack. 7. Egy kis keresztelő önnkanna. 8. Egy fél ejteles önkannácska, melyet ajándékozott az ekléziának tiszteletes Bartha András uram. 9. Egy ezüstös és arannyas velentzei rézpohár, méltóságos gróff Bethlen Pál úr öexcellenciája ajándéka, melyet adott 1795-ben.

Abroszok: 1. Vagyon egy sáhos rojtos abrosz. 2. Vagyon egy gylcsabrosz, fejéres hím rajta. 3. Vagyon ismét egy sáhos abrosz. 4. Vagyon két kékes abrosz, melynek edgyike a prédikállószeken. 5. Vagyon egy parasztvász on abrosz. 6. Egy gylcs, szegeletekkel rakott abrosz. 7. Egy vászonabrosz, két rece a közepén hosszúra. [49.] Keszkenők, kendők s szőnyegek: 1. Egy sáhos asztalkeszkenő. 2. Egy potyolat, török varrású, sellyemből és ezüsthonalból elegyes. 3. Vagyon egy elegy sellyemmel varrott keszkenő. 4. Va-

Templombelső szószékekkel és orgonakarzattal

²⁶ KükEhmLvt Conscr. 1749. 48–49.

²⁷ Az egész mondatot utólag kihúzták.

gyon egy gylcs, veres sellyemmel varrott kendő. 5. Ismét egy gylcskendő. 6. Vayon egy szép szőnyeg. 7. *A prédikállószekenn vayon egy görög szűnyeg.* 8. *Ugyan a prédikállószekenn virágos sellyem materia, barackvirág szín.* 9-szer. *Accedált egy veres sellyem virágos szellyű keszkenyő, melyet ajándékozott Örményesen lakó Kádár Mihályné.*

1. Vayon egy szántó föld az alsó fordulóban, amelynek szomszédja edgyfelől az országúttya, másfelől Szász János. 2. Vayon egy törökbúza föld a Sinkában, melynek is vicinussa egyfelől a Sinka csorgója, másfelől falu közönséges föld. 3. Vayon az eklezsiának SzentIvány felé egy erdeje a Ligetben, melynek vicinussa egyfelől az szentiványi határ, másfelől a falu erdeje. 4. A Cseresznyésben fogott új szőlőknek dézmája az eklezsiának conferáltatott. *Úgy a tekintetes nemzetes Árkosi Ádám uram malmának is szombati vámja. Az alsó fordulóban a Forgató tetőn, a hosszú földek lábján egy darab föld, metr. 4. Item a Jászvölgyben egy kenderföld a szőlő alatt. A Cseresznyésben az erdő felől jött egy kis új szőlőcske az eklézsia keziben, melyet az eklézsia adott becsületes mesternek, vicinussa alól Szilágyi Mihály. A felső fordulóban a Nyír alatt való földek lábján vayon egy darabocska föld, metr. 2, vicinussa napkeletről a feljáró országúttya. A Jászvölgyben egy darab szőlő, melyről az ecclesianak contractussa vayon a ládában. Ezen szőlő hagyatott s adatott a prédikátornak, hogy azt művelje maga számára. Vicinussa annak a szőlőnek egyfelől Nagy Pál, tudniillik napnyugotról, napkeletről az erdő. Ugyan az Jászvölgyben vayon az ecclesianak egy darab szőlője, melyet művel a templom számára. Vayon egy föld az Sinkában, alsó vicinussa a Sinka kenderföldek végén feljáró út, felső vicinussa Szilágyi rész föld. Alsó része a tiszteletes prédikátoré, felső az oskolamesteré. Vayon a Diós nevezetű hegyben két szőlő, egyiket az ecclesia műveli a templom számára, a másik az oskolamesternek adatott, hogy a maga számára művelje.*

1752 ■ január

Anno 1752. die 19. Januarii visitatur ecclesia Váralyaiensis in aedibus novis, in quibus nunquam antea peracta est Visitatio tempore reverendi domini Andreae Bartha loci ministri et rectoris domini Tomae Tusán.²⁸

Reverendus minister gravi morbo decumbit. Difficultas: Inter reverendum pastorem et dominum rectorem magnum est dissidium, ex quo tribus vicibus absentavit sacram eucaristiam.

Deliberatum: A Szent Visitatio nem kicsin botránkozásával érti és tapasztallja mind a két miniszternek egymás között való dissidiumokat az eklézsiaiban, melyben az eklézsia is igen megbotránkozott, hogy az eklézsia mintegy új és infans, most kezdetvén a különös papság benne, kivált minthogy a becsületes mester három ízben negligálta a communiót, melyért megérdemlenék őkegyelmek a canonica poenat. De respectálván a Szent Visitatio az eklézsiaának csak most való felállítását, a poenat remittállja, úgy mindazáltal, hogy ennekutánna őkegyelmek egymás között szép harmoniában éllyenek, egymást ne laceszállják, kivált mester uram mindenekben tartsa magát ad canonem 94., ubi sic sonat canon: rectores senioribus ac pastoribus suis ceu parentibus etc.²⁹

²⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 457.

²⁹ GK – 94. kánon 2. bek.: Mivel pedig a hallgatók szívét inkább megindítja a tanítók élete, mint parancsa, mindenképpen szükséges, hogy a tanítók közöttük jó példával járjanak elől, az Istent féljék, iskolai foglalkozásaikat könyörgéssel kezdjék és azzal is végezzék, józanon, kegyesen és tisztán éljenek, fajtalanságokat azok előtt ne mondjanak és ne tegyenek, folytonosan tanuljanak, a törvényeknek és egyházi kánonoknak, bármik legyenek is, magukat alávéssék. Espereseik és lelkészeik mint szüleik iránt a kegyesség és emberség minden kötelességében tartozó engedelmességgel viseltessenek. A zsinatokon velük

1752 ■ november

Visitatur ecclesia Várallyaiensis anno 1752. die 24. Novembris tempore reverendi domini Andreae Bartha ministri et rectoris domini Tomae Tusán.³⁰

Difficultates: [1.] A pap és mester az eklézsia erdeiben vakmerőképpen egy-egy terhe fát hoztattak és hoztak. 2-do. A tiszteletes minister beteg lévén, egynéhány ízben hívatta magához az egyházfit, de csak egyszer sem jött. 3. Restantiajok felesen vadnak a tiszteletes ministereknek, tiszteletes Bölöni uramnak is még itt Várallyán restantiai vadnak, melyekben meg is tiltották némellyek, úgy halotti prédikálásért való salariumát is megtiltották. 4. A loci ministernek sem kaszálója, sem szántófölde, s mesternek is az egy házában kívül semmi hajléka nincsen. 5. A mesternét rútul bölcstelenítette valaki, a tavalyi bíró is hamisította. [464.]

Deliberatum: Sub poena articulari senki az eklézsia erdeit ne pusztítsa, annyival is inkább az eklézsia híre s akarattya ellen. Az egyházfiak sub poena constitutionis engedelmeskedgyenek az tiszteletes ministernek, mikor hívattya. A restantiaikért pedig mulctáztatnak az egyházfiak a constitutio szerint, admoníálatnak pedig, hogy intra 15 minden restantiaikat beszolgáltatassanak. Az eklézsia is admoníálatnak, hogy a becsületes mesternek építsenek pajtát, a tiszteletes ministernek pedig igyekezzenek naponként szántóföldet, kaszálót, szőlőt szerzeni, hogy annál inkább megfundáltassék az minister.

1754

Visitatur ecclesia Várallyaiensis anno 1754. die 24. Januarii tempore reverendi domini Andreae Bartha ministri et rectoris domini Tomae Tusán, praesentibusque ecclesiae civibus.³¹

A tiszteletes minister mindenkben dicsírtetik, de a dominus rector részegséggel vádoltatik, a felesége pedig sok contentioval.

Difficultates: A mester istáláját nem fedték meg. Restantiai is felesen vadnak a mesternek. Ferencziné lekurvázta a mesternét. Nota bene: Ferenczi Mihálynét világos paráznasággal vádolják. A tiszteletes minister vasárnap, mikor communiót celebrált, korcsomát tartatott a parochiában, s azon vasárnap vecsernyén a templomba nem ment. [470.]

Deliberatum: Minthogy a becsületes mesternek mindenféle sok restantiai vadnak, az istálaja is rossz, azért admoníálatnak a tavalyi egyházfiak, hogy a következő Partialisig minden restantiaikat beszolgáltatassák, az új egyházfiak pedig az istálót reparálják, különben gravis animaversiojok léssen.

együtt megjelenjenek, őket a nép előtt semmi ráfogással és hamis vádakkal ne terheljék, sőt inkább gyarlóságait is a fiúi tisztelet palástjával fedezzék, és bármi csekély okból azok tudra és engedélye nélkül ide s tova ne futkossanak és kalandozzanak, hanem maradjanak otthon, és feküdjenek neki a maguk iskolai dolgainak. Továbbá az egyházi tisztekbe s dolgokba is hívatlanul, vaktában ne avatkozzanak, hanem magukat saját határaik között tartsák, és saját teendőiket végezzék. Végül – kiváltképpen teológiai tárgyú – egyéni véleményeket vagy új szertartásokat iskoláikban ne tanítsanak, vagy valami viszálynak és szakadásnak magvát sem azokon belül, sem kívül a nép között el ne hintsék. Külső viseletükben is bizonyos kegyességet, komolyságot és szerénységet mutassanak, és az ő rendjükhöz illő s már a mi nemzetünknel rég bevett és használt ruházatban járjanak.

³⁰ KükEhMLvt prot. II/3. 463–464.

³¹ Uo. 469–470.

1755

*Visitatur ecclesia Váralyaiensis anno 1755. die 15. Januarii tempore reverendi domini
Andreae Bartha pastoris et domini Tomae Tusán rectoris et ecclesiae civibus.*³²

A mester ellen sok panaszok vadnak: 1-mo. Részeges. 2-do. A gyermekeket nem akarja tanítani, marhapásztornak tartja. 3-tio. A harangozással is botránkoztatott. Az ecclesianak készpénze nagyon circiter [ft.] 27.

Deliberatum: Constál a mester felől a panasz, azért mulctáztatik három forintig, mellyet statim et de facto deponállyon, annakfelette admoniáltatik, hogy ha mégis e panaszokban impingál, in perpetuum deponáltatik, ammoveáltatik.

1756

*Visitatur ecclesia Várallyaiensis anno 1756. die 2. Februarii, tempore reverendi domini Andreae
Bartha pastoris et domini Georgii Orbán rectoris, praesentibus ecclesiae civibus.*³³

Difficultates: Hic nulla est difficultas a parte ministrorum, praeterquam puellas parum informat. 2. Az egyházfő Gábor Mihály a papné iránt böcsтеленül szóllott és fenyegetőzött, káromkodott, a papot is rútul szidalmazta. Gábor Mihály azt is mondogta, hogy a parochialis ház nem a papé, hanem az övé, azért bémegyen a házba, s hajánál fogva vonnya ki. A bérben is kárt vallottak a tiszteletes ministerek annak rendeletlen bétakarítása és fedése miatt. Tövissi Illyésné asszonyomot a templomban megasztította Szilágyi Borbára Séra Jánosné az úrvacsorája felett.

Deliberatum [1.]: Amonetur reverendus minister de puellis diligentius instituendis et suo tempore publicandis. Deliberatum [2.]: Minthogy a tiszteletes ministerek bérében sok kár esett, megérdemlenék az egyházfiak a büntetést, de ez egy úttal remmittáltatik ea conditione, hogy másszor jobban procurállyák, sub graviori animadversione. Deliberatum [3.]: Minthogy világosan constál az, hogy Gábor Mihály a tiszteletes papot, Bartha András atyánkfát minden ok nélkül megszidalmazta, káromlotta, disznózta, parasztosza és egyéb illetlen szókkal tractálta, azért az Approbatabeli articulus szerént büntettetik.

Deliberatum [4.]: Admoniáltatik az eklézsia, hogy injuriose sub poena calumniae ne usurpállyék az, hogy a parochia nem a papé, hanem kinek-kinek magáé, mert ez nem egyéb, hanem a papot ok nélkül mortificálni és laccessálni.

Deliberatum [5.]: Minthogy másoknak is relatiojokból constál, hogy Szilágyi Borbára, Séra Jánosné Tövissiné asszonyomot a templomban megasztigálta, s eleiben ugrott a sacramentum vételekor, és így botránkoztatott, azért a Szent Visitatio Szilágyi Borbárát in ft. 12 a constitutio szerént [bünteti].

³² KükEhmLv prot. II/3. 477.

³³ Uo. 489.

1757

Visitatur ecclesia Várallyaiensis anno 1757. die 26. Januarii tempore reverendi domini Andreae Barta pastoris et Georgio Orbán rectoris.³⁴

Reverendus minister per omnia laudatur, sicque dominus rector. Vagyon az eklézsának készpénze ft. 13, melynek egy része bor árra. Difficultas: Nagy Pál és Kopán Mihály között nagy contentio vagyon.

Deliberatum: Léven nagy contentio Nagj Pál és Kopán Mihály ökegyelmek között, azért serio imponálly a Szent Visitatio, hogy mingyárt együtt békéllyenek meg, és az Szent Szék előtt egymást kövessék meg, és ennekutánna mint atyafiak úgy éllyenek, az eklézsának botráncokzására ne versengjenek, a pacificatio onussát penig együtt fizessék meg a Szent Visitationak.

Megbékélvén egymás között a Szent Visitatio előtt Nagy Pál és Kopán Mihály ökegyelmek egymást megkövetvén, mely békességnek ilyen vinculumát tevék, hogy ha melyik fél a békeséget felbontaná, tehát 6 forintot deponállyon a Visitationak.

1758

Visitatur ecclesia Várallyaiensis anno 1758. die 28. Januarii tempore reverendi domini Andreae Barta pastoris et domini Georgii Orbán rectoris.³⁵

Reverendus minister optime recommendatur, praeterquam valami ajtót csinált a cinterembe bé, ismét valami kóstyát a cinterembe rekesztette. Etiam dominus rector optime laudatur. Az eklézsának volt bora urn. 11, ennek az ára még a korcsomárosnál vagyon. Búzája vagyon vámbúza metr. 13.

Deliberatum [1.]: Admonióltatnak az egyházfiak, hogy a restantiakban lévő interesseket szorgalmason felszedgyék, és számot adgyanak, hogy a büntetést evitállyák.

Deliberatum [2.]: Admonióltatnak a várallyi eklézsia tagjai, hogy mikor közönséges eklézsia gyűlési vadnak, senki abból magát el ne vonnya, sub poena constitutionis. 2-do. Hogy mikor egybengyűlnek, egymással ne civódgyanak, hanem egymást keresztyéni módon meghallgassák, és egyetértsenek. 3-tio. Hogy az interesseket az egyházfiak annak idejében felszedgyék, adminis-trállyák, és annak idejében számot agyanak, sub poena constitutionis.

1759

Visitatur ecclesia reformata G[ógán]Várallyaiensis anno 1759. die 1. Februarii, pastore reverendo domino Andrea Bartha, ludimagistro Georgio Orbán, praesentibus curatore ecclesiae Matthia Kopán, aedilibus Samuele Ketskéméthi, Stephano Székely, aliisque ecclesiae membris.³⁶

Reverendus Verbi Divini minister recommendatur. Difficultates: A mester későn harangoz vasárnap reggel. Fábián Jánosnének előbb lött gyermeke, mintsem házasságának ideje hozta volna magával. Bota Mihály szolgálatra ajánlván magát, a felesége elhadra.

³⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 498.

³⁵ Uo. 510.

³⁶ Uo. 523.

Deliberatum [1.]: A humanissimus ludimagisternek a vasárnapi reggeli harangozásnak idejét illendőképpen meg kell tartani.

Deliberatum [2.]: Világosan láttya a Szent Visitatio, hogy a Bota Mihály s felesége között való versengés, mely miatt felesége el is hadta, vagyon a házbelieknek egymást meg nem értések miatt, azért pro nunc admoneáltatik az egész háznép, hogy Bota Mihályné férje házához visszamenvén, ipja Bota Péter, napája Bota Péterné, Bota Mihály s felesége úgy viseljék magokat, hogy mindenik, amivel a másíknak tartozik, adgya meg: becsületét, engedelmességet, ki-ki amire Istentől hivatott, életnek táplálására néző szorgalmatosságot s efféléket, mert külömben ezután nagyobb censuraja lészen mindeneknek, mind az eddig való dolgoknak, mind az ezután közöttök leíendőknek érdeme szerint.

1760

Visitatur ecclesia reformata Várallyaiensis anno 1760. die 30. Januarii, pastore reverendo domino Andrea Bartha, ludimagistro Georgio Orbán, praesentibus ecclesiae membris curatore Matthia Kópán, aedilibus Stephano Újfalvi, Székely et Andrea Székely, aliisque.³⁷

Difficultates: Teremtettével szitkozódó személyek vadnak. Ifjú Osváth Jánosné az ecclesia forumát agnoscálta először maga forumának, de annakutánna elvitte onnan causáját a dominale forumra, de ott is nem sietteti.

Vagyon az ecclesianak készpénze 24 magyar forint.

Deliberatum: Nem kicsiny szomorúsággal hallja a Szent Visitatio a várallyai szent ecclesiabéli ifjú legényeknek a keresztyéni nevezettel ellenkező tüzes teremtettével való szitkozódásokat, akik azért excommunicáltatnak.

1761

Visitatur ecclesia reformata GógányVárallyaiensis anno 1761. die 20. Februarii, Verbi Divini ministro reverendo domino Andrea Bartha, ludimagistro Georgio Orbán, praesentibus ecclesiae membris nempe curatoribus Matthia Kópán, aedilibus nobili Stephano Szilágyi, Stephano Székely, Paulo Nagy, Michaele Kópán, Michaele Szilágyi, Michaele Gábor, Stephano Tövissi, Georgio Barabás, Stephano Kópán, Johanne Osváth, Stephano Székely de Újfalú.³⁸

Difficultas [1.]: A tiszteletes minister vádoltatik, hogy sokszor mulattya el az Isten házát a világi szorgalmatosságért, nevezetesen ez közelebb elmúlt pünkösdi innepi poenitentialis egész héten templomban nem ment, sőt harangozás volt mindkét helyen, el is ment az templom eleiben az hallgató, mégis be nem ment a tiszteletes minister. Négy egész héten harangozás nem volt, a tiszteletes minister ugyan beteg volt, de a mester, igaz, hogy erőtelenkedett hideglelésben, de erdőre s másuva elment. Az ecclesia az prédikátormarasztáskor vendégségnek idején, hogy négy részre osztotta magát, scandalum nonnullorum. A tiszteletes minister a gyermeket meg nem keresztelte, keresztetlen kellett visszavinni a templomból.

³⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 539.

³⁸ Uo. 558–559.

Difficultas [2.]: A tiszteletes ministernek sok restantiai vadnak, búza, fa tavalyi s régiebb is, úgy a mesternek is vadnak restantiai. Ruinak is vadnak. Sigmond György hamissította a pap vékáját.

Deliberatum [1.]: Ha ugyan megmarad is (jöllehet azt improbálja a Szent Visitatio, constitutio is vagy on rólla, hogy ne légyen) az a régi szokás, hogy a papmarasztás után papi szegődség, [559.] vendégség légyen, melynek alkalmatosságával mostan némelyek új rendtartást akarnak felállítani, hogy tudniillik négy részre oszljék az ecclesia, s csak negyed része compareáljon egyszer, s másszor ismét a második rész, et per consequens a más részek másszor, ezt a Szent Visitatio improbálja, hanem maradjon meg a régi szokás, mely módot tartott eddig ebben az vendégségben az ecclesia.

Deliberatum [2.]: Mivel az egyházfiak bé nem szolgáltatták a tiszteletes ministernek bérét a constitutio szerint, hanem sok restantiai vadnak, azért az egyházfiak a Canon szerint büntetettek.

Deliberatum [3.]: Hibázott újfalvi Székely István, hogy a tiszteletes ministert meghazudtolta, mely constál világosan az egyházfi relatiojából, mellyért méltó volna kemény censurara, de paterne deliberáltak, hogy a tiszteletes ministert megkövesse in figura Sanctae Sedis, s ezután megbecsülje s békességben éljenek.

Deliberatum [4.]: Sigmond György sótalán szóllott hamissítván a pap vékáját, tetszett az ítéletnek, hogy megkövesse a tiszteletes ministert.

Deliberatum [5.]: A tiszteletes minister is őkegyelme admoneáltatik, hogy mikor Isten egészét adgya, szorgalmatosan vigyázzon szent hivataljának végbenvitelére, mert különben Canon szerint fog a Szent Visitatio másszor ítélni. Ide való a mester dolga is.

Volt az ősszel az ecclesianak 20 veder bora, mellyet eladott 12 magyar forinton. Búzája vagy on két véka, törökbúzája 3 véka.

1762

*Visitatur ecclesia reformata G[ógán]Várallyaiensis anno 1762. die 10. mensis Januarii, pastore reverendo domino Andrea Bartha, ludimagistro Georgio Orbán, praesentibus ecclesiae curatore, aedilibus Johanne Nagy, Stephano Székely, Michaele, Johanne Kópány, Georgio Kópány, Stephano Szász, Petro Bota, Georgio Albert, Michaele Szilágyi nobile, aliisque.*³⁹

Difficultates: A gyermekek tudatlanul maradnak a mester nem tanítván. Nagy Istvánné paráznságban találattik, s leánya is gyanús személy.

Deliberatum [1.]: Nagy Istvánnénak paráznsága mindenek előtt nyilvánvaló, excommunicáltak.

Deliberatum [2.]: Debreceni Mihály, Nagy Mária boldogtalan házasság zenebonáznak, külön laknak ok nélkül, tetszett az ítéletnek, hogy edgyüvé mennyenek, házassági, másoknak jó példát adó, szent életet éljenek. De nyilvánvaló a bírák előtt a férfiú vanitassa, sőt ugyan malitiaja tudniillik, hogy sokszor jó ideig Sz[ent]Királyi Jóseffel alamizsnakérni járván, s onnan obtingense lévén, mikor hazajő, keresményit korcsomára béülvén megissza. Ez nyilvánvaló lévén, Debreceni Mihály admoneáltatik, hogy amit keres az ő állapattya szerint, azt el ne tékozolja, hanem mint [13.] istenfélő férfiú a feleségével edgyütt költse, ne szitkozódjék, mert ez is nyilvánvaló fide digna relatioból. Nagy Mária is, míg az ura imide-amoda jár, itthon igyekezzék,

³⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 12–13.

széllyel ne kóboroljan, különben ez ellen vétvén akármellyik, ennekutánna, ha a bírák eleibe panasz jő, corporalis poenaban is incurrálnak.

Deliberatum [3.]: Horváth alias Pongrátz József és Albert Anna nem régi, csak esztendő házasak sem lévén, azalatt is másokat megbotránkoztató életet élvén, mivel Albert Anna Háromszékre is egynéhány hetekig odavándorlott, egynéhányszor egymástól eltávoztanak, most is külön haszontalankodnak. Kijő az is hiteles bizanságok szájából, hogy Albert Anna férjét nem úgy becsüli mint illik, de kezét is férjére tette, rugdosta, haját is megtépte, férjének penig engedelmességét subinferálják. Tetszett az ítéletnek, hogy cohabitáljanak, másoknak jó példát adó életben gyakorolják magokat, különben Isten ítéletét is várhatták magokra, addig penig nagyobb büntetésben incurrálnak világ előtt is.

Deliberatum [4.]: Panasz vagyon a mesterre, hogy nem tanítván, tudatlanul maradnak a gyermekek. Serio imponáltatik őkegyelmének, hogy tanítsa a gyermekeket az humanissimus ludimagister, különben kedvetlen napokat várhat magára.

1763 ■ január

Anno 1763. die 15. mensis Januarii visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in G[ógán]Várallyá, pastore reverendo domino Andrea Bartha, ludimagistro Georgio Orbán, praesentibus ecclesiae membris, nempe curatoribus Matthia Kopán, Paulo Nagy, aedilibus Johanne Nagy, M. Szilágyi, Michaele, Johanne Kopán, Stephano Székely, Michaele Gábor, Stephano Tövissi, Francisco Duka, Michaele Barabás, Giorgio Kópán.⁴⁰

Difficultates: Az ecclesia nem tudja, miben vagyon dolga az úrvacsorájának kiszolgáltatásának idején gyűlt pénznek. A tiszteletes papnéra, Zalányi Sárára sokféle panasz vagyon. A tiszteletes atyafi magaviseelésével nemhogy magához édesítené az hallgatókat, sőt inkább elidegeníti magától. A tiszteletes atyafi Kópán Mihályt tolvajnak mondta.

Deliberatum [1.]: Constál világosan a Szent Visitatio előtt Gábor Mihálynak mind maga szája vallásából, hogy ő tréfás ember, mind mások elégséges relatiojokból, de elégségesen constál az is, hogy tréfái sótalanok, s másoknak igen ártalmasok. Ebből következett az is, hogy gógányi Aszalos Mihály és felesége, Osváth Mária között Gábor Mihály rothadt beszédéből házassági életbéli versengés támadott, holott tapasztaltatik, hogy eddig jól éltenek, s ma is külön lakva találta őket a Szent Visitatio. Per hoc, mivel nyilván láttya a Szent Visitatio, hogy csak rothadt beszédéből támadott a versengés, tetszett az ítéletnek, hogy Osváth Mária urához redeáljon, s békecségesen cohabitáljanak. Mulctáztatnak mindketten Aszalos Mihály és felesége, Osváth Mária, úgy Aszalos Máténé is, az Mihály anyja egy-egy forintig, hogy illy messzire hadták a Gábor Mihály rothadt beszéde után az házassági versengést, s most felpiszkálták. [39.]

Deliberatum [2.]: Jól mondgya a próféta: Megégettetett a fúvó, megolvasztatott az ónn, hiába olvaszt az olvasztómester olvasztván, mert az gonoszok ki nem szaggattathatnak,⁴¹ híjában praedicálja az tiszteletes várallyai minister is a Christus szavait: Légyen az ti beszéditek sóval megsóztatok,⁴² mert ezekkel semmit nem gondolván, jóllehet becsületre méltó eredetből való légyen Gábor Mihály őkegyelme, rothadt beszédeivel házasságrontónak találtatott az Aszalos

⁴⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 38–41.

⁴¹ Jer 6,29: *Megégett a fúvó a tüztől, elfogyott az ón, hiába olvaszt az olvasztó, mert gonoszok, meg nem tisztíthatók.*

⁴² Kol 4,6a: *A ti beszédetek mindenkor kellemetes legyen, sóval fűszerezett.*

Mihály és Osváth Mária házassági versengésekben, melyből szinte gyilkosság is következett, de egyebekben is. Per hoc, ha a maga rendiben ítélne a Szent Visitatio, az ecclesiakövetésre is méltónak ítelné Gábor Mihályt, de paterne ezt most elhadgya, atyai intéssel intvén, hogy az efféle beszédőt, melyet a penna is szégyenl felírni, supersedeáljon, mert ha többé attentálja azt, az excommunicatiót el nem kerül. Pro nunc mulctáztatik három magyar forintokig.

Deliberatum [3.]: Nagy kedvetlenséggel hallja az Szent Visitatio, hogy az várallyai reformata ecclesiában az úrvacsorája kiosztásának idején az úrasztaláról gyűlt pénzről controversia támadott. Végeztetett azért, hogy a modo imposterum, mindenkor, tudniillik hatszor esztendőben, az egyházfiak a tiszteletes minister házában az pénzt megolvassván, írja fel, mennyi a pénz számszerint, s az egyházfiak kezében lévén az írással edgyütt. Mikor a cursus által kívántatik, ahhoz képest adgyon az ecclesia a tiszteletes minister kezében, hogy vigye a Partialisban, azmint az ecclesia jövedelme vagyon.

Deliberatum [4.]: Holmi szemetet, nevezetesebben törökbúzakórót talált a Szent Visitatio az cinteremben, melyből az ecclesianak vagyon nagy féelme az következhető kár iránt, látszik benne dísztelenség is, tetszett azért az ítéletnek, hogy az tiszteletes minister oda kórét ne rakjan. Igen nagy dísztelenségnek tartatik az is, hogy a tiszteletes minister marháit, úgymint borjúját, lovát, disznáját szántsándékkal az cinteremben bocsáttya, melyet a Szent Visitatio is éppen nem approbál. Végeztetik, hogy a nunc a tiszteletes minister ez ajtóra úgy viseljen gondot, hogy semmiképpen semmi marhája ott ne járjon, hogy nagyobb kedvetlenség ne következék belőlle, és az tiszteletes ministeren eshető nagy poena. [40.]

Deliberatum [5.]: Igen displicenter érti a Szent Visitatio mind az ecclesianak expositiojából, mind az magok declaratiojából, hogy a tiszteletes atyafi Bartha András atyánkfia ökegyelme feleségével edgyütt suspecta hora a szomszédban ment veszekedni, a szent ministeriumnak igen nagy kisebbségére, a szent életet szerető híveknek megbotránkozásokra, melyért Canon szerint egyébre volna méltó, de a Szent Visitatio paterne most azt differálja, poenáztatván ad mulctam usque 6 lift.

Deliberatum [6.]: Tövisi István atyánkfia ökegyelme male affectus lévén tiszteletes Bartha András a Christusban atyánkfiától ökegyelmétől, tetszett az ítéletnek, hogy statim et de facto pacem ineant, et reverendus vir etiam cum aliis auditoribus pacem colat.

Deliberatum [7.]: Ennekelőtte előnkben hozott sok kedvetlenségek után ezt is igen nagy kedvetlenséggel tapasztalja a Szent Visitatio, mely híjában taníttya légyen a Szent Pál apostol mind a thessalonicabeli hallgatóit, mind a gógánvárallyai keresztyén reformatusokat, ilyen szép tanító s intő beszéddel: Békességek legyetek tiköz-tetek egymással, mert nem valamely igaz helytartó, hanem egy (mit lehet mondani) vanus, vagus Hegyi János nevű ember és az tiszteletes minister Bartha András atyánkfia ökegyelme között igen rút dolog esett. Ami nézi az említett atyafiút, annak dolgai az fellyebb való deliberatumban megirattattak, poenáztatnak is. Ami penig nézi említett Hegyi Jánost, iránta ilyen dolgokat subinferálnak az becsületes, némellyik ugyan plebejus,

A templom szószéke

némellyik igaz nemes személy, mindkét részről fide dignus lakosok: 1. Az említett Hegyi János a tiszteletes említett atyafit fattyúzta, bőven subinferáltatik, feleségét penig, Zalányi Sára asszonyt kurvázta. 2. Kujon attával, teremttével is szitkozódott, a tiszteletes atyafit is azon beszédekkel szidalmazta. 3. A tiszteletes atyafiú feleségét fenyegette, hogy nyelvét megvakartattya. [41.] 4. Igen scandalose részeges. 5. A tiszteletes atyafiút igen rútul illette kocobár papnak mondván. Per hoc a Szent Visitatio Hegyi Jánost de merito igen sok poenara ítelné, de nézván boldogtalan állapotját, csak azt említi: 1. A tiszteletes atyafit s feleségét megkövesse. 2. Reconciliáljon. 3. A bírának 6 magyar forintokat deponáljon.

Vagyon az ecclesianak 17 magyar forint készpénze.

1763 ■ november

Anno 1763. die 20. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata Várallyaiensis, Verbi Divini ministro reverendo domino Andrea Bartha, ludimagistro humanissimo domino Georgio Orbán, praesentibus ecclesiae curatoribus Matthia Kópán, Paulo Nagy, aedilibus Michaele Szilágyi, Johanne Nagy, Georgio Kópán, Martino Székely, Georgio Barabás.⁴³

Difficultates: A tiszteletes minister, azmely naponn halotti prédikációt mond, azonn az napon többszer nem mégyen isteni szolgálatra. Tövissi Susánna asszony az templomból kijövetelében az ösvényben megállván praecedentia miatt botránkozott.

Deo sint laudes, omnia sunt salva.

1764

Anno 1764. die 15. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in GógányVárallya, Verbi Divini ministro reverendo domino Andrea Bartha, ludimagistro humanissimo Georgio Orbán, praesentibus ecclesiae civibus, nempe curatore Paulo Nagy, aedile Stephano Veres, Stephano Székely, Georgio Barabás, Michaele Szilágyi, Johanne Nagy, Michaele Kópán, Michaele Gábor.⁴⁴

Male convenit inter pastorem et ecclesiam.

Deliberatum [1.]: Felette sajnálja, szégyenli is a Szent Visitatio, mely szövényes és véghetetlen, a bíraktól csaknem eligazíthatatlan versengés lévén az gógányvárallyai ecclesiában. A bírák akarták igazítani, mennél jobban vizsgálják, hogy az igasságot kitanulják, annál több eligazíthatatlan szövénnyt találnak, mert sok itt az tapasztalt livor, minekokáért sok vizsgálódással látván a Szent Visitatio, hogy az tűz nevededik, inkább mindeneket félben szakít, hanem intimálja a Szent Visitatio tanítónak, hallgatóknak, hogy kövessék a keresztyéni szent szeretetet, edgyeséget, békességet, hogy ekképpen várhassák mindenek ez helységben az Istennek áldását a nunc, mert valaki az jovallás ellen vét, nagyobb lészen annál az első tévelygésnél az utolsó. [64.]

Deliberatum [2.]: Sok ruinak lévén az parochialis és mesteri fundusokon, kára is vagyon a tiszteletes ministereknek, károk hogy refundáltassék, adjusztáltatik, Canon szerint penig az ecclesia büntettetik, minthogy restantiak is vadnak.

⁴³ KükEhmLvt prot. II/4. 50.

⁴⁴ Uo. 63–64.

1765

Anno 1765. die 18. mensis Novembris visitatur reformata ecclesia quae colligitur ex Verbo Dei in GógányVárallya, Verbi Divini ministro reverendo domino Andrea Barta, ludimagistro humanissimo domino Georgio Orbán, praesentibus ecclesiae civibus, nempe Michaelae Kapán, aedilibus Samuele Ketskeméti junior, Michaelae Kapán, Johanne Kopán, Georgio Barabás, Georgio Albert, Stephano Székely etc.⁴⁵

Az eklézsiának hatvan veder bora harminc németh forintokon adattatott el. Az adósságok kezességek alatt vagynak. Bene convenit Verbi Divini minister cum ecclesia.

1766

Anno 1766. die 15. Decembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in possessione Várallya, Verbi Divini ministro reverendo domino Andrea Bartha, ludimagistro Georgio Orbán, praesentibus ecclesiae membris, nempe curatoribus Matthia Kópán, Paulo Nagy, aedilibus Michaelae Szilágyi, Michaelae Barabás, aliisque.⁴⁶

Difficultates: Káromkodók vadnak Osváth István s Mihály, Szöts [?] Mihály, Patakszeri Kópán Mihály fia Marci. Botránkoztató személyek is találatnak – Debreceni Mihályné. A mesternek kára vagyon a kert nem létele miatt.

Deliberatum: A káromkodók pro nunc mulctáztatnak egyenként egy forintig ea tamen conditione, hogy másszor excommunicáltatnak ilyenben találatván.

1767

Visitatur ecclesia reformata G[ógán]Várallyensis anno 1767. die 19ma Decembris, pastore reverendo domino Andrea Barta, ludimagistro humanissimo domino Georgio Orbán, curatoribus spectabili domino Ludovico Sombori et Mathia Kopán, aedilibus Stephano Szilágyi et Stephano Kopán, praesentibus aliis etiam ecclesiae commembris, nempe Paulo Nagy, Andrea Székely, Michaelae Szilágyi, Michaelae Kopán etc.⁴⁷

Difficultates: A tiszteletes ministernek sok restantiaja vagyon. 2-do. Sok a ruina. 3-tio. A mesternek a gyermekek tanításáért fizetni nem akarnak.

Deliberatum [1.]: Az idei egyházfi addig az egyházfiúságot le ne tehesse, valamíg a tiszteletes ministernek minden bérét bé nem szolgáltattya, melyet ha ugyancsak nem akarna, tehát a jövőendő egyházfinak imponáltatik, hogy az idei egyházfiaknak, Szilágyi és Kopán Istvánnak marhájakat mindaddig kötve tartsa, míg a ministernek bérét behajtják. Ad 2-dum. A romlásokért az egyházfiak egy forintig büntetettnek. Ad 3-tium. Aki gyermekeit taníttatni kíványa, megfizessen, mert a munkás méltó a maga bérre. [104.]

Második difficultas: Nagy Pál mint az ecclesianak hűtös curatora az ecclesia forumán megbüntettette Szilágyi Mihályt mint egyházfit 12 kupa borig ilyen okokért: 1-mo. Azt mondotta

⁴⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 85.

⁴⁶ Uo. 96.

⁴⁷ Uo. 103–106.

volna Szilágyi, hogy Nagy Pál az ecclesia javait elprédálta. 2-do. Hogy az ecclesia ládjából hír nélkül pénzt vett. 3-tio. Hogy a malomból 5 véka búzát vett, és csak 12 poltrával fizette az árrát, holott más 14 ígért volt a búzáért.

Deliberatum [3.]: Hogy az ecclesia ládjából az más egyházfi hírével Szilágyi Mihály egynéhány pénzt kivett, azért büntetést nem érdemlett, mivel ismét visszatette számadás előtt a ládába. Hogy a búzát 12 poltrával fizette, annak nem a lesz vala az úttya, hogy megbüntessék, hanem az, hogy amennyivel más többet ígért, annyit vett volna meg rajta az ecclesia úgy, hogy ha más 14 poltrát ígért, vettek volna rajta is annyit. Hogy Nagy Pálról azt mondotta, hogy az ecclesia javát megette, és így Nagy Pálnak mind hűtiben, mind pedig lelkesmeretiben kételkedvén, azt mások előtt gyanóban hozta, ezért méltó büntetést érdemlett Szilágyi Mihály. De minthogy négy hiteles bizonságok hűtök szerint kiadják, hogy Szilágyi Mihály a süvegít jelül letévén, ezen dolgot tiszteletes esperest uram eleiben apellálta, de Nagy Pál az apellatioval nem gondolván, csakugyan a 12 kupa bort ráhozatta, így is megérdemlené Nagy Pál, hogy a bor árrát egyedül fizetné meg. Mindazáltal bizonyos tekintetre nézve tetszett a Szent Visitationak úgy deliberálni, hogy azon bornak felét Nagy Pál, felét pedig Szilágyi Mihály fizessék meg. Minthogy pedig egymást úton-útfélen, mezőben, szőlőben, korcsomán és másutt is mocskos szókkal illették, hamis lelkűzték, statim et de facto deponállyanak ketten 3 forintot. Ennekfelette ítéltetett az is, hogy egymással a Szent Visitatio előtt megbékéljenek, egymást megkövessék, mint öreg emberek az ecclesiában nem háborgók, hanem másoknak jó példaadók legyenek. Ha pedig valamelyik fél ezen deliberatumunkkal nem gondolván a másik felet tovább is bosszúsággal illetné, comperta rei veritate hat forint büntetésben incurráljon, és emellett mint háborúságszerző az ecclesiából kirekesztessék. [105.]

Harmadik difficultas: Igen terhesen panaszol Nagy Pál a tiszteletes minister Barta András uram őkegyelme felesége, Zalányi Sára asszony ellen, és maga ellen Barta uram ellen, hogy tudniillik Bartáné asszonyom a Nagy Pál leánya gyűrőjét és keszkenőjét, melyet a leánytól Fekete György, a tiszteletes Barta uram szolgája elvett volt, a legénytől elvette, a gyűrűt elvágván elhajította, a keszkenőt pedig elégette. 2-do. Nagy Pált a földesurával kívánta megveretni, emellett vén kutyának nevezte maga tiszteletes Barta uram és több egyéb. Tiszteletes Barta Andrásné asszonyom pedig panaszol, hogy Nagy Pál őkegyelmét a templomból kijövő úttyában megtámadván nagy kissebbséggel illette, nevezetesen azt mondotta, hogy legyen férjestől emberséges, emellett te s tuval illette stb.

Deliberatum [4.]: Tetemes büntetést érdemlene mind Barta András uram őkegyelme, mind Nagy Pál a sok híjában való, sótalan és vadegres természetű, sértegető beszédért, mindazonáltal minthogy a versengésnek békesség szokott vége lenni, végeztetett, hogy egymást megkövetvén a Szent Visitatio előtt megbékéljenek, ennekutánna egyesén éljenek, hogy a szeretet és egygyesség által a Jézus Christus titkos testének, az anyaszentegyháznak igaz tagjainak lenni esmértessenek. Ha valamelyik pedig ezen deliberatum szerint megbékélleni nem kívánna, tehát mint vakmerő, nem a békességnek, hanem a háborúságnak, visszavonásnak, botránkozásnak szerzője és követője statim et de facto fizessen hft. 12, és azután ezen deliberatumunkat apellálhattya oda, ahova tetszik. Ami költséget pedig egymásnak okoztanak, azzal maradjanak. Ami pedig különössön a tiszteletes Barta Andrásné asszonyom dolgát illeti, minthogy őkegyelme olyan dologban elegytette magát, mely nemhogy belső személyi feleségéhez, de még más, sokkal alábbvaló személyhez is nem illett volna, tudniillik, hogy őkegyelme a szolgája, Fekete György újából a gyűrűt kitekervén elvágta, és a más ember leányától elvett keszkenőt a nadrágából kirántván elégette, amint e constál hiteles relatoriából. Emellett, hogy a Szent Visitatio előtt magát nem úgy, amint

a 84-dik canon⁴⁸ kívánnya, hanem igen rendeletlenül viselte, sok intésre is nem hallgatott, sőt szemtől szemben a Szent Visitationnak nagy csúfságára el merete azt mondani, hogy ha száz esperest parancsalja, sem mégyen ki a házból, minthogy más Visitation is az efféle rendeletlenségért büntetődött volt hat forintig, mégis mindazáltal nem tanult és magát jobbítani nem kívánta, megérdemléné, hogy a Szent Visitatio a régi hat forintot duplázná. Mindazáltal még most egyszer bizonyos consideratiokért bünteti a Szent Visitatio tiszteletes Barta Andrásné asszonyomat

Szószeékkorona

újonnan hat forintig, melyet statim et de facto letégyen, és emellett imponál a Szent Visitatio őkegyelmének az effélékben sub graviiori poena örökös silentiumat. [106.]

Observandum: Compositio: Léven a tiszteletes Bartha András uram háza között és a Nagy Pál háza között már sok esztendőktől fogva való visszavonás, amint a feljebb való deliberatum-ból megtetszik azon deliberatumnak tenora szerint, mielőttünk egymást megkövetvén megbékéllének és kézbeadással tevének a Szent Visitatio előtt ilyen kötetst, hogy ha valamelyik fél ezen békességet bontogatván egymást injuriálná, vagy annyival inkább az egyszer sopiált dolgot fel támasztaná, tehát azon a félen a tiszteletes senior, ezen protocholált compositionalisnak ereje mellett desummálhasson 12 – tizenkét magyar forintokat exclusis omnibus remediis.

Alia compositio: Hasonló, vagy még nagyobb egyenetlenség lévén ugyan tiszteletes Barta András uram felesége, Zalányi Sára asszony között és Kováts Jánosné, Kováts Klára és Annis között. Ezek is a Szent Visitatio előtt megbékéllének, egymást megkövették, becsülleteket egymásnak restituálták a fellyebb való compositioban inserált vinculum alatt, melyet a tiszteletes senior vigore praesentium exequálhat a felbontó félen.

⁴⁸ GK – 84. kánon: Minthogy pedig nemcsak maguk a lelkészek, hanem családtagjaik is kötelesek mintegy példái lenni az Úr nyájának, komolyan és apostoli tekintéllyel meghagyjuk nekik, hogy nejeik s leányaik is minden fényűzéstől és piperétől mentes, illendő ruházatban járjanak, magukat szemérmességgel és szerénységgel, nem fodrozott hajfűrtökkel, vagy arannyal, vagy gyöngyökkel, vagy drága köntössel ékesítve, hanem oly tisztességes ruházattal, amely a kegyességre törekvő nőkhöz illik. Ne vetekedjenek a nemes nőkkel fejékekkel, hajszalagokkal, selyemkötényekkel, nyakláncokkal, karperecekkel, kösöntyűkkel, különféle színű cipőkkel, arany vagy ezüst rojtokkal hímzett aljú mentékekkel, vállfűzőkkel, görögös fejfátyollal és más, a lelkésznekhez illetlen díszek használatával, hanem magukat saját rendjükhöz s állapotukhoz alkalmazzák. Emellett életüket, erkölcsüket úgy intézzék, hogy bennük semmi oly vétet, amit férjeik más nőkben az Isten ígéje szerint megrónak, a mások nagy botránkozására ne találjanak. Kövessék azért a józanságot s feddhetetlenséget, kerüljék a csacsкасágot, fajtalanyságot, civakodást, perpatvart mint a dögvészt, a táncától tartózkodjanak, ellenben amennyire csak tőlük telik, magukat mindenben a szemérmességgnek és a családanyai tisztas jellemnek mintegy élő példáiul tüntessék fel. A kicsapongó és a fényűzésről lemondani nem akaró nők férjeit, egyszeri vagy kétszeri megintés után, szent szolgálatuktól a közzsínatig eltiltjuk.

1768

Anno 1768. die 20ma Novembris auspicata est Visitatio in ecclesia reformata G[ógán]Várallyaensi tempore pastoris reverendi domini Andrae Bartha, ludimagistri humanissimi domini Georgii Orbán, praesentibus ecclesiae membris Stephano Székely curatore, Samuele Ketskeméti aedili et aliis gregariis Johanne Kopán, Stephano Szilágyi, Georgio Barabás, Michaelae Kopán juniore, mediocre et seniore.⁴⁹

Tribuit Deus otia pacis. A tavalyi sok zenebona után talált a Szent Visitatio az ecclesia és a tiszteletes atyafiak között csendességet és jó békességet.

Difficultas: A kettős házások a conventio és constitutio szerint nem akarnak kettős egész bért fizetni. Deliberatum: A kettős házások a két bért minden controversia nélkül megfizessék, különben büntetésbe esnek, és az egész bért is megfizetik, mivel ezt mind a papi conventio, mind a constitutiók úgy kívánnyák.

1770 ■ január

Anno 1770. 13^a Januarii visitatur ecclesia reformata Váralyiensis, pastore reverendo domino Andrea Bartha, ludimagistro Georgio Orbán, curatoribus spectabili domino Ludovico Sombori supremo et Stephano Székely, aedilibus Martino Székely et Johanne Barabás, praesentibus ecclesiae membris Paulo Nagy, Michaelae et Georgio Kopán, Andrea Székely, Michaelae Veres, Stephano Szász, Stephano Szilágyi et aliis.⁵⁰

Nincsen itt is egyéb baj, hanem hogy a mestert jó szívvel változtatni kívánnák.

1770 ■ december

Anno 1770. 10ma Decembris visitata est ecclesia Váralyiensis, pastore reverendo domino Andrea Bartha, ludimagistro humanissimo domino Paulo Váji, curatoribus spectabili domino Ludovico Sombori et Stephano Székely, aedilibus Martino Székely et Johanne Barabás, praesentibus plerisque ecclesiae membris.⁵¹

Inter Verbi ministrum, scholae rectorem et ecclesiam bene convenit.

Difficultates: Az ecclesia adóssága nincs jó és hiteles levélbe téve. 2-do. A templombéli székek igen alkalmatlanok, sőt az egész templom, az ecclesianak szégyenire, rendeletlen.

Deliberatum: A tavalyi Visitation is megparancsoltatott vala, hogy az ecclesia adóssága a sok bizonytalan levelekről transummáltassék egy bizonyos és akárhol megállható levélre, és vettessék kezesség alá, de ez véghez nem ment, azért most újabban committáltatik a titulus curator úrnak, maga mellett lévő hűtösseinek és az egyházfiaknak, hogy ez a dolog a jövő Visitationig erőss büntetés alatt véghezmenyen. Ami pedig a templombeli rendeletlenséget illeti, minthogy annak megigazítására az ecclesianak fundussa vagyon, serio committáltatik az is, hogy a templombeli székek a karral együtt megújíttassanak, és egyéb hibák is megigazíttassanak, mivel az Isten

⁴⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 124.

⁵⁰ Uo. 143.

⁵¹ Uo. 159.

házának ékessége a jó léleknek gyönyörűségére vagyon, aszerint amint a Szent Dávid is egyik zsoltárában mondja, hogy tudniillik az Isten házának szép dolgain az ő lelke örvendez, különben ha ez tovább is halad, azzal az ecclesia a Szent Visitationak nagy kedvetlenséget okoz.

1771

Anno 1771. 17^a Decembris visitata est ecclesia Váralyiensis tempore Verbi Divini ministri domini Andreae Bartha, ludimagistri humanissimi domini Pauli Váji, curatoris Stephani Székely, aedilium Samuelis Ketskeméti et Georgii Nagy, praesentibus Georgio Kopán, Johanne Nagy, Andrea Székely, Georgio Barabás et aliis.⁵²

Contra Verbi Divini ministrum nullae sunt quaerelae. Difficultas: Panaszol az ecclesia, hogy mester uram a gyermekeket, úgy mint eddig, nem tanította.

Deliberatum: Mester uram a gyermekek tanításában szorgalmas legyen, különben többé meg nem intetik, hanem a csávási nehéz deliberatuma exequitióban vétettetik.

1772

Continuatur Visitatio [1772. Januarius] in ecclesia Váralyiensi tempore Verbi Divini ministri reverendi domini Andreae Mátyás, ludimagistri humanissimi domini Pauli Váji, praesentibus curatore Johanne Nagy, aedilibus Michaelae Kopán juniore et Josepho Fábián, ac aliis ecclesiae membris ut pote Johanne et Michaelae Kopán, Michaelae Szilágyi, Georgio Barabás, Stephano Szász etc.⁵³

A tiszteletes atyafi és mester uram ellen nincs panasz, de magában az ecclesiában vagyon annyi háborúság, annyi egyenetlenség, annyi titkos gonosság és rendeletlenség, hogy a Szent Visitatio irtózik ettől az ecclesiától, és félő, hogy a sok visszavonás, mint a fene, ezen ecclesianak testét meg ne eméssze.

1773

Visitatur ecclesia reformata G[ógán]Váralyiensis anno 1773. die 18ma Novembris tempore reverendissimi domini Andreae Mátyás, ludimagistri Pauli Váji et vicecuratoris Joannis Nagy, aedilis Michaelis Székei, Michaelis Kopány, Georgii Barabás, Georgii Kopány, Stephani Szilágyi, aliisque ecclesiae membris.⁵⁴

Tiszteletes minister atyánkfia és iskolamester szolgáltyokba és egyéb akármilyen magok viselésbe semmi panasz nincsen, sőt mindenek dicsőíresek.

⁵² KükEhmLvt prot. II/4. 176.

⁵³ Uo. 198.

⁵⁴ Uo. 212.

1775

Annum 1775 concernens Visitatio [14. Novembris 1774.] auspicata est in ecclesia G[ógán]Váraljiensi tempore reverendi domini Andreae Mátyás pastoris et humanissimi Pauli Vályi titulo tenus ludimagistri, praesentibus titulado domino Ludovico Sombori et provido Johanne Kopány curatoribus et aliis plerisque ecclesiae membris.⁵⁵

A venerabilis ecclesia és a tiszteletes atyafi között szép egyességet talált a Szent Visitatio, nagy dicsőréttel emlékeztek az atyafinak mind hasznos és gyümölcsös tanításáról, mind emberséges magaviseléséről, úgy a tiszteletes atyafi is az ecclesianak engedelmességéről. A mester ellen pedig régi panaszát az ecclesia most is újítya, hogy gyermekeket tanítani nem akar.

Vigyázzon magára Vályi Pál ökegyelme, és félyen utolsó romlásától, mert mind henyeségéről, mind egyéb alkalmatlanságairól meguntá inteni a Szent Visitatio.

1776

Visitáltatott [1776. Januarii] a g[ógán]váralyai ekklézsia tiszteletes Mátyás András atyánkfia és Váji Pál oskolamester idejekben, jelen lévén titulus curator Sombori Lajos úr, vicecurator Kopán János, egyházfiak Székely Lőrincz és Szász István és ezekkel együtt titulus Daka Ferentz uram, Szilágyi István, Kopán István és György, Székely Mihály és mások.⁵⁶

Difficultasok: Panaszolnak a hallgatók a tiszteletes atyafinak a tanításban való keménységéről és botránkoztató nehéz terminussairól, melyek által sokakat megbántott.

Deliberatum [1.]: Sajnálva halya a Szent Visitatio ezen panaszt, annyival inkább, minthogy ezelőtt afféle dolog az atyafiról nem hallatott, azért serio intetik, hogy a másokat sértegető nehéz terminusoktól a tanításban abstineályon, mert ha effélékből valami nem remélt consequentiaja léssen, magának tulajdonítsa.

Az atyafi panaszol: 1-mo. Sok kára vagyon a rossz kertek miatt. 2-do. Sok restantiaja vagyon mind búza, mind bor, mind fabériben. 3-tio. Ha bérhordáskor jelen vadnak is a curatorok, minden léhás, rossz gabonát elvesznek.

Deliberatum [2.]: Hiteles bizonságok subinferályák, hogy az ecclesia egy darab kertye a régiség miatt ledőlt, melyet a curatorok meg nem csináltattak mind e mái napig is, azért a kárt fizessék meg, emellett a Canon szerint fizessenek 3 ft., mivel úgy eskütek meg, hogy a romlásokat megigazíttyák. Ad 2-dum. A restantiakat beszolgáltatassák hasonló büntetés alatt, minekelőtte hivatalyoknak ideje bételnék, melyet ha nem cselekednének, a jövődő curatorok és egyházfiak ezeknek jovaikból az atyafinak contentumat tenni kötelesek legyenek, merthogy a restantia meggyűljön, meg nem engedtetik. [264.]

Ad 3-tium. Hittel kötelesek a curatorok és az egyházfiak, hogy a bért igazán beszolgáltattyák, azért a bérhordáskor jelen legyenek, a mondva készült és megvállogatott apró és léhás kévéket visszavessék, mert ezt véghez vinni nem a ministerek, hanem a curatorok kötelessége. Hütök szerint elvehető jó bért szolgáltatassanak bé, külömben bizonyosok legyenek abban, hogy a hit-szegésnek büntetését el nem kerülük. Ezen deliberatumunk pedig tartozik nemcsak a mostani, hanem minden következő curatorokra és egyházfiakra.

⁵⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 231.

⁵⁶ Uo. 263–265.

Váji Pál oskolamester őkegyelme panaszoja, hogy titulus Gábor Mihály uram őkegyelme minden ok nélkül iszonyú káromlással szidalmazta, feleségét ide meg nem írható mocskos szókkal illette, sőt az egész ecclesia előtt mind magát, mind feleségét paráznának mondotta.

Deliberatum [3.]: Minthogy a megírt vádot Váji Pál őkegyelme igaznak lenni hiteles bizonságok [által] a Szent Visitatio [előtt] comprobálja, melyet maga titulus Gábor Mihály uram őkegyelme sem tagad, noha a dolog olyan, melynek igazítása a Szent Visitatiót csak némű-nemű részében illeti, mindazonáltal minthogy Gábor Mihály uram a Szent Visitatiót megbírálta, és magát a Szent Visitatio által ezen dologban pronuciálandó deliberatumának teljesítésére kézbeadással kötelezte, azért hogy ezen dologból ide hátrább nagyobb rossz ne következék, ítéltük: 1-mo. Hogy Gábor Mihály uram őkegyelme a Szent Visitatio és az egész ecclesia előtt Váji Pál őkegyelmét, a feleségét pedig a két hűtös szentegyháziak által kövesse meg, és amit mind a kettőről mondott, minthogy meg nem próbálhattya, sollenniter revocálja. 2-do. A sok mocskos és rodhatt beszédért fizesse az ecclesiai constituált büntetésnek duplumát, idest hft. 6. 3-tio. A Váji Pál őkegyelme accusatioja, mellyel a külső tiszt urak előtt vádolta, minthogy azon vádra még eddig semmi litis motio nem volt, praesenti deliberato annihiláltassék, és ezen dologért többé vádolni ne próbálja. 4-to. [265.] Egymással békességesen élyenek, egymást ne kisebbítsék, melyet ha valamelyik fél cselekednék, comperta rei veritate, toties quoties 12 forintot fizessen, mely tempore Visitationis minden engedelem nélkül exequáltassék.

1776 ■ november

*Anno 1776. 17. mensis Novembris continuatur Visitatio in ecclesia reformata GógányVárallyaiensi, pastore reverendo domino Andrea Mátyás, ludimagistro humanissimo domino Paulo Váji, curatore Johanne Kopány, aedilibus Gregorio Szilágyi, Michaelae Székely, ecclesiae membris Johanne Nagy, Michaelae Kopány, Michaelae Barabás, Ladislao Székely, Martino Kopány, Georgio Nagy, Stephano Tövissi, Francisco Daka et aliis multis praesentibus.*⁵⁷

Isten jóvoltából nincsen a tiszteletes atyafi és ecclesia között semmi olyas nehézség.

1778

*Continuáltatott a Visitatio die 6^a Februarii [1778.] a várallyai reformata eklézsiában a tiszteletes Mátyás András atyánkfia és Váji Pál oskolamester őkegyelmek idejekben, jelen lévén curator Kopány János, egyházfiak Kopány Mátyás és Séra István, az eklézsia tagjai közül Nagy János, Kopány György, Székely Márton és mások.*⁵⁸

Isten kegyelmességéből a tiszteletes ministerek és házak ellen legkisebb panasz is nincsen, sőt mindenkben dicsértetnek.

Difficultas [1.]: Panaszoják a tiszteletes ministerek, hogy Székely László a bérekkel elszökött, holott az akkori egyházfiakat elégszer admoneálták, tudniillik Szilágyi Gergelyt és Székely Mihályt, hogy tétessenek contentumot, mert különben jövődöben magok fogják megfizetni. Deliberatum: Minthogy az eklézsiái törvényeink azt tartják, hogy ha az egyházfiak a magok idejekbe a

⁵⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 301.

⁵⁸ Uo. 346–349.

tiszteletes ministereknek béreket bé nem szolgáltatják, tehát a magokéból tartoznak compensálni, ha károk következnek a tiszteletes ministereknek belőle, azért a Szent Visitatio is parancsolja Szilágyi Gergelynek és Székely Mihálynak, hogy ha gondjok nem volt arra, hogy a maga idejében Székely Lászlóval megfizetessenek, a magokéból fizessék [347.] meg sub poena 1 hft.

Difficultas [2.]: Most is sok restantiajok vagyón a tiszteletes ministereknek. Deliberatum: Ha intra quindenam meg nem békéltetik az egyházfiak a restansokat a tiszteletes ministerekkel, tehát egy forint poenaba incurrálnak, ennekfelette a *seculare brachium* erejével is megvéteti a Szent Visitatio.

Difficultas [3.]: Panasolja a tiszteletes atyafi, hogy Murvai László hat esztendőktől fogva bért nem fizetett. Nota bene: Murvai László két kezest állíta, úgymint Nagy Jánost és Kopány Mátyást, hogy a közzelebb esendő Pünkösdre megfizeti becsülettel.

Difficultas [4.]: A gyermekeket nem akarják taníttatni. Deliberatum: A más eklézsiába emáult ily színű deliberatumak szerint egy-egy forint büntetésbe incurrálnak az atyák, ha esztendő alatt az oskolába járható gyermekeiket fel nem adják.

Difficultas [5.]: Vádolja a szent eklézsia Gábor Mihályt azzal, hogy amint közönségesen halatlik, a feleségét kurvának, a felesége pedig ötet latornak kiáltotta, mely az eklézsiának nagy botránkozására vagyón. Deliberatum: Intra quindenam, hogy kitisztítsa magát Gábor Mihály [348.] a vád alól sub poena 12 hft., parancsolja a Szent Visitatio, mégpedig oly móddal, hogy az eklézsia forumán a tekintetes Sombori Lajos uram praesidiuma alatt folytassa causáját, és a deliberatumot repraesentálja az eklézsia tiszteletes esperest uramnak.

Difficultas [6.]: Azt adja fel az egyházfi Kopány Mátyás, hogy midőn az egyházfi társával valami dologért eklézsia forumára citálták volna Gábor Mihályt, azt mondotta: (*salva venia*) hogy ő nem baszta meg sem a papot, sem a papnét, se a mestert, se a mesternét, hogy annyit citálják, mely emberséges becsületes emberhez éppen nem illendő fertelmes beszédekért, hogy érdeme szerint említett Gábor Mihályt megbüntesse a Szent Visitatio, instálja a szent eklézsia, hogy mások is példát vévén rólla, se a tiszteletes papunkat, papnénkat, mesterünket, mesternénket illendőképben mindenek meg ne becsüljék. Deliberatum: A lelkipásztorokat és az Isten oltára mellett szolgáló atyafiakat azért állította elő az Isten az eklézsiákban, hogy azokat illendő becsületben tartsák, de minthogy Gábor Mihály [349.] ökegyelme nemhogy ebbéli keresztényi kötelességét véghezvitte volna, sőt contra omnia humanitatis et christianitatis juram a tiszteletes ministereket igen mocskoson infamáta, melyet a szent eklézsia előtt és mielőttünk maga szájával megvallott és nem tagadott, melyre nézve, hogy a bestelen, mocskos szava-ért a tiszteletes ministereknek infamatiojáért statim et de facto fizessen hat magyar forintokat, ennekfelette coram Sancta Visitatione a tiszteletes ministereket megkövesse, parancsolja a Szent Visitatio, melyet ha stante Sancta Visitatione nem praestálna, a külső magistratualis tiszteknek ad exequendum alázasoson recommendáljuk.

Difficultas [7.]: Rátz László panasolja, hogy Gábor Mihály ok nélkül anyát, vérit öszvekáromolta, és egyéb mocskos szókkal illette. Deliberatum: Stante Sancta Visitatione legitimo modo doceál Rátz László a Gábor Mihály ellen való panasszát, erre nézve a keresztény emberhez nem illendő káromlásáért, mocskos beszédeiért, jóllehet többre volna méltó, de engedelmességből ítéli a Szent Visitatio, hogy mingyárt fizessen egy forintot, és Rátz Lászlót mingyárt kövesse meg.

1779 ■ január

23. Januarii [1779.] continuáltatott a Szent Visitatio GógánVáralján tiszteletes Török Pál atyánkfia és oskolamester Váji Pál ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt a curator Kopán Mihály, szentegyházfiak Sigmond János, Székely János, az ecclesia tagjai közül Székely Márton, Kopán György, Barabás János, Barabás Mihály, Szilágyi István, Székely Lőrincz, Séra István és mások is.⁵⁹

A tiszteletes atyafi ellen az ecclesianak semmi panassza Isten jóvoltából nincsen, úgy mester uram ellen sincs.

1779 ■ december

Visitáltatott continuative 9^a Decembris [1779.] a gl[ógán]váraljai eklézsia tiszteletes Török Pál atyánkfia és Váji Pál oskolamester ökegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt tekintetes Sombori Lajos uram, curator Kopány Mihály, egyházfiak Sigmond János, ifjabb Székely János, a közönséges eklézsia tagjai közül pedig Gábor Mihály, Tövissi István, Barabás Mihály, Székely Lőrincz, Székely Márton, Szász István, Nagy Mihály és mások is felesen.⁶⁰

A tiszteletes ministerek igen dicséretesen viselték magokat mindkét részről házaikkal egyetemben.

Deliberatum [1.]: Ha minden házi gazdák esztendő alatt mégis fel nem jártatják oskolába gyermekeiket, egy-egy forintig büntettetnek. A nagyobb rendű ifjak pedig, ha szorgalmatosan a templombéli tanításokra fel nem járnak, se ne copulálja, se el ne temesse a tiszteletes loci minister.

Difficultas: A tiszteletes loci minister panasolja, hogy Kopán György [380.] minden kigondolható mocskokkal, átkokkal mocskolta, átkozta.

Deliberatum [2.]: Kövesse meg Kopán György feleségestül együtt a tiszteletes atyafit a Szent Visitatio előtt, minthogy némely részeiben a panaszt valónak találta a Szent Visitatio.

Difficultas: Néhai Orbán György felesége, Tövissi Júlia panasolja, hogy Gábor Mihály kurvázta, és egyéb kigondolható mocskokkal mocskolta.

Deliberatum [3.]: Orbán Györgyné Gábor Mihállyal megbékéltek, ami pedig a Tegzi Ferentzel való dolgot nézi, a külső forumon igazítsák, mivel oda tartozik.

Curator lett Kopán Mihály, egyházfiak idős Székely Mihály, Kis László, hűtösök Tövissi István, Kopán János, Kopán György, Székely Márton, Nagy János, Barabás Mihály.

A karzaton elhelyezett stallum,
15. század vége – 16. század eleje

⁵⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 361.

⁶⁰ Uo. 379–380.

Observatio: Tiszteletes Bartha András atyánkfia felesége után bírja a g[ológán]váralyai eklézsiának egy bennvaló örökségit 10 forintokba és 8 véka tiszta búzába, melyet ki kíván az eklézsia váltani. Minden hasznos leveleit, adósságait az eklézsianak regisztráltuk, jó móddal számbavettük.

1781

Visitáltatott continuative die 31^a Januarii [1781.] a g[ológán]váralyai eklézsia tiszteletes Török Pál atyánkfia és Váji Pál oskolamester ökegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Kopán Mihály, egyházfiak idősebb Székely Mihály, Kis László, az eklézsia közönséges tagjai között [461.] Nagy János, Kopán György, Barabás Mihály, Székely Mihály, Szilágyi Gergely, Székely Lőrincz és mások.⁶¹

A tiszteletes atyáfnak szent hivatala s magaviselése ellen nincs semmi panasz.

Difficultas: A legények mégsem akarnak a templombéli tanításokon fennmaradni.

Deliberatum: Ha mégis vakmerőségre vetik magokat a legények, serio parancsolja a Szent Visitatio a curatoroknak, egyházfiaknak, hűtösöknek, hogy az ilyen engedetleneket, mikor a tanításnak ideje eljő, admoneálják, ha ennek is nem engednek, vonnyák le a cinterem előtt, és adjanak 12 pálcát az ilyeneknek. Hogy pedig ebbe jobban elő lehessen menni, két egyházfit választott a Szent Visitatio a legények között, úgymint kis Kopán Istvánt, akiknek köteleességek leszen a legényekre mindenütt vigyázni, de kivált, hogy a templombéli tanításokon fennmaradjanak.

A mesterre sincs semmi panasz. Itt is az oskolába kezdettek járni a gyermekek.

Amely házhelye az eklézsianak tiszteletes Bartha András atyánkfiánál vagyon zálogba, hogy azt eklézsia esztendő alatt kiváltsa, parancsolja serio a Szent Visitatio, ha egyéb módon nem lehet, hordásnak idején és szüretkor szedjenek egymás között búzát, bort annyit, hogy kiválthassák vélle.

Pénzbéli fundussa az eklézsianak vagyon 27 magyar forintja és 20 veder bora. Curator lett Nagy János, egyházfiak Szilágyi Gergely, Székely György.

1782

Visitáltatott continuative die 9^a Januarii [1782.] a g[ológán]várallyai eklézsia tiszteletes Török Pál atyánkfia és Váji Pál oskolamester ökegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt tekintetes Sombori Lajos uram, curator Nagy János, egyházfi Szilágyi Gergely, Székely György, az eklézsia közönséges tagjai között Kopán Mihály, Kopán György, Székely Márton, Barabás Mihály, János, Székely Lőrincz, Mihály, Nagy György és mások felesen.⁶²

A tiszteletes atyáfnak szent hivatala s magaviselése ellen legkisebb panasz nincs, sőt dicséretik. A legények és leányok jól tanultak a templombéli tanításokon, amint a specimennekből megtetszett. A mester ellen sincs panasz semmi, az oskola is keze alatt Isten jóvoltából már szépen virágzik. Botránkozások nincsenek. Az eklézsia külső-belső javaiban is semmi kár nincs.

Difficultas: Restantiajok vagyon a tiszteletes ministereknek. Deliberatum: Parancsolja a Szent Visitatio, hogy mingyárt megbékéljenek, mert különben a titulus brachium által satisfaciáltat a Szent Visitatio.

⁶¹ KükEhmLvt prot. II/4. 460–461.

⁶² Uo. 505–506.

A számadás jól véghezment.

Observatio: Tekintetes Sombori Lajos úrnak lévén egy malma, melyből a szombati vám ez-előtt járt az eklézsának, de valami okokra nézve fordított volt a tiszteletes loci minister számára, már most a Szent Visitatio előtt kötelezők kézbeadással magokat arra, hogy csak az említett szombati vám jöjjön vissza ismét az eklézsia számára, tehát minden gazdaember, akinek tehetsége vagyona, a maga erején, más pedig, ha nincs egész ereje, cimborába egy nap ezután in posterum jó szívvel szánt a tiszteletes [506.] atyafinak, akiknek pedig marhájuk nincsen, kézi munkával pótolják ki a szántást. A tiszteletes atyafi is kötelezi magát arra, hogy mindenkor, ami szegény házától kitelik, tisztességesen enniek kíván adni, de senki vendégséget ökegyelmétől ne várjon, melyért kívánja a Szent Visitatio, hogy az Úr Isten a maga áldásait örökség szerint nyugtassa meg a szent eklézsán. Aki pedig ennek ellene mondana, legyen az eklézsia előtt utálatos.

Olyan szokás volt ekívül ezen eklézsában, hogy akármit osszanak fel, akár erdőt, akár kaszálót, mindenkor a papi ház után is annyi nyilat adnak, mind akármelyik ház után, melyet kíván az eklézsia protocoláltatni.

Nemkülönben azt is protocolálta az eklézsia, hogy mikor gypűt osztanak, a tiszteletes loci ministernek is osszanak, mint a más religion lévőeknek, de a curator mindenkor kihányatja. Curator lett Nagy János ismét, egyházkfiak ifjú Nagy János, Tarkányi Imre.

1783

*Continuáltatott a Szent Visitatio a várallyai reformata ecclesiában eodem die [24. Februarii 1783.] tiszteletes Török Pál atyánkfia és Váji Pál oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitation tekintetes Sombori Lajos úr főcurator, egyházkfiak Séra István, Kopán Márton, az ecclesia több tagjai közül Székelly Márton, Barabás Mihály, idős Székelly Mihály, Szilágyi István s mások is.*⁶³

A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása s magaviselete ellen is semmi panasza nincsen az eklézsának. Az ifjak a tanulásra fenn szoktanak maradni, és jól tanulnak, mellynek igen szép jeleit is mutaták.

Az eklézsia ellen is közönségesen semmi panassza nincsen a tiszteletes atyafinak egyébről, hanem hogy sokan igen ritkán élnek úrvacsorájával. Megparancsolá azért a Szent Visitatio a nemes eklézsának, hogy ezután ez a panasz ne hallattassék ezen gyülekezetben.

Difficultas [1.]: Találatott egy olyan ember az eklézsában, ki azért, hogy a tiszteletes atyafi a praeses úr öexcellentiája parancsolattyaából innep első napján Bonyhára ment úrvacsorája osztani, és itten másodnap osztotta ki, az utcán illy káromkodó szöket kiáltozott: Egye meg a pap az úrvacsoráját, ha idejében ki nem szolgáltatya.

Deliberatum: Megkívánnya a Szent Visitatio, hogy ezen embert a tiszteletes atyafi nyolcadnapok alatt kinevezze, s úgy lettnék meg is bizonyítsa, és azután tiszteletes prosenior uramnak hírré tégye, hogy azon ember ez hallatlan mocskos szavaiért érdemlett büntetését elvégye.

Difficultas [2.]: Kis László a tiszteletes atyafi bérít még bé nem szolgáltatya. Fogadá a felesége, hogy nyolcadnap alatt megfizeti. [568.]

Az eklézsia javaiban nincsen semmi kár. A számadás is véghezment.

A mester ellen sincs semmi panassza az eklézsának.

⁶³ KükEhmLvt prot. II/4. 567–568.

Difficultas [3.]: Panaszolják némelyek, hogy az oskolamester aratás előtt egynehány héttel vacsiot ad, és a foly éppen szüret utánig, mely igen hosszas.

Deliberatum: Nem olyan természetűek a falusi oskolák, mint a városi collegiumok, azért oskolamester ökegyelme ezután tartsa kötelességének tanítani a gyermekeket mindenkor, valamikor csak felmehetnek.

1784

*Continuáltatott [1784. 20. Februarii] a Szent Visitatio a g[ógán]várallyai reformatata ekklézsiában tiszteletes Török Pál atyánkfa és oskolamester Váji Pál ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Barabás Mihály, [30.] egyházfiak Séra István, Kopán Márton, az ekklézsia több tagjai közzül Székelly János, idősb Kopán Mihály, Székelly Mihály, Szilágyi István s mások is.*⁶⁴

A tiszteletes atyafi s oskolamester s ekklézsia között nincs semmi panasz.

Observatio: Említe a tiszteletes atyafi egynehány dolgot igazítás végett:

1-o. Az ekklézsiabeli emberek a fogadott szántást nem akarják praestálni, melyre felolvastaték s megújítaték a Szent Visitationak harmadidei végeztése, s az ekklézsiának is akkori maga lekötelezése.

2-o. Vagyon a tiszteletes atyafinak egy szénafü helye, melynek hasznát a víz miatt soha nem veheti. Erre tön ilyen rendelést a Szent Visitatio, hogy az ekklézsia csináljon sáncot körüle, ha nem csinál, ásassa ki maga költségén a tiszteletes atyafi, s a jövő esztendőbeli visitatiokor a Szent Visitatio költségit refundáltatta.

3-o. Némely özvegyasszonyok, kiknek egész oeconomiajok vagyon, nagy fiai is mellette, mégis csak félbért akarnak fizetni. Erre is felolvasá a Szent Visitatio a Generalis Synodusnak végeztését, mely azt tartya, hogy azok egész bérrel tartoznak.

4-o. Egy ember a quartat megfizetni nem akarja, de ez is kezest állíta, hogy megbékéllik, s becsülettel megfizet.

Difficultas: Írásban panaszul adá fel az ekklézsia titulus Gábor Mihály uram ellen, hogy sok rossz cselekedeteiért az ekklézsia törvényére meghívattatott, de meg nem jelent. Másszor megint maga bégyűjtette az ekklézsia hütösseit, de akkor is megcsúfolta az ekklézsia forumát. Ezenkívül rútul káromkodott, s tiszteletes prosenior uram pecséttyit is contemnálta. Mindezen hibáiért három rendben kilenc forintig büntette meg az ekklézsia, de ökegyelme e mái napig semmit nem fizetett.

Deliberatum: Az ekklézsia hütösseinek processusokat approbálván a Szent Visitatio, most stante Visitatione admoneáltatta Gábor Mihály uramot, hogy mivel már sok rendben véghezvitt hibái a Szent Visitatio előtt nyilván vagynak, ha most mingyárt tetszik megbékélleni mind az ekklézsiával, mind tiszteletes proseniorral, úgy megenged a Szent Visitatio olly conditio alatt, hogy ennekutána igyekezzék jó tagja lenni ezen ekklézsiának, ha pedig ezeket nem cselekeszi, excommunicáltatik. Az admonitio egyik tiszteletes visitorator által véghezmenvén, azt felelte Gábor Mihály uram: Nagy pogányság a Visitationtól, hogy néki azt izeni, mely szerint excommunicáltatik is. [31.]

Az ekklézsia javaiban semmi kár nincsen. A levelek is megvizsgáltattak, s megvagynak.

A curator és egyházfiak megmaradtanak.

⁶⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 29–31.

1786

Continuáltatott a Szent Visitatio 24^a Februarii [1786.] a g[ógán]várallyai reformata ekkleziájában tiszteletes Török Pál atyánkfia és Váji Pál oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt tekintetes Sombori Lajos úr, Székely Márton curator, Kopán István egyházfi, Kopán Márton, Kopán Mátyás, Kopán Mihály, Szilágyi Mihály, Nagy György s mások is igen felesenn.⁶⁵

[87.] A tiszteletes atyafinak papi hivatala folytatása s maga erkölce ellen nincs semmi panassza.

Difficultas: Lón a tiszteletes atyafinak ilyen panassza: Tekintetes Sombori Lajos úr elperelvén az falutól egy darab rétet, sokan úgy gondolkoztanak, hogy levelet arra az ekkleziája ládájából a tiszteletes atyafi adott által, melly vélekedéseket ki is beszéllették, s közönségessé tették a tiszteletes atyafinak nem kevés gyalázzatára s kissebbségére.

Deliberatum: Szorgalmatosonn utánnajárt a Szent Visitatio ezen dolognak, de úgy találta, hogy éppen csak haszontalan kofaságból, szószátyárságból származott a tiszteletes atyafinak azonn gyaláztatása. Ennek ugyan mintegy palástyául említenek két személyeket, kik közül egyik curator s másik egyházfi lévén egykor, a másik egyházfi jelen nem lévén, a tiszteletes atyafi jelenlétében az ekkleziája ládájában nyúltanak, és úgy vélekednének, hogy akkor vették el a ládából a levél. De azon írt emberek a Szent Visitatio előtt erőss hitekkel erősíték, hogy akkor vettek pénzt ki tizenöt magyar forintokat, melyet kölcsön adtanak, s azon kívül semmit sem. Ezen kívül producálá a tiszteletes atyafi tekintetes Sombori Lajos úrnak egy testimoniumát, mellyben erőss hit és átok alatt erősíti, hogy soha semmi levelet, ollyant, amilyent praetendál a falu, az ekkleziája ládájában nem is látott, s kezéhez is nem vett. Sőt megvizsgálván a Szent Visitatio az ekkleziája ládájában való levelek registromait, mellyek ezelőtt sok esztendőkkal íratattak, azokból is úgy látszik, hogy nem is volt a ládában több a mostan is meglévő leveleknél. Mellyek szerint a Szent Visitatio a tiszteletes atyafit ártatlannak declarálja, azon személyek pedig, kiktől a tiszteletes atyafi ok nélkül vádoltatott, igazánn büntetésre méltóknak ítéltetnének, de a büntetést a Szent Visitatio most egyszer elengedvén azt rendeli, hogy ennekutána senki [88.] is azon hibás vélekedésben ne légyen, annyival is inkább a szószátyársággal a tiszteletes atyafit ok nélkült ne terhelje, mert aki ezen részben csak egy szóval is megsérti, mocskolja, azt a curator, egyházfiak s esküttek egybengyűlvén, csálhatatlanul három forintig megbüntessék, s emellett a tiszteletes atyafit megkövetessék. Azonn három forint büntetésnek pedig fele az ekkleziája ládájába bététetessék, más fele pedig az ítéző bíraké légyen.

Observatio: A tekintetes Sombori Lajos úr itten lévő malmából szokott volt ennekelőtte a szombati vám járni ekkleziája számára, de minthogy a tiszteletes atyafinak ezen ekkleziájába való jöveletekor ígért volt az ekkleziája ekéket, mellyeket az ekkleziája maga idejében nem praestált, mostan azért az ekkleziája tetszéséből s a Szent Visitatio consensussából azonn szombati vám in perpetuum a loci minísternek azon ígért ekék helyett engedteték. A tekintetes Sombori Lajos úr is ígéré Istenéhez való indulattýából, hogy mivel azon szombati vámról nincsen az ekkleziájának levele, maga feleségével együtt eleinek azon vámról engedelmeket az ekkleziájának adandó le-velével is megerősíti. Emellett az ekkleziája is az azelőtt való szokás szerint a malomhoz fával segítségkel lenni tartsa ezután is kötelességének.

Az oskolamester ellen is nincsen semmi panasz, sőt szorgalmatossága az énektanításban a legények körül dicséretes. Az oskolában tanuló gyermekek is megpróbáltatának, s jól tanulnak. Curator és egyházfiak megmaradtanak. Hütösnek tétetett Székely Mihály. A számadás is véghezment.

⁶⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 86–88.

1787

Eodem die [24. Februarii 1787.] visitáltatott a g[ógán]várallyai reformata ekklézsia tiszteletes Török Pál atyáncfia és Váji Pál atyáncfia ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt titulus domesticus curator Sombori [106.] Lajos úr, a köz hallgatók közül Székelly Márton curator, Kopán Mátyás egyházfiú Kopán Istvánnal, Kopán Mihálly, Nagy György, Szilágyi Mihálly s mások is felesenn.⁶⁶

A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása s magaviselete dicséretes az ekklézsia előtt. Nem panaszol a tiszteletes atyafi is az ekklézsia ellen.

Observatio: Vagnak, kik a szent templomot nem gyakorolják, úgymint titulus Zalányi Imreh uram, Szathmári Mihálly. Ezek most admoneáltatnak rendes úttján, hogy ez a panasz többször ne lehessen.

Nincs az oskolamester ellen is semmi panasz. Feles tanítványi vagnak. Az oskolamesternek sincs semmi olyas panassza. Volt ugyan az estvéli takarodásra való harangozás iránt valami panasz, de ebben is az oskolamester magát megjobbította.

A várallyai ekklézsia azt a hatalmat vette magának, hogy az curatort azért, hogy a múlt esztendei rendelés szerint fát adott a malomhoz, megbüntették három forintig. 2-szor. Azért ismét, hogy a curator és egyházfi készen nem voltanak számadásokkal, újra megbüntették három forintokig, melly dolgok az ekklézsia hatalma szabadsága felett valók, mivel a curatort csak az espestnek lehet megbüntetni. Azért hogy azon büntetéseket meg ne fizessék, parancsoltatik, egyzersmind hogy többször affélébe ne elegyedjenek, az ekklézsia tagjai atyaikeppen intetnek.

A curator megmaradott. Egyházfiak lettek Szilágyi Mihály, Kopány István.

1788

Eodem die [2^a Martii 1788.] continuáltatott a Szent Visitatio a g[ógán]várallyai reformata ekklézsiában tiszteletes Török Pál atyáncfia és Váji Pál oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Székelly Márton curator, idősb Kopán Mihály, Székelly Mihálly, Barabás Mihálly, Séra István, Barabás János, Székelly Lőrincz, Rátz László s mások is.⁶⁷

Holott is ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi ellen semmi részben panasz nincsen. Ad 3.: Nem panaszol a tiszteletes atyafi is az ekklézsia ellen.

Ad 4.: Botránkoztató személyek, Istennek hála, nincsenek.

Ad 5.: Az ekklézsia javaiban egyéb kár nincsen, hanem: Difficultas: Eladván az ekklézsia az erdőt, vagnak, kik a pénzt meg nem fizették, sem a pénznek interessét meg nem adják. Ez [!] titulus Sombori úr is adós az ekklézsiának circiter 80 forinttal, melly hijában hever. Ezenkívül az ekklézsia a templomhoz fát vásárolván, az úr szarufának való fenyőfát 13-mat hír nélkül, hírrel pedig egy szál cserefát vitetett el. Conclusum: Minthogy a titulus querulatus úr most idehaza nincsen, fogja a Szent Visitatio ezen dolgot az úrral communicálni, és illendő igazításba venni.

Ad 6.: A protocollatiok rendesen folynak.

⁶⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 105–106.

⁶⁷ Uo. 137.

Ad 7.: Az oskolamester ellen nincs semmi panasz. Difficultas: A mesternek nincs több négy tanítványánál. Conclusum: Mínthogy itten Váralján több tanulásra alkalmas gyermek volna harmincnál is, mégis csak négyen tanulnak, holott az oskolamester kész a tanításra, amint maga mongya, s mások is helybenhadják, azért ezen hibát fogja a Szent Visitatio a méltóságos főcurator úrnak repraesentálni. Ad 8.: A mesternek nincs panassza az ekklézsia ellen.

A templom orgonája

1789

Continuáltatott eodem die[23^a Martii 1789.] a Szent Visitatio a glógán]várallyai reformata ekklézsiaiban tiszteletes atyafi Török Pál és oskolamester Váji Pál ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator ifjú Kopány János, egyházfiak Kopány István és Szilágyi Mihály, ezeken kívül Nagy János, Kopány Mihály, Séra István, Kopán Mátyás, Rázt László, Szász István, ifj. Nagy János etc. etc.⁶⁸

Ad 1. et 2.: Nincsen az ekklézsianak a tiszteletes atyafi ellen legkisebb részben is panassza. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs az ekklézsia ellen. Bérét is egészen bészolgáltatták.

Ad 4.: Borránoztató személyek éppen nincsenek.

Ad 5.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen, hanem a tavalyi panasz most is megvagyon az adósság iránt t[ekinteres] S[ombori] úrra. A számadás jól véghezment.

Ad 6.: A protocollumok hiba nélkül találtattak.

Ad 7 et 8.: Nincsen az ekklézsianak az oskolamester ellen semmi panassza. Az oskolamesternek sincs az ekklézsia ellen.

Observatio: Panaszul adá itt fel az ekklézsia, hogy öt ekklézsiai ember felvállalván a templom felszarvazását és megszendelyezését ötven forintokért, azt véghez is vitték, de az ekklézsianak ebben a dologban a nem tetszik, hogy igen sok a fizetés, az ekklézsia megegyezéséből nem is esett ez az alkalom, sőt mindazok, akik ezt alkutták, szintén csak az öt mesteremberek, mivel a curator alkutta négy mesteremberrel, de maga lett (az ő előre való egyezések szerint) az ötödik mesterember. Ebben a Szent Visitatio azt rendelé, hogy hívjanak idegen mesterembereket, és kivévén azt is, amit az ekklézsia segített, az 5 mesterember munkáját becsültessek meg és a becsű szerint fizessen az ekklézsia.

⁶⁸ KükEhmLvt prot. II/5. 167.

1790

Continuáltatott 13^a Martii [1790.] a Visitatio a g[ógán]várallyai reformata ekkleziában tiszteletes Török Pál atyánkfia és Váji Pál oskolamester ökegyelmek idejebenn, jelen lévén a Szent Visitatio előtt titulus Sombori Lajos úr, curator Kopán János, egyházfiak Szász István, ifj. Barabás Mihály, ezeken kívül Kopán Mihály, Nagy János, Barabás Mihály, Székelly Márton s mások is felesenn.⁶⁹

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafinak papi hivatala folytatása s magaviselete is kedves az ekkleziá előtt. Ad 3.: Nincsen panassza a tiszteletes atyafinak az ekkleziá ellen.

Ad 4.: Botránkoztató személyek itten, Istennek hála, nem talátnak.

Ad 5.: Az ekkleziá javaiban kár nincsen. A számadás is jól véghezment. Ad 6.: A protocolatiok jól vagynak.

Ad 7. et 8.: Az oskolamester ellen nincs semmi panasz. Nem panaszol az oskolamester is az ekkleziá ellen.

1791

Martius 13^{dik} napján [1791.] visitáltatott a g[ógán]várallyai reformata ekkleziá tiszteletes Török Pál atyánkfia és Váji Pál oskolamester ökegyelmek idejebenn, jelen voltanak a Szent Visitation Kopán János curator, Szász István és ifj. Barabás Mihály egyházfiak, ismét id. Kopán Mihály, id. Nagy János, id. Barabás Mihály, Gábor János s mások is felesenn.⁷⁰

[255.] Ad 1. et 2.: Maga hivatalát a tiszteletes atyafi az ekkleziának tetszése szerint jól véghezvitte. Magaviselete is kedves az ekkleziá előtt. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs panassza hallgatói ellen. Ad 4. et 5.: Az oskolamester is kedves, magának sincs semmi panassza.

Ad 6.: Botránkoztató személyek nincsenek. Ad 7.: Az ekkleziá javaiban semmi kár nincsen. A számadás véghezment.

1792

Aprilis 17^{dik} napján [1792.] visitáltatott a várallyai reformata ekkleziá tiszteletes Török Pál atyánkfia és Váji Pál oskolamester ökegyelmek idejebenn, jelen valának a Szent Visitation tekintetes Sombori Lajos úr, Gábor János, id. Nagy János curator, egyházfiak ifj. Székelly Márton, Szabó Fábián János, hűtösök id. Barabás Mihály, Nagy György, Székelly Mihály, Kopány Márton, Székelly János.⁷¹

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi a maga hivatalában úgy, amint illik, eljár. Magaviselete is kellemes. Ad 3.: Nincs az atyafinak semmi részben panassza hallgatói ellen.

Ad 4.: Az oskolamester is teljesítette a maga kötelességét. Nincs panasz. Ad 5.: Nincsen az oskolamesternek is semmi részben panassza.

Ad 6.: Botránkoztató személyek nincsenek mások, hanem nagy hiba az, hogy némelykor úrvacsorája vétele alkalmatosságával a templomból előre a hallgatóknak nagyobb része kijő, s

⁶⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 218.

⁷⁰ Uo. 254–255.

⁷¹ Uo. 305.

elmulattya az úrvacsorájával való éleést, melyre tön a tiszteletes esperest uram elég hathatós intést. Ugyancsak megparancsoltaték a tiszteletes atyafinak, hogy ezután reá vigyázzon, ki az, ki kétszer-háromszor elmulattya az úrvacsoráját, hogy esztendő múlva a Visitation azoknak, kik visitálni fognak, erről számot adhasson.

Ad 7.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen. A számadás véghezment, találatott interesre kiadott pénz 275 forint.

1793

Ugyanazon napon [1793. Martius 10-dikén] visitálatott a várallyai reformata ekklézsia tiszteletes Török Pál atyánkfia és Váji Pál oskolamester ökegyelmek idejebenn, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Nagy János curator, Székelly Mihály, Kopán Mihály, Barabás Mihály, Nagy György, egyházfiak Szilágyi István és Nagy István s mások is felesenn.⁷²

Az 1., 2., 3-dikra: A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása s magaviselete kedves az ekklézsia előtt. Maga a tiszteletes atyafi jelen nincs, ekklézsiai dologban, hazul, minekelőtte a Szent Visitatio elől való tudósítást vette volna, elment volt, de úgy hisszük, hogy nincs semmi ollyas panassza. A 4-dikre: Az oskolamester ellen nincs panasz. Az 5-dikre: Nincs panassza az oskolamesternek az ekklézsia ellen.

A 6-dikra: Nincsenek itten botránkoztató személylek. A 7-dikre: Az ekklézsia javaiban kár nincsen. A számadás ugyan véghezment.

1794

Februarius 26^{dik} napján [1794.] visitálatott a glögán]várallyai reformata ekklézsia tiszteletes Török Pál atyánkfia és Váji Pál oskolamester ökegyelmek idejebenn, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Székelly Mihály curator, Nagy István egyházfi, Nagy János, Kopán János, Kopán Mátyás, Sigmond János, Séra István, Veres István s mások is etc.⁷³

Az 1., 2., 3.: Szép békesség és szeretet vagyon a tiszteletes atyafi és hallgatói között. A 4.: Nincs panasz legkissebb is az oskolamester ellen. Az 5.: Az oskolamesternek sincs panassza. Tanítvánnyai igen kevesenn vagynak, ezért az ekklézsiaabeliek keményen meg is feddetének.

Az 6.: Templomkerülő Szilágyi Sigmondné, kinek is a sok intések semmit nem használtak, azért most ki is tiltaték a templomból. Difficultas: Séra János lopásba elegyedett. Conclusum: Minthogy a lopás több volt két forint árránál, tartozik törvényünk szerint itt a Szent Visitatio előtt ekklézsiát követni.

A 7.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen, Istennek hála.

Úrasztali öntányér öntött részlete

⁷² KükEhmLvt prot. II/5. 324.

⁷³ Uo. 354.

1795

Azonn napon [Martius 9-dikénn 1795.] megvizsgálták a g[ógán]várallyai reformata ekklézsia tiszteletes Török Pál atyánkfia és Váji Pál oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Kopán Mátyás, Kopán Mihály, Barabás Mihály, Kopán János, Kopán István, Szilágyi Gergely és Székelly Ferentz s Székelly Sámuel egyházfiak s mások is felesenn.⁷⁴

Az 1., 2-ra: Véghezvitte, Istennek hála, a tiszteletes atyafi a megelégedésig a maga hivatalbéli kötelességit, s magaviselete is kedves hallgatói előtt. Az 3-ra: Nincs panasz az ekklézsia ellen semmi részben.

A 4-re: Panaszolják az ekklézsiabeliek, hogy az oskolamester a gyermekeket nem igen tanítja. Erre magát menti, hogy a gyermekek próbáltassanak meg, kéri, melly meg is léssen. Az 5-re: Az oskolamesternek nincs semmi panassza az ekklézsia ellen.

A 6-ra: Vagynak káronkodók az ekklézsiában, kik is tagadják ugyan, de rendeltetett, hogy végire járjanak, s ha igaz lessz a vád, ekklézsiát kövessenek. [384.]

Az 7-re: Az ekklézsia javaiban semmi kár nem tapasztaltatik. A számadás is véghezment.

Observatio: Minekutánna a Szent Visitatio maga kérdéseit elvégezte, támaszta az ekklézsia még egy kérdést, tudniillik valyon mikor halott esik, tartozik-e ki-ki mingyárt a prédikállásért az három márjást megfizetni, vagy pedig a tiszteletes atyafi tartozik várakozni? Erre tévé a Szent Vizsgáló Szék ezt az eddig való szokással is megegyező rendelt, hogy akinek van módja benne, tartozik akkor megfizetni, akinek pedig nincs módja, tartozik a tiszteletes atyafival megegyezni, vagy musttal, vagy egyébbel annak idejében kifizetni, addig is pedig a tiszteletes atyafinak kezest adni.

1796

Martius 4-dikénn [1796.] megvizsgálták a várallyai reformata ekklézsia tiszteletes Török Pál atyánkfia és Váji Pál oskolamester ökegyelmek idejekbenn, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt titulatus Gábor János, Sepsi Sigmond, curator Kopán Mátyás, hűtösök Kopán Mihály, id. Nagy János, Barabás Mihály, Székelly Mihály, Kopán János, egyházfiak Nagy Ferentz, Nagy András, mások is igen felesenn.⁷⁵

Az 1., 2.: A tiszteletes atyfi nyomorult beteg, ugyancsak nincsen is ökegyelme ellen semmi panasz, magának sincs hallgatói ellen panassza. Az 3-ra: Az oskolamester mind iskolai, mind templombéli hivatalát illendőképpen folytattya. Magának sincs semmi panassza az ekklézsia ellen.

Az 5.: Botránkoztató személyek az ekklézsiában nem találtak.

Az 6.: Az ekklézsia javaiban semmi kár nem tapasztaltatik. A számadás megvizsgáltatott, s jónak találtak. Az úri asztrálhoz való készülétek egy szép, rész szerint arannyas, rész szerint ezüstös velencei rézpohárral szaporodott méltóságos gróff Bethlen Pál úr őexcellenciaja gratiajából.

⁷⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 383–384.

⁷⁵ Uo. 410.

1797

Ugyanazon napon [Februarius 22-dikén 1797.] megvizsgálták a g[ógán]váraljai reformata ekklezsia a papságnak vacantiában létében és Váji Pál oskolamester ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Kopán Mátyás curator, Barabás Mihály, Székely Mihály, id. Nagy János, Séra István, Kopán János, Székely János s mások is felesenn.⁷⁶

Az 1., 2., 3.: A káplányi hivatalt vitte itt, miolta a tiszteletes atyafi megholt, az oskolamester, ki is kötelességét ebben a részben is jól véghezvitte. Az özvegy tiszteletes papnénak sincs semmi panassza az ekklezsia ellen, bérét is becsülettel bészolgáltatták.

A 4-re: Az oskolamester mesteri hivatalának is híven megfelelt. Az 5-re: Semmi panassza nincs az oskolamesternek az ekklezsia ellen. Az 6-ra: Botránkoztató személyek most itt nem találtnak.

Az 7-re: Az ekklezsia javaiban kár ollyas nincsen. Az interest s summat is sokan befizették, minthogy harangot építettek, s szükség volt a pénzre, de tekintetes Sombori uram éppen semmit nem akar fizetni, noha adós 65 magyar forintokkal s egynéhány pénzekkel. Ezért az írt urat még becsülettel meg kell keresni, s ha mégsem fizet, törvényes úton is utánna kell járni, lévén az úrnak arról az ekklezsia ládájában jó contractussa. A számadás véghezment.

1798

Folytatott a Szent Visitatio GógánVárAllyán Februariusnak 7-dikén [1798.] tiszteletes Fogarasi Sámuel atyánkfia (otthon nem létében) és oskolamester Váji Pál ökegyelmek idejében, jelen voltak a Látogató Szent Szék előtt titulus Gábor János ökegyelme, Séra István curator, Kiss Imreh, ifjú Székely János egyházfiak, Nagy János, Barabás Mihály, Kopán Mátyás, Székely Mihály, Székely János, Kopán János és még mások is felesen.⁷⁷

Az 1-re és 2-kra: Az hallgatók előtt kedves a tiszteletes atyafinak mind szent szolgálattya, mind maga külső rendes és szép maga alkalmaztatása. A 3-kra: A tiszteletes papnak hallgatói ellen mi feladása lehetne, minthogy idehaza nincsen, nem tudhattya a Szent Visitatio, s nem is orvosolhattya.

A 4-kre: Az oskolamester minden tekintetben kedvességbe vagyon hallgatók előtt. Nehézség: Nem jártattya sokan a szülék magzattyaikat az oskolába. Végzés: A tanítható gyermekeknek szüléi, ha oskolába nem jártatják is magzattyaikat, ezen vétkes cselekedeteknek büntetésül is, ezután a tanítóbér őrajtok elengedhetetlenül felvételik. [14.] Az 5-dikre: Az hallgatók is kedveltetik minden részben magokat oskolamester ökegyelmével.

A 6-kra: Botránkoztató személyek nincsenek mások, hanem: Megjegyzés: Szilágyi Zsigmond-né vádoltatván a Szent Visitatio előtt templom nem gyakorlásával, előhívatott és megpirongattatván meghagyta a Vizsgáló Szent Szék, hogy a templomat gyakorollya, mert ha mégis az ekkleziának botránkozására elhagyja a szent gyülekezetet, abból kitiltatik, és ha reconciliatio nélkül hal meg, számár temetségnél egyebet nem várhat.

A 7-kre: Az ekklezsia jovai épségben vagynak. Nehézség: A számadás nincsen még készen. Végzés: Rövid időn elkészíttessék a ratio, és revisiora vagy a tiszteletes esperest úrhoz, vagy a tiszteletes notariusához általszolgáltassék. A 8-kra: Domesticus inspector curatornak titulus Gábor János úr, közcuratornak pedig ifjabb Székely János béeskettettek.

⁷⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 440.

⁷⁷ KükEhmLvt prot. II/6. 13–14.

1799

Ugyanazon napon [22. Januarii 1799.] folytattuk a Visitationt GógányVárallyán tiszteletes Fogarasi Sámuel atyánkfia és oskolamester Váji Pál ökegyelmek idejében, jelen voltak a Szent Visitation titulus Sombori Sigmond úr, curator Gábor János úr és id. Székely János, ifjabb Székely János, ifj. Nagy András egyházfiak, ezeken kívül ekklézsia hitessei Barabás Mihály, Székely Mihály, id. Kopán János, Kopán Mátyás, id. Nagy János és mások is.⁷⁸

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafinak papi hivatala folytatása kedves, épületes, magaviselete is kedves az hallgatóknál. A 3-kra: A tiszteletes pap is nem panaszol az ekklézsiára.

A 4-kre: Oskolamester ökegyelme mind templombéli, mind oskolabéli hivatalában híven eljár. Az 5-kre: Nincs semmi panaszos feladása ökegyelmének is az ekklézsiára külömben, hanem eléfordul itt is az a nehézség: Nem jártatták a szülék tanulható gyermekeiket oskolába. Végzés: Utollyára még most az egyszer meginttetnek a szülék, hogy gyermekeiket taníttassák, mert külömben a jövő Visitation minden bizonynyal megbüntettetnek. Evégre az oskolaház a jövő tavaszon okvetetlen megigazíttattassék.

A 6-kra: Botránkoztató személyek nincsenek.

A 7-kre: Az ekklézsia sem külső, sem belső jovaiban kár nincsen. A 8-kra: A számadás dicséretesen véghezment.

Megjegyzés: Ifjabb Székely János, a tavalyi egyházfi, hogy az ekklézsia erdelyéből [!] 2 csutkot elloptott volt, azért az ekklézsia forumára meghívattatván, büntettetett vala másfél forintig, de sokallván ezen büntetést, máig is meg nem fizette. A Vizsgálódó Szent Szék eleibe kerülván ezen dolog, a bépanaszolt [47.] személyt elébb 3 – három mftig büntette, azért is, hogy ő mint egyházfi letett hite szerint tartozik vala az ekklézsia jovainak maga részéről megtartója s oltalmazója lenni, s azomban mégis praevaricált, azután csakugyan a büntetésnek fele elengedett.

1800

Folytattuk a Szent Látogatást G[ógán]Várallyán [1800.] Februariusnak 10-dik napján tiszteletes Fogarasi Sámuel kedves atyánkfia és oskolamester Váji Pál ökegyelmek idejében, jelen voltak a Szent Visitation közcurator idősbb Székely János, egyházfiak ifjabb Nagy András és ifj. Székely János, ekklézsia hitessei titulus Gábor János ökegyelme, id. Székely Mihály, Kopán Mátyás, Séra István, Tárkány Imreh, az ekklézsiának más becsületes tagjai Sigmond János, öreg Székely János, Szilágyi Gergely, Séra Imreh, ifj. Kopán István, Szilágyi István és mások is.⁷⁹

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafi a maga papi kötelességének minden részben az hallgatóknak meglegedésekig eleget tett. Emellett tiszteletes házostársával együtt külsőképpen is ártatlan életű. A 3-kra: Magának a tiszteletes papnak is nincsen semmi panassza az hallgatókra.

A negyedikre: Oskolamester ökegyelme is templombeli és oskolai kötelességében szorgalmasan eljár. Az 5-kre: Az oskolamester sem panaszol semmi tekintetben. Nehézség: Többire a szülék, kik gyermekeiket oskolába jártatták, ezen esztendőben a tanítóbért az oskolamesternek bé nem szolgáltaták, rész szerint azért, hogy a múlt esztendőben igen kevés termése volt a szőlőnek, rész szerint azért is, hogy némelyek sokallták az egy veder bort tanító[77.]bérbe adni.

⁷⁸ KükEhmLvt prot. II/6. 46–47.

⁷⁹ Uo. 76–77.

Végzés: A Szent Visitatio előtt megegyezvén a nemes ekklézsia abban, hogy akik a múlt esztendőben a tanítottóbert mustul meg nem fizették, fizessenek egy-egy tanuló gyermekért dr. 48, rendelte a Szent Visitatio, hogy ezután fejenként minden gyermek tanításáért fizessenek a szülék okvetetlenül egy-egy veder bort. Ha pedig valakinek bora nem lenne, azon esetben egy gyermek tanításért esztendőre a becsületes oskolamesternek tartozzék ki-ki dr. 48 fizetni.

A 6-kra: Szolokmai Mihály a templomot telyességgel nem gyakorolja. Végzés. Az egyházfiak közül egyik admoneállya azon templomkerülő embert, hogy a szent gyülekezetet gyakorollya, külömbben, ha ilyen hitetlenség állapottyában halálozik meg, számár temetése lészen.

A 7-kre: Az ekklézsia joiba semmi kár nem tapasztaltatik. A 8-kra: Minthogy az ekklézsia a múlt esztendőben papi házot épített, sokféle, sok rendbéli költséget tette, amellyeket még eddigelé rendbe nem szedhettek, amiatt a számadás el nem készülhetett. Köteleztetik azomban a curator, hogy a ratiót mentől hamarabb elkészítvén, szolgáltatassa revisio végett a tiszteletes notariushoz. A 9-kre: A curator és egyházfiak megmaradtak.

*Ónkanna vésett díszítésének
részlete, 18. század első fele*

HARANGLÁB

1676

Proventus et bona ecclesiae Haranglábinae et Désfalvinae reformatae.¹

A haranglábi és désfalvi reformatata ecclesianak isteni tiszteletre rendeltetett ideje felől végezett a Szent Partialis, hogy egyik innepen reggel Haranglábban, és a másikon reggel Désfalván legyen az isteni szolgálat, vásárnapokon is, ahol reggel léssen az isteni szolgálat, délyest a másik ecclesiában, és így folyjon alternatim az isteni szolgálat közöttök. A praedikátornak legyen bizonyos conventioja esztendőnként mind a két ecclesiában lévő patronusoktól és hallgatóktól.

Datum et exhibitum in Synodo Partiali Várallyaini anno 1686. die 23. Januarii.

Az ecclesia javai:

Vagyon úrvacsorájához való bonumok: 1. Egy ezüstpohár. 2. Egy ónnkana. 3. Egy ónnhánygyér. 4. Egy kékes szőtt abrosz. 5. Egy skarlát szőnyeg, kit adott Apafi Anna. 6. Két alábbvaló székely szőnyegek. 7. Egy kis varrott kis [!] keszkenő.

Hagyott egy szőlőt Kádas Péter az ecclesia számára, vicinussa Horvát Ferencz bal felől, jobb felől Sztás János; vagyon ez a Halom között. *Az öreg Horvát István adott a Tövis között egy földet, vicinussa a Polyas felől Kováts Péter, a falu felől Ferenczi István.*

Haranglábban lakó Szancsali Márton conferált a haranglábi reformatata ecclesiahoz tartozó parochiahhoz egy szőlőt, két darab szántóföldet, egy rétecskét, mellyekről láss az 1711. die. 18. Februarii haranglábi Visitatióban p. 422.

Daczó Gergelyné asszonyom adott egy földet a Szénafű alatt a két drok között, a falu felől való vicinussa Sárosi úr földé, túlfelől ugyan Daczóné asszonyom a feljáróban. Item a Negyedesben adott egy szántóföldet, melynek a temető felől való vicinussa Sárosi uram földé, alól Diósi Dániel uram földé. Haec priverunt, sed nova sunt p. 458. vide.

1678 ■ január

Apafi Mihály adománylevele, amelyben a haranglábi lelkész fizetéseikiegészítését elrendeli.²

Michael Apafi Dei gratia princeps Transylvaniae, partium Regni Hungariae dominus et Siculorum comes fidelibus nostris generoso Petro Alvinci de Borberek tabulae nostrae judicariae jurato assessori bonorumque nostrorum praefecto et decimarum fiscalium vicearendatori ejusdemque vicem gerentium modernis et futurorum quoque pro quovis tempore constitutis et constituentium praesenti nostras visuris nobis dilectis, salutem et gratiam nostram. Küküllő vármegyebeli haranglábi orthodoxus híveinknek ecclesijokban való kevés számokat, és amiatt praedikátorok tartására való kevés fizetéseket s elégtelenségeket, mind pedig azon vármegyebeli református praedikátorinknak ezért való alázatos instantiajokat kegyelmesen tekintvén, azon említett haranglábi reformatata ecclesia praedikátorának fizetésére rendeltünk kegyelmetek által négy-négy köből búzát és ruházattyára tíz-tíz forintot annuatim fogyasztása nélkül adatni.

¹ KükEhmLvt prot. I/2. 50. Az egyházközségek javainak 1676-as összeírásakor már számon tartották a haranglábi eklézsiát, ám a javak alább közlendő leírása minden valószínűség szerint 1684 utáni.

² Uo. 147.

Kegyelmeteknek azért kegyelmesen és igen serio parancsoljuk, a megemlített haranglábi ecclesianak praedikátorától vagy csak arra rendeltetett emberétől, successoritól e comissionk mellett requiráltatván és ezaránt való kegyelmességünket így értvén, a megírt négy-négy köből búzát, a ruházattjára való tíz-tíz forintot annuatim kiadatni el ne mulassa, nem adván okot azért való búsíttatásunkra. Tartsa magát ezaránt való parancsolatunkhoz esztendőről-esztendőre minden okvetetlen, secus intra tempus praemissum non facturur. Perlectus exhibitus [...] earundem paribus pro sui [...]bitione reservari. Datum in castro nostro Ebesfalvino die sexta mensis Januarii anno Domini millesimo sexcentesimo septuagesimo octavo. Michael Apafi mp.

1678 ■ február

Visitatio facta Februarii 3. [1678.] Haranglábini in ministerio Stephani K. Vásárhelyi juvenis recte commendati, praesentibus Stephano Horváth és Francisco Literati.³

1682

Anno 1682. die 11. Januarii Visitatio facta Haranglábini in ministerio Gaspari Bánjai apud aedes generosi domini Stephani Horváth.⁴

1684

Anno 1684. die 14. Visitatio facta Haranglábini in ministerio Georgii Vajai.⁵

1686

Visitatio facta Haranglábini die quinta Decembris [1686].⁶

1689

Visitatio facta Haranglábini 1689. die 9. Februarii in ministerio reverendi domini Davidis Váradi, civibus tantum tribus praesentibus scilicet Martino, Petro Bernád et Georgio Péterlaki.⁷

Semmi kereseti nincs az ecclesianak.

1690

Anno 1690. die 13. Januarii Visitatio facta Haranglábini in pastoratu reverendi viri Francisci Sükei, aedilis Georgius Tótt, Kádas Márton, Georgius Asztalos, etc. Visitatores reverendus senior Stephanus Gönczi, juratus notarius Valentinus Dálnoki, assessor Stephanus Radnótfái.⁸

³ KükEhmLvt prot. I/2. 69.

⁴ Uo. 98.

⁵ Uo. 112.

⁶ Uo. 146.

⁷ Uo. 156.

⁸ Uo. 159.

1697

Anno 1697. 21. Januarii Visitatio facta Haranglábini tempore reverendi viri domini Nicolai Gálfalvi pro nunc ecclesiae hujus ministri fidelissimi, praesentibus dominis dominis visitoribus n. reverendo domino seniore Stephano Gönczi et reverendo domino notario domino Valentino Dálnoki.⁹

Ubi nihil notati dignum factum est propter absentiam civium.

1711

Visitatio facta Haranglábini anno 1711. die 17. Februarii, praesentibus Georgio Asztalos aedili, Michaelae Nemes, Andrea Tót etc., tempore reverendi pastoris Michaelae Purkerczei, de quo nihil incommodi affertur.¹⁰

Haranglábban lakó Szancsali Márton uramnak, Istenhez való hűségéből és kegyességéből *édes megholt fiának, Győrnek testamentoma szerént* az haranglábi reformata ecclesianak parochiajához conferált egy szőlőt, két szántóföldet, egy darabocská rétet, melyek eszerént vadnak: a felső fordulóban a régi Törvényfára menő lábban egy szántóföld, felső vicinussa Kovács Dániel földé, alsó [423.] Patak Mihály földé. Másik szántóföld vagyon az alsó fordulóban a Mikó dombján, mellynek felső vicinussa Patak Mihály, alsó vicinussa Kovács Dániel. Egy szőlő Barta völgyében, mellynek falu felől való vicinussa Dán Mihály, alól való vicinussa néhai Barta János háza után való szőlő. Egy darab kaszálóhely a Szénafűben, mellynek falu felől való vicinussa Tót András, másfelől való vicinussa az erdő felől Patak Mihály. Coram nobis visitoribus reverendis, anno, die locoque supranotatis.

Gönczi István pro tunc tractus Küküllő senior mpa. Verestói Sámuel juratus assessor, pro tunc minister ecclesiae Bonyhaiensis mpa. Szilágyi Sigmond társaságunk székinék egyik hites assessora és a királyfalvi ecclesia lelkipásztora mpa. Felfalusi András (substitutus notarius) és a csávási ecclesia [elki]pásztora mpa. Nemes Mihály nobilis de Harangláb mp. Asztalos György hites egyházfi mpa.

1712 ■ március

1712. 3. Martii Visitatio in Harangláb in praesentia reverendi domini Michaelis Pulchereczy reformati parochi, aedilis Georgii Asztalos, auditorum nobilium Stephani Horvát, Danielis Diósi, Stephani Kovács, Michaelis Gombkötő, rustici Andreae Tótt.¹¹

Hi examinati de parochia omnia honesta fatentur. Parochus queritur de fraudatione in salario, musto, ligno, horreo, atrio etc.

Deliberatum: Imponálatik, hogy őkegyelmek tiszteket kövessék mindenekben. Bona ecclesiae: I. Agri, prata, vineae ut sunt pagina 422.

II. Sacramentalia, quae fuerunt p. 50. per depraedationem ut plurimum priverunt, sed per gratiam Dei et liberationem nova sunt nempe: Crater argenteus, intra et extra auro perfusus,

⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 240.

¹⁰ Uo. 422–423.

¹¹ Uo. 458.

discus stanneus, cantharus stanneus, mantille varii colloris, serice circum et in medio pictum a generoso domino Sigismundo Szarka collata haec. Mappae duae, utra ex tela, utera ex sindone crassiore. Cantharus rotundae formae, pro baptizazione, a pia Christina Horvát, conjugé spec-tabili generosi domini Michaelis Simon collatus. Tapes turcicus, ex veteribus.

Van az ecclesianak adóssága ki ft. 6, bora urn. 11.

1712 ■ december

Visitatio in Harangláb 9. Decembris [1712.], praesentibus generosis auditoribus domino Johanne Diószegi, Francisco Horvát, Stephano Horvát, Daniele Diósi etc., et personalibus ecclesiae filialis Désfalviensis, nobilibus Gregorio Födesi et Stephano Mezei.¹²

Minister reverendus dominus Michael Pulcherecz commendatur. Minister laudat suos au-ditores, sed ait.

1. Vagyon egy hitihagyott asszony, kinek az ura Csúcscon lakik, hitta hiti mellé. 2. Gombkötő Mihályné a praedicatort mocskolta, hamis contractusírással vádolta. 3. Fát nem hoztak. A dés-falviak is be nem adták. Deliberatum: Admonentur. De praesenti vagyon az ecclesianak bora urn. 25, pénz ft. 6 n[emes] Horvát Istvánnál kiadva. 4. Találtattak két személyek, Hoszo Deme-ter és [...], kik szent vallásunkat káromlották. Bizonyságok comprobálták. Deliberatum: Vasár-napon piaci kalodában tétessenek, és embereink előtt Istent s ecclesiankat megkövessék.

1713

Visitatio 1713. 7. Decembris in Harangláb, jelen voltak praedicator tiszteletes Bölönyi Sigmond uram, mester Fazakas Mihály, egyházfi Asztalos György, hallgatók Bajár Péter, Tótt András, Bajár György, Dégi János.¹³

De parochio et rectore sancte et pie testantur omnia. Praesentes et patrone ut plurim.

A hallgatók közt Török Ferencz botránkoztató. Bojár György igen hidegen frequentálja a templomot. Praedicator a hallgatóknak, kivált a parasztoknak hidegségekről panaszkodik. A búzáját a désfalviak igen károsan hordották be. Pajtát sem csináltak. A haranglábiak is mind pénz fizetését, mind borát is nem egészen adták be a conventio szerént. Az egyházfi rest, tehetet-len is. Egymás között is háborognak az nemesség. Van mátkás leány, elszökött a mátkája. Füzesi Pál elhadta a feleségét, majd két esztendeje, hogy a felesége csak úgy lakik itt.

Deliberatum 1.: Füzesi Pálné, levelet vévén az itt való praedicatortól, keresse meg a férjét, és vélle dolgát eligazítván és levelet hozván, ha úgy esik a dolog, felszabadul. [3.]

Deliberatum 2.: Török Ferenczné Bojár Pétert, magát, feleségét rút, mocskos szókkal illetve, nevendéken leányát rút paráznasággal mocskolta. Bojár Péter Partialisra Medvésre citálta, de nem compareált, mert a Visitatoria, császár parancsolattyára is elő nem jött. Effelett vádoltatik németekkel való tisztátalan társalkodással, rút részegeskedéssel, lopással is. Azokért excommu-nicátatik, tisztek keze által megkalodáztassék, és a faluból is kiűzetessék. Bojár Péter pedig mind házanépestől edgyütt abszolváttatik az alól a calumnia alól.

¹² KükEhmLvt prot. I/2. 475/a.

¹³ KükEhmLvt prot. II/2. 2–3.

Deliberatum 3.: A mátkás leány (Újlaki Mária), mivelhogy megcsalattatott attól a legénytől, mert nem jó móddal mátkásította el, de fogadása szerint násszal utána nem jött, majd esztendeje, hogy elő nem jött. A leány pedig mind gazdájával edgyütt kívánnya az elválást. A leány absolváltatik, ad secunda vota transmittáltatik juxta canonem 74.¹⁴, a legény pedig, udvarhelyszéki dersi Orbány István ligában vettetik juxta canonem eundem.

Deliberatum 4.: Bojár György a Visitatio előtt megintetett, haragossival megbékélt, és magát nagyobb buzgóságra ígéré.

Deliberatum 5.: A haranglábi reformata ecclesianak azt a fundussát, amellyen régen a templomok volt, noha az ecclesianak némelly tagjai eladták Gombkötő Mihálynak hft. 30, de mivel nem adhatókat adták el, kivált az ecclesia örökségeit senkinek abalienálni nem szabad juxta articulum regni, tetszik azért a Szent Visitationak, hogy Gombkötő Mihálynak pénzét visszaadják, s fel is vegye. Amit rajta épített (ha különben nem lehet), az ecclesia földéről elhordgya, mert semmiképpen az ecclesia földét abalienálódni nem engedgyük.

Deliberatum 6.: Mivelhogy a dészalvi reformata ecclesia a praedicator fizetését is igen károsan s restesen hordották bé, bé sem adták mind, pajtát sem építettek, ide is (noha hívták), de nem compareáltak, ezekért az egyházfiak megbüntettetnek 3-3 forintokkal.

Deliberatum 7.: A haranglábi egyházfi is a praedicatornak ígért fizetést ingyen be nem szolgáltatva, számadását is el nem készítette, megbüntetik 3 forintokkal. Sok instantiara elengedtetik most is.

Deliberatum 8.: Ami a templomban való székek dolgát illeti, mivelhogy Isten kegyelméből rész szerint újabb patronusok accedáltak, akik dicséretes beneficiummal vadnak templom és több szent dolgok építése körül, tetszett azért, hogy azoknak becsületes feleségek számára a napnyugot felől való soron legelől széket csináltassanak, tudniillik Diószegi, Diósi és Zöld uraimék feleségek számára, az ott mostan álló székek pedig hátrább mozdíttassanak.

Deliberatum 9.: Minthogy a haranglábi és dészalvi reformata ecclesia extraessussai által a Partialisban ígértek a praedicatornak a hivatalkor hft. 30 és 49 veder bort, de hiánosan adták meg, azért a Szent Visitatio illendőnek ismeri, hogy a 4 forint 9 veder bor restantiat megadgyák ökegyelmek, különben, ha a tiszteletes praedicator másova talál menni ökegyelmek közzül Canon ellen, ökegyelmek magoknak imputálják.

Observatio: A haranglábi egyházfiún is büntetés esett volna (vide deliberatum 7.), de a becsületes nemesség sok instantiájára elengedtetett ilyen conditioval, hogy ökegyelmek egymás között olyan megedgyezést és kötést csinálnak, hogy az egyházfi keze alá bocsátkoznak, hogy a nemes embert is, mint mást megbüntethesse igasságosan mindenféle engedetlenségért. Erről sponte kezét is adának nemes Diószegi János, Diósi Dániel és Horvát István uraimék, jó reménységet nyújtván, hogy a több becsületes nemesség is (akik de praesente jelen nem valának) ezen dogra reá hajolnak.

1714

A haranglábi reformata ekklezsia jovai.¹⁵

A praedicator és mester fizetése secundum beneplacitum patronorum et incolarum est in usu. Modo tamen conventionaliter anno 1716.

¹⁴ GK – 74. kánon, lásd 37. old.

¹⁵ KükEhmLvt Conscr. 1714. 16.

Praedicatori örökségek: 1. Vagyon két szőlő. Az edgyik a Barta völgyében, mellynek a falu felől való szomszédgya Dán Mihály, alóll való szomszédgya a Barta János háza után való szőlő. A másik vagyon a csávási ösvénynél, mellynek a falu felől való szomszédgya Baranyai János, másfelől nemzetes Horvát László uram szőleje. *Harmadik Bajár György szőleje felé, az catlannál zálagban 6 forintig.*¹⁶ *A tekintetes Horvát familia conferált egy hold szőlőt a haranglábi reformatus iskolamester számára, vicinussa a falu felől a gyeű, napnyugot felől Alvinczi rész szőlő.* 2. Vagyon két szántóföld a felső fordulóra. Edgyiknek fellyül való szomszédgya Kováts Dániel, alóll Patak Mihály. *Ez a föld concernálta titulus Széplaki György uramot, mellyet őkegyelme a Szent Visitatio előtt in perpetuum conferált az praedicatorinak mind maga, mind posteritassa képeben anno 1738. die 17. Januarii.* A másiknak falu felől való szomszédgya Sárasi uram földé, másfelől Daczóné asszonyom földé. 3. Az alsó fordulóra vagyon három szántóföld. Az első vagyon a Kárász patakjánál, mellynek a falu felől való szomszédgya Oláh Mihály, Szüle kútya felől Akats Ráduly. Második vagyon a bokrok között, mellynek a Pólyás felől való szomszédgya Kováts Pál, a falu felől Ferentzi István. Az harmadik vagyon a Mikó dombján, mellynek felső szomszédgya Patak Mihály, alsó Kováts Dániel. 4. Vagyon edgy darab kaszáló helyecske a Szénafüben, mellynek falu felől való szomszédgya Fekete János, az erdő felől Dán Mihály.

Ekklezsia javai: *Egy elbasatt¹⁷ harang.* 1. Edgy ezüst, egészen aranyas pohár. 2. *Egy ejteles kanna.* Egy félejeles önnkanna. 3. Keresztelő angliai önnkanna *öntányérral együtt.* 4. Háram önn-tányér. 5. Abrosz nr. 3. Az első vászon, fejéressel megcsillagozva. A második is vászon, csipke a szélén. A harmadik igen szép sáhos bécsi abrosz, tekintetes nemzetes Simon Mihályné asszo-

A haranglábi templom

¹⁶ Az előbbi mondat ki van húzva.

¹⁷ Az előbbi szó ki van húzva.

nyom ajándéka. Úrvacsorájához való keszkenő nr. 3. *Egy patyolat, szkőfummal varrott keszkenő.* Edgyik patyolat, karmazsin színű selyemmel és arannyal elegy varrott négy ág rajta. A másik környül varrott. 7. *Tekintetes nemzetes Zöldi Ádám uram adott praedikállósékre egy szép kilimet.* 8. *Egy régi duffla szőnyeg. A harmadik keszkenő fejéres.*¹⁸ 9. *Tekintetes nemzetes Szarka Sigmondné asszonyom conferált egy sárga recés abroszt.* 10. *Gombkötő Mihályné asszonyom conferált egy viseltes sáhos abroszt,*¹⁹ *sárga gyapottas kendőt, csipke a végén.*

Diósiné asszonyom is adott egy veres fejtővel szőtt kendőt.

1715

*Visitatio in ecclesia reformata Haranglábiensi anno 1715, die 24. Januarii, jelen volt a praedikátor tiszteletes Bölöni Sigmond uram mesterével, Sárosi Mihállyal edgyütt, más részről a hallgatók közül tekintetes nemzetes Diószegi János uram, egyházi Asztalos György, Bajár György, Bende István, Thót András.*²⁰

A praedikátor felől tisztességes recommendatioval vagynak. A mester felől is semmi oly idegen dolgot nem mondanak. A hallgatók felől praedikátor uram mondgya, hogy a nemesség jobban frequentállya a templomot, a kösség pedig alábbvaló módon. A nemesség közül Nemes Mihály uram feleségestül nem jár a templomba, úgy Felszegi János is. Béri praedikátor uramnak némellyeknél mind itt, mind Dészfáln restantiában vagyon. Úgy a parochialis ház körül levő épületek, csűr, kapu és kert rossz formában vagyon. Pajta is nincsen.

Azonban marasztják, de conventionalis fizetését ki nem adgyák. A mesternek még házat nem építettek.

1. Deliberatum: A parasztság és a nemesség közül Nemes Mihály és Felszegi János uramék admoneáltatnak, az isteni szolgálatot gyakorolják, külömben ecclesiastica censurajok lészen.

2. Mind az itt való, mind a dészfalvi reformata ecclesia admoneáltatnak, hogy praedikátor uram fizetése, háza körül levő épületek és egyéb alkalmatosságok iránt jobb rendbe vegyék magokat, külömben, ha az engedetlenségért praedikátor nélkül maradnak, magoknak imputálják. Úgy a mester házat is építsék meg, alioquin másuva disponállyuk a mestert.

1716

*Visitatio facta die 7. Decembris anno 1716. in ecclesia reformata Haranglábiensi, praesentibus reverendo domino Sigismundo Bölönyi, rectore Josepho Havadtői, Johanne Szász aedituo, nec non nobilibus Johanne Diószegi, Adamo Zöldi, Michaelae Gombkötő, Georgio Asztalos provido ut et Georgio Bajár²¹ etc.*²²

Reverendus dominus minister optime recommendatur, similiter rector. Bajár György feleségestül a templomba nem járnak már esztendőttől fogva, úgy Tót András is feleségestül, úrvacsorájával is nem élnek. Füzesi Pálné, hogy parázna személy légyen, avval adattatik ki, és viselős is.

¹⁸ Az előbbi mondat ki van húzva.

¹⁹ Az előbbi mondatrész ki van húzva.

²⁰ KükEhmLvt prot. II/2. 23.

²¹ Kihúzva.

²² KükEhmLvt prot. II/2. 39.

A mesternek fája, búza és pénzbeli fizetése kinn vagyon még inkább. A mester háza körül semmi kert jó nincsen. A praedikátor háza körül egy más részére való kert rossz. A csűrinek oldala is egyfelől nincsen megkertetve. A csűr is fedetlen. A désfalviak a magok részéről kerteteket nem akarnak építeni, még a pénzbeli fizetése és zabja is a praedikátornak nállok hátra vagyon. Nagy hidegség, hogy az ecclesia még kaput is nem épít a parochianál, hanem a parochus.

Pénzbeli adóssága vagyon az ecclesianak ft. 136,90 ~ százharminchat forint s kilencven pénz. Korcsomárosoknál is vagyon pénz, az egyházfia szedgye fel. Diósi Dániel uramnál vagyon búza cub. 6, 2 ~ hat köből két véka.

Deliberatum 1.: Bájár György feleségestül, úgy Tót András feleségével serio admoneáltatnak, templomba járjanak és úrvacsorájával éljenek, különben megbüntettetnek annak rendi szerint. 2. Füzesi Pálné a tisztek előtt ha dolgát véghezviszi, azután az ecclesiakövetést munkálódgya.

3. A haranglábi egyházfi admoneáltatik, hogy a praedikátor házána mi fogyatkozások vagynak, megépíttesse. A csűrít megfedesse, az oldalát is megcsináltassa. A praedikátor és mester fizetéseket bészolgáltassa. A mester háza körül való kerteteket megcsináltassa karácsonig, tavaszra penig a mester hátulsó házát megépíttesse. Az ecclesia pénz, búza adósságira gondot viselleyen, számot vezessen és felszedgye. Hogy harangot vehessenek, vegyenek is, abban penig munkás legyen, különben, ha ezekben el nem jár, annak idejében a vármegye constitutioja szerint megbüntettetik minden bizonnyal. A désfalvi egyházfi is similiter kerteteket megépíttesen. Praedikátor fizetéseket bészolgáltassa, mert ő is megbüntettetik, és az ecclesia is büntetésen marad, a praedikátor szolgálattya is diminuáltatik ökegyelmeknél.

1720

*Visitatio celebrata in nomine Domini 1720. decima Decembris in ecclesia reformata Haranglábiensi, levita ejusdem loci Johanne Nyitrai, rectore scholae Andrea Szilágyi, praesentibus ejusdem loci nobilibus concivibus Georgio SzépLaki, Daniele Diósi, Francisco Horváth, Ladislao Horváth.*²³

Auditores examinati de levita ejusdem loci, recommendant omnes, hanem hogy rövid dalmányt visel, és hogy dohányos,²⁴ azt referállyák. Item et rectorem scholae recommendant hoc addito, hogy nincsen scholaja.

Loci levita de auditoribus examinatus, fatetur auditores viri magis esse valde negligentes in cultu, kivált Barátosi Pálné ex contemptu a cultust és a communiot negligállya. A hallgatók egymás között versenyeseek, veszekedők és többire egymással haragban lévén, az úrvacsorával való élést contumaciter elmulattyák. Sepsi György még nem fizetett a praedikátornak, és fája mind a lévitának, mind a mesternek künn vagyon. A mester asztagát meg nem fedték annak idejében, mely okon kárban ment. Úgy a lévitáját félben érte az eső. A parochialis ház tájja példa nélkül pusztta, mely okon a veteményét a disznók, szénáját a marhák elvesztegették. A désfalviak is a papbért elvonták jobbrészt, kivált Somborinál restál. A scholaházat a körülötte való kertekkel edgygyütt el hadta romlani és pusztulni az ecclesia, semmit is rajta nem épített. [68.]

A parochialis ház körül az désfalviaké lévén a kert és pajta, igen elromlott s elpusztult. Korcsomája az ecclesianak nincs. Vagyon az ecclesianak adósságban pénze hft. 178 dr. 13 ~ száznyolcvannyolc magyar forint dénár tizenhárom.

²³ KükEhmLvt prot. II/2. 67–69.

²⁴ Áthúzza.

I. Deliberatum: Nyitrai János atyánkfia, minthogy rövid dalmányt visel a Szent Partialis gógányi deliberatuma ellen, bursalis poenával büntettetik.

II. Deliberatum: Minthogy az ecclesia vádoltatik negligentiaival és egymásra való ranchorért communioval való nem éléssel, kivált specifice Barátosi Pálné, azért tetszett a Szent Széknek, hogy most elsőben az ecclesiat szeretettel admoneállyá, minthogy kéri s inti is, hogy magokat megjobbítsák, úgy Barátosi Pálné severe admoneáltatik erről. 2-do. Minthogy pedig a parochialis házak körül sem pap, se mester házánál az ecclesia semmi építést nem tett, annakokáért az ecclesiat a Szent Visitatio de facto ezért megbünteti ft. 12, és minthogy a pap veteményit s szénáját elvesztegették kert nem léte miatt marhák, disznók, azért imponállyá a Szent Visitatio, hogy a kárt restituállyák, a romlásokat pedig mennél hamarébb építsék meg, részekre elosztván, alioquin praedikátor nélkül marad az ecclesia. 3-tio. Az egyházfi pedig, minthogy az építésben és a praedikátor s mester fizetése bészolgáltatásában nem keménykedett, azért ft. 3 de facto megbüntettetik, és egyszersmind imponáltatik, hogy mindennemű béreket karácsonig bészolgáltatassa.

III. Deliberatum: Minthogy az ecclesianak adósságban feles pénzre vagyon kiadva, azért annak interessét a modo in posterum decem per centum az egyházfiak annuatim szorgalmatosson felszedgyék, és a capitalet is onnan, ahol veszendő az adósság, és jobb helyre erogállyák, úgy a korcsoma dolgát is rendben szedgyék. 2-do. Minthogy pedig az építésekben a nemességgel az egyházfi nem bír, azért a Szent Visitatio a hallgatókat arra kényszeríti, hogy a Szent Visitatio előtt kézbeadással magokat lekössék egymásnak, hogy az egyházfi az ecclesiai közönséges dolgokban udvarokra mehessen, úgy a praedikátor fizetése felől is közönséges megedgyezésből mind de facto jó dispositiot tegyenek, mind ez időre adott conventiojok szerént a bért administrállyák, melly restantiában vagyon. 3-tio. A déésfalvi ecclesia is minden őket illető dolgokban ekképpen admoneáltatik, hogy se a mater, se a filialis déésfalvi ecclesia miatt ilyen defectusok ne következzenek, secus megbüntettetnek.

A Szent Visitatio előtt de facto a haranglábi nemesség kézbeadással magát arra obligálta elsőről fogva utolsóig, hogy szabadsága légyen az egyházfiak akármellyiknek udvarára bémenni az engedetlenségért, ha ki az ecclesiai közönséges dolgokból magát kivonni contumaciter akarná az építésekben vagy pap s mester béreinek bészolgáltatásában, ha pedig büntetni akarna az egyházfi valakit, és ez okon valamiképpen támadás lenne, és valaki az egyházfira feltámadna, azért közönséges akarattól a Szent Visitatio előtt tőnn az ecclesia olly accordat, hogy az ollyan toties quoties, mikor pertentálná, tizenkét forintig megbüntettessék. [69.]

Deliberatum [IV.]: Minthogy a haranglábi scholamester, Szilágyi András a Generalis Visitationa el nem jött, azért egy forintig megbüntettetik.

1722

*Visitatio in ecclesia reformata Haranglábiensi anno 1722. 15. Januarii, praesentibus reverendo domino Johanne Nitrai pastore, rectore autem Samuele Pulchereczí, nobilibus generoso domino Ladislao Horváth, Daniele Diósi et aliis.*²⁵

Pastor alioquin bene recommendatur, praeterquam mikor a mester elé nincs, templomot elmulattya. Kováts Pálné az őkegyelmével való altercatio miatt avertált. A mesterről is különben jól emlékeznek, hanem ezt említett felőle, hogy nem tanít.

²⁵ KükEhmLvt prot. II/2. 102.

Minister de auditoribus: Pál Imréné templomba nem jár, mivel Horváth Lászlóné a székből kitaszigálta. Mind papnak, mind mesternek vagyon pénz és borbéli restantiajok. A parochus a conventionak seriesét kívánja az ecclesiatúl. Az egyházfi iránt ez az őkegyelme panasza, hogy az egyházi dolgok körül igen lágyan viseli magát.

Désfálván Székely János feleségével edgyütt nem lakik. Mihály deák feleségestül templomban nem jár. Vagyon az ecclesianak adóssága ft. 178 ~ százhetvennyolc.

1. Deliberatum: Mivel az egyházfia a praedicator és mester fizetéseket bé nem szolgáltatta, s egyéb ecclesiái dolgok körül is lágyan viseli magát, ezeken a nemes vármegye constitutioja szerint büntetetik. Intetetik egyszersmind, azon restantiakat minél hamarabb beszoigáltassa, és a parochia körül szorgalmatossabban forgolódgyék.

2. Deliberatum: Ezen ecclesianak lévén bizonyos számú adóssága egynéhány becsületes itt lakó nemeseknél, hogy azon adósság periculumban ne forogjon, végeztetett a Szent Visitationtúl, hogy azon adósság iránt ki-ki őkegyelmek közül, akinél az adósság vagyon, az adósságrúl obligatoriat adván, a nálok lévő adósságot minél hamarabb megfizessék, hogy a harangot kivált-hassák.

1723

*Visitatio habita in ecclesia reformata Haranglábiensi anno 1723. die 15. Januarii, praesetibus reverendo ministro domino Johanne Nitrai, rectore scholae Nicolao Dobolyi, incolis nobilibus generoso domino Georgio Széplaki, Francisco Horváth, Ladislao Horváth, Michaelae Nemes et aliis.*²⁶

A reverendus parochus iránt ez a panasz, hogy a mester hon nem létében, sőt gyakran hon létében is templomban a cultust nem peragállyá. A mester felől is semmi rosszat nem mondanak.

Nemes Mihály és Gombkötő Mihály uramék közt háborgás lévén, úrvacsorájával nem élnek. [129.] A hallgatók mind vasárnap, mind hétköznapi restessek a templom gyakorlásában, nevezetessen Horváth Ferenczné asszonyom, úgy Pál Imre is feleségestül. Széki Sámuel uram bírájának felesége lévén, megmátkásodott. Harcsás Annók Sipos Miklósné férje lévén, itt lap-pang. A reverendus parochusnak restantiaja vagyon pénz, búza, must. Az egyházfia feléje sem jó praedikátorának.

1. Deliberatum: A reverendus dominus minister a Szent Visitationtúl serio intetetik, indula-tit hordozza zabolán, hallgatóival ne békételenkedgyék, s illetlen szókkal ne illesse. Mind pedig őkegyelme Nemes Mihály és Gombkötő Mihály uramékat injuriálta, őkegyelmét is in [...]em Gombkötő Mihály uram, azért őkegyelmek egymást kövessék meg, mindenik fél leahagyván maga praetensioját, és ezután őkegyelmek egymást becsüllyék meg, követvén a békességet.

2. Deliberatum: Széki Sámuel uram bírása, úgy Harcsás Annók hütös társok nélkül élván az ecclesiában másoknak botrányozására, mellyhez képest az ecclesiában ne patióltassanak, hanem hütös társokat keressék fel, s lakjanak edgyütt.

3. Deliberatum: Végezte ezt is a Szent Visitatio, a dominus parochus mestere hon nem létében is a cultust ne negligállyá, külömben másszor keményebb censuraja lészen. Nem látván pedig a Szent Visitatio az őkegyelme nem marasztása iránt semmi olly meritalis okot, erre nézve imponáltatik az ecclesianak, hogy őkegyelmét megmarassza.

²⁶ KükEhmLvt prot. II/2. 128–129.

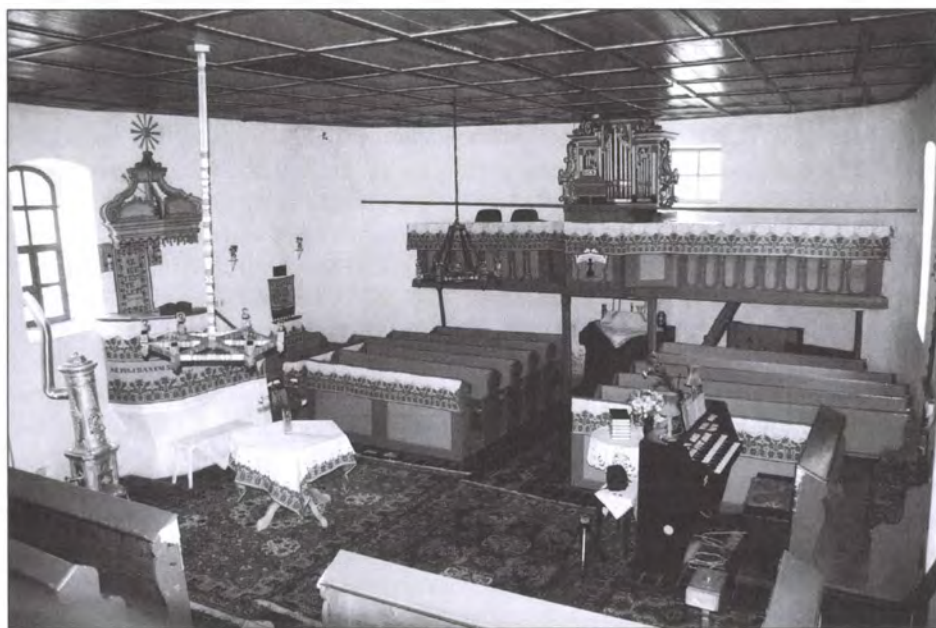
4. Deliberatum: Az egyházfia, minthogy a praedikátor és mester restantiaját be nem szolgáltatta, a búza béhordáskor is a praedikátornak segítségével nem volt, a csúrt meg nem fedette, s obligatiojához magát illendőképpen nem tartotta, ez okon a nemes vármegye constitutioja szerint büntettetik, insuper intettetik, hogy ezután kötelessége szerint a pap és mester restantiait beszolgáltatassa, és ami romlás a parochia körül vagyon, reparáltassa. Azonban imponállyá a Szent Visitatio az ecclesianak és az egyházfinak, hogy az ecclesia adósságit felszedgyék, külömben más Visitation büntetések leszen azon adósságokat ily neglectim hagyván.

1724

*Visitatio peracta in ecclesia reformata Haranglábiensi anno 1724. die 30. Januarii, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro domino Johanne Nitrai, rectore scholae Nicolao Dobolyi, ab altera incolis nobilibus domino Georgio Széplaki, Ladislao Horváth, aedituo Francisco Gál, Michaele Gombkötő et aliis.*²⁷

De reverendo pastore optime quaeque referunt. De rectore etiam nihil mali. Dominus parochus examinatus de auditoribus, refert: Nemes Mihály és Horváth Ferenczné az Isten házát nem gyakorolják. Daczóné férjét elhagyta. Szörtsei asszony is vagyon az ecclesiaban, férje nélkül lakván.

A papnak és mesternek pénz és fa restantiajok vagyon kin mind a materben, mind a filiaban. A dősfalviak részéről csűr és pajta romlásban vagyon. A scholaház körül is a kert és kapu rossz, úgy a parochia fedele is. Az ecclesia pénz adóssági mégis kinn vagynak, nem lévén semmi készpénze.

Templombelső

²⁷ KükEhmLvt prot. II/2. 151–152.

1. Deliberatum: Daczóné asszonyom, úgy egy szörtsei asszony férjek nélkül lakván az ecclesiában, intetnek a Szent Visitatiótól, dolgokat igazítsák, különben úgy férj nélkül másoknak botránkozásokra lenni s lakni az ecclesiában ne szenvedgye az ecclesia.

2. Deliberatum: A parochia és scholaház körül sokféle romlások lévén, lévén pénz és fabéli restantiajok praedicator s mester atyánkfainak, ezekért a tavalyi egyházfiak megérdemlenék a büntetést, melyet most a Szent Visitatio ex commiseratione leahagyván, intettetik a mater és filiabeli egyházfia, ökegyelmeknek minden restantiajokat Partialisig beszolgáltatassák, különben a büntetést el nem kerülük. Inti a Szent Visitatio a désfalvi filialis ecclesiat is, hogy [152.] az ökegyelmeket concernáló ruínakat a parochia körül restaurállyák Partialisig, másként Partialisun kon más dispositiot teszünk.

A mater ecclesia pedig az adósságát minden úton-módon igyekezzék felszedni.

Úgy a harangot is a segesvári harangöntőtől kiváltani.

1725

*Visitatio in ecclesia reformata Haranglábiensi tanquam matre et Désfalviensi uti filia anno 1725. die 31. Januarii, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro Joanne Nitrai, rectore scholae Nicolao Dobolyi, ab altera Georgio Széplaki, Ladislao Horvát, Sigismundo Vita, Michaele Gombkötő nobilibus.*²⁸

[173.] Ilona nevű asszony hitetlenül férje nélkül lakik, rossz hírből-névben is forog. Horváth Ferencz templomba nem jár, sem felesége, sem maga. Gál Imréné templomba nem jár, mivel Horváth Lászlóné asszonyom székiben be nem bocsátja.

A dominus parochusnak és mesternek pénz és fa restantiajok vagyon, régi is. Nemes Mihály és Horváth Ferenczék nem fizetnek papnak és mesternek. A désfalvi hallgatók semmit nem akarnak építeni a parochia körül. Vagyon az ecclesianak adósságpénze ft. 128 dr. 13.

Deliberatum [1.]: Barátosi András, méltóságos gróff várhegyi Keresztes Márton uram önagy-sága mikesfalvi házában lévő hajdú diffamáltatott ugyan az önagy-sága mikesfalvi tyukásznájától, hogy terhe Barátosi Andrástól való volna, de magát Barátosi András exhibeált relatoriajából az infamia alól expurgálta, melyhez képest a Szent Visitatio is az infamia alól liberállyá, tiszta személynek pronuciállyá.

Deliberatum [2.]: Szörtsei Ilona a tavalyi deliberatum szerint újjobban intettetik, férjéhez redeálljon. Azonban Diósi uram szolgálójával való botránkoztató conversatioval vádoltván, magát az infamia elől expurgállyá, különben az ecclesia ne szenvedgye el.

Deliberatum [3.]: Horváth Ferencz és az ökegyelme felesége, úgy Gál Imréné intetnek, a templomot gyakorolják. Horváth Ferencz és Nemes Mihály uramék is papnak és mesternek megfizessenek, különben az egyházfia marhájakat künn találván behajtsa, és contentumot tegyen papnak és mesternek.

Deliberatum [4.]: A mater és filiabeli ecclesiák egyházfiak praedicator és mester restantiajokat bé nem szolgáltatván, ezért a nemes vármegye végeztése szerint büntettetnek. Annakfelette a parochia körül és scholaház körül sok romlások lévén, mivel az egyházfiak nógatásokra nem serkentenek s nem engedelmeskedtenek, ezért mind a mater, mind a filiában levő ecclesia tagjai, akiknek részek romlásban vagyon, nemes vármegye constitutioja szerint mulasztatnak. Insuper

²⁸ KükEhmLvt prot. II/2. 172–173.

admoneáltatnak mind a két részről való hallgatók, a pap és mester házaik körül levő minden romlásokat reparállyanak, külömben praedicator és mester nélkül maradnak, nem lévén commoditassok és subsistentiajok. A restantiakat is mind a két ecclesiabeli egyházfiak, tavalyiak beszo­l­gáltassák.

Deliberatum [5.]: Értvén a Szent Visitatio a désfalvi ecclesia expressusitól, hogy az ott való reformata ecclesia templom építésére kéregetett pénze imitt-amott vagyon, az úrvacsorájához tartozó eszközök is, amint egyebütt szokott lenni, nem az egyházfiánál vagynak. Mindezek iránt intetik az ott való ecclesia egyházfiával edgyütt, azon pénzt kezéhez vévén, hogy az ecclesia kárával a pénz ne heverjen, jó kezesség alatt interessére adgyák ki, az úrvacsorájához való eszközök is öszveszámoztatván adattassanak egyházfi kezéhez, nála állván a láda.

Deliberatum [6.]: Bárbuly nevű oláh, parochia szomszédgya, panaszát ami illeti, a pap csüriben sertési miatt esett kárban megölettetvén malaca, minthogy sokszor meginttetett a praedicator által, hogy sertésit elfogja, erre nézve a kárnak refusioja nem adjudicáltatik a praedicator­nak, hanem azokon kereskedgyék az oláh, akiknek kertyek a praedicatori ház körül romlásban vagynak.

Deliberatum [7.]: A haranglábi reformata ecclesia adóssági iránt tetszett a Visitationak inteni azon ecclesiát egyházfiával edgyütt, hogy az adósságpénzt felszedgyék, interessét is kikeressék, a segesvári harangöntővel is véget érvén, rézért a harangért ami refusioja lehetne az ecclesianak, ne hadgyák oda veszni.

1726

Visitatio habita [anno 1726. die 18. Januarii] in ecclesia reformata Haranglábiensi tanquam matre et Désfalviensi tanquam filia, praesentibus reverendo pastore Joanne Nitrai ac rectore scholae Nicolao Dobolyi ab altera parte Ladislao Horváth, Francisco Horváth, Georgio Sepsi, Michaelae Gombkötő.²⁹

Reverendus pastor bene audit. Bán Gyurka és Széki Sámuel uram jobbágya, Jantsi parázna­­sággal vádoltatnak, egy Ádámosi István nevű ház­as cigány feleségével nem cohabitál. [6.] Reverendus pastor de auditoribus: Most hidegeken a templomot nem gyakorolják. In specie Gál Imreh feleségével templomba nem járnak. Vita Sámuel uram anyja is hasonlóképpen, és ez okon a reverendus minis­ternek járó két vider mustot is eltartotta. Bárdi Christina paráznasággal vádoltatik.

A reverendus parochusnak fa, pénz restantiai vagynak, úgy a mesternek is, nevezetesen Széplaki György uram conventio szerint való fizetését a praedicatornak meg nem fizette. Lévén ökegyelmének restantiai az filiaban is. Az parochia körül sok ruinak vagynak, templom csepeg, az kertek nem jók, csűr nem jó, az ház fedele sem jó.

Désfalván Mihály deák az praedicator isteni szolgálattýára nem jár, fizetést is nem ad. Haranglábon Horváth Ferencz úr vádollya az mesternét, Dobolyi Miklósnét holmi difficultasokkal.

1. Deliberatum. Bán György és Széki Sámuel úr jobbágya, Jantsi paráznaságok constálván, excommunicáltatnak. Úgy Bárdi Christina is excommunicáltatván, ezeknek mindenike magistratus keze alá adjudicáltatik. Ádámosiné pedig admoneáltatik, férjét felkeresse, alioquin az ecclesia ne patíállya.

²⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 5–6.

2. Deliberatum: Az haranglábi reformata ecclesia közönségesen, és in specie pedig némellyek nemcsak restesek lévén az isteni szolgálatban, sőt ugyan nem gyakorolván az Isten házát, intetnek őkegyelmek az Szent Visitatiótól, az templomot szolgalmatosabban gyakorolják. Mint-hogy pedig sok fogyatkozások vagynak templom, parochia és scholaház körül, melyekről más-szor is őkegyelmeknek admonitiojuk volt, ez okon az nemes vármegye constitutioja szerint bűntetnek. Insuper admoneáltatnak, a jövő Partialisig az csűrt megfedgyék, az idő pedig kitavaszkodván, a kerteket restaurálják, templomot is megfeddessék, különben az praedicator őkegyellmeiktől amoveáltatván, más praedicator őkegyelmek közé nem adatik. Annakfelette admoneáltatnak a két ecclesiabeli egyházfiak, az praedicator és mester fizetéseket conventiojok szerint mind a két ecclesiából bészolgáltatassák. Úgy Horváth László uram is az ecclesia szőnyegét és abroszát ad quindenam kiváltsa, s az ecclesianak restituállya, alioquin az ecclesia az őkegyelme bonumaiból excontentállya a creditort, akinél az szőnyeg és abrosz deponálva vagyon. Annakfelette az ecclesia régi adósságát is az ecclesia, mint eddig, neglectim ne hadgya, hanem jó rendben vegye, sőt fel is szedgye külső tisztek erejével.

1727

Visitatio in ecclesia reformata Haranglábiensi anno 1727. die 19. Januarii, cum bono Deo habita, praesentibus ab una parte reverendo parcho Joanne Nitrai, rectore scholae Nicolao Dobolyi, ab altera nobilibus Georgio Szépláki, Ladislao Horváth, Georgio Sepsi, Michaelae Literati.³⁰

De reverendo loci ministro referunt: Az isteni szolgálatot néha elmulattya, nevezetesen pünköstben az ecclesiából absentált. Ezzel is vádoltatik, hogy éjtszakának idején valami olly suspecta személy lött volna őkegyelme házában, mellyről meg is esküdt a mester, azután visszatagadta. A praedikátor őkegyelme Mihály deákot hamis lelkűnek mondotta. Désfalván Székely János feleségével edgyütt nem lakik. Pap s mester részegséggel vádoltatnak, azzal is, hogy a pap farsangolt, dohányozott is. A mester papja híre nélkül gyakran absentál. Sepsi György praedikátorát becstellenül tractálta. Mihály deák templomban nem jár. Bernáth Ersók paráznaságban elegyítette magát. Horváth Ferenczné is az Isten házát nem gyakorollya, úgy Csizmadia Márton és Moyses.

Papmarasztáskor őkegyelmét conventio szerint nem marasztották. Haranglábban pénz, Désfalván pedig fa restantiajok vagyon a papnak s mesternek. Búza behordáskor béreket egyszerűsmind őkegyelmeknek be nem hordgyák.

A parochia fedele, kéménye nem jó. Désfalva egyházfiat nem tött. [31.] Adósságpénze az ecclesianak vagyon ft. 178 dr. 13.

1. Deliberatum: A praedikátor őkegyelme vádoltatván, hogy gyakran elmulattya az isteni szolgálatot, egyéb vádok iránt is őkegyelmét inti a Szent Visitatio, legyen szorgalmatos tisztiben, suspecta personakkal ne társalkodgyék, a részegeskedésnek s farsangolásnak, dohányozásnak békét hadgyon, alioquin másszor keményebb censuraja lészen. A mester pedig részegeskedése és gyakori széllyeljárása iránt inttetetik, mindezekre nézve magát megjobbítsa, különben ab officio amoveáltatik. Hogy pedig praedikátorát diffamáta, őkegyelmét in praesentiarum megkövesse. Úgy a praedikátor őkegyelme comperiáltatván kemény illerlen feddőzésben, mellyel Mihály deákot offendálta s illerlenül tractálta, más hallgatójával is veszekedett, ezek iránt végezte a Szent

³⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 30–31.

Visitatio, hogy itt előtte Mihály deákot kövesse meg. Mihály deák is minden nehézséget letévén, templomot gyakorollya, Sepsi Györggyel is egymást kövessék meg.

2. Deliberatum: Horváth Ferenczné, Csizmadia Márton és Csizmadia Moyses templomot nem gyakorolván intettetnek, az Istent az ő maga házában szolgállyák, másként ezután keményebb censurajok leszen. Bernáth Ersók is paráznaságban elegyítvén magát, excommunicáltatik.

3. Deliberatum: Haranglábban pénz, Désfalván pedig fa restantiajok lévén a dominus minis-
tereknek, annakfelette a parochia fedele, kéménye, a kertek is rosszak lévén, mind a haranglábi,
mind a désfalvi egyházfia vármegye végezése szerint büntettetik. Intetnek insuper, mindenik
tisztében eljárjon, a restantiaikat beszoáltassák, az haranglábi pedig a ruinakat reparáltassa, alio-
quin másszor duplummal büntettetik.

4. Deliberatum: Ami az adósságokat illeti, tetszett a Szent Visitationak, hogy azok penes in-
quisitionem kikerestetvén, vetetődgyenek executioban.

1728 ■ január

*Visitatio Sancta per gratiam Dei facta Haranglábini anno 1728. die 17. Januarii, praesentibus
ab una parte reverendo domino Johanne Nyitrai, Samuele Vida, Ladislao Horvát,
Georgio Széplaki, Michael Gombkötő et caeteris.³¹*

Reverendus minister Johannes Nyitrai et ludimagister laudantur, quod partes functionis rite
agunt. Bárdi Kristina paráznasággal vádoltatik. Horvát Ferenc feleségestől a templomot nem
frequentállják. Nemes Mihály és Csizmadia Márton is nem frequentállják a templomot. Horvát
Lászlóné asszonyom és Pásztainé asszonyom között a székek felett controversia vagon.

Conventio szerint való fizetését a parochusnak ki nem szolgáltatják. Parochia és scholaház
körüll ruinak vadnak. A filiaban fabéli restantia vagon. Parochia és schola fedetlenek, csepe-
gők itt a mater ecclesiaban.

Mihály deák Désfalván káromkodó, maszlagos inconsideratus, veszekedő ember, templo-
mot nem frequentál, s a feleségének is frequentálni nem engedi. Mihály deák egyházfi lévén, egy
sáhos abrosz keze állól elveszett.

Deliberatum [1.]: Bárdi Kristina paráznasággal vádoltatván excommunicáltatik.

Deliberatum [2.]: Horvát Ferencz feleségestől a Szent Visitationtól admoneáltatik, hogy a temp-
lomot frequentállják, külömben kemény censurajok leszen. [51.]

Deliberatum [3.]: Nemes Mihály és Csizmadia Márton is a Szent Visitationtól admoneálatnak,
az Isten házát gyakorolják.

Deliberatum [4.]: Mihály deák uram admoneáltatik, a templomot frequentállya, s feleségét
is attól ne arceállya, szolgállyanak Istennek, insuper az abroszt elészerezze, mert egyházfiságá-
ban veszett el.

Deliberatum [5.]: Harangláb mint mater ecclesia a filiaval, úgymint a désfalvi ecclesiaval
együtt, és az hites egyházfiak a Visitationtól admoneálatnak, a templomot megfegyék[!], a pa-
rochialis és schola körüll lévő ruinakat reparálják, és mindenféle restantiaikat beszoáltassanak,
külömben a papot amoveállya a Szent Partialis, nem lévén a papnak a lakásra való commoditasa.
A filia, Désfalva egyházfiat állítson.

³¹ KükEhmLvt prot. II/3. 50–51.

1728 ■ november

*Visitatio facta Haranglábini anno 1728. die 17. Novembris.*³²

Reverendus dominus parochus quod se bene applicaverit et facta bene tractaverit, laudatur similiter etiam magister.

Adámossi Istvánné urával nem lakik, Szarkáné, Diósiné, Széplakiné asszonyomék a templomba nem járnak, az unitáriusok templomát frequentállják, úgy maga is Széplaki uram. Horvát Ferencz és Nemes Mihály uramék a templomba nem járnak. Túróczi István és Mihály deák uramék a templomba nem járnak.

Búza, fa, must, pénz restantiak vadnak, úgy Désfálván is, kivált a mesternek a materben tavalyi fája is kivan. Kertek nem jók, pajta nincs sem a parochia, sem mester háza körül, úgy a désfalvi mesterház körül is. Az ekklézsia adósságáról relatoria vagyon. Vita uram nem engedi, hogy a házánál lakó jobbágya fizessen. A mesternek fát, mustot Felszegi nem fizet.

Deliberatum [1.]: Igen szomorúan értjük, hogy Széplaki uram feleségétől, [73.] Szombatfalviné asszonyom is gyermekeivel, úgy Diósiné asszonyom is a templomba nem járnak, mellyhez képest a Szent Visitatiótól serie admoneáltatnak, szent vallásunknak gyalázattyára ne járjanak más vallásúaknak templomába, hanem ha reformátusoknak tartják magokat, a mi templomunkot frequentállják, a prédikátornak s mesternek is fizetéseket kiszolgáltassák. Aszerint Horvát Ferencz és Nemes Mihály uramék is a templomot frequentállják, pap s mester fizetésit beszoáltassák. Úgy Felszegi János uram is admoneáltatik, nem csak búzát, hanem fát s mustot is fizessen a praedicatornak s mesternek.

Deliberatum [2.]: A Szent Visitatio mind a mater ecclesiában, s mind a filiában sok romlásokat lát az épületekben, fa, pénz, must és búza restantiak vadnak, az egyházfiak admoneáltatnak sub poena suspensionis ministerii, mind ruinakot, mind a materen s mind a filiában reparállyanak, úgy minden restantiakot is beszolgáltassanak.

Deliberatum [3.]: Ádámosi Jánosné ut fertur, három esztendőttől fogva urával nem lakik, azért a Szent Visitatiótól admoneáltatik, urához redeállyon, s együtt lakjanak.

Minthogy Vita uram a házánál lakó jobbágyát nem engedi, hogy praedicatornak s mesternek fizessen, ökegyelme is admoneáltatik, ne ellenezze, holott az az ember kész volna fizetni.

1730

*Visitatio Haranglábini anno 1730. die 3^{ia} Octobris peracta Deo volente.*³³

Minister ecclesiae reverendus Paulus Vásárhellyi ministerium sancte peregit, ab ecclesia laudatur. Ita et rector.

Difficultates: Gál Imreh uram szolgálója fattyat vetett, ökegyelmére nemes emberek előtt kiáltotta. Székely György leánya, Boricza paráznaágba elegyítette magát. Zöldi Istók feleségével edgyütt nem lakik. Nemes Mihály templomot nem frequentállja, praedicatornak nem fizet. Tavalyi, mind a materben, mind penig a filiában, fa és búzabéli restantiai praedicatornak s mesternek vadnak. Daczóné Bárdi Kristina Szarka Jósephet rossz végre magához jártattya. Parochia körül némely helyt a kertek rosszak. Csűre, pajtája a reverendus ministernek in ruina

³² KükEhmLvt prot. II/3. 72–73.

³³ Uo. 105–106.

vadnak, fedetlenek, a cinterem nem jó. A templomnak fedele in ruina, úgy az oskola körül a kertek nem jók, az oldala házának dülöfélben vagyon. A harangláb is in ruina [106.] vagyon, a mustyát praedikátornak s mesternek annak idejében bé nem szolgáltatták. Széki Sámuel uram praedikátornak búzáat gel. nr. 3 elvonta, a conventio szerint nem praestálta, az ecclesianak régi adóssága, a harangöntőn Segesvárat pénze, reze ezen kívül.

Deliberatum [1.]: Gál Imreh uram szolgálójával paráznságról vádoltatván, a Szent Visitatio admoneállyá, az infamia alól magát expurgállyá, addig a felesége magával edgyütt ne patiállyá, úgy az ecclesia is. Székely Boricza is intra quindenam magát expurgállyá a paráznság alól, különben excommunicáltak. Zöldi Istók feleségével való dolgát igazítsa, másképpen az ecclesia ne patiállyá. Daczóné Bárdi Kristina attól magát absteineállyá, hogy iffi legényeket magához ne jártasson, különben excommunicáltak. Úgy Csizmadia Mártonné is.

Deliberatum [2.]: Minthogy a tavalyi egyházfi praedikátornak s mesternek fa és búzabéli fizetését integre ki nem szolgáltatta, fizetések a conventio szerint is némellyeknél restantiában maradt, ezen kívül is a parochia körül lévő kerteket, pajtát, csúrt és házat ruinába hagyott, az ecclesiával meg nem építtette, a cinterem is rossz, a templomnak fedele nem jó. Úgy az oskolaháznak edgyik oldala majd eldül, kertyei résben vadnak, a harangláb is rossz és mindenütt sok defectusok vadnak, azért a tavalyi egyházfi a Szent Visitationtól a nemes vármegyének constitutioja szerint megbüntettetik, most penig az új egyházfi is admoneáltak igen serio, hogy mindenféle ruinákat megépíttessen, minden restantiait ministereknek beszolgáltatassa, és az ecclesianak adósságait az ecclesiával edgyütt jó rendbe vegye, különben e jövő Visitation igen keményen megbüntettetik.

Deliberatum [3.]: Minthogy már sok ízben volt a Szent Visitationnak admonitioja, hogy amely pium legatumi az ecclesiahoz voltanak néhai Diószegi János uramnak, amint hiteles relatoriakból constál, úgymint ft. in summa nr. 80 és Szarka

A templom szószéke

Sigmondné asszonyomnál, úgy másoknál is, amely adóssági vadnak az ecclesianak, felvegyék. De még eddig semmit nem effectuált az ecclesia, azért serio imponáltak most a Szent Visitationtól, hogy a nemes vármegye tisztinek erejekkel azokon felvegyék s vétessék, úgy amely szőlőt néhai Diószegi János uram testált az ecclesianak, külső tiszt uraméknak erejek által reducállyá az ecclesia. Hasonlóképpen, amely pénzt és reze a segesvári harangöntőnek adott az ecclesia, megvegye, különben más Visitation az ecclesia ft. 12 megbüntettetik.

Deliberatum [4.]: Minthogy a désfalvi filialis ecclesiában a tavalyi és ideji egyházfiak a materben a Visitationak parancsolattya szerint nem compareáltak, és papnak, mesternek jární szokott béreket ki nem szolgáltatták, restantiában tavalyi és ideji bérek vagyon, ruinákat is, melyeket praedikátor háza körül meg kellett volna építtetni, semmit nem reparáltak. Azért a tavalyi és ideji egyházfiak in ft. 12-két mulctáltak *nem engedelmeskedvén a Gu-*

bernium mandatumának,³⁴ most pedig az ideji egyházi admoneáltatik, hogy praedikátornak s mesternek mindennemű restantiait beszoigáltassa, ruinakot reparáltasson, különben a más Visitation keménnyen megbüntettetik.

1731

*Haranglábini facta Visitatio anno 1731. die 10. Novembris.*³⁵

Reverendus dominus functionis partes optime gessit, nem tanít a mester.

Horvát Ferencz uram s Nemes Mihály igen ritkán jőnek a templomba, nem is fizetnek praedicatornak, mesternek. Csizmadia Mártonné mégis dolgát nem igazította, Felszegi Sámuel is magát nem expurgálta, noha admonitusok voltak. Széki Sámuel uram marokni kévékből álló kalongyával akart fizetni. Item ház csepeg, mind pap háza, mind mester háza, a kertek sem jók, a parochianak kapuja is nincsen, egyházi is nincsen. Fa, búza s mustbéli restantia vadnak, még harmadideji is, hasonlóképpen Désfalván is, ruinak vadnak Désfalván is, nincs kerte a mester házának. Petki pap copulált Haranglábban egy személyt, petki legényt Széki uram szolgálójával, a papnak praejudiciumára.

Deliberatum: Horvát Ferencz uram s Nemes Mihály uram admoneáltatnak, úgy többek is, az Isten házát gyakorolják, és egyetértvén állítsanak olyan egyházfiat, kinek is adgyanak olyan szabadságot, hogy pap, mester bérít és pap, mester háza körül való ruinaknak megépíttetésében legyen szabadsága, hogy az engedetleneket büntethesse, csepegő parochiat megfedessen, papnak, mesternek restantiait, mind harmadideit, tavallyit és ideit fogyatkozás nélkül beszoigáltasson, úgy a templomot is megzsenedeljeztesse. Úgy Széki Sámuel uram is admoneáltatik, hogy nem marokni, hanem jó törvényes kévékből álló kalongyával fizessen a praedicatornak.

1732

*Visitatur ecclesia Haranglábiensi 1732. die 10. Novembris.*³⁶

Vagyon fogyatkozás a miniszternek idestova való járásában, az isteni szolgálatban. A mester alkalmatlan a szent szolgálatban. Nemes Mihály megholt gyermekének kezesség nélkül nem praedikált.

Zöld Istvánné nő paráznaságban találtatott. Nemes Mihály nem jár templomba. Harmadidejétől fogva való restantia vadnak, amit ígérnek, meg nem agyák, a [153.] pap háza essős időben csepegős, alig maradhat meg a házban. A filiában is restantia vadnak, itt Haranglábban, a filiában a templom pusztulófélben vadnak parochiai kertekkel egyben. Egyházi is nincsen.

Deliberatum [1.]: Zöld Istvánnának ha paráznasága világosan constál, excommunicáltatik. Nemes Mihály is a templomot nem gyakorolja, admoneáltatik a szent isteni szolgálatra, a templomba járjon. A papnak is conventioja szerint minden fizetését beszoigáltassa.

Deliberatum [2.]: Noha az egyházi és az ecclesia azt megérdemlené, hogy megbüntettettének, mivel mind templomot s mind parochialis kertet meg nem építtettek, papnak, mester-

³⁴ Kihúzza.

³⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 130.

³⁶ Uo. 152–153.

nek fizetésit s régi restantiakat is be nem szolgáltatának, mindazáltal most a Visitatio a bűntetést leengedi, és az egyházfiat és ecclesiat admoneállyá, a templomot, parochialis kerteket is megépítsék, és mindenféle restantiakat beszolgáltassanak, különben pap és mester nélkül maradnak, s magoknak imputállyák.

1734

Visitatio Haranglábini celebrata 1734. die 30. Januarii, aedile existente generoso domino Georgio Pásztói.³⁷

A praedikátor sokat jár Vásárhelyre, s ott sokat mulat, Bibliát nem olvas. Trauznerné asszonyom elhatta az urát. [174.]

Fogarasi Sigmondné hitetlenül lakik férje nélkül régtől fogva. Fodor Istvánné az anyát egy-néhányszor megverte, kurvának, boszorkánnak, teremtetének, attának féktelenül szitta. Horvát Ferencz feleségéstől templomba nem jár, communicioval nem él, a mester curiaja körül való kertnek egy részét elpusztította. Nemes Mihály sem járt templomba.

Praedikátornak mind a mater s mind filiaban vagyon bor, búza, fabéli restantiája. Désfalvi mester Túróczi urammal szóval altercálódott. A templom ruinaban vagyon, parochia hasonlóképpen fedetlen. Kemence teteje sövén lévén, beomlólag vagyon, kéménye leszakadott, csűr is fedetlen, a kertek semmirekellők, és a praedikátornak ezekből sok kára következett. Harang is elhasatt, a ház padlása is tapasztatlan, kapuk sem jók.

Deliberatum: Vásárhelyi Pál praedikátor atyánkfia admoneáltatik, hivatalt az ecclesiaban szorgalmason véghezvigye, caputot olvasson. Trauznerné asszonyom admoneáltatik, redeállyon hiti mellé, férjétől külön ne lakjék. Fogarasi Sigmondné is admoneáltatik, férjével edjütt lakjék, és azt recipiállyá, másképpen excommunicáltatik. Fodor Istvánné felől referáltatván, hogy annyát megverte és iszonyú káromkodásokkal káromkodott, azért magistratus kezében adjudicáltatik, ratione officii a magistratus prosequálljon. Horvát Ferencz s Nemes Mihály admoneáltatnak, templomba járjanak mind magok, mind házok népe.

Az egyházfia admoneáltatik, praedikátor fizetését s minden restantiait szorgalmatosson beszolgáltassa mindkét ecclesiaban. Templomban, parochianál, csűrnél levő nagy romlásokat, melyek a praedikátornak sok károkat causálnak, megépíttessen kertekkel edjütt. Templomot s harangot procurállyák in specie.

1735 ■ február

Visitatio Haranglábini anno 1735. die 15. Februarii habita.³⁸

A mester részegen megyen a templomba, nevezetesen karácson első napján is részeg volt. A communiciohoz való bort a mester megitta. A communicio kiszolgáltatásának terminussát kijelenteni elmulatta a prédikátor. A mester részegen énekelvén, nagyon botránkoztatta az ecclesiat. [191.] Nemes Széplaki uram leánkáját nem akarja tanítani. A prédikátornéval öszeveszván lepi-rongatta. Dániel Péter uram jobbágyával tépelődött. Trauzner Sigmondné hitetlenül külön la-

³⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 173–174.

³⁸ Uo. 190–191.

kik urától. Horvát Ferenczné úrvacsorájával nem él, veszekedő, mást mocskoló. Lukácsi György, Orosz János, Bukur János a templomot nem frequentálják. A mester nem akar menni könyörgésre Szombatfalvinéhez, mikor hívatja. Horvát Ferencz mind házával együtt kerüli a templomot, nem is fizet. A vékásoknál búza restantiaja a prédikátornak. A templom ajtajának felső küszöbe omlólag vagyon, a kapuk a prédikátor életén nem jók.

A mester gyalázza a tiszteletes prédikátort, beszéli, hogy igen tudós, tudósabb a papjánál. A mester a prédikátor házára reájött, a prédikátornét mocskolta, mind itt maga házánál, mind másutt. Az erdőről jöven egy olával veszekedett, rythmusokat adott a gyermekeknek illetlen szókkal. Szombatfalvinét is mocskolta mondván, hogy a háza pap- és mesterüldöző volt eleitől fogva. Csizmátlansága miatt két hétig sem ment bé a templomban. Közönségesen a tractusbéli mestereket mocskolta, nevezetesen a gálfalvi mester házára reáment, és a mestert tudatlanozta. A mester házára még nem építettek.

Vagyon az ecclesianak kész bora de praesenti urn. 40. Búzája szalmájában gel. 39.

Deliberatum [1.]: Minthogy a feljebbvaló gravaminak s vádak Németi Mihály, az oskolames-ter aránt többire igazak, mivel a templomban gyakorta részegen éneklelt, sőt karácson első napján oly részeg volt, hogy az ecclesia sem tudta, mit énekel, azonban nyilván vallják veszekedő, verekedő s másokat könnyen mocskoló természetét is, mely miatt mind a tiszteletes prédikátort, mind annak feleségét mocskolta, még a maga tulajdon életén azon kívül az egész tractusbéli mestereknek is kissebségek ellen szólott, hogy azoknak professorok lehetne, ezeken kívül több más excessussi is vannak, kihez képest megérdemlené, hogy most proscibáltatnék. Mindazáltal a Szent Visitatio megfontolván azt, hogy még ezen tractusban többször admonitioja nem volt, atyai favorát mutattya a tovább itt mesterségében maradhatásra, tali tamen conditione, hogy örökös reversalist adjon, amelyben magát a megjobbításra, a boritaltól teljességgel lemondásra kötelezze, mert ha a megnevezett excessussok közül csak egyikben is leledzeni fog ezután, absque ulteriori remissione a tractusból proscibáltatik. Admoneáltatik pedig, hogy magát mind a hallgatókhoz, mind prédikátorához úgy accomodálja, hogy azokkal ne veszekedjék, azokat ne mocskolja, ne szomorítsa, hanem magát mind életében, mind erkölcsében, mind társalkodásában, mind a gyermekek körül való foglalatosságot a Canonhoz tartsa.

Horvát Ferencz feleségével együtt serio admoneáltatik, hogy az Isten házát gyakorolják, úrvacsorájával éljenek, és másokat mocskolni, nevezetesen prédikátora és annak felesége ellen illetlenül szólni, gyermekét fenyegetni Horvát Ferenczné megszűnjék, különben ha templomba nem járnak, communicatioval nem élnek, excommunicáltatnak s számár temetések lészen.

Deliberatum [2.]: Már egynéhány ízben admonita volt Trauzner Sigmondné, hogy hitetlenül férjétől külön ne lakják, most is még ez egyszer admoneálja a Szent Visitatio, hogy ura s hiti mellé visszamenjen, mert különben a nagyságos Gubernium commissiojának tenora szerint a külső magistratus kezére kételenítettik ez ilyen dolgot általadni a Szent Visitatio.

Deliberatum [3.]: Noha a parochia körül a kertek is rosszak, de kivált a kapuk oly elsorvadtak, hogy azok miatt, nevezetesen a csűrben feles kára következhetnék a prédikátornak, kihez képest mind a mater, mind a filia ecclesia egyházfiát megbünteti a Szent Visitatio vármegye constitutioja szerint ebbéli negligentiajokért. Tovább pedig admoneálja, hogy a ruínakat megépítsék, a mester házát nevezetesen, fáját a télen meghordván megépítsék, restantiakat beszolgáltassanak.

1735 ■ november

*Visitatur ecclesia Haranglábiensis cum filia Désfalviensi 1735. die 20. Novembris.*³⁹

Szász Ferencz még nem reconciliált. Balog Kata parázñaságba elegyítette magát. Tót András háza népével együtt templomba nem jár. Gál Imréné hitetlenül külön lakik férjétől. A désfalvi filiában nincs egyházfia, mesterek is nincsen. A mestert részegen látták a baromvásárban Medjesen. Horvát Ferencz se maga, se felesége templomba nem jár, communicioval nem él. A tiszteletes prédikátornak fa restantiaja mind itt, mind a filiában, vékások is restálnak. [202.] Fogarasiné bért nem akar adni. A désfalviak kerti nem jó. A mesternek tavalyi s az idei fa restantiaja. Scholaház nincsen, amelyben lakik, az is rossz. A prédikátor házában a kemence nem jó.

Borból ingrediált pénze az ecclesianak praeterpropter hft. 30, búza in granis de praesenti metr. 30, in gel. 20. Bora de praesenti urn. 10. A désfalvi ecclesianak adósságpénze Jövedicsen praeterpropter ft. 24, búza in granis metr. 10.

Deliberatum [1.]: Szász Ferencz és Balog Kata admoneálatnak, hogy reconciliáljanak, úgy Horvát Ferencz házanépével együtt admoneálatnak, hogy templomba járjon, communicioval éljen, mert másképpen tisztességes temetése nem lesz.

Deliberatum [2.]: Léven mind a materban, mind a filiában fa és búzabéli restantiaja a tiszteletes prédikátornak és mesternek, azért admoneálatnak mindkét helybéli curator s egyházfi, hogy a restantiákat beszolgáltatassák, amelyik részről ruínak vannak, reparálják, nevezetesen a prédikatori házban levő rossz kemencét megújítsák. Azonban, minthogy a désfalviaknak negligentiajok miatt egyházfi nem lévén, többek az ő részekről a fogyasztások, melyért a Szent Visitatio méltóknak ítélvén őket a büntetésre, annak executioját recommendálja s bízza is a Szent Visitatio tekintetes nemzeti viceispán uramra. Tovább pedig admoneálatnak, hogy egyházfit tegyenek, s minden restantiákat beszolgáltatassanak.

1737

*Dánjániensem Visitationem excipit Visitatio Haranglábiensis
die 23. Januarii anni praedicti [1737].*⁴⁰

Horvát Ferentzné templomba nem jár. Fa és búza restantiaja a prédikátornak. Nem a conventio szerint fizetnek. A mesternek is tavalyi s harmadideji restantiaja, a filiában búza restantiaja. Az ecclesiái személyek s nemesek miá a ministereknek is károk vagyon. A pap házában kemence nem jó, a pajtát a désfalviak nem reparálták. Széki uram részről a kert nem jó a pap háza körül. A hallgatók egymás között viaszások, a mester háza körül semmi kert nincsen. [217.] A désfalvi mesternek fa és búza restantiaja. A communicio dolga a mater és filia között controversiában vagyon. Gál Imréné hitetlenül lakik itt külön férjétől. A mester reversalis után is részesegkedett, még a lábravalóját is korcsomára vitte. Feleségével háborog.

Vagyon az ecclesianak az inquisitoria relatoria szerint, melyet most producálnak, praetensio-ban hft. 276. Volt az ecclesianak 40 veder bora, melyet Szarka Sigmondné asszonyom adósságba adott, és ebből prosperált Vita uram 30 ~ harminc magyar forintokat. Vagyon insuper 10 ~ tíz forint 40 véka búzának az árra.

³⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 201–202.

⁴⁰ Uo. 216–217.

Deliberatum [1.]: Minthogy a mester vádoltatik részegséggel, káromkodással, veszekedéssel, és ez utolsók aránt processust is indított ellene Incze Márton, jóllehet reversalist adott volt más Visitationo alkalmatosságával, hogy afféle excessusokat praecaveál, de annak meg nem felelt, azért ezen excessusok arránt való szavát, melyet nem evitálhat, relegál a Szent Visitationo a Synodus Partialisra.

Deliberatum [2.]: Amint controversia vagyon a mater és filia között a communio aránt, a mater citáltassa a filiat Partialis Székre, és ott jó documentumokkal mindkét részről compareáljanak.

Deliberatum [3.]: Az ecclesia mind közönségesen és személy szerint curator s egyházi admoneáltatnak, hogy ahol mi adóssága vagyon az ecclesianak, jó rendbe szedjék, interestét procurálják, és ami azaránt difficultasban vagyon, vagy placidis mediis, vagy törvényesen igazítsák el. Affelett ami ruinak és restantiaik vannak, reparálják és megfizessék.

Deliberatum [4.]: Gál Imréné másszor is admonita lévén, nem obtemperált, hogy urához visszamennyen, most finaliter admoneáltatik, hogy ura mellé mennyen, hitetlenül urától külön ne lakják, másként az ecclesia is nem patíálja, affelett tiszt kezibe adatik mind urával együtt. Az ecclesia is admoneáltatik, hogy semmiképpen azon személyt el ne szenvedje.

1738

Visitatio continuata Haranglábini anno 1738. die 18. Januarii, praesentibus loci civibus curatore Samuele Vita, aedituo praeteriti anni Stephano Bajár.⁴¹

Reverendus loci minister recommendatur. A tiszteletes miniszternek sincsen panassza az ecclesia ellen.

Difficultas: Nem mindenkinek adták meg a mester bérít, mustot pedig semmit nem adtak, a praedikátornak restantiaja van. Késpénze az ecclesianak vagyon 40 ft. Vita Sámuel uram kezében.

Deliberatum [1.]: Minthogy a praedikátor mindenkor a mester szolgálattját nem expleáltatta a filiában is járván, tetszett a Szent Visitationnak, hogy a mester fizetésének két része legyen a praedikátoré, harmadik része pedig az ecclesiaié, akik pedig még a mester bérít bé nem szolgáltaták, serio admoneáltatnak, hogy mentől hamarébb beszolgáltatassák, különben tiszteletes viceispány uramnak recommendálja a Szent Visitation ezen dolognak executioját.

Deliberatum [2.]: Vita Sámuel uram önként fateálván, hogy az ecclesianak ökegyelménél vagyon késpénze 40 forint, a Szent Visitationo judicialiter megkívánnya, hogy statim et de facto ökegyelme adgyon recognitionalist azon summaról.

Deliberatum [3.]: Az egyházfiat a Szent Visitationo admoneálja, hogy a praedikátor restantiait a Partialisig beszolgáltatassa, különben három forintokig megbüntettetik a nemes vármegye constitutioja szerint. Gál Imréné asszonyomot is még eccer admoneálja a Szent Visitationo, hogy urával való dolgát eligazítsa, különben a méltóságos Regium Guberniumnak poroncsolattja szerint dolgát általadgya. [239.]

Deliberatum [4.]: A templomban lévén üres székek való tisztességes hely, tetszett a Szent Visitationnak, hogy arra Vita uram Pásztohai urammal csináltassanak széket. Akik pedig nemesek közül az öfelesége mandatumának nem engedvén, a Szent Visitationo nem compareáltanak, azokat a Szent Visitationo mulctázza hat-hat forintokig, a parasztokat háromig, melynek executioját a Szent Visitationo recommendálja titulus viceispány uramnak. A templomban lévő szék dolgát apellálja Vita uram és Pásztohai uram a Partialisra.

⁴¹ KükEhmLvt prot. II/3. 238–239.

1740

*Visitatio [Januario anni 1740.] continuata Haranglábini tempore reverendi domini Pauli K[ézdi]-Vásárhelyi et rectoris domini Havadi, praesentibusque dominis nobilibus et ecclesiae civibus.*⁴²

Reverendus minister laudatur. Sic quoque dominus rector.

Difficultates: A papné ellen panaszol tekintetes Széplaki uram, hogy az őkegyelme korcsmájára égett bort árul. Váczi uram nem lakik együtt a feleségével. László György is panaszol a papnéra, hogy másoktól hallotta, hogy a papné gyilkosnak mondotta volna őkegyelmét. Egyéb praetensioi is vadnak valami zálogban vetett portékák iránt. A minsternek mind a két ecclesiában sok restantiai vadnak, a parochia körül is egyik sem épített, igen sok kárt vallott, a mester helyett való szolgálattyanak is jutalmát meg nem adták, jöllehet erről volt ennekelőtte is deliberatuma a Szent Visitationak. A papnét is szüntelen mocskollya tekintetes Széplakiné asszonyom. A mesternek is vadnak fa és kenyér restantiai felesen. Az ecclesia házában lakó ember igen rútol bánt a mesterrel, sőt ugyan teremttével is káromlotta. A mesternek a házat meg nem tapasztották, a mester kéntelenítettett megtapasztani. Kerteket is tett 175 karó kertet, noha ugyanannak egy része az ecclesiáé volt. László György egynehány ízben káromkodott utca hallatára.

Tekintetes Vita Sámuel uramnál lévő 40 - negyven forintok mostan is őkegyelménél hagyatik ita tamen, hogy a Generalis Visitatio deliberatuma szerint számot adván, minél hamarabb megadgya az ecclesia ládájába.

Tekintetes Széplaki György uram adván ki Megyesszéke SzászBogácsra száz véka búzát interestre, melly búzát mostan ultra conferál őkegyelme a harangláb reformata ecclesianak azon jussal, mellyel contrahált a bogácsiakkal, mellynek contractussát is átaladta az ecclesia kezébe, Vita Sámuel uram kezébe mint curator kezibe. Vásárhelyi uram, a gálfalvi mester praetendált László Györgyön egy ökörbort vagy annak árát.

Deliberatum [1.]: Amely portékák iránt panaszol László Györné [!] a tiszteletes minister ellen, világosan constál a Szent Visitatio előtt, hogy helytelen praetensioja vagyon László Györnének, azért amint az egyházfiak megbecsüllötték, aszerént kezében is maradnak a tiszteletes minsternek. Annakokáért admoniáltatik László György és felesége, hogy azért ennekutánna a tiszteletes ministert ne mortificállya, mert az Approbata Constitutio szerint gravis poenaban incurrál.

Deliberatum [2.]: Minthogy László György sok ízben káromkodott, de ami nagyobb, a becsületes mestert attával, teremttével szitta, puskával fenyegette, és egyéb rútol szókkal is illette, mellyet mások is bizonyoson referálnak, annakokáért a Szent Visitatio excommunicállya a szent gyülekezetből, és a külső magistratus kezében adjudikállya [!]. László György a Visitatio előtt reconciliált a káromkodásért.

Deliberatum [3.]: Minthogy a tiszteletes minsternek restantiait bé nem szolgáltatták, az ecclesia interessit sem szedték fel, a parochia körül való sok ruinakot meg nem építették, mely miatt kárt is vallott a minister, a mester helyett való szolgálattyanat is meg nem fizették, úgy a mesternek is nem építették, restantiait bé nem fizették, annakokáért a Szent Visitatio mulctázza a curatort hat forintig, az egyházfit három forintig. Insuper admoniáltatnak, hogy ratione officii mindeneket a következő Partialisig praestállyanak, mert ha mégis negligenskednek, tehát a minister suspendáltatik, hogy se templomba, se temetésen, se esketésen ne szolgállyon, az egy szent keresztségnek sacramentumán kívül, ide értvén a dősfalviakat is, mert sem itt a materben tartozó építéseket nem praestálták, sem a közöttök lévő becsületes lévitanak is még sok restantiait meg nem adták.

⁴² KükEhmLvt prot. II/3. 276.

1741

*Visitatio continuata in Harangláb tempore reverendi domini Pauli Vásárhelyi, rectoris vero Petri Havadi, praesentibus ecclesiae patronis anno 1741 die vero 17 Januarii.*⁴³

Reverendus dominus minister non accusatur in officio.

Difficultates: László György a templomba nem jár. A reverendus ministernek feles restantiai vadnak. A mesternek sok restantiai vadnak. A mustat a temetésért adják, mégsem szolgáltatják. Amelly praetensiot producált volt az ecclesia anno 1737 a 276 forintokról, azon praetensioja az ecclesianak mostan is fenn vagyon. A harangláb nem jó. A désfalviak semmi építést tenni [nem akarnak]. A reverendus ministernek bérét integre a désfalviak meg nem adták.

Deliberatum [1.]: László György admoneáltatik feleségestül, hogy a templomban járjan.

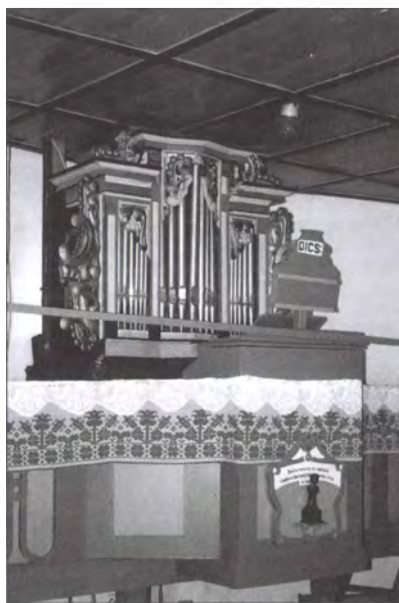
Deliberatum [2.]: Régi restantiaji is lévén a reverendus ministernek, admoneáltatik curator uram, hogy intra quindenam bészolgáltatassa, úgy az egyházfiú is mind régi, mind tavalyi mindennemű restantiait a ministereknek bészolgáltatassa, alioquin a sacra functione a ministerek arceálatnak, s annak-felette a méltóságos Consistorium constitutioja szerént a magok javakban tétet contentumot.

Deliberatum [3.]: Az ecclesia serio admoneáltatik, hogy a megromladazott haranglábat minél hamarabb megépítse, Isten arra időt adván, fáját sine mora meghordja, egyébaránt, ha le talál dőlni, az egész ecclesia büntetésbe esik.

Deliberatum [4.]: Admoneáltatik az egész ecclesia, hogy amelly 276 forintokról praetensioja vagyon, minél hamarébb igzításba [végye]. Hasonlóképpen a másutt lévő adósságot is számba végye.

Deliberatum [5.]: Minthogy a protocolumban világosan extál, hogy amidőn bor nem terem, tehát annak valora szerént fizessék meg az árát, tetszett azért a Szent Visitationak, hogy itt is Haranglában, akik a reverendus ministernek musttal adóssak, annak valora szerént fizessenek, annyival inkább, mivel a mustat a halatti praedikatioért rendelték, és egyebet annál nem is fizetnek.

Deliberatum [6.]: A désfalvi ecclesia ezelőtt való Visitatiokor is admoneáltatott, hogy amely építéssel a mater ecclesiaban a parochia körül tartoznak, nem építik, de azon admonitionak semmi hasznát nem tapasztallya a Szent Visitatio, azért mostan is serio admoneáltatik, hogy intra quindenam a ruinakat reparállyák, mert másként a reverendus ministert a Partialis után ab officio suspendállya.

A templom orgonája, 1823

⁴³ KükEhmLvt prot. II/3. 287.

1742

Visitatur ecclesia reformata Haranglábiensis anno 1742. die 12. Januarii, pastore reverendo domino Basilio Zágoni, praesentibus Samuele Felszegi aedili etc.⁴⁴

Reverendus dominus minister, rectorque scholae ab ecclesiis recommendantur.

Difficultates: Erant ecclesiae cives absentes.

1743

Anno 1743. die 9. Januarii Visitatio continuatur in ecclesia reformata Haranglábiensi. Verbi Divini minister viv[...], vidua superstiti.⁴⁵

Curator Vita Sámuel inhumaniter és talám animo iniquo az ecclesia javait erőszakoson detineálta, hozzá küldött követeinket becstelenül tractálta, sőt azt mondotta a brachiumnak, hogy megbaltázza, hogy mindgyárt kiesik ajtón, azon kívül még a venerabilis tractus senioráról is embertelen gaz szókat mondván te s túrul emlegette, egyszóval Romanum illud adagium hac adplicabis: Frenum haber in cornu. Ezekben bizonyságok Felszegi Sámuel nobilis, nec non reverendus dominus Johannes Küküllővári, insuper nemcsak brachium Osvát Ferenczet sordide tractálván, hanem még nefarie ausu gratia majestatem illustrissimi comitis supremi Francisci Kornis, sokakat szóllott.

Deliberatum [1.]: Minthogy nemes Vita Sámuel uram in officio curatoratus illendőképpen magát nem viselte, hanem animo forte iniquo a Szent Visitatio kérésére az eklézsia ládáját abba levő bonumokkal együtt erőszakoson detineálván, mintegy 4 esztendőktől fogva ki nem adta, és egész hivatalyáról ratiocinálni nem akart, s nem akar. Ez okon a Szent Visitatio mátol fogván

Harang, 1751

őkegyelmét pro curatore ecclesiae Haranglábiensis nem ismeri, insuper a nemes eklézsianak intimálya, ut de curatore novo creando sollicita legyen.

Deliberatum [2.]: Úgy tetszván az eklézsianak, hogy e Szent Visitation más curatort válasszan, voxát dirigálta nemzeti Horvát László uramra, ki is magát kézbeadással obligálván, illy kötéssel, hogy a modo in posterum ebben az eklézsianban a curatorság nála egy esztendeig viseltessék, és akkor minden kezén levő bonumokról szoross számot adgyon.

Deliberatum [3.]: Lévéen a régebb e nemes eklézsianban lakott tiszteletes minísternek nem kevés restantiaja, eziránt az abbéli időbeli egyházfiakat admoneálya, úgy a tiszteletes özvegy számára tartozandó restantia-ak iránt is, külömben ha ebben contentumok nem lé-
szen a praetendenseknek, az új tiszteletes miníster a 28. canon⁴⁶ szerint eltíltatik a maga hivatalától.

⁴⁴ KükEhmlvt prot. II/3. 312.

⁴⁵ Uo. 328.

⁴⁶ GK – 28. kánon: Míg valahol az előbbi lelkészeknek egészen meg nem fizettek, akár elköltöztek már azok a parókiából, akár még ott vannak, addig újak oda bemenni, és elődeik helyére állani – a szolgálattól való egy éves felfüggesztés büntetése alatt – ne merészljenek. Ez a szabály vonatkozik az iskolamesterekre is.

1744

*Anno 1744. die 13. Januarii visitatur ecclesia reformata Haranglábensis, pastore Johanne Kolosi, ludimagistro Martino Kibédi, aedili Nicolao Székely.*⁴⁷

Difficultates: A tiszteletes özvegynek is vadnak restantiai mind Haranglábban, mind Désfalván. Horváth Gábor uram feleségétől külön vagyon. Volt az ecclesianak régen 40 ft. készpénze, melynek egy része imide-amoda elkelvén, vagyon most 25 hft., melyet titulus Vita Sámuel uram prosperált volt, mely 25 forintokról őkegyelme tartozik ezután is ratiocinálni.

Deliberatum [1.]: Mind Haranglábban, mind Désfalván a fizetés legyen a conventio szerint. A tiszteletes özvegyet is contentálja mindkét ecclesia a restantiáról, különben az egyházfiak kemény büntetést szenvednek.

Deliberatum [2.]: Titulus Horváth Gábor uram is feleségével dolgát igazítsa.

Nota bene: Difficultas accessit. A copulatio és temetés defalcáltatott ötven-ötven pengzre, a keresztelés 12 pengzre [a] désfalvi ecclesiában.

1745

*Anno 1745. die 7. Januarii Visitatio continuatur in ecclesia reformata Haranglábensi, parocho clarissimo domino Johanne Kolosi et rectore domino Andrea Kibédi.*⁴⁸

Verbi Divini minister ab officio et moribus commendatur, ut et dominus rector, hanem a dominus rector meg nem marasztatott.

Difficultates: A dominus rector panaszkodik, hogy a conventiojában lévő fizetésit némelyek nem szolgáltatták bé. Item panaszkodik a désfalvi ecclesiara a mater ecclesia, hogy semmit is nem akar praestálni a tiszteletes minister parochiaja körül.

1746

*Haranglábensis ecclesia visitatur anno 1746. die 17. Februarii tempore clarissimi domini Johannis Kolosi tanquam parochi et domini rectoris Johannis Kibédi, praesentibusque ecclesiae civibus.*⁴⁹

Clarissimus dominus parochus per omnia laudatur, nec secus dominus ludimagister.

Deliberatum [1.]: Minthogy itten a haraglábai ecclesiában conventionaliter írták fel a pap és mester bérít, azért Szilágyi Mihály is agya meg, amit reája írtak, melyet a curator és egyházfi exigállyanak.

Deliberatum [2.]: Amely 25 ft. pénzze a haranglábai reformata ecclesianak Vita Sámuel uram őkegyelme kezében vagyon, tartozik őkegyelme húsvétra kezében adni az ecclesianak, különben attól a terminustól fogva interessét kívánni fogja az ecclesia.

Deliberatum [3.]: A pap bérinek behordására egy bizonyos terminust rendelve az eklézsia, valaki a terminusra bé nem hozza a bért, és amiatt a tiszteletes pap kárt vallana, tehát a kárt azon ember tartozik megfizetni a contractusnak tenora szerint, úgy a mesternek is.

⁴⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 351.

⁴⁸ Uo. 362.

⁴⁹ Uo. 387.

1747

Visitatur ecclesia reformata Haranglábiensis anno 1747. die 6. Februarii tempore clarissimi domini Johannis Kolosi parochi et domini rectoris Johannis Kibédi, praesentibusque ecclesiae civibus.⁵⁰

Clarissimus dominus parochus optime laudatur, sic etiam dominus rector, practerquam quod pueros non doceat.

Készpénze nincsen az ecclesianak, hanem adósságai vadnak Bogácson, amely adósság praetensioban vagyon, az még csak abban vagyon. Amely huszonöt forintya az ecclesianak volt tekintetes Vita uram kezében, abban már defalcálódott nyolc forint, mellyet erogált őkegyelme a templom és harangláb építtésére, melyről quietantiaja is vagyon őkegyelmének. Marad még az őkegyelme keziben hft. 17.

1748

Visitatur ecclesia reformata Haranglábiensis anno 1748. die 21. Januarii tempore loci ministri clarissimi domini Johannis Kolosi et scholae rectoris domini Stephani Csákány.⁵¹

Difficultates: Restantiai vadnak a tiszteletes ministereknek. Anno 1747. die 26. Octobris nemes Vita uramnál lévő 17 magyar forintokból defalcálódott hft. 1 dr. 8 a parochialis háznál lévő kemencének építtésében. Tekintetes Horváth László curator uramnál vagyon az ecclesianak circiter 7 veder bora, mellyet ezelőtt egynehány esztendővel conferáltak az ecclesianak nemes tagjai, hogy abból valami kis fundust csinállyanak, az ecclesia azt naponként szaporítván. Erről még őkegyelme nem ratiocinált, mellyről tartozik számot adni.

Difficultas: A mester nem akar dependiálni a tiszteletes ministertől.

Deliberatum [1.]: A haranglábi mester, Csákány István atyánkfia serio admoneáltatik, hogy a 94. canon⁵² szerint tiszteletes praedicatorától dependenter légyen, engedelmeskedjék, az isteni szolgálatnak idejében edgyetértsen a tiszteletes praedikátorával, és magát mindenekben azon canonnak punctumihoz tartsa sub poena amissionis officii.

Deliberatum [2.]: Sok restantiai lévén a tiszteletes ministereknek, kivált mester atyánkfiának, azért azoknak bészolgáltatásokra a szent egyházi serio admoniáltatik, hogy quindená alatt administrállya, külömben constitutio szerint mulctáltatik.

1749

A haranglábi reformata ekklezsia jovai.⁵³

A praedicator és mester fizetése secundum beneplacitum patronorum et incolarum est in usu. Modo tamen conventionaliter.

Praedicatori örökségek: 1. Vagyon két szőlő. Az edgyik a Bartha völgyében, mellynek a falu felöll való szomszédgya Dán Mihály, alöll való szomszédgya a Bartha János háza után való szőlő. 2. A másik vagyon a csávási ösvénynél, mellynek a falu felöll való szomszédgya Baranyai

⁵⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 399.

⁵¹ Uo. 409.

⁵² GK – 94. kánon, lásd a 196. oldalon.

⁵³ KükEhmLvt Conscri. 1749. 30–32.

János, másfelől nemzeti Horvát László uram szőleje. 3. A tekintetes Horvát familia conferált egy hold szőlőt a harangláb református iskolamester számára, vicinussa a falu felől a gyepe, napnyugot felől Alvinczi rész szőlő. 4. Vagyon két szántóföld a felső fordulóra. Edgyiknek fellyül való szomszédja Kováts Dániel, alól Patak Mihály. 5. A másiknak falu felől való szomszédja Sárosi uram földje, másfelől Daczóné asszonyom földje. *Ez elcseréltetett.* 6. Az alsó fordulóra vagyon három szántóföld. Az első vagyon a Kárász patakjánál, mellynek a falu felől való szomszédja Oláh Mihály, Szüle kútya felől Akats Rádúj. [31.] 7. Második vagyon a bokrok között, mellynek a Pollyás felől való szomszédja Kováts Pál, a falu felől Ferentzi István. 8. Az harmadik vagyon a Mikó dombján, mellynek felső szomszédja Patak Mihály, alsó Kováts Dániel. 9. Vagyon egy darab kaszálóhelyecske a Szénafűben, mellynek falu felől való szomszédja Fekete János, az erdő felől Dán Mihály. 10. *A praedikátor háza ellenniben vagyon egy darab hely, mellyet a falu adott a reformata eklézsiának akkor, mikor az unitaria és oláh eklézsiának is attak más helyeken a faluéból, vicinussa a két út között, fellyül pedig Szathmári rész.* 11. *Egy kaszálóhely is vagyon, mellyet a possessorok és falu adott ugyanakkor, mikor a több eklézsiának is attak ugyan azon a helyen, a Szénafű széllyén. Vicinussa alól Pásztahai uram törökbúza földje, fellyül az unitaria eklézsia számára adatott rész. Ez helyett más jött, mely a más faciesen felíratott.*

Eklézsia javai: 1. Edgy ezüst, egészen aranyas pohár. 2. Egy ejteles kanna. 3. Egy félejteles ónnkanna. 4. Egy keresztes angliai ónnkanna s ónntányér⁵⁴. Item három ónntányér. *Egyiket átal[adták] az asszonynépi eklézsia számára, mert négy volt. Egy⁵⁵ harang kettő. Egy csatornás ónnkanna, melyet a titulus Széplaki ház ajándékozott. Az egy ejteles és az csatornás két ónnkannából egy öntetett, vide protocollo anno 1808.*

Abroszok nr. 3. Az első váson, fejéressel megcsillagozott. A második is váson, csipke a szélén. Az harmadik igen szép sáhos bécsi abrosz, tekintetes nemzeti Simon Mihályné asszonyom ajándéka. Negyedik sárga recés, tekintetes nemes Szarka Sigmondné asszony adta. *A negyedik elrongyolott. Egy török szőnyeg, melyet conferált tekintetes Bágyoni László úr.* Keszkenők: 1. Potyolat, karmazsin-szín selyemmel és arannyal elegy varrott, négy ág rajta. 2. Más potyolat, szkófummal varrott keszkenő. 3. Környül varrott keszkenő. [32.] *Tekintetes Diósi Ágnes asszony conferált egy ritka szépségű török munkával készült keszkenőt az úrasztalára, melyre maga neve arany fonállal felvarratott.*

Kendők: 1. Egy gyapottas kendő, csipke a végén. 2. Egy veres fejtővel szőtt kendő, Diósiné asszony adta. 3. *Egy új gyapottgyolcs kendő, az allyán vagyon rece, azon fellyül kötés vagyon.* 1. Egy régi dufla szőnyeg. 2. Praedikállószeiken egy szélben szőtt kilin, tekintetes nemzeti Zöldi Ádám uram adta.

Vagyon egy darab erdő, amely köz mind a három eklézsiaival, az írotvány oldalán, in vicinitatibus napkelet felől a Bércz, napnyugotról a szántóföldek lábja, délről néhai Horváth István uram posteritasok földje, északról a Dányánra járó út. Vagyon más erdő is a Vancsa nevű helyben, ez is köz mind a három eklézsiaival, vicinussa napkelet felől Szathmári rész, napnyugotról a bereszdák vége. Mind a két erdőt a possessoratus conferálta az eklézsiák számára.

Nota bene: 1. Vagyon a falun alól való rétnek alsó része felől egy kaszálórét. Vicinussa alólfelől gróf Prinyi Pálné asszonyom nyílja, felül Széplaki Lajos. 2. A Kenderes kertben egy kendernyíl, alól vicinussa Sebesi Sámuel, felül Erős Ferencz uram.

Nota bene: A nyílak felosztásának alkalmatosságával, mely lött anno 1760. decima circiter Martii, a Tövissek között jutott 3 nyíl a pap és mester házak után, most szomszédgyát nem denominálhattuk.

⁵⁴ Az utolsó szót utólag kihúzták.

⁵⁵ Az utolsó szót utólag kihúzták.

Quod bene notandum pro futura cautela: anno 1761 az haranglábi reformata szent ecclesia a titulus possessoratus kegyességéből prosperált egy antiqua integra sessiot eddig való parochialis fundussának éppen szomszédságában, melynek egy része applicáltatott az említett parochialis fundus-hoz. Más részén zsellért tart az ecclesia.

Anno 1759 a haranglábi tekintetes possessoratus megegyezett akarattól conferált mester számára egy darab kaszálót a Polyás alatt, melynek vicinussa felyül a gálfalvi határ, alól pedig titulus Széki Sámuel úr szántófölde.

1749 ■ január

Visitatur ecclesia Haranglábiensis anno 1749. die 28. Januarii tempore clarissimi domini Johanne Kolosi et rectoris domini Csákán.⁵⁶

Clarissimus minister per omnia laudatur. Dominus rectorque laudatur dummodo aliquibus redivis sentet.

Difficultas: Régi fabéli restantiaik vadnak, ruinak nagyok, maga kárának evitálásáért kéntelenített a tiszteletes minister a kertet megcsinálni. A mester ha hová megyen, a harangozásra gondot nem viseltet, mikor itthon vagyon is, nem akar harangozni mondatatlan. Az eklézsia bonumi nem rendes helyen állanak.

Deliberatum [1.]: Csákány István oskolamester ellen amely deliberatum tavaly emanált, mostan is in vigore hagyatik, és ha mégis ahhoz nem szabja magát, a deliberatum exequioban vétetik.

Deliberatum [2.]: A restantiaikról és ruinakról íratott tavalyi deliberatumnak semmi effectuma nem volt esztendő alatt, most már exequioban vétetik. [427.]

Deliberatum [3.]: A seniori particularis Visitationak tiszti lévén, hogy az eklézsiai bonumokról és azoknak jó conservatiojokról investigállyon és prospiciállyon juxta canonem 88.,⁵⁷ a haranglábi eklézsiaiban penig nem rendes helylén állani tapasztaltatik a sacramentalis edényeknek ládája, azért imponállya mostan a Szent Visitatio, hogy az egyházfiak mostan a ládát előhozván, abban lévőköről számot adván, a közönséges szokás szerént ennekutánna a tiszteletes pap házánál állyon, a kulcsa penig a curator vagy egyházfi kezénél, külömben más helylén állani meg nem engettetik.

1750

Visitatur ecclesia Haranglábiensis anno 1750. die 19. Januarii vacante pastore, rectore vero existente domino Stephano Csákány, qui sat bene recommendatur, dum modo pueros non doceat.⁵⁸

A mesternek sok restantiai vadnak még régiek, úgymint búzája, mustya, fája, szántást is ígértek, de nem praestálták. Némelyeknek szőlejek nem lévén, mustot nem akarnak adni. A papi szőlőket megszedetvén Kolosi uram, el nem takarítottatta. A mester [háza] éppen ruinaban vagyon.

⁵⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 426–427.

⁵⁷ GK – 88. kánon: Különösen pedig kiváló kötelességei az espereseknek: 1. az egyházak látogatása, 2. a gyűlések egybehívása. A első illetőleg a ő tisztük az, hogy az igazgatásukra bízott egyházakat két vagy három jelebb társukkal együtt évenként meglátogassák. [...] Az egyház javai (ha ilyenek vannak) felhasználását gondosan vegyék számba, a kezelőket számoltassák el, az elidegenítetteket pedig visszaköveteljék.

⁵⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 439.

Deliberatum [1.]: Minthogy a becsületes mesternek, miolta itt lakik, minden esztendőbeli restantiai vadnak, melyben az egyházfiaknak negligentiajok okoztatik, azért a Szent Visitatio azoltától fogva való egyházfiakat seorsim et sigillatim mulctazza egy-egy forintig, ide értvén a ruinaikat is.

Deliberatum [2.]: Minthogy az eklézsia szántással is tartozott volna a becsületes mesternek és nem praestálta, azért praestállya a tavaszon.

Deliberatum [3.]: Minthogy a szőlőtlen emberek difficultasban hozzák a mustbért, azért tetszett erről a Szent Visitationak ilyen determinatiót tenni, hogy akiknek mustyok nem terem, agyák árrát aszerént, amint váluján indul, akiknek penig szőlejek vagyon és mustyok terem, aszerént, amint a conventioiban vagyon.

Deliberatum [4.]: Admoníaltatik a becsületes mester, hogy ennekutánna szorgalmasabb legyen a gyermekek tanításában, hogy másszor épületit láthassa a Szent Visitatio a gyermekeknek, különben nagyobb censuraja leszen.

1751

Visitatur ecclesia Haranglábiensis anno 1751. die 4. Februarii tempore clarissimi domini Demetrii Dálnoki loci ministri et rectoris domini Samuelis Váradi, praesentibus ecclesiae civibus.⁵⁹

Restantia vadnak mind a pap számára s mind a mester számára valók.

Deliberatum: Admoníaltatik az eklézsia, hogy a ruinaikat reparállyák, a restansokat intra quindenam beszóláltassák, különben a constitutiók szerént megbüntettetnek.

1752

Anno 1752. die 22. Januarii visitatur ecclesia Haranglábiensis tempore reverendi clarissimi domini Dálnoki, et rectoris domini Samuelis Váradi, praesentibus ecclesiae civibus.⁶⁰

Deliberatum [1.]: Minthogy ebben az eklézsiaiban a régi conventio az, hogy a titulus possessorok mustot agyanak urn. 2, a közrend penig egy-egy vedret, de mégis némellyek semmit nem akarnak adni, azért mostan determináltatik perennaliter, hogy akiknek szőlejek vagyon és mustok terem, a mustot a conventio szerént agyák meg, *akiknek penig, noha szőlejek volna, de mustot nem adhatnának, agyák meg az árrát úgy, mint váluján indul*, akiknek penig mustyok nem terem, adgyák meg az árrát dr. 24.

Difficultates: Váradi Móses, a mester fia, Ecsedi Jánosnéval elszökött, Megyesre ment a barátokhoz, annakutánna a kurvályával egymás szemére hányták gonoszságokat. 2-do. A ősszel nem vetettek a mesternek, fá restantia vadnak mind a két részről, ruina vadnak. [459.]

Deliberatum [2.]: Hogy ennekutánna a restantiaik iránt több veszekedés ne legyen az ek-

Harangfelirat részlete

⁵⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 450.

⁶⁰ Uo. 458–459.

lézsiában, azért végeztetett mostan, hogy ennekutánna Szent Márton napig minden restantia-
tiakot bészolgáltatassanak, mellyekért senki az egyházfiakot ne szidalmazza, mert ennekutánna
a constitutio szerént megbüntettetik.

Deliberatum [3.]: Minthogy a ruinakot nemhogy esztendőnként reparálnák, sőt mennél inkább
szaparodnak a ruinak, azért a Szent Visitatio mulctázza az egész eklézsiát in ft. 3, annakfelette
imponáltatik, hogy mihellyen az idő engedi, mingyárt a ruinakot reparállyák, mert a főcura-
toratusnak általadatik az eklézsia.

Deliberatum [4.]: Váradi Móses, minthogy olly gyanús parázñaságban elegyítette magát, mely
tagadhatatlan, a szent gyülekezetből excommunicáltatik.

1752

*Visitatur ecclesia Haranglábiensis simul cum Désfalviensi anno 1752. die 27. Novembris tempore
clarissimi domini Demetrii Dálnoki ministri et rectoris domini Samuele Váradi.⁶¹*

Nullae sunt quaerelae adversus clarissimum ministrum, dominus rector vero negligens in do-
cendo puerorum. Restantiajok vagyon a tiszteletes ministereknek, szántást nem praestáltak,
ruinak is sokak vadnak.

Deliberatum: Admonióltatik a becsületes mester, hogy a gyermekeket szorgalmatosan maga
tanítsa, ne bízza senkire azoknak tanításokat, és annak idejében specimen nyit adgya. Az atyák
is admonióltatnak, hogy a gyermekeket feljártassák az iskolába, és ottan-ottan ne vegyék ki,
hogy annál inkább épületek lehessen a tanulóknak. Akiknél penig restantia vadnak, intra 15
bészolgáltatassák, a ruinakot is sub eo termino reparállyák, a must iránt penig tettünk mostan is
determinatior, hogy akiknek szőlejek vagyon és mustot nem adnának, az árrát agyák meg úgy,
amint váluján indul, akinek penig semmi szőlője nincsen, agyon dr. 24.

1754

*Visitatur ecclesia Haranglábiensis anno 1754. die 19. Januarii tempore clarissimi
domini Demetrii Dálnoki pastoris et domini Samuelis Váradi rectoris.⁶²*

Clarissimus minister optime recommendatur, dominus rector vero, nihil minus, heic [!] loci
difficultates inquisitoribus relinquuntur, et restantiis et ruinis promittant se praestitutos.

1755

*Visitatur ecclesia Haranglábiensis anno 1755. die 20. Januarii tempore clarissimi
domini Demetrii Dálnoki pastoris et domini Davidis Váradi cantorís.⁶³*

Difficultates: 1-mo. A désfalviak a papnak fát nem akarnak adni. 2-do. Itt haranglábi paro-
chiában mindenek ruinában vadnak. A mesternek must és fabéli restantiai vadnak.

⁶¹ KükEhmLvt prot. II/3. 465.

⁶² Uo. 468.

⁶³ Uo. 480.

Vagyon az ekléziának bora urn. circiter 14.

Deliberatum: Admonióltatik az eklézsia, hogy mihellyen az idő engedi, a kerteket és egyéb ruinakot reparálynak, a mesternek must és fabéli restantiait beszolgáltatassák, különben büntetésben incurrálnak.

1756

Visitatur ecclesia Haranglábiensis anno 1756. die 4. Februarii tempore clarissimi domini Demetrii Dálnoki pastoris et cantoris Davidis Váradi.⁶⁴

Difficultates: 1-mo. A tiszteletes minister caputot nem olvas. 2-do. A miniszternek Dészfálván fa restantiai vadnak. 3. Sok restantiai vadnak, a templom is sepreten és igen szemetes. 4. A mester öcsöstől a sacramentumi reliquiákat elragadván megették.

Deliberatum: Minthogy sok ruina vadnak, a mesternek is fáját idejében meg nem hozták, mely miatt kéntelenített a mester rontani a kerteket, annakfelette a templomot is tisztán nem tartják, mely nagy profanatioja a szent helynek, azért a Szent Visitatio mulctázza az egyházfit in ft. 3.

1758

Visitata est ecclesia Haranglábiensis in Gálfalva anno 1758. die 31. Januarii, praesente clarissimo parocho domino Demetrio Dálnoki, rectore domino Johanne Simonfi et aedile Veczio.⁶⁵

In hac ecclesia nullae sunt difficultates, nec a parte dominorum ministrorum, nec a parte auditorum.

1759

Visitatur ecclesia reformata Haranglábiensis anno 1759. die 6. Februarii, pastore reverendo atque clarissimo domino Demetrio Dálnoki, ludimagistro Johanne D. Simonfi, curatore spectabili generoso domino Stephano Horváth, aedili Johanne Boér, praesentibus aliis quoque ecclesiae membris.⁶⁶

Reverendus atque clarissimus Verbi Divini minister satis recommendatur.

1760

Visitatur ecclesia reformata Haranglábiensis anno 1760. die 28. Januarii, Verbi Divini ministro reverendo ac clarissimo domino Demetrio Dálnoki, ludimagistro Johanne Simonfi, praesentibus spectabili ac generoso domino curatore Stephano Horváth, aedile Johanne Boér, titulado Georgio Pásztotai, aliisque ecclesiae membris.⁶⁷

Adversus virum reverendum ac clarissimum nullas ecclesia adfert querelas.

⁶⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 490.

⁶⁵ Uo. 512.

⁶⁶ Uo. 526.

⁶⁷ Uo. 537.

Difficultates: A mester nem tanította a gyermekeket. A mesternek sok mustbéli és fabéli restantiai vadnak. Sok ruinak vadnak.

Deliberatum [1.]: Nyilvánvaló a Szent Visitatio előtt, hogy a haranglábi reformatata ecclesia mesterének igen sok restantiai vadnak, mellyért az egyházfiak Canon szerint büntettetnek.

Deliberatum [2.]: Csaknem példa nélkül való alávaló háza a tiszteletes ministernek, majd nyakában hull, per hoc a szent ecclesia három magyar forintokig mulctáztatik, mivel most esztendeje is hasonló ruinaban voltanak mindenek, ezidőtől fogva semmiben nem is látszik a szent ecclesianak igyekezete.

1761

*Visitatur ecclesia reformatata Haranglábiensis anno 1761. die 15. Februarii, Verbi Divini ministro reverendo ac clarissimo viro Demetrio Dálnoki, ludimagistro Johanne Simonfi, praesentibus ecclesiae membris spectabili ac generoso domino Ladislao Bágyoni, curatore titolato Samuele Pásztóhi, titolato Samuele Horváth, Johanne Simon, Michaele Szilágyi, aliisque.*⁶⁸

Deo sint laudes, ulla notabilis controversia inter ecclesias et titulos ministros.

Difficultas: A mesternek sok restantiai vadnak.

1762

*Anno superiore inchoata praesentem concernens Visitatio continuatur in ecclesia reformatata quae colligitur ex Verbo Dei in Harangláb anno 1762. die 7. Januarii, Verbi Divini ministro reverendo ac clarissimo Demetrio Dálnoki, ludimagistro Johanne Simonfi, praesentibus ecclesiae membris, nempe curatore titolato Samuele Pásztóhi, aedili Johanne Simon, aliisque ecclesiae membris, titolato Ladislao Bágyoni, Samuele Felszegi, Stephano Horváth.*⁶⁹

Tölcséres pohár, 1623

Praetitulatus Verbi Divini minister satis laudatur.

Ludimagister accusatur negligentiae in docendo. Sok ruinak vadnak.

Deliberatum: Szomorúan hallja a Szent Visitatio, hogy az ecclesiabéli tanulásra nevedett gyermekek más confession lévő mesternél tanulnak, nagy praejudiciumára a reformatum szent ministeriumnak, holott ennekelőtte is ezen vád előttünk lévén, admoneáltatott, hogy tanítana, de mivel nem emendálta magát, ad poenam trium florenorum statim et de facto parato et numerato aere deponendorum adjudicáltatik. Insuper admoneáltatik Simonfi uram, hogy a gyermekeket reducálja, azoknak atyáikat demereálja, a gyermekeket alliciálja, minden jó dolgokban magát gyakorolja, secus ut non discens nec ut docens secundum mentem canonis 94.⁷⁰ ignominiose a scholából removeáltatik.

⁶⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 554.

⁶⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 9–10.

⁷⁰ GK – 94. kánon: lásd a 196. oldalon.

Deliberatum [1.]: Hallja a Szent Visitatio, hogy a haranglábi reformata szent ecclesiában szokatlan dolog kezdetett, hogy tudniillik ecclesia gyűlése a templomban vagy, hol és midőn eshetnek kedvetlen szók, per hoc ez alj szokást a Szent Visitatio éppen improbálja, abrogálja. [10.]

Deliberatum [2.]: Ezelőtt is sokszor admoneáltatott a haranglábi reformata szent ecclesia, hogy a parochia körül a ruínakat építtse, de ez admonitio igen sikertelen volt, e poena differáltatott és a tiszteletes miniszternek igen nagy mortificatiojára s megesett kárára, minekokáért az ecclesia Canon szerint mulctáztatik. Insuper admoneáltatik, hogy ilyen tapasztalt pusztaságban ne tartsa a tiszteletes minisztert, mert kedvetlenebb poenában incurráll.

Deliberatum [3.]: Nyilvánvaló a Szent Visitatio előtt, hogy a mester háza éppen alkalmatlan arra, hogy a mester abban gyermekekkel férjen, s ott taníthassan, azért, mivel ad impossibile nemo potest et debet cogi, az ecclesia helyet készítsen a gyermekek taníthatására.

1763 ■ január

Anno 1763. die 10. mensis Januarii visitatur ecclesia reformata Haranglábiensis, Verbi Divini ministro reverendo ac clarissimo domino Demetrio Dálnoki, ludimagistro Johanne Simonfi, praesentibus ecclesiae membris titulato domino Georgio Pásztóhi, Samuele Széki, Stephano Horváth, aedili Johanne Simon, aliisque.⁷¹

Quoad Verbi Divini ministerium tolerabiliter res est salva.

Difficultates: Szász György külön lakik feleségétől. Ruínak vadnak.

Deliberatum [1.]: Az anniversaria Visitatio celebráltván a haranglábi reformata ecclesiában, Szász György feleségétől, Varga Juditthól külön lakva találtván, mint botránkoztató személyek admoneáltatnak, hogy intra quindenam igazítsák dolgokat jure prosecuálván egymást, különben mint botránkoztató személyek excommunicáltatnak, sőt secularis magistratus kezébe is vigore praesentium saltem adjudicáltatnak.

Deliberatum [2.]: A Szent Visitatio a ruínakra nézve tartya magát a tavalyi deliberatumhoz.

1763 ■ november

Anno 1763. die 21. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Harangláb, Verbi Divini ministro reverendo ac clarissimo domino Demetrio Dálnoki, ludimagistro humanissimo domino Johanne Simonfi, praesentibus ecclesiae curatore spectabili domino Samuele Széki, aedili Johanne Boér, Samuele Felszegi, Georgio Fóris, Michaelae Szilágyi, Stephano Boeer.⁷²

⁷¹ KükEhmLvt prot. II/4. 33.

⁷² Uo. 51.

1765 ■ február

Anno 1765. die 3. Februarii visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Harangláb, Verbi Divini ministro reverendo ac clarissimo Demetrio Dálnoki, ludimagistro Paulo Váji, praesentibus ecclesiae membris, nempe curatore titulado domino Samuele Széki, titulado domino Ladislao Bágyoni, aedili Daniele Orosz, aliisque.⁷³

Difficultas: A templom körül ruinak vagynak.

Deliberatum [1.]: Nyilván tapasztallya s láttya Szent Visitatio a sok ruinakot, minekokáért mulctáztatik a szent ecclesia Canon szerint.

Deo sit laus, inter ecclesiam et Verbi Divini ministrum nulla difficultas. [75.]

Deliberatum [2.]: Nemes Küküllő vármegyébenn, Haranglábonn commoráló providus Szász György elmátkásítván ugyan nemes Küküllő vármegyébenn [...] lakó [...] ⁷⁴ Borbárát, s az idő folyása sok kedvetlenséget szülvén közöttök, a Szent Visitatio eleiben állának mindketten s jelenték, hogy egymástól megválásra való akarattyok vagyon. Minekokáért a Szent Visitatio separálja is őket ilyen okokonn: 1. A leányban a szeretet meghűlt megengesztelhetetlenül. 2. Sponsalia non fuerunt rite celebrata, quia invita et coacta praementionata Borbara [...] arrham futuri conjugii, praespecificato Georgio Szász dederat. Per hoc a Szent Visitatio az említett parsokat egymástól separálja, ad alia sponsalia in Domino transmittálja, nem akarván őket tovább az testnek és Sántának kísértetiben tartani, kiváltképpen Szász Györgyét, kinn is mindeneknek tudtakra eddig is csaknem egy tartománybann is példa nélkül való sok kedvetlenség esett, annyira, hogy méltánn mindeneknél objectum christiana et fraterna in Christo charitatis et commiserationis lehet.

Úrasztali terítő, 1772

⁷³ KükEhmLvt prot. II/4. 74–75.

⁷⁴ A lány lakhelyét illetve családnevét nem jegyezték fel.

1765 ■ november

Anno 1765. die 20. Novembris visitatur reformata ecclesia quae colligitur ex Verbo Dei in Harangláb, Verbi Divini ministro clarissimo ac doctissimo domino Demetrio Dálnoki, ludimagistro Paulo Váji, praesente aedili Daniele Orosz. Nota bene: Haec Visitatio celebrata est Désfalvini in ecclesia parochiali.⁷⁵

Nulla difficultas inter Verbi Divini ministrum et ecclesiam.

Difficultas: A tiszteletes minister atyánkfiának törökbúza, fabéli restantiai, úgy a dominus ludimagisternek.

Deliberatum: A tiszteletes minister atyánkfiának sokféle restantiai[t], úgymint törökbúza, fabéli restantiajait igen kedvetlenül tapasztalta a Szent Visitatio, intimálja azért serio, hogy intra quindenam egyháziai uraimék [!] bészolgáltatassák sub poena constitutionis trium florenorum, ide értvén a dominus ludimagister bérít is, akinek több restantiai lévén.

1766

Anno 1766. die 12. Decembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Harangláb tempore Verbi Divini ministri reverendi ac clarissimi domini Demetrii Dálnoki, ludimagistro domino humanissimo Samuele Mihály, praesentibus ecclesiae membris nimirum curatore spectabilis domino Samuele Széki, aedili Daniele Orosz, caeterisque civibus, Samuele Felszegi, titulato Samuele Horvát, Johanne Kerekes.⁷⁶

Difficultates: Az eklézsianak pénze praetensioban vagyon. Gratia sit Deo, inter Verbi Divini ministrum et ecclesiam omnia salva sunt.

1768 ■ január

Anno 1768. die 20. Januarii visitatur ecclesia reformata Haranglábensis, pastore reverendo ac clarissimo domino Demetrio Dálnoki, ludimagistro humanissimo domino Samuele Mihály, curatore spectabili domino Samuele Széki, aedili Johanne Orosz, praesentibus aliis etiam ecclesiae membris ut pote Georgio Kotsis, Johanne Kerekes, Johanne Bukur et reliquis.⁷⁷

A tiszteletes minister, a mester és ecclesia jó békességben vagyon.

1768 ■ február

Visitationi ecclesiae reformatae Haranglábensi annectitur alia Visitatio anno 1768. die 5ª Februarii, praesentibus omnibus ecclesiae membris ut pote spectabili domino Ladislao Bágyoni, Samuele Széki, Stephano Horváth et reliquis omnibus.⁷⁸

Difficultas: Az ecclesia dolgára menni nem akarnak a hallgatók, panaszol a curator és az egyházfi.

⁷⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 86.

⁷⁶ Uo. 96.

⁷⁷ Uo. 116.

⁷⁸ Uo. 118.

Deliberatum: Lévén a szőkefalvi reformatata ecclesiában épen ilyen panasz, kötelezé azért a Szent Visitatio a nemes ecclesiat, hogy valamiképpen a szőkefalvi ecclesia egy forint vinculum alatt obligálta magát kézbeadással az ecclesia dolgában való engedelmességre, úgy a haranglábi nemes ecclesia is kötelezze magát. Kívánván azért ezen nemes ecclesia is a jó rendet megtartani, kézbeadással obligálák magokat minnyájan, hogy a Szőkefalván emanált deliberatumát a Szent Visitationak in omnibus punctis et clausulis az ott expressált vinculum alatt megtartya.

1770 ■ január

Anno 1770. die 8. Januarii visitatur ecclesia reformatata quae colligitur ex Verbo Dei in Harangláb, praesente ludimagistro Samuele Mihály, ecclesiae membris spectabili domino Ladislao Bágyoni, Stephano Horváth, Sigismundo, Samuele Vita, aliisque.⁷⁹

1770 ■ december

Continuatur Visitatio in ecclesia reformatata Haranglábensi anno 1770. 5^a Decembris tempore reverendi ac clarissimi domini Michaelis Benkő, ludimagistri humanissimi domini Samuelis Mihály, praesente curatore spectabili domino Samuele Széki et Johanne Vészi, aedili Johanne Simon et aliis plerisque ecclesiae membris.⁸⁰

Egyéb difficultas itt nem találtatott, hanem a mesteri ház rossz, a kertek is rosszak. Ebben deliberáltunk volna, de ígérék magokat, hogy valamint most a parochialis ház körül tisztességes munkát tessenek, úgy a mesteri házat is a jövő Visitatioig megigazíttják, melyet ha elmulatnának, a jövő Visitatio a büntetést el nem kerülík.

1772

Anno 1771. die 12. mensis Decembris visitatur ecclesia reformatata Haranglábensis, Verbi Divini ministro clarissimo ac doctissimo domino Michaelae Benkő, ludimagistro humanissimo domino Samuele Mihály, curatore spectabili domino Samuele Széki, vicecuratore Johanne Vészi, aedili Johanne Simon, praesentibus ecclesiae membris Johanne Vészi, Johanne Kerekes, Johanne Bukor, Georgio Fóris, Johanne Orosz etc.⁸¹

Difficultas: Feles restantiajok vagyon a tiszteletes ministereknek. [173.]

Deliberatum: Esmérjék szoros kötelességeknek a titulus curatorok és szentegyházi a tiszteletes ministereket illető, de restantiában lévő mindennemű béreket bészolgáltatni nyolcadnapok alatt, mert külömben a szent szolgálattól a tiszteletes ministerek vagy eltíltatnak, vagy pedig külső magistratus által desummáltatik.

⁷⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 141.

⁸⁰ Uo. 156.

⁸¹ Uo. 172–173.

1773

*Anno 1773. 30ma Januarii visitáltatott a haranglábi ecclesia tiszteletes Gombási István uram és oskolamester titulatus Mihály Sámuel uram idejekben, titulatus curator Széki Sámuel uram és Boér István, egyházi Fóris György, nemkülömben tekintetes Bágyoni László uram, Vita Sándor uram, Horvát Sámuel uram, úgy a közrenden lévő minden hallgatóknak jelenlétekben.*⁸²

[203.] Difficultas: Az ifjak tanulni nem akarnak, az úrvacsorára is elő nem mennek, mely nagy botrányozás mindenek előtt.

Deliberatum: Igen nagy hiba, sőt ugyan nagy véték, hogy ezen nemes ecclesiában az ifjak sem tanulni, sem pedig magok lelkek javára az Úr szentséges vacsorájával élni nem akarnak. Ebben pedig vétkesek az atyák is, akik ezen dologra nézve magok atyai kötelességeket elmulattták, nem intvén gyermekeiket, a gazdák pedig cselédjeiket ezen két szükséges dolognak követésére. Azért serio imponáltatik mind az atyáknak, mind a gazdáknak, hogy gyermekeiket és cselédjeiket a tanításra feljártassák, és az úrvacsorával való élésre kötelezzék, külömben ezen deliberatumunk által parancsoltatik a tiszteletes atyafinak, hogy az ilyen szófogadatlan ifjakat, ha haláluk történnék, el ne temesse, se pedig, ha házasságra adnák magokat, ne copulálja.

1774

*Anno 1774 visitata est ecclesia Haranglábiensis tempore reverendi domini Samuelis Zágoni, ludimagistri humanissimi domini Samuelis Mihály, curatoris Johannis Vészi, aedilis Georgii Simon, praesentibus titulado domino Alexandro Vita, Samuele Horvát, Josepho Debretzeni, Samuele Felszegi, Stephano Boér, Johanne Boér et aliis.*⁸³

1775

*Anno 1775. die 8va Februarii visitatur ecclesia reformata Haranglábiensis, pastore reverendo domino Samuele Zágoni, praesentibus ecclesiae curatore [...] et vicecuratore Johanne Vészi, aedili Georgio Simon, aliisque nempe Alexandro Vita, Samuele Horváth, Samuele Felszegi, Daniele Orosz, Joanne Orosz.*⁸⁵

Difficultas: A tiszteletes minister sokszori hosszas absentiával vádoltatik, egy alkalmatossággal két gyermekeket kellett volna megkeresztelni, de elmulatta, magának más faluba való utat és okot keresvén, elment. Annakutánna kényszerítették a szülék gyermekeiket Gálfalvára vitetni és ottan megkereszteltetni, porro immoralitatis arguitur, mellyre nézve tekintetes Vita Sándor uram nem megyen a templomba, míg ezek az őkegyelme felől való erkölcstelenségek follynak, amellyek nagy helyekre is penetráltak.

Deo sint laudes, ecclesiam inter et ludi moderatorem bene convenit.

Annexum memoria dignum: Midőn tiszteletes Zágoni Sámuel uram egy beteg asszonyembernek úrvacsorát adott volna, mindeneket kiküldött a házból, ilyen okát adván, hogy királly parancsolatja ez a norma.

⁸² KükEhmLvt prot. II/4. 202–203.

⁸³ Uo. 230.

⁸⁴ A gondnok nevét nem jegyezték fel.

⁸⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 250.

1776 ■ február

Anno 1776. die 3^{ia} Februarii visitatur ecclesia reformata Haranglábensis, Verbi Divini ministro vacante, ludimagistro humanissimo domino Samuele Mihály, praesentibus ecclesiae vicecuratore Johanne Vészzi, aedili Mose Bányai, titulado Stephano et Samuele Horváth, Georgio Fóris, Johanne Boér, Johanne Kerekes, Michaelae Szabó, Michaelae Bukur, aliisque ecclesiae praefatae membris.⁸⁶

Difficultas: Officium pastoratus vacat. Exinde anomalia in emphasi et in pluralitate.

Deliberatum [1.]: A nunc valameddig a szent eklézsiának rendszerént való papja nem leszen, addig senki a harang köteléhez nyúlni ne merészeljen.

Difficultas: A szép parochia és minden hozzávaló, csűr, istálló s egyéb pusztá.

Deliberatum [2.]: A parochialis funduson lévő minden romlásokért a Szent Visitatio az eklézsia bünteti 3 – három forintokig.

Inctus appellat eo, quo mos est et consuetudo.

Difficultas: Az eklézsia zselléri nem akarják a seniornak a taxat megadni a 36-dik constitutio szerént.

1776 ■ november

Anno 1776. 16ta Novembris visitata est ecclesia reformata Haranglábensis, pastore reverendo domino Josepho Fülel, ludimagistro humanissimo domino Samuele Mihály, curatore Johanne Vészzi, aedili Mose Bányai, praesentibus aliis ecclesiae membris spectabili domino Samuele Horváth, spectabili domino Samuele Belényesi, Johanne Boér, Stephano Szilágyi, Josepho Debreceeni, Georgio Fóris etc.⁸⁷

Deo sint laudes, nulla notabilis controversia parochum inter et ecclesiam.

Difficultas [1.]: Tekintetes Tamási Mihály uram a templomban magának és feleségének ülés-vagy székhelyet kíván.

Deliberatum: Minthogy az Isten őfelsége ezen haranglábi szent ecclesiat egy jó patronussal szaporította, tehát, hogy az ecclesia tagjai között minden ízetlenség tolláltassék, azért a méltóságos Supremum Consistoriumnak sok rendbéli parancsolattya szerint serio intimáltatik az ecclesianak, [301.] hogy senki különös just valamely székhöz magának ne tartson, hanem szabja és viselye ki ki magát a méltóságos Supremum Consistoriumnak parancsolatyához. (Istené az a ház, Istené a hely, jó szív buzgóság kell oda, nem elsőség, adjad szerelmes atyámfia a te szívedet az Istennek, a küszöbön buzgó imádkozó úgy meghallgattatik ott az irgalmas Istentől, mint az első.) Mindazonáltal tetszett a Szent Visitationak, hogy a tekintetes Tamási Mihály uram számára designálja azt a széket, mely vagyion a templomnak napnyugot felől való résziben elől a riszteletes papnak széke végiben. Az asszony pedig járjon abba a székbe, amely vagyion a templom ajta-

Úrasztali terítő részlete

⁸⁶ KükEhmlvt prot. II/4. 279.

⁸⁷ Uo. 300–301.

ján belől, bémenet jobbkéz felől, és ha tetszik az asszonynak, más székét is csináltathat e mostani helyett, vagy ennek helyébe a maga számára, akik pedig ez ideig abba a székbe jártanak, a kar alatt másfelől szabadon járjanak.

Difficultas [2.]: Az ecclesianak valami jova elveszendő állapotban van.

Deliberatum: Ennekelőtte való időben de anno et die protestatur, az ecclesia tagjai bizonyos számú bort conferáltak volt in adfuturum bonum ecclesiae, melyet ki is adtanak volt vagy kiosztottak volt az egyházfiak, hogy azután haszonnal bévegyék. Melyre nézve serio imponáltak a két új curator úrnak és adjunctussainak, hogy minél hamarébb ennek jó végére mennyenek, kikeressék, hitek szerint felszedjék és fructificáltassák az ecclesia hasznára sub poena prius 3 ~ trium ft., posterius cum duplo.

1778

Die 10^a Februarii [1778.] continuáltatott a Visitatio a haranglábi reformata eklézsia, tiszteletes Fülei József atyánkfia és Mihály Sámuel ökegyelmek idejekben, jelen lévén tekintetes Széki Sámuel curator uram, egyházfi Bányai Móses, az eklézsia tagjai közül Bojár István, Orosz Dániel, Orosz János és mások.⁸⁸

Dicséretesen viselték magokat mindenekbe a tiszteletes ministerek.

1779

27. Januarii [1779.] a haranglábi reformata ecclesiában continuáltatott a Visitatio tiszteletes Fülei József atyánkfia, oskolamester Mihály Sámuel ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Visitatio előtt főcurator tekintetes Széki Sámuel uram, szentegyházfi Bányai Móses, az ecclesia tagjai közül tekintetes Horváth István uram, Boér János, Bojár György.⁸⁹

Isten jóvoltából a tiszteletes atyafi ellen nincsen semmi panasz.

1780

Visitáltatott continuative die 5^a Martii [1780.] a haranglábi reformata eklézsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és Mihály Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt tekintetes Bágyoni László uram, tekintetes Széki Sámuel uram, egyházfi Simon György, az eklézsia közönséges tagjai közül titulus Horváth Gábor, Debretzeni József, Boér István, Boér János, Fóris György, titulus Belényesi Sámuel uram és mások szép számmal.⁹⁰

A tiszteletes atyafinak papi kötelessége ellen nincs semmi panasz.

Difficultas: Itt sem járnak az ifjak a templombéli tanításra, se pedig a gyermekek az oskolába. Deliberatum [1.]: Referálja magát itt is a Szent Visitatio az elébbeni deliberatumokra.

Difficultas: Néhai tekintetes Diószegi uram testált a haranglábi reformata ministerek számára esztendőnként 20 kalongya búzáat, míg reformata eklézsia léssen Haranglábban, de most ezen esz-

⁸⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 352.

⁸⁹ Uo. 363.

⁹⁰ Uo. 417–418.

tendőben titulus Kőkösi András uram, a Diószegi uram posteritassa, sőt a más esztendőben is négy-négy kalongyáját elvonta. Resolutio [2.]: Exportálja a Szent Visitatio, ahová illik. [418.]

Difficultas: Templomkerülők vadnak. Deliberatum [3.]: A Compilatus Articulus szerint ka-lodába veretessenek.

Difficultas: Romlások vadnak a mester kertje körül. Resolutio [4.]: Arra kötelezték magokat, hogy deszkakertet csináljanak.

Curator lett tekintetes Széki Sámuel uram, egyházfi Simon György. Vagyon a harangláb-i eklézsiának 144 magyar forintja.

1781

Visitáltatott continuative die 7^a Februarii [1781.] a harangláb-i reformata eklézsia tiszteletes Fülei József atyánkfia és Mihály Sámuel oskolamester ökegyelmek idejékbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt tekintetes Széki Sámuel curator uram, egyházfi Simon György, az eklézsia tagjai közül titulus Horváth Sámuel uram, titulus Belényesi Sámuel, titulus Felszegi Sámuel uram, Kerekes János, Fóris György, Szilágyi Mihály és mások.⁹¹

A tiszteletes atyáfinak szent hivatala ellen semmi panasz nincs.

Difficultas: A legények most sem járnak a templombéli tanításra, úgy a leányok is. Deliberatum [1.]: A curatornak és egyházfinak kötelessége leszen vigyázni reájok, és ha tovább is engedetlenkednek, a cinterem [475.] előtt veretessenek meg.

A mester ellen panasznak, hogy a gyermekeket nem tanítja semmiképpen, melyért az eklézsia kívánná mulctáztatni, hogy az iskola itt is felállhasson. Nem annyira a mester hibás, mint a hallgatók, akik gyermekeiket nem adták az iskolába, de még az is hiba, hogy a háza sem arra való, hogy ott taníthasson, classis is nincsen. Deliberatum [2.]: Classist csináltasson a szent eklézsia, és adja fel ki-kinek a maga gyermekét, mert különben egy-egy forintig büntetettnek az atyák.

Néhány tekintetes Siménfalvi Jánosné tekintetes Diósi Ágnes asszony meghalálkozásának alkalmatosságával adott által még akkor életben lévő kedves férjének tekintetes Siménfalvi János úrnak száz magyar forintokat oly véggel, hogy adná ki a harangláb-i reformata eklézsia számára ilyen formán, hogy azon száz magyar forint legyen mindenkor a tractualis senior inspectioja alatt, és maga a tiszteletes tractualis senior esztendőnként a legalis interessét adminisztrálja az eklézsiajának, mely fordíttassék mindenkor a templom építésére. Ki is adta tekintetes Siménfalvi János úr azon száz magyar forintokat anno 1779. die 24^a Octobris mostani tractualis senior Csávási Vass Lőrincz uram ökegyelmének.

Melynek legalis interessét mostan az egész eklézsia előtt adminisztrálta pro anno 1780 a tiszteletes tractualis senior tiszteletes Csávási Vass Lőrincz uram.

Számot adván tekintetes Széki Sámuel úr pro anno 1780 curator-i hivatalában kezén forgott pénzéről az eklézsiajának, semmi difficultasban nem maradt, melyre nézve absolváltatik is. Curator lett újra tekintetes Széki Sámuel uram, egyházfi Simon György.

⁹¹ KükEhmLvt prot. II/4. 474–475.

1782

Continuáltatott a Visitatio die 15^a Februarii [1782.] a haranglábi reformata eklézsiá[ban] Gálfalván tiszteletes Fülei Józsefatyánkfia és Mihály Sámuel ökegyelmek idejébe, jelen lévén a Szent Visitatio [előtt] a két tiszteletes minister és egyházfi Simon György.⁹²

A tiszteletes atyafinak szent hivatala s magaviselése ellen nincs panasz. Az ifjak, legények, leányok a templombéli tanításokon jól tanulnak. A mester ellen sincs semmi panasz.

A curator tekintetes Széki Sámuel uram és egyházfi Simon György megmaradt. Pro anno 1781 a tekintetes Siménfalviné asszonyom száz magyar forint[jának] béradta az interessét tiszteletes esperest Csávási Vass Lőrincz uram Gálfalván.

1783

Continuáltatott a Szent Visitatio 20^a Februarii [1783.] a haranglábi reformata eklézsiaiban tiszteletes Fülei Józsefatyánkfia és Mihály Sámuel oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitation tekintetes petki Széki Sámuel uram curator és Simon György egyházfi, az eklézsiaának nemes tagjai közül Belényesi Sámuel, Felszegi Sámuel, Horváth Sámuel, a közemberek közül pedig Föris György, Kerekes János, Boér János, mások is szép sereggel.⁹³

A tiszteletes atyafinak maga papi kötelessége s háza ellen is semmi legkissebb panassza sincs az eklézsiaának. Az oskolamester ellen pedig panaszzolják ugyan némelyek, hogy oskolát nem tart mester uram, azért, hogy ökegyelme csak kukukszóig tanítya, azután nem, de az eklézsia nagyobb része azt vallá, hogy az oskolamesterben nincsen e részben hiba, hanem inkább az eklézsiaában, s a gyermekeket nem adják fel, mely szerint a Szent Visitatio meg is parancsolá az eklézsiaának, hogy gyermekeiket taníttassák.

Difficultas: Mind a tiszteletes atyafi, mind az oskolamester ökegyelmek panaszzolják, hogy a bérekben igen sok restantia vagyon. Deliberatum [1.]: Parancsolja a Szent Visitatio, hogy az egyházfi nyolcadnapok alatt a tiszteletes atyafinak és oskolamesternek bérét beszolgáltatassák, mert azon idő eltelvén, az egyházfi marháját körteti el a Szent Visitatio és míg nem satisfaciál, el sem bocsáttya.

Difficultas: Vagynak templomkerülők ezen eklézsiaában, úgymint ifjú Orosz János és Orosz György. Deliberatum [2.]: Találkozáának olyanok, kik azt erősíték, hogy Orosz György minekutánna tiszteletes curator Széki Sámuel uram által megijesztetett, hogy megcsapattya, azolta csak megjelenik a templomban, de Orosz Jánost mint valósággal templomkerülőt úgy említik. Ezt azért rendes úttján meg fogja igazítani a Szent Visitatio.

Az eklézsia javacskáiban semmi kár nincsen. [560.] Interesse kiadott pénze vagyon az eklézsiaának 131 id est százharmincegy forintya. A számadás is jól véghezment.

A titulus curator uram és az egyházfi tovább is megmaradtanak. A kovácsnál házbére az eklézsiaának vagyon restantiában tizenégy forint, mellynek felvételének tovább való nem halasztását recommendálja a Szent Visitatio a tekintetes curator úrnak.

⁹² KükEhmLvt prot. II/4. 517.

⁹³ Uo. 559–560.

1784

Continuáltatott eodem die [23^a Februarii 1784.] a Szent Visitatio a haranglábi reformata ekkleziában tiszteletes Fülei József atyánkfia és Mihály Sámuel oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitation tekintetes Széki Sámuel uram curator, egyházfi pedig Simon György és Debretzeni József.⁹⁴

Ezen ekkleziának a tiszteletes atyafi szent hivatala folytatása, magaviselete és házanépe ellen semmi panassza nincsen. A tiszteletes atyafinak sincs az ekkleziá ellen. [39.]

Difficultas: Nevezetes romlások vagynak a parochialis és oskolaház körül, nevezetessen az utolsónak kéménnye szinte leomlik, úgy hogy a tüzelés sem bátorságos miatta. A curator és egyházfi ugyan parancsolnak aziránt, de az ekkleziabéliek nem engedelmeskednek. Deliberatum [1.]: Promoveálni fogja ezt a Szent Visitatio a közelebb következő Szent Partialis Synodus eleibe.

Curator s egyházfi megmaradtanak, hűtösnek tétetett Debreczeni József. A számadás véghezment. Pénzbéli fundussa van az ekkleziának 52 magyar forint és 72 dénár.

1786

Continuáltatott die eodem [18^a Februarii 1786.] a Szent Visitatio az haranglábi reformata ekkleziában tiszteletes Fülei József atyánkfia és Mihály Sámuel oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt tekintetes Széki Sámuel, Mihályz Ádám urak, Vita Sándor, Belényesi Sámuel, Fel-szei Sámuel urak, Boér János, Debretzeni József, Simon György egyházfi s mások is.⁹⁵

A tiszteletes atyafi ellen s hivatala ellen nincs az ekkleziának semmi panassza.

Difficultas: Noha az ifjak csak ketten vagy hárman taláztatnak, de azok is tanításra fennmaradni nem akarnak.

Deliberatum [1.]: Ha egynél több nem taláztatnék is, a tiszteletes atyafi azt tanítatni tartozik, de az is fennmaradni tartozik, melly szerint ha tovább is, akik taláztatnak, fennmaradni nem akarnak, panaszzoljon azok iránt a tiszteletes atyafi a titulus domesticus curator úrnak, hogy a tekintetes úr kötelessége szerint minden úton-módon azokat fennmarasztani igyekezze. Ha az is nem használ, panaszzoljon a tiszteletes esperes uramnak, ki is el fogja igazítani, sőt ha az is nem használna, az engedetleneknek se esketéseket, s történvén halálok, harangozást s tisztességes temetést is ne engedjen.

Difficultas: Vagynak templomkerülők, s olyak is, kik Úr vacsorájával igen ritkán élnek. Deliberatum [2.]: Mindazokat a Szent Visitatio az egyházfi által admoneáltattya, hogy az Úrnak házát szorgalmatosabban gyakorolják, az Úrnak szent vacsoráját meg ne vessék, mert különben az engedetlenek excommunicáztatnak.

A tiszteletes atyafinak sincs semmi panassza az ekkleziá ellen.

Difficultas: Panaszzolja a tiszteletes atyafi, hogy idejövetelekor több fábére volt, mint most, úgy hogy éppen ki nem érheti most a fájával. Deliberatum [3.]: Az egész ekkleziá is megegyezvén ebben, a Szent Visitatio is tőn ebben olyan rendelést, hogy ennekutánna a tiszteletes atyafinak húsz szekér fája, az oskolamesternek tizenkét szekér fa fizetése legyen, melly az ekkleziá erdejéből adattassék meg.

⁹⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 38–39.

⁹⁵ Uo. 78–80.

Difficultas: Jelenti tekintetes Siményfalvi Antal uram, hogy néhai édesanyja, tekintetes Siményfalvi Jánosné Diósi Ágnes asszony hagyott volt ezelőtt egynéhány esztendőkkel az haranglábi ekkleziának templom számára száz magyar forintokat a tiszteletes esperest dispositioja alá, mely pénznek interesse, ha szintén kevés ideig currált is, de már három esztendőktől fogva bé nem ment az ekkleziába, sőt a capitalist hová tette, nem tudja. Kéri azért a Szent Visitatiot ezen dolognak megigazítása iránt, végye a maga canalissára, melyet tiszteletes prosenior uram magára is vállalja.

Observatio: Tapasztalja a Szent Visitatio, hogy eddig az ekkleziabeliek az ekklezsia erdeit pusztították, mikor a tiszteletes ministereknek vittek is, magok mintegy csak résziben vitték, sőt a ministereknek udvarokról is fészenyélnek s több apróságnak a fát vitték, most azért a Szent Visitatio az eddig való sok praevericatiót elengedvén, megváltoztathatatlanul rendeli, hogy ennekutánna akárki is, csak egy darabocská fát merészel is onnan vágni, három forintig büntetessék, ez mellett a levágott fa is megbecsültessek, melyeket ezen rendelkezés ellen hibázó irremissibilier megfizesse.

Observatio: Panaszul adja fel tekintetes Széki Sámuel úr domesticus curator, ezelőtt vicecurator Debretzeni József ellen, hogy egykor erdőpásztor iránt szorgalmatoskodván írt Debretzeni József, az urat mocskos szókkal illette, hogy szart se parancsol stb. Ezekről azért kér a titulus domesticus curator úr satisfactiót, mivel ezt hiteles documentumokkal comprobála is. Erre Debretzeni József, noha megengedettett, hogy ellenkezőt bizonyítson, de semmit nem bizonyíthat, azért lett ebben ilyen

Deliberatum [4.]: Minthogy Debretzeni József az ellen, amivel titulus Széki Sámuel úrtól vádoltatik, semmit nem bizonyíthat, egyszersmind pedig Debretzeni Józsefnek vétke hibája, hogy az tisztelt domesticus curator urat mocskos szókkal illette, nyilván vagyon, azért a Szent Visitatio Debretzeni Józsefet a synodalis és consistorialis rendelkezések szerint megbüntethetné tizenkét magyar forintokig és ötven pénzéig, mindazáltal a nemes ekklezsia nagyobb részének intercessiojára a Szent Visitatio ezen büntetésnek nagyobb részét elengedi, bünteti csak három forintokig, emellett pedig, hogy a tiszteletes domesticus curator urat a Szent Visitatio előtt egész becsülettel megkövesse, megítélte.

1787

Eodem die [27^a Februarii 1787.] visitáltatott az haranglábi reformata ekklezsia, tiszteletes Intze Sámuel atyánkfia és Mihály Sámuel oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt tekintetes Széki Sámuel uram, Mihály Ádám úr, Belényesi Sámuel s mások is.⁹⁶

Nincsen az ekkleziának a papja ellen sem egy, sem más részben panassza. A tiszteletes atyafi sem panaszkodik az ekklezsia ellen. Az oskolamester ellen sincs panasz semmi részben, magának sincs panassza. Az ekklezsia benn lévő javaiban nincs semmi kár.

⁹⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 109.

1791

Ugyanazon napon [1791. április 4-dik napján] visitálatott az haranglábi reformata ekklezsia tiszteletes Tsanádi József atyánkfia és oskolamester Mihály Sámuel ökegyemlek idejekben, jelen voltak a Szent Vizsgáló Szék előtt tekintetes Széki Sámuel, Vita Sándor, Horváth Sámuel, Tamási János urak, Szilágyi István egyházfi, Kerekes János, Debretzeni József, Szilágyi Mihály s mások is.⁹⁷

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása s magaviselete is kedves az ekklezsia előtt. Ad 3.: Nincs semmi panasz a tiszteletes atyafitól is az ekklezsia ellen, de mégis: Difficultas: Szabó József nevű hallgató bért nem fizetett. Conclusum: A curator és egyházfi büntetésre méltók, hogy kötelességek szerint a bért bé nem hajtották. Nyolc napot enged azért a Szent Visitatio még az egyházfinak, azalatt tartsa kötelességének a restantiát behajtani. [264.]

Ad 4., 5.: Az oskolamester ellen sincs az ekklezsianak semmi panassza. Observatio: Az oskolában nincsen most egy tanuló gyermek is, azért mert, azmint mongyák, az ekklezsian igen kevés gyermek vagon. Mindazáltal hathatós intések után megparancsolták az oskolamesternek, hogy az öt esztendőskön felyül való gyermekeket írja catalogusba, és a tiszteletes esperest uramnak külgye kezébe.

Ad 6.: Botránkozató személyek nem találtnak. Ad 7.: Az ekklezsia javaiban kár az sok adósságok, restantiak. Observatio: 1. Az ekklezsia praetendálta sok restantiakkal adósnak lenni tekintetes Széki Sámuel uramat, mint eddig volt curatort, de a tekintetes úr demonstrálá az ekklezsianak a Szent Visitatio előtt, hogy semmivel nem adós. Hanem minthogy az ekklezsia egyik házában lakik az írt úrnak egy zsellére, tartozik ezután esztendőnként az ekklezsianak (míg az ekklezsianak is tetszik az úrnak engedni) fizetni egy-egy forintot. 2. Vagyon difficultas az ekklezsia erdeje felől. Praetendálja az ekklezsia, hogy tekintetes Széki uramnak nincs erdeje az ekklezsia erdeje mellett, maga pedig tekintetes Széki uram erősíti, hogy vagon. De hogy nincsen, a protocollum is bizonyítja. Ebben azért most többre nem mehetvén, több rossznak eltávoztatásáért változtaték a curatorság, és téteték curatorrá tekintetes Vita Sándor uram, ki-nek is recommendálták, hogy az erdőben való praevaricatorok, minthogy kikerestettek, intra octavum exequáltassanak. Ez szerint, minthogy az ekklezsia is most igen szép számmal gyűlt volt egybe, a controversiak, Istené légyen a dicsőség, most jó rendire eligazítottak.

1792

Április 15-dik napján visitálatott az haranglábi reformata ekklezsia tiszteletes Tsanádi József atyánkfia és Mihály Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Vita Sámuel uram curator, Horváth Sámuel, Felszegi Sámuel, Tamási Mihály urak, Főris György, Szekeres György s mások is.⁹⁸

Ad 1. et 2.: Semmi részben panasz nincs a tiszteletes atyafi ellen, sőt kedves az egész ekklezsia előtt. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak egyéb panassza hallgatói ellen nincsen, hanem: Difficultas: Sokan nem fizették meg a mustbért, azért hogy a régi mód szerint két sustákkal nem acceptálja a tiszteletes pap. Deliberatum: Tartozik minden ember úgy fizetni, amint jár a must váluján, különben erőszakkal is felvétették. [302.]

⁹⁷ KükEhmLvt prot. II/5. 263–264.

⁹⁸ Uo. 301–302.

Ad 4., 5.: Az iskolamester ellen panasz nincsen, hanem azt observálja a Szent Visitatio, hogy mégis nem adják fel az iskolába a gyermekeket. Emellett az iskolamester a tavalyi protokollált rendelést véghez nem vitte, mely szerint a most ismét megújítatik, s ha mégis elmulatya, büntetést várhat magára. Magának az iskolamesternek is vannak restantiai, melynek befizettetésére 15 nap engedtetett. Ha azalatt is be nem fizetik, írassa fel a neveket az egyházi, s vigye tiszteletes esperest uramhoz.

Ad 6.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Simon György, ki már két esztendőől fogva templomba nem ment, a tiszteletes papnak bért sem fizet, ki most jelen a faluban sincs, de hazajövéen, eligazíttatik ezen dolog.

Ad 7.: Az ekklézsia javaiban egyéb kár nincsen, hanem az, hogy titulus Széki úr, már esztendőől fogva nem curator, s noha honorifice is requiráltatott, de mégis az ekklézsia leveleit ki nem adta, hanem napról napra halogattya. Mely dolognak eligazítását a tiszteletes esperest úr a méltóságos inspector curator úrnak fogja recommendálni.

1793

Martius 14-dikén [1793.] visitáltatott az haranglábi reformatata ekklézsia tiszteletes Csanádi József atyánkfia és Mihály Sámuel iskolamester ökegyelmek idejékbenn, jelen lévén a Szent Visitatio előtt tekintetes vicecurator Felszegi Sámuel uram, Tamási Mihály uram, Szilágyi István, idősb Orosz János, Simon Mihály, Bokor Mihály, Zalog János, Orosz Márton stb.⁹⁹

Az 1., 2., 3-ra: Ezen ekklézsiában a tiszteletes pap ellen semmi részben panasz nincsen. A tiszteletes atyafinak sincs panassza hallgatói ellen. Difficultas: Vagynak ezen ekklézsiában felemás házasok, kik elsőeknek tartják az ekklézsiában magokat, de mégis ekklézsiai dolgokban segítséggel lenni nem akarnak. Conclusum: A Szent Visitatio bízza ezen dolgot a tekintetes domesticus curatorra, hogy azon házaknál adja fel tartozó köteleességeket.

Az 4., 5-re: Az iskolamester ellen nincs semmi panasz. Magának sincs az iskolamesternek semmi panassza.

Az 6-ra: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Simon György, ki templomot ma sem gyakorol. Az 7-re: Az ekklézsia javaiban kár, Istennek hála, nincsen.

1794

Martius 1-ső napján visitáltatott az haranglábi reformatata ekklézsia tiszteletes Tzanádi József atyánkfia és Mihály Sámuel iskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Szilágyi István egyházi.¹⁰⁰

Az 1., 2., 3.: A tiszteletes pap ellen nincs panasz, de a tiszteletes papnak panassza az, hogy bére nagy részént restantiában vagyon. Erről rendelé a Szent Visitatio, hogy két nyolcadnap alatt az egyházi behajtsa, mert ha nem, azután az egyházi maga fog megzalogoltatni.

A 4., 5.: Az iskolamester ellen sincs panasz. Magának panassza az, ami a tiszteletes papnak is.

Az 6.: Botránkoztató személyek nincsenek. Az 7.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen.

⁹⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 330.

¹⁰⁰ Uo. 358.

1795

Martius 18-dikán [1795.] megvizsgálták az haranglábi reformatata ekklezsia tiszteletes Tsanádi József atyánkfia és Mihály Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt tekintetes Felszezi Sámuel curator és Szilágyi István egyházfi.¹⁰¹

Az 1., 2-ra: A tiszteletes atyafi tehetségé szerint papi kötelességét véghezvitte. Magaviselete sem botránkoztató. Az 3-ra. Egyéb panassza nincs a tiszteletes atyafinak, hanem hogy vagynak feles restantiai, mellyről lön a Szent Vizsgáló Széknek az időhöz alkalmaztatott válassza. Az 4-re, 5-re: Az oskolamester ellen nincs panasz. Magának sincs semmi egyéb panassza, hanem azmi a tiszteletes papnak, tudniillik bére iránt. Erről is lön az a rendelés, amely fellyebb.

Az 6-dikra: Botránkoztató személyek nincsenek.

Az 7-dikre: Az ekklezsia javaiban ma is az a kár, hogy tekintetes Horváth Sámuel, az idősb ma is a 100 forintnak interessét nem praestálja, úgyhogy már circiter 176 magyar forintra me-nyen. Ebben kell a domesticus curatornak tiszteletes esperest urammal együtt igazítást tenni.

1796

Aprilisnak 4-dik napján [1796.] megvizsgáltatott az haranglábi reformatata ekklezsia tiszteletes Tsanádi József atyánkfia és Mihály Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt curator tekintetes Vita Sándor uram, tekintetes Felszezi Sámuel uram, Simon György, Debretzeni János, Szilágyi István egyházfi stb.¹⁰²

Az 1., 2.: A tiszteletes atyafi a maga egészségtelen állapottyához képest véghezvitte a maga papi hivatalát. A tiszteletes atyafinak pedig az ekklezsia ellen közönségesen nincs semmi panassza, hanem csak az, hogy egy különös személy tolvajnak mondotta. Melyre nézve azon személy hivattassék törvénybe, és az igazság világosságra jövé, illendőképpen büntetessék meg.

Az 3., 4-dikre: Az oskolamester ellen nincs semmi panasz egyik hivatal ellen is. Magának pedig az oskolamesternek az a panassza, hogy feles restantiaja vagyon. Melyre nézve az a végzés, hogy harmadnapok alatt úgy igazítsa az egyházfi a restantia felszedését, hogy a következő Partialison ne légyen panasz, mert különben maga tartozik megfizetni. [415.]

Az 5-dikre: Botránkoztató személyek nincsenek. Az 6-dikra: Az ekklezsianak sem külső, sem pedig belső javaiban kár nincsen, a számadás is véghezment.

1797

Martius 14-dikén [1797.] megvizsgálták az haranglábi reformatata ekklezsia, midőn a néhai tiszteletes pap halálával a papság vacantiában vala és Mihály Sámuel oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt [446.] titulus Vita Sándor uram curator, Felszezi Sámuel uram, Belényesi Sámuel, Debretzeni József, Szilágyi István egyházfi s mások is.¹⁰³

Az 1., 2., 3-ra: Semmi. A tiszteletes özvegy papnénak a bért becsülettel befizették.

¹⁰¹ KükEhmLvt prot. II/5. 389.

¹⁰² Uo. 414–415.

¹⁰³ Uo. 445–446.

A 4-re, 5-re: Az oskolamester ellen nincs semmi panasz, sem egy, sem más részben. De az oskolamesternek most is az a panassza, melly tavaly is volt, minthogy feles restantiai vannak, mellyről lőn az a végzés, hogy írja fel a restantiariusokat az oskolamester, és adja kezében tiszteletes esperes uramnak, s közel lévén, eligazítani el nem mulattya.

Az 6-ra: Botránkoztató személyek itt nincsenek.

Az 7-re: Az ekklezsia javaiban egyéb kár nincsen, hanem a néhai Simény Jánosné asszony 100 forint legatuma, melly már sok esztendőktől fogva ligaban hever. Ez is már most érdekével együtt, hogy felvétetessék, rendeltetett.

1798

Folytatott [!] a Szent Visitatio Haranglábban Februariusnak 12-dik napján [1798.] tiszteletes Simon Sámuel atyánkfia idejében (kevés napokkal ezelőtt meghalálozván az oskolamester), holott is a Vizsgálódó Szent Szék előtt megjelenének tekintetes Tamási Mihály és Belényesi Sigmond urak, egyházi Szilágyi István, Debretzeni József, Szilágyi Mihály, Orosz Márton, idősb Orosz János, Zalog János, Simon György s mások is.¹⁰⁴

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafi papi kötelességeiben híven eljár, egyszersmind magának is, feleségének is erkölcsök feddhetetlen.

A 3-kra: A tiszteletes atyafit hallgatói, hogy meg nem becsüljenék, arról semmi panasz nincs. Nehézség: A rendes időben a bért az hallgatók nem szolgáltatják bé, hanem [19.] vontatva, úgy hogy a tiszteletes pap (két hetet foglalván be magában bérbúzája bétakarításának ideje) nem szorgalmatoskodott, és valami esőző idő érte volna gabonáját, ami bégyűlt is volt, kárul vallotta volna. Panaszollya továbbá a tiszteletes atyafi azt is, hogy Bojér István, titulus Belényesi Sigmond és Vita Sándor úr is a tiszteletes papnak, mikor a maga idejében szántani kellett volna, nem adtanak ekét, melyből a következett, hogy 8 véka férő földben 3 vékánál többet nem vetethetett. Végzés: Menti magát ugyan azzal az egyházi, hogy a rendes időben kivetette a szántásra a bépanaszolt személyeket, de minthogy azokat, akiket illet, sem meg nem büntette, sem pedig a nemesekre nézve a maga idejében nem panaszolt a tiszteletes esperest úrnak, erre nézve az egyházi 3 forint büntetésre ítéltetik.

A 4-kre: A néhai oskolamesternek még sok restantiai vagynak. Végzés: Az egyházi rövid idő alatt a néhai oskolamester özvegyének hátramaradt bérét bizonyos kemény büntetés alatt bészolgáltatassa.

Nehézség: Panaszollya a tiszteletes atyafi azt is, hogy az hallgatók a temetésért semmit nem fizetnek, holott ezelőtt régebben a temetésnek bizonyos jutalma volt. Végzés: Végére jár a Szent Visitatio, mi volt a régiebb időkben a temetésért való stolare, és aszerint ítéletet fog szolgáltatni.

Az 5-kre: Botránkoztató személyek nincsenek.

Úrasztali terítő részlete

¹⁰⁴ KükEhmLvt prot. II/6. 18–19.

A 6-kra: Az ekklezsia jovaiban semmi kár a feladás szerént nincsen. A 7-kre: Inspector domesticus curatornak béeskettetett titulus Tamási Mihály úr, egyházfinak pedig Simon György.

1799

*Folytattuk a Szent Látogató Székeztést [1799.] Februarius 28^{dik} napján az haranglábi szent ekklezsiaiban tiszteletes Simon Sámuel atyánkfia, oskolamester Vásárhelyi Lajos idejekben, jelen voltak a Vizsgáló Szent Szék színén titulus curator Tamási Mihály, Vita Sándor, Belényesi Sámuel urak, Debretzeni József, Simon György egyházfi, Szilágyi István, Simon Mihály, Orosz János és mások is.*¹⁰⁵

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafi a maga szent hivatalában szorgalmatosan eljár, külső magaviselete is mind magának, mind feleségének kedves.

Az 3-kra: Az hallgatók a tiszteletes papot illendőképpen megbecsülik, hanem búzabérének bészolgáltatásában adja elő magát ilyen nehézség: A búzabért az ekklezsia tagjai még sokan nem szolgáltaták bé. Másik az, hogy a búzabért nem egyszermind egy nap, egymás után, hanem vontatva, két-három nap alatt hordják bé, mely mind igen unalmas, mind igen káros. Végzés: Parancsoltatik közönségesen az ekklezsianak, hogy a tiszteletes paphoz minden tekintetben hívebbek és jobbak legyenek, mint ezelőtt, mert félt, hogy papjoktól megfosztatnak.

A 4-kre: Az oskolamester ellen nem panaszol az ekklezsia. Az 5-kre: Oskolamester ökegyelmének is nincs panassza az hallgatók ellen.

A 6-kra: Némellyek az hallgatók közül a szent gyülekezetnek elhagyásával és az úri szent vacsorával való nem éléssel botránkoztatnak. Végzés: Admoneáltassanak a Szent Visitatio nevével azon templomkerülők és úrvacsorájával nem élők, hogy feladott vétkeknek véget vessenek, mert különben ha a megtérhetetlenségnek állapotjában halnak meg, számár temetések lesznek.

Az 6-kra [!]: Az ekklezsia jovaiban kár nem tapasztaltatik. Nehézség: Az ekklezsia jövedelméről és költségéről való számadás nincs készen. Végzés: A domesticus curator úr rövid idő alatt a ratiót elkészítvén és az ekklezsia előtt felolvastván, revisiora a tiszteletes notarius úrhoz elküldeni el ne mulassa.

1800

*Februariusnak 15^{dik} napján [1800.] visitáltuk az haranglábi ekklezsziát tiszteletes Simon Sámuel atyánkfia és oskolamester Dobolyi Lajos ökegyelmek idejekben, jelen voltak a Szent Visitation titulus Vita Sándor úr, titulus curator Tamási Mihály úr, titulus Belényesi Sámuel ökegyelme, egyházfi Simon György, Debretzeni József, Szilágyi István, id. Orosz János, Gáspár Imreh, Szilágyi Mihály, iffi. Orosz János és mások is feles számmal.*¹⁰⁶

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafi papi szent hivatalában szorgalmatosan eljár, magának és feleségének is erkölce a szent gyülekezet előtt nem botránkoztató.

A 3-kra: A tiszteletes atyafi is nem panaszol az hallgatók ellen. Nehézség: Vádoltatott a tiszteletes pap a tiszteletes esperest úr előtt, hogy az unitarius atyafiakat mocskos szókkal illette volna. Megjegyzés: Megkérdettvén az hallgatók, senki is a feladattatott váddal a tiszteletes atyafit ki

¹⁰⁵ KükEhmLvt prot. II/6. 53.

¹⁰⁶ KükEhmLvt prot. II/6. 81–82.

nem adta, egy emberen kívül, de ez unus testis nullus testis [82.] lévén, a tiszteletes pap teljeséggel nem convincáltathatik, és bűnösnek nem ítéltethetik.

A 4-kre: Panaszolya a tiszteletes atyafi, hogy az oskolamester a papi órákat panaszolva tölti, s nem akar a tiszteletes atyafi helyett szolgálni. Végzés: Intimáltatik oskolamester ökegyelmének, hogy mikor a tiszteletes pap itthon nincsen, minden panasz nélkül vigye véghez, nevezetesen az harmadik vasárnapon délután, mikor a tiszteletes atyafi a filialis ekklezsiába mégyen szolgálatra, annyival inkább, hogy ökegyelmének az harmadik vasárnapat Désfalván kellett tölteni.

Nehézség: Panaszolja a tiszteletes pap, úgy az oskolamester is, hogy a múlt esztendőben egyiknek sem vetettek egy szemet is, noha a tiszteletes papnak 12 vékát kellett volna vetni. Továbbá, hogy minden pusztulóba van, egybevetett vállokkal semmin nem igyekeznek. Végzés: A felsőségnek ezen hiba orvosoltatás végett feladatik.

Megjegyzés: Az ekklezsia erdejét pusztítják. Végzés: Az erdőpásztor vonattassék kérdőre, kik vágják az ekklezsia erdejét, és az erdő prédálói fejenként legalább három-három magyar forintig büntetessenek, efelett az erdőbeli kárt is refundálják.

Az 5-kre: Káromkodásával botránoztat Debretzeni János ifjú legény. Végzés: Most az egyszer a bépanaszolt személynek megenged a Szent Visitatio, noha keményen megbüntethetné, vagy a külső tiszt uraknak által írhatná. Ezután, ha teremtetéz, ekklezsiát kövessen.

A 6-kra: Az oskolamester egy darab kaszállójához méltóságos Földvári István úr praetensiot kezdett formálni, holott régtől fogva békességben bírta az oskolamester. Végzés: Az oskolamesternek kötelessége lészen a tiszteletes esperest úrhoz lemenni, és kivévén írásban a protocollumból, kik légyenek a szomszédjai? Mi légyen az határa? Kijáratni és visszafoglalni tartsák kötelességeknek az ekklezsia tagjai.

Nehézség: A papi ház szomszédságába vagyon egy pusztasessioja az ekklezsiának, melyről minden esztendőben minden törvény ellen arendat kell fizetni. Végzés: Ezen praejudiciumnak elhárítása végett conferálni kell a méltóságos curatoratussal.

HÉDERFÁJA

1648

*Visitatio Héderfáiensis in ministerio reverendi viri domini
Benedicti Besenyei, anno 1648. die 12. Decembris facta.¹*

Ember László falusi bíró, Magyar György egyházfiú, Cantor István, Balai György, Thordai Miklós, Szász János, Kovács Ferentz, jurati examinati.

1650 ■ február

*Visitatio Héderfáiensis facta 8. Februarii 1650. in ministerio Benedicti Besenyei,
visitatores in hoc negotio: clarissimus dominus senior Johannes Dadaí,
reverendus Matthaeus Czávási et Stephanus Gálfalui.²*

Filialis Mikefalva. Incolae illius Tamási György judex, Tamási Miklós aedilis, Dali Péter juratus civis, Fazakas György etc.

Templum számára vagyon pénz ft. 18. Noha ada ki is másnak benne, melynek befizetését vetette az jövő vasárnapra ~ ad 13. diem hujus mensis. Zab vagyon 28 véka.

Mivel az tavalyi Visitatiokor is demandáltuk volt, hogy az praedikátor istállóját az ő részekről meghéppítsék, de mindazáltal azzal nem gondolván, elhallgatták. Mostan immár duplicáltatik az poena, hogyha az jövő Visitatiokor úgy találtatik, és 12 forinttal büntettetnek.

Héderfáienses: Kántor István judex, Kovács János aedilis, Kántor János, Balás János, Szász János, Bordi Gergely caeterisque jurati cives etc.

Templum pénze vagyon mostan készpénz, kit megholvastunk is mostan, ft. 22 dr. 58. Restál adósságh Süteo Istvánnál ft. 3, Botos Mihálnál ft. 1, Székel Mihálnál ft. 3, Bordi Györgynél ft. 1, Kántor Jánosnál ft. 1. [19.] Szász Jánosnál dr. 50. Kovács Jánosnál, az múlt esztendei aedilisnél ft. 1 dr. 12, Szász Ferentznél dr. 27, Molnár Mártonnál ft. 5.

Nota bene: Szegedi[...] fosztogatásért, Thordai Istv[án], [...] tizenkét-két forinttal megbüntettek a tisztektől, és így az templomból kitiltva vannak.

1650 ■ november

*Visitatio Héderfáiensis facta 28. die Novembris anno 1650., [loci ministro] Petro Szeredai,
nunc denuo inchoatur visitatores in hoc opere: reverendus dominus senior
Johannes Dadaí, Mathhaeus Czávási et Benedictus Besenyei.³*

Cives hujus loci: Kántor István judex, Kántor János polgár, Kántor Mihály aedilis, Balaj Mihály, Balás János, Bordi Gergely, Szász János jurati etc.

¹ KükEhmLvt prot. II/1. 3.

² Uo. 18–19.

³ Uo. 25.

Ez mostani Visitationkban talátnak az tavalyi egyházfiak ft. 34 dr. 18, melyet adtunk az mostani aedilisnek kezébe, Kántor Istvánnak, P[...] Miklósnál restál ft. 3, Kántor Istvánnál ft. 2, Kántor Mihálnál ft. 4. Zálagra adtak ki dr. 60, Boros Mihálnak dr. 50.

1653

*Visitatio inchoata anno 1653. die 2. Januarii per clarissimum dominum seniore
Johannem Dadaí, Michaellem Albensis, Andream Illyefalvi.⁴*

Visitatio Héderfáiensis in ministerio reverendi viri domini Andrae Illyefalvi.

Süteó János falusbíró, Bordi Gergely egyházfiú, Balai György, Cantor István, Szász János, Cováts János, Cantor János jurati cives. Examinati, nihil fassi. Az templomot, építését a jövőendő tavaszon elkezdjék. Filialis Mikefalva: Osvát Mihály falusbíró, Fazékas György egyházfiú, Dali György cives jurati. Az kertet, melyben a méheket tarttyák a mikefalviak a jövőendő tavaszon megéppítték sub poena ft. 3. Vagyon pénzek a héderfáiaknak ft. 55. Melly pénzből adtak költsést (!) ezeknek: Cantor Jánosnak ft. 1, Molnár Mártonnak ft. 4, Balai Jánosnak ft. 4, Cováts Jánosnak ft. 2, Balai Andrásnak ft. 1. Mikefalván az egyháznak pénze vagyon ft. 11.

1654

Visitatio Héderfáiensis in anno 1654. 18. die Februarii in ministerio Andrae Illyefalvi.⁵

Kovácz János judex, Kovács Ferentz aedilis, Botos Mihály, Szász János, Bordi Gergely. Mikefalvienses: Osvát Márton judex, Dali Péter aedilis, Thamási Miklós cives.

Pastor accusatur choram visitatores: 1. Az mater ecclesiában elhadgya az rend szerint való szolgálatot, mind praedikálásban s mind az sacramentum osztogatásban, azmikor az mater ecclesiában kellett volna cselekedni, az alsóban vitte véghez. 2. Kiskarácson napján olly késsön harangozott hármát contiora, de nem praedikállott, hanem csak a Credot mondotta el az sietség miatt. 3. Sokszor részegen láttatott egyéb helyeken is, de főképpen az két udvarokban, az Bethlen uram udvarában mégh az nadrág is az inába esett. 4. Lélek mondással is az Balaj Georgy házánál. 5. Asszonyembereket tentált részegségében, nevezet szerint Szász Ferencznét, aki juramento deposito fateállya, hogy kényszerítette arra, hogy engedgyen neki. Másikat a Kolczárnit, harmadikat Nagy Andrásnit, negyediket a Kovács Ferencznit való asszont. [60.]

Mivel az dominus pastor egynéhány rendbeli terhes vétkekkel, de főképpen ez kettővel, tudniillik, Lélekkel való szitkozódással és asszonyemberességgel, egynéhányakat bünre kényszerítvén, azminémű vétkekkel vádoltatik az udvarhelyszéki ecclesiától is az Szent Generalis előtt (ugyan az miá is kellett onnan kijönni)⁶. Ez vétkekért őkegyelme deponáltatik usque ad Synodum Partialem. Az assessorságtól penigh penitus priváltatik az mi dioecesis[ünk]ben.

Partialisunkban remittálta az Szent Ecclesia őkegyelmének vét két 4. die Martii ea sub spe, hogy ennekutánna, ha afféle vétkekben vel in toto, vel in parte impingálna, megbizonyosodván a dolog egy, két vagy három tanók által, az fenn meghírt poenaba incurrállyon.

⁴ KükEhmLvt prot. II/1. 40.

⁵ Uo. 59–60.

⁶ A zárójelbe tett részt utólag kihúzták.

1655 ■ február

Visitatio Héderfáiensis facta anno 1655. die 15. Februarii in ministerio reverendi viri Petri Szeredai.⁷

Aedilis Balai János, Kántor János, Botos Mihály, Sebestyén Miklós, Bordi Gergely, Kovács Ferencz, Kántor Mihály cives. Nihil mali fassi de pastore.

Committáltunk nékiek, hogy a jövő nyáron megépítsék az haranglábat.

Az kulcsár feleségestül arceáltattak a templomtól, mivel három holnapra lött gyermekek. Ecclesiat kell követnie. Egy megcsapott leány is úgy itt vagyon. Torda Miklós is ugyanitt kitiltva vagyon.

1655 ■ november

Visitatio Héderfáiensis facta 17. die Novembris anno 1655, cooperatores clarissimi domini senioris Matthaeus Tsávási et Andrea Zágoni, pastor Királyfalviensis.⁸

Székely Mihály judex villicus, Szász János aedilis, Kántor János, Sebestyén Miklós, Bordi Gergely, Balaj Geörgy, Kovács János jurati. Mikefalviak: Fazakas Georgy judex, Osváth Mihály aedilis, Dali Geörgy, Tamási János, Orbán Mihály jurati etc.

Az parochialis környül való kertek elsenyvedtek, mostan demandáltuk, hogy az jövő Szent Georgy napjáigh meghéppítsék sub poena ft. 12. Kézpénzek vagyon a falunál, öszve tartozzanak gyűjteni. Kezeknél vagyon ft. 9.

1676

Proventus et bona ecclesiae Héderfáiensis et filialis eius Mikefalviensis.⁹

Ex aula depromebatur pastori: 1. Dolium quadragenarum vini. 2. Gelimae 40 tritici. 3. Porcus saginatus. 4. Par casei, totidem agnellorum. 5. Duae mensurae butyri, totidem mellis. 6. Parata pecunia ft. 10.

Pagus Héderfáia solvit pastori: 1. Tres tritici gelimas. 2. Gelimam avenae. 3. Denarios octo. 4. Plastrum lignorum 1.

Bona parochialia: 1. Pratum, quod Mikefalvienses defalcant Héderfáienses autem convehunt et iidem introducunt, in pastoris aream. 2. Est etiam pratulum quoddam, cuius vicinus ager domini terestris etc. Nota bene: Anno 1668. die 13. Januarii néhai boldog emlékezetű Matskási Mihály uram adott a parochiahoz Héderfáján egy darab földet, mely szélességére nyolc lépés, üdvözült Dada János uram esperestségében ez okon, hogy az prédikátor, tiszteletes Dálnoki Bálint uram megmaradgyon, mely helynek a határában úgy, mint azelőtt volt, építetett parochialis házat tekintetes Fekete Anna, tiszteletes Szentgyörgyi György uram ott való prédikátorságában. [22.]

Bona ecclesiastica: 1. Poculum argenteum. 2. Cantarus stanneus. 2. Crater exiguae quantitatis. 3. Discus stanneus. 4. Mappa. 5. Duo sindea.¹⁰ *Sudaria, unum persico turcicum sericum.* 6. Mensale ex panno. 7. Tapes persicus. 8. 3 sudarium a generosa domina Anna Fekete, consorte gene-

⁷ KükEhmLvt prot. II/1. 67.

⁸ Uo. 70.

⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 21–22.

¹⁰ Kihúzza.

rosi domini Johannis Daczó collatum auro affabre acupictum. (2) *Aranyfonallal, selyemmel varrott keszkenő.* (3) *Selyem materiából való keszkenő.* (4) *Egy szép kendő, aranyfonalas és selyemmel varrott, Pusztai Györgyné asszonyom adta.*

Pagus Mikefalva ecclesia filialis similiter matris ecclesiae pastori salarium solvit.

Ex aula generosi domini Bagothai solvebatur: 1. Triticum gelimae 20. 2. Foeni 6 curruum. 3. Duae butyri et mellis mensurae. 4. Agnelli duo.

Bona ecclesiastica: 1. Campanula. 2. Mappae sindoneae tres pulcherrima, mensae coenae dominicae destinatum affabre acupictum. 3. Pulpito adiacens sudarium lineum. 4. Tapetum sicutum suggesto affixum. *Periit.* 5. Cantarus stanneus mensurae dimidia. 6. Ager unus cui vicini sunt, hinc quidem ager egregii domini Stephani Borbély illinc autem ager Petri Literati. 7. Tapes turcicus. 8. Cantarus stanneus alter a generoso domino Nicholao Erdélyi ecclesiae destinatus et oblatus. 9. Pocula duo argentea et tertium stanneum. 10. Disci tres stannei. 11. Lintea duo. 12. Mappa una a generosa domina Anna Fekete donata acupicta ex flavo serico eo albo.

1680

Visitatio facta 1680. die 22. Februarii Héderfáini in ministerio reverendi domini Nicholai Erdödi, praesentibus civibus fere omnibus.¹¹

Ubi respectu templi et domus parochialis multa inconvenientia sunt perspecta.

Deliberatum: [I.] Az ecclesiahöz tartozó pénzadósságot, a jövő virágvasárnapi vásárhelyi sokadalomból haza jöven, mindjárt felszedgyék egymáson sub poena ft. 12., mely ha nem lenne, lehetetlenség, hogy tőle büntetés nélkül maradjanak, tiszteletes SzentGyörgyi uramtól kihozván arról való jegyzést. II. Az egyházfinak a vakmerő embernek megbüntetésében annyi ereje vagyon, mint a falusbírónak, még nagyobb respectu juris divini. III. A templom és a praedicatorház körül való kerteket két hetek alatt jól felépítsék sub poena ft. 12.

A héderfáji templom

¹¹ KükEhmLvt prot. I/2. 84.

1683 ■ január

*Visitatio facta die 9. Januarii [1683.] Héderfáini in ministerio reverendi domini Matthiae Rudnai.*¹²

1683 ■ december

*Visitatio facta 1683. die 8. [Decembris] Héderfáini in ministerio
reverendi domini Matthiae Rudnai.*¹³

Praesentibus Michaelé Bulát, Gregorio Bordi, Johanne Kováciz.

1685

*Anno 1685. die 27. Januarii Visitatio facta Héderfáini in ministerio
reverendi domini Matthiae Rudnai.*¹⁴

Judex Szász Mihály, aedilis Bordi Gergely, jurati Bordi Miklós, Sebestyén István, Balyi György.

Az ecclesia pénze, jövedelme, ami volna, az mind elveszett, harmadidei s tavalyi bor is, mellyet ecclesia számára kiárultak, egészen odavagyon. Minekokáért imponálók nékiek, hogy a jövedő Partialisig egymás között végére mennyenek, kinek-kinek mennyi vagyon, és az adósokat kezesség alá vessék, alias citáltatni fognak a Partialisra.

1689

*Visitatio facta Héderfáini 1689. die 15. Januarii in ministerio reverendi domini Michaelis Hadadi,
civibus praesentibus Joanne Bali, Stephano Sebestjén, Nicholao Bordi, Joanne Bordi,
Stephano Cantor, Paulo Sütő, Georgio Székely et Stephano Székely.*¹⁵

Egynéhány hordó borokat adtanak ki, talán 12 kettőköt is tavaly [155.] és azelőtt, mellyekről számot vesznek nemsokára egymástól. A régi adósság felől pedig írtunk tiszteletes Dálnoki István uramnak, hogy per seriam inquisitionem keresse ki őkegyelme másod- vagy harmadmagával.

1693

*Visitatio facta Héderfáini anno 1693. die 10. Januarii, praesente reverendo domino ministro
Stephano Dálnoki, adstantibus civibus Stephano Szász, Johanne Kováciz, Georgio Szabó,
Gregorio Bordi.*¹⁶

Qui pastorem commendatum habuerunt quidem, ut etiam erat de re quadam reprehendendum. Impositum etiam ut aedituo ecclesiae serio curent et campanarum stilobatas modificat, fulcimentis fulciant.

¹² KükEhmLvt prot. I/2. 105.

¹³ Uo. 112.

¹⁴ Uo. 129.

¹⁵ Uo. 154.

¹⁶ Uo. 175.

1695

*Visitatio facta Héderfáini [November 1695] in ministerio reverendi viri Matthiae Rudnai coram civibus 1. Stephano Szász, 2. Nicolao Bordi, Gregorio Bordi, 3. Johanne Thamási et caeteri incolae.*¹⁷

Deliberatum super et de causa Stephani Szász contra uxorem suam Elisabetham Szakác: Mivel Szász István hites feleségének, Szakác Katának megbizonyítá a Szent Szék [előtt] nyilvánvaló megfattyazását, tőlle sokszor hitetlenül [el]hagyását, azért tetszett az istenes törvénynek, hogy Szász István divortióltatik hitetlen parázna feleségétől, Szakác Katától, és ad secunda vota transmittáltatik. Szakác Kata pedig, mint hitetlen, fattyavetett parázna, ligaban hagyatik, és magistratus kezében adjudicáltatik.

Deliberatum super et de causa Eli[sabethae] Székel contra maritum suum, Georgium Kántor: Mivel [Székel] Ersók sok hittel kiadott erős bizonyságokkal megbizo[nyította] az Szent Szék előtt hites urának, Kántor Georgynek nyilvánvaló paráznaságát és hitetlenül való tőlle elfutását, [...] való fenyegetőzését, Isten ellen való, halált [...] [209.] [tets]zett az törvénynek, hogy Székelj Ersók divortióltatik parázna hites urától, Kántor Geörgytől, és ad secunda vota transmittáltatik. Kántor Georgy pediglen, mint hitetlen parázna, ligaban vettetik, az magistratus kezében ítéltetik.

Az Sütő Pál uram leányának pedig dolgát az tiszt uraimék vegyék istenes igazításba.

Deliberatum: Mivel Székely Geörgy az szent házasságnak rendit Magiari Annókkal való mátkaságában repudiálta, és minden igaz ok nélkül megmocskolta, azért tetszett az istenes törvénynek az Szent Szék színen, hogy Székelj Georgy kövesse meg Magiari Annókot, és az mátkaságnak terhit letévén, azon kívül az mátkaságnak megmocskolásáért is büntetésben maragyon.

1697

*Anno 1697. die 6. Februarii Visitatio facta Héderfáini in ministerio reverendi domini Matthaei Radnai, praesentibus civibus Stephano Szász, Nicolao Bordi, Michaele Bordi, Gregorio Bordi, Johanne Kovács et caeteri cives.*¹⁸

Examinatis nihil retullerunt mali de ministro, sed satis bene recommendaverunt bona conscientia.

1699

*Visitatio facta Héderfáini in ministerio reverendi viri domini Sigismundi Solymosi anno 1699. die 6. Februarii, praesentibus civibus: 1. Michaele Besenyei, 2. Michaele Bordi, 3. Johanne Bordi, 4. Paulo Sütő, 5. Johanne Bali, 6. Georgio Bali, 7. Stephano Sütő, 8. Gregorio Bordi, 9. Martino Osvát, 10. Nicolao Bartalyus et caeteri auditores.*¹⁹

Minister bene recommendatur.

Deliberatum: Mivel ennekelőtte nem volt a héderfái ecclesiában az bevétettetve, hogy valaki el nem megyen a megye dolgára, megbüntettessék, azért végeztük mi visitorok az ecclesianak

¹⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 208–209.

¹⁸ Uo. 243.

¹⁹ Uo. 277–278.

megegyezéséből, hogy olyan vakmerő ember megbüntettessék egy forinttal toties quoties, ha vakmerőlködik.

Azt is imponáltuk, hogy a parochia körül való kerteket megépítsék, mert haki meg nem építi, s úgy találtaik csínyálatlan, az olyan engedetlen az megye bírságával három forintig a visitator atyánkfiaitól megbüntettetik, absque misericordia.

A kápolnai szénafüben való kaszálót is, hogy megirtsák a héderfái és mikesfalvi hallgatók és határát is bizonyos meghatározással kijárván, tegyenek neki bizonyos határt, erős tilalom alatt végeztük.

Causa nobilis Lazari Tankó de Bonyha uti Actoris contra et adversus nobilem foeminam Elisabetham Jármí olim consortem suam, nunc vero in causa divortii constitutam veluti Inctam. Pro Actore procurator Martinus Boér. Pro Incta vero.

Ezért kellett az megnevezett Inctat in jus adtrahálnom és megszólítanom, hogy in anno 1698 circa diem Martini, nem emlékezvén meg jelen házasságbeli szent szövetségéről, engemet hitetlenül elhagyott, noha voltanak benne olyan defectusok, melyek miá a szent házasságnak végét nem consequálhattam, tudniillik: 1. Perpetua sterilitas, 2. Ad concubitum inhabilitas, 3. Ex eo consecuto aegritudo, mégis én azokat az defectusokat nem nézvén, magam mellett tartottam volna, várván Istentől. [278.] Mivel azért engemet hitetlenül elhagyott, kívánom si juris, ezeket doceálván, hogy az Inctától divortióltassam, et ad secunda vota transmittáltassam. Caetera verbis.

Deliberatum: Az Actornak relatoriaját megolvassván, hozzá most nem nyúlhatunk, mivel az Incta jelen nincsen, hanem a legközelebbik Partialisra legyen jelen mindenik fél, és akkoron dolgozok eligazítatik.

1700

Anno 1700. die 25. Januarii Visitatio facta Héderfáini in ministerio reverendi viri domini Sigismundi Solymosi, praesentibus auditoribus 1. Paulo Sütő, 2. Stephano Szász, 3. Michaele Bordi, 4. Nicolao et Gregorio Bordi, 6. Johanne et Georgio Bali.²⁰

Deliberatum: Mivel a parochialis ház körül semmi jó kertek nincsenek, és a háznak is fedés kell, azért imponáltuk az egész ecclesianak, hogy mihelt az üdő kinyilatkozik, mingyárt megépítsék, ha nem cselekeszik, brachium erejével megbüntettettyük ft. 12.

Az ecclesia adósságáról való leveleket elvitte tiszteletes Hadadi Mihály uram, azért is kívánnya a héderfájai ecclesia, hogy őkegyelme adgya kezéhez az ecclesianak, had tudhassa az ecclesia, kik legyenek adósság ecclesia számára.

1701

Visitatio facta Héderfáini anno 1701. 1. Februarii in ministerio reverendi viri domini Sigismundi Solymosi, praesentibus auditoribus aedili Gregorio Bordi, iudice Nicolao Bordi, Johanne Bordi, Paulo Sütő, Johanne Kovács etc.²¹

Minister cum suis optime est commendatus ab omnibus auditoribus.

²⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 289.

²¹ Uo. 328–329.

Az ecclesianak adósságban vagyon ki pénze bizonyos embereknel ft. 16,22, mely adósságért a közelebbik esztendő szüretkor minnyájan mustot ígérének, amint kvietállyák adósságban.

Deliberatum: Minthogy a parochia igen alacsony, vizes helyen vagyon, végzettük sub poena ft. 12, hogy asztaglábat tisztességest csinállyanak, hasonlóképpen a mikefálviak is egy asztag alatt lévő lábakat. Item, minthogy mindenütt ususban ment volt, hogy az egyházfiakat ne becsüllyék, szavakat ne fogadgyák, végzettük, hogy vala[k]i az egyházfival embertelenkedik, szavát nem fogadgya, három forintokkal sine misericordia megbüntetődgyék.

A mikefálviaknak imponáltuk, hogy ebben az esztendőben a parochus csúrit megcsinállyák sub poena ft. 12. [329.]

Akiknek kerteknek nem sok héja van, kevés munkával felépíthetik, végzettük, hogy három napok alatt felállítsák s újítsák sub poena ft. 3.

1702

*Visitatio facta Héderfájini anno 1702. 1. Februarii in ministerio reverendi viri Sigismundi Solymosi, praesentibus his hominibus Paulo Sütő, Nicolao Bordi, Gregorio et Johanne Bordi etc.*²²

Minister ab omnibus auditoribus est commendatus.

Deliberatum [1.]: Amelly emberek a ministernek adóssak és megh nem fizettek ígéretek szerént, edgyezzenek meg, fizessenek meg, mert másként megbüntettének [!] minden kedvezés nélkül. A mikefálviak a tavalyi deliberatum szerént az asztaglábokokat megcsinállyák, mert többé büntetés nélkül nem maradnak, ha most elengedtük is.

Deliberatum [2.]: Enyedi János a feleségére vallattasson, Partialisban hozza elő igyét, ott istenes ítéletet veszen.

Templombelső a szószékkel és az orgonakarzattal

²² KükEhmLvt prot. I/2. 354.

1703

*Anno 1703. die 6. Martii Visitatio facta Héderfájini, praesente aedili Michaelae Thordai, aliisque civibus ejusdem ecclesiae integerrimis Georgio Szabó, Gregorio Bordi, Stephano Székely.*²³

Parochus ibidem bene commendatus, facultas ipsis concessa et praescripta ut aedificent aliquod habitaculum scholae rectori, et quo citius dabitur illis rector scholae modo ipsi sufficiat salarium.

1711

*Visitatio facta Héderfájini anno 1711. die 11. Martii, praesentibus Michaelae Sebestyén aedili, Martino Szász iudice pagi, Georgio Szabó, Gregorio Bordi etc. tempore Clementis Pákai rectore ecclesiae, qui recommendatur.*²⁴

Deliberatum [1.]: Széplaki iffjú Magyar Mártonnak feleségével, balavásári Csiki Ersókkal való actiojokat s relatoriajokat meghallgatván és jól megruminálván, a Szent Visitatio a divor-tiumra semmi méltó okot nem talált, még csak a legkisebbet is. Azért balavásári Csiki Ersókot férjének, széplaki iffjú Magyar Mártonnak readjudicállja. Mindazáltal Csiki Ersóknak férjéhez, iffjú Magyar Mártonhoz való redeálása impediáltatik, míg férjén, iffjú Magyar Mártonon tett méltatlan mocskokért nem deponál ft. 3. [428.]

Deliberatum [2.]: Minthogy Bánfi Éva asszony férjét, marosszéki ákosfalvi Németi György uramat hitetlenül elhagyta, alkalmas időktől fogva mostan itt, Héderfáján levő Visitationk-ban éléhívatván és examinálván, semmi méltó okát desertiojának nem adhatta. Mellyre nézve intettük istenesen, redeálljon férje mellé, de egészen csak contumatiara veté magát előttünk, rút bectelen szókkal illetvén férjét. Azért férje mellé readjudicáltuk, s kezibe is adtuk Németi uramnak, ki is kezén fogván előttünk Bánfi Éva asszonyt, rút alkalmatlan dolgot követe el férjével, mellyre nézve Németi uram is megúnván a vele való mocskolódást, elereszté. Azért a Sz[ent] Generalisnak 1667. esztendőbeli deliberatuma szerint, mint afféle contumax, redeálni nem akaró fél, az ecclesiából kirekesztetik, és magistratus kezében adjudicáltatik. Exhibitur per me Samuelem Verestói pro tempore substitutum notarium mp.

1712

*1712. 19. Februarii Visitatio in Héderfája per reverendos viros, reverendum dominum seniore Step-hanum Gönczi et reverendum dominum Samuelem Verestói. Examinati: clarissimus reverendus dominus Johannes Bikfalvi pro tempore minister et rector Clemens Pákai, cives ecclesiae: Georgius Székely aedilis, Georgius Szabó, Gregorius Bordi, Johannes Bordi.*²⁵

I. Pastor et rector sunt bene recommendati ab ecclesia, et ecclesia bene commendatur a cla-rissimo domino parocho et rectore.

²³ KükEhmLvt prot. I/2. 382.

²⁴ Uo. 427–428.

²⁵ Uo. 448–449.

II. Bona ecclesiae 1. Tötöri János testált az ecclesianak búzát metr. 10, de obscurumban van. Deliberatum: Keresse ki az ecclesia, el se mulassa. [449.] 2. Korcsomárlás volt azelőtt, de régen elveszett. Deliberatum: Felállítottassék és continuáltassék. 2. Pénz nélkül van az ecclesia. 3. Búza-
vetés, noha eddig nem volt, de most imponáltatik, hogy azt is felvegyék, és idején vessenek. 4. Sütő Pál feleségével és fiával, Miklóssal edgyütt testáltak ecclesia számára ft. 25 templom építé-
sére, mely pénz ki van adva Dányánban, levél fog rólla lenni tiszteletes Korodi uram kezében. Deliberatum: Nagy szorgalmatossággal ki kell keresni, még a testálók is élnek. Vide infra p. 514.

Mikefalviak is itt jelen voltak. Bene recommendati in utrinque partem. 1. Parancsoltatik, hogy a templom kerítését megépítsék. 2. Amely ötven véka búzája az ecclesianak Besenyőben ki van adva, és ott a faluban is metr. 40, parancsoltatik, hogy interessével edgyütt felszedgyék.

1713

*Visitatio in reformata ecclesia Héderfáiensi 1713. 7. Februarii in praesentia parochi reverendi domini Johannis Bikfalvi, rectoris Michaelis Tóttfalusi, edilis Michaelis Szász, ezek mellett Bordi Gergely, Sütő Pál, Bali János, Bali György, Sebestyén Mihály jurati, examinati.*²⁶

De paracho: Capita biblica non legit.

De plebe: Tisztátalan, káronkodó. Deliberatum: Excommunicatur. Káromkodók: Kántor Minya, Bordi Mihály fia Mihók, Bordi Gergely fia Mihók, Szász Pista, Székely Pista, öreg Szabó György, Sütő Pál fia Miklós. Ecclesiakövetetlen Dienes István. Deliberatum: Admittáltatik egyszeri felállással.

De rectore: Non docet, nil praeter ea.

Parochus admonitus: A hallgatókat nem vádolja. Mester fizetésében hátra van. Bali György közkertéről kárt vallott a praedikátor.

Deliberatum [1.]: A káronkodó personak mind heten kalodában tétessenek, azután az apraja megvesszőztessék, a nagya ecclesiat kövessen.

Deliberatum [2.]: A Bali György közkertén való részért esett bírságnak felét fizesse az ecclesia, más felét Bali György.

Deliberatum [3.]: A Sütő Páltól Dányánban a héderfái ecclesia számára conferált adósságnak felszedésében az ecclesia szorgalmatoskodgyék (ut moniti p. 449.) sub poena ft. 12, tisztekkel megkeressék, jövő Visitatoria felszedgyék.

Deliberatum [4.]: A praedicatornak és mesternek fizetését be nem szolgáltatatták, a templom ajtaja nyitva áll. Korcsomárlásról praedicator előtt számot nem adtak. A dányáni adósságnak felszedésében semmit nem fáradoztak, azért a tavalyi egyházfi büntettetik ft. 3. Solvit ft. 1. [524.]

Causa uxoris Georgii Szász de Gógánvárallya, Catharinae Albert, in Sancta Visitazione accusatae alicujus suspicionis et ad se purgandam tunc exmissae.

Deliberatum [5.]: Mivelhogy Szász Györgynek mind maga vallástételiből s mind más bizonyságoktól megmondattott, egynéhány tilalmas dolgokat jelentő circumstantiákból kilátszik, hogy őneki, tudniillik Szász Györgynek volt olyan társalkodása ugyanott Gógánvárallyán commoráló Mihály mester nevű csizmadiaival, amely illetlen és botránkoztató volt. Tetszett azért az Szent Consistoriumnak, hogy mind a kettő excommunicáltassék, és ecclesiat kövessenek.

²⁶ KükEhmLvt prot. I/2. 523–525.

Causa Borbarae Volkány de Gógánvárallya, in Sancta Visitatione accusata et ad se purgandam exmissae. Mivelhogy Volkány Boriczának látszik holmi rendeletlen és magát gyanóságban ejtő cselekedeti, amelyért ecclesiakövetésre ítélnék, akarván mindazáltal tisztességére vigyázni, tetszett, hogy mind Boricza s mind a magát hozzá adó feleséges ember, Albert Gyurka igen keményen megfeddettessenek, mind a ketten tiltatnak, hogy egymással ne társalkodgyanak. A leány egy forintot, a férfi pedig 2 forintot letegyen, mivelhogy a leánynak tisztessége után inceselkedett. [525.]

Causa conjugis Johannis Szakács, Catharinae Bali de Bonyha, accusata impurae conversationis cum Mathiae Gábor. Deliberatum: Szakács Jánosnak káronkodását senki nem vallja, azért absolváltatik az ecclesiakövetés alól. A feleségnek is olyan botránkozató társalkodását Gábor Mátyással nem vallják, azért az is az excommunicatio alól felszabadol. Imponáltatik mindazáltal, hogy igen erőssen őrizze magát attól az rossz hírű legénytől, különben beesik a régi deliberatumban p. 455.

1714

*Az héderfái reformata ekklézsia jovai.*²⁷

Prédikátor fizetése: A patronusoktól és nemesektől változó és szabadságokban álló. A kösség közül pedig minden házas ember három-három kalangya búzát, edgy-edgy kalangya zabot ad. Mustot is jó akarattyókból edgy-edgy vedret ígérnek. Pénzt dr. 8. Fát edgy-edgy szekérrel. *Ha ki fát nem hozhatna, nem lévén marhája, dr. 24.* Házások esketéséért ft. 1. Halott praedicatioért ft. 1. Keresztelésért tyúk s kenyér. Amelly réttyét a praedicatornak a mikesfalviak lekaszállják, azt a héderfáiak felgyűjtik s hazahozzák. Örökséget bíró majorkodó ifjú legények, özvegyek, zselérek félbért adnak. Fonásokkal élő özvegyek három-három sing vásznat adnak.

Mesternek a praedicatoréből jár búza gel. 1, pénz dr. 8, fát három ember egy szekérrel. Egy kenyér s egy csirke. Temetésért dr. 12.

Praedicatori örökség: Vagyon edgy kaszálórét a kápolnai határszélben a Csere alatt, amelynek napkelet felől való szomszédgya az urak szénafüve. Item 1 szántó föld az Kis völgyben, 3 vékás. *Más szántó föld a fulun alól országúttya mellett, egyfelől az országúttya, másfelől az úr, Bethlen Sámuel uram réttye.*

Ekklézsia jovai: Harangok nr. 2. Edgyik nagyobb, a másik kisebb.

Úr vacsorájához való edények: Edgy ezüst, kívül-belől aranyas lábos pohár, ejtelesnél kisebb. Ónnkanna. Ónntálacska. Ónntánnyer. *Egy ezüstitányér, tekintetes iktári Bethlen Sámuelné asszonyom ajándéka.* Abrosz, táblás, amennyi gylcs, megannyi recetábla benne. Keszkenők nr. 3. Az első szkófiummal varrott patyolatkeszkenő, négy ág rajta. A második elegy selyemmel és szkófiummal varrott patyolatkeszkenő. A harmadik selyemkeszkenő, fejr és veress lineak vadnak benne. Gylcskendő elegy selyemmel és aranyfonallal varrott, a két végén nagy virágok. A praedicállószeiken edgy veress török szűnyeg.

Item egy nyolcágú ezüst aranyos, szkófiumos keszkenő. Egy zöld ágokra varrott gyapottkendő. Egy recetáblás abrosz. Más kék, arannyal virágos, aranycsipkés keszkenő. Egy keresztelő ónnkannácska.

²⁷ KükEhmLvt Conscr. 1714. 34.

1714 ■ február

Visitatio habita in ecclesia reformata Héderfáieni anno 1714. die 8. Februarii. A praedikátor tiszteletes Szentkirályi Sámuel uram szükséges dolga miatt hon nem volt, jelen volt a mester Tótfalusi Sámuel, egyházfű Alsó Bali János, esküttek Székely György, Felső Bali János, Nagy Mihály, Székely Mihály, Bulát István.²⁸

A praedikátor felől mindenkben jó tanúbizonyságot tesznek. A mesterről is semmi olly rossz dolgot nem tudnak mondani. Szász Marczit káromkodással vádolják. A mester fabeli fizetése nagyobb részent hátra vagon.

1. Deliberatum: Szász Marczinak dolga igazodván a földesúr előtt, ecclesiát kövessen.
2. Deliberatum: Szász Istvánt is a földesura büntesse, a káromkodásért csupán reconciliálljon.
3. Deliberatum: A tavalyi egyházfi, minthogy a mester fizetését egészen bé nem szolgáltatta, azonban a praedikátor kertén is nagy rés vagon, a mesteré pedig ugyan nem jó, ezekre nézve az egyházfia 3 forintig megbüntettetik.

1715

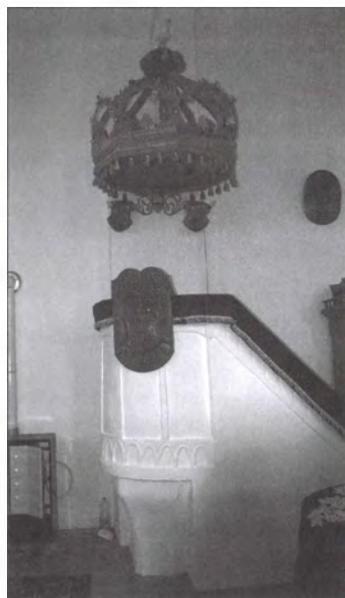
Visitatio in ecclesia reformata Héderfáieni [1715. 27. Januarii]. A parochus nem volt jelen, jelen volt a mester Szentgyörgyi Mihály atyánkfia. Mindenekben tisztességes recommendatioval vagynak a parochus felől, úgy a mesterről is jó tanúbizonyságot tesznek a hallgatók kik jelen voltak: Szász Mihály falusbíró, Thordai Mihály, esküttek Bulát István, Alsó Bali János, Szász János, Szász János, Bali György, Kováts Márton.²⁹

Szász István a tavalyi Visitatiótul excommunicáltatván, ecclesiát nem követett, gyermekét is meg nem kereszteltette. Szabó György a praedikátorral ellenkezésben vagon. Székely István, törvénye is lévén e dolog iránt, megtiltotta, hogy Dienes Istvánnéhoz ne járjon, mindazáltal az intés ellen is mindedig odajár, gyakorta ott is hál, botrányok lévén miattok az ecclesiabelieknek. Parochia és scholaház körül holmi ruínak vagynak.

Az egyházfiak számadatlanok, sőt eddig egyházfiát sem tettek.

1. Deliberatum: Szász Istvánt admoneállyá az ecclesia, hogy ecclesiát kövessen, gyermekét is megkereszteltesse, különben ha maga vagy gyermeke meghal, számár temetése léssen.

2. Székely István a törvény után is, minthogy Diénes Istvánnéhoz való járásáról, vele való társalkodásáról le nem mondott, hanem mindedig hozza jár, s ott is hál, ezeken mindketten excommunicáltak, és tisztek kezébe adjudicáltak. Nota bene: Még egyszeri admonitiora relaxáltak.

A templom szószéke

²⁸ KükEhmLvt prot. II/2. 14.

²⁹ Uo. 27.

3. Mivel a tavalyi visitatioi impositio szerint az egyházfiak tisztekben el nem jártanak, ezen méltók volnának a büntetésre, mindazáltal mégis ez egyszer megintettetnek, hogy a praedikatori és scholaház körül való minden ruínakat restaurálják, a számadást is jó rendbe vegyék, különben más Visitatiokor a büntetést el nem kerülük.

1716

*Visitatio facta anno 1716. die 12. Decembris in ecclesiis reformatis Héderfája et Mikefalva, praesentibus reverendo domino Samuele Szentkirályi ministro ecclesiae et rectore Michaelae Sárosi, civibus his: Johanne Bordi aedili, Gregorio Bordi, Georgio Székelly curatoribus, nec non Stephano Bulát, Johanne Bali inferiore, Johanne Kántor, Michaelae Szász etc.*³⁰

Reverendus dominus minister recommendatur ab omni parte, etiam rector. Kántor Kata paráznságban esvén ecclesiakövetetlen. A hallgatók is recommendáltatnak a templomba való járásról. Még vagynak káromkodók, kik megbüntettettek, de ecclesiat nem követtek. Fájok vagyon hátra a dominus ministereknek, úgy a mesternek kenyere. Szabó György vagyon két esztendeje miulta papjátúl nem communiált. A mikefalviak magokat absentálták.

Deliberatum 1.: Kántor Kata, ha a külső tisztekkel dolgát eligazította, ecclesiat követhet, ha munkálódgya, admoneáltatik is, hogy munkálódgya mindeniket.

Deliberatum 2.: Amely iffjú legények káromkodtanak, érette megkalodáztattanak, egyszer felállván ecclesiat kövessenek vasárnap.

Deliberatum 3.: Admoneáltatik az egyházfi, hogy ami fa és egyéb fizetések még hátra vagyon a praedikátor és mester atyánkfainak, beszolgáltassa.

Deliberatum 4.: Admoneáltatik Szabó György sub censura ecclesiastica, a becsületes praedikátorral megbékéllyen, és mint keresztyén ember az ecclesiában úrvacsorájával éljen.

1721

*Visitatio in ecclesia reformata Héderfáieni et Mikefalviensi peracta in nomine Dei anno 1721. die 27. Januarii, presentibus reverendo domino Sigismundo Bölöni loci ministro et Josepho Havadtői rectore scholae, aedili Bali Mihály, Sütő Pál, Dalyi Mihály, Bordi Gergely, Bali János, Szabó Márton lakosok jelenléteben.*³¹

Ab auditoribus de vita, moribus et functione in omnibus bene recommendatur dominus parochus.

Ex auditoribus Szabó György, Bordi Márton feleségestül, Cantor István ecclesiat nem követtek, tisztek előtt igazodván dolgok. Dáli Istók felesége nem akar férjével edgyütt lakni Mikefalván. Fogarasi Sigmonddal felesége edgyütt nem lakik. Hallatik, hogy Sz[ent]Györgyi separatióban lévén feleségével, felesége otthon Mikefalván bujdoklik.

Reverendus parochus de auditoribus: A hallgatók gyermektanításért nem akarnak fizetni. Sütő Miklós, Szász István, Székely István ritkán gyakorolják a templomot, Sütő Miklós teremtettével káromkodott. A dominus parochusnak 4 szekér fa restantiaja vagyon a héderfáiaknál

³⁰ KükEhmLvt prot. II/2. 50.

³¹ Uo. 92–94.

azért, hogy egyszer odafáradtak az erdőre, s üressen jöttek. Mikefalván is két embernél vagyon őkegyelmének bér restantiaja. Bölcsházinál zab restantiaja. A mesternek is Héderfáján némellyeknél vagyon restantiaja. Sütő Pál mesternek nem akar adni bért.

A parochianál a mikefalviak kerte lézsálatlan. Az schola tapasztatlan. Mikefalván házas fiokkal edgyütt lakó özvegyek nem adnak bért, úgymint Osváth István. Sarádi uram házátúl járandó 10 kalangyának felét Imets Mátyusné asszonyom nem akarja megadni. Prédikátor számára tűzifa helyett csak vesszőt hoznak.

Késpénze a héderfái ecclesianak vagyon ft. 6,34. Pénz adóssága azon ecclesianak vagyon ft. 72. Korcsomárlás taxaja ft. 8,84. [93.] A mikefalvi reformata ecclesianak vagyon adósságpénze ft. 6.

1. Deliberatum: Bordi Márton, minthogy parázna feleségével edgyütt lakik, azért ő is, mint felesége excommunicáltatik, úgy Kántor István is.

2. Mikefalván lakó Dáli Istvánné, minthogy sokszori admonitiokkal és a magistratusnak fenytékével semmit nem gondolván, ártatlan férjéhez redeálni nem akart, ezokon a Szent Visitatio-túl tisztek kezében adjudicáltatik, a Szent Generalis végezése szerint büntetésre mint olyan hitetlen egyszersmind admoneáltatik, intra octavum redeállyon, alioquin excommunicáltatik.

3. Fogarasi Sigmond, kivált felesége, Fogarasi Sigmondné admoneáltatik, férjével cohabitállyon, lakjanak edgyütt mindketten, mint Istenfélő házassokhoz illik, alioquin censurajok leszen, ha a Szent Visitatio mostani intéssének [nem] engednek.

4. A mikefalvi mesternek hosszú mentéje nem lévén, az gógányvárallyai partialisi végezése szerint 3 forintokkal mulctáltatik.

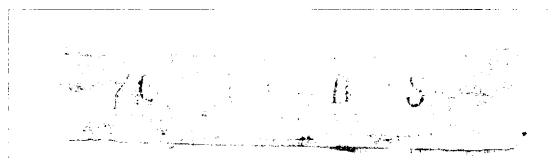
5. Az eddigvaló usus szerint Imets Mátyásné asszonyom, ha az praedicatornak járandó 5 kalongya búzát megfizeti, esztendőnként tehát a dominus loci minister is legyen obligatus, ha halottya esik őkegyelmének házanépe között, harangoztatni s eltemetni, alioquin őkegyelméhez is semmit is effélét ne tartozzék praestálni.

6. Sütő Miklós, Szász István, Székely István intettetnek, az templomot gyakorolják, külömben excommunicáltatnak. Sütő Miklós pedig káromkodásért excommunicáltatik.

7. Az ecclesiaban admoneáltatnak az gyermekes emberek, gyermekeiket taníttassák, és a taníttásért a mesternek megfizessenek. Akiknél az 4 szekér fa elmaradt, héjában járván erdőre, azok tartozzanak őkegyelmének a fát meghozni. Közönségessen is intettetnek, az ecclesia praedicatorának ne csak vesszőt hozzon, hanem jó tűzifával fizessen, külömben az olyan vesszőt ne acceptálly a őkegyelme.

8. A tavalyi héderfái és mikefalvi egyházfiak, mint praedicatornak és mesternek járandó minden béreket be nem szolgáltatták, az héderfái egyházfi az scholat meg nem tapasztatta s fedette. Az mikefalviak részokrúl pedig az parochia körül levő kert lézsálatlan, ezokon a nemes vármegyének errúl való végezése szerint büntetnek külön-külön. [94.]

9. Bordi Mihály megmátkásodván egy vándor asszonnyal, Jutkával, ki is mátkaságok után mindgyárt elsőkött, és már 5–6 esztendőktúl fogva odavagyon, ezokon a Szent Visitatio Bordi Mihályt azon vándor mátkájához való kötelesség alól absolválly, és ad [secunda] vota transmittálly.

Reneszánsz ajtókeret szemöldökköve az iktári Bethlen-kastélyból

1722

*Visitatio habita in ecclesia reformata Héderfáieni uti matre et Mikefalviensi tanquam filia anno 1722. die 21. Januarii, praesentibus reverendo loci ministro domino Sigismundo Bölöni, scholae Héderfáienis rectore Josepho Havadtői, levita Mikefalviensi Benedicto Dálnaki, incolis Georgio Székely, Gregorio Bordi, Stephano Szász, Michaelae Dali, Georgio Molnár etc.*³²

Reverendus pastor ab auditoribus examinatis de vita et functione, optime audit. Bordi Márton ecclesiat nem követvén feleségével edgyütt lakik. Báli Mihályné magát kurvának mondotta, így szólván: Nagyobb kurva is vagyon nálam a faluban. Ugyan Bordi Mártonné káromkodott. Úgy Bordi Istók is.

Pastor examinatus de auditoribus: Sütő Miklósné, Székely István, Laczkó István a templomot ritkán gyakorolják. Úgy Mikefalván Osváth Márton. Tamási Mihály feleségével rosszul élén, azt ölssel fenyegeti. A héderfái mesternek búza és fabéli restantiaja vagyon némellyeknél. A mikefalvinak is fa restantiaja. Majorkodó iffjú legények a reverendus parochusnak félbért nem adnak. Úgy egynehány szolgáló rendek. A parochia körül rossz kertek vagynak, az scholaház fedele sem jó.

Az ecclesianak készpénze vagyon, amint tavaly ft. 6, 34 dr. Pénzadóssága vagyon, amint tavaly ft. 72, 84 pénz. A mikefalviaknak adósságban vagyon pénzek ft. 3.

1. Deliberatum: Újjobban imponáltatik a Szent Visitatiótól Bordi Mártonnak, ecclesiat kövessen, különben a faluban el nem szenvedtetik. Azok is az személyek, akik egymást kurvázták, magokat expurgálják, alioquin excommunicáltatik mindenike. Bordi Mártonné, Bordi Istók is káromkodásokért excommunicáltatnak. Sütő Miklós, Székely István, Laczkó István intettetnek, az Isten házat szorgalmatossabban gyakorolják, különben excommunicáltatnak, úgy Mikefalván is Osváth Márton. Tamási Mihályt is inti a Szent Visitatio, feleségével békességgessen lakják edgyütt, alioquin kemény censuraja leszén.

2. Deliberatum: Minthogy a héderfái egyházfia a dominus parochusnak és mesternek búza-beli s fabéli restantiajokat bé nem szolgáltatta, a majorkodó iffjú legényektől is a búzán kívül az egyébből járó félbért nem exigálta, az udvarhoz szolgáló egynehány emberek hasonlóképpen rég nem fiztettenek, ez okon a Szent Visitatiótól a nemes vármegye végezése szerint 3 forintokkal büntettetik. A mikefalvi egyházfiat is, hogy ott is a lévitának restantiaja vagyon, s ezért kiváltképpen, hogy Visitatoria el nem jött, az Szent Visitatio 3 forintokkal bünteti. Insuper intettetnek az egyházfiak, az praedicatornak és mesternek minden restantiajokat beszolgáltatassák, a rossz kerteket, nevezetessen a Küküllő felől való rossz kertet erigálják, a mester házat is megfedgyék, különben másszor duplummal büntettetnek.

1723

*Visitatio in ecclesia reformata Héderfáieni anno 1723. die 19. Januarii habita, praesentibus reverendo loci ministro Sigismundo Bölöni, rectore scholae Petro Havadi, incolis, aedituo Stephano Bulát, Gregorio Bordi, Martino Szabó, Johanne Nagy, Paulo Sütő et aliis aliquot.*³³

Auditores de reverendo pastore examinati, optime quaeque referunt.

³² KükEhmLvt prot. II/2. 107.

³³ Uo. 133.

Sütő Miklós templomban nem jár. Úgy Szász István és Székely István. Szabó János praedicatorát rútúl mocskolta, hazudtolta, állhatatlannak mondotta. Praedicator és mester atyámfia-nak fa restantiaja vagyon. Adósságok indigeste vagyon.

1. Deliberatum: Sütő Miklós, Szász István és Székely István intettetnek a Szent Visitationtúl, az Isten házáat gyakorolják, különben kemény censurajok leszen.

2. Deliberatum: Agnoscálly a Szent Visitatio, hogy az praedicator atyámfia-nak ebben nem lévén semmi vétke, őkegyelmét Szabó János minden igaz ok nélkül mocskolta, hazudtolta, mellyért kemény büntetést érdemlene. Most mindazonáltal azt a Szent Visitatio leengedi, de úgy, hogy őkegyelmét itt megkövesse, ha pedig másszor ezent cselekedné, szoros büntetését elveszi.

3. Deliberatum: Megérdemlenék az egyházfiak, hogy megbüntettetnének, mivel a praedicator és mester restantiajokat be nem szolgáltatták, az adósság dolgát is jó rendben nem vötték. Mindazonáltal azt most lehagyván, intettetnek a Szent Visitationtúl, az őkegyelmek restantiait megfizetessék, az adósságot is, ahol káros helyen volna, felszedgyék, ahol pedig megmaradhatna, interessét felszedgyék, különben másszor a büntetést el nem kerülük.

Mikefalváról Molnár György, úgy az ott lévita Dálnoki Benedek jelen voltak.

Készpénze a mikefalvi ecclesianak vagyon hft. 6.

1724

*Visitatio habita in ecclesia reformata Héderfáiensis anno 1724. die 3. Februarii, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro Sigismundo Bölöni, rectore scholae Petro Havadi, rectore ex filiali ecclesia Mikefalviensi Benedicto Dálnoki, ab altera incolis ex Héderfája Georgio Kántor, [156.] Georgio Székely, Georgio Bordi seniore, Michaelae Besenyei et aliis aliquot.*³⁴

Reverendus minister ab auditoribus bene audit, ita et rector Héderfáiensis.

Kántor István Bordi Mártonnéhoz jár. Bulát Istvánra Lovász Jánosné kiáltotta, hogy az ecclesia mustyát ellopta. Szász István és Bordi Márton, Bali Mihály is, úgy Kis Bordi Gergely templomba nem járnak, úrvacsorájával is ritkán élnek.

A dominus ministernek fa és zab restantiaja vagyon künn. A mesternek is hasonlóképpen. A parochia körül a mikefalviak kertye rossz. A scholaház körül a kamarának híja nem jó. A halott-ra való harangozásban semmi rendet nem tartanak, mindegyre vervén a harangot.

Mikefalván Osvát Márton felesége parázna-ságba elegyítvén magát, férje vele lakik, tiszték előtt igazodván dolgok, ecclesiakövetlenek. Dali István feleségétől hitetlenül külön lakik. Mikefalván templom mennyezete s fedele nem jó. Mikefalván némely nemesek, mint Bagathai Miklósné és Nyiri Mihály, annyit mint egy paraszt ember nem akarnak fizetni, úgy kertet is a parochia körül csinálni Héderfáján.

A héderfái ecclesianak bora, pénze s azokról való regestruma az úrnál vagyon. A mikefalviaknak vagyon pénz adósságok ft. 3.

1. Deliberatum: Mikefalván és Héderfáján az isteni szolgálatban restes hallgatók, nevezetessen Szász István, Bordi Márton, Bali Mihály, úgy Kis Bordi Gergely a Szent Visitationtúl intettetnek, az isteni szolgálatot jobban gyakorolják.

³⁴ KükEhmLvt prot. II/2. 155–156.

A héderfái reformata ecclesianak vagyon pénz adóssága ft. 86,16 ~ nyolcvan 6 ft. Korcsomárosnál, Székely Ferencznél vagyon készpénze ft. 10,80. Bora azon ecclesianak de praesenti vagyon urn. 69, 6 ejtel s fél.

2. Deliberatum: Bordi Mártonné ezelőtt is feslett életéért kétszer is reconciliálván, mégis, amint érti a Szent Visitatio, Kántor Istvánnal gyanós társalkodását gyakorollya. Azért inti a Szent Visitatio mind Bordi Mártonnét, mind hozzá járó Kántor Istvánt, magokat az infamia alol expurgállyák, pecsétet váltván, magok dolgában eskessenek. Intetnek eziránt is, hogy egymással való társalkodásoktól abstineállyanak, alioquin excommunicáltatnak.

3. Deliberatum: Mikefalván lakó Dali István pecsétet váltván, feleségére eskessen.

4. Deliberatum: Mikefalván amely nemesek legalább úgy, mint egy parasztember contribuálni nem akarnak, az egyházfia, marhájokat az utcán kinncapván, hajtják be, és a praedicatornak tegyen contentumot. A kertet is, mely a mikefalviakat concernállya a parochia körül Héderfáján, restaurállyák, úgy a héderfáiak az scholaház körül az romlásokat, nevezetesen a kamarát megcsinállyák, másképpen az egyházfiok a büntetést el nem kerüli.

5. Deliberatum: A praedicatornak és mesternek restantiajokat is héderfái és mikefalvi egyházfia bé nem szolgáltatván, azonban mind a parochia és scholaház körül Héderfáján, mind a templom körül Mikefalván romlások lévén, hogy azokat is nem reparáltatták, ezért a nemes vármegye constitutioja szerint büntettetnek. Insuper inti azon tavalyi egyházfiakat a Szent Visitatio, őkegyelmeknek minden restantiajokat beszolgáltatassák, alioquin duplummal büntettetnek.

6. Deliberatum: A héderfái ecclesia pénz adóssága iránt, mely még künn vagyon, egy bizonyos napon ecclesiat gyűjtven az egyházfia, az adóssaktól állíttasson kezeseket, külömben jó rendben vévén azon adósságokat.

1725

*Visitatio in ecclesia reformata Héderfáiensi anno 1725. die 3. Februarii cum bono Deo habita, praesentibus reverendo pastore Sigismundo Bölöni, ludimagistro Petro Havadi, curatore Georgio Székely, Georgio Kántor, Joanne [178.] Pánadi, Martino Besenyei, Nicolao Bordi et aliis aliquot incolis.*³⁵

De reverendo parochio nihil mali prolatum.

Bordi Márton a templomot nem gyakorollya, úrvacsorájával nem él. Mikefalván Osváth Márton, Török György nem járnak templomba. Mikefalván a lévitának resantantiai vagynak, úgy Héderfáján is, kivált a mesternek harmadidei restantiai is vagynak.

Az parochia körül a mikefalviak része, pajta nem jó. Az scholaház fundamentomi megtelvén vízzel, nagy kárára vagyon a mesternek. Mikefalván a templom zsendelyezése és mennyezettye cimiteriummal edgyütt elsorvadott. A ház körül a közkert nem jó. A templom körül rés vagyon. A papnének nincsen széke, ahová azelőtt járt, most a nemes asszonyok megtöltvén, a papnét becstelenítik.

Régi adósságpénze az ecclesianak vagyon ft. 3. Korcsoma lucruma vagyon circiter ft. 20. A jövő szüretkor ingrediálendő must urn. 20. Azon héderfái ecclesianak de praesenti az úrnál urn. 20. Ezen kívül korcsomároltatott el mintegy urn. 60. Item számos adósságpénze azon ecclesianak indigeste.

³⁵ KükEhmLvt prot. II/2. 177–178.

Deliberatum [1.]: Héderfáján Bordi István, Mikefalván pedig Osváth Márton, Török György és Dali István intetnek, az Isten házáat gyakorolják, úrvacsorájával éllyenek, különben excommunicatiojok leszen.

Deliberatum [2.]: Mikefalván a lévitanak, úgy Héderfáján is, kivált a mesternek harmadidei restantiaik is lévén, úgy a parochia körül a mikefalviak része, a pajta elsorvadván, mindezekért a héderfái és mikefalvi egyházfiak a nemes vármegye végezése szerint büntetődnek. Imponál-tatik pedig a tavalyi egyházfiaknak, hogy mindennemű restantiakat beszolgáltatassanak, a pajtát megújítottassák, a scholaházát is, amint lehet, a víz ellen muniállyák, Mikefalván a templom meny-nyeztetit, zsendelyezését, az elsorvadt cimiteriumot is restaurállyák, a mester háza körül is kerteket csinállyanak, másként másszor kemény büntetések leszen. Az ecclesia adósságait is jó rendben vé-vén, ami káros költsége leszen az ecclesianak, megtakarítsák mind itt, mind a más ecclesiában.

1726

Visitatio in ecclesia reformata Héderfáiensis tanquam matre et Mikefalviensis uti filia, anno 1726. die 22. Januarii habita, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro Sigismundo Bölöni, rectore ex filia Paulo Pétsi, ab altera Georgio Molnár, Michaele Dali, Paulo Fogarasi, Stephano Osváth, Michaele Osváth ex Mikefalva et aliis.³⁶

Mikefalvi Szakás János káromkodásért megbüntettetett. Az levitanak négy ekét ígervén, egészen nem praestállyák. Csizmadia Nyíri Mihály semmit nem contribuál. Mikefalván Osváth György az rossz kertet nem tette fel. Fogarasi Sigmondné nem contribuál.

Adósságpénze az mikefalvi ecclesianak vagyon ft. 12, bora urn. 16. just. [?] 2.

1. Deliberatum: Mikefalvi Szakás János káromkodásért excommunicáltatik.

2. Deliberatum: Ugyan az ottvaló egyházfia az lévitanak ekéjét egészen, Nyíri Mihálytól is egészen, és Fogarasinétól az praedikátor, lévita szolgálattya jutalmát is be nem szolgáltatván, vármegye végezése szerint büntettetik. Insuper admoneáltatik, hogy az praedikátor és mester fi-zetését beszolgáltatassa, az közkerteret is Osváth Györggyel felállíttassa, különben az mostani egy-házfia az büntetést el nem kerüli.

Ex Héderfája praesentibus Joanne Szabó, Martino Szabó, Bándi Gergely seniore, Georgio Szabó, Joanne Bulát et aliis aliquot.

Reverendus pastor ab utraque ecclesia bene audit.

Minister de auditoribus: Kultsár János templomba nem jár, úrvacsorájával nem él. Szabó Ist-ván hasonlóképpen. Budi Márton is úgy. Nagy János a napával való paráznsággal vádoltatik. A reverendus minsternek, mind pedig a mesternek fa és zabbéli restantiajok vagyon. A parochia és scholaház körül romlások vagynak, mind a mater, mind a filia részéről valók.

Adósságpénze az ecclesianak vagyon ft. 199 dr. 30. Mellyeknek 70 forintya Vajda Mihály le-gatuma. Bora vagyon korcsomára kiadva mintegy urn. 50.

1. Deliberatum: Héderfáján Kultsár János, Szabó István, úgy Budi Márton is intettetnek az Szent Visitatiótól, templomba járjanak, s úrvacsorájával éljenek, különben excommunicáltatnak, és ha meghalnak, számár temetések leszen.

2. Deliberatum: Az minstereknek restantiajának bé nem szolgáltatásokért, az parochia és schola körül levő kertek s egyéb romlásoknak is meg nem újíttatásokért is tavalyi egyházfia vár-

³⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 11–12.

megye végezése szerint büntettetik számot is nem adván. Annakfelette az mostani egyházfia intet-
tetik, az őkegyelmek restantiait beszolgáltatván, az romlásokat megújíttassa, különben jövődőben
megbüntettetik. A curatorok pedig és az egyházfia az ecclesia adósságát jó rendbe [12.] vegyék és
interessét vagy pénzül, vagy borral felszedgyék, mindenekről jövődőben igazán ratiocinálván.

1727

*Visitatio in ecclesia reformata Héderfaiensi anno 1727. die 25. Januarii, cum bono Deo habita,
praesentibus ab una parte reverendo parcho Petro Veszprémi, rectore scholae Petro Havadi, ab
altera Georgio Székely, Michaelae Besenyei, Georgio Kántor, Martino Szabó et aliis aliquot.*³⁷

De reverendo pastore nihil mali refertur.

Bordi Márton nyilvánvaló parázna, feleségétől nem akar válni. Udvari száraz dajka, Sophi
nevű, paráznaságban elegyítvén magát, excommunicáltak.

Bagothai Miklósnét a mikesfalvi filialis ecclesiabéli mesterné a praecedentia felett illetlenül
tractálta. Maga a mester új esztendő napján Osváth István háza ablakára menvén, ott hallgat-
zott, amannak offensioval[!]. Apostata Fogarasi Sigmonddal társalkodik, gyakran iszik, prae-
dikátorának, Veszprémi Péter atyáncfiának mondott ilyen szót odamentében őkegyelmének, ha
akar templomba menni, menyen, ha nem, elmúlik. Bagothai Miklós malacát agyonverte.

Az udvari cselédek Héderfáján nem akarnak contribuálni. A héderfái parochia körül rossz
kertek lévén, azok mia a parochusnak kára volt. Mind a materben, mind a filiaban a praedikátor
őkegyelmének restantiai vagynak, úgy a mikesfalvi lévitanak is Mikesfalván restantiai vagynak.
Signanter Bagothai Miklós annyit sem ad, mint egy parasztember.

A reverendus prochusnak a parochialis csürkert kapuja és rossz kertek miatt lött 10 kalongya
búza és 12 kalongya zab kára. A héderfái scholaház rossz helyen lévén, az esőzés mia sok káro-
kat vall a mester.

Adósságpénze a héderfái reformata ecclesianak vagyon ft. 199 dr. 30. Szín bora azon eccle-
sianak lévén urn. 54, melly is koresomán elkölt. A mikesfalvi ecclesianak vagyon ft. 18, 72 pénz
~ tizenyolc forint hetvenkét.

1. Deliberatum: Bordi Márton felől végeztetett, nyilvánvaló felesége iránt való dolgát vegye
processusban, udvari száraz dajka pedig paráznaságáért excommunicáltak.

2. Deliberatum: A héderfái tavalyi egyházfiú, úgy a mikesfalvi is, minthogy tisztékben hí-
ven el nem jártanak, a minister őkegyelmek restantiajokat be nem szolgáltatták, az udvari cse-
lédektől is a bért nem exigálták, a romlásokat a parochia körül, úgymint rossz kaput és kerte-
ket a mikesfalviak részéről rész ajtan[!] pajtát nem procuráltak, melly mia a praedikátor őkegyel-
mének tapasztalható kára, úgymint 10 kalongya búza és 12 kalongya zab kára esett. Mindeze-
kért a nemes vármegye végezése szerint büntettetnek úgy, hogy a kárt is azokkal, kiknek rések
s rossz kertek volt, megfizettessék, mellyet ha elmulatnának, rajtok esik az executio. Insuper
admoneáltatnak azon egyházfiak, a restantiaikat beszolgáltatassák, másszor duplummal megfize-
tendő büntetésnek onussa alatt a romlásokat a jelenvaló egyházfiak megcsináltatván. [40.]

3. Deliberatum: A mikesfalvi mester amikkel Visitation vádoltatik, azok a vádok rejciáltatnak
más causaja mellé a Szent Partialis Székre.

³⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 39–40.

1728 ■ január

Visitatio Sancta per gratiam Dei celebratur in ecclesia reformata Héderfáiensis tanquam matre et filia Mikefalviensi anno 1728. die 21. Januarii, praesentibus reverendo paracho domino Petro Veszprimi, Johanne Havadi, Georgio Székellj, Georgio Bordi, Michaele Besenjei, Georgio Cantor, Michele Dali, Michaele Tamási etc.³⁸

Reverendus minister könyörgéseket gyakorta elmulattya, caputokat nem olvas, leányokat nem tanít, a gyermekei ökegyelmének a mester házára járnak, ökegyelmét nem infestállyák. Mikefalván Fogarasi Sigmondné, Sós Jánosné paráznasággal vádoltatván, akarják magokat tiszt előtt tisztítani.

Domini ludimagistri tam in matre, quam in filia laudantur.

Sütő Miklósné, Bordi István templomot nem frequentálnak, communioval [56.] nem élnek. Mind a materben s mind a filiában papnak, mesternek fa s zab restantiaja vagyon, mikefalvi mester háza nem jó. A héderfái ecclesianak vagyon adósságpénze közönségesen ft. 200 dr. 75. Adósságpénzért adott bor interes circiter urn. 60. A mikefalvi ecclesianak vagyon adósságpénze, musttal fizetik az interessit ft. 13. dr. 48. Barnoti János hitetlenül elhadta a feleségit.

Deliberatum [1.]: Fogarasi Sigmondné és Sós Jánosné a Visitatiótól admoneáltatnak, mocskos hírből magokat tisztítsák. Barnoti János is admoneáltatik, feleségével együtt lakjék, külömben excommunicáltatik. Sütő Miklósné és Bordi István admoneáltatnak, a templomot gyakorolják, úrvacsorájával éllyenek, külömben az ekklézsiá ne patíállyá, ha meghalnak, számártemetések leszen.

Mínthogy a tavalyi egyházfiak mind a két ekklézsiában fa és zab restantiakot be nem szolgáltatták, prédikátor és mester háza körül való kerteket meg nem csináltatták, a vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek, insuper admoneáltatnak, hogy Partialisig minden restantiakot besolgáltassanak. Az idei egyházfiak pedig a ruinakot megépíttessék, kivált az héderfái ekklézsiá admoneáltatik, más scholaházat építsen, külömben a mester innen amoveáltatik.

Deliberatum [2.]: Reverendus minister a Szent Visitatiótól admoneáltatik, a templumbeli szent szolgálatot el ne mulassa, caputot olvasson, chatechizálljon, gyermekeit is compescállja.

A templom alatti kripta

³⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 55–56.

1728 ■ november

Visitatio facta ex gratia Dei Héderfáini anno 1728. die 21. Novembris.³⁹

Reverendus dominus minister laudatur ab ecclesia. A leányok a catechesis tanulását félbehadták. Sarádi uram szolgálója, Dali Ersók parázñaságba ejtette magát, Bali Ferenczre fogta. A mester a gyermekeket elidegenítette. Bordi Jánost Szász István mocskolta az interesszedésért. A mesternek fája mind restantiába vagyon. A parochia kerteivel együtt többire ruinába vagyon. A mikefalvi templom körül való kert némelyeknek részén nem jó.

A héderfái ecclesianak vagyon adósságpénze ft. 200 dr. 75. Item tavallyi bornak az árra vagyon, melly bor volt 60 veder, az idei bora de praesenti vagyon, melly interes urn. 35.

Deliberatum [1.]: Dali Ersók excommunicáltatik, s magistratus keziben adjudicáltatik.

Deliberatum [2.]: Az attyák, anyák admoneáltatnak, leányokat catechizatoria, fiúgyermekeket scholaba jártassák. [80.]

Deliberatum [3.]: Bordi István és Sütő Miklós a Szent Visitatiótól admoneáltatnak, templomban járjanak, s communioval éllyenek. Úgy az ecclesia is admoneáltatik, felszámolván mennyi fa illeti a mestert, fáját beszolgáltatassa, a parochia körül a ruinakot felépítse, hogy a pap kárt ne vallyon, úgy a mikefalvi templom körül, ahol a kertek rosszak, aki része, az egyházfiak megcsináltassák, külömben kemény büntetésben esnek.

Item az egyházfiak az adósságnak regularis interessét, kiadott bornak az árrát kedvezés nélkül felszedgyék. A mikefalvi ecclesia dicséri a lévitát.

1730

Visitatio Sancta cum gratia Dei Héderfáini anno 1730. die 6^a Octobris facta, praesentibus ecclesiae membris.⁴⁰

Minister ecclesiae, reverendus dominus Petrus Veszprémi non catechizat diebus Dominicis, az úr is kívánta volna a kisasszonynak tanítását. Pásztohiné asszony beteg lévén, kívánta praesentiaját őkegyelmének, de nem ment. Praedikátornak és mesternek nem edgyességben lakások. Sütő Miklós káromkodásért megintetett, hogy ecclesiat kövessen, de nem követett. A mester énekelni cigán halottnak temetésére nem ment. A mesterné infamálta a Pásztohi Gábor uram feleségét. Praedikátor az urat mocskolta, hogy szegény búzával fizet, és praedikatioja közt communiter mindent istentelennek mondott. A mester possessor uraimék praejudiciumára korcso-mát tartott. Mikefalvi mester azon⁴¹ Domokos Péter vincellérnével megbékélvén, az héderfái mester megfizessen. Mikefalván Fogarasi Sigmondné férjével edgyütt nem lakik. Molnár Mihály leányához megint jár az a német, akitől megesett. Fodor Istvánné kurvázza Belényesi Ferencznét. Harmadideji és tavalyi fa restantiai a héderfái mesternek, úgy Mikefalván praedikátornak és mesternek. A parochia igen rossz egészen, pajtája praedikátornak nincsen, mesternek Héderfáján a kamarájának padlása s ajtaja nincsen. Mikefalván templom körül a cinterem nem jó, a mesternek kertyei rosszak. Nyíri Mihály és más némely nemes emberek, úgy Héderfáján is mesternek egész bért fizetni nem akarnak, parasztok is némelyek. A mester praedikátorától

³⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 79–80.

⁴⁰ Uo. 110–111.

⁴¹ Kihúзва.

nem dependeál semmit, ha valahova megyen, praedikátorának hírt soha nem ad. Cinterem körül való kerteket nem akar nemesség csinálni. Az ecclesianak mindenféle pénzbéli és borbéli adóssági indigeste vadnak. Az 1728-dik Visitatio szerint ft. 200 dr. 75, bor urn. nr. 60, interes urn. 35. Fodor Istvánnak Mikefalván a mester kerekét elvedte egy bugja szénáért.

Deliberatum [1.]: Most a Szent Visitatio tiszteletes Veszprémi uram atyánkfia admoneáltatik, hogy iffjakot vasárnaponként chatechizálly, magát a héjában való beszédttől abstineálly, az úr fizetésével bene contentus legyen, úgy az úri házhoz magát mindenekben accomodálly, az udvarnál a kisasszonyt tanítsa.

Deliberatum [2.]: A mester, minthogy cigány gyermek nostras lévén, temetésén nem éneklett, felesége is másokat infamált. Conveniált a Domokos Péter uram vincellérnéjével, praedikátorától is nem akar dependeálni, magát alkalmatlanul az ecclesiában viseli, feleségével edgyütt, most igen serio admoneáltatik, hogy feleségét zabolán tartsa, praedikátorától dependeállyon, akivel megbékélt, megfizessen, a possessorok praejudiciumára korcsomát ne merészellyen tartani, secus a Szent Partialis gremiumban nem tartya. Sütő Miklós káromkodásáért excommunicáltatik.

Deliberatum [3.]: Fogarasi Sigmondné a férjével cohabitállyon, külömben az ecclesia ne patiálly. Belényesi Ferenczné is expurgálly magát intra quindenam az infamia alól. Molnár Mihály leánya abstineálly magát azon némettől és szülei is meg ne engedgyék velle való conversatioját.

Deliberatum [4.]: A nemes országnak articulusa szerint tartoznak mind egyházi nemes, mind pedig parasztok, mind itt, mind Mikefalván egész bért adni praedikátornak, mesternek, úgy a szolgáló rendek is.

Deliberatum [5.]: Minthogy a tavalyi idevaló és mikefalvi egyházfiak a parochiat és pajtát meg nem építették, ruínakat nem [III.] reparáltatták, mind Héderfáján, mind a filiában igen sokféle defectusok vadnak, praedikátornak, mesternek harmadideji és tavalyi restantiajokat bé nem szolgáltatatták, ecclesia pénz s borbéli adósságait jó rendbe nem vették, számot nem adtanak. Minden adósságai az ecclesianak indigeste vadnak, azért a tavalyi egyházfiak mind a materben, mind pedig a filiában a nemes vármegyének constitutioja szerint megbüntettetnek, most igen serio a mostani egyházfiak admoneáltatnak, praedikátornak, mesternek restantiajokat beszolgáltatassák, mindenféle ruínakat megépíttessenek, ecclesianak mindenféle bonumit, adósságait, melyek indigeste vadnak, jó rendbe vegyék, számot adgyanak, külömben a jövő Visitation megbüntettetnek.

1731

*Visitatio facta Héderfáini anno 1731. die 14. Novembris per gratiam Dei celebrata.*⁴²

Contra reverendum nihil.

Difficultates: Prédikátorné sokat jár széllyel. Sütő Miklós templomot nem frequentál, az udvari cselédek bért prédikátornak s mesternek semmit nem adnak. Bordi Istók templomban nem jár, úrvacsorájával nem él. Mikefalvi Molnár Mihálynét németek kurvájának kiáltották. A mikefalviak negligensek, templomot nem frequentálnak igen. [136.]

Fájok prédikátornak s mesternek az elmúlt esztendőkre is restantiában vagyon. A cinterem Héderfáján fedetlen, másképpen is rossz sok helyen. Parochialis ház körül a kertek rosszak, a csűrnek nincsen semmi odala, a pajta is gyenge, úgy a mester kamarája nem jó, híja tapasztatlan.

⁴² KükEhmLvt prot. II/3. 135–137.

Bulát István a mesternek félbért ad, a praedikátornak egész bért. Kivált kenyeret, garaspénzt és csirkét nem akar adni a mesternek. A mikefalvi templom körül a cinterem nem jó.

Az ecclesianak adósságpénzét rendbe nem vették a tavallyi dispositio szerint. Anno 1728 esztendőbeli feljedsz szerint az ecclesianak adósságpénze ft. kétszáz dr. 75. Bora urn. 60. Interesse urn. 35. Ezek mind kezesség nélkül vadnak.

Pásztai uramék felvették volt, hogy a cinterem körül kertet csinállyanak, csináltanak volt is, de levonták, s már beléhadták. Item azelőtt dézmát adtanak, s most nem adnak.

Az ecclesia nem hozza bé a búzát papnak, mesternek ecersmind, kivált nemzetes Sarádi uram olyankor küldött 3 kalongya búzát, mikor nagy esső volt. A mesternek nem volt akkor helye, hova tegye, mivel csupa víz volt a búza, azért visszaküldötte a mester, és azolta semmit nem adott őkegyelme.

Mikefalván az őrzők a cinterem kertét égetik. Sós Jánosnéra is Osvát István azt kiáltotta, hogy boszorkány, megégetteti, mert őt megvesztette.

Deliberatum [1.]: Prédikátorné asszony sokat jár széllyel, amint hallatik, azért a Szent Visitatio admoneállyá, hogy legyen domiporta, házánál ülljön mind jó asszony.

Deliberatum [2.]: Sütő Miklós és Bordi Istók is admoneálltatnak, a templomot gyakorollyák, úrvacsorájával éllyenek, külömben számai temetségek lészen és excommunicálltatnak.

Deliberatum [3.]: Minthogy az udvari cselédek prédikátornak és mesternek illendő szokott bért nem adnak, azért a nemes vármegyének aziránt való constitutioja szerint, a szokott illendő bért prédikátornak s mesternek, a Szent Visitatio imponállyá, megadgyák, az egyházfiak bészolgáltatassák, külömben megbüntettetnek a nemes vármegye constitutioja szerint.

Deliberatum [4.]: Úgy értjük, hogy némellyek, kivált Sarádi Sigmond uram a kösséggel edgyet nem értvén, prédikátornak s mesternek járni szokott béreket nem jó időben és edgyszersmind a kösséggel azon a napon nem szolgáltatya be. Azért a Szent Vistatio admoneállyá a nemességet és kivált specifice Sarádi uramat, a kösséggel egyetértvén edgy napon jó időben prédikátornak s mesternek mindenek béhozzák, az egyházfiak is bészolgáltatassák, az eltartott bérít is a mesternek megadgya, külömben az egyházfiak szokott hatalmok szerint zsellérének marháját hajtassa el. Azonban a kis harang is, úgy hallatik, meghasatt a harangozóknak incuriajok miatt, azért az ecclesia keresse ki, és a mester is admoneálltatik, hogy mindenre a harangozást ne bízza, az ecclesiabeliek is harang köteléhez mester híre nélkül ne nyúllyanak, halotti alkalmatossággal háromszor, legfellyebb négyszer harangozzanak.

Deliberatum [5.]: Minthogy mind itt a materben, mind a filiaban a templom körül a kertek rosszak az egyházfiaknak incuriajok miatt, prédikátornak s mesternek is fabéli restantiajok, kivált Mikefalván az elmúlt esztendőkre is sok vagyon, parochialis ház körül a kertek nem jók, a csűrnek nincsen semmi odala, a mester kamarájának a héja tapasztatlan, és az ecclesianak adósságait, kivált a materben az egyházfi az ecclesiával edgyütt jó rendbe nem vette, most is indigeste vadnak minden adóssági az ecclesianak, mellyről másszor is a Szent Visitatio admoneálta, hogy mindeneket jó rendbe vegyenek. Melyért a Szent Vistatio mind a két ecclesiabéli egyházfiakat a nemes vármegyének constitutioja szerint mulctázza, és most igen serio admoneállyá, hogy mindenféle ruínakat [137.] megépíttessenek, az ecclesianak minden adósságait jó rendben vegyék az ecclesiával, külömben más Visitation is igen megbüntettetnek az egyházfiak. Azonban a mikefalvi templom körül való cintermet kik égették s égetik, az egyházfi az ecclesiával edgyütt investigállyá, és megtudván kik égették, azokat megbüntesse.

Deliberatum [6.]: Minthogy Sóos Jánosné boszorkánsággal és Molnár Mihályné kurvasággal, németekkel való paráznsággal vádoltatnak, azért a Szent Visitatiótól admoneáltatnak, hogy mindketten az infamia alól magokat expurgállyák, különben excommunicáltatnak.

Deliberatum [7.]: A mikefalviak a templomot nem frequentállyák, igen negligensek, azért a Szent Visitatio admoneállyá őket, templomot frequentállyák.

1732

*Visitatio facta Héderfáini anno 1732. die 13. Novembris.*⁴³

Reverendus dominus Veszprimi bene facit partes functionis, ita etiam magister.

Damó Mihály felesége nélkül itt lakik. [157.] Bordi Istók ritkán jár a templomba. Mikefalvi filialis ecclesiában restek a templomba feljírásban. Mind itt Héderfáján, s mind mikefalvi filiában pap, mester sok restantiai vadnak. Pajta nem jó, melly a mikefalviaké. Mester conventioja szerint a mester fizetésében restál 8 kalongya búza. Molnár Györgjiné fiával is együtt nem akar egész bért adni.

Az ecclesianak adósságpénze indisposite vagyon. Az ecclesianak de praesenti bora vagyon urn. nr. 54. Mikefalvi ecclesiában Fodor István nevű ember 7 esztendő alatt teljeséggel semmit nem fizetett sem papnak, sem mesternek. Régi adósságpénze a mikefalvi ecclesianak vagyon ft. 14.

Deliberatum: Damó Mihály feleségével együtt lakják, különben az ecclesia nem patiállja. Bordi Istókot is admoneállja a Visitatio, a templomba járjon, különben excommunicáltatik, s számár temetése lészen. A mikefalvi ecclesia is a templomot serényebben frequentállja. A csűrnek dolgát a Visitatio a Partialisra halasztja. Az egyházfiak admoneáltatnak mind a materban, mind a filiában, hogy az ecclesianak minden adósságit felvegyék, ahol rossz helyen vagyon, ahol jó helyen vagyon, meghadgyák jó kezesség alatt, az interest pedig szorgalmatosan minden esztendőben felszedgyék, ne maradjon esztendőről esztendőre az interest. A ministereknek is fizetéseket beszoigáltassák, úgy Fodor István is megfizessen karácsonig, mellyet ha nem cselekesznek, vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek.

1734

*Visitatio Héderfáini anno 1734. die 25. [Januarii] celebrata, reverendus dominus Petrus Veszprémi pastor eiusdem ecclesiae, aedilis Stephanus Szász, honorabilis uterque Mikefalviensis aedilis Johannes Szakács etiam.*⁴⁴

Difficultates: A mikefalvi mester gyermekeket nem akar tanítani. A mikefalviak mind vasárnapon, mind pedig hétköznap negligensek az isteni szolgálatban. Zabbeli restantiai vadnak a praedikátornak, a mesternek kapuja nincsen, és a [165.] házának kéménnyre nincsen. A harangozásért halotti temetéskor legyen bizonyos determinatio. A mikefalviak csűrt is, pajtát nem akarnak építeni a parochialis háznak. A héderfái ecclesianak capitalis adósságpénze hft. nr. 222 dr. 58 vagyon in summa.

Mikefalvi ecclesianak adósságpénze hft. nr. 14. Itt Héderfáján edgy egyházfi nincsen.

⁴³ KükEhmLvt prot. II/3. 156–157.

⁴⁴ Uo. 164–166.

Deliberatum [1.]: Minthogy a mikefalvi mester, Kiliti János az ecclesiától vádoltatott, hogy gyermekeket nem tanít, és a Szent Visitationt is contemnálta ezt mondván, semmi dolgom nékem ott nincsen, contumacia ductus nem compareált a Szent Visitation, azért a jövő Szent Partialisig suspendáltassék. A mikefalviak pedig serio admoneáltatnak a Szent Visitationtól, hogy mind vasárnapokon, mind pedig hétköznap a templomot frequentálják.

Deliberatum [2.]: Minthogy a Szent Partialis Synodus előtt sokszor forgott a héderfái mater ecclesia és filia között a parochialis csűr és pajta között való nagy controversia, és meg is bizonyítottatott világos documentumokkal, hogy mikefalvi filialis ecclesia tartozik a héderfái parochialis csűr és pajtát procurálni és megépíteni, aminthogy már szokszor nekik imputáltatott mind a Szent Partialistól, mind pedig a Szent Visitationtól, de contumacia ducti semmiképen nem akarnak engedelmességni a Szent Partialis és Szent Visitatio deliberatumához. Melyhez képest ft. 12 megbüntettetik a filialis ecclesia, melynek is exequutioját bízzuk a nemes vármegyének vicetiszteire ökegyelmekre.

Deliberatum [3.]: Noha az egyházfiak mind a materban, mind pedig a filiában méltók a nemes vármegye constitutioja szerint a büntetésre, minthogy praedikátornak fáját be nem szolgáltatták, és a mesternek kapuját meg nem építették, és házának is kéményt nem csináltak. Azért serio admoneáltatnak az egyházfiak, hogy kiszolgáltassák praedikátornak fabeli restantiaját, és a mesternek kapuját megépítsék, házára kéményt csináltassanak. [166.]

Deliberatum [4.]: Minthogy a mostani parochia Héderfájenis is ruina, dűlőfélben vagyon, azért igen serio imponálja a Szent Visitatio az ecclesianak, hogy új parochiat építsenek.

Deliberatum [5.]: Minthogy Királyfalvi Éva négy esztendőktől fogva mátkaságban volt Rácz Jánosnál, ez pedig mind mátkaságát tellyességgel tagagya, amint hiteles bizonyságok referálják, mind pedig tellyességgel azon leányon fel is adott, tetszett a Szent Visitationnak azon Királyfalvi Évát Rácz Jánostól absolválni, et ad secunda vota transmittálni.

Széki Teleki Júlia címeres sírkölapja, 1766

1735 ■ február

Ecclesiae Héderfájenis Visitatio celebrata anno 1735. die 17. Februarii.⁴⁵

Veszprémi Ádám paráznasággal vádoltatik. Székely Mihály vádoltatik, hogy hozzá Udvarhelyszékről kijött egy asszony úgy, mint felesége. Némelyek halottért se az 1 forint[ot], sem a veder mustot meg nem adták. Mikefalván búza, fa és zab restantiaja sok van a prédikátornak. A prédikátor háza körül semmi nem jó, a mester házának egy része fedetlen.

⁴⁵ KükEhmLvt prot. II/3. 193.

Tavalyi Visitation volt az ecclesianak adósságpénze hft. 227,58, de némelyek megadták a capitalist. Régi interesbor urn. 40.

Veszprémi Ádám, minthogy vádoltatik paráznasággal, és a leány is, kivel dolga volt vallja, hogy tőle való volna a gyermek, azért admoneáltatik, hogy magát az infamia alól expurgálja, különben excommunicáltatik.

Akiknek halottjok lévén sem mustot, sem pénzt nem fizetnek a tiszteletes prédikátornak, imponálja a Szent Visitatio, hogy a már innen elmenendő tiszteletes prédikátornak az egy-egy forintot megfizessék, amelyben az egyházfiak assistentiával legyenek, mert másképpen az idejövendő atyafi mindaddig a functiótól arceáltatik, míg megfizettetnek plenarie.

Gálfalván, a Nyárád mellett mulatván Székely Mihály, a reá ott gondot viselő özvegyasszony kijött ide utána, mintha övele szövetsége lett volna, kihez képest imponálja a Szent Visitatio, hogy oda Gálfalvára visszamenvén, onnan testimonialist hozzon, hogy tisztességes élete volt, semmi tilalmas társalkodása azon asszonyemberrel nem volt, különben az ecclesia ne patialja.

Amely capitalispénze ki vagyon az ecclesianak, annak interessét, ha oly szüksége lesz az ecclesianak, hogy pénzül kívánnya, fizessék 6-6 - hat-hat pénzül, ha pedig mustul kívánnya fizettetni az interest, azt a vármegye constitutioja szerént fizessék. Az egész ecclesia pedig admoneáltatik, hogy a prédikátor háza aránt való igyekezeteket continuálják, jó alkalmas helyen minél hamarébb házat építsenek, ily pusztán a prédikátort lakni ne engedjék. A mester házat az egyházfiak megfedjék.

1735 ■ november

Anno dieque ut supra [1735. 15. Novembris] Héderfájini continuatur Visitatio.⁴⁶

Bali Ferencz Szabó Mihálynéval vádoltatik tisztátalan étellel. A prédikátornak takarmányára rossz gondviselés volt, szénája ott veszett és fa restantiaja papnak s mesternek. A mikefalviak a prédikátor bérít nem administrálják. Sós István még nem reconciliált. Negligensek, mesternek fája, zabja is restál. A vékások nem akarnak igazán fizetni. A héderfáji ecclesianak adósságpénze vagyon 222 forint, de e summából némelyek megadtanak. [198.]

Deliberatum: A tiszteletes prédikátor Mártonfalvi András atyánkfia admoneáltatik, hogy a méltóságos udvarokhoz mind itt Héderfáján, mind pedig Mikefalván accomodálja úgy magát, hogy se prédikatiojában, se mindennapi conversatiojában ne afficiálja magaviselésével vagy szavával a méltóságokat, tartván magát a 43. canonhoz,⁴⁷ hogy se a szent ministeriumnak, se ma-

⁴⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 197–198.

⁴⁷ GK – 43. kánon: A hű lelkipásztorok azokat, akik közbotrányt okozó vétkeket követtek el, nyilvánosan is, mégpedig szemben mindenki előtt, alkalmas és alkalmatlan időben személyválogatás nélkül megfeddeni tartoznak, nehogy ugatni nem képes néma ebeknek tartsák őket. Azonban éppen nem valamely rosszindulatból, valami magánsérelem miatt, hanem az Isten dicsősége és törvénye iránti kegyes buzgalomból; s nem annyira a személyek, mint a vétkek iránti gyűlöletből, s nem is valamely léha gyanúból vagy némely szóhordóknak árulkodásuk, hanem a legfeddhetetlenebb emberek biztos bejelentése folytán; s meg sem nevezve a személyeket, hacsak azok nem cégéres és nyílt gonosztevők, s végül nem is felette ridegen és durván, annál kevésbé illetlenül, hanem egész lélektürelemmel, szelíden és művelt emberhez illően s a Szentírásból vett épületes szavakkal, hogy azoknak szívét annál hathatósabban megindítsa, és a megfeddést annál nagyobb békétűrőssel viseljék. Különböztetve többet ártanak, mint tanítanak, mert általában többet lehet kivinni intéssel, mint fenyegetéssel, többet szelíd szókkal, mint durva beszéddel. A vakmerően másként cselekedők az egyház kemény büntetését viselik.

gának contentumot s kissebséget ne szerezzen. Bali Ferenczet némely inquisitoria relatoriában is kiadják, s itt a Szent Visitatio előtt is némelyek vallák, hogy kérkedett volna Szabó Mihályné nevű asszonnyal való fertelmeskedésével, melyért az ecclesiakövetésre méltónak ítéli a Szent Visitatio. Szabó Mihályné pedig admoneáltatik, hogy az infamia alól magát tisztítsa.⁴⁸

Soós István Mikefalván severe admoneáltatik, hogy ecclesiat kövessen, mert másként számár temetése lészen.

Léven mind búzájában, mind szénájában, mind pedig zabjában kára a tiszteletes prédikátor-nak az egyházfiak negligentiajokért, és afelett mind a materban, mind a filiában sok restantiaja léven a mesternek is azon kívül, megbünteti azért a Szent Visitatio az egyházfiakat vármegye constitutioja szerint. Amely szénafüve pedig a tiszteletes prédikátornak kaszálatlan maradott, mint-hogy eddig az ifjú legények nem tartozásból, hanem kérelemből kaszálták, amint világosan referáltatik, azt nem adjudicálja, hogy megfizessék. Insuper admoneáltatnak az egyházfiak, hogy karácsonig a restantiát beszoigáltassák. Amely újj parochiat pedig most kezdettenek erigálni, akörül a mikefalvi ecclesia maga részit, csúrt és pajtát etc. sine defectu megépítse, és minden közönséges ecclesiái dologban a mater ecclesiával egyetértsenek, külömben más Visitation az egész ecclesia megbüntettetik. Azonban akiknek búzájuk szalmájában nincsen, annyi vékát adjanak, amennyit rendszerént szalmájában mások adnak.

1736

Visitatur ecclesia reformata Héderfáiensis [15. Novembris 1736.]⁴⁹

A reverendus parochus sokat negligált és caputokat nem olvas. Tamás Mihályné paráznaságban elegyítette magát. Szász István, Bordi István a templomot nem frequentályák.

A filiában a praedicator fizetése bé nem szolgáltatott, egyetmása is még őkegyelmének háttamaradtak, el nem hozták. Az új parochia el nem készült, kivált a filia semmit nem épített. A cimetium pusztá, a harangláb zsendelye megromlott. A mikefalvi mester Bagotai urammal sokat veszekedett.

Anno 1736 a héderfáji reformata ecclesia summapénze tanáltatott praeter propter 222 forintoknak.

Deliberatum: Tamás Mihályné a külső tisztektől, minthogy meg is büntettetett, reconciliállyon, Szász István és Bordi Istvánék admoneáltatnak, a templomot frequentályák, alioquin külső tisztek által is megbüntettetnek, s számár temetések is lészen. [212.]

A filia karácsonyig a clarissimus parochusnak fizetésit beszoigáltassák, elmaradott minden egyetmását, bonumit annak rendi szerint felhozzák, hogy penig eddig negligensek voltak, azért megbüntettetnek a vármegye constitutioja szerint. A mater ecclesia admoneáltatik, a templomot, cimiteriumot, haranglábát reparályák, alioquin más Visitation megbüntettetnek. A filia is serio admoneáltatik, hogy minden tovább való halogatás nélkül a parochia építésihez elkezdvén, igen szorgalmasan megépítsék a magok részeket, alioquin a nemes vármegye tisztei által executiot tétetünk őkegyelmeken.

⁴⁸ A mondatot utólag kihúzták.

⁴⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 211–212.

1738

*Visitatio continuata Héderfájini anno 1738. die 15. Januarii, praesentibus loci civibus [236.]
curatore domino Gabriele Pásztóhi, aedituo praeteriti anni Michaelae Bulát,
Michaelae Kántor, praesentis anni Martino Bordi.⁵⁰*

Deliberatum [1.]: Minthogy a héderfáji ecclesiában sok difficultas esett az egyházfiak választásának dolgában, járván részek szerint házhelyek után az egyházfiség, tetszett a Szent Visitationak ezt a rossz szokást abrogálni és a jó rendet és usust helyreállítani, hogy tudniillik ezután rendre viselje ki-ki az egyházfiséget.

Némely majorkodó legények a félbért nem akarják megadni. 2-do. Némely embereknél periculumban forog az ecclesia adóssága, úgymint öreg Bali Györgynél és Simon Istvánnál.

Deliberatum [2.]: A Szent Visitatio a Synodus deliberatamához tartván magát, a majorkodó ifjú legényeknek serio imponálja, hogy a félbért praedikátoroknak sine mora befizessék, különben az statuált büntetést el nem kerülük. Az egyházfiak pedig serio admonáltatnak, hogy az ecclesianak periculumban forgó adósságát felszedgyék, nevezetesen amelly van öreg Bali Györgjnél és Simon Istvánnál.

1740

Visitatio continuata in ecclesia Héderfájiensi, praesentibus pastore reverendo domino Andrea Sini, rectore domino Josepho Udvarhelyi et civibus ecclesiae scilicet illustrissimo patrono domino domino Samuele Bethlen de Iktár, domino Gabriele Pászthai, caeterisque civibus, curatoribus et aedilibus in illustris aulae palatio anno 1740. die 23. Januarii.⁵¹

Difficultates: Reverendus minister recommendatur praeterhoc, quod lectionem sacrorum Biblicorum negligit. Secundo: Az ecclesiával háborog, az embereket ledisznozza, bolondozza. Szabó Jánost a felesége elhadda egynéhány ízben. A gyermekeket oskolába fel nem adgyák.

Dominus rector recommendatur. A tiszteletes miniszternek zabját kárral hordották bé. Parochia körül lévő rossz kertek miatt sok ízben kárt vallott a miniszter. A mester élete körül fedetlenek a kertek, a cinterem körül is rosszak a kertek. Amelly mustot a temetésért ígértek, és amelyet jóakarattokból ígértek, mindeniket civódással adták meg, sőt embertelen beszéddel is illették a minisztert. Az ecclesia interessét az egyházfiak fel nem szedik, minden kis építést interesben akarnak tudni.

A méltóságos úr és úri asszony iktári Bethlen Sámuel uram és méltóságos gróff Keresztes Borbára asszony öngysága Isten dicsőségéhez való buzgó szerelmekből conferálának a héderfái reformata ecclesianak hft. 20 ~ húsz forintokat.

Az ecclesianak készpénze vagyon most de praesenti hft. 2.

Deliberatum [1.]: Szabó János admoniáltatik, hogy feleségét felkeresse, és midőn megtalálván maga mellé veszi, élete tisztaságául bizonyos és elhíhető attestatiokat végyen, hol mint viselte magát, különben meg nem engedtetik, hogy cohabitállyanak.

Deliberatum [2.]: Az atyák és anyák admoniáltatnak, hogy gyermekeiket az oskolába feladgyák, hogy ekképpen hadd szoktattassanak az Isten útaira és a kegyességre.

⁵⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 235–236.

⁵¹ Uo. 273.

Deliberatum [3.]: Minthogy a curator a tavalyi és harmadidei egyházfiakkal együtt a parochia és a mester élete körül, úgy a cinterem körül is a ruínakat meg nem építették, a pap zabját idejében és illendőképpen bé nem takarították, az interest is bé nem szolgáltaták, annakokáért ezen negligentiajokért a Szent Visitatio mulctázza ökegyelmeket külön-külön három-három forintig. Insuper admoniáltatnak, hogy minden ruínakat reparállyanak, a kerteket fedéllel tartsák mind a parochia körül, mind a mester élete és a cinterem körül, az interest pedig a Szent Visitationak mostani determinatioja szerint beszolgáltatassák, mert különben gravisabb reprehensiojok leszen.

Deliberatum [4.]: Minthogy a prothocolumban világosan extál, hogy a temetésért ki-ki egy-egy forinttal tartozik, annakfelette az egy-egy veder mustot is megígérve az ecclesia. Annakokáért tetszett a Szent Visitationak mostan is eszerént helyben hadni ezen prothocolumban való írást, minthogy hatalmában is nincsen hogy változtassa, cum haec declaratione tamen, hogy ha mikor tellyességgel semmi nem terem, restantiában nem marad, mindazáltal ezen delibera-
tum[ot] a Szent Partialis iudiciumára bocsátta a Szent Visitatio.

Deliberatum [5.]: Ezen deliberatumot a Szent Partialis helyben nem hadgya, hanem vagy terem, vagy nem terem, tartozik megadni.

1741

*Visitatio continuata in Héderfája tempore reverendi domini Gabrielis Gyalai et rectoris domini Josephi Udvarhelyi, aedilibus Francisco Bali et Andrea Bali anno 1741. die 16. Januarii.*⁸²

Reverendus dominus minister commendatur, sic et dominus rector.

Difficultates: A gyermeket nem taníttatták. A kamara tapasztatlan, a mester házában sűrökemence is nincsen, mind cinterem, parochia s mester háza körül feles ruínak vadnak, úgy restantia is sok van. Sütő Miklós templomban nem jár.

Készpénze az ecclesianak, ami van, Pásztóhi Gábor uram kezében van. Adósságpénze is szépen van, de számba nem vették az egyházfiak. Búzája s bora nincs.

Deliberatum [1.]: Admoneáltatnak az atyák s anyák, hogy gyermekeket a mester kezéhez feladgyák s taníttassák, másként az atyák jövőendő Visitatiokor megbüntettetnek.

Deliberatum [2.]: Látnivaló dolog, hogy a sok ruínak mind cinterem, parochia s mester háza körül az egyházfiak negligentiajak és ecclesia hidegsége miatt következtenek, mellyekért méltán megérdemlenék a kemény büntetést, ideértve a sok restantiakat is és interesnek fel nem szedésit. Admoneállyá azért a Szent Visitatio az egyházfiakat és az ecclesiat, hogy a mester kamaráját megtapaszták, sűrökemencéjét megcsinállyák, és cinterem

*Iktári Bethlen Sámuel
címeres sírkölapja, 1767*

⁸² KükEhmLvt prot. II/3.

s parochia körül minden ruínakat megépítsenek, hasonlóképpen mind a restantiakat, mind pedig az ecclesia pénzinek interessét felszedjék, külföldben jövődőkben keményebben animadvertál a Szent Visitatio.

Deliberatum [3.]: Sütő Miklós admoneáltatik, hogy a templomban járjon, úrvacsorájával élyen, mert ha meghal, számár temetése lesz.

1742

*Visitatur ecclesia Héderfáensis anno 1742. die 9^a Januarii tempore reverendi domini Gabrielis Gyalai ministri, praesentibus ecclesiae civibus Gabriele Pásztai etc., Martino Bali aedile etc.*⁵³

Difficultates: Az udvarból a bor restál, a fa az ecclesiából. Adóssága, pénz a lysta szerint.

Deliberatum: Az egyházfiak admoneáltatnak, hogy a restantiakat adminisztrálják a tiszteletes ministernek minél hamarább, külföldben poenaban incurálnak.

1743

*Anno 1743. 15. Januarii Visitatio continuatur in ecclesia reformata Héderfáiensis.*⁵⁴

Verbi Divini minister ratione officii laudatur simul cum rectore suo.

Difficultates: Tánclásokkal némely ifjú legények az innep másodnapját megrontották. Itt a lakótartás kisebbségire vagyon a ministeriumnak és a tiszteletes ministernek. Ferentzi Mihály, amint fogadta kézbeadással, a ganéjt ki nem hordotta. Némelyek a fa árrába akarják tudni a csirkebéli fizetését a mesternek.

Bona ecclesiae: Vagyon készpénze az ekléziának 20 forint.

Deliberatum: Minthogy némely ifjú legények tánclásokkal a karácson innep másodnapját megrontották, ezokon a Szent Visitatio in genere bünteti őket három forintokig.

1744

*Visitatur ecclesia Héderfáensis anno 1744. die 6. Januarii, ministro ecclesiae reverendo domino Gabriele Gyalai, scholae rectore Johanne Lengyel.*⁵⁵

A tiszteletes minister és mester ellen nincsen semmi panassza az ecclesianak.

Difficultas: Székely Jánosné Horváth Kriska paráznának mondattatott, és magát nem igazította. Szabó János feleségét kurvának kiáltotta. Szabó János nem akar bért adni. Némely egyházfiak még számot nem adtanak az interesről.

Deliberatum [1.]: Székely Jánosné Horváth Kriska és Szabó Jánosné admoneáltatnak, hogy az infamia alól magokat megtisztítsák, külföldben ha a magistratustól convincáltatnak, excommunicatio alatt lesznek.

⁵³ KükEhmLvt prot. II/3. 309.

⁵⁴ Uo. 332.

⁵⁵ Uo. 345.

Deliberatum [2.]: A protocolum szerint minden házas ember, ha szinte ketten avagy többen laknak is egy háznál, főről főre tartoznak bért fizetni a mesternek az ecclesiában bévőtt szokás szerint.

1745 ■ január

Anno 1745. die 15. Januarii visitatur ecclesia reformata Héderfájensis tempore reverendi domini Gabrielis Gyalai, ludimagistri Johannis Lengyel, praesentibus ecclesiae civibus.⁵⁶

1745 ■ december

Visitatio continuatur Héderfái anno 1745. 13. Decembris tempore reverendi domini Gabrielis Gyalai pastoris ejusdem loci, rectoris domini Johannis Lengyel, praesentibus ecclesiae civibus.⁵⁷

Reverendus minister optime laudatur, sic etiam dominus rector.

Difficultates: Sütő Miklós a templomat mégsem járja. A tiszteletes ministereknek tavalyi és harmadidei, sőt ezidei fájok mind restál. A cinterem körül, a parochiak körül sok ruina van, a mester háza, kamarája romlásra hajlott.

1747

Héderfáiensis ecclesia visitatur anno 1747. die 10. Januarii tempore reverendi domini Gabrielis Gyalai pastoris et domini Johannis Lengyel rectoris.⁵⁸

Bene recommendantur domini ministri.

Difficultas: Mind papnak, mesternek restantiában vagyon a fájok, a cinterem éppen ruina van vagyon.

1748

Anno 1748. die 17. Januarii Visitatio continuatur in ecclesia Héderfáiensi, praesente loci ministro reverendo domino Gabriele Gyalai et scholae rectore domino Johanne Lengyel.⁵⁹

Recommendatur reverendus loci minister, ita etiam dominus scholae rector de nota meliori.

Difficultates: Restantiak vannak a praedikátor és a mester fizetésében. Ifjú Kézdi Márton a bért nem adta meg. Készpénze vagyon az ecclesianak de praesenti 6 forint.

Deliberatum: Az új házas, amelly esztendőben megházasodik, tartozik bért fizetni a prédikátornak és mesternek, úgy a majorkodó ifjú legények is félbérrel, azért Bordi Mártonon az egyházfiak a bért a Szent Generalis constitutioja és a protocolum szerint exigállyák, az elmúlt esztendőbeli restantiakot beszolgáltatassák, különben a constitutio szerint megbüntettetnek.

⁵⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 368.

⁵⁷ Uo. 381.

⁵⁸ Uo. 397.

⁵⁹ Uo. 406.

1749

Az héderfái reformata ekklezsia jovai.⁶⁰

Praedicator fizetése: A patronusoktól és nemessektől változó, és szabadságokban álló. A köség közül pedig minden házas ember három-három⁶¹ kalongya búzát, egy kalongya zabot ad. Mustot is jóakarattokból egy-egy vedret ígérnek. Pénzt dr. 8.⁶² Fát egy-egy szekérrel *vagy dr. 60 a marhátlan*. Házasok esketéséért ft. 1. Halott praedikatioért ft. 1. Keresztelésért tyúk s kenyér. Amelly rétyét a prédikátornak a mikesfalviak lekaszályák, azt az héderfáiak felgyűjtik s hazahozzák. Örökséget bíró majorkodó ifjú legények, özvegyek, zsellérek fél bért adnak. Fonásokkal élő özvegyek három-három sing vásznat adnak.

Mester fizetése: A mesternek a prédikátoréból⁶³ jár búza gel. 1, pénz dr. 8, fát három ember egy szekérrel, egy kenyeret s egy csirkét. Temetésért dr. 12.

Prédikatori örökség: Vagyon egy kaszálórét a kápolnai határszélben a Csere alatt, amellynek napkelet felől való szomszédgya az urak szénafüve. Item egy szántóföld a Kis völgyben, 3 vékás, vicinussa felyül Bali Mihály, alóll Bordi György földé. 2. Más szántóföld a falun alóll az országúttya mellett, egyfelől az országúttya, másfelől a Betlen Sámuel uram rétye *vicinussí*. [64.] *Vagyon a Küküllő parton egy darab törökbúza föld, vicinussa alól a falu földé, felyül való vicinussa a méltóságos gróff Bethlen Sámuel uram részére való. Vagyon a MalomSzigete nevű helyben, Bonyhára felmenő út mellett az papnak egy kaszálórété, melynek vicinussa egyfelől – észak felől titulus Faragó József uram kaszálója, dél felől tekintetes Sarádi Sámuel uram kaszálója.*

Ekklezsia jovai: Harangok nr. 2. Egyik nagyobb, másik kisebb.

Úrvacsorájához való edények: 1. Egy ezüst, kívül-belől arannyas lábospohár, ejtelesnél kisebb. 2. Egy ezüstrányér, *méltóságos* iktári Betlen Sámuelné asszony ajándéka. 3. Egy keresztelő ónkannácska. 4. Más ónkanna. 5. Óntálacska. 6. Óntányér. *Accedált méltóságos nagyságos gróf árva Keresztes Borbára asszony ajándéka Isten dicsőségére, egy arannyas, fejér virágokkal ékesült pohár s egy ugyanollyanképpen – arannyas készületű tányér anno 1772. die 8va Januarii.*

Abroszok: 1. Abrosz, táblás, amennyi gyoics, megannyi recetábla benne. 2. Más recetáblás abrosz. *Ez általadatott a k[őröd]sz[ent]mártoni ecclesianak.*

Keszkenők, kendők s szőnyeg: 1. Vagyon egy szkófi-ummal varrott potyolat keszkenő, négy ág rajta. 2. Egy nyolcágú ezüst arannyas, szkófiumos keszkenő. 3. Egy kék, arannyal virágos, aranycsipkés keszkenő. 4. A negyedik elegy sellyemmel és szkófiummal varrott potyolat keszkenő. 5. Item sellyemkeszkenő, fejér és veress lineak vadnak benne. 6. Gyoicskendő elegy sellyemmel és arany fonallal varrott, a két végin nagy virágok. 7. Egy zöld ágakra varrott gyaportkendő. A prédikállószéken egy veres török szőnyeg. *Accedált egy kék sellyem tafota abrosz, veres sellyem rajt körüllette, egy fejér gyoicskeszkenő, gróf iktári Bethlen Sámuelné, Keresztes Borbára asszony ónagsága ajándéka.*

Iktári Bethlen Domokosné Wesselényi Mária címeres sírkölapja, 1754

⁶⁰ KükEhmLvt Consr. 1749. 63–64.

⁶¹ Utólag rájavítottak: két-két.

⁶² Az előbbi mondatot kihúzták.

⁶³ Az előbbi szót kihúzták.

1749 ■ január

*Visitatur ecclesia Héderfaiensis anno 1749. die 16. Januarii tempore reverendi domini Gabrielis Gyalai et rectoris domini Johannis Lengyel.*⁶⁴

Reverendus minister per omnia laudatur, nec minus dominus rector.

Difficultas: Ruinak mind a parochiakon, mind a haranglábon sok vagyon, a restantiak sokak.

Deliberatum: Admonióltatik a szent eklézsia, hogy restantiakat megfizessék, az egyházfiak az intereseket felszedgyék, és annak számvételére delegatusoknak jó számot agyanak, a ruinakot mind a haranglábon, mind a parochian reparállyák, a tiszteletes pap házára ablakokat csináltassanak, a cinterem körül való építését senki a maga interessiben ne tudgya, minthogy mindenik tartozott a cinteremet jó kerttel tartani. Ami penig a halotti harangozást illeti, modo semel pro semper imponáltatik, hogy senki három rendbeli harangozásnál többet ne praetendállyon, és azok is olyan rendkívül való hosszak ne legyenek, mint addig szokták volt a harangokat hosszason kongatni, mert valaki ennekutánna pertentálya, toties quoties három-három forintig mulctáztatik.

1750

*Visitatur ecclesia Héderfaiensis anno 1750. die 13. Januarii tempore reverendi domini Gabrielis Gyalai Verbi Divini ministri et rectoris domini Johannis Lengyel.*⁶⁵

Sat bene recommendantur suae dominationes.

Difficultas: Fabeli sok restantiak vadnak, nevezetesen a becsületes mesternek ekét sem adtak szántani.

Deliberatum: Minthogy contumaciter negligensek voltak az egyházfiak pap és mester fa restantiajoknak bészolgáltatásában, azért mulctázza a Szent Visitatio ökegyelmeket három forintig a constitutio szerént. Insuper admonióltatnak, hogy intra quindenam minden restantiákat bészolgáltatassanak, mert különben nagyobb poenaban incurrálnak.

1751

*Visitatur ecclesia Héderfaiensis anno 1751. die 1ma Februarii tempore reverendi domini Gabrielis Gyalai, Verbi Divini ministri.*⁶⁶

Reverendus minister optime laudatur. Difficultates: Bali István minden ok nélkül szitta s huzztotta a papot. 2-do. Fa restantiajok vagyon.

Deliberatum [1.]: Minden ok nélkül difficultasban hozta az ecclesia az egy veder mustot, hogy a tiszteletes minister fizetéséből subtrahálnák, és azzal a bért maneálnák. De minthogy a régi protocollumban is fel vagyon téve, a conventioban is (mellyet attak a tiszteletes ministernek) megígértetett, azért a Szent Visitatio semmiképpen meg nem engedi, hogy subtraháltassék, sőt admonióltatnak azok is, akik ezelőtt subtrahálták, megagyák és ennekutánna senki difficultasba ne hozza, mert különben a tiszteletes minister ab officio suspendáltatik canonice.

⁶⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 420.

⁶⁵ Uo. 435.

⁶⁶ Uo. 448–449.

Deliberatum [2.]: Minthogy a tiszteletes ministereknek sok fabéli restantiajok vagyon, melyről a tavalyi Visitatio alkalmatosságával is panaszkodtak ökegyelmek, azért az egyházfiakat mulasztázza a Szent Visitatio. Végeztük azt is, hogy a férfigyermekeket az iskolába, a leánygyermekket nyárban a tanításra az atyák feljártassák, mert különben mikor házassági idejek eljő, meg nem eskettetnek, míg a hitnek articulust el nem mondgyák.

Deliberatum [3.]: Régi constitutioja ez mind a nemes vármegyének, mind az ecclesianak, hogy az eklézsiái akárminemű dolgokban senki a curatorokat és egyházfiakat tisztekben való eljárásokért ne injuriálja, annyival inkább ne szidalmazza, vagy meg ne támadgya, melyet ha ki cselekednék, toties quoties egy-egy forintig megbüntettessék. Melyhez képest mostan is végeztük, hogy mikor az egyházfiak a curatorok consensussával valakit vagy ecclesia közönséges dolgára hínak, vagy a bért exigállyák, ha azért valaki magát opponálná, és helyes maga mentsége nem lenne, az olyat pro ratione delicti vagy fél ejtel, vagy egy ejtel, vagy többig is szabadoson megbüntettessék. Ha pedig valaki azokat megrámadná vagy szidalmazná, az ollyat egy forintig mulasztázzák, melynek exequutioja a Visitatiojé. [449.]

Deliberatum [4.]: Az egész eklézsia relatiojából constál, hogy Bali István a tiszteletes ministert hazudtolta, melyért a Szent Visitatio mulasztázza Bali Istvánt három forintig, melyet statim et de facto deponállyon. Insuper imponáltatik, hogy Bali István a tiszteletes ministert az egész eklézsia előtt kövesse meg.

Anno 1751. die 2. Februarii coram Sancta Visitatione Elizabetha Tordai in causa matrimoniali constituit plenipotentiarium dominum Johannem Lengyel, rectorem ecclesiae Héderfáiensis, usque ad finalem causae decisionem.

Iktári Bethlen Sámuel
címeres sírközlappja, 1767

1752 ■ január

Anno 1752. die 18. Januarii visitatur ecclesia Héderfáiensis tempore reverendi domini Gabrielis Gyalai, tanquam ministri et rectoris domini Johannis Lengyel qui optime recommendantur.⁶⁷

Difficultas: Zab restantiai vadnak a tiszteletes ministernek.

1752 ■ november

Visitatio celebratur Héderfáini anno 1752. die 21. Novembris tempore reverendi domini Gabrielis Gyalai ministri et rectoris Johanne Lengyel.⁶⁸

Nullae sunt difficultates de ministris neque de auditoribus.

⁶⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 457.

⁶⁸ Uo. 462.

1754

*Visitatur ecclesia Héderfáiensis anno 1753 [recte: 1754] die 31. Januarii tempore reverendi pastoris domini Gabrielis Gyalai.*⁶⁹

Hic loci tum pastor, tum rector summopere laudantur. [...] a tiszteletes minisztereknek mindkét részről sok restantiajok vagyon, nevezetesen a tiszteletes parochusnak, ki idén a szénájában nagy kárt vallott némelyek miatt. A mesternek is az ekéket meg nem atták, mellyet ígértek.

Deliberatum [1.]: Minthogy igen sok restantiajok vadnak a tiszteletes minisztereknek mind búza, mind zab s mind mustbéliék, melynek okai az egyházfiak negligentiajok, mellyért büntetnek az egyházfiak külön-külön három-három forintig, amint penig a szénában, kit idén kárt vallott a tiszteletes miniszter, azt a curatorok és egyházfiak fizetessék meg azokkal, akik miatt a kár esett mind rendül, mind bogjául. Ami penig a mester számára való ekéknek neclectussát[!] illeti, melyben kára vagyon a mesternek, ezért büntettedik az eklézsia közönségesen három forintig, insuper az ekékért békélylenek meg a becsületes mesterrel.

Deliberatum [2.]: Admoníaltatnak az eklézsiaiban mindazok, valakik adósok az eklézsianak, hogy akiknél interesbéli restantiajok vadnak, az olyak a következő Partialisig minden restantiajot beszolgáltatassanak akár pénzül, akár gabonául, búzával vagy törökbúzával, különben a külső tiszteknek adatnak ki.

1755

*Visitatur ecclesia Héderfáiensis anno 1755. die 18. Januarii tempore reverendi domini Gabrielis Gyalai pastoris et domini Michaelis Nagy rectoris.*⁷⁰

A pap ellen semmi fogyatkozás nincsen, a mester meg nem maradott. A mesternek sok restantiajok vadnak, úgymint búza, fa és garasbéli, egy ekészántással is adósok.

Az ősszel gyűlt interes bora urn. 38 ½. Készpénze vagyon az eklézsianak ft. 14, de még hátra vagyon a kikorcsmállott bornak az árra.

Deliberatum: Minthogy mostan is sok restantiajok vadnak, az intereseiket is be nem szolgáltaták, azért a tavalyi deliberatumot mostan is helyben hagyá a Szent Visitatio, mellyet statim et de facto deponállanak. Annakfelette admoníaltatnak, hogy minden restantiajot, kivált a mesterét beszolgáltatassák, különben nagyobb büntetésben incurrálnak.

1756

*Visitatur ecclesia Héderfáiensis anno 1756. die 29. Januarii tempore reverendi domini Gabrielis Gyalai pastoris et rectoris domini Josefi Henter, hic tam a parte pastoris tum a parte rectoris salva sunt omnia.*⁷¹

Difficultates: Vadnak az eklézsiaiban botránkoztató személyek, kik egymást paráznának kiáltották. Bali Ferencz convincáltatott is a tisztektől paráznságáról. Kántor Mihályt is paráz-

⁶⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 471.

⁷⁰ Uo. 479.

⁷¹ Uo. 488.

nasággal vádolják. Szabó Mihálynét is Bali Ferencz gyanússá tette. 2-do. Bordi Győrnének és Laczkó Istvánnának házasságok után ideje előtt eléjött a gyermekek.

A mesternek garaspenzbéli és harangozó kenyérbeli s fabéli sok restantiai vadnak, mely miatt most még tüze is nincsen. Ruinak vadnak, a harangláb majd pusztulójában vagyon.

Deliberatum [1.]: Minthogy a mesternek sok restantiai vadnak, tűzfája is semmi nincsen, annakfelette igen sok ruinak is vadnak, nevezetesen a harangláb fedetlen és majd össze is omlik (melyről más Visitatiokor is keményen admoníaltatott az eklézsia, mégis semmit nem újíttottak), azért mostan az eklézsia bünteti a Szent Visitatio in ft. 3. Annakfelette az egyházfiak is admoníaltatnak, hogy a restantiakat beszédgyék.

Deliberatum [2.]: Minthogy ezek az öt személyek, úgymint Bali Ferencz, Kántor Mihályné, Szabó Mihályné, Bordi Győrné, Laczkó Istvánné okot szolgáltatnak a botránkozásra, azért a Szent Visitatio megkívánja, hogy a Szent Visitatio előtt magokat vagy megmentsék, vagy expurgálják, különben az eklézsiai censura alá vettetnek.

Nota bene: Bali Ferenczet feleségéstől a Visitatio absolválta, úgy Bordi Győrnét is.

1757

Visitatur ecclesia Héderfáiensis anno 1757. die 21. [Januarii] tempore reverendi domini Gabrielis Gyalai pastoris et Josefi Henter rectoris, praesentibus ecclesiae civibus.⁷²

Adversus reverendum pastorem nihil mali, neque adversus rectorem.

Difficultas: Sem fiú-, sem leánygyermekek nem taníttattak sem most, sem a nyáron. Restantiai vadnak a tiszteletes ministernek, kivált mester uramnak garaspenze és mustya. Ruinak is sokak vadnak. A mesternek sem kapuja, sem fája nincsen, a harangláb iránt még tavaly is deliberált volt a Szent Visitatio, hogy megzsenedyezzék, de még eddig is semmit nem újíttottak rajta. Ez esztendőben volt az eklézsianak bora urn. 54. Ezt kikorcsomálták dr. 5, jött be az árrában ft. 10.

Deliberatum: A restantiokról s ruinakról, kiváltképpen a harangláb megépítéséről írt tavalyi deliberatumot mostan is helybenhaggya a Szent Visitatio és effectumba veszi.

1758

Visitatur ecclesia Héderfáiensis anno 1758. die 27. Januarii tempore reverendi domini Gabrielis Gyalai pastoris et novi rectoris domini Csiszér.⁷³

Reverendus minister optime laudatur.

Difficultates: Bali Ilonának gyermeke lett. Fa restantiai vadnak a ministernek. Az egyházfiak a tavalyi bor árrát még fel nem szették, az ideji bor volt urn. 23, ezt is kiárulták, annak is az árra még künn vagyon.

Deliberatum [1.]: Minthogy Bali Ilonának paráznsága nyilván constál, azért a szent gyülekezetből excommunicáltatik mindaddig, míg reconciliál.

Deliberatum [2.]: A Szent Visitatio sok negligentiajokat tapasztalja az egyházfiaknak, mind a fabérnek beszolgáltatásában, mind a bor árrának felszedésében, hogy az esztendőről eszten-

⁷² KükEhmLvt prot. II/3. 495.

⁷³ Uo. 509–510.

dőre marad, azért az egyházfiakat irremissibiliter mulctázza a Szent Visitatio in ft. 3. [510.] Insuper admoniálya, hogy a fát intra quindenam bészolgáltatassák a tiszteletes miniszternek, a bor árrát felszedgyék, és mindenekről jól számot adgyanak, különben a constitutio szerint büntettetnek.

1759

Visitatur ecclesia reformata Héderfaiensis anno 1759. die 27. Januarii, pastore Gabriele Gyalai, ludimagistro Samuele Csiszér, praesentibus ecclesiae membris, curatoribus Georgio Bali, Johanne Cantor, aedilibus Andrea Bali, Georgio Bulát et aliis.⁷⁴

Nullae querelae adversus reverendum Verbi Divini ministrum.

Difficultates: Bulát Mihályt felesége elhadt. A mustbérnek megfizetésében igen fogyatkozás vagyon. Restantiai vadnak a tiszteletes minisztereknek. A mesternek kivált fabéli restantiai.

Deliberatum [1.]: A mustbérnek befizetésében az ecclesianak a constitutiohoz kell magát tartani. Deliberatum [2.]: A tiszteletes minisztereknek béreket az egyházfiak bészolgáltatassák, mert ha nem, büntetésbe esnek. Deliberatum [3.]: A tiszteletes miniszter elkárosodott szénáját tartozik az ecclesia megfizetni.

1760

Visitatur ecclesia reformata Héderfaiensis anno 1760. die 3. Februarii, pastore reverendo domino Gabriele Gyalai, ludimagistro Sigismundo Imre, praesentibus ecclesiae membris, nempe curatore Johanne Kántor, aedilibus Andrea Bali, Georgius Bulát, aliisque.⁷⁵

Difficultates: Kántor Mihály ifjú legény a templomban nem jár. Restantiai vadnak a tiszteletes miniszternek, régiek is, must, zab, fa. Némellyek, akiknek vagyon is gabonájok, nem akarják megadni. A mesternek is fabéli restantiai vadnak.

Tiszteletes praedikátornak a mester ellen való panasszi: Idejövetelének mindgyárt kezdetiben a malombéli vámban hibát keresett, holott nem az ő itt szolgáltyának idejében gyűtt vala ez a vám. A méltóságos uraknak instantiat adott bé papja ellen in praejudicium Sanctae Visitationis. A mester a csüres kertnek megosztását praetendálja. [543.]

Deliberatum: A héderfaji reformata ecclesia scholamestere, Imre Sigmond, jóllehet még esztendő mester sem volna, mindazonáltal igen sok, Canon és a Christusban való atyafiúi szeretetet felbontó dolgok jövének a Szent Visitatio eleiben ellene, mind maga szavaiból s mind írásából, mind a tiszteletes miniszter panasszaiból, melyek találatnak oly dolgoknak lenni, melyek így neveztetnek: Species supplantationis, publicae pacis ecclesiasticae perturbatio, molestia ecclesiae inferenda, úgymint a csüres kertnek megosztása kívánása. Mellyekért méltónak ítéltetik e magaviseleése, hogy Canon szerint való kemény büntetéssel büntettetnék meg, de a Szent Visitatio megtekintvén, hogy mint új ember talám még nem egészen tudta, a Canonok szerint minémű engedelmes magaviseleléssel kelljen magát viselni, de quo differtur eo non tollitur, poena digna affutura, mely ha magaviseleését meg nem jobbította, ezután is meglehszen.

⁷⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 520.

⁷⁵ Uo. 542–543.

1762

Visitatur ecclesia reformata Héderfájensis anno 1762. die 14. Januarii, Verbi Divini ministro reverendo domino Gabriele Gyalai, ludimagistro Sigismundo Imre, praesentibus curatoribus Georgio Bali, Johanne Kántor, aedilibus Stephano Bulát, Georgio Bordi, Michaele Bordi, Martino Szabó, Michaele Bordi medio, Johanne Bali, Emerico Sütő aliisque.⁷⁶

Deo sint laudes, omnia salva sunt inter ecclesiam et ministros, secundum relationem auditorum.

Difficultates: Sokféle, sok restantiak vadnak. Nem mindenek akarnak a mesternek mustul fizetni a kenyérért s 8 pénzért a conventio szerint. Verum male convenit inter Verbi Divini ministrum et ludimagistrum.

Deliberatum [1.]: Sokféle sok restantiak vadnak, az egyházfiak Canon szerint büntettetnek. Deliberatum [2.]: A mester fizetése a conventio szerint legyen a kenyérért s 8 pénzért. Az ecclesianak volt korcsomája, de még számadás nem volt.

Deliberatum [3.]: Ennekelőtte is comperiáltatott a mesternek tiszteletes prédikátora ellen való rugódazása, deliberatum is vagon a protocolumban őkegyelme ellen, most is nyilvánvaló Canon ellen való sok cselekedete. Tetszett azért az ítéletnek, hogy őkegyelme Canon szerint viselje magát, különben a 94-dik canon⁷⁷ szerint dolgainak vége.

1763

Anno 1763. die 21. mensis Januarii visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Héderfája, pastore reverendo domino Gabriele Gyalai, ludimagistro humanissimo domino Adamo Munkátsi, praesentibus ecclesiae membris, nempe curatoribus Georgio Bali, Johanne Kántor, aedilibus Johanne Bali, Martino Szabó, Samuele Köpetzi, Francisco Bali, Michaele Bali, Georgio Bordi, Emerico Sütő, Michaele Bulát, Andrea Bali, Johanne Böltszázi.⁷⁸

Deo sint laudes, omnia sunt salva inter Verbi Divini ministrum et ecclesiam.

Difficultates: A mester a tanuló gyermekeket olyan dolgokra applicálja, mellyekre applicálni nem illik. Ha megesik, hogy valami okból a hallgató meg nem adgya a mustat, osztán restantianak sem tartya, soha annakutánna is meg sem akarja adni. A zabot némelylek, ha vagon is, nem akarják megadni in natura. Ruinak vadnak, emiatt a ministernek elszenvedhetetlen kára.

Deliberatum [1.]: Végeztetik, hogy e szent ecclesiában halott esvén, a cinteremben senki ne merészellen sirt ásatni közel a templomhoz különben, hanem a templom kőfala és a sír között hét öl föld maradjon, a contraveniens nehéz poenaban fog incurralni.

Deliberatum [2.]: Példa nélkül való dolog hallatik a héderfáji reformata ecclesiában, hogy tudniillik a tiszteletes ministernek egy veder mustbéré lévén, némelylek a hallgatók közül, ha valami okból nem adhatta vagy talám nem is akarta a maga rendes idejében a mustat megadni, annakutánna nem is tartya magát adósnak, végeztetik azért, hogy a modo imposterum successivis semper temporibus observáltassék ez: Quo solutio differtur, quocumque de casu, eo ne auferatur, hanem megfizetődgyék, sine strepitu, mert aki különben cselekeszik, cselekedetei-

⁷⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 16.

⁷⁷ GK – 94. kánon 2. bek. lásd a 196. oldalon.

⁷⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 45–46.

nek illendő poenáját veszi. Ide kell érteni a zab dolgát is, hogy akiknek zabot ad az Isten, fizessék meg in natura. Így lévén erről mind a Canon, mind a más ecclesiákban, mind e kettőkről a rendtartás. [46.]

Deliberatum [3.]: Lévén a héderfáji reformata ecclesianak két helyecskéje, erdőnek való, edgyik a berekben, másik a tsergedi határ felé, mellyeknek helyek s vicinitassak a más protocolumban, ahol illik, világosabban megirattattak. Végeztetik ezekről, hogy a modo imposterum successivis semper temporibus e két hely oly tilalomban tartassék, hogy valaki ezek közzül valamellyikben csak két-három szálbéli kárt téssen, poenaja 12 ~ tizenkét hft.

1764

*Anno 1764. die 19. mensis Novembris continuatur Visitatio in ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Héderfája, Verbi Divini ministro reverendo domino Stephano Bátori, ludimagistro Adamo Munkátsi, praesentibus ecclesiae civibus, nempe curatoribus Samuele Köpetzi, Stephano Bulát, aedilibus Stephano Bali, Johanne Bulát, aliisque, nempe Johanne Kántor etc.*⁷⁹

Difficultates:⁸⁰

1765

*Anno 1765. die 15. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in Héderfája, Verbi Divini ministro reverendo domino Stephano Bátori, ludimagistro humanissimo domino Adamo Munkátsi, praesentibus ecclesiae civibus, nempe curatoribus Stephano Bali, Stephano Bárdi, aedilibus vero Johanne Bárdi, Martino Fogarasi, Samuele Köpetzi, aliisque Johanne Kántor.*⁸¹

A Szent Visitatio nagy örömmel tapasztalja a tiszteletes minister Bátori István atyánkfia és a becsületes eklézsia tagjai között való szép megegyezést és szeretetet, az Isten dicsőségére rendeltetett dolgokban való jó igyekezetét, barátságát és költségét. Isten segélje többekre is a becsületes eklézsia.

1766

*Anno 1766. die 13. Decembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in possessione Héderfája, Verbi Divini ministro reverendo domino Stephano Bátori, ludimagistro humanissimo Adamo Munkátsi, praesentibus ecclesiae membris, nempe curatoribus Johanne Bötsházi, Stephano Bali, aedilibus Georgio Bordi, Josepho Udvarhelyi, aliisque Johanne Kántor, Georgio Bali.*⁸²

Deo sint laudes, salva sunt omnia inter Verbi Divini ministrum et ecclesiam, ludimagistrum-que.

⁷⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 67.

⁸⁰ A jegyzőkönyv szövege itt megszakad.

⁸¹ KükEhmLvt prot. II/4. 83.

⁸² Uo. 96.

1768 ■ február

Anno 1768. die 7^a Februarii visitata est ecclesia reformata Héderfáiensis, pastore reverendo domino Stephano Báthori, ludimagistro humanissimo Adamo Munkátsi, praesentibus ecclesiae membris Johanne Böltszázi et Stephano Bali curatoribus, Johanne Cantor et Gregorio Szász aedilibus et aliis gregariis Johanne Kántor, Johanne Varga, Francisco Kántor etc.⁸³

1768 ■ december

Anno 1768. 7^a Decembris visitatur ecclesia reformata Héderfáiensis, pastore reverendo domino Stephano Bátori, ludimagistro humanissimo domino Adamo Munkátsi, curatoribus Johanne Kántor et Johanne Bordi, aedilibus Francisco Bulát et Johanne Bali, praesentibus et aliis ecclesiae membris Michaele Szász, Johanne Bulát, Emerico Sütő.⁸⁴

Az ecclesia és a tiszteletes atyafi között jó békesség vagyon.

1770

Anno 1770. die 6^a Februarii visitatur ecclesia reformata Héderfáiensis, pastore reverendo domino Stephano Bátori, ludimagistro domino Sigismundo K. Váradi, curatoribus Johanne Kántor, Johanne Bardi, aedilibus Michaele Varró, Johanne Bölcszázi, ecclesiae membris Samuele Köpeczi, Stephano Bali, Johanne Bulát, Michaele Bardi, Gregorio Szász et aliis praesentibus.⁸⁵

Difficultas [1.]: A bodoni tiszteletes atyafi a héderfái tiszteletes atyafinak hallgatóját testimonialis nélkül megeskette a 65-dik canon⁸⁶ ellen, még más ilyen difficultas is vagyon ugyan a tiszteletes mezőbodoni atyafiról.

Difficultas [2.]: A parochialis házak körül sokak a ruinak, és abból a búzaasztagjában a tiszteletes atyafinak sok kára következett.

Deliberatum: Tetszett az ítéletnek, látván a sok ruinakat, hogy a curatorok hft. 3 ~ három magyar forintokig mulasztassák, a ruinak intra octavum reparáltassanak, a tiszteletes miniszternek búzábeli kárát megfizessék.

⁸³ KükEhmLvt prot. II/4. 118.

⁸⁴ Uo. 124.

⁸⁵ Uo. 145.

⁸⁶ GK – 65. kánon: Mielőtt az egyházi szolgák a házasulandókat szokás szerint összeeskütnék, kötelesek őket (a főrendűek kivételével) a megelőző vasárnapon reggeli prédikáció után az egész gyülekezet előtt kihirdetni, és ha előttük valami akadályt jelent be valaki, ami azoknak házasságát megakadályozhatja, az összeesküetést addig kell halasztani, míg az akadályt annak rendes útján el nem hárítják. A jövevényeket és ismeretleneket pedig másként semmi szín alatt össze ne eskessék, csak ha mind szabad állapotukról, mind jámborságukról és tisztességes voltukról bizonyítványt mutatnak. Különben azokat, akik ezekre nem tekintve, vaktában olyan személyeket kötnek össze, akikről később kiderül, hogy vagy szabadok vagy becsületesek nem voltak, előbb kemény szavakkal meg kell dorgálni, azután pedig, ha ugyanezt makacsul ismételni merik, hivatalukból is ki kell tenni.

1771

*Anno 1771. 13^a Januarii visitata est ecclesia reformata Héderfáiensis tempore reverendi domini Stephani Batori, ludimagistri Sigismundi Váradi, curatorum Johannis Kántor et Johannis Bordi, aedilium Georgii Bali et Michaelis Bordi, praesentibus fere omnibus ecclesiae membris.*⁸⁷

1772

*Continuatur Visitatio [1772. Januarii] in ecclesia reformata Héderfáiensis tempore reverendi ac clarissimi domini Francisci Kónya, ludimagistri humanissimi domini Sigismundi Váradi, curatorum Samuelis Köpetzi et Johannis Bulát, aedilium Georgii Szabó et Johannis Kántor, praesentibus Johanne Bordi, Francisco Bali, Emerico Sütő, Stephano Bali et aliis.*⁸⁸

Nincsen a tiszteletes atyafi és mester uram ökegyelmek ellen semmi panasz.

Difficultas: Panaszolják a curatorok és egyházfiak, hogy ha szintén a vármegye constitutioja szerint rendes időben hívnak is meg némelyeket az ecclesia dolgára, vakmerőségre vetvén magokat elmenni nem akarnak, és az ilyenek miatt nem mehet elő az ecclesia dolga.

Deliberatum [1.]: Régi hiba ez a nemes héderfái ecclesiában, amelyről majd minden Visitation panaszoltak az egyházfiak, azért most végeztetik, sőt imponáltatik a curatoroknak és egyházfiaknak, hogy a modo imposterum observáltassék ez a rendtartás, hogy ha kit az egyházfiak arra alkalmas időben ecclesia dolgára meghívnak, de az maga különös dolgát az ecclesia közönséges dolgánál [178.] elsőbbség tartván el nem megyen, hanem magát vakmerőképpen elvonnyá, tehát az ilyen engedetlen embert a curatorok és egyházfiak a nemes vármegyének constitutioja szerint toties quoties egy forintig megbüntessék. Melyet ha a curatorok és egyházfiak vagy kedvezésből, vagy egyéb akárminémű tekintetből elmulatnának, in illo casu ezen venerabilis reformatus tractus főcuratorainak még anno 1726 emanált constitutiojok szerint a feljebb írt poenalitast a Szent Visitatio a curatorokon és egyházfikon minden engedelem nélkül exequálja.

Alia difficultas: Szörnyű káromkodás hallatik ezen ecclesiában.

Deliberatum [2.]: Nagy kedvetlenséggel, sőt ugyan szégyenlással és mintegy elbámulással érti a Szent Visitatio, hogy ezen ecclesiabeli hallgatók, nem gondolván sem az Isten szent törvényével, sem a királyi felségnek nemrégiben circulált kegyelmes ordinatiojával, sem egyéb sok szép intésekkel és fenytésekkel, az Istennek bosszúságára és ártatlan szent vallásunknak csúfságára a megszkott fertelmes káromkodástól meg nem szűnnek, hanem az atyák a fiakkal egyaránt káromkodnak minden tartózkodás nélkül. Azért végeztetett, hogy valaki ennekutánna adtával, teremtettével, vagy ezekhez hasonló káromkodásnak nemével szitkozódni, comperta rei veritate, elsőbbség a papi háznál a curatoroknak és más ecclesiabeli embereknek jelenlétekben poeniteályon. Ha másodszor is cselekedné, a templomban ecclesiát kövessen, és emellett fizessen három forintot, mely az ecclesia ládjába tétessék. Ha harmadszor is azon vétekben taláztatné, adassék által a külső magistratusnak.

Taláztatik ebben az ecclesiában ilyen difficultas is, hogy a legény- és leánygyermekiek éppen nem tanulnak, mivel az atyák tanulás végett az iskolába fel nem jártatták.

Deliberatum [3.]: Igen nagy hibának láttya lenni a Szent Visitatio, hogy ilyen népes ecclesiában csak egy iskolába [179.] járó gyermek sem taláztatik. Azért az atyáknak serio imponáltatik, hogy mind fiú-, mind leánygyermekieket iskolába jártassák, hogy legalább magyar írást olvasni és az Istent énekléssel dicsérni tudhassák. Külömben ha kik ezen ordinationkkal nem

⁸⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 162.

⁸⁸ Uo. 177–180.

gondolnának és gyermekeiket tovább is fel nem jártatnák, tehát az ilyen atyák, nemcsak az, hogy másszor keményen megdorgáltatnak, hanem emellett az ilyeneknek gyermekei az úrasztalához nem bocsáttatnak, sőt annak idejében, mikor magokat házasságra adják, nem copuláltatnak. Ha pedig mester uram a gyermekeket illendőképpen nem tanítaná, az igen nehéz animadversiot, sőt a kemény büntetést el nem kerüli.

A héderfái ecclesianak egymás között való egyezése, mely minthogy a Szent Visitatio előtt ment véghez, ex veris originalibus protocollálni szükségesnek ítéltetett in sequentibus:

Mi, kik alább subscribálunk, jelentyük ezen levelünknek rendiben mindeneknek, akiknek illik, quod hoc anno praesenti 1772. die vero 8va mensis Januarii, midőn a szokott Visitatio végett lettünk volna a héderfái reformata ecclesiában, jelen valának mielőttünk az írt ecclesianak közrenden lévő minden tagjai, akik is jelentének mielőttünk ilyen dolgot, hogy tudniillik látván az ecclesia, hogy az erdőnek elfogyása és a fának szűk volta miatt a tiszteletes prédikátornak és mesternek fabérét illendőképpen nem adminisztrálhatnák, mely miatt a tiszteletes ministerek és az ecclesia között gyakorta viszálykodás és sok kedvetlenség is származik. Ezen fogyatkozásnak megorvoslására mindeneknek megegyezett akarattyaiból tettenek egymás között ilyen megmásolhatatlan egyezést, hogyha az Isten a szent ecclesiát békeségben megtartja, tehát a jövő szüretkor aszerint, amint az Isten áldását mutattya, és amire kit-kit a maga szíve indít, ezen szükségnek kipótlására a maga mustyából bizonyos számú kupát vagy vedret conferál. Hogy pedig ezen jó és hasznos szándékot egy is közüllök meg ne másolhatná, arra magokat mielőttünk kezeknek beadásával kötelezzék. Hogy pedig elintézett célokban annál jobban előmehetnének, kérék a Szent Visitatio, hogy azon gyűlendő bort azokon a heteken, melyeken az egész [180.] faluban csak az ecclesia számára szoktanak árulni, árulhatnák el, mely meg is engedtetett ilyen conditiók alatt: 1-mo. Hogy azon bort az öregebb ecclesiabeli emberek rendre árulják. 2-do. Hogy mihelyt a korcsomárolásnak ideje eltelik, az ecclesia előtt mindenkőről igazán számot adjanak. 3-tio. Légyen ezen industria által gyűjtendő pénz az ecclesianak a pap és mester tűzifájának megszerzésére perpetuus fundussa. Ha pedig 4-to. a bérfának megszerzésére ide hátrább más módot találának, vagy pedig az írt mód szerint gyűlendő summa pénz többre menne, mintsem a tiszteletes ministerek tűzifájára erogálódhatnék, in illo casu a residuumat nem egyébre, hanem ecclesiái épületekre, vagy egyéb ecclesia közönséges hasznára fordítsák. Ha ki pedig 5-to. ezen szent szándékát az ecclesianak secundálni nem kíváná, annyival is inkább azt meggátolni igyekezné, légyen az az ember az ecclesia előtt utálatos. Mely conditióknak szentül való megtartásokra magokat mielőttünk újonnan is kezek beadásával kötelezzék. Mely dolgokról való megegyezés mielőttünk eképpen menvén végbe, írtuk meg mi is futuro pro testimonio fide nostra mediante subscriptionkkal és szokott pecsétünkkel corroborálván anno die locoque supranotatis.

A küköllővári venerabilis reformatus ecclesiáknak tractualis seniora Csávási Vas Lőrincz mpp.

Eperjesi Sigmond a küköllővári venerabilis reformatus tractus ordinarius hűtös notariussa mpr.

Pétsi Ferencz balavásári reformatus predicator, adjunctus visitorator mpr.

Iktári Bethlen Sámuelné Keresztes Borbála címeres sírkölapja, 1767

1773

Anno 1773. die 28ta Januarii visitatur ecclesia reformatata, quae colligitur ex Verbo Dei in possessione Héderfája tempore reverendi ac clarissimi domini Francisci Kónya, ludimagistri humanissimi Sigismundi Váradi, curatorum Johannis Bordi, Francisci Kántor, aedilium Samuelis Bulát, Georgii Bordi, ecclesiae membris Johannis Kántor, Joannis Böltsbázi.⁸⁹

Quo ad sacram functionem ratione clarissimi domini Francisci Kónya salva sunt omnia.

Difficultas: Nagy rendeletlenség vagyon ezen ecclesiában a tiszteletes ministerek bére beszolgáltatásában. Deliberatum: Tetszett a Szent Visitationnak, hogy a nunc in posterum tartsa magát az ecclesia a tiszteletes ministerek bérek beszolgáltatásában a constitutiohoz.

1774

Anno 1774. 3ta Februarii visitatott a héderfői ecclesia tiszteletes Kónya Ferencz uram és iskolamester Váradi Sigmond, úgy curator Varró János és Kántor János, egyházfiak Bali Márton és Tordai Mihály ökegyelmek idejekben, jelen lévén az ecclesianak nagyobb és jobb része.⁹⁰

Difficultas: Csuki Jankó elmátkázta volt ugyan ezelőtt Berki peczér leányát, Máriát, de a leány kíván tőlle megválni his rationibus: 1-mo. Mikor ötet Csuki Jankó elmátkázta, még az első hűtös feleségétől el nem vált volt, hanem ötet fraudulenter circumveniálta, erősítvén, hogy neki teljes szabadsága vagyon a házasságra. 2-do. Erőszakkal hajtották a jegyadásra. 3-tio. Soha nem

szerette, s most sem szereti, úgyhogy később meghalni, mint hozzámenni. [226.]

Deliberatum [1.]: Minthogy Berki Mária élő bizonyosságokkal megbizonyítja a Szent Visitatio előtt mindhárom positioját, melyet difficultasul feltett, azért a Szent Visitatio ezen mátkaságot mint minden részből hibást és vétkest annullálja és a párokat egymástól separálja, mindenik félnek a házasságra szabadságot adván. A separationis onust pedig, ft. 3 ketten fizessék, minthogy a contractus alkalmatosságával mind a ketten hibáztak, a legény annyiban, mennyiben felesége volt, mégis megmátkásodott, a leány annyiban, amennyiben nem szerette, mégis kezét és jegyet adott.

Második difficultas: A tiszteletes atyafi panaszol, hogy a bérít nem egyszersmind, hanem felemáson hordják bé, s akkor is jól meg nem fedik, mint ebben az esztendőben is, hogy a fedés miatt sok kára esett.

Deliberatum [2.]: Mind a nemes vármegye, mind a mi ecclesiái constitutioink azt tartják, hogy a kőtség a dézmálás után maga számára addig hordani ne merészelyen, míg elsőbben egy arra választott napon

*Ikerserleg, Nagyszeben,
16. század második fele*

⁸⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 201.

⁹⁰ Uo. 225–226.

a papnak és mesternek bérít bé nem hordja, és jól bé nem fedi, Constitutiones Ecclesiasticae 4. Ez a jó rendtartás többire minden jól rendelt ecclesiában miközöttünk ma is megtartatik, melyhez képest itten is a constitutiokban expressált büntetés alatt rendeltetik, hogy a modo in posterum ezen ecclesiában is a tiszteletes praedikátornak és mesternek bérét egy nap béhordják s bé is fedjék, különben akárkin múlték ezen deliberatumunknak meg nem tartása, bizonyos légyen abban, hogy a megírt büntetést Visitationkor el nem kerüli.

1775

Anno 1775. die 27. mensis Januarii visitáltatott a héderfái reformata ecclesia tiszteletes Kónya Ferencz atyánkfia és Váradi Sigmond oskolamester ökegyelmek idejekben, megjelenvén a Szent Visitatio előtt ifj. Bali Ferencz, ifj. Bali István, az egyházfiak és Bulát György, ifj. Bardi István, Bulát István, ifj. Bardi István, ifj. Kántor János, Tordai Mihály és több ecclesia tagjai.⁹¹

A tiszteletes atyafi ellen nincsen semmi panasz.

Difficultas: Sok a ruina a parochialis és mesteri házak körül való kertekben, sőt nagy darab helyen semmi közkert nincsen, ennekfelette pedig a cinterem körül való kertből sasfákat és deszkákat loptanak el a curatorok és szentegyházfiak gondviseletlensége miatt.

Deliberatum [1.]: A curatorok és szentegyházfiak a magok hivatalkoknak végbenvitelében való restségekért és negligentiajokért az ecclesiái constitutiók szerint három magyar forint büntetésben incurálnak, mellyet most mindjárt letenni tartoznak.

Difficultas: Köpeczi Sámuel és Tordai Mária, mintegy fél esztendeig együtt lakott új házasok között háborúság támadott, és Köpeczi Sámuel feleségét elküldötte minden igaz ok nélkül a maga házából.

Deliberatum [2.]: Tetszett a Szent Visitationak, hogy a békességes cohabitatoria readjudicálja, submittálván sanioris revisionis gratia a következő Szent Partialisunk judiciumának.

1776

Continuative visitáltatott [1776.] a héderfái ekklezsia tiszteletes Kónya Ferencz atyánkfia és Váradi Sigmond oskolamester idejekben, jelen lévén Bali István és Bordi György curatorok szentegyházfaival, Szász Istvánnal és ifjabb Bordi Györggyel, sőt az egész ecclesiával együtt.⁹²

Isten jóvoltából az atyafi és mester ellen nincs az ecclesianak semmi panassza, csak éppen azt kívánja, hogy a tiszteletes atyafi vasárnapokon kétszer tanítson, és hogy a halottas házaknál pro deductione funeris jelennyék meg. Deliberatum [1.]: Mindenik kívánsága az ekklezsianak helyes és törvény szerint való, azért a tiszteletes atyafi teljesíteni köteles légyen.

Az atyafiaknak sincs egyéb semmi panasszok az ecclesia ellen, hanem hogy némelyek, ha zab-jok terem is, két véka törökbúzával akarják fizetni. Deliberatum [2.]: Akinek zabvetése éppen nincsen, csak azok fizessenek törökbúzáat, de akinek zabja terem, zabul fizessen, mert úgy van a protocollumban. [284.]

⁹¹ KükEhmLvt prot. II/4. 246.

⁹² Uo. 283–284.

Panaszolja a curatorok, minthogy a korcsomárolásnak rendi bétölt, senki nem akart a régi jó rendtartás szerint korcsomárolni, ehhez képest kételenítették fizetéssel korcsomároltatni ecclesia számára. Deliberatum [3.]: Ha a korcsomárolásnak rendi bétölt, kezdjék elől ismét, és a régtől fogva való jó szokás szerint tartozzék minden ember egy darab bort ingyen elárulni, melyben ha valaki akadékoskodnék, 3 forintot fizessen, mégis a bort elárulni tartozzék, evégre ezen dologban még anno 1746-dik esztendőben emanált deliberatumát a venerabilis Partialisnak most is approbáljuk.

Difficultas: Sok romlások találtattak mind a templom kerítése, mind pedig a parochialis házak körül. Deliberatum [4.]: A tavalyi Visitatio is megbüntette volt ezen curatorokat a sok romlásért, de akkor a büntetés elhalasztott oly conditioval, hogy ezideig minden romlásokat reparáljanak. Mivel pedig abban semmi sem tölt, azért minden engedelem nélkül ketten két forintig büntettetnek.

Tiszteletes Kónya Ferentz uram az ecclesianak öt esztendőök alatt kezén forgott pénzéről a Szent Visitatio előtt híven számot adott.

Bali István panaszol, hogy Váradi Sigmond ökegyelme a szállójéből, melyet mívelgetés és haszonvétel végett engedett volt oda, a karót mind elhordotta. Deliberatum [5.]: Fizesse meg 300 berekkarónak az árrát a dr. 36.

1777 ■ február

*2da Februarii [1777.] visitáltatott a héderfői reformata szent ecclesia tiszteletes Kónya Ferencz atyánkfia, oskolamester Benedek András ökegyelmek idejében, jelen lévén a Visitatio előtt az ecclesia curatora, Bali István, az egyházfiak idősb Bordi Mihály és ifjú Bordi Mihály, ugyan az ecclesia tagjai közül Bali István, az ifjú Bardi György, Böltszázi János s mások is.*⁹³

A tiszteletes atyafi ellen, Isten jóvoltából, semmi panasz nincsen, sőt mindenekben dicsértetik. Találtatott az ecclesia adóssága, amely interesre künn van, in summa hft. 3 dr. 92.

1777 ■ december

*Continuative visitáltatott a héderfői szent ecclesia 17ma Decembris 1777. tiszteletes Kónya Ferentz uram és Benedek András idejében, curatorok idősb Bali István és Bulát Ferentz, egyházfi ifjú Varró György, Bulát János, Bárdi György, ifjú Bali István, ifjú Bardi Mihály és mások jelenléteiben.*⁹⁴

A ministerek ellen, Isten jóvoltából, legkisebb panasz is nincsen.

Difficultas: Az atyák gyermekeiket nem akarják az oskolába feladni, úgy az ifjak is a vasárnapokon lévő templombeli tanítás [341.] után nem maradnak fenn a tanításra.

Deliberatum: A már sokszor emanált deliberatumok szerint serio imponálja a Szent Visitatio, hogy ebben többé fogatkozás ne légyen, mert különben minden atya, aki ebben hibázni fog, egy-egy forintig megbüntettetik.

⁹³ KükEhmLvt prot. II/4. 318.

⁹⁴ Uo. 340–341.

1780

1780. die 27^a Januarii continuáltatott a Szent Visitatio a héderfáji szent eklézsiában tiszteletes Kónya Ferencz atyámkfia és oskolamester Surányi Sámuel ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio az ecclesia curatora, Tordai Mihály, szentegyházfi Varró Ferencz, az ecclesia tagjai közül Kántor János az öreg, Bulát György, Bali István, öreg Bardi Mihály, ifjú Bardi Mihály, ifjabb Bulát György.⁹⁵

A tiszteletes atyafi ellen legkisebb panasz sincs. Az oskolamester ellen is nincs.

Difficultas: Az oskolaházat a gyermekek számára meg nem csinálták. Deliberatum [1.]: Serio parancsoltatik a curatornak és szentegyházfinak, úgy az egész ecclesianak is, hogy az oskolaházat húsvétra három forint büntetés alatt felállítsák, mert akkorra ha kész nem lesz, az írt büntetést el nem kerülük.

Difficultas: A curatort és szentegyházfiat, hogy a bért kérte, s ecclesia dolgára hívta, rútul szidalmazták Bardi István Minya, Bőtsházi János és Varró György.

Deliberatum [2.]: Minthogy minden törvényeink azt parancsolják, hogy senki is a curatort és szentegyházfiat ne mocsokolja, ne szidalmazza, constál pedig a Szent Visitatio előtt az, hogy Bardi István Minya, Bőtsházi János és Varró György a curatort, Tordai Mihályt szidalmazták, és nevezetesen Varró György fenyegetvén ezt is mondotta, ha a fiam itthon volna, majd adna néktek olyan marhát, hogy a hátatokon alig vinnétek ki, [387.] azért Varró György 3 magyar forintokig büntettetik, a más kettő pedig, úgymint Bőtsházi János és Bardi Pistá Minya egy-egy forintokig büntettetnek.

A curator Tordai Mihály megmaradott, szentegyházfi lett ifjú Bardi János.

A serleg részlete

1781

Continuative visitáltatott die 11^a Februarii [1781.] a héderfáji szent eklézsia, tiszteletes notarius Kónya Ferencz atyámkfia és Surányi Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt [482.] curator Tordai Mihály, egyházfi ifjú Bordi János, az eklézsia több tagjai közül Bordi György, Bali Ferencz, Varró Mihály, Varró György és mások szép számmal.⁹⁶

Itt is a legények és leányok szép specimen adtak templombéli tanításokról.

Hűtösök lettek Balás János, Bordi György, Varró Mihály, Szabó Martzi, Kántor János.

Az oskolába a gyermekeket nem jártatják, de most kötelezék magokat arra, hogy classist csinálnak és osztán feljártatják. A mester ellen sincs semmi panasz.

Curator lett Tordai Mihály, egyházfi lett Bordi János.

⁹⁵ KükEhmLvt prot. 11/4. 386–387.

⁹⁶ Uo. 481–482.

1782

Continuative visitáltatott die 24^a Februarii [1782] a héderfáji reformata eklézsia tiszteletes notarius Kónya Ferentz atyánkfia és Surányi Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Bali Ferentz, egyházi ifjú Bordi János, az eklézsia közönséges tagjai közül Bordi György, Varró Mihály, Szabó Márton, Kántor Jankó, Böltszázi János és mások.⁹⁷

A mesterre nincs panasz, az iskola is keze alatt kezdett virágzni.

Az eklézsia külső-belső javacskaiban semmi kár nincs. Mindenek jó rendbe vadnak. A curator és egyházi megmaradtanak. Isten jóvoltából itt a Visitatio termináltatott.

1783

Continuáltatott a Szent Visitatio 17^a Decembris az héderfáji reformata eklézsiaiban tiszteletes Molnár György atyánkfia és oskolamester Surányi Sámuel ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt méltóságos Pongrátz Boldisár uram, a közrendből curator Bali Ferentz, az eklézsia több tagjai közül Szakáts György, Szakáts János, Bardi György, Böltszázi János, Bardi Mihály s mások is.⁹⁸

Ezen eklézsia a tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása, magaviselete ellen semmit nem panaszol. A tiszteletes atyafi sem panaszol az eklézsia ellen.

Difficultas: Templomkerülők találatnak, nevezetesen kettő, úgymint Köpetzi Sámuel és Ferentz. Deliberatum [1.]: Serio admoneáltattya ezeket a Szent Visitatio az egyházi által, hogy ennekutánna az Úrnak házázt szorgalmatosan gyakorolják, mint más jó keresztyének, mert különben kemény büntetést fognak szenvedni.

Az oskolamester is hivatalát véghezvitte, s kedves az eklézsia előtt.

Difficultas: A gyermekek az oskolamesterhez fel nem járnak, s a classis is még el nem készült. Deliberatum [2.]: Minthogy az oskolamesternek nincsen nagy s arra alkalmas háza, hogy a gyermekek télnék idején abban elférjenek, egyszersmind a classis is még egészen el nem készült, azért megengedi a Szent Visitatio, hogy még a télen a gyermekek fel ne járjanak, olly conditioval mindazáltal, hogy tavasszal a classis elkészüljön, s a gyermekek szorgalmatosan feljárjanak, mert különben az atyák s anyák, kik fel nem küldik gyermekeiket, keményen megbüntettetnek. [21.]

Difficultas: A kertek fedetlenek, rosszak, úgyszintén az épületek is fedetlenek.

Deliberatum [3.]: A curator, egyházi, minthogy magok hítekről, melly szerint a romlásoknak szorgalmatos megépítésekre kötelezték volt magokat, elfejetkeztenek, s a romlásokat meg nem építették, azért megérdemlenék, hogy most keményen megbüntettetessenek. De most egyszer elengedi ezt a Szent Visitatio olly conditioval, hogy tizenötöd napok alatt azon romlásokat megigazítsák, mert különben kemény büntetést fognak szenvedni. Egyszersmind pedig ezután arra vigyázzanak, hogy többé illy romlások itten ne találtassanak.

Obervatio: A leppendi oláh pap esketett meg egy héderfáji mással mátkás cigányleányt, mellynek megigazítása fog a méltóságos főispány uramnak recommendáltatni.

Curátorrá tétetett Bordi Mihály. Egyházi lett Bali Mihály.

⁹⁷ KükEhmLvt prot. II/4. 528.

⁹⁸ KükEhmLvt prot. II/5. 20–21.

1785

Continuáztatott a Szent Visitatio die 16^a Decembris [1785.] az héderfáji reformata ekkléziában tiszteletes Molnár György atyánkfia és Surányi Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Bordi György, egyházfi Bali Mihály, ezeken kívül öreg Bordi György, id. Bordi Mihály, Szabó Márton s mások is.⁹⁹

A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása s magaviselete ellen nincsen semmi panasz. Az oskolamester ellen sincs semmi panasz.

Difficultas: A gyermekek az iskolába tanulni fel nem járnak, s classis is még nincsen építve. Deliberatum [1.]: Ezelőtt két esztendővel megjelenvén itten a Szent Visitatio, azt fogadták vala az atyák, hogy mielőbb a tavasz elkövetkezik, classist építenek, s gyermekeiket a tanulásra feljártatták. De ezen fogadásokat nem teljesítették mind ez mai napig, melly szerint azért, hogy a classis meg nem építették, az ekklézia három forintig büntettedik, azok az atyák emellett, kik gyermekeiket tanulásra fel nem jártatták, a tekintetes Continua Táblának név szerint beadattatván, érdemlett büntetéseket el fogják venni.

Nem panaszol a tiszteletes atyafi is az ekklézia ellen sem egy, sem más részben.

Difficultas: Ifjabb Szász István borbért nem fizetett sem a tiszteletes atyafinak, sem az oskolamesternek, noha volt mustya. Deliberatum [2.]: A Szent Visitatio a felsőbb rendelések szerint Szász Istvánnak egy marháját elkötteti, s míg a ministerekkel meg nem békélik, el nem bocsátattya.

Difficultas: Bali István is a pap bérít elvonta, s midőn marháját a curator el akarta kötni, megtámadta. Deliberatum [3.]: Mivel Bali István a curatort és egyházfit megtámadta, a constitutiók szerint egy forintig büntettedik, az elvont bérért pedig marhája elköttetik, ad plenariam usque satisfactionem el nem bocsátatik.

Difficultas: A romlásokat még máig is meg nem igazították, s a kertek mindenfelé rosszak. [75.] Deliberatum [4.]: Minthogy az ekkléziának és curatornak s egyházfinak most két esztendeje is szorosan megparancsoltatott vala, hogy tizenötöd napok alatt a romlásokat megigazítsák, a kerteket megfedjék, de mégis azt nem cselekedték, úgyhogy már most a kertek szintén elpusztulnak, azért mindazok, valakiknek a kertyek rossz, érdemek szerint megbüntettetnek. A curator és egyházfi emellett vigyázatlanságokért, és hogy letett hitek szerint a romlásokat meg nem építették, három magyar forintokig büntettedik.

A számadás megvizsgáltatott. A curator megmaradt, egyházfi lett Tordai István.

1787

Eodem die [22^a Februarii 1787.] visitáltatott a héderfáji reformata ekklézia tiszteletes Molnár György atyánkfia és oskolamester Surányi Sámuel ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt idős Bordi Mihály, Varró Mihály, Kántor János, Bölcsházi János és egyházfi Tordai István s mások is.¹⁰⁰

A tiszteletes atyafi ellen semmi részben nincs panasz. Az ekklézia ellen hasonlóképpen semmi részben nem panaszol a tiszteletes atyafi. Az oskolamester ellen sincs semmi panasz, maga sem panaszol az ekklézia ellen sem egy, sem más részben.

⁹⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 74–75.

¹⁰⁰ Uo. 102.

Az ekklezsia javaiban nincs semmi kár. A curator és egyházfi Tordai István hivataljokban megmaradtanak.

1788

Die 28^a Februarii [1788.] visitáltatott a héderfáji reformatata ekklezsia tiszteletes Molnár György atyánkfa és Surányi Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Bardi Mihály, egyházfi Bali József, hütösök Varró Mihály, Szabó Márton, Bardi Mihály, Bordi András, Bordi Sámuel.¹⁰¹

Ad 1. et 2.: Ezen ekklezsiának tiszteletes papja hivatala folytatása s magaviselete ellen nincs semmi panassza. Ad 3.: A tiszteletes atyafi sem panaszol az ekklezsia ellen.

Ad 4.: Botránkoztató személyek vagynak. Difficultas: Kertész István a templomot nem gyakorolja. Deliberatum: Admoneáltatik mostan a Szent Visitatio által, hogy a templomot gyakorolja, mert ha tovább is ezen hibában marad, a processualis titulusat szolgabíró által is fog kényszerítettetni azon kötelessége teljesítésére. Difficultas: Ifjú Szász Mihály feleségét elvévén, kilenc hétre gyermekek lett. Deliberatum: Excommunicálja őket a Szent Visitatio mindaddig, míg ekklezsiakövetés által magokot meg nem tisztítják.

Ad 5.: Az ekklezsia javaiban semmi kár nincsen. A számadás még véghez nem ment, de 8 nap alatt elkészíttessék, s Gálfalvára vitetessék. [129.] Ad 6.: A protocollumok helyesen vagynak.

Ad 7. et 8.: Az oskolamester ellen sincs semmi panasz. Magának sincs az ekklezsia ellen semmi panassza. Difficultas: Az oskolába két gyermeknél több nincsen. Conclusum: Mivel az atyák és anyák sokszori fogadások szerint gyermekeiket oskolába adni s feljártatni nem akarják, a Szent Visitatio ennek megorvoslását fogja recommendálni a titulusat processualis szolgabíró úrnak.

1789

Continuáltatott die eodem [19^a Martii 1789.] a Szent Visitatio az héderfáji reformatata ekklezsiában tiszteletes Molnár György atyánkfa és Surányi Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Bardi Mihály curator, Bali József egyházfi, ezeken kívül Szabó Márton, Bali Ferentz, Kántor János, Bordi Mihály, Bali István, Bordi János s mások is.¹⁰²

Ad 1. et 2.: Nincsen az ekklezsiának a tiszteletes atyafi ellen sem egy, sem más részben panassza. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs hallgatói ellen.

Ad 4.: Botránkoztató személyek nincsenek.

Ad 5.: Az ekklezsia kevés javaiban semmi kár nincsen. A számadás véghezment. [159.]

Ad 6.: A protocollumok hiba nélkül találtattak.

Ad 7.: Az oskolamester ellen nincs semmi panasz. Difficultas: Az oskola még fel nem állott. Conclusum: Sok ízben, mind szép szóval, mind fenyegetéssel próbálta a Szent Visitatio, hogy arra indíthassa ezen ekklezsiát, hogy mint más jól rendelt ekklezsiákban, itt is az atyák s anyák gyermekeiket oskolába jártassák s taníttassák, de tapasztalja, hogy minden igyekezete még ed-

¹⁰¹ KükEhmLvt prot. II/5. 128–129.

¹⁰² Uo. 158–159.

dig hijjában való volt. Azért a Szent Visitatio ennek keményebb útonn léjendő orvosoltatását bízza a Partialis Synodusra.

Ad 8.: Az oskolamesternek nincs semmi panassza az ekklézsia ellen.

1790

Continuáltatott die 10^a Martii [1790.] a Szent Visitatio az héderfáji reformata ekklézsiaiban tiszteletes Molnár György atyánkfia és Surányi Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Bordi Mihály, egyházfi Szakáts István, ezeken kívül Szabó Márton, Szász György, Kántor János, Bordi Sámuel s mások is.¹⁰³

Ad 1., 2. et 3.: Nem panasznak itten semmit a tiszteletes pap ellen. A tiszteletes atyafinak sincs panassza hallgatói ellen egyébről, hanem egy kevés restantiairól, mellynek beszolgáltatását becsületekre fogadják. [210.]

Ad 4.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem vagyon egy cigány, ki egy személylyel hitetlenül él. Ezek élhivatattván, megverettettek, és egymástól eltiltatának.

Ad 5.: Az ekklézsia javaiban kár nincsen, hanem: Difficultas: Igen sok romlás van, és szintén minden pusztulóban vagyon. Deliberatum: Tizenötöd napra ha ki-ki a kertyit meg nem újjítja, úgy amint illik, ültessenek ekklézsia forumát, és az engedetleneket meg kell büntetni. Ad 6.: A protocollatiok hiba nélkül jól vagynak.

Ad 7. et 8.: Az oskolamester ellen nincs panasz, hanem panasolja az oskolamester, hogy a gyermekeket nem jártatták fel az oskolába. Conclusum: Admoneálatnak, hogy feljártassák, és ha nyolcadnap alatt fel nem adják az atyák és anyák gyermekeiket, írja fel név szerint az oskolamester, és a Partialis Synodusra elhozván, a titulus brachium úrnak fog azon dolog megigazításra recommendálni. Ez mellett az is serio imponálatik, hogy classist építeni el ne mulassák.

1791

Ugyanazon napon [1791. Martiusnak 9-dikén] folytatódott a Szent Visitatio az héderfáji reformata ekklézsiaiban tiszteletes Molnár György atyánkfia és Surányi Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Bordi Mihály, egyházfi Szabó János, ezeken kívül Bulát Sámuel, Bölcsnézi János, Varró Ferentz, Bordi Mihály, Bordi Péter, Tordai István s mások is.¹⁰⁴

Ad 1. et 2.: Nincs az ekklézsianak tiszteletes papja ellen semmi részben panassza. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs panassza hallgatói ellen. Bérit is becsülettel beszolgáltatták.

Ad 4.: Az oskolamesternek sincs panassza egyéb az ekklézsia ellen, hanem: Difficultas: Még most sem adják fel a gyermekeket oskolába. Conclusum: A tiszteletes esperest úr az engedetlenek dolgát, ha azok mégis magokat meg nem jobbítják, el fogja igazítatni a méltóságos főbíró és tractualis curator által.

Ad 6.: Más botránkoztató személyek nincsenek, hanem: Difficultas: Ifjú Laczkó István tempomot nem gyakorol, úrvacsorájával sem él.

¹⁰³ KükEhmLvt prot. II/5. 209–210.

¹⁰⁴ Uo. 246.

Conclusum: Ezen hibás személyly a titulus udvari tisztnek, mint brachiumnak recommendatit a castigatoria.

Ad 7.: Az ekklezsia kevés javai hiba nélkül vagynak. A számadás véghezment. A kertek ugyan igen rosszak, de lön ebben az a rendelés, hogy Szent György napig ki-ki a maga részkertyét három forint büntetés alatt megcsinálja.

Curatorrá téteték Bulát Sámuel. Egyházfi lett Bordi Mihály.

1792

Ugyanazon napon [1792. Martius 9-dikén] visitáltatott az héderfáji reformata ekklezsia tiszteletes Molnár György atyámfia és Surányi Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Bulát Sámuel curator, ifj. Bordi Mihály egyházfi, Szabó Márton, Varró Mihály, Kántor János, Bordi Mihály, Bali József, Varró Ferentz s mások is.¹⁰⁵

[283.] Ad 1. et 2.: Kedves a tiszteletes atyafinak mind hivatala folytatása, mind magaviselete az ekklezsia előtt. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs panassza hallgatói ellen.

Ad 4., 5.: Az oskolamester ellen nincs panasz. Magának sincs panassza.

Ad 6.: Botránkoztató személyek nincsenek. Ad 7.: Az ekklezsia javaiban semmi kár nincsen. Observatio: A parochia körül a kertek igen rosszak, okául adák azt, hogy a nagy sár miatt nem mozdulhattak. Megparancsoltaték azért, hogy Szent György napig a kerteteket s minden romlásokat megjobbítsanak.

1793

Martius 9-dik napján [1793.] visitáltatott az héderfáji reformata ekklezsia tiszteletes Molnár György atyámfia és Surányi Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Bulát Sámuel, Szabó Márton, Bali István, Bali András, Bölcsházi János, Bali József, Dali István s mások is.¹⁰⁶

Az 1., 2., 3-ra.: Ezen ekklezsia és tiszteletes papja közt szép békesség találtatik, s nincs semmi részben egyiknek is a másikra olyas panasz. Difficultas: Panaszolja a tiszteletes atyafi, hogy az ekklezsiaától erőssen megcsalattatott a fabér beszolgáltatásában, mert maga vett fát, még azt is nem hozták úgy bé, amint illet. Conclusum: A rendes bér az, hogy tartozik minden marhás ember egy-egy szekér fával a tiszteletes papnak, a marhátlan emberek pedig fa helyett 10 garassal. Ehhez kell a tiszteletes atyafinak ezután magát tartani. Emellett vagyon restantiaja mind a tiszteletes atyafinak, mind az oskolamesternek, erről is lön az a rendelés, mellyről most a méltóságos FőConsistorium parancsolattya is felolvastatik. [323.]

A 4., 5-dikre: Az oskolamester ellen nincs panasz. Maga sem panaszol egyebet, hanem hogy tanítványai nincsenek, mellyről most is elég hathatóson megintertének az hallgatók.

Az 6-dikre: Botránkoztató személyek nincsenek.

Az 7-dikre: Az ekklezsia javaiban kár nincsen. Hanem elég kár van a kertekben, mellyről ismét rendelés téteték.

¹⁰⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 282–283.

¹⁰⁶ Uo. 322–323.

1794

Február 23-dik napján [1794.] visitáltak az héderfáji reformata ekklezsia tiszteletes Molnár György atyámfia és Surányi Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Bulát Sámuel curator, ifj. Bardi György egyházfi, Szabó Márton, Bordi Mihály, Kántor János, Varró Mihály, Tordai Mihály hűtösök, ezeken kívül Bali István, Szőke István, Kovács Péter s mások is.¹⁰⁷

Az 1., 2.: Kedves a tiszteletes atyafi szent hivatala folytatása s magaviselete is az ekklezsiaiban.

Az 3. Nincs a tiszteletes atyafinak semmi panassza hallgatói ellen.

Az 4., 5.: Az oskolamester ellen nincs semmi panasz et vice versa.

Az 6.: Botránkoztató személyek nincsenek.

Az 7.: Az ekklezsia javaiban semmi kár nem tapasztaltatik. A számadás véghezment.

1795

Visitáltak 5-dik Martii [1795.] az héderfáji reformata ekklezsia tiszteletes Molnár György atyámfia és Surányi Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Bulát Sámuel curator, Kántor István, Laczkó György egyházfiak, Tordai Mihály, Kántor János, Varró Mihály, Bordi Mihály, Bali József s mások is felesenn.¹⁰⁸

Az 1., 2-ra: Ezen ekklezsianak nincs semmi részben panassza a tiszteletes atyafi ellen.

Az 3-ra: A tiszteletes atyafinak sincs legkisebb panassza is hallgatói ellen.

Az 4., 5-re: A mester és ekklezsia közt sincs legkisebb baj is.

Az 6-ra: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem Laczkó István az ifjabb, ki templomot tellyességgel nem gyakorol. In[379.]tetí az egyházfi által a Szent Visitatio, hogy az Úrnak házáat gyakorolja s járjon a tiszteletes atyafihoz is, hogy az úrvacsorájához készülvén, azzal is élhessen, mert ha nem rendes útyán, ha egyébnek haszna nem lesz, tekintetes viceispány úr által is a Szent Visitatio ebben igazítást tétetni el nem mulattya.

Az 7-re: Az ekklezsia javaiban kár nincsen. A számadás is véghezment.

Observatio: Látván azt a Szent Visitatio s az ekklezsia-béli emberek is, hogy semmiből jövedelme nincsen, arra mene az ekklezsia, hogy ezután esztendőnként a nyomásba vagy másutt is, azhol lehet, egy-egy kis rész széna helyet tiltsanak s tartsanak meg az ekklezsia számára, melyet magok lekaszálnak, megcsináljanak, s bé is hozzanak. Erre, hogy így cselekesznek, kézbéadással is magokot kötelezzék a jelenvalók. Legjobbnek ítélték pedig erre a Tsere patakját, a más fordulóban pedig a kapulnai [!] nyíl szélinn.

Úrasztali kehely, IP mester, 18. század első fele

¹⁰⁷ KükEhmLvt prot. II/5. 349.

¹⁰⁸ Uo. 378–379.

1796

Februarius 28-dikán [1796.] megvizsgáltatott az héderfáji reformatá ekklezsia tiszteletes Molnár György atyánkfia és Surányi Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt idősb Varró Mihály curator, Szabó Márton, Bulát Sámuel, Bordi Mihály, Bali Ferentz hütösök, Bordi György, Szabó Mihály, Varró Ferentz, Varró János s mások is és Szász Mihály, Bali Sámuel egyházfiak.¹⁰⁹

Az 1., 2.: A tiszteletes pap maga hivatalát híven folytatta, s maga s házanépe magok viselete kedves az ekklezsia előtt. Az 3.: Az tiszteletes atyafinak sincs panassza.

Az 4-re: Az oskolamesterre sincs legkisebb panasz is. Hivatalát jól folytattya. Magaviselete ellen sincs panasz. Az 5-re: Nincs az oskolamesternek sincs panassza.

Az 6-ra: Botránkoztató személyek nincsenek. Az 7-re: Az ekklezsia javaiban semmi kár nincsen. A számadás véghezment, megvizsgáltatott, találtatik hft. 83,74. Ezen kívül vagyon egy kalongya szénája az ekklezsianak, melyet ma alkuttak el 30 forintokon.

1797

December 15-dikén [1797.] megvizsgáltaték az héderfáji reformatá ekklezsia tiszteletes Molnár György atyánkfia és Surányi Sámuel oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt idősb Varró Mihály curator, Szász Mihály és Bordi János egyházfiak, Szabó Márton, Kántor János, Bordi György, Bordi Péter s mások is.¹¹⁰

Az 1., 2., 3-ra.: A maga kötelességében híven eljár a tiszteletes atyafi. Magának sincs hallgatói ellen semmi részben panassza. Az 4., 5-re: Az oskolamester ellen sincs semmi panasz. Nincs magának is az ekklezsia ellen panassza.

Az 6-ra: Botránkoztató személyek itt nem találatnak. Idősb Bordi János rút káromkodásnak hibájában találatván, azért a Szent Visitatio előtt ekklezsiaát követte.

Az 7-re: Az ekklezsia javaiban kár nincsen. A számadás ugyan véghez nem ment, minthogy új esztendőre szokták azt elkészíteni, de elkészítvén, a tiszteletes esperesthez levinni a tiszteletes atyafi kötelességének fogja tartani.

1798

Megvizsgálta a Látogató Szent Szék az héderfáji reformatá szent ekklezsiaát Februariusnak 14-dik napján [1798.] tiszteletes tractualis notarius Molnár György és oskolamester Surányi Sámuel ökegyelmek idejekben, a Szent Visitatio színe előtt jelen voltanak közcurator id. Varró Mihály, egyházfiak Szász Mihály és Bordi István, ekklezsia hitesei: Szabó Márton, Szász György, Bordi Mihály, ezeken kívül Buláth György, ifjú Bordi Sámuel, ifjabb Bordi Mihály s mások is.¹¹¹

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes pap szent hivatalának folytatása, úgy maga külső viselete is kedves a szent gyülekezet előtt.

¹⁰⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 404.

¹¹⁰ Uo. 431.

¹¹¹ KükEhmLvt prot. II/6. 20–21.

A 3-kra: Nem panaszol hallgatói ellen a tiszteletes pap is semmi részben.

A 4-kre: Oskolamester ökegyelme is a maga tiszteiben híven eljár. Az 5-kre: Magának az oskolamesternek is nincs panassza. Nehézség: Ezen ekkléziában (noha eleitől fogva mind a Szent Visitatio, mind ezelőtt híven szolgált régibb, mind mostani fungens papok mindent véghezvittek, hogy a szülék gyermekeiket oskolába jártassák) legrestesebb[ek] az hallgatók gyermekeik taníttatásokban. Végzés: A magok gyermekeiknek lelki javakat s boldogságokat munkálódni nem akaró szülék ezen megrögzött vakmerőségekért most egy előbbszer azon büntetésre ítéltetnek, hogy minden tanulható gyermekért, ha oskolába nem járnak is, a tanítóbért, azaz egy-egy veder bort fizessenek.

A 6-kra: Botránkoztató személyek találatnak ezek: Szász Miklós, ifjabb Bordi Sámuel, ifjú Bali Sámuel, Szőke Mihály, ismét ifjú legény. Végzés: Két nyolcadnap alatt magokat a bévádoltatott személyek a rossz hírből kitisztítsák, vagy ekkléziát kövessenek.

A 7-kre: Az ekklézia jovaiba kár nincsen. Nehézség: A kertek, épületek a papi és mesteri jószágokon megromlottak. Végzés: A föld felengedésével aki a maga kertét jól meg nem igazítja, egy forintig büntetessék. A curatornak hasonlóképpen kemény büntetés alatt parancsoltatik, hogy az épületekben való romlásokat mentől hamarabb restauráltassa. [21.]

Nehézség: Az özvegyasszonyok ekklézia dolgába tapasztani nem akarnak. Végzés: A magok kenyereket varrásokkal s fonásokkal kereső özvegyasszonyok törvény szerint kötelesek a papi és mesteri házok körül való tapasztással ekklézia dolgát tenni, sőt a magok gyermekeik mellett lakozók is, külömbben a protocollum tartása szerint félbért tartoznak fizetni.

Nehézség: Sokan a félen lakó újj házások a bévett régi törvényes szokás szerint nemcsak nem korcsomárolnak, hanem az ekkléziának nagy kárára az őket illető 20 veder bor elkorcsomároltatásának árrát is nem akarják megfordítani. Végzés: A legrégibb protocollumak tartása szerint, valaminthogy az ide való ekkléziában is minden új házost tartozik egy 20 vedres hordó bort az ekklézia számára elkorcsomárolni ingyen, úgy következésképpen az utca szeriben nem lakó új házost is, ha nem korcsomárolhat az ekklézia kárára a maga házánál, tartozik egy 20 vedres hordó bor elkorcsomárlásának árát az ekkléziának lefizetni, hogy azon pénzzel fogadott korcsomárost találhasson s fizethessen is.

1799

Ezek szerint a mindjárt írt esztendőben [1799.] Januariusnak 10-dik napján a múlt 1798-k esztendőre, az Úrnak szent segedelme által kezdődött a Szent Visitatio az héderfáji reformata szent ekkléziában tiszteletes tractualis notarius Molnár György és oskolamester Surányi Sámuel ökegyelmek idejekben, jelen voltak a Látogató Szent Szék színén curator Varró Mihály, egyházfi ifjabb Bordi Sámuel, ekklézia hitessei Szász György, Kováts Péter, id. Bordi György, közönséges ekklézia tagjai Szász István, Buláth Ferentz, Szőke István, Bali Márton, Bali János és mások is.¹¹²

Az 1-re és 2-dikra: Az ekklézia a tiszteletes pap ellen legkissebbet sem panaszol semmi részben.

Az 3-dikra: Az oskolamester ökegyelme is templombéli hivatalát véghezviszi, maga s házanépe viselete is kedves az hallgatók előtt. A tanítóúi hivatalnak is megfelelne, de oskolaház nincsen, külömbben is az hallgatók magzattyaikat nem kívánnyák taníttatni.

¹¹² KükEhmLvt prot II/6. 33–34.

Végzés: Megérdemlenék az hallgatók, kiknek tanulható gyermekek vagyon, hogy a Szent Visitationnak tavalyi meghatározott rendelése szerént, ha fel nem jártatták is magzattyaikat, a tanítóbert, úgymint az egy-egy veder bort az oskolamesternek hogy megfizessék, azzal büntettesse nek. De mivel az Úr Isten ezen az helyen a múlt esztendőben a sajtóról elszáraztotta a mustat, most semel pro semper az írt büntetés elengedtetik, de olyan meghatározással, hogy a jövő tavaszon okvetetlenül oskolaházat építsenek, és azonnal gyermekeiket taníttatni a meghatározott büntetés alatt el ne mulassák.

A 4-kre: Az ekklézsia jovaiban kár nincsen. Nehézség: A papi háznál a pince omlófélben vagyon. Végzés: Parancsolja a Látogató Szent Szék a becsületes ekklézsiának, hogy Szent [34.] György nap előtt minden ekklézsiabeli ember a maga részére követ hányván és készítvén, kirekire amennyi esik, béhozza, hogy a pince megújíttassék, külömbben ha ki ezen rendelésünknek nem engedelmeskednék, vakmerőségéért illendőképpen megbüntettetik, mégis a követ tartozik azonnal bészolgáltatni.

Az 5-dikre: Botránkoztató személyek nincsenek. Nehézség: Talátnak olyanok, kik hat-hét hétbe is nem jelennek meg a templomban. Végzés: Ország törvénye lévén, hogy amely parasztember három vasárnap egymás után a templomot ok nélkül elmulatya, perlengérbe veretessék. Jónak tartja a Szent Visitatio, hogy az ilyen templomkerülő emberek ekklézsia székire hívatassanak és convincáltatván, egy elébb severa cum correptione megintetessenek, s ha mégis szót nem fogadnak, azután egy, két s három forintig is megbüntessenek.

A 6-kra: A curator megmaradt. Egyháziak választattak: Bordi Mihály és Kántor György.

1800

Félbeszakasztott Visitationkat kezdettük újra folytatni Isten segedelme által Februariusnak 5-dik napján [1800.] a héderfaji reformata szent ekklézsiában tiszteletes notarius a[lsó]ts[ernátoni] Molnár György atyánkfia és oskolamester Surányi Sámuel ökegyelmek idejekben, jelen voltak a Szent Visitation közcurator id. Varró Mihály, egyházi ifjabb Bordi Mihály, ekklézsia hitesei Kántor János, id. Szász György, Bali József, idősbb Bordi György, ekklézsia más közönséges tagjai Buláth Ferentz, ifjú Bordi Mihály, Buláth György, Bali Mihály, id. Varró György, Bordi János, Bordi Péter és mások feles számmal.¹¹³

Az 1-re és 2-dikra: A tiszteletes pap szent hivatalát folytatta szorgalmatosan nagy kedvességgel. Külső magaviseletére nézve is, házanépével együtt, mint ezelőtt is, feddhetetlen életű.

A 3-kra: Panaszolja a tiszteletes atyafi, hogy a zabbérét rendes idejébe együtt az hallgatók bé nem hozzák, mely miatt a zabasztagba az idén is kár esett. Törökbúzábeli bérét is még sokan bé nem szolgáltaták. Két esztendőbe pedig, nevezetesen Latzkó Mihály és Bali Sámuel semmi bért nem fizettek, és még csak megegyezésre sem lehet hajtani. Továbbá panasolja azt is, hogy a szénája, melyet az ekklézsia tartozik lekaszálni és megcsinálni, s annakutánna bé is hozni, lekaszáltatott ugyan, [70.] s meg is csináltatott, de idejébe bé nem hozatott, és egészen elkárosodott. Végzés: Ami a zabját illeti a tiszteletes atyafinak, hogy azt hitek szerént a curator és egyháziak idejébe bé nem hajtották, a curator egy forintig, az egyháziak fél-fél forintig büntettetnek. A bépanaszolt, bért nem fizető két embereknél lévő restantiat is, ha a jövő vasárnapig bé nem szolgáltatják, méltó büntetéseket bizonyoson el fogják venni. Ami pedig az elkárosodott

¹¹³ KükEhmLvt prot. II/6. 69–70.

két szekér szénát illeti, azt azok becsű szerént fizessék meg, akiknek parancsolt a curator, hogy béhozzák, és maga idejébe bé nem hozták. Kiknek neveik: Bulát György, Bantsi Gyuri, Szász Mihály, Bali Jantsi.

Más nehézség: Vagyon a tiszteletes atyafinak és oskolamesternek is fabérek, tartozik minden gazda 1 szekér fát adni a tiszteletes atyafinak, az oskolamesternek három gazda egy szekérrel, melyért nem akarnak szekeriért többet öt-öt sustáknál fizetni. Most pedig öt sustákkal megszerezze helyen is egy szekér fát bajos megvenni, s annyi pénzen a távolabb való helyről el sem lehet hozni. Azt kívánják azért a tiszteletes pap és a becsületes oskolamester ökegyelmek, hogy a régi protocollum tartása szerint adjon minden gazda fejenként fát úgy, hogy törvényes szekér fa legyen, vagy pedig az árát, amit itt érne egy szekér fa. Végzés: Helyes és törvényes lévén a praetensio, magadattatott, és hogy ezután minden ember ahhoz tartsa magát, rendeltetik.

A 4-kre: Az oskolamester templombeli kötelességét véghezviszi. Tanítói hivatalának is eleget tenne, de senki a gyermeket nem jártattya oskolába. Végzés: A curatoratus és a Szent Partialis előtt ezen vétkeket a szüléknek eligazítás végett feladja a Szent Visitatio.

Az 5-kre: Közönségesen szólván botránkoztató személyek nincsenek, hanem vagynak olyanok, akik hat hétig se jönnek egyszer a templomba. Végzés: Az illyenek megintessenek egy elsőben, ha engedetlenkednek pedig mégis, pálcával való büntetésre ítéltessenek.

A 6-kra: Az ekklezsia jovaiban semmi kár nincsen. A 7-kre: A curator és egyházfiak megmaradtak.

Kehely részlete

KERELŐ

1649

Visitatio ecclesiae Kerelöiensis in ministerio Francisci Somosdi in anno 1649. die 3. Januarii.¹

Hadnagy Makó Miklós, Szilágyi János, Kis Demeter, Bereczk János, Birtalan Mihály, Dóci János. Jurati examinati. Nihil mali.

Filialis Besenyő: Senki nem jött onnan.

1650

Visitatio Kerelöiensis anno 1650. die 31. Januarii in ministerio reverendi viri Michaelis Naméni facta.²

Vásárhely János hadnagy és egyházfiú, Szabó Gergely, Makó Miklós és Beretzki János, examinati.

1651

Visitatio Kerelöiensis, pro tunc matris ecclesiae anno 1651. die 1. Martii in ministerio Michaelis Namény facta.³

Makó Miklós hadnagy, Szabó Gergely, Beretzki János, László György, Mohai György cives jurati, examinati, fassi nihil.

1653

Visitatio Kerelöiensis facta die 9. Decembris [1653.] in ministerio Valentini Kézdivásárhelli.⁴

Dóci Görgy, Rápolti István, Mándi János, Makó András, Székely Mihály, Tho[...] András, Bereczki János, László Georgy.

A templomot meghzsendellyezzék és meghmeszellyék az jövőendő Visitatioigh sub poena ft. 12.

1655

Visitatio Kereleiensis facta die 30. Januarii anno 1655. in ministerio Valentini KézdiVásárhely.⁵

Dóczi György dux [recte: iudex], Simon György, Lovász Márton, Bereczki János, Makó András, Székely Mihály cives. Fassi sunt nihil mali de pastore.

¹ KükEhmLvt prot. II/1. 6.

² Uo. 17.

³ Uo. 36.

⁴ Uo. 55.

⁵ Uo. 66.

Besenyő filialis: Nagy György iudex, n[agy] Fülöp István, k[is] Fülöp István, Fülöp János, Fülöp György, Fülöp Ferencz, Fekete János cives.

Vagyon készpénzek ft. 36 dr. 13. Vagyon ft. 1 kételkedésben, melyet igazítsanak el a falubeli-
ek. A megírt készpénzt adtuk Szakács Mártonnak, aedilisnek.

A templomot megzsindelyeztessék, committáltattak. Memoriale: Az köves útra menőben
vagyon egy szántóföld, melyet Jármí Ferencz elfoglalt volt.

1656

*Visitatio facta Kereleini anno Domini 1656. die 8. Februarii in ministerio Valentini Vásárhelly.*⁶

Hadnagy Dóci György, Simon György, Makó András, Lovas Márton, Székel Mihály, László György, Forik András.

Filialis Besenyő eodem die et anno, locoque praenotatis: Bacsoni István, Phylöp János, Phylöp István, Phylöp Ferentz, Phylöp Demeter iurati cives.

1676

*Proventus et bona ecclesiae filiae Kerelőiensis.*⁷

Auditores singuli solvunt: 1. Singulos florenos. 2. Duas metretas tritici. 3. Decem aut duodecim metretas tritici, terrae non sunt, suis aratis nonam[?] solvendo.

1713

*Visitatio in reformatia filiali ecclesia Kerelleiensis 1713. 1. Februarii, praesentibus parochio reverendo domino Johanne Radnóti, edilis hactenus non fuit, hallgatók közül jelen voltak Tövissi István, Székely Balás, Simon Péter, Sárkány György, Sipos Péter.*⁸

Jurati, examinati: De parochio bene testantur. Vádolják, hogy a köznapi szolgálatot gyakran elmulattya ökegyelme. Parochus admonitus.

De auditoribus honeste testatur, restantia van. Pápista atyafiak ellen panaszkodnak, hogy oda temetkeznek és harangoznak, de mégis a templom körül való éppítésben nem segítenek. Készpénze van az ecclesianak ft. 18,22, melyeket Tövissi uram ada elő, ft. 13,38, melyeket Lőrinczi Pál ada elő. Pénze kölcsön kiadva pénze is van az ecclesianak, mely most indisposite marad. Vétése is van hét vékáról való. [511.]

Deliberatum [1.]: A becsületes praedicator serio megintetik, hogy a rendeltetett napokon járjon ide. Deliberatum [2.]: A pápista atyafiak, ha a reformatusok harangjával akarnak halottgyúknak tisztességet tétetni, négyszer harangoztatván, tegyenek le egy sustákokat ecclesia számára.

Deliberatum [3.]: A kerelői filialis ecclesia a praedicator háza körül Besenyőben a kertnek heted részét csinálják, ott, ahol ezek választyák magoknak a kerthelyet. A besenyőiek megen-

⁶ KükEhmLvt prot. II/1. 76.

⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 33.

⁸ Uo. 510–511.

gedgyék, hogy a három sátoros innepek közöl edgyiken elsőnapján reggel jöjön ide úrvacsorája osztani a praedicator. Deliberatum [4.]: A kerellei egyházi az ecclesia adósságát jó rendben, számadás szerént lajstromban elő nem adta, a praedicator fizetését is bé nem szolgáltatatta, azért deponáljon ft. 3. Concessa.

1714

A kerellei (Besenyőhöz tartozó) filialis reformata ekklezsia jovai.⁹

Praedicator fizetése: Minden házas ember ad pénzt edgy-edgy forintot, búzát két-két vékát. A két fordulóra lévén a praedicatornak két földje, mintedgy tíz vagy tizenkét vékás, azokat kétszer megszántván bé is vetik. Keresztelésért tyúk s kenyér. Házások esketéséjért dr. 25. Halotti praedicatioért ft. 1. Örökséget bíró özvegyek, magoknak majorkodó ifjú legények, jövevény zsellérek fél-fél bért. Fonásokkal élő özvegyek három-három sing vásznat.

Praedicatori örökségek: Szántóföld vagyron nr. 2. Edgyik a felső fordulóra a Tárkonyosban, mellynek alsó szomszédgya Sárkány György, felső a falu közönséges földé és¹⁰ úttya edgyütt.¹¹ A másik vagyron az alsó fordulóra, a Makó tója mellett, mellynek napkelet felől való szomszédgya a Makó tója, napnyugot felől az országúttya. *Ezért adtak a Köles út mellett való földet, mellynek belső vicinusa a besenyei patak, dél felől való véginél a Komlós pataka, napkelet felől való vége felől a falu úttya.*

Ekklezsia jovai: Harang nr. 1. *Item 1 kis csengettyű.*¹² Úrvacsorájához való edények. Edgy ezüst, belől aranyas lábaspohár. Edgy ónnkanna, ejtelesnél kissebb. Abrosz nr. 2. Az edgyik gyolcs, a négy szegeletin és közepin fejéres varrás vagyron, a két végi penig rojtas. A másik veress fejtővel szőtt vászonabrosz. Keszkenők nr. 3. Az első patyolat, négy szkófiummal varrott ág rajta, és kék selyemmel varrott bőtüik. A második is patyolat, elegy selyemmel és szkófiummal varrott. Az harmadik gyolcs, környül zöld selyemmel varrott. Edgy vászonkendő, feketével bőtüik vadnak rajta. Edgy ónntrányér. Edgy kis rézcsegettyű. *Ez Királyfalván vagyron.*¹³ *Egy keresztelő ónnkanna.*

1738

*Visitatio continuata Kerelleini anno 1738. die 7^{ima} mensis Januarii coram reverendo domino Basillio Sáska Zágoni et ecclesiam constituentibus commemorbris Johanne Jakob et Johanne Kovács.*¹⁴

Adóssága az ecclesianak bizonyos embereknél vagyron hft. 18 dr. 34. Interesse a megírt summanak restantiában hft. 3 dr. 54. Búzabéli adóssága is vagyron cub. 7.

Deliberatum: Commitáltatik a kicsin ecclesianak, hogy minden ecclesiái bonumokra jó gondot viseljenek és az ecclesianak adósságát felszedgye, interessét procurállya és szaporítsa.

⁹ KükEhmLvt Conscri. 1714. 52.

¹⁰ Az előbbi két szót kihúzták.

¹¹ Az előbbi szót kihúzták.

¹² Az egész mondatot kihúzták.

¹³ A bejegyzést utólag kihúzták.

¹⁴ KükEhmLvt prot. I/3. 231.

KERELŐSZENTPÁL¹

1649

Visitatio Sz[ent]Páliensis [1649. 3. Januarii], pastor ecclesiae Joannes Besenney.²

Bíró Nagy István, Fekete Mihály aedilis, Batiz Pál, Varga György.

Ugra filialis: Székely István bíró, Fodor Mihály, Kapás István. Nihil.

1650

*Visitatio Sz[ent]Páliensis anno 1650. die ultima Januarii in ministerio
reverendi viri domini Johannis Besenyei facta.³*

Admonitus ezekről: Negligentia tabernas justa.

Fekete Mihály falusbíró képe, Meleg János, egyházfiú, Sipos János, Varga György, Nagy István, Meleg Mihály, Batiz Pál. Jurati cives, examinati.

1651

*Visitatio Ugraiensis et Sz[ent]Páliensis anno 1651. die 28. Februarii
in ministerio Emerici Bogáthi.⁴*

Kankó György sz[ent]páli bíró, Sipos János egyházfiú, Nagy István, Bornemissza János. Ugraiak: Czapás István bíró, Bordi Mihály egyházfiú, Fodor György, Fodor Mihály, Philep István, Bordi Márton, cives jurati. [36.]

Levata causa Helenae Oláh, conjugis qondam Francisci Menyhárt, anno 1651. die 1. Martii.

Constituit procuratorem Michaellem Fodor Dellőiensem et alios etc.

Actrix Helena Oláh per procuratorem suum causam suam sic proponit: Ezért kellett énnékem kegyelmetek eleiben jönnem, mivelhogy ennekelőtte negyedfél esztendőkkal az én uram, Menyhárt Ferentz engemet hűtetlenül elhagyott, négy ökreimet, melyek az másik uramtól maradtanak volt, ellopta, most is oda vagyon véllek, én nem tudom, hol vagyon. Kerestem Enyeden, Thordán és Kolosvárott, de soholt nem találtam, semmi izenetivel, költségével az időktől fogva nem táplált, kinek elmenésére okot nem adtam, azolta tisztességesen éltem, melyeket én mind megbizonítok. Azért én az hűtetlenül elhagyott s lopó uramtól elválást, és az második házosságra való általbocsátotást kívánok.

Deliberatum: Az propositioja szerint mindeneket bizonítson meg Partialisunkban eljövén, léssen válosza.

Compareált Partialisunkban.

Deliberatum: Keresse, mert Rődön hallatik, ha ott nem találja, jöjjen jövendő Partialisunkba, válossza léssen.

¹ 1740-ig anyaegyházközség, azután Magyardellő filiája.

² KükEhmLvt prot. II/1. 6.

³ Uo. 14.

⁴ Uo. 35–36.

1653

Visitatio Szentpáliensis facta die 9. Decembris [1653.] in ministerio Nicolai Ilenczfalvi.⁵

Judex Sipos János, aedilis Sipos Georgy, cives Nagy András, Melegh János, Varga Georgy.

1655

Visitatio Sz[ent]Páliensis die 29. Januarii [1655.] facta in ministerio Francisci Radnóti.⁶

Haláz András aedilis, Batiz Péter, Szakál Márton, Sipos György.

Ugra filialis: Fülöp István judex, Zaytos István aedilis, Bordi Márton, Székely István, Kapás István, Aka János.

1656

Visitatio Sz[ent]Pálini instituta anno 1656. die 8. Februarii in ministerio Francisci Radnóthi.⁷

Bíró Halász András, egyházi Szakál Márton, Sipos György, Melegh Mihály.

Filialis Ugra: Bordi Mihály, Aka János. Cives jurati et examinati. Fassi sunt nihil mali.

Az ugraiaknak imponáltatott, hogy az jövőendő nyáron az templumat meghépiítsék sub poena ft. 12. Az sz[ent]páliak is hasonlóképpen az ischolat meghépiítsék sub poena ft. 12.

1673

In Visitatione Sz[ent]Páliana 1673. die 9. Januarii, praesentibus viris juratis et judicibus tum viris reverendis Johanne Sz[ent]Iváni seniore C[omitatus] K[üküllőiensis], Michaelae Dállyai, Nicholao Váradi, Basilio Zágoni, ministris ecclesiarum paganarum, viris vero villicis Andrea Halász, Michaelae Philep, Martino Szakál, Bornemissza Mihály, Szép János, Demeter Mihály, Ugráról Kapás István, Székely István.⁸

Levata causa Stephani Philep, qui proponit contra desponsatam sibi viduam Borbaram Székely hoc modo: Én a megnevezett személyt eljegyzém ilyen-ilyen alkalmatossággal, de ő megvetett.

Incta responder: Csak nem kell sem testemnek, sem lelkemnek.

Deliberatum: Mivel Philep István I. tudván gyanós személyt, II. nem magához hasonlót, III. atyafiai javallási s tanácsi ellen vötte el. Nincs vétek nélkül, kockára vetvén életét mind magának, mind feleségének leendőnek. Az asszonyi állat, mivel ő bízatta Philep Istvánt, ajánlotta elsőben magát, szegénységétől kénszerítettven, magát tartatta sok időkig. Végre hol egyet, hol mást kigondolván hozzá, megvetette, vétkezett a szent házasságnak rendi ellen. De hogy igen-igen súlyos vétségét s erőtlenségét is forgattya a férfiúnak, holott ő még igen ifjú és leánya is lehetne Philep Istvánnak, absolváltatik tőle való kötelesség alól, és az absolutionnak jutalma mindenikre egyaránt tartozik.

⁵ KükEhmLvt prot. II/1. 54.

⁶ Uo. 65.

⁷ Uo. 76. A családnevet utólag kihúzták.

⁸ KükEhmLvt prot. I/1. 265–266.

Nota bene: Tiszteletes Szeredai Péter uram intimatiojából, assecurálásából márkás legényhez ment leányzó, ki mindeddig vinculumban volt, liberáltatik, de úgy, hogy az absolutionak stipendiumát – ft. 3 tartozzék megadni, mivel tiszteletes Sz[eredai] Péter uramot nem prosequálta pro eo facto sokszori admonitionkra, és ha bányya, vegye meg Szeredai Péter búzájából, s ha úgy kívántatik, jure contendálylon velle akár külső, akár belső Széken. [266.]

Nota bene: Számadás nélkül maradt arról is, hogy két oláh emberek szénáját hír nélkül elvitte. A felesége nem papnéhoz illendő süvegben járt még a m[aros]vásárhelyi piacon is sokaknak botránkozására. A fia 12 forintos süveget lopott, és az attya vitte vissza etc. Nézd a többit feljebb ötvenhárom levéllel. Szakál Márton földét is pénzen eladta.

1676

Proventus et bona ecclesiae SzentPálinae.⁹

Pagus Sz[ent]Pál pendere capitatim consuevit pastori: 1. Tres gelimas tritici. 2. Denarios decem. 3. Cumulum foeni pratensem. 4. Plaustrum lignorum, his rector scholae communicat tertio. 5. Baptismatis praemium gallina et panis solidus. 6. Stipendium concionis funebris institutionis est indeterminatum.

Rectori: 1. Tritici gelimam cum dimidia. 2. Grossum quinarium. 3. Pro propulsus vespertini excitatione campanae panem solidum.

Bona parochialia: 1. Agri duae capientis tritici cubulos minores 8 – octo, vergens ad viam lapidosam. 2. Pratum juxta dictum agrum situm, unde quaque circumdatum domini terrestres agris et prato. [34.]

A mai római katolikus, 1743-ig református kerelőszentpáli templom

⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 33–34.

Bona ecclesiastica: 1. Campanae duae inaequalis quantitatis. 2. Cantarus stanneus. 3. Pocula duo, unum stanneum, alterum deauratum. Mappae duae. 4. Linteum syndoneum 5. Tapes siculicus. Discus stanneus.

1677

*Visitatio facta SzentPálini die 5. Januarii [1677.] in ministerio Johannis Enyedi, praesentibus Stephano Fekete, Michaelae Bordi, Johanne Demeter, Stephano Halász, Paulo Török, Stephano Philep, de Ugra Georgio Szakác, Martino Szakál, in rectoratu Johannis Bihari.*¹⁰

Pastor bene commendatus.

Nota bene: Szakál Márton vött volt kézhez két véka búzát egyház számára, hogy elveti, oda vagyon négy esztendőktől fogva. Vagyon egy kosár méh szentegyház számára.

1678 ■ február

*Visitatio facta die 12. [Februarii 1678.] Sz[ent]Pálini.*¹¹

1678

*Anno 1678. die 25. Martii SzentPálini.*¹²

Ubi David Musnai a relicta Stephani Sós, Anna Halász separatus pronunciatum dum satis ostensum ac testatum fuisset, non esse et fuisse matrimonium seu conjugium inter hunc [virum] et foeminam sed mendacium et fraudem.

Praesentibus reverendis Valentino Márkus[alvi], Georgio Sz[ent]Simoni, Joanne Enyedi cum civibus Sz[ent]Páliensibus numerosis.

1680

*Anno 1680. die 26. Januarii Visitatio facta Sz[ent]Pálini, praesentibus civibus ferme[!] omnibus in ministerio reverendi domini Ioannis Enyedi.*¹³

Pénzek vagyon a praedicatornál egy tallérok. Bornemissza Mihálynál dr. 46.

Deliberatum: Az egyházfiak az engedetlen, vakmerő embereknek megbüntetésekben vagyon hatalmok mindannyiszor egy forintig, valamennyiszer szót nem fogadnak, mind sz[ent]-páli, mind az ugrai ecclesiában.

¹⁰ KükEhmLvt prot. 1/2. 55.

¹¹ Uo. 70.

¹² Uo. 70.

¹³ Uo. 83.

1681

Anno 1681. die 12. Januarii Visitatio SzentPálini in ministerio reverendi domini Johannis Enyedini, qui optime commendatus.¹⁴

Vagyon pénzék a mesternél ft. 4. dr. 92.

1682

Visitatio facta Sz[ent]Pálini die 6. Februarii.¹⁵

1684 ■ február

Anno 1684. die 7. Februarii Visitatio facta Szentpáli[ni] in ministerio reverendi domini Johannis Enyedi.¹⁶

Praesentibus civibus his: bíró Halász István, egyházfi Meleg István, Moldovai János, Demeter Mihály, Bordi István. Ugráról ezek: Farkas Lőrincz egyházfi, Bordi Márton, Nikola Bálint.

1684 ■ november

Visitatio inchoata SzentPálini anno 1684. die 18. Novembris, visitatores reverendus dominus senior Thomas K. Fogarasi, Joannes Karanczi, Stephanus Vásárhelyi, Valentinus Dálnoki, Michael Dállyai.¹⁷

Non celebratur, sed transfertur ad alium temporem.

In ministerio reverendi viri domini Stephani Fogarasi. Praesentibus civibus. Nihil fuit.

1692

Visitatio facta Sz[ent]Pálini [1692. die 7. Februarii] in ministerio reverendi domini Alexandri Bodoki, praesentibus civibus Johanne Moldvai et Michael Székely.¹⁸

Dállyai Bara Jánosnak mátkájával való dolga eligazított.

1694

Visitatio facta Szentpálini anno 1694. 24. Januarii in ministerio reverendi viri domini Johanne Enyedi et rectoris Stephani Czávási, praesentibus civibus ex Ugra et Dellő etc.¹⁹

¹⁴ KükEhmLvt prot. 1/2. 90.

¹⁵ Uo. 100.

¹⁶ Uo. 114.

¹⁷ Uo. 135/b.

¹⁸ Uo. 168.

¹⁹ Uo. 181.

1695

Anno 1695. die 29. Novembris Visitatio facta Szentpálini in ministerio Johannis Enjedi et rectoris Stephani Czávási, praesentibus civibus 1. Johanne Molduvai, 2. Martino Szakál et 3. Demeterio N.²⁰

Az ugraiak nem lévén jelen, imponáltuk, hogy az kaput meghcsinálják tíz napok alatt, és azmivel tartoznak az prédikátornak és mesternek fizetésében, mind a szentpáliak s mind az ugraiak megfizessenek sub poena ft. 12.

1701

Visitatio facta SzentPálini anno 1701. 20. Januarii in ministerio reverendi viri Nicolai Gálfalvi et rectoratu Andreae Szekeres, praesentibus auditoribus, aedili Johanne Horvát, Stephano Horvát, Johanne Demeter, Martino Szakáll, Michaelae Dienes etc.²¹

Minister optime commendatur ab omnibus vita, diligentia, moribus et in persona propria et in suis. Rector etiam nullius mali accusatur.

Deliberatum: Mivelhogy az egyházfiakhoz igen engedetlenek majd mindenütt az emberek, végeztük azért sub poena ft. 3, hogy senki véle ne ízetlenkedgyék, szovát fogadgya, magát semmi közönséges ecclesiai dologból ki ne vonnya.

Nota bene: SzentPálon lakó Moldovaji Jánosné Istenhez való buzgóságából adott az ugrai kiscsin ecclesianak egy veres, kék fejtővel varrott kenderkendőt, és egy zöld selyemmel varrott kis keszkenőt. Ugrán lakó Lajos Mihályné is istenes indulattyából adott az ugrai ecclesianak egy asztalra való kékes sáhos abroszt. [320.]

Anno 1699, amikor a méltóságos asszony tekintetes nagyságos hallerkői Haller Istvánné asszonyom, tekintetes nagyságos Bulcsesti Sára asszony a sz[ent]páli templomot elvégeztette, akkor Istenhez való buzgóságából adott az ecclesianak: 1. A praedikállósziékre egy nagy, három szélből álló selyem tarka materiát. 2. A praedikátor székire is azon forma selyem materiát. 3. Az éneklősziékre is hasonlót. 4. Egy tisztességes tarka persiai scarlat szűnyeget. 5. Egy öreg, török varrású, 8 ágokkal varrott patyolat keszkenőt. 6. Egy asztalra való abroszt, kockás, sárga selyemmel, krakkai cérnával varrottat, körül csipkés, sárga s krakkai cérnából valót.

1712

1712. 20. Februarii Visitatio in Sz[ent]Pál et Ugra, praesentibus pastore reverendo domino Michaelae Kendi, rectore Mose Györkei, aedili Johanne Belényesi, iudice Johanne Filep, adjunctis Johanne Horvát, Stephano Horvát.²²

Examinati: I. Parochus conqueritur de salario. Deliberatum: Megzálaltattak extempore. 2. De Török Mihály a praedicatorra haragjában nem jár az templomba. Deliberatum: Absens, admoneatur. 3. De advenis, quod non solvant. Deliberatum: Azkik házat bírnak, mezőn oeconomizálnak, egész bért adgyanak, azkik semmivel nem bírnak, félbért adgyanak.

²⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 205.

²¹ Uo. 319–320.

²² Uo. 449–450.

II. Auditores accusant pastorem quod saepe negligat cultum, capita non legit, non docet filios, uxor loquax. De his severe admonitus.

III. Bona ecclesiae: 1. Az templom padimentomáról azkik felszaggatták pestiskor a deszkákat, imponáltak, megszerezzék s odacsinálják. [450.] 2. Pénzbeli adóssága ki van az ecclesianak. Deliberatum: Parancsoltatik az aediliseknek, bírónak, eskütteknek, hogy szorgalmatossággal beszedgyék sub poena ft. 3. 3. Az korcsomát felállítsák sub poena ft. 12.

4. Az asztalra tartozó jószágok. Az régieken kívül van: 1. Egy aranyos tornyos pohár. 2. Egy varrott, recés, csipkés gyolcsabrosz. 3. Patyolat keszkenő, elegyes selyemmel varrott. 4. Skállát szűnyeg. Ezeket adta néhai tekintetes nagyságos Haller Istvánné Bucsesti Sára asszony. 5. Az mely ezüstpohárt Szarka úrnak adták, hogy eladgyanak. Deliberatum: Imponáltuk sub poena gravi, hogy repetálják.

Ugraiak is jelen voltak Sz[ent]Pálon ezek: Michael Kapás, Michael Lajos, Nicolaus Kapás aedilis. Examinati: Kiadák Bordi Györgyöt, hogy együtt lakik az feleségével, akinek Deső István-nal való paráznsága nyilvánvaló. Deliberatum: Mind az három személy excommunicáltak.

1713

*Visitatio in reformatia ecclesia Sz[ent]Páliensi 1713. 30. Januarii in praesentia parochi domini Michaelis Kendi (nunc suspensi), rectoris Mosis Györkei, edilis Georgii Demeter, ezek mellett: Horvát István, Székely István, Zalai János, Szakács István.*²³

Jurati, examinati: De parochia: De multis laudatur, vádálják is. Az leányokat nem tanította, egyéb excessussiról vallatás van. [507.]

De plebe: Tisztátalan, gyanós Györfalvi Kata. Káronkodó Gerendi János, Györfalvira ment. Mesterrel megsebződtek. Rector de plebe honeste attestatur. Az fát meg nem hozták. Mester és praedicator kerti, kapuja nem jó, marhájok éjjel az tilalmasban mentek, s behajtották.

Nota: Tiszteletes Kendi Mihály uram deprecált publice az templomban (secundum deliberatum pagina 465.), praesente domino notario.

Jelenvaló pénze van az ecclesianak ft. 34 pecsét alatt, mellyet kéregetve szerettek. Van egy hibás arany is. Búza jelenvaló van 3 köből. Bor jelen van urn. 36, az eladott pohár árrából szerették. Pénzbéli adósságok is van, de indisposite láttuk.

Deliberatum 1.: Az künvaló adósságokat felszedgye az egyházfi, tizenötöd napot terminálván az adósoknak, mivelhogy az templom építésére kívánatik, alioquin marhájokat elhajtatyák.

Templombelső

²³ KükEhmLvt prot. I/2. 506–508.

Deliberatum 2.: Az deleiek is az reájok esett hét véka búzát megfizessék az kéregető embernek, és továbbra is az templom építésében illendőképpen segítséggel legyenek, különben megbüntettetnek ft. 12.

Deliberatum 3.: Harsányi Mária nevű asszony (ki azelőtt praedicatorné volt) az ecclesiastica directio alól kiesett, azért azkinek mi dolga van vélle, keresse az külső tisztek forumán, sőt imponáltatik az szentpáli egyházfiaknak, hogy tovább itt az faluban el ne szenvedgye.

*Deliberatum 4.: Az egyházfi az bért, kivált az fát, be nem szolgáltatatta, az adósságokat fel nem szedte, még csak számot sem adott, az kertek is nem jók, sem kapuk, mely miatt kimenvén az praedicator marhája, s kárt vallott. Mind az déllei s mind az itt való egyházfiak megbírságotattanak 3–3 forintokig.*²⁴ [508.] Az adósságokat fel nem szedte, számot sem adott, az kertek, kapuk sem csináltattak meg, mely miatt kárt vallott az praedicator, azért a déllei egyházfi és az sz[ent]páli ecclesia megbüntetik 3–3 forintokkal. Concessa omnia.

Deliberatum 5.: Az deleieknek hütös egyházfiok legyen, különben megbüntetődnek ft. 12. Visitorokra költöttek bort 15 ejtelt.

1714

*A kerelősz[ent]páli reformata ekklézsia jovai.*²⁵

Praedicator fizetése: Minden házas ember ad búzát háram-háram kalangyát, pénzt tíz-tíz pénzt, szénát edgy-edgy buglyát, fát edgy-edgy szekérrel, mellynek harmada a mesteré. Keresztelésért tyúk s kenyér. Házasok esketéséért ft. 1. Halotti praedicatioért ft. 1. Majorkodó ifjú legények, özvegyek, zsellérek fél-fél bért. Fonásokkal élő özvegyek két-két sing vásznat.

Mester fizetése: Minden házas ember másfél-fél kalangya búzát ad, pénzt öt-öt pénzt, edgy-edgy kenyeret. Özvegyek, ifjú legények, jövevények fél-fél bért. Fonásokkal élő özvegyek edgy-edgy sing vásznat.

Praedicatori örökségek: Szántó föld nr. 2. Edgyik vagyon az alsó fordulóra az akasztófánál a köves út mellett, mellynek alsó szomszédgya a Pap réti, felső az urak majorság földje. A második vagyon a felső fordulóra a Körtvélyes tó közin, amellynek szomszédgya kétfelől a kerellei határ, edgyfelől patak vagyon mellette.

Kaszálórét nr. 2, mind a két szántó földnek az oldalában.

Ekklézsia jovai: Harangok nr. 2. Edgyik nagyobb, a másik kisebb.

Úrvacsorájához való eszközök: Ezüst, hólyagos, virágos, kívül aranyas, belől fejér, fedeles, lábas pohár, tekintetes nagyságos Bucsesdi Sára asszony ajándéka. Edgy ejteles önnkanna. Edgy kis önnntányér. *Egy nagy öntányér.* Abraszok nr. 6. Az első igen szép táblákra csinálva, amennyi gyolcs fejéressel varrott gyolcs tábla benne, recetábla fejérrel és sárgávalt készült megannyi. Környül pedig csipkés. A második tiszta fejér gyolcs, rostas a két végi. Az harmadik vászon, kék fejtővel varrott csillagok rajta. A negyedik kék fejtővel *csillagokkal* szőtt vászonabrosz. Az ötödik szebb vászon, kék fejtővel környül és közepin varrva. *A hatodik körül fejér csipkés gyolcsabrosz. Item egy kendervászon abrosz, kék fejtővel varrott.*²⁶ *Item Kurtán Kis Anna adott egy gyolcs, körül csipkés abroszt, éneklőszékre való, egy fejér varrásos gyolcskendőt. Ismét egy veres selyemmel és szkőfummal varrott keszkenőt.* [54.]

Keszkenők nr. 2. Az edgyik patyolat, a két végin török varrás veressel és fejérrel. A második gyapott gyolcs, selymes islogos a szegeletei.²⁷ *Nyomatásos gyolcskendő.*

²⁴ A dőlt betűvel szedett részt utólag kihúzták.

²⁵ KükEhmLvt Conscri. 1714. 17. 53–54.

²⁶ Az előbbi mondatot utólag kihúzták.

²⁷ Az előbbi mondatot utólag kihúzták.

Kendők nr. 3. Az első gyolcs, a két végén nagy fejr varrás, rostas. A második vászon, veress fejtővel, nagy varrás rajta, a két végi rostas. Az harmadik veress fejtővel szőtt vászon. *Item egy schárlát szőnyeg. Szakács Istvánné Trambitász Annók Isten dicsőségére adott egy veres fejtős kendőt, a pulpitusra valót.*

1714 ■ február

Anno 1714. die 7. Februarii Visitatio in reformata Sz[ent]Páliensi ecclesia, praesentibus reverendo domino ministro Johanne Radnóthi, aedili Georgio Demeter, civibus Martino Szakáll, Johanne Horváth, Johanne Phülöp, Stephano Horvát etc., rectore itidem Moise Györkei.²⁸

De pastore bona ac honesta, praeterquam Bibliát nem olvasott. A mesterről is mind jó tanúbizonyságot tesznek.

Péterfi Ferenc káronkodással vádoltatik. Szakács János is hasonlóképpen, s többek. Ugrán Deső István a tavalyi deliberatum szerint magát nem tisztította. Egy ugrai jövevény asszony, Székesi Kata paráznsággal vádoltatik. MagyarDellőn Kozák István vádoltatik tisztátalan étellel. Az ecclesia egyben nem gyűlt, egyházfiat nem tött, s az egyházfitól számot nem vött.

I. Deliberatum: A káronkodók magistratus keze alá adjudicáltatnak, s excommunicáltatnak, úgymint Szakács János és Péterfi Ferencz.

II. Deliberatum: Az ugrai asszony, Székesi Kata magistratus keze alá adjudicáltatik, és excommunicáltatik. Dellőn Kozák István is tisztítsa magát intra quindenam, alioquin excommunicáltatik. *Expurgálták magokat 10. Aprilis.*

III. Deliberatum: Minthogy az ecclesia új egyházfiat nem tött, az *tavalyi* egyházfitól számot nem vött, és az ecclesia bonumiról jó ratiót nem producált, azért 12 forintokig büntettetik. [13.]

Kézpénze vagyon az ecclesianak 20,74. Bora de praesenti urn. 11. Búzája vagyon metr. 6.

Causa levata Georgii Demeter de K[erelő]S[zent]Pál contra et adversus conjugem suam Barbaram Deső tanquam infidelem etc. Actor dicit sic: 1. Hogy gyermeke az Inctanak keze s kegyetlensége miatt holt volna meg. 2. Gyanakodik tisztátalan élete iránt is. 3. Vádollya javainak is tékozlásával. Incta omnia hac negat. Actor divortiumot kívánván exmissiora kérédezik. Deliberatum: Datur exmissio.

1715

Visitatio in reformata ecclesia K[erelő]S[zent]Páliensi ac filialibus Ugraiensi et Delleiensi anno 1715. die 31. Januarii, jelen volt a praedikátor tiszteletes Radnóthi János uram, a mester is Tótfalusi Sámuel, az egyházfiú Kankó János, ugrai egyházfia Bordi Márton, dellői egyházfia Diószegi Péter, Philep János, Szakál Márton, Demeter György etc.²⁹

A praedikátort tisztességesen recommendállyák mindenekben e kívül, hogy az leányokat nem catechizálta. A mestert azzal vádollyák, hogy nem tanít, s nem is tudna tanítani, különben egyébaránt jól emlékeznek felőle.

²⁸ KükEhmLvt prot. 11/2. 12–13.

²⁹ Uo. 31.

A hallgatók közül némelyek restelkednek az Isten háza gyakorlásában, úgymint Szakács János feleségestől, Dienes András, Deső András, Kankó János és felesége. Szakács János káromkodással vádoltatik.

Mind a parochusnak, mind a mesternek vagyon künn búza és fabéli restantiajok. Az ugrai ecclesianak vagyon készpénze ft. 4,47 pénz.

1. Deliberatum: A fellyebb megírt, templomot nem gyakorló személyek, Szakács János feleségestől, Dienes András, Deső András, Kankó János és felesége admoneáltatnak, hogy az Isten házát gyakorolják, különben egyházi censurajok leszen.

2. Szakács János káromkodásáért excommunicáltatik.

3. Mind a mater, mind a filialis ecclesiae admoneáltatnak keményen, hogy a praedikátornak és mesternek minden restantiajokat Partialisig beszoigáltassák, különben az egyházfiak okvetlen megbüntettetnek.

1717

Visitatio facta in anno 1717. die 1. Februarii in ecclesiis reformatis Sz[ent]Páliensi, Ugraiensi et M[agyar]Delőiensi, praesentibus reverendo domino Samuele Csávási, ministro ejusdem ecclesiae et rectore Samuele Tótfalusi, et civibus Stephano Horvát aedili, Georgio Demeter, Johanne Zalak Sz[ent]Páliensibus, Martino Béres et Johanne Demeter M[agyar]Delleiensibus, Nicolao Trombitás aedili, Michaelae Kapus, Stephano Oka Ugraiensibus.³⁰

Reverendus dominus minister ab auditoribus recommendatur. Dominus rector alias commendatur quidem, de nem tanít gyermekeket. A fia vádoltatik, hogy apját s annyát szidalmazta. A leányi is faluban táncolni mennek. A fia az apját a kertre is felűzte.

Dienes Sóni megviselősödött s parázna. Szijjártó János fia, István káromkodott, meg is büntetett a tisztartótól. Dienes András és Szakács János is azon bűnben esvén, megbüntettetnek. Dellőn még ott vagynak az hit nélkül edgyütt lakó férfi és asszony, noha eltarttak egymástól, mégis a férfi az asszonyhoz oda jár, étszaka velle egy ágyban fekszik. Egy leányhoz is, Demeter Péteréhez jár a férfi.

Szénáját a praedikátornak, három bugjánit, az ecclesiabeli emberek elvittek. Az őkegyelmének tartozó szénát még nem adták mind meg. Az ittvalók és az ugraiak is fájokat őkegyelmeknek meg nem adták, garaspénzek is Ugrán odavagyon, szénája is oda a praedikátornak. Az udvari cselédek, béreses s egyebek fizetést nem akarnak őkegyelmének adni.

A táncot hogy a becsületes prédikátor tilalmazta és feddette az ifjak között karácsonban, két legényeket ráküldöttek őkegyelmére, hogy többé azt ne cselekedje.

A parochialis ház fedele nem jó s csepeg. A scholaházban is van fogyatkozás, tapasztás is kívántatik, az ugraiaknak dolgok volna ez.

A dellyei ecclesiában való szolgálat igen bajos, mivel sokat várokozna a dominus ministerek a Marosnál. Dellőről nem viselnek gondot az őkegyelmek általköltöztetésekre.

Az ugraiak részéről a parochialis háznál levő kertekben vagyon fogyatkozás.

Deliberatum 1.: Az ifjú legények és leányok között való táncolást karácsonban és egyéb in-nepeken is tiltyuk és abrogállyuk in perpetuum, admoneállyuk büntetés alatt, magokat attúl elfogják. A külső tisztek által is ezt megtiltattuk.

³⁰ KükEhmLvt prot. II/2. 57–58.

Deliberatum 2.: Dienes Sóphi, mivel constál paráznsága, excommunicáltatik, magistratus kezébe adjudicáltatik. Szíjjártó János fia, István, mivel káromkodott, úgy Dienes András és Szakáts János is meg is büntettenek a tisztartótúl, ecclesiakövetésre adjudicáltatnak, addig a templomtúl arceáltatnak.

Deliberatum 3.: A dellei ecclesiában lakó, hit nélkül való személyeknek dolgokrúl, mivel mégis egymáshoz járnak, a Torda vármegyei tiszteknek kell írni, hogy azokat prosequálják mint sceleratusokat.

Deliberatum 4.: Az sz[ent]páli és ugrai egyházfiak, mivel be nem szolgáltatták a praedikátor és mester fizetéseket, s nem büntették az szófogatlanokat, megbüntettenek. Admoneáltatnak penig büntetés alatt egyházfi uraim, a Szent Partialisig az őkegyelmek hátralévő minden fizetéseket bészolgáltassák, edgyeztessék meg őkegyelmekkel az [58.] adóssakat. A parochialis házát megfedessék, mihelyt az idő engedi. Úgy a mester házát az ugraiak megtapasszák, azhol kívántatik, s egyebeket is megépítsenek. Mind sz[ent]páliak, mind ugraiak, mind delleiek a parochialis ház és mesterház körül részekre jutott kertekre gondot viseljenek, megfedgyék, reá vigyázzanak, valakik el ne rontsák. Úgy a Maros felől levő sánc kertre is gondgyok legyen, kivált a szegeleteken levő részekre. Az ugraiak penig a praedikátor és mester fundussa belső közt kertét megépítsék. Imponáltatik az is az ecclesiának, a templom cinteremkerítését megcsinállyák.

Deliberatum 5.: Imponáltatik kemény büntetés alatt az ecclesianak, hogy ezután az haranogokat senki meg ne vonnya akármi szükség kívül való haszontalan dologra, mivel valaki attentállyá, irremissibiliter megbüntettetik.

Deliberatum 6.: Mester Tótfalusi uramnak a maga lágy indulgentiaja miatt minémű exorbitantiaji légyenek fiának és leányinak, fájdalmassan értyük. Azért a Szent Visitatio őkegyelmét ezért a Szent Partialisra admoneállyá, hopgy ott compareállyon ad reddendam rationem, miért nem tudta házanépet disciplinában tartani.

Vagyon az ecclesianak kiadva Szarka Sigmond uramnál Darlaczra maga kezessége alatt zsendelye nr. 6000 ~ hatezer. Itt az udvarban is attanak zsendelyt nr. 400 ~ négyszázat, Demeter György érette kezes. Búzabeli adóssága Demeter Györgynél metr. 5. Ugyan Demeter Györgynél pénzádósság ft. 1 dr. 18. Dienes András is adós dr. 18. Az ugrai ecclesianak pénzbeli adóssága ft. 4 dr. 4.

1721

*Visitatio peracta in ecclesia reformata SzentPáliensi cum filia[li]bus Ugra et Déllő anno 1721.
die 24. Januarii, praesentibus reverendo parochio domino Samuele Csávási, rectore Johanne Péterfalvi,
aedituo Sz[ent]Páliensi Martino Székely, incolis Georgio Demeter, Georgio Mezei, Martino Béres,
ex Déllő itidem Georgio Demeter.³¹*

Auditores de reverendo pastore ut plurimum bona, hac tamen quaerela: Demeter György fia temetése felett felettébbvaló feddést tött attya iránt. Némellyek praedicator atyánkfia taníttására nem járnak. Egyházfíságot idejében, akik szeressek volnának is, viselni nem akarnak, ez okon nem is marasztották, nevezetessen Philep János nem akarja az egyházfíságot felvállalni. Török Mihály, van esztendeje, templomban nem jár. Dienes András is. Gábor Mátyás házánál vagynak két asszonyok, kikhez gyanóság vagyon, hogy férjeket hagyták volna el. Ugrán Deső János gyanós személy tisztátalan élete iránt. Dellőn Demeter János feleségéhez is gyanóság vagyon.

³¹ KükEhmLvt prot. II/2. 87–89.

Dellőn Béres Mártonné káronkadásáért ecclesiat nem követett. Mind a mater, mind a filia ecclesiakban az egyházfiak dolga jól nem igazodott. Az mesternek hosszú dalmánnya nincsen.

Reverendus parochus de suis auditoribus: Moldovainé templomba nem jár. Török Mihály papját s a templomot is szidalmazta, mondotta azt is: alig várná, hogy mind pápistákká lennének. Demeter György a mestert becstelenítette.

Pap és mester búzáját annak idejében be nem hozták, meg nem takarították, melly mia őkegyelmeknek károk vagyón. [88.] Búzájok, szénájok, fájok némelyeknél mind a mater sz[ent]páli, mind a filia ugrai ecclesiában restál, úgy pénzek is. A sz[ent]páli ifjú legények bért nem adnak, Ugrán is kettős házas egy bért ad.

Az parochia körül közkert nincsen. A Maros felől sánc nincsen. Az parochianak fedele nem jó. A mesternek pajtája nincsen. Az harangláb fedetlen. Az schola kéménnye nem jó. Az scholaházat nem tapasztották. A dominus parochus az parochia és schola között lévő közkertet elégette. Ugrán az ifjak az korszomán táncoltak az innep harmadnapján. Az ugrai templom zsen-delyezése nem jó. A cinterem kerte is lézálatlan.

Búzabeli adóssága az sz[ent]páli ecclesianak vagyón Demeter Györgynél metr. 5. Pénzbéli adóssága ugyan Demeter Györgynél ft. 1,18. Dienes Andrásnál vagyón dr. 18. Késpénz vagyón ft. 2,27. Az ugrai ecclesianak vagyón pénzbéli adóssága ft. 7,42. Az dellei ecclesianak vagyón búzája circiter metr. 22. Nota bene: 6000 zszindelye az ecclesianak Szarka Sigmond uram kezességére.

1. Deliberatum: Minthogy a mesternek langaja nincsen, ezokon a gógányvárallyai partialisi végezésünk szerint 3 forinttal büntettetik.

2. Deliberatum: Philep János,³² Török Mihály, Dienes András és Moldovainé serio intettetnek, az isteni szolgálatra templomban eljárának, külömben másszor excommunicáltanak.

3. Deliberatum: Gábor Mátyás házánál levő két asszonyok iránt intettetik az ecclesia, itt lakni el ne szenvedgyék, mivel férjek vagyón.

4. Ugrán Deső János tisztítsa magát az infamia alól, vagy ha dolga külső tiszték előtt igazodott, hozza igazságát, alioquin excommunicáltatik.

5. Dellőn Béres Mártonné kövessen ecclesiat káromkodásáért.

6. Török Mihály, hogy a papját és templumot szidalmazta s mondotta ezt is: Alig váram, pápisták lennének, ebbéli dolga megbizonyosodván, méltó, hogy ecclesiat kövessen.

7. A reverendus dominus parochus, minthogy a közkertet elégette, tartozzék őkegyelme azt felállítani, insuper imponáltatik, azután affélének békét hadgyon.

8. Az ugrai, innepet táncolásokkal profanáló ifjú legények megalodáztassanak, egy vasárnap kalodába tétetvén, míg templomból ki nem jönnek.

9. Minthogy a nemes ország végezése és az ecclesia constitutioja szerint sem a mater, sem a filia ecclesiak magok közül annak idejében egyházfiakat nem állítottak, ezokon mindenik ecclesia seorsim 12–12 forintokon marad el.

10. Minthogy az egyházfiak az reverendus parochusnak és mesternek búzájokat egyszersmind 1 nap be nem szolgáltatták, búza, széna, fa és pénz restantiajokat őkegyelmeknek nem exigálták, az praedicatori ház és schola körül lévő ruínakat, rossz kerteket nem reparáltatták, a scholaházat meg nem tapasztatták, kéményét meg nem csináltatták, az ilyen fogatkozásokért és tisztékben hűségesszen való el nem járásokért a nemes vármegyének erről való végezése szerint büntettetnek. Ugyanazon tavalyi egyházfiak serio admoneáltatnak, az papnak és mesternek minden restantiajokat intra octavum beszolgáltassák, alioquin újjobban megbüntettetnek. [89.]

³² Kihúzza.

Az idei egyházfiak pedig intettetnek, az pap és mester búzabeli béreket egy nap beszolgáltatván kár nélkül megtakarítsák, az parochia, scholaház és harangláb körül levő minden romlásokat reparáltassanak, alioquin jövődöben kemény büntetések leszen.

1722

Visitatio in ecclesiis reformatis K[erelő]SzentPáliensi tanquam matre et filia[li]bus Ugraiensi ac Dellőiensi anno 1722. die 25. Januarii, praesentibus reverendo ministro domino Samuele Csávási, scholae rectore Johanne Péterfalvi, incolis Martino Szakáll, Johanne Phülep aedituo, Stephano Szakáts, Stephano Aka Ugraiensi, Michaelae Lajtos de eadem, Stephano Demeter Delleiensi, Martino Béres de eadem etc.³³

Reverendus pastor ab auditoribus examinatis, bene recommendatur de vita ac functione, scholae etiam rector bene audit. Török Mihály templomban nem jár. Mind az dominus parochusnak, mind az mesternek vagyon búza és fa restantiajok mind a materben, mind a filiában Ugrán. A praedicator kerte lézálatlan, a mesternek pajtája nincsen.

Egynéhányan az szentpáli hallgatók közül hamis hitben találtattak. Kankó Mártonné vonogattya magát s nem akar egész bért adni Dellőn.

Készpénze az sz[ent]páli reformata ecclesianak vagyon ft. 3,34 pénz. Pénzadóssága azon ecclesianak vagyon Demeter Györgynél ft. 1,18. Diénes Andrásnál vagyon dr. 18. Hatezer zsendelye néhai Szarka Sigmond uram kezességén. Az ugrai ecclesianak vagyon pénz adóssága ft. 7,42. A dellei ecclesianak vagyon búzája circiter metr. 22.

Ugrán Kondor Mihály az egyházfiségot nem akarja leválni.

Templombelső karzattal

³³ KükEhmLvt prot. II/2. 111–112.

1. Deliberatum: A kancára esküvő egynehány szentpáli emberek a Szent Visitatiótól intetnek, [112.] magokat a hamis hitből expediállyák, különben excommunicáltatnak. Török Mihály is admoneáltatik, praedicatora ellen haragot ne tartson, hanem a templomban járjon.

2. Deliberatum: Ugrán Kondor Mihály, minthogy az ecclesiától egyházfiségre választatott, de contumaciter magát opponálván nem akarta leválni, tartozván vele az ország törvénye szerint, ezokon a Szent Visitatiótól 12 forintokkal büntettetetik.

3. Deliberatum: Mivel az szentpáli és ugrai egyházfiak az reverendus parochusnak és mesternek restantiait Sz[ent]Pálon és Ugrán bé nem szolgáltatták, az idevaló egyházfi az pap háza körül lévő kertet meg nem lészáltatta, az ugrai pedig, noha tavalyi Visitatióban is imponáltatott, a mesternek pajtát nem csináltatott, ezokon mindketten seorsim et sigillatim a nemes vármegye végezése szerint büntettetnek a Szent Visitatiótól. Intetnek annakfelette, az praedikátornak s mesternek minden restantiait mind itt, mind Ugrán beszolgáltatassák. Az itt való egyházfi a kertet meglészáltassa, az ugrai pedig a scholaháznál pajtát csináltasson. A dellei és ugrai egyházfiak az ecclesianak búza- és pénzadósságát felszedgyék, s templom szükségére convertállyák.

1723

Visitatio in ecclesia reformata Sz[ent]Páliensi tanquam matre et filia[li]bus Ugra ac Dellő anno 1723. habita die 23. Januarii, praesentibus ab una parte reverendo domino loci ministro domino Samuele Csávási, rectore scholae Johanne Péterfalvi, incolis Johanne Szakáts aedili Szentpáliensi, Georgio Demeter, Johanne Phülöp, Michaela Demeter aedili Ugraiensi, Martino Székely incola itidem Ugraiensi et aliis.³⁴

Az reverendus pastor olyan cigányokat esketett öszvé, hogy az cigánné férje harmadnapra utánna jött, ezeket ki sem hirdette ökegyelme. Philep Jánossal háborgott. Most karácsony harmadnapján keresztelni menván ökegyelme Ugrára, Sz[ent]Pálon az isteni szolgálat elmúlt. Hoszasak az ökegyelme praedicationi. Egyházfiakkal visszaél.

Borsainé asszonyom adván ecclesia számára 7 máriást, ki nem adta az egyházfiának. Ismét 5 máriást perselyből. Pünkösiti Borka elmátkásított egy catholicus legénytől. Dellőn Béres Márton háborog feleségével. Az dominus sz[ent]páli mester, Péterfalvi János Bonyhán lakodalomba táncolt.

Az praedicator nem marasztották. Ugra és Dellő, a két filiak nem panaszkodnak.

Ugrán Deső János leánya nyilvánvaló paráznaságban leledzett, fogta Deső Palkóra. Ugrán Székely Györgyné férje nélkül lakik. Úgy Deső Mártonné is férje nélkül lakik. A szentpáli hallgatók vasárnap oláh lakodalomban menván, isteni szolgálaton nem voltak. Dienes András templomba nem jár. Az reverendus miniszternek és mesternek restantiai vagynak.

Az háznak fedele nem jó, bécsorog. A mater a maga részin levő fedelét az háznak meg nem fedte. A csűr romlófélben lévén, majd kétfelé dűl. A scholaház körül levő kert az út mellett lésszálatlan. Phülöp János házát vízkereszt napján az pápistákkal megszenteltette. Halotti temestűl annak rendi szerint meg nem fizetnek.

Készpénze vagyon az sz[ent]páli ecclesianak hft. 1, adósságpénze hft. 4,70 pénz. Búzája Dellőnek 5 köből, 2 véka. Adóssága az ugrai ecclesianak hft. 7,42 pénz.

³⁴ KükEhmLvt prot. II/2. 138.

1. Deliberatum: Hogy az reverendus loci minister olyan személyeket esketett össze, melyeket nem volt szabad, azért az Szent Visitatio most az egyszer őkegyelmét Canon szerint severe increpálja, hogy ezután affélét ne cselekedgyék, alioquin irremisibilter Canon szerint büntettetik.

2. Deliberatum: Akik templomba nem járnak, úgymint Dienes András, admoneáltatnak, templomba járjanak, alioquin excommunicáltatnak. Dellőn Béres Márton intettetik, feleségével ne háborogjon, alioquin kemény büntetés esik rajta. Ugrán Deső János leánya nyilvánvaló paráznságáért excommunicáltatik. Ugyan Ugrán Székely Györgyné, úgy Pünkösztiné is férjek nélkül lakván, admoneáltatnak, redeálljanak férjekhez, alioquin excommunicáltatnak.

3. Deliberatum: Minthogy az tavalyi egyházfia az ház fedelét nem reparáltatta, kerteket meg nem lészáltatta, praedicator és mester restantiait bé nem szolgáltatta, ezokon az Szent Visitatiótól az nemes vármegye constitutioja szerint büntettetik. Annakfelette intettetik az jelenvaló esztendőbeli egyházfia, az fedelet reparáltassa, az kerteket meglészáltassa, az tavalyi pedig az praedicator és mester restantiait beszolgáltassa, különben más Visitation kemény büntetések leszen.

4. Deliberatum: Nem látván a Szent Visitatio semmi méltó okot, s az filialis ecclesiák is semmit affélét nem említenek, amelyért az praedicator helyéből kimozdítottassék, azért az Szent Visitatio is őkegyelmét helyben hadgya, s injungálja mind a maternek, mind az filialis ecclesiáknak, hogy őkegyelmét megmarasszák.

1724

Visitatio in nomine Domini habita in ecclesia reformata SzentPáliensi anno 1724. 7. Februarii, tanquam matre et Ugraiensi ac Delleiensi filia[li]bus, praesentibus ab una parte reverendo parocho Michaelae Radnóthi, rectore scholae Stephano Kállai, ab altera incolis ex singulis ut pote ex Sz[ent]Pál Stephano Székely, Joanne Szakál, Stephano Székely juniore, ex Ugra Michaelae Székely, Stephano Máthé, Martino Székely et aliis aliquot.³⁵

Auditores de suo ministro et rectore nihil mali ac alieni proferunt.

Dellőn Zabolainé hitetlenül férje nélkül lakik. Ugrán Kapás Ferencz annyával edgyütt lakván s 6 ökre lévén, a praedicatornak nem fizet.

A ministernek és mesternek búza, fa, széna, garaspénz restantiajok vagyon mind a materben, mind a filiákban. Nevezetessen az ugraiak fát nem akarnak adni. Mesternek az ugraiak pajrát nem csináltak. Cimiteriumok is romladozott.

Az sz[ent]páli ecclesianak vagyon adósságpénze hft. 3,76 pénz. Az ugraiak mulctaért egy forintot kivettek ecclesia pénzéből. Dellőnek búzája kiadva vagyon metr. 22.

1. Deliberatum: Dellőn Zabolainé férje nélkül lakván, intetik a Szent Visitatiótól, férjét keresse fel, redeállyon hozzá s véle edgyütt lakjék, különben az ecclesia ne szenvedgye el.

2. Deliberatum: Mind a materben, mind az ugrai filiában papnak és mesternek restantiajokat be nem szolgáltatván az egyházfiak, megérdemlenék azért az szentpáli egyházfiak is a büntetést, melyet az Visitatio nekik leengedvén. Minthogy az ugrai egyházfiában több fogatkozások esetek, mivel a cimiteriumot Ugrán, a materben pedig a scholaház körül a pajrát meg nem építtette, az praedicator s mester restantiait is be nem szolgáltatta, mindezekért a nemes vármegye constitutioja szerint büntettetik. Intetnek pedig mind az három ecclesiákbeli egyházfiak, hogy a praedicator és mester restantiait beszolgáltassák Partialisig, különben a büntetést el nem kerülük.

³⁵ KükEhmLvt prot. II/2. 160, 162.

Nevezetessen az mostani egyházfiú Ugrán az ugraiakkal az fát meghozassa, az cinterem körül lévő réseket megcsináltassa, az egyház pénzéből való mulctaért kivött 1 forintot azon az emberen, kin akkor a büntetés esett, megvegye, s ecclesia ládájában betegye. Dellón pedig az ott való egyházfia az künn levő búzát felszedgye, s felét ide a sz[ent]páli templom számára fordítsa. Mindenik ecclesiabeli egyházfiak jó rendbe vévén az ecclesianak adósságit, melly ellen ha cselekednének, jövődöben büntetés esik rajtok. [162.]

3. Deliberatum: A praedecessor atyafinak, tiszteletes Csávási Sámuel atyánkfíának lévén feles restantiai az szentpáli reformata ecclesiában némellyeknél, eziránt admoneálly a Szent Visitatio az mostani sz[ent]páli egyházfiát, az őkegyelme mindennemű restantiait Partialisig tiszteletes Csávási Sámuel atyánkfíának okvetetlen beszolgáltassa, mellyet nem cselekedvén az egyházfia, egyátallyában büntetés esik rajta.

1725

Visitatio in ecclesia reformata SzentPáliensi tanquam matre et Ugraiensi ita et MagyarDellyeiensi uti filialibus, praesentibus reverendo pastore Michaelae Radnóthi, rectore scholae Stephano Kállai, Joanne Szakál, Andrea Dénes, Stephano Szigyártó, Basilio Máthé, Stephano Máthé, Georgio Demeter et aliis aliquot incolis ex Sz[ent]Pál, Ugra et Dellő.³⁶

[182.] Reverendus pastor bene recommendatur.

Pap s mester marasztásában az hallgatók egyenetlenkednek. Dellón Zabolainé hitetlenül lakik. A mesternek mind a mater, mind a filialis ecclesiában feles pénz restantiai vagynak.

A sz[ent]páli reformata ecclesianak vagyon adósságpénze ft. 2. Késpénze dr. 87. Az ugrainak késpénze vagyon ft. 5 dr. 79. Adósságpénze vagyon ft. 7 dr. 42.

Deliberatum [1.]: Dellón Zabolainé hitetlenül lakván, újjabban inti az Szent Visitatio, levelet váltván férjét keresse, és az ecclesiak taníttójátúl hozzon attestatit, ahol megfordul, hogy nem találta, azután békével lakhatik, vagy az elválásra út nyittatik, külömben az ecclesiaból ki tiltatik.

Deliberatum [2.]: Az restantiának bé nem szolgáltatásáért mind a mater, mind a filiabeli egyházfiak megérdemlenék a büntetést, mellyet most az Szent Visitatio lehangy, hanem inti azon egyházfiakat, hogy az restantiakat nyolcadnap alatt beszolgáltassák, alioquin a mesternek változása lévén, az succedálandó mester addig nem fungálhat, míg a praedecessor ki nem fizettetik.

1726

Visitatio in ecclesia reformata K[erelő]SzentPáliensi tanquam matre et Ugraiense ac Delleiensi tanquam filia[li]bus anno 1726. die 25. Januarii habita, praesentibus ab una parte reverendo ministro Michaelae Radnóthi, ludimagistro Francisco Vásárhelyi, ab altera Andrea Dienes, Joanne Kankó, Joanne Székely, Stephano Demeter, Georgio Demeter, Michaelae Demeter incolis ex Sz[ent]Pál et Dellő.³⁷

Ab auditoribus nihil mali de ministro ac rectore, praeterquam panaszolkodnak, hogy a mester sokat járt Bonyhára.

³⁶ KükEhmLvt prot. II/2. 181–182.

³⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 15–16.

A ministereknek fa restantiajok vagyon mind a mater, mind a filialis ecclesiákban. A parochia körül az utca felől rossz kert vagyon. Harangláb is nincsen. A csűrnek is dűlőleg vagyon az oldala.

Adósságpénze az sz[ent]páli ecclesianak vagyon 4 máriás.

Deliberatum: A mater és filialis ugrai ecclesiákbeli egyházfiak az ministereknek őkegyelmeknek fa restantiajokat be nem szolgáltatván, az parochia körül levő rossz kertet is meg nem újjítván, sem pedig az csűr oldalát meg nem csináltván, mindezekért vármegye végezése szerint büntettetnek. Admoneáltatnak ennekfelette az jelenvaló sz[ent]páli és ugrai egyházfiak, az restantiakat beszolgáltassák Partialisig, az praedicatori ház körül levő rossz kertet is és az csűr oldalát megépíttessék, az haranglábnak is felállítására gondjok lévén mind az egyházfiaknak, mind az ecclesianak közönségessen.

1727

Visitatio in ecclesia reformata SzentPáliensi tanquam matre et Ugraiensi atque Délleieni uti filia[li]bus, praesentibus ab una parte reverendo loci ministro Michaelae Radnóthi, ludimagistro Francisco Vásárhelyi, ab altera Stephano Szakáts, Georgio Demeter, aedituo Stephano Kúti, Stephano Pitika, Demetrio Mihály [!] et aliis aliquot.³⁸

A praedicator dellei patronanak, Borsainé asszonyomnak visszaküldötte a búzát. A mesterével is visszaél. A mesternek nincs tanítvánnya.

Simon Andrásné az mesterné mocskolta, férjével való rossz conversatioja iránt suspiciálódván s öszveszóllalkozván véle. A praedikátor vádoltatik, hogy feleségével háborog. A felesége öszveágaskodik férjével, azt is elmondotta. Ugrán Kapás Ferencz maga szája vallásával megvallotta magát paráznának lenni.

A praedicatornak és mesternek Ugrán restantiajok vagyon. Dellőről két ember a bérrel elment az egyházfiak negligentia miatt. A garaspénz felett is controversiajok vagyon. Ugraiak része mind az parochiai csűr, mind az scholaház körül romlásban vagyon. Adóssága az sz[ent]páli ecclesianak vagyon ft. 5 dr. 86. Az ugrai ecclesianak vagyon pénz adóssága, melynek interessét fel nem szedték.

Deliberatum [1.]: Ugrán Kapás Ferencz magát paráznának maga szája vallásával vallván, ezért az Szent Visitatiótól excommunicáltatik.

2. Deliberatum: Simon Andrásné a mesternével egymást mocskolván, egyenlőképpen mocskolván, a bírságnak, mellyel az mesterné Simon Andrásné bírságolta, felét tartozzék megfizetni, insuper egymást megkövetni.

3. Deliberatum: A tavalyi egyházfiak restessek lévén hivatallyokban, az restantiakat be nem szolgáltatván, romlásokat meg nem újjítván, az ugrai hütös sem lévén, számot nem adott, azért mindenik nemes vármegye végezése szerint büntettetik. [38.] Insuper admoneáltatnak, az restantiakat beszolgáltassák, a jelenvalók romlásokat megépíttessék, az ugrai pedig számot adgyon, különben másszor duplummal büntettetnek. Az ecclesia pénzének interessét felszedvén.

Deliberatum [4.]: Minthogy Radnóthi Mihály atyánkfia hallgatói közül, kivált déllei patronájával, Borsainé asszonyommal az gratuitum beneplacitum felett ízetlenkedett, búzáját gyalázattyára visszaküldvén, házában is feleségével veszekedő s verekedő, annakfelette mesterével is háborgó, kit is szidalmazott, veréssel s levágással is fenyegetett, disznáját le is vágta. Mindezekre

³⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 37–38.

nézve őkegyelme a 79. canonnak³⁹ tenora szerint post unam atque alteram admonitionem most is severe et serio intettetik a Szent Visitatiótól, az ilyen dolgoknak békét hadgyon, mesterével ne háborogjon, sőt illendőképpen megbecsüllye, alioquin, ha tovább is ebben mégyen el őkegyelme, és az intésnek nem engedelmeskedik, ab officio amoveálatni fog.

Az mester is, mivel úgy látszik, éles, praedicatorát nem becsüllő, az veszekedésre proclivis és okot szolgáltató az háborgásra, azért őkegyelme is juxta continentiam canonis 94-ti,⁴⁰ ha magát meg nem becsüllí, praedicatorához nem alkalmaztattya, kivettetik a scholabúl. Az őkegyelmek feleségei is egymás között háborogván, mind az férjfiak, pap s mester, mind feleségeik itt előtünk egymást kövessék meg. A mester pedig szorgalmatosan gyermekeket tanítson.

1728 ■ január

Visitatio cum bono Deo facta in ecclesia Sz[ent]Páliensi tanquam matre et filia Ugriaiensi et Dellőiensi anno 1728. die 24. Januarii, praesentibus reverendo domino Michaelae Radnóthi, Stephano Szakács, Georgio Demeter etc.⁴¹

Reverendus dominus minister Dellőben, a filiaban négyszer sem ment által vasárnap praedicálni, caputot nem olvas az filiaban.

³⁹ GK – 79. kánon: Kegyes és tisztességes társalkodást kell folytatni a lelkipásztoroknak mind hallgatóikkal, mind lelkész társaikkal, mind az iskolatanítókkal, mind pedig háznépükkel. Hallgatóikkal annyiban, hogy ne legyenek köztük és irányukban komorak, haragosak, házsártosak, perlekedők és türelmetlenek; hanem vidámak, szelídek, nyájasak, nyugodtak, barátságosak, feddhetetlenek, a civódástól idegenek, a méltatlanságokat, kivált a saját személyük ellenieket nyugodt lélekkel eltűrők, azokhoz atyai szeretettel viseltetők, kinek-kinek a köreles tiszteletet megadók; a véneket mint atyákat, az ifjabbakat mint testvéreket, az éltés nőket mint anyákat, az ifjabbakat mint nővéreket tisztán, szívükből jóra serkentők.

Lelkész társaik irányában pedig rejtett álnokságot ne tápláljanak, annyival inkább nyílt ellenségeskedéssel ne versengjenek, se egymást kölcsönös szidalmakkal ne sértegensék, sőt inkább testvéri egyetértésben éljenek; azokat becsüljék meg s ki ne gúnyolják, hanem gyengeségüket a szeretet palástjával elfedezzék. Az egyszerűbbek a képzetebbekre ne irigykedjenek, azokat szemtelenül ne kisebbsítsék, hanem bennük Isten jeles adományát tiszteletben tartsák; a képzetebbek viszont a Szentlélek ajándékaival magukat el ne bízzák, a náluknál egyszerűbbeket meg ne vessék, ki ne nevéssék, sőt inkább tanítsák, és amennyire tőlük telik, azok ismereteinek öregbítésére törekedjenek. Továbbá a tanítókkal úgy bánjanak mint kar társaikkal, azokat semmi dologban meg ne csalják, hanem amivel azoknak jog szerint tartoznak, mind a tiszteletdíjakra, mind a személyüket illető tisztességre vonatkozóan, az őket illető részt a közös igazság szabályai szerint nekik megadják. Tőlük vagy azok tanítványaitól tanulásuk hátrányával és akadályozásával semmi nem köteles szolgálatot ne követeljenek, és azoknak semmi igazságos panaszra okot és alkalmat ne szolgáltatassanak.

Végül háznépük körében se legyenek felette haragosak, zsémbesek, ridegek, átkozódók, verekedők, engesztelhetetlenek, megátalkodottak; hanem mérsékeltek, nyájasok, kegyesek, a civakodást kerülők, takarékosak, családjukat tisztességesen táplálók és gyermekeiket az Úr félelmében nevelők. Mert ha saját házukat nem képesek kormányozni, hogy fogják az Isten egyházát gondozni? Egyszóval egész erővel azon legyenek, hogy mindezek körében erkölcsük kegyessége, életük feddhetetlensége által szövétnekként világítsanak, őket az erény követésére saját példájukkal maguk után vonják. Az ellenkezőleg cselekvőket előljáróik, ha szükségesnek látszik, kétszer vagy háromszor intsék meg, és ha engedelmeskedni nem akarnak, az egyháztól szavaik és tetteik minőségéhez képest enyhébb vagy szigorúbb fenyítést kapjanak.

⁴⁰ GK – 94. kánon 2. bek. – lásd a 196. oldalon.

⁴¹ KükEhmLvt prot. II/3. 62–63.

Nota bene: Borzás Jutka parázñaságban elegyítette magát, úgy Philep János is. Déllőn Béres Jánosné hitetlenül elhadda a férjét. Szakács Mátyás 3 esztendeig is nem él úrvacsorájával. Nagj Mária megmátkásodván Tót László nevű catholicus emberrel, nem akar hozzámenni. A délleiek nem attendálván a terminált időre, a parton várakoznak sokáig a minister a mesterrel, ezen alól Ugrai, ugraiak.

A praedicatornak vagyon restantiaja fa s széna iránt. Ecclesia pénzének interessit az egyházfiak fel nem szedték, számot nem adtak, egyházfiat nem választottak.

Ugrai cinterem nem jó, Visitatio előtt nem compareáltak.

Sz[ent]páli ecclesianak vagyon pénz adóssága ft. 2.

Deliberatum [1.]: Borzás Jutkának és Philep Jánosnak is constálván parázñaságok, excommunicáltatnak, Béres Jánosné admoneáltatik, férjéhez visszamenjen, s együtt lakjanak, különben az ekklézsia ne patiálly. Úgy Szakács Mátyás is a templomot gyakorollya, s úrvacsorájával éllyen, különben kemény censuraja leszén.

Deliberatum [2.]: Minthogy az egyházfiak a parochia s scholaház körül való kerteket meg nem csináltatták, azért a vármegye constitutioja szerint büntettetnek.

Deliberatum [3.]: Minthogy Osvát Mihály és László Jutka között való inchoatioja a matrimoniumnak nem rendes úton s módon esett, tudniillik mátkaságok, mivel a leány nem szerette, s erőszakoson esett, s más religiojú emberhez nem akar menni, Osvát Mihály is rólla lemondott. Melly dolgot subinferálnak hiteles tanúk, a Visitationak per hoc tetszett, hogy László Jutka Osvát Mihálytól separáltassék, et ad secunda vota transmittáltassék.

Deliberatum [4.]: Minthogy az ugrai egyházfi fa s széna restantiát be nem szolgáltatatta, ecclesia pénzének interessét fel nem szedte, számot sem adott, cintermet is meg nem csináltatott, azért a vármegye constitutioja szerint büntettetetik. Interim admoneáltatik, hogy minden restantiakot Partialisig beszoigáltasson, az ekklézsia pénze interessit is [63.] szorgalmatosan felszedgye, s az ekklézsia ládájába régye. Az ecclesia is egyházfiával együtt, hogy a Szent Visitationt meg nem becsülte, s nem compareált, megbüntettetetik.

Deliberatum [5.]: Minthogy Tót László Nagj Máriát eljedzette volt, de Tót László mind a jegyet visszavette, mind pedig alattomban másuvá recurrált, és feleséget keresett és kéretett, Nagj Mária is azért megidegenedett, azonban Tót László is a Visitatio előtt kézbeadással rólla lemondott. Per hoc tetszet a Szent Visitationak Tót Lászlótól Nagj Máriát separálni, és ad secunda vota transmittálni.

1728 ■ november

*Visitatur ecclesia Sz[ent]páliensis etiam filiae Ugraiensis
et Delleiensis anno 1728. die 24. Novembris.*⁴²

A filiakban a szolgálatot elmulattya, ha mikor elmégyen is, nem a rendeltetett órákon. Caputot nem olvas, nem catechizál, feleségével nem papi módon él, hergenek, morognak, rosszul alkusznak. Reverendus minister a mesternét kényszergette a parázñaságra a szeméremtestét mutogatván. Vasárnap részegen praedicált, az úrvacsoráját is ki nem hirdette. Mesterével rosszul él.

Dominum ludimagistrum laudant auditores. Interim tamen tripudiavit in filia Dellő et cantando superus cecidit in terram, ut fertur saepius est temulentus.

⁴² KükEhmLvt prot. II/3. 86–87.

Auditores raro frequentant templum. Béres Mártonné urát elhagyván hitetlenül lakik itt Dél-lőnn. Az ecclesiakban, mind materbe, mind filiaba fa, búza, garaspénz, harangozásért való kenyér restál, kertek nem jók. Scholaház fedetlen, a mesternek gabonájára ess esső s hó. Déllőnn sokszor elmulattya a minister a cultust, az úrvacsoráját is nem annak idejében hirdeti ki, vélek veszekedett, pirongatta a hallgatókat, melyre nézve bé sem mentek a cultusra. Kis Demeter Jánosné az ura elhadta, huncfuttal, ördög atyából születettel szitkozódik s káromkodik.

Az ugrai ecclesianak vagyon adóssága círciter ft. 9.

Deliberatum [1.]: Minthogy tiszteletes Radnóthi Mihály atyánkfia felől igen mocskos hírek folynak, tudniillik, hogy a mesternét is tentálta volna, erőszakot akarván rajta tenni, és Szíjjártó Annókkal is conversatioja lévén, az felesége is gyanús hozzája, külömben is nagy circumstantia, lábravalójának vérességit látta a felesége, melyért midőn dorgálta volna, a Maroson titkon megmosta, asszonyemberekkel magát csókoltatta. Per hoc tetszett a Szent Visitationak, hogy tiszteletes Radnóthi Mihály atyánkfia pecsétet váltván, mediante inquisitione az infamia alól magát purgállyá. Azomban a Szent Visitationtól severe admoneáltatik, az ecclesiában, materben s filiákban tisztit mint jó pásztor gyakorollya, a rendelt órákat ne változtassa, catechizállyon, caputot olvasson, mesterével ne veszekedgyék, külömben, ha magát nem meliorállyá, s hallgatóival is [87.] veszekedik, ab officio priváltatik, ecclesiából amoveáltatik. Úgy a mester is admoneáltatik, ne részegeskedgyék, gyermekeket tanítson, és a maga tisztit híven gyakorollya.

Deliberatum [2.]: Dellőnn lakó Béres Mártonné urától külön lakván, admoneáltatik, hogy hites ura mellé redeállyon. Úgy Kis Demeter Jánosné is admoneáltatik, férjét felkeresse, s véle lakjék, az éktelen szitkokért peng és káromkodásiért a bírótól s esküttektől, valamennyisszer meghallyák, mindannyiszor kalodáztassék.

Deliberatum [3.]: Minthogy mind a mater ecclesiaba, mind a két filiában az egyházfiak papnak, mesternek fa, búza, garaspénz restantiait bé nem szolgáltatatták, ruinakot nem reparálták, mind a három ecclesiában lévő egyházfiak vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek. Insuper admoneáltatnak mind a mater ecclesiában pap s mester háza körül való ruinakot megépít-senek, az ugrai ecclesia is a templomot megépítse, a cinterem kertit megcsinállyá, restantiaikat beszolgáltatassanak.

1731 ■ január

*Vistatio facta Sz[ent]Pálini anno 1731. die 18. Januarii.*⁴³

Ifjú Demeter János elhadta a feleségét. Ugrán s Sz[ent]Pálon garaspénz, fa, búza restantiaik vadnak papnak, mesternek. Kertek nem létek miá papnak, mesternek sok károk van, Ugrán s Déllőnn az egyházfiak számot nem adtak, újj egyházfiak is nincsenek. Papot, mestert az ecclesia nem marasztotta, cinterem nem jó, pap háza fedetlen. Bordi Jutkát elhadta az ura.

Ugrai ecclesia dicséri papot, mestert, de leányokat nem tanít a minister.

Deliberatum [1.]: A Szent Visitatio admoneállyá ifjú Demeter Jánosné, úgy Bordi Jutkát is, a férjeket megkeressék, s együtt lakjanak, külömben az ecclesia ne patíállyá.

Deliberatum [2.]: Minthogy a sz[ent]páli és ugrai ecclesiákban még régi fizetése is vagyon restantiaba a praedicatornak, úgy tavallyi fizetésekben is papnak, mesternek, úgymint fájok, búzajok, garaspénzek felesen restálnak, cinterem s pap háza, mester háza körül sok romlások

⁴³ KükEhmLvt prot. II/3. 120–121.

vadnak, melly miatt mind papnak, mesternek sok károk lett, azonban a tavallyi egyházfiak ecclesiát nem gyűjtöttek, számot nem adtak. Ugrán új egyházfi is nincsen, a sz[ent]páliak a pap házát meg nem fedték, tellyességgel semmit nem építettek, ezért mind sz[ent]páli s mind ugrai tavallyi egyházfiak a nemes vármegye constitutioja szerint büntettetnek. Azon egyházfiak admoneáltatnak, hogy mindenféle restantiakat, mind ta[121.]vallyiakot, s mind elébbieket bészolgáltassanak, különben más Visitation kétképpen büntettetnek. Az idei egyházfiak is admoneáltatnak serio, hogy minden romlásokat megépíttessenek, mert különben pap, mester itt nem subsistálhatnak, különben meg is büntettetnek a nemes vármegye constitutioja szerint.

Deliberatum [3.]: Iffjú Szíjjártó István a Szent Visitationtól serio admoneáltatik, erőtelen, nyavallyás feleségét el ne vesse, hanem maga mellett tartsa, táplállya mint feleségét, mert különben excommunicáltatik és magistratus kezébe adjudicáltatik.

1731 ■ november

Visitatur ecclesia Sz[ent]Páliensis anno 1731. die 17. Novembris.⁴⁴

Az ugrai isteni szolgálatot pap, mester gyakorta elmulattyák. Leánygyermekeket pap nem tanított, akik feljártanak.

Difficultates: Szíjjártó István feleségével külön házban lakik s külön kenyeret eszik. Puti György cigány paráznaságban ejtette magát. Demeter Jánosné hitetlenül Dellón lakik, az ura elhadta. Hétköznapi ritkán gyakorolják a templomot a sz[ent]páliak. Tullo hit nélkül lakik feleségével.

Sz[ent]Pálon s Ugrán az egyházfiak a restantiakat, fát, búzát, szénát, garaspénzt bé nem szolgáltatták, cintremek [!] ruinába vagon, pap, mester kertei mind pusztaság, pap, mester házában pajta, áll nem jók, az ugrai harang öntetlen, a materia elveszett s kicsinyedett a rossz mesterember miatt.

Adósságpénze az ugrai ecclesianak vagon circiter tíz-tizenegy forint.

Deliberatum [1.]: Az ugrai ecclesiában, hogy sokszor mulattyák el az isteni tiszteletet, *leánygyermekeket is a minister nem tanított*, admoneáltatik, az isteni szolgálatot szorgalmasan kiszolgáltassa, *a minister leányokat tanítson, ha feljárnak*,⁴⁵ a hallgatók is a templomot gyakorolják mind ott, s mind itt a materbe.

Deliberatum [2.]: Szíjjártó Istvánné férjétől megkülönböztvén, külön kenyéren lévén, házassági kötelességét meg nem tartja, hogy férjével cohabitálna, mellyhez képest admoneáltatik, hogy férjével együtt lakjék, Isten törvénye szerint, amivel tartozik, megadgya, egy kenyéren legyenek, különben más Visitation büntetése lészen. Úgy a férfi is intettetik, ne részeskedgyék, ne káromkodgyék, ne verje, rongállya feleségét, különben excommunicáltatnak. [142.] Puti cigány excommunicáltatik paráznaságért. Tullo is hit nélkül lakván feleségével, excommunicáltatnak. Demeter Jánosné is hitetlen urát keresse, s együtt lakjanak, különben az ecclesia ne patíállya.

Deliberatum [3.]: Igen sok defectusok lévén mind az mater, s mind az filia ugrai ecclesia részinn, cintremek [!], pap s mester háza körül, azonban ministerek fizetésébenn is sok lévén hátra, büntettetnek az egyházfiak nemes vármegye constitutioja szerint. Eccersmind admoneáltatnak, hogy mind pap s mind mester restantiát bészolgáltassanak karácsonig, és ami romlások vadnak pap háza s mester háza körül, megépíttessenek, különben más Visitation újjólag büntettetnek.

⁴⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 141–142.

⁴⁵ A dőlt betűvel szedett mondatrészeket utólag kihúzták.

1732

*Visitatur ecclesia Sz[ent]Páliensis tanquam mater, pariter etiam ecclesiae filiales Ugraiensis et Delleiensis anno 1732. die 16. Novembris.*⁴⁶

Reverendus dominus Csernátfalusi una cum ludimagistro bene laudatur. Composite vivitur.

M[agyar]Dellőn hárman is vadnak, Demeter János, Béres János hitetlenül hadták el feleségeket. Szász Péter is, hitetlenül felesége elhagyván, Dellőn tekereg. Székelly György ifjú Szabó Jánosnéval infamis. Nagy Miklós Kuti Istvánnéval mindketten infamiában forognak. Tyukász Székelly Mihály nem frequentálja a templomot. Mind Sz[ent]Pálon, Ugrán és Dellőn papnak, mesternek restantiaji vadnak, az sz[ent]páli részen is kertek iránt, úgy a cintremen is sok ruinak vadnak.

Udvarba szolgálók nem akarnak fizetni. Kettős házások nem akarnak fejenként fizetni.

Vagyon a sz[ent]páli ecclesianak készpénze ft. 18 dr. 94. Adósságpénze ft. 9.

Deliberatum: Demeter János, Béres János hitetlenül elhagyván feleségeket, úgy Szász Pétert is elhagyta a felesége, a Visitatiótól admoneáltatnak, a hitestársokat keressék, reducállják, *úgy Szász Péter is redeállyon felesége mellé*,⁴⁷ különben az ecclesia ne patiálja. Tyukász Székelly Mihály a templomot frequentálja, különben excommunicáltatnak.

Az egyháziak is a ruinakot, mindenik ecclesiabeliek, megcsináltassák, minden restantiaikat, úgy az udvarhoz tartozó béresektől is, s kettős házásoktól bevegýék szokott hatalmok szerint, különben másszor vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek.

1734

*Visitatio Sz[ent]Pálini die 8. Februarii 1734. celebrata cum bono Deo, egyházfiú Gábor Mátyás.*⁴⁸

A praedikátor cigánt copulált egy magyar asszonnyal. Székely Gyurkát megbüntették Szabó Péternéhez való járása miatt. Szakáts Miklós Kuti Istvánnéhoz járt, melyért admonitus is volt. Szíjártó István feleségétől külön lakik. Várbéli Tyukász templomba nem jár. A praedikátor s mester fizetése Sz[ent]Pálon s Ugrán sokaknál restál. Egy háznál lakó külön házások külön bért nem akarnak adni. Szénáját sem administrálták. Délőn Demeter Jancsi feleségét elhatta. Cinterem körül a kertek nem jók. A parochialis háznál is a kémény nem jó, a kertek sem jók, kivált az utca körül. A scholaháznál sem jó a kert.

Sz[ent]Páli ecclesianak adóssága pénz vagyon hft. nr. 4,74.

Deliberatum [1.]: Minthogy tiszteletes Nitrai uram, a sz[ent]páli atyafi catholicus cigánt catholica asszonnyal ország törvénye ellen copulált, azért az 65. canon⁴⁹ szerint büntettetik és admoneáltatik, többször affélét ne cselekedjék, másként azon canon szerint deponáltatik actu.

Deliberatum [2.]: Székely Gyurka s Szakáts Miklós admoneáltatnak, többször Szabó Péternéhez és Kuti Istvánnéhoz ne járjanak, másként excommunicáltatnak. Szíjártó István is mint keresztyén házas feleségével edjűtt lakjék.

Deliberatum [3.]: A várbéli Tyukász is, Isten egészséget adván néki, templomba járjon, más-
képpen, ha meghal, számár temetése lészen. [184.]

⁴⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 162.

⁴⁷ A dőlt betűvel írt részt kihúzták.

⁴⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 183–184.

⁴⁹ GK – 65. kánon lásd a 315. oldalon.

Deliberatum [4.]: A sz[ent]páli és ugrai egyházfiak prédikátor fizetését be nem szolgáltatták, a ruínakat meg nem építették, azért a nemes vármegye constitutioja szerint megbüntettetnek. A mostaniak pedig intetnek, mind a prédikátor fizetését annak idejében beszolgáltatassák, mind pedig cinterem, parochia és schola körül a romlásokat, a kéményt is megépítsék, különben a jövő Visitationkor megbüntettetnek.

Deliberatum [5.]: Déllei Demeter Jancsiné admoneáltatik, férjét felkeresse, és mint keresztyén házasság botránkozás nélkül edjűtt lakjanak.

1735 ■ február

Visitatio Sz[ent]Pálini anno 1735. die 20. Februarii procurata.⁵⁰

Ugrán a filiában gyakorta elmulatja a könyörgést, kivált pénteken s caputot nem olvas, néha szélyel jár, s a mesterre nem bízza az isteni szolgálatot. Szász Peti a dellői filialis ecclesianban hitetlenül külön lakik feleségétől. Zabolai N. Mihály hitetlenül feleségit elhagyta. Horvát Istvánt a materben hitetlenül hagyta el felesége. Szígyártó Istvánné nem akar férjével lakni. Székely Mihály templomba nem jár. Demeter János katonává lett s elhagyta feleségit. Ugra nem akar fát fizetni a prédikátornak, sem mesternek, a garaspénzt sem adták meg. A szénát igazán meg nem adják. Itt a materban restál a széna. A ruínak miatt kárt vallott a prédikátor.

A sz[ent]páli ecclesianak adósságpénze hft. 3,74. Az ugrai ecclesianak adósságpénze hft. 12,19. Bor adósság urn. 28.

Déllőn n. Márton Péterné asszonyom adott egy négyszegű házhelyet. A dellői ecclesianak adósságban levő búzája metr. 8.

Deliberatum [1.]: M[agyar]Déllőn lakó Zabolai N. Mihályné admoneáltatik, hogy urától hitetlenül külön ne lakjék, urát felkeresse s hiti mellé redeáljon, különben az ecclesia ne patialja, hasonlóképpen Béres Jánosné. Horvát István admoneáltatik, hogy külön feleségétől ne lakjék, hanem reducálja. Szígyártó Istvánnénak is imponálja a Szent Visitation, hogy urához hazamennyen, és mint keresztyén házasság együtt lakjanak. Székely Mihály tavaly is admoneáltatott, most is kemény excommunicationnak interminatioja alatt intetik, hogy templomban járjon, mert ha meghal, tisztességes temetése nem lesz. [196.]

Deliberatum [2.]: Mind a mater, mind az ugrai s dellői filiaik aránt a tiszteletes prédikátornak s mesternek panasza vagyion, hogy fájokat, garaspénzeket, nevezetesen szénáját a prédikátornak illendőképpen be nem szolgáltatták, azonban a ruínakat a cinterem s parochia körül meg nem építették, amely miatt csűriben kárt is vallott a prédikátor. Kihez képest a nemes vármegye constitutioja szerint az ó egyházfiak megbüntettetnek. Insuper az újjak admoneáltatnak, hogy a kertbéli romlásokat, s a cintermet is megépítsék, mert más Visitation azok is megbüntettetnek. Az ó egyházfiak minden restantiakat administráljanak. Adjudicáltatik az nemes vármegye constitutioja szerint, hogy a kettős házasság kettős bért adjanak.

Deliberatum [3.]: Kendi Sámuelnek sz[ent]páli iskolamesternek constálván rész szerint maga szája vallásából, rész szerint pedig hiteles fassoroknak relatiojokból részegeskedése, káromkodása, papja ellen való támadása, tiszteletes prédikátora intésinek semmiben hajtása, s több más illetlen magaviselése is, per hoc tetszik a Szent Visitationnak Kendi Sámuel iskolától proscribálni (canon 94.),⁵¹ mesterségből letenni s excommunicálni.

⁵⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 195–196.

⁵¹ GK – 94. kánon 2. bek. lásd a 196. oldalon.

1735 ■ november

Sz[ent]Pálini fit Visitatio anno 1735. die 29. Novembris.⁵²

Szilágyi András felesége elhagyta. Szász Petit is elhagyta felesége régtől fogva. A sz[ent]páliak nem frequentálják a templomot. Széna s fa restantiaja Sz[ent]Pálon s Ugrán a prédikátornak. A Maros felől is kert nincsen. A mesternek Ugrán és Sz[ent]Pálon fa és garaspénz restantiaja. Szakáts Miklósnénak idő előtt előjött gyermeke. Három embert kiadtak, akik éjtszaka hordoták a cinterem kertit. Ugrán az ecclesia földit az olá pap colálja.

A sz[ent]páli ecclesianak adósságpénze hft. 3,74. Az ugrai filialis ecclesianak adósságpénze hft. 12,19. Bora de praesenti urn. 28. Készpénze de praesenti ft. 136. A dellői ecclesianak készpénze dr. 84.

Deliberatum [1.]: Szilágyi András admoneáltatik, hogy elment feleségét felkeresse, visszahozza s véle együtt lakják, mert az ecclesia botránkozására feleségétől, hogy külön lakják, mint ecclesia tagja, meg nem engedtetik. Minthogy Szász Petit már egynéhány esztendőttől fogva ottan-ottan admoneálta a Szent Visitatio, hogy régen elszökött feleségét felkeresse, s dolgát véle igazítsa, de nem cselekedte. Azért most már peremptorie admoneálja a Szent Visitatio, hogy régtől fogva kóborlóban levő feleségét felkeresse és ellene suis modis procedáljon, és vagy válják tőle, vagy a vele való lakásra módot keressen, másként tovább az ecclesia, hogy úgy lakják, ne szenvedje.

Deliberatum [2.]: A múlt Visitationak admonitiojára s büntetésire is úgy látszik, hogy semmit nem mozdultanak a sz[ent]páli és ugrai egyházfiak, nem praestálván semmit a részekre néző ruinaknak reparálásában s némely restantiának is administrálásában, minekokáért a nemes vármegye constitutioja szerént mulctat intentál nekik ezen restségekért a Szent Visitatio. Annakfelette admoneálja, hogy a cinterem körül való kertet a sz[ent]páliak megépíttessék s építsék egyéb őket illető részekkel együtt. Úgy az ugraiak is a magok részekről való ruinakat, nevezetesen a Maros felől, reparálják. Minden restantiákat papnak s mesternek karácsonig mindkét helybéli egyházfiak adminisztráljanak. Utoljára a sz[ent]páli mater ecclesia intetik, hogy mind férfiak, mind asszonyi a templomot nagyobb buzgósággal gyakorolják, a férfiak cselédjeket intsek, hogy templomba járjanak, hogy az Istent magokhoz engeszteljék.

1737

Visitatur ex ordine ecclesia Sz[ent]Páliensis cum filiis Ugra, Déllő anno 1737. 31. Januarii.⁵³

Restantiai a tiszteletes ministereknek. Fát Sz[ent]Pálon, Ugrán fát nem adnak etc., széna, garaspénz, keresztelésért a praedicatornak, úgy a mesternek halotti éneklésért nem fizetnek. A parochia körül a kertek rosszak etc.

A sz[ent]páli ecclesianak adósságpénze hft. 3,74. Ugrai filialis ecclesianak készpénze ft. 5, adósság ft. 25, törökbúza adósság in granis metr. 25. Déllői filialis ecclesianak adósságpénze interesre kiadva ft. 2,72, búza de praesenti metr. 11 ~ tizenegy.

A parochiak és templom körül való ruinakért megbüntettetnek az tavalyi sz[ent]páli egyházfiak nemes vármegye constitutioja szerént, hasonlóképpen az ugraiak a cinterem körül való részekért és mindkét rendbéliek a tiszteletes ministerek restantiajokért. Insuper mindkét rendbé-

⁵² KükEhmLvt prot. II/3. 210.⁵³ Uo. 223.

liek admoneáltatnak, hogy a sokféle ruinákat minél hamarébb reparálják. Restantiakat adminisztráljanak, és minden szokott bérít a prédikátornak bészolgáltassák.

1738

Visitatio in ecclesia Sz[ent]Páliensi celebrata anno 1738. die 6. Januarii coram reverendo domino ministro Johanne Nitrai et curatore Stephano Szakács et aedile Gabriele Mátyás.⁵⁴

Reverendus dominus minister in omnibus bene laudatur, etiam dominus rector. Demeter Jánosné férje nélkül itt lakik. Garaspénz és fabéli restantiaja vagyon az reverendus dominus miniszternek. A mester Kerelőn egy házat felvert, és az reverendus dominus ministert sok bosszúsággal illette részeg korában. Az dominus rector panaszkodik, hogy kenyere, fája, garaspénze restantiában vagyon öt esztendőktől fogva. Az reverendus dominus panaszkodik, hogy közkerete nincsen.

Deliberatum [1.]: Demeter Jánosné admoneáltatik, hogy urát felkeresse, vagy legaliter procedállyon ellene. [230.]

Deliberatum [2.]: Minthogy az reverendus dominus miniszternek, úgy a dominus rectornak kenyér, fa, garaspénzbeli restantiajokat bé nem szolgáltatta az egyházfiú, és az kerteket pusztulni hadta, mely miá az atyafiak sok károkat szenvedtek, melyért az nemes vármegye constitutioja szerint az egyházfiú 3 farintig [!] büntettetik. Insuper admoneáltatik, hogy minden restantiajokat az atyafiaknak bészolgáltassa, és az ruinákat reparálják, minél hamarébb ad terminum affuturum Sanctae Synodi Partialis, secus az kemény büntetést el nem kerülük.

Kézpénze az ecclesianak ft. 1,36. Adósságbeli pénz hft. 5,48.

Deliberatum [3.]: Az curatornak és az egyházfiaknak imponáltatik, hogy az ecclesia pénzét vagy felszedgyék, vagy jó contractus alatt interesre tartsák.

1740

Visitatio continuata Sz[ent]Pálini anno 1740. die 18. Januarii tempore reverendi domini Johannis Nyitrai.⁵⁵

Az tiszteletes praedikátor, mikor az mester itthon nincsen, az isteni szolgálatot igen elmulattya, azzal mentvén magát, hogy nem tud harangozni. Szakács Jánosné paráznságba elegyítette magát, úgy Dénes Annók, úgy Szilágyi Mihállyné is, azoknak férje vagyon. Az mester korcsomára jár részegeskedni. KisDéllőn Demeter Jancsiné az templom[ban] az szentlecke felvételében nevetkezett. Nota bene: Béres Jánosné kurvának kiáltották, mégis alatta fekszik. A sz[ent]páliak nem igen buzgó az isteni szolgálatban. A tiszteletes prédikátornak fa restantiaja vagyon. A sz[ent]páli cinterem pusztában, úgy egyéb kertek is romlásban vagynak. Az mester az tiszteletes praedikátor híre nélkül szélljeljár, s mikor pedig a tiszteletes praedikátor itthon nincsen, az isteni szolgálatot igen hibáson viszi végben.

A sz[ent]páli ecclesianak kézpénze találatott hft. 1 dr. 24. Adósságpenze pedig interesre vagyon hft. 7. Az ugrai ecclesianak kézpénze vagyon ft. 4, interesre kiadva vagyon ft. 39. A déllei

⁵⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 229–230.

⁵⁵ Uo. 269.

ecclesianak készpénze vagyon ft. 19 dr. 35. Búza in granis metr. 5. Adósságban künn lévő búza must interesre cub. 3.

Deliberatum [1.]: A tiszteletes minister vádoltatván a mater ecclesiátul, hogy ha mikor a mester nem lévén itthon, őkegyelme nem harangoz, és az isteni tiszteletet elmulattya gyakorta, secundo mind a mater ecclesiátul, mind a filiaktul vádoltatik, hogy caputokat nem olvas, nem catechizál, restes is volt az ecclesia javainak felszedésiben. Annakokáért tetszett a Szent Visitationnak őkegyelmét Canon szerint mulctázni három forintig, insuper admoniáltatik őkegyelme, hogy ennekutánna ezek szerint cselekedgyék, hivataljában eljárjon.

Deliberatum [2.]: Szakács Jánosné paráznságban elegyítette magát, azért excommunicáltatik, a más két asszonyoknak penig dolgok in suspenso hagyatik, míg a dominale forumon elválik dolgok, ha penig ott domuáltatni fognak, annakutánna excommunicatak légyenek mindaddig, míg reconciliálnak.

Deliberatum [3.]: A mester Kendi Sámuel admoniáltatik, hogy többé korcsomákra ne járjon, ne részeskedgyék, rendeletlenül magát ne viselje, imitt-amott ne járjon, az isteni tiszteletet ne negligálja, papjához engedelmes légyen, mert ennekutánna Canon szerint nagyobb büntetésben incurral, mostan penig egy forintig mulctáztatik.

Deliberatum [4.]: A kisdéllei ecclesiában öreg Demeter Jánosné a templomban megnevetvén ifjú Demeter Jánosné, melyet ő is akkor el nem hallgatott, hanem a szentlecke felvételekor megszólallott az egész ecclesianak és a tiszteletes ministernek nagy botránkozására, holott akkor nem kellett volna megszólalni, hanem csak meginteni, és annakutánna az ecclesianak vagy a Szent Visitationnak megpanaszolni. Azért a Szent Visitatio is mulctázza mind a kettőt, a nevető és mást botránkoztató Demeter Jánosnét két forintig, a megszólalt Demeter Jánosnét penig egy forintig.

Deliberatum [5.]: Dellei Béres Jánosné admoneáltatik, hogy a kurva név alól magát intra quindenam tisztítsa, különben excommunicáltatik.

Deliberatum [6.]: A Szent Visitatio nagy szomorúságával tapasztallja a szentpáli ecclesianak és az egyházfiának nagy restségeket mind az isteni tiszteletben, mind egyéb dolgokban, úgymint a cinteremnek, egyéb kerteknek meg nem építésében, a tiszteletes ministernek fizetésének bé nem szolgáltatásában, az interesnek fel nem szedésében, azért az ecclesiát mulctázza hat forintig, az egyházfit penig három forintig. Úgy az ugrai egyházfit a cinterem körül való ruínakért, fa bérnek bé nem szolgáltatásáért mulctázza három forintig.

*Harangvirág serleg,
17. század első fele*

1741

*Visitatio peragitur in Sz[ent]Pál
in anno 1741. die 14. Januarii, praesentibus civibus.⁵⁶*

1783

*Continuáltatott a Szent Visitatio eodem die [4-a Decembris 1783.] a szentpáli filialis ekklezsiában
ugyan Ugrán, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Bányász Márton, Maki Péterné, Nagy János,
Szakáts Ferentz.⁵⁷*

Ajánlván arra magokat a többinek képekben is, hogy ennekutánna a tiszteletes ugrai prédikátornak esz[16.]tendónként bért vagy fizetést adnak, félannyit mint az ugraiak, úgy hogy a tiszteletes atyafi is tartozik ennekutána azon filialis ekklezsiában megjelenni, harmadik, negyedik, vagy ha elébb nem lehet, ötödik vasárnap is. Melly kívánsága az írt filialis ekklezsiának protocollátatott.

Ennek alkalmatosságával panaszoló Bányász Márton, hogy felesége Szabó Erzsébeth kívánna az hat héti tanításra a plebanushoz feljárni, de a szentpáli plebanus azt felelte: Én bizony az ő süket fülében hat hétig nem kiáltozok, hanem maradjon meg abban, amiben vagy. Egyházfinak tétetett Bányász Márton.

1785

*Continuáltatott a Szent Visitatio 14-a Decembris [1785.] a sz[ent]páli filialis ekklezsiában
tiszteletes Tegzi Mihály atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt
Bányász Márton, Szakáts Ferentz, Makki Péterné.⁵⁸*

Ezek közt most nincs semmi difficultas.
Egyházfi lett Szakáts Ferentz.

⁵⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 284.

⁵⁷ KükEhmLvt prot. II/5. 15–16.

⁵⁸ Uo. 70.

KISKEND¹

1648

*Visitatio filialis KisKendiensis in ministerio Georgii Dálnaki anno 1648. die 10. Decembris facta,
Tsákán Márton bíró, Máthé Márton egyházfiú, Simon Márton, Fodor András jurati cives,
Thót György, Vintzi Márton.*²

Jurati examinati: Semmi gonoszt nem vallának a praedikátor felől, hanem az iskolamester felől vallyák: 1. Hogy tisztiben resten jár el. 2. Részegekedik. 3. Lován sokat nyargalódik, hogy a körme a lovának nem nő meg.

1650

*Visitatio KisKendiensis 9. Februarii [1650.], Vintze Márton judex, Simon Márton aedilis,
Toot Georgy, Máthé Márton, Teoreok János, Szolga Georgy.*³

Templom számára vagyon készpénz ft. 5 12 pénz híján.

Az schola szomszédságában egy pusztá örökség lévén, sok kárt vall az rector. Tartozzék kis kert (!) közkertet csinálni, mígh az örökségbe örökös ember száll, azután nem tartoznak építeni. Takács Jánosé volt az örökség.

1683

*Visitatio facta die 11. Januarii [1683.] KisKendini in ministerio
reverendi domini Michaelis Disznaiói.*⁴

1689

*Visitatio facta die eodem [15. Januarii] KisKendini 1689. in ministerio
reverendi domini Michaelis Disznajói et rectoratu.*⁵

Civibus satis numerosis praesentibus.

1694 ■ február

*Visitatio facta KisKendini anno 1694. die 10. Februarii in ministerio
reverendi viri domini Michaelis Disznói et rectoris S. Körösi.*⁶

¹ 1763-ig Nagykend filiája volt, rá vonatkozó további adatokat lásd a IV. kötet Nagykend fejezetében.

² KükEhmLvt prot. II/1. 1.

³ Uo. 20.

⁴ KükEhmLvt prot. I/2. 106.

⁵ Uo. 154.

⁶ Uo. 182.

1694 ■ december

Anno 1694. die 8. Decembris Visitatio facta KisKendini in ministerio reverendi viri domini Michaelis Disznaói et rectoris Samuelis Tótfalusi, praesentibus Michaele Koncz et Paulo Koncz et caeteribus.⁷

Causa levata pro parte Pauli Koncz de KisKend contra uxorem suam fugitivam: Mivel Koncz Pálné sok ízben hitetlenül hites urát elhagyván, megint sokszor vele megbékélt, és ismét felbontotta a felesége, magát adván tisztátalan életre, amint az ellene való bizonyosságokból kitetszik. Sokszor meg is intetvén mind tisztességes prédikátorok, s mind pediglen becsületes személyek által, hogy viseljen gondot az maga ártatlanságára, és igazsága mellett vallattasson. De azt ő nem cselekedte, magát csak megátalkodottságra vetvén, de azt az Szent Szék mégis nem tekintvén, kibocsátotta Koncz Pálnét, hogy vallattasson, és hozza igazságát az Szent Szék eleiben. Másképpen ha cselekeszik, törvény pronuciáltatik ellene, mint tisztátalan és hitihagyott személy ellen.

Deliberatum: Mivel KisKenden lakó Koncz Pálnak a relatoriakból kitetszik nyilvánvaló paráznsága, tisztátalan cselekedete és hasonlóképpen való botránkoztató élete, semmit az ellene való vallásokban nem tagadván és ellene nem contradikálván, hogy a gyanús személyhez, Szolga Péternéhez nem járt volna, és ott nem hált volna. És feleségének is, Erte Ersóknak kitetszett a fassiokból nyilvánvaló paráznsága, hitihagyása, és hit szerént való kötésének sokszori felbontása, botránkoztató élete. Azért tetszett a törvénynek az Szent Szék előtt, hogy mind a kettő mint nős paráznák egymástól divortáltatnak, és magistratus kezében büntetés alá ítéltetnek. Exhibitum in nostra Semipartiali et Visitatione facta KóródSzentMártonini facta anno 1694. die 10. Decembris.

1699

Visitatio facta KisKendini anno 1699. die 4. Februarii in ministerio reverendi viri domini Michaelis Kendi et rectoris Andreae Bonyhai, praesentibus civibus 1. Michaele Mogyorósi, 2. Gregorio Szász, 3. Johanne Koncz, 4. Gregorio Sütő, 5. Stephano Magyarosi, 6. Georgio Fodor, 7. Paulo Koncz, 8. Martino Albert, 9. Stephano Miklósi.⁸

Deliberatum: Végeztük ez Visitationban, hogy azmi fizetésivel tartoznak az nagy- és kiskendi ecclesiában levő hallgatók az prédikátornak és scholamesternek, esztendejeknek kitelésiig megfizessenek sub poena ft. 3.

1702

Visitatio facta KisKendini anno 1702. 4. Februarii in ministerio reverendi viri domini Michaelis Kendi et rectoratu Valentini Illyefalvi, praesentibus civibus Stephano⁹ Koncz, Stephano Szász, Stephano Czákány, Martino Magyarosi, Georgio Magyarosi, Josepho Koncz, Stephano Magyarosi, Martino Albert seniore.¹⁰

Minister cum rectore sunt commendati ab omnibus.

⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 200.

⁸ Uo. 276.

⁹ Kihúzza és föléírva: Paulo

¹⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 356.

1713

*Visitatio in reformatia ecclesia filiali KisKendiensi, pertinente ad N[agy]Kend 1713. 5. Februarii, praesentibus parochio reverendo domino Andrea Vályi, rectore Esaia Sz[ent]Miklósi, edili Paulo Koncz, ezek mellett Mogyorós Mihály, Szolga János, Miklós István, Fodor István, Fodor György.*¹¹

Parochus accusat auditores quod negligentes sint, quod a rixas sermonia[?] rejiciant. Albert István szabados nem fizet, Nagy János negligens, nem igen fizet.

Pénze, búzája, bora nincsen. Adóssága régi van.

Deliberatum: Eskessenek pecséttel, és így kikeresvén az adósságot, relatoriában lajstrom szerint másszor előadgyák sub poena ft. 6. [520.]

Barabás Mihály ifjú legény elválást kíván rend szerint eljedzett mátkájától, Gáspár Ersóktól ilyen okon, hogy az leány kicsid, és néki testessebb kell. Nota bene: Sua sponte lehvagyván az legény elválásra való igyekezetét, veténk mégh 12 forintos vinculumot közikben, hogy azmellyik fél bontogatná, azt deponálja az innocens félnek, s azután keressen separatiot, melyre is mind az két fél könnyen reáadá magát, melyről kezét is adának minekünk mindkét részről.

1714

*A kiskendi filialis reformatia ekklezsia jovai.*¹²

Praedicator fizetése: Minden házas ember ad huszonöt-öt kéve búzát, zabot húsz-húsz kévét. Mindenből quarta. Egyebek iránt mindenképpen úgy, mint a nagykendi mater ekklezsiaiban.

A mester fizetése is minden iránt, mint a mater ekklezsiaiban.

Praedicatori örökségek: Vagyon edgy kaszáló Rakás szegben, szomszédgya minden felöll a Bíró Sámuel uram szántóföldei.

Ekklezsia jovai: Vagyon edgy kis harangocska.¹³

Úrvacsorájához való edények. Edgy ónnpoharacska. Edgy ónnkannácska. Edgy ónnbánnyér. *Egy talpas ónpohár.* Keszkenő nr. 3. Az edgyik patyolat, környül feketés és fejéres csipke vagyon. A másik patyolat, zöld selyemmel varrott a négy szegeletin. *Harmadik egy csallyán patyolat fejér selyemmel s szkófiummal elegy.* Abrosz nr. 5¹⁴, mind vászon. Az első veress és kék fejtővel szótt. A második sáhos.¹⁵ Az harmadik veress fejtővel szótt. A negyedik kék fejtővel szótt. Az ötödik veress fejtővel szótt négy nyüstös. Kendő nr. 3. Mindenik veress fejtővel szótt vászonkendő. Székely szűnyeg tarkás lineara.

Kaszálórét Rakás szegben, mellynek Kelementelke felöll való szomszédgya a Küküllő, kívül felöll Koncz Mihály. *Vagyon egy zálogos, három vékás föld, melly két forintokban vagyon zálogban, ennek vicinusi egyfelől Mogyorósi Mihály, másfelől Tamási Miklós.*¹⁶

¹¹ KükEhmLvt prot. I/2. 519–520.

¹² KükEhmLvt Conscri. 1714. 46.

¹³ A mondatot többször átváltották. A végső változat így hangzik: *Vagyon harang három, edjik nagyobb, másik kissebb, egyik legkissebb.*

¹⁴ A számra rájavítottak: 4.

¹⁵ Az előbbi mondatot kihúzták.

¹⁶ Az egész bekezdést utólag kihúzták.

1738

Anno 1738. die 9. Januarii Visitatio continuata K[is]Kendini, praesentibus loci civibus, aedituo praeteriti anni Andrea Fodor seniore et Andrea Fodor juniore, praesentis anni Thoma Miklós, Josepho Fodor.¹⁷

Nincsen az ecclesianak semmi panassza a mester ellen, a mesternek sincsen az ecclesia ellen.

A Bíró Sámuelné asszonyom udvarában lakó özvegy Tyukászné nem akar a mesternek fizetni. A kiskendi ecclesianak adóssága 52 ft. dr. 50. Kézpénze vagyon 14 susták másfél pénz. Ő pénze vagyon 99 dr. és egy rossz hatvan pénzes.

1749

A kiskendi filialis reformata ekklézsia jövai.¹⁸

Prédikátor fizetése: Minden házas ember ad huszonöt-öt kéve búzát, zabot húsz-húsz kévét. Mindenből quarta. Egyebek iránt mindenekben úgy, mint a nagykendi mater ekklézsiában.

A mester fizetése is minden iránt, mint a mater ekklézsiában.

Prédikatori örökségek: Vagyon egy kaszáló Rakás szegben, szomszédja minden felől a Bíró Sámuel uram szántóföldei.

Ekklézsia jövai: Harang nr. 2. Nagyobb, kissebb, legkissebb.¹⁹

Úrvacsorájához való edények: 1. Egy önpohárcska. 2. Egy önkannácska. 3. Egy talpas önpohár. 4. Egy öntányér. Item más öntányér. *Vagyon egy szerecsendios ezüst, arannyas fedeles pohár, méltóságos gróff Toldalagi Pál úr ö nagysága ajándéka. Vagyon ismét egy kis ezüst-pohár. Anno 1788. 1° Novembris ajándékozott méltóságos Kendeffi Sámuel uram és felesége, gróf Bethlen Sára asszony ö nagysága az ekklézsiának egy ezüstitángyért úrvacsorájához.*

Keszkenők nr. 3. Az edgyik potyolat, környül feketés és fejjeres csipke vagyon. A másik is potyolat, zöld selyemmel varrott a négy szegeletin. Az harmadik egy csaján, potyolat fejjér selyemmel s szkófummal elegy. [85.]

Abrosz nr. 4. Mind vászon. Az első veres és kék fejtővel szőtt. A második veres fejtővel szőtt. Az harmadik kék fejtővel szőtt. A negyedik veres fejtővel szőtt négy nyüstös. Kendő nr. 3:

Székely szőnyeg tarkás lineara.

Kaszálórét Rakás szegben, mellynek Kelementelke felől való szomszédja a Küküllő, kívülfelől Koncz Mihály.

A kiskendi templom

¹⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 234.

¹⁸ KükEhmLvt Conscri. 1749. 84–85.

¹⁹ Az utolsó szót kihúzták.

Szántóföld: Az alsó fordulóra vagyon egy darab föld, melynek egy része kaszálórét. Vicinussa alól felől Albert György, fellyül felől Szolga András. Az alsó fordulón is vagyon egy föld, a régi kapun fellyül. Vicinussa fellyül Miklós Márton, alól Szolga Márton. Három vékás.

Anno 1777. az ecclesia jövaihoz accedált: 1. Egy darabocska szőlő a ballavásári szőlőhegyben, a Kiskendi nevezetű hegyben, az aljában a kiskendi szőlők végiben felyül, melyet adott s ajándékozott báró Henter Ádám úr önnagysága, melyről keze írását is adta. 2-o. Egy darab erdő a kiskendi határon, az erdőnek N[agy]Kend felől való széliben, a n[agy]kendi ecclesia erdeje mellett, melynek széle öl hossza [...].²⁰

Anno 1781. accedált az ecclesia jövaihoz egy darabocska erdő, melynek napkelet felől vicinussa a Pusztta Szőlő nevű hely, panpyugotról a Virgó, délről a nagykendi reformata ecclesia erdeje, északról a k[is]kendi erdő. Hossza 380 öl, szélessége a Virgó felől 70 öl, közepin 74, a Pusztta szőlő felől való vége 40 öl.

1751

*Visitatur ecclesia K[is]Kendiensis anno 1751. die 31. Januarii in ecclesia Balavásáriensi.*²¹

Panaszol a k[is]kendi ecclesia, hogy megesett az, hogy a filiaban nem publicáltatott rendes idejében a communio.

2-do. Hogy a leányok nem taníttatnak, mely a pap tiszt, úgy az legények is, hogy a mester ököket nem taníttya.

1757

*Visitatur filialis ecclesia K[is]Kend anno 1757. die 24. Januarii.*²²

NagyKenden a mester élete egészen ruinaban vagyon, mellyel a k[is]kendi tartoznak.

1760

*Visitatur ecclesia reformata filialis K[is]Kendiensis anno 1760. 31. Januarii, praesentibus Stephano Menyhárt, Michaele Barabás et Michaele Szolga.*²³

Difficultas: A kamara le kezdett sorvadni, a kertekben is hiba vagyon a mesteri funduson.

Deliberatum: Admoneáltatik a filialis ecclesia, [541.] hogy a sorvadó félbe lévő kamarát reparálja, s a kertet megújítsa, mellyet ha nem cselekednék, 3 forintig büntettetik.

1761

*Visitatur ecclesia filialis KisKendiensis in anno et die praespecificato [1761. 22. Februarii] tempore reverendi ac clarissimi domini Laurentii Vas Csávási pastoris, rectoris vero Josephi Henter, aedilis Stephani Menyhárt et Andreae Fodor.*²⁴

²⁰ Egy szónyi hely kimaradt – a méreteket nem tűntették fel.

²¹ KükEhmLvt prot. II/3. 447.

²² Uo. 497.

²³ Uo. 540–541.

²⁴ Uo. 561.

1763

Anno 1763. die 19. mensis Januarii ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in KisKend nuper filia matri NagyKend adjacens, jam ex filia mater facta, visitatur, pastore Francisco Szabó, praesentibus ecclesiae membris nempe aedili Michaele Szolga, Martino Miklós, Stephano et Georgio Albert.²⁵

Omnia sunt salva inter Verbi Divini ministrum et ecclesiam.

Difficultas: Ruinak vadnak, ezen kívül a templomnak ablakai nincsenek.

1764

Anno 1764. die 18. mensis Novembris continuatur Visitatio in ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in KisKend, pastore reverendo domino Francisco Szabó, praesentibus ecclesiae membris Martino Miklós, Johanne et Sigismundo Fodor, Michaele Méder.²⁶

Difficultates: Kút nincsen és pajta padlása. Kemence is nincsen.

Deliberatum: Qui vult finem, debet velle etiam media. Aki papot akar tartani, valami a parochiában megkívántatik, mindazt praestálni kell. Kút, pajta padlása, kemencéje nincsen a tiszteletes ministernek, melyért az ecclesia mulctáztatik constitutio szerint. Insuper admoneálatik az ecclesia, hogy minél hamarabb ezeket megépítse, mert különben nagyobb büntetéssel büntetetik az ecclesia.

1765

Affuturum annum 1766. concernens Visitatio inchoatur anno 1765. die 13. Novembris in ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in KisKend, pastore reverendo domino Francisco Szabó, praesentibus aedilibus ecclesiae Petro Barabás, Michaele Fodor aliisque, nempe Martino Miklós.²⁷

Deliberatum: Az Úrnak félelme a jó bölcsességnek kezdete, azért a keresztyén atyák s anyák intetnek, hogy gyermekeik a hitnek, kegyességnek és idvességnek dolgaira taníttassanak.

1768

Anno 1768. 8va Februarii visitata est ecclesia reformata K[is]Kendiensis, loci ministro reverendo domino Francisco Szabó, praesentibus ecclesiae membris Nicolao Márton [!] et Georgio Szolga aedilibus et Georgio Albert.²⁸

Difficultas: Némelyek a Szent Visitatio deliberatuma ellen ellenzették, hogy Miklós Kata a félbért ezután megfizesse. 2-do. A tiszteletes minister híre s akarattya ellen sine discrimine cigánnak, oláhnak ingyen harangoznak. 3-tio. Nincs kémény a parochialis házon.

Deliberatum: A Szent Visitatio tavalyi deliberatuma a Miklós Kata bére aránt maradjon in vigore. A haranghoz senki a tiszteletes minister híre nélkül nyúlni 3 forint büntetés alatt ne me-

²⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 44.

²⁶ Uo. 65.

²⁷ Uo. 81.

²⁸ Uo. 119.

részeljen. Minthogy az ecclesia igyekezik egy árnyékszínt csinálni, sokra pedig az ecclesia egyszerűsége nem érkeztetik, azért most a kéménnyel való deliberatum elhalad, úgy mindazáltal, hogy vagy a szín, vagy a kémény, vagy ha lehet, mind a kettő meglegyen.

1769

*Anno 1769. die 30ma Januarii visitatur ecclesia KisKendiensis, praesente Verbi Divini ministro reverendo domino Francisco Szabó, aedilibus Georgio Szolga, Martino Miklós, praesentibus ecclesiae membris Michaelae Menyhárt, Johanne Fodor, Andrea Fodor etc.*²⁹

A tiszteletes minister ellen nincsen semmi panasz.

Difficultas: A csűr és a kertek fedetlenek a tiszteletes minister kárával. Deliberatum: Admoneálatnak az egyházfiak, minél hamarább a ruínakat reparálják, különben büntetésben incurrálnak.

1770

*Anno 1770. die 3^{ia} Februarii visitatur ecclesia reformata KisKendensis, pastore reverendo domino Francisco Szabó, aedilibus Michaelae Menyhárt, Michaelae Fodor, caeterisque ecclesiae membris Stephano Magjarosi et Gregorio Fodor etc. praesentibus.*³⁰

Difficultas: Miklós Kata özvegyasszony nem akarja megadni a constitutio szerint a félbért.

Deliberatum: A Szent Visitatio nem praejudicálhat az eljárók deliberatumának, mely szerint minden házas ember tartozik egész bérrel, az özvegy félbérrel.

1771

*Anno 1771. die 1^a Januarii visitálatott ugyan a kiskendi ecclesia tiszteletes Szabó Ferentz uram idejében.*³¹

De minthogy az ecclesia illendőképben egybe nem gyűlt, semmi olyas igazítás nem lehetett, hanem az egyházfiak általadatott, hogy a papi házhoz kémént csinályanak a következhető kárnak eltávoztatásáért.

1772

*Continuatur Visitatio in ecclesia K[is]Kendensi 10ma Januarii [1772.], pastore reverendo domino Francisco Szabó, aedilibus Stephano Magyarosi et Martino Gáspár, praesentibus Martino Miklós, Johanne Fodor, Georgio Albér, Johanne Magyarosi, Martino Varga, Michaelae Miklós et aliis.*³²

Difficultas: Panaszol az ecclesia, hogy az atyafi igen későn és nem maga rendes idejében harangoz. 2-do. Az ifjakat csak néha-néha és csak mulólag tanítja. 3-tio. Az udvarban az hallgatók

²⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 135.

³⁰ Uo. 144.

³¹ Uo. 161.

³² Uo. 182.

dolgában elegyíti magát, és holmit írogat. 4. Tiszteletes asszonyom pedig nehéz szókkal illeti az ecclesiát és a hallgatókat különösön is.

Deliberatum: Corripáltassanak és intessenek meg mindketten.

1773

Anno 1773. 5^a Januarii visitata est ecclesia K[is]Kendiensis, praesente loci ministro reverendo domino Francisco Szabó, curatore Johanne Magyarosi, Michaelae Menyhárt, Michaelae Barabás, Johanne Fodor et aliis.³³

Itt nem volt most Isten jóvoltából semmi difficultas.

1774

Anno 1774. die 28ª Januarii visitatur ecclesia reformata KisKendensis, pastore reverendo domino Francisco Szabó, praesentibus aedili Michaelae Szolga, Johanne Déenes, ecclesiae membrs Michaelae Menyhárt, Stephano Magyarosi etc.³⁴

Difficultas [1.]: Az ifjak taníttatásokban találtatik difficultas, oka ez, hogy az ifjak elvonnyák magokat, és nem akarnak fennmaradni.

Deliberatum: A nunc successivis semper temporibus a k[is]kendi reformata szent ecclesiában tutára légyen mindennek, hogy a catechizatiótól magát elvonó ifjúság legény és leány, ha meghal, el nem temettetik a keresztyénségben bevett tisztességes temetséggel, házassági időt érven, nem copuláltatik.

Difficultas [2.]: A fabért az ecclesiában némelyek denegálni akarják, az olyanok tudniillik, akik ketten laknak egy háznál.

Deliberatum: Tartsák magokat az ecclesiabéliek ahhoz, amit ígértenek akkor, amikor a martortól elszakadtnak, és a Generalis Szent Synodustól confirmáltatott.

1775

Anno 1775. die 29. Januarii continuáltatott a Szent Visitatio a kiskendi reformata ecclesiában tiszteletes Szabó Ferencz ökegyelme idejében, Menyhárt György egyházfiségében, megjelenvén a Szent Visitatio előtt Szolga Mihály, Miklós Mihály, Barabás Mihály és Péter, Magyarosi János, Albert Gergely stb.³⁵

Isten jóvoltából itten a tiszteletes atyafi és az ecclesia között nincsen semmi difficultas. Ha-nem intimálja, jovalya az ecclesianak, és igen szükségesnek ítéli a Szent Visitatio a gyermekek taníttatásoknak jobb móddal lehető végbenmeneteliért azt (minthogy felséges örökös fejedelem-asszonyunk is a gyermekek taníttatását kegyelmesen méltóztatott parancsolni), hogy minden módon azon igyekezzék az ecclesia, hogy a mostani háznak végiben egy tisztességes házat építse-

³³ KükEhmLvt prot. II/4. 195.

³⁴ Uo. 224.

³⁵ Uo. 248.

nek, melyet csak azért is szükséges volna végbevinni, hogy a tiszteletes minister csendességében maga hivatalának hasznoson és idvességesen való végbevételére készíthesse magát.

1776

Visitáltatott [1776.] a kiskendi ecclesia az atyafinak rendkívül való betegsége miatt Ballavásdrán, jelen lévén a Szent Visitatio előtt az ecclesia képében a két szentegyházfi Barabás György és István, Albert Gergellyel együtt.³⁶

Akik az egész ecclesianak nevével jelentik, hogy egyéb bajoskodások Isten jóvoltából semmi sincs, hanem hogy a tiszteletes prédikátor betegsége miatt éppen szolgálhat, melyre nézve kéri a Szent Visitatiót, hogy a szomszéd atyafiakkal ezen fogyatkozást pótolassa, míg az atyafinak dolga valamerre elvállik.

Deliberatum: Igen is gongya lészen tiszteletes esperest úrnak, minthogy ezen dolog ökegyelmét illeti, az ecclesiara, és fog rendelni, akik ezen fogyatkozást pótolják.

1777 ■ január

30. Januarii [1777.] continuáltatott a kiskendi ecclesianak visitáltatása Balavásdrán tiszteletes Sebestyén Sigmond atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Visitatio előtt az kiskendi egyházfiak Barabás Péter és Albert Ferencz az egész ecclesia képében.³⁷

Itten Isten jóvoltából se a tiszteletes atyafinak, se az ecclesianak nincsen semmi panasszok egymás ellen.

Templombelső az orgonakarzattal

³⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 287.

³⁷ Uo. 316.

1777 ■ december

Die 9^a Decembris [1777.] continuative visitáltatott a kiskendi reformatia eklézsia tiszteletes Sebestyén Sigmond atyánkfia ökegyelme idejiben, jelen lévén az eklézsianak tagjai közül Menyhárt Mihály, Magyarosi István és Barabási Péter egyházfi.³⁸

A tiszteletes atyafi ellen legkisebb panasz is nincsen Isten kegyelmességéből.

1779 ■ március

Anno 1779. die 10. mensis Martii visitata est ecclesia reformata KisKendiensis, Verbi Divini ministro reverendo domino Sigismundo Sebestyén, praesentibus curatore Stephano Albert, aedili Johanne Menyhárt, aliisque ecclesiae membris, Michaela Menyhárt seniore, junioreque, Petro Barabás, Johanne et Stephano Magyarosi et caeterisque.³⁹

Az tiszteletes atyafi ellen semmi panasz nincsen, Istené a dicsőség.

Difficultas [1.]: A tiszteletes loci minister panaszkodik az kertnek nem léte miatt, félvén az kártól.

Deliberatum: Admoníáltatik az becsületes szent ecclesia, hogy intra octavum az kertet megcsinállyá, mert külömben poenaban incurrá, és megbüntettetik.

Difficultas [2.]: Az ecclesianak Fodor Mihálynál levő 27 ½ idest huszonnyolcadfél magyar forintya periculumban forog. [374.]

Templombelső a szószékekkel

³⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 331.

³⁹ Uo. 373–374.

Deliberatum: Serio admoneáltatik az ecclesia, de kiváltképpen az ecclesia ládájából az pénzt kivévő egyházfi, Barabás Péter, hogy az említett veszedelemben forgó huszonnyolcadfél magyar forintot quoquo modo intra quindenam felvegye, és az ecclesia ládájában bétegyje. Mellyet ha cselekeszik, bene quidem, ha pediglen nem, az ecclesia incurrál in poenam trium florenorum hungaricalium, és azonkívül az írt huszonnyolcadfél forint is az akkori egyházfin, Barabás Péteren, és akikkel kiadta, bizonyosok lehetnek benne, hogy desummáltatik.

Annectáltatik ez is, hogy az ecclesianak csak egy forintya is contractus és kezes nélkül ne légyen, hanem minden adóssok contractust és kezest adjanak, aki pedig nem akarna adni, az olyan debitoron a summat az ecclesia elmúlhatatlanul felvégye.

1779 ■ december

Continuáltatott a Szent Visitatio die 12^a [383.] Decembris [1779.] a kiskendi eklézsiaiban tiszteletes Sebestyén Sigmond atyámfia idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházfi Menyhárt Mihály, Farkas István, az eklézsia tagjai közül pedig Menyhárt Mihály, Szolga Mihály, Magyarosi István, Menyhárt István, Albert Gergely és mások.⁴⁰

Isten jóvoltából a tiszteletes minister dicsírtetik mindenkben.

Difficultas [1.]: Az eklézsia harangozni szokott jégesső eleibe.

Deliberatum: Ezután tartsa magát a szent eklézsia a több eklézsianak szokásához, és jégesső eleibe ne harangozzon, mert különben keményen megbüntettetik.

Difficultas [2.]: A gyermekeket tanítatni nem akarják.

Deliberatum: Referálja magát itt is a Szent Visitatio az elébbeni deliberatumokra.

Az eklézsia ládáját előhozatván, mindent számbavettünk.

1781

Visitáltatott continuative die 19^a Februarii [1781.] a kiskendi eklézsia tiszteletes Sebestyén Sigmond atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visi[484.]tatio előtt curator Albert István, egyházfi Tsíki Mihály, a több eklézsia tagjai közzül Szolga Mihály, Menyhárt István, Barabás Péter és mások.⁴¹

A tiszteletes atyafinak szent hivatala ellen nincs panasz, az ifjak is jól tanulnak a templombéli tanításokon.

Minden dolgak jó rendben találtattak, és semmi difficultas nincsen, hanem accedált az eklézsia javaihoz egy erdő, melynek napkelet felől vicinussa a Pusztaszőllő nevű hely, napnyugotról a Virgó, délről a n[agy]kendi reformata eklézsia erdeje, északról a kiskendi erdő, hossza 380 öl, szélessége a Virgó felől 70 öl, közepin 74, a Pusztaszőllő felől való vége 40 öl.

Curator lett újra Albert István, egyházfiak Tsíki Mihály, Menyhárt György.

⁴⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 382–383.

⁴¹ Uo. 483–484.

1782

Continuáltatott a Visitatio die 12^a Februarii [1782.] a kiskendi eklézsia[ban] tiszteletes Sebestyén Sigmond atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Balavásárán egyházfi Menyhárt György, Barabás Márton, Albert György és mások.⁴²

A tiszteletes atyafinak szent hivatala és magaviselése ellen semmi panasz nincs.

Az ifjak is tanulnak a templombéli tanításokon. [514.]

Az apró gyermekeket ha taníttatni kívánják a tiszteletes atyafival, esztendeig tartoznak fizetni minden gyermektől egy veder mustot, mikor a must bővségiben vagy, mikor pedig szűkebben terem, akkor hat kupát.

Nota bene: A kiskendi eklézsia akarván az atyafi kaszállóiból és szántóföldeiből elszakasztani valamit, és az eklézsia szükségire fordítani, de megparancsolta a Szent Visitatio, hogy legkisebbit is elszakasztani kemény büntetés alatt ne próbáljanak.

Curator lett Albert István, egyházfi Menyhárt György, Barabás Márton.

1783

Continuáltatott a Szent Visitatio eodem die [1783. 26. Februarii] a kiskendi reformata ekklézsiában tiszteletes Sebestyén Sigmond atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházfi Barabás Márton, az ekklézsia több tagjai közül Menyhárt Mihály, Albert György, Magyarosi János s mások is.⁴³

A tiszteletes atyafi ellen, papi hivatala folytatása s magaviselete ellen is nincsen semmi panassza az ekklézsiának.

Az ifjak is, ha nem mindenkor is, de gyakrabban a tanításra fennmaradtanak, de mostan megparancsoltaték mind a tiszteletes miniszternek, mind az ekklézsiának, hogy ennekutánna Szent György naptól fogva Szent Mihály napig minden vasárnap fennmaradjanak és taníttassanak az ifjak.

Az ekklézsia ellen is a tiszteletes atyafinak nincs közönségesen semmi ollyas panassza, fizetés is tisztességesen bészolgáltatták.

Difficultas: Panaszolja a tiszteletes atyafi, hogy egy darab törökbúzáját az ekklézsia potentio-se megszede és elvitte.

Deliberatum: Világosonn megtetszik a producált contractusból, hogy az ekklézsiának semmi helyét az uraságok el nem cserélték, melyet addig a pap nem bírt volna, azért amelly jussal bírta a tiszteletes atyafi az elcserélt földet, éppen ollyan jussal bírhattya az cserét is, amaz regula szerint: cambium induit naturam cambiati. Melly szerint a Szent Visitatio a controversiában forogó helyet tovább is a tiszteletes atyafinál hagyja és visszaítéli. Ezen kívül, minthogy az ekklézsia potentiat cselekedett, megszedvén a tiszteletes atyafi törökbúzáját, ezért megbüntethetné a Szent Visitatio az ekklézsiát tizenkét forintokig. De mivel azzal menti magát az ekklézsia, hogy tiszteletes esperest Vass Lőrincz urunk jóvallásából s tanácsából cselekedték, egyszersmind pedig néz a Szent Visitatio a tiszteletes atyafi és az ekklézsia közt tovább is megmaradandó egygyessre, szeretetre, azért az írt büntetést is elengedjük most egyszer. A törökbúzá is, [573.] melyet meg-

⁴² KükEhmLvt prot. II/4. 513–514.

⁴³ Uo. 572–573.

szedett, az eklézsiának hagyjuk avégre, hogy templom építésére, Isten dicsősségére fordítsák, úgy mindazáltal, hogy a föld ezután a tiszteletes papé légyen, és senki többé azon földhöz olly véggel, hogy a tiszteletes atyafitól elvégye, nyúlni kemény büntetés alatt ne merészeljen.

Ezen deliberatumnak nem engedelmeskedvén az eklézsia, appellálni kívánnya, meg is engedti a Szent Visitatio, úgy mindazáltal, hogy ezen controversiában az eklézsia közönséges jóvedelméből egy pénzt is ne merészeljen költeni az egyházi, mert ha költ, bizonyos lehet benne, hogy meg is fizeti.

Observatio: Menyhárt György, egyik egyházi követtségbe küldetvén a Szent Visitatio eleibe Egrestőre, visszabocsáttatott onnan olly parancsolattal, hogy az eklézsia semmi költséget ne tégyen, mivel a Szent Visitatio ide ebéd után jó, s vacsora előtt el is kíván menni. De az említett egyházi követtséget véghez nem vitte, s költséget okozott az eklézsianak. Azt a költséget azért, hogy az írt egyházi fizesse meg, megítélte a Szent Visitatio. Ezen kívül, mivel a Szent Visitatio nem érdemelte azt az írt egyházfitól, hogy itten a Szent Visitation kötelessége szerint megjelenjék, ezen hibájáért is megbüntettetik egy magyar forinttal.

Egyházfivá választott Magyarosi János és Fodor József.

1784

Continuáltatott a Szent Visitatio 18^a Februarii [1784.] a k[is]kendi reformata eklézsiaiban tiszteletes Sebestyén Sigmond atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt egyházfiak Magyarosi János és Fodor József, az eklézsia több tagjai közül pedig Barabás Mihály, Magyarosi István, Tsiki Mihály, Barabás István, Barabás Márton, ifj. Albert György, idősb Menyhárt Mihály, Barabás György.⁴⁴

Ezen eklézsianak a tiszteletes atyafi ellen semmi panassza nincsen.

Difficultas [1.]: Panaszolja a tiszteletes atyafi, hogy a templom körül egykor dolgozván az eklézsia, említette az egyházi, hogy ha forgácsot adnak el, a pap megvérszi, melyre Albért György ezt felelte: szarik a papnak forgácsot. Ezt, hogy így lett légyen, jó lélekkel bizonyítja az egygyik egyházi, Magyarosi János.

Deliberatum: Világosonn kijöven ezen hallatlan és példátlan embertelen mocskolódása Albért Györgynek, megítélte a Szent Visitatio, hogy a tiszteletes atyafit eklézsiaibéli személyek előtt megkövesse. Emellett pedig, hogy ebből mások is tanuljanak, három forintokig megbüntettetik. Melly deliberatuma a Szent Visitationak, minthogy írt Albért György mostan itten jelen nincsen, véle communicáltak.

Difficultas [2.]: Az emberek közt itten igen közönséges a rút káromkodás.

Deliberatum: Parancsoltatik a tiszteletes atyafinak, hogy mihelylen [27.] vagy maga hallja, vagy másoktól megbizonyosodik aziránt, hogy akárki is teremtettével s ahhoz hasonló káromkodások nemeivel él, legottan tiltsa ki a templomból, s míg eklézsiát nem követ, ne recipiálja.

Difficultas [3.]: Panaszul adatik fel, hogy Albért György a templomban, minekelőtte az isteni tiszteletnek vége lett volna, felszólalt.

Deliberatum: Ezen dolognak megigazítását fogja a Szent Visitatio az akárholott közelebb celebrálandó Partialis Synodusnak recommendálni.

⁴⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 26–27.

Observatio: Az eklezsiának egy darab törökbúza földét Rakásszeg nevezetű helyben elfoglalta potentiose méltóságos Kenderesi Mihály úr, noha a possessoratus közönséges akaratból adta cserébe az eklezsiának sub poena articulari, melyről vagyon is az irt úrtól is subscribált contractus. Ebben is, amint constál, fő eszköz volt fennebb irt Albért György. Ezt is fogja a Szent Visitatio a Partialison feladni.

Látván a Szent Visitatio, mely fejetlen lábság legyen itt, mindenik első akarván lenni, tetszett a Szent Visitationak, hogy curator legyen ebben az eklezsiában is, akitől a többi tartozzanak függni. Azért téteték curatorrá Magyarosi István, egyháziak lőnek ifjabb Albért György és Menyhárt István.

Az építésben szép igyekezete látszik az eklezsiának újj templomának szintén felállításában. A számadás jól véghezment.

1786

*Continuáltatott a Szent Visitatio die 22^a Februarii [1786.] a kiskendi reformatata eklezsiában tiszteletes Sebestyén Sigmond atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Magyarosi István, egyháziak Albért György és Máté Márton, ezeken kívül Magyarosi János, Csiki Mihály, Fodor Mihály és mások is.*⁴⁵

A tiszteletes atyafinak papi hivatala folytatása ellen nincs semmi panasz.

Difficultas [1.]: Panaszolja a tiszteletes atyafi sokak ellen az eklezsiában, hogy három kalon-gya búzát adnak, de olyant, hogy az háromból is alig lessz egy véka, zabot is hibáson, fát is igen keveset stb.

Deliberatum: A bérnek beszolgáltatásának idejében a curator és egyháziak tartoznak jelen lenni, és aki alávaló gabonát viszen, ha vagyon annak jobb, külgyék vissza, s tartozzék az is jobbat adni. A zabért ennekutánna minden 10 kévéért fél veder bort adjon az, aki zabot nem adhat, vagy nem akar adni. Fát pedig ismét minden ember olyan szekérrel tartozik vinni, amilyent akárki is helyes és jó szekér fának ítélnet. Mellynek ha az eklezsia engedelmeskedik, jól cselekeszi, ha nem pedig rendes úrtján is a Szent Visitatio igazítást fog tenni ezen dolgokban.

Difficultas [2.]: Panaszolja a tiszteletes atyafi azt is, hogy vasárnapokon, midőn templomban vagynak is isteni tiszteleten, az legények akkor táncolnak, s ha megintik is érette, nem engedelmeskednek.

Deliberatum: A curatornak és egyháziaknak kötelességek lészen az, hogy az ifjakot, kik ezu-

A templom orgonája, 1906.

⁴⁵ KükEhmLvt prot. II/5. 83–84.

tánn olyan időben táncolnak, megbüntessék, ha annak is nem lesz haszna, a cigánynak muzsikáját törjék össze, ebben pedig, ha a curator és egyháziak s mingyárt tétetendő esküttek ezután el nem járnak, három forintig megbüntettetnek.

Difficultas [3.]: Taláztatnak olyan emberek az ekkleziában, kik a curatort s egyháziakat, ha kötelességeket cselekeszik, mocskolják, nevezetesen Menyhárt Mihály a curatort ösvekáromlotta, mocskos szókkal illette.

Deliberatum: Világos törvényünk lévén arról, hogy valakik a curatorokat s egyháziakat megbántják, s mocskos szókkal illeik, azok mindenkor egy-egy forintig megbüntettessenek. Melly szerint itten is ezen rendtartás ennekutána megtartatassék, s közelebb pedig törvényszéket ülven a curator, esküttek s egyháziak, Menyhárt Mihályt megszólítsák, és a curatorra mondott mocskos szavaiért egy forintig csálhatatlanul megbüntessék.

A curator és egyháziak pedig megmaradtak. Hütösök lettenek Albert György, Menyhárt István, Menyhárt János és Tsíki Mihály.

1787

Die eodem [23^a Februarii 1787.] continuáltatott a Szent Visitatio a k[is]kendi reformata ekkleziában tiszteletes Mátyás András atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Magyarossi István, Menyhárt György, Fodor Mihály, Magyarossi János, Menyhárt Mihály, Hegyi Sámuel, Miklós István stb.⁴⁶

A tiszteletes atyafinak maga hivatala folytatása ellen nincs semmi panassza az ekkleziának. Magaviselete ellen sok rossz híreket hallván a Szent Visitatio, az ekkleziának említették, de semmit azokban is nem akar tudni az ekklezia. A pap is semmi részben nem panaszol az ekklezia ellen.

Az ekklezia javaiban nincs semmi kár. A curator megmaradt. Egyházfának tétetett Fodor Mihály.

1788

Die 1^a Martii [1788.] visitáltatott a k[is]kendi reformata ekklezia, tiszteletes Mátyás András atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Magyarosi István curator, Albert Gergely, Fodor Mihály egyháziak, ezeken kívül Albért György, Menyhárt Mihály, Magyaros János, Menyhárt György s mások is.⁴⁷

[132.] Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi papi hivatala folytatása ellen nincsen semmi panassza az ekkleziának. Erkölsi hibával sem vádoltatik mostan. Ad 3.: Nincsen a tiszteletes papnak is panassza az ekklezia ellen.

Ad 4.: Botránkoztatók sincsenek.

Ad 5.: Az ekklezia javaiban semmi kár nincsen. A számadás is jól véghezment. Ad 6.: A protocollatiok is rendesen folynak.

Observatio: A sár és víz a papi udvart egészen elborította, mellynek orvoslására rendelteték, hogy a papi udvar előtt sánc készíttessék.

⁴⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 104.

⁴⁷ Uo. 131–132.

1789

*Continuáltatott die 21^a Martii [1789.] a Szent Visitatio a k[is]kendi reformata ekkléziában tiszteletes Mátyás András atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Magyarosi István, egyházfiak Albért Gergely és Fodor Mihály, ezeken kívül Menyhárt Mihály, Albért György, Hegyi Sámuel, Szolga György, Miklós István, Albért István, Fodor István s mások is.*⁴⁸

Ad 1. et 2.: Az ekkléziának semmi panassza nem lőn a Visitatio előtt a tiszteletes papnak sem hivatala folytatása, sem maga élete ellen. Ad 3.: A tiszteletes papnak sincs semmi panassza az ekklézia ellen.

Ad 4.: Botránkoztató személyek sincsenek az ekkléziában.

Ad 5.: Az ekklézia javaiban kár nincsen. A számadás véghezment. Az adósságok regisztráltak. Ad 6.: A protocollatiok is úgy vagynak, amint illik.

1790

*Eodem die [11^a Martii 1790.] visitáltatott a k[is]kendi reformata ekklézia tiszteletes Mátyás András atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Magyarosi István, egyházfiak Albért Mihály, Albért István, ezeken kívül Albért György, Máté Márton, Menyhárt György, Miklós István, Magyarosi István stb.*⁴⁹

Ad 1. et 2.: Nincsen semmi panassza az ekkléziának a tiszteletes papnak papi hivatala folytatása ellen, de vagyon magaviselete ellen az, hogy olykor rendkívül iszik, megrészezsik, melly az ekkléziának nem kevés borránkozására vagyon. Mellyre lőn a Szent Visitationak az a rendelkezése, hogy a tiszteletes atyafi vigyázzon maga cselekedeteire, addig is, míg a Szent Visitatio ezen dolgot a Partialis Synodus által eligazíttatja.

Ad 3.: A tiszteletes atyafinak is ezek a panaszai: 1-o. Hogy füvit az ekklézia elpredálja, 2-o. Szolgáját üldözik. De ezen panasszát az atyafi jobban kimagyarázni nem akará.

Ad 4.: Botránkoztató személyek nincsenek.

Ad 5.: Az ekklézia javaiban kár nincsen. Ad 6.: A protocollatiok is jól folynak.

1791

*Ugyanazon naponn [1791. Martius 11. napján] visitáltatott a k[is]kendi reformata ekklézia néhai tiszteletes Mátyás András atyámfia halála után harmadnappal, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Magyarosi István, egyházfiak Albért István, Albért Mihály, ezeken kívül Menyhárt István, Fodor Mihály, Hegyi Sámuel, Barabás Márton, Máté Márton stb.*⁵⁰

Ad 1., 2., 3., 4., 5.: Nihil.

Ad 6.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem

Difficultas: Menyhárt Bori parázna életű, megviselődését Bartos Péternek tulajdonítja.

⁴⁸ KükEhmLvt prot. II/5. 161.

⁴⁹ Uo. 215.

⁵⁰ Uo. 249–250.

Deliberatum: Megviselősödvén kiskendi Menyhárt Bori, gyalázattyának okául tette vala Kibédrről való, de itt szolgálatban lévő Bartos Pétert, ki is magát azon gyalázatból tisztítani kívánván, feleltetett meg itt KisKenden 17 személyeket, nemkülömben Menyhárt Bori is megfeleltetett 8 személyeket. Mindenik relatoriaja pedig mostan felolvastatván, nyilván láttya a Szent Visitatio, hogy írt Bartos Péter is csak Menyhárt Borira nézve is tisztának nem ítéltethetik, de láttya más részről azt is, hogy Menyhárt Bori egy fertelmes életű, s másokkal is mocskolódott parázna. Ezekre nézve mindketten excommunicáltatnak, nemkülömben Balavásárról való Szalma Jantsi is, míg magát az gyanú alóll kitisztítja. Emellett pedig Bartos Péter, hogy Menyhárt Borit elvégye, vagy néki legkissebbet is fizessen, arra tellyességgel nem köteleztetik.

Ad 7.: Az ekklézsia javaiban semmi kár nincsen. A számadás ugyan még véghez nem ment, nem lévén ki azt jó rendbe írja, hanem annak jó rendbe való írására [250.] s eligazításra rendeltetik a tiszteletes nagykendi pap, tiszteletes Nagy György atyánkfia. A curator megmaradott, egyházfiak lettek Máté Márton és Hegyi Sámuel.

Observatio: Balavásárról való Szabó János keresé meg a Szent Visitatio ilyen ügyében, hogy ő ezelőtt elmátkásított egy itten szolgálatban lévő özvegyasszonyt, vétzki Déák Aniskát, már most hozzámenni nem akar, kéri azért a Szent Visitatio, hogy ezen dolgot igazítsa, hogy ő is kötelbe ne üljön.

Deliberatum: Balavásáron lakó Szabó János özvegyember elmátkásította vala vétzki Déák Aniskát, özvegyasszonyt. Mindkettőnek volt akkor azon mátkasághoz kedves, s akarattya, de most az megírt menyecskének kedve megváltozván, kívánnya maga azon kötelet mindenképpen eloldani. A Szent Visitatio azért az ő mátkaságokat az 74. canon⁵¹ szerint feloldja, és mindkettőnek más egybenkötetésre szabadságot ad. A repudii onust pedig egyedül az írt menyecske tartozik megfizetni.

1792

Ugyanazon napon [1792. Aprilis 18-dikján] visitáltatott a kiskendi reformatá ekklézsia tiszteletes Szathmári István atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt

Magyarosi István curator, Máté Márton egyházfi, ezeken kívül Menyhárt István,

Hegyi Sámuel, Albert Mihály, Miklós István, Fodor István stb.⁵²

Ad 1. et 2.: Kedves a tiszteletes pap ezen ekklézsia előtt, s hivatalát véghez is vitte. Ad 3.: Nincs a tiszteletes papnak panassza hallgatói ellen.

Ad 4., 5.: Nihil.

Ad 6.: Botránkoztató személyek vagynak. Egy cigányné igen rossz hírben vagyon, de semmi bizonyost nem tudnak róla mondani, azért ez ebben marad. Difficultas: Albért István, csak azért, hogy tőle elvált feleségét ott láttya, [templomot] nem gyakorol tellyességgel. Deliberatum: Az Szent Visitatio admoneáltattya Albért Istvánt, hogy az Úrnak házát meg ne vesse, mert külömben processualis szolgabíró által dolga megigazítatik.

Ad 7.: Az ekklézsia javaiban kár nem tapasztaltatik. A számadás véghezment.

⁵¹ GK – 74. kánon, lásd a 37. oldalon.

⁵² KükEhmLvt prot. II/5. 307.

1793

Ugyanazon napon [1793. Április 9.] visitáltatott a kiskendi reformata ekklezsia tiszteletes Szathmári István atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Magyarosi István curator, Magyarosi János, Miklós István, Menyhárt György, Albért Mihály, Albért Márton és Menyhárt Sándor egyházfi s mások is.⁵³

[334.] Az 1. és 2-ra: A tiszteletes atyafinak szent hivatala folytatása s magaviselete is kedves az ekklezsia előtt. Az 3-dikra: Nincs a tiszteletes atyafinak semmi részben panassza hallgatói ellen.

Az 6-dikra: Botránkoztató személyek itt nincsenek.

Az 7-dikre: Az ekklezsia javaiban kár nincsen. A számadás megvizsgáltatott és helyben hagyatott.

1794

Ismét azon naponn [1794. Februarius 24-dikénn] visitáltatott a kiskendi reformata ekklezsia tiszteletes Szathmári István ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Magyarosi István, Miklós István, Magyarosi János, Fodor Mihály, Menyhárt György, Albert Mihály stb.⁵⁴

[352.] Az 1., 2.: Kedves a tiszteletes atyafi az ekklezsia előtt minden részben. Az 3.: Nincs panassza a tiszteletes atyafinak hallgatói ellen. Observatio: Ezen ekklezsia azt praetendálja itten a tiszteletes atyafitól, hogy szép harangjok lévén, húzzon minden estve takarodót. De erre a tiszteletes atyafi magát reá nem veheti, annyival is inkább, hogy a Szent Visitatio is azt, mint helytelen kívánságot megveti, és a tiszteletes atyafinak azt, hogy tellyesítse, éppen meg nem engedheti, példát sem tudván reá, hogy az egész országban is valamelly becsületes pap azt véghez vinné.

Az 6.: Botránkoztató személyek itt nem találtnak.

Az 7.: Az ekklezsia javaiban kár nincsen.

1795

Ismét azon naponn [1795. Martius 7-dikénn] megvizsgáltaték a k[is]kendi reformata ekklezsia tiszteletes Szathmári István atyámfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Magyarosi István curator, Magyarosi János, Menyhárt Mihály, Fodor Mihály, Albert György, Menyhárt György s Bartos Péter egyházfi s mások is.⁵⁵

Az 1., 2., 3.: A tiszteletes atyafinak mind hivatala folytatása, mind magaviselete kedves hallgatói előtt. Magának sincs semmi részben panassza.

Az 5.: Botránkoztató személyek itten nincsenek.

Az 6-ra.: Az ekklezsia javaiban semmi kár nem tapasztaltatik. A számadás véghezment.

⁵³ KükEhmLvt prot. II/5. 333–334.

⁵⁴ Uo. 351–352.

⁵⁵ Uo. 382.

1796

*Ugyanazon naponn [1796. Martius 1-ső napján] megvizsgálták a [k]is[kendi reformatia ekklezsia tiszteletes Szathmári István atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Magyarosi István curator, Magyarosi János, Menyhárt István, Albert György, Fodor István, Albert István és egyházfiak Demeter Balás és Bartos Péter stb.*⁵⁶

Az 1., 2-ra: Eljárt a tiszteletes atyafi mindenekben kötelessége szerint, s magaviseletében sincs Istennek hála semmi hiba. Az 3-ra: Nincs az ekklezsia ellen a tiszteletes atyafinak semmi panassza.

A 4., 5-re: Nihil. Az 6-ra: Botránkoztató személyek nincsenek.

Az 7-re: Az ekklezsia javaiban egyéb kár nincsen, hanem az, hogy a víz a tiszteletes atyafi kasszáját megszagatta, melly igazíthatatlan [!] kár. [407.] Observatio: 1. Az ekklezsianak most szinte semmi jövedelme nincsen, mert ami kevés mustya termett, az harang árrába fizették. 2. Mivel az harangok nagyok, azoknak húzására a tiszteletes atyafi magát nem kötelezheti, erre nézve téteték harangozónak ifj. Albért György, ki mikor érkezik, cantori hivatalt is visel. Ezekre nézve azhol illik, igazítani kell, hogy az főpénz alól kivéttessék, minthogy arról vagyon királlyi kegyelmes rendelés.

Egyházfinak téteték Molnár György.

1797

*Februarius 21-dikén [1797.] megvizsgálták a kiskendi reformatia ekklezsia tiszteletes Szathmári István atyánkfia ökegyelme idejében, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Magyarosi István curator, Menyhárt István, Menyhárt György, Albért György, ifj. Menyhárt György, Menyhárt János, Hegyi Sámuel, Barabás Márton s mások is.*⁵⁷

Az 1., 2-ra: Kedves a tiszteletes papnak mind papi hivatala folytatása, mind pedig magaviselete. Az 3-ra: Semmi részben nincs panassza a tiszteletes atyafinak hallgatói ellen.

Az 6-ra: Botránkoztató személyek itt nem találtnak.

Az 7-re: Az ekklezsia javaiban kár itt nem tapasztaltatik. A számadás véghezment.

1798

*Visitáltunk [1798.] Februarius 17-dik napján KisKenden tiszteletes [23.] Szathmári István atyánkfia idejében, megjelenének a többek között előttünk közcurator Magyarosi István, egyházfi Albert György, Magyarósi János, Molnár György, id. Menyhárd György, Menyhárd Sándor, Menyhárd István, Demeter Balás, ifjú Menyhárt István, Bartos Péter.*⁵⁸

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes pap hív szolga az Úrnak dolgában és emberséges ember, felesége is becsületes tanítványasszony. A 3-kra: Dicséretet érdemlenek tiszteletes papjokhoz való kötelességek teljesítésére nézve az hallgatók is.

A 4-kre: Botránkoztató személyek nincsenek.

⁵⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 406–407.

⁵⁷ Uo. 438.

⁵⁸ KükEhmLvt prot. II/6. 22–23.

Az 5-kre: Az ekklezsia jovaiban is semmi kár nem tapasztaltatik. A 6-kra: Curatornak béeskettett Menyhárt György, egyházfiaknak Hegyi István, Albert József.

Ezen nemes ekklezsiában előadódott bizonyos mátkaságbéli szövetségeknek a Látogató Szent Szék által megvizsgálendő ügyeknek folytatása:

1-szer: Felvételvé annulatio dolgában ezen nemes Küküllő vármegyében, NagyKenden mulató Filep György ellen való törvényes ügye KisKenden mulató Szolga Katának, lett abban ilyen végezés: Ezelőtt mintegy három hónapokkal elmatkásította vala ifjú legény Fülep György Szolga Katát, de mindjárt említett Fülep György, maga tudja mi okból, reáunván eljegyzett mátkájára, Szolga Katára, a jegyet nékie visszaküldötte. Mellyet a nevezett leányzó el nem vévén, a helybéli nemes ekklezsia curatorának kezében ajánlotta Fülep György azonnal a jegyet, és le is tette, a mátkaságra tett költséggel egyetembe. Mely cselekedetével azt bizonyította meg, hogy néki a mátkájához semmi kedve nincsen, és azt feleségül elvenni nem akarja, amint nyilván megizente sokaknak hallottjára, és bizonyos személyek ezt előttünk igaz hitek szerént jó lelkiismerettel meg is vallották. Illendő tekintetben vevén Látogató Szent Székünk Szolga Katának minden fundamentom nélkül való repudiáltatását, Fülep Györgyhez való maga kötelezése alól feloldozzuk, mindenik félt a szerencsének jobb felől való szárnyára bocsáttjuk. A repudiáltatásnak terhét hordozza Fülöp György.

2-szor: Felvételvé annulatio dolgában nemes vármegyénkben, Pipén lakó Gergely Mihály ellen való causaja N[agy]Kenden mulató Demeter Katának, mely törvényes ügyben lett ilyen végezés: Mátkasági szövetségre lépett vala Demeter Kata Gergely Mihállyal, de azután megbizonyosodván az Actrix Demeter Kata abban, hogy amely leányok Pipére vitettek férjhez, többire mind akarattyok ellen is változtatni kellettén vallásokat, férjek vallására kényszerítették erőszakkal is állani. Demeter Kata ellenben a maga vallásában akarván állhatatosan mind a végig és mind a végig megmaradni, Gergely Mihályról egészen lemondott, telyességgel nem akarván ez okból is hozzá férjhez menni. És Gergely Mihály is, mivel kétségkívül a fennforgó okra nézve mátkájának kedve szerént való szókat nem szóllott, a Demeter Kata után való járásban elfáradván, már elvenni nem akarja. Erre nézve Gergely Mihálynak Demeter Katával való mátkaságbéli szövetségeket a Szent Visitatio semmivé teszi. A mátkaságra tett költséget és annulationis onust Demeter Kata fizesse le.

1800

Folytattuk a Visitatiot [1800.] Februarius 8-dik napján KisKenden tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia idejében, jelen voltanak a Vizsgálódó Szék előtt közcuratorok Magyarosi István, Megyhárd [!] György, egyházfiak idős Menyhárd György, Albert Pál, ekklezsia hitesei Menyhárd István, Magyarosi János, Bartos Péter, Albert József, ekklezsia közönséges tagjai Fodor Mihály, ifjú Menyhárt István és mások is feles számmal.⁹⁹

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafi dicséretesen folytattyá szent hivatalát. Külsőképpen is sem maga, sem házanépe nem botránkoztat. A 3-kra: Semmi panassza nincsen a tiszteletes papnak az ekklezsia ellen. A 4-kre: Botránkoztató személyek nem találtnak.

Az 5-kre: Az ekklezsia jovaiba kár nincsen. A 6-kra: A curator megmarad. Egyházfiaknak béeskettettek ifjú Menyhárt György és Miklós Mihály.

⁹⁹ KükEhmI.vt prot. II/6. 74.

KÓRÓD¹

1648

*Visitatio Kóródiensis anno, die praenotatis [1648. 11. Decembris]. Nagy János nobilis,
Veres János egyházfű, Varga István bíró, Tibodi Márton.²*

Jurati examinati, fassi sunt nihil.

Vagyon készpénzek ft. 10 dr. 95.

¹ Kóródszentmárton filiája, rá vonatkozó adatokat lásd még a *Kóródszentmárton* fejezetben.

² KükEhmLvt prot. II/1. 2.

KÓRÓDSZENTMÁRTON

1648

Visitatio SzentMártoniensis anno, die praenotatis [1648. 11. Decembris] in ministerio reverendi Petri Szeredai facta, Demeter István hagyott bíró, Adorján István, Borbély István, Bitai András jurati cives, Osvát István.¹

Jurati et examinati, fassi sunt nihil.

1650

Kóródi et Sz[ent]Mártoniensis Visitatio 10. Februarii 1650. in ministerio Petri Szeredai, incolae Sz[ent]Mártonienses Adorján István judex et aedilis, simul Borbély István, Demeter István, Varga István, Krizbai István, Szász Georgy etc., Kóródienses aedilis Veres János, Nagy István, Polyán István etc.²

Az kóródi aedilis, Veres János templom pénzét osztott ki: Nagy Jánosnak adott ft. 7, Polyán Jánosnak ft. 1³, magánál vagyon ft. 4 dr. 55.

Sz[ent]mártoni Demeter Bálint valami gyalázatos suspitioval accusáltatott volt az tavalyi Visitatiokor, azmely miatt arceálatott volt is az Verbumtól, mostani Visitationkkor facultast kívánván, tetszék minékünk, hogy avagy az külső magistratusoktól hozzon relatoriat igasságáról, avagy juramento expurgállya magát.

Templum pénze vagyon az mostani aedilisnél, Adorján Istvánnál ft. 3 dr. 52. Az restantia felől tartozzanak az megye az jövő húshagyókeddigh számot venni.

1653

Visitatio KóródSzentMártoniensis anno Domini 1653. die 6. Januarii in ministerio reverendi viri domini Petri Szeredahelly facta, [43.] Demeter István falusbíró, Nagy Osvát István, Bitai András nemes személy, Kis György, Szász Lőrintz, Demeter Bálint, Teke János.⁴

Vagyon készpénzek ft. 12 dr. 9. Adósság: Bitai Andrásnál ft. 1 dr. 50, Demeter Bálintnál ft. 2 dr. 33, Demeter Istvánnál dr. 33, Kis Györgynél dr. 18.

Filialis Kóród: Varga István falusbíró, Polyán János egyházfiú.

Adósság: Nagy Istvánnál ft. 10 dr. 50, Doroboly Mihálynál ft. 3 dr. 54, Varga Istvánnál ft. 1, Tiboldi Mártonnál ft. 1, Polyán Istvánnál ft. 1⁵ Polyán Jánosnál ft. 1, Pap Ferentznél ft. 2,⁶ Veres Jánosnéál ft. 1.

Deliberatum: A fellyül megírt, mind sz[ent]mártoni, mind kóródi adóssak kezek beadásával kötölözték arra magakot, hogy a jövő Sz[ent] György napra a fenn megírt adósságokat egy

¹ KükEhmLvt prot. II/1. 2.

² Uo. 21.

³ Az előbbi összeget kihúzták.

⁴ KükEhmLvt prot. II/1. 42–43.

⁵ A bejegyzést utólag kihúzták.

⁶ A bejegyzést utólag kihúzták.

pénzig ki-ki meg nem fizetné, és az egyházfinak, vagy az falusbírónak kezébe nem szolgáltatná, még annyén maradjon, melly maradságot az egyházfiú megye erejével a summa adósságot ex-
equálhassa, nem praestálván azt, amire magokat obligálták.

1654

*Eodem die [19. Februarii 1654.] az kóródsz[ent]mártoniak az kóradiakkal alászólttatván ide
Széplakra, lejöttek, úgymint öreg Osvátt István aedilis, kis Demeter Bálint, Szász Leorintz,
Kis Georgy, kóródiak: Varga István, Polyán János.⁷*

Petrus Szeredai pastor ellen panaszkodnak mindkét falubeliek, hogy sokat negligál, tisztiben el nem jár, sokat discursitál. Főképpen feleségét accusállyák, hogy semmi tisztességek nincsen tőlle, csacsogó, akárkit lepirongat.

1658

Anno 1658. in mense Januario.⁸

K[óród]sz[ent]mártoni ecclesianak ez a kinn való költsége: Demeter Jánosnál⁹ ft. 2 dr. 32, a kovácsnál dr. 75,¹⁰ Birtalan Istvánnál ft. 1 dr. 20, Nemes Györgynél ft. 2, Nemes Pálnál ft. 3 dr. 80, Bitai András ft. 1 dr. 10, Birtalan István¹¹ ft. 1 dr. 15, Szász Lőrintznél ft. 3 dr. 59, nagyobb Osvátt Istvánnál ft. 6 dr. 30. Ezt ő tagadgya a lajstromok ellen.¹²

Kóródi kinn való pénz: Nagy Istvánnál ft. 12,¹³ Virágnapra fogadta, hogy megadgya. Polyán Istvánnál¹⁴ ft. 4 dr. 70, Tibodi Mártonnál ft. 1 dr. 60,¹⁵ Pap Ferencznél ft. 2 dr. 43, Farkas Istvánnál ft. 1 dr. 80,¹⁶ Varga Istvánnál ft. 4.

Ezt mind a két falubeliek adósságát hagytuk az jövő úrnapi m[aros]vásárhelyi sokadalomra, hogy akkor megfizessék. Ha meg nem fizetik, executorokat bocsátunk ki.

1661

Anno 1661. die 1. Februarii visitálásban.¹⁷

A kóródi és sz[ent]márthoni ügyefogyott nemességnek praedikátornak való fizetéseket mostani hadakozásnak idején, jövő békességnek idejére is eggyezző értelemmel engedtük egy sze-

⁷ KükEhmLvt prot. II/1. 61.

⁸ Uo. 78.

⁹ A keresztnévet utólag *Istvánra* javították.

¹⁰ Az összeget utólag átjavították 25-re.

¹¹ A keresztnévet utólag *Mártonra* javították.

¹² A dőlt betűkkel írt részt utólag kihúzták.

¹³ Utólag rájavítottak: 6.

¹⁴ A keresztnévet utólag *Jánosra* javították.

¹⁵ Az összeget utólag *dr. 30-ra* javították.

¹⁶ Farkas István nevét és az összeget utólag kihúzták.

¹⁷ KükEhmLvt prot. I/1. 85.

kér fára, három-három kalongya búzára, másfél kalongya zabra s garaspénzre. Ha penigh Isten békességünket megadgya, s fizetések nem tetszik (mely volt azelőtt búza gel. 8, zab gel. 2) tallýák meg Generalis gyűlésünket felőle, és az nemes vármegyét, ökegyelmeknek lészen válaszok felőle.

1676

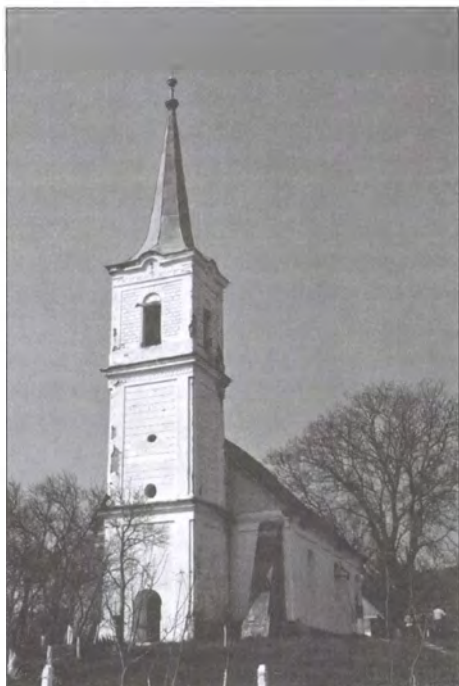
*Proventus et bona ecclesiae Szentmártoniensis cum sua filiali ecclesia Kóródiensis.*¹⁸

Ex aula solvit communiter pastori et rectori: 1. Gelimas tritici 25. 2. Sabbathale e mola. Pagus solvit pastori et rectori: 1. Persona nobilis gelimas tritici 8 – octo. 2. Avenae gelimas duas. 3. Persona ignobilis gelimas tritici 3 – tres. 4. Avenae gelimam unam cum dimidia. Horum omnium tertiam rector scholae habet partem. 5. Nummos pastori quinque, rectori scholae tres. 6. Quivis mortalis ignobilis conjugatus plaustrum lignorum pastori id est auditor Sz[ent]Mártoniensis. Kóródiensis autem rectori scholae.

Bona parochialia: 1. Pratum, cui ab ortu Michael Nemes, ab occasu Thomas Dósa vicini sunt. 2. Quatuor jugera aratoria, quorum primum est in Valle Pomorum juxta lineam terminalem. Vicinitate ei conjuncti sunt supra Petrus Molnár, infra Georgius Bertalan. Secundum in media linea, confines utrinque sunt agri illustrissimi domini principis. Tertium et quartum in termino superiori ut vocant, illius vicinus hinc Johannes Nemes, illinc agri illustrissimi principis, hujus autem vicinus infra Michael Borbély, supra jugera illustrissimi domini principis. [25.]

Bona scholae: 1. Agri duo, in termino inferiori unus, alter vero in superiori. Illae habet vicinos Stephanum Borbély et agros pagi, hic ab ortu Stephanum Adorián, ab occasu Stephanum Varga.

Bona ecclesiastica Sz[ent]Martontia: 1. Prata duo, unum eorum vicinitate Nicholai Szakácsi et Nicholai Osváth, alterum vero rupti lacus et fluvii Küküllő gaudet. 2. Duae aedes, quarum unae habent vicinum ex una parte agrum Valentini Demeter, ex altera vero ipsum pagum, alterae infra templum ipsum supra scholam. Has aedes inhabitantes unusquisque florenum deponunt annuatim in usum ecclesiae. 3. Cantari tres stannei et poculum argenteum. 4. Mappa et duo lintea sive sudaria.¹⁹ 5. Campanae duae magnitudinis inaequalis. 6. Discus stanneus. 7. Pratum Johannis Kali per templum ecclesiae oblatum sub florennis 17, vicini ab una fluvius Küküllő, ab altera via regia, a latere pratum

A kóródszentmártoni templom

¹⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 24–25.

¹⁹ Az előbbi két tétel ki van húzva.

Johannis Teke, a superiori latere Laurentii Nagy.²⁰ *Haec obliterate bona ecclesiastica ab hostibus sunt tempore belli sublata.*

Filialis Kóród: Tantumdem solvit, quantum ecclesia mater.

Bona huius ecclesiae: 1. Campana exilis magnitudinis 2. Prata duo in ascensu pratorum, quae habent vicinos ab una generosum Johannem Kendi, ab altera pratorum inrantium (ut vocantur) terminos.

Nota bene: Anno 1680 spectabilis generosus vir dominus dominus Johannes Nemes contulit in usum hujus ecclesiae poculum deauratum ex puro argento paratum. Discumque argenteum sic generosa domina Borbara Huszár etc. Sudarium optimum auro acupictum mixtim cum serico.

1677

Visitatio facta 1677. die 19. Januarii KóródSzentMártonini in ministerio reverendi viri domini Stephani Szathmári, praesentibus civibus Georgio et Johanne Teke, Martino Birtalan, Joanne Sepsi, Joanne Szász, Andrea Teke, Gregorio Gergely, Jacobo Bán, Georgio Osváth, Georgio Szász.²¹

Reverendus pastor commendatur.

Nobilis Georgjus Sarkadi corripitur pro multiplici adversus reverendum pastorem inhumanitate, cum quo pacificatio peracta sub inviolabili pietatis conditione etc.

1678

Anno 1678. die 31. - ultima Januarii per Joannem Sz[ent]Iváni et Andreám Vályi Visitatio facta K[óród]Sz[ent]Mártonini in ministerio reverendi viri domini Stephani Szathmári et rectoratu M[artini] Kakasdi.²²

Bene commendatis utrisque.

1680

Anno 1680. die 17. Februarii K[óród]Sz[ent]Mártonini in ministerio Nicolai Váradi, praesentibus ferme omnibus civibus.²³

Ubi concertatio multa adversus dominum Sarkadi etc.

1681

Visitatio facta K[óród]Sz[ent]Mártonini in ministerio reverendi domini Nicolai Váradi 1681. die 23. Januarii.²⁴

²⁰ Kihúzza.

²¹ KükEhmLvt prot. I/2. 58.

²² Uo. 69.

²³ Uo. 84.

²⁴ Uo. 92.

1683 ■ január

*Visitatio facta die 10. Januarii [1683.] K[óród]SzentMártonini
in ministerio reverendi domini Michaelis Gálfalvi.²⁵*

1683 ■ december

*Visitatio facta K[óród]Sz[ent]Mártonini in ministerio reverendi domini Michaelis R. Gálfalvi,
praesentibus generoso domino Georgio Harkó, Stephano Ácz, sic Joanne Teke, Georgio Osvát,
Johanne Osvát, Johanne Szász, Martino Birtalan, Johanne Magyar.²⁶*

Pastor dimittitur.

1685

*1685. 28. Januarii Visitatio facta Sz[ent]Mártonini sub ministerio reverendi domini
Michaelis Gálfalvi, aediles Illyés Gergely, Farkas Márton, jurati László János,
Szász György, Sepsi János, Osvátt János.²⁷*

A templom körül való épületek leromolván, kötéek arra magokat az egyházfiak, hogy kezessek
lévén a többekért, tavasszal megépíttetik, mellyet hogyha nem praestálnának, bár in poenam ft.
12 incurrállyanak. Pénzek interesre ki vagyon ft. 50. A kóródi filiahoz vagyon egy rét, mellynek
egyfelől vicinussa titulus Nemes János uram, másfelől Kornis Gáspárné, mellyet elfoglalt Kor-
nisné asszonyom, azért Partialisban nem kell elfelejteni.

1689

*Visitatio facta K[óród]Sz[ent]Mártonini 1689. die 14. Januarii in ministerio
Michaelis [!] Gálfalvini, civibus praesentibus Gregorio Illyés et Martino Farkas,
Joanne Teke, Joanne László, Joanne Szász, Joanne Sepsi.²⁸*

Vagyon pénzek egymás között kiadva interesre 40 ~ negyven forintyok.

1696

*Anno 1696. die 2. Februarii Visitatio facta KóródSzentmártonini in ministerio reverendi viri
domini Andrae Vályi, praesentibus civibus 1. Stephano Ácz, 2. Georgio Sarkadi,
3. Georgio Horváth, 4. Johanne Teke et caeteri.²⁹*

Ácz István és Sarkadi Geörgj és feleségeik között lévén botránkozató veszekedés és gyűlö-
ség, mely miatt az ecclesia megbotránkozott. Azért megintettük őkegyelmeket, hogy azt az rút,

²⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 105.

²⁶ Uo. 110.

²⁷ Uo. 131.

²⁸ Uo. 154.

²⁹ Uo. 224–225.

egymás között való irigységet, haragot és botránkoztató gyűlölséget és egymás ellen való nehézségeket letegyék, és egymás között csendessen éllyenek, mert másképpen ökegyelmek [!] az ecclesianak nehéz censuraja esik ökegyelmeken.

Harkó Geörgy és az ökegyelme felesége, Sarkadiné között is letéssék az veszekedés. Szász Jánosné dolgát igazítsa el, mert addig az ecclesiából kitiltatik, mint ennekelőtte is neki meghadtuk volt Visitationnak idején. Illjés Gergely is, azmint az ecclesiával megbékélt, az ónkannát az ecclesia számára megvégye, mely légyen egy ejteles, mint azelőtti volt, aki miatta elveszett. [225.]

Nemes Thamásné is megnyugogyék az neki mutatott templombeli székhellyel. Sarkadi Geörgy és felesége kezek beadásával kötelezék magokat előttünk, hogy készek haragosokkal való békességre, ha azok is reája hajolnak az békességre.

1698

Anno 1698. die 28. Februarii Visitatio facta KóródSzentMártonini sub ministerio reverendi viri domini Davidis Váradi, praesentibus patronis et incolis 1. Georgio Nagj, 2. Georgio Harkó, 3. Stephano Ácz, 4. Georgio Sarkadi, 5. Thoma Nemes, 6. Andrea Kús, 7. Georgio Osváth, 8. Georgio Illjés.³⁰

Pastor bene commendatur cum suis familiis etiam deinceps, removeantur. Végeztük közönsegesen az ecclesiával együtt, hogy az jövő legközelebb megesendő Szent Mihály napban az ecclesia pénzt, azkiknél vagyon, mind felszegyék, és az reá való gondviselésre rendellyen az ecclesia egy inspectort az egyházfi mellé, hogy az ecclesianak jövedelme szaparad hassék. Az Isten dicsőséges tiszteletinek előbb való mozdítására Illjés Gergely uram legyen az egyházfi mellett segítség lenni ennek felvételében.

1699

Visitatio facta Kóródszentmártonini anno 1699. die 5. Februarii in ministerio reverendi viri domini Davidis Váradi, praesentibus civibus 1. Thoma Nemes, 2. Georgio Osvát, 3. Gregorio Illyés et absentibus ignobilibus, nobilibus Georgio Literati, 2. Stephano Ácz, 3. Georgio Harkó, 4. Andrea Kis, 5. Georgio Sarkadi.³¹

Pastor bene recommendatur a praesentibus.

1700

Anno 1700. die 13. Februarii examinatis, occasione Visitationis, tam reverendo ministro Davide Váradi, quam incolis ecclesiae KóródSzentMártoniensis, scilicet Georgio Harkó, Stephano Áts juniori, Andrea Kis nobilibus, caeteris vero Thoma Nemes, Gregorio Illyés aedituis.³²

Nihil, quod gravi reprehensione dignum statuissimus, dixerunt. Caetera ab ecclesia desiderata ad futuram Partialem Synodum sunt a nobis relata.

³⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 259.

³¹ Uo. 276.

³² Uo. 293–294.

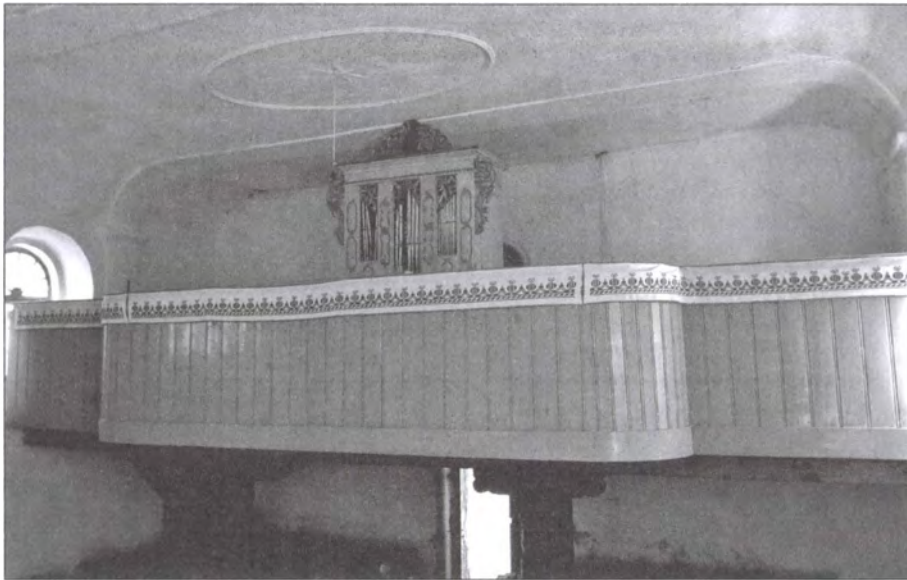
Anno 1700. die 13. Februarii deliberatum KóródSz[ent]Mártonini habitum in causa Stephani Szász de Somosd, contra sponsam ante biennium desponsatam Juditham Asztalos: Mi, sz[ent]-mártoni Visitatióban jelen lévő atyafiak, megvizsgálván Szász Istvánnak régen eljedzett mátkája, Asztalos Judith ellen való dolgát, mellyet úgy tudunk, hogy közönséges Partialisunkban a leány, Asztalos Judith tőlle separáltatott, a legény pedig kötélben vetetett. Mivel pedig helytelen dolog, hogy sokáig ifjú kötélben tartassék, ítéletünk által facultáltatik [294.] házasodásra, ilyen conditio alatt, hogy két becsületes praedikátor atyafiak küldtessenek a leányhoz, hogy a legénynek néki házasság fejében adott gyűrűjét adgya vissza, mivelhogy a leány igasság szerint azt magánál sem tarthattya, hanemha magának férhez menésében vagy elmátkásíttatásában akadályt akarna tenni.

1701

Visitatio facta KóródSzentMártonini anno 1701. 3. Februarii in ministerio reverendi viri domini Davidis Váradi, praesentibus auditoribus aedili Georgio Szász, nobilibus Georgio Harkó, Stephano Accs, Georgio Sarkadi et rusticis Georgio Osvát.³³

Minister ab omnibus indifferenter auditoribus, tam nobilibus, quam rusticis est commendatus, excepto Georgio Nagy.

Deliberatum: Végzettük, a templom kerítése rossz lévén, a kóródiak is elfogyván, kiknek is részek volt, sőt Sz[ent]Mártonban is némelyek deficiálván, hogy ez esztendőben tavasszal a templom kerítését felmérjék igazságosson, és ki-ki a maga részét megépítse sub poena ft. 12. A pap kertét is sub eadem [poena]. [331.]

Templombelső az orgonakarzattal

³³ KükEhmLvt prot. I/2. 330–331.

2. Item, véghetetlen lévén, kiváltképpen a nemesség között a templombeli székek felett való controversia, amelyet sok ízben nem compertálhattuk, most Isten kegyelme által sok bajjal véghezvittük, mindeneknek széket s helyet mutattunk, mellyen mindenik megnyogutt. Azért ha ki ez igazítást helyben nem hagyja, s tumultust indítana, ha azt nemes ember cselekedné, büntetése lészen ft. 12, ha paraszt cselekedné, büntetettik ft. 6.

3. Minthogy itt is, mint másutt, az egyházfiakkal minden igaz ok nélkül minden szembenzőkött, szófogadatlanokodott, végzettük, hogy mind nemes, mind paraszt véllé ne ízetlenkedgyék, minden igazságban ki-ki szavát fogadgya sub poena ft. 3. A bíró pedig polgárral legyen assistentiával, ha kívántatik, az egyházfiúnak sub eadem poena ft. 3.

4. Minthogy mindeddig is minden kordéban napjában ötszer-hatszor is falu egybengyűlésére a harangot (mely Isten tisztességére vétetett) kongatták, a tovább meg nem engedtetik, senki ne merészelye feltenni, hogy hozzányúljon sub poena ft. 6. Ha lopás, égés esnék (kit Isten ne engedgyen), véllé jelt szabadoson tehetnek, a megye gyűlésére is jelt adni megengedetnek csengetni, de nem minden kicsin dologra.

1702

Visitatio facta KóródSz[ent]Mártonini anno 1702. die 2. Februarii in ministerio reverendi domini Davidis Várad, praesentibus civibus Georgio Harkó, Stephano Áccs juniore, Andrea Kis, Georgio Sarkadi, Johanne László, Gregorio Illyés, Martino Farkas.³⁴

Minister ab omnibus ut fidelis Dei servus optime commendatur.

1711

Series Visitationis inchoatae anno 1711. die 9. Februarii K[óród]Sz[ent]Mártonini, praesentibus civibus Gregorio Illyés, Martino Farkas aedilibus, juratis Johanne László, Andrea Illyés, Martino Osvát, tempore reverendi pastoris Josephi Sz[ent]Györgyi, de quo nihil inordinati a civibus relatam.³⁵

Az ecclesia bonumjai, sacramentomhoz tartozók: Edgy ejteles ónkanna. Edgy báldog pohárocska. Edgy fátyol török keszkenő. Edgy veresses gyapottos kendő, néhai Nemes János uram ajándéka. Edgy sáhos abrosz. Edgy kék fejtős vászonabrosz. Más kékes vászonabrosz.

Pénzek vagyon interessére kiadva ft. 26, [414.] melly pénznek interessét szorgalmatossan felszedgyék az egyházfiak, mivel más Visitatio alkalmatosságával számban vétetik.

Deliberatum: Injungálljuk mind az jobbágy, mind az nemessi renden lévő becsületes k[óród]sz[ent]mártoni lakossoknak, hogy ökegyelmek az edgyházfiaknak illendő engedelmességgel legyenek, az ecclesiái dolgokra lelkek ismeretinek kötelessége alatt elmennyenek, panasz ne legyen, mert mindkét renden lévőeknek (más alkalmatossággal) büntetetésének módgyát talállya a Visitatio. Az engedetleneket igaz hiti szerént kételenítettvén specificálni az edgyházfiak, ha ki engedetlenkedik, vagy az edgyházfiakat illetlenül tractállya, edgyáltallyában három forintig mulcáltatik.

³⁴ KükEhmLvt prot. 1/2. 355.

³⁵ Uo. 413–415.

Végeztük, hogy a magokra, magok kenyereken élő ifjú legények és jövevény zsellérek (annyival is inkább, ha szántnak, vetnek és szőlőt művelnek) tartozzanak az edgyházi szolgának félbért adni. Végeztük azt is, hogy a praedicatornak az három darab földnek meg nem szántásáért az ecclesia illendőképpen megfizessen, egyébaránt praedicator közikben nem adattatik. Az Illyés András felesége intettetik, hogy magát megjobbítsa, különben más Visitation becstelenül jár. [415.] A keresztelésért, temetésért, copulálásért amint eddig fizettek, abban hadgyuk, ezután is úgy legyen.

1713

Visitatio in reformata ecclesia K[óród]Sz[ent]Mártoniensi 1713. 2. Februarii in praesentia parochi reverendi domini Michaelis Solymosi, nobilium Valentini Harkó, Francisci Gál, Danielis Sarkadi, edilis Gregorii Illyés, juxta hos Farkas Márton, Sepsi István.³⁶

Jurati, examinati de parcho: Caputot nem igen olvas. Admittálta Nemes Györgyöt és az annyát, kik excommunicatusok voltak, p. 435. Hírünk nélkül megszegődött. Ratione vitae, moris, diligentiae optime attestantur.

De plebe: Ifjú Nemes György és az annya nem akarnak ecclesiat követni secundum deliberatum p. 435. Kányádiné is Illyés Andrással, az tisztek előtt dolga igazodott, de ecclesiat nem akar követni. Osvát Márton felől van szó, hogy az annyát szidta volna. Sepsi Istvánné felől van gyanó, hogy legények jártanak hozzája. Illyés György felől van szó, hogy az apja szolgálója tölle terhesegett volna meg. Ugyanazon szolgáló felől van szó, hogy a mostani férjétől idő előtt megterhesegett volna, tudniillik László Mihálytól.

Káronkodók: Ferkó, Nemes Tamásné asszonyom szolgálja, item ifjú Nemes György, Osvát Márton, Farkas Sigmond. Nemes György szolgabíró az bírságot nem akarja megfizetni, ft. 3.

Parochus de plebe: Vádolja, hogy az templomban nem igen járnak. Sarkadinét nem látta. Fizetésébéli restantia van ki fa, búza, pénz, kivált az szolgabírónál, Nemes Györgynél. Disciplina nincs köztök.

Deliberatum 1.: Ifjú Nemes György (ez Szász Miklósnéval paráználkodott) és az annya admoniáltattanak, hogy ecclesiat kövessenek, különben az főispánnak teszünk panaszt, hogy pedig deliberatum ellen bementek, megbüntetődnék. Gyurka ecclesiat követett. [515.]

Deliberatum 2.: Kányádiné admoneáltatik, hogy ecclesiat kövessen, különben újjólag az tisztek kezében esik, mert panaszt teszünk, ezt pedig az Partialisig végbenvigye. *Követett ecclesiat.*

Deliberatum 3.: Sepsi Istvánné megintetik, hogy afféle botránkoztatásra célzó dolgoktól igen megőrizze magát.

Deliberatum 4.: Osvát Márton káronkodással és annyát szidalmazással vádoltatik, az egyházfi is, hogy tiszteletes esperestünk parancsolattyával az Visitationa marasztotta, böstelenöl felelt, tudniillik esperest uram nem néz az szememben. Mindezekért pedig: 1. Az káronkodásért ka-lodába tétetetik, és ecclesiat kövessen, ide értvén az annya szidalmazását is. 2. Az engedetlenségért pedig (mivelhogy falusbíró is) megbírságoltatik ft. 12. Solvit zlot 1. Ecclesiat követett.

Deliberatum 5.: László Mihálynak mostani feleségével való tisztátalansága felől való vádol-tatása suspicioban marad, azért reá vigyázzon az praedicator, és ha verificálódik, mindgyárt ki-tiltsa az templomból.

³⁶ KükEhmLvt prot. I/2. 514–516.

Deliberatum 6.: Illyés György az szolgálóval ~ László Mihálynéval való paráználkodása alól való vád alól [!] tisztítsa magát, különben excommunicáltak. Tisztította magát.

Deliberatum 7.: Ferkő, Nemes Tamásné szolgálja, kalodában tétettetik és ecclesiat kövessen a káronkodásért. Így Farkas Sigmond is, különben excommunicáltak, és magistratus kezében adatik.

Deliberatum 8.: Az praedicator, hogy az ecclesiával való megszegődésben nem várt principalitól, hanem csak magától megszegődött, megbírságaltatik ft. 6. Concessa. Templomépítésére ígért ft. 1.

Deliberatum 9.: Az egyházfi az bért egészen be nem szolgáltatta, kertekben is sok rés van. Bírságban esett ft. 3. [516.]

Zálogos réttye van az ecclesianak: 1. Szász György 8 forintban van zálogban, ez túl van a vízen, szomszédgya felől Illyés Gergely, alól Komjádszegi. 2. Ács István 3 forintban 90 pénzben, ez is túl a vízen. Szomszédgya belől az berek, kívül az réttye.

Deliberatum 10.: Nemes György fizesse meg két forintyát.

Jelenvaló pénze van ft. 8,50. Adósságban való pénze is feles van, de indisposite. Méhe is van az ecclesianak, circiter 6 kosárral, Sepsi István kezében és gondviselése alatt.

1714

A kóródszentmártoni reformata ekklezsia jövai.³⁷

Az udvarból arbitrativum.

A praedicator fizetése: A nemesség régen adott nyolc-nyolc kalangya búzát, de most öt-öt kalangyát ad. Zabot két-két kalangyát. A kösség közzül minden házas ember háram-háram kalangya búzát. Zabot másfél-fél kalangyát. Pénzt nyolc-nyolc pénzt. Fát edgy-edgy szekérrel. Keresztelésért tyúk s kenyér. Házasok esketéséért dr. 25 vagy edgy szekér fa. Halotti praedicationért ft. 1. Búzája, zabja akinek nincsen, igaz árrát tegye le. *Az solymosi malomból szombati vám.* [38.] Nota bene: A parochiahoz való földek közzül kettőt-kettőt edgyik-edgyik fordulóra kétszer-kétszer megszántják, be is vetik s boronálják. Belémegyen mintedgy háram-háram köből. Az ökreten emberek edgy-edgy nap kaszálnak, az özvegyek felgyűjtik. Az örökséget bíró özvegyek, majorkodó ifjú legények, zsellérek fél-fél bért adnak. A fonásokkal élő özvegyek három-három³⁸ sing vásznat. [37.]

Praedicatori örökségek: Szántóföld vagyon a két fordulóra nr. 6. Az felső fordulóban három. Első vagyon a Küküllőre aljáróban, mellynek alsó szomszédgya Illyés András, felső Huszár Gábor. A második vagyon a gypüre járóban, mellynek alsó szomszédgya Farkas Péter, felső Szász György háza után való föld. Ezen földnek napkelet felől való fele a szőlő ösvényére megyen, ennek a darabnak szomszédgya áll Farkas Péter, fellyül Ráduly Mihály. Az harmadik vagyon azon földön fellyül, a Porgalat nevű gypüre jár véggel, amellynek alsó szomszédgya Ráduly Mihály, felső Varga György. Az alsó fordulóra is vagyon három szántóföld. Az első a Középláiban, mellynek alsó szomszédgya az országúta, felső pedig Illyés András. *Ennek egy részecskéje az alsó végibe elvételődött ország útyának, mely elvételett részecske helyében jött cserében az alsó bereknek felső végiben, a vízen túl. In vicinatus: napnyugotról Farkas Sigmond uram orotván föld, észak, dél és napkelet felől a tó kerületi.* A második is vagyon a Középláiban, mellynek alsó

³⁷ KükEhmLvt Conscri. 1714. 37–38.

³⁸ Az előbbi két szót kihúzták és föléje írták: *ötödfél-fél.*

szomszédgya Ráduly Simon, felső Román János. Harmadik vagyon a Kisalma völgyben, mellynek alsó szomszédgya Birtalan Márton, felső Molnár István.

Kaszálórét vagyon nr. 2. Edgyik a kóródi határszél felé, túl a vízen, mellynek felső szomszédgya Buda Mihály, alsó Illyés András. A második vagyon a malomnál, túl a vízen, fele kenderföld, fele kaszálóhely, mellynek alsó szomszédgya Buda Mihály, felső Román János. [38.]

Ekklézsia jovai: Harang nr. 2. Edgyik nagyobb, másik kisebb.

Úrvacsorájához való eszközök: Edgy kis önnpohár. *Két óntányér.* Edgy ejtelesnyi önnkanna. Abrosz nr. 3. Az első kék fejtővel szőtt vászonabrosz. A második is vászon, de sáhos. Az harmadik szőszabrosz az asztalon. Keszkenő vagyon edgy patyolat, a két végén szkófiummal s elegy selyemmel török varrás vagyon. Kendő, veress fejtővel varrott. *Item Mihály Istvánné adta keszkenő, zabolai, két végiben kék fejtő van szöve. Egy csolyán új patyolat veres selyemkeszkenő. Item egy szőszabrosz, egy selyem szőrkeszkenő. Pohár princ metáll, item kis tányér, princ metáll. Tiszta kék selyemkeszkenő, körül fejeir virágok, szőre benne. Egy keresztelő önkanna, furatos. Ez, s a pohár, s tányér Osvát István adta. [!] Item egy székel szőnyeg a prédikállószeken.*

Pusztá házhely a templom alatt, mellynek napkelet felől való szomszédgya Farkas Péter, alsó az országyútya. Ez oskolaházhely volt hajdan, most a praedicator veteményes kerti. *Ezen pusztá fundusról, mellyen két emberek építettek két házakat, tettünk ilyen dispositiot in anno 1725. die 5. Februarii, hogy azokban az házokban lakó zsellérek tartozzanak esztendőnként egy-egy forintot adni, mellyeknek edgyike tiszteletes esperest uramé, másika pedig az itt való ecclesiaé legyen. A praedicatornak is tartozzanak két-két napot szolgálni, s ezen kívül cursust hordozni.*

Kaszáló rét vagyon nr. 4. Az első vagyon az alsó határon a Küküllő parton, mellynek alsó szomszédgya a földek lábjai. A második vagyon túl a vízen, az Alsó Berekben, Nagy György irtása, szomszédgya mindenfelől a berek, mellette mindenfelől tó. Az harmadik vagyon a Felső Berekben, szomszédgya mindenfelől patak, árok, berek. *Item egy réttye van az ecclesianak Czompó nevű helyben, mellynek vicinusa alól Antal István, fellyül vicinussa Nemes Györgyék bírják, belső végiben tó, észak felől földek vége. Item egy erdeje a csókai Bérczút mellett, véggel mégyen az udvarheli határszélre. Ráduly Simon adós lévén az ecclesianak 3 forinttal, adott az ecclesianak egy rétet zálogban az alsó fordulóban az útra járó nyilakban. Vicinusa fellyül Ajuai Gábor, alól Sarkadi Dániel.³⁹*

1714 ■ február

Visitatio anno 1714. die 9. Februarii peracta in reformatā quae K[óród]S[zent]Mártonini Christo colligitur ecclesia, praesentibus reverendo domino Michaelē Solymosi loci ministro, aedituo

Georgio Nemes, altero Johanne László, incolis Martino Farkas, Sigismundo Farkas,

Andrea Illyés, Paulo Osvát.⁴⁰

A praedikátornak élete, tanítása, magaviselése felől mindenekben jó tanúbizonyságot téznek. Sepsi Istvánné templomba nem jár, úrvacsorájával is nem él. Kányádiné is igen restes az isteni szent szolgálatban. A praedikátor fizetésének egy része, mind fája, mind búzája iránt restál. Illyés András az intés után is Kányádinével való helytelen társalkodásnak gyanójával adattatik ki. Sepsi István nem igen gyakorolja a templomot, a praedikátor intésének is nem igen ad helyt.

Készpénze vagyon az ecclesianak ft. 9,34. Adóssága vagyon az ecclesianak ft. 30,83.

³⁹ Az egész bekezdést kihúzták.

⁴⁰ KükEhmLvt prot. II/2. 15–16.

1. Deliberatum: Sepsi István, Sepsi Istvánné s Kányádiné meginttettenek, hogy a templomot gyakorolják, alioquin ecclesiai fenyíték alá vettenek. [16.]

2. Deliberatum: Illyés András és Kányádiné ezután az gonoszra célzó társalkodásnak békét hadgyanak, alioquin excommunicationnak és tisztek kezekben való adattatásnak büntetését el nem kerülük.

3. Mivel az tavalyi egyházfia sem a praedikátor fizetését egészen be nem szolgáltatta, sem a praedikátor háza körül való rést bé nem csináltatta, sem pedig az ecclesia adósságáról helyes registrumot nem íratott, s az adósságnak interessét fel nem szedte, ezekért 3 forintig büntettetik.

4. Deliberatum: A harangot, amint értyük, minden közdologra kongattyák, azért 12 forint bírsággal tiltya az Szent Visitatio, hogy a modo in posterum a harangnak efféle dolgok iránt békét hadgyanak.

1715

Visitatio in ecclesia reformata K[őród]Sz[ent]Mártoniensi anno 1715. die 29. Januarii, jelen volt a parochus tiszteletes Solymosi Mihály uram, másfelől pedig egyházfi Nemes György, lakosok közül László János, Nemes György, Gál Ferencz, Sepsi István, Illyés György, Osváth Pál.⁴¹

A praedikátort tisztinek gyakorlása, mind pedig kegyes magaviselése iránt dicsérik.

A templom szószéke

Rácz Miklósné férjétől magát separálva lakik. Illyés András post admonitionem is Kányádinével való gyanós társalkodásától nem abstineált. A hallgatók az isteni szolgálatban restelkednek. Gál Ferencz és Farkas Sigmond egymás ellen haragot tartanak, mellyért Gál Ferencz úrvacsorájával sem élt két ízben.

Készpénze vagyon az ecclesianak ft. 11 dr. 40. Adóssága az ecclesianak vagyon ft. 38 dr. 91. Viassza kisebb egy fontnál. Egy kosár méhe. Kapu s vagy három ember részére mezőkert rossz.

1. Deliberatum: Rácz Miklósnét, mivel úgy adgyák ki, hogy férje tisztátalanságáért repudiálta, s itt is, úgy halljuk, járogatnak hozzá, azért magát ettől a mocsktól hogy expurgállya, eziránt intse meg az ecclesia, különben excommunicáltatik.

2. Deliberatum: Illyés András, minthogy Kányádinével való gyanós és vétkes társalkodását újjítva újjítva, azért az tavalyi visitatiobeli deliberatumnak tenora szerint mindketten excommunicáltatnak, és tisztek kezekben adjudicáltatnak.

3. Farkas Sigmond és Osvár Márton rút szitkozódásokról admoneáltatnak, hogy attúl abstineállyanak, különben excommunicáltatnak.

⁴¹ KükEhmLvt prot. II/2. 28.

4. A praedikatori ház körül levő kapuk és kertek iránt az ecclesia és az egyházfiak admo-neáltatnak, hogy ezeket megépítsék, alioquin ha az egyházfiakon múlik, az egyházfiak, ha az ecclesian, az ecclesia büntettetik meg a nemes vármegyének constitutioja szerint.

1716

*Visitatio peracta in ecclesia reformata KóródSz[ent]Mártoniensi die 9. Decembris anno 1716, praesentibus reverendo domino Michaelae Solymosi, nec non Sigismundo Farkas aedili ecclesiae, Francisco Gál nobili, Stephano Sepsi, Georgio Nemes juniore, Samuele Szalma et Andrea Illyés.*⁴²

Reverendus dominus minister ecclesiae recommendatur ab ecclesia.

1. Nagy Jánosné Illyés György nevű ifjú legénnel lakik az ecclesia botránkozására, holott onnan arceáltatott az az asszony. 2. Rácz Miklósnéhoz jár Osvát Márton az ecclesiában nagy botránkozásra, holott azelőtt is constált tisztátalan életek. 3. Igen vékonyon gyakorolják az hallgatók a templomot. 4. Illyés György úrvacsorájával nem élt. 5. Fa fizetésben még hátra vagyon, és garaspénzben is többire. 6. A templom igen megrepedezett, félthetni romlástúl. Harangláb zsendelyezetlen. A praedikátornak való szántást el kell igazítani.

Készpénze vagyon az ecclesianak ft. 16,6 – tizenhat forint s hat pénz. Pénzbeli adósság vagyon circiter ft. 38 – harmincnyolc forint.

Deliberatum 1.: Mind Illyés György admoneáltatik, Nagy Jánosnét ott lakni maga házánál ne engedgye, vagy hozzá jární, Nagy Jánosné is ott ne lakjék, onnan elmenvén, oda ne járjon, mert minden bizonnyal az ecclesiabúl kitiltatnak, annakfelette e dolgot vicetiszt uraiméknak is hírré adgyuk.

2. Amint a bogáti Partialisban Osvát Márton és Rácz Miklósné excommunicáltattak, úgy most is excommunicáltatnak, és vicetiszt uraimék kezekben adjudicáltatnak, mint afféle infamis személyek.

3. Az hallgatók admoneáltatnak, a templomot gyakorolják, úgy leszen az Isten áldása rajtok. Illyés György pedig severe intettetik, hogy úrvacsorájával éllyen, mivel úgy tudgya meg, büntetése leszen. [48.]

4. A praedikátor fa és garaspénzbeli fizetését az egyházfi beszolgáltatassa karácsonig, más egyházfira által ne hadgya, külömben Visitatio után is a nemes vármegye constitutioja szerint megbüntettetik. Imponáltatik az is, hogy a templomot restaurállyák, pénze is lévén az ecclesianak, úgy az haranglábót is megzsendelyezzék.

1721

*Visitatio in ecclesia reformata KóródSz[ent]Mártoniensi anno 1721. die 29. Januarii peracta, praesentibus reverendo loci ministro Johanne Thordai, incolis Georgio Nemes juniore, Andrea Szalma, Daniele Sarkadi, aedituo Stephano Sepsi.*⁴³

Auditores de ministro: Caputokat nem olvas és dohányos.

⁴² KükEhmLvt prot. II/2. 47–48.

⁴³ Uo. 95–96.

Minister de auditoribus: Azért nem olvas caputokat, hogy nem köll. Hétköznapi nem igen gyakorolják az Isten házáat. Nemes György és Szalma András úrvacsorájával nem élnek. A praedicatornak fa s egyéb restantiaja vagyon künn. A templom és parochia körül sok romlások vagyonak. Nemes Györgyöt Farkas Sigmond rútul káromlotta, azért nem él úrvacsorájával. Gál Ferencz a közkertet nem akarja megcsinálni az parochia körül. Házasságokkal lakó özvegyek nem akarnak bért adni. Készpénze az ecclesianak vagyon de praesenti ft. 41,86. Adósságpénze vagyon az ecclesianak ft. 54,67.

1. Deliberatum: A reverendus minister intettetik, caputokat olvasson és a dohányozástól abstinéállyon, alioquin másszor a büntetést el nem kerül.

2. Az Szent Visitatio inti közönségesen az ecclesiat, az isteni szolgálatot szorgalmatosabban gyakorolják, Nemes György is és Szalma András úrvacsorájával éllyenek, egymás ellen haragot ne tartsanak, mellyért az sacramentummal való élestől magokat elvonnák. Minthogy pedig az ecclesia egyházfiakat annak idejében nem esketett, azomban partialisi admonitionkra az parochiat meg nem építette, úgy egyéb ruínakat s kerteket, az ecclesia adósságát jó rendben nem vette, azért az Szent Visitatio bünteti ft. 12. Insuper amoneáltatik azon ecclesia, az adósságokat szedgye fel, templomot, parochiat és egyéb romlásokat megépíttessen, különben másszor duplummal büntettetik.

3. Farkas Sigmond az Szent Visitationtól serio intettetik, az lakosokkal ne háborogjon, a káromlásoknak békét hadgyon, különben másszor káromkodásért excommunicáltatik. [96.]

4. A tavalyi egyházfiak, mivel az praedicator restantiaját be nem szolgáltatták, az templum és parochia körül levő romlásokat meg nem építették, azért a nemes vármegye végezése szerint büntettetnek. A mostani egyházfiak pedig, minthogy a Visitatio előtt elmentenek contumaciter, és nem provideáltak, azért irremissibiliter 1–1 forintig büntettetnek. Insuper admoneáltatnak ezen egyházfiak, hogy az adósság felszedésében, templom s parochia körül való építésekben szorgalmatoskodgyanak, különben kemény büntetések leszen. A szomszéddal is a közkertet az nemes vármegyének végezése szerint felállíttassák.

1722

Visitatio celebrata in ecclesia reformata K[óród]SzentMártoniensi anno 1722. die 22. Januarii, praesentibus reverendo parochio Johanne Tordai, incolis Georgio Nemes, Sigismundo Farkas aedituo, Francisco Gál, Stephano Sepsi etc.⁴⁴

De reverendo pastore auditur, quod vasárnap ritkán praedicál kétszer, caputokat csak egyszer-másszor olvas, széllyel jár. Iffjabbik Nemes Györggyel háborog, úgy Gál Ferencznével is. Az ecclesia háza s parochia körül lévő épületeket égeti. Nem marasztotta az ecclesia.

Reverendus parochus de auditoribus: Restek az egyházi szent szolgálatban. Öreg Nemes György, úgy az iffjabbik is, úrvacsorájával nem élnek. Az edgyik templomba sem jár. Kotsis Margit, Nemes György szolgálja ecclesiakövetetlen. Farkas Sigmond gyilkossággal vádoltatik. Zab és búza restantiaja vagyon. Farkas Sigmond az ökegyelme házára reájött, ablakát éjszaka gyertyával beégette. Készpénze az ecclesianak vagyon ft. 48 dr. 10. Szalma András a tavalyi egyházfiára támadott.

⁴⁴ KükEhmLvt prot. II/2. 108–109.

1. Deliberatum: A reverendus minister, minthogy az tavalyi Visitationban is holmi fogyatkozásokrúl, caputok nem olvasásárúl és dohányozásárúl megintettetett, mégis ezek ellen cselekedett, caputokat nem olvas, vasárnap délylest a praedicállást elmulattya, szélyel jár, hallgatóival ok nélkül háborog, az parochia körűl levő épületet égeti. Mindezekért ökegyelmét az Szent Visitatio 6 forintokkal mulctállya, inti egyszersmind, hogy ezután hivatalát szorgalmatosan kövesse, vasárnapokon [109.] kétszer praedicállyon, köznapokon caputokat olvasson, hallgatóival békességben éllyen, az épületet ne égesse, külömben másszor keményebb büntetése lészen.

2. Deliberatum: Az Szent Visitatio öreg és iffjabbik Nemes György uramékat, Szalma Andrást és fiát, sőt mindazokat, akik az isteni szolgálatot nem gyakorollyák, s úrvacsorájával nem élnek, serio inti, hogy ezután az Isten házának gyakorlásában, s a szent sacramentomokkal való élésben legyenek szorgalmatossabbak, külömben excommunicáltatnak, ezen büntetés alatt intvén az békességnek is követésére ökegyelmeket. Margit nevű asszony és öregbik Nemes György uram szolgálja dolgokat tiszt uraimék előtt igazítván, ecclesiát kövessenek. Szalma András, mint-hogy az parochianál egyházfiára támadott, azért potentian maradgyon. A tavalyi egyházfia, mivel az reverendus minisiternek zab és búza restantiaját be nem szolgáltatta, azért ökegyelmének az Szent Visitatio a nemes vármegye végezése szerint 3 forint mulctat intentál. Ugyanazon egyházfia intettetvén, hogy az ökegyelme restantiait beszolgáltassa, mert másszor duplummal büntettetik. E mostani egyházfiak pedig az ecclesia adósságát felszedvén, a templomot építtessék, úgy a parochiat is újjítsák, külömben tiszteknek elmulatásáért keménnyen megbüntettetnek.

3. Deliberatum: Minthogy harmadidei egyházfiak, Szalma András és Illyés György hivatalyoknak el nem követéséért megbüntettetvén a Szent Visitationtúl 3 forintig, azon 3 forintokat az ecclesia pénzébűl kivették magoknak, ez okon az Szent Visitatio injungállya az ecclesianak azon pénzt, mint magokét, rajtok megvegye.

1723

*Visitatio in ecclesia reformata KóródSz[ent]Mártoniensi anno 1723. 20. Januarii habita, praesente reverendo pastore Johanne Thordai, incolis aedituo Georgio Nemes juniore, Georgio itidem Nemes seniore, Francisco Gál, Andrea Szalma, Stephano Sepsi et aliis aliquot.*⁴⁵

Auditores ut plurimum bene reminiscuntur de suo pastore, secus nem marasztyák. Nevezetesen ezért Nemes György nem marasztya, mert elmondotta, hogy levelét az úrnak soha nem olvassa, sem ír, egyszóval obligatioját nem viseli előtte.

Köpeczi Gáspár feleségével edgyütt nem lakik. Öreg Nemes György az templomot nem gyakorollya. A templom ajtaja körűl az közkert nem jó. Sarkadiné az templomban nem volt talám két esztendőktűl fogva is.

Készpénze vagyon az ecclesianak hft. 23,15 dr. Pénzadóssága vagyon hft. 43,67 dr.

1. Deliberatum: Köpeczi Gáspárt inti az Szent Visitatio, házassági köteleességéhez tartván magát, feleségével edgyütt lakjék, alioquin ne szenvedgye el az ecclesia.

2. Nemes György is ok nélkül megharagudván az praedicatorra, sok időtűl fogva templomban nem jár, mellyhez képest ökegyelmét inti az Szent Visitatio, minden haragot letévén praedicatora ellen, az templomot gyakorollya. Úgy Sarkadi Györgynét is, alioquin kemény censurajok lészen.

⁴⁵ KükEhmLvt prot. II/2. 134.

3. Deliberatum: Az Szent Visitatio inti az ecclesiat, hogy az templom romlásban lévén és az harangláb zsendelyezetlen, szedgyék fel az adósságot, és az templom s cimiterium körül levő romlásokat megépítsék. Praedicatorjokat is marasszák meg, nem lévén semmi okok, amelyért elbocsássák.

1724

Visitatio habita in ecclesia reformata K[óród]SzentMártoniensi anno 1724. die 5. Februarii, praesentibus ab una parte reverendo paracho domino Georgio Pataki, ab altera incolis Francisco Gál nobili, Sigismundo Farkas, Stephano Sepsi, Paulo Osváth, Stephano Mihály et aliis aliquot.⁴⁶

De domino paracho nihil mali prolutum est praeterquam, hogy nem catechizál. Azonban praedikállásra is ittason állott fel. Fa s zab restantiaja van őkegyelmének. Köpeczi Gáspár feleségétől hitetlenül távol lakik. Cimiterium kerítése, harangláb s templom romlásban vagyon. Idősbik Nemes György kertye az parochia körül rossz. Pénzadóssága az ecclesianak vagyon hft. 44,67 pénz. Item ft. 7,74 pénz. Kézpénze azon ecclesianak vagyon hft. 18.

1. Deliberatum: Pataki György atyánkfának másszor is lévén erről admonitioja, hogy az isteni szolgálatra ittasson elé ne álljon, de most is effélével vádoltatik, mellyért azomban, hogy házanépét is nem tanította, mulctáltatik.

2. Deliberatum: Köpeczi Gáspár semmi derekas okot nem tudván adni, miért szakasztotta magát feleségétől külön, akarván két ízben is felesége redeálni, intetik azért az Szent Visitatiótúl, feleségét rehabeállya, külömben excommunicatioja léssen.

3. Deliberatum: A tavalyi egyházfiak, minthogy az parochia körül levő rés kerteket meg nem csináltatták, az praedicator restantiait bé nem szolgáltatták, a tavalyi deliberatum szerint cimiteriumot s haranglábót nem reparáltatták, ezokon a nemes vármegye [159.] constitutioja szerint büntettetnek. Insuper inti az Szent Visitatio a mostani egyházfiakat, az ecclesia adósságát felszedgyék, és a templom, cimiterium s harangláb körül való romlásokat megépíttessék, külömben más Visitation kemény büntetések léssen.

1725

Visitatio in ecclesia reformata K[óród]SzentMártoniensi anno 1725. die 5. Februarii, praesentibus reverendo paracho Georgio Pataki, Andrea Szalma, Georgio Nemes juniore, Daniele Sarkadi, Stephano Mihály et aliis aliquot incolis.⁴⁷

De reverendo pastore nihil mali praeterquam, Osváth Mártonnak az őkegyelme felesége vizsás szókat szólván, okot adott reá, hogy templomban nem jár. Restantiai vagynak őkegyelmének. Vadnak ruinak is a parochia körül. Mester háza iránt controversia vagyon. Vagyon pénzadóssága az ecclesianak ft. 49 ~ negyvenkilenc, dr. 47. Kézpénze vagyon azon ecclesianak ft. 6 dr. 84.

Deliberatum: A tavalyi egyházfiak restantiaikat bé nem szolgáltatván, templomot s parochia körül levő romlásokat meg nem újítván, megérdemlenék a büntetést, mellyet most az egyszer

⁴⁶ KükEhmLvt prot. II/2. 158–159.

⁴⁷ Uo. 179.

az Szent Visitatio lehágy. Imponállya pedig az mostaniaknak, hogy az új egyházfiak a pénz-adósságokat felszedgyék, és azokból az templomot reparáltassák, az praedicatori ház körül levő romlásokat is megépíttessék, különben kemény büntetések lészen. Az tavalyi egyházfia az restantiakat tartozzék beszolgáltatni.

1726

Visitatio in ecclesia reformata K[óród]Sz[ent]Mártoniensi anno 1726. die 23. Januarii habita, praesentibus ab una parte reverendo ministro Georgio Pataki, ab altera Georgio Nemes, Francisco Gál, Sigismundo Farkas, Andrea Szalma, Stephano Sepsi et Daniele Sarkadi.⁴⁸

De reverendo parcho nihil mali profertur. Köpeczi Gáspár felesége nélkül hitetlenül úgy lakik itt. Felesége felől is hallatik, hogy gyermeke lőtt volna férjétől külön laktában. A praedikátornak fa és zab restantiaja vagyon némellyeknél. A parochia körül az kapu nem jó, kis ajtó nincs rajta. A kert az utca felől nem jó, az csűr oldala is. Az ecclesia földén lakó egyik zsellér az szokott servitiumot nem praestállya, reluctál sok dolgokban, cursust sem akar elvinni. Kézpénze vagyon az ecclesianak ft. 6 dr. 68 ½. Adósságpénze vagyon azon ecclesianak ft. 64 dr. 63.

1. Deliberatum: Köpeczi Gáspár felől végeztetett, feleségével való dolgát igazítsa, hűtetlenül ne lakják az ecclesiában, különben ne patiállya az ecclesia.

2. Deliberatum: A tavalyi egyházfiak bé nem szolgáltatván az praedicator restantiait, az parochia körül is az kaput meg nem csináltatván, kis ajtót nem építtetván, az kertet az utca felől [13.] meg nem újjíttatván, úgy a csűr oldalában lévő hibát is. Mindezekért az nemes vármegye végezése szerint büntettetik. Az jelenvaló egyházfiak pedig intettetnek, hogy az megnevezett romlásokat megújjíttassák, kis ajtót csináltassanak, különben jövődöben az büntetést el nem kerülük, az tavalyi egyházfia az restantiakat is beszolgáltatván. Az ecclesia pénze indisposite lévén, azokat az egyházfiak jó rendben vegyék, interessét esztendőnként felszedgyék, az pénzt is jó kezessé alatt adják ki, és mindenekről hitelesen számot adgyanak.

1727

Visitatio in ecclesia reformata SzentMártoniensi anno 1727. die 27. Januarii habita, praesentibus reverendo loci ministro Georgio Pataki, ab altera vero parte Francisco Gál, Sigismundo Farkas, Stephano Sepsi, Paulo Osváth et aliis.⁴⁹

De reverendo parcho dicitur: Vasárnap délyyesten többire nem praedikál, hanem csak caputokat olvas, köznapokon pedig nem olvas caputot. Az hallgatók közönségesen restesek az isteni szolgálatban. A praedikátor ökegyelmének restantiai vagynak. A templom omlólag vagyon, a parochia körül az kertek rosszak, a cinterem körül is. Kézpénze az ecclesianak vagyon ft. 12. Adósságpénze azon ecclesianak vagyon ft. 64 63 pénz. Interessét fel nem szedték.

1. Deliberatum: Az hallgatók intettetnek, az isteni szolgálatot gyakorollyák, vasárnapokon magok dolgaikat félretévén, templomban járjanak. Ehhez képest praedikátor atyánkfia is ökegyelme vasárnapokon is délyyest praedikállyon, tisztiben szorgalmatosan eljárván.

⁴⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 12–13.

⁴⁹ Uo. 41.

2. Deliberatum: Az tavalyi egyházfiak, minthogy a restantiakat be nem szolgáltatták, az parochia és cinterem körül levő rossz kerteket is nem reparáltatták, ezért az nemes vármegye végeztése szerint való büntetésre méltók. Inti pedig az Szent Visitatio az mostani egyházfiakat, hogy az romlásokat megújjíttassák, az omlólag levő templomot is avagy csak megerősítsék, az tavalyiak pedig az restantiakat beszolgáltassák, külömben az büntetést el nem kerülík. A tavalyi egyházfiak az ecclesia pénzének tavalyi minden interessét felszedgyék, alioquin más Visitation rajtok az Visitatio duplummal vészi meg.

1728 ■ január

Visitatio in ecclesia KóródSzentMártoniensi celebrata anno 1728. die 23. Januarii, praesentibus reverendo domino Georgio Pataki, Georgio Sepsi, Francisco Gál, Georgio Nemes etc.⁸⁰

Reverendus dominus minister die Domini, ut fertur, multoties negligit annuntiationem Verbi Divini, non praelegit capita. Gyermeket nem tanít, magát sem tanítja. Nem marasztották némelyek, több a marasztó fél.

Ferencz mester a pap házára akart jöni, a praedicator szidalmazta. Iffjú Nemes György a praedicatort káromlotta, szidalmazta. Fa, zab és búza restantia vagyon. Sepsi György uram feleségének nincsen széki a templomba. A templom csepeg. Az egyházfi büntetésének nem engednek, akik a praedicator dolgára nem mennek. Számot nem adtak az egyházfiak. Egyházfiat sem tettek. Vagyon készpénze az ecclesianak ft. 7 dr. 4. Régi adóssága vagyon ft. 64 dr. 63. Sokan elmentek ecclesia pénzával, az interest sem adták meg.

Deliberatum [1.]: Az Szent Visitatio a reverendus minister admoneáltatik, gyermekeket tanítson, hétköznap caputot olvasson, vasárnap, ha felesen lesznek hallgatók, délyest is praedikáljon. A hallgatók a gyermektanítástól megfizessenek. Minthogy pedig megmarasztotta a nagyobb rész, nem lévén semmi oka a kitudásra, a Szent Visitatio helyben hagyja.

Deliberatum [2.]: Minthogy a tavalyi egyházfiak számot nem adtak, fa, búza és zab restantiakat be nem szolgáltattak, interest bé nem szolgáltattak, a vármegye constitutioja szerint büntettetnek. Insuper admoneáltatnak, hogy

Szószeékkorona

mindenekről hitelesen számot adgyanak, interest felszedgyenek, restantiakat beszolgáltassanak, külömben cum dupplo büntettetnek. Item a jelenvaló egyházfiak admoneáltatnak, az interest felszedgyék, ennekutánna meghagyván a capitalis summat, ahol jó helyen vagyon, ahol rossz helyen vagyon, vagy felszedgyék, vagy jó kezeseket állítsanak, ahol a templom csepeg, megszindellyeztessék. [60.]

Deliberatum [3.]: Ennekelötte is az ecclesia admoneáltott a romladozott templomnak megcsinálására, most is admoneáltatik, hogy megcsinálja és erősitse, melyhez mikor fognak, az ekklezsia

⁸⁰ KükEhml.vt prot. II/3. 59–60.

pénzét mindenen felszedgyék. A nemes vármegye constitutioja szerint az egyházfiak toties quoties megbüntessék azokat, akik nem engednek, mikor praedikátor és ecclesia dolgára hivattnak. A majorkodó szántóvető emberek kalongyájába fizessenek a praedikátornak. Az ecclesia insuper admoneáltatik, minthogy egyházfiat nem választott, méltó volna hogy 12 forintig a constitutio szerént a Szent Visitatio megbüntetné, mostan azért mingyárt egyházfiakat válasszon.

1728 ■ november

Visitatio per gratiam Dei facta KóródSzentMártonini anno 1728. die 22. Novembris, praesentibus Georgio Nemes, Georgio Sepsi, Francisco Nagy etc.⁵¹

Recommendatur ab ecclesia reverendus minister, quod bene egit partes ministerii.

Vas György Csáváson mátkásított leányt s megcsalta. Farkas Sigmond gyilkos. Pál Tamás úrvacsorájával ritkán él, ritkán is jár a templomban. Papnak garaspénz, fa s búza restantiaja vagyon. A szomszéd felől nem jó a kert, cinterem is gyarló. Amelly ecclesia rétit elcserélték parochialis réttel, vissza kell adattatni, mert nem egyenlő. A parochialis kertek néhol nem derekasok. A templom omlólag vagyon.

Most de praesenti készpénze vagyon az ecclesianak ft. 9 dr. 74.

Deliberatum [1.]: Mivel Farkas Sigmond a sérelmesekkel nagyrészt gyilkosságáért megbékellett, ezzel magát bizonyította világosan gyilkosnak lenni, per hoc a Szent Visitatio excommunicállyá, és magistratus kezében adjudicállyá.

Deliberatum [2.]: Pál Tamás admoneáltatik, letévén minden nehézségét, ha reformatusnak tartya magát, ne sántikállyon, hanem a templomba járjon, s communioval éllyen.

Deliberatum [3.]: Minthogy az egyházfiak a papnak garaspénz, fa s búza restantiaikat be nem szolgáltaták, úgy az parochia körül is a kerteket s cintremet [!] nem procurálták, ahol jócska volna is, meg nem fedték, a vármegye constitutioja szerint a Szent Visitatiótól bünttettenek. Insuper admoneáltatnak, mindenféle restantiait a papnak karácsonyig beszolgáltassanak, s parochia és cintrem körül való kerteket megcsináltassanak. Úgy az ecclesianak is pénzét egybenszedgyék, summat interessével együtt, ha szépen nem akarnák, mediante executione is minden kedvezés nélkül, aki megadni nem akarja, mezőről, utcáról marhájokat elhajtván elbecsültessék. Meszet vegyenek, s a templomhoz fogjanak, mellyet ha nem cselekesznek, 12 forintig megbüntettetenek.

1730

Visitatio facta in nomine Dei in ecclesia KóródSz[ent]Mártoni[ni] in anno 1730-dik 8va Octobris celebratur.⁵²

Sanctae ecclesiae membris: Tiszteletes Pataki uram vasárnapokon délyest caputot sokszor olvas, és nem praedicáll. Cigányokat copulált, templomban részegen ment, s úgy imádkozott. Felsége sokakat mocskos rút szókkal illetett s megszomorított. Ajtai Gáborné templomban jár, széket is kér, de bért fizetni nem akar. Szoboszlai Miklós tisztátalan életű, maga vallása, tisztekkal is megegyezett. Szabó János is paráznsággal vádaltatik, a tisztekkal az is conveniált. Ily-

⁵¹ KükEhmLvt prot. II/3. 82.

⁵² Uo. 113–114.

lyés András templomban nem jár mindaddig, míg tiszteletes Pataki uram itt lakik. A hallgatók restesek a templomba való járásban, a bért némelyek nem fizették, fát, zabot, kenyeret etc. Fát némelyek hoztak. Tamás nevű ember templomban nem jár, Illjés András a praedicatornét szidalmazta, falu utcáján cigánnézta. Boronyai László is fizetni nem akar, és aki mit ad is, úgy ad, amint akar. Boronyai Lászlóné paráznasággal vádaltatik. Kertek rosszak, fedetlenek, úgy a cinteremkert is. A szántást is mind megcselekedni nem akarják, úgy kaszálni is. Hogy a praedicator részeg volt, hármón, sőt négyen is hitek után erőssítik.

A k[óród]sz[ent]mártoni ecclesianak vagyón készpénze ft. 4. Adósság vagyón circiter ft. 48 dr. 93.

Deliberatum: Minthogy tiszteletes Pataki György uram sem a süllyei Szent Partialis kemény deliberatumával, sem a maga ellene írt kemény reversálissával nem gondolván, újjabban magát azután is sok rendbeli részegeskedésével s botránkoztatásával notázta, ez okon az előbbi süllyei deliberatum [114.] szerint a szent societasból proscibáltatik s amoveáltatik, mely deliberatumunkat mindazáltal adgya a következő Partialisra. Ennekfelette admoneáltatik, mikor hallgatók vadnak, kétszer praedicállyon, hétköznapi caputot olvasson, úgy a feleség is admoneáltatik, senkit mocskos szókkal ne illessen, ne veszekedgyék, megbecsüllyen s békességben éllyen. Szabó János, Szoboszlai Miklós a paráznasággal excommunicáltatnak, minthogy külső tisztekkel conveniáltak is. Boronyai Lászlóné ismét admoneáltatik, hogy az infamia alól kitisztítsa [magát], különben ő is excommunicáltatik. Az hallgatók pedig intetnek, a templomban járjanak, Istennek az Istenét megadván. Úgy Illjés András minden haragot a praedicator ellen letégyen, megbecsüllye, s egymást megkövessék, és nevezetesen az a Tamás nevű ember admoneáltatnak, a templomban járjanak. Az ecclesia megbüntettetik 12 forintig azért, hogy annak idejében a nemesek részről egyházfiat nem töttenek, úgy a tavalyi egyházfiak is a nemes vármegye constitutioja szerint megbüntetik az ideivel edgyütt azért, hogy a praedicatornak járandó fa, búza, zab, pénz fizetést, szántást és kaszálást bé nem szolgáltatták, cinterem és praedicator élete körül való ruinakot, kerteket meg nem építették. És egyszersmind a mostani egyházfiak admoneáltatnak, hogy a cinterem és praedicator élete körül való kerteket megcsináltassák, restantiajokat beszolgáltatassák, az ecclesianak adósságainak interessit felszedgyék, adósságit jó rendben vegyék, és a templom építésére lött költsérről tiszteletes SzentAnnai István és tiszteletes Zágoni Absolon uraimék jelenlétekben számot adgyanak, akiknek kezekben megfordult az pénz. Azonban intetnek azok is, akiknek szalmájában búzajok, zabjok vagyón, kénéjében, szalmájában adgyon, és kiknek vonómarhájok van, azok is a fát hozzák meg, ha pedig nincs tehetőségek, pénzül adgyák meg.

1731

KóródSz[ent]Mártoniensis ecclesia visitatur anno 1731. die 14. Novembris.⁵³

Auditores reverendum dominum ministrum laudant.

P[ál] T[amás], Székellj Tamás két vagy három esztendőktől fogva nem jár templomban, nem él sacramentummal. Restantia tavalyi is, annál inkább ez idei, kivált fa, búza s zab is vagyón. Csűr, cintrem, parochialis kertek nem jók, kerti veteményéből kárt vallott a pap. Sem ezidőn, sem tavally vetést nem praestáltak. Egy szekér szénára való ecclesia rétit kívánja a minister.

⁵³ KükEhmLvt prot. II/3. 137–138.

Székellj alias Pál Tamás azt mondotta a feleséginek, mikor a templomban ment, eregy-eregy ollybá tartom, mikor a templomba mégy, mint a disznók pajtájába mennél.

Adóssága az ecclesianak vagyon ft. 48 dr. 93. Késpénze vagyon ft. 2.

Deliberatum: Pál Tamás admoneáltatik, letévén praedicator ellen [138.] minden eddig fenn-tartott haragját, templomba járjon, s sacramentummal éllyen, másként számár temetése léssen. Az egyházi parochialis csűrt meg nem fedetett, pap kertit meg nem csináltatta, melly miá kárt vallott kerti vetemény iránt a pap, cintremet el hagyott pusztulni, restantiakat is bé nem szolgáztatott, tavally s ezidőn nem vettetett, azért vármegye constitutioja szerint büntettetik. Insuper serio a Visitationtól admoneáltatik, minden romlásokat megépítesse, restantiakat beszolgáltatasson, a cintremet megcsináltassa, az adósságot, ahol rossz helylen vagyon, felszedgye, az ecclesiaival s az adóssokkal jó kezeseket állíttasson, másként más Visitation újjólag büntettetik az ecclesia is 12 forintokig.

1732

Visitatur ecclesia K[óród]Sz[ent]Mártoniensis 1732. die 14. Novembris.⁵⁴

Reverendus dominus Georgius Pataki bene agit functionis partes. Pál Tamás nem jár templomba. Csűrnek fedele s oldala nem jók, kertek is rosszak, az marhák virratag kimennek az udvarról. Zabot nem adtak, garaspénz restál. Vagyon adósságpenze az ecclesianak ft. 50 dr. 63. Késpénze de praesenti ft. 2 dr. 72 ~ két forint s hetvenkét pénz.

Deliberatum [1.]: Minthogy csűrnek fedele s oldala nem jó, a kertek is rosszak, úgy hogy a papnak marhái éccaka széllyel mennek, garaspénze is ki van, zabja is némellyiknél restál, az egyházi méltó, hogy vármegye constitutioja szerint büntetessék. Insuper admoneáltatik, minden fogyatkozásokat kerteken, csűrön megorvosoltasson. A zab és garaspénzt beszolgáltatasson, különben más Visitation újjólag megbüntettetik.

Deliberatum [2.]: Minthogy az ecclesia pénzadóssága itt periculumba forog, az ecclesia az egyházfival együtt admoneáltanak, hogy akik deficiálnak az adóssok közül, az adósságot a kezeseken megvegyék. Ha annyi erő bonumok nem léssen, magokhoz is hozzanyúllanak, tömlöcözék mindaddig, míg az ecclesianak satisfaciálnak, és minden adósságának interessit ab anno 1721 investigálván felszedgyék, és mindeneket jó rendben vegyenek, különben más Visitation az ecclesia 12 forintig mulctáltatik.

1734

Visitatio K[óród]Sz[ent]Mártonini cum bono Deo die 26. Januarii 1734. celebrata, aedilibus Stephano Sásvári et Casparo Köpetzi.⁵⁵

Patakiné asszonyom cultusra nem jár, úrvacsorájával nem élt. László Mihályné sem jár, paráz-naság vétkében is elegyedt. Sarkadi Dániel veszekedett praedikátorával, s azolta cultusra nem jár. Pál Tamás is nem jár a cultusra. Mihály Istvánnéra boszorkánságot kiáltottanak. Praedikátornak restantiai vannak. A kertek parochia körül rosszak, a csűr is fedetlen. A templumban

⁵⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 158.

⁵⁵ Uo. 167–168.

szuszékokat tartanak. A szomszéd kert is nem jó. Szabó Jankó is paráznasággal vádoltatik, a külső tisztekkel is megbékélt. Az ecclesia Patakiné asszonyomat megbüntette 4 forintig.

Deliberatum [1.]: A templomban nem járók admoneáltatnak, hogy templomban járjanak, communioval éljenek, különben excommunicáltatnak, és számár temetések leszen. László Mihályné mint parázna excommunicáltatik, és minthogy dolga tisztek előtt eligazodott, a reconciliatoria admittáltatik. Szabó Jankó pedig, minthogy a tisztekkel megbékélt, magát bűnössé tette, s excommunicáltatik. Minthogy sem csűr, sem kertek nem jók, a praedikátor fizetését is a tavalyi egyházfi be nem szolgáltatta, a vármegye constitutioja szerint megbüntettetik, admoneáltatik is, hogy Partialisig bérít beszolgáltatassa. Az idei egyházfiak is ítetnek, hogy a ruinákat megépíttessék.

Az itt, a parochialis háznál lett veszekedés, minthogy Sásvári István uramtól kezdetett, ő kezdvén veszekedni Sarkadival a halászás felett, és Sarkadit azon háznál meg is verte, per hoc a parochianál tett potentiaért tizenkét forintra megbüntettetik, és a sérelmes félnek is, Sarkadi Dánielnek a megveréséért, jóllehet többet érdemlene, fizessen hat forintot. Désfalvi Ferencz atyánkfia is, nem lévén hatalmában, hogy valakit arestomban s láncra tétessen, azért hat forintra büntettetik, noha többre volna méltó.

Deliberatum [2.]: Désfalvi Ferencz atyánkfia és Patakiné asszonyom közt való dolgot s controversiat ami nézi, mind a két rész documentumit egybenvetvén s ruminálván a Szent Visitatio, úgy találatott, hogy Désfalvi uram magát mindenekben rite expediálta mind könyvek dolgában, s mind ládák dolgában. Constál pedig világossan, hogy Patakiné asszonyom őkegyelmét rútol mocskolta, salvo honore, honnét esettnek szitta s bestelenítette s tolvajozta fiával edjűtt, annakfelette az ecclesiat is bestelenül szitta, mocskolta, hogy négy forintig a pap mocskoltatásáért megbüntették. Mely dolog [168.] és büntetés, jóllehet nem az ecclesiat, hanem a szent ministeriumot illette volna, mindazonáltal itt nagyobb vétkesnek találatván Patakiné asszonyom, azon ecclesia által lett büntetést a Szent Visitatio helyben hadja. Insuper Patakiné asszonyom admoneáltatik, a praedikátor házát s magát ne mocskollja, nyelvét zabolában tartsa, visellje magát mint becsületes özvegy s árva, másként kemény büntetése leszen.

Régi adóssága vagyon az ecclesianak ft. 50,63. Készpénze pedig vagyon ft. 18,59.

1735 ■ február

Visitatio in K[óród]Sz[ent]Márton anno 1735. die 18. Februarii habita.⁵⁶

Sarkadival haragban van a prédikátor, úgy Sepsi Györggyel. Sarkadi amiatt nem is jár templomba. Maga hallgatója ellen nehéz instantiat írt a méltóságos főispánnak a prédikátor. László Mihályné még ecclesiat nem követett paráznaságáért. Sepsi György uram Désfalvi uramat azal diffamáta, hogy Szabó Jankót őkegyelme adta ki tavalyi Visitation, veréssel is fenyegette a fű alkalmatosságával. Törökbúza földit elvette. Ajtai Gáborné Sepsi Györgynét kurvázta. Sepsi György részegen ment templomba, a templom kulcsát erőszakkal elvitte, s búzáját templomba rakta. Felesége mocskoson azt mondta, hogy ne marasszátok az huncfut ördögatta papját. Fa restantiaja a prédikátornak. A kertek rosszak a parochia körül, a csűrben kárt is vallott a rossz kert miatt. A kútnak gárgyája nincsen, a templom mennyezete nem jó.

Deliberatum: Désfalvi Ferencz k[óród]sz[ent]mártoni prédikátor atyánkfia, minthogy maga adott okot a Sarkadival való haragban lételre, és Sarkadinak s feleségének a templomtól való el-

⁵⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 194.

idegenítésre, per hoc tetszik a Szent Visitationak, hogy Désfalvi Ferentz atyánkfia Sarkadinak házához mennyen, és ötet a rajta tett potentiaért megkövesse, Sarkadi pedig feleségével együtt admoneáltatik, hogy templomba járjon, és prédikátorával békességben éljenek.

Désfalvi Ferencz prédikátor atyánkfia insuper admoneáltatik, hogy hallgatóji ellen afféle terhes instantiakat ne írjon, hallgatóit azzal magára ne ingerelje, azokkal ne veszekedjék, hanem magát hallgatóihoz mindenekben úgy accomodálja, mint békességnek fia. Hasonlóképpen Sepsi György is admoneáltatik, hogy prédikátorával békességben éljen, veréssel ne fenyegetse, se egyéb afféle injuriat prédikátorának ne intentáljon, részegen templomba ne mennyen, hanem mint keresztyén hallgató prédikátorát megbecsülje, ami pedig eddig közöttök volt, arról megbékéljenek, egymást megkövessék.

Régi adóssága az ecclesianak hft. 50,63. Tavalyi imide-amoda kiadott pénz circiter ft. 20. A tavalyi egyházfnak nem kicsiny negligentiaja tetszik meg az ecclesia javaira és a parochiara való gondviselésben, mivel sem számot a készpénzről plenarie nem adott, sem az adósságban felvett pénzt elő nem tudja adni. Azonban az adósságppénznek is interessét fel nem vette, kertet affelett a parochialis ház körül nem csináltatott, amely miatt csűrében a prédikátornak zabjában s babjában sok kárt vallott, melyhez képest a vármegye constitutioja szerint való büntetésre méltónak ítéli a Szent Visitatio. Insuper adjudicálja, hogy a tekintetes prédikátornak kárát megfizesse, továbbra pedig admoneáltatik, hogy az ecclesia pénzéről absque procrastinatione számot adjon, s azt jó rendbe vegye, az új egyházfiak pedig a ruínakat reparálják.

1735 ■ november

K[óród]Sz[ent]Mártonini celebratur Visitatio anno dieque ut supra [1735. die 16. Novembris].⁵⁷

Reverendus minister laudatur. Sarkadi Dániel templomba nem jár. A templom körül s parochia körül rossz a kert, kiváltképpen a veteményeskert, közkerti nem jó. László Mihályné még nem reconciliált. A kútnak gárdjája nincsen. A kamara s pitvarajtók nem jók. Adósságpénze az ecclesianak a tavalyi summa szerint hft. 50,63.

Deliberatum: Boronyai Lászlóné vádoltatván paráznasággal, a Szent Visitatio megolvasta azaránt való inquisitoria relatoriat, melyet az ura procurált volt, hogy felesége gyanús élete aránt való kétségét kivesse. De minthogy a tanúk semmi nyilvánvaló paráznaságát nem referálják, s azonban a becsületes hallgatók is azon asszonynak jámbor élete felől bizonságot tesznek, ehhez képest a Szent Visitatio azon személyt az infamia alól absolválja. László Mihálynét pedig admonálja, hogy reconciliáljon, mert másként számár temetése leszen. Úgy Sarkadi Dániel is templomba járjon, mert tisztességes temetése nem leszen.

Lévén mind a templom, mind a parochialis ház körül sok ruínak, s ami nagyobb, a kút is gárdjája nélkül, melyből nagy szomorúság következhetnék véletlen a tiszteletes prédikátorra, mely aránt másszor az egyházfi admonitus volt. Azért a nemes vármegye constitutioja szerint a Szent Visitatio az egyházfit megbünteti, s insuper admoneálja, hogy minden ruínakat reparáljanak, pitvar s kamara ajtókat megcsinálják, mert másszor kettős lesz a büntetés, az adósságot jó rendben vegye, interest karácsonig felszedjen, s akkor híven számot adjon.

⁵⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 199.

1736

Visitatur ecclesia K[óród]Sz[ent]Mártoniensis die 15. Novembris post meridiem 1736.⁵⁸

Adversus reverendum parochum nihil animadvertitur praeterquam, Sásvári uramnak fáját behozta, mustját el nem vette. Csókában oda mulat sokáig. Mezei külön lakik a feleségétől. Sásvári uram a templomot nem gyakorolja, úgy Mezeiné. A Sásvári uram szolgája, Horvát János káromlotta a tiszteletes prédikátort, lopásba is elegyítette magát. Sarkadi is templomban nem jár. A prédikátornak tavalyi s ezidei restantiaja is sok vagyon. Sásvári tavaly elvonta egy kalangya zabját. A ruinak a cinterem és parochia körül sokak, veteményes kerti nem jó, pincéje, pajtája nem jó, amely miatt sok kára is lett borában, veteményiben. Szántani későn mennek.

Jelen való készpénze az ecclesianak hft. 3,26. Adósságpénze hft. 78,69.

Deliberatum: Mezei mind feleségével együtt admoneáltatik, hogy mint keresztyén házások együtt lakjanak, különben az ecclesia ne patiálja.

Sásvári uram admoneáltatik, hogy a tiszteletes prédikátor ellen minden haragot letegyen, templomban járjon, a prédikátor is minden szeretettel accomodálja magát hallgatóihoz. Ha Horvát Jánosnak káromkodása constál, az ecclesiakövetésre méltó lészen.

A tavalyi egyházi az ideivel együtt admoneáltatik, hogy ami restantiaja a prédikátornak vagyon, karácsonig szorgalmatosan adminisztrálják, mind búzáját, zabját, fáját, etc. Azonban a ruinakat a curatorok is, tisztek szerint assistálván, minden haladék nélkül a parochia és cinterem s veteményes kert körül reparálják, hogy pedig most negligentiajok miatt az egyházfiaknak sok ruinak vadnak, a tiszteletes predikátor bére restál, és affelett a sok rossz kertek miatt kárai is lettenek, azért a nemes vármegye contitutioja szerint megbüntettetnek. Insuper az egész ecclesia admoneáltatik, hogy az ecclesia földet kijárják, amit a szomszédok belőlök elnyilaltak, visszavegyék, határát megerősítsék, amelyet a tavalyi egyházi eladott volt, azt is rehabeálják, az emp-tor keresse pénzt, ahová adta.

A tiszteletes predikátor admoneáltatik, hogy tiszti szerint vasárnapokon annak rendi szerint prédikáljon, marháját illendő rekeszben tartsa, és magát az hallgatóktól való visszálkodástól ója, magát jó például tévén a szent gyülekezet előtt.

Az is serio intimáltatik az egyházfiaknak, hogy az ecclesia pénzt jó rendben vegyék, interessét híven felszedjék, magok hasznokra ne fordítsák, és annak idejében arról számot adjanak.

1738

Visitatio continuata KóródSz[ent]Mártonini die 8. Januarii anno 1738., pastore reverendo domino Francisco Désfalvi, aedilibus anni praeteriti Stephano Áts, praesentis vero Johanne Szabó.⁵⁹

[232.] Contra reverendum dominum Franciscum Désfalvi nihil adversi habet ecclesia curae ipsius honesta. Mezeiné férje nélkül itt lakik. A tiszteletes minister háza csepeg, melly miatt sok kárt vallott. Két esztendőbeli restantiaja vagyon. A szántást nem vitték véghez annak idejében. A pajtája nem jó. Gál Ferentznének panassza a veje, Sásvári ellen. Nemes Görgnek [!] disznáját a praedikátor megölte az maga zabjában. Nemes Györgyné annya, özvegy, ötödfél sing vászonnal. Az ecclesia réttyit némellyek eladták, nevezetesen Osvát Márton. Az ecclesianak készpén-

⁵⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 212.

⁵⁹ Uo. 231–233.

zit tanálta a Visitatio 8 - nyolc forintját dr. 57 - örvenhét pénzt. Az ecclesianak adóssága 80 - nyolcvan forint dr. 43. Gál Ferentz adós 1 forint 95 dr.

Deliberatum [1.]: Mezeiné férje nélkül itt lakván, az ecclesia ne patiajja.

Deliberatum [2.]: A Szent Visitatio mindenkben tartya magát a tavalyi deliberatumhoz, ennekfelette, minthogy az elmúlt esztendőbeli deliberatumát a Szent Visitationak megvetvén, ahhoz magát sem az ecclesia, sem pedig az egyházi nem tartották, az ecclesia megbüntettetik hat forintokkal, az egyházi pedig hárommal a nemes vármegye és a méltóságos curatoratus constitutioja szerént.

Deliberatum [3.]: Sásvári a napájával, Gál Ferentznével sok időktől fogva ördögi gyűlölségben lévén, a Szent Visitatio előtt világosan constál, hogy mindenikben igen nagy a véték. Tetszett azért a Szent Visitationak, hogy in facie Sedis Visitationis statim et de facto megbékéllyenek, külömben a külső tiszteknek dolgok általadatattik, és emellett gravis ecclesiastica censurajok - excommunicatiojok léssen.

Deliberatum [4.]: Az ecclesiában lévő özvegyek, azok között a Nemes Györgyné anyja is tartoznak ki-ki a protocolum szerént ötödfél sing vászonnal a praedikátornak.

Deliberatum [5.]: Tagadhatalan dolog, hogy a Rátz Miklósné bonumában ne succedált volna Gál Ferentzné, per hoc ország törvénye azt tartván, hogy qui succedit in bonis, succedit etiam in onere, tetszett azért eszerént a Szent Visitationak, hogy amiképpen Harkó Bálint tanquam successor bonorum a reá esett részt megfizette, úgy fizesse meg Gál Ferentzné is azt, ami az ecclesia adósságából őreá szállott.

Deliberatum [6.]: Az ecclesia s nevezetessen a curator serio admoneáltatnak, hogy a parochia körül való ruinakot s kiváltképpen a templom mennyezetit reparájják, az ecclesia interessét szorgalmatosan beszédgyék, külömben más Visitation gravis animadversiojok léssen. [233.]

Deliberatum [7.]: A Szent Visitatio a modo inposterum abrogájja penitus, hogy az egyházi egyházfiségában való beállásakor és annak végén áldomást adgyon az ecclesianak, amit pedig Sepsi Mihály egyházfiségának elein és végén adott az ecclesianak, azt fizessék meg, akik megitták.

1740

*Visitatio continuata ecclesiae KóródSz[ent]Már[toniensis] anno 1740.
die 20. Januarii tempore reverendi domini Francisci Dészfalvi.⁶⁰*

Templombeli difficultas: A tiszteletes praedikátor ellen nincsen semmi panasz egyéb, hanem Farkas Sigmond a templomba nem jár az edgyomás között való civódásért. Sarkadi László infamiában vagyon. Az tiszteletes praedicatornak igen sok restantiaja vagyon ki. Sok ruinak vadnak, kivált az ház fedetlen. Az szántóföldekben szaggattanak némellyek, az ecclesia rétiben is elvette nek Ajtai uram számára. Az ecclesia készpénze hft. 14 dr. 5. Adósságpénze hft. 80 dr. 40.

Deliberatum [1.]: A papné székhelyin lévő ó széket tegyék helyre a maga régi helyére, és csináltasson az ecclesia tartozásképpen új széket a papnénak.

Deliberatum [2.]: Farkas Sigmond két esztendőttől fogva, minthogy templomban nem jár, mostan admonióltatik, hogy a tiszteletes minister és Farkas Sigmond egymás között mingyárt megbékéllyenek. Farkas Sigmond penig ennekutánna a templomot gyakorollya.

⁶⁰ KükEhmLvt prot. II/3. 271.

Deliberatum [3.]: Sarkadi Lászlónak és Sepsi Mihálynénak az ecclesianak világos relatiojából constálván nyilvánvaló paráznaságok, azért mindketten excommunicáltaknak, és magistratus kezében adjudicáltaknak. Sepsi Mihály is penig, minthogy infamiában keveredett, feleségét egyszer elcsapván, sőt meg is fogatta, annakutánna penig nem prosequálta, hanem sine reconciliatione magához vette, és mostan is véle lakik, azért Sepsi Mihály mint nemes ember mulctáztatik hft. 12, egyszersmind excommunicáltak mint profanus és házasságot meg nem becsüllő személy.

Deliberatum [4.]: Minthogy az ecclesia a curatossal és egyházzfával együtt elmulatták a ruínakat megépíteni mind a cinterem körül, mind a parochia körül, mely miatt kára is esett a ministernek. Úgy a bért is bé nem szolgáltaták, interest fel nem szettének, szántóföldekre, szénarétekre ezelőtt lett deliberatumok szerint jó gondot nem viseltek, ki nem jártatták, jó rendben nem állatták, azért a Szent Visitatio mulctázza őkegyelmeket közönségesen tizenkét forintok-[ra]. Annakfelette admoniáltaknak, hogy ennekutánna a ruínakat Partialisig reparállyák, az resantiaikat bészolgáltatassák, az interest vagy mustul, vagy pénzül felszegyék, szántóföldekre, szénarétekre jobb gondot viseljenek, azokat kijártassák, meghatározzák, az interesbe dirib-darab húst, szalonnát és egyéb affélét ne szedgyenek, mivelhogy azonkívül tartoznak az olyan költséget magok gazdálkodásokból feltartani juxta canonem 88.⁶¹, mert különben gravisabb animadversiojok leszen jövőendőben.

1741

*Anno 1741. 11. Martii Visitatio continuatur in K[óród]Sz[ent]Márton tempore reverendi Francisci Désfalvi, aedili Georgio Nemes praesente ecclesia.*⁶²

Reverendus non accusatur.

Difficultates: Sarkadi László még eddig nem reconciliált. A reverendus ministernek sok resantiai vadnak. A cursust az ecclesia nem akarja hordozni. A parochia körül rossz kertek vadnak. Az ecclesianak készpénze hft. 16 dr. 11. Adósság hft. 90 dr. 43.

⁶¹ Recte 100 kánon: Az egyházzfiakat mindegyik egyházban a lelkipásztoroknak és a kiváló egyháztagoknak kell választaniuk, mégpedig kegyes, okos, hűséges, az igaz vallásban alaposan képzett, tisztességes életmódú meg hírvű, és ha lehet, főként a városokban, közepes tudománnyal is rendelkező férfiak közül. Ezeknek kötelességük, hogy a templomajtókat az istentisztelet alkalmával nyissák ki és zárják be, a templomokat és udvarokat seperjék s tartsák tisztán, az úrasztalát terítsék meg és szereljék fel, a keresztség kiszolgáltatásához vizet, az úrvacsorához kenyeret és bort a szent edényekkel, ti. keresztfödénnyel, kánával, kehellyel, tányérral s kendővel rakják fel, és ugyanazokat elszedve a maguk házában, vagy másutt a szokott helyen az egyház ládájában hűséges gondjuk alatt tartsák, a harangozókra felügyeljenek, és a harangokat, órákat gondozzák. A perselypénzt, harangok vagy szőlők és más lehető javak jövedelmét vegyék magukhoz, és vagy használják a templom építésére, vagy osszák ki a szegények között, vagy fordítsák az egyház más szükségének fedezésére egyházuk lelkipásztorának, megyéjük esperesének meg a püspöknek a beleegyezésével, s előttük bevételeikről és kiadásairól évenként adjanak számot. Továbbá a templomok, a parókiális épületek és iskolák romlásait javíttassák ki, és más ilyenfajta épületeket gondozzák, a templom tornácában az eltávolításra méltó koldusokat az ispotályok gondnokaival, vagy amint nevezzük, bírálóval vagy mestereivel együtt különítsék el a többiektől és távolítsák el, hogy másoktól az alamizsnát el ne szedjék. Így egyszersmind a diakónusok teendőit is végezzék, a lelkipásztorok, tanítók fizetését és tiszteletdíját szedjék be, az alsóbb iskolákra vigyázzanak, végül pedig az egyházak lelkészeinek minden egyházi dologban legyenek szolgálatára.

⁶² KükEhmLvt prot. II/3. 299.

Deliberatum [1.]: Sarkadi László újjólag admoneáltatik, hogy dolgát igazítsa, egyébiránt ha meghal, számár temetése lészen.

Deliberatum [2.]: A reverendus ministernek lévén sok restantiaji a tavalyi s harmadideji egyházfiaknak negligentiajok miatt, ha intra quindenam bé nem hajtyák, a constitutiok szerént megbüntettetnek. Az új egyházfia pedig admoneáltatik, hogy a sok ruínakat reparáltassa, az ecclesia mindennemű bonumira, kivált az ecclesia adósságának interessére, réteire, szántóföldeire szorgalmatosan gondot viseljen, egyébiránt jövődöben kemény censura nélkül nem marad.

Deliberatum [3.]: Lévén az ecclesianak adóssága sok helyen in periculo, admoneáltatik, hogy quoquo modo az olyan helyekről felszedgye, és minthogy némelly földel az ecclesianak rossz cura alatt vadnak, azokra szorgalmatosan gondot viseljen, hogy el ne idegenedjenek, mert más-ként kettős kárban incurrál az ecclesia.

Causa levata nobilis generosi domini Francisci Gaál de K[óród]Sz[ent]Márton:

Deliberatum [4.]: Gaál Ferentz uram 3 forintokig való megbüntetésit illegitimanak tartya a Szent Visitatio ilyen okokon: 1. Mert volt még az ecclesian olyan residentias ember, aki szeres lett volna, s viselhette volna vagy per se vagy secundum. 2. Mert condescende is, hogy elviseli, csak adjunctus egyházfiú adassék mellé, aminthogy mindenkor is, de néha a dolog úgy kívánván, két egyházfiú volt; praesto fundamento kívánta pedig, mert sokszor vármegye szolgáltyára distractus etc. 3. Mert relegált a Visitationa. 4. Mert involált is az ecclesia az Visitatio jussába. Ez okokra nézve Gál Ferentz uramat a Szent Visitatio az ecclesia három forintokig való bírságából absolvállyá, és afelett Visitatio jussának delibálásáért az ecclesiat 3 forintokig mulasztázza. Gál Ferentz uram pedig egyéb praetensioját hadja el.

A templom orgonája,
18. század második fele

1742

*Visitatur ecclesia K[óród]Sz[ent]Mártoniensis anno 1742. die 8^a Januarii, tempore reverendi domini ministri Francisci Désfalvi, praesentibus ecclesiae civibus ut et aedilibus Georgio Nemes etc.*⁶³

Reverendus dominus Verbi Divini minister ab ecclesia recommendatur.

Difficultates: Három esztendői vékások restálnak, cinterembéli ruínak. Adóssága circiter 90 hft.

Deliberatum [1.]: Ezelőtt 3 esztendőbeli egyházfiak a tiszteletes minister béreinek bé nem szolgáltatásáért a Szent Visitationtól büntettetnek egy forintig cum remissione rigoris, insuper admoneáltatnak, hogy minél hamarább a bért beszolgáltatassák, sub poena severiore. [309.]

Deliberatum [2.]: Az egyházfiak választását a Szent Visitatio confirmálja a k[óród]sz[ent]mártoni ecclesiában, melly ellen az electus Gál Ferentz ha reluctál, incurráljon az electus in poenam constitutionis ecclesiasticae.

⁶³ KükEhmLvt prot. II/3. 308–309.

Deliberatum [3.]: Az ecclesiat is egészlen admoneálja a Szent Visitatio, hogy minden abalienálódott bonumit az ecclesianak rehebeálni igyekezze, adósságát jó kezesség alá állítsa, interessét bészedesse sub poena commerites.

1743

Anno 1743. 15. Januarii Visitatio continuatur in ecclesia reformata KóródSz[ent]Mártoniensi.⁶⁴

Verbi Divini minister laudatur ratione officii, cum ad mores tum ad vitam.

Difficultates: Magyar Demeter oláságból reformálódván, feleségét hitetlenül elhadta. Ennek felesége kiskendi, és gyanúban hozta életit. Gál Ferentz adósnak tartatik 11 forintokkal, melyet is tagad.

Deliberatum [1.]: Magyar Demetert admoneálja a Szent Visitatio, hogy felesége ellen vagy procedályon, vagy intra quindenam reducálja, külömben ecclesia tagjának nem agnoscálja.

Deliberatum [2.]: Gál Ferentz uram admoneáltatik, hogy amely 11 forintokkal adósnak tartatik az ekléziától, azokról számot adjon, és eligazítsa dolgát, hogy vagy jobban is liquidáltassék, vagy pedig paenitus cassáltassék, külömben az ecclesia de jure megkívánhattya.

Deliberatum [3.]: Szomorúan tapasztalya a Szent Visitatio ebben az ecclesiaban lévő nagy egyenetlenségeket mindenekben, úgy nagyobbára csak a szentegyházfinak választásában is, annakokáért adhortálja és admoneálja a Szent Visitatio az ekléziát, hogy ezt a nagy egyenetlenséget az atyafiúi szeretettel váltsa fel, és az eklézsiai dolgakat egybenvetett vállokkal viselyék. Az szentegyházfit pedig auctorálja, hogy szabad légyen egy-két kupa borig büntetni, a nagyobb büntetéseket hagyván a Visitationora.

Deliberatum [4.]: Sarkadi László iránt eddig emanált deliberatumokat helyben hadgya most is a Szent Visitatio és confirmálja.

1744

Anno 1744. Visitatio continuata in ecclesia reformata K[óród]Sz[ent]Mártoniensi 7. Januarii, parcho reverendo domino Francisco Désfalvi, Farkas Mihály egyházfiségában.⁶⁵

1745 ■ január

Visitatur ecclesia reformata K[óród]Sz[ent]Mártonensis, praesentibus reverendo domino Verbi Divini ministro Francisco Désfalvi, praesentibus aedile Francisco Gál, ecclesiaeque civibus, anno 1745. die 14. Januarii.⁶⁶

Difficultates: Pál Györgyre reávallott Kováts Kata, hogy tölle esett volna meg. A tiszteletes minister és nemes Sepsi György uram között vagon ellenkezés.

Deliberatum [1.]: Ami nézi a tiszteletes minister és nemes Sepsi György uram között való altercatiot, tetszett a Szent Visitationak serio imponálni mindkét félnek, hogy őkegyelmek megbékéllyenek.

⁶⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 332.

⁶⁵ Uo. 345.

⁶⁶ Uo. 368.

Deliberatum [2.]: Pál György a reávallott gyanú alól magát eliberálja.

Vagyon az ecclesianak készpénze 4 pénz híjján 20 hft., melyből a Visitatio alkalmatosságával kivétetődött 3 máriás, 7 susták, 4 susták.

1745 ■ december

Visitatio continuatur Sz[ent]Mártonini anno 1745. die 10. Decembris, tempore reverendi domini Francisci Désfalvi pastoris ejusdem loci, praesentibus ecclesiae civibus.⁶⁷

Reverendus minister optime laudatur.

Az ifjú Sarkadi László most sem jár templomba.

Deliberatum [1.]: Lévén a sz[ent]mártoni reformatum templomban az asszonyemberek székeikben holmi controversia, némelyeknek több székek lévén, némelyeknek semmi sem, azért tetszett a Szent Visitationak ezen controversiat tollálni eképpen: 1-mo. Az úri asszonyok széke után való széket attá a Szent Visitatio Gál Ferencz és Sepsi György uraméknak, considerálván ebben az őkegyelmek öregségeket, a Gál Ferencz és Sepsi György uramék székek után attá a Szent Visitatio Ácz István és Sepsi Mihály úrnak, az őkegyelmek széke után pedig attá a Szent Visitatio Sásvári István és Sipos Gábor uraméknak, az őkegyelmek székek után pedig attá a Szent Visitatio Kolosvári Sámuel és Sarkadi Dániel uraméknak. Mindezeket attá és rendelte a Szent Visitatio ilyen conditioval: 1-mo. Hogy a székeket, melyek nem mennek most bé a falig, elbontsák, és új székeket csinállyanak bé a falig, hogy mindenik székbe két-két ház cseléd ülhessen. 2-do. Hogy aki a székbe elsőbben beüll, mikor mások superveniálnak, benyomullyon a falig, ha pedig a maga aetassát considerállyá, és kívülfelől akar üllni, mások előtt felálllyon, és tisztességesen béeressze, semmi taszigálódás vagy tojaskodás és abból származandó veszekedés ne légyen, sub poena infra dicenda. 3-tio. Minden ember ezen dispositiohoz úgy tartsa magát, hogy valaki ezen Visitatio végezésének nem annuálna, és azért vagy háborgana, annyival inkább veszekednék, vagy templomban nem járna, az olyan embert a Szent Visitatio vigore hujus deliberati tizenkét forintig mulctázza irremissibiliter, melyre maga is annuála az ecclesia.

Deliberatum [2.]: Sarkadi László, minthogy mostan is nem jár a templomba, mindaddig míg nem reconciliál, úgy tartassék mint egy publicanus és fukar.

1746

Anno 1746. die 6. Decembris visitatur ecclesia KóródSz[ent]Mártoniensis tempore reverendi domini Francisci Désfalvi, ministri hujus ecclesiae, praesentibus ecclesiae civibus, curatore et aedituis.⁶⁸

Reverendus dominus laudatur.

Difficultates: Egy csókai leány itt lappang, suspecta; más is, egy Tótt Sára a legényekkel hál. Item lőrinczfalvi egy asszony Kolosvári Sámuelnél lappang.

Sem búzája, sem bora nincsen az ecclesianak, adóssága az lista szerint, amelynek interessének felszedése az egyházfi számadásában vagyon, melynek ideje karácson.

⁶⁷ KükEhmLvt prot. II/3. 379.

⁶⁸ Uo. 390.

1748

*Visitatur ecclesia K[óród]S[zent]Mártoniensis, praesente loci ministro reverendo domino Francisco Désfalvi, scholae rectore domino Martino Kibédi, anno 1748. die 16. Januarii.*⁶⁹

Causa levata Juditae Magyari contra et adversus sponsum Stephanum Albert.

Pro Actrice procurator Franciscus Vásárhellyi, pro Incto Michael Balás. [405.]

Deliberatum [1.]: Sokat fárasztotta a Szent Visitatio magát abban, hogy Magyari Juditot mátkájával, Albert Istvánnal megegyeztethesse, de igen meghűlvén a szeretet Magyari Juditban, semmiképpen rá nem hajthatta, hogy mátkája mellé visszaálljon, és matrimoniumok consumálathassék, azért minthogy erőszakosképpen a Szent Visitatio őket öszve nem adhatta, juxta vigorem canonis 74.⁷⁰ őket separálja. A repudians pedig, hogy a repudiatusnak költségét, fáradságát és becstelenségét megfordítsa, adjudicálja, a balavásári tiszteletes ministert pedig négy forintokig mulctázza azért, hogy mátkaságnak kötelében lévő személyt szintén lakodalmának idején, tudván a dolgot, házához recipiált, és így egymástól való meghűlésre a mátkásoknak okot szolgáltatott, a Szent Visitationak pedig terhet és sok munkát szerzett.

Difficultates ecclesiae K[óród]S[zent]Mártoniensis: Nem akar a tiszteletes minister az árváknak contentumot tenni. 2-do. A mesternek a fából és a vetésből a harmadot kiadni. Az egyháziak negligentiajok miatt sok kára van a tiszteletes ministernek. Nem akarja a tiszteletes minister a szántásnak harmadát a mesternek engedni.

Deliberatum [1.]: A mester fizetésének kiadásában úgy egyezzen meg az ecclesiával a tiszteletes minister, hogy jövőendőben a loci ministernek káros ne legyen.

Deliberatum [2.]: Az egyháziaknak negligentiajok miatt eleitől fogva sok károkat vallott ebben az ecclesiában a tiszteletes minister, mindazáltal a Szent Visitatio mindenkor engedelmeskedett, most első és utolsó admonitiot téssen úgy, hogy ha a ruina nem reparálatnak, irremissibiliter megbüntetnek, ennekfelette a kárt megfizetik.

Deliberatum [3.]: A tiszteletes minister admoneáltatik, hogy úgy egyezzek meg az atyafiakkal az árvák iránt, hogy se egyik, se pedig a más fél meg ne károsíttassék.

1749

*A kóródsz[ent]mártoni reformata ekklézsia jovai.*⁷¹

A prédikátor fizetése: Az udvarból arbitrativum. A nemesség régen adott nyolc-nyolc kalongya búzát, de most öt-öt kalongyát ad. Zabot két-két kalongyát. A kösség közül minden házas ember három-három kalongya búzát. Zabot másfél-fél kalongyát. Pénzt nyolc-nyolc dénárt. Fát egy-egy szekérrel. Keresztelésért tyúk s kenyér. Házasok esketéséért dr. 25 vagy egy szekér fa. Halotti prédikatioért ft. 1. Búzája, zabja akinek nincsen, igaz árrát tegye le. Az sollymosi malomból szombati vám. [71.]

Nota bene: A parochiahoz való földek közül kettőt-kettőt edgyik-edgyik fordulóra kétszer-kétszer megszántják, be is vetik s boronállják. Belémégyen mintegy három-három köből. Az ökreten emberek egy-egy nap kaszálnak, az özvegyek felgyűjtik. Az örökséget bíró özvegyek,

⁶⁹ KükEhmLvt prot. II/3. 404–405.

⁷⁰ GK – 74. kánon lásd a 37. oldalon.

⁷¹ KükEhmLvt Conscri. 1749. 70–72.

majorkodó ifjú legények, zsellérek fél-fél bért adnak. A fonásokkal élő özvegyek ötödfél-fél sing vásznat adnak. [70.]

Prédikátori örökségek: Szántóföld vagyon a két fordulóra nr. 6. Az felső fordulóban három. Első vagyon a Küküllőre alájáróban, mellynek alsó szomszédja Illyés András, felső Huszár Gábor. A második vagyon a Gyepüre járóban, mellynek alsó szomszédja Farkas Péter, felső Szász György háza után való föld. Ezen földnek napkelet felől való fele a szőlő ösvényére megyen, ennek a darabnak szomszédja alól Farkas Péter, fellyül Rádully Mihály. Az harmadik vagyon azon földön fellyül, a Porgalát gyepüre jár véggel, amellynek alsó szomszédja Rádully Mihály, felső Varga György.

Az alsó fordulóra is vagyon három szántóföld. Az első a Középlábban, mellynek alsó szomszédja az országúttya, felső pedig Illyés András. A második is vagyon a Középlábban, mellynek alsó szomszédja Rádully Simon, felső Román János. Harmadik vagyon a Kisalma völgyben, mellynek alsó szomszédja Birtalan Márton, felső Molnár István. [71.]

Kaszálórét vagyon nr. 2. Egyik a kóródi határszél felé, túl a vízen, mellynek felső szomszédja Buda Mihály, alsó Illyés András. A második vagyon a malomnál, túl a vízen, fele kenderföld, fele kaszálóhely, mellynek alsó szomszédja Buda Mihály, felső Román János. *Harmadik a Kerek rét, mellynek szomszédja napkeletről a mester által bíratatni szokott kaszáló, napnyugotról Gál Dániel szántófölgye.*

Ekklézsia jovai: Harang nr. 2. Edgyik nagyobb, másik kisebb.

Úrvacsorájához való eszközök: 1. Egy kis ónpohár. 2. Egy ejtelesni ónkanna. 3. Két óntányér. 4. *Printz metalból való pohár. 5. Tányér is printz metal. 6. Egy fertályos keresztelő ónkannácska.* Abrosz nr. 5. Az első kék fejtővel szőtt vászonabrosz. A második is vászon, de sáhos. Az harmadik szőszabrosz az asztalon. Item egy szőszabrosz. *Item egy kender recés abrosz.* Keszkenők nr. 5. 1. Egy potyolat, a két végén szkófiummal s elegy sellyemmel török varrás vagyon. 2. Egy zabolai, a két végiben kék fejtő van szöve. 3. Egy csilyán új potyolat veres sellymes keszkenő. 4. Egy sellyem szőrkeszkenő. 5. *Tiszta kék sellyem keszkenő, körül fejr virágos.* Kendő s szőnyeg: 1. Egy veres fejtővel varrott kendő. 2. Egy székelly szőnyeg a prédikállószéken. *Egy fejéressel varratt kendervászon kendő. Item egy két szélből álló új székelly kilin.* [72.]

Kaszálórét vagyon nr. 4. I. Az alsó határon a Küküllő parton, mellynek alsó szomszédja a földek lábjai. II. Túl a vízen az Alsó Berekben Nagy György irtása, szomszédja mindenfelől a berek, mellette mindenfelől tó. III. A Felső Berekben, szomszédja mindenfelől patak, árok, berek. IV. Rét a Czompa nevű helyben, mellynek vicinussa alól Antal István, fellyül vicinussa Nemes Györgyék bírják, belső végiben tó, észak felől földek vége. V. Egy erdő a csókai Bérczút mellett, véggel mégyn az udvarhelyi határszélire.

Anno 1781. a kóródszentmártoni alsó határonn a Tsere út mellett a titulus possessor uraknak s egész communitas megegyezésekből, némelly kóródszentmártoni lakosok a falu közönséges helyéből szőlőket fogván fel, szakasztottak ekkor közönséges megegyezésből a kóródszentmártoni ekklézsia iskolamestere számára is egy fél holdnyi szőlőt. Mellynek vicinussa napkelet felől Horváth Péter, napnyugott felől a Tsókába járó Tsere út. Melly szőlőnek való helyet colálni kezdvén mostani iskolamester Újvárosi István, midőn történnék ezen ekklézsiából változása, tartozik a successor vagy az ekklézsia a superaedificatumot penes legitimationem megfizetni.

1749 ■ január

Visitatur ecclesia K[óród]S[zent]Mártoniensis anno 1749. die 15. Januarii, tempore reverendi domini Francisci Dészfalvi et rectoris domini Martini Kibédi, praesentibusque ecclesiae civibus.⁷²

Reverendi domini laudantur per omnia. A vén Sarkadiné nem jár templomba. Restantiajok vagyon. Mester háza éppen nem jó, mely miatt veszedelemben vagyon az becsületes mester. A templomon is sok romlás vagyon.

Deliberatum: Nagy öröme vágyon a Szent Visitationak, hogy a k[óród]sz[ent]mártoni szent ekléziában ilyen szép harmoniat és szeretetet tapasztalt, de ezt nem ok nélkül apprehendállyá, hogy mind a két parochiában sok ruinak vadnak, kiváltképpen a templomon és a mester házán, mely miatt gyermekek is fel nem járhatnak, nem tanulhatnak. Azért admoniáltattatik a szent eklézia, hogy a ruinakot szorgalmatosan reparállyá, a restantiakot beszolgáltatassa, a becsületes mesternek tisztességes házat építsen, a templomnak restauratiojában munkások légyenek, nehogy a méltóságos Reformatum Consistoriumnak panaszképpen átaladgyuk az ekléziának hiedségét és restségét.

1750

Visitatur ecclesia K[óród]S[zent]Mártoniensis anno 1750. die 14. Januarii tempore reverendi domini Francisci Dészfalvi, ministri Verbi Dei et rectoris domini Johannis Újvárosi, caeterisque ecclesiae civibus.⁷³

Reverendi ministri bene laudantur.

Difficultates: A minístereknek sok restantiajok vagyon, még más egyházfiak idejebeli is. 2. Gál Jósef, Gál Ferencz a templomot nem járják, vereketek is Sipos Gábor. [436.]

Deliberatum: Minthogy nemcsak mostani, hanem régi restantiajok vagyon a tiszteletes minístereknek az egyházfiaknak negligentiajok miatt, úgy a ruinakot is semmiben nem reparálták, nevezetesen a becsületes mester házat meg nem építették, mely miatt szintén a fejére török, azért a Szent Visitatio mulatázza mind a tavallyi, mind az idei egyházfiakot mft. 3–3. Insuper admoniáltatnak, hogy intra quindenam a restantiakot beszolgáltatassák, a ruinakot reparálják, külföldben a főcuratoroknak kiadattatnak.

Az orgona oromdísze

⁷² KükEhmLvt prot. II/3. 420.

⁷³ Uo. 435–436.

1751

Visitatur ecclesia K[óród]Sz[ent]Mártoniensis anno 1751. die 31. Januarii, tempore reverendi domini Francisci Désfalvi, praesentibus ecclesiae civibus.⁷⁴

Reverendus minister optime recommendatur.

Difficultates: A mester az iskolába járó gyermekeket szántani vitte. Régi restantiak vadnak. Némelyek a templomba nem járnak, mint Gál Ferencz. Ruinak igen sokak vadnak. Még csak egy óllot sem akarnak csinálni, annyival inkább az épületeken, pap és mester házában.

Deliberatum [1.]: Sub canonica poena imponáltatik a becsületes mesternek, hogy gyermekeket [448.] szorgalmasan tanítsa, és valami hiábavalóságra a mezőre a gyermekeket ne hordozza.

Deliberatum [2.]: Minthogy még az eklézsia a mester házában meg nem építették, a ruinaikat nem reparálták, azért a tavalyi mulctatatiáért a Szent Visitatio. Insuper admoniállyal az eklézsiát, hogy a tavaszon a mester házában megépítsék, a gyermekeket feljártassák, a ruinaikat reparállyák, melyben ha kik nem fogadnának szót, az olyakat a régi usus szerint bírságolják. Külömben ha mégis a tiszteletes miniszterek fognak panaszkodni a ruinaikról, a constitutio szerint való büntetést el nem kerülő az eklézsia. Úgy a restantiakat is sub eadem poena beszolgáltatassák.

1752 ■ január

Anno 1752. die 17. Januarii visitatur ecclesia K[óród]Sz[ent]Mártoniensis tempore reverendi domini Francisci Désfalvi ut loci ministri et rectoris domini Johannis Újvárosi.⁷⁵

Reverendi domini ministri bene recommendantur.

Difficultas: Gál József nem lakik a feleségével. 2-do. Mind a két parochian sok ruina vadnak. Gál Ferencz is nem akarja közt feltenni. A mester háza éppen csak a pusztában áll.

Deliberatum [1.]: Minthogy mind a kettőnek, Gál Józsefnek és feleségének egymástól való külön lakások nem csak az, hogy magok háznak és gyermekeknek is nagy károkra legyen, hanem még az eklézsiának is nagy botránkozására, és az házasságban egymásnak letett hiteknek felbontására, azért admoniáltatik: 1-mo. Gál József, hogy feleségét reducállyal, cohabitállyal, és a többinek lába alá nyomattatni ne engedje. 2-do. Felesége is admoniáltatik, hogy férjéhez visszamenyen, hűte szerint vele lakjék, és házában s magzatát tartsa, külömben ha ezen mostani intésünknek nem engedelmeskednének, excommunicáltatnak mindketten. Insuper mind a két részről való atyák és anyák is admoniáltatnak, hogy alkalmatosságot ne agyanak s ne szolgáltatásnak nékiek a külön való lakásra, kiváltképpen a [457.] menyecskének szülei, annyira leányoknak ne kedvezzenek, hogy férjétől elidegenítsék, mert meg nem engedtetik, hanem még magok intésük az egyességre.

Deliberatum [2.]: Minthogy sok ruina vadnak a parochiak körül, istállaja is nem lévén a tiszteletes miniszternek, melyeket nem annyira az egyháziak restségeinek tulajdonítottunk, mint az eklézsia nagy hidegségének, azért az egész eklézsia mulctáztatik in ft. 3. A vicinusok is admoniáltatnak, hogy a nemes vármegye constitutioja szerint a köztereket feltegyék intra octavum, külömben a nemes vármegye tiszteinek kiadattatnak.

Vagy az eklézsiának készpénze collecta templom építésére ft. 15 pecsét alatt.

⁷⁴ KükEhmLvt prot. II/3. 447–448.

⁷⁵ Uo. 456–457.

1752 ■ november

Visitatur ecclesia K[óród]Sz[ent]Mártoniensis anno 1752. die 22. Novembris tempore reverendi domini Francisci Désfalvi ministri et rectoris domini Johannis Újvárosi.⁷⁶

A tiszteletes minister vádoltatik, hogy vasárnaponként csak egyet prédikál. 2 A faluba és malomba condrában jár. 3. A mester sem tanította a gyermekeket, congregatoria nem harangoz, az emberekkel sokat versengeskedik, a külsőkben csakúgy viseli magát mint parasztember. A hallgatók mind vasárnap, mind mívesnap restek a templomba való járásban. 2. Restantiak mind a két részről felesen vadnak, mely miatt szintén kárt vall volt a tiszteletes minister. A mesternek éppen semmit nem adnak.

Deliberatum [1.]: A tiszteletes ministerek mindketten admoneálatnak, hogy hivatalokban szorgalmasabban [463.] eljárjanak, mind künn s mind benn hivatalokhoz illendőképpen viselgyék magokot, a mester congregatoria estvénként harangozzon, gyermekeket tanítsa.

Deliberatum [2.]: Az eklézsia is admoniálatatik, hogy a templomot szorgalmasabban gyakorolja. A restantiakért és ruinakért megérdemlené a büntetést az eklézsia, de ez egy úttal elengedtetik ea tamen conditione, hogy a restantiakot beszolgáltatassák, a ruinakot reparállyák, s a templom építtésén rajta legyenek, mert ha mégis halogattyák és nagyobb ruinában esik a templom, tehát a Supremum méltóságos Consistoriumnak is általagyuk.

1754

Visitatur ecclesia K[óród]Sz[ent]Mártoniensis anno 1754. die 28. Januarii tempore pastoris reverendi domini Francisci Désfalvi et rectoris domini Samuelis Solymosi, praesentibus ecclesiae civibus, nobilibus et ignobilibus.⁷⁷

Reverendus minister optime recommendatur de officio, etiam dominus rector recommendatur. Hic loci nulla est difficultas ab ulla parte.

Causa levata libertini et manumissi Georgii Kapás de Csóka in sede sicaliali Maros residentis ut Actoris, contra et adversus sponsam suam Elizabetam Oswald in possessione K[óród]Sz[ent]Márton de comitatu Küküllő existentem et in capilis constitutam. Pro Actore procurator nobilis dominus Michael Sepsi proponit verbis etc.

Pro Incta procurator Martinus Oswald, pater puellae proponit verbis.

Deliberatum: Marosszékbén Csókában resideáló Kapás Györgynek exhibeált relatoriajából világoson constál: 1-mo. Hogy k[óród]sz[ent]mártoni Oswald Ersókot legitimo modo attya és annya consessussából, és a leánynak is szabad akarattyából mátkásította volt el. 2-do. Constál az is, hogy a legény minden tisztességes dolgot elkövetett ebben a dologban, és semmi oka nem lehetett volna a leánynak arra, hogy mátkáját repudiálly, noha ugyan megizente, hogy násszal utánna el ne jöjjön, de ez intempestive esett. Azért a Szent Visitatio Kapás Györgyöt Oswald Ersóktól mint hűségtelen mátkájától separálly, et ad secunda vota transmittájly, költségét és fárságát is a legénynek fordítsa meg a leány.

⁷⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 462–463.

⁷⁷ Uo. 471.

1755

Visitatur ecclesia K[óród]Sz[ent]Mártoniensis anno 1755. die 13. Januarii tempore reverendi domini Francisci Désfalvi pastoris et Samuelis Solymosi rectoris.⁷⁸

Hic a partibus nullae sunt difficultates.

A Czampor nevű helyben való szénafüvet most in anno 1754 kaszálta meg Szabó János mostani egyházi őkegyelme, melynek taxáját - ft. 7 solvit in Visitatione anni 1755. Az alsó berekben való szénafüvet most in anno 1754-ben kaszálták meg Sipos Gábor és Sepsi Sigmond, melynek taxájával még adóssok - hft. 4 négy forint. Item in anno 1753-ban a Czampor nevű helyben való szénafüvet taxálták meg ezek: Farkas Sigmond, Szabó János és Sepsi Sigmond uramék, melynek taxaja öt forint. Soluta est in Visitatione anno 1755. die 13. Januarii. Az alsó berket in anno 1753 taxálták meg Sepsi Mihály és Gál József uramék, melynek taxaja 8 máriás. Soluta est taxa in Visitatione.

Deliberatum: Nyilván tapasztalja a Szent Visitatio, hogy ezen eklézsiának igen kevés buzgósa vágyon az Isten dicsőségéhez, mert mindeddig is semmit nem mozdítottak a templom építésiben, azért serio admoniáltatik az egész eklézsia, hogy a templom építésében szorgalmatosok legyenek, különben kényszerítetünk az ekléziát kiadni a Supremum Consistoriumnak. A tavalyi egyháziak is admoniáltatnak, hogy a tiszteletes ministereknek minden restantiajokat beszolgáltatassák Gergely pápa napig, különben severe megbüntettetnek az egyháziak. Az interest is felszedgyék.

1756

Visitatur ecclesia K[óród]Sz[ent]Mártoniensis anno 1756. die 30. Januarii tempore reverendi domini Francisci Désfalvi pastoris et rectoris domini Solymosi.⁷⁹

Laudatur reverendus parochus de officio.

Difficultates: Sásvári és Osváth Márton a templomba nem jár. Osvát Márton káromkodása-ért a külső tiszttel megbékélt.

Deliberatum: A templomban nem járók admoniáltatnak, hogy templomban járjanak, Osvát Márton pedig, minthogy a káromkodásért a tiszttel megbékélt, ekléziát is conciliálni tartozik, melyre mostan a Visitatio előtt admittáltatik. Az Osváth Márton dolga még függőben marada.

1757

Visitatur ecclesia K[óród]Sz[ent]Mártoniensis anno 1757. die 22. Januarii tempore reverendi domini Francisci Désfalvi pastoris et rectoris domini Samuelis Solymosi.⁸⁰

Reverendus minister optime recommendatur.

Difficultates: Accusatur dominus rector quod pueros non doceat. 2-do. Osvát Márton mindeddig is nem conciliált ecclesiat.

⁷⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 476.

⁷⁹ Uo. 488.

⁸⁰ Uo. 496.

Deliberatum: Minthogy igaz a vád a mesternek a tanításban való negligentiaja iránt, azért severe corripitáltván, injungáltatik, hogy a gyermekeket tanítsa szorgalmason, az iskolától holmi kerintetéssel ne idegenitse, sőt úgy forgológyék azok körül, hogy annak idejében speciményt is adhassa, különben ha mégis csak a nagy segítséssel tölti idejét, sem itt, sem egyebütt consolatit nem tanálhat.

1758

Visitatur ecclesia K[óród]Sz[ent]Mártoniensis anno 1758. die 24. Januarii tempore reverendi domini Francisci Désfalvi pastoris et domini Samuelis Solymosi rectoris.⁸¹

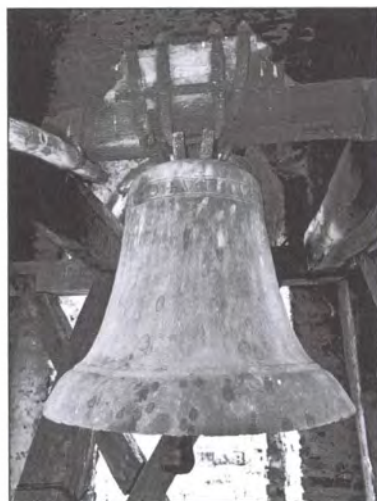
Reverendus pastor optime laudatur. [509.]

Difficultas: Megesett személyeket nem rendesen s nem is az ekléziában peniteáltatott a tiszteletes minister.

Deliberatum: Tiszteletes Désfalvi Ferencz atyánkfia őkegyelme, minthogy a penitenseket este és a maga házában abszolválta, holott a templomban kell vala lenni, mégpenig reggel, az absolutiot a Szent Visitatio ugyan helyben hagyja s ratificálja, de abban esett anomaliaért, minthogy Canon ellen vétett őkegyelme, Canon szerint büntetetik.

1759

Visitatur ecclesia reformata KóródSzentmártoniensis anno 1759. 29. Januarii, pastore Francisco Désfalvi, ludimagistro Josepho Solymosi, praesentibus aedilibus Daniele Sarkadi et Ladislao Kolosvári, aliisque ecclesiae membris.⁸²

Harang, 13–14. század.

Nullae adversus reverendum virum querelae. Ludi-magistrumque difficultas tamen nam Michael Farkas ilyen illetlen szóval illette a mestert, hogy here rajtunk. A mesternéről pedig ezt mondá, hogy magánn s házában olyan gyalázatot cselekedett, melyet emberséges nemes asszonyokkal megbizonyít, hogy a feje a mesternének meg nem érne.

Deliberatum: Nyilvánvalók a Szent Visitatio előtt k[óród]sz[ent]mártoni titulus Farkas Mihály őkegyelme illetlen szavai a mesterről, tudniillik: Here rajtunk, melyről az hallgatókat edgyen-edgyen megkérdezvén, senki nem agnoscsálta maga szavának lenni, hanem egyedül őkegyelmén maradt, senki herének nem mondván a mestert. A mesternéről is mondá őkegyelme: Olyan gyalázatot tört rajtam s házamon, hogy a mesterné feje meg nem érne, vagy a fejéért fel nem vette volna, melyet megbizonyítok becsületes nemes asszonyok-

⁸¹ KükEhmLvt prot. II/3. 508–509.

⁸² Uo. 521.

kal. De mikor a megbizonyítást megkívántuk volna, nem tudá megbizonyítani, sőt a jelenlévő hallgatókat mind edgyen-edgyen megkérde, senki semmit nem tud mondani, hogy hallott volna a mesterné szájából, a mesterné is tagadá. Minekokáért említett Farkas Mihály ökegyelmét ötödik ecclesiastica constitutionknak ereje szerint, mint széktörést committálót, egy forintig bünteti a Szent Visitatio.

1760

Visitatur ecclesia reformata KóródSz[ent]Mártoniensis anno 1760. die 1. Februarii, pastore reverendo domino Francisco Désfalvi, ludimagistro Josepho Solymosi, praesentibus ecclesiae membris Georgio Sepsi, Gabriele Sipos, Johanne Szabó, Adamo Nemes, aliisque.⁸³

Difficultates: László György templomban nem akar járni, bért nem akar adni, ecclesia dolgára nem akar jöni. Sok ruina vadnak.

Deliberatum [1.]: Templomban nem járó, bért nem adó, ecclesia dolgára nem menő László György admoneáltatik mindezeknek követésére, különben ha vagy maga meghal, vagy más halottya talál lenni, a keresztyénségben lenni szokott tisztességes temetése nem lesz.

Deliberatum [2.]: Sok ruina magat szemével lát a Szent Visitatio a tiszteletes miniszternek igen nagy kedvetlenségére s kárára, minekokáért a negligentiaért büntetetik az ecclesia 3 magyar forintokig.

1761

Visitatur ecclesia reformata KóródSzentmártoniensis anno 1761. die 24. Februarii, pastore reverendo domino Francisco Pétsi, ludimagistro humanissimo Josepho Solymosi, praesentibus ecclesiae membris, nempe curatore Johanne Osváth, aedili Michaele Székely, Daniele Sarkadi, Adamo Nemes, Michaele Farkas, Johanne Ács, Stephano Sásvári, Ladislao Kolosvári.⁸⁴

Nulla controversia, Deo sint laudes, inter ecclesiam et pastorem ludimagistrumque. Josepho Gál etiam presente. Difficultates: Némelyek, akiknek szalmájában terem is gabonájok, szemül akarnak fizetni. Ruina vadnak.

Deliberatum [1.]: Akiknek Isten szalmájában adott gabonát, búzát, zabot, azok fizessenek szalmájában.

Deliberatum [2.]: Minthogy sok romlások vadnak mind a parochialis, mind a rectoralis fundusok körül, nevezetesen a mesteri házhelynek az utca felől a kerte igen rossz, napkelet felől való oldalán éppen semmi kert nincsen, ez 3 forint poenaban incurrál az ecclesianak, amaz egy forintban. Annál is inkább mert már sokszor admoneáltatott az, akié az oldalkert, tudniillik Ketzán Tamás, de vakmerőségre vetette magát a szomszéd, nagy kárára a loci magisternek, az ecclesianak is nagy mortificatiojára, mivel már a határa is majd elvész, melyet semmiképpen [563.] a szent ministerialis inspectio, Visitatio, directio meg nem engedhet.

⁸³ KükEhmLvt prot. II/3. 541.

⁸⁴ Uo. 562–563.

1762

Visitatur ecclesia reformata K[óród]Sz[ent]Mártoniensis anno 1762. die 13. Januarii, pastore reverendo domino Benjamine Csávási, ludimagistro praestantissimo Josepho Solymosi, praesentibus ecclesiae curatore vel dicam aedilibus Ladislao Kolosvári et Paulo Sepsi, Georgio Sepsi senio confecto, Johanne Szabó, Daniele Sarkadi, Josepho Gál, Johanne Ács, Adamo Nemes, Stephano Sásvári, Johanne Osváth, Petro Farkas.⁸⁵

Deo sint laudes, bene convenit inter pastorem et ecclesiam. Difficultas: Ruinak vadnak.

Deliberatum: Nagy kedvetlenségére vagon a Szent Visitationak, hogy az elmúlt egy-néhány Visitatiokonn is ruinak találtatván, admoneáltatott az ecclesia, de sikertelen lévén az admonitio, mostann is sok ruinak találtatnak, mellyért mulctáztatik az szent ecclesia Canon szerint.

1763 ■ január

Anno 1763. die 20. mensis Januarii visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in K[óród]Sz[ent]Márton, pastore reverendo domino Benjamine Csávási, ludimagistro Mose Váradi, praesentibus ecclesiae membris, nempe aedili Josepho Gál, Michaele Fazakas, Adamo Nemes, Petro Farkas, Stephano Szabó, Ladislao Kolosvári, Johanne Osváth.⁸⁶

Difficultates: A tiszteletes minister nem Canon szerint copulált házassokat. Ruinak vadnak.

Deliberatum [1.]: A szent ecclesiabéli Farkas Mihály a Christusban atyánkfia őkegyelme és ez szent ecclesia között valami kaszálórét felett versengés támadván, és edgyütt-másutt egymást megsértő beszéd esvén, tetszett az ítéletnek az versengő parsok között való békesség. Hogy penig ezfelett való interloquutioban írt Farkas Mihály atyánkfia őkegyelme széktörést committált, az efelett való constitutiohoz tartya magát a Szent Visitatio. [45.]

Deliberatum [2.]: A ruinak Canon szerint mulctáztatnak.

Deliberatum [3.]: A tiszteletes minister Csávási Baniamin atyánkfia őkegyelme Canon ellen házassokat copulálván, méltó volna suspensiora, de ez most differáltatván, paterne admoneáltatik, hogy többé ezt ne cselekedgye. Pro nunc 3 forintig mulctáztatik, observáltassék ez is, ami 65. canonban⁸⁷ vagon.

1763 ■ november

Affuturum annum 1764-tum concernens Visitatio inchoatur anno 1763. die 15. mensis Novembris in ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in K[óród]Sz[ent]Márton, Verbi Divini ministro reverendo domino Benjamine Csávási, ludimagistro Thoma Tusán, praesentibus ecclesiae membris, curatore Josepho Gál, aedili Johanne Ács, aliisque, Georgio Sepsi senio confecto, Michaele Farkas, Francisco Gál, Daniele Kolosvári, Daniele Sarkadi, Adamo Nemes, Johanne Osváth.⁸⁸

Deo sint laudes, satis bene convenit auditores et Verbi Divini ministros utrinque.

Difficultas: Ruina vagon, ebből a tiszteletes ministernek kára következett.

⁸⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 15.

⁸⁶ Uo. 44–45.

⁸⁷ GK – 65. kánon lásd a 315. oldalon.

⁸⁸ KükEhmLvt prot. II/4. 46.

Deliberatum [1.]: A parochiann való romlás miatt az tiszteletes ministernek kára következett, tetszett az ítéletnek, hogy a káposztabéli kárt kettőn fizessék meg, úgymint az kertés ember felét, hogy a kertet meg nem csinálta, felét az marhás ember, hogy marháját kóborolni hadgya. Az ecclesia pedig az Canon szerint mulctáztatik az romlásért, mely okot adott az kedvetlenségre.

Deliberatum [2.]: Az Szent Visitatio az Szent Generalis Synodus deliberatumát, melyet a méltóságos Supremum Reformatorum Consistorium approbált az templombéli székek iránt, helyben hadgya, tartsa ehhez magát az k[óród]sz[ent]mártoni reformata szent ecclesia is, különben aki az ellen contraveniál, az említett deliberatumban való poenat el nem kerül.

1764

Anno 1764. die 19. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in KóródSz[ent]Márton, pastore reverendo domino Benjamine Csávási, ludimagistro humanissimo Thoma Thusán, curatore Johanne Szabó, aedili Paulo Nemes, aliisque commembris ecclesiae, nempe Michaelae Farkas, Daniele Sarkadi, Ladislao Kolosvári.⁸⁹

Difficultates: Zab, mustbéli restantiaji vadnak a tiszteletes ministernek. A tiszteletes minister búzavetése felett vonakodnak egymás között az hallgatók.

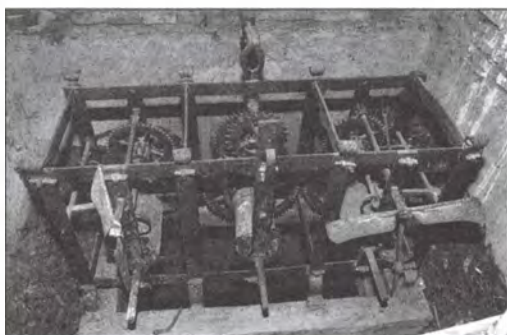
Quod bene notandum pro futura cautela: Vigore praesentium notificatur quibus expedit universis praesentium notitiam habituros, quod in anno 1721 diebus Martii az kóródsz[ent]mártoni reformata ecclesia oskolamestere számára épített házat olyan helyre, mely eleitől fogván az tiszteletes k[óród]sz[ent]mártoni reformatus ministeré volt, akkor szakaszatott el onnan, hogy légyen egy fundusan mind az tiszteletes minister is, mind az mester háza.

Deliberatum [1.]: Az kóródsz[ent]mártoni reformata ecclesia tagjai meg nem értvén egymást az tiszteletes minister vetése felett, éppen szégyenli az Szent Visitatio minémű illetlen vonakodás vagyon az gyülekezetben. Tetszett azért az ítéletnek, hogy az fennforgó öt susták, melyet fizetett az egyházfi a boronálásért, essék az ecclesiara, másszor okosabban cselekedgyék az ecclesia. Hogy pedig ezt az szeretet[le]nséget egymás között el nem igazították, hanem bíró eleibe hozták, az bíró bünteti az ecclesiat három forintig. [67.]

Deliberatum [2.]: A ruinakért is büntetik az ecclesia constitutio szerint.

Deliberatum [3.]: A tiszteletes minister és mester jószága között azmely határ eddig volt, azkik annak megbontásában restesek, seorsim et sigillatim potentiann maradnak.

Deliberatum [4.]: Azmely ecclesia munkására költött bor árra fennforog, azt fizesse meg az ecclesia versengés nélkül. Az bort megívó pedig ha elabált, azt keresse meg az ecclesia, egy embert nem lehet azzal terhelni, hogy egyedül járjon felkeresésében.

A toronyóra szerkezete

⁸⁹ KükEhmLvt prot. II/4. 66–67.

1765

Anno 1765. die 15. mensis Novembris visitatur ecclesia reformata quae colligitur ex Verbo Dei in KóródSz[ent]Márton, pastore reverendo domino Benjamine Tsávási, ludimagistro humanissimo Thoma Tusán, praesentibus aedilibus Gasparo Sipos, Sigismundo Sásvári, aliisque commembris Daniele Sarkadi, Francisco Gál, Josepho Gál, Johanne Szabó etc.⁹⁰

Difficultas [1.]: A tiszteletes minister korcsomákra való járással vádoltatik. Difficultas [2.]: A ludimagister a gyermekek tanításában restes, gyermekére bízta a tanítást.

Deliberatum: A Szent Visitatio sokszor intette a nemes ecclesiat a ruinak aránt, mégis semmi haszna s foganatja nincsen, azért az eklézsia constitutioja szerint három forintig büntettetnek az egyházfiak.

Deliberatum: Az humanissimus dominus ludimagister admoneáltatik, hogy oskolabéli hivatalyát szorgalmatosan folytassa, gyermekére ne bízta a tanítást, secus Canon szerént büntettetik.

1768

Anno 1768. 9na Februarii visitata est ecclesia reformata K[óród]SzentMártonensis, pastore reverendo domino Benjamine Csávási, magistro humanissimo domino Thoma Tusán, curatoribus Adamo Nemes et Paulo Sepsi, praesentibus ecclesiae membris Francisco Gál, Gabriele Sipos, Josepho Gál et reliquis.⁹¹

Talált a Szent Visitatio jó egyességet a tiszteletes minister és ecclesia között.

Difficultas: Sarkadi Dániel uram felesége széket kíván a templomban, mivel Kolosvári Lászlóné asszonyommal nem alhatnak.

Deliberatum: A szék, amelyben eddig jártak, elég nagy, csak az irigység és értetlenség okozza a visszavonást. Végeztetik azért, hogy amelyik elsőbben bémegy, üljön bé a falig, és másokat botránkozás nélkül bocsássan bé, mert ha valamelyik vagy a másikat bé nem bocsátaná, vagy megtagasztaná, vagy egyébképpen megbotránkoztatná, a méltóságos Supremum Consistorium végezése szerint a 12 forint büntetést el nem kerül.

1769

Anno 1769. die 30ma Januarii visitatur ecclesia reformata KóródSz[ent]Mártoniensis, praesente Verbi Divini ministro reverendo domino Benjamine Csávási, ludimagistro humanissimo domino Basilio Karda, aedilibus Paulo Nemes, Georgio Nemes, caeterisque ecclesiae membris Francisco Gál, Johanne Szabó, Adamo Nemes etc.⁹²

A tiszteletes minister nem vádoltatik, úgy a mester is.

A tiszteletes minister és mester bére befizetése iránt tartsa magát az ecclesia a protocolumban megírt conventiohoz.

⁹⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 82.

⁹¹ Uo. 120.

⁹² Uo. 136.

1770

Anno 1770. die 5. Februarii visitatur ecclesia reformata K[óród]Sz[ent]Mártonensis, pastore reverendo domino Benjamine Tsávási, ludimagistro humanissimo Basilio Garda, curatore Daniele Sarkadi, aedili Paulo Sásvári, ecclesiae membrs Francisco Gál, Johanne Szabó, Samuele Bán, Johanne Áts, Adamo Nemes etc. praesentibus.⁹³

Nincs semmi difficultas.

1771

Anno 1771. 12° Januarii visitatur ecclesia reformata KóródSz[ent]Mártoniensis, pastore reverendo domino Benjamine Csávási, ludimagistro humanissimo domino Basilio Garda, curatore titulado domino Johanne Áts, aedilibus Ladislao Kolosvári et Paulo Sásvári, praesentibus Francisco Gál, Adamo et Paulo Nemes, Daniele Sarkadi, Johanne Osvát etc.⁹⁴

Itt a tiszteletes atyafi ellen igen sok a panasz, melyet mint-hogy a Szent Visitatio eleiben írásban beadtak, azért ide most semmi nem íratik, megtetszik a beadott írásból, mely valóság-gal terhes.

Difficultas: Tiszteletes Csávási Beniamin uram in figura Sanctae Visitationis a hűtös szentegyházfit, Kolosvári László öke-gyelmét Júdásnak és fariseusnak mondotta, melyért kér satisfactiot. Deliberatum: Constál a vád a Szent Visitatio előtt, mert azt mind mi, mind az ecclesia füleivel hallotta, azért tisztele-tes Csávási Beniamin uram a Szent Visitationak statim et de facto tegyen le 3 forintot, minthogy Kolosvári Lászlóra semmi júdasságot nem bizonyíthat, emellett a Kolosvári Lászlót mie-lőttünk és az ecclesia előtt nagyobb büntetésnek terhe alatt kö-vesse meg.

Az építés emléktáblája

1772

Visitatur ecclesia K[óród]Szentmártoniensis [1772. 10mo Januarii] tempore Verbi Divini ministri reverendi domini Benjaminis Csávási, ludimagistri humanissimi domini Basili Gardi, curatoris domini Johannis Áts, aedilium Pauli Sepsi et Michaelis Nemes, praesentibus Josepho et Francisco Gál, Adamo Nemes, Daniele Sarkadi, Johanne Osvát et aliis.⁹⁵

Némelyek, mint Sarkadi György, Baranyai János, Kotsis Márton, nem akarnak bért fizetni. Deliberatum: Tartoznak, azért mindenik, ami illő, fizesse meg.

Itt most egyéb difficultas nem találtatott.

⁹³ KükEhmLvt prot. II/4. 144.

⁹⁴ Uo. 162.

⁹⁵ Uo. 182.

1773 ■ január

Continuata est Visitatio ecclesiae KóródSz[ent]Mártoniensis [1773. Januarii] pastore reverendo domino Benjamine Csávási, ludimagistro humanissimo domino Basilio Garda, praesentibus curatore Johanne Áts, Samuele Bán, Michaele Baranyai, Daniele Sarkadi, Francisco et Josepho Gál, Adamo Nemes, Johanne Osvát etc.⁹⁶

A ministerek és az ecclesia közt békesség van.

1773 ■ november

Anno 1773. die 15ta mensis Decembris continuatur Visitatio in ecclesia reformata KóródSzentMártonensi tempore reverendi domini Beniaminis Csávási, scholae rectoris vero Basilii Karda, praesentibus curatore Johanne Áts, aedilibus autem Samuele Bán et Michaele Baranyai, aliisque juratis ecclesiae Francisco et Josepho Gál, Adamo Nemes, Daniele Sarkadi ceterisque ecclesiae membris.⁹⁷

A tiszteletes atyafi és a scholamester ellen nincsen semmi vád, sem pedig az ecclesia ellen az atyafiaknak.

1775

Anno 1775. 30-dik Januarii visitáltatott a kóródsz[en]tmártoni reformata ecclesia tiszteletes Csávási Bénéiamin és oskolamester Karda Balás ökegyelmek idejében, jelen lévén curator Áts János uram, szentegyházfiak Sepsi Mihály és Sarkadi György, ecclesia tagjai Gál Ferentz, Nemes Ádám, Gál József, Sepsi Pál, Szabó György, Farkas Péter, Sásvári Sigmond s mások is.⁹⁸

Difficultas [1.]: Az tiszteletes atyafinak papi hivatalja s szolgálattya iránt semmi panasz nincsen, hanem nagyobb részén az ecclesia tagjai panaszkodnak, hogy az tiszteletes pap gyermekei regulátlanok, s a parochiában s templom körül csintalanságból kárt csinálnak.

Difficultas 2-da: Amotionem pastoris praetendant, tamen praetendentes rationem et speciem accusationis silentio praesumt.

1777

31. Januarii [1777.] visitáltatott a k[óród]sz[en]tmártoni reformata ecclesia tiszteletes Török Pál atyánkfia és oskolamester Szabó János ökegyelmek idejében, jelen lévén a Visitatio előtt curator Áts János uram, egyházfiak Sásvári Dániel, Pál Ferencz és az ecclesia tagjai közül Gál Ferencz, Szabó János, Sepsi Mihály, Kolosvári László, Sepsi Pál, Sarkadi Dániel, Solymosi Imre, Gál Lajos ökegyelmek és mások is.⁹⁹

Itten is, Istennek hála, semmi nehézség és difficultas nincsen a tiszteletes atyafi és az ecclesia között. Egyebek pedig szépen eligazítótanak.

⁹⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 196.

⁹⁷ Uo. 219.

⁹⁸ Uo. 249.

⁹⁹ Uo. 317.

1778

1778. die 13ta mensis Februarii continuative visitáltatott a kóródsz[ent]mártoni reformata eklézsia tiszteletes Török Pál atyánkfia és oskolamester Szabó János ökegyelmek idejekben, jelen lévén az eklézsia részéről az eklézsia curatora Áts János uram, egyházfiak Farkas Péter és László György ökegyelmek és más becsülletes eklézsiaibéli személyek, úgymint Nemess Ádám, Sarkadi Dániel, Kolosvári László, Sepsi Mihály, Gál Móses ökegyelmek és mások nem kevesen.¹⁰⁰

A tiszteletes atyafi és oskolamester ökegyelmek aránt semmi panasszát az eklézsia nem jelentette, tetszik mindennemű szolgálattok ökegyelmeknek. Az eklézsia ellen sincsen más panassza az egyházi szolgáltnak, hanem csak ez a difficultas, hogy a kertek igen rosszak, és hogy Pál Ferentz uram semmiféle bért nem akar fizetni.

Deliberatum: 1-mo. Megítélte a Szent Visitatio, hogy közönséges kötséggel és erővel az eklézsia valami jövedelméből valami arra elégséges summácskát szakasztván karó és vesszővásárlásra, jó kertbe végye a szent eklézsia a parochiat, kit-kit az eklézsiaiban csak a maga ereje és tehetsége szerint kényszerítvén a munkára.

2-do. Pál Ferentz uram maga manu stipulo kötelezé maga írása adása mellett sine strepitu legis sub poena calumniae, hogy megfizeti intra octavum néhai Karda Balásné asszonynak a restantiat, emellett végeztetett, hogy Sásvári Dániel intra octavum felhajtja Pál Ferentz uramtól a restantiat.

1779 ■ február

Anno 1779. die 24. Februarii continuáltatott a Visitatio a kóródsz[ent]mártoni reformata ekklézsiaiban tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia, oskolamester Szabó János ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Visitatio előtt szentegyházfiak Sásvári Pál, Nemes Ferencz, az ekklézsia tagjai közül Nemes Ádám, Sarkadi Dániel, Sepsi Mihály, Boronyai Mihály, Pál Ferencz, Kolosvári László, Sásvári Dániel s mások is.¹⁰¹

Itt, Istennek jóvoltából, a tiszteletes atyafi ellen semmi panasz nincsen, úgy a mester ellen sincs.

1779 ■ december

Visitáltatott continuative die 13^a Decembris [1779.] a k[óród]sz[ent]mártoni eklézsia tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia és Szabó János oskolamester ökegyelmek idejekbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Áts János, egyházfi Sásvári Pál, Nemes Ferentz, az eklézsia közönséges tagjai közül Sepsi Pál, Sepsi Mihály, Boronyai Mihály, Gál Ferentz és mások.¹⁰²

A tiszteletes ministerek mindenkben dicsértetnek. [385.]

Difficultas [1.]: A gyermekeket nem akarják oskolába jártatni.

¹⁰⁰ KükEhmLvt prot. II/4. 355.

¹⁰¹ Uo. 372.

¹⁰² Uo. 384–386.

Deliberatum: Itt is referálja magát a Szent Visitatio a felyebb megírt deliberatumokra.

Difficultas [2.]: Áts János, a curator vádoltatik, hogy eklézsia híre nélkül fizette ki azon poenalitast, melyet a consensus nélkül való paphozásért kellett fizetni.

Deliberatum: Minthogy azelőtt hírré tette volt az eklézsianak, hogy azon dologért ilyen poenaba incurrált az eklézsia, azért nem tartozott a kifizetésekor minden embert convocálni, sőt aki ezután azért mortificálni kívánná, kemény büntetésbe incurrált.

Az eklézsia ládját is előhozatván, curiose mindent benne számba vettünk, és találatott interesre kiadott pénze száznégyszáz magyar forint és ötvenkét pénz.

Difficultas [3.]: Farkas Péter nyervén meg a tekintetes tábla előtt, hogy mind egyházfi a capitis taxa alól eximáltassék, ígérte az eklézsia, hogy három esztendeig légyen egyházfi, de esztendő múlva Sásvári Pált tette az eklézsia Visitatio híre nélkül főszentegyházfinak.

Deliberatum: Törvényes dolognak esméri a Szent Visitatio, hogy mivel pro anno 1779 Sásvári Pál őkegyelme viselte a szentegyházfiságot, azért pro anno praesenti őkegyelme vétetessék is ki a capitis taxa alól. Farkas Péter pedig succedáljon mostan az egyházfiságban, hogy lássa a Szent Visitatio, ha alkalmas-e azon hivatalra, mert ha alkalmatlan lészen, minden praetensioi füstben menvén, soha az egyházfiságra fel nem vétetetik.

Observatio: Minden ember az eklézsiaiban ígéré magát előttünk arra, hogy a tiszteletes loci ministernek ezután ad egy veder [386.] mustot esztendőnként oly conditioval, hogy ezután temetésért senki semmit se fizessen a tiszteletes loci ministernek, és hogy a garaspénz is a veder mustba imputáltassék. Az oskolamesternek pedig ígértek esztendőnként két-két kupa mustot, de úgy, hogy az eddig járn szokott 24 pénz is a mustba tudódjék. Mikor pedig telyességgel nem találna lenni, redimálják a dr. 24.

1781

Continuative visitáltatott die 20^a Februarii [1781.] a k[őröd]sz[ent]mártoni eklézsia tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia és Szabó János oskolamester őkegyelmék idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Áts János uram, egyházfi Osváth János, az eklézsia több tagjai közül többnyire mindnyájon a nemesi és közrendbéliek.¹⁰³

A tiszteletes atyafinak szent hivatala s magaviselése ellen legkissebb panasz nincs, sőt igen discsérterik. A mester ellen sincs semmi panasz, itt is Isten jóvoltából az iskola kezdett felállani.

Difficultas [1.]: Némely künnvaló örökségei vadnak az eklézsianak difficultasba. Deliberatum: A curatornak, egyházfinak, kijártassák, mihelyt kinyílik az idő 3 magyar forint büntetés alatt.

Interesre kiadott pénze az eklézsianak vagyon 121 magyar forint. Az eklézsia ládjában sincs semmi kár.

Difficultas [2.]: Solymosi Imrére kiáltott egy oláhné, Magyarai Mitráné nevezetű, hogy tudniillik tőle megterhesedett volna, melyet minekutánna megtudott volna Solymosi Imre, solenniter inquiráltatott, amely a Szent Visitatio előtt felolvastatván, és a szent eklézsia előtt, tétetett reá ilyen deliberatum: Világosan és egyenlőképpen a tanúk mindnyájan minthogy azt vallják: 1-mo. Hogy Solymosi Imre eleitől jámbor, emberséges legénynek esmértenetett lenni. 2-do. Hogy az oláhné, Magyarai Mitráné nem velle, hanem mással, nevezetesen amint a 14. és 22. tanúk vallják, Kiva [487.] Györggyel társalkodott gyanúson, sőt paráználkodott is, ellenben 3-io. Solymo-

¹⁰³ KükEhmLvt prot. II/4. 486–487.

si Imrének legkissebb véle való társalkodását, paráznaságra célozó cselekedeteit, beszédeit soha senki se látta. Azért a Szent Visitatio is Solymosi Imrét a Magyarai Mitráné vádja alól mint emberséges jámbor életet élt személyt telyességgel abszolválja.

Curator lett Sepsi Mihály uram, egyházfiak Nemes Mihály, Szabó Sándor. Kecsjeti János praesentiajában, tractualis vicecurator mp., Istennek légyen dicsősség érette, szerencsésen itten a Szent Visitatio most ezúttal termináltatott.

1782

Continuáltatott a Visitatio die 12^a Februarii [1782.] a k[óród]sz[ent]mártoni reformata eklézsiaában a tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia és Szabó János oskolamester őkegyelmek idejékbe, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Sepsi Mihály, egyházfi Nemes Mihály, Szabó Sándor, az eklézsia közönséges tagjai közül Nemes Ferentz, Sásvári Pál, Osváth János, Sepsi Pál, Nemes György, Kolosvári Pál és mások.¹⁰⁴

A tiszteletes atyafinak szent hivatala s magaviselése ellen: Isten jóváltából mindenek jó rendbe vadnak, az ifjak a templomba, a gyermekek is az oskolába jól tanulnak.

Nemes Ferentz uram ellen panaszolt az eklézsia, hogy a curatort nagyon megbántotta, úgy Sarkadi György ellen is, ilyen színű dologért, mely szerint Nemes Ferentzet egy forintig megbüntette [515.] az eklézsia, Sarkadi Györgyöt még nem büntette meg.

Deliberatum [1.]: Jól cselekedte az eklézsia, hogy Nemes Ferentzet egy forintig megbüntette engedetlenségiért, még többre lett volna érdemes. Sarkadi Györgyöt is eklézsia törvényire hozván, minden haladék nélkül érdeme szerint büntessék, úgy másokat is, akik a subordinatit agnoscálni nem akarják.

Difficultas: Farkas Pétert vádolja az eklézsia, hogy korcsomát tartott az eklézsia korcsomároltatásának idején, nagy kárára az eklézsiajának. Deliberatum [2.]: Jól végire menvén a Szent Visitatio ezen dolognak, úgy látja, hogy Farkas Péter nincsen minden hiba nélkül. Mindazonáltal atyaiképpen inti most a Szent Visitatio semel pro semper, hogy ne kívánja az eklézsiait mortificálni, az eklézsiajának kárára járni, és most tovább korcsomát tartani, hanem légyen az eklézsiajának igaz, valóságos jó tagja, mert különben ha mi kedvetlenség fogja jövőendőben követni, magának tulajdonítsa.

Difficultas: Panaszolták egynéhányan, azok között Sásvári Pál őkegyelmek is, hogy a curatork megbüntették a mérszoltás alkalmatosságával. Deliberatum [3.]: Jól tették, hogy megbüntették az egy Sásvári Pál őkegyelmén kívül, mivel az ő állapotja különbözik a többekétől, a curatork is törvényesen ítélenek ezután. [516.]

Difficultas: Solymosi Sigmond, Nemes György félbért akarnak fizetni. Deliberatum [4.]: Minthogy édes asszonyanyák mellett egész oeconomiat folytat[na], azért a mi constitutionk szerint egész papi, mesteri bérrel tartoznak.

A curator meghagyatott, egyházfiak Nemes György, Szabó Sándor, hütösök lettek Áts János uram, Gál Móses uram, Sásvári Pál, Osváth János.

¹⁰⁴ KükEhmLvt prot. II/4. 514–516.

1783

Continuáltatott a Szent Visitatio eodem die [1783. 27. Februarii] a kóródszentmártoni reformata ekkléziában tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia és Újvárosi István oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Sepsi Mihály uram, egyházfiak Boronnyai Mihály, Sarkadi Dániel, az eklézsia több tagjai közül titulus Áts János, Gál Móses, Gál Ferentz, Nemes Pál, Sásvári Pál, Sásvári Dániel s mások is.¹⁰⁵

Ezen ekkléziának is, Istené a dicsőség, sem egy, se más részben nincsen semmi panassza a tiszteletes atyafi ellen. A tiszteletes atyafinak sincs panassza az eklézsia ellen.

Difficultas: Balás Borbára a templomot tellyességgel nem járja.

Deliberatum: Admoneáltattya még most a Szent Visitatio az egyházfi által Balás Borbárát, hogy a templomot gyakorolja, s ha azzal nem gondolna, excommunicáltatik, és annak idejében tisztességes temetést nem várhat magának.

A mester ellen sincs panasz az ekkléziában, nem panaszol az oskolamester is semmiről.

Az eklézsia javaiban sincsen semmi olyas kár.

Observatio [1.]: Az eklézsia korcsomája arendassának lévén valami differentiaja Kolosvári Lászlóval, az eklézsia forumára törvényre hívta Kolosvári Lászlót, le is folyt a causa az ecclesia forumán, de a deliberatummal Kolosvári László meg nem elégedvén, apellálta azon causat. A transmissiot ugyan bémutatták az arendas részéről, de a pars succumbens még nem váltott transmissiot, azért a Szent Visitatio ezen dologba belé nem ereszkedett, hanem parancsolja, hogy a [576.] succumbens fél nyolcadnapok alatt a transmissiot kíváltsa, és maga baját igazítsa, mert ha nem, azon túl az írt deliberatum exequáltatik rajta.

Observatio [2.]: Difficultas eredett volt az ekléziában az eklézsia korcsomája iránt, de az most abban maradván, közönségesen az egész ekklézsia kézbeadással kötelezék magokat arra, hogy ezután Szent Mihály napig senki csak egy kupa bort is az eklézsia korcsomája praejudiciumára el nem ad, s ha valamelyik ez ellen cselekednék, mingyárt három magyar forintokig megbüntetessék, és az minden törvénybéli processus nélkül is desumáltathassék.

A curator megmaradott, egyházfiságra pedig választattak Barannai Mihály és S. Szabó Dániel.

1784

Continuáltatott a Szent Visitatio 17^a Februarii [1784.] a k[óród]sz[ent]mártoni reformata ekkléziában tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia és Újvárosi István oskolamester ökegyelmek idejében, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Sepsi Mihály uram, egyházfiak Boronnyai Mihály, S. Szabó Dániel, az eklézsia több tagjai közül Nemes Pál, Kolosvári László, Sásvári Dániel, Sásvári Pál, Gál Ferentz, Áts János ökegyelmek s mások is.¹⁰⁶

[25.] Ezen ekkléziának sem egy, sem más részben nincs panassza a tiszteletes atyafi ellen, a tiszteletes atyafinak sincs az eklézsia ellen.

Observatio: Már egynéhány részben admoneáltatott Farkas Péter, hogy az ekklézsiai dolgokban ő is concurráljon, mint más hozzá hasonló ekklézsia tagjai, de még eddig az intésnek sem-

¹⁰⁵ KükEhmLvt prot. II/4. 575–576.

¹⁰⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 24–25.

mi foganattya nem volt, most utoljára még egyszer a Szent Visitatio admoneáltattya, hogy az ekklézsiái dolgokból magát ne vonnyia ki, mert ha tovább is azon vakmerőségben élőbb mégyen, halottya történnén, harangszóval el nem temettetik.

Az oskolamester ellen sincs semmi panasz. A tanuló gyermekek megpróbáltatának, s jól tanulnak. Vagyon az ekkléziának circiter 200 magyar forintya interesre kiadva, jó securitással. Az oskolamester számára a titulus possessoratusnak megegyezéséből szakasztatott egy fél hold szőlő, melly a tractus protocollumába bé is íraték.

A curator megmarasztatott, egyházfi Boronnyai Mihály mellé pedig tétetett Imreh István.

1786

Contináltatott eodem die [22^a Februarii 1786.] a Szent Visitatio a k[óród]sz[ent]mártoni reformata ekkléziában tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia és Újvárosi István oskolamester ökegyelmek idejebenn, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Sepsi Mihály, egyházfiak Boronnyai Mihály és Solymosi Sigmond, az ekklézia több tagjai közül Áts János s mások is felesenn.¹⁰⁷

A tiszteletes atyafinak papi kötelessége folytatása, s erkölce ellen is nincs semmi panassza az ekkléziának, a tiszteletes atyafi sem panaszol az ekklézia ellen.

Difficultas: Farkas Péter még máig is nem akar ekklézsiái dolgokban concurrálni.

Deliberatum: Noha ennekelőtte is ezen hibája feladattatván a Szent Visitation, meginttetett, s jobbulását várván mintegy magára hagyattatott volt, de úgy tapasztalja a Szent Visitatio, hogy magát írt Farkas Péter legkissebben is meg nem jobbította, és az ekklézia dolgaira menni teljességgel nem akar. Mostan azért újra admoneáltatik, hogy a vakmerőségnek véget vessen, mert különben az engedetlenségért a curator és egyházfiak mindenkor úgy megbüntetik, mint akár-mely más ekkléziabéli emberek.

Az oskolamester ellen sincs semmi panasz, maga sem panaszol senmit is. A számadás véghezment.

1787

Continuative visitátott die eodem [22^a Februarii 1787.] a k[óród]sz[ent]mártoni reformata ekklézia tiszteletes Kováts Miklós atyánkfia és oskolamester Újvárosi István ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Áts János uram, egyházfiak Nemess Ferentz és Osváth István, ezeken kívül Nemess Pál, Sásvári Pál, Kolosvári László, Gál Dániel.¹⁰⁸

A tiszteletes pap hivatalának végbenviteléről s magaviseletéről is dicsértetik az ekkléziától. A tiszteletes atyafi sem panaszol az ekklézia ellen, hanem némely ifjak ellen, hogy a vasárnapi templom után való tanításra fenn nem maradnak. Mellyről az atyák most még egyszer megintetének hathatósonn, hogy gyermekeiket kényszerítsék a fennmaradásra, mert különben külső tiszt kezében adattatnak az ifjak megbüntetésre.

Az oskolamester is mindenik kötelessége végbenvitelében dicséretes. Maga sem panaszol az ekklézia ellen, restantiai sincsenek.

¹⁰⁷ KükEhmLvt prot. II/5. 86.

¹⁰⁸ Uo. 103.

1788

Eodem die [1^a Martii 1788.] continuáltatott a k[óród]sz[ent]mártoni reformata ekkleziában a Visitatio tiszteletes Kovács Miklós atyánkfia és Újvárosi István oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Áts János, egyházfiak Kolosvári László és Földvári Márton, ezeken kívül Nemes Pál, Sepsi Mihály, Sásvári Sigmond, Sásvári Pál, Sásvári Dániel, Nemes Mihály ökegyelmek s mások is.¹⁰⁹

Ad 1. et 2.: Nincsen semmi részben panasz a tiszteletes atyafi ellen. Ad 3.: A tiszteletes pap sem panaszol semmi részben az ekkleziára ellen. Ad 4.: Nincsenek botránkoztató személyek.

Ad 5.: Az ekkleziára javaiban kár nincsen. A számadás is jól véghezment. Difficultas: Panaszolják az ekkleziára tagjai közül némelyek, hogy az ekkleziára tavalyi egyházfi az ekkleziájának néhány darab hasznára való fáit elvesztegette. Conclusum: Minthogy mostan Nemess Ferentz ökegyelme idehaza nincsen, fél peresnek törvényt tenni nem tehet, hanem hazajövének ekkleziájában számot kell ökegyelmétől azon fák iránt kérni.

Ad 6.: A protocollatiók rendesen folynak. Ad 7. et 8.: Az oskolamester is mind templombéli, mind oskolabéli hivatalát dicséretesen folytatta. Magának sincs semmi panassza.

1789

Continuáltatott a Szent Visitatio eodem die [22^a Martii 1789.] a k[óród]sz[ent]mártoni reformata ekkleziában tiszteletes Vadasdi Péter atyánkfia és Újvárosi István oskolamester [165.] ökegyelmek idejekbenn, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Áts János, egyházfi Szabó Sándor, ezeken kívül Sarkadi Mihály, Nemes Pál, Boronnyai Mihály, Sepsi Mihály, Sásvári Dániel stb.¹¹⁰

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi szent hivatala folytatása s magaviselete ellen nincsen panasz, hanem: Difficultas: Panaszolgya titulus Sepsi uram, hogy az ökegyelme leányát kétszeri publicatio után sem akarta megesküteni, hanem kénytelenítettek esketetlen oda, ahova vitetett, elbocsáttani leányokat. Resolutio: A tiszteletes atyafi azon cselekedetét éppen a felséges királyi rendelkezéshez szabta. Ezután is az ellen, hogy legkisebben is ne cselekedjék, intimáltatik.

Observatio: Constál a bizonyságok szavaiból, hogy tiszteletes Dési uram somosdi predicator Csókában, mind Somosdhoz tartozó filiában, maga eskette meg titulus ifj. Sükösd Györggyel az írt leányt. Innen pedig az ide való tiszteletes atyafitól testimoniumot sem egy, sem több promulgatorról nem vittek, s ott is nem producálhattak, melly oly rossz példa, hogy ha így elhallgattatik, annak több rossz következményei is lesznek.

Ad 3.: Magának a tiszteletes atyafinak nincs semmi panassza hallgatói ellen. Ad 4.: Botránkoztató személy ezen ekkleziájában más nincsen, hanem Sepsi Sigmond ökegyelme, kire vallott egy megesküött személy, de ökegyelme tagadja, s magát igyekezte is tisztítani inquisitiót peragáltatván, mellyel mennyire tisztíthatta meg magát, nem lehet tudni, maga jelen nem lévén.

Ad 5.: Az ekkleziára javaiban semmi kár nincsen. A számadás véghezment, s approbáltatott. Ad 6.: A protocollatiók hiba nélkül mennek.

Ad 7. et 8.: Az oskolamester ellen nincs semmi panasz. Maga az oskolamester sem panaszol az ekkleziára ellen.

¹⁰⁹ KükEhmLvt prot. II/5. 134.

¹¹⁰ Uo. 164–165.

1790

Eodem die [10^a Martii 1790.] visitáltatott a k[óród]sz[ent]mártoni reformata ekklezsia tiszteletes Vadasdi Péter atyánkfia és Újvárosi István oskolamester ökegyelmek idejékben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Áts János, ezen kívül Sepsi Mihály, Boronnyai Mihály s mások is felesenn.¹¹¹

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi maga hivatalát illendőképpen véghezvitte. Nincsen magaviselete ellen is semmi panasz. Ad 3.: A tiszteletes atyafinak sincs semmi panassza hallgatói ellen.

Ad 4.: Botránkoztató személyek: 1-o. Farkas Dánieltől megesett Nemess Mária. Ez a megesett asszonyember ekklezsiát követett, de Farkas Dániel nem. Conclusum: Farkas Dániel, ha egyszer reávallott a megesett személly, akár vétkes, akár ártatlan legyen, tartozik magát 15 napok alatt vagy kitisztítani, vagy ekklezsiát követni, melyet ha nem cselekszik, azon 15 napok után excommunicáltatik.

2-o. Imreh Jánostól terebbe esett az házoknál lakott [212.] szolgáló, mely szolgáló ákosfalvi lévén, hazament, de Imreh János ekklezsiát nem követett. Conclusum: Kötelessége lészen Imreh Jánosnak vagy ekklezsiát követni, vagy 15 napok alatt magát tisztítani. Ha nem cselekszi, excommunicáltatik.

3-o. Sepsi Sigmond ismét hasonló rossz hírben forgott, hogy Boronnyai Aniska tőle terhesegett meg, mellyről régen lévén rendelés, hogy Sepsi Sigmond magát tisztítsa. Ímé most producálá a Szent Visitationn inquisitoria relatoriaját, mely felolvastatván, constál abból, hogy Boronnyai Aniska egy rossz hírű s másokkal öszveelegyedett személly volt, de hogy írt Sepsi Sigmonddal legkissebb szövetsége is lett volna, ki nem jött. Erre nézve írt Sepsi Sigmond simpliciter absolváltatik.

Ad 5.: Az ekklezsia javaibann kár nincsen. Observatio: Vagyon kölcsön kiadva a méltóságos gróf Kornis udvarba az ekklezsiának 120 cseber mesze, mellyről rendelé a Szent Visitatio, hogy az ekklezsia ennek utánnajárjon, és lévén a gróff uramnak róla reversalisa, megkérni, egyéb rossznak eltávoztatásáért sokáig ne halasszák.

Ad 6.: A protocollatiok jól vagynak.

Ad 7. et 8.: Az oskolamester ellen nincs az ekklezsiának semmi panassza. Nem panaszol maga is semmit az ekklezsia ellen.

1791

Martius 12-dikénn [1791.] folytattatott a Szent Visitatio a k[óród]sz[ent]mártoni reformata ekklezsiában tiszteletes Trausznér Dániel atyánkfia és Újvárosi István oskolamester ökegyelmek idejékben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt curator Áts János, egyházfiak Sásvári Dániel és Albért Ferentz, ezeken kívül Gál Dániel, Sásvári Pál, Sásvári Sigmond, Nemes Pál, Nemes Mihály, Kolosvári László stb.¹¹²

Ad 1. et 2.: A tiszteletes atyafi kötelességit még eddig jól véghezvitte, magaviselete is kedves az ekklezsia előtt. Ad 3.: Nem panaszol a tiszteletes atyafi semmit hallgatói ellen. Difficultas: Titulata Andrásiné asszony bért a ministereknek fizetni nem akar. Conclusum: Jelentse meg a

¹¹¹ KükEhmLvt prot. II/5. 211–212.

¹¹² Uo. 252–253.

curator az írt asszonynak, hogy ha szintén férje catholicus is, de maga ide tartozván, tartozik ide is fél bért fizetni.

Ad 4.: Az oskolamester ellen semmi panasz nincsen.

Ad 5.: Magának sincs panassa az ekklezsia ellen.

Ad 6.: Botránkoztató személyek mások nincsenek, hanem: Difficultas: Inquiráltatván itten a külső tisztek a botránkoztatók iránt, mi jött ki, mi nem, az ekklezsia ugyan azt nem tudhatta, [253.] hanem tud annyit, hogy Imreh János, Osváth István, László Sára és Borbára, nemkülömben Sarkadi Dánielné is megbüntettettek. Conclusum: A titulus viceispány úrtól ennek jobban is végire járni, s ha olly hibásoknak találtattak, Canonaink szerint is megigazítani a tiszteletes esperest úr el nem mulattya.

Ad 7.: Az ekklezsia javaiban egyéb kár nincsen, hanem vagyon a Kornis udvarnál az ekklezsianak 120 veder mesze, mellyet kölcsön adott volt az ekklezsia, ezt megvenni az ekklezsia nehezen tudja. De fogja a tiszteletes esperest úr recommendálni a méltóságos inspector curator uraknak.

A számadás jól ment véghez.

1792

Martiusnak 11-dik napján [1792.] visitáltatott a k[óród]sz[ent]mártoni reformata ekklezsia tiszteletes Trausner Dániel atyámfia és Újvárosi István oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Gál Dániel curator, Sásvári Dániel egyházfi, ezeken kívül Sepsi Mihály, Sepsi Sigmond, Nemes Pál, Nemes Mihály, Kolosvári László s mások is.¹¹⁾

Ad 1. et 2.: Eljárt minden részben maga kötelességében hivatalában a tiszteletes atyafi, s magaviselete is illendő és kedves. Ad 3.: Nincsen panassa a tiszteletes atyafinak hallgatói ellen. Observatio: Titulata Andrásiné asszony a tavalyi Visitatio rendelése szerint megintetett, hogy félbért fizessen, de semmi haszna nem lett, melly szerint a tiszteletes esperest uram más útonn ezt igazításba venni el nem mulattya.

Ad 4. et 5.: Nincs semmi panasz a mester és ekklezsia között.

Az egyházközség clenódiumai

¹¹⁾ KúEhmLvt prot. II/5. 284–285.

Ad 6.: Botránkoztató személyek most itt nem találhatók.

Ad 7.: Az ekklezsia javaiban semmi kár nem tapasztaltatik. A számadás is véghezment. A 120 cseber mész, mely a méltóságos Kornis udvarnál van, még ma is fizetetlen. [285.] Observatio: Titulatus András úr sok alkalmatlanságot okozott az ekklezsiának, nemkülömben költséget is, ez is még igazítatlan. A tiszteletes esperes úr ezen dolgot igazításba vétetni kötelességének fogja tartani.

1793

Aprilis 9-dikénn [1793.] visitáltatott a k[óród]sz[ent]mártoni reformata ekklezsia tiszteletes Trausznér Dániel atyánkfia és oskolamester Újvárosi István ökegyelmek idejékben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Sepsi Sigmond, Sepsi Mihály, Farkas Péter, Sarkadi György, Nemes Mihály, Sásvári Dániel, Sásvári Sigmond, curator Áts Sigmond, egyházfi Nemes László s mások is.¹¹⁴

Az 1., 2.: A tiszteletes atyafi hivatala folytatása s magaviselete is kedves az ekklezsia előtt. Az 3-dikra: Nincs a tiszteletes atyafinak semmi panassza egyéb, hanem az, hogy mustbérít, melyet a temetésért ígértek, meg nem adták. Erről lőn az a rendelés, hogy specificatioba tévén a tiszteletes atyafi a restansokot, legottan zálagokot szedjen az egyházf.

A 4.: Az oskolamester hivatalát véghezvitte a templomban, mesteri hivatalát most rosszul viheti, nem lévén kész az háza s classissa. [333.] Az 5-re: Nincs az oskolamesternek semmi részben panassza.

Az 6-ra: Botránkoztató személyek most itt nincsenek.

Az 7-re: Az ekklezsia javaiban kár nincsen.

1794

Februarius 25-dikénn [1794.] visitáltatott a k[óród]sz[ent]mártoni reformata ekklezsia tiszteletes Trausznér Dániel atyánkfia és Újvárosi István oskolamester ökegyelmek idejékben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Áts Sigmond curator, Sepsi Mihály, Gál Dániel, Sásvári Pál, Sásvári Dániel, Nemes Mihály, Sásvári Sigmond stb.¹¹⁵

Az 1., 2.: Úgy folytattya papi hivatalát, s magát is úgy viseli a tiszteletes atyafi, hogy kedves az ekklezsia előtt. A 3.: Nincs az atyafinak is panassza hallgatói ellen.

Az 4., 5.: Az oskolamester is kedves. Magának sincs semmi panassza.

Az 6.: Botránkoztató személyek itt most nem találhatók.

Az 7.: Az ekklezsia javaiban kár az: Difficultas: Lévéen adóssága az ekklezsiának a Korniss udvarnál 120 veder mész, erről volt obligatoria is, de mikor ottan osztozás volt, elküldötte az ekklezsia Sásvári Dánielt és idősb Nemess Györgyöt azon obligatoriával, kik is odaadták azt titulatus Simény Elek uramnak, s azolta odavan az obligatoria. [353.] Conclusum: Az írt követek nagyon hibáztak, hogy az obligatoriat odahagyták, s azután soha utána sem jártak. Melyre nézve nyolc napok alatt utánajárjanak, s visszaszerezzék az obligatoriat, mert külömben azon 120 veder meszet az ekklezsia rajtok keresi, s tőlök praetendálja.

¹¹⁴ KükEhmLvt prot. II/5. 332–333.

¹¹⁵ Uo. 352–353.

1795

*Martius 8-dikánn [1795.] megvizsgáltatott a k[óród]sz[ent]mártoni reformata ekklézsia tiszteletes Trauszner Dániel atyámkfia és Újvárosi István oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Áts János, Sepsi Mihály, curator Áts Sigmond, Boronnyai Mihály, Nemess Mihály, Sásvári Sigmond, Sásvári Pál, Kolosvári László, Nemes János és egyházfi Nemess László s mások is felesenn.*¹¹⁶

Az 1., 2.: Az ekklézsiának nincsen semmi panassza a tiszteletes atyafi ellen. Az 3.: A tiszteletes atyafinak sincs semmi olyas panassza hallgatói ellen. A 4., 5.: Az oskolamester ellen sincs semmi panasz. Magának sincs semmi panassza az ekklézsia ellen.

Az 6.: Botránkoztató személyek nem talátnak. Hanem vagyon egy Boronnyai János nevezetű személy, ki semmiképpen az ekklézsiához magát nem tartya, bért sem ad. Ez a visitatorium mandatummal hivatatték, de annak sem engedelmeskedik.

Az 7-re: Az ekklézsia javaiban kár nem tapasztaltatik. De mégis kár az, hogy a sokszor protocollált 120 veder mészről való obligatoria mégis elé nem kerítettett, melly ha mégis elé nem kerestetik, a múlt esztendőbeli Visitatio végezéséhez fogja tartani magát az ekklézsia.

1796

*Ismét azon napon [Martius 2. 1796.] megvizsgáltaték a k[óród]sz[ent]mártoni reformata ekklézsia tiszteletes Trauszner Dániel atyámkfia és oskolamester Újvárosi István ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Visitatio előtt Földvári Márton curator, Áts Sigmond, Gál Dániel, Boronnyai Mihály, Nemes Mihály, Sásvári Dániel, Nemes Ferentz, Kolosvári László, Sásvári Sigmond, Nemes László, Boronnyai Sigmond egyházfi s mások is.*¹¹⁷

Az 1., 2-ra: Sem papi hivatala folytatására, sem magaviseletére nincs semmi panassza az ekklézsiának a tiszteletes atyafinak. Az 3.: Nincs a papnak is panassza hallgatói ellen.

A 4-re: Véghezvitte az oskolamester is mindkét rendbeli hivatalát, s magaviselete ellen sincs semmi panasz. Az 5-re: Az oskolamesternek sincs semmi panassza.

Az 6-ra: Botránkoztató személyek nincsenek. Az 7-re: Az ekklézsia javaiban kár nincsen. A számadás véghezment, megvizsgáltatott és helybenhagyattatott.

1797

*Ugyanazon naponn [Februarius 19-dikénn 1797.] megvizsgáltaték a k[óród]sz[ent]mártoni reformata ekklézsia tiszteletes Trauszner Dániel atyámkfia és Újvárosi István oskolamester ökegyelmek idejekben, jelen lévén a Szent Vizsgáló Szék előtt Sepsi Mihály curator, Gál Dániel, Sásvári Dániel, Boronnyai Mihály, Áts Sigmond, Sásvári Pál, Albert Ferentz s mások is.*¹¹⁸

Az 1., 2.: Dicséretes a tiszteletes atyafinak mind papi hivatala folytatása, mind magaviselete. Az 3-ra: A tiszteletes atyafinak sincs semmi részben panassza hallgatói ellen, hanem vagyon a

¹¹⁶ KükEhmLvt prot. II/5. 382.

¹¹⁷ Uo. 409.

¹¹⁸ Uo. 435–436.

régi curatorok ellen, hogy zabbérit ma sem hajtották bé. Erre, hogy behajjták, most is becsületekre fogadták.

A 4., 5-re: Az oskolamester mindkét rendbéli kötelességiben eljár, és semmi panasz nincs elene. Az oskolamesternek sincs panassza az eklézsia ellen.

Az 6.: Botránkozató személyek, Istennek hála, itt nincsenek.

Az 7-re: Az eklézsia javaiban kár az, hogy egy réttyit a tiszteletes papnak a Küküllő elmosta volt, de már ma ismét visszakerült, de a szomszédok, kiknek fölgyeik véggel arra rúg, elfoglalták. Erről lőn ez a rendelés, hogy külső tiszt által kijártassák okvetetlen. [436.]

Observatio: Kolosvári László engedetlenségéért az eklézsia forumánn 3 forintig convincáltatván, apellálta causáját tiszteletes esperest uram eleibe, transmittáltatott a causa, de úgy, hogy elébb a büntetést tegye le, melly exequáltatott is. Most azért ezen dolog a Szent Visitatio eleibe kerülven, tett a Szent Vizsgáló Szék ilyen ítéletet.

Deliberatum: Megvizsgálta a Szent Vizsgáló Szék az eklézsia hütösseinek Kolosvári László őkegyelme ellen költ deliberatumát, s emellett mégis mindkét résznek feladását s mentségét meghallgatta. És noha nem tagadhattya azt, hogy az eklézsia hütössei hibáztanak abban, hogy Kolosvári László őkegyelmét megbüntetven, azon büntetésnek egy részét a más eklézsiákban is bevett jó rendtartás szerint eklézsia ládájában eklézsia szükségére bé nem tették. Melly hogy ezután observáltassék, sőt ezen hiba is más ilyen alkalmatossággal kipótoltassék, rendeli most a Szent Vizsgáló Szék. De amellett az eklézsia hütösseinek végzését minden részben helyben hagyja.

Szintén hasonló hibában találtatván, s meg is büntettetven ifjabb Sásvári Dániel őkegyelme is, ezen deliberatum is minden punctumiban helybenhagyatik, a fellyebb írt hozzáadás mellett, azon hozzáadással is, hogy az eladott marhának árrából ami megmaradt, tartozik visszaadni eddig volt curator őkegyelme.

1798

Folytattuk [1798.] Februariusnak ugyan 18-dikán Vizsgálódó Szent Székezésünket KóródSz[ent] Mártonba tiszteletes Trauzner Dániel atyánkfia és oskolamester ÚjJVárosi István őkegyelmek idejekben, titulus curator Sepsi Mihály, egyházfi Solymosi Imreh, eklézsia hitesei Áts Zsigmond, Nemes János, Boronyai Mihály, SásVári Zsigmond, Sásvári Pál, Sásvári Dániel, Nemes Mihály, Nemes Ferentz, Farkas Péter, Nemes László, Nemes Antal s másoknak [25.] sokaknak jelenlétebben.¹¹⁹

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafi papi szent hivatalyában híven eljár. Erkölcsére nézve is mind maga, mind felesége feddhetetlen. A 3-dikra: A tiszteletes papot hallgatói illendőképpen megbecsüllik, bérét is hiba nélkül bészolgáltatták.

A 4-kre: Az oskolamester is mind templombéli, mind oskolabéli tiszteit telyesíti. Az 5-dikre: Az oskolamester is nem panaszol az eklézsiára.

A 6-kra: Botránkozató személyek nincsenek.

Néhézség: Titulata Andrási Jósefné Áts Sára asszony rég az ideje, hogy az úri szent vacsorával nem élt.

¹¹⁹ KükEhmLvt prot. II/6. 24–25.

Végzés: Atyafiságosan intessék meg a bépanaszolt asszony, hogy az ekklézsia botránkoztatására az Úr asztalától többé oly vakmerőképpen el ne vonnya magát, külömbben bizonyos büntetésen marad.

Az 7-kre: Az ekklézsia jovaiban semmi kár nem tapasztaltatik.

1799

Januariusnak 25-k napján [1799.] megvizsgálta a Látogató Szent Szék a kóródsz[ent]mártoni ekklézsiát tiszteletes Trauzner Dániel atyánkfia és oskolamester Újvárosi István ökegyelmek idejekben, jelen voltak a Szent Visitation curator titulus Áts Sigmond, egyházi Nemes János, titulus Sepsi Mihály, Nemes Ferentz, Gál Dániel, Farkas, Sásvári Sigmond, Sásvári Dániel, Sásvári Pál, Nemes Ferentz, Nemes Mihály, Nemes László, Nemes Antal ökegyelmek és mások is feles számmal.¹²⁰

Az 1-re és 2-dikra: A tiszteletes atyafi papi szent hivatalában híven eljár, egyszersmind felelőségével együtt emberséges ember módjára viseli magát.

Az 3-kra: A tiszteletes pap hallgatói ellen nem panaszol külömbben, hanem adja elő magát ilyen nehézség: Fabérit a tiszteletes atyafinak kárával szolgáltatják be az hallgatók, mert némelyek olyan szekér fát hoznak, hogy három garasnál többet nem érne, holott a conventio szerént, aki fát nem adhat, tartozzék tíz-tíz garast fizetni fabérbe.

Végzés: Illendő tekintetben vévén a Szent Visitatio a tiszteletes atyafinak ezen panasszát, rendelte, hogy akik fával nem fizethetnek, a conventio szerént fabérbe 10 ~ tíz garast fizessenek. A marhatartó gazdák pedig egy-egy jó szekér fát adjanak fejenként minden esztendőbe.

Megjegyzés: Közönségesen megegyeztek a Szent Visitatio előtt a nemes ekklézsia tagjai, hogy mindenkor szüretkor fabérbe egy-egy veder bort fizetnek a tiszteletes papnak. Ha mikor pedig bort nem adhatnának, 10 garast adnak fabérbe, vagy egy-egy jó szekér fát. Ezen egyezést vigozálla a Szent Visitatio is a tiszteletes atyafi idevaló papságának idejéig.

Nehézség: Panaszollya a tiszteletes atyafi azt is, hogy a zabbérit soha a maga idejében nem szolgáltatják bé. Végzés: A curator és egyháziak esmérjék kötelességeiknek az egész papi bért minden esztendőben karácsonra, legtovább újj esztendőre beszolgáltatni, mert külömbben a Visitatio alkalmatosságával marhájok elköltettetvén, el nem bocsáttatik, míg a tiszteletes pap nem excontentáltatik.

A 4-kre: Nincs semmi panassza a nemes ekklézsiának az oskolamesterre. [52.]

Megjegyzés: Ezen nemes ekklézsiában az hallgatók számához képest igen kevés gyermekeket jártatnak az oskolába a szülék, mert most is csak hat tanuló gyermekek találtnak. Ha kik találtnak ezután, kik gyermekeiket nem taníttatnak, a jövő Visitation az egész tanítói bérnek rajtuk való exequátatásával büntettetnek.

Az 5-kre: Az oskolamesternek is eltartott fa- és zabbeli bérére nézve az a végezés, ami a tiszteletes pap panasszára.

A 6-kra: Botránkoztató személyek nincsenek az ekklézsiában.

A 7-kre: Az ekklézsia külső-belső jovai épségben vagynak.

A 8-kra: A számadás dicséretesen véghezment.

¹²⁰ KükEhmLvt prot. II/6. 51–52.

1800

Megvizsgáltatott a mindjárt írt napon [1800. Februarius 8-dik] a k[óród]sz[ent]mártoni reformata ekklézsia is tiszteletes Trauzner Dániel atyámfia és oskolamester Újvárosi István idejekben, jelen voltak a Szent Visitation curator Nemes Ferentz, egyházfi Köpetzi Sámuel, titulus Sepsi Mihály, Áts Sigmond, Gál Dániel, Boronyai Mihály, Sásvári Dániel, Nemes Mihály, Nemes György, Nemes Antal, ifjú Sásvári Dániel, Nemes László, Földvári Márton, Sepsi János, Nemes János ökegyelmek.¹²¹

Az 1-re és 2-kra: A tiszteletes atyafi szorgalmatos az Úr munkájának végbevitelében, különben is házostársával együtt feddhetetlen életű. A 3-kra: Maga a tiszteletes pap sem panaszol az ekklézsiára. Nehézség: Némelyek az hallgatók közül bizonyos esztendőktől fogva a tiszteletes papnak bérét eltartották, nevezetesen: Sarkadi György, Farkas Péter, titulusa Ajtai Dánielné, Viski Lászlóné. Végzés: A bépanaszolt személyeket executio végett oda, ahová [75.] illik, beadni nem fogja elmulatni a Szent Visitatio.

A 4-kre: Oskolamester ökegyelme is mind a két tiszttiben szorgalmatosan eljár.

Az 5-kre: Maga sem panaszol semmi részben az ekklézsiára különben, hanem ugyanazok restálnak a becsületes oskolamesternek is, akik a tiszteletes papnak.

A 6-kra: Botránkoztató személyek nincsenek.

A 7-kre: Az ekklézsia külső-belső jovaiban kár nem tapasztaltatott.

Megjegyzés: A múlt 1799-dik esztendőben a fenn írt k[óród]sz[ent]mártoni ekklézsiának számára ajándékozott méltóságos gróff iktári ifjabb Bethlen Sámuel úr önnagysága az úrasztalához egy belől megaranyozott ezüst újj poharat és egy ezüst új tángyérocskát.

A 8-kra: Az oskola virágzó állapotba vagyon.

A 9-kre: Curatornak Nemes Ferentz, egyházfinak Köpetzi Sámuel béeskettettek. Megjegyzés: Marad az ekklézsia ládájába készpénz hft. 13 dr. 18.

¹²¹ KükEhmLvt prot. II/6. 74–75.

LELKÉSZEK NÉVSORA

A Küküllői Egyházmegye történeti névtárának elkészítésére 1788-ban tett kísérletet Kónya Ferenc vámosgálfalvi lelkipásztor, az egyházmegye esperese. Egy erre a célra nyitott protokollumba beírta a rendelkezésére álló forrásokban szereplő lelkipásztorok nevét, szolgálati helyét és idejét.¹ Ezt utódai folytatták, illetve az újonnan előkerült dokumentumok alapján folyamatosan egészítették. A névsor érdekessége, hogy nem gyülekezetek szerint lebontva, hanem kronológiai sorrendben közli a lelkipásztorok neveit. A rendezési kritérium: mikor kezdte meg szolgálatát az egyházmegyében. A lelkész neve mellé beírták későbbi szolgálati helyeit, illetve a helyváltás időpontját. Később, Fogarasi Sámuel esperessége idején ugyanabba a protokollumba tisztázva átmásolták a névsort.² Ekkor készült el a lelkészek illetve a tanítók gyülekezetek szerint lebontott névjegyzéke is.³

A lelkészek névsorát 1945-ben közölte Illyés Géza.⁴ Gyakorlatilag a Kónya–Fogarasi protokollum legrégebbi, kronológiai sorrendet követő névsorát egészítette ki helyenként életrajzi adatokkal. Úgy tűnik, hogy a közölt adatokat nem vetette össze a vizitációs illetve parciális zsinati jegyzőkönyvek adataival.

Jelen kötetben szereplő lelkész- és tanítónévsorok elkészítésekor kiindulópontként a Kónya–Fogarasi protokollum névsorait használtuk, de minden adatát összevetettük az egyházmegye levéltárában fellelhető vizitációs és parciális zsinati jegyzőkönyvek adataival, illetve más levéltári forrásokkal. Ahol szükség volt rá, a meglévő adatokat kiegészítettük, ahol ellentmondásra bukkantunk, ott az eredeti forrás felülírta az 1788-as lelkésznévsort. Kónya Ferenc lelkésznévsorában vannak olyan adatok is, amelyek forrására nem sikerült rábukkannunk. Ezeket az adatokat dőlt betűvel tüntettük fel. Csupán az egyházmegye levéltárán kívüli forrásokból származó adatokat tüntettük fel lábjegyzetben. Külön köszönetet kell mondanunk dr. Sipos Gábornak és dr. Dáné Veronkának, akik évek óta gyűjtik az erdélyi lelkészekre és tanítókra vonatkozó adatokat, és céduláikat rendelkezésünkre bocsátották.

Egrestő

Angyalosi István

1641⁵

Erzsébetváros

Tasnádi Miklós

1630⁶

Sárdi Gergely

1619, 1645

¹ A Küküllői Református Egyházmegye levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban. V/4/8. Kónya-Fogarasi protokollum. 1–10.

² Uo. 140–159.

³ Uo. 101–136., 169–182.

⁴ A Küküllői Református Egyházmegye papjai a reformáció korától az Erdélyi Református Generális Zsinat fennállásáig, 1871-ig. In: *Egyháztörténet*. II. évf. 3–4. sz. 281–333.

⁵ MOL P 658 nr. 911.

⁶ Apafi udvartartási iratok 21. Szabó T. Attila cédulái.

- Körösi Miklós 1667–1677
- Vályi András 1677
1673-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Szolgált még Bürkösön, Kóródszentmártonban (1696), Szőkefalván (1697–1703), Nagykenen (1713–1716) és Balavásáron (–1719).
- Lippai Ambrus 1689
1678-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Előzőleg Teleki Mihály udvarában volt kántor, majd Alvincre vitték rektornak. Innen került Ebesfalvára.
- Gálfalvi Miklós 1692
1674-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Felvincen és Csáváson (1677–1681) volt rektor. Szolgált még Mezőbodonban (1681), Küküllőszéplakon (1683–1685), Gógánban (1689), Haranglábbon (1697), Küküllőalmáson (1698) és Kerelőszentpálon (1701–1703).
- Pápai Márton 1692 után
1692-ben subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Szolgált még Radnóton (1712–1727).
- Veszprémi Péter 1712–1726
1699-ben vagy 1700-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Később Héderfáján (1727–1734) szolgált. Felesége Tibodi Judit.
- Vásárhelyi Pál 1727–1728
Később Haranglábbon (1729–1741), Búzásbesenyőben (1741–1746), Magyarherepén (1746–1752), Mikefalván (1752–1754) és Gógánban (1755–1767) szolgált. Felesége Béres Anna.
- Musnai Dávid 1730
1711-ben subscribált Marosvásárhelyen. Szolgált még Dányánban (1720), Küküllőszéplakon (1722–1723), Magyarherepén (1724–1728) és Boldogfalván (1732–1737 mh.).
- Nyitrai János 1732
1713-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Szolgált még Haranglábbon (1720–1728), Magyarherepén (1728–1730), Kerelőszentpálon (1734–1740) és Dányánban (1746–1762).
- Bodosi Fábián Sándor 1734–1760
1720-ban subscribált Székelyudvarhelyen, 1725 körül Kolozsváron. Előzőleg Kocsárdon volt rektor.
- Désfalvi Ferenc 1761
1725 körül subscribált Kolozsváron. Előzőleg Marosbogáton (1730–1731) tanítószkodott, és Kóródszentmártonban (1734–1760) szolgált lelkészként.
- Imre Ádám 1762
1751-ben subscribált Marosvásárhelyen. Lelkészi szolgálatát követően bujdosó lett.
- Zabolai Sámuel 1762–1764
Előzőleg Marosbogáton (1745–1748) tanítószkodott, Dicsőszentmártonban (1750–1754) volt lévita, Mikefalván (1755–1756) és Marosugrán (1757–1762) szolgált lelkipásztorként. Felesége Péterfi Erzsébet.
- Bányai Péter 1767–1776
1749-ban subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Magyardellőn (1760–1763) szolgált.
- Losonczy József 1777–1780 mh.
1772-ben subscribált Marosvásárhelyen.

- Dobolyi Dániel 1780–1786
Később Magyarsülyén (1787–1804) és Sövényfalván (1806–1830) szolgált.
- Csávási Dániel 1787–1803
Előzőleg Búzásbesenyőben (1757–1761), Küküllőszéplakon (1763–1764), Mikefalván (1764–1768) és Gógánban (1770–1786) szolgált.

Gógán

- Zinerváraljai Bálint 1623
- Fehérvári Mihály 1641⁷
- Gyergyai Miklós 1650 jan.
- Besenyi Benedek 1650–1657
Előzőleg Héderfáján (1640, 1648–1650) szolgált.
- Bethfalvi Pál 1666
Előzőleg Magyarherepén (1656) és Dányánban szolgált (1657).
- Zágoni András 1668–1669
Előzőleg Magyarkirályfalván (1655), később Szőkefalván (1672–1682) szolgált.
- Disznajói Mihály 1673
Előzőleg Nagymedvésen (1656) és Csáváson (1667–1669), később Küküllőszéplakon (1677, 1696–1701), Nagykendén (1678–1683, 1689–1694) és Búzásbesenyőben (1685) szolgált.
- Vajdaszentiványi János 1677–1682
Marosvásárhelyen, Magyarigenben és Gyulafehérváron tanult. Bonyhai tanítóskodását (1651–1653) követően Nagykendén (1653–1659), Vámosgálfalván (1659–1677), majd Küküllőváron (1685–1689) volt lelképásztor. 1668-tól 1684-ig, majd 1685-től 1689-ben bekövetkezett haláláig az egyházmegye esperese volt.
- Márkusfalvi Bálint 1683–1684
1665-ben subscribált Nagyenyeden. Borosbenedeken volt rektor. Szolgált még Nagymedvésen (1678, 1692–1695), Marosbogáton (1681) és Küküllőalmáson (1689).
- Vásárhelyi (Kézdivásárhelyi) János 1685–1686
1675-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Vámosgálfalván (1677–1680) volt mester, majd Küküllőalmáson lelkész (1683). Felesége Gábor Judit.
- Gálfalvi Miklós 1689
1674-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Felvincen és Csáváson (1677–1681) volt rektor. Szolgált még Mezőbodonban (1681), Küküllőszéplakon (1683–1685), Ebesfalván (1692), Haranglábán (1697), Küküllőalmáson (1698) és Kerelőszentpálon (1701–1703).
- Gönczi István 1690–1712. május 19. mh.
1650-ben született. 1669-ban subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Marosvásárhelyen volt rektor (1677–1680) majd Kutylfalván (1680), Bethlenszentmiklóson (1689) lelkész.
- Küküllővári Mihály 1713–1716
1691-ben subscribált Nagyenyeden. Felesége Szőke Anna.

⁷ A Pókai Sárosi család levéltára az Erdélyi Múzeum levéltárában. Szabó T. Attila cédulái.

- Szentannai Baka István 1717–1718
1700-ban subscribált Nagyenyeden. Szolgált még Balavásáron (1711–1716), Nagyken-
(1721–1732) és Küüllőszéplakon (1735). Felesége Székely Zsófia.
- Zalányi Ambrus Gergely 1720–1731
1712-ben subscribált Nagyenyeden. Szolgált még Sövényfalván (1715), Bethlenszentmik-
lóson (?) és Radnóton (1731–1739). Felesége Deső Ilona.
- Szentkirályi Sámuel 1732–1734 mh.
1700-ban subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Oltszemen, Héderfáján (1714–1716), Bony-
hán (1720–1726) és Bethlenszentmiklóson (1727–1731) szolgált.
- Csávási Vas Lőrinc 1736–1739
1699-ben született. 1719-ben subscribált Marosvásárhelyen. Brémában (1730) és Gronin-
genben (1731) peregrinált. Később Nagyken- (1739–1786) szolgált. 1767–1786 között
esperes volt.
- Zalányi Ambrus Gergely 1739–1741 mh.
Lásd fent.
- Bölöni Zsigmond 1741–1754
1700-ban subscribált Marosvásárhelyen, majd 1704-ban Nagyenyeden. Előzőleg Kü-
üllőváron volt rektor, Harangláb- (1713–1716), Héderfáján (1721–1726), Sövényfalván
(1727–1732) és Szőkefalván (1740–1741) lelkész.
- Vásárhelyi (Kézdivásárhelyi) Pál 1755–1767
Előzőleg Ebesfalván (1727–1728), Harangláb- (1729–1741), Búzásbesenyőben (1741–1746),
Magyarherépen (1746–1752) és Mikefalván (1752–1755) szolgált. Felesége Béres Anna.
- Csávási Dániel 1770–1786
1740 körül subscribált Kolozsváron. Előzőleg Búzásbesenyőben (1757–1761), Küüllő-
széplakon (1763) és Mikefalván (1764–1768), később Ebesfalván (1787–1803) szolgált.
- Tegzi Mihály 1787–1789. jan. II. mh.
1751-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Dányánban (1763–1766) és Marosugrán
(1768–1785) szolgált. Felesége Vályi Zsuzsanna.
- Barabás Zsigmond 1790–1797
1774-ben subscribált Nagyenyeden. 1783-ban a sárdi zsinaton ordinálták. Előzőleg Ma-
gyarherépen (1781–1788) és Maroscapón (1789) szolgált.
- Kaller Bálint 1797–1802
1793-ban subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Fogarason volt rektor.

Gógánváralja⁸

- Bartha András 1752–1771
1737-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Jósika Mózesné Wesselényi Mária udvari
papja volt. Később Maroscapón (1772–1776) és Küüllőszéplakon (1777–1793) szolgált.
Felesége Zalányi Sára.

⁸ 1751-től anyae gyház.

- Mátyás András 1772–1778
1762-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Radnóton (1779–1785) és Kiskenden (1786–1791) szolgált.
- Török Pál 1779–1796. május 4. mh.
1766-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Kóródszentmártonban (1776–1779) szolgált.
- Fogarasi Sámuel 1797–1815
1770-ban született Marosvásárhelyen, 1788-ban subscribált ugyanott. Göttingenben (1796) peregrinált. Később Vámosgálfalván (1815–1830) szolgált. Felesége Abats Krisztina, Abats János püspök lánya.

Harangláb

- Vásárhelyi K. István 1677–1678–1682
Bányai Gáspár 1682
Vajai György 1683–1684
1666-ban subscribált Marosvásárhelyen. Később Marosbogáton (1687–1689) szolgált.
- Váradi Dávid 1689
Szolgált még Mezőbodonban (1683), Maroscsapón (1692–1693), Szőkefalván (1696), Nagykenden (1697) és Kóródszentmártonban (1697–1703).
- Sükei Ferenc 1690
Kerelőszentpálon volt mester (1658–1659), majd Mezőbodonban (1669) és Nagymedvésen (1681–1689) szolgált lelkipasztorként.
- Gálfalvi Miklós 1697
1674-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Felvincen és Csáváson (1677–1681) volt rektor. Szolgált még Mezőbodonban (1681), Küküllőszéplakon (1683–1685), Gógánban (1689), Ebesfalván (1692), Küküllőalmáson (1698) és Kerelőszentpálon (1701–1703).
- Purkerczi Mihály 1711–1712
Szolgált még Búzásbesenyőn (1714–1717).
- Bölöni Zsigmond 1713–1716
1700-ban subscribált Marosvásárhelyen, majd 1704-ban Nagyenyeden. Előzőleg Küküllőváron volt rektor, Héderfáján (1721–1726), Sövényfalván (1727–1732), Szőkefalván (1740–1741) és Gógánban (1741–1754) lelkész.
- Almási István 1718–1719
1696-ban subscribált Marosvásárhelyen.
- Nyitrai János 1720–1728
1713-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Később Magyarherepén (1728–1730), Ebesfalván (1732), Kerelőszentpálon (1734–1740) és Dányánban (1746–1762) szolgált.
- Vásárhelyi (Kézdivásárhelyi) Pál 1729–1741
Szolgált még Ebesfalván (1727–1728), Búzásbesenyőben (1741–1746), Magyarherepén (1746–1752), Mikefalván (1752–1754) és Gógánban (1755–1767). Felesége Béres Anna.
- Zágoni Sáska Balázs 1741–1742 mh.
Korábban Búzásbesenyőben (1721–1741) szolgált.

- Kolosi János 1743–1749
1733-ban subscribált Marosvásárhelyen. Marburgban (1741) peregrinált. Kéőbb Koronán (1750–), Mezőmadarason (1758–1768) és Kibéden (1769–1787) szolgált. 1760-tól haláláig a Marosi egyházmegye esperese volt.
- Dálnoki (Veress) Demeter 1750–1768
Kolozsváron tanult. Groningenben (1730) peregrinált. Bánffy György udvarában lelkészkedett, majd Máramarosszigeten (1738-tól) és Bethlenszentmiklóson (1747–1750) szolgált.
- Benkő Mihály 1770
1758-ban subscribált Nagyenyeden.
- Gombási István 1773
1756-ban subscribált Marosvásárhelyen. Gr. Lázár János és gr. Toldalagi István udvarában volt nevelő, majd Berekeresztúron lekipásztor. Marburgban (1767) és Franekerben (1767) peregrinált. Lelkipásztorként szolgált Székelykeresztúron (1769–), Ótordán (1774, 1776), Nagysajón (1775), Borosbenedeken (1777), Harasztkeréken (1778–1781), Mezőmadarason (1782–1794), Márkodon (1795–1808) és Karácsonyfalván (1808–1814).⁹
- Zágoni Sámuel 1773–1775
1764-ben subscribált Nagyenyeden. Az 1773-as marosvécsi zsinaton ordinálták.
- Fülei József 1776–1786
1752-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Csáváson (1765 káplán), Dányánban (1767–1776) majd Balavásáron (1786–1798) szolgált.
- Incze Sámuel 1787–1788
1773-ban subscribált Nagyenyeden. 1783-ban a sárdi zsinaton ordinálták. Előzőleg Magyarcsülyén (1783–1785), később Magyarherepén (1789–1790) szolgált.
- Csanádi József, ifj. 1788–1796. aug. 8. mh.
1759-ben subscribált Marosvásárhelyen. Csanádi József fia. Előzőleg Küküllőalmáson (1779–1787) szolgált.
- Simon Sámuel, zágoni 1797–1801

Héderfája

- Tövisi Máté 1636, 1643
1643 előtt Vámosgálfalván szolgált.
- Besenyei Benedek 1640, 1648–1650
Később Gógánban (1650–1657) szolgált.
- Illyefalvi András 1653–1654
- Szeredai Péter 1655
Előzőleg Kóródszentmártonban (1648–1654), később Búzásbesenyőben (1665) és Kerelőszentpálon (1666–1673) szolgált. Felesége Péterffi Erzsébet.
- Dálnoki Veres Bálint 1667–1669, 1675
Később Vámosgálfalván (1677–1709) szolgált. Felesége Tímár Judit.

⁹ Zoványi Jenő: *Magyarországi protestáns egyháztörténeti lexikon*. Bp. 1977. 218.

- Szentgyörgyi Beke György 1677–1678
Sepsiszentgyörgyön született, Kolozsváron Apáczai mellett tanított, 1663-ban subscribált Enyeden, Fogarason volt rektor (1664–1666). Leidenben (1666–1669) tanult. Előzőleg a marosvásárhelyi kollégium rektora volt (1671–1672), Bethlenszentmiklóson (1672–), majd Marosvásárhelyen (1678–1689) volt lelkipásztor.
- Erdődi Miklós 1680–1681
1667-ben subscribált Sárospatakon. Teleki Mihály udvari papja is volt. 1673-ban már az egyházmegyében volt, csak szolgálati helyét nem ismerjük. Később Magyarkirályfalván (1684–1685) szolgált.
- Rudnai (Radnai) Mátyás 1683–1685
1672-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Előzőleg rektor volt Hídvégen, majd lelkipásztor Szentertzsébeten, Magyarkirályfalván (1689–1693) és Balavásáron (1699–1703).
- Verestói Sámuel 1685 után, 1694 előtt
1651-ben született Verestón. Szülőfalujában, Révkomáromban, majd Sárospatakon tanult. 1672-ben subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Előzőleg Daczó János csíki főkapitány udvarában volt nevelő, később Székelyszenterzsébeten (1682 k.), Marosnagylakon, majd Búnón (–1694) és Bonyhán (1694–1718) volt lelkipásztor. Felesége Mózes Erzsébet. Verestói György püspök édesapja.¹⁰
- Hadadi Mihály 1689
1680 körül subscribált Kolozsváron. Előzőleg Kuttyfalván (?), később Marosbogáton (1690–1714) szolgált.
- Dálnoki István 1692–1693
1684-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Bonyhán (1686–1689), később Csávason (1696–1700) és Boldogfalván (1701–1703) szolgált.
- Rudnai Mátyás 1695–1697
Lásd fent.
- Solymosi Zsigmond 1699–1702
Szolgált még Maroscsapón (1689), Balavásáron (1690–1698), Küküllőszéplakon (1703), Sövényfalván (1712) és Boldogfalván (1714–1718).
- Bikfalvi János 1712–1713
1707-ben subscribált Marosvásárhelyen.
- Szentkirályi Sámuel 1714–1716
1700-ban subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Oltszemen, később Bonyhán (1720–1726), Bethlenszentmiklóson (1727–1731) és Gógánban (1732–1734) szolgált.
- Bölöni Zsigmond 1721–1726
1700-ban subscribált Marosvásárhelyen, majd 1704-ban Nagyenyeden. Előzőleg Küküllőváron volt rektor, Haranglábán (1713–1716) lelkész, később Sövényfalván (1727–1732), Szőkefalván (1740–1741) és Gógánban (1741–1754) szolgált.

¹⁰ *Genealogia et vita Georgii Verestói*. Kézirat a Kolozsvári Református Kollégium könyvtárában (ma a Kolozsvári Akadémiai Könyvtár kezelésében). Ms. R 1436. f. 1.

- Veszprémi Péter 1727–1734
1699-ben vagy 1700-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Előzőleg Ebesfalván (1712–1726) szolgált. Felesége Tibodi Judit.
- Martonfalvi András 1735
1720-ban subscribált Marosvásárhelyen. Akadémián járt. Később Küküllőváron (1740–1748) és Magyarkirályfalván (1748–1758) szolgált.
- Körösi György 1737
1699-ben született Marosvásárhelyen. 1717-ben subscribált Enyeden. Zürichben, Bernben, Genfben és Baselben peregrinált. 1729-ben, az etédi zsinaton a küküllővári papságra ordinálták. 1737-ben Héderfájára, 1739-ben Magyarkirályfalvára ment, majd 1748-tól haláláig ismét Küküllőváron szolgált.
- Séni András 1740
1734-ben subscribált Marosvásárhelyen. Ismeretlen akadémián peregrinált.
- Gyalai Gábor 1741–1763
Kolozsváron subscribált 1738 körül. Később Sövényfalván (1765–1771) szolgált.
- Bátori István 1764–1771
1749-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Szőkefalván (1763), később Sövényfalván (1772–1776) és Búzásbesenyőben (1776–1781) szolgált.
- Kónya Ferenc 1771–1783
1741-ben született Egerpatakon. Fogarasi Sámuel szerint Kolozsváron tanult, de a beiratkozási anyakönyvekben ennek nincs nyoma. Szintén Fogarasitól tudjuk, hogy akadémián is járt. Később Vámosgálfalván (1783–1797) volt lelkipásztor. 1783–1786 között prosenior, 1786–1797 között esperes volt.
- Molnár György 1783–1816. júl. 5. mh.
1771-ben subscribált Marosvásárhelyen. Utrechtben (1782) peregrinált. 1783-ban a sárdi zsinaton ordinálták. 1803-tól haláláig esperes volt. Első felesége Szász Rákhel, második felesége Csernátóni Vajda Sára.

Kerelő¹¹

- Somosdi Ferenc 1649
Később Küküllőszéplakon (1650–1653), Küküllőalmáson (1654–1655) és Kóródszentmártonban (1669) szolgált.
- Naméni Mihály 1650–1651
Később Magyarherepén (1653) szolgált.
- Vásárhelyi (Kézdivásárhelyi) Bálint 1653–1656
Szolgált még Marosdátoson (1651), Búzásbesenyőben (1669), Nagykendén (1677) és Dányánban (1677–1678).
- Küküllővári Dániel 1657
Szolgált még Dányánban (1653-ig), Boldogfalván (1653) és Marosdátoson (1656).

¹¹ 1658-ban a tatárok elpusztították, Búzásbesenyő filiája lett, majd teljesen elnéptelenedett.

Váradi Miklós 1659
 Szolgált még Dányánban (1653–1655, 1685–1686), Maroscsapón (1670), Boldogfalván (1678),
 Kóródszentmártonban (1680–1681) és Búzásbesenyőn (1683). Felesége Sárpataki Judit.

Kerelőszentpál¹²

Besenyei Boldizsár 1622, 1640
 Thúri János 1643
 Korábban Bonyhán (1641), később Radnóton (1644) szolgált.
 Váradi János 1648 előtt
 Később Magyar királyfalván (1648–1652) szolgált.
 Besenyei János 1649–1650
 Előzőleg Gógánban (1643) és Csávason (1647) volt rektor, később Magyarherepén (1651–
 1652) lelkész.
 Thúri Bogáti Imre 1651
 Előzőleg Balavásáron (1640–1648) szolgált.
 Illencfalvi Miklós 1653
 Később Boldogfalván (1656) szolgált.
 Radnóti Ferenc 1655–1656
Szolgált még Kóródszentmártonban (1655).
 Szeredai Péter 1657
 Bíró Ferenc 1657 [?]
 Szeredai Péter 1666–1673
 Előzőleg Kóródszentmártonban (1648–1654), Héderfáján (1655), és Búzásbesenyőben
 (1665) szolgált. Felesége Péterffi Erzsébet.
 Enyedi János 1677–1684
 Szolgált még Maroscsapón (1669, 1673), Nagykenden (1685), Búzásbesenyőben (1689–1690)
 és Magyarbütykényen (1692).
 Fogarasi István 1684–1685
 1669-ben subscribált Nagyenyedén.
 Bodoki Sándor 1688–1692
 Szolgált még Küküllőalmáson (1669, 1677) és Dányánban (1677, 1684). Időközben Beth-
 len Elek udvari papja volt (1681–1683). Felesége Andok Erzsébet.
 Enyedi János 1694–1695
 Lásd fent.
 Gyulai János 1697–1699
 1669-ben subscribált Sárospatakon. Küküllőváron volt rektor. Szolgált még Magyarke-
 celen, Magyarherepén (1677–1681, 1687–1696, 1699–1703), Marosbogáton (1684–1685), Kü-
 küllőszéplakon (1686).

¹² 1740-ben Marosugrával együtt Magyardellő filiája lett.

- Gálfalvi Miklós 1701–1703
1674-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Felvincen és Csáváson (1677–1681) volt rektor. Szolgált még Mezőbodonban (1681), Küküllőszéplakon (1683–1685), Gógánban (1689), Ebesfalván (1692), Küküllőalmáson (1698) és Haranglábban (1697).
- Érsekújvári János 1707–1708
1685-ben subscribált Nagyenyeden.
- Kendi Mihály 1712–1713
1684-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg rektor volt Nagyteremiben (1685–1689), majd lelkipásztor Nagykendén (1696–1711). Felesége Harsányi Mária. 1713-ben eltávolították az egyházmegyéből.
- Radnóti János 1714–1715
1686-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Radnóton (1689) és Gógánban (1694 előtt) volt rektor, majd Búzásbesenyőben (1697–1713) lelkipásztor. Később Csáváson (1716–1742) szolgált.
- Csávási (Vas) Sámuel 1717–1723
Szolgált még Kutyfalván (1711–1715, 1724–1732), Mezőbodonban (1733–1738–1741) és Magyarherepén (1745–1746). Felesége Panta Anna.
- Radnóti Mihály 1724–1729
1707-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg rektor volt Csáváson (1713), Mikefalván (1715–1716) és Kerelőszentpálon (1718–1719). Szolgált még Magyarherepén (1721–1723), *Mezőbodonban* (1732), Kutyfalván (1735–1738) és Magyarszentbenedeken (1740–1744). Felesége Mátyás Anna.
- Csernátfalusi András 1732–1733
1718-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Radnóton (1728–1731) szolgált.
- Nyitrai János 1734–1740
1713-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Előzőleg Haranglábban (1720–1728), Magyarherepén (1728–1730) és Ebesfalván (1732), később Dányánban (1746–1762) szolgált.

Kiskend¹³

- Szabó Ferenc, zaláni 1764–1776
1749-ben subscribált Székelyudvarhelyen, 1756-ban Nagyenyeden. Lévita volt Bernádon (1763–1764).
- Sebestyén Zsigmond, karácsonfalvi 1776. júl. 24.–1786
1766-ban subscribált Marosvásárhelyen. 1776-ban az újtordai zsinaton ordinálták. Szolgált még Marosugrán (1787–1790) és Boldogfalván (1791–1794).
- Mátyás András 1786–1791 mh.
1762-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Gógánváralján (1772–1778) és Radnóton (1779–1785) szolgált.

¹³ 1763-ig Nagykend filiája.

- Szatmári István, cserefalvi 1791. máj. 17.–1799
1785-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Balavásáron (1799–1829) szolgált.
- Kovács Miklós 1799–1813–
1767-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Kóródszentmártonban (1779–1788) és Búzásbesenyőben (1789–1799) szolgált.

Kóródszentmárton

- Bikfalvi János 1639–1641
Szolgált még Küküllőalmáson (1650).
- Szereda(hely)i Péter 1648–1654
Később Héderfáján (1655), Búzásbesenyőben (1665) és Kerelőszentpálon (1666–1673) szolgált.
- Radnóti Ferenc* 1655
Szolgált még Kerelőszentpálon (1655–1656).
- Szentmiklósi Boldizsár ?
- Somosdi Ferenc 1669
Előzőleg Kerelőn (1649), Küküllőszéplakon (1650–1653) és Küküllőalmáson (1654–1655) szolgált.
- Miskolci György 1669–1670–1671
Előzőleg a Debreceni Egyházmegyében szolgált.
- Márkusfalvi György* 1671
- Szeredai Péter* 1675
- Szatmári István 1677–1678
Később Magyar királyfalván (1679–1681) szolgált.
- Várad Miklós 1680–1681
Szolgált még Dányánban (1653–1655, 1685–1686), Kerelőn (1659), Maroscsapón (1670), Boldogfalván (1678) és Búzásbesenyőben (1683). Felesége Sárpataki Judit.
- Gálfalvi R. Mihály 1683–1689
1674-ben subscribált Enyeden.
- Vályi András 1696
1673-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Előzőleg Ebesfalván (1677), Bürkösön, később Szőkefalván (1697–1703), Nagykenyén (1713–1716) és Balavásáron (–1719) szolgált.
- Várad Dávid 1697–1703
Szolgált még Mezőbodonban (1683), Haranglábán (1689), Maroscsapón (1692–1693), Szőkefalván (1696) és Nagykenyén (1697).
- Szederjesi János 1707–1708
1670 körül subscribált Kolozsváron. Előzőleg rektor volt Marosbogáton (1678).
- Szentgyörgyi József 1711
Később Szőkefalván (1712–1713) szolgált.
- Solymosi Mihály 1713–1716
Előzőleg mester volt Maroscsapón (1680), Marosbogáton (1684–1687, 1694), Magyar királyfalván (1696–1700) és Küküllőalmáson (1710 k.), később lelkipásztor Magyarsülyén (1721–1726).

- Tordai János 1721–1723
1714-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Küküllőszéplakon (1723–1732), Dányánban (1734–1737), Magyarszentbenedeken (1738) és Boldogfalván (1738–1763) szolgált.
- Pataki György 1724–1733 mh.
1691-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Marosbogáton (1699–1701) és Sövényfalván (1712) volt rektor, majd Sövényfalván (1713), Magyarsülyén (1715–1717) és Kuttyfalván (1721–1723) lekipásztor.
- Désfalvi Ferenc 1734–1760
1725 körül subscribált Kolozsváron. Előzőleg Marosbogáton (1730–1731) tanítóskodott, később Ebesfalván (1761) volt lekipásztor.
- Pécsi Ferenc 1761
1748-ban subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Balavásáron (1761–1786), Radnóton (1787–1795) és Maroscsapón (1796–1801) szolgált. Felesége Zágoni Sáska Mária.
- Csávási Vas Benjámin 1762–1775
1747 körül subscribált Kolozsváron. Előzőleg Nagybaconban volt rektor és Mikefalván (1760–1761) lekipásztor. Később a Hunyad megyei Nagyrápolton (1775–1793) szolgált.
- Török Pál 1776–1778
1766-ban subscribált Marosvásárhelyen. 1776-ban az újtordai zsinaton ordinálták. Később Gógánváralján (1779–1796) szolgált.
- Kovács Miklós, göcsi 1778–1788
1767-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Búzásbesenyőben (1789–1799) és Kiskenden (1800–1813) szolgált.
- Vadasdi Péter 1788–1790
1754-ben subscribált Marosvásárhelyen. A matricola szerint előzőleg Kercsisórán, majd Dányánban (1781–1787) szolgált. Felesége Áts Sára.
- Trauszner (Trauzner, Trozner) Dániel 1790–1816
1780-ben subscribált Marosvásárhelyen. Felesége Sásvári Erzsébet.

TANÍTÓK (LÉVITÁK) NÉVSORA

Désfalva

- Túrótzi ... 1734
Gyalakuti Sámuel 1737–1748 mester
1749–1754 lévita.
1719-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Magyarkirályfalván (1726–1728) szolgált.
- Albu Ferenc 1757–1759–1776
1751-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Dányánban (1776–1786), Ádámoson (1787–1792) és Oláhkocsárdon (1793–1795) szolgált.
- Molnár László 1777–1779
1774-ben subscribált Székelyudvarhelyen. Később Küküllőszéplakon (1784–1788), Sövényfalván (1789–1792), Búzásbesenyőben (1793), Teremiújfaluban (1795–1801) és Magyarsúlyén (1803–1809) szolgált.
- Sipos József 1780–1793
1762-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Küküllőváron (1769–1779), később Egrestőn (1794–1803) tanítóskodott.
- Szabó György 1794–1801
1765-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Küküllőpócsfalván (1776–1793) volt lévita.

Dicsőszentmárton

- 1734-ben már van mester, de nevét nem tudjuk
- Tusán Tamás 1745
1729-ben subscribált Székelyudvarhelyen. Előzőleg Olthévízen és Küküllőalmáson (1740–1744), később Gógánban (1747–1751), Gógánváralján (1751–1755), Magyarherepén (1756), ismét Dicsőszentmártonban (1760–1762) és Kóródszentmártonban (1763–1768) tanítóskodott.
- Márkosfalvi Garda (Karda) Balázs 1746–1747–1749
1741-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Szőkefalván (1743–1744), később Dányánban (1755–1767) és Kóródszentmártonban (1769–1775) tanítóskodott.
- Zabolai Sámuel 1750–1754
Előzőleg Marosbogáton (1745–1748) tanítóskodott, később Mikefalván (1755–1756), Marosugrán (1757–1761) és Ebesfalván (1763–1764) szolgált lelkipásztorként. Felesége Péterfi Erzsébet.
- Tusán Tamás 1760–1762
Lásd fent.
- Csiszér Lajos 1765–1767
1756-ban subscribált Székelyudvarhelyen, 1757-ben Nagyenyeden. Előzőleg Kuttyfalván (1763) tanítóskodott.
- Szabó Ferenc 1768
1763-ban subscribált Nagyenyeden.

- Lőrinczi József 1770–1775
1748-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Nagykendén (1755–1760) és Radnóton (1761–1768) tanítóskodott. Felesége Székely Sára.
- Benkő Sámuel 1777–1780
1772-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Vámosgálfalván (1782–1792) és Nagyte-
remiben (1792–1825) tanítóskodott.
- Bihari György 1783–1785 [lelkipásztor ?]
1772-ben subscribált Marosvásárhelyen. Az 1783-as sárdi zsinaton a dicsőszentmártoni
ekkléziába ordinálták papként. Később Mezőbodonban volt lelkipásztor (1787–1823).
- Dobolyi Sándor 1787
- Bodoki Henter József 1788–1789
1746-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Héderfáján (1756–1757), Radnóton
(1758–1759) és Nagykendén (1761–1788), később Egrestőn (1792–1793) és Búzásbesenyőben
(1794–1798) tanítóskodott.
- Karda József 1789–1790
1782-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Magyarherepén (1791–1809) lett lelkipásztor.
- Márton Imre 1791
1786-ban subscribált Marosvásárhelyen. Később Maroscsapón (1792–1796) lett lelkipásztor.
- Szentkirályi János 1796–1805
Előzőleg Magyarsülyén (1782–1796) tanítóskodott.

Egrestő

1746-ig a balavásári mester tanította az egrestői gyermekeket, aki 1700 után időnként
a faluban lakott. Névsorukat lásd Balavásárnál. Ennek ellenére volt olyan periódus is,
amikor Egrestőn működött lévita, de a lévitatartás 1746-ban vált rendszeressé.

- Kecskeméti János ?
1705-ben subscribált Marosvásárhelyen.
- Bögözi Fosztó György 1713–1716
1709-ben subscribált Székelyudvarhelyen. Később lelkipásztor lett Sövényfalván (1716–1720).
- Kiliti Péter 1727–1728
Párhuzamosan mester volt Balavásáron (1726–1728), majd lévita Mikefalván (1734–1736).
- Dálnoki Pál Benedek 1729–1731
1714-ben subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Előzőleg Mikefalván (1722–1724),
Gógánban (1724–1725), Csáváson (1726–1727), később Marosbogáton (1735–1741), Ma-
rosugrán (1750–1752), Bernádon (1742–1745) és Magyardellőn (1752) volt tanító illetve lé-
vita, majd Magyardellőn (1752–1759), Radnóton (1759–1761) és Búzásbesenyőben (1762–
1768) lelkipásztor.
- Csanádi (Csinádi) János 1742–1745
Lévita volt még Bernádon (1720–1742, 1745–1749).
- Dálnoki Pál Benedek 1745–1749 lévita

- Kibédi Péterfi Márton 1750–1763 lévita
Marosvásárhelyen subscribált 1743-ban. Előzőleg Kőrödszentmártonban (1748–1749) tanítóskodott.
- Simonfi János 1764–1791 mh. lévita
1746-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Haranglábbon (1758–1763) tanítóskodott.
- Bodoki Henter József 1791–1793
1746-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Héderfáján (1756–1757), Radnóton (1758–1759), Nagykenden (1761–1788) és Dicsőszentmártonban (1789), később Búzásbesenyőben (1794–1798) tanítóskodott.
- Sipos József 1794–1803
1762-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Küküllőváron (1769–1779) és Désfalván (1780–1793) tanítóskodott.

Erzsébetváros

- Suri uram 1639–1642 k.
Csernátoni uram 1639–1642 k.¹
Becző Péter 1713
1711-ben subscribált Nagyenyeden. Tanítóskodott még Radnóton (1713).
- Musnai István 1715
1700 körül subscribált Székelyudvarhelyen.
- Dálnoki Péter 1716
1676-ban subscribált Szászvároson, 1678-ban Marosvásárhelyen, majd ugyanebben az évben Nagyenyeden. Tanítóskodott még Marosbogáton (1721), Balavásáron (1723–1724) és ismét Ebesfalván (1725–1726).
- Árkosi Sámuel 1720
1717-ben subscribált Marosvásárhelyen.
- Havadi Péter 1720–1722
1718-ban subscribált Szászvároson. Később Héderfáján (1723–1727), Haranglábbon (1740–1741) és Nagykenden (1745–1748) tanítóskodott.
- Polgárdi Gergely 1723
1720-ban subscribált Marosvásárhelyen.
- Dálnoki Péter 1725–1726
Lásd fent.

Gógán

- Ákosfalvi András 1641²
Besenyei János 1643
Később Csáváson (1647) volt rektor, Kerelőszentpálon (1649–1650) és Magyarherepén (1651–1652) lelkész.
- Keresztúri Mihály 1650

¹ I. Apafi Mihály naplója. In: *Erdélyi Múzeum*. 1900. 84.

² A Pókai Sárosi család levéltára az Erdélyi Múzeum levéltárában. Szabó T. Attila cédulái.

- Besenyei János 1663
 Nyárádtői Farkas Mihály 1666
 1658-ban subscribált Marosvásárhelyen. Később Magyar királyfalván (1669) és Kerelőszentpálon (1688) tanítóskodott.
- Szentistváni István 1669–1670
 Illyefalvi Lőrinc 1669–1677
 Csávási Lőrinc 1685
 1659-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Dányánban (1692–1715) és Kuttyfalván (1717) volt lelkipásztor.
- Csávási Miklós 1689
 1672-ben subscribált Marosvásárhelyen.
- Radnóti János 1694 előtt
 1686-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Radnóton (1689) volt rektor, később Búzásbesenyőben (1697–1713), Kerelőszentpálon (1714–1715) és Csáváson (1716–1742) lelkipásztor.
- Vajai (Vályai) Mihály 1702–1715
 1700-ban subscribált Nagyenyeden. A matricolában a keresztnév Zsigmond, de melléírták, hogy Gógánváralján szolgált. 1715-ben eltávolították hivatalából, később a faluból is kitiltották. Felesége Székely Kata.
- Kovásznai György 1715
 1713-ban subscribált Marosvásárhelyen. Később, 1717-ben Nagyenyeden subscribált.
- Szentgyörgyi Mihály 1716
 1700 körül Székelyudvarhelyen, 1702-ben Sárospatak–Gyulafehérváron subscribált. 1715-ben Héderfáján mester, 1720-ban Mikefalván lévita. Felesége Nagy Kata.
- Diószegi Márton 1720
 1718-ban subscribált Sárospatak–Gyulafehérvár–Marosvásárhelyen. Később Vajasdon lett lelkész.
- Beczei Sámuel 1722–1724
 Talán azonos azzal a Becző Sámuellel, aki 1717-ban subscribált Nagyenyeden. Tanítóskodott még Küküllőalmáson (1720) és Balavásáron (1725).
- Dálnoki Pál Benedek 1724–1725
 1714-ben subscribált Sárospatak–Gyulafehérváron. Előzőleg Mikefalván (1722–1724), később Csáváson (1726–1727), Egrestőn (1729–1731, 1745–1749), Marosbogáton (1735–1741), Marosugrán (1750–1752) és Magyardellőn (1752) volt tanító illetve lévita, majd Magyardellőn (1752–1759), Radnóton (1759–1761) és Búzásbesenyőben (1762–1768) lelkipásztor.
- Uzoni Mihály 1726–1734
 1707-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Csáváson (1716–1725), később Radnóton (1739–1741) szolgált.
- Bányai Palládi István 1739–1741
 1735-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Magyar királyfalván (1744–1768), Dányánban (1768–1770) és Csáváson (1770–1782) tanítóskodott.

Koncz György

1744–1746

1733-ban subscribált Székelyudvarhelyen, 1738-ban Marosvásárhelyen. Időnként Istvánként és Jánosként is említik. Később Balavásáron (1747–1762) és Küüllőpócsfalván (1763–1774) szolgált.

Tusán Tamás

1747–1751

1729-ben subscribált Székelyudvarhelyen. Előzőleg Olthévízen, Küüllőalmáson (1740–1744) és Dicsőszentmártonban (1745) tanítóskodott. Gógánváralja anyaegyházközséggé alakulásakor a kicsivé zsugorodott Gógán már nem tarthatta el a tanítót, így Váraljára (1751–1755) került, de helyzete csupán jogilag változott, hiszen addig is a filiában lakott. Később Magyarherepén (1756), Dicsőszentmártonban (1760–1762) és Kóródszentmártonban (1763–1768) tanítóskodott.

1752-től nincs tanító a faluban.

Gógánváralja

Tusán Tamás

1751–1755

Lásd fent.

Orbán György

1756–1770

1737-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Sövényfalván (1742–1748) és Csáváson (1749–1755), később Dányánban (1770–1776) szolgált.

Váji Pál

1770–1805

1763-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Haranglábban (1764–1765) és Csáváson (1768–1770) tanítóskodott.

Harangláb

Fazakas Mihály

1713

Sárosi Mihály

1715

Később Héderfáján (1716) és Dányánban (–1720) tanítóskodott.

Havadtői József

1716

Később Héderfáján (1721–1722), Sövényfalván (1724–1731) és Magyarherepén (1731–1735) tanítóskodott.

Szilágyi András

1720

Pulcherecz Sámuel

1722

Dobolyi Miklós

1723–1727

Székelyudvarhelyen subscribált 1707–1720 között. Szolgált még Magyar királyfalván (1720–1723) és Dányánban (1737).

1728–1734 között volt rektor, csak a nevét nem tudjuk.

Németi Mihály

1734–1737

1725-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Boroskrakkóban és Harasztkeréken volt rektor.

1738 – nincs mester

- Havadi Péter 1740–1741
1718-ban subscribált Szászvároson. Előzőleg Ebesfalván (1720–1722) és Héderfáján (1723–1727), később Nagykenyén (1745–1748) tanítóskodott.
- Somlyai Sámuel 1742
1735-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Nagykenyén (1741) volt mester.
- Kibédi János 1744–1747
1723-ban subscribált Marosvásárhelyen.
- Csákány István 1748–1750
1744-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Szőkefalván (–1747), később Küküllőalmáson (1752) szolgált.
- Váradai Sámuel 1751–1754
1729-ben subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Radnóton (1744–1750) volt rektor.
- Váradai Dávid 1755–1756
- Simonfi D. János 1758–1763
1746-ban subscribált Marosvásárhelyen. Később Egrestőn volt lévita (1764–1791).
- Váji Pál 1764–1765
1763-ban subscribált Marosvásárhelyen. Később Csáváson (1768–1770) és Gógánváralján (1770–1805) tanítóskodott.
- Mihály Sámuel, bibarcfalvi 1766–1798. febr. 6. mh.
1760-ban subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Küküllőváron (1763–1766) volt rektor.
- Vásárhelyi Lajos 1799–1801

Héderfája

- Újlaki István 1677–1681
1670-ben subscribált Sárospatakon. Előzőleg Sárdon volt rektor, majd Sövényfalván (1685–1689), Boldogfalván (1690–1692) és Küküllőalmáson (1693–1696) lelkipásztor.
- Pákai Kelemen 1711–1712
1701-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Mikefalván (1713) lévita.
- Tótfalusi Sámuel 1713–1714
Előzőleg Dányánban (1693–1694), Nagykenyén (1694–1696), Küküllőalmáson (1698), később Kerelőszentpálon (1715–1717) és Balavásáron (1720–1721) tanítóskodott.
- Szentgyörgyi Mihály 1715
1700 körül Székelyudvarhelyen, 1702-ben Sárospatak–Gyulafehérváron subscribált. Később Gógánban (1716) mester, majd Mikefalván (1720) lévita. Felesége Nagy Kata.
- Sárosi Mihály 1716
Előzőleg Haranglábán (1715), később Dányánban (–1720) tanítóskodott.
- Havadtői József 1721–1722
Előzőleg Haranglábán (1716), később Sövényfalván (1724–1731) és Magyarherrepén (1731–1735) tanítóskodott.

- Havadi Péter 1723–1727
1718-ban subscribált Szászvároson. Előzőleg Ebesfalván (1720–1722), később Haranglábbon (1740–1741) és Nagykeniden (1745–1748) tanítóskodott.
1728–1733 között volt mester, de a nevét nem tudjuk
- Földvári István 1733
1728-ban subscribált Marosvásárhelyen.
- Kiliti Péter 1734–1736
Előzőleg párhuzamosan mester volt Balavásáron és lévita Egrestőn (1726–1728), héderfáji szolgálatával egy időben lévita Mikefalván.
- Udvarhelyi József 1740–1742
1731-ben subscribált Marosvásárhelyen.
1743-ban volt mester
- Lengyel János 1744–1752
1742-ben subscribált Marosvásárhelyen.
- Nagy Mihály 1755
- Bodoki Henter József 1756–1757
1746-ban subscribált Marosvásárhelyen. Később Radnóton (1758–1759), Nagykeniden (1761–1788), Dicsőszentmártonban (1789), Egrestőn (1792–1793) és Búzásbesenyőben (1794–1798) tanítóskodott.
- Csiszér Sámuel 1758–1759
1750-ben subscribált Székelyudvarhelyen. Később Szőkefalván (1760–1765) és Küküllő-almáson (1768–1806) tanítóskodott.
- Imre Zsigmond 1760–1762
1755 körül subscribált Kolozsváron.
- Munkácsi Ádám 1763–1768
- Váradi Koncz Zsigmond 1770–1776
1766-ban subscribált Marosvásárhelyen. Később Szőkefalván (1777), Radnóton (1777–1785), *Mikefalván* (1786) és Marosbogáton (1793–1801) szolgált.
- Benedek András 1777
1769-ben subscribált Nagyenyeden. Előzőleg Szőkefalván (1773–1776), később Küküllő-váron (1780–1788) és Nagykeniden (1789–1792) tanítóskodott.
- Surányi Sámuel 1779–1813
1773-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Szőkefalván (1778–1779) szolgált. Első felsége Váradi Zsuzsánna, második Garda Sára.

Kerelőszentpál

- Sükei István 1648
- Sükei Ferenc 1658–1659
Később Mezőbodonban (1669), Nagymedvésen (1681–1689) és Haranglábbon (1690) szolgált lelkipásztorként.

- Szentgyörgyi István 1667
1664-ben subscribált Marosvásárhelyen. Bonyhán (1669) is tanítóskodott.
- Bihari János 1677
- Nyárádtői Farkas Mihály 1688
1658-ban subscribált Marosvásárhelyen. Előzőleg Gógánban (1666) és Magyar királyfalván (1669) tanítóskodott.
- Csávási István 1694–1695
1672-ben subscribált Marosvásárhelyen. Tanítóskodott még Marosbogáton (1677), Küllőalmáson (1685) és Dányánban (1686–1692).
- Szekeres András 1701
- Györkei Mózes 1712–1714
Később Radnóton (1715) tanítóskodott.
- Tótfalusi Sámuel 1715–1717
Tanított még Dányánban (1693–1694), Nagykenyén (1694–1696), Küllőalmáson (1698), Héderfáján (1713–1714) és Balavásáron (1720–1721).
- Radnóti Mihály 1718–1719
1707-ben subscribált Marosvásárhelyen, 1712-ben Negyenyeden. Előzőleg Csáváson (1713) és Mikefalván (1716) volt mester. Később lelkipásztor Magyarherapén (1721–1723), Kerelőszentpálon (1724–1729), Mezőbodonban (1732), Kutyfalván (1735–1738) és Magyar-szentbenedeken (1740–1744).
- Szolokmai János 1720
Előzőleg Nagykenyén (1716), később Dányánban (1720–1723) és Csáváson (–1733) szolgált. Felesége Zágoni Zsófia.
- Péterfalvi János 1721–1723
Szolgált még Nagykenyén (1724–1725, 1749–1751), Vámosgálfalván (1726–1728), Csáváson (1739–1748) és Magyarherapén (1752–1755).
- Kállai István 1724–1725
1721-ben subscribált Marosvásárhelyen. Tanítóskodott még Marosbogáton (1722–1723) és Dányánban (1725–1728).
- Vásárhelyi Ferenc 1726–1727
Szolgált még Maroscsapón (1723), Dányánban (1724–1725), Mikefalván (1732) és Vámosgálfalván (1740–1760). Felesége Hegedűs Borka.
- 1728–1732 között volt mester, a nevét nem tudjuk
- Kendi Sámuel, nagykendi 1735–1740
Szolgált még Szőkefalván (1742), Küllőalmáson (1744–1750) és Dányánban (1751–).
1740-ben Marosugra filiája lett.

Kóródszentmárton

- Kakasdi Márton 1678
1668-ban subscribált Marosvásárhelyen.
- Kibédi Péterfi Márton 1748–1749
1743-ban subscribált Marosvásárhelyen. Később Egestőn (1750–1763) volt lévita.
- Újvárosi János 1750–1752
1741-ben subscribált Marosvásárhelyen. Később Marosbogáton (1752?), Nagykendén (1754) és Sövényfalván (1763–1776, 1781–1785) szolgált.
- Solymosi Sámuel 1754–1758
- Solymosi József 1759–1762
1724-ben subscribált Nagyenyeden. Szolgált még Magyarigenben, Magyarherepén (1746–1750) és Sövényfalván (1762).
- Várad Mózes 1763
Szolgált még Szőkefalván (1756), Magyarherepén (1757–1761), Kuttyfalván (1764–1770) és Maroscsapón (1772–1780).
- Tusán Tamás 1763–1768
1729-ben subscribált Székelyudvarhelyen. Előzőleg Olthévízen és Küküllőalmáson (1740–1744), Dicsőszentmártonban (1745), Gógánban (1747–1751), Gógánváralján (1751–1755), Magyarherepén (1756) és ismét Dicsőszentmártonban (1760–1762) tanítóskodott.
- Márkosfalvi Karda (Korda, Garda) Balázs 1769–1775 mh.
1741-ben subscribált Marosvásárhelyen. Szolgált még Szőkefalván (1743–1744), Dicsőszentmártonban (1747–1749) és Dányánban (1755–1767).
- Szabó János 1777–1782
Tanítóskodott még Csáváson (1783–1799) és Nagykendén (1800–1813).
- Újvárosi István 1783–1820
Előzőleg Mikefalván (1776–1782) tanítóskodott.

A KÜKÜLLŐI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE ÖTVÖSMŰVÉSZETI ÉS ÓNMŰVESSÉGI EMLÉKEI II.

Ötvösmunkák és ónedények a források tükrében

A 16–18. század protestáns egyházai gyakran használtak világi eredetű liturgikus tárgyakat, így az ón- és ötvöstárgyak jelentős részét református gyülekezeteink őrizték meg. Sorozatunk folytatásaképpen az alábbiakban a Küküllői Református Egyházmegye újabb tizenkét egyházközségének (Désfalva, Dicsőszentmárton és egykori leányegyháza Csüdötölke, Egrestő, Erzsébetváros, Gógán, Gógánváralja, Harangláb, Héderfája, Kerelőszentpál, Kiskend, Kóród-szentmárton) műtárgyait ismertetjük. A 90 darabból álló emlékanyag kiváló áttekintést nyújt a régió 17–20. századi egyházművészeti, egyháztörténeti emlékeiről. A gyülekezet anyagi ereje minden esetben megmutatkozik a klenódiumok anyagán és díszítettségén. Az ón- és ötvöstárgyak mellett számos művészi megmunkálású rézedényt is találunk. A katalógus egyharmadát a 19–20. századi emlékanyag képezi, és 61 darabot számlál a réginek nevezett, 16–18. századi művészettörténeti stílusokat őrző ötvös- és óntárgyak gyűjteménye. Az értékes alkotások a művészi szempontból érdektelen kegytárgyakkal együtt maradtak fenn. Az ország különböző vidékeiről származó, és a küküllői gyülekezetekben fennmaradt művek világosan megmutatják e községek kapcsolatait a különböző kézműves központokban dolgozó ötvösökkel, ónöntőkkel.

A fennmaradt emlékanyag mellett levéltári források segítségével tudjuk rekonstruálni az egyházközségek 18–19. századi úrasztali felszerelését. A különböző összeírások alapján felmérhető az egyházi vagyon gyarapodása, de az időközben megsemmisült, eltűnt klenódiumok is. Arról is tudunk, hogy néhány gyülekezet áruba bocsátotta klenódiumait, a tárgyak ellenértékét általában templomjavításra fordították. Harangöntéshez szükséges nyersanyagként gyakran áldoztak fel ónedényeket. A sérült ezüst- és ónedények anyagát általában újak készítéséhez használták fel, ezt sokszor az edény feliratán jelezték.

A Küküllői Református Egyházmegye gyülekezeteinek javait nem az esperesi vizitáció jegyzőkönyveibe vezették be, hanem az erre a célra indított conscriptiókba. A vizitációs jegyzőkönyvekben csak elvétve találunk ilyen jellegű adatokat, ezek elsősorban a klenódiumok beszerzésére vagy tárolására vonatkozó rendeletek. 1746-ban például a désfalvi kurátornak meghagyták, hogy *az eklézsia pénzéből minél hamarébb keresztelő edényt vegyen, mert különben a külső edényből meg nem engedtetik a keresztelés.*¹ A 18. század végén az új adományokat is a vizitációs jegyzőkönyvben említik. Az 1792-es dicsőszentmártoni vizitációkor jegyzik fel Szentpáli Benjámin adományait,² 1796-ban Bethlen Pálét Gógánváralján.³ Az utolsó conscriptio 1816-ból származik,⁴ a 19. század folyamán az úrasztali edények lajstromát, az új adományokat és a hiányzó darabokat az egyház-

¹ KükEhmLvt prot. II/3. 387.

² KükEhmLvt prot. II/5. 266.

³ Uo. 410.

⁴ KükEhmLvt Conscrip. 1816.

látogatási jegyzőkönyvekbe vezették be. A klenódiumok utolsó részletes összeírását Debreczeni László 1933-ban készült vázlatkönyvében találjuk.⁵

A tizenegy egyházközség leltárát és fennmaradt emlékanyagát vizsgálva helyzetük jelentős eltéréseket mutat. Az alábbiakban azt követjük végig, hogyan alakultak ki és változtak a századok folyamán ezek a kis egyházi gyűjtemények.

A **désfalvi** egyházközség a 20. század első feléig Harangláb filiája volt. Úrasztali edényeire vonatkozó első írásos forrásunk az 1714-es vagyonösszeírás, amely aranyozott kelyhet, keresztes és boros ónkannát, két óntányért vett számba.⁶ Az összeírás későbbi bejegyzésében találunk adatot az elveszett keresztes kannáról, valamint két újonnan adományozott óntányérról, egyik a haranglábi egyházközség, másik Teleki Sára ajándéka. A Haranglából származó óntányér a 18. század második felében veszett el, az 1749-es vagyonösszeírásból kihúzták.⁷ 1810-ben a készlet Béres Ferenc jóvoltából kisméretű keresztes pohárral gyarapodott.⁸ A désfalvi egyházközség 17–18. századi kegyzserei hiány nélkül fennmaradtak, a gyülekezet használaton kívüli gyűjteményét alkotják.

Désfalva és **Harangláb** története szorosan összekapcsolódik. Az anyaegyház gyakran segítette filiáját úrasztali edényekkel is. A frissen alakult haranglábi egyházközség úrasztali készletének legkorábbi összeírása 1686-ból származik, amikor a gyülekezetnek csupán a legszükségesebb edényei voltak, az úrvacsoraasztáshoz használt ezüst *pohara* és ón kenyérszító tányérja, valamint boros ónkannája.⁹ A klenódiumok nagy részét a 17. század végén elrabolták, de a hívek 1712-re újabb edényekkel látták el a gyülekezetet, így a vizitáció alkalmával aranyozott ezüst serleget, óntányért, ónkannát és keresztes ónkannát vettek számba.¹⁰ A keresztes kannát és az óntányért Bécsben készíttette Simon Mihályné Horváth Krisztina 1703-ban.¹¹ 1714-re az egyházközség vagyona két óntányérral gyarapodott, a vagyonösszeírás későbbi bejegyzése szerint a hívek ejteles¹² ónkannát és keresztes óntányért is ajándékoztak.¹³ A gyülekezet a 18. század második felében a tulajdonában lévő négy óntányér közül egyet az asszonynépi egyházközségnek adományozott,¹⁴ amelynek feliratát az 1831-es asszonynépi egyházlátogatás alkalmával rögzítették: *A Haranglábi reformata Ekklesia adta Asszonynépének*.¹⁵ Az 1749–1761 közötti időszakban¹⁶ a Széplaki család *csatornás* ónkannát adományozott.¹⁷ Ennek és a régi ejteles ónkanna anyagának felhasználásával 1808-ban ifjú Máté

⁵ Darkó–Debreczeni Gyűjtemény az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban, G 1-es fond. Debreczeni László hagyatéka. Vázlatkönyvek 1928–1936. (A továbbiakban: Debreczeni Vázlatkönyvek) 1933.

⁶ KükEhmLvt Conscr. 1714. 17.

⁷ KükEhmLvt Conscr. 1749. 33.

⁸ KükEhmLvt-Conscr. 1816. 24.

⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 50.

¹⁰ Uo. 458.

¹¹ A kanna és tányér évszamos feliratát az 1816-os vagyonösszeírásban rögzítették. KükEhmLvt Conscr. 1816. 11.

¹² Az ejtel ürmérték, 1,47 liternek felel meg.

¹³ KükEhmLvt Conscr. 1714. 16.

¹⁴ KükEhmLvt Conscr. 1749. 30.

¹⁵ A Szebeni Református Egyházmegye levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban. B 11-es fond. Protocollum I/1. 347.

¹⁶ Az 1761-es leltárban már szerepel. KükEhmLvt Harangláb csomó. 3. A haranglábi reformata Ekkla javai. 1761.

¹⁷ KükEhmLvt Conscr. 1749. 30.

Farkas új ónkannát öntetett.¹⁸ Az 1816-os vagyonösszeírásban jelenik meg először a máig fennmaradt kehely felirata, amely az adományozási évszám mellett a javíttatás évszámát is tartalmazza.¹⁹ A 19. század első felében a gyülekezet újabb edényekkel gyarapodott: 1822-ben Felszegi János és Pókai Sárosi Krisztina 17. századi tölcséres poharat,²⁰ 1828-ban báró Györffy Pálné Szilassy Ágnes aranyozott ezüstitányért ajándékozott.²¹ Ma az egyházközség tulajdonában lévő második ónkanna származását források hiányában nem ismerjük, feltételezzük csupán, hogy a régi félejteles ónkanna anyagának felhasználásával készülhetett, a talpára bekarcolt 1864-dik évben. Amennyiben állításunk valótlan, akkor a félejteles kanna is a 19. század folyamán veszett el,²² a ma meglévő pedig 19. századi adomány. A 20. század első évtizedében több leltár készült a klenódiumokról, a legrészletesebb az 1904-es, amely az egyház *műbecsével bíró régiségeit* vette számba.²³ Ennek adatai szerint a 19. század folyamán egy óntányér veszett el, a meglévő két óntányér használhatatlan állapotban volt. Ez utóbbiakat a század közepére kislejtezték, az 1950-es leltárkönyvből már mindkettő hiányzik.²⁴ A Horváth Krisztina-féle keresztelő ónkancsóra vonatkozó utolsó adatunk 1961-ből származik, azóta nyoma veszett.²⁵ A haranglábi egyházközség 17–18. századi emlékeanyagából az aranyozott kehely, a 19. századiból minden adomány (a tölcséres pohár, a két ezüstitányér és két ónkanna) fennmaradt.

A **dicsőszentmártoni** egyházközség a 18. század folyamán Szőkefalva filiája volt, így klenódiumainak első említését a szőkefalvi javak 1714-es összeírásánál találjuk.²⁶ Ekkor a gyülekezet tulajdonában aranyozott ezüstpohár és félejteles ónkanna volt, utóbbit a leltár későbbi bejegyzése szerint Dénes Józsefné adományozta. Szintén utólagos bejegyzés a *virágos pléh tálcácska*, valamint az a serleg és ejteles ónkanna, amelyeket 1749-ben adományozott Balog József és Balog Ádám.²⁷ Zilahi Ferenc jóvoltából az úrasztali készlet 1743-ban keresztelő ónkannával gyarapodott. Az 1749-es vagyonösszeírásba utólag két virágos díszítésű réztálat, boros és keresztelő ónkannát, csipkés óntálat és ezüstitányért jegyeztek be új adományként.²⁸ A leltár szerint a felsorolt tételek adományozója Szentpáli Benjámín, de csak az ezüstitányérról tudjuk biztosan, hogy ő készítette 1789-ben. A bejegyzést nem tudjuk pontosan datálni, csak feltételezzük, hogy 1800 utáni lehet, mivel Szentpáli Benjámint néhaiként említi,²⁹ így adatait fenntartásokkal kell kezelnünk. Annál is inkább, mivel a leltár másik – szintén utólagos – bejegyzésében az áll, hogy Szentpáli Benjámín az egyházközség két régi ezüstpoharának anyagából készíttetett új kelyhet

¹⁸ KükEhmLvt prot. II/6. 312.

¹⁹ KükEhmLvt Conscri. 1816. 11.: *Egy egészen ezüst arannyal futatott pohár, melyen ezen inscriptio olvastatik: Isten előtt kedves áldozat az alamisnalkodás. Szalánczi László tsináltatta Istenhez való szeretetből 1656. Renováltatott Ao. 1766.*

²⁰ KükEhmLvt prot. II/8. 1819–1823. 554.

²¹ KükEhmLvt prot. II/9. 1824–1830. 414.

²² Az 1816-os vagyonösszeírásban még szerepel. KükEhmLvt Conscri. 1816. 11.

²³ KükEhmLvt Harangláb csomó. 156. A haranglábi ev. ref. egyházközség műbecsével bíró régiségeinek leltári jegyzőkönyve.

²⁴ A Haranglábi Református Egyházközség levéltára helyben. Leltárkönyv. 1950. 3.

²⁵ Uo. 22.

²⁶ KükEhmLvt Conscri. 1714. 10.

²⁷ Uo. 10.

²⁸ KükEhmLvt Conscri. 1749. 19.

²⁹ II. Szentpáli Benjámín 1800-ban halt meg Dicsőszentmártonban. Amennyiben apjáról, I. Szentpáli Benjámínról lenne szó (mh. 1750 körül), az 1789-es ezüstitányér nem szerepelhetne a leltár tételei között. (Komáromy András: A homoród-szentpáli Szentpáli család. In: *Turul*. 1892. 143–144.)

1789-ben, amelynek az 1792-es, 1829-es, 1833-as, 1851-es vizitációs jegyzőkönyvek adatai ellentmondanak. A kehely elkészítéséhez csupán a korábbi úrvacsoraszó pohár anyagát használták fel, a Balog-féle serleg a 19. század közepéig az eklésia tulajdonában maradt. Az 1829-es jegyzőkönyvben részletes leírását találjuk.³⁰ A vizitáció 1833-ban engedélyezte a használaton kívüli serleg eladását a csávási egyházközség számára,³¹ de erre akkor nem került sor. A serleg értékesítését 1851-ben újra tárgyalta a vizitáció, a bevételt az új harang öntésére kívánták fordítani.³² Az eladás további részleteit nem ismerjük. Az úrasztali edények száma és állapota a 19. század közepéig változatlan maradt.³³ A csüdőtelki leányegyházközség megalakulása után a dicsőszentmártoni klenódiumok közül ónkannát és réztálat adtak át a filiának.³⁴ Az átadás időpontját nem ismerjük pontosan, a kannára utólag karcolt felirat 1846-os évszáma kiindulópontként szolgálhat, de az sem kizárt, hogy a kannát díszítő céhjelvénybe foglalt 1684-es évszámot olvasták tévesen. Ma mindkét darab Csüdőtelkén található. A dicsőszentmártoni készlet a 19. század második felét is hiány nélkül átvészelte, 1904-ben a gyülekezet műbeccsel bíró tárgyainak összeírásakor valamennyiről részletes leírás készült.³⁵ Itt jegyezték meg, hogy a két réztál használaton kívül áll, a Balog-féle ónkanna fedele elveszett. Debreczeni László 1933-ban már nem találta a klenódiumok sorában a két réztálat, a keresztelő ónkannát és az óntányért.³⁶ Mára a régi úrasztali edények közül három ónkanna, az ezüsttányér és kehely őrződött meg az egyházközség tulajdonában.

Egrestő 1825-ig Balavásári filiája volt,³⁷ így ingó javainak első említését az 1676-os balavásári összeírás utólagos bejegyzésében találjuk.³⁸ Az új adományok tételei között sorolják a Simándi János ajándékozta ónpalackot, valamint a Kendeffi Borbála által 1691-ben adományozott talpas poharat és trébelt *csészét*.³⁹ Az egrestői egyházközségnek 1714-re teljes úrasztali készlete volt, amely az említett darabok mellett ónpoharat, *virágos óncsészét* és óntányért, valamint keresztelő ónkannát tartalmazott.⁴⁰ Az ónpalack anyagából 1779-ben Szepesi Sándor és felesége ónkannát készíttetett. A század elején emlegetett óntányér helyett 1791-ben újat adományoztak. A virágos

³⁰ KükEhmLvt prot. II/8. 1824 – 1830. 447.: *Egy ezüst 3 fertályos pohár, vagyis selleg, belől egészen, a szája is kívül egy kevéssé megfuttatva arannyal, az aranyozás alatt kívül ilyen szók olvastatnak nagy curzív betűkkel bé metszve: SPECTABILES DNS JOSEPH. et ADAM. BALOG de DI. Sz. MARTON PIAE VOTO OFFER. ECCLES. REFOR: SZ: MARTO az irás alatt AO 1749. Ezen esztendőszám alatt vagyon koszorú között metszve egy kar, kardot tartván kezében, s ennek felette egy korona: alól a selleg fenekén nyomtatva nagy betűk IB. Ezen fellyül ilyen karcolt betűk látszanak: Ezen P. A selleg ajaka egy helyen meg vagyon hasadva.*

³¹ KükEhmLvt prot. II/10. 1830–1840. 252.

³² KükEhmLvt prot. II/11. 1841–1854. 510.

³³ KükEhmLvt Conscrip. 1816. 59.

³⁴ A két Csüdőtelkén lévő edényt az 1816-os conscriptio és az 1904-es leltár részletes leírása alapján sikerült azonosítani.

³⁵ KükEhmLvt Dicsőszentmárton csomó. 103. A dicsőszentmártoni ev. ref. egyházközség műbeccsel bíró régiségeinek leltári jegyzőkönyve.

³⁶ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/110–111.

³⁷ Egrestő anyaegyházzá válását az 1825. június 18-án Magyarrégenben tartott generális zsinat fogadta el. KükEhmLvt Egrestő csomó. 16.

³⁸ *A történelmi Küküllői Református Egyházmegye egyházközségeinek történeti katasztere I.* Szerk. Buzogány Dezső – Ösz Sándor Előd – Tóth Levente. Tanulmányokkal kiegészítette Horváth Iringó – Kovács Mária Márta – Sipos Dávid. Kolozsvár 2008. 45. (A továbbiakban: KükTK I.)

³⁹ A csésze a korabeli szóhasználatban a mai értelemben vett talpas tálnak felelne meg, ezeket általában a gyümölcsök tárolására használták. (Benda Borbála: *Étkezési szokások a 17. századi főúri udvarokban Magyarországon*. Budapest, 2004. 165.)

⁴⁰ KükEhmLvt Conscrip. 1714. 42.

díszítésű óntál a 19. század folyamán semmisült meg vagy veszett el, az 1905-ös lelkészcsere alkalmával felvett leltárban már nem szerepel.⁴¹ Az egerestői klenódiumokat a 20. század első felében egyházközség átadása-átvétele alkalmával többször leltározták. A Debreczeni jegyzeteiből ismert, segesvári műhelyből származó⁴² keresztelő ónkannát utoljára 1982-ben, a ma használatban lévő leltárkönyv⁴³ elkészítésekor vették számba, azóta kiselejtezték.

A Küküllői Református Egyházmegye déli szegletében fekvő **Erzsébetváros**, a Királyföld szász-sága közé ékelten, távol esett a többi küküllői egyházközségtől. Úrasztali készletének első összeírását 1676-ból ismerjük, ahol aranyozott ezüst kelyhet, ezüstantyért és ónkannát sorolnak.⁴⁴ 1714-re a készlet keresztelő ónkannával gyarapodott,⁴⁵ ez a 18. század folyamán alig változott. A század végén kenyérsztó óntányért, majd 1816 előtt *alamisnagyújtó óncsészét*, azaz füles óntalat adományoztak.⁴⁶ Jakab Ignác és Pap Borbála 1845-ben készítette a keresztelő ónkannát, Soós Lujza 1861-ben 17. századi serleget adományozott az egyházközségnek.⁴⁷ A régi aranyozott ezüstkehely a 20. század elejére használhatatlanná vált, 1906-ban kérték az Igazgatótanácstól, hogy engedélyezze eladását műkereskedő számára. Az Igazgatótanács ekkor nem engedélyezte az értékesítést, arra hivatkozva, hogy *külföldi gyűjteménybe kerül*.⁴⁸ Az eladásra valószínűleg 1911-ben került sor, amikor új kelyhet és kenyérsztó tányért vásároltak.⁴⁹ A vásárló minden bizonnyal az Erdélyi Múzeum volt. Az erzsébetvárosi klenódiumokról az utolsó lajstrom 1928-ban készült,⁵⁰ Debreczeni László felméréséből kimaradtak. Ma a régi úrasztali edények hiány nélkül az egyházközség tulajdonában vannak.

A gógáni és gógánváraljai egyházközségek története a 18. század közepéig szorosan összekapcsolódott, ugyanis Gógánváralja 1751-ig Gógán leányegyháza volt.⁵¹ A **gógáni** egyházközség ingóságainak első összeírása 1676-ból maradt ránk, ekkor úrasztali boros ónkanna, keresztelő ónkanna és ezüstpohár alkotta a készletet.⁵² Az úrasztali felszerelés a 18. század közepére szinte teljesen átalakult, a két ónkanna anyagából az egyházközség 1719-ben ónpalackot és kenyérsztó óntányért készíttetett. 1721-ben Bethlen Kata ezüstantyért adományozott. A keresztelő ónkanna 1727-ből származik,⁵³ és ekkortájt került egyházi tulajdonba a réztál és a csőrös ónkanna is.⁵⁴ Az utóbbi három tárgy adományozója ismeretlen. Debreczeni László 1933-ban még hiány nélkül vehette számba ezeket a klenódiumokat,⁵⁵ a talpas pohárnak azóta nyoma veszett, így csak vázlataiból ismerjük.

⁴¹ KükEhmLvt Egerestő csomó. 57. Vagyoneleltár 1905.

⁴² Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/207.

⁴³ Az Egerestői Református Egyházközség levéltára helyben. Leltárkönyv 1982.

⁴⁴ KükEhmLvt prot. I/2. 14.

⁴⁵ KükEhmLvt Conscri. 1714. 23.

⁴⁶ KükEhmLvt Conscri. 1816. 156.

⁴⁷ Az adományozás időpontját a tárgyak felirata örököltette meg, erre vonatkozó írott forrással nem rendelkezünk.

⁴⁸ Az Erdélyi Református Igazgatótanács levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban I. 30/1903. II/24.

⁴⁹ KükEkmLvt Erzsébetváros csomó. 311.

⁵⁰ Uo. 436.

⁵¹ KükEhmLvt Gógánváralja csomó. 14.

⁵² KükEhmLvt prot. I/2. 16.

⁵³ Az adományozás időpontját a tárgyak feliratáról ismerjük.

⁵⁴ KükEhmLvt Conscri. 1714. 24.

⁵⁵ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/228.

A **gógánváraljai** egyházközség 1676-os leltárában találjuk a Székely János és Barabás Benedek által 1615-ben adományozott kelyhet, valamint egy ezüst- és egy óntányért.⁵⁶ 1714-re három ónkannával gyarapodott a készlet,⁵⁷ ezek közül az 1749-es vagyonösszeírásból kettő hiányzik.⁵⁸ Az újonnan megjelenő kétejteles ónpalack feltételezhetően e kannák anyagából készült. Hasonló sorsra jutott a kenyérosztó óntányér is, amelyet 1720-ban öntetett újra az eklézsia.⁵⁹ A 18. század első feléből származik a virágos díszítésű réztál, amelynek első említését az 1714-es leltár utólagos bejegyzésében találjuk.⁶⁰ Bartha András gógánváraljai lelkész feleségével együtt 1754-ben ónkannát készíttetett az eklézsia számára. Bethlen Pál rézkehellyel gyarapította egyházát, amelyről az 1796-os vizitáció emlékezik meg.⁶¹ Az 1816-os vagyonösszeírásból már hiányzik az ónpalack, az ezüstitányérról megjegyezték, hogy hasznavehetetlen.⁶² A leírás alapján úgy véljük, hogy az ezüstnek írt tányér azonos azzal az öntött óntányérral, amelynek III. Ferdinándot ábrázoló töredéke ma is az egyházközség tulajdonában van. A *garas sokosság* pedig a tál peremét díszítő, hat medaillonba foglalt ábrázolásra (általában választófejedelmek) utalhat. A töredékesen fennmaradt óntálról nincsenek adataink. Amennyiben feltevésünk igaz, a leltárakban szereplő ezüstitányérka a 18. század második felében veszett el. A 19. század első felében gyarapodásnak lehetünk tanúi, ugyanis 1829-ben Erődsi Mihály lelkész és felesége aranyozott ezüstitányért,⁶³ 1837-ben Daniel Mihály és felesége ónkannát adományoztak. A gógánváraljai klenódiumok utolsó összeírását Debreczeni László készítette el, jegyzeteiből azonban hiányzik az öntött díszítésű óntál töredéke, a réztál és a 19. századi ónkanna.⁶⁴

A **héderfáji** református egyházközség történetét a 20. század folyamán többször megírták, így úrasztali készletéről is viszonylag teljes képet alkothatunk. A 17–19. század változásait a jegyzőkönyvek adataiból ismerjük, a klenódiumok első összeírása 1676-ból származik.⁶⁵ Ekkor aranyozott ezüstserleg, ónkanna, óntál és óntányér volt a gyülekezet tulajdonában. Az 1714-es vagyonösszeírás későbbi bejegyzésében találjuk a keresztes ónkannát és az iktári Bethlen Sámuelné által 1723-ban adományozott ezüstitányért.⁶⁶ A 18. század kevés változást hozott a héderfáji egyházközség úrasztali készletében, özvegy Bethlen Sámuelné Keresztes Borbála 1772-ben újabb adománnyal, virágos díszítésű kehellyel és paténával gazdagította egyházát.⁶⁷ Iktári Bethlen Sámuel és felesége a 18. század első felében patrónusként segítették héderfáji református egyházukat. Az 1749-es vagyonösszeírásba – a gyakorlattal ellentétben – nem jegyezték be utólag az 1769-ben készült óntányért, amelynek részletes leírása először 1816-ban jelenik meg.⁶⁸ Az alapos leltár tételeit és a tányér feliratát vizsgálva arra a következtetésre jutunk, hogy az új kenyérosztó tányér elkészítésekor az eklézsia két régi tányérjának anyagát használták fel. Az óntányér további története

⁵⁶ KükEhmLvt prot. I/2. 17.

⁵⁷ KükEhmLvt Consr. 1714. 25.

⁵⁸ KükEhmLvt Consr. 1749. 48.

⁵⁹ Az átalakításról a tányér felirata tanúskodik.

⁶⁰ KükEhmLvt Consr. 1714. 25.

⁶¹ KükEhmLvt prot. II/5. 410.

⁶² KükEhmLvt Consr. 1816. 170–171.: *Egy tenyérmű kerekességű, ezüst garas sokosságú ezüst tányér, a feneke felig elvált a karimájától, melynél fogva hasznavehetetlen.*

⁶³ KükEhmLvt prot. II/10. 24.

⁶⁴ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/221.

⁶⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 22.

⁶⁶ KükEhmLvt Consr. 1714. 34.

⁶⁷ KükEhmLvt Consr. 1749. 64.

⁶⁸ KükEhmLvt Consr. 1816. 369.

is igen érdekes, ugyanis a második világháború idején több klenódiummal és textíliával együtt ellopták.⁶⁹ „Megtalálójá” Demeter János volt, aki 1950. április 14-én visszaadta az egyházközségnek, a tányér öblébe karcolt feliraton örökítve meg nevét. A visszaszolgáltatás körülményeiről Péterfy László, számunkra ismeretlen forrásból, az alábbiakat közölte: *Demeter Jani és felesége a hirtelen elhunyt Bözsike emlékére hálás szívvel ajándékozza vissza e tányért, amely 1944. évi háborús pusztítás következtében elveszett, de a véletlen folytán összerongált állapotban kezei közé került.*⁷⁰ A mezőszengelyi református egyháztól származó ónkehely adományozásának körülményét és idejét nem ismerjük, első említését az 1816-os vagyonösszeírásban találjuk.⁷¹ Szintén itt olvashatunk egy *kisdéd régi holypadozott keresztelő ónpohár*-ról is. Az egyházközség klenódiumai a 19. század folyamán vörösréz kancsóval gyarapodtak. A héderfaji egyházközség rövid történetét Lakatos Áron lelkész írta meg 1906-ban, amelyben a fémtárgyakat tételesen felsorakoztatta.⁷² A *használaton kívüli*-ként említett ónkannáról és a keresztelő ónpohárról itt olvashatunk utoljára, mivel 1933-ra mindkettő elpusztult. A Keresztes Borbála-féle tányér feliratát és mesterjegyét Debreczeni László munkája örökítette meg.⁷³ Eszerint a brassói Stephanus Weltzer II (1700–1734)⁷⁴ mester munkája volt.⁷⁵ Az ezüstantányér 1944-ben veszett el a levéltári anyag és a textíliák nagyrésztével együtt.⁷⁶ Péterfy László egyházközség-monográfiájában (1976) külön fejezetet szentelt a templomi felszereléseknek, azonban a tárgyak adományozóira és adományozási idejére vonatkozó adatai gyakran hibásak.⁷⁷ Nem a klenódiumok akkori állapotát rögzíti, hanem a levéltári források alapján tárgyalja az egyes darabokat, részletes leírás nélkül, néha az adatokat helytelenül értelmezve. Ma az egyházközség régi klenódiumai közül a serleg és kehely, az aranyozott ezüst paténa, az ónkanna, ónkehely, óntányér és rézkancsó van az eklézsia ládjában.

A **kerelőszentpáli** református anyaegyház viszonylag rövid életű volt, ugyanis a 18. század közepére, a birtokos Haller család templomfoglalásának köszönhetően filiává zsugorodott. Haller Gábornak Károlyi Klárával kötött házassága a kerelőszentpáli reformátusság számára a végzetet jelentette, ugyanis Károlyi Klára férje halála után, 1740-ben elfoglalta a templomot a római-katolikusok számára, majd 1741-ben barokk stílusban átépíttette és Szent Péter és Pál tiszteletére szenteltette. Ekkor Kerelőszentpál az anyaegyházközséggé vált Magyardellő filiája lett, a források tanúsága szerint 1742-ben *a szentpáliaknak megengedtetik, mint filia úgy fizessenek.*⁷⁸ Ingó javait 1749-ben már Magyardellőn találjuk, ahol megjegyezték, hogy a *sz[ent]páli deficiált eklézsiá-*

⁶⁹ KükEhmLvt Héderfája csomó. 202. Jelentés a háborús károkról.

⁷⁰ Péterfy László: *Héderfája és egyháza*. Székelyudvarhely, 2002. 76. (A továbbiakban: Péterfy)

⁷¹ KükEhmLvt Consr. 1816. 369.

⁷² Lakatos Áron: Héderfaji egyházközség története. Héderfája 1906. Kézirat az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban. 12. (A továbbiakban: Lakatos)

⁷³ IKTÁRI BETLEN SAMUELÉ SAŔKI KERESTES BORBÁLA ADÁ AZ HÉDER: FÁI REFORMATATA ECCLESIAÉNAK: A: D: 1723.

⁷⁴ Kőszeghy Elemér: *Magyarországi ötvösjegyek a középkortól 1867-ig*. Budapest 1936. 45. (A továbbiakban: Kőszeghy)

⁷⁵ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/140.

⁷⁶ KükEhmLvt Héderfája csomó. 202. Jelentés a háborús károkról: *A háború az egyházi épületekben különösebb kárt nem tett. A templomban az orgonát összetörték. (...) A levéltárból sok minden hiányzik. Az anyakönyvek megvannak, az úrasztali terítők nagyrésze elveszett, a két kehely és egy ón kancsó megvan, egyéb elveszett.*

⁷⁷ Péterfy 76.

⁷⁸ KükEhmLvt prot. II/3. 325.

ból vitték által.⁷⁹ A kerelőszentpáli egyházközség 17. századi úrasztali készletéről keveset tudunk, az 1712-es vizitációs jegyzőkönyvben találunk utalást a régi klenódiumokra, amelyeket Haller Istvánné Bulcsesdi Sára 1701-ben *aranyos tornyos pohárral* egészített ki. Az ajándékozást követően a korábbi úrvacsoraosztó pohárra nem lévén szüksége a gyülekezetnek, *Szarka uramnak adták, hogy eladgyák.*⁸⁰ A vizitáció 1712-ben újra a pohár eladásáról rendelkezett, majd 1713-ban az eladott pohár árából vásárolt 3 köből búzát és 36 veder bort vették számba.⁸¹ A klenódiumok egyetlen összeírása 1714-ből maradt ránk, amelyben a Bulcsesdi Sára-féle serleget, az ejteles ónkannát, egy kisebb és egy nagyobb óntányért találunk.⁸² Az egyik óntányér kivételével az úrasztali készletet 1749-ben Magyardehőn írták össze, ahol az aranyozott ezüst serleg és az ónkanna ma is az egyházközség ingó vagyonát képezi. Az óntányér további történetét nem ismerjük.

A **kiskendi** református egyházközség 1763-ig Nagykend filiája volt,⁸³ ami úrasztali készletének kialakulásában is megmutatkozik, ugyanis anyaegyházzá válása után jelentősen megnőtt a klenódiumok száma. Az 1677-es lajstrom adatai szerint a gyülekezet csak a legszükségesebb edényekkel rendelkezett az úrvacsora kiszolgáltatásához: ónpohárral és óntányérral, félejteles ónkannával.⁸⁴ Mindez nem is változott 1722-ig, amikor Fodor István ónkelyhet készíttetett, majd 1736-ban Menyhárt György és felesége Szolga Kata óntányérral gyarapította egyházát.⁸⁵ Az 1749-es vagyonösszeírás utólagosan felsorolt tételei között csak a nemesfémből készült tárgyakat találjuk, amelyek adatai hiányosak. A Kendeffi Sámuel és Bethlen Sára által 1788-ban adományozott ezüstartányér részletes leírása alapján arra következtethetünk, hogy ekkor egészítették ki a korábbi leltárt.⁸⁶ Az eklézsia ingó vagyonát a 18. század második felében többször összeírták, 1762-től kezdték el vezetni az új adományok jegyzékét,⁸⁷ 1764-ből a klenódiumok tételes felsorolása maradt fenn.⁸⁸ Az új adományok között elsőként szerepel a Nagy Boldizsár által adományozott ezüst talpas pohár, így az ajándékozás évét 1762 vagy 1763-ra tehetjük. Az anyásodást követően, 1763-ban az úrasztali készlet több darabbal gyarapodott, Mohai Szabó Mihály jóvoltából ejteles ónkannával és keresztelő ónkannával, Abaffi Klárának köszönhetően óntányérral. Mohai Szabó Mihály 1772-ben újabb *fél ejteles fedeles ónkannát adott.*⁸⁹ A lajstromot 1776-ig követhetjük nyomon, ekkor adományozta nagyercsei Toldalagi Pál és felesége kisérei Rhédei Klára az ezüstbe foglalt kókuszdió serleget. A 18. század második felét gyarapodással jellemezhetnénk, 1816-ra csupán a 17. századi óntányér vészett el.⁹⁰ A részletes leírásból ismerjük a Mohai-féle keresztelő ónkanna feliratát⁹¹ és a szintén tőle származó félejteles ónkannáról tudjuk, hogy virágos

⁷⁹ KükEhmLvt Conscr. 1749. 99.

⁸⁰ KükEhmLvt prot. I/2. 450.

⁸¹ Uo. 507.

⁸² KükEhmLvt Conscr. 1714. 53.

⁸³ KükEhmLvt prot. II/4. 44.

⁸⁴ KükEhmLvt prot. I/2. 30.

⁸⁵ Az adományozás időpontját és az adományozók nevét mindkét esetben a tárgyak feliratai örökítették meg.

⁸⁶ KükEhmLvt Conscr. 1749. 84.

⁸⁷ A Kiskendi Református Egyházközség Anyakönyve a Román Állami Levéltár Maros Megyei Igazgatóságának kezelésében. A Kis Kendi Rfta. Ekklesiával jóltevőknek neveik és jótéteményeik ab Anno 1762. 38–39. (A továbbiakban: KiskendAd)

⁸⁸ Uo. 10.

⁸⁹ Uo. 39.

⁹⁰ KükEhmLvt Conscr. 1816. 237.

⁹¹ Uo.: *Egy fertályos fedeles keresztelő ónkanna ezen írás rajta: Szabo Mihály 1763. I.W.S.*

ornamentikája volt. A kiskendi egyházközségben a 19. század végéről is fennmaradt két leltár.⁹² Mindkét összeírásból hiányzik az ónpohár, az egyik ónkannáról megjegyezték, hogy használaton kívül áll, mivel füle letörött. Ezt 1911-re kissejlejtették.⁹³ A gazdag úrasztali készlet utolsó összeírását Debreczeni László készítette el 1933-ban, ekkorra már csak két ónkanna maradt, a Mohai Szabó Mihály adományából származó keresztelő ónkanna és a félejteles ónkanna elveszett.⁹⁴ A régi klenódiumok hiány nélkül megmaradtak napjainkig, néhány közülük azonban használaton kívül áll (ónkehely, két ónkanna, kókuszdió serleg), a kókuszdió serleg mielőbbi restaurálása szükséges lenne.

A kóródszentmártoni református egyházközség ingóságaira vonatkozó legkorábbi forrás 1676-ból származik, amely az eklészia tulajdonában három ónkannát, ezüstpoharat és óntányért említ.⁹⁵ Az 1696-os vizitáción felszólították Illyés Gergelyt, hogy *az ónkannát az ecclesia számára megvegye, mely legyen egy ejteles, mint azelőtti volt, aki miatta elveszett.*⁹⁶ Az úrasztali készletet Illyés Gergely helyett Nemes György pótolta ejteles ónkannával 1702-ben.⁹⁷ Minden bizonnyal a fent említett körülmények között veszett el az egyházközség többi 17. századi kegszere is, mivel az 1711-es leltárban egy régi pohár és az új ónkanna szerepel.⁹⁸ A 18. század első felében két óntányérral egészült ki a készlet, Udvar István *printz metálból való poharat és tányért,*⁹⁹ valamint keresztelő ónkannát adományozott.¹⁰⁰ A szegényesnek mondható úrasztali készletet 1799-ben ifj. iktári Bethlen Sámuel aranyozott ezüst kehellyel és kenyérszító tányérral gyarapította.¹⁰¹ Az 1816-os részletes vagyonösszeírás adatai alapján a 18. század második felében újabb óntányért adományoztak az egyháznak, a réztányér pedig ez időben veszett el.¹⁰² Az Udvar-féle rézpohár 1816 és 1837 között veszett el, az egyik óntányérról a leltár megjegyezte, hogy *csorba.*¹⁰³ Az ónedények állapota tovább romlott, a lelkészcsere alkalmával 1917-ben felvett leltár készítői az említett óntányért összetörve, a keresztelő ónkannát fedél nélkül találták.¹⁰⁴ Az ónkanna ma is hasonló állapotban van, a tányért kissejlejtették. Az egyházközség régi klenódiumait ma az aranyozott ezüst kehely és tányér, a Nemes-féle ónkanna, a két óntányér és a keresztelő ónkanna alkotja.

A vizsgált küküllői egyházközségek levéltári forrásai, a 17. század végétől a 20. század közepéig fennmaradt leltárak, vagyonösszeírások segítenek nyomon követni a gyülekezetek tulajdonában lévő klenódiumok változását, megismerhetjük a régió patrónusait, akiknek nevét gyakran feltüntették a vizitációs jegyzőkönyvekben, conscriptiókban. Összegezve a források adatait és a fennmaradt tárgyi hagyatékot, elmondhatjuk, hogy minden eklészia megőrizte régi úrasztali edényeit,

⁹² A Kiskendi Református Egyházközség levéltára helyben. Leltári jegyzőkönyv 1873. 2.; KükEhmLvt Kiskend csomó. 48. Átadási leltár 1896.

⁹³ KükEhmLvt Kiskend csomó. 154.

⁹⁴ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/215-216.

⁹⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 25.

⁹⁶ Uo. 225.

⁹⁷ Az adományozó nevét és a donáció időpontját az ónkanna felirata tartalmazza.

⁹⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 413.

⁹⁹ A princ-metál a sárgaréz, amely réz és cink ötvözet, 60-85 % rezet és 15-40 % cinket tartalmaz. Erdélyi Magyar Szótörténeti Tár. Anyagát gyűjtötte Szabó T. Attila, szerk. Vámszer Márta et alii. X. Budapest–Köln 2000. 943–944.; www.dictionary.reference.com/browse/prince's-metal

¹⁰⁰ KükEhmLvt Conscrip. 1749. 71.

¹⁰¹ KükEhmLvt prot. II/6. 75.

¹⁰² KükEhmLvt Conscrip. 1816. 376.

¹⁰³ KükEhmLvt Kóródszentmárton csomó. 25. Inventarium az egyház ládájáról.

¹⁰⁴ KükEhmLvt Kóródszentmárton csomó. 238.

nagyobb pusztulásnak Héderfáján és Dicsőszentmártonban lehetünk tanúi, ahol a 20. század vi-szályai is rányomták bélyegüket az úrasztali készletre. Dicsőszentmártonban több klenódium veszett el a század első felében, Héderfáján a második világháború tett nagyobb kárt az egyház ingóságában. Kisebb hiányokat a többi gyülekezetben is tapasztalhatunk. A régi klenódiumok megőrzése a jövő feladata, a használaton kívüli darabok tárolása fokozott odafigyelést igényel.

Ötvösművek

Kelyhek és serlegek

A serleg az ötvösség legigényesebb tárgytipusának egyike, az ifjú legényeknek gyakran mes-terremekként kellett elkészíteni. Formailag, alkotóelemek és ornamentika szempontjából a kely-hekkel rokoníthatók, azonban a serlegek világi alkotások, laikus figuratív értelemmel. Míg a kelyhek kimondottan egyházi célra készültek, addig a serlegek a világi ötvösség képviselői, a 17. századi kincstárak, nemesi gyűjtemények értékes alkotásai voltak. A serleg különleges szerepét mutatja, hogy a nyugati keresztény kultúrkörben ez a forma vált a reprezentáció legelterjedtebb eszközévé, a ceremoniális (céh lakoma, udvari asztalülések) étkezések ivóedényévé. A 16–17. században igen változatos formái alakultak ki, így fedeles és iker-serleggel, harangvirág és kó-kuszdíó serleggel találkozunk. A serlegek formavilága és ornamentikája a német ötvösségben gyökerezik, a 16. századtól ötvöseink különböző mintakönyvekből és mintarajzokból merítették ötleteiket, egész formákat vagy egyes díszítőelemeket vettek át. A 17. századi nemesi tárházak és gazdag pohárszékék kiemelkedő darabjai közül szép számban kerültek be a református egyház úrasztali készleteibe, melyekkel a reformáció hívei templomaik gyűjteményeit gazdagították.

A héderfáji serleg a ma iker-serlegnek nevezett tárgycsoportba sorolható (kat. 1., 1a. ábra). A kettős tagolású talp negyedkörív keresztmetszetű tagozatát akantuszlevelek díszítik, a felső ta-gozaton gyümölcsköteges medaillonok és kagylómotívumok váltakoznak. A talpat fonatdíszes szárgyűrű zárja le. A domború övvel osztott szár lapított gömb alakú nóduszt fog közre, amelyet volutákkal szegélyezett kartusok ékesítenek. A nóduszt három volutás konzol köti össze a kupa alján elhelyezett, öntött növénydíszes tárcsával. A kettős tagolású kuppát vízszintesen sima hor-nyolat osztja, az alsó rész trébelt motívumait gyöngyszemekkel összekapcsolt medaillonokba he-lyezték el: kagylómotívumok és gránátalmás gyümölcskötegek ismétlődnek. A kupa felső része kiöblösödik, övcsatra emlékeztető motívumokkal övezett medaillonokban ritmikusan váltako-zó, trébelt puttófejek és gránátalmás gyümölcskötegek jelennek meg (1c. ábra). A magas száj-peremen stilizált levélmotívumokból szerkesztett mustra húzódik. Az igényes alkotás mestere a nagyszebeni Thomas May (1b. ábra), aki 1572–1585 között tevékenykedett.¹⁰⁵ Alkotásai közül egy serleget ismert a szakirodalom, amelyet az esztergomi Keresztény Múzeumban őriznek.¹⁰⁶ A serleg adományozóját és adományozási körülményeit nem ismerjük, a 17. század végén már a héderfáji egyházközség tulajdonában volt.

A kerelőszentpáli serleg a 17. századi dél-német ötvösség egyszerűbb példája (kat. 2., 2a. ábra), amely mai formáját a 17. század közepén végzett átalakítás következtében nyerte. A serleg kup-pája ismeretlen augsburgi ötvös alkotása (2c. ábra), amelyet Stephanus Weinesch (1635–1651–)

¹⁰⁵ Kőszeghy 238.

¹⁰⁶ Daniela Dâmboiu: *Breasla aurarilor din Sibiu între XV–XVII*. Sibiu 2008. 243. (A továbbiakban: Dâmboiu)

nagyszebeni ötvös a 17. század közepén talppal és fedéllel egészített ki (z.b. ábra).¹⁰⁷ Weinesch tevékenységével kapcsolatosan számos adat maradt fenn, az utolsó 1651. január 4-ről, amikor inas szegődött hozzá.¹⁰⁸ Ez az időpont nem jelentette munkássága végét, arra vonatkozó adattal nem rendelkezünk. Alkotása, a kutatás mai állása szerint, nem ismert. A kerelőszentpáli serlegen végzett kiegészítéseinek színvonala elmarad az augsburgi ötvös finom rajzú munkája mögött. A hatkaréjos talpmező fonatdíszében poncolt alapon levélmotívum ismétlődik, hólyagsoros tagozata hatszögű, sima hornyolattal válik el az alsó résztől. A sima szárgyűrű profilozott, a váza alakú náduszon volutás kartusból kidomborodó angyalfejek és sima medaillonok váltakoznak. A náduszt a kupa alján elhelyezett rovátkolt tárcsával három növénydíszes konzol köti össze. A harangvirág alakú kupa szájerem alatti hat mezejében poncolt alapon gránátalmás és szőlőleveles csokrok ismétlődnek (2d. ábra). A hatkaréjos fedél kialakítása követi a talp ornamentikáját, a karéjakat fonatdíszbe foglalt levélmotívumok borítják, felső részének hólyagjai hangsúlyosan domborodnak. A toronyszerű fedélgombot sima gömb osztja. A serleg harmadik ötvösmester keze nyomát is magán viseli, aki az adományozási feliratot tartalmazó plakettet készítette és helyezte el a fedélben: 1701 / T[ekintetes]. N[emes]. BUJCSE / STI SÁRA ASZSZ / ATTA ISTEN DICSŐ / SÉGÉRE A SZ[ent] PALI / REFOR[mata]: ECCLESIAHOZ / MEG LÁSSA KIKI / MÁS HÁSZONRA / NE FORDICSA. Bulcsesdi Sára¹⁰⁹ egyházpártoló tevékenysége szorosan összefügg első férjének, Székely Lászlónak a református egyházban vállalt tisztségével, aki 1691-től haláláig az erdélyi református egyház főgondnoka volt.¹¹⁰ A kerelőszentpáli reformátusok támogatásában Bulcsesdi Sára 1699-től, Haller Istvánnal kötött házassága után játszott fontos szerepet, amikor a templom javíttatását követően a templombelső felszereléséről is gondoskodott, a szószékre, éneklőszékre valamint az úrasztalára öt darab textíliát és egy *persiai* szőnyeget adományozott.¹¹¹ Ezt követően 1701-ben a család tulajdonában lévő serleggel ajándékozta meg ekléziáját, amelynek átokfelirata hasonló a bábonyi református egyház számára 1700-ban adományozott ezüstkanna feliratával.¹¹² A kerelőszentpáli református anyaegyházközség megszűntével az 1740-es években a serleget Magyardellőre szállították, ma is ott őrzik.

A kókuszdíó serleg a 16–17. századi német ötvösség által kialakított forma, amely a manierizmusban a ritkaságok iránti figyelem jeleként alakult ki. A kókuszdíó serleg esetében az ezüst foglalatba helyezett kókuszdíó jelentette a raritást, amely a serleg kuppáját alkotta. A korabeli

¹⁰⁷ Kőszeghy 247.

¹⁰⁸ Dámboiu 237–239. A nagyszebeni ötvöscéh irataiban gyakran találkozunk nevével, legtöbbször szabálysértés és bírságolás miatt.

¹⁰⁹ Bulcsesdi Sára (1655–1708) Preda Bulcescu havasalföldi bojár és Szalánczy Anna leánya volt. Férje 1692-ig borosjenői Székely László, majd hallerkői Haller István volt. Második házasságkötésének pontos ideje nem ismert, Tüdös S. Kinga tanulmányában 1702-t említ (Tüdös S. Kinga: *Portretul unei doamne transilvănene: Sara Bulcești (1655–1708)*. Kézirat a szerző tulajdonában. 6.), azonban 1699-ben már Haller Istvánnéként szerepel a vizitációs jegyzőkönyvekben. (KükEhmLvt prot. I/2. 320.) Haller István Belső-Szolnok, majd Torda vármegye főispánja, 1692-ben guberniumi tanácsos, Bánffy György halála után a Gubernium elnöke. (Szádeczky Lajos: *A Haller grófok nemzetsége-könyve II.* In: *Turul.* 1886/2. 68.)

¹¹⁰ Sipos Gábor: *Az Erdélyi Református Főkonzisztórium kialakulása 1668–1713–(1736)*. Erdélyi Tudományos Füzetek 230. Kolozsvár 2000. 107.

¹¹¹ KükEhmLvt prot. I/2. 320.

¹¹² Debreczei Vázlatkönyvek 1935/069. A kanna felirata: AZ MELTOSAGOS ES NSGOS HALLER ISTVAN URNAK KEDVES HITES TARSÁ A MELTOAGOS ES NSGOS BUCSESTI SARA ASZSZ: INNEK ALAZATOS SZOLGALO LEÁNYA AJADEKOZTA AZ URASZTALAHOZ A BABONI REFR ECCLESIANOK AN: 1700 20 APRIL. MEG LASSA MINDEN MAS HASZONRA NE FORDICSA.

forrásokban *szerecsendió pohárként* szerepelnek. A kiskendi református egyházközség kókuszdió serlege (kat. 3., 3a. ábra) Toldalagi Pál¹¹³ és Rhédei Klára 1776-os adománya. Toldalagi Pál 1775-től a marosi egyházmegye gondnoka volt,¹¹⁴ ebben a minőségben többször megajándékozta egyházát.¹¹⁵ A család tulajdonában lévő serleget a kiskendi eklézsiának adományozta. A serleg öntött talpának figurális ábrázolása három áttört, volutákkal lezárt mezőben jelenik meg: két, habok közül kibontakozó, egymással szembeforduló tengeri csikó; összeölelkező oroszlán és tengeri csikó; a harmadik mezőben szintén habok között látható tengeri csikók. (3b–d. ábra) A mezőket egymástól pártadíszes emberfőkkel díszített pántok választják el. A serleg nóduszát négy bonyolult vonalú kacs alkotja. A rossz illesztés miatt a sima szárgyűrű a nódusz fölé került. A kókuszdióból készült kuppát aranyozott ezüst foglalatba helyezték, amelynek palmettás díszítésű alsó részét liliomsor zárja. A foglalat felső részén a liliomos fríz megismétlődik. A kókuszdiót három, központi virágdíszes és liliomban végződő arabeszkos pánt fogja közre. Magas szájperemén bonyolult rajzú reneszánsz mustra fut körbe. A serleg fedele eredetileg más ötvösmunkához készült, minden bizonnyal az adományozás során lett a kókuszdió serleg tartozéka. A fedél negyedkörív keresztmetszetű tagozatát stilizált növényi motívumok díszítik, fedélgombja toboz alakú. A serleg mestere jegyek hiányában ismeretlen.

A világi ötvösmunkák kvalitása mögött messze elmaradnak az egyházi célra készült 17. századi kelyhek, amelyek a század közepéig megőrzik a későgótika formavilágát, tovább él a karéjos talp, a hatszögű láb és szár. Ennek példája a gógánviraljai kehely (kat. 4., 4a. ábra), amelynek hatkaréjos talpa felett sima láb emelkedik. Az aránytalanul magas, hatszögű szár oldallapjai közül minden másodikat geometriai motívumok közé ékelt négyszirmú virágok díszítik. A szakszerűtlen javítás következtében a sodronnyal osztott, gránátalmás és levélmotívumos díszítésű nódusz töredéke az alacsony kupa alá került. Debreczeni László 1933-ban a kelyhet rongált állapotban találta, ekkor a kupa letörve állt.¹¹⁶ Ezt követte az a javítás, amely a kehely arányait és eredeti szerkezetét figyelmen kívül hagyta. A majuszkulás adományozási felirat a kupa alsó részén olvasható: ZEK[el] IAN[os] AD [!] BAR[rabas] BEN[edek] IUD[ex/ices] AD TEMPLUM VARALIEN[sem] 1615. A feliratban szereplő Székely Jánosról és Barabás Benedekről csak annyit tudunk, hogy az adományozás idején falusbírók voltak. A két család tagjai közül többen voltak gógánviraljai falusbírók a 17. század közepén.¹¹⁷ A kehely mesterének a kupa ajkára beütött jegye (4b. ábra) eddig feloladatlan.

A későgótikus elemek – a kelyhek öntött peremáttörései, az öntött szárrészek – használata az erdélyi ötvösök körében a 17. század közepéig kimutatható. Ez a jelenség a széles körben elterjedt öntőformák továbbélésével, az öntött díszítőelemek „sorozatgyártásával” magyarázható,

¹¹³ Idős Toldalagi Pál Mihály és Földvári Erzsébet fia, 1746-ban kapott grófi címet. Háromszor nősült, harmadik felesége volt gr. Rhédey Klára. (Nagy Iván: *Magyarország családai címerekkel és nemzedékrendi táblákkal*. Digitális reprint, Arcanum Digitéka, Budapest 1999. XI. 148. [A továbbiakban: Nagy Iván.]

¹¹⁴ Toldalagi Pált 1775-ben a Marosi tractus gondnokává nevezték ki, amelyet azon év február 10-én Koronkán kelt levelében fogadott el. Az Erdélyi Református Főkonzisztórium Levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban. 1775/29.

¹¹⁵ A kiskendi református egyházközségnek 1776-ban a serleggel együtt *kamuka keszkenőt* is adományoztak. (KiskendAd. 39.) A kézdimátisfalvi református egyházközségnek 1779-ben ezüsttányért ajándékozott. (A Kézdi Református Egyházmegye Levéltára a Kézdi–Orbai Egyházmegyei Levéltárban, Kézdivásárhely. Vízitációs jegyzőkönyv 1775–1803. 168).

¹¹⁶ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/221.

¹¹⁷ A Székely családból még András, a Barabás családból ifjabb (?) Benedek jelenik meg, mint gógánviraljai falusbíró. KükEhmLvt prot. I/2. 22, 30.

amelyeket az ötvösök a későbbiekben eltérő stílusú munkákhoz is alkalmaztak. A 17. század közepén készült haranglábi kehely (kat. 5., 5. ábra) teljességgel későgótikus formájú. A hatkaréjos talp peremének áttört frízét egymásba fonódó, virágos indák alkotják. A talpmezők simák, a ma hiányzó alsó szárrésztől eredetileg profilozott szárgyűrű választotta el. A lapított gömb alakú nóduszt mély hornyolat osztja, felülete rovátkolt díszítésű. A hatszögű szár oldallapjai simák. A kehelyt 1656-ban készítette Szalánczy László, azonban mesterjegy hiányában alkotója ismeretlen. Az 1766-os javítást végző mester neve szintén ismeretlen, ekkor vésték a kupa szájereme alá a majuszkulás feliratot: ISTEN ELOT[t] KEDVES ALDAZAT AZ ALAMISNÁLKODÁS SZA / LANCZY LASZLO TSINALTAT[t]A ISTENHEZ VALO SZERETETBŐL / 1656. RENOVALTATOT A[nn]O 1766. Szalánczy László¹¹⁸ 1653-ban a marosugrai református egyházközségnek *aranyos lábas pohárt* adományozott, majd ezt követően a haranglábi ekléziát is megajándékozta.

A désfalvi kehely (kat. 6., 6. ábra) a 17. századi ötvösség egyszerű példája. A kihajló, aranyozott talpszegély fölött csonkakúp alakú láb emelkedik, amelynek felső részén az aranyozott sáv megismétlődik. A nóduszt három porcdíszes kacs alkotja. A sima kupa szájeremét szintén aranyozták. A kehely mestere és adományozója ismeretlen.

A 17. század végének, 18. század elejének viszonylag szűk körben elterjedt ornamentikájával találkozunk az erzsébetvárosi serleg palástján (kat. 7., 7. ábra). A kerek talp negyedkörív keresztmetszetű tagozatát, valamint a hatszögű kupa oldallapjait cápázott felületen szívсорok díszítik. A trébelt szívсор a talpon vízszintes sávban, a kupán függőleges oszlopokba rendezve tűnik fel. Az egyszerű díszítési eljárás a 17. századi augsburgi ötvösségben gyökerezik,¹¹⁹ ahonnan a század végére Boroszlóba¹²⁰ és Erdélybe is eljutott. Az erdélyi ötvösművek közül általában a serlegeket díszítették ezzel a motívummal, valamennyi példája jelzetlen, így nem köthető a műhelyhez. A kásonújfalusi katolikus egyház szívсорos díszítésű serlegét 1893-ban vásárolta meg a Magyar Nemzeti Múzeum.¹²¹ Egyházi tulajdonban őrzik a kézdivásárhelyi református gyülekezet szívсорos serlegét,¹²² a marosújvári,¹²³ valamint a magyarscesztvei református egyházak serlegét.¹²⁴ A maroscsesztvei serleg leírásában jegyezte meg Debreczeni László, hogy díszítése azonos a Teleki

¹¹⁸ Szalánczy László a szenttamási Szalánczy család tagja, akik közül többen jelentős diplomáciai szerepet töltek be Erdély 16–17. századi külpolitikái életében. (Jakó Klára: A Szalánczyak. Egy fejezet az erdélyi fejedelemség keleti diplomáciájának történetéből. In: *Emlékkönyv Imreh István születésének nyolcvanadik évfordulójára*. Kolozsvár 1999. 199–210.) Szalánczy László 1640-ben és 1641-ben bethleni birtokosként jelenik meg, 1642-ben almásmálomi birtokos. (Vö. Tagányi Károly–Dr. Réthy László–Pokoly József: *Szolnok-Doboka vármegye monográfiája*. Décs 1901. II. 161., V. 110.)

¹¹⁹ Két szívсорos díszítésű, augsburgi kupa került árverésre az Ernst-Múzeum XXXIX. aukcióján. *Az Ernst-Múzeum XXXIX. aukciója. Ezüstgyűjtemény főúri birtokból*. Budapest 1928. 981., 989. tétel.

¹²⁰ Szintén az 1928-as Ernst-aukcióról árvereztek egy szívсорos díszítésű serlegét, amely a boroszlói AP mesteri alkotása volt. Uo. 969. tétel. Marc Rosenberg az AP mesterjegyről feltételezi, hogy a boroszlói Augustin Peisker jegye lehet, aki 1727–1758 között tevékenykedett. Munkái közül három szívсорos serlegét említ, amelyeket Andrassy Géza állított ki az 1896-os budapesti Millenniumi kiállításon. (Marc Rosenberg: *Der Goldschmiede Merkzeichen*. Frankfurt am Main, 1922. Band I. 294.)

¹²¹ H. Kolba Judit: *Liturgische Goldschmiedearbeiten im ungarischen Nationalmuseum*. 14–17. Jahrhundert. Budapest 2004. 102.

¹²² Kovács Mária: *Ötvösművek és ónédek a történelmi Háromszék református egyházközségeiben*. Kézirat. (A továbbiakban: Kovács Kézirat.)

¹²³ Debreczeni Vázlatkönyvek. 1931/89.

¹²⁴ Uo. 126.

Domokos tulajdonában lévő serleggel, amely egykor a bükkösi egyházé volt. Az erzsébetvárosi serleget 1861-ben adományozta bádoki Soós Lujza,¹²⁵ amelyet a kupa ajkára vésett primitív felirat örökített meg. A serleg mestere és készítettője ismeretlen.

A reneszánsz ornamentikát a részarányos formákat mellőző, tekervényes barokk stílus váltotta fel a művészet minden területén. Az úrvacsorai bor kiszolgáltatására adományozott edények között a 18. században újra a kehely hódított teret. A barokk kelyhek formavilága jelentősen megváltozott, a kehely felépítésében a széles átmérőjű talp vált uralkodóvá. Az orsó vagy korlátbábos szárat a körte alakú nádusszal egybeöntötték. A kelyhek díszítését és arányait a harmónia jellemzi. A barokk kelyhek közül kiemelkedik a héderfáji (kat. 8., 8a. ábra). A hatkaréjos talp pereme kihajlik, talpmezején trébelt tulipán- és nárcisztövek váltakoznak. A fordított körte alakú nádusz felső részén akantuszlevél-sor húzódik. Az alacsony kuppát öntött, akantuszlevelekkel szegélyezett négyszirmú virágos díszítésű kosár öleli körbe. A talp peremére beültetett IP monogramos mesterjegy (8b. ábra) eddig feloldatlan. Iktári Bethlen Sámuelné Keresztes Borbála 1772-ben a kehellyel együtt aranyozott ezüst paténát (kat. 32., 32. ábra) is adományozott. A paténa lapos öble ívesen hajlik a keskeny peremhez, aranyozott felülete sima. Keresztes Borbála a 18. században férjével együtt a héderfáji egyházközség patrónusa volt. 1740-ben az egyházközséget 20 forinttal segítették,¹²⁶ 1758-ban az új templom építésekor is jelentős anyagi áldozatot vállaltak.¹²⁷ Keresztes Borbála adományaival a 18. század első felétől folyamatosan találkozunk, 1723-ban ezüstdíszért, 1760-ban az *új templom* számára úrasztali terítőt ajándékozott.¹²⁸

A 18. század végére Erdély-szerte a rokokó ornamentika vált uralkodóvá, ennek provinciális megfogalmazása tükröződik a dicsőszentmártoni kehely (kat. 9., 9a. ábra) díszítésén. A kerek talpat elborítja a trébelt ornamentika, ritmikusan ismétlődő rokokó kartusokban kitárt szárnyú angyalfők és egyszerű hálódíszes mezők váltakoznak. Az angyalalakok ábrázolása primitív. A fordított körte alakú nádusz felületét sávok osztják, a kupa alsó részével három stilizált nővénydíszes kacs köti össze. A sima kupa kagylómotívumos pártával lezárt kosárban ül, amelynek ornamentikája megegyezik a talp díszítésével: kitárt szárnyú angyalfők és hálódíszes mezők váltakoznak (9c. ábra). A kehely formája és ornamentikája közeli rokonságot mutat a magyarbérétei református egyházközség tulajdonában lévő úrasztali kehellyel, amelyet 1769-ben készíttetett fricsi Fekete Lajos és Horváth Ágnes.¹²⁹ A kelyhek azonos díszítése azonos készítési műhelyre és mintakönyv használatára utal. A dicsőszentmártoni kehely majuszkulás adományozási feliratát a kupa enyhén kihajló szájpere alá vésték: EX COMMUNI MASSA IN RATIONEM ECCL[esi]AE REFORMATAE D[icső]SZ[ent]MARTONIENSIS PIO VOTO FIERI CURAVIT BENIAMIN SZENT PÁLI. A[n]O 1789. A felirat és a vizitációs jegyzőkönyv adatai szerint a kehelyet Szentpáli Benjámint¹³⁰ az egyházközség régi úrvacsoraszolgáltató poharának anya-

¹²⁵ Bádoki Soós Lujza valószínűleg rokon azzal a bádoki Soós Károllyal, aki a 19. század első felében volt gyógyszerész Erzsébetvárosban. (Soos Ferenc: A bádoki és széki Soosok. In: *Genealógiai Füzetek*. 1912. 42.)

¹²⁶ KükEhmLvt prot. II/3. 273.

¹²⁷ Lakatos 6.

¹²⁸ Az adományozás időpontjáról a tárgyak feliratai tanúskodnak. A tányér feliratát Debreczeni László rögzítette vázlatkönyvébe, az úrasztali terítő a gyülekezet tulajdonában van. Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/140, 143.

¹²⁹ Debreczeni Vázlatkönyvek 1928/271.

¹³⁰ Ifjú Szentpáli Benjámint idős Benjámint és osztopáni Perneszy Mária fia volt. II. Benjámint a Ghylányi regimentben svadronos kapitányként szolgált, Podhráczki Annával kötött házassága után Magyar királyfalván telepedett le. Miután Küküllő vármegye törvényszékének bírója lett, Dicsőszentmártonba, a

gából készítette Darkó Sámuel marosvásárhelyi ötvösmesterrel (lásd a kehely talpferme és a tányér fenekére beütött mesterjegyeket, 9b. és 36b. ábrák). Ugyanakkor Szentpáli Benjámin saját költségén egy kenyérsztó tányért (kat. 36., 36a. ábra) is készítetett a dicsőszentmártoni egyházközség számára. Az adományozási feliratot az egyszerű tányér széles peremére vésték: PIO VOTO EX PROPRIA MASSA IN RATIONEM ECCLESIAE REFORMATAE D[icső] SZ[ent]MARTONIENSIS FIERI CURAVIT BENIAMIN SZENT PALI. ANNO 1789. Darkó Sámuel marosvásárhelyi ötvös tevékenységéről a legújabb kutatások új adatokat hoztak napvilágra. Kőszeghy Elemér az 1228. és 1229-es sorszám alatt közölt mindkét mesterjegyet Darkó Sámuelnek tulajdonítja, működését pedig a 19. század közepére teszi.¹³¹ Orbán János levéltári kutatásai,¹³² valamint a dicsőszentmártoni úrasztali edények évszamos felirata rávilágítottak arra, hogy Darkó Sámuel a 18. század végén már működött. 1786–1787-ben 27 éves, házas polgárként szerepel a népszámlálási adatokban, 1786-tól inasa dési Csátó Pál.¹³³ Az 1835-ös összeírásban szereplő Darkó Sámuel az előbbi fia,¹³⁴ aki a 19. század közepén tevékenkedő ötvös volt, az ő mesterjegye a Kőszeghy által közölt 1228-as mesterjegy.¹³⁵ A dicsőszentmártoni kehely és tányér mesterének idős Darkó Sámuel tekintjük, aki 1813-ban még aktív, ekkor készítette el a marosújvári református egyházközség tulajdonában lévő kelyhet és tányért, amelyet a tányéron szereplő 1813-as évszám igazol.¹³⁶

Szintén a rokokó jegyében készült a gógánváraljai rézkehely (kat. 10., 10a. ábra), amelynek hatkaréjos talpa vízszintesen tagolt. A talpmező felső karéjait ezüstözött, applikált, levélsorral pártázott kagylómotívumok díszítik. A hatszögű lábat lezáró, profilozott szárgyűrű alatt akantuszlevél-sor húzódik. A fordított körte alakú nóduszt három volutás, rokokó kartus ékesíti, amelyek között porcdíszek jelennek meg. A sima kupa a szájpere vonalában kihajlik. A kehely teljes felületét aranyozták. Jelzés hiányában mestere ismeretlen. Az úrasztali kelyhet 1795-ben adományozta bethleni Bethlen Pál (1715–1797),¹³⁷ akinek egyházpártoló tevékenysége a Küküllői Egyházmegye több gyülekezetében is nyomon követhető.¹³⁸ A 18. század közepétől különböző tisztségeket töltött be a református egyházban, 1746-ban Ugron Istvánnal együtt a Küküllői

Henter-féle kúriába költözött. (Komáromy 143–144.) Az 1783-as dicsőszentmártoni vizitáción alispánként szerepel. KükEhmLvt prot. II/4. 557.

¹³¹ Kőszeghy 218.

¹³² Ezúton mondok köszönetet Orbán Jánosnak az adatok közléséért.

¹³³ Az 1785-ös népszámlálás VII. kötete, 601–700, 155 lap. A Román Állami Levéltár Maros Megyei Igazgatósága, Marosvásárhely város levéltára, Összeírások és népszámlálások (119. leltár) (A továbbiakban: MvhelyLvt Összeírások), 9. csomó.

¹³⁴ A Szent Miklós utcai fertály 1835-ös összeírása, 88. házszám. MvhelyLvt Összeírások, 22. csomó.

¹³⁵ Kőszeghy 218.

¹³⁶ A Darkó–Debreceni gyűjtemény az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban. G 1-es fond. Debreceni László hagyatéka. Tusrajzok. Ónedények mesterjegyei. (A továbbiakban: Debreceni Mesterjegyek)

¹³⁷ Bethlen Pál Elek és Pekry Kata fia, 1754-ben Aranyosszék főkirálybírója, 1763 óta tordamegyei főispán, 1760 óta kamarás, 1765-től a királyi tábla elnöke, 1771-től belső titkos tanácsos volt. 1732-ben ő örökölte a bonyhai kastélyt a szentlászlói, szénaverősi, örményesi, dányáni, csávási, bernádi, kápolnai birtokokkal és birtokrészekkel. 1797-ben halt meg Bonyhán. Feleségétől, Teleki Sárától két fia született: Pál és Farkas. (Lukinich Imre: *A bethleni gróf Bethlen család története*. Budapest 1927. 554. A továbbiakban: Lukinich)

¹³⁸ A bonyhai templom építésére 1776-ban feleségével együtt 500 magyar forintot adományozott. (KükTK I. 213.; Péterffy László: A bonyhai templom. In: *Református Szemle*. 1993. 255.)

traktus kurátorává nevezték ki,¹³⁹ 1746–1761 között a marosvásárhelyi kollégium főgondnoka, 1789-től az Erdélyi Református Főkonzisztórium egyik ülnöke volt.¹⁴⁰

A kóródszentmártoni egyházközség kehelyből (kat. II., 11. ábra) és kenyérsztó tányérből (kat. 37., 37. ábra) álló úrasztali készletét 1799-ben adományozta iktári Bethlen Sámuel.¹⁴¹ Ekkor úrasztali abroszt és kendőt is ajándékozott.¹⁴² Az együttes díszítését csupán az adományozási felirat alkotja: GROFF IKTÁRI IFFJABB BETHLEN SÁMUEL AJÁNDÉKOZTA A KORODI SZ[ent]. MÁRTONI RÉFORMÁTA ECLÉSIA. SZÁMÁRA 1799. A kehely egyszerű barokk formájú, körte alakú náduszát tagolt szár fogja közre. Az alacsony kuppa szájperejét gazdagon aranyozták. A készlet mestere ismeretlen.

A bemutatott tárgyak jól érzékeltetik a kelyhek és serlegek megmunkálásának változatosságát, a nagy felkészültséget igénylő trébelt és öntött díszítés mellett szerény kivitelezésű, olykor primitív megoldások szemlélői is lehetünk.

Poharak

A világi ötvösség emlékei a tölcséres és talpas poharak, amelyek a 17. századi nemesi tárházak népszerű tartozékai voltak. A haranglábi tölcséres pohár (kat. 24., 24a. ábra) Felszegi János és pókai Sárosi Krisztina 1822-es adománya, eredeti rendeltetéséről csupán 1623-as felirata sejtet egyházi funkciót: AB NULUM MALUM INPUNITUM 1623.¹⁴³ A 19. századi adományozást a kurzív betűs felirat örökölte meg: *Szász újfaluai Felszegi János és élete párja Pókai Sárosi Krisztina / Ajándékozta a Haranglábi Reformáta Szent Ecclesiának 1822^{ben}*. A pohár hengeres teste a váll vonalától kiszélesedik, talpszegélyén és szájperején keskeny, aranyozott sáv húzódik. A szájpere alá mestere leveles indákból szerkesztett reneszánsz mustrát vésett. A pohár fenekére bevéselt AB feltehetően a mester monogramja, a vésett „16 lat” az ötvözetre, azaz tiszta ezüstre utal. A 17. századi feliratba foglalt AB monogram véleményünk szerint szintén a mesterre vonatkozik, ugyanis az ab szó, ebben a szövegösszefüggésben nyelvtanilag értelmetlen. Vésett AB mesterjegyes paténát ismerünk a besztercei evangélikus egyházközség tulajdonában, amelynek mestere, a perem szélére beütött jegy értelmében a besztercei AB ötvös. A tányér fenekén az 1646-os évszám mellett az AB monogram vésett formában ismétlődik meg.¹⁴⁴ Ez alapján feltételezzük, hogy a haranglábi tölcséres pohár mestere is a besztercei AB ötvös. A pohár adományozói a 19. század első évtizedeiben jelentősen támogatták a haranglábi református egyházközséget, nevükhöz fűződik a templom és berendezésének elkészíttetése: 1815-ben a templom befejezésére 740 forintot adományoztak, 1822-ben úrasztalát és orgonát készíttettek, a padok elkészítésére egy földdarab évi termését adományozták.¹⁴⁵

Az erdélyi barokk érett korszakának a teljes felületet beborító növényi és figurális ábrázolásával találkozunk az egestői talpas pohár díszítésén (kat. 25., 25a. ábra). A pohár hengeres tal-

¹³⁹ Dáné Veronka: *Az Erdélyi Református Főkonzisztórium levéltár mutatója 1700–1750*. 404.

¹⁴⁰ Lukinich 554.

¹⁴¹ Ifjú Bethlen Sámuel II. Sámuel királyi táblai ülnök és borosjenői Korda Zsuzsanna fia. Felesége Simén Klára volt. (Nagy Iván II. 79.) Szülei a héderfaji templom 1778-as javításának költségeit fedezték. (Lakatos 6.)

¹⁴² KükEhmLvt prot. II/6. 279.

¹⁴³ „Egyetlen bűn se maradjon büntetlenül.”

¹⁴⁴ Köszeghy 10.; Roth, Victor: *Kunstdenkmäler aus den sächsischen Kirchen Siebenbürgen. Goldschmiedearbeiten*. Hermannstadt 1922. 247. (A továbbiakban: Roth)

¹⁴⁵ A Haranglábi Egyházközség Levéltára helyben. Leltárkönyv 13–14.

pának poncolt felületén a kor divatos vadászjelenetét láthatjuk viszont: fák és bokrok között vadászebet kötélén húzó medvével szemben újabb agár jelenik meg. A szájerem felé enyhén kiszélesedő pohártest alsó harmadában hullámvonalas osztógyűrű húzódik. A palástot aurikuláris motívumok három mezőre tagolják, amelyekben három különböző, növényi háttér előtt ábrázolt darumadár jelenik meg (25c. ábra). Hasonló ábrázolással találkozunk a brádi pohár talpának díszítésén, amelynek mestere a brassói Johannes Welzer (1624–1654).¹⁴⁶ Az egrestői pohár talpának vadászjelenete a vajdahunyadi pohár talpán megjelenő állatfigurákkal mutat közeli rokonságot, amely szintén a brassói Johannes Welzer munkája.¹⁴⁷ Az egrestői pohár díszítésének különböző részletei Welzer munkáin hasonló formában jelennek meg. Az egrestői pohár készítőjének meghatározása a mesterjegy (25b. ábra) ismeretében sem egyértelmű, mivel hasonló jegyet több brassói ötvös is használt a 17. század folyamán. Azonos névbetűvel Michael Schelling, Michael Seibriger alias Sommer és Michael Schwarz ötvösöket ismerünk a brassói ötvöscéhben, az első 1616–1652 között, a második 1624–1673 között, a harmadik 1652–1676 között tevékenykedett.¹⁴⁸ A mesterjegy feloldásával kapcsolatban a szakemberek véleménye megoszlik, Gyárfás Tihamér és Roth Viktor véleménye megegyezik, ők az ovális keretben korona alatt megjelenő összekapcsolt MS mesterjegyet Michael Schwarzénak tekintik.¹⁴⁹ Ugyanezt a jegyet Kőszeghy Elemér Michael Schelling vagy Michael Seibriger jegyeként közli, Michael Schwarz jegyének a csúcsíves keretben korona alatt megjelenő MS monogramot tekinti. Horst Klusch Schwarzra vonatkozóan átveszi Kőszeghy véleményét, de külön jegyként közli a Schelling és Seibrigernek tulajdonított mesterjegyet, ugyanakkor a második nevét Michael (Schmidt) alias Sommer Seibrigerként közli.¹⁵⁰ Erről tudni kell, hogy Michael Seibriger alias Sommer Michael Schmidt ötvösnél kezdte el tanulmányait, tehát két különböző mesterről van szó.¹⁵¹ Az ovális keretű mesterjeggyel ellátott emlékek stíluskritikai alapon történő elemzése során arra a következtetésre jutotunk, hogy a 17. század második felében működő ötvösről van szó, tehát Seibriger vagy Schwarz jegye lehet. Az eddig ismert alkotások mellett az egrestői pohár barokk ornamentikája is ezt erősíti meg. A pohártest kartusaira és a figurális ábrázolás növényi háttérére ismerhetünk a Fekete templomban őrzött fedeles kupa keretornamentikáján.¹⁵² Az egrestői poharat Mihács Mihályné Kendeffi Borbála adományozta 1691-ben, amikor a református egyházközség számára réz dísztalat is ajándékozott. A talat az alábbiakban ismertetjük. Mihács Mihályról egyetlen adatunk van, 1689-ben részt vett a balavásári vizitáción.¹⁵³

A kiskendi talpas pohár (kat. 26., 26a. ábra) Nagy Boldizsár adománya. A pohár talpának erőteljesen kihajló peremén vésett babérleveles fríz húzódik. A hengeres talp mintázatát felívelő indán ülő, stilizált tulipánformájú virágok és elhegyesedő végű, cakkos szélű levelek alkotják (26c. ábra), amelyek megformálása oszmán hatást mutat. A hengeres, a szájerem vonalában kiszélesedő pohártest hullámvonalas osztógyűrűvel válik el a talptól. A keskeny, vésett leveles mustrával díszített szájerem alatt három zömök, szögletes, geometrikus formákkal kitöltött

¹⁴⁶ Debreczeni Vázlatkönyvek 1930/16.

¹⁴⁷ Kovács Mária Márta: Ötvösművek. In: Buzogány Dezső – Ósz Sándor Előd: *A hunyad–zarándi református egyházközségek történeti katasztere*. III. Kolozsvár 2007. 503., 514. (A továbbiakban: HuZaTK)

¹⁴⁸ Kőszeghy 32, 38.

¹⁴⁹ Gyárfás Tihamér: *A brassai ötvösség története*. Brassó 1912. 323. (A továbbiakban: Gyárfás); Roth 199.

¹⁵⁰ Klusch, Horst: *Siebenbürgische Goldschmiedekunst*. Bukarest 1988. 70. (A továbbiakban: Klusch)

¹⁵¹ Gyárfás 112.

¹⁵² Roth 222.

¹⁵³ KükTK I. 47.

lambrekin jelenik meg. A 16–17. századi ötvösségben népszerű moreszkek alkalmazása apanyországi iszlám művészetben gyökerezik, amely délnémet közvetítéssel került be az erdélyi ötvösök mintakincsébe.¹⁵⁴ A kiskendi pohár palástjának központi motívumát az adományozó PNB azaz Nagy Boldizsár összekapcsolt tulajdonjelzése alkotja. Nagy Boldizsár 1762 vagy 1763-ban a talpas pohárral együtt a kiskendi egyházközségnek selyem keszkenőt és 3 magyar forintot adományozott.¹⁵⁵ A pohár fenekére beütött stilizált mesterjegy (26b. ábra) eddig feloldatlan.

A küküllői egyházközségekben fennmaradt poharak lényeges díszítményeként jelennek meg a szájperemre vésett leveles mustrák, a szabályosan szerkesztett, ritmikusan ismétlődő lambrekinek, de az erdélyi barokk érett korszakában a teljes felületet beborító növényi és figurális ábrázolással is találkozunk. A poharak talpán megjelenő vadászjelenetek a tárgyak világi rendeltetését erősítik meg.

Kenyérosztó tányérok és tálak

A kenyérosztó tányérok és tálak esetében a formát a funkcionalitás határozta meg. A használati célra készült tányérok egyszerű, a maiakhoz hasonló darabok, amelyeket legtöbbször csak az adományozási felirat díszít. A dekoratív célra készült tányérok megkülönböztető jegyei a széles perem és a jellegzetes, vésett vagy domborműves ornamentika. A küküllői egyházközségekben található tálak jellegzetes csoportját alkotják a dekoratív célra készült, domborított és öntött díszítésű réztálak. Ezek a forrásokban *csészeként* jelennek meg. Ilyen réztálakat említenek a források Dicsőszentmártonban, Gógánban, Gógánváralján és Egrestőn. A dicsőszentmártoni egyházközség három réztála közül csak a csüdőtelki leányegyháznak adott példány maradt fenn, a másik három gyülekezet napjainkig megőrizte ezeket. Valamennyi dísztál felületét növényi ornamentika borítja, motívumrendszerük, a trébeléssel készült húsos virágszálak Sebastian Hann és kortársainak 17. század végi ezüstitálait juttatják eszünkbe. A tálak mesterét vagy mestereit nem ismerjük, díszítésük magas színvonala jól képzett rézművesekre utal, akik valószínűleg a környék kézműves központjaiban (Nagyszében, Segesvár) tevékenykedtek. A 17. század végén készült réztálak mesterei a kor trébelt díszítésű ezüstitálainak motívumkincséből merítettek.

Az egrestői ellipszis alakú tál (kat. 28., 28. ábra) eredetileg talpon állt, ma talpa hiányzik. Peremének széle sima, teljes felületét trébelt növényi ornamentika borítja. A leveles indadíszrel övezett, alig mélyülő öblében gránátalmás gyümölcsköteg domborodik. A tál peremén körbefutó, barokkosan ívelő leveles indán négy dús virágszál ül: bazsarózsa, nárcisz, tulipán, liliom. A perem és öblőréssz díszítése elkülönül egymástól. A tál adományozója a fent bemutatott Kendeffi Borbála.

A gógáni (kat. 29., 29. ábra) és csüdőtelki, egykor dicsőszentmártoni (kat. 30., 30. ábra), tálak díszítése közeli rokonságot mutat, nem kizárt, hogy ugyanazon mester két alkotásáról van szó. Az ellipszis alakú tálak pereme szegélyhímezéses, teljes felületüket trébelt növényi ornamentika borítja. A gógáni tál öblében kinyílt, a csüdőtelki táléban félig kinyílt állapotban ábrázolt nárcisz domborodik. A kompozíció központi motívumát alkotó virágból hat csukott és nyitott kelyhű nárcisz nő ki. A tál pereméhez simuló virágszálak vésett levelei és trébelt szirmai barokkosan ívelnek. A két tálon megjelenő virágtövek nem azonosak, a gógáni bonyolultabb szerkesztésű. Stíluskritikai alapon szintén ide sorolható a boldogfalvi réztál is.¹⁵⁶ A három tál nemcsak díszítés-

¹⁵⁴ Gerelyes Ibolya: Iszlám hatások a 16–17. századi magyar ötvösségben. In: *Folia archaeologica*. 44. 1995. 207–208.

¹⁵⁵ KiskendAd 38.

¹⁵⁶ Kovács Mária–Márta: A Küküllői Református Egyházmegye ötvösművészeti és ónművészeti emlékei. In: KükTK I. 421–422, 466. (A továbbiakban: Kovács 2008.)

ben, hanem méreteiben is megegyezik, valószínűleg azonos mester alkotásai lehetnek, azonban jegyek hiányában készítőjük ismeretlen. A tálak adományozója szintén ismeretlen.

A dekoratív réztálak csoportjának elkülönülő darabja a gógánváraljai (kat. 33., 33. ábra), amelynek ornamentikája öntéssel készült. Az ellipszis alakú tál keskeny pereme szegélyhímzéses, a perem és öblőrész közti átmenet öntött díszítésű tagozatán szőlőfürtös girlandok és rózsacsokrok váltakoznak. A tál központi motívumát leveles ágakból és különböző virágokból szerkesztett csokor alkotja. Adományozója ismeretlen.

Az összefüggő csoportot alkotó dekoratív réztálak készítőinek felderítése további kutatást igényel, a tárgyi hagyatékek színvonala kiváló rézműves központ létezését sejteti a 17–18. század fordulóján.

A kisméretű kenyérsztó tányérok, a paténákat általában kehellyel együtt adományozták, így valószínűleg az erzsébetvárosi paténa (kat. 27., 27a. ábra) is a 20. század elején eladott helyhez tartozott. A keskeny peremű tányér öble lapos. A majuszkulás feliratot a peremre vették: IESUS MI IDVOZITONK 1639. A paténa fenekére beütött BB monogramos mesterjegy (27b. ábra) eddig feloladatlan. Adományozója ismeretlen.

A kenyérsztó tányérok jelentős része használati célra készült, formai sajátosság nem jellemzi őket. Díszítésük többnyire a feliratokra korlátozódik, olykor családi címerekkel egészül ki. A gógáni kenyérsztó tányér (kat. 31., 31. ábra) enyhén mélyülő öble ívesen hajlik a széles peremhez. A bethleni Bethlen család olaszkoszorúba foglalt címerét a tányér peremére vették. A címer az adományozó nevét és az évszámot tartalmazó felirat szegélyezi: G[róf] BETLEN KATA / 1721. Mestere ismeretlen.

A haranglábi egyházközség 18. század második felében készült kenyérsztó tányérját (kat. 34., 34a. ábra) 1828-ban adományozta Szilassy Ágnes.¹⁵⁷ A tányér mély öble ívesen hajlik a széles peremhez, amelynek alsó részére vették az adományozási feliratot: Atta B[áró] Györfy Pálné Születt Szilassy Ágnes 6^{ik} Áprily 1828. A tányér mestere a fenekére beütött jegy (34c. ábra) értelmében a nagyszebeni Daniel Kessler, aki 1760–1791 között tevékenykedett.¹⁵⁸ Szilassy Ágnes a 19. század második harmadában jelentősen támogatta a haranglábi anya- és a désfalvi leányegyházközségeket. Haranglábra a tányérral együtt egy selyem takarót is ajándékozott,¹⁵⁹ 1861-ben a désfalvi templom építésére mint az *egyház buzgó tagja* 100 magyar forintot adományozott azzal a feltétellel, hogy *a templom még ezen az őszén befedődjék*.¹⁶⁰ Györfy Pál 1861-ben a désfalvi eklézsia főgondnoka volt.¹⁶¹

A kiskendi egyházközség kenyérsztó tányérja (kat. 35., 35a. ábra) Kendeffi Sámuel és Bethlen Sára 1788-as adománya. A kisméretű tányér mély öble ívesen hajlik a keskeny peremhez, teljes felülete sima. A tányér fenekére beütött jegy (35b. ábra) értelmében a segesvári ARS mester alkotása, aki a 18. század végén tevékenykedett.¹⁶² Bethleni Bethlen Sára édesapja 1766-tól a marosvásárhelyi református kollégium főgondnoka volt.¹⁶³ Sára Kendeffi Sámuellel kötött házassága

¹⁵⁷ Pilisi Szilassy Ágnes (1795–1868) József koronaőr és Inczédi Kata leánya. (Nagy Iván X. 719.) 1819-től lozsbadi Györfy Pál (1793–1871) második felesége volt, aki Györfy József és Ugron Mária fia. (Nagy Iván IV. 474.)

¹⁵⁸ Kőszeghy 263.; Horst 73.

¹⁵⁹ A Haranglábi Református Egyházközség levéltára helyben. Leltárkönyv 15.

¹⁶⁰ KükEhmlvt Désfalva csomó. 64.

¹⁶¹ Uo. 63.

¹⁶² Kőszeghy 325.; Klusch 76.

¹⁶³ Bethlen Sára Bethlen Dávidnak, a királyi tábla ítélobírájának és Teleki Klárának volt a leánya. (Lukinich 494.)

után a hunyad-zarándi református egyházközségeket is segítette, Klopotivára 1776-ban sáhos abroszt,¹⁶⁴ 1777-ben *virágos recefátyol* keszkenőt adományozott.¹⁶⁵

A gógánváraljai kenyérosztó tányért (kat. 38., 38a. ábra) Erődsi Mihály lelkész és felesége Borsai Mária készítette Borsai József emlékére. Ezt örökölte meg a sima tányér alsó peremére vésett kurzív betűs felirat: T. BORSAI JOSEF Emléke[re] Kész[ült] 1829[ben]. A tányér elkészítésével a marosvásárhelyi Szathmári József ötvöst bízta meg, aki jegyét a tányér fenekére ütötte be (38b. ábra). Szathmári József a 19. század első felében működött Marosvásárhelyen, tevékenységéről keveset tudunk. Mesterjegyét Kőszeghy Elemér tévesen SzL-ként közli, munkái közül a marosvásárhelyi szabócéh 1829-ben készült poharát említi.¹⁶⁶ Az 1835-ös összeírásban az ötvösről annyit jegyeztek fel, hogy református.¹⁶⁷

A héderfáji serleg és kehely, a kiskendi kókuszdió serleg és talpas pohár, az egrestői talpas pohár az erdélyi ötvösség magas színvonalát tükrözik. A rézművesség remekei a trébelt díszítésű egrestői, csüdótelki és gógáni tálak. A küküllői református egyházközségekben a nagyszebeni és brassói ötvösök kiváló alkotásai mellett fennmaradtak a szerényebb technikai tudással rendelkező marosvásárhelyi mesterek alkotásai. A 18–19. századi marosvásárhelyi ötvösökre vonatkozó szegényes szakirodalmat a fentiekben sikerült néhány adattal kiegészíteni, a tárgyakon megjelenő ötvösjegyeket a levéltári adatok segítségével azonosítani tudtuk. Az ötvöstárgyak adományozóit vizsgálva a küküllői egyházmegyében a bethleni és iktári Bethlen, Kendeffi, Szalánczi, Szentpáli és Toldalagi családok egyházpártoló tevékenysége rajzolódik ki.

Ónedények

A közlésre kerülő ónedények fontos adalékkal szolgálnak az erdélyi szász városok (Nagyszeben, Segesvár, Medgyes, Beszterce) és Kolozsvár ónművességének kutatása szempontjából. A küküllői református egyházközségek ónedényanyaga elsősorban a segesvári és az alig ismert medgyesi óntótk tevékenységének színvonalára, formai és ornamentális sajátosságaira világít rá. A földrajzilag távolabb eső nagyszebeni, besztercei, kolozsvári mesterek munkái is eljutottak a küküllői egyházmegye területére, az adományozók a tárgyak egy részét kereskedőktől vásárolták, az igényesebb alkotások megrendelésre készültek. A 18. század végén és a 19. század első felében az egyházközségek a sérült, rossz állapotban lévő ónedények anyagából új edényeket készítettek. Ezek egyszerű, gyengébb minőségű munkák, a mesterek között marosvásárhelyi óntótkot is találunk.¹⁶⁸

A szegényesnek mondható szakirodalom a tárgyak bemutatása révén újabb adatokkal gyarapodik. Az úrvacsorai készletek szerves részét alkotó boros és keresztelő kannák, tányérok rendszerezése közelebb visz Erdély ónművességének megismeréséhez.

Kannák

Az erdélyi kannák igényes részletkialakítással készültek, az egyszerűbb alkotásokat is aprólékos megformálással plasztikus elemekkel (fedélgomb, fül, billentő, fedélben elhelyezett érmék, fenékrózsák) látták el. A küküllői kannák fedélgombjai, néhány kivételtől eltekintve, a 17–18.

¹⁶⁴ HuZaTK II. 229.

¹⁶⁵ Uo. 232.

¹⁶⁶ Kőszeghy 218.

¹⁶⁷ A Poklos utcai fertály 1835-ös összeírása, 145. házszám. Mv helyi Lvt. Összeírások, 20. csomó.

¹⁶⁸ Kovács 2008. 414.

század folyamán végig korongos, korlátbábos formájúak. A csüdötelti 17. századi ónkanna fedélgombjának toboz alakját (55a. ábra) nagyszebeni származása indokolja. A kerelőszentpáli ónkanna delfint mintázó gombja (50c. ábra) a segesvári műhely 17. század második feléből származó ónkannáinak mintájára készült, ügyetlen megformálása a másolás színvonalát, valamint a medgyesi mester felkészületlenségét mutatja.

A kerelőszentpáli, désfalvi, erzsébetvárosi, kiskendi, dicsőszentmártoni kannák hajlított lemez alakú billentőjén maszkos díszítés tűnik fel (a1., a2. ábra). Gyakoriságát tekintve ezzel azonos számban találkozunk a gyöngysorral díszített, akantuszleveles ujjtámasszal is (a3., a4. ábra) a csüdötelti, gógáni, gógánváraljai, haranglábi boros illetve a gógáni és erzsébetvárosi keresztelő kannákon. Rongált állapotuk miatt a kannák billentői és fedélgombjai gyakran a fedéllel együtt hiányoznak.

Az erdélyi kannák fedelében elhelyezett érmék és a fenékrózsák formavilágára az osztrák ónművészet gyakorolt nagyobb hatást, míg a fülek díszítésében a délnémet központok hatása volt a meghatározó. A küküllői egyházközségek kannái közül a kerelőszentpáli kanna fedelében helyezték el a medgyesi mester gyöngysoros keretbe foglalt, kalapos emberfőt ábrázoló plakettet (b. ábra). A fedélgombhoz hasonlóan a segesvári ónöntők öntőmintáit használta. Ezzel azonos plakettet találunk a nagybaconi református egyházközség 1683-ban Segesváron készült ónkannájában.¹⁶⁹

A fenékrózsákat utólagosan forrasztották fel a kanna belsejébe, az öntött díszítésű korongok az esztergályozáshoz szükséges felfogás helyét tüntették el. A fenékrózsák megegyező ábrázolásai nem feltételeznek azonos műhelyt, az öntőformákat műhelytől függetlenül használták. Az öntött fenékrózsával ellátott kannák száma meghatározó a vizsgált emléktárgyakban, a húsz boros és keresztelő kanna közül tizenháromban megtaláljuk. A küküllői ónkanna fenékrózsái kivétel nélkül növényi ábrázolásúak, olaszországból és reneszánsz vázából kihajló csokrok dominálnak.

A reneszánsz vázából kihajló csokroknak három változata jelenik meg. A dicsőszentmártoni 17. század második felében készült kanna fenékrózsáján (c1. ábra) a csokor központi motívumát tulipán alkotja, a szimmetrikusan szerkesztett indán sokszirmú virágok ülnek. Ezzel azonos a gógáni (c2. ábra) és kiskendi (c3. ábra) kannák fenékrózsája, csupán a tulipánmotívum helyett tűnik fel stilizált virágszál. E típusnak harmadik változata látható a kerelőszentpáli kannában (c4. ábra), ahol a központi csokrot három szőlőlevél alkotja, a sokszirmú virágok csak az indák végén jelennek meg.

A magas lábon álló, urnaszerű vázából kihajló, szőlőleveles indákkal díszített fenékrózsák különálló csoportot alkot, ennek példái a dicsőszentmártoni (c5. ábra) és kóródszentmártoni (c6. ábra) keresztelő kannák fenékrózsái. Mindkét kanna a 18. század első felében ismeretlen műhelyben készült.

Az erzsébetvárosi keresztelő kannát díszítő fenékrózsán (c7. ábra) a szőlőleveles ágakból formált csokor alacsony, gyertyatartószerű vázából indul.

A fenékrózsák legnépesebb változatát az olaszországból kihajló, apró leveles indákból szerkesztett csokrok alkotják, amelynek egyszerűbb és bonyolultabb formái jelennek meg a küküllői kannákban. A csüdötelti (c8. ábra), erzsébetvárosi (c9. ábra), kiskendi (c10. ábra) és kóródszentmártoni (c11. ábra) kannákban azonos fenékrózsát találunk. Az apró szőlőleveles ágakból szerkesztett csokor központi motívumát kinyílt állapotban ábrázolt négyszirmú virág és egymásba fonódó indákon ülő stilizált virágok alkotják. A désfalvi kanna fenékrózsája (c12. ábra) rossz állapota miatt csak részben értelmezhető, de a töredékek arra utalnak, hogy az előbbiekkal azonos. A 17. század második felében készült kannák kolozsvári, nagyszebeni és segesvári ónöntők

¹⁶⁹ Kovács Kézirat 113. tábla.

a1. ábra

a2. ábra

a3. ábra

a4. ábra

b. ábra

c1. ábra

c2. ábra

c3. ábra

c4. ábra

c5. ábra

c6. ábra

c7. ábra

c8. ábra

c9. ábra

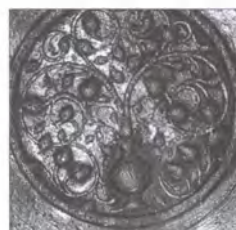
c10. ábra

c11. ábra

c12. ábra

c13. ábra

alkotásai, az azonos fenékrózsákat műhelytől függetlenül használták. A segesvári HB mester dicsőszentmártoni ónkannájának fenékrózsáján (c13. ábra) az olaszorsóból kihajló indák rajza szeszélyesebb íveket ír le, ezeken apró levelek ülnek.

A fenékrózsákhoz hasonlóan a füleket is reliefes mintákkal öntötték. Az egyes formákat műhelytől függetlenül használták, egy-egy mester különböző alkotásain különböző fenékrózsát és fület használt, ezek kiválasztása véletlenszerű lehetett. A domborművesen kiképzett fülek a fenékrózsákhoz viszonyítva jóval változatossabbak, ornamentikájukon szintén a növényi ábrázolás dominál, de a növénymotívumok között maszkok, figurális (különböző állatalakok) és szimbolikus ábrázolások is gyakran megjelennek. A csüdőtelki kanna fülének stilizált indadíszei között lovas alak és kalapos emberfő jelenik meg (d1. ábra). A haranglábi kanna fülének ornamentikája a szimbolikus ábrázolású fültípust képviseli, három vízszintes mezőre tagolt díszítésén, búza- és stilizált virágszál fölött, fajt tápláló pelikán látható (d2. ábra). Stilizált virágmotívumok közé ékelt szárnyas angyalfej tűnik fel az erzsébetvárosi kanna fülének felső részén, amely alatt sokszirmú virágcsokor jelenik meg (d3. ábra). A dicsőszentmártoni kanna fülének gyöngy-soros keretbe foglalt reliefjén stilizált virágmotívumok közé rejtett maszk alatt tulipántó látható (d4. ábra). Ezzel azonos kompozíciót találunk az egestői kanna fülén (d5. ábra).

A küküllői ónkannák fülének domborműves díszítésén leggyakrabban a virágmotívumos fültípussal, annak különböző változataival találkozunk. A désfalvi kanna fülének reliefjén stilizált növénymotívumokból szerkesztett kompozíció látható (d6. ábra). A dicsőszentmártoni kanna fülének díszítését vázába helyezett búzavirágszál felett hatszirmú virágszál alkotja (d7. ábra). A kutatott emléanyagban a felívelő indán ülő virágmotívumokat ábrázoló fültípusnak három változata különül el. Ennek legegyszerűbb formája a dicsőszentmártoni (d8. ábra), gógáni (d9. ábra) és kóródszentmártoni (d10. ábra) keresztelőkannák fülén jelenik meg, ahol a felívelő indán ötszirmú virágok ülnek. A gógánváraljai (d11. ábra) és kiskendi (d12. ábra) kannák fülének reliefje két mezőre osztott, a kisméretű felső regisztert ötszirmú virágos ág tölti ki. A kompozíció háromnegyed részét alkotó alsó mezőben felívelő inda mentén ötszirmú és csokros virágok váltakoznak. A gógáni kanna esetében harmadik megoldással találkozunk, a fül növényi motívumai két vízszintes mezőben ismétlődnek: felívelő indán hatszirmú virág, búzavirág és forgórózsa ül (d13. ábra). Az erzsébetvárosi keresztelő kanna íves fülének geometriai ábrázolását rácsdíszebe foglalt körök alkotják (d14. ábra).

Az erdélyi öntők alkotásaikat változatos díszítésű fülekkel látták el, a bemutatott tizen-négynél több ónkannán tíz különböző kompozíció jelenik meg.

A küküllői egyházmegye gyűlekezeteiben szép számban találunk 17. századi ónkannákat. A Kerelőszentpálon, majd az anyegyház megszüntével Magyardellőn őrzött kanna (kat. 50., 50a. ábra) lefelé enyhén szélesedő testét öntött bordagyűrűk négy sima mezőre osztják. A bordagyűrűket szemcsézett övsorok szegélyezik. A kanna lapos fedele a szájpéremre illeszkedik, delfin alakú fedélgombja konzolszerű tagozaton ül. Az ismeretlen medgyesi mester a kanna fedelére kalapos emberfőt ábrázoló érmét helyezett el. A kanna részletkialakításai azonosak a nagybacóni egyházközség tulajdonában lévő ónkanna plasztikai elemeivel, amely a segesvári CF mester 1683-ban készült munkája.¹⁷⁰ A maszkos díszítésű, stilizált hármasként alakú ujjtámasz gyöngy-sorban végződik. A kanna gyöngy-soros keretbe foglalt fenékrózsája reneszánsz vázába helyezett szőlőleveles virágcsokrot ábrázol. Az íves fül vállára beültetett jegyek (50b. ábra) csak részben értelmezhetők, károsodásai miatt csak Medgyes városjegye olvasható. Adományozója ismeretlen.

¹⁷⁰ Kovács Kézirat 113. tábla.

d1. ábra

d2. ábra

d3. ábra

d4. ábra

d5. ábra

d6. ábra

d7. ábra

d8. ábra

d9. ábra

d10. ábra

d11. ábra

d12. ábra

d13. ábra

d14. ábra

A désfalvi ónkanna (kat. 51., 51a. ábra) poncolt palmettasorral díszített, kihajló talppereme fölött enyhén kiszélesedő, vésett övsorokkal tagolt kannatest emelkedik. A palmettasor a fedél peremén megismétlődik. A szájperemre illeszkedő lapos fedél enyhén domborodik, fedélgombja korongos. A maszkos díszítésű, hajlított lemez alakú billentő gyöngysorban végződik. Az íves fül domborműves díszítését stilizált növénymotívumok alkotják. A kanna belsejébe a mester körgyűrűbe foglalt, olaszorsóból kihajló, apró leveles indákból szerkesztett fenékrózsát helyezett el. A fül zsanérjára BS tulajdonjelzést karcoltak, fenekén összekapcsolt SB betűk olvashatók. A tulajdonjelzés BS névbetűi talán Bölöni Zsigmond református lelkész jelölik, aki 1713–1716 között Haranglábban és ennek filiájában, Désfalván,¹⁷¹ később több küküllői gyülekezetben szolgált.¹⁷² A kanna készítője a fül vállára beütött jegyek értelmében (51b. ábra) a segesvári MK mester, akinek ónkannáival találkozunk a harasztkeréki¹⁷³ és az ikafalvi¹⁷⁴ református egyházközségek gyűjteményében is.

A 17. század második felében készült dicsőszentmártoni ónkannát (kat. 52., 52a. ábra) Dénes Józsefné adományozta 1714 után. Erre vonatkozó egyetlen adatunk az 1714-es vagyonösszeírás utólagos bejegyzéséből származik.¹⁷⁵ A poncolt levélsorral díszített talp felett flechelt övekkel tagolt kannatest emelkedik. A szájperemre ráilleszkedő, lapos fedél függőleges tagozatán a poncolt levélsor megismétlődik. A kanna fedélgombja korongos, billentője hajlított lemez alakú. A kígyóvonalas fül domborműves díszítését vázába helyezett búzavirágsszál felett hatszirmú virágsszál alkotja. A fenékrózsza olaszorsóból szimmetrikusan kihajló, apró leveles indadísz ábrázol. A fül vállára beütött jegyek alapján (52b. ábra) a népszerű segesvári HB mester alkotása, akinek számos munkája maradt fenn egyházi, múzeumi és magángyűjteményben.¹⁷⁶

A kiskendi ónkanna (kat. 53., 53a. ábra) díszítését a talpán és fedelének szélén körbefutó poncolt palmettasor alkotja. A palást sima felületét kettős vésett övek törik meg. A lapos fedél közepe kidomborodik, stilizált hármasként alakú billentőjét rovátkolt sáv zárja. A kígyóvonalas fül sima. A kanna belsejében elhelyezett fenékrózsát reneszánsz vázából kihajló csokor alkotja, a központi stilizált virágmotívumot szimmetrikusan ívelő indák szegélyezik. A fül vállára beütött jegyek (53b. ábra) csak részben értelmezhetőek, a városjegy töredéke segesvári műhelyre utal. A kanna adományozóját és adományozási körülményeit nem ismerjük.

A küküllői egyházmegye vizsgált gyűjtemézeiben több vésett és flechelt díszítésű 17. századi ónkanna maradt fenn. A század második felére a palástot egyre inkább betöltik a növényi vagy a növényi környezetbe helyezett fekvő szarvasmotívumok. Az állatfigurákat statikus helyzetben ábrázolták. Az erdélyi kannák díszítőmotívumai között gyakran megjelenik a stilizált, kitárt szárnyú kétfejű sas. Ennek példája az erzsébetvárosi kanna (kat. 54., 54a. ábra), amelynek adományozója ismeretlen. A kanna talpát, szájperemét és a fedél szélét poncolt palmettasor díszíti. A kanna lapos fedele a szájperemre illeszkedik, fedélgombja korongos, a maszkos díszítésű, stilizált hármasként alakú ujjtámasz gyöngysorban végződik. A csonkakúp alakú kannatestet beborító növényi és figurális ornamentikát vésett övsorok keretezik. A háromtengelyes kompozíció központi motívumát stilizált, megkoronázott, kitárt szárnyakkal ábrázolt kétfejű sas alkotja. A sas

¹⁷¹ KükEhmLvt prot. II/2. 6.

¹⁷² Lásd a jelen kötet lelkésznévsorának Gógán fejezetét.

¹⁷³ Debreczeni Vázlatkönyvek 1930/143.

¹⁷⁴ Barabás Hajnalka: Ónedények az egykori Kézdi Református Egyházmegye egyházközségeiben. In: *Acta (Siculica)*. 2006. II. kötet. 253.; Kovács Kézirat 112. tábla.

¹⁷⁵ KükEhmLvt Conscrip. 1714. 10.

¹⁷⁶ Kovács 2008. 431–433.

teste és farktollai stilizáltak, előbbi szív alakú, utóbbiak növényyszerűek. A sas félkörívvel szegélyezett teste keretként szolgál a TM tulajdonjelzés számára, amely eddig felolvasatlan. A központi motívumot szimmetrikusan szerkesztett, függőlegesen felívelő tulipános indák szegélyezik (54c. ábra). Kétfejű sasos ábrázolással az eddig ismert erdélyi református emléktárhelyen az alsócsernátói,¹⁷⁷ felsősófalvi,¹⁷⁸ magyarléti¹⁷⁹ és nagybaconi¹⁸⁰ gyülekezetek ónkannáin, valamint a zágoni eklézsia palackján¹⁸¹ találkozunk. Ezek közül a nagybaconi kanna ornamentikája rokonítható leginkább az erzsébetvárosi kannával, az előbbi 1683-ban készült Segesváron. Az erzsébetvárosi kanna, a fül vállára beütött jegyek értelmében (54b. ábra) szintén segesvári műhelyből származik, alkotója MGK mester, aki a 17. század második felében tevékenykedett. Alkotásai közül több ónkannát ismerünk, legközelebbi analógiát a mesei evangélikus egyházközség tulajdonában lévő kanna mutatja, amit Mitran az 1660–1680 közötti időszakra datál.¹⁸² Az erzsébetvárosi kanna készítése idejét is erre az időszakra tehetjük.

Növényi környezetben ábrázolt fekvő szarvasmotívum díszíti a dicsőszentmártoni és gógáni kannák palástját. A dicsőszentmártoni kanna (kat. 58., 58a. ábra) Balog Ádám és Balog József 1749-es adománya,¹⁸³ akik a kannával egyidőben aranyozott ezüst serleget is adományoztak az eklézsianak.¹⁸⁴ Balog Ádám 1744-ben az egyházközséget *arany és ezüst fonallal varrott keszkenővel* látta el,¹⁸⁵ a 18. század második felében a dicsőszentmártoni lévitának az ő udvarából tekintélyes jövedelem járt.¹⁸⁶ A dicsőszentmártoni kanna adományozási felirata a vésett övekkel tagolt domború talpon olvasható: ADAM BALOG d[e] DI[cső] SZ[ent] MARTON. A csonkakúp alakú kannatest két-két vésett övvel osztott, palástját igényes rajzú növényi és figurális ábrázolás díszíti. A kompozíció középső tengelyében megkoronázott, fekvő szarvas alakja látható. A szarvas mellső lábait maga alá húzza, nyakától íves vonalvezetésű, közepén kirajzolt maggal ábrázolt tulipán indul. A szimmetrikus kompozíció tengelyét alkotó szarvas két oldalán egy-egy stilizált virágtő látható (58b. ábra). A Balog család olaszkoszorúba foglalt címerét a fül alá vésték: korona alatt kardot tartó, könyöklő kar. A gyöngysorban végződő, hajlított lemez alakú billentő maszkos díszítésű. A kigyóvonalas fül visszahajló végén az öntött maszk megismétlődik. A fül gyöngysoros keretbe foglalt reliefjén stilizált virágmotívumok közé rejtett maszk alatt tulipántó jelenik meg. A fül vállára beütött mesterjegy olvashatatlan, a városjegy alapján segesvári munka. A kanna belsőjében a mester gyöngysoros keretbe foglalt fenékrózsát helyezték el, amely reneszánsz vázából kihajló, indákból, négyszirmú virágokból és tulipánokból szerkesztett csokrot ábrázol.

A gógáni ónkanna (kat. 59., 59a. ábra) lefelé enyhén kiszélesedő palástját kettős vésett övekkel tagolt ornamentika borítja. A szájerem alatt és a talp felett fonatdíszes fríz húzódik. A kompo-

¹⁷⁷ Kovács Kézirat 107. tábla.

¹⁷⁸ Debreczeni Vázlatkönyvek 1931/019.

¹⁷⁹ Uo. 1936/157.

¹⁸⁰ Kovács Kézirat 113. tábla.

¹⁸¹ Kovács Mária: Klenódiumok Orbaiszéken. Adalékok a pávai, zabolai és zágoni református gyülekezetek úrasztali készleteihez. In: Szerk. Kinda István–Pozsony Ferenc: *Orbaiszék változó társadalma és kultúrája*. Sepsiszentgyörgy 2007. 118–119.

¹⁸² Mitran 2002. 134.

¹⁸³ Balog Ádám és József a dicsőszentmártonban lakó nemes Balog Zsigmond és Maxai Borbála fiai voltak. Kelemen Lajos: Pókai Sárosi György családi följegyzései. In: *Művelődéstörténeti tanulmányok*. Kolozsvár 2006. 390.

¹⁸⁴ KükEhmLvt Conscr. 1714. 10.

¹⁸⁵ KükEhmLvt Conscr. 1749. 19.

¹⁸⁶ Uo.

zicció központi motívumát stilizált dombon fekvő szarvas alkotja, amely bal mellső lábát maga alá húzza, büszke tartású fejét hátra fordítja, szájából lángot fúj. A szarvas agancsa a kiöntőcsőr elhelyezésekor sérült. A szarvas alakját egy-egy stilizált virágtő szegélyezi, a fül két oldalán geometriai díszítés jelenik meg (59b. ábra). A lapos fedél a szájeremre illeszkedik, peremét ellipszisek díszítik. A fedélgomb orsó alakú, akantuszleveles ujjtámasza gyöngysoros díszítésű. Az íves fül gyöngysoros keretbe foglalt növényi motívumai két vízszintes mezőben ismétlődnek: felívelő indán hatszirmú virág, búzavirág és forgórózsza ül. A kanna belsejébe illesztett, gyöngysoros keretbe foglalt fenékrózsza reneszánsz vázából kihajló csokrot ábrázol, a központi stilizált virágmotívumot sokszirmú virágok és virágos indák szegélyezik. A kanna mestere és adományozója ismeretlen.

A dicsőszentmártoni és gógáni kannák ábrázolásával közeli rokonságot mutatott a búzásbesenyői, mára kiselejtezett ónkanna palástjának figurális ábrázolása,¹⁸⁷ valamint a gógánival azonos kompozíciót ismerünk a felméri evangélikus egyház tulajdonában.¹⁸⁸ Mindkét kanna segesvári alkotás, így feltételezzük, hogy a mi ónkannáink is Segesváron készültek.

A református egyházközségek tulajdonában lévő ónkannák díszítésén gyakran előfordulnak a céhjelvénnyek, amelyek a kannák eredeti rendeltetését jelzik. Céhedénynek készült a csüdötélki kanna is (kat. 55., 55a. ábra), melynek rézre cserélt domború talpán tojássor húzódik, a hengeres kannatestet vésett övek tagolják. A palást központi motívumát stilizált levélkoszorúba foglalt céhjelvénnyel alkotja, a kerégyártók jelvényét GLW monogram és 1684-es évszám keretezi. A céh elöljárójának névbetűit eddig nem sikerült feloldani. A domború fedél pereme kihajlik, fedélgombja toboz alakú, billentője gyöngysorral díszített akantuszleveles. Az íves fül viszszahajló végére díszíttelen címerpajzsot helyeztek el. A fül stilizált indadíszei lovas alakot és kalapos fejet fognak közre. Azonos kompozíció jelenik meg egy magántulajdonban lévő ónkanna fülén, amely a nagyszebeni AE vagy AF mester 1684-es alkotása.¹⁸⁹ A kanna belsejébe körgyűrűbe foglalt fenékrózsát helyeztek el, amely olaszorsóból kihajló, szimmetrikusan ívelő indán ülő apró levelekből szerkesztett. A csüdötélki kanna, a fül vállára beütött mesterjegy értelmében (55b. ábra) a nagyszebeni AD mester alkotása. Nincs adatunk arról, hogy a kanna mikor kapott egyházi rendeltetést nincs adatunk, mint ahogy arról sincs, hogy mikor került Dicsőszentmártonból a csüdötélki filia tulajdonába. A palástra bekarcolt felirat (CSÜDÖ-TELKE REFORM. / EGYHAZ TULAJDONA. 1846.) értelmezése választ adhatna a kérdésre, azonban a céhjelvénnyel alá vésett 1846-os évszám inkább a céhjelvénnyben szereplő 1684-es dátum hibás olvasatából származhat.

A kolozsvári ónöntők alkotásai a kóródszentmártoni és kiskendi ónkannák. A kóródszentmártoni kanna (kat. 56., 56a. ábra) MRK mester munkája (56b. ábra), aki a 17. század második felének igen termékeny alkotója volt, számos munkája ismert egyházi és múzeumi gyűjteményekben.¹⁹⁰ A kóródszentmártoni kanna a talp vonalában hangsúlyosan kiszélesedik, a sima kannatestet öntött bordagyűrű osztja. A talpszegélyen, a bordagyűrű két oldalán és a szájerem alatt flechelt övek húzódnak. Az adományozási feliratot a kanna palásjára vésték: NEMES / GE-ORG / VETE / TEMPLOM SAMARA / SIMO / SOFII / 1702. A lapos fedél a szájeremre illeszkedik, a korongos fedélgomb töredékes. Billentőjét két összekapcsolt golyóból alakították ki, a kígyóvonalas fül sima. A kanna belsejében látható fenékrózsza olaszorsóból kihajló, stilizált virágmotívumot szegélyező szőlőleveles indát ábrázol. Nemes György névvel gyakran találko-

¹⁸⁷ Kovács 2008. 415.

¹⁸⁸ Mitran, Gheorghe: *Cositorul transilvănean*. Braşov 2002. 141. (A továbbiakban: Mitran 2002)

¹⁸⁹ Uo. 152.

¹⁹⁰ Kovács 2008. 434.

zunk a vizitációs jegyzőkönyvekben, 1713-ban szolgabíróként említik,¹⁹¹ 1715-ben egyházi volt a kóródszentmártoni egyházközségben.¹⁹² A későbbi évtizedekben gyakran említik a lelkésszel való viszálykodásait, fegyelmi ügyeit.

A kolozsvári műhelyből származó kiskendi ónkanna (kat. 57., 57b. ábra) mestere a töredékes mesterjegy miatt azonosíthatatlan (57b. ábra), csak feltételezzük, hogy ez is MRK mester munkája. Felépítése közeli analógiát mutat az olaszteleki református egyházközségben található ónkannáival, amely a kolozsvári MRK mester munkája.¹⁹³ A két kanna talpon, szájeremen és fedél szélén körbefutó poncolt palmettasora, a sima kannatest két domború bordagyűrűvel való tagolása, valamint az angyalmaszkos billentője azonos. A majuszkulás adományozási feliratot a kanna palástjára vésték: K[is] KENDI REF[ormata] ECCL[esia] SZAMARA ADTA / MOHAI SZABO MIHALY / 1763. Fedélgombja korongos. A kigyóvonalas fül gyöngysoros keretbe foglalt domborműves díszítése két mezőre osztott, a felsőt ötszirmú virágos ág alkotja, az alsóban felívelő indán bazsarózsák és ötszirmú virágok váltakoznak. A körgyűrűbe foglalt fenékrózsza olaszorsóból kihajló szőlőleveles indát ábrázol. Mohai Szabó Mihály a 18. század harmadik negyedében egyházpártoló tevékenységével tűnik ki. Legkorábbi adatunk 1753-ból származik, amikor az Udvarhelyi Egyházmegyébe kebelezett nagymohai egyházközség számára új Gradualt ajándékozott.¹⁹⁴ Az ezt követő évben a sárpataki egyházközségnek adományozott félejteles ónkannát,¹⁹⁵ majd 1760-ban újra Nagymohát látta el ezüsttányérral és két selyemkeszkenővel.¹⁹⁶ 1763-tól a kiskendi egyházközség ingó vagyonának gyarapításában vállalt jelentős szerepet, ennek okát egyelőre nem ismerjük. Ekkor a kannánkkal együtt keresztelő kannát, abroszt, selyemkeszkenőt ajándékozott, a templomba asztalt és ládát,¹⁹⁷ 1769-ben pedig szószéket készíttetett. 1772-ben félejteles ónkannával, abrosszal és keszkenővel gazdagította a gyülekezetet.¹⁹⁸

A küküllői egyházközségek 17. századi keresztelő kannái közül a gógánváraljai maradt fenn (kat. 66., 66. ábra). Az enyhén szűkülő kannatestet a kihajló talpperem teszi hangsúlyossá, palástját vésett és flechelt övsorok tagolják. A lapos fedél a profilozott szájeremre illeszkedik, korongos fedélgombja töredékes. A kanna billentője hiányzik, az íves fül sima. Mestere és adományozója ismeretlen.

A 17. századi ónkannák java része a segesvári önöntők munkája, de találunk közöttük kolozsvári és nagyszebeni darabokat is. Arányaikat és díszítésüket tekintve a nemes formák, az aprólékosan kidolgozott részletelemek jellemzik.

A 18. századra a kannák formavilága jelentősen megváltozott, a hengeres test, az erőteljesen domborodó talp és fedél vált uralkodóvá. Ornamentikájukban hangsúlyosabbá vált a naturalista vonalvezetés, lendületet kaptak a figurális ábrázolások, az állatalakokat gyakran mozgásban ábrázolták. A 18. század elejének kiváló alkotása a héderfáji kanna (kat. 60., 60a. ábra), amelynek egyetlen díszét a domború fedélen megjelenő éremmásolat alkotja. Az érmék ötvöstárgyakon való felhasználásának népszerűsége a 16. századtól egyre inkább növekvőben volt, a 17. század végére a tárgyak díszítésére már nemcsak antik, hanem forgalomban lévő emléké-

¹⁹¹ KükEhmLvt prot. I/2. 514.

¹⁹² KükEhmLvt prot. II/2. 28.

¹⁹³ Kovács Kézirat 108. tábla.

¹⁹⁴ A Székelyudvarhelyi Református Egyházmegye Levéltára. Régi protocollumok. 56. (A továbbiakban: UdvEhmLvt prot.)

¹⁹⁵ UhmLvt prot. 118.

¹⁹⁶ Uo. 56.

¹⁹⁷ KiskendAd. 38.

¹⁹⁸ Uo. 39.

meket is alkalmaztak. Az emlékérmek díszítő funkcióját az önöntés is felismerte, így a kannák fedelére érmeket vagy azok másolatait helyezték el. A mitológiai alakokat és emblémákat felvonultató emlékérmeknek fontos tartozékai voltak a kompozíciót szegélyező jelmondatok. Bonyolult, sok jelentésréteget hordozó kompozíciók készültek, a kép és szöveg kapcsolatára építő emblematika elvont ideák megjelenítésére különösen alkalmas volt. Az emlékérmek túlnyomó többsége a 17–18. században ezüstből készült, alkotóik éremvésre szakosodott ötvösök voltak.¹⁹⁹ Ezek másolatait alkalmazták az önöntésben. A héderfáji kanna domború talpa felett emelkedő hengeres kannatest hatszögletű, sima mezőkre tagolt, amelyet öntött bordagyűrűk fognak közre. A lépcsős kialakítású fedél gomb nélküli, közepén a béke és igazság istennőit ábrázoló öntött plakettet helyeztek el. A figurális ábrázolást jelfeliratok szegélyezik: ASPERA MITESCANT CONSTANTI. SAECULA PACE!²⁰⁰ és HIS TUTELARIBUS DOCTOR, / MERCATOR, ARTIFEX; OM/NES VIGENT.²⁰¹ Justitia alakja a kompozíció jobb oldalán jelenik meg, bal kezében kardot, jobbában mérleget tart. A baloldali női alak a béke istennője, aki baljában olajágot és bőségszarut tart, a jobb kezében lévő fáklyával fegyverhalmot gyújt lángra. Az istennők lábainál földgömb és üvegbe zárt hírnökpálca látható, amelyek a béke és bölcsesség jelképei. A hírnökpálca felett megjelenő MB monogram az eredeti emlékérmét készítő mester, a nürnbergi Martin Brunner névbetűit rejt. ²⁰² Brunner az éremkészítés kiváló szakembere volt, munkái egész Európában elterjedtek, érméiről számos másolat készült. A héderfáji kanna fedelén az eredeti emlékérem hátlapjának másolata látható, készítője ismeretlen, feltételezzük, hogy külföldi alkotás. A kanna adományozója szintén ismeretlen.

Az ónművészetben a 18. század folyamán terjedt el a groteszk jelenetek ábrázolása. Az erdélyi ónedények, elsősorban kannák gyakori ábrázolásai voltak az emberi tulajdonságokat, tevékenységeket kifaragó, táncoló, hangszereken játszó, vadászatra induló állatfigurák. A gógánváraljai kanna (kat. 61., 61a. kép) testét hasonló groteszk jelenet ékesíti. A palástot kettős övek három vízszintes mezőre tagolják, a szájerem alatt és a talp felett flechelt, leveles inda ívei között négy-szirmú virágok és tulipánok váltakoznak. A kannatest növényi háttér előtt megjelenő groteszk jelenetet a mester flechelt keretbe foglalta. A tárogatón játszó nyúl központi alakját táncoló állatpár (róka és kutya) veszi körül. A kompozíció háttérében, a fül két oldalán, levelek közül kitekintő férfi és női fej tűnik elő (61b. ábra). A jelenetet kívülről szemlélő emberpár megjelenítésével alkotója az emberi mulatozás kifaragását hangsúlyozza. A kanna domború fedelének negyedkörív keresztmetszetű tagozatát ovális mezők díszítik, fedélgomb nélküli. Billentője gyöngysorral díszített, hajlított akantuszleveles. Az íves fül reliefe két mezőre tagolt, felső regiszterében ötszirmú virágos ág, az alsó mezőben felfelé ívelő inda mentén ötszirmú és csokros virágok váltakoznak. Az adományozási feliratot a kanna fedelének középső részére vésték: BAR-TA ANDRAS es Zalányi Sári / Ajándékozta 1756 G[ógán]V[áraljai] Ecl[esiána]k. Bartha András 1752–1771 között volt Gógánváralján lelkész,²⁰³ ekkor adományozta az ónkannát. Alkotója jegyek hiányában ismeretlen, ornamentikájának kvalitása azonban szakképzett mesterre utal.

A 18. század első feléből fennmaradt keresztelőkannák mindegyikét vésett és flechelt díszítéssel látták el. Az erzsébetvárosi keresztelőkanna (kat. 69., 69a. ábra) hengeres palástját flechelt

¹⁹⁹ Szoleczky Emese: Pax in Nummis 1648–1748 – A béke megjelenítése emlékérmeken. In: *Folia historica*. 21. 1998–1999. 165–171.

²⁰⁰ „Az állhatatos számára a nehézségek könnyebbekké válnak. Béke mindörökké!”

²⁰¹ „Védettjeinek tanítója, gyarapítója, irányítója; [vele] mindenek virágba borulnak.”

²⁰² *Allgemeines Künstlerlexikon*. Band 14. K. G. Saur. München, Leipzig 1996.

²⁰³ A lelkész életrajzi adatait lásd jelen kötet lelkésznévsorának Gógánváralja fejezetében.

növényi ornamentika borítja. A szimmetrikusan szerkesztett, szétívelő virágcsokor központi motívumát bazsarózsa alkotja, amelyet leveles indán ülő stilizált tulipánok szegélyeznek (69b. ábra). A kompozíció a 17. század végén, 18. század elején igen népszerű volt, számos ónkanna palástját díszítették vele.²⁰⁴ Az erzsébetvárosi keresztelő kannán csak a motívum felső része jelenik meg, ami a kanna méretével magyarázható. A kannák túlnyomó többsége jelzetlen, így az erzsébetvárosi kannát sem tudjuk mesterhez kötni.

A gógáni, kóródszentmártoni és dicsőszentmártoni keresztelő kannák díszítése hasonló. A gógáni kannát (kat. 67., 67a. ábra) valószínűleg az egyházközség készítette 1727-ben, mestere ismeretlen. A kanna lefelé enyhén szélesedő testét flechelt növényi ornamentika borítja. A központi lambrekín kétoldalt egy-egy tulipánmotívumban folytatódik (67b. ábra). Az utólag bevéssett primitív felirat gyakorlatilag a díszítés kerete: Gógány A[n]no / 1727. A kanna fedele hiányzik, akantuszleveles billentőjét gyöngysor díszíti. A sarló alakú fül domborműves ornamentikáját felívelő indán ülő ötszirmú virágok alkotják.

Hasonló díszítés borítja a kóródszentmártoni keresztelő kanna palástját is (kat. 68., 68a. ábra). A hengeres kannatesten megjelenő flechelt lambrekín központi, négyszirmú virágmotívumát tulipános inda szegélyezi (68b. ábra). A kanna fedele a billentővel együtt hiányzik. A sarló alakú fül domborműves díszítését felívelő indán ülő ötszirmú virágok alkotják. A kanna belsejébe a mester körgyűrűbe foglalt fenékrózsát helyezte el, amely vázából kihajló szőlőleveles indákat ábrázol. Mestere ismeretlen, adományozója Udvar István. Az adományozás körülményeit nem ismerjük. A kannával egyidőben Udvar István a kóródszentmártoni egyházközségnek sárgaréz poharat és tányért is ajándékozott.²⁰⁵

A lambrekines díszítés a dicsőszentmártoni keresztelő kannán (kat. 69., 69a. ábra) is megismétlődik, azonban vonalvezetése, kivitelezése jóval primitívebb. A kanna lépcsős kialakítású, domború talpát flechelt geometriai motívumok díszítik. A hengeres kannatestet kettős vésett övek osztják, felületét ügyetlen rajzú tulipános lambrekín borítja (69b.). A domború fedél pereme kihajlik, fedélgombja korongos, billentője hiányzik. Az íves fül domborműves díszítését felívelő indán ülő ötszirmú virágok alkotják. A kanna körgyűrűbe foglalt fenékrózsája vázából kihajló, egyszerű rajzú, szőlőleveles indát ábrázol. Az adományozási felirat a talp felett olvasható: 1743 / ZILÁHI Ferencz Simai Kalára. Zilahi Ferencről csupán annyit tudunk, hogy 1765-ben a dicsőszentmártoni egyházközségben egyházfinak választották.²⁰⁶ A kanna mestere ismeretlen.

A 18. század második felében átalakított egréstői kanna (kat. 62., 62a. ábra) vésett majuszkulás feliratát növényi keretbe foglalták. A kanna talpának negyedkörív keresztmetszetű tagozatát flechelt leveles inda díszíti. A bordagyűrűkkel tagolt kannatestet növényi keretezésű felirat borítja: 1779 DIE 24 APRILIS / EZEN KANAT RENO/VALTATUK MŰ V SZEPESI / SANDOR ES BARTOK SUSANA / ASZONY AZ EGRÖSTÖI / REFORMATUS ECLESIAK. A javíttatást anyagilag támogató személyekről a kanna feliratán kívül semmit nem tudunk. A fül két oldalán két különböző tulipántő jelenik meg, a felirat alatt hosszanti elrendezésű virágtő húzódik, amelyet azonos töről induló tulipánok és sokszirmú virágok alkotnak. A kanna motívumai egyszerű rajzúak (62b. ábra). A domború fedélen a talp leveles indái megismétlődnek. A kisméretű, gömb alakú fedélgombot és a csúcsívben végződő gömbös billentőt utólag alakították át. A kígyóvonalas fül domborműves díszítésén stilizált virágmotívumok között maszk jelenik meg. Mestere ismeretlen.

²⁰⁴ Az asszonyvásári, harasztkeréki, cegőtelki, újősi valamint a magyarszentbenedeki református egyházközségek tulajdonában lévő kannákon jelenik meg ez a kompozíció.

²⁰⁵ KükEhmLvt Conscrip. 1714. 38.

²⁰⁶ KükEhmLvt prot. II/4. 557.

A haranglábi 18. századi ónkannát (kat. 63., 63. ábra) 1867-ben adományozta AS, akinek névbetűit eddig nem sikerült feloldani. A kanna hengeres testét vésett és flechelt övsorok tagolják. A lapos fedél pereme enyhén kihajlik, fedélgombja cseremakk alakú. Billentőjét gyöngysorral díszített akantuszlevél alkotja. Az íves fül domborműves díszítése három vízszintes mezőre osztott: fiait tápláló pelikán alatt búza- és stilizált virágszál jelenik meg. A kanna fenekére utólag vésett felirat csak részben értelmezhető: B[...].g[...].ím 1867 A. S. Mestere ismeretlen.

A 18. századi boros és keresztelő ónkannák mesterkörének vizsgálata lehetetlen, mivel valamennyi jelzetlen darab. Díszítésüket tekintve nagy számban találkozunk a felületet beborító vésett díszítéssel. Az ónkannák a rokon ezüstkupákhoz viszonyítva kevésbé változatosak.

Kelyhek, poharak, palackok

A küküllői egyházmegye gyülekezeteiben ónból készült kelyheket és poharakat csak szórányosan használtak az úrvacsora kiszolgáltatásához. Az anyagilag tehetősebb eklézsiák erre a célra általában nemesfémből készült edényeket vásároltak. A bort is elsősorban ónkannákban szállították. Míg a háromszéki egyházközségekben az ónpalackok népes csoportot alkotnak, addig a küküllői egyházmegyében csak elvétve találunk néhányat, a vagyonösszeírásokban sem szerepel több. A vizsgált emléktárgy egyetlen palackja a gógáni egyházközségben maradt fenn (kat. 87., 87. ábra). A négyszögű palack egyetlen díszítését oldallapjára vésett felirata alkotja: Ecc[les]ia[ie] Reform[atae] Relig[ionis] / Gogány[iensis] 1719. A palackot a gyülekezet készítette. Csávaros fedelén puttófejet ábrázoló tagozat tartotta az egykori fogantyút, amelyet utólag kicseréltek. A palackkal egyidőben a gógáni egyházközség kenyérosztó tányért (kat. 77., 77a. ábra) is készíttetett a segesvári HK mesterrel (77b. ábra). A tányér mesterjegye alapján a palack készítőjének is a segesvári mestert tartjuk. HK mester alkotásai közül egy kenyérosztó tányért ismerünk a csávasi református egyházközség tulajdonában.²⁰⁷ A tányér peremére vésett felirat azonos a palack feliratával: Ecc[les]ia[ie] Reform[atae] Relig[ionis] / Gogány[iensis] 1719.

A poharak közül a köznapi használatban pálinkás pohárként funkcionáló darabok kerültek be az úrasztali készletbe, ezek általában a keresztelési liturgiában kaptak új szerepet. Mind formailag, mind díszítésükben egyszerű darabok. Ilyen pohár maradt fenn a 17–18. század fordulójáról az egrestői egyházközségben (kat. 86., 86. ábra). A pohár kihajló talpa tagolt, a vésett övekkel osztott pohártest felfelé kiszélesedik. A váll vonalában öntött öv osztja, amelyet szemcsézett mezők szegélyeznek. A szemcsézett mező a talp felett is megismétlődik. Készítője és adományozója ismeretlen.

A désfalvi pohárka Béres Ferenc 1810-es adományából származik (kat. 88., 88. ábra). Béres Ferenc 1774-től a désfavi egyházlátogatásokon esküdtként szerepel,²⁰⁸ 1784-ben egyházfínnak választották.²⁰⁹ A kisméretű pohár egyetlen díszét a szájerem alá vésett körirata alkotja: BERES FERENTZ CSINALTOTTA 1810^{ik} / ESZTENDŐBE. Készítője ismeretlen.

A küküllői egyházközségekben két 18. század első feléből származó ónkehely maradt fenn. A kiskendi kehely Fodor István adományából származik, aki 1722-ben készítette ismeretlen mesterrel (kat. 89., 89. ábra). A kehely talpának keskeny pereme kihajlik, az adományozó nevét megőrkítő feliratot a talp felső részére karcolták be: FODOR ISTVAN CSINALTATTA. Az évszámot tartalmazó szövegrész a talp alsó részén olvasható: UR VACSORAJARA 1722. A kehely szárán lapított gömb és lemez alakú tagozatok váltakoznak. A magas kuppa sima felületét

²⁰⁷ Kovács 2008. 440, 499.

²⁰⁸ KükEhM Lvt prot. II/4. 228, 363, 516.

²⁰⁹ Uo. III/5. 39.

flechelt övek tagolják. Fodor István nevével a vizitációs jegyzőkönyvekben találkozunk, 1713-ban és 1738-ban a kiskendi vizitációkon esküdtként szerepel.²¹⁰

A héderfáji kelyhet Dömsödi István és Szilágyi Judit adományozták a mezőszengyeli egyházközség számára (kat. 90., 90. ábra). Arra vonatkozó forrásunk nincs, hogy mikor és milyen körülmények között jutott a kehely Mezőszengyelről Héderfájára. Az átadásra a 18. század második felében kerülhetett sor, ugyanis a kehely 1816-ban már szerepel a héderfáji vagyonösszeírásban.²¹¹ A kehely lépcsős kialakítású talpát flechelt övsorok díszítik. A hengeres szár lemezzel tagolt, a nódusz lapított gömb alakú. A majuszkulás adományozási felirat a magas kuppán olvasható: NEMES ES NEMZETES DÖMSÖDI ISTVÁN ÉS SZILA/GI JUDIT ASSONY TSINALTATTÁK A NEMES MAGJAR REFORMATA MESŐ SZENGJELI ECCLESIA SZÁMARA / ISTENHEZ VALO BUZGO INDULATJAKBOL / ANNO 1742. A kehely mestere ismeretlen.

A kelyhek, poharak, palackok kis száma nem teszi lehetővé általános következtetések levonását, jegyek hiányában mesterkörük tanulmányozása is lehetetlen. Az egyszerű darabokat díszítetlen felületek jellemzik, egyetlen díszítésüket az adományozási feliratok alkotják.

Kenyérosztó tányérok és tálak

A kenyérosztó tányérok és tálak az ezüstből készült darabokhoz hasonlóan hétköznapi használatra készültek, így egyszerűek, a maiakhoz hasonlóak. A kutatott emléanyagban a gógánváraljai tányér (kat. 76., 76 ábra) – amely napjainkra töredékesen maradt fenn, pereme hiányzik – dekoratív célra készült. A domborműves díszítésű tányérrészlet közepén, gyöngysoros keretben, III. Ferdinánd német-római császár lovas alakja jelenik meg. A balra vágató, lovon ülő császárt teljes ornátusban ábrázolták, jobb kezében országalmát, bal kezében jogart tart. A palást gazdag növényornamentikája jól kivitelezett másolatról tanúskodik. A választófejedelem lovas alakjával díszített táltípus Paulus Öham nürnbergi ónműves megformált modellje révén terjedt el Európaszerte, így Erdélyben is. A nagy népszerűségnek örvendő forma használata egészen a 18. század közepéig kimutatható. III. Ferdinándot 1637-ben koronázták a Német–Római Birodalom császárává, ez az esemény jelentős befolyást gyakorolt a tálak díszítésére. A császár alakja mellett e táltípus peremén hat választófejedelem jelenik meg. A tál közepén látható a császár lovas alakja, teljes királyi viseletben. A császári címer a ló fara felett jelenik meg, ez az erdélyi darabokon elmarad.²¹² A választófejedelemeket a tálak széles peremén, ovális medaillonokban ábrázolták, lépdelő lovakon, szintén teljes ornátusban. A medaillonok hátterét a választófejedelem birtokközpontjának városképe alkotja, a fejedelem alakja mellett címere is megjelenik. Ez a képszerkesztés majdnem mindenhol egyforma, a mutatkozó különbségek a medaillonok közti dekoratív mezőkben mutatkoznak. Ez a táltípus az 1630–1660-as években volt közkedvelt, de később sem veszítette el népszerűségét, egészen a 18. századig azonos, régi formájában használták.²¹³ A gógánváraljai tányér mestere és adományozója ismeretlen, a vagyonösszeírásokban egyetlen adatot sem találunk róla.

A kenyérosztó tányérok között több 17. századi darab fennmaradt, a désfalvi a század elejének egyszerű példánya (kat. 73., 73a. ábra). A tányér peremére beütemezett jegyek értelmében (73b. ábra) a nagyszebeni MK mester alkotása, akinek mesterjegye eddig ismeretlen a szakirodalomban. Az egyszerű tányér egyetlen díszítését a peremére véssett, olaszkoszorúba foglalt címer alkotja. A

²¹⁰ Uo. I/2. 510.; Uo. II/3. 234.

²¹¹ KükEhmLvt Consr. 1816. 369.

²¹² Az Angyalosi Református Egyházközség tulajdonában maradt fenn azonos tál. Kovács Kézirat 255. tábla.

²¹³ Haedeke, Hanns Ulrich: *Zinn. Ein Handbuch für Sammler und Liebhaber*. 2. erweiterte Auflage. Braunschweig 1973. 143–145.

sima címerpajzs SV tulajdonjelzése felett 1609-es évszám olvasható (73c. ábra). A feloldatlan tulajdonjellel szembe utólag G betűt véstek. A tányér adományozója ismeretlen.

A désfalvi egyházközség második óntányérja (kat. 74., 74a. ábra) Gdanskban készült,²¹⁴ a perem szélén látható mesterjegye (74b. ábra) feloldatlan. A kenyérsztó tányér lapos öble ívesen hajlik a keskeny peremrészhez, felülete díszítetlen. Adományozója ismeretlen.

A 17. század második felében készült egerstői tányért (kat. 75., 75a. ábra) 1791-ben adományozták. A tányér peremének szélére vésett felirat GM monogramja eddig feloldatlan. A tányér készítője jegyei alapján (75b. ábra) a segesvári SK mester.

A gógánváraljai és kiskendi kenyérsztó tányérok a segesvári HZ mester alkotásai. A gógánváraljai tányért (kat. 78., 78a. ábra) 1720-ban készítette, a megrendelő ezúttal a gyülekezet volt. A kenyérsztó tányér lapos öble ívesen hajlik a széles peremhez, amelynek szegélye vésett övekkel tagolt. A mester jegyét a tányér peremére ütötte be (78b. ábra).

A kiskendi tányért (kat. 79., 79a. ábra) 1736-ban készítette Menyhárt György és Szolga Kata. A mesterjegye a tányér fenekén látható (79b. ábra). A majuszkulás adományozási feliratot a tányér peremére vésték: ISTEN DÜTSÖSEGERE S AZ ANNYA SZENTEGYHAZNAK EKESÉGERE EZEN TANGYERT REPRAESENTÁLYAK MENYHARD GYÖRGY ES SZOLGA KATTA 1736. A tányér lapos öble ívesen hajlik a peremhez, öblét vésett öv osztja. A segesvári HZ mester tevékenységéről keveset tudunk, fennmaradt alkotásai alapján a 17. század végén, 18. század első évtizedeiben dolgozott. Munkái közül egy 18. század elején készült óntányért ismerünk a feldobolyi református egyházközség tulajdonában,²¹⁵ két 1700 körül készült ónkannát magángyűjteményekben.²¹⁶

A kóródszentmártoni nyolcszögletű tál (kat. 80., 80a. ábra) lapos öble ívesen hajlik a széles peremrészhez, amelynek szélét tojássor díszíti. A perem sarkaiban megjelenő öntött indamotívumok az önpertis miatt jelentősen károsodtak. A stilizált levélkoszorúba foglalt, lombkoronával lezárt C.T.S. / P.N.S. / 1729 tulajdonjelzést a peremre vésték. Ezt balról a 45-ös szám szegélyezi, ami feltehetőleg az adományozás időpontjára utal. A tulajdonjelzés és a peremre beütött, jó minőségű ónra utaló próba-jegggyel összekapcsolt mesterjegye (80b. ábra) eddig feloldatlan. Adományozója ismeretlen.

A désfalvi tányér (kat. 81., 81a. ábra) gróf Teleki Sára²¹⁷ 1747-es adománya, aki a küküllői egyházmegye gyülekezeteinek támogatásában jelentős szerepet vállalt. Az óntányérral együtt Désfalvára *sáhos abroszt*,²¹⁸ Bonyhára 1767-ben úrasztali abroszt adományozott.²¹⁹ A bonyhai templom 1776-os javíttatásában férjével együtt részt vállaltak.²²⁰ A désfalvi óntányér majuszkulás adományozási köriratát a keskeny peremre vésték: GROF TELEKI SARA ANNO 1747. A feliratot négyszirmú virág zárja le. A tányér fenekére beütött mesterjegye (81b. ábra) feloldatlan, feltehetőleg külföldi munka. Ugyanezzel a jegggyel találkozunk a somlyóújlaki óntányéron is.²²¹

²¹⁴ Hintze, Erwin: *Die deutsche Zinngiesser und ihre Marken*. Band III. Leipzig 1923. 251. sz. (A továbbiakban: Hintze III.)

²¹⁵ Kovács Mária: Óntárgyak a Sepső Református Egyházmegye gyülekezeteiben. In: *Református Szemle*. 2006/6. 722, 732.

²¹⁶ Mitran 2002. 143.; Egy ónkanna a stuttgarti Dr. Nagel gyűjteményéből ismert. (Aichele, Frieder: *Zinn*. Battenberg Verlag, München. 1977. 99.)

²¹⁷ Gróf széki Teleki Sára Teleki János kővári főkapitány és Vay Borbála leánya, férje bethleni Bethlen Pál volt. (Lukinich 565.)

²¹⁸ KükEhmLvt. Conscr. 1714. 17.

²¹⁹ Horváth Iringó: A Küküllői Református Egyházmegye régi textíliáiról. In: KükTK. I. 518–519.

²²⁰ KükTK. I. 213.

²²¹ Bajusz István – Lakóné Hegyi Éva: Szilágysági református úrasztali felszerelések a 16–18. századból. In: Szabó Zsolt (szerk.): *Szilágysági magyarok*. Bukarest–Kolozsvár, 1999. 108. (A továbbiakban: Bajusz)

Azonosítatlan műhelyből származik a kiskendi óntányér is (kat. 82., 82a. ábra), amelynek ágaskodó oroszlánt szegélyező GT monogramos mesterjegye (82b. ábra) a tányér fenekén látható. Az adományozó nevét megörökítő, későbbi feliratot a peremre vésék: ABAFI CLARA 1763. Adományozójáról annyit tudunk, hogy Nagymohában lakott,²²² feltehetőleg Mohai Szabó Mihály felesége volt. A tányér peremére vésett MS tulajdonjelzés Szabó Mihály monogramja lehet, az 1754-es évszám a készítés idejét jelöli.

Az erzsébetvárosi kenyérsztó tányér keskeny peremének széle felhajlik, lapos öble ívesen hajlik a peremhez (kat. 83., 83. ábra). A perem szélén látható BKGY tulajdonjelzés eddig feloldatlan. A tányér mestere jegyek hiányában ismeretlen.

Egyszerű formát mutat a kőrödszentmártoni tányér (kat. 84., 84. ábra). A 18. század második felében készült alkotás keskeny peremének széle vésott övvel válik el a peremtől, öble lapos. Mestere és adományozója ismeretlen.

A héderfáji óntányér (kat. 85., 85. ábra) 1950-ben került vissza az egyházközség tulajdonába, miután a második világháború idején 1944-ben ellopták. Ezt örökíti meg a tányér öblébe karcolt felirat. A kalandos út folytán a tányér megsérült, ekkor a fenekére beütött mesterjegye is teljesen megsemmisült, csupán Debreczeni László vázlatai alapján tudjuk rekonstruálni az ovális keretbe foglalt, ágaskodó, mellső lábai között kannát tartó oroszlánt, amelyet GF monogram szegélyez.²²³ A tányér eredeti adományozója ismeretlen.

Az ónból készült kenyérsztó tányérok túlnyomó többsége egyszerű alkotás, hazai és külföldi mesterek munkái egyaránt megtalálhatók közöttük.

Az egyházközségek tulajdonában lévő 16–20. századi úrasztali edények kiváló áttekintést nyújtanak a gyűlekezetek történetéről, egyházművészetéről. A jelzett időszakból származó tárgyi emléktárhely a kor európai művészetének stílusjegyeit hordozza magán. Az alkotások java része szerényebb formában és kivitelben hordozza egy-egy egyetemes stílusirányzat jellemzőit. Az adományozók minden esetben törekedtek minél díszesebb klenódiumok készíttetésére, amelyeket az egyház, formától és díszítéstől függetlenül, a felajánlás megnyilatkozásának jeleként, nem utasíthatott el. Az egyházat fenntartó gyűlekezet anyagi ereje minden esetben megmutatkozik a klenódiumok anyagán és díszítettségén.

Irodalomjegyzék

- Allgemeines Künstlerlexikon.* Band 14. K. G. Saur. München, Leipzig 1996.
Az Ernst-Múzeum XXXIX. aukciója. Ezüstgyűjtemény főúri birtokból. Budapest 1928.
- Aichele Aichele, Frieder: *Zinn.* Battenberg Verlag, München 1977.
- Bajusz Bajusz István–Lakóné Hegyi Éva: Szilágysági református úrasztali felszerelések a 16–18. századból. In: Szabó Zsolt (szerk.): *Szilágysági magyarok.* Bukarest–Kolozsvár 1999.
- Barabás Barabás Hajnalka: Ónedények az egykori Kézdi Református Egyházmegye egyházközségeiben. In: *Acta (Siculica).* 2006. II. kötet.

²²² KiskendAd. 38.

²²³ Debreczeni Vázlatkönyvek. 1933/140.

- Benda Benda Borbála: *Étkezési szokások a 17. századi főúri udvarokban Magyarországon*. Budapest 2004.
- Debreczeni Vázlatkönyvek Darkó–Debreczeni gyűjtemény, Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltár. G 1-es fond. Debreczeni László hagyatéka. Vázlatkönyvek 1928–1936.
- Dáné Dáné Veronka: *Az Erdélyi Református Főkonzisztórium levéltár mutatója 1700–1750*.
- Dâmboiu Daniela Dâmboiu: *Breșla aurarilor din Sibiu între XV–XVII*. Sibiu 2008.
- EMSzT Erdélyi Magyar Szótörténeti Társ. Anyagát gyűjtötte Szabó T. Attila, szerk. Vámszer Márta et alii. X. Budapest–Kolozsvár 2000.
- Gerelyes Gerelyes Ibolya: Iszlám hatások a 16–17. századi magyar ötvösségben. In: *Folia archaeologica*. 44. 1995.
- Gyárfás Gyárfás Tihamér: *A brassai ötvösség története*. Brassó 1912.
- Haedeke Haedeke, Hanns Ulrich: *Zinn. Ein Handbuch für Sammler und Liebhaber*. 2. erweiterte Auflage. Braunschweig 1973.
- Haldner 1972 Haldner, Anamaria: *Colecția de cositoare. Catalog*. Sibiu 1972.
- Hintze III Hintze, Erwin: *Die deutsche Zinngiesser und ihre Marken*. Band III., Leipzig 1923.
- Hintze VII Hintze, Erwin: *Die deutschen Zinngiesser und ihre Marken*. Band VII., Leipzig 1931.
- Horváth Horváth Iringó: A Küküllői Református Egyházmegye régi textíliáiról. In: KükTK. I.
- Huber Huber Ulrich, Oertel Gustav: *Siebenbürgisch-sächsisches und anderes Zinn: die Altzinnsammlung*. Reichenberg 1936.
- HuZaTK Kovács Mária Márta: Ötvösművek. In: Buzogány Dezső – Ösz Sándor Előd: *A hunyad–zarándi református egyházközségek történeti katasztere*. III. Kolozsvár 2007.
- Jakó Jakó Klára: A Szalánczyak. Egy fejezet az erdélyi fejedelemség keleti diplomáciájának történetéből. In: *Emlékkönyv Imre István születésének nyolcvanadik évfordulójára*. Kolozsvár 1999.
- Kelemen Kelemen Lajos: Pókai Sárosi György családi följegyzései. In: *Művelődéstörténeti tanulmányok*. Kolozsvár 2006.
- KiskendAd A Kiskendi Református Egyházközség Anyakönyve, Román Állami Levéltár Maros Megyei Igazgatósága. A Kis Kendi Rfta. Ekklesiával jóltevőknek neveik és jótéteményeik ab Anno 1762.
- Klusch Klus, Horst: *Siebenbürgische Goldschmiedekunst*. Bukarest 1988.
- Kolba H. Kolba Judit: *Liturgische Goldschmiedearbeiten im ungarischen Nationalmuseum. 14–17. Jahrhundert*. Budapest 2004.
- Komáromy Komáromy András: A homoród-szentpáli Szentpáli család. In: *Turul*. 1892.
- Kovács 2006 Kovács Mária: Óntárgyak a Seps-i Református Egyházmegye gyülekezeteiben. In: *Református Szemle*. 2006/6.
- Kovács 2007 Kovács Mária: Klenódiumok Orbaiszéken. Adalékok a pávai, zabolai és zágoni református gyülekezetek úrasztali készleteihez. In: Szerk. Kinda István–Pozsony Ferenc: *Orbaiszék változó társadalma és kultúrája*. Sepsiszentgyörgy 2007.
- Kovács 2008 Kovács Mária–Márta: A Küküllői Református Egyházmegye ötvösművészeti és ónművészeti emlékei. In: KükTK I.

- Kovács Kézirat Kovács Mária: *Ötvösművek és ónedények a történelmi Háromszék református egyházközségeiben*. Kézirat.
- Kőszeghy Kőszeghy Elemér: *Magyarországi ötvösjegyek a középkortól 1867-ig*. Budapest 1936.
- KükTKI *A történelmi Küküllői Református Egyházmegye egyházközségeinek történeti katasztere I.* Szerk. Buzogány Dezső – Ösz Sándor Előd – Tóth Levente. Tanulmányokkal kiegészítette Horváth Iringó – Kovács Mária Márta – Sipos Dávid. Kolozsvár 2008.
- Lakatos Lakatos Áron: *Héderfáji egyházközség története*. Héderfája 1906. Kézirat az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban.
- Lukinich Lukinich Imre: *A bethleni gróf Bethlen család története*. Budapest 1927.
- Mitran 2002 Mitran, Gheorghe: *Cositorul transilvănean*. Braşov 2002.
- Mitran 2003 Mitran, Gheorghe: *Arta aurarilor în Transilvania*. Braşov 2003.
- Nagy Iván Nagy Iván: *Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal*. Digitális reprint, Arcanum Digitéka, Budapest 1999.
- Németh 1981 Németh Gábor: *Ónedények*. Évezredek, évszázadok kincsei. Budapest 1981.
- Péterfy Péterfy László: *Héderfája és egyháza*. Székelyudvarhely 2002.
- Péterffy Péterffy László: A bonyhai templom. In: *Református Szemle*. 1993.
- Rosenberg Marc Rosenberg: *Der Goldschmiede Merkzeichen*. Band I. Frankfurt am Main, 1922.
- Roth Roth, Victor: *Kunstdenkmäler aus den sächsischen Kirchen Siebenbürgen. Goldschmiedearbeiten*. Hermannstadt 1922.
- Sipos Sipos Gábor: *Az Erdélyi Református Főkonzisztórium kialakulása 1668–1713–(1736)*. Erdélyi Tudományos Füzetek 230. Kolozsvár 2000.
- Soos Soos Ferenc: A bádoki és széki Soosok. In: *Genealógiai Füzetek*. 1912.
- Szádeczky Szádeczky Lajos: A Haller grófok nemzetség-könyve II. In: *Turul*. 1886/2.
- Szoleczky Szoleczky Emese: Pax in Nummis 1648–1748 – A béke megjelenítése emlékérmeken. In: *Folia historica*. 21. 1998–1999.
- Tagányi Tagányi Károly–Dr. Réthy László–Pokoly József: *Szolnok-Doboka vármegye monográfiája*. Dész 1901.
- Weiner Weiner Mihályné: *Zinngiessermarken aus Ungarn. 16–19. Jahrhundert*. Budapest 1978.

ÚRASZTALI EDÉNYEK KATALÓGUSA

Ötvöstárgyak

Kelyhek és serlegek

I.

Tárgynév: Ikerserleg.

Leltári szám: 51/1974.

Megye: Maros.

Helység: Héderfája.

Anyaga: aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert, öntött, trébelt, gravírozott, vésett.

Ornamentika: növényi, figurális.

Méretei: Talpátm.: 7 cm. Szájátm.: 7,3 cm.

M.: 17,7 cm.

Mesterjegye és mestere: többszörösen íves pajzsban TM monogramot 70-es szám szegélyez. Thomas May (1572–1585).

Mesterjegy helye: a talp alsó részén.

Készítés helye és ideje: Nagyszeben, 16. század második fele.

Használat: használatban.

Állapot: jó, a kuppát utólag javították.

Irodalom:

Mj.:¹ Klusch 286. sz., Kőszeghy 238.

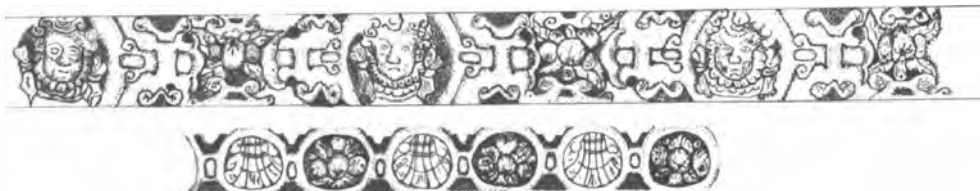
Péterfy 76.

1a. ábra

A kettős tagolású talp pereme kihajlik, negyedkörív keresztmetszetű tagozatát akan-tuszlevelek díszítik. A talp felső tagozata síma hornyolattal válik el az alsó résztől, felü-lén gyümölcsköteges medaillonok és kagy-lómotívumok váltakoznak. A talpat széles,

fonatdíszes szárgyűrű zárja le. A domború övvel osztott szár lapított gömb alakú nó-duszt fog közre, amelyet volutákkal szegé-lyezett kartusok ékesítenek. A nódu-szt három volutás konzol köti össze a kuppa alján elhelyezett, öntött növénydíszes tárcsával.

1c. ábra. (Ferenczi Márton rajza.)

¹ Mj. = a mesterjegy közlési helye.

A kettős tagolású kuppát vízszintesen sima hornyolat osztja, az alsó rész trébelt motívumait gyöngyszemekkel összekapcsolt medaillonokba helyezték el: kagylómotívu-

1b. ábra

2.

Tárgynév: Harangvirág serleg.

Leltári szám: 11/51/1971.

Megye: Maros.

Helység: Magyardellő.

Származási hely: Kerelőszentpál.

Anyaga: aranyozott ezüst.

2a. ábra

mok és gránátalmás gyümölcskötegek ismétlődnek. A kupa felső része kiöblösödik, övcsatra emlékeztető motívumokkal szegélyezett medaillonokban, ritmikusan változó, trébelt puttófejek és gránátalmás gyümölcskötegek jelennek meg. A magas szájerem profilozott övvel válik el a kuppától, felületét stilizált levélmotívumokból szerkesztett mustra díszíti.

Készítési technikája: vert, öntött, trébelt, gravírozott, poncolt, vésett.

Ornamentika: növényi, hólyagos, angyalfejes.

Méretei: Talpátm.: 9 cm. Szájátm.: 10 cm. M.: 31 cm.

Mesterjegye és mestere: a. Augsburg városjegye b. többszörösen íves pajzsban SV monogram alatt elmosódott 35-ös. Stephanus Weinesch (1635–1651).

Mesterjegy helye: a. a száj peremén b. a talp peremén kétszer beürve.

Készítés helye és ideje: a kupa Augsburgban a 17. század elején, a serleg talpa és a fedele Nagyszebenben a 17. század közepén készült.

Adományozó: Bulcsesdi Sára.

Adományozás ideje: 1701.

Felirat: fedélben: 1701 / T[ekintetes]. N[e-mes] BUJCSE / STI SÁRA ASZSZ[ony] / ATTA ISTEN DICSŐ / SÉGÉRE A SZ[ent] PALI / REFOR[mata]: ECCLESIAHOZ / MEG LÁSSA KIKI / MÁS HÁSZONRA / NE FORDICSA.

2b. ábra

2c. ábra

Fedél hólyagiában: Hutter.

Talpon: Geor / Hutter.

Talp alján: Georg HUTTER.

Használat: használatban.

Állapot: aranyozása kopott, pattogzik.

Irodalom:

Mj.: Dâmboiu 152. sz.; Klusch 356. sz.;

Kőszeghy 247.; Mitran 2003 145.

Első közlés.

ti hat mezejében poncolt alapon gránátal-
más és szőlőleveles csokrok ismétlődnek. A
hatkaréjos fedél a szájperemre illeszkedik, a
karéjokban fonatdíszbe foglalt levélmotívu-
mok jelennek meg, a fedél felső részét erő-
teljesen kidomborodó hólyagok díszítik. A
toronyszerű fedélgombot sima gömb osztja.
Az adományozási feliratot tartalmazó pla-
kettet utólag helyezték a fedél belsejébe.

A serleg hatkaréjos talpának pereme tagolt,
a talpmező fonatdíszében poncolt alapon
levélmotívum ismétlődik. A talp felső, hó-
lyagsoros tagozata hatszögű, sima hornyo-
lattal válik el az alsó résztől. A sima szár-
gyűrű profilozott, a váza alakú nóduszon
volutás kartusból kidomborodó angyalfé-
jek és sima medaillonok váltakoznak. A nó-
duszt három növénydíszes konzol köti össze
a kuppa alján elhelyezett rovátkolt tárcsával.
A harangvirág alakú kuppa szájperem alat-

2d. ábra

3.

Tárgynév: Kókuszdió serleg.

Leltári szám: 43/1970.

Megye: Maros.

Helység: Kiskend.

Anyaga: kókuszdió, részben aranyozott
ezüst.

Készítési technikája: vert, öntött, trébelt,
gravírozott, vésett, áttört.

Ornamentika: növényi, figurális.

Méretei: Talpátm.: 7,7 cm. Szájátm.: 7,4 cm.

M.: 26,8 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 16. század vége –
17. század eleje.

Adományozás ideje: 1776.

Adományozó: Tholdalagi Pál.

Használat: használaton kívül.

Állapot: szárát kicserélték, a rossz illesztés
miatt a szárgyűrű meglazult és a talp le-
válnak; a kuppát lezáró liliumfríz hiányos.
Irodalom: első közlés.

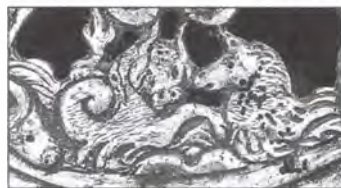
Az öntött talp figurális ábrázolása három
áttört, volutákkal lezárt mezőben jelenik
meg: két, habok közül kibontakozó, egy-
mással szembeforduló tengeri csikó; össze-
ölelkező oroszlán és tengeri csikó; a har-
madik mezőben szintén habok között lát-
ható tengeri csikók. A mezőket pártadíszes
fejekkel ékesített pántok választják el egy-
mástól. A serleg nóduszát négy bonyolult
vonallal kacs alkotja. A rossz illesztés mi-
att a sima szárgyűrű a nódusz fölé került.
A kókuszdióból készült kuppát aranyozott

ezüst foglaltba helyezték. A foglalat alsó részét liliomsor zárja, felületén fülkagyló-dísszel szegélyezett palmetták és vázaformák váltakoznak. A foglalat felső részén a liliomos fríz megismétlődik. A kókuszdiót

három, központi virágdíszes és liliomban végződő arabeszkos pánt fogja közre. A magas szájeremen vésett növényi mustra fut körbe. A serleg fedelének pereme kihajlik, negyedkörív keresztmetszetű tagozatát stilizált növényi motívumok díszítik. A fedélgomb toboz alakú. A serleg fedele későbbi.

3a. ábra

3b–d. ábra

4.

Tárgynév: Kehely.

Megye: Maros.

Helység: Gógánvára.

Anyaga: aranyozott ezüst.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: geometriai, növényi.

Méretei: Talpátm.: 8,7 cm. Szájátm.: 7,6 cm.

M.: 18 cm.

Mesterjegye és mestere: többszörösen íves pajzsban VSZ monogram. Feloldatlan.

Mesterjegye helye: szájerem alatt.

Készítés helye és ideje: 17. század eleje.

Adományozás ideje: 1615.

4b. ábra

Felirat: ZEK[el] IAN[os] AD [!] BAR-
[abás] BEN[edek] IUD[ex/ices] AD
TEMPLUM VARALIEN[sem] 1615.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a kupa szápereme több helyen
megrepedt, a kupa illesztésénél szak-
szerűtlen javítás nyoma látszik.

Irodalom: első közlés.

A hatkaréjos talp pereme kihajlik, a talp-
mezők felülete sima. A hatszögű lábat sima
tárcsa zárja. Az aránytalanul magas, hat-
szögű szár oldallapjai közül minden másod-
ikat geometriai motívumok közé ékelt
négyyszirmú virágok díszítik. Az alacsony
kupa alatt öntött díszítésű, sodronnyal
osztott tagozat helyezkedik el, amelyen
gránátalmák és levélmotívumok váltakoz-
nak. A majuszkulás feliratot a sima kupa
alsó részére vésték.

4a. ábra

5.

Tárgynév: Kehely.

Leltári szám: 50/1950.

Megye: Maros.

Helység: Harangláb.

Anyaga: aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert, öntött, áttört, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 7,7 cm. Szájátm.: 7,7 cm.

M.: 18,5 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1656.

Készíttető: Szalánczy László.

Adományozás ideje: 1656.

Adományozó: Szalánczy László.

Felirat: ISTEN ELŐT KEDVES ALDA-
ZAT AZ ALAMISNÁLKODÁS SZÁ-
/ LANCZY LASZLO TSINAL-
TATA ISTENHEZ VALÓ SZERE-

5. ábra

TETBÖL / 1656.RENOVALTATOT
A[nn]O 1766.

Használat: használatban.

Állapot: talpa eldeformálódott, az alsó
szárrész hiányzik, a kuppa megrepedt.
Irodalom: első közlés.

A hatkaréjos talp peremének áttört frí-
zét fonatdíszek közé illesztett növényi or-

na mentika alkotja. A hat talpmező sima,
profilozott szárgyűrű választotta el őket
a ma hiányzó alsó szárrésztől. A lapított
gömb alakú náduszt mély hornyolat oszt-
ja, felülete rovátkolt díszítésű. A hatszögű
szár oldallapjai simák. A 18. századi javítás
során a majuszkulás feliratot a kuppa száj-
pereme alá vésték. A kehely teljes felületét
aranyozták. Mestere ismeretlen.

6.

Tárgynév: Kehely.

6. ábra

Megye: Maros.

Helység: Désfalva.

Anyaga: részben aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert, öntött.

Méretei: Talpátm.: 7,1 cm. Szájátm.: 7,3 cm.

M.: 15,2 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 17. század második
fele.

Használat: használaton kívül.

Állapot: szára hiányzik, a szájperem több
helyen megrepedt.

Irodalom: első közlés.

A kihajló, aranyozott talpszegély fölött
csonkakúp alakú láb emelkedik, amelynek
felső részén aranyozott sáv húzódik. A nó-
dusz három öntött kacsából szerkesztett,
amelyeken porcdíszek jelennek meg. A ke-
hely szára hiányzik. A sima kuppa szájpe-
reme szintén aranyozott. A kehely mestere
és adományozója ismeretlen.

7.

Tárgynév: Serleg.

Leltári szám: 72/1950.

Megye: Szegen.

Helység: Erzsébetváros.

Anyaga: részben aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert, öntött, trébelt,
gravírozott, vésett.

Ornamentika: szívSOROS.

Méretei: Talpátm.: 7 cm. Szájátm.: 5,9 cm.

M.: 15,9 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés ideje: 17. század második fele.

Adományozás ideje: 1861.

Adományozó: Soos Lujza.

Felirat: BÁDOKI / SOOS / LOUIZA / EM-

LEKÖL AZ / ERZS[ébet]: VA[ro]SI / EV.

REF.[ormata] / EGYHAZNAK 1861.

Használat: használaton kívül.

Állapot: kisebb karcolások.

Irodalom: első közlés.

A kerek talp pereme kihajlik, negyedkörív keresztmetszetű tagozatát poncolt alapon szívsor díszíti. A csonkakúp alakú lábat forgácsdész választja el a váza alakú nódusszal egybeöntött szártól. A hatszögű kuppa oldallapjain a talp szívsoros díszítése megismétlődik, a trébelt szívmotívumok az íves keretben két-két oszlopban jelennek meg. Az adományozási felirator a szájperem alá vésték be. A serleg mestere ismeretlen.

7. ábra

8.

Tárgynév: Kehely.

Leltári szám: 50/1974.

Megye: Maros.

Helység: Héderfája.

Anyaga: részben aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert, öntött, trébelt, gravírozott.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 11 cm. Szájátm.: 8 cm.

M.: 17,4 cm.

Mesterjegye és mestere: ovális keretben IP mesterjegy. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a talp peremén kétszer.

Készítés helye és ideje: 18. század eleje.

8b. ábra

8c. ábra

8a. ábra

Adományozás ideje: 1772.

Adományozó: Keresztes Borbála, Bethlen Sámuelné.

Használat: használatban.

Állapot: jó, a nádusz felső része kissé eldeformálódott.

Irodalom: Péterfy 76.

A hatkaréjos talp pereme kihajlik, talpmezén tulipán- és nárcisztövek váltakoznak. A hengeres lábat levélsor zárja le, a szártól gyöngysoros tárcsa választja el. A fordított körte alakú náduszt a szárral egybeöntötték, felső részén akantuszlevél-sor húzódik. Az alacsony, sima kuppát öntött kuppakosárba helyezték el, amelynek ornamentikáját akantuszlevelekkel szegélyezett négyszirmú virágok alkotják.

9.

Tárgynév: Kehely.

9a. ábra

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Anyaga: részben aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert, öntött, trébelt, gravírozott, vésett.

Ornamentika: növényi, figurális.

Méretei: Talpátm.: 14,1 cm. Szájátm.: 10,4 cm. M.: 25,5 cm.

Mesterjegye és mestere: lekerekített sarkú négyzetes keretben DS monogram és azonos pajzsban 13-as hitelesítő jegy.

Darkó Sámuel.

Mesterjegye helye: a talp peremén.

9b. ábra

Készítés helye és ideje: Marosvásárhely, 1789.

Készítettő: Szentpáli Benjámín.

Adományozás ideje: 1789.

Adományozó: Szentpáli Benjámín.

Felirat: EX COMMUNI MASSA IN RATIONEM ECCL[esi]AE REFORMATAE D[icső]SZ[ent]MARTONIENSIS PIO VOTO FIERI CURAVIT BENJAMIN SZENT PÁLI. A[nn]O 1789.

Használat: használatban.

Állapot: a szárat rosszul illesztették a náduszhoz, emiatt eldeformálódott.

Megjegyzés: a kelyhet az egyházközség régi poharának anyagából készítette Szentpáli Benjámín.

Irodalom:

Mj.: Kőszeghy 218.¹

Első közlés.

A kerek talp kihajló pereme sima, a talpmezőn domborított, kitárt szárnyú angyalfők és egyszerű hálódíszes mezők váltakoznak. A ritmikusan ismétlődő mezők

keretét fülkagyló- és kagylómotívumok alkotják. Az angyalalakok ábrázolása primitív. A kúpos láb felső részén levélsor húzódik, a szártól gyöngysoros díszítésű lemez választja el. A fordított körte alakú nádusz felülete sávokra osztott, a kuppa alsó részével három stilizált növénydíszes kacs köti össze. A sima kuppa kagylómotívumokkal lezárt kuppakosárban helyezkedik el, amelynek ornamentikája megegyezik a talp díszítésével: kitárt szárnyú angyalfők és hálódíszes mezők váltakoznak. Majuszkulás adományozási feliratát a kuppa enyhén kihajló szájperece alá vésték

9c. ábra

10.

Tárgynév: Kehely.

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

Anyaga: aranyozott, ezüstözött sárgaréz.

Készítési technikája: öntött, applikált.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 14,5 cm. Szájátm.: 7,7 cm.

M.: 22 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század vége.

Adományozás ideje: 1795.

10b. ábra

² Kőszeghy az 1228-as és 1229-es mesterjegyeket tulajdonítja Darkó Sámuelnek, amelyek közül az utóbbi jelenik meg a dicsőszentmártoni kehely talpperemén. A mester működésére vonatkozó adatai hibásak.

10a. ábra

Adományozó: gróf Bethlen Pál.

Használat: használaton kívül.

Állapot: aranyozása és ezüstözése kis felületeken lekopott.

Irodalom: első közlés.

A hatkaréjos talp vízszintesen tagolt, talppereme erőteljesen kihajlik. A talpmező felső karéjait ezüstözött, applikált, levélsorral pártázott kagylómotívumok díszítik. A hatszögű lábat lezáró, profilozott szárgyűrű alatt akantuszlevél-sor húzódik. A fordított körte alakú nódusz három volutában záródó, sima kartussal ékesített, amelyek között porcdíszek jelennek meg. A sima kuppa a szájerem vonalában kihajlik. A kehely teljes felületét aranyozták.

II.

Tárgynév: Kehely.

11. ábra

Megye: Maros.

Helység: Kóródszentmárton.

Anyaga: részben aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert, öntött, vésett.

Méretei: Talpátm.: 10,7 cm. Szájátm.: 7,9 cm. M.: 18,1 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század vége.

Adományozás ideje: 1799.

Adományozó: ifj. iktári Bethlen Sámuel.

Felirat: GROFF IKTÁRI IFFJABB BETHLEN SÁMUEL AJÁNDÉKOZTA A KORODI SZ[ent]. MÁRTONI RÉFORMÁTA ECLÉSIA. SZÁMÁRA 1799.

Használat: használatban.

Állapot: a talp pereme kissé eldeformálódott.

Irodalom: első közlés.

A majuszkulás adományozási feliratot a domború talp függőleges talpszegélyére vésték. A körte alakú nóduszt tagolt szár

fogja közre. Az alacsony kuppa a szájperem vonalában kihajlik, a kuppa belső része és a szájperem gazdagon aranyozott.

12.

Tárgynév: Serleg.

Leltári szám: 73/1950.

Megye: Szeged.

Helység: Erzsébetváros.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 10,1 cm. Szájátm.: 9,4 cm.

M.: 22,4 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 19. század vége.

Adományozás ideje: 1892. május 1.

Felirat: Közadakozásból / az erzsébetvárosi / ev. ref.[ormált] egyháznak / 1892. május 1.

Használat: használatban.

Állapot: jó.

Irodalom: első közlés.

12. ábra

A nyolckaréjos talp vízszintesen tagolt, a talpmezőkben gyöngysoros medaillonok és szőlőágak váltakoznak. A rövid szárat egybeöntötték a korongos nódusszal. A magas kuppa a szájperem vonalában erőtelje-

sen kihajlik, sima medaillonokkal és szőlőágakkal díszített kosárban ül. A kuppa palástját szőlőleveles keretbe foglalt, vésett felirat díszíti. Mestere ismeretlen.

13.

Tárgynév: Serleg.

Megye: Maros

Helység: Csüdötelke.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: öntött, vésett, szemcsézett.

Ornamentika: növényi, figurális.

Méretei: Talpátm.: 9,3 cm. Szájátm.: 9,1 cm.

M.: 29,7 cm.

Mesterjegye és mestere: Dianafejes jegy.

Mesterjegy helye: a fedél peremén és a kuppán.

Készítés helye és ideje: 1897.

Felirat: E pohár a / hálaadásnak / pohara / 1. Kor. 10,16.

Csüdőtelke / református / eklektika / 1897.
Használat: használatban.

13a. ábra

Állapot: jó.
Irodalom: első közlés.

A kerek talp pereme tagolt, negyedkörív keresztmetszetű tagozatát cserelevelek díszítik. A hengeres szárat egybeöntötték a lemez alakú nádusszal. A serleg magas kuppája öntött övekkel osztott, palástját szemcsézett alapon, akantuszleveles indák borítják be. A feliratokat az indadíszek közé ékelt olaszkoszorúba vésték. A dombrú fedél pereme kihajlik, negyedkörív keresztmetszetű tagozatán tojássor húzódik. A fedélgombot szárnyas puttó alkotja.

13b. ábra

14.
Tárgynév: Fedeles serleg.
Megye: Maros.
Helység: Dicsőszentmárton.
Anyaga: ezüst.
Készítési technikája: öntött, préselt, vésett.
Ornamentika: növényi.
Méretei: Talpátm.: 12,1 cm. Szájátm.: 11 cm.
M.: 31,5 cm.
Mesterjegye és mestere: Dianafejes jegy.
Mesterjegy helye: a fedél szélén.
Készítés helye és ideje: 19. század vége.
Adományozó: a dicsőszentmártoni református asszonyok.

Adományozás ideje: 1898.
Felirat: a talpon: E pohár a hálaadásnak pohara. I. Kor. 10.16.
a fedélen: A dicsőszentmártoni református asszonyok ajándéka 1898.
Használat: használatban.
Állapot: jó, nem észlelhető állagkárosodás.
Irodalom: első közlés.

A fedeles serleg négy oroszlánkaromban végződő, akantuszleveles lábon áll. A ketős tagolású talp alsó részén akantuszlevél-sor húzódik, homorú tagozat után újra

kiszélesedik. A láb hornyolatokkal tagolt. A korongos nádusz a szárral egybeöntött. A kuppa kettős tagolású, akantuszlevelekkel díszített alsó részét profilozott övsor választja el a felső résztől, melynek oldala rézsútosan ível a kihajló szájperemig. A lépcsős kialakítású fedél pereme kihajlik, negyedkörív keresztmetszetű tagozata akantuszlevél-sorral díszített, a fedélgomb korongos. A serleg mestere ismeretlen. Az adományozás körülményeiről az 1904-es leltár részletes leírása tudósít, amelyben ez áll: „Sándor Jánosné szül. Tisza Anna és Miske Elekné szül. Kolozsvári Rozália úraszonyok kezdeményezésére a nők közötti gyűjtésből szereztetett be a jelzett 1898. esztendőben 65 forintért.”¹²

14. ábra

15.

Tárgynév: Kehely.

Leltári szám: 46/1970.

Megye: Maros.

Helység: Kiskend.

Anyaga: sárgaréz.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Talpátm.: 14,7 cm. Szájátm.: 9,8 cm.

M.: 26 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1901.

Adományozás ideje: 1901.

Adományozó: Szalma Kata.

Felirat: Szalma Kata ajándéka 1901.

Használat: használatban.

Állapot: jó.

Irodalom: első közlés.

szárgyűrűt és a lapított gömb alakú náduszt vésett öv díszíti. A sima kuppa a szájperem vonalában kihajlik.

15. ábra

Adományozási feliratát a domború talp vízszintesen tagolt, felső részére vésték. A

¹² Klenódiumok leltára. KükEhmLvt. Dicsőszentmárton csomó, 103. sz.

16.

Tárgynév: Fedeles serleg.

Leltári szám: 47/1970.

Megye: Maros.

Helység: Kiskend.

Anyaga: ezüstözött sárgaréz.

Készítési technikája: öntött, préselt, véssett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 14,1 cm. Szájátm.:

10,2 cm. M.: 31,7 cm.

16. ábra

17.

Tárgynév: Kehely.

Leltári szám: 77/1950.

Megye: Szeged.

Helység: Erzsébetváros.

Anyaga: részben aranyozott ezüst és ezüstözött sárgaréz.

Készítési technikája: öntött, áttört, préselt, véssett.

Ornamentika: növényi.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Adományozás ideje: 1906.

Adományozó: Csiszár József.

Felirat: És / a pohárt vévén / minekutána / hálákat adott / volna Istennek, / monda: / Vegyétek ezt és / oszszátok el ti / magatok.

A k[is] Kendi / ref[ormátus] egyház / úrasztalára / ajándékoszta / Csiszár József / 1906 VIII./10én.

Használat: használatban.

Állapot: ezüstözése kis felületeken lekopott, a fedélgomb letört.

Irodalom: első közlés.

A vízszintesen tagolt talpon nyújtott hólyagsor húzódik, a talp felső részén szíromdíszekből szerkesztett fríz látható. A hengeres szár lapított gömb alakú, véssett levélmotívumokkal díszített nóduszt fog közre. A kuppa alsó részén a nyújtott hólyagsor megismétlődik, a behúzott tagozat után a kuppa kiöblösödik. A serleg feliratát növénydíszes kartusba foglalták. A domború fedél követi a talp tagolását, felületén hólyagsor jelenik meg. A letört fedélgombot puttó alkotja.

Méretei: Talpátm.: 12 cm. Szájátm.: 8,9 cm. M.: 26,4 cm.

Mesterjegye és mestere: Dianafejes jegy és pajzsba foglalt madarat SJ monogram szegélyezi. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a kuppa szájperemén.

Készítés helye és ideje: Kolozsvár (?), 1911.

Adományozás ideje: 1911.

Felirat: Erzsébetvárosi református egyház 1911.

Használat: használatban.

Állapot: jó.

Megjegyzés: a kelyhet és tányért az Erdélyi Múzeum készítette az egyházközség számára az eladott pohár helyébe.

Irodalom: első közlés.

A kehely hatkaréjos talpperemét áttört leveles fríz díszíti, a hat talpmezőn préselt búzavirágokból alkotott csokrok láthatók. A hatszögű szár tagolt szárgyűrűvel válik el a lábtól, oldallapjain búzavirágok és négy-szirmú virágok váltakoznak. A gömb alakú náduszt sima hornyolatok hat mezőre tagolják, amelyekben virágcsokrok ismétlődnek. A sima kuppa búzavirágos kuppakosárban ül, a szájerem alá vésték feliratát.

17. ábra

18.

Tárgynév: Kehely.

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Talpátm.: 11,5 cm. Szájátm.: 9,5 cm.

M.: 15 cm.

Mesterjegye és mestere: Dianafejes jegy, kerek pajzsban, szájában gyűrűt tartó madarat MS monogram szegélyezi, azonos pajzsban elmosódott jegy. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a szájerem alatt.

Készítés helye és ideje: 20. század első fele.

Felirat: A gógánváraljai ref[ormátus]. / egyházközség női Úrasztali / pohara 1913.

Használat: használatban.

Állapot: jó.

Irodalom: első közlés.

A kerek talp vízszintesen tagolt, felülete sima. A hengeres szárat a váza alakú nádus

dusszal egybeöntötték. A kuppa a profilozott szájerem felé kiszélesedik, palástján vésett felirat olvasható.

18. ábra

19.

Tárgynév: Kehely.

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: öntött, préselt, vésett.

Ornamentika: növényi, geometriai.

Méretei: Talpátm.: 11,5 cm. Szájátm.: 8,5 cm.

M.: 13,3 cm.

Készítés helye és ideje: 1914.

Mesterjegye helye: a szájerem alatt.

Mesterjegye és mestere: Dianafejes jegy és ovális keretben AI monogram. Feloldatlan.

Használat: használatban.

19. ábra

Felirat: Közadakozásból. A gógánváraljai re-
[formátus] egyházközség tulajdona. 1914.

Állapot: jó.

Irodalom: első közlés.

A kerek talp kihajló peremét farkasfog-sor díszíti, a talpmezőn három-három sima és levéldíszes kartus váltakozik. A rácsdíszszel ékesített hengeres szár lapított gömb alakú nóduszt fog közre, amelyen félkörívek és négyszirmú virágok jelennek meg. A sima kupa stilizált növénydíszes kosárban helyezkedik el, feliratát a szájerem alá vésték.

20. ábra

20.

Tárgynév: Kehely.

Megye: Maros.

Helység: Gógán.

Anyaga: ezüstözött sárgaréz.

Készítési technikája: öntött, applikált.

Méretei: Talpátm.: 13,4 cm. Szájátm.: 9,6 cm. M.: 23,2 cm.

Ornamentika: növényi.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század első fele.

Használat: használaton kívül.

Állapot: ezüstözése kis felületeken lekopott.

Irodalom: első közlés.

A lépcsős kialakítású talp pereme függőleges, alsó részén palmetta-sor húzódik. A fülkagylódíszes felső rész sima hornyolattal válik el az alsótól. Az urna alakú nóduszt a szárral egybeöntötték, felületén nyújtott

fülkagylódíszes fríz húzódik. A sima kuppa a szájrperem vonalában kihajlik, alsó negyedében domború öv osztja, amely felett applikált növényi díszítés látható. A kehely mestere és adományozója ismeretlen.

21.

Tárgynév: Serleg.

Megye: Maros.

Helység: Gógán.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: geometriai.

Méretei: Talpátm.: 10,4 cm. Szájátm.: 11,6 cm. M.: 23,2 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század első fele.

Adományozás ideje: 1929.

Adományozó: Soós Anna.

Felirat: A gogáni ref.[ormátus] egyház / részére ajándékozta / Soós / Anna / 1929.

Használat: használaton kívül.

Állapot: jó.

Irodalom: első közlés.

A serleg lépcsős kialakítású talpa sima, a lapított gömb alakú nóduszt a hengeres szárral egybeöntötték. A magas kuppa alsó része öblös, majd behúzás után rézsú-

tosan ível a kihajló szájrperemig. Palástján vésett felirat látható, az adományozó nevét geometriai keretbe foglalták.

21. ábra

22.

Tárgynév: Kehely.

Megye: Maros.

Helység: Gógán.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: öntött, vésett, préselt.

Ornamentika: növényi, szimbolikus.

Méretei: Talpátm.: 16 cm. Szájátm.: 10,6 cm. M.: 27,2 cm.

22b. ábra

22a. ábra

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.
Készítés helye és ideje: 20. század első fele.
Használat: használatban.
Állapot: jó.
Irodalom: első közlés.

A kehely domború talpának pereme kihajlik, talpmezején növényi motívumok között, négy kartusban a Passió eszközei (Veronika kendője; kalapács és harapófogó; lándzsahegy, korbács és három dobókocika; kereszt) jelennek meg. A fordított körte alakú nóduszt az alsó szárrésszel egybeöntötték, felületét vésett akantuszlevelek díszítik. Az alacsony, sima kupa a szájperem vonalában erőteljesen kihajlik, a talppal azonos díszítésű kosárban ül.

23.

Tárgynév: Kehely.

Megye: Maros.

23. ábra

Helység: Kőródszentmárton.
Anyaga: aranyozott ezüst.
Készítési technikája: öntött, vésett.
Méretei: Talpátm.: 12,8 cm. Szájátm.: 8,2 cm. M.: 22,2 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.
Készítés helye és ideje: 20. század első fele.
Adományozás ideje: 1934.
Adományozó: Benedek Ferencné.
Felirat: A kőródszentmártoni ref[ormátus] nők részére / adományozta Özv[egy] Benedek Ferenczné / 1934.
Használat: használatban.
Állapot: jó.
Irodalom: első közlés.

A kerek talp felső részére vésték az adományozási feliratot. A nódusz nyújtott gömb alakú, a sima kupa a szájperem vonalában kihajlik. A kehely teljes felületét aranyozták.

Poharak

24.

Tárgynév: Tölcséres pohár.

Leltári szám: 52/1950.

Megye: Maros.

Helység: Harangláb.

Anyaga: részben aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 6,9 cm. Szájátm.: 9,8 cm.

M.: 13,4 cm.

Mesterjegye és mestere: vésett AB monogram és vésett lot 16.

Mesterjegy helye: a pohár fenekén.

Készítés helye és ideje: Beszterce (?), 1623.

Adományozás ideje: 1822.

Adományozó: Felszegi János és Pókai Krisztina.

Felirat: AB³ NULUM MALUM INPUNITUM 1623.⁴

Szász ujfalusi Felszegi János és élete párja Pókai Sárosi Krisztina / Ajándékozta a Harangláb Reformata Szent Ecclesiának 1822ben.

24b. ábra

Használat: használatban.

Állapot: aranyozása megkopva.

Irodalom: első közlés.

A hengeres test a váll vonalától kiszélesedik, talpszegélyén és szájperemén keskeny, aranyozott sáv húzódik. A szájperem alá leveles indákból szerkesztett reneszánsz mustrát véstek. A két feliratot a díszítés alá véstek.

24a. ábra

25.

Tárgynév: Talpas pohár.

Leltári szám: 100/1982.

Megye: Maros.

Helység: Egrestő.

Anyaga: részben aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert, öntött, trébelt, gravírozott, poncolt.

Ornamentika: növényi, figurális.

Méretei: Talpátm.: 9,2 cm. Szájátm.: 8 cm.

M.: 18,4 cm.

⁴ Az AB szó nyelvtanilag értelmetlen, véleményünk szerint vagy az A[nno] szóra utal, vagy a pohár fenekére vésett AB mesterjeggyel azonos.

⁵ „Egyetlen bűn se maradjon büntetlenül.”

Mesterjegye és mestere: ovális keretben, korona alatt összekapcsolt MS monogram. Michael Schelling (1616–1652)

25a. ábra

vagy Michael Seibriger alias Sommer (1624–1673).

Mesterjegy helye: a talp peremén.

Készítés helye és ideje: Brassó, 17. század közepe.

Adományozó: Kendeffi Borbála.

Adományozás ideje: 1691.

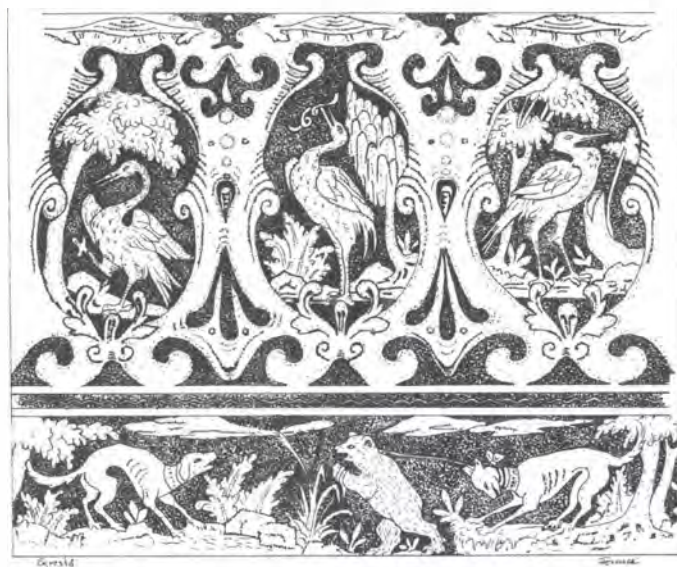
Használat: használatban.

Állapot: jó, nem észlelhető állagkárosodás.

Irodalom: Mj.: Klusch 137. sz.; Kőszeghy 32.; Mitran 2003 123.

Első közlés.

A pohár hengeres talpának pereme kihajlik, felületét poncolt alapon trébelt vadászjelenet díszíti: fák és bokrok között vadászebet kötélén húzó medvével szemben újabb agár jelenik meg. A hengeres, szájperem felé enyhén kiszélesedő pohártest hullámvonalas osztógyűrűvel válik el a talptól. A palást reljes felületét, finoman poncolt alapon, növényi és figurális ab-

25c. ábra (Ferenczi Márton rajza)

25b. ábra

rázolás borítja. A pohártestet aurikuláris motívumok három mezőre tagolják, amelyekben három különböző, növényi háttér előtt ábrázolt darumadár jelenik meg. Kihajló szájpereme sima.

26.

Tárgynév: Talpas pohár.

Leltári szám: 44/1970.

Megye: Maros.

Helység: Kiskend.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: vert, öntött, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 6,4 cm. Szájátm.: 7,7 cm.

M.: 11,4 cm.

Mesterjegye és mestere: egymás felé beütött kitárt szárnyú sas, szélei elmosódva. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a pohár fenekén.

Készítés helye és ideje: 17. század második harmada.

Adományozás ideje: 1762–1763.

Adományozó: Nagy Boldizsár.

Felirat: PNB.

Használat: keresztelő pohárként használják.

Állapot: a talp és a szájperem több helyen elrepedt.

Irodalom: első közlés.

26a. ábra

26b. ábra

Kiskend

Ferenczi Márton

26c. ábra (Ferenczi Márton rajza)

A pohár talpának erőteljesen kihajló peremén vésett babérleveles fríz húzódik. A hengeres talpat felívelő indán ülő tulipánmotívumok díszítik. A hengeres, a szájpere vonalában kiszélesedő pohártest hullám

lámvonalas osztógyűrűvel válik el a talptól. A keskeny, vésett leveles mustrával díszített szájpere alatt három stilizált növénymotívumos lambrekin jelenik meg. A pohártesten összekapcsolt tulajdonjelzés olvasható.

Kenyérosztó tányérok és tálak

27.

Tárgynév: Paténa.

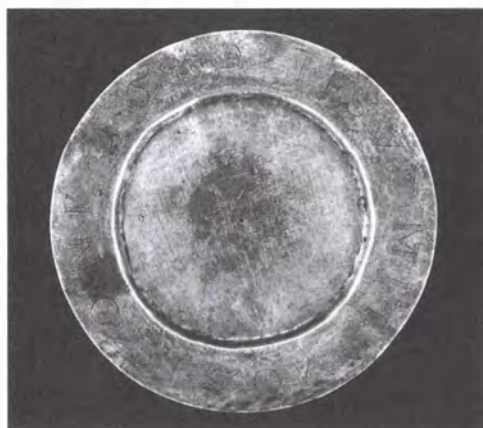
Leltári szám: 71/1950.

Megye: Szeged.

Helység: Erzsébetváros.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: vert, vésett.

27a. ábra

Méretei: Átm.: 13,6 cm.

Mesterjegye és mestere: összekapcsolt BB monogram. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: 17. század eleje.

Adományozás ideje: 1639.

Felirat: IESUS MI IDVOZITONK 1639.

Használat: használatban.

Állapot: pereme több helyen eldeformálódva.

Irodalom: első közlés.

A keskeny peremű tányér öble lapos. Majuszkulás feliratát peremére vésték. A mesterjegyet a paténa fenekére ütötték be.

27b. ábra

28.

Tárgynév: Dísztál.

Leltári szám: 56/1982.

Megye: Maros.

Helység: Egrestő.

Anyaga: ezüstözött vörösréz.

Készítési technikája: vert, trébelt, gravírozott.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Átm.: 21,1 x 24,5 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 17. század vége.

Adományozás ideje: 1691.

Adományozó: Kendeffi Borbála.

Használat: használaton kívül.

Állapot: ezüstözése lekopott, talpa hiányzik.

Irodalom: első közlés.

Az ellipszis alakú tál eredetileg talpon állt, ma a talp hiányzik. A díztál peremének széle sima, teljes felületét trébelt növényi ornamentika borítja. A leveles indadísszel övezett, alig mélyülő öblében gránátalmás gyü-

mölcsköteg domborodik. A tál peremét barokkosan ívelő leveles indák között négy virágszál díszíti: bazsarózsa, nárcisz, tulipán, liliom. A díztál ornamentikája a 17. század végi ezüstitálakkal mutat közeli rokonságot.

28. ábra

29. ábra

29.

Tárgynév: Díztál.

Megye: Maros.

Helység: Gógán.

Anyaga: aranyozott vörösréz.

Készítési technikája: vert, trébelt, gravírozott.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Átm.: 19 x 16 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 17. század vége – 18. század eleje.

Használat: használaton kívül.

Állapot: aranyozása nagy felületeken lekopott.

Irodalom: első közlés.

Az ellipszis alakú tál pereme szegélyhímzéses, teljes felületét trébelt növényi ornamentika borítja. Alig mélyülő öblében ki nyílt nárcisz domborodik. A központi motívumot hat virágtő szegélyezi (különböző állapotban ábrázolt nárcisz). A tál pereméhez simuló virágszálak vésett levelei és trébelt szirmai barokkosan ívelnek.

30.

Tárgynév: Díztál.

Megye: Maros.

Helység: Csüdötelke.

Anyaga: aranyozott vörösréz.

Készítési technikája: vert, trébelt, gravírozott.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Átm.: 19 x 15,7 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 17. század vége – 18. század eleje.

Használat: használatban.

30. ábra

Állapot: aranyozása kis felületeken lekopott.

Irodalom: első közlés.

A szegélyhímzéses peremű tányér öble mélyülő, teljes felületét növényi ornamentika borítja. Az öblében látható nárciszt hat különböző állapotban ábrázolt nárcisztő szegélyezi. A vésett levelek a peremhez simulnak, amelyen a dús virágok domborodnak. Mind mestere, mind adományozója ismeretlen.

31.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Megye: Maros.

Helység: Gógán.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: vert, vésett.

Ornamentika: heraldikai.

Méretei: Átm.: 15,9 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1721.

Adományozás ideje: 1721.

Adományozó: Gróf Bethlen Kata.

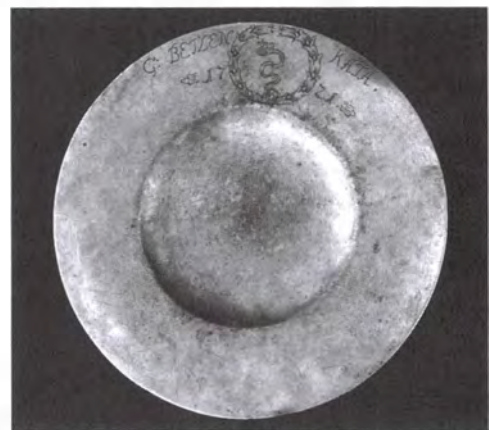
Felirat: G[róf] BETLEN KATA / 1721.

Használat: használaton kívül.

Állapot: kisebb karcolások.

Irodalom: első közlés.

A kenyérosztó tányér enyhén mélyülő öble ívesen hajlik a széles peremhez. A tányér pe-

31. ábra

remére a bethleni Bethlen család olaszko-szorúba foglalt címerét vésték, amelyet az adományozó nevét és az évszámot tartalmazó felirat szegélyez. Mestere ismeretlen.

32.

Tárgynév: Paténa.

Leltári szám: 57/1974.

Megye: Maros.

Helység: Héderfája.

Anyaga: aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert.

Méretei: Átm.: 12,7 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század.

Adományozás ideje: 1772.

Adományozó: Keresztes Borbála, iktári Bethlen Sámuelné.

Állapot: jó, kisebb karcolások.
Használat: használatban, keresztelő tányérként használják.
Irodalom: Péterfy 76.

32. ábra

A paténa lapos öble ívesen hajlik a keskeny peremhez. Teljes felületét aranyozták.

33. ábra

33.
Tárgynév: Dísztál.
Megye: Maros.
Helység: Gógánváralja.
Anyaga: ezüstözött sárgaréz.
Készítési technikája: vert, öntött.
Ornamentika: növényi.
Méretei: Átm.: 18,4 x 16,2 cm.
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.
Készítés helye és ideje: 18. század első fele.
Állapot: ezüstözése megkopott, pereme elvált öblétől.

Használat: használaton kívül.
Irodalom: első közlés.

Az ellipszis alakú tál keskeny pereme szegélyhímzéses, felületét növényi ornamentika borítja. A perem és öblő rész közti átmenetet öntött díszítésű tagozat alkotja, amelyen szőlőfürtös girlandok és rózsacsokrok váltakoznak. A tál központi motívumát leveles ágakból és különböző virágokból szerkesztett csokor alkotja. Mestere ismeretlen.

34.
Tárgynév: Kenyérosztó tányér.
Leltári szám: 54/1950.
Megye: Maros.

Helység: Harangláb.
Anyaga: ezüst.
Készítési technikája: vert, véssett.
Méretei: Átm.: 17,9 cm.
Mesterjegye és mestere: ovális keretben DK monogram és azonos pajzsban 13-as hitelesítő jegy. Daniel Kessler (1760-1791).

34c. ábra

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: Nagyszeben, 18. század második fele.

Adományozás ideje: 1828.

Adományozó: Szilassi Ágnes, Györffy Pálné.

Felirat: Atta B[áró] Györffy Pálné Született Szilassy Ágnes 6ik Áprily 1828.

Használat: használatban.

Állapot: aranyozása teljesen lekopott.

Irodalom: Mj.: Klusch 253. sz.; Kőszeghy 263.;

Mitran 2003 147.; Roth 217. sz.

Első közlés.

A kenyérosztó tányér mély öble ívesen hajlik a széles peremhez. A perem alsó részére vésték adományozási feliratát.

34a. ábra

34b. ábra

35.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 52/1970.

Megye: Maros.

Helység: Kiskend.

Anyaga: ezüst.

Készítési technikája: vert.

Méretei: Átm.: 14,8 cm.

Mesterjegye és mestere: szív alakú pajzsban ARS monogram, ovális keretben 13-as hitelesítő jegy.

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 18. század második fele.

Adományozás ideje: 1788.

Adományozó: Kendeffi Sámuel és Bethlen Sára.

Használat: használatban, keresztelésre használják a talpas pohárral együtt.

Állapot: jó.

35a. ábra

35b. ábra

Irodalom: Mj.: Klusch 386. sz.; Kőszeghy 325.; Mitran 2003 154.; Roth 99., 214. sz.
Első közlés.

A kisméretű tányér mély öble ívesen hajlik a keskeny peremhez. A perem széle tagolt.

36.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Anyaga: részben aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert, vésett.

Méretei: Átm.: 18,5 cm.

Mesterjegye és mestere: lekerekített négyzetes keretben DS monogram és azonos pajzsban 13-as hitelesítő jegy. Darkó Sámuel.

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: Marosvásárhely, 1789.

Adományozás ideje: 1789.

Adományozó: Szentpáli Benjám.

Felirat: PIO VOTO EX PROPRIA MASSA IN RATIONEM ECCLESIAE REFORMATAE D[icső]SZ[ent]MARTONIENSIS FIERI CURAVIT BENIAMIN SZENT PALI. ANNO 1789.

36b. ábra

Használat: használatban.

Állapot: kisebb karcok, pereme több helyen eldeformálódott.

Irodalom: Mj.: Kőszeghy 218.

Első közlés.

A széles peremű kenyérosztó tányér öble lapos. A perem szélére vésték adományozási feliratát. A perem szélét, öblének közepét, a perem és öblőrrész közti átmenetet gazdagon aranyozták.

36a. ábra

37.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Megye: Maros.

Helység: Kőrödszentmárton.

Anyaga: aranyozott ezüst.

Készítési technikája: vert, vésett.

Méretei: Átm.: 11,4 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század vége.

Adományozás ideje: 1799.

Adományozó: ifj. iktári Bethlen Sámuel.

Felirat: GROFF IKTÁRI IFFJABB BETHLEN SÁMUEL AJÁNDÉKOZTA A KOROD SZ[ent]. MÁRTONI REF[ormata] ECLÉ[sia]. SZÁMÁRA. 1799.

Használat: használatban.
Állapot: aranyozása megkopott.
Irodalom: első közlés.

37a. ábra

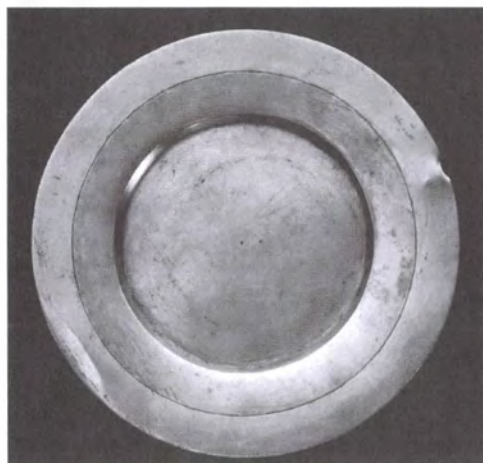
A kenyérosztó tányér lapos öble ívesen hajlik a keskeny peremhez. A perem alsó részére vésték a majuszkulás adományozási feliratot.

37b. ábra

38.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.
Megye: Maros.
Helység: Gógánvára.
Anyaga: részben aranyozott ezüst.
Készítési technikája: vert, vésett.
Méretei: Átm.: 15,8 cm.

38a. ábra

Mesterjegye és mestere: ovális keretben SZI monogram, lekerekített sarkú négyzetes keretben 13-as hitelesítő jegy. Szathmári József.

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: Marosvásárhely, 1829.

Adományozás ideje: 1829.

Adományozó: Erődsi Mihály és Borsai Mária.

Felirat: T. BORSAI JOSEF Emléke[re] Kész[ült] 1829[ben].

Használat: használatban.

Állapot: kisebb karcolások.

Irodalom: Mj.: Kőszeghy 218.

Első közlés.

38b. ábra

A kenyérosztó tányér lapos öble ívesen hajlik a széles peremhez, amelyet vésett öv

oszt, széle aranyozott. A kurzív betűs felíratot a perem alsó részére vésték.

39.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 53/1950.

Megye: Maros.

Helység: Harangláb.

Anyaga: aranyozott réz.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Átm.: 22,4 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Felirat: Én vagyok a feltámadás és az élet a ki bennem hiszen ha meghal is él.

Disznajoi Vita Sándor curia biro emlékére – szül. 1836 meghalt 1904 február 25én.

Használat: használatban.

Állapot: jó.

Irodalom: első közlés.

A nyolcszögű tányér széles peremén hólyagos és növénydíszes kartusok váltakoznak. Felíratát a perem szélére vésték. A tányér öble mély.

39. ábra

40.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 74/1950.

Megye: Szeged.

Helység: Erzsébetváros.

Anyaga: ezüstözött sárgaréz.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Átm.: 22,1 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: Kolozsvár (?), 1911.

Felirat: Erzsébetvárosi református egyház / 1911.

Használat: használatban.

Állapot: jó.

Irodalom: első közlés.

A mély öblű tányér keskeny peremén búzavirágok és búzakalászok váltakoznak. Felíratát a tányér fenekére vésték.

40. ábra

41.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Megye: Maros.

Helység: Désfalva.

Anyaga: ezüstözött vörösréz.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: geometriai.

Méretei: Átm.: 21,6 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Felirat: BF.

Használat: használatban.

Állapot: kisebb karcolások.

Irodalom: első közlés.

A keskeny peremű tányér öble lapos. A perem szélén rombuszokból szerkesztett fríz húzódik. A tányér fenekére BF (név)betűket karcoltak be. Mestere és adományozója ismeretlen.

42.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: az 1974-es leltárkönyvben nem szerepel.

Megye: Maros.

Helység: Héderfája.

Anyaga: vörösréz.

Készítési technikája: öntött, préselt.

Ornamentika: növényi, bibliai.

Méretei: Átm.: 23,7 cm.

Mesterjegye és mestere: K. FUHRMANN K. Fuhrmann Károly (1912–1991).

Mesterjegye helye: a tál öblének szélén.

Készítés helye és ideje: Kolozsvár, 1975.

Adományozás ideje: 1975.

Adományozók: a héderfaji konfirmandusok.

Felirat: KONFIRMÁNDUS IFJAK AJÁNDÉKA 1975. HÉDERFÁJA.

Használat: használatban.

Állapot: jó.

Irodalom: első közlés.

A tányér keskeny peremét hornyolatok tagolják. A hornyolatok között levéldíszek jelennek meg. A lapos öblérész központi motívumát zászlós bárány alkotja, amelyet majuszkulás felirat szegélyez. A biblikus ábrázolást gyöngysorok és stilizált növényi ábrázolás övezi.

42. ábra

Keresztelő készletek

43.

Tárgynév: Keresztelő készlet.

Leltári szám: 80, 81/1950.

Megye: Szeben.

Helység: Erzsébetváros.

Anyaga: pakfong.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: kanna: Talpátm.: 6,4 cm. Száj-
átm.: 5,7 cm. M.: 13,3 cm.

tál: Átm.: 26,9 x 21 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Adományozó: Koréh Endre.

Adományozás ideje: 1904.

Felirat: tál: Koréh Endre / ref[ormátus] lel-
kész / szeretett egyházának / emlékül /
1904.

Használat: használatban.

Állapot: jó.

Irodalom: első közlés.

A körte alakú kanna alacsony, kúpos tal-
pon áll. A fül felívelő, akárcsak a ki-
öntőcsőr. Az ovális tál öble mély, kes-
keny pereme ívesen hajlik a öblő részhez.
Adományozási feliratát a tál fenekére vés-
ték. Mestere ismeretlen.

43. ábra

44.

Tárgynév: Keresztelő kancsó.

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Anyaga: sárgaréz.

Készítési technikája: öntött.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 8,7 cm. Szájátm.: 6,4
cm. M.: 14,8 cm.

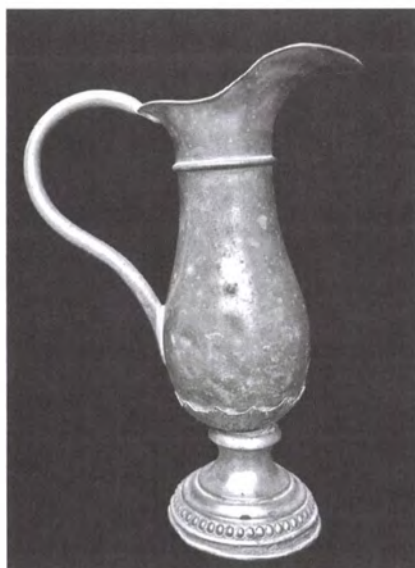
Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Használat: használatban.

Állapot: kisebb horpadások.

Irodalom: első közlés.

44. ábra

A kerek talp tagolt, felületén tojássor fut körbe. Az öblös test alsó részén akantuszlevélsor húzódik. A kanna karcsú nyakát

domború öv osztja, a kiöntő felívelő. Az íves fül sima. Mestere és adományozója ismeretlen.

45.

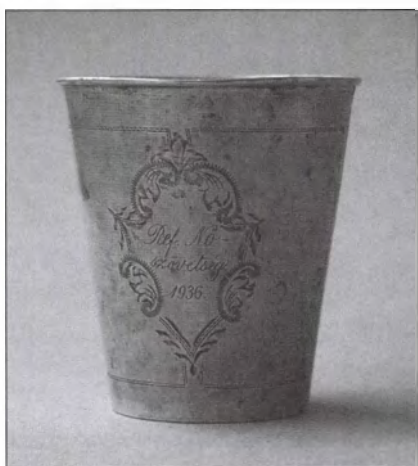
Tárgynév: Keresztelő pohár.

Leltári szám: 56/1974.

Megye: Maros.

Helység: Héderfája.

Anyaga: ezüst.

45. ábra

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 3,8 cm. Szájátm.: 5,5 cm.

M.: 6,4 cm.

Mesterjegye és mestere: háromszögbe foglalt koronát 487 BT 35 800 keretezi.

Mesterjegy helye: a pohár alján.

Készítés helye és ideje: 20. század első fele.

Adományozás ideje: 1936.

Adományozó: a héderfaji református nőszövetség.

Felirat: Ref[ormátus] Nő- / szövetség / 1936.

Héderfája.

Használat: használatban.

Állapot: jó.

Irodalom: első közlés.

A kisméretű pohárka oldala felfelé kiszélesedik, palástját növényi kartusba foglalt felirat díszíti.

46.

Tárgynév: Keresztelő készlet.

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

Anyaga: vörösréz.

Készítési technikája: öntött, préselt.

Ornamentika: növényi, szimbolikus.

Méretei: pohár: Talpátm.: 6,4 cm. Szájátm.: 8,4 cm. M.: 11,2 cm.

tányér: Átm.: 17,3 cm.

Mesterjegye és mestere: K Fuhrmann.

Fuhrmann Károly (1912–1991).

Mesterjegy helye: a pohár alsó részén.

Készítés helye és ideje: Kolozsvár, 1974 és 1976.

Adományozó: tányér: Dr. Tonk Emil és Tavaszy Emese.

pohár: a gógánváraljai konfirmandusok.

Adományozás ideje: tányér: 1976.

pohár: 1974.

Felirat: tányér: A GOGÁNVÁRALJAI REFORMÁTUS EGYHÁZKÖZSÉGNEK DR. TONK EMIL ÉS TAVASZY EMESE.

PÁL II. KOR. 4. 8-9. II. KOR. 3. 17. / 1976.

pohár: A KONFIRMÁLÓK AJÁNDÉKA 1974.

ELMENVÉN AZÉRT TEGYETEK TANITVÁNYOKKÁ MINDEN NÉPEKET.

Használat: használatban.

Állapot: kis felületeken korrodálódott.

Irodalom: első közlés.

A felfelé kiszélesedő pohártestet préselt díszítés borítja, növényi ornamentika között szimbolikus ábrázolás jelenik meg. A díszítést felirat zárja le.

A tányér keskeny peremét hornyolatok tagolják, köztük növényi díszítés látható. A

mély öblésrészben fiai tápláló pelikánt ábrázoltak, a pelikánt gyöngysor és felirat övezi.

46. ábra

47.

Tárgynév: Keresztelő készlet.

Megye: Maros.

Helység: Gógán.

Anyaga: vörösréz.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: kanna: Talpátm.: 4 cm. Szájátm.:

7,2 cm. M.: 7,8 cm.

tál: Átm.: 16,5 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század második fele.

Használat: használatban.

Állapot: jó.

Irodalom: első közlés.

Az öblös kanna alacsony talpon áll, a behúzott nyak után a szájperem kiszélesedik. Az íves fül sima. A szegélyhímzéses tányér öble mély, peremét hornyolatok tagolják.

47. ábra

Boros kannák

48.

Tárgynév: Boros kancsó.

Leltári szám: 54/1974.

48. ábra

Megye: Maros.

Helység: Héderfája.

Anyaga: vörösréz.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Talpátm.: 7 cm. Szájátm.: 6,2 x 8,7 cm. M.: 19,5 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 19. század első fele.

Használat: használaton kívül.

Állapot: kisebb horpadások.

Irodalom: Péterfy 76.

A körte alakú kannatest a váll vonalában behúzott, a kiöntőcső sima. A magas fedél pereme kihajlik, fedélgomb nélküli. A lemez alakú billentő volutában végződik, az íves fül sima. A kancsó teljes felülete díszítetlen.

49.

Tárgynév: Boros kanna.

49. ábra

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Anyaga: ezüstözött sárgaréz.

Készítési technikája: öntött, véssett.

Ornamentika: növényi, figurális.

Méretei: Talpátm.: 10,7 cm. Szájátm.: 8,4 cm. M.: 30,8 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 20. század eleje.

Készíttető: Szabó Júliánna.

Adományozás ideje: 1907.

Adományozó: Szabó Juliánna.

Felirat: Néhai Pető István emlékére készítette neje Szabó Juliánna 1907-ben.

Használat: használatban.

Állapot: ezüstözése helyenként lekopott.

Irodalom: első közlés.

A talp irányába erőteljesen kihajló, hengeres kannatest négy szőlőleveles lábon áll. A kannatest domború övekkel osztott, amelyek között szemcsézett mezők jelennek meg. A palástot egymásba fonódó szőlőágak díszítik, amelyek között szőlőt prése-

lő fiú alakja látható. A domború fedél vésett szőlőlevelekkel ékesített, fedélgombja szintén szőlőleveles, a billentő lemez alakú. A fedél követi a kiöntőcsőr vonalát, az íves fül sima. A kanna mestere ismeretlen.

Ónedények

Kannák

50.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 13/53/1971.

Megye: Maros.

Helység: Magyardellő.

Származási hely: Kerelőszentpál.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Ornamentika: figurális, maszkos, növényi.

Méretei: Talpátm.: 12 cm. Szájátm.: 8,2 cm.

M.: 28,5 cm.

Mesterjegye és mestere: felül íves pajzsban

Medgyes városjegye és azonos keretben
elmosódott mesterjegy.

Mesterjegy helye: fül vállán.

Készítés helye és ideje: Medgyes, 17. század második fele.

Használat: használatban.

Állapot: a kanna alját sárgaréz lemezre cserélték, a fenékrózsát erre illesztették vissza; a fül alsó részét szintén kicserélték; a városjegy és a mesterjegy károsodott.

Irodalom: első közlés.

A lefelé enyhén szélesedő kannatestet öntött bordagyűrűk négy sima mezőre osztják, kihajló talp- és szájpereme szintén gyűrűkkel tagolt. A bordagyűrűket szemcsézett övsorok szegélyezik. A lapos fedél a szájperemre illeszkedik, delfin alakú fedélgombja konzolszerű tagozaton ül. A gyöngysorban végződő, stilizált hármasként alakú ujjtámasz maszkos díszítésű. A sarló alakú fül sima. A kanna fedelére a mester gyöngysoros keretbe foglalt, kalapos emberfőt ábrázoló plakettet helyezte el. A kanna gyöngysoros keretbe foglalt fenékrózsája reneszánsz vázában szőlőleveles virágcsokrot ábrázol.

50a. ábra

50b. ábra

50c. ábra

51.

Tárgynév: Kanna.

Megye: Maros.

Helység: Désfalva.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, véssett, poncolt.

Ornamentika: növényi, maszkos.

Méretei: Talpátm.: 12,2 cm. Szájátm.: 7,8 cm. M.: 23 cm.

Mesterjegye és mestere: félköríves pajzsban Segesvár városjegye és azonos keretben összekapcsolt MK monogram.

Mesterjegy helye: a fül vállán.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 17. század második fele.

Felirat: a zsanér oldalán: B S.

a kanna fenekén: S B.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a fedele letört; a kannatest több helyen eldeformálódott; a jegyei károsodtak.

Irodalom: Mj.: Haldner 1972 140. sz.; Hintze VII/2670. sz.; Huber 89.; Mitran 2002 223.; Németh 1981 48.; Weiner 85. Első közlés.

A poncolt palmettasorral díszített, kihajló talpperem fölött enyhén kiszélesedő kannatest emelkedik, amelyet véssett övso-

rok tagolnak. A palmettasor a fedél pere-
mén megismétlődik. A szájperemre illesz-
kedő lapos fedél enyhén domborodik, fe-
délgombja korongos. A maszkos díszítésű,
hajlított lemez alakú billentő gyöngysor-
ban végződik. Az íves fül domborműves
díszítését stilizált növénymotívumok al-
kotják. A jegyek a károsodások ellenére
azonosíthatóak. A kanna belsejébe a mes-
ter körgyűrűbe foglalt, olaszorsóból ki-
hajló, apró leveles indákból szerkesztett fe-
nékrózsát helyezett el. A fül zsanérjára BS
tulajdonjelzést karcoltak, fenekén össze-
kapcsolt SB betűk olvashatók.

51a. ábra

51b. ábra

52.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 170/1950.

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, poncolt.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 11,7 cm. Szájátm.: 8,3 cm. M.: 18 cm.

Mesterjegye és mestere: Segesvár városjegye és lekerekített pajzsban összekapcsolt HB monogram.

Mesterjegye helye: a fül vállán.

Adományozás ideje: 1714 körül.

52a. ábra

Készítés helye és ideje: Segesvár, 17. század második fele.

Adományozó: Dénes Józsefné.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a talp és a kannatest több helyen eldeformálódott.

Irodalom: Mj.: Haldner 1972 139. sz.; Hintze VII/2672. sz.; Huber 37.; Mitran 2002 223.; Németh 1981 46.; Weiner 82.

Első közlés.

A poncolt levélsorral díszített, enyhén domború talp pereme kihajlik. A lefelé szélesedő kannatestet vésett és flechelt övek tagolják. A szájperemre ráilleszkedő, lapos fedél középső része kidomborodik, függőleges tagozatán a poncolt levélsor megismétlődik. A kanna fedélgombja korongos, billentője hajlított lemez alakú. A kígyóvonalas fül domborműves díszítését vázába helyezett búzavirágszál felett hatszirmú virágszál alkotja. A fül vállára beütött jegyek alapján segesvári munka. A kanna belsejében körgyűrűbe foglalt fenékrózsza jelenik meg, amely olaszorsóból szimmetrikusan kihajló, apró leveles indadíszt ábrázol.

52b. ábra

53.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 48/1970.

Megye: Maros.

Helység: Kiskend.

Anyaga: ón.

53b. ábra

Készítési technikája: öntött, poncolt, flechelt, vésett.

Ornamentika: növényi.

Mesterjegye és mestere: félköríves pajzsban Segesvár városjegyének töredéke és azonosíthatatlan mesterjegy.

Mesterjegy helye: a fül vállán.

Méretei: Talpátm.: 11,5 cm. Szájátm.: 8 cm. M.: 19 cm.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 17. század második fele.

Adományozás ideje: 1676 előtt.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a kannatest több helyen eldeformálódott; a mesterjegy és a városjegy elmosódott.

Irodalom: első közlés.

A kanna domború talpán poncolt palmettásor fut körbe. A felfelé enyhén keskenyedő kannatest sima felületét kettős vésett övek törik meg. A lapos fedél közepe kidomborodik, peremén a palmettásor

53a. ábra

megismétlődik. A kanna fedélgomb nélküli, stilizált hármass alakú billentőjét rovátkolt sáv zárja. A kígyóvonalas fül sima. A kanna belsejében elhelyezett fenékrózsát reneszánsz vázából kihajló csokor alkotja, a központi stilizált virágmotívumot szimmetrikusan ívelő indák szegélyezik.

54.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 81/1950.

Megye: Szeged.

Helység: Erzsébetváros.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, flechelt, vésett, poncolt.

54b. ábra

Ornamentika: növényi, angyalfej, kétfélfű sas.

Méretei: Talpátm.: 13,2 cm. Szájátm.: 9,2 cm. M.: 27,7 cm.

Mesterjegy helye: a fül vállán.

Mesterjegye és mestere: lekerekített pajzsban Segesvár városjegye és gyöngysoros keretben töredékes MGK monogram.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 17. század második fele.

Felirat: TM/Ur Vacsorajara valók.

Használat: használaton kívül.

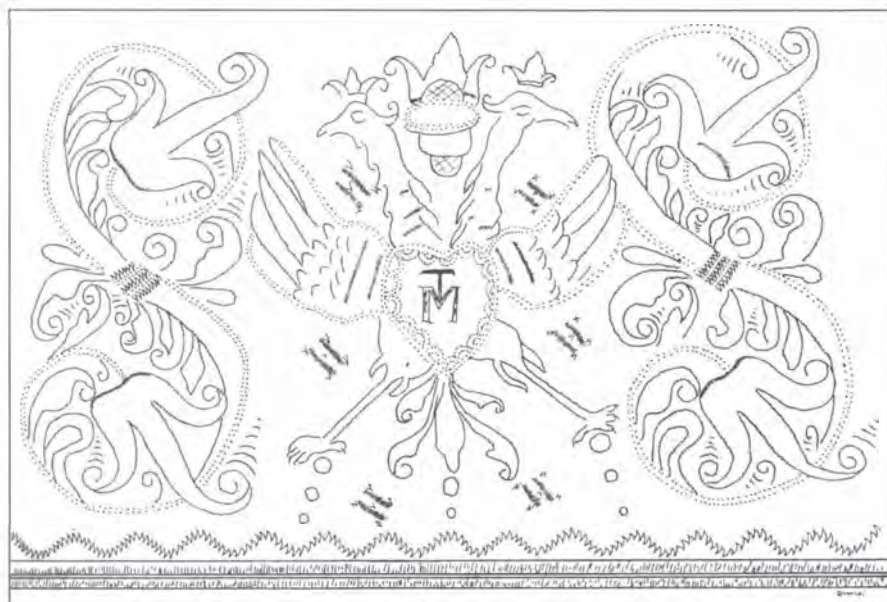
Állapot: károsodott mesterjegy; kisebb karcolások.

Irodalom: Mj.: Haldner 1972 135., 137. sz.;
Hintze VII/2674. sz.; Huber 37; Mitran
2002 223.; Weiner 83.
Első közlés.

54a. ábra

A domború talp öntött övekkel válik el a kihajló peremrészről, felületét poncolt palmettasor díszíti. A palmettasor a száj peremén és a fedél szélén megismétlődik. A csonkakúp alakú kannatestet beborító növényi és figurális ornamentikát vésett övso-rok keretezik. A háromtengelyes kompozí-ció központi motívumát stilizált, megkoro-názott, kitárt szárnyakkal ábrázolt kétfejű sas alkotja. A sas teste és farktollai stilizál-tak, előbbi szív alakú, utóbbiak növénysze-rűek. A sas félkörívekkel szegélyezett teste keretként szolgál a TM tulajdonjelzés szá-mára. A központi motívumot szimmetriku-san szerkesztett, függőlegesen felívelő tu-lipános indák szegélyezik. A teljes felületet beborító, jól szerkesztett díszítés gyakorlott kéz munkája. A kanna enyhén domborodó, lapos fedele a szájperemre illeszkedik, fedél-gombja korongos. A maszkos díszítésű, stilizált hármasként ujjtámasz gyöngysorban végződik. A kigyóvonalas fül dombormű-

54c. ábra (Ferenczi Márton rajza)

ves díszítését gyöngysor keretezi: stilizált virágmotívum alatt angyalfej, vázába helyezett stilizált virág alatt búzavirág jelenik meg. A kanna belsejébe a mester körgyűrűbe fog-

lalt fenékrózsát helyezett el, amely olaszkorsóból kihajló, apró leveles csokrot ábrázol. A kanna adományozója ismeretlen.

55.

Tárgynév: Boros kanna.

Megye: Maros.

Helység: Csüdőtelke.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi, céhjelvénny.

Méretei: Talpátm.: 11,2 cm. Szájátm.: 7,5 cm. M.: 21 cm.

Mesterjegye és mestere: gyöngysoros keretben AD (?) mesterjegye.

Mesterjegy helye: a fül vállán.

Készítés helye és ideje: Nagyszeben, 1684.

Felirat: CSÜDŐTELKE REFORM. / EGYHAZ TULAJDONA.

1846.

Használat: használaton kívül.

Állapot: talpát rézlemezre cserélték; a kannatest felső része megrepedt; a fül alsó illesztésénél szakszerűtlen javítás nyomai látszanak.

Irodalom: első közlés.

A rézlemezre cserélt domború talpon tojás-sor húzódik, a hengeres kannatestet vésett övek tagolják. A palást központi motívu-

mát stilizált levélkoszorúba foglalt céhjelvénny alkotja, a kerékglyártók jelvényét GLW monogram és 1684-es évszám keretezi. A domború fedél pereme kihajlik, fedélgombja toboz alakú, billentője gyöngysorral díszített akantuszleveles. Az íves fül visszahajló végére a kanna mestere díszített címerpajzsot helyezett el. A fül stilizált indadíszei között lovas alakja és kalapos emberfő jelenik meg. A kanna belsejébe körgyűrűbe foglalt fenékrózsát látható, amely olaszkorsóból kihajló, szimmetrikusan ívelő, apró leveles indákból szerkesztett csokrot ábrázol.

55b. ábra

55a. ábra

56.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 58/1971.

Megye: Maros.

Helység: Kóródszentmárton.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, flechelt.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 14,4 cm. Szájátm.: 8,5 cm. M.: 25 cm.

Mesterjegye és mestere: Kolozsvár városjegye és MRK mesterjegye.

Mesterjegy helye: a fül vállán.

Készítés helye és ideje: Kolozsvár, 17. század vége.

Adományozás ideje: 1702.

56a. ábra

Adományozó: Nemes György és Simó Zsófi.

Felirat: NEMES / GEORG / VETE / TEMPLOM SAMARA / SIMO / SO-FII / 1702.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a billentő illesztésénél utólagos javítás nyomai látszanak; a kannatest a szájperem alatt meglyukadt; a fedélgomb hiányos.

Irodalom: Mj.: Híntze VII/2613. sz., Huber 36., Weiner 58.

Első közlés.

A talp vonalában hangsúlyosan kiszélesedő, sima kannatestet öntött bordagyűrű osztja. A talpszegélyen, a bordagyűrű két oldalán és a szájperem alatt flechelt övek húzódnak. Az adományozási feliratot a kanna palástjára vésték. A lapos fedél a szájperemre illeszkedik, a korongos fedélgomb töredékes. Billentőjét két összekapcsolt golyóból alakították ki, a kígyóvonalas fül síma. A kanna belsejében látható fenékrózsa olaszorsóból kihajló, stilizált virágmotívumot szegélyező szőlőleveles indát ábrázol.

56b. ábra

57.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 49/1970.

Megye: Maros.

Helység: Kiskend.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, flechelt, vésett, poncolt.

Ornamentika: növényi, maszkos.

Méretei: Talpátm.: 11,8 cm. Szájátm.: 8,2 cm.

M.: 29,2 cm.

Mesterjegye és mestere: Kolozsvár városjegye és olvashatatlan mesterjegye.

Mesterjegy helye: a fül vállán.

Készítés helye és ideje: Kolozsvár, 17. század második fele.

Adományozás ideje: 1763.

Adományozó: Mohai Szabó Mihály.

Felirat: K[is] KENDI REF[ormata] ECC-
L[esia] SZAMARA ADTA / MOHAI
SZABO MIHALY / 1763.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a palmettasor helyenként elmosódott; a talp kissé eldeformálódott.

Irodalom: első közlés.

A kanna domború talpát poncolt palmettasor díszíti. A hengeres kannatestet két domború bordagyűrű ragolja, amelyet vé-

57b. ábra

sett és flechelt övek szegélyeznek. A palmettasor a domború szájpereemen és az arra illeszkedő lapos fedél szélén megismétlődik. A fedélgomb korongos, a gyöngysorban végződő, stilizált hármasszerű bilentő angyalmaszk díszíti. A kígyóvonalas fül gyöngysoros keretbe foglalt domborműves díszítése két mezőre osztott, a felsőt ötszirmú virágos ág alkotja, az alsóban felívelő indán bazsarózsák és ötszirmú virágok váltakoznak. A körgyűrűbe foglalt fenékrózsza olaszorsóból kihajló szőlőleveles indát ábrázol.

57a. ábra

58.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 169/1950.

58a. ábra

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, flechelt, vésett.

Ornamentika: növényi, figurális, heraldikai, maszkos.

Méretei: Talpátm.: 13,5 cm. Szájátm.: 8,8 cm. M.: 29 cm.

Mesterjegye és mestere: Segesvár elmosódott városjegye és olvashatatlan mesterjegy.

Mesterjegy helye: a fül vállán.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 17. század második fele.

Adományozás ideje: 1749.

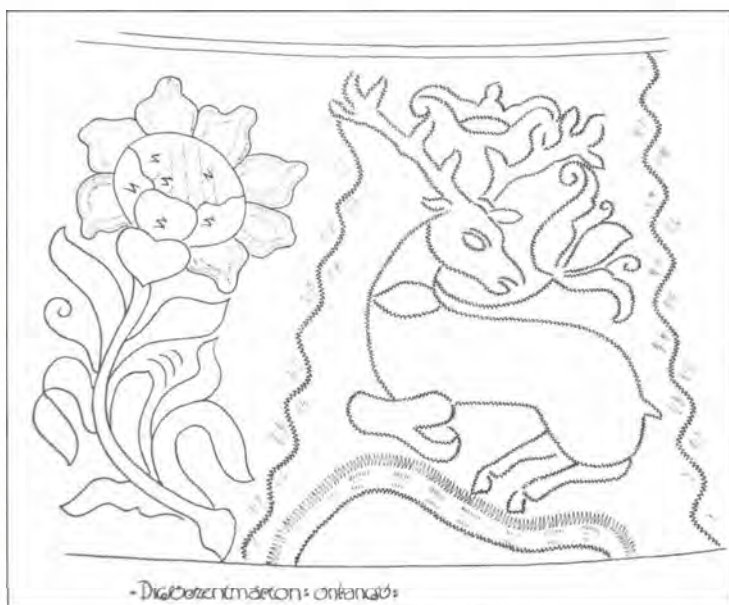
Adományozó: Balog Ádám és Balog József.

Felirat: ADAM BALOG d[e] DI[cső] SZ[ent] MARTON.

Használat: használaton kívül.

Állapot: fedele hiányzik, mesterjegye elmosódott.

Irodalom: első közlés.

58b. ábra (Debreczeni László rajza)

Adományozási felirata a vésett övekkel tagolt domború talpon olvasható. A csonkakúp alakú kannatest két-két vésett övvel osztott, palástját igényes rajzú növényi és figurális ábrázolás díszíti. A kompozíció középső tengelyében megkoronázott, fekvő szarvas alakja látható. A szarvas mellső lábait maga alá húzza, nyakától íves vonalvezetésű, közepén kirajzolt maggal ábrázolt tulipán indul. A szimmetrikus kompozíció tengelyét alkotó szarvas két oldalán egy-egy stilizált virágtő látható. A Balog család olaszkoszorúba foglalt címerét a fül alá vésték: korona alatt kardot tartó, könyök-

lő kar. A gyöngysorban végződő, hajlított lemez alakú billentő maszkos díszítésű. A kígyóvonalas fül visszahajló végén az öntött maszk megismétlődik. A fül gyöngysoros keretbe foglalt reliefén stilizált virágmotívumok közé rejtett maszk alatt tulipántő jelenik meg. A fül vállára beütött mesterjegy olvashatatlan, a városjegy alapján segesvári munka. A kanna belsejébe a mester gyöngysoros keretbe foglalt fenékrózsát helyezett el, amely reneszánsz vázából kihajló, indákból, négyszirmú virágokból és tulipánokból szerkesztett csokrot ábrázol.

59.

Tárgynév: Csőrös kanna.

Megye: Maros.

Helység: Gógán.

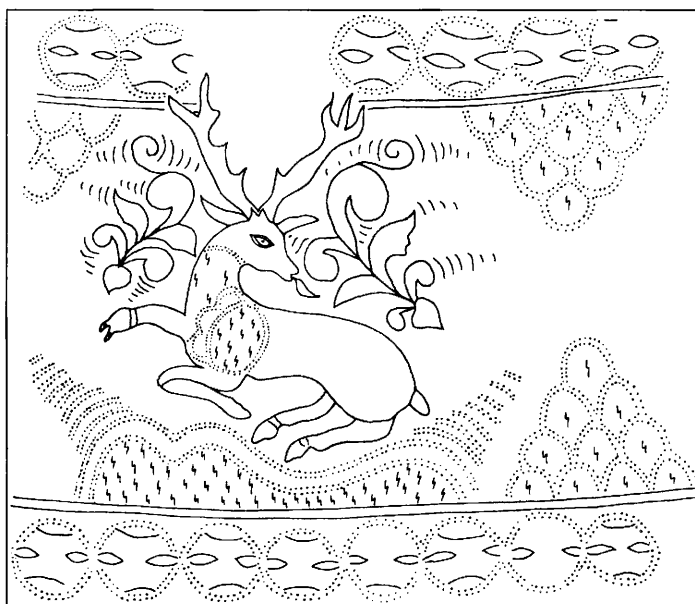
Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett, flechelt.

Ornamentika: növényi, figurális, geometriai.

Méretei: Talpátm.: 13 cm. Szájátm.: 8,5 cm. M.: 30 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

59b. ábra (Ferenczi Márton rajza)

Készítés helye és ideje: 17. század második fele.

Használat: használaton kívül.

Állapot: több helyen kisebb karcolások figyelhetők meg.

Irodalom: első közlés.

59a. ábra

60.

Tárgynév: Kanna.

60b. ábra

A domború talp pereme kihajlik. A lefelé enyhén kiszélesedő kannatest felületét kettős véssett övekkel tagolt ornamentika borítja. A szájperem alatt és a talp felett fonatdíszes fríz húzódik. A kompozíció központi motívumát stilizált dombon fekvő szarvas alkotja, amely bal mellső lábát maga alá húzza, büszke tartású fejét hátra fordítja, szájából lángot fúj. A szarvas agancsa a kiöntőcsőr elhelyezésekor sérült. A szarvas alakját egy-egy stilizált virágtő szegélyezi, a fül két oldalán geometriai díszítés jelenik meg. A lapos fedél a szájperemre illeszkedik, peremét ellipszisek díszítik. A fedélgomb orsó alakú, akantuszleveles ujjtámasza gyöngysoros díszítésű. Az íves fül gyöngysoros keretbe foglalt növényi motívumai két vízszintes mezőben ismétlődnek: felívelő indán hatszirmú virág, búzavirág és forgórózsa ül. A kanna belsejébe illesztett, gyöngysoros keretbe foglalt fenékrózsa reneszánsz vázából kihajló csokrot ábrázol, a központi stilizált virágmotívumot sokszirmú virágok és virágos indák szegélyezik. Mestere ismeretlen.

Leltári szám: 53/1974.

Megye: Maros.

Helység: Héderfája.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Ornamentika: figurális.

Méretei: Talpátm.: 14 cm. Szájátm.: 10,2 cm. M.: 24,3 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század első fele.

Használat: használatban.

Állapot: a talp pereme hiányos, a zsanért kicserélték.

Irodalom: Péterfy 76.

A domború talp pereme rovátkolt, a hengeres kannatestet öntött bordagyűrűk tagolják. A gyűrűk közötti felületet hatszögletű, sima mezők alkotják. A lépcsős kialakítású fedél rovátkolt pereme kihajlik. A fedél gomb nélküli, közepén a béke és az igazság istennőit ábrázoló öntött plakettet helyeztek el. A figurális ábrázolást jelfeliratok szegélyezik: ASPERA MITESCANT CONSTANTI. SAECULA PACE!¹ és HIS TUTELARIBUS DOCTOR, / MERCATOR, ARTIFEX; OM / NES VIGENT.² Justitia alakja a kompozíció jobb oldalán jelenik meg, bal kezében kardot, jobbában mérleget tart. A baloldali női alak a béke istennője, aki baljában olajágot és bőségszarut tart, a jobb kezében lévő fáklyával fegyverhalmot gyújt lángra. Az istennők lábainál földgömb és üvegbe zárt hírnökpálca látható. A hírnökpálca felett megjelenő MB monogram az eredeti emlékérmét készítő mester névbetűit rejt. A másolat készítője ismeretlen. A kanna gömb alakú bil-

lentője profilozott övvel osztott. A kígyóvonalas fül visszahajló végére díszíttelen címerpajzsot helyeztek el.

60a. ábra

61.

Tárgynév: Kanna.

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésott, flechelt.

Ornamentika: növényi, figurális.

Méretei: Talpátm.: 10,2 cm. Szájátm.: 8,4 cm. M.: 20 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század közepe.

Adományozás ideje: 1754.

Adományozó: Bartha András és Zalányi Sára.

Felirat: fedelén: BARTA ANDRAS es Zalányi Sári / Ajándékozta 1756 G[ógán] V[áraljai] Ecl[esiána]k.

kanna fenekén: Isten Ditsőségére; MT; KPK 1944.

talp peremén: A[ndreas]B[artha].

Használat: használaton kívül.

Állapot: a kannatest több helyen eldeformálódott; kisebb karcolások; a fül díszítése elmosódott.

Irodalom: első közlés.

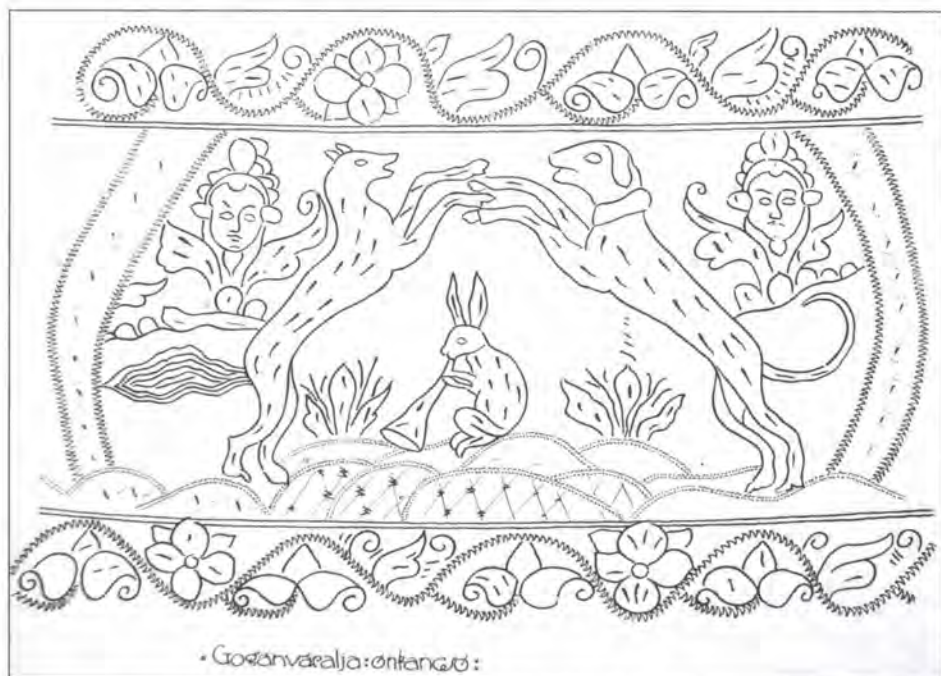
¹ „Az állhatatos számára a nehézségek könnyebbekké válnak. Béke mindörökké!”

² „Védetteinek tanítója, gyarapítója, irányítója; [vele] mindenek virágba borulnak.”

61a. ábra

A domború talp pereme kihajlik, a hengeres kannatestről öntött öv választja el. Az összekapcsolt AB rulajdonjelzést a talp peremére vésték. A palástot kettős övek három vízszintes mezőre tagolják, a szájperelem alatt és a talp felett flechelt, leveles inda ívei között négyszirmú virágok és tulipánok váltakoznak. A kannatest növényi háttér előtt megjelenő groteszk jelenetét a mester flechelt keretbe foglalta. A tárogatón játszó nyúl központi alakját táncoló állatpár (róka és kutya) veszi körül. A kompozíció háttérében, a fül két oldalán, levelek közül kitekintő férfi és női fej tűnik elő. A domború fedél lépcsős kialakítású, pereme erőteljesen kihajlik, negyedkörív keresztmetszetű tagozatát ovális mezők díszítik. A kanna fedélgomb nélküli, billen-

61b. ábra (Debreczeni László rajza)

tője gyöngysorral díszített, hajlított akan-
tuszleveles. Az íves fül reliefje két mezőre
tagolt, felső regiszterében ötszirmú virágos
ág, az alsó mezőben felfelé ívelő inda men-

tén ötszirmú és csokros virágok váltakoz-
nak. Az adományozási feliratot a kanna
fedelének középső részére vésték, fenekén
több utólag bekarcolt felirat olvasható.

62.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 53/1982.

Megye: Maros.

Helység: Egreștő.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, flechelt, vésett.

Ornamentika: növényi, maszkos.

Méretei: Talpátm.: 14,2 cm. Szájátm.: 10,6
cm. M.: 27,9 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század második
fele.

Felirat: 1779 DIE 24 APRILIS/ EZEN
KANAT RENO / VALTATUK MŰ
V SZEPEȘI / SANDOR ES BARTOK
SUSANA / ASZONY AZ EGRŐSTŐI
/ REFORMATUS ECLESIANAK.

Használat: használaton kívül.

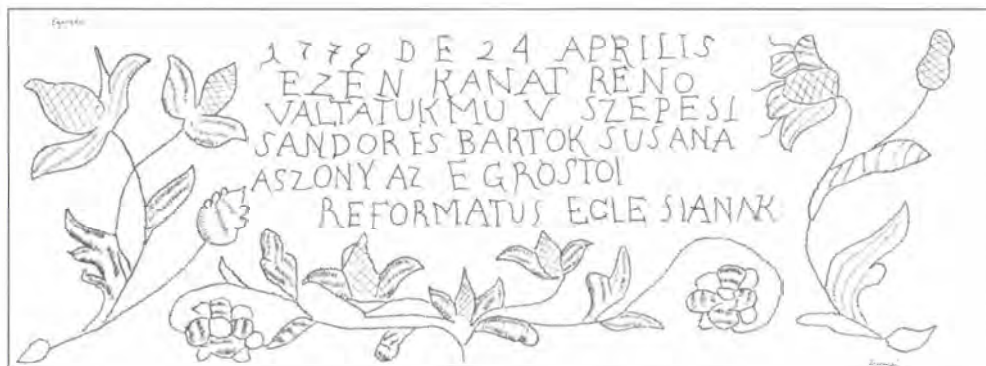
Állapot: jó.

Irodalom: első közlés.

A domború talp keskeny pereme kihaj-
lik, negyedkörív keresztmetszetű tago-
zatát flechelt leveles inda díszíti. A henge-

62a. ábra

62b. ábra (Ferenczi Márton rajza)

res testet bordagyűrűk tagolják, palástját növényi keretezésű felirat borítja. A fül két oldalán két különböző tulipántő jelenik meg, a felirat alatt hosszanti elrendezésű virágtő húzódik, amelyet azonos tőről induló tulipánok és sokszirmú virágok alkotnak. A kanna motívumai egyszerű rajzúak. A domború fedél a szájperem-

re illeszkedik, felületén a talp leveles indái megismétlődnek. A kisméretű, gömb alakú fedélgombot és a csücsívben végződő gömbös billentőt utólag alakították át. A kígyóvonalas fül domborműves díszítésén stilizált virágmotívumok között maszk jelenik meg. Mestere ismeretlen.

63.

Tárgynév: Kanna.

Leltári szám: 57/1950.

Megye: Maros.

Helység: Harangláb.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

63a. ábra

Ornamentika: szimbolikus, növényi.

Méretei: Talpátm.: 9,8 cm. Szájátm.: 8 cm.

M.: 20 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század.

Adományozás ideje: 1867.

Felirat: B[...].g[...].ím 1867 A. S.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a talp eldeformálódott; a fül illesztéseinél szakszerűtlen javítás nyomai láthatók; a fül díszítése kissé elmosódott.

Irodalom: első közlés.

A kanna talpa domború, hengeres testét vésett és flechelt övsorok tagolják. A lapos fedél pereme enyhén kihajlik, fedélgombja cseremakk alakú. Billentőjét gyöngysorral díszített akantuszlevél alkotja. Az íves fül domborműves díszítése három vízszintes mezőre osztott: fiai tápláló pelikán alatt stilizált- és búzavirágszál jelenik meg. A fül díszítése elmosódott. A kanna fenekére utólag vésett felirat csak részben értelmezhető.

64.

Tárgynév: Kanna.

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, véssett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 9 cm. Szájátm.: 13,2 cm. M.: 40 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1837.

Adományozó: Dániel Mihály és Pásztóhi Rozália.

Adományozás ideje: 1837.

Felirat: Dániel Mihály és Elete / párja Pásztóhi Roza / lia tsináltották a Gog[án]Vár

/ alyai Ev. Ref[ormata] sz[ent] Ekklésia

/ Számára 1837-ben.

Használat: használatban.

Állapot: a talplemez eldeformálódott.

Irodalom: első közlés.

A kanna talplemeze kihajlik, a hengeres kannatestet flechelt övsorok tagolják. A leveles ágakra helyezett adományozási feliratot a kiöntőcsőr alatti mezőbe vésték. A domború fedélen gömb alakú fedélgomb ül, billentője hiányzik. A kígyóvonalas fül pontozott díszítésű. Mestere, jegyek hiányában, ismeretlen.

64. ábra

65. ábra

65.

Tárgynév: Csőrös kanna.

Leltári szám: 56/1950.

Megye: Maros.

Helység: Harangláb.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, véssett.

Méretei: Talpátm.: 12 cm. Szájátm.: 9 x 13 cm. M.: 25,4 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1808.

Készítettő: Máté Farkas.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a kanna fedele hiányzik; a fül illesztésénél és a kiöntőcső két oldalán szakszerűtlen javítás nyomai láthatók.

Megjegyzés: két régi ónkanna anyagából készítették 1808-ban.

Irodalom: első közlés.

A hengeres kannatest felfelé szűkül, palástját vésett övek tagolják. A kanna fedele hiányzik, kiöntőcsőre tagolt, billentője öntött akantuszleveles. Az íves fül sima, visszahajló vége volutában záródik. A kanna teljes felülete díszítetlen. Mestere ismeretlen.

Keresztelő készletek

66.

Tárgynév: Keresztelő kanna.

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

66. ábra

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett, flechelt.

Méretei: Talpátm.: 9 cm. Szájátm.: 7,2 cm.
M.: 11,8 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 17. század közepe.

Adományozás ideje: 1676 előtt.

Használat: használaton kívül.

Állapot: billentője letört; fedélgombja hiányos; a kannatest több helyen eldeformálódott.

Irodalom: első közlés.

Az enyhén szűkülő kannatestet a kihajló talpperem teszi hangsúlyossá, palástját vésett és flechelt övsorok tagolják. A lapos fedél a profilozott szájperemre illeszkedik, korongos fedélgombja töredékes. A kanna billentője hiányzik, az íves fül sima. Mestere és adományozója ismeretlen.

67.

Tárgynév: Keresztelő kanna.

Megye: Maros.

Helység: Gógán.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, véssett, flechelt.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Talpátm.: 5,7 cm. Szájátm.: 5,9 cm.

M.: 10,7 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század eleje.

Adományozás ideje: 1727.

Felirat: Gogány A[n]no / 1727.

Használat: használaton kívül.

Állapot: fedele hiányzik; a kannatest és a fül eldeformálódott.

Irodalom: első közlés.

A kanna lefelé enyhén szélesedő testét flechelt növényi ornamentika borítja. A központi lambrekin kétoldalt egy-egy tulipánmotívumban folytatódik. Az utólag

bevésett, primitív felirat keretként szolgál a díszítésnek. A kanna fedele hiányzik, akantuszleveles billentőjét gyöngysor díszíti. A sarló alakú fül domborműves ornamentikáját felívelő indán ülő ötszirmú virágok alkotják.

67a. ábra

67b. ábra (Ferenczi Márton rajza)

68.

Tárgynév: Keresztelő kanna.

Leltári szám: 59/ 1971.

Megye: Maros.

Helység: Kóródszentmárton.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett, flechelt.

Ornamentika: növényi, geometrikus.

68a. ábra

Méretei: Talpátm.: 9,2 cm. Szájátm.: 5,7 cm. M.: 12 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század első fele.

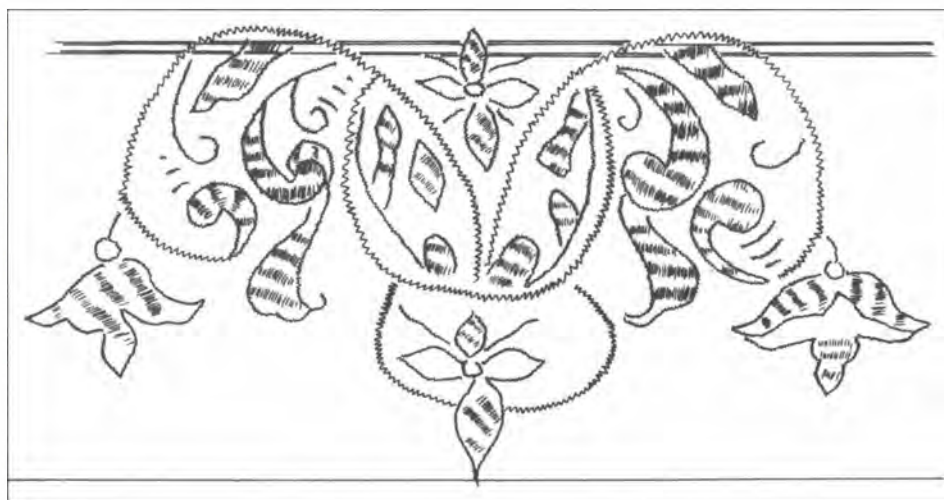
Adományozó: Udvar István.

Használat: használaton kívül.

Állapot: fedele a billentővel együtt hiányzik; a kannatest és a fül eldeformálódott; fenékén ónpestis jelei láthatók.

Irodalom: első közlés.

A kanna erőteljesen kiszélesedő, domború talpát flechelt geometriai motívumok díszítik. A hengeres kannatestet flechelt lambrekin borítja, amelynek központi, négyszirmú virágmotívumát tulipános inda szegélyezi. A kanna fedele a billentővel együtt hiányzik. A sarló alakú fül domborműves díszítését felívelő indán ülő ötszirmú virágok alkotják. A kanna belsejébe a mester körgyűrűbe foglalt fenékrózsát helyezett el, amely vázából kihajló szőlőleves indákat ábrázol.

68b. ábra (Ferenczi Márton rajza)

69.

Tárgynév: Keresztelő kanna.

Leltári szám: 82/1950.

Megye: Szeben.

Helység: Erzsébetváros.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, flechelt, véssett.

Ornamentika: növényi, geometriai.

Méretei: Talpátm.: 11 cm. Szájátm.: 8,1 cm. M.: 20,8 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 18. század eleje.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a fül alatt szakszerűtlen javítás nyomai; kisebb karcolások.

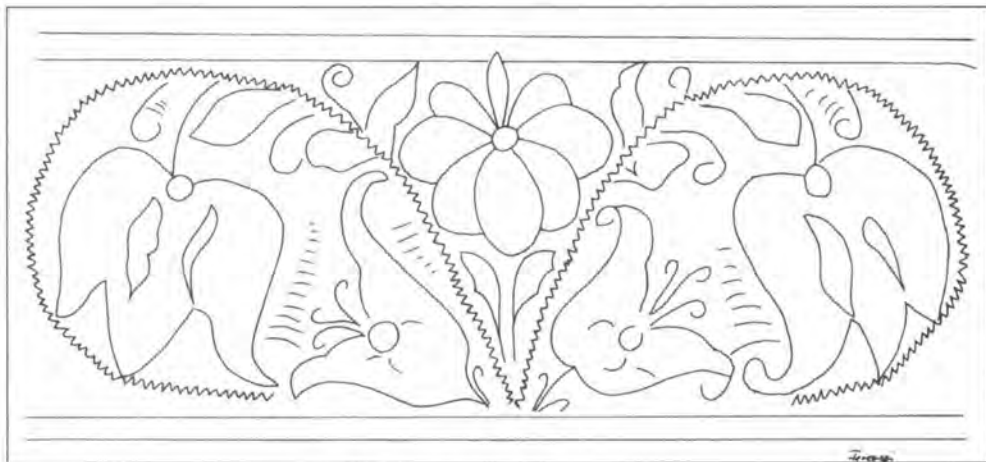
Irodalom: első közlés.

69a. ábra

A domború talp felett hármás véssett övekkel tagolt, hengeres kannatest emelkedik. A kanna palástját flechelt, növényi ornamentika borítja. A szimmetrikusan szerkesztett, szétívelő virágcsokor központi motívumát bazsarózsa alkotja, amelyet leveles indán ülő stilizált tulipánok szegélyeznek. A domború fedél pereme kihajlik,

fedélgombja korlátbábos. A fedélen rögzített billentő akantuszleveles. Az íves fül geometriai ábrázolását gyöngysor keretezi, rácsdíz között kis körök jelennek meg. A kanna belsejébe gyöngysoros keretbe foglalt fenékrózsát helyeztek el, amely vázából kihajló szőlőleveles csokrot ábrázol.

69a. ábra (Ferenczi Márton rajza)

70.

Tárgynév: Keresztelő kanna.

Leltári szám: 171/1950.

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett, flechelt.

Ornamentika: növényi.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

70a. ábra

Méretei: Talpátm.: 9 cm. Szájátm.: 6 cm.

M.: 14,2 cm.

Készítés helye és ideje: 18. század első fele.

Készítettő: Zilahi Ferenc.

Adományozó: Zilahi Ferenc és Simai Klára.

Adományozás ideje: 1743.

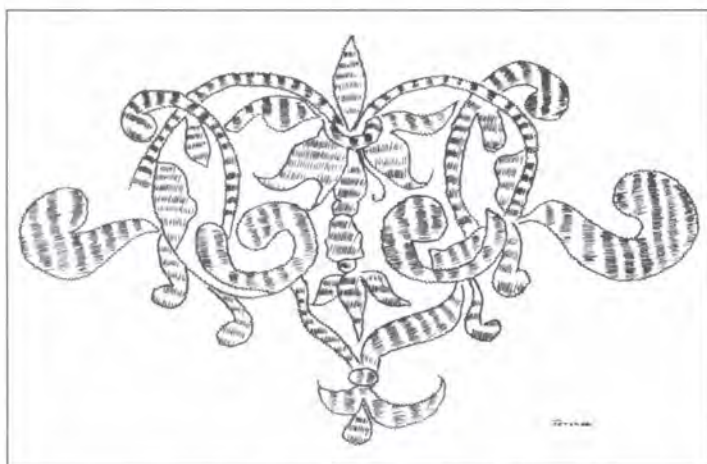
Felirat: 1743 / ZILAHÍ Ferencz Simai Kalára.

Használat: használaton kívül.

Állapot: billentője hiányzik; kisebb karcolások.

Irodalom: első közlés.

A lépcsős kialakítású, domború talpat flechelt geometriai motívumok díszítik. Az adományozók nevét tartalmazó felirat a talp felett olvasható. A hengeres kanna-testet kettős vésett övek osztják, felületét ügyetlen rajzú tulipános lambrekín borítja. A domború fedél pereme kihajlik, fedélgombja korongos, billentője hiányzik. Az íves fül domborműves díszítését felívelő indán ülő ötszirmú virágok alkotják. A kanna körgyűrűbe foglalt fenékrózsája vázából kihajló, egyszerű rajzú, szőlőleveles indát ábrázol. Mestere ismeretlen.

70b. ábra (Ferenczi Márton rajza)

71.

Tárgynév: Keresztelő kanna.

Leltári szám: 79/1950.

Megye: Szegen.

Helység: Erzsébetváros.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Talpátm.: 7,4 cm. Szájátm.: 6 cm.

M.: 9,3 cm.

Mesterjegye és mestere: ovális keretbe foglalt, foszlánydíszes címerpajzsban kitárt szárnyú sas.

Mesterjegy helye: a kanna belsejében.

Készítés helye és ideje: 19. század első fele.

Készítető és adományozó: Jakab Ignác és Pap Borbála.

Adományozás ideje: 1845.

71b. ábra

Felirat: Tsiná[ltatta] Jak[ab] Ign[ác] es Pap Bor[bála] 1845.

Használat: használaton kívül.

Állapot: fedele és billentője hiányzik.

Irodalom: első közlés.

A felfelé szűkülő kannatestet vésett övsorok tagolják, az adományozási körirat a hangsúlyos kiöntőcső alatti mezőben olvasható. A kígyóvonalas fül sima, a kanna fedele és billentője hiányzik.

71a. ábra

72.

Tárgynév: Keresztelő tál.

Leltári szám: 78/1950.

Megye: Szegen.

Helység: Erzsébetváros.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Átm.: 14,8 cm.

72b. ábra

Mesterjegye és mestere: ovális, gyöngysores keretben, pálmaágra helyezett, elmosódott ábrázolás. Feloldatlan.

Mesterjegy helye: a tál fenekén.

72a. ábra

Készítés helye és ideje: 19. század első fele.
Használat: használaton kívül.
Állapot: kisebb karcolások; a mesterjegy
károsodott.
Irodalom: első közlés.

A mély öblű tálalt öntött fülekkel látták el,
öblét függőleges vájatok tagolják. A tál fe-
nekére beütött mesterjegy felső része elmo-
sódott, így csak részben értelmezhető.

Kenyérosztó tányérok és tálak

73.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 123/1972.

Megye: Maros.

Helység: Désfalva.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: heraldikai.

Méretei: Átm.: 22,5 cm.

Mesterjegye és mestere: Nagyszeben vá-
rosjegye és lekerekített pajzsban MK
monogram.

Mesterjegy helye: a tányér peremén.

Készítés helye és ideje: Nagyszeben, 17. szá-
zad eleje.

Felirat: SV / 1609.; G.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a perem több helyen elvált a tá-
nyér öblétől és eldeformálódott.

Irodalom: első közlés.

A keskeny peremű tányér széle felhajlik,
öble lapos. A tányér egyetlen díszítését a
peremre vésett, olaszkoszorúba foglalt cí-
mer alkotja. A címerpajzsba foglalt SV tu-
lajdonjelzés felett 1609-es évszám olvasha-
tó. A feloldatlan tulajdonjellel szembe
utólag G betűt véstek. A mesterjegyet és
városjegyet a perem szélére ütötték be.

73a. ábra

73b. ábra

73c. ábra

74.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Megye: Maros.

Helység: Désfalva.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Átm.: 22,3 cm.

Mesterjegye és mestere: Gdansk városjegye és lekerekített pajzsban kitárt szárnyú sas, szintén lekerekített pajzsban feloldatlan mesterjegye.

Mesterjegy helye: a tányér peremén.

Készítés helye és ideje: Gdansk, 17. század első fele.

Használat: használaton kívül.

Állapot: pereme több helyen eldeformálódott; a fenékén ónpestis jegyei.

74b. ábra

Irodalom: Mj.: Hintze III/251. sz. városjegyek.

Első közlés.

A kenyérosztó tányér lapos öble ívesen hajlik a keskeny peremrészhez, felülete díszítetlen. Jegyeit a peremre ütötték be. A tányéron ónpestis jelei mutatkoznak, fenékén és öblében felhólyagzott felületek láthatók.

74a. ábra

75.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 55/1982.

Megye: Maros.

Helység: Egrestő.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, véssett.

Méretei: Átm.: 19,5 cm.

75b. ábra

75a. ábra

Mesterjegye és mestere: Segesvár városjegye és lekerekített pajzsban SK monogram.

Mesterjegy helye: a tányér peremén.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 17. század második fele.

Adományozás ideje: 1791.

Felirat: 17 / GM / 91.

Használat: használatban.

Állapot: felületén kisebb karcolások.

Irodalom: Mj.: Haldner 130., 133. sz.; Huber 37.; Mitran 2002 223.; Weiner 86. Első közlés.

A széles peremű tányér öble lapos. A stilizált levélkoszorúba foglalt monogramot, amelyet 1791-es évszám szegélyez, a perem szélére vésték. A városjegyet és mesterjegyet szintén a tányér peremére ütötték be.

76.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér (töredék).

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Ornamentika: figurális.

76. ábra

Méretei: Átm.: 11,3 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 17. század vége – 18. század eleje.

Felirat: FERDINAND III. DG. ROM. IM. S. A.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a tányér pereme hiányzik.

Irodalom: első közlés.

A töredékesen fennmaradt tányérrészlet közepén, gyöngysoros keretben, III. Ferdinánd német-római császár lovas alakja jelenik meg. A balra vágatató, lovon ülő császárt teljes ornátusban ábrázolták, jobb kezében országalmát, bal kezében jogart tart. A palást gazdag növényi ornamentikája jól kivitelezett másolatról tanúskodik. A tányér pereme hiányzik.

77.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Megye: Maros.

Helység: Gógán.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Átm.: 23 cm.

77b. ábra

Mesterjegye és mestere: Segesvár városjegye és lekerekített pajzsban elmosódott, összekapcsolt HK monogram.

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 1719.

Felirat: Eccles[iae] Reform[atae] Relig[io-
nis] / Gogány[iensis] 1719.

Használat: használaton kívül.

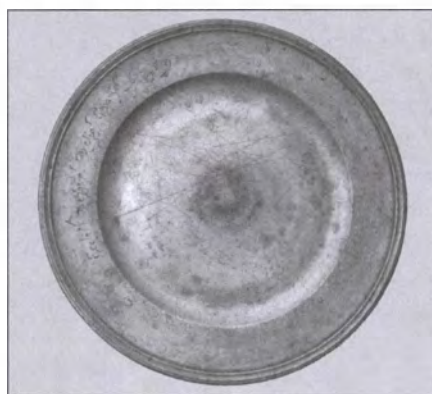
Állapot: felületén karcolások, mesterjegye elmosódott.

Irodalom: Mj.: Kovács 2008 499.

Első közlés.

A tányér keskeny peremének széle tagolt, lapos öble ívesen hajlik a peremhez. A fel-

íratát a peremre vésték, összekapcsolt jegyeit a tányér fenekére ütötték be.

77a. ábra

78.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Átm.: 24,4 cm.

Mesterjegye és mestere: Segesvár városjegye és lekerekített pajzsban HZ monogram.

Mesterjegy helye: a tányér peremén.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 18. század eleje.

Adományozás ideje: 1720.

Felirat: fenekén: Várallyai Ref[ormata] Ec-
cl[esi]ae. A[nno] [1]720.

perem alsó részén: NAGY LEVENTE
1963.

Használat: használatban.

Állapot: felületén karcolások.

Irodalom: Mj.: Hintze VII/2671. sz.; Mit-
ran 2002 223.; Weiner 87.

Első közlés.

A kenyérosztó tányér lapos öble ívesen hajlik a széles peremhez, amelynek szegélye vésett övekkel tagolt. A tányér fenekére és peremének alsó részére utólag feliratokat véstek.

78a. ábra

78b. ábra

79.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 51/1970.

Megye: Maros.

Helység: Kiskend.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Átm.: 21,2 cm.

Mesterjegye és mestere: Segesvár városjegye és félköríves pajzsban HZ mesterjegye.

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: Segesvár, 18. század első fele.

79a. ábra

Adományozás ideje: 1736.

Adományozó: Menyhárt György és Szolga Kata.

Felirat: ISTEN DÜTSŐSEGERE S AZ ANNYA SZENTEGYHAZNAKEKESEGERE EZEN TANGYERT REPRAESENTÁLYAK MENYHARD GYÖRGY ES SZOLGA KATTA 1736.

Használat: használatban.

Állapot: a perem több helyen eldeformálódott, felületén sűrű karcolások.

Irodalom: Mj.: Hintze VII/2671. sz.; Mitran 2002 223.; Weiner 87.

Első közlés.

A kenyérosztó tányér keskeny peremének széle felhajlik. A majuszkulás adományozási felirat a tányér peremén olvasható. Lapos öble ívesen hajlik a peremhez, öblét vésett öv osztja.

79b. ábra

80.

Tárgynév: Kenyérosztó tál.

Leltári szám: 60/1971.

Megye: Maros.

Helység: Kőródszentmárton.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: növényi.

Méretei: Átm.: 24,8 cm.

Mesterjegye és mestere: ovális keretben pálmaágra helyezett koronás rózsza fe-

lett FEIN ZINN felirat és kivehetetlen monogram.

Mesterjegy helye: a tál szélén.

Készítés helye és ideje: 1729.

80b. ábra

Felirat: 45

C.T.S. / P.N.S. / 1729

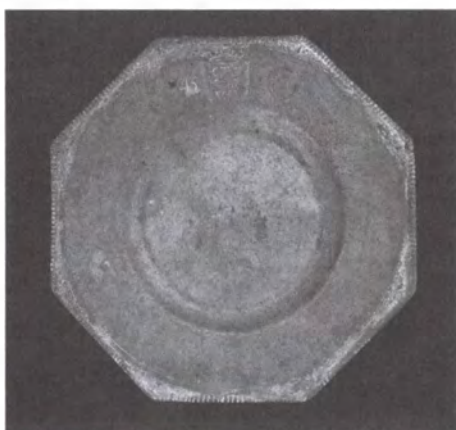
Használat: használaton kívül.

Állapot: ónpestis miatt a perem széle felhólyagzott; a mesterjegy károsodott.

Irodalom: első közlés.

A nyolcszögű tál lapos öble ívesen hajlik a széles peremrészhez, amelynek szélét tojás-sor díszíti. A perem sarkaiban öntött indamotívumok láthatók, amelyek az ónpestis miatt jelentősen károsodtak. A stilizált levélkoszorúba foglalt, lombkoronával lezárt tulajdonjelzést (ezt balról a 45-ös szám szegélyezi, ami feltehetőleg az adományozás időpontjára utal) a peremre vésték. A perem-

re üttették be a próbajeggyel összekapcsolt mesterjegyet, amely szintén feloldatlan.

80a. ábra

81.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Megye: Maros.

Helység: Désfalva.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, véssett.

Méretei: Átm.: 22,8 cm.

Mesterjegye és mestere: a nyolcszögű pajzsbán, első lábával kancsót tartó, ágaskodó oroszlánt BM monogram szegélyezi.

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: 1747.

Adományozó: Gróf Teleki Sára.

Adományozás ideje: 1747.

Felirat: GROF TELEKI SARA ANNO 1747.

Használat: használatban.

Állapot: felületén kisebb karcolások.

Irodalom: Mj.: Bajusz 108.

Első közlés.

A keskeny peremű tányér felhajló széle vésett övvel tagolt, öble lapos. A majuszkulás adományozási köriratot, amelyet négyzirmű virág zár le, a peremére vésték. Mestere a tányér fenekére üttette be jegyét.

81a. ábra

81b. ábra

82.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 50/1970.

Megye: Maros.

Helység: Kiskend.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Átm.: 23 cm.

Mesterjegye és mestere: ovális keretben
virágcsokrot tartó, ágaskodó oroszlánt
G(?) monogram szegélyezi.

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: 1754.

Adományozás ideje: 1763.

Adományozó: Abaffi Klára.

Felirat: MS / 1754.

ABAFI CLARA 1763.

Használat: használatban.

Állapot: karcolások.

Irodalom: Mj.: Haldner 1972 248-249. sz.

Első közlés.

82a. ábra

82b. ábra

A kenyérosztó tányér keskeny peremének széle felhajlik, itt olvasható az egykori tulajdonjelzés és a későbbi adományozási felirat. A tányér lapos öble ívesen hajlik a peremhez.

83.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Megye: Szeged.

Helység: Erzsébetváros.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Átm.: 19 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

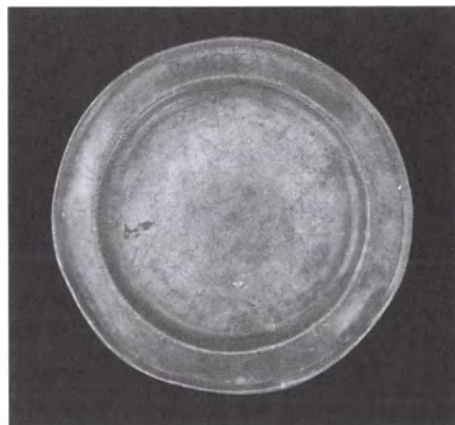
Készítés helye és ideje: 18. század.

Felirat: B. K. GY.

Használat: használaton kívül.

Állapot: pereme több helyen eldeformálódott, felületén karcolások.

Irodalom: első közlés.

83. ábra

A kenyérosztó tányér keskeny peremének széle felhajlik, lapos öble ívesen hajlik a

peremhez. A vésett tulajdonjelzés a perem szélén látható.

84.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 61/1971.

Megye: Maros.

Helység: Kőródszentmárton.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött.

Méretei: Átm.: 22,8 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

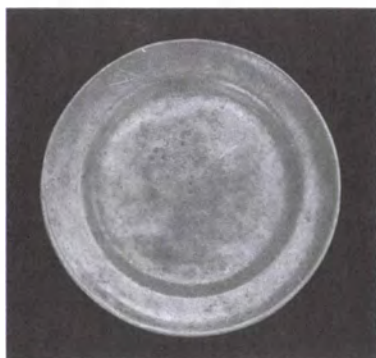
Készítés helye és ideje: 18. század második fele.

Használat: használatban.

Állapot: kissé eldeformálódott.

Irodalom: első közlés.

A tányér keskeny peremének széle vésett övvel válik el a peremtől, öble lapos. A tányér teljes felülete sima.

84. ábra

85.

Tárgynév: Kenyérosztó tányér.

Leltári szám: 55/1976.

Megye: Maros.

Helység: Héderfája.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Átm.: 22 cm.

Mesterjegye és mestere: elmosódott, ovális keretben pálmaágra helyezett, kezében kancsót tartó, ágaskodó oroszlán.

Mesterjegy helye: a tányér fenekén.

Készítés helye és ideje: 18. század második fele.

Felirat: peremén: HÉDERFÁI RÉFORMATA NEMES EKLÉSIÁÉ. ANNO 1769. öblében: ÖRÖK EMLÉK – DEMETER JANI AZ EGYHÁZNAK / VISSZADJA 1950. ÉV. IV – HÓ – 16.

Használat: használatban.

Állapot: kisebb hiányok; a mesterjegy elmosódott.

Irodalom: Péterfy 76.

85. ábra

Megjegyzés: a tányért a második világháború idején ellopták, majd 1950-ben visszaadták az egyházközségnek.

Adományozási köriratát a tányér keskeny peremére vésték, amelyet vésett övek szegélyeznek. Mélyülő öblében olvasható második felirata, amelyet vésett övek tagolnak.

Poharak és palackok

86.

Tárgynév: Pohár.

Leltári szám: 52/1982.

Megye: Maros.

86. ábra

Helység: Egrestő.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Talpátm.: 5,3 cm. Szájátm.: 7,6 cm. M.: 7,8.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 17. század vége – 18. század eleje.

Használat: használaton kívül.

Állapot: felületén kisebb karcolások.

Irodalom: első közlés.

A pohár kihajló talpa tagolt, a vésett övekkel osztott pohártest felfelé kiszélesedik. A váll vonalában öntött öv osztja, amelyet szemcsézett mezők szegélyeznek. A szemcsézett mező a talp felett is megismétlődik. Készítője és adományozója ismeretlen.

87.

Tárgynév: Palack.

87b. ábra

Megye: Maros.

Helység: Gógán.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Ornamentika: maszkos.

Méretei: M.: 20 cm. Sz.: 11 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1719.

Felirat: Eccles[iae] Reform[atae] Relig[io-
nis] / Gogány[ensis] 1719.

Használat: használaton kívül.

Állapot: fogantyúját kicserélték, felületén
őnpestis jelei láthatók.

Irodalom: első közlés.

A négyszögű palack díszítését oldallapjára
vésett felirata alkotja. Csavaros fedele alul
és felül peremmel szegélyezett, az egykori
fogantyút a fedél puttófejet ábrázoló tago-
zata tartotta. A fogantyút utólag kicserél-
ték. Mestere ismeretlen.

87a. ábra

88.

Tárgynév: Pohár.

Megye: Maros.

Helység: Désfalva.

Anyaga: ón.

Készítés technikája: öntött, vésett.

Méretei: Talpátm.: 3,8 cm. Szájátm.: 3,8 cm.

M.: 4,8 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1810.

Készítettő és adományozó: Béres Ferenc.

Adományozás ideje: 1810.

Felirat: BERES FERENTZ CSINALTOT-
TA 1810^{ik} / ESZTENDŐBE.

Használat: használaton kívül.

Állapot: szájperemből egy darab kitört; a
pohár több helyen eldeformálódott.

Irodalom: első közlés.

88. ábra

A kisméretű pohár talpa peremes, teste fel-
felé enyhén kiszélesedik. Egyetlen díszét a

szájperem alá bevészt körirat alkotja. Mes-
tere ismeretlen.

Kelyhek

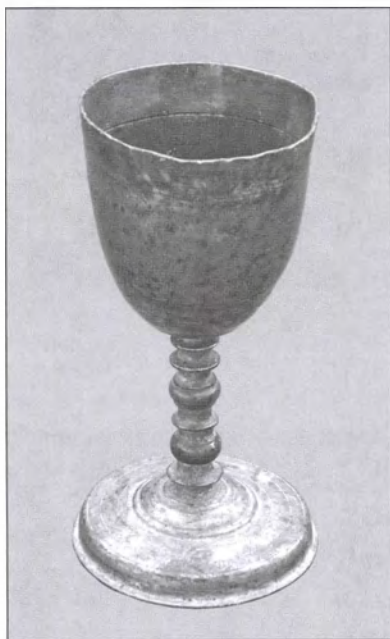
89.

Tárgynév: Kehely.

Leltári szám: 45/1970.

Megye: Maros.

Helység: Kiskend.

89. ábra

90.

Tárgynév: Kehely.

Leltári szám: 52/1974.

Megye: Maros.

Helység: Héderfája.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Méretei: Talpátm.: 10 cm. Szájátm.: 9,5 cm. M.: 20 cm.

Készítés helye és ideje: 1742.

Készítettő: Dömsödi István és Szilágyi Judit.

Anyaga: ón.

Készítési technikája: öntött, vésett.

Méretei: Talpátm.: 9,2 cm. Szájátm.: 9 cm.

M.: 17,8 cm.

Mesterjegye és mestere: jelzés nélküli.

Készítés helye és ideje: 1722.

Készítettő és adományozó: Fodor István.

Adományozás ideje: 1722.

Felirat: FODOR ISTVAN CSINALTATTA.

UR VACSORAJARA 1722.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a kupa szájpereme eldeformálódott.

Irodalom: első közlés.

A kerek talp keskeny pereme kihajlik. Az adományozó nevét megörökítő feliratot a talp felső részére karcolták be, az évszámot tartalmazó szövegrészt pedig az alsó részére. A kehely szárán lapított gömb és lemez alakú tagozatok váltakoznak. A magas kupa sima felületét flechelt övek tagolják. Mestere ismeretlen.

Adományozás ideje: 1742.

Adományozás helye: Mezőszengyel.

Felirat: NEMES ES NEMZETES DÖMSÖDI ISTVÁN ÉS SZILA / GI JUDIT ASSONY TSINALTATTÁK A NEMES MAGJAR REFORMATA MESŐ SZENGJELI ECCLESIA SZÁMARA / ISTENHEZ VALO BUZGO INDULATJAKBOL / ANNO 1742.

Használat: használaton kívül.

Állapot: a kuppa alja és a szájperec eldeformálódva.

Irodalom: Péterfy 76.

A kerek talp lépcsős kialakítású, felületét flechelt övsorok díszítik. A hengeres szár lemezzel tagolt, a nádusz lapított gömb alakú. A majuszkulás adományozási felirat a magas kuppán olvasható. Mestere ismeretlen.

90. ábra

A KÜKÜLLŐI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE RÉGI TEXTÍLIÁIRÓL II.

Textíliák a források tükrében

Jelen tanulmány a kötetben szereplő tizenhat település – Csüdötélke, Désfalva, Dicsőszenmárton, Domáld, Egrestő, Ebesfalva azaz Erzsébetváros, Ernye, Gógán, Gógánváralja, Harangláb, Héderfája, Kerelő, Kerelószentpál, Kiskend, Kóród és Kóródszenmárton – református gyülekezeteinek textília-anyagát kívánja bemutatni. A források alapján megpróbálunk képet alkotni arról, milyen tárgyak voltak a 17–18. század folyamán az egyházközségek tulajdonában, valamint ismertetjük a ma is létező darabokat.

A Küküllői Egyházmegye 17–18. századi iratanyaga meglehetősen gazdag, néhány vizitáció alkalmával tételes összeírás, azaz *conscriptio* készült az egyházközségek javairól, amelyek a földek, iratok, klenódiумok mellett a textíliákra is kitértek.

Az első ilyen jellegű ismert összeírás 1676-ban készült.¹ Az általában latin nyelven írt felsorolás elég szűkszavú és csupán számszerű adatokat közöl, amelyekből nehezen azonosíthatók a fennmaradt tárgyak. Arra azonban fény derül, hogy mennyire gazdag gyűjteményük volt az illető gyülekezeteknek. A kötetben szereplő egyházközségek közül hatnak (Ebesfalva, Gógán, Harangláb, Héderfája, Kerelószentpál és Kóródszenmárton) a javait írták össze a 17. század második felében. Ebben az összeírásban a leányegyházközségek javait az anyaegyház vizitálásakor jegyezték fel, így került be kötetünkbe Gógánváralja (Gógán filiája), Mikefalva² (Héderfája filiája), Marosugra³ (Kerelószentpál filiája), Kóród (Kóródszenmárton filiája), valamint Egrestő (Balavásár⁴ filiája) javainak jegyzéke is. Akad olyan eset is (Harangláb és filiája Désfalva) amikor egyetlen felsorolás olvasható. Mivel frissen alakult egyházközségekről van szó, valószínű, hogy a filiának nem volt külön úrasztali felszerelése, a lelkész rendszeresen magával hordozta a szentségek kiszolgáltatásához szükséges eszközöket, kitevé őket a szállítás okozta rongálásnak. Ezért néhány esetben a vizitáció utasította a leányegyházakat, hogy szerezzenek be saját úrasztali készletet.

A 18. század első felében két alkalommal, 1714-ben és 1749-ben írták össze a gyülekezetek javait. 1714-ben kilenc gyülekezet (Désfalva, Egrestő, Ebesfalva, Gógánváralja, Harangláb, Héderfája, Kerelószentpál, Kiskend és Kóródszenmárton) ingatlanait és ingóságait rögzítették, Gógánváralján erre csak 1719-ben került sor. A második összeírás-sorozatból – az 1714-eshez képest – kimaradt az időközben templomát veszített és filiává zsugorodott Kerelószentpál, de szerepel már benne Szőkefalva nemrég alakult filiája, Dicsőszenmárton. Mindkét *conscriptio* magyar nyelven íródott, és a számszerű felsorolás mellett néhány szóban leírták a tárgyakat. A textíliák azonosítása a korábbi összeíráshoz képest könnyebbnek tűnik, a jegyzékek azonban nem elég részletezőek ahhoz, hogy a hasonló darabokat egyértelműen a leírásokhoz kössük. A *conscriptio*kat

¹ KükEhmLvt prot. I/2.

² Lásd a következő kötetben.

³ Lásd a következő kötetben.

⁴ *A történelmi Küküllői Református Egyházmegye egyházközségeinek történeti katasztere I.* Buzogány Dezső – Ösz Sándor Előd – Tóth Levente szerk. Kolozsvár 2008. (A továbbiakban: KükTK I.) 44–45.

általában magával vitte a vizitációs bizottság, és minden vizitáción rögzítették az esetleges változásokat, elsősorban az új adományokat, de ritkán írták mellé az adakozás évszámát. Bár van olyan eset (Dicsőszentmárton), amikor a tárgyak adományozóit illetve az adományozás időpontját is lejegyezték, a leírások hiányossága miatt pontos azonosításuk mégsem valósulhatott meg a ma is létező, ám nagyon hasonló kialakítású tárgyaknak. A közbeeső időszakokban csupán néhány gyülekezet forrásanyagában találunk textíliákra vonatkozó adatokat. Három egyházközség (Harangláb, 1712⁵; Kerelőszentpál, 1701⁶ és 1712⁷; valamint Kóródszentmárton, 1711⁸) vizitálásakor, összesen négy alkalommal jegyezték fel új textíliák adományozását. Egyedül Dicsőszentmártonban és Kiskenden találtunk 18. századi részletes helyszíni leltárakat, de feltételezhetjük, hogy más gyülekezetek is rendelkeztek ebben a korban hasonló nyilvántartással. A dicsőszentmártoni leltárakat 1735-ben, illetve 1800-ban írták, a kiskendi gyülekezet összeírása 1763-ban keletkezett.

A következő átfogó összeírás 1816-ban készült,⁹ ám ez mindössze annyit jelez, hogy voltak textíliák – *abroszok, keszkenők, kendők*, néhol *szőnyegek* is –, amelyek nagy részét hímzés – *arany és ezüst skófümmal, külömb-külömbszínű selyemmel virágokra varrott*¹⁰ – díszítette. Mindössze öt gyülekezetben (Désfalva, Harangláb, Héderfája, Kiskend és Kóródszentmárton) közölték a tárgyak számát, a többi helyen ez az információ is elmaradt. Az újabb adományokat viszont már rendszeresebben vezették, mint az elmúlt századokban. A tárgyak néhány szavas leírása mellett legtöbbször az adományozó neve is olvasható.

A 20. század első felében két összeírásra támaszkodhatunk. Időrendben az első 1904 körül keletkezett (Dicsőszentmárton és Harangláb), némelyik gyülekezetben 1905 (Egrestő), máshol 1906 (Erzsébetváros). Ekkor a püspökség felkérésére írták össze az értékesebbnek ítélt – ahogy helyenként fogalmaztak: *műbecsrel bíró* – klenódiumokat, textíliákat. Ezek az összeírások megpróbáltak részletezőbbek lenni, így könnyebben ráismerhetünk egy-egy tárgyra. Persze, akad kivétel is (Dicsőszentmárton), amikor összefoglalva írtak le csaknem valamennyi 18. századból származó darabot. Sajnos ezeket a leírásokat csak négy gyülekezet lelképásztora készítette el – legalábbis ennyi maradt ránk. A másik igen alapos összeírás 1933-ból származik: Debreczeni László az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának megbízásából felmerte az erdélyi református gyülekezetek épületeit, temetőit, klenódiumait, textíliáit és egyéb értékesnek ítélt tárgyait. A rövid leírások mellett vázlatrajzok is készültek,¹¹ később néhány darabot Darkó Ákos lefotózott. A rajzok különös értéke, hogy sok esetben már csupán ezek őrzik egy-egy tárgy képét. Debreczeni a gyülekezetek nagy részét bejárta, és a kötetben szereplő egyházközségek közül kilenc helyszínen (Désfalva, Dicsőszentmárton, Egrestő, Gógán, Gógánváralja, Harangláb, Héderfája, Kiskend és Kóródszentmárton) rögzített textíliákat is.

Désfalva javait az 1714-es *conscriptioban* olvashatjuk először. A tételeket összeszámolva, ekkor összesen 11 darab textília szerepel a nyilvántartásban. Ezek közül három *abrosz*, hét *keszke-*

⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 458.

⁶ Uo. 319–320.

⁷ Uo. 449–450.

⁸ Uo. 413–415.

⁹ KükEhmLvt Conscri. 1816. 16.

¹⁰ Uo. 25.

¹¹ Darkó–Debreczeni Gyűjtemény az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban G 1-es fond. Debreczen László hagyatéka. Vázlatkönyvek 1933. (A továbbiakban: Debreczeni Vázlatkönyvek)

nő és egy szőnyeg. Ha az utólagos bejegyzések információit elkülönítjük, megállapíthatjuk, hogy 1714-ben mindössze három textília – egy *abrosz* és két *keszkenő* – képezte az egyházközség tulajdonát, további nyolc tárgy ezután – ám 1749 előtt – került a gyülekezethez. Mindhárom *abrosz sáhos*, azaz mintázatosan sávosan szőtt, háziszöttes típusú, közülük kettőnek az adományozója is ismert: Pataki Ferencné, illetve Bethlen Pálné gróf Teleki Sára.¹² Ha figyelembe vesszük a Teleki Sára-féle *abrosszal* egyszerre bejegyzett óntányér feliratát,¹³ feltételezhetjük, hogy mindkét úrasztali eszközt 1747-ben adományozták.¹⁴ A *keszkenők* közül egyik *török keszkenő*, amelynek két keskenyebbik oldalát selyemfonallal és fémszállal készült hímzés, valamint felirat díszítette. A másikkal csaknem teljes felületén színes selyemfonallal készített gazdag hímzés volt látható. Az újabb adományok között volt – harmincöt év alatt összesen öt *keszkenőt* adományoztak – egyszerű fehér, amely óntányérral együtt a haranglábi gyülekezetből került Désfalvára; aranyfonallal hímzett növényi motívummal ékített darab, amelyet Túróczi Sámuel adott; Simon Mihályné Horváth Krisztina zöld selyemmel varrott, valamint fehér csipkés *keszkenője*; végül a sövényfalvi eklézsia gyapott *keszkenőt* adományozott. A szőnyeg, *székely kilim*, ugyancsak Horváth Krisztina adományaként került a gyülekezet tulajdonába.¹⁵ 1749-ben még valamennyi textília megvolt, a felsorolásban egy újabb (spanyol hímzéssel díszített), illetve két utólagos bejegyzésű, tehát összesen három *abrosszal* szerepel több. A leírás alapján mindkettő házi munkának tűnik. Katona Györgyné adománya díszesebb kivitelezésű, vörös pamutfonallal – azaz *fejtővel* – hímezték, csipkebetét is díszíti, és rojtlat szegélyezték. Domokos Istvánné ugyancsak *sáhos abroszt* ajándékozott, a két szél is csipke tartja össze, ám egyéb díszítés nem volt látható rajta.¹⁶ A gyülekezet textíliáinak száma tovább gyarapodott, az 1816-os összeírás már 20 darabot említ.¹⁷ A 19. század folyamán mindössze egy *abrosz* és négy *keszkenő* adományozásáról van adatunk. Debreczeni László 1933-ban három textíliát írt le röviden, kettőről – a *keszkenőkről* – vázlatot is készített.¹⁸ Az *abrosz* leírása¹⁹ csaknem valamennyi 18. századi darabra ráillik, ám amint láttuk, házi csipkével csak a Domokos Istvánné adományának leírásában találkozunk. A két *keszkenő* közül az egyik felületére vörös selyemfonallal és arany skófummal csigavonalban ívelő növényi motívumokat hímezték.²⁰ A minta jellegzetesen 18. századi, ám a désfalvi összeírások tételei között nem találunk hasonló tárgyra. Ennek két magyarázata is lehet: a *keszkenőt* a 18. század végén adományozták, és nem jegyezték fel a vizitációkkor, illetve, hogy az anyaegyház (Harangláb) tárgyai között említett darab került át a 20. század fordulóján Désfalvára (lásd alább). A másik *keszkenő* napjainkban is a gyülekezet tulajdonában van (kat. 18.).

Dicsőszentmárton javainak első ránk maradt összeírása 1735-ből származik. A leltár helyi használatra készült, a gyülekezet levéltárában találtunk rá. A felsorolás öt darab textíliáról tesz

¹² KükEhmLvt Consr. 1714. 17.

¹³ GROF TELEKI SARA ANNO 1747.

¹⁴ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/235.

¹⁵ KükEhmLvt Consr. 1714. 17.

¹⁶ KükEhmLvt Consr. 1749. 33–34.

¹⁷ KükEhmLvt Consr. 1816. 25.: *Ezekon kívül vannak egyéb apparatusok is, úgymint: fehér, arany és ezüst skófummal, külömb-külobmszínű selyemmel virágokra varrott, fehér, csipke, gyapotgyolcs és batiz, jó és lengeteg abroszok és asztalra való keszkenők mindössze 20 darabokban.*

¹⁸ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/235–236.

¹⁹ 206/2x85 cm, takácsminta abrosz, összefogásában házi csipke.

²⁰ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/235.

említést, amelyek közül kettő *abrosz*, kettő *keszkenő*, az ötödik még csak *takarónak*, pontosabban szószeréktakarónak való alapanyag, színes gyapjúposztó. Az *abroszok* közül az első egyszerű háziszőttés típusú, *sáhos*, amelynek *viseltes* jelzője régiségére is utal. A másik kialakítása sokkal díszesebb, részletes leírást kapunk róla, valamint színeiről is.²¹ Bár a motívumokról és a feliratról nem esik szó, jellegzetes szerkezete bizonyossá teszi a tárgy azonosítását. (kat. 1.) A váson alapú *keszkenő*ket színes selyemfonallal és fémszállal készült növényi motívumokat mutató hímzés díszítette, szegélydíszük zsinórból állt. Az elsőként említett *keszkenő* selyemfonalának színe kék, oldalai mentén nyolc azonos motívumot helyezett el készítője (kat. 19.). A másik *keszkenő* díszítéséhez sötétpiros selyemfonalat alkalmaztak, sarkaiban négy nagyobb, oldalainak közepén négy kisebb motívum volt látható.²² A conscriptioik közül az 1749-es tartalmazza a dicsőszentmártoni gyülekezet javait is. A korábbi összeíráshoz képest a textíliák száma eggyel gyarapodott, amelyekhez utólag még öt darab került a század ötvenes éveiben. 1749-ben a hat darab textília közül kettő *abrosz*, négy pedig *keszkenő*. A tárgyak leírása nagyon szűkszavú, mégis következtethetünk az 1735-ben leírt tárgyakra, miszerint az *abroszok* ugyanazok voltak tizennégy évvel későbbben is. A *keszkenők* között is ráismerhetünk a korábbi összeírás két darabjára. A másik két darab közül az egyik kék selyemkeszkenő volt, kialakításáról semmit sem tudunk. A másikkal kapcsolatban már sokkal több információt őrzött meg az összeírás: Balog Ádám 1744-es adománya arany- és ezüstszínű fémszállal hímzett vászonkeszkenő. (kat. 21., 22., 23.) Az újabb adományok között egyetlen *abrosz* és négy *keszkenő* szerepel. Az *abrosz* anyaga pamut, széleinek összeillesztését csipke díszítette.²³ Rendszerint az úrasztalán állt, ám a lajstrom kiegészítésének pillanatában nem találták, és még az 1798-as protokollumban is az szerepel, hogy nem találták meg.²⁴ A *keszkenők* adományozóit is bevezették a tárgyak felsorolásakor. *Darócziné asszonyom* 1753-ban adományozott textíliájának sarkait fémszállal készült hímzés díszítette. Benkő Rafaelné adományáról annyit tudunk, hogy vörös selyemből készült *keszkenő*. Kétszer jegyezték be Rétsei Sámuelné Etsedi Mária 1759-es adományait. A *keszkenők* közül az egyiket csupán fémszállal, míg a másikat fémszállal és kék selyemfonallal hímezték.²⁵

Dicsőszentmártonban több rendbéli helyi használatra készült leltárt találunk. Időrendi sorrendben a második 1800-ból származik. A *fejérenmük* között összesen tizenegy textília szerepel, három *abrosz* és nyolc *keszkenő*. Többségük a korábbi összeírásokban is szerepel, mindössze egyetlen textíliáról állíthatjuk biztosan, hogy újabb adomány. A zsinórdíszsel ellátott vászonkeszkenő Dénes József és István adománya.²⁶ Az 1816-os összeírás csupán részleges adatokkal szolgál. A három selyemkeszkenőn kívül csak annyit közöl, hogy *több abrosz és keszkenő* volt a gyülekezet tulajdonában, amelyeket selyemfonallal és fémszállal készült hímzés díszített.²⁷ A 19. század során a vizitációk alkalmával rendszeresen bevezették az újabb adományokat, ám tételes összeírással mindössze a század második felében – 1871, 1873, 1888 – készült, helyi használatra szánt leltárakban találkozunk. Ezek szövege csaknem teljesen megegyezik, a textíliák száma –

²¹ *Egy gyolcsból öt szélecskéből álló hosszhaságú abrosz, négy szegelete és közébe négy részre megvarrva ágokra, veres, publikánké, hamuszín, karmazsinszín selyemmel és rézfonallal közötte, veres sodrás körülette és az öt darab gyolcs veres selyemmel van befűzve.*

²² A Dicsőszentmártoni Református Egyházközség levéltára helyben. 1735-ös leltár.

²³ KükEhmLvt Conscr. 1749. 19–20.

²⁴ KükEhmLvt prot. II/6. 3–4.

²⁵ KükEhmLvt Conscr. 1749. 19–20.

²⁶ A Dicsőszentmártoni Református Egyházközség levéltára helyben. 1800-as leltár.

²⁷ KükEhmLvt Conscr. 1816. 59.

23, 21, 23 –, valamint a feltételezett 18. századi tárgyak mennyisége – 13 darab – is állandónak mondható. Feltehetően egymásról másolták őket, ezért nem teljesen megbízható források.²⁸ A 20. századból két összeírás maradt ránk. Az 1904-es felsorolás összesen 28 tárgyat említ, amelyek között keverednek a különböző periódusokból származó textíliák. A felsorolás szerint ekkor 17 darab *kehely-* és *kenyértakaró*, öt darab *asztalterítő*, három darab *terítő*, egy *szószék-* és egy *papíszéktakaró*, valamint egy perzsa *szőnyeg* volt a gyülekezet tulajdonában. Az említett tárgyak közül 12 darab származik a 18. századból, hat *vászonkeszkenő*, öt *abrosz* és egy *selyemkeszkenő*.²⁹ A 19. század emlékeinek száma 15, míg a 20. század elejéről egyetlen tárgyat írtak össze. A második összeírásra 1933-ban került sor, amikor Debreczeni László számba vette a dicsőszentmártoni gyülekezet javait is. Vázlatfüzetében összesen kilenc textíliát írt le.³⁰ Hat tárgy motívumáról rajzot is készített. Leírásai alapján ezek közül a 18. századból négy *terítő* származik, egy *abrosz* és egy *selymfátyol terítőcske*. A *terítők*, azaz *keszkenők* közül három (kat. 19., 21., 23.) ma is a gyülekezet tulajdonában van, egyikükről viszont már csak Debreczeni vázlata adhat képet: a sarkokat kitöltő aszimmetrikus virágtrövek szárainak vonala metszte egymást, három hangsúlyos zárt gránátalmát hajtott.³¹ A rövid leírás alapján tudjuk azonosítani is, miszerint már az 1735-ös összeírásban feltűnő, sötétpiros selyemfonallal és fémszállal hímzett *keszkenőről* van szó. Az *abrosz* jellemzői alapján az a tárgy lehet, amelyet legelőször az 1749-es összeírásban jegyezték fel. Az úrasztalán állt, de elveszett. Erre a szélek közé illesztett csipke utal.³² Debreczeni László jegyzeteiben még egy említésre érdemes textília szerepel, amelyet a 18. század utolsó éveiben adományoztak a dicsőszentmártoni gyülekezetnek, de mára nyoma veszett. Iparilag előállított selyemkeszkenőről van szó, amelyre utólag hímezhatték az adományozók neveit.³³

Egrestő javainak első összeírásával a balavásári 1676-os conscriptioiban³⁴ találkozunk. A latin nyelvű feljegyzés két mondata vonatkozik a textíliákra, miszerint ekkor két *abrosz* – egyikük szép kivitelezésű finom szövésű lenvászon – és két lenfonalból készült *kendő* volt a gyülekezet tulajdonában. A rövid összeírást két alkalommal is kiegészítették. A magyar nyelven írott szövegrészek az újabb adományokat rögzítik, miszerint első ízben *sáhos* abrosszal, valamint fémszállal varrt *vászonkeszkenővel* – amelynek adományozója Mihács Ferenc – gyarapodott a textíliák száma. Másodszorra Simándi János adományozott fekete mintás fehér *székely szőnyeget*, valamint felesége, Mihács Judit *kendőt*. Ily módon összesen nyolc darab textíliáról szerzünk tudomást, ezek közül három *abrosz*, egy *keszkenő*, ugyancsak három *kendő* és egy *szőnyeg*.³⁵ Az 1714-es összeíráskor ugyancsak nyolc textília volt az egrestői gyülekezetnél, bár az egyes darabok kicserélődtek, ugyanis két *abroszt*, két *keszkenőt* és négy *kendőt* – ezek közül az egyiket utólag jegyezték a lajstromhoz – számolhatunk össze. Az *abroszok* közül az elsőként jegyzett da-

²⁸ A Dicsőszentmártoni Református Egyházközség levéltára helyben. 1871-es, 17873-as, és 1888-as leltár.

²⁹ KükEhmLvt Dicsőszentmárton csomó, 103.

³⁰ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/107–111.

³¹ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/107.: 83/83 *ritka szövésű (száda) terítő, karmazsin selyem és aranysköfium hímzés, szegélyén vörös selyemből zsinór*.

³² Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/111.: 135/2x52 cm, *vászon abrosz, összefogásában szép klopli csipke, önmagából eresztett rojttal. XVIII. sz.*

³³ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/111.: 81/77 *krémszínű selymfátyol terítőcske (csíkosan szöve)*. „DE-NES JOSEF ES ISTVAN ATTAK.”

³⁴ KükEhmLvt prot. I/2. 28.

³⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 28.

rab feltehetően az, amelyet a latin nyelvű összeírás szép kivitelezésűnek nevez, a vászon felületét fekete selyemfonallal készült hímzés díszítette. Ehhez tartozhatott az a *keszkenő*, amelyet az összeírás ugyancsak fekete selyemmel hímzettként ír le, ugyanis több esetben előfordult, hogy az úrasztala megterítéséhez rendbeli textíliák járultak. A másik *abrosz* – ahogy a korábbi leltár is utal rá – egyszerű *sáhos* volt. A második *keszkenőt* Mihács Ferenc adományával azonosíthatjuk. Ez az egyetlen tárgy, amelynek jellemzői közt a fémszállal készült növényi motívumokat is megemlíti. A három eredetileg jegyzett *kendő* közül egyet még Mihács Judit adományozott, ám a hiányos jellemzők miatt két tárgyra is gondolhatunk. Az egyiket fehér rece, a másikat fehér hímzés díszítette, és az adományozáskor beírt mondat is csak egy fehéres kendőről tesz említést, ezért nem tudjuk tovább szűkíteni a kört. A másik két *kendő* abban hasonlít, hogy két végét vastagabb piros pamutfonallal szőtt minta díszítette.³⁶ Az 1749-es conscriptio tételei teljesen megegyeznek az 1714-esével. Utólag jegyezték hozzá az újabb adományokat, amelyekkel együtt összesen 17 textíliát számolhatunk össze. Elsőként három *keszkenővel* bővült a tárgyak száma, amelyek közül az egyik kék selyem*keszkenő*, szélén zsinóros díszítéssel. A második vászon*keszkenőt* zöld selyemfonallal és fémszállal hímzett motívum díszítette (kat. 20.), míg a harmadikról csak annyit tudunk, hogy pamutból készült, és felületére virágokat szőttek.³⁷ A további adományok egyetlen család nevéhez köthetők: Szentkirályi András lelképásztor³⁸ felesége, Miklósi Debóra, valamint fiuk, Szentkirályi József és felesége, Bartók Zsuzsanna adtak összesen négy textíliát. A lelkész és felesége adománya *sáhos* szövésű *abrosz* és asztal*keszkenő*, valamint díszes kialakítású vörös selyemfonallal és fémszállal hímzett *keszkenő*, amelynek felirata őrzi az adakozás emlékét. A negyedik textília szintén vörös selyemfonallal és fémszállal hímzett vászon*keszkenő* volt. Ezek közül mindössze az *abrosz* (kat. 7.) maradt ránk, a Szentkirályi András és Miklósi Debóra adományozta hímzett *keszkenőről* Debreczeni László vázlatfüzetéből tudhatunk meg többet. Az 1749-es összeírás végére még két adományt jegyeztek. Egyike az úrasztalát borító *szőnyeg*, amelyet Gál Imréné adományozott, de formájáról semmit sem tudunk. A szószeken állt Bencze Mihály adománya, díszítetlen kék posztótakaró.³⁹ A következő összeírás 1816-ban készült, ám teljesen használhatatlan, ugyanis csak arról értesít, hogy *több* változatos kialakítású textília volt ekkor az egrestői gyülekezet tulajdonában.⁴⁰ A további 19. századi bejegyzések csupán az újabb adományokra vonatkoznak, kivétel az 1850-ben írt megjegyzés,⁴¹ amely szerint ekkor veszett el a feltehetően a 18. századból származó kis selyem*keszkenő*, mivel a később adományozott tárgyak között csak 1848-ban szerepel *keszkenő*, és annak adományozóit ismerjük.⁴² A 20. századi összeírások közül az első 1905-ben készült, értéktárgyai között összesen 13 textília szerepel. A kissé zavaros tárgymegevezések között öt *úrasztali takarót*, négy *abroszt*, egy *asztalkendőt* és három *kenyértakaró kendőt* különíthetünk el. A 18. századi emléanyagból egyértelműen csak a Szentkirályi András és Miklósi Debóra *keszkenője* különíthető el közölt fel-

³⁶ KükEhmLvt Conscri. 1714. 42–43.

³⁷ KükEhmLvt Conscri. 1749. 77.

³⁸ Szentkirályi András Udvarhelyen, majd Enyeden tanult, utóbbi helyen 1723-ban subscribált. 1729-ben szentelték pappá Etéden. 1755-ben égei lelkész. (Tóth Levente: *Az Udvarhelyi Református Egyházmegye lelképásztorai és tanítói*. Kézirat a szerző tulajdonában).

³⁹ KükEhmLvt Conscri. 1749. 77.

⁴⁰ KükEhmLvt Conscri. 1816.: *Több úrasztalához megkívántató egész kék selyem, és aranyskóffummal, veres selyemmel varrott sima és veres, gyolcs és lenabroszok s asztalkeszenők.*

⁴¹ KükEhmLvt prot. II/11. 1841–1854. 487.

⁴² Uo. 416.

iratának köszönhetően. Miklósi Debóra neve szerepel még egy tárgy leírásánál,⁴³ ám a *kenyértakaró* megnevezés nem fedi a ránk maradt *abrosz* méreteit, és a 18. században említett *asztal-keszkenő*ről nincs fogalmunk, ezért az 1905-ös megnevezést elírásnak kell tekintenünk. Még két rövid leírás mögött sejtethetünk 18. századból származó darabokat, talán a fehér *abrosz*nak nevezett rejt a másik ránk maradt tárgyat. A tulipánokkal hímzett *kenyérterítőabrosz* leírás a színek pontatlansága miatt egyaránt vonatkozhat a zöld vagy vörös selyemfonallal hímzett *keszkenő*kre, támpontul csak az szolgálhat, hogy napjainkig a zöld selyemfonallal és fémszállal hímzett textíliát őrzik a gyűlekezetben. Az összeírásban szereplő többi tárgy – kilenc darab – minden bizonyosan 19. századi.⁴⁴ Debreczeni László 1933-as összeíró körútján Egrestőn is megfordult, vázlatlapjain öt textíliával – egy *szőnyeg*, két *keszkenő*, két *abrosz* – találkozunk, amelyek közül kettőről, a *keszkenő*kről rajzot is készített. Elsőként a csomózott török *szőnyeget* említi, keretmintájára hívja fel a figyelmet.⁴⁵ Kopottsága régiségére utal, ám a forrásokban nem találunk semmiféle utalást rá. A szóbeszéd szerint Debreczeni úgy értékelte, hogy a templomot is lehetne az árából restauráltatni.⁴⁶ A másik szintén értékesnek nevezhető darabnak ugyancsak nyoma veszett. Arról a *keszkenő*ről van szó, amelyet Szentkirályi András és neje, Miklósi Debóra adományozott. A fehér vászon alapra vörös selyemfonallal és fémszállal hímzett hangsúlyos enyhén aszimmetrikus növényi sarokmotívumok kerültek, amelyeknek ágain zárt gránátalmák hajtanak. Feliratát is pontosan rögzíti.⁴⁷ Ezeken kívül még két háziszőttés típusú *abroszt* és egy selyemfonallal és fémszállal hímzett *vászonkeszkenőt* ismertet (kat. 20.).

Ebesfalva 1676-ban jegyzékbe vett javai között három textília szerepel, amelyek közül egyiket finom szövésű gyolcs*abrosz*nak, a másodikat éneklőszékhez tartozó *keszkenő*nek, míg a harmadikat a szószékre függesztett *szőnyeg*nek írják le.⁴⁸ Ezekhez újabb adományok járultak, így 1714-ben már hét textíliát vettek lajstromba. Pontosítást ugyan nem találunk a tárgyak mellett, de sejtethjük a 17. századi tárgyak meglétét. A két *abrosz* közül az egyik alapanyaga *gyolcs*, akárcsak a korábbi összeírás szerint, amit annyi adattal egészít ki, hogy két szélének összeillesztésében recesáv látható. A másik egyszerű *gyolcsabrosz*. A két *vászonkeszkenő* felületét hímzés díszíti. Egyiknek anyaga fémszál, amellyel hat növényi motívumot rajzoltak ki. (kat. 17.) A másodikként említett tárgyat selyemfonallal és fémszállal vegyesen hímezték, jellemzői (kat. 15.) alapján ezt 17. századnak tekintjük, még ha nem is lehetünk biztosak abban, hogy 1676-ban ezt nevezik-e a *pulpitushoz* tartozónak. Ez a lajstrom még két *szőnyeget* említ, mindkettőt új vörös színűnek írja le, egyik a szószéken, másik az úrasztalán kapott helyet. Az utólag bejegyzett harmadik *szőnyegről* semmit sem tudunk.⁴⁹ 1749-ben mindössze nyolc textíliát soroltak fel. Az

⁴³ Egy fehér kenyér takaró, Miklósi Debóra.

⁴⁴ KükEmhLvt Egrestő csomó, 57.

⁴⁵ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/205–207. 157/114 csomózott, kék, vörös, fehér török szőnyeg. Igen kopott. Keret mintája szép.

⁴⁶ A helyi lelkész közlése.

⁴⁷ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/206.: 90/90 lengyolcs, karmazsin fejtő [!], aranyskófium, szegélyén skófium és selyem együttes fogas szegés. Felirata a közepén „ISTEN DITSÖSE // GÉRE A NAGY EGRESTŐI // RÉFOR ÉKLA URASZTALARA // ADTA TISZTA SZIVEL T SZENT=KI // RÁLYI ANDRAS URAM SZEDER // JESI PRÉDIKÁTOR KEDVES // ELETE PARJAVÁL N EGRES // TŐI T MIKLOSI DÉBORA // ASZSZONNYAL ED // GYÜTT 1771 // ESZTEN // DÖBEN.”

⁴⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 15.

⁴⁹ KükEhmLvt Conscri. 1714. 23.

abroszok száma háromra gyarapodott, a két korábbi mellé Debretzeni Andrásné adományozott *sáhos abroszt*. A *keszkenő*khöz utólag jegyezték az új adományt. A fémszálból készült csipkével szegélyezett selyem*keszkenő* adományozója gróf Teleki Sára, aki – a tárgyon látható felirat szerint – 1762-ben adta a gyülekezetnek (kat. 24.). Az egyházközség tulajdonában lévő két *szőnyeg*-ről ekkor derül ki, hogy török *szőnyegek* voltak.⁵⁰ A 19. századi összeírások közül az 1816-os az első, amelynek szövege ismét csak *több abroszok és keszkenőkről* beszél.⁵¹ A vizsgálati jegyzőkönyvekben 1822-es leltárra akadunk, mely részletesebb képet nyújt az akkori textíliák gazdagságáról. A 16 tárgy közül négy darab *abrosz*, egy *kendő*, nyolc *keszkenő*, egy *takaró* és kettő *szőnyeg*. A leírásokat figyelembe véve, a felsoroltak közül hét textília – két *abrosz*, három *keszkenő* és a két *szőnyeg* – szerepel már a korábbi leltárakban is. Ezért a többi kilencet későbbi adománynak kell tekintenünk, amelyeket a 18. század végén és a 19. század elő két évtizedében ajándékoztak a gyülekezetnek. A két „újabb” eredetű *abrosz* közül az egyik két végén rojtos, felületét kockás minta díszíti. A *tótos* jelző típusára és eredetére is vonatkozhat. A másik barackmagos mintásan szőtt, egyik sarkában egykori tulajdonosa és feltehetően adományozója monogramja – M. O. – volt olvasható. A vörös és kék pamutfonallal díszesen szőtt *kendő* szintén először szerepel nyilvántartásban. Leírt jellemzői alapján a gógánváraljai szőtt *kendő*kkal mutat rokonságot. (kat. 38., 39.) A felsorolt *keszkenők* között mindössze három korábbi darabra ismerünk, a Teleki Sára adományára, a skófiummal hímzettre, valamint a Jézus nevével jelzett darabra. (kat. 15., 17., 24.). A további öt közül kettő egyszerű pirosra színezett selyem taft anyag, amelyeket fekete, illetve arany csipke szegélyez. Az aranycsipkével díszített textília ma is az egyházközség tulajdonában van. (kat. 30.) A másik két *keszkenő* kialakítása hasonló, házi szöttek jellegű, ún. barackmagos díszítéssel. Legfrissebb adománynak tűnik a *prédikálószerű*kre, azaz a szószerűkre készült vörös és zöld sávós selyem *takaró*, amelyet sárga selyemzsinórral készült rátétes hímzés, valamint vörös selyemfonallal hímzett felirat díszített. Pap Márton adományozta 1818-ban a gyülekezetnek.⁵² A későbbi vizitációk jegyzőkönyvei mindössze a meglevő tárgyakról és az új adományokról tudósítanak. A következő összeírás 1906-ból maradt ránk. A nagyon szűkszavú és zavaros felsorolás alkalmatlan a tárgyak azonosítására, ezért csak összegző adatok felállításával próbálkozunk meg. A 33 textília közül hármat nevez *abrosznak*, 13-at *terítőnek*, kilencet *takarónak*, kettőt *kendőnek*, kettőt *lobogónak* és négy darabot *szőnyegnek*.⁵³ Az 1912 decemberében készült összeírás viszont már sokkal rendezettebb és részletesebb. 18 textília szerepel benne, amelyeket egy kivételével *terítő*ként neveztek meg. Ezek között könnyen azonosítható a katalógusban szereplő tíz tárgy is. A 17–18. századból származó néhány darab mellett a tárgyak többsége a 19. századból származik, néhány pedig a 20. század első éveiből.⁵⁴

Gógán javainak összeírására először 1676-ban került sor. A pár latin mondatból két *abroszról* és néhány *keszkenőről* szerzünk tudomást, ez utóbbiak az éneklőszerűkhöz tartoztak.⁵⁵ A zavaros és rövid 1714-es leírásból nem tudunk arra következtetni, hogy a 17. század végi textíliák meg-

⁵⁰ KükEhmLvt Conscrip. 1749. 43.

⁵¹ KükEhmLvt Conscrip. 1816. 156.

⁵² KükEhmLvt prot. II/8. 1819–1823. 507–508.

⁵³ KükEhmLvt Erzsébetvárosi csomó, 225.

⁵⁴ Az Erzsébetvárosi Református Egyházközség levéltára – 1905-ös Vagyonteltárkönyv. Ezzel a leltárral nem foglalkozunk részletesen, mivel a felsorolt 17–18. századi textíliák napjainkig fennmaradtak. Lásd a katalógusban.

⁵⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 16.

maradtak-e, vagy sem. A mondatokat különválogatva 11 tárgyat számoltunk össze, amelyek közül öt – egy *abrosz*, két *kendő*, egy *keszkenő* és egy *szőnyeg* – szerepelt az eredeti felsorolásban. Az *abroszt* vastagabb piros pamutfonallal készült szőtt minta díszítette, a *szőnyegről* csak annyit jegyeztek fel, hogy *székely*, ami feltehetően kilim típusú lehetett. A *keszkenő* jellemzőit, miszerint csupán fémfonalat alkalmaztak volna készítéséhez, még 1749 előtt átirták. A finom szövésű pamut vászonkeszkenő felületét vegyesen hímzett vörös selyemfonallal és fémszállal hímzett motívumok díszítették. Később két, majd négy textíliát írtak még a meglévő lajstromhoz. Előbb recebetétekkel gazdagon díszített *abrosz* és csipkével ékített finom szövésű vászonkeszkenő leírásával találkozunk, a további négy textília közül kettő *abrosz* és kettő *szőnyeg*. Leírásuk egy-egy kifejezésre vagy jelzőre zsugorodik, egyik *abrosz* lengyel kereskedők által hozott háziszőttes típusú, míg a másikról mindössze annyit jegyeztek fel, hogy *kékes*. A *tarka*, azaz többszínű *szőnyegek* egyikét *görögnek* nevezi az összeírás, bár valószínűbb hogy a *török* jelzőről van szó. A másiknak funkciójára utal, miszerint az éneklőszéket borította. Valamennyit összeszámolva az 1714 és 1749 közötti időszakból négy *abroszt*, két *kendőt*, két *keszkenőt* és három *szőnyeget* ismerünk.⁵⁶ A 18. század közepéről származó conscriptio ugyanezeket a tárgyakat sorolja fel azonos szavakkal kissé átszervezve, a *székely szőnyeg* kivételével, azaz összesen 10 textíliát. Az utólagos bejegyzések további három darabról szólnak, egy *abroszról*, egy *nagy kendőről* és egy *szőnyegről*. Az *abrosz* háziszőttes típusú. A *kendőt* vörös pamutfonallal készült szőtt minta díszítette, talán a gógánváraljaiakhoz hasonlóan. (kat. 39., 39.) Adományozója Vásárhelyi Pál⁵⁷ lelkész felesége, Béres Anna. Ez 1755 és 1767 közé datálja az adományozás időpontját. A listához jegyzett utolsó adomány már 1804-ből származik, ekkor Pál Kriska adott egy szószéktakarót, amelyet fehér rojtokkal szegélyezett zöld *szőnyegként* írnak le.⁵⁸ A 19. századi írott adatok mindössze az újabb adományokról adnak hírt, az 1816-os conscriptio az *abroszok*, *keszkenők* és *szőnyegek* pusztá létét tanúsítja.⁵⁹ A 20. századból Debreczeni László 1933-as vázlatfüzeteiben maradtak ránk a gógáni gyülekezet régi textíliáira vonatkozó adatok. A hét leírt textília – öt *abrosz*, egy *keszkenő* és egy *éneklőszéktakaró* – közül a *keszkenő* motívumáról, valamint az egyik *abrosz* hímzésmintáiról rajzot is készített.⁶⁰ A *keszkenő* aszimmetrikus felépítésű növényi motívuma csigavonalú kacsból indul, röve hamarosan – egy hosszúkás hasított levelet követően – kettéágazik, az ágak íves vonala egymást metszi, mandorla-alakú felületet hozva létre, amelyet két pötty és egy áthajló szár tölt ki. Az ágak szárazakat hajtanak, amelyeken indákat is látunk. Az ágak és szárazak végén, egymást váltva helyezkednek el a kétféle kialakítású hangsúlyos fogazott szélű akantusz-levelek. A fehér lenvászon sarkait kitöltő virágtöveket vörös selyemfonal és aranyozott fémszál váltakoztatásával lapos öltéssel és mintázott lapos öltéssel hímezték.⁶¹ Kialakítása alapján a 18. század első felére datálható, amit a korabeli források is megerősítenek. Az *abrosz* piros és kék pamutfonallal készült mintája a szálszámolós hímzések motívumain alapszik.⁶² Sajnos a leírás és a motívumok részleteinek vázlatai nem elegendőek a tárgy rekonstruálásához és a pontos kormeg-

⁵⁶ KükEhmLvt Conscrip. 1714. 24.

⁵⁷ Vásárhelyi Pál 1755–1767 között a gógáni gyülekezet lelkésze volt. Lásd a lelkészek névsorát.

⁵⁸ KükEhmLvt Conscrip. 1749. 46.

⁵⁹ KükEhmLvt Conscrip. 1816. 161.

⁶⁰ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/228–229.

⁶¹ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/229.: 92/85 *szádaszerűen szőtt lengyolcs, fakult karmazsin és arany-sköfűm*.

⁶² Uo. 170/52+33+52 *házi vászon abrosz, szisztematikusan elosztott fonott öltéses mintákkal, piros, kék fejtővel, váltakozottan hímézve, összefogásában szép kötés, végein apró rojtozattal. Múzeális*.

határozáshoz sem. A néhány soros jellemzések alapján egyértelműbb másik két *abrosz* 18. századra való datálása. Egyik a muzeálisnak nevezett, 25 mezőből álló ún. táblás szerkezetű *abrosz*, amelyet csipkével szegélyeztek.⁶³ A kor jellegzetes abrosz-típusának egy olyan változatát írja le Debreczeni, amelyiknél a retetáblákat vászonsávval keretezték, míg a vászontáblákat recével.⁶⁴ A tárgy 18. századi eredetét támasztja alá, hogy az 1714-es conscriptio utólagos bejegyzései közt tűnik fel először. Egy másik korabeli – az 1714-es összeírásban elsőként említett – *abroszt* sejteti a vörös fejtővel, csíkos mintázattal szőtt házivászon terítő is.⁶⁵ A további három tárgy, – két *abrosz* és egy *éneklöszéktakaró* – amelyeket Debreczeni említ, már a 19. századból származik. A díszes kialakítású *éneklöszéktakarót* felirata 1827-re datálja,⁶⁶ adományozását a vizitációs jegyzőkönyvben 1828-ban jegyzik.⁶⁷ Az *abroszok* egyikét, leírása⁶⁸ alapján 1829-es adománnyal azonosíthatjuk.⁶⁹ A másik abroszról mindössze annyit tudunk meg, hogy három darabból összeállított felületét szőtt csíkok díszítették.⁷⁰ Napjainkra a források alapján ismertetett textíliák közül egy sem maradt fenn a gyűlekezetben.

Gógánváralja 1751-ig a gógáni gyülekezet filiája volt, ezért javainak első, 1676-os összeírását a gógániak mellett találjuk, külön listába szedve. A textíliákra vonatkozó adatokat egyetlen latin nyelvű mondatba foglalták össze: Egy *szőnyeg*, három *abrosz*, több pulpitusra való *keszkenő* képezte ekkor a gyülekezet tulajdonát.⁷¹ 1714-ben nyolc tárgyat számoltak össze: ezek közül öt *abrosz*, egy *kendő* és kettő *keszkenő*. Az *abroszok* egyikét fehér-hímzés díszítette, kettő egyszerű házivászon típusú volt, míg kettőről csak annyit tudunk, hogy színük részben kék lehetett. Ritkaságszámba megy, hogy a szószéket is abrosszal takarták le, a források rendszerint *takarókat* és *szőnyegeket* említenek. A *kendőről* mindössze annyit tudunk meg, hogy finomabb szövésű vászon. A két *vászonkeszkenő* hímzett, az egyik török motívumait színezett selyemfonallal és fémszállal alakították ki, a másik díszítéséhez különböző színű selyemfonalakat használtak. Ezekhez később két textíliát – egy *abroszt* és egy *szőnyeget* – jegyeztek. Az *abrosz* egyszerű háziszőtt típusú, amelyet rojtokkal szegélyeztek. A *szőnyeg öreg* jelzője viszont arra utal, hogy már az 1676-ban is említett tárgyról van szó. 1722 után több textília is került a gyülekezet tulajdonába: egy *abrosz*, egy vörös selyemmel hímzett *vászonkendő*, valamint két darab háziszőtt jellegű *asztalkeszkenő*.⁷² Ez utóbbi feltehetően megegyezik azzal a tárggyal, amely napjainkban is a gyülekezet tulajdonát képezi,

⁶³ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/228. 170/170 25 mezőből álló abrosz, gyolcsszerű lenvászon keskeny körözettel. A mezők fele közepén recével bekötött sima, más fele közepén simával bekötött rece, a bekötéseknél szép aszurminták. Szegélyén klopli csipke. Egyszerű, de szép recemintákkal. Múzeális.

⁶⁴ Hasonló kialakítású textíliák maradtak fenn pl. Haranglábban (kat. 2.), valamint Marosvásárhelyen.

⁶⁵ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/228. 170/48+52+50 házivászon, széles fejtővel bevert, fogdosásos mintákkal díszített csíkokkal szöve. Rongyolt állapotban. Múzeális.

⁶⁶ Uo. 200/45 vászon éneklöszék takaró, végein kékekkel, pirossal szőtt vékony csíkok, köztük áttöréses varrássok, önmagából eresztett rojt. „VALKÁN KATA Á G. R // SZ. EKL.-A. // ANNO 1827-be 15. Ápr. Ajá. //”.

⁶⁷ KükEhmLvt prot. II/9. 1824–1830. 323.

⁶⁸ 170/50+13+50 háromnyitós vászon abrosz, összefogásaiban igen szép kötés, szegélyén kloplihoz hasonló csipke. A középső mező hosszában 3 felé osztva.

⁶⁹ KükEhmLvt prot. II/10. 1830–1840. 22. Ajándékozott még a múlt 1829-dik esztendőben nemes Szász Mihályné Szombati Rebeka asszony egy kockás háziszőtt kötéssel összevarrott abroszt, és egy sújtásos szövésű, két végén rostos kendervászon kendőt.

⁷⁰ Uo. 3 db szélekből álló házivászon abrosz, vékony 3-as, 2-es csíkokkal, piros, piros, kék.

⁷¹ KükEhmLvt prot. II/2. 16.

⁷² KükEhmLvt Conscrip. 1714. 25.

egyetlen emlékként ebből az időszakból. Az 1749-ből származó conscriptio⁷³ tételei között egy kivétellel – az Árkosi Ádám adományozta egyik asztal*keszkenő*n kívül – valamennyi textíliát megtaláljuk. Az utólag jegyzett adományok száma négy, a vászon*abrosz* közepét két, hosszában elhelyezett rece díszíti. A kékes abrosszal takart szőszékre török *szőnyeg*, valamint barackvirág színű virágos selyembrokát *takaró* került. A negyedik adomány vörös selyemfonallal hímzett *keszkenő* volt, amelyet Kádár Mihályné adott a gyülekezetnek. Így a 18. század közepére a gógánváraljai egyházközség textíliáinak száma 17-re gyarapodott. A 19. századi iratok között elsőként az 1816-os összeírásban szerepel textíliákra vonatkozó adat, ám a bejegyzés mindössze változatosságukra utal.⁷⁴ A vizsgálati jegyzőkönyvekbe rendszeresen bevezették az újabb adományokat, de összeírásukra nem került sor. Gógánváralja 18. századból fennmaradt textíliáit Debreczeni László 1933-ban jegyezte be vázlatfüzeteibe. Összesen nyolc tárgyat írt le, amelyek közül háromnak részleteiről rajzot is készített.⁷⁵ Két abrosz kivételével valamennyi tárgy ma is a gyülekezet tulajdonát képezi. (kat. 4., 5., 7., 38., 39., 40.) A két elveszett *abrosz* egyszerűbb kivitelezésű, házi jellegű munka volt. Egyiket három szélből állították össze, díszes összefogással, a széleket szőtt piros csíkok díszítették.⁷⁶ A másik *abrosz* finomabb szövésű lenvászonból készült, két szélének felületét két-két, szálvonásos hímzéssel kialakított motívum díszítette, összefogásában csipke volt.⁷⁷ Rongyolt állapotát tekintve egyike lehet a 18. század első felében adományozott textíliáknak.

Harangláb javaira vonatkozó első összeírás valószínűleg 1684-ből származik. A magyar nyelvű adatok összesen öt textíliát említene, amelyek között szerepel egy kékes színű vászon*abrosz*, három *szőnyeg* – egyik vörös színű és adományozója Apafi Anna, a másik kettőről csak annyit tudunk, hogy székely kilimek lehettek – és egy hímzett *keszkenő*.⁷⁸ 1712-ben újabb adományokat jegyeztek a vizitációs jegyzőkönyvbe, ezúttal latin nyelven. A klenódiumok mellett négy textíliát is említene. Ezek közül hármat Szarka Zsigmond adományozott. Az elsőként leírt darab selyemből készült *takaró* – feltehetően az úrasztalára szánták – amelynek oldalai mentén ugyancsak színes selyemanyagokból készült rátétes hímzés haladt, közepén felirat rögzítette adományozóját. Adományozott továbbá két *abroszt*. Kialakításukról annyit jegyeztek meg, hogy finomabb és vastagabb szövésű darabok voltak. Ugyanekkor jegyezték be Simon Mihályné Horváth Krisztina adományait is, amelyek között egy régi török *szőnyeg* is szerepel.⁷⁹ Az 1714-es conscriptio előtt már három *abrosz*, négy *szőnyeg*, egy *keszkenő* és egy *takaró*, azaz összesen kilenc textília volt az egyházközség tulajdonában. Ennek ellenére, a soron következő összeíráskor első ízben mindössze öt textíliát – három *abroszt* és két *keszkenőt* – jegyeznek. Bár a *szőnyegek* száma megegyezik, mégsem azokat a darabokat sorolják fel, amelyekre számítanánk, a korábbiakban felsorolt tárgyakra nem ismerünk rá. 1714-ben a vászon*abrosz*ok egyikét fehér csillagmintás hímzés díszítette, a másiknak szélein csipke haladt. A harmadikat Simon Mihályné adományozta, ez Bécsből származó, takács szötte *sáhos abrosz* volt. A két vászon*keszkenő* közül az egyiknek sarkait vörös színű selyemfonallal és arany színű fémszállal hím-

⁷³ KükEhmLvt Conscri.1749. 48–49.

⁷⁴ KükEhmLvt Conscri. 1816. 171.

⁷⁵ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/220–221.

⁷⁶ Uo. 170/52+24+53 *házi vászon abrosz, összefogásai nagyon szépek, az egyes mezőkön elmosódott hármas csíkok pirossal szöve. Népi munka.*

⁷⁷ Uo. 120/2x95 *szádaszerűen szőtt lenvászon abrosz, mezőin 2–2 áttört díszítménnyel, összefogásában csipke. Rongyolt.*

⁷⁸ KükEhmLvt prot. I/2. 50.

⁷⁹ Uo. 458.

zett növényi motívum díszítette, míg a másiknak az oldalai mentén haladt hímzés. Ezt felsorolást egészítették ki újabb adományokkal. Az *abrosz*okhoz még kettő járult: Egyikét Szarka Zsigmondné adta a gyülekezetnek (kat. 2.), a másik – *sáhos abrosz* – Gombkötő Mihályné adománya, ám az adományozó nevét később valamilyen oknál fogva törölték. Ugyanő ugyanekkor csipkével szegélyezett *gyapotkendőt* is adott a gyülekezetnek. A másik *kendő* – vörös pamutfonallal készült szőtt minta díszítette – adományozója Diósiné volt. Két *keszkenő*vel egészült a textíliák száma: egyik finom szövésű vászon, amelyet fémszállal – skófummal – hímeztek, a másiktól mindössze annyit tudunk, hogy *fehéres* volt, ám ezt is később kihúzták a tételek közül. Még két *szőnyeg*ről szerzünk tudomást, az egyik kilim, amelyet a szőszék letakarására adományozott Zöldi Ádám, a másik szép *régi szőnyeg*. Összesítve az 1714-es conscriptio adatait, 13 textíliát számolunk össze, amelyek között van öt *abrosz*, négy *keszkenő*, két *kendő* és két *szőnyeg*.⁸⁰ Az 1720-as évekből származó adatok csupán a hiányosságokra mutatnak rá. 1726-ban Horváth László egyházfin *szőnyeget* és *abroszt* kértek számon.⁸¹ Az 1728-as látogatáskor a Mihály deák egyházfiséga alatt elveszett *sáhos abroszt*⁸² keresték.⁸³ Mindkét esetben a tárgyak visszaszerzését sürgették. Az 1714-es conscriptioban szereplő textíliák két kivétellel – amelyeket ki is húztak a lajstromról – megjelennek az 1749-esben is.⁸⁴ Ehhez az összeíráshoz később három újabb adományt jegyeztek: Bágyoni László török *szőnyeget*, Diósi Ágnes pedig török hímzésű *keszkenőt* adott a haranglábi gyülekezetnek, amelyre a neve mellett az 1772-es évszám is felkerült, ezt az adományozás időpontjának tekintjük. (kat. 25.) A harmadik adomány recével díszített, több darabból összeállított pamut vászon*kendő* volt.⁸⁵ Harangláb tárgyaira vonatkozóan 1761-ből összeírás is maradt ránk: Ebben 12 textília szerepel, valamennyi a már korábban említett darabok közé tartozik, abban mégis támpontot nyújt, hogy az 1749-es conscriptio utólagos tárgyai közül melyek kerültek még 1761 előtt a gyülekezet tulajdonába. A *kendő* már ekkor is szerepel a lajstromban, míg a török *szőnyeg* és a *keszkenő* később került az eklézsiához. Az összeírást végzők érdeme, hogy zárójelben jelölték a javításra szoruló darabokat (az *abrosz*ok közül kettőt), valamint azokat is, amelyeket nem találtak meg (az egyik *kendőt*, valamint a régi *szőnyeget*).⁸⁶ A 19. századi vizitációk mindössze az újabb adományokat jegyzik. Az 1816-os conscriptio is csak 12 textíliát említ.⁸⁷ A 20. századból két összeírást ismerünk. Az első leltár jellegű irat 1904-ben íródott. A *ruha-neműek* csoportjába 16 textíliát soroltak – két *úrasztali terítőt*, egy *abroszt*, négy *keszkenőt*, egy *asztalkendőt*, egy *papíszék-takarót*, két *szőnyeget*, három *takarót* egy *úrasztal-takarót* és egy *kathedra-takarót*.⁸⁸ A leírások nagyon szűkszavúak, ám a tárgyakon lévő feliratokat rendszeresen feltüntették, ami segíti csoportosításukat. Megfigyelhetjük, hogy több olyan darab is szerepel, melyeknek fel kellett volna tűnniük a 18. századi összeírások valamelyikében, ezzel szemben csupán két textília – Szarka Zsigmond és Szathmári Klára 1714-ben adományozott *abrosza*, valamint Diósi Ágnes 1772-es *keszkenő* adománya (kat. 2., 25.) – esetében rendelkezünk hozzá korabeli bejegyzést a gyülekezet meglevő javaihoz. A 16 textília közül nyolc darabot tekintünk 18. századinak, amelyeknek javát évszám is datálja. Az

⁸⁰ KükEhmLvt Conscrip. 1714. 16.

⁸¹ KükEhmLvt prot. II/3. 5–6.

⁸² A Gombkötő Mihályné adományozta *abrosz*ról lehet szó, ugyanis azt kihúzták az összeírás tételei közül, és az 1749-es conscriptioban sem szerepel.

⁸³ KükEhmLvt prot. II/3. 50–51.

⁸⁴ KükEhmLvt Conscrip. 1749. 30–32.

⁸⁵ *Egy új gyapotgyolcs kendő, az allján vagyon rece, azon felyül kötés vagyon.*

⁸⁶ KükEhmLvt Harangláb csomó, 3.

⁸⁷ KükEhmLvt Conscrip. 1816. 12.

⁸⁸ KükEhmLvt Harangláb csomó, 156.

imént említett két tárgy mellett találjuk azokat a *keszkenő*ket, amelyeket ugyancsak Szarka Zsigmond és Szathmári Klára adományozott 1711-ben, illetve 1715-ben. A 18. század végéről származnak Bágyoni Krisztina adományai – egy *szőnyeg* és egy *asztalterítő* (kat. 6.). Vészi János 1797-es adománya zöld színű posztótakaró volt. 1933-ban Debreczeni László mindössze két 18. századból származó textíliát említ vázlatlapjain, amelyek ma is a gyülekezet tulajdonában vannak (kat. 2. 25.).

Héderfája textíliáiról legelőször az 1676-os összeírásból szerzünk tudomást. Öt textíliáról írnak, jellemzőket csupán két *keszkenő* esetében olvashatunk. Az *abrosz* és *perzsa szőnyeg* mellett három *keszkenő* volt ekkor az egyházközségben, egyiküket selyemmel készült török hímzés díszítette, a harmadikat – aranyszínű fémszállal hímzett *keszkenő* – Daczó Jánosné Fekete Anna adományaként említik. A latin nyelvű felsorolást három tárgy – két *keszkenő* és egy *kendő* – rövid magyar nyelvű leírása követi. A *keszkenő*k közül az egyik vászon, amelyet aranyszínű fémszállal és selyemfonallal hímeztek, a másikról csak annyit tudunk, hogy selyem*keszkenő*. Pusztai Györgyné adománya volt a *kendő*, amelynek vászon felületét ugyancsak aranyszínű fémszállal és selyemfonallal hímezték.⁸⁹ Az adatok szerint a héderfái református gyülekezet a 17–18. század fordulóján nyolc textíliával büszkélkedhetett. Az 1714-es conscriptio részletesebb, így könnyen következtethetünk a már említett darabokra, amelyekből összeállnak a felsorolás tételei. Hat tárgy található: egy *abrosz*, három *keszkenő*, egy *kendő* és egy *szőnyeg*. Az a két *keszkenő* hiányzik, amelyeket egyetlen tételben említ az 1676-os összeírás, és amelyek közül az egyiket török hímzés díszítette. A részletező szándéknak köszönhetően a megmaradt tárgyak némelyikéről pontosabb képet is alkothatunk, miszerint az *abrosz* vászon- és recetáblából állt. A Fekete Anna adta *keszkenő* sarkait hímzett virágtövek díszítették. A selyem*keszkenő*t pedig szőtt vörös és fehér csíkok váltakozása jellemezte. Pusztai Györgyné *kendő*-adományát, az éneklőszéktakarók típusának megfelelően, csupán a két végén hímezték. A perzsa vagy török *szőnyeg* uralkodó színe a vörös volt és szószéktakaróként használták. Ezt a felsorolást utólag négy textíliával egészítették ki, két *keszkenő*, egy *kendő* és egy *abrosz* került újonnan az egyházközséghez. A *keszkenő*k közül egyik ezüst és arany fémszállal készült, nyolc virágtövet rajzoló hímzés díszítette, míg a másik alapszíne kék volt, arany fémszállból készült növényi hímzés és csipke ékítette. Az *abrosz* ugyancsak táblás szerkezetű, mezőinek egy része rece technikával készült. A pamut vászon*kendő*t pedig zöld selyemfonallal hímzett virágtövek díszítették.⁹⁰ Összesítve a rendelkezésre álló adatokat, a 18. század első feléből tíz textíliáról tudunk. Az 1749-es conscriptioban szóról-szóra ugyanezekkel a tárgyakkal találkozunk.⁹¹ A későbbiekben két többletinformációt jegyeztek be, az egyik szerint a második recetáblás *abroszt* a kóródszentmártoni gyülekezetnek adományozták. A második bejegyzés gróf iktári Bethlen Sámuelné Keresztes Borbála adományáról tesz említést (kat. 3.). Ez alapján arra következtethetünk, hogy a textíliák száma a század közepén és talán a második felében sem módosult. A 19. századi iratok alapján a következő száz évben sem tudunk új textíliákról, az 1816-os conscriptiokor mindössze hat darabot számoltak össze.⁹² A 20. századi források közül Debreczeni László vázlatlapjai tartalmazzák a legtöbb információt Héderfája 18. századi textíliáira vonatkozóan.⁹³ Az általa leírt hat textília közül öt – két *keszkenő*, két *kendő* és egy *abrosz* – a 18. századból származik, amelyek közül napjainkra mindössze az *abrosz* (kat. 3.) található a gyülekezetnél. Háromnak motívumairól

⁸⁹ KükEhmLvt prot. I/2. 22.

⁹⁰ KükEhmLvt Conscri. 1714. 34.

⁹¹ KükEhmLvt Conscri. 1749. 64.

⁹² KükEhmLvt Conscri. 1816. 369.

⁹³ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/140–143.

rajzot is készített, amelyek egyetlen képi forrásai a napjainkra elveszett daraboknak. Az elsőként leírt *keszkenőről* nem készített vázlatot, felsorolt jellemzői⁹⁴ alapján akár az 1676-os conscriptiohoz utólag jegyzett váltakozó színű selyemfonallal és fémszállal hímzett darabra is gondolhatunk. A másik *keszkenőt* is megtaláljuk a korabeli forrásokban, utólag jegyezték az 1714-es összeíráshoz, pontos azonosítását, a felhasznált anyagok mellett, a felületét díszítő nyolc azonos minta teszi lehetővé.⁹⁵ A kacsból induló tő egy szimmetrikus méretű levélpárt követően háromfelé ágazik. A bal oldali, legrövidebb szár balra ível, hosszúkás levélpár tagolja, majd zárt gránátalmában végződik. Szárának vonalát ismétli a jobb oldali ág, ám sokkal nagyobb ívet rajzol le. Levél- és rozetta-pár, inda tagolja, végén ugyancsak zárt gránátalma nyílik. A középső, harmadik ág S-rajzú vonala a jobb oldali ágat metszi, majd a zárt gránátalma következik. A minta tervezője nagyon ügyesen ötvözi a különböző aszimmetrikus elemeket, ugyanakkor a gránátalmák egyforma mérete és csaknem azonos kialakítása – mindössze a kör alakú középső felület mintázott lapos öltéssel készült részei hangsúlyozzák a közepre helyezett virágot – teremti meg a motívum kiegyensúlyozott jellegét. Debreczeni mindkét *kendő* motívumáról készített rajzot. A tárgyak egyike, Pusztai Györgyné adománya már az 1676-os összeírás magyar nyelvű tételei között szerepel. Később valamennyi felsorolás, akárcsak a vázlatkönyvekben szereplő, a végeit díszítő nagy mintákra hívja fel a figyelmet.⁹⁶ A motívumok nem csak nagyok, hanem gazdagabb rajzúak és kivitelezésűek is. A kacsból induló tő balra ívelő vonala hamarosan hajtja ágait, amelyek végén váltakozva látunk hangsúlyos nyíló virágokat, illetve kisebb terméseket. A virágok szárát gyakran hosszúkás levél is tagolja. Kialakításában a 17. századra jellemző török hatás érvényesül, miszerint a minta elemeit váltakozva hímezték különböző színű selyemfonalakkal, illetve fémszállal. Bár a vázlat nem egyértelmű, a vonalkázás alapján úgy tűnik, hogy a ferde lapos öltés mellett török lapos öltéssel készült, ami ugyancsak 17. századi eredetét támasztja alá. A vázlatkönyvekben szereplő másik *kendő* 1714 után került a gyűlekezet tulajdonába. Az akkor még zöld színű selyemfonal a 20. századra erősen megkopott.⁹⁷ Ismétlődő motívumának alaptípusa a 17. században jelenik meg a magyar hímző művészetben,⁹⁸ a 18. század folyamán alig találkozunk ezekkel az ún. „sarlós motívumokkal”, és az általunk tanulmányozott terület református gyűlekezeteinél is ez lett volna az egyetlen ilyen darab. A kacsokkal díszített szív alakból induló tő rövid ívelt vonalán fogazott szélű kisméretű levél nő, majd a vele ellentétes oldalon indapárral tagolt száron hangsúlyos virág nyílik, amely ötvözi a nyílt gránátalma és a tulipán jellemző vonásait. A virágot jobbról sarlós ívű nagyméretű levél fogja közre, amelynek felületén pöttyökkel díszített sáv húzódik. Külső ívének fogai között jobbra ívelő kacsok sorakoznak. A motívum 19. századi másolatát láthatjuk a dicsőszentmártoni gyűlekezet 1846-os datálású textíliáján (kat. 11.).

⁹⁴ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/140.: 88/90 csipkézett szegélyű, lenvászon, a szélén karmazsin zsinórral, fehérrel és ezüst skófiummal hímzett egyszerű levél és rozetta mintácskák.

⁹⁵ Uo. 1933/143: 90/90 patyolat, ezüst és aranyszállal hímezve, kissé rongyolott, oldalközepén azonos minta.

⁹⁶ Uo. 1933/141.: 160/98 finom lenvászon, éneklőszék takaró, végein különböző selymekkel és skófiuumokkal hímzett 5–5 nagy minta és apró mintasor. Jó karban. Eredetileg hosszabb volt. Muz[séalis!] Fényk[épezendő]!

⁹⁷ Uo. 1933/142.: 172/97 vékony lenvászon éneklőszék takaró, krém selyem és ezüst skófiuum, végeken 3–3 minta. Végek körül fogas szegés.

⁹⁸ V. Ember Mária és László Emőke is valamennyi munkájában csak a 17. századi „sarlós-motívumokkal” hímzett textíliákat mutat be.

Kerelő írott forrásanyaga csupán 1738-ig terjed, ekkor ugyanis a református gyülekezet megszűnt. Tárgyait Búzásbesenyőre szállították, ám napjainkra egyetlen textília sem maradt ránk. 1714-ben összesen hat textília – két *abrosz*, három *keszkenő* és egy *kendő* – volt a gyülekezet tulajdonában. A vászon*abrosz*ok közül az egyiknek sarkait és közepét fehér hímzés, két végét rojt díszítette. A másikat vastagabb vörös pamutfonallal mintásra szőtték. A vászon*keszkenő*k mindegyike hímzett volt. Egyiknek sarkait fémszállal készült virágtöves motívum díszítette, később, feltehetően adományozásakor, kék selyemfonallal feliratot hímeztek rá. A másik *keszkenőt* többszínű selyemfonallal és fémszállal hímezték, a harmadikat pedig zöld színű selyemfonallal készült minta ékítette. A vászon*kendőről* mindössze annyit tudunk, hogy fekete betűkből álló felirat volt olvasható rajta.⁹⁹ A gyülekezet létszáma néhány éven belül már annyira megfogyatkozott, hogy az 1727-es vizitáció elrendelte a tárgyak Búzásbesenyőre szállítását.¹⁰⁰ Hogy a költöztetésre mikor került pontosan sor, nem tudjuk, de 1746-ban már a búzásbesenyői gyülekezet ládjában voltak.¹⁰¹ Az 1749-es besenyői conscriptio tételei után később, az újabb adományok mellett bejegyezték a Kerelőről származó klenódiumokat és textíliákat. A négy darab közül egy *abrosz*, kettő *keszkenő* és egy *kendő*. Az *abrosz* az 1714-es összeírásban fehéres hímzése alapján is azonosítható. A *keszkenők* közül a fémszállal hímzett darab maradt fenn 1749-ig. A másik *keszkenő*, valamint a *kendő* vörös díszítésű volt, ezeket nem találjuk a korábbi összeírásban.¹⁰² A későbbi besenyői összeírások nem nyújtanak semmiféle további információt a kerelői textíliákra vonatkozóan.

Kerelőszentpál javait 1676-ban írták össze, latin nyelvű tételei közt négy textíliát – két *abroszt*, egy szép *kendőt* és székely kilim-*szőnyeget* – számolhatunk meg.¹⁰³ 1701-ben újabb adományokat jegyeztek fel: 1699-ben hallerkői Haller Istvánné Bulcsesdi Sára¹⁰⁴ készítette el a kerelőszentpáli templom teljes berendezését takarókkal és szőnyeggel, úrvacsorához szükséges *abroszt* és *keszkenőt*, a szószék, papiszek és éneklőszék letakarására azonos, vastagabb, mintásan szőtt selyemszövetből készült takarót adományozott. A színes perzsaszőnyeg domináns színe a vörös. A régi vászon*keszkenő* felületén nyolc török virágtöves hímzés volt látható, míg az *abroszt* sárga selyemfonallal készült recetáblákból és hímzett vászontáblákból alakították ki, csipkével szegélyezték.¹⁰⁵ 1712-ben újabb adományként tüntettek fel három textíliát, ám valamennyit azonosíthatjuk a Bulcsesdi Sára adományai között.¹⁰⁶ Az 1714-es conscriptioban az előbb említett hatból mindössze három darabot találunk: Az *abroszt*, a *keszkenőt* és a *szőnyeget* sorolják fel, ám adományozóját nem tüntetik fel, ezért azonosításukkor mindössze a leírásokra támaszkodhatunk. A conscriptio egészét tekintve, eredetileg összesen 14 textíliát jegyeztek fel, majd utólag három darabot említenek, amelyek egyike minden bizonnyal újabb adomány volt. A 18. század első felében hét *abrosz* volt a gyülekezet tulajdonában, amelyek közül az egyik a Bulcsesdi Sára adományai közül való. A másik hat ugyancsak vászon, kialakításuk hasonló. Egyiket rojtozták, másik kettőt kék pamutfonallal csillagmintásan hímezték, illetve szőtték. Ugyancsak kék pamutfonallal

⁹⁹ KükEhmLvt Conscri. 1714. 52.

¹⁰⁰ KükEhmLvt. prot. II/3. 33.

¹⁰¹ Uo. 391.

¹⁰² KükEhmLvt Conscri. 1749. 92.

¹⁰³ KükEhmLvt prot. I/2. 33.

¹⁰⁴ Életrajzi adataira vonatkozóan lásd: Tüdős S. Kinga: *Portretul unei doamne transilvănene: Sara Bulcești (1655–1708)*. Kézirat a szerző tulajdonában.

¹⁰⁵ KükEhmLvt prot. I/2. 319–320.

¹⁰⁶ Uo. 449–450.

gazdagon hímeztek még egy *abroszt*, egyet csipke díszített. Az *abroszok* után Kurtán Kis Anna adományait jegyezték, a három textília közül az *abroszt* csipke szegélyezte. A két korábbi *keszkenő* – az egyik Bulcsesdi Sára adománya, a másik finom pamutvászon, amelynek sarkait függő selyemdísz¹⁰⁷ ékítette – mellé egy harmadikat is adományozott, amelyet vörös selyemfonallal és fémszállal készült hímzés díszített. Kurtán Kis Anna harmadik adománya fehérrel hímzett *kendő* volt, emellett még három azonos funkciójú tárgy volt a gyülekezetnél. Kettőt nagyméretű – fehér fonallal, illetve vörös pamutfonallal készült – hímzés és rojtok díszítettek, a harmadikon vörös pamutfonallal szőtt minta volt látható. Ezekhez utólag egy nyomtatott mintájú *kendőt* jegyeztek. A hatodik új adomány Szakács Istvánné Trombitás Anna vörös pamutfonallal díszített éneklőszéktakarója. Még egyetlen utólagos adományról kell szólnunk, vörös szőnyegről, amely valószínűleg a Bulcsesdi Sára adományai közül való.¹⁰⁸ Sajnos, az 1749-es összeírásra már nem került sor, mivel 1740-ben a kerelőszentpáli templomot a katolikusok elfoglalták, a megmaradt református közösség Magyardellő leányegyházközségeként szervezte meg önmagát. A klenódiumokat Magyardellőre szállították, ám a textíliáknak nyoma veszett.

Kiskend javainak összeírásai közül az első 1714-ben készült. Ekkor összesen 12 textíliát említenek, amelyek közül öt *abrosz*, három *keszkenő*, három *kendő* és egy *szőnyeg*. Az *abroszok* között egy sávos, a többi vörös és kék pamutfonallal mintásra szőtték. A *kendők* mindegyikét vörös pamutfonallal szőtt darabként írták le. A *keszkenők* közül az egyiket váltakozó színű – fekete és fehér – csipkével szegélyezték. A másik kettőt hímzés díszítette, az egyiket zöld selyemfonallal, a másikat fehér selyemfonallal és fémszállal készítették. Utolsóként még egy színes, csikosra szőtt székely kilim szőnyeget is leírtak. Utólag az *abroszok* számát négyre javították, és a *sávos* darabot kihúzták.¹⁰⁹ Így 11 textíliával számolhatunk, amelyekkel darabról-darabra találkozunk az 1749-es conscriptóban is.¹¹⁰ Az 1816-os összeírás mindössze a vászon*abroszok* meglétéről, valamint a gyarapodásáról tudósít.¹¹¹ A későbbiekben mindössze az újabb adományokat jegyzi. A 20. század iratai közül Debreczeni László vázlatait használhatjuk, amelynek egyik 1933-ban készült lapján egyetlen kiskendi *keszkenő* leírásával és motívumának rajzával találkozunk (kat. 27.).¹¹²

A **kóródi** leányegyház létét mindössze néhány tizenhetedik századi bejegyzés tanúsítja, textíliáiról semmit sem tudunk.

Kóródszentmárton 1676-os javai között szereplő textíliák: egy *abrosz* és két *kendő* vagy *keszkenő*. 1680-ban Nemes Jánosné Huszár Borbála klenódium-adományai után egy arany-szállal és több színű selyemfonallal gazdagon hímzett *keszkenőt* is említenek.¹¹³ 1711-ben a gyülekezetben öt textília volt: három *abrosz*, egy *kendő* és egy *keszkenő*. A néhány szóval jellemzett *abroszok*

¹⁰⁷ A sarkokon lelő selyemdíszekkel ellátott textíliák jellegzetes típusai a kézben hordott korabeli *keszkenők*nek. A bojtok mellett kerek horgolt díszeket ismerünk, ilyen maradt meg az Iparművészeti Múzeum gyűjteményében (Marosvécsről származik), valamint a Nagyernyei Református Egyházközség tulajdonában is található egy ily módon díszített selyem*keszkenő*.

¹⁰⁸ KükEhmLvt Conscri. 1714. 53–54.

¹⁰⁹ Uo. 46.

¹¹⁰ KükEhmLvt Conscri. 1749. 84–85.

¹¹¹ KükEhmLvt Conscri. 1816. 237.

¹¹² Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/215.

¹¹³ KükEhmLvt prot. 1/2. 24–25.

mindegyike mintásan szőtt, egyik önmagában mintás, azaz sáhos, a másik kettőn kék fonallal szőtt díszítés volt. A vászon*keszkenőt* török hímzés díszítette, ez valószínű, hogy megegyezik az 1680-ban adományozott tárggyal. A *kendőt* évekkel korábban Nemes János adományozta, vörös pamutfonallal hímezték.¹¹⁴ Az 1714-es conscriptio alkalmával ugyanezen tárgyakkal találkozunk. A *keszkenőről* pontosabb képet alkothatunk: mindössze a két végén volt mindössze színes selyemfonallal és fémszállal hímzett, motívumai és öltéstechnikája alapján a *török* jelzővel látták el. Az 1714–1749-es időszakban hat textíliával gyarapodott a gyülekezet, négy *keszkenő*vel, egy *abroszszal* és egy *szőnyeggel*, ezek alapján a 18. század első felében 11 textília volt Kóródszentmártonban. A *keszkenők* egyikét Mihály Istvánné adományozta, vászna Zaboláról származik, két végét kék pamutvonallal készült szőtt minta díszítette. A további három *keszkenő* leírása ellentmondásos, ezért egyéb források hiányában csak annyit mondhatunk el, hogy egyikük talán vászon*keszkenő* volt, amelyet vörös selyemfonallal hímezték. A másik kettő selyemből készült, egyikük alapszíne kék, felületét fehér virágokkal ékítették. A *szőszabrosz* kifejezés gyapjúból készült *abroszra* utal. Utolsóként pedig a szőszéken található székely kilimet jegyezték.¹¹⁵ Az 1749-es összeírás jórészt ugyanezeket a tárgyakat sorolja fel azonos szavakkal. Mindössze három utólag jegyzett textília van, amelyekkel számuk 14-re gyarapodott. A korábbi darabokhoz recével díszített vászon*abroszt*, fehér fonallal hímzett kendervászon *kendőt* adományoztak. A harmadik adomány székely kilim *szőnyeg* volt.¹¹⁶ A 19. századi adatok közül időrendi sorrendben az 1816-os conscriptio az első, Kóródszentmárton református gyülekezetének textíliáiról annyit árul el, hogy számuk 12.¹¹⁷ A későbbi vizitációk alkalmával csupán az újabb adományokat jegyezték fel. Napjainkra valamennyi 17–18. századi textília megsemmisült, ezért különös jelentőséggel bírnak Debreczeni László vázlatrajzai, amelyek megőrkítettek néhány értékesebb darabot. 1933-ban öt textíliáról – két *keszkenőről*, egy *kendőről*, azaz éneklozszék takaróról és két *abroszról* – írt néhány soros jellemzést, ezek közül háromnak motívumáról vázlatot is készített.¹¹⁸ Az elsőként leírt és rajzolt *keszkenőt* – finom szövésű vászon alapján arany- és ezüstsínű fémszállal készült hímzett növényi motívum, fémszállból sodort zsinórral szegélyezve¹¹⁹ – nem találjuk meg a 18. század első feléből származó forrásokban, ezért feltételezzük, hogy a század második felében adományozták. A csigavonalas motívum egy nyújtott csepp alakú formából indul, balra ívelő szárának vonalát hosszúkás levélpárok, indák és rövid ágak tagolják, amelyek végén különböző rozetták és termések nőnek. A szár végén hatszirmú szegfű nyílik, amely egyben a motívum központi és leghangsúlyosabb eleme is. A motívum rajza kissé megnyúlt, egyes elemei torzultak, ám gyakorlott kéz munkájának tűnik. Az arany- és ezüstsínek következetes váltakoztatását figyelhetjük meg egy-egy elemen belül is, amelyet a mintázott lapos öltés alkalmazása tesz még változatosabbá. A másodikként jegyzett *keszkenő* már sokkal szerényebb kivitelezésű. Gyér szövésű lenvászon alapján krémszínűre fakult selyemfonallal és arany színű fémszállal hímzett sarlós motívumok voltak.¹²⁰ Valószínű, hogy az 1714-es összeírásba utólag bejegyzett, vörös selyemfonallal hímzett *keszkenő*vel azonos. A szív alakú formából eredő virágtól két szárat hajt. Egyike rövidebb, végén – hosszúkás levelek és inda után – hétszirmú rozetta nyílik, amelynek rajza rokonságot mutat az egyik dányáni *keszkenő* azo-

¹¹⁴ KükEhmLvt prot. 1/2. 413–415.

¹¹⁵ KükEhmLvt Conscri. 1714. 38.

¹¹⁶ KükEhmLvt Conscri. 1749. 71.

¹¹⁷ KükEhmLvt Conscri. 1816. 376.

¹¹⁸ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/145–146.

¹¹⁹ Uo. 1933/145.

¹²⁰ Uo. 1933/146.

nos elemével.¹²¹ A hosszabbik szár balra ívelve, sarló alakban zárja közre a nyílt virágot, vonalán ritmikusan váltakoznak hosszúkás levelek, termések és indák. A motívum többségét selyemfonallal hímezték, fémszállal csak pontszerűen találkozunk. A *kendő* az 1711-es összeírás szerint Nemes János adománya volt. Debreczeni László a részletező leírás mellett párhuzamait is említi, motívumairól vázlatot készített.¹²² A vázlatkönyvekben még két *abrosz* leírásával találkozunk, amelyek közül az egyik „fél-*abrosz*” volt, ezt valamikor rece díszítette, két oldalát pedig rojtokkal szegélyezték. A 18. századi források mindössze egyetlen recével ékített *abroszról* szólnak, amelyet 1749 után adományoztak a gyülekezetnek. A másik *abroszt* nem sikerült a vizitációkor jegyzett tárgyakkal azonosítani, leírása alapján akár 19. századi is lehetett.¹²³

A korabeli források tanulmányozása után elmondhatjuk, hogy a 17–18. században valamenyi református gyülekezet rendelkezett legalább egy, de általában több rendbéli textíliával, amelyek között egyaránt voltak úrvacsorához köthető, valamint a templom berendezését díszítő darabok is. Ezek közül gyülekezetenként több is átöröklődött a 20. századra, amit Debreczeni László feljegyzései és vázlatai bizonyítanak. Napjainkra mindössze néhány gyülekezetben maradt 17–18. századi textília.

Fennmaradt textíliák

A református gyülekezetek használati tárgyai csaknem kivétel nélkül adományokból származnak. Legkorábbról, a 16. századból mindössze néhány tárgy maradt fenn, amelyeket ma gyűjteményekben őriznek. Valamivel több 17. századi emlékről van tudomásunk, ám a leggazdagabb megmaradt tárgyalomány a 18. századból származik. Már a korai református textília-adományok is arról tanúskodnak, hogy teljes mértékben elvetették a katolikus tárgyvilág előírásait, és a templomi berendezési tárgyra szánt textíliák a világi használatúak mintájára készültek. A korabeli írott források, valamint a ránk maradt tárgyak is azt bizonyítják, hogy az adományok többsége lenvagy pamutvászon alapú, amelyeket rendszeresen selyemfonallal és fémszállal készült hímzéssel díszítettek. Jóval kevesebb selyem alapra készült textíliáról tudunk, bár a 18. század második felétől egyre több iparilag előállított, vásárolt *keszkenővel* gyarapszanak a gyülekezetek gyűjteményei.

A textíliákon megjelenő motívumok szoros rokonságot mutatnak más korabeli díszítőművészeti, pl. festőasztalos mustrákkal. Szinte kizárólag növényi elemekkel találkozunk, mindennek előtt a rendkívüli változatosságot mutató stilizált virágokkal. Ezeket a motívumokat a nyugati és keleti formavilág keveredése jellemzi, amelyek rendszeresen felbukkannak az egész Kárpát-medence területén.

Funkciójukat tekintve a református gyülekezetek textíliái két nagy csoportra oszthatók: Egyik részük – *abroszok*, *keszkenők* – az úrvacsora kiszolgáltatásához kapcsolódik, míg a másik – *kendők*, *takarók*, *szőnyegek* – a templom berendezési tárgyaihoz köthető. Az írott forrásokban is hasonló sorrenddel találkozunk.

¹²¹ KükTK I. 522, 544.

¹²² Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/146.: 222/55 lenvászon éneklőszék takaró, hosszoldalán két vékony szőtt piros csíkkal, végein és közepén vonalasan hímzett futódíszek (technika azonos Fráta, Vizakna stb. *abroszkéival*). Szakadozott, önmagából eresztett rojttal. Muzeális!

¹²³ Uo. 1933/146.: 155/160 fehér, ritkásan és különböző mintázattal szőtt terítő (két szél) merőjébe fehér szállal beszőtt díszítmények, szélén ritkásan szőtt szegély. Muz[eális]!

Abroszok

Az *abrosz*okat általában az úrvacsora kiszolgáltatásakor terítették az úrasztalára, állandó használatban rendszerint a *szőnyegek*, ritkábban a *takarók* voltak. Az *abrosz*okat két alaptípusba sorolhatjuk. Az egyik vastagabb len- vagy pamutfonalból készül, leggyakrabban vászonkötéssel, illetve *sáhos* vagy *barackmagos* mintázattal. Az *abrosz*nak megfelelő méretet általában két vagy három szél összeillesztéséből nyerték, a szélek találkozásánál gyakori a horgolt csipke- vagy recsáv díszítés. Előfordul az is, hogy a textíliát csipkével szegélyezték vagy kirottozták (kat. 7., 9.). A vászonból készült szélek esetében fehér szálvonásos hímzést is találunk, szálszámolásos vagy geometrikusan stilizált növényi mintákkal (kat. 5.). Ezek a darabok rendszerint házi szövésűek, elvértve akad olyan is közöttük, amelyik hivatásos takács vagy hímző keze nyomát viseli.

A másik csoportba a díszesebb kivitelezésű *abrosz*ok tartoznak. Az alkalmazott technikák alapján legelterjedtebbek a rece- és vászonmezők váltakoztatásával összeállított ún. *táblás* szerkezetűek (kat. 2., 4., 8.). A vászon*abrosz*okra is hímeztek színes selyemfonallal és fémszállal növényi inspirációjú motívumokat, ezek rendszerint folytonos sávot alkotnak az oldalak mentén, hangsúlyosabb elemekkel a sarkokon. Előfordulnak még takács által szőtt lenből vagy pamutból készült damaszt*abrosz*ok is. Ugyancsak ritkaságszámba mennek a selyem alapú *abrosz*ok, amelyek taft, néha brokát alapját selyemfonallal és fémszállal készült hímzés, vagy korábbi textíliák darabjait felhasználó rátétes hímzés díszíti (kat. 3.).

A kötetben szereplő tárgyak közül az egyik – részben – legkorábbi *abrosz* (kat. 1.) a dicsőszentmártoni gyülekezet tulajdona. Az úrvacsorai *abroszt*¹²⁴ (167 x 99 cm) len- (2 db: 43,5 és 44,5 cm széles) és pamutvászon (3 db: 24,5; 29,5 és 24 cm széles) sávokból állították össze. Az összeillesztésekhez vörösre színezett selyemfonalat használtak. A motívumok hímzését vörös, kék, zöld sodorlatlan selyemfonal, ezüstszínű S-sodratú lyoni fémszál váltakoztatásával oldották meg. Az *abroszt* selyemfonalból és fémszálból sodort, hurkokkal díszített zsinór szegélyezi. Hímzett motívummal csak a sarkokon és az oldalak középtengelyében találkozunk. A feliratot az egyik hosszanti oldal mentén két díszítetlen vászonsávra hímezték. A sarkokon lévő díszítőmotívumok azonosak. A szív alakú motívum tetején virág nő ki, belsejébe szár nyúlik, amely indapár után kettéágazik. Két ága végén egy-egy levél után szegfű nyílik. A szív csúcsából is indul egyenes szár a belső felületre. Két oldalra bimbós ágat hajt, végén tulipán. A szív felületére még levél, inda és négyszirmú virág hajlik. Az oldalak közepén található motívum ugyancsak szív alakból kinövő egyenes szár, amely hamarosan két oldalát növeszt egy-egy levéllel és szegfűvel. A tengelyt jelentő egyenes szár hasonló virágban végződik, mint amit a sarkokon láttunk, előtte indapárok és levélpár. Mindkét motívum szimmetrikus. Török hatásra az elemek színeit váltakoztatják. Többféle öltésmód jellemzi. Rajza nagyon esetlen, ami gyakorlatlan kézre vall. A kétféle alapanyag és a hímzett motívumok elrendezése arra utal, hogy a tárgy eredetileg *keszkenő*nek készült valamikor a 17–18. század fordulóján. Később azt három sávra hasították, hogy újabb darabokkal növeljék méretét. A hímzés is átalakuláson ment keresztül, ugyanis egyes elemekből kihúzogatták a fémszálat, majd az így nyert fonnal hímezték a feliratot. A módosítást valamikor 1735 előtt hajthatták végre, mivel az ekkori összeírás már jelenlegi állapotában említi.¹²⁵ A módosítást feltételezhetően ahhoz a személyhez köthetjük, akinek nevét a terítőre hímezték. A felirat majuszkulás, lyoni fémszállal hímezték az utólag

¹²⁴ Az *abrosz* leltárszámát (188) és az adományozás feltételezett adatait egy papírdarabkára írták, majd gombostűvel illesztették a tárgyhoz. Az adatok közül az adományozás évszáma téves: kb. 1800-ból való.

¹²⁵ Egy gyolcsból öt szélecskéből álló hosszhaságú *abrosz*, négy szeglete és közébe négy részre megvarrva ágokra, veres, publikánkék, hamuszín, karmazsinszín selyemmel és rézfonallal között, veres sodrás körülette és az öt darab gyolcs veres selyemmel van befűzve. (Leltár a Dicsőszentmártoni Református Egyházközség levéltárában.)

betoldott darabokra: DACZO / ANNA. Betűi esetlenek, gyakorlatlan kézre vallanak. A terítő deformálódott, a finomabb szövésű vászonsávok jobban kigyengültek. Hiányok, foltok találhatók rajta. Az idők során javították, vászondarabokkal foltozták. A leltárcédulán olvasható évszám tévesnek bizonyul, ha figyelembe vesszük a textília 18. század elejére utaló jellemzőit. Ezt támasztják alá az írott források is. A helyszínen található 1735-ös leltár tárgyai közül nem nehéz kiválasztani erre az abroszra illő leírást. A század közepéről származó összeírásban¹²⁶ is megtaláljuk, bár ezúttal kevesebb jel utal konkrétan erre a tárgyra. A 19. század folyamán többször is – 1871-ben, 1873-ban és 1888-ban – összeírták a gyülekezet textíliáit, amelyek között rendszeresen visszatér a Daczo Anna nevét őrző abrosz.¹²⁷ Valamennyi összeírás egy korábbi lajstrom szinte pontos másolata, amelynek legkorábbi ránk maradt változata 1800-ból származik.¹²⁸ A 20. század elején összeírták a dicsőszentmártoni gyülekezet értéktárgyait is. Az 1904-ből származó lajstrom egyetlen tétel sorba foglalja össze a 18. századból származó textíliák többségét, ám úgy vélték, hogy ez a darab külön említést érdemel.¹²⁹ Debreczeni László 1933-ban járt a dicsőszentmártoni gyülekezetben, de jegyzetei közül hiányzik ez a terítő.¹³⁰

Időrendi sorrendben a következő abrosz (kat. 2.) a haranglábi gyülekezet tulajdona. Az úrvacsorai *abrosz*¹³¹ táblás szerkezetét fehér lenvászon mezőkből, fehér lenfonalból, valamint ekrű és drapp selyemfonalból készült recetáblákból alakították ki, széles rececsipke szegélyezi. A vászontáblák felületét ekrű selyemfonallal készített szálvonásos hímzés díszíti. A cikk-cakkos szélű rececsipkén két sorba rendezett rozetták sorakoznak. A 18 vászon- és 18 rece-, azaz összesen 36 táblát a készítő 6x6-os rendbe illesztette. A vászontáblák felületén kettős szálvonásos hímzéssel (ferde lapos öltés) készült keskeny sáv halad, amelyek díszítése geometrikus; háromszögekből és rézsútos állású csikokból tevődik össze. A recetáblák (tömő-, és vászontöltés) kialakítása azonos. Négyzetbe komponált, szimmetrikus, növényi mintát látunk, amelynek fő elemei az oldalak vonalában elhelyezkedő ún. „makkok”. Az átlók irányában hosszú szárú, apró elemekből épülő virágtövek kaptak helyet. Az egyik közbelső vászontáblán aranyozott lyoni fémszállal készült felirat olvasható. A sávok között a következő betűket hímezték (ferde lapos öltés): IS/TEN DI-CSÖSSEG[É]/RE CZINAL[TA]: AZ Abroszt / S[Z]A[RKA] / SIG[MO]NDNE SAK[!]/MARRI CLARA, míg a közbeeső négyzetes felületre a következő került: SZA[R]KA / 1714 / SI[G]-MOND. A felirat betűinek többsége majuszkula, ám helyenként minuszkulákkal is találkozunk. Esetlen kivitelezése gyakorlatlan kézre vall, ellentétben a díszítés minőségi voltával. A felirattól megtudhatjuk, hogy az abroszt Szarka Zsigmondné Szathmári Klára adományozta 1714-ben. A textília felületén hiányok és foltok vannak, a selyemfonal színe erősen kifakult, és a fémfonal korrodálódott. A korabeli összeírások az adományozás időpontjától – 1714-es conscriptio, majd az 1749-es összeírás – kezdve rendszeresen említik az úrvacsorai *abroszt*.¹³² A 19. század folyamán

¹²⁶ KükEhmLvt Conscr. 1749. 19–20.

¹²⁷ Leltárak a Dicsőszentmártoni Református Egyházközség levéltárában.

¹²⁸ *Egy fehér abrosz a négy szegületin négy selyemmel varrott virággal, úgy a közepén levő szélének, úgy két végének közepén, az m. nyolc virággal, és ilyen írással Datzo Anna.* (Leltár a Dicsőszentmártoni Református Egyházközség levéltárában.)

¹²⁹ KükEhmLvt Dicsőszentmárton csomó, 103.: *Egy drb 150 cm hosszú, 90 cm széles aranyozott és ezüstözött fonallal gazdagon hímzett csalánvászon terítő e felirattal: Daczo Anna. Évszám nincs rajta, de erősen megviseltségéből következően igen régi, talán 200 éves darab is lehet. Műbecsét is tekintve értéke 15 korona.*

¹³⁰ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/107–111.

¹³¹ Leltárszáma nincs.

¹³² KükEhmLvt Conscr. 1714. 16., KükEhmLvt Conscr. 1749. 31.

csupán az új adományokat jegyzik, ezért a textília következő említésével 1904-ben találkozunk. Ugyanebből az összeírásból tudjuk azt is, hogy a házaspár három évvel korábban, valamint egy évvel később egy-egy *keszkenőt* is adományozott a haranglábi eklézsiának.¹³³ A *keszkenők*nek nyoma veszett, 1933-ban Debreczeni László sem említi őket.¹³⁴

Két hasonló, táblás szerkezetű *abroszt* (kat. 4., 8.) találunk Gógánváralja 18. századi úrasztali textíliái között. Az úrvacsorai *abrosz*¹³⁵ (185,5 x 172 cm) – fehér lenfonallal szálvonásosan hímzett csíkokkal keretezett – 28 darab fehér lenvászon táblája (21 x 23 cm) közt ugyanannyi fehér lenfonalból készült recetábla (19,7 x 19 cm) váltakozik. A táblás szerkezetű – 7 x 8 darab tábla – felületet keskenyebb (7,5, illetve 4 cm széles) vászonsávok keretezik. Egyik közbelső vászontábla felületére színezett (napjainkban ekrü¹³⁶), sodoratlan selyemfonallal hímeztek (keresztzemes öltés) feliratot. A recetáblák vászontöltéssel készült kialakítása azonos. A keskeny keretező sávban egyenes állású levélpárt és bimbót hajtó, apró virágtövek sorakoznak. A tükrözött felületét szimmetrikus kialakítású növényi motívum tölti ki. A sarkokban hangsúlyos nyílt virágokat, közöttük bimbókat, az egyenes száron pedig levélpárokat látunk. A vászondarabokat díszítő keskeny szálvonásos csíkok felületén rozetták és átlós irányú levelek váltakoznak. Hímzője a feliratot öt sorba szerkesztette: G[róf] BETHLEN / LASZLONE / B[áró] BANFFI / CLARA / ATTA 1764. Nyomatott betűtípust választott, ám a majuszkulák mellé néhány minuszcula is került. A betűk magassága azonos, ám szélességük egymáshoz viszonyítva nagyon aránytalan. A feliratról kiderül, hogy az *abroszt* gróf bethleni Bethlen Lászlóné, született báró losonczi Bánffy Klára (1730–1804)¹³⁷ adományozta 1764-ben. A textília deformálódott, más textíliák levérzésének nyomait és foltokat látunk rajta. A rece több helyen elszakadt, a táblák összeillesztései is szakadnak, a selyemfonal erősen fakult. A károsodásokat varrással igyekeztek kijavítani. Két 18. századi, ránk maradt összeírás a tárgy elkészülte előtt készült. Bár az utólagos adományokat is bejegyezték, a tárgyat sehol sem említik. A 19. századból származó forrásokban sem említik. Első leírása, valamint vázlatos rajza 1933-ból származik, amikor Debreczeni László vázlatfüzeteinek egyikébe bejegyezte.¹³⁸

A második *abroszt* (kat. 8.) nem datálja felirat, de jellemzői alapján készítésének időpontja ugyancsak a 18. század második felére tehető. Az úrvacsorai *abrosz*¹³⁹ (133,5 x 128,5 cm) a századra jellemző táblás szerkezetű. 25 táblája közül 12 fehér lenvászon (20,5 x 20,5 cm), 13 fehér lenfonalból készített (vászon és tömőtöltés) recemunka (19,5 x 17,5 cm). A táblákból kialakított felületet széles, rojtozott (0,6 cm) szegélyű vászonsáv keretezi, amelynek a táblák felőli oldalát keskeny (1,5 cm) szálhúzásos csíkkal díszítették. A recetáblákon azonos, négyzetbe komponált szimmetrikus növényi motívumot látunk. Az oldalak tengelyében, egyenes száron, levélpárt követően nyílt virágok, míg az átlók vonalában hasonló felépítésű bimbóban végződő virágtövek kaptak helyet. A motívumot keskeny csík zárja le. A textília deformálódott, elszíneződött, kisebb hiányok és foltok vannak rajta. Egyik széléből egy arasznyit levágtak. Debreczeni László 1933-ban írta le az *abroszt*.¹⁴⁰

¹³³ KükEhmLvt Harangláb csomó, 156. irat.

¹³⁴ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/233.

¹³⁵ Jelenleg a 169-es leltárszámot viseli.

¹³⁶ Feltehetően vörös fonal, amely a gyakori tisztítás következtében elvesztette színét.

¹³⁷ <http://genealogy.euweb.cz/hung/bethlen3.html#LA>

¹³⁸ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/220.: 180/200. 28 rece és 28 vászon mezőből álló *abrosz*. Szélein keskeny vászon körülfogással. Vászon mezők és összefogás szélein igen szép töréses aszúrozás. Felirata a közepén: „G BETHLEN // LASZLÓNÉ // B BANFFI // CLARA // ATTA 1764.” Receminta egyszerű, de szép. Muzeális!!

¹³⁹ Leltárszáma nincs.

¹⁴⁰ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/220.: 160/150 13 rece és 12 lenvászon mezőből álló *kis abrosz*. Szé-

Gógánváralja 18. századi *abroszai* közül még egyetlen darab (kat. 5.) maradt ránk, ennek kialakítása eltér az előbb említettektől. Az úrvacsorai *abrosz*¹⁴¹ (174 x 145,5 cm) két fehér vászon-szélből (73 és 72,5 cm széles) állították össze. Mindkét szél felületén, az összeillesztéshez közel, két oszlopba szervezett, 5-5 rozettát (9,5 cm) láthatunk, amelyeket fehér lenfonallal, szálvonásos technikával alakítottak ki. Az abrosz egyik sarkába (láncöltést alkalmazva) apró, fehér lenfonallal feliratot hímeztek: Cs K An[no] 1775. A betűk mérete nem azonos, néhol csaknem teljesen azonosíthatatlanok, ami gyakorlatlan kézre utal. A monogram és az évszám feltehetően az adományozót rejt, ám egyszerű tulajdonjelzés is lehetett. Az abrosz deformálódott, felületén foltok és hiányok vannak. A tárgy első írásos említése 1933-ból származik, amikor Debreczeni László – rövid leírása mellett – motívumának rajzát is elkészítette.¹⁴²

Az egyszerű, háznál készült *abroszok* még egyszerűbb típusának emléke (kat. 7.) az egrestői gyülekezetben található. Az úrvacsorai *abrosz*¹⁴³ anyagát fehér lenfonalból szőtték négyyszirmú rozettákra emlékeztető mintákkal. Mostani méreteit (153,5 x 144,5 cm) két szél (72 cm széles) egyszerű összeillesztésével nyerték, majd fehér lenfonalból horgolt csipkével (2 cm széles) szegélyezték. Egyik sarkába kékre színezett sodort pamutfonallal, ferde lapos öltést alkalmazva, majuszkulás feliratot hímeztek: MIKLOSI DEBORA. A felirat betűi egyenlőtlenek, maga az adományozó is hímezhetette akár tulajdonjelzésnek. Az úrvacsorai *abrosz* jó állapotban maradt ránk. A levéltári összeírások között a tárgy leírásával először az 1749-es conscriptio alkalmával találkozunk.¹⁴⁴ A bejegyzés utólagos, keltezés nélküli, ám megemlíti azt is, hogy ugyanekkor a házaspár – azaz Szentkirályi András és neje Miklósi Debóra – két *keszkenőt* is adományozott a gyülekezetnek, egyiken nevüket is feltüntették. A *keszkenő*nek napjainkra nyoma veszett, Debreczeni László 1933-ban készített vázlataiban szerepel mind az *abrosz*,¹⁴⁵ mind a hímzett *keszkenő* és annak felirata is. Ennek alapján állíthatjuk, hogy a ránk maradt *abrosz* is 1771-ben került az egrestői református gyülekezet tulajdonába. 1905-ben is elkészült az egrestői textíliák összeírása, ám ebben csak a két *keszkenőt* említik.¹⁴⁶

Hasonló kialakítású, és hasonló korú is lehet egy másik *abrosz* (kat. 9.), amely ugyancsak Egrestőn található. Fehér lenből barackmagos mintázattal szőtt úrvacsorai *abrosz* (141,5x127,5 cm), amelyet két szélből (59,5 és 60 cm) illesztettek össze. Szélein (1,2 cm) és összeillesztésében (1,7 cm) horgolt csipke van. Felületén nem találunk feliratot, csupán a leltárszámot tartalmazó pamutdarabkát varrták egyik sarkába. Alakja deformálódott, elszíneződött, felületét foltok tarkítják. Az összeillesztéshez használt csipke is hiányos. A 17. és 18. századi összeírások – 1676, 1714, 1749 – rendszeresen említenek egy *sáhos abroszt*,¹⁴⁷ ám nincs semmi bizonyíték arra, hogy ezt a tárgyat írták-e le, vagy egy korábbi. Ezért első konkrét említésének Debreczeni László leírását kell tekintenünk.¹⁴⁸

lein széles vászon körülfogással. 6 körül forgós belső szélén áttört aszúrozás[?]. Az egyes darabjainak összefogásában finom kötések, szegélyén apró rojtozat. Mintája szép. Múzeális!

¹⁴¹ Papírcetlire írt 67-es leltárszámát a textíliához illesztették.

¹⁴² Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/221.: 190/2x77 századszerűen szőtt lenvászon. Mezőin öt-öt áttört, fehérrel hímzett minta. Fogazatos összefogással. Kissé rongyolt. Egyik sarkában „Cs K A x 1729” betűk.

¹⁴³ Egyik sarkára pamut vászondarabra színezett pamutfonallal 77-es leltárszámot hímeztek, ez szerepel a vagyonleltárkönyvben.

¹⁴⁴ KükEhmLvt Conscri. 1749. 77–79.

¹⁴⁵ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/206.: 152/2x75 mintázatos szövésű vászon abrosz, egész egyszerű összefogással. Szegélyén csipke (érdekes horgolás). Felirata: MIKLOSI DEBORA.

¹⁴⁶ KükEhmLvt Egrestő csomó, 57. írat.

¹⁴⁷ KükEhmLvt prot. I/2. 28., KükEhmLvt Conscri. 1714. 43., KükEhmLvt Conscri. 1749. 78.

¹⁴⁸ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/206.: 155/2x62 mintázatos szövésű lenvászon abrosz, összefogásában

A továbbiakban bemutatott két textíliát a 18. századi leltárak az *abroszok* közé sorolják, bár feltételezhető, hogy ezek a darabok nem csupán az úrvacsora kiosztásakor kerültek az úrasztalára. Ezek alapanyaga selyem, amelyet rátétes hímzés díszít.

Héderfája 18. századi textíliái közül mindössze ez a tárgy (kat. 3.) maradt fenn. Az úrasztali *terítő*,¹⁴⁹ vagy, ahogy a korabeli leltárban szerepel, *abrosz* (183 x 171 cm) alapja kékre színezett selyem taft, amelyet több darab összeillesztéséből nyertek. Vöröses-barna sodort selyemfonalból készült rojttal szegélyezték. Szorosan az oldalak mentén széles sávban többszínű selyem anyagdarabkákból összerakott álló virágtövek sorakoznak. Fölöttük, a sávot lezárva, az oldalakkal párhuzamosan felirat halad. A betűk fölé és a sarkokra 12 apró virágtövet helyeztek el. A felirat hímzéséhez és a rátétek rögzítéséhez színes selyemfonalat és ezüstszerű lyoni fémszálat használtak. A terítő közepe díszítetlen. A virágtövek többsége aszimmetrikus felépítésű, szimmetrikus elemekkel csupán közvetlenül a sarkokban találkozunk. A gyakran „S” vonalat rajzoló szárazról levelek, bimbók és termések ágaznak, a szár végén pedig hangsúlyos virág kapott helyett, pl. búzavirág, zárt gránátalma vagy rózsa. A motívumok rajza esetén, amit fokoz a választott technika is, ezért semmiképpen sem tekinthetjük hivatásos hímző munkájának. A magyar nyelvű felirat majuszkulákból áll, egyetlen minuszcula jelenik meg. Az oldalak mentén haladva a következőket olvashatjuk: JÉSZUS KRISTUSSÁNAK ATTA ASZTALÁRA / BETHLEN SÁMUELNE KERESZTES BORBÁRA. / HÍV KEGYESSÉGÉNEM[!] MEG MUTATÁSÁRA / EZT A HÉDERFÁI UJ TEMPLOM SZÁMÁRA, míg a sarkok tengelyének vonalában az adományozás évszáma áll össze: 1760. A terítő adományozója gróf iktári Bethlen Sámuelné gróf várhegyi Keresztes Borbála (megh. 1774) volt, aki az újjáépíttetett héderfjai templom felszerelését kívánta gazdagítani 1760-as adományával. A házaspár többször is támogatta a helyi gyülekezetet, többek között 1740-ben 20 forintot adományozott. A terítő anyaga erősen szakadozott és kigyengült, fakult, foltos. A díszítéséhez használt anyagok színe is fakult, egyes részek hiányoznak, a fonal több helyen levált. Az 1749-es conscriptio tételeihez utólag jegyezték ezt a tárgyat, megemlítve azt is, hogy vele együtt egy finom szövésű fehér vászonkeszkenő is került a gyülekezet tulajdonába. A terítőre ráismerhetünk az 1816-ban készült conscriptio összegző mondatában is, ahol jellemzői révén tűnik ki. Debreczeni László 1933-ban több más textíliával együtt ezt a terítőt is feljegyezte vázlatfüzetébe. Napjainkra mindössze ez a tárgy maradt fenn.

A másik selyem alapú terítő (kat. 6.) Haranglábban található. Az úrasztala leterítését szolgáló textília anyaga (113x108 cm) barnás színű, gazdag növényi mintát (naturalista ízű rózsacsokrok, apró rozetták) rajzoló selyem brokát, amelyet ezüstözött lyoni fémszálból (S-sodrat) és fémszalagból készült csipke (3 cm) szegélyez. A terítő felületére két koncentrikus kört (a nagyobbik átmérője 49,3 cm), közéjük pedig feliratot applikáltak, ezek anyaga fehér selyem belfonal köré gyéren sodort ezüstözött fémszalagból készített lyoni fémszál (S-sodrat). A felirat majuszkuláiból (a betűk átlagmagassága: 6,5 cm) az adományozó neve és az adományozás évszáma olvasható ki: BAGYONI KRISTINA ANNO 1791. A felhasznált anyagok egy része – brokát, csipke – ipari termék, a feliratot és annak anyagát orthon készíthették. A terítő kissé deformálódott, elszíneződött – 1904-ben még *világos*-nak írták le –, felületén foltok, a fém több helyen korrodálódott. A tárgy első említése 1904-ből származik. A vagyonleltár állítása szerint ekkor még egy szőnyeg is őrizte Bágyoni Krisztina nevét,¹⁵⁰ ám ennek napjainkra már nyoma veszett.

és szegélyén horgolás.

¹⁴⁹ Leltárszáma nincs.

¹⁵⁰ KükEhmLvt Harangláb csomó, 156. irat. *Egy világos moár aszalterítő „Bágyoni Krisztina ajándéka 1791” felirattal. [...] Egy régi, színehabgyott szőnyeg „Bágyoni Krisztinától” felirattal.*

A kötetben szereplő gyülekezetek ránk maradt *abroszai* – összesen kilenc darab – közül hétnek alapanyaga fehér lenfonal, és ezeket rendszerint fehér lenfonallal készült díszítés jellemzi: rece, csipke vagy szálvonásos hímzés. Pamutvászonnal, akárcsak többszínű selyemfonallal hímzett motívumokkal mindössze a dicsőszentmártoni *abrosz* esetében találkozunk. Selymet mint alapanyagot két tárgy esetében használtak, mindkettőt rátétes hímzéssel díszítették. A 18. század jellegzetes *táblás* szerkezetű *abroszai* közül három maradt, a takácsok szötte mintás damasztokból pedig egyetlen egy sem. A megmaradt *abroszok* további jelentősége, hogy hét darabon felirat is olvasható, amelyek biztos adatokat szolgáltatnak az adományozókról valamint az adományozás időpontjáról.

Keszkenők

A *keszkenő* kifejezést gyűjtőfogalomnak tekinthetjük, a 18. századi források valamennyi olyan tárgyat ide sorolnak, amelyekkel az úrvacsorai jegyeket letakarták. A 19. századi leltárak már próbálnak különbséget tenni a funkciók között – *kehely-* és *kenyérterítő*, *kenyérvivő*, stb. – ám ezek az adatok nem elegendőek ahhoz, hogy valamennyi tárgy egészen pontos feladatkörét meghatározhassuk. Ezért mi is valamennyi olyan textíliát, amely a 18. századi leírásoknak megfelel, a *keszkenő* megnevezéssel illetünk.

Ezek a tárgyak rendszerint finom, gyéreb szövéssű len- (kat. 17., 20., 25., 28.), gyakrabban pamutvászon (kat. 15., 16., 18., 19., 21., 22., 23.) alapú hímzéses textíliák, méretük nem haladja meg az egy métert. Sarkaikat rendszerint hangsúlyos motívumok díszítik (kat. 16., 20., 21., 22., 23.), gyakori az oldalak középpontjába helyezett kisebb minta-elem is (kat. 17., 18., 19., 25.). A sarokmotívum néhol az oldalak közepén is ismétlődik (kat. 15.). A motívumok kivétel nélkül különböző virágtörvek, amelyek közé ritkán vegyül figurális elem, pl. madár, címer-állat, stb.. A hímzések anyaga leggyakrabban színes – vörös, zöld – selyemfonal (kat. 15., 16., 19., 20., 28.), valamint az aranyozott és ezüst fémszálak, gyakrabban lyoni fémszál (kat. 16., 18., 19., 20., 21., 28.),¹⁵¹ ritkábban skófium (kat. 17., 22.).¹⁵² Míg a selymet csak kivételes esetben, addig a fémszálat gyakran alkalmazták önmagában is (kat. 17., 18., 21., 22., 23., 24.) a motívumok hímzésekor. Elterjedt megoldás volt az is, ha egyetlen motívumon belül selyemfonalat és fémszálat váltakozva használtak (kat. 15., 16., 19., 20., 28.). A hímzéskor használt, általánosan elterjedt technika a ferde lapos öltés (kat. 16., 17., 18., 19., 20., 21., 22., 23., 25., 28.) volt, csupán néhány esetben maradtak ránk egyéb öltéstípussal, például török lapos öltéssel (kat. 19.) vagy spanyol hímzéssel (kat. 15.) – inkább 17. századi – hímzett *keszkenők*. A vászon*keszkenők* szegélyét általában szegték (kat. 15., 16., 20.) vagy sodort zsinórral díszítették (kat. 17., 19., 23.). Míg az *abroszok* esetében gyakori megoldás, a hímzett *keszkenők* között ritkaságszámba mennek a rece-munkákkal (kat. 28.) vagy csipkével (kat. 28.) ékített darabok. Ugyancsak különlegességnek számít, ha lenből vagy pamutból szőtt takácsmintás damaszt *keszkenő*vel találkozunk (kat. 26.).

A 18. század közepétől egyre gyakrabban adományoztak selyem alapanyagú *keszkenő*ket is (kat. 24.). Az egyszerű színes taft alapot fémszálból készült csipke szegélyezi (kat. 24.), felszínét rátétes vagy egyéb hímzés is díszítheti. Elterjedtebbnek tűnik a színes fonalak váltakoztatásával készült – sávós, damaszt (kat. 27.) vagy brokátmintás – vásárolt ipari selyem*keszkenők* adományozása, ám ezekből alig maradt fenn a kötetben szereplő gyülekezetek tulajdonában.

¹⁵¹ A lyoni fémszál (elnevezését Lyon városáról kapta) rendszerint selyem belfonal köré tekert, lapos fémhuzalból áll. Elterjedtebb, mint a skófium, mert valamivel olcsóbb és könnyebb vele hímezni.

¹⁵² Skófiumnak kimondottan a tiszta fémből húzott fonalat nevezzük. Anyaga nálunk rendszerint aranyozott, vagy tiszta ezüst.

Az emlékanyag legkorábbra datálható keszkenőjét Ebesfalva textíliái között találjuk (kat. 15.). Alapja (68 x 67,5 cm) fehér pamutvászon.¹⁵³ Felületére, pirosra, zöldre és kékre színezett sodorlatlan selyemfonallal – spanyolvarrást alkalmazva –, valamint ezüstözött S-sodratú lyoni fémszállal – ferde lapos öltést alkalmazva – hímeztek szimmetrikus növényi motívumokat, amelyek kontúrvonala feketére színezett selyemfonallal – tűzőöltéssel – készült. A textília közepére az ezüstözött fémszállal – keresztszemes öltést alkalmazva – hímeztek egyszavas feliratot. Mind a négy oldalát selyemfonallal készült fogas szegés szegélyezi. A sarkokban és az oldalak közepén azonos rozetta-motívum (átmérője 12 cm) ismétlődik. A felülnézetből stilizált négyszirmú rózsza mintha elemeire esne szét, amit erősít a színek váltakoztatása is. Bimbói kettős ágakon hajtának, amelyek forgórózsa-szerűen ölelik körül a központi elemet. A keszkenő közepére helyezett felirat szinte elvész a motívumok között. Majuszkulás betűiből Jézus neve áll össze: IESUS. A *keszkenő* deformálódott, elszíneződött, kigyengült; felületén foltok és hiányok láthatók. A fémfonal korrodálódott, a fekete selyemfonal pedig csaknem teljesen kikopott. A tárgy jellemzőit figyelembe véve arra következtethetünk, hogy a 17. század második felében készülhetett. A textília valamikor a 17–18. század fordulóján kerülhetett a gyülekezet tulajdonába. Az 1676-os összeírásban még nem szerepel, ám az 1714-es conscriptio tételei között már feltűnik.¹⁵⁴ A későbbi összeírások tárgyai között – feliratának köszönhetően – könnyen azonosíthatjuk. 1749-ben említik,¹⁵⁵ és az 1822-es leltárban is megtaláljuk.¹⁵⁶ A gyülekezet levéltárában található 1912-ben készült összeírás részletesen ismerteti.¹⁵⁷

Nem sokkal később, a 17–18. század fordulóján készült Ebesfalva másik értékes úrvacsorai *keszkenője* (kat. 17.).¹⁵⁸ Alapja (73 x 60 cm) fehér pamutvászon, ezt hímmzéssel (ferde lapos öltést alkalmazva) és (S-sodratú) zsinórral díszítették. A hímmzés anyaga aranyozott skófiúm, míg a zsinórhoz aranyozott lyoni (S-sodratú) fémszálat és ekrü színű (sodorlatlan) selyemfonalat egyaránt használtak. A *keszkenőt* hurkokkal tagolt zsinórdísz szegélyezi, sarkaiban négy hangsúlyos növényi motívum kapott helyet, míg a hosszanti oldalak közepére kisebb növényi motívumot helyeztek. A sarkokat aszimmetrikus felépítésű, azonos növényi motívum (magassága 9 cm) tölti ki, legfontosabb jellemzője az egymás vonalát metsző szárak előfordulása. A kacsból induló tő aszimmetrikus rajzú levélpárt követően ágazik ketté, balra ívelő ágának vonala hangsúlyosabb és ennek végén találjuk – a szárak metszését, levélpárt és indát követően – a motívum központi elemét, a nyílt virágot. Ennek elváltozása – a szirmok inkább levelekre emlékeztetnek – miatt már bizonytalanok vagyunk előképét illetően (talán ötszirmú tulipán). A másik szár két kisebb ágacskát hajt, egyike a mandorla-alakú felületet metszi, végén csepp alakú levél, a másikon indapár után háromszirmú zárt tulipán hajt. A szárak metszéspontja után inda kunkorodik, majd a kis tulipánnal azonos hangsúlyú virág, valószínűleg liliom nyílik. A mandorla-alakú felület díszítésére egyetlen pötty szolgál. A két hosszabbik oldal középpontjában kisebb motívummal (magassága 5 cm) találkozunk, amelyik a sarokmotívum fő elemét ismétli a két szár metszésétől, azzal a különbséggel, hogy kacsból indul. A motívumok egészét tekintve megállapíthatjuk, hogy rajza és kivitelezése gyakorlatlan kéz munkájára vall, ami kizárja, hogy hivatásos hímmző

¹⁵³ Leltárszáma 86-os.

¹⁵⁴ KükEhmLvt Conscri. 1714. 23.

¹⁵⁵ KükEhmLvt Conscri. 1749 43.

¹⁵⁶ KükEhmLvt prot. II/8. 1819–1823. 507–508.: *Egy aranyfonallal, veres és zöld sehyemmel varrott 6 nagy virágú fehér patyolatkeszkenő, a közepén ezüstfonallal varrva IESUS.*

¹⁵⁷ Uo. *Egy fehér batiszterterítő több színű virágdíszsel 8 helyen. Szakadozott. Közepén „Jezus” felírással. H: 68 cm; Sz: 68 cm.*

¹⁵⁸ Leltárszáma 85-ös.

dolgozott volna rajta. A tárgyon nincs felirat. A textília deformálódott, felületén hiányok, foltok vannak. A díszítéshez használt anyagok is több helyen hiányoznak, a fém korrodálódott. Jellemzőit figyelembe véve elmondhatjuk, hogy az úrvacsorai *keszkenő* a 18. század elején készülhetett. Az 1714-es összeírásban már szerepel,¹⁵⁹ tehát az ezt megelőző években adományozhatták a gyülekezetnek. Említik az 1749-es conscriptioban,¹⁶⁰ illetve az 1822-es vizitáció jegyzőkönyvében.¹⁶¹ A „lengeteg” jelző megviselt állapotára vonatkozik. Az említett 1912-es vagyoneleltárban ezzel a *keszkenő*vel kezdik a textíliák ismertetését.¹⁶²

Az ebesfalvi gyülekezet textíliái között még egyetlen 18. századi darab maradt ránk (kat. 24.). Ez az úrvacsorai *keszkenő*¹⁶³ (67,3 x 63,5 cm) egyszerű kialakítású. Alapja zöldre színezett selyem taft, szegélye ún. „legyezős” varrt csipke (szélessége 2 cm), amelynek anyaga aranyozott S-sodratú lyoni fémszál, valamint fémszalag. A *keszkenő* közepén ugyancsak aranyozott S-sodratú lyoni fémszállal (ferde lapos öltést alkalmazva) hímzett apró betűs (magassága 1 cm) felirat olvasható: G[róf]: T[eleki]: S[ára]: 1762. A majuszkulás monogram és évszám a tulajdonos nevét és az adományozás feltételezett időpontját jelöli: bethleni Bethlen Pálné gróf Teleki Sára (mh. 1794) adományozta 1762-ben. A textília deformálódott, elszíneződött, felületén több folt is látható. A nemesfém több helyen lekopott, és a díszítés megfeketedett. Az adományozó személyét egy 18. századból származó adat is megerősíti, amelyet utólag jegyeztek be az 1749-es conscriptioba¹⁶⁴. Az 1822-ben készült összeírásban szintén előfordul.¹⁶⁵ Az 1906-os jegyzékben rövidebb,¹⁶⁶ az 1912-es vagyoneleltárban részletesebb leírását olvassuk.¹⁶⁷ Teleki Sára nevével találkoztunk a bonyhai és désfalvi úrasztali készletek kapcsán is, a désfalvi tányéron ugyanez a monogram jelenik meg,¹⁶⁸ míg a bonyhai terítőn teljes neve, és az 1767-es dátum szerepel.¹⁶⁹

17. századi *keszkenőt* (kat. 16.) találtunk Dicsőszentmárton református gyülekezetében is. A *keszkenő*¹⁷⁰ alapja pamutvászon, amelyet a lapos öltés fajtáit (ferde lapos öltés, mintázott lapos öltés) alkalmazva hímeztek kékre színezett sodorlatlan selyem fonállal és ezüstszínű lyoni fémszállal. Huroköltéssel szegték. Négy sarkát hangsúlyos csigavonalra épülő növényi motívumok díszítik, amelyek túlságosan a szélekre szorultak. A kacsából induló növényi szár kezdetben nyújtott levélformára emlékeztet, majd két bimbó-szerű elem következik, amelyek után sziklevéparból balra ívelő oldalág hajt, végén zárt gránátalmával. Ugyanezek az elemek ismétlődnek ellentétes irányba hajolva három pöttyöt követve, majd a motívum rajzát képező szár hosszan ível balra, vonalán levelek, indák és bimbók váltakoznak párosával. A szár végén akantuszvirágra emlékeztető összetett növényi formával találkozunk. A motívum egészére jellemző a világoskék selyemfonal és az ezüst fémszál következetes váltakoztatása. A kendő deformálódott, elszíneződött, felületén hiányok és foltok figyelhetők meg,

¹⁵⁹ KükEhmLvt Consr. 1714. 23.

¹⁶⁰ KükEhmLvt Consr. 1749. 43.

¹⁶¹ KükEhmLvt prot. II/8. 1819–1823. 507–508. *Egy arany és egy ezüst[!] 6 virágú lengeteg patyolat keszkenő.*

¹⁶² Uo. *Egy fehér batiszterítő ezüst virágdísszel 6 helyen, ezüst fonállal szegve. Hossz: 68 cm; Szél: 54 cm.*

¹⁶³ Leltárszáma 83-as.

¹⁶⁴ KükEhmLvt Consr. 1749 43.

¹⁶⁵ KükEhmLvt prot. II/8. 1819–1823. 507–508.: *Egy kised elpecsétetesett zöld tafota keszkenő, kereken arany csipkével, közepén aranyfonállal varrva G.T.S. 1762.*

¹⁶⁶ KükEhmLvt Erzsébetváros csomó, 225.: *Egy kis zöld selyemtakaró !:G.T.S.:/;*

¹⁶⁷ Uo. *Zöld selyemterítő, barnult színben, aranycsipkével. „G.T.S. 1763[!]” apró betű írással. H: 60 cm; Sz: 60 cm.*

¹⁶⁸ KükTK I. 437.

¹⁶⁹ KükTK I. 518–519, 533.

¹⁷⁰ Leltárszámát gombostűvel erősítették az alapanyaghoz. A papírcédula felirata (*ismeretlen adományozó 1880*) téves, ugyanis stílusjegyei alapján a kendő a 17. század végén készült.

a fémfonal korrodálódott, a nemesfém több helyen lekopott. Az 1749-es összeíráshoz később bejegyezték Rétsei Sámuelné Etsedi Mária 1759-es adományait is, amelyek között ráismerhetünk erre a keszkenőre.¹⁷¹ A tárgyat a helyszínen található, 1800-as leltár tételei között is megtaláljuk,¹⁷² ám a későbbi – 1871, 1873 és 1888 – összeírások már nem térnek ki részleteire, így nem tudjuk pontosan azonosítani őket. 1904-ben összeírták a gyülekezet értékesebbnek ítélt tárgyait. Hat darab, 18. századból származó textíliát egyetlen tételben foglaltak össze, valószínűleg közöttük volt az említett keszkenő is.¹⁷³ 1933-ban Debreczeni László járt a gyülekezetben, ám ezt a *keszkenőt* nem említi.¹⁷⁴

Hasonló anyagokból készült a másik dicsőszentmártoni *keszkenő* (kat. 19.), ám hímzett motívuma inkább a 18. század elejére datálja. A *keszkenő*¹⁷⁵ alapja fehér pamutvászon, felületét sodoratlan kékesre színezett selyemfonallal és S-sodratú, ezüstözött lyoni fémszállal készült hímzés (ferde lapos öltés, török lapos öltés) díszíti, szegélye hurkokkal tagolt zsinór-dísz. A textília sarkaiba hangsúlyos aszimmetrikus virágtöveket helyezett a hímző, míg az oldalak közepére apróbb, azonos elemekből kialakított motívumok kerültek. A kacsból induló tő íves vonalát hosszúkás levélpár szegélyezi, amelyeket két egymás utáni, ellentétes irányba ívelő szár követ. A tövön és a szárazon szív alakú levelek és indák hajtanak, végeiken virágok. Érdekessége, hogy a virágot a kétféle levélből állították össze: szív alakú selyemmel hímzett forma, fölötte pötty; két oldalról hosszúkás levélforma keretezi, amelyeket fémszállal hímeztek. Megfigyelhetjük, hogy ez a minta sikeresen ötvözi a különböző motívum-szerkezeteket: rendszere szimmetrikus, ugyanis ágai a középén elhelyezett tő két oldalára hajlanak; aszimmetrikus jellemzők, hogy a tő vonala ívelt, míg a száraz csigavonalra épülnek. Az oldalak közepén elhelyezkedő motívumok közepén azonos virággal találkozunk, amelynek szára a virág alól indul, és ugyanoda hajlik vissza, miközben indákat és leveleket hajt. Összhangban áll a sarokmotívummal. A keszkenő deformálódott, felületén hiányok és foltok vannak. A fémfonal korrodálódott, helyenként levált a belfonalról. Felirata nincs, pontosabb készítési és adományozási körülményeire ezért csak az írott források deríthetnek némi fényt. Legkésőbb a 18. század első felében készülhetett, hiszen a helyszínen található 1735-ös leltár már említi.¹⁷⁶ Az 1749-es összeírásban is megtaláljuk.¹⁷⁷ A 19. századi – 1871, 1873 és 1888 – leltárak meglehetősen szűkszavúak, éppen ezért nem lehet egyértelműen következtetni a tulajdonképpeni tárgyra. Valamennyi összeírás egy korábbi lajstrom színté pontos másolata, amelyiknek legkorábbi ránk maradt változata 1800-ból származik, itt még tetten érhetőek a leírt darabok.¹⁷⁸ Az 1904-es lajstrom egyetlen tételben feljegyzett hat 18. századi textíliája között valószínűleg ott van.¹⁷⁹ Debreczeni László 1933-ban vázlatfüzetébe bejegyezte a *keszkenőt*, és lerajzolta motívumát is.¹⁸⁰

¹⁷¹ KükEhmLvt Conscri. 1749. 20.

¹⁷² A Dicsőszentmártoni Református Egyházközség levéltára. 1800-as leltár.: *Egy fejjér keszkenő a négy szegén kék selyemmel és ezüstfonallal varrott virággal.*

¹⁷³ KükEhmLvt Dicsőszentmárton csomó, 103. irat

¹⁷⁴ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/107–111.

¹⁷⁵ A textíliára erősített papírcédulán a 421-es leltárszám, valamint az 1850 évszám látható.

¹⁷⁶ A Dicsőszentmártoni Református Egyházközség levéltára. 1735-ös leltár.: *Egy közönséges gíolcsból való keszkenő, négy szeglete és négy közepe vagy széllye megvarrva ágokra, égszínkék selyemmel elegy rézfonallal, körüllette ugyan selyemsodrás.*

¹⁷⁷ KükEhmLvt Conscri. 1749. 19.

¹⁷⁸ A Dicsőszentmártoni Református Egyházközség levéltára. 1800-as leltár.: *Ismét egy fejjér keszkenő a négy szegén és két[!] végén kék selyemmel és aranyfonallal varrott hat[!] virággal.*

¹⁷⁹ KükEhmLvt Dicsőszentmárton csomó, 103.

¹⁸⁰ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/109.: 73/77 lenvászon, világos kékes-zöld selyem és arany skófiom, szé-

A következőkben bemutatott három hasonló *keszkenőt* (kat. 21., 22., 23.) a 18. század közepe táján készítették és adományozták a dicsőszentmártoni református egyházközségnek. Kialakításuk hasonló, feliratuk nincs. A korabeli források feljegyzik ugyan a textíliák adományozóinak nevét, a leírások szűkszavúsága miatt nem tudjuk őket konkrét tárgyakhoz kötni. Anyaguk színezetlen pamutvászon. Sarkaikba S-sodratú aranyozott és ezüstözött lyoni fémszállal (kat. 21.), illetve aranyozott és ezüst skófiummal (kat. 22., 23.), ferde lapos öltést alkalmazva, növényi motívumokat hímeztek. Egyiküket (kat. 23.) lyoni fémszállból sodort (S-sodratú), hurkokkal tagolt zsinór szegélyezi. Motívumaik eltérőek, ám általános az arany és ezüst következetes váltakoztatása.

Az első *keszkenő*¹⁸¹ (teljes mérete 88 x 86 cm) (kat. 21.) sarokmotívumai csigavonalra épülnek, egységesen jobbra ívelnek. Az indából eredő fő vonalán levelek, indák és bimbók sorakoznak, rendszerint párban elhelyezve. A szár végén szőlőfürtre emlékeztető virág (előképe talán az ananász egyik változata lehetett) stilizált formája. A motívumra jellemző még az elemek karcsúsága, aminek köszönhetően az vonalszerűnek hat. A keszkenő alakja deformálódott. Hiányok, foltok és elszíneződés figyelhető meg rajta. Helyenként fonállal foltozták. 1933-ban Debreczeni László néhány szavas leírást és rajzot készített róla.¹⁸²

A második úrvacsorai *keszkenő*¹⁸³ (teljes mérete 91,5 x 88,5 cm) (kat. 22.) aranyozott és ezüstözött vont fémszállal, azaz skófiummal hímezték. A sarkokat kitöltő aszimmetrikus virágtövei párosával egymás felé hajlanak. Az ívet rajzoló fő vonalán először levélpárral találkozunk, majd több ágat hajt. Egyik oldalágán a levélpárt összetett, oldalnézetből stilizált virág követi. A másik ág végén levelek láthatóak. A harmadik ág, az első kiegyensúlyozására, ugyanazt a virágot hordozza. Az elágazások után a tövön ismét levélpárral találkozunk, végén hasonló virág, de egyes elemei eltérnek. A motívumra jellemző az arany és ezüst ritmikus váltakoztatása – pl. szirmonként, levélként. A kendőn kisebb hiányok és foltok vannak, a fémszál a korrózió következtében elfeketedett. Debreczeni László vázlatkönyvében nem szerepel.

A harmadikként említett *keszkenő*¹⁸⁴ (teljes mérete 89,8 x 87,5 cm) (kat. 23.) hurkokkal tagolt zsinór szegélyezi. Négy sarkába arany és ezüst skófiummal hímezték a növényi motívumokat. Az aszimmetrikus rajzú virágtő két virágban végződő hangsúlyos ívelt vonalú szára egymást metszi mandorla alakú felületet alakítva ki, amelyet díszítetlenül hagytak. Ívelt vonalukon kisebb ágak hajtának, amelyeken hármasszelevek, illetve egy esetben – a szimmetrikus hangsúly kedvéért – virág hajt. A virágok mintha elemeikre esnének szét: a kettős kör által határolt felületen négy pötty látható, amelyek egyikét még keskeny ív is hangsúlyozza; körülötte tizenegy pötty, amelyekhez hosszúkás levelek csatlakoznak, a középsőn hármasszeleves. Az arany- és ezüstsín váltakoztatása logikus rendet követ, valamennyi esetben azonos elemek kialakításában egyazon szín jelentkezik. A motívum esetén rajza és kivitelezése gyakorlatlan kéz munkája lehet, míg az anyaghasználat – pl. az aranyozott és ezüst skófiu – arra mutat, hogy készítője tehetősebb körből származott. Állapotát tekintve deformálódott, hi-

lén ugyanazon selyemből zsinór, hímzésfonal sodrott.

¹⁸¹ Gombostűvel leltárcédulát illesztettek a tárgyhoz, amelyen olvasható a 187-es leltárszám, és egyéb adatok, amelyek közül az adományozásra utaló évszám – 1900 – hibás.

¹⁸² Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/108.: 88/90 *patyolat, arany ezüst skófiu*.

¹⁸³ Leltárszámát (420.) és az adományozásra vonatkozó téves adatokat (*ismeretlen adományozó 1850*), papírcédulára írták, majd gombostűvel tűzték az alapanyagra.

¹⁸⁴ 422-es leltárszámát papírcédulára írták, a tárgyhoz erősítették, és azt is felírták, hogy adományozója ismeretlen, valamint az 1850-es évszám is szerepel rajta.

ányok és foltok vannak rajta, a fém korrodálódott és a zsinór-dísz több helyen is hiányzik. Debreczeni László néhány szavas leírása mellett rajzot is találunk a *keszkenő* motívumáról.¹⁸⁵

A leltárcédulákon szereplő évszámok egyértelműen tévesek, ugyanis a *keszkenők* kialakítása, valamint motívumaik egyértelműen a 18. századra datálják azokat. A korabeli összeírások is ezt támasztják alá, ugyanis mindhárom textília megjelenik a század közepén bejegyzett adományok között. Az 1749-es összeírás és későbbi kiegészítései három darab fémszállal hímzett *keszkenőt* említenek, az adományozóik neveivel és az adományozás évszámával együtt. Sajnos a leltár nem elég részletező ahhoz, hogy meg tudjuk állapítani, a három tárgy közül melyik volt Balog Ádám 1744-ben, Darócziné 1753-ban és Rétsei Sámuelné Etsedi Mária 1759-ben tett kegyes ajándéka.¹⁸⁶ Az 1800-as lajstromban még kinyomozhatóak a leírt darabok,¹⁸⁷ de a 19. századi, előbb is emlegetett leltárak szűkszavúsága miatt nem lehet következtetni a tulajdonképpeni *keszkenő*kre. A 20. század elején összeírták a dicsőszentmártoni gyülekezet értéktárgyait is. Az 1904-es lajstrom hat 18. századi textíliája közül sem lehet egyértelműen elkülöníteni őket.¹⁸⁸

A 18. század első feléből származik a Désfalván őrzött úrvacsorai *keszkenő* (kat. 18.), amelynek alapja (67,5x90 cm) színezetlen pamutvászon. A növényi motívumokat aranyozott lyoni fémszállal (kéttípusú, S-sodratú; sodrásakor egyiknél sárga, másiknál fehér bélfonalat használtak) hímezték a sarkokra és oldalközépekre ferde lapos öltést alkalmazva. A sarkokban kacsából induló, jobbra ívelő csigavonalra épülő száron levelek és bimbók párban váltják egymást. A szár végén oldalból stilizált virág nyílik, amely leginkább tulipánra hasonlít. Az oldalak közepén szintén kacsából induló kisebb méretű motívumot találunk, a kifelé hajló hosszúkás levél után már következik is a virág, amely a sarokmotívum fő elemének egyszerűbb válfaja. Felirata nincs. Alapanyaga kigyengült, hiányok, foltok, elszíneződés látható rajta. A fémszál feketedett, több helyen le is vált a bélfonálról. A 18. századi összeírások – 1714-ben és 1749-ben is – említik a *keszkenőt*, hozzáfűzve, hogy Túróczi Sámuel¹⁸⁹ ajándékozta.¹⁹⁰ Debreczeni László szintén említi a darabot, vázlatot is készített róla.¹⁹¹

Ebből az időszakból származik az Egrestőn fennmaradt úrvacsorai *keszkenő* (kat. 20.) is.¹⁹² Alapja lenvászon (88,5 x 89,5 cm), széleit zöld selyemfonallal készült fogas szegés díszíti. Négy sarkába ugyancsak zöldre színezett, sodoratlan selyemfonallal és ezüstsínű (S-sodratú) lyoni fémszállal hímezték (ferde lapos öltés) hangsúlyos növényi motívumokat (magasságuk 22 cm). A kacsából induló virágító levélpárt követően négyfele ágazik, a szárok végén félig nyílt gránátalmák teremnek. Két hosszabbik ágának szárai metszik egymást, létrehozva a korszakban kedvelt mandorla-szerű alakot, amelynek felületét két levél díszíti. A száratok levél- és indapárok tagolják, leghosszabbikán egy pár bimbót is látunk. A gránátalmák kialakítása különleges. A két sziklevel belső felén mintha levelek sorakoznának, és a magház helyét is mintha leveles ág venné át. A mo-

¹⁸⁵ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/109.: 90/92 *patyolat, arany-ezüst szál, szélén vékony skóffium-zsinór*.

¹⁸⁶ KükEhmLvt Conscr. 1749. 19–20.

¹⁸⁷ A Dicsőszentmártoni Református Egyházközség levéltára. 1800-as leltár.: *Ismét egy fejer patyolatkeszkenő a négy szegén arany és ezüstoffonallal varrott négy virággal. [...] Ismét egy fejer patyolatkeszkenő a szegén arany- és ezüstoffonallal varrott négy virággal. [...] Ismét egy fejer patyolatkeszkenő a négy szegén aranyas ezüst fonallal varrott négy virággal egyik széle kivarrva.*

¹⁸⁸ KükEhmLvt Dicsőszentmárton csomó 103.

¹⁸⁹ Neve az 1734–1756 közötti királyi ítélőtábla kancelláristái közt szerepel. (Múlt századi Stylionarium lapjairól közli: Hodor Károly in: *Erdélyi Múzeum* 7. évf. 1880. 7. sz. 210.)

¹⁹⁰ KükEhmLvt Conscr. 1714. 17., KükEhmLvt Conscr. 1749. 34.

¹⁹¹ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/236.: 71/71 *len terítő. arany-skóffium*.

¹⁹² Leltárszáma 64- es, fehér pamutanyagra varrták, és a *keszkenő* egyik oldalára erősítették.

tívum egyes elemei között – a száraz mentén, valamint a gránátalma belsejében – apró pöttyöket látunk, amelyek még sűrűbbé teszik a felületet. Előzményei a korban divatos islogok¹⁹³ lehettek. A motívum színhasználata következetes: készítője legtöbb esetben a zöld selyemfonalat alkalmazta, a fémszálak csak a levelek árnyékosabb oldalát jelölik, valamint a pöttyöket is ezekkel hímezték. A motívum rajza és kivitelezése kissé ügyetlen, ezért semmiképpen sem tekinthetjük hivatásos hímző munkájának. Kissé deformálódott, felületén hiányok és foltok vannak. A selyemfonal színe fakult, a fémszálon az ezüst korrodálódott, helyenként el is vált a belfonaltól. Felirata nincs. Datálása a felhasznált alapanyagok és motívumkincse alapján lehetséges, a 18. század első felében készülhetett. Az 1749-ben készült conscriptioban már szerepel.¹⁹⁴ 1933-ban Debreczeni László sarokmotívumát vázlatkönyvébe rajzolta, néhány jellemzőjét is megmlítette.¹⁹⁵

A 18. század második felének adományai között szerepel az egyetlen Haranglábon fennmaradt korabeli *keszkenő* (kat. 25.) is. Az úrvacsorai *keszkenő*¹⁹⁶ (teljes mérete 111,5 x 85,5 cm) kialakításához kétféle finomságú fehér lenvásznat, fehér és zöld színű, enyhén sodort (S-sodratú) selyemfonalat, valamint aranyozott lyoni (Z-sodratú) fémszálakat alkalmaztak. A szalagcsipke (vegyes, vert és varrt technikájú) anyaga zöld selyemfonal és lyoni fémszál. A recét fehér selyemfonal (receháló, vászontöltéses részek) és fémszál (tömötöltéses részek) váltakoztatásával készítették. A hímzett (ferde lapos öltés, száröltés) felületekhez egyaránt használtak zöld selyemfonalat és aranyozott fémszálakat, amelyeket következetesen váltakoztattak. A rátéthez alkalmazott szalag anyaga ugyancsak aranyozott fémszál. A *keszkenőt* hullámvonalas szalagcsipke szegélyezi. Hét hosszanti oldala egy-egy durvább szövésű vászonsáv, amelyekre a szalagrátéses felirat került. Közöttük 2 x 3, azaz hat kettős mezőjű tábla váltja egymást. A szélső táblák kerete hímzett felületű vászon, középső mezejük rece, míg a két középső tábla ezzel ellentétes kialakítású. A táblák és a sávok összeillesztésénél váltakoztatva alkalmazták a zöld selyemfonalat és az aranyozott fémszálakat. A *keszkenő* díszítésében a növényi motívumoknak jut hangsúlyos szerep. A recével keretezett vászonmezők hímzése centrális, szimmetrikus. A középpontban elhelyezett, körívek-ből kialakított rozettából¹⁹⁷ egyenes, levél-, inda-, termés- és bimbópárokkal tagolt szárazak nőnek az átlók vonalában és az oldalak tengelyében. Végeiken kéttípusú, felülnézetből stilizált, szegfű vagy búzavirág váltakozik. A recemezőket övező vászonkereteket egymástól független növényi elemek töltik ki. A sarkokban a szegfű vagy búzavirág motívuma ismétlődik, az oldalak közepén a rozetta. Közöttük átlós rajzú, tulipánokra emlékeztető formák sorakoznak. Valamennyi rece, akár mező, akár keret alakú, négyszirmú rozetták és szalagdíszek váltakoztatásából áll. A felirat magyar nyelvű, egyetlen rajzú majuszkulákból és évszámból áll. Az adományozó neve és az adakozás évszáma olvasható ki belőle: DIOSI AGNES / 1772. Mivel a szalag máshol nem jelenik meg, ezért utólagos ráillesztés is lehet. Az úrvacsorai *keszkenő* deformálódott, elszíneződött, foltos. A rece több helyen sérült, amit foltozni próbáltak. Az 1749-es conscriptioba utólag jegyezték be adományozását, szépségére, török eredetére hívták fel a figyelmet.¹⁹⁸ Legközelebb

¹⁹³ Apró, középen lyukas fémkarika, amelyet fonallal erősítettek a hordozóanyagra.

¹⁹⁴ KükEhmLvt Conscri. 1749. 77.

¹⁹⁵ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/207.: 90x90 Szádaszerű finom lenvászon. Zöld selyem és feketedett ezüstsokfium. Zöld fogas szegés.

¹⁹⁶ Leltárszáma nem látható.

¹⁹⁷ Azonos elemmel találkozunk az uzdiszentpéteri református gyülekezet egyik, 1744-ből származó úrvacsorai abroszán. (Horváth Iringó: Uzdiszentpéter 18. századi református textíliái. In: *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Theologia Reformata Transylvanica*, 2008/1–2. Kolozsvár. 125–128.)

¹⁹⁸ KükEhmLvt Conscri. 1749. 32.

az 1904-es leltár említi, de feliratát tévesen közli.¹⁹⁹ 1933-ban Debreczeni László jegyezte be vázlatfüzetébe, hímzett motívumáról rajzot is készített.²⁰⁰ Adományozójáról, Siménfalvi Jánosné Diósi Ágnesről annyit tudunk, hogy 1779-ben már néhaiként említik.²⁰¹

Csupán néhány évvel később, Toldalagi Pál és felesége Rhédei Klára úrvacsorai *keszkenőt* (kat. 26.) adományozott a kiskendi eklézsiának. A *keszkenő*²⁰² (teljes mérete 96,5 x 90 cm) anyaga fehér lenfonal, amelyből takács szőtt gazdag mintájú damasztot. A gyülekezet tulajdonában lévő textília, megközelítőleg másfél mustrányi darab, amelyet nem kívántak másképp díszíteni. Egyik oldala mentén keskeny növénymintás sáv halad. A *keszkenő* többi részét vízszintes tagolású, részletes rajzú minta tölti ki. A különböző épületek felett felirat és címer váltakozik, fölöttük kisebb csoportokba szervezett hordók sorakoznak. A vizen több árbocos, vitorlás hajó, majd ismét az épületek következnek. A fehér szín egységes használata, és a textília gyengült állapota miatt a részletek nehezen értelmezhetőek. Ez főleg a címer esetében és a felirat olvasásakor mutatkozik meg. A majuszkulák közül egyértelműen az Antwerpen szó értelmezhető, a többi nagyon hiányos: ... AT ... / HANS ... / VON ... / ANTWERPEN ... A *keszkenő* anyaga gyengült, deformálódott, hiányos, felülete foltos. A korabeli, 18. századi forrásokban 1776-ban tűnik fel először, amikor egy helybéli összeírást követően bejegyezték gróf nagyertsei Toldalagi Pál és felesége gróf kisérei Rhédei Klára adományait, amelyek között egy *kamuka* *keszkenő* is szerepel.²⁰³ A következő századok iratai között nem találunk erre a *keszkenőre* vonatkozó adatot.

Kiskend második úrvacsorai *keszkenője* (kat. 27.) szintén a 18. században készülhetett. A *keszkenő*²⁰⁴ (teljes mérete 69,5 x 66,5 cm) anyaga fehér lenvászon, hímzett (ferde lapos öltés) elemeihez krémszínűre kopott, sodoratlan selyemfonalat, és ezüstözött, S-sodratú lyoni fémszálat használtak. A *keszkenő* sarkait hangsúlyos aszimmetrikus rajzú virágtövek töltik ki, az oldalak közepére apró, szimmetrikus rajzú virágszálak kerültek. A hímzett részek nagyon hiányosak, ezért konkrét párhuzamok hiányában csak következtethetünk az eredeti rajzra. A sarokmotívumok (magasságuk 14,5 cm) valószínűleg aszimmetrikus rajzú virágtövek voltak, amelyek két-két szárának vonala metszette egymást. A száruk és ágak végén zárt gránátalmák és fogazott szélű levélre emlékeztető termések váltják egymást. Az oldalak közepét díszítő kisméretű (magassága 5 cm) virágelemből mindössze egy szimmetrikus rajzú indapár következtethető ki. A hímzés anyaga elsősorban a selyemfonal, fémszállal mindössze néhány pöttyöt hímeztek. A fonalak váltakoztatása következetes, a minta rajza és kivitelezése arra utal, hogy kevésbé ügyes kéz hímezte. A széteső formák, a motívum rajza alapján legkorábban a 18. század második felében készülhetett. Felirata nincs. Alapanyaga deformálódott, hiányos. A selyemfonal erősen fakult, hiányos, a fémszál korrodálódott. Sem a

¹⁹⁹ KükEhmLvt Harangláb csomó 156.

²⁰⁰ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/233.: 112/95 hat mezőből álló terítő, fele a mezőknek rece betétes vászon, fele vászonbetétes rece. Finom lenvászon. Vászon részekén zöld selyemmel és arany skófiummal hímzett minták. A hosszoldalon keskeny vászon csík, ezen felirat: „DIOSI AGNES // 1772.” Szegélyen zöld-arany csipke. Vászon betét mintája. Fénykép.

²⁰¹ KükEhmLvt prot. II/4. 475.

²⁰² Fonákján, egy vászondarabkán az 58-as leltárszám látható.

²⁰³ A Kiskendi Református Egyházközség Anyakönyve a Román Állami Levéltár Maros Megyei Igazgatóságának kezelésében. (A Kis Kendi Rfta. Ekklesiával jöltezőknek neveik és jótéteményeik ab Anno 1762.) 38–39.

²⁰⁴ Leltárszáma 58-as, amelyet a *keszkenő* hátoldalára, pamutvászon darabkára varrtak.

18., sem a 19. századi összeírásokban nem tudjuk azonosítani. Első említésével Debreczeni László 1933-as vázlatfüzeteiben találkozunk, ahová sarokmotívumát is lerajzolta.²⁰⁵

Utolsóként ugyancsak a század végétől származó, Kiskenden őrzött darabot (kat. 28.) ismeretnénk. Színes (kék, sárga, fehér, piros, zöld) selyemfonalból iparilag minrásan szőtt úrvacsorai *keszkenő*.²⁰⁶ Oldalai mentén a színek váltakoztatásával elért sávok haladnak. A textília középső felületét négyszirmú, geometrikus stilizáltságú rozetták töltik ki. Felirata nincs. Anyaga gyengült, hiányos, deformálódott, elszíneződött, fakult és foltos. Írott forrásban nem tűnik fel.

A katalógusban megjelenő 23 úrvacsorai *keszkenő* közül kettő a 17. század második felében, illetve végén, 12 darab a 18. század folyamán készült, míg a többi a 19. század terméke. A 17–18. századi *keszkenők*, három kivételtől – ahol selymet, illetve damasztot használtak alapanyagként – eltekintve, vászon alapú hímzések, a selyemfonal mellett gyakori a fémzál (elsősorban lyoni) használata. A sarkokat díszítő motívumok kivétel nélkül növényi stilizációk. Két esetben találkozunk szimmetrikus motívum-szerkezettel (kat. 15., 25.), a többi az aszimmetrikus virágtövek csoportjába sorolható. A kor jellegzetes szerkezetű motívumai a csigavonalban hajló szárú virágtövek három textília díszítésén is feltűnnek (kat. 16., 18., 21.). Másik jellegzetes megoldással két tárgyon találkozunk: a virágtő szárainak vonala egymást metszi, mandorla-alakú felületet képezve (kat. 17., 23.). Motívumát tekintve kivételes darabnak számít a kiskendi gyülekezet damaszt *keszkenője*, ugyanakkor értékét növeli az is, hogy az erdélyi egyházközségekben alig maradtak fenn ilyen jellegű darabok. Az érdekességek között szerepel Diósi Ágnes 1772-es haranglábi adománya is, ugyanis a táblás kialakítás inkább a korabeli abroszokra, és kevésbé a *keszkenőkre* jellemző.²⁰⁷

Kendők

A harmadik, rendszeresen előforduló textília csoportot a *kendők* alkotják. Elsődleges feladatuk az éneklőszékek (*pulpitusok*) letakarása volt, de néhol *asztalkendő* megnevezéssel is illeltek egyes darabokat. Az éneklőszék-takarók jellegzetes kialakításuknak köszönhetően aránylag könnyen elkülöníthetőek. Hosszan elnyújtott téglalap, rendszerint lenvászon (kat. 38., 39.) alapjuknak csak a két végét díszítették. A díszítés lehetett színes pamutfonallal szőtt minta (kat. 39.), vagy selyemmel hímzett növényi motívum (kat. 38.). Mivel a 19. század folyamán az éneklő *pulpitusok* az orgona elterjedése következtében elvesztették funkciójukat, ez a tárgycsoport használaton kívül rekedt, és mindössze néhány gyülekezetben – a kötet egyházközségei közül csak Gógánváralján – őriztek meg pár darabot.

Gógánváralja két 18. századi éneklőszék takarója közül elsőként a hímzéssel díszített darabot (kat. 38.) ismertetjük. A *kendő*²⁰⁸ (teljes mérete 151 x 70 cm) alapja finom szövésű fehér lenvászonból (96 cm hosszú), valamit két (26,7 és 27,7 cm hosszú) pamutvászon darabból áll, ez utóbbiakat a lenvászon két végéhez illesztették. Összeillesztésükhöz, a pamut darabok szegéséhez és felületük hímzéséhez sodorlatlan vörös selyemfonalat használtak. A minta egyes elemeit fehér, S-sodratú selyemfonallal egészítették ki. Az éneklőszék-takaró két végén 3-3 aszimmetrikus, csigavonalra épülő növényi motívum (átmérője 20 cm) helyezkedik el. A kacsból induló szár jobbra ível, balra hosszúkás levelet, jobbra bimbós, indás kis ágat hajt. Utána váltakozva követik egymást az inda- és levélpárok. A szár végén hangsúlyos a zárt gránátalma. Felirata nincs.

²⁰⁵ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/215.: 67/72 gyérszövésű lenvászonterítő, krém selyem és aranyskófiom.

²⁰⁶ Leltárszáma nincs.

²⁰⁷ Székelyszáldobos egyik *keszkenője* is táblás szerkezetű. (Palotay Gertrúd: *Református templomaink úrasztali terítői*. Budapest, 1942.)

²⁰⁸ Leltárszáma 171-es, ceruzával papírdarabkára írták, majd fehér cérnával az alaphoz erősítették.

1722 és 1749 között került a gyülekezetbe, az 1714-es conscriptio kiegészítései között szerepel.²⁰⁹ Napjainkra kissé deformálódott, elszíneződött, kigyengült. Felületén foltok és hiányok vannak. Debreczeni László 1933-ban lejegyezte és vázlatot készített róla.²¹⁰

A másik *kendővel*²¹¹ (teljes mérete 172 x 72,5 cm) is az éneklőszéket takarták le. Két darab (86 cm hosszú) fehér lenvászon darabból állították össze, végeit kirojtozták (a rojtok hossza 5,5 cm). Két keskenyebbik oldalát sávokra tagolt széles szőtt minta (összesen 20 cm széles) díszíti, amelynek anyaga pirosra és kékre színezett pamutfonal. A középső sávot egymással szembe forduló madárpárok díszítik, ezeket fák választják el egymástól. Mindkét oldalán késsel szőtt keskeny növényi mintasor kapott helyet, amelyeket egy-egy díszítetlen sáv követ. Az ékített felületeket végül keskeny, pirossal szőtt virágtövek zárják. Felirata nincs. Első írásos említése 1933-ból származik, Debreczeni László vázlatfüzetébe jegyezte, muzeális értékű 18. századi népi munkaként jelölte meg.²¹² Ha figyelembe vesszük a vázlatfüzetében megadott méreteket, rájövünk, hogy a kendő közepén látható, keresztirányú varrás egy kb. 1 méternyi kivágás eredménye.

Bár a 18. századi leltárak valamennyi református egyházközség javai között említik a *kendőket* is, napjainkra jóval kevesebb darab maradt ránk, mint *abroszokból* vagy *keszkenőkből*. Felkutatásukkal, ismertetésükkel a korabeli textíliákat bemutató szakirodalom sem foglalkozik. Mostohább sorsra csak a takarók jutottak, amelyek csaknem nyomtatlanul eltűntek a gyülekezetekből, valamint a szőnyegek, amelyek vagy közgyűjteményekbe kerültek, vagy régiségkereskedők prédájává váltak.

Irodalomjegyzék

- Buzogány Dezső – Ósz Sándor Előd – Tóth Levente (szerk.): *A történelmi Küküllői Református Egyházmegye egyházközségeinek történeti katasztere I.* Kolozsvár 2008.
- Horváth Iringó: Uzdiszentpéter 18. századi református textíliái In: *Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Theologia Reformata Transylvanica*, 2008/1–2. Kolozsvár. 123–137.
- László Emőke: Vászonalapú reneszánsz és barokk hímzések. In: *Az Iparművészeti Múzeum Gyűjteményei II.* Budapest 2001.
- Palotay Gertrúd: A magyar református templomok úrasztali terítői. In: Kovács J. István szerk.: *Magyar Református Templomok I.* Budapest 1942. 288–313.
- Tóth Levente: *Az Udvarhelyi Református Egyházmegye lelkipásztorai és tanítói.* Kézirat a szerző tulajdonában
- Tüdős S. Kinga: *Portretul unei doamne transilvănene: Sara Bulceşti (1655–1708)* Kézirat a szerző tulajdonában.
- V. Ember Mária: *Úrhímzés.* A Magyar Nemzeti Múzeum gyűjteménye. Budapest 1981.

²⁰⁹ KükEhmLvt Conscri. 1714. 25.

²¹⁰ Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/220.: 75/27+165+27[!] *Házi vászon éneklőszék takaró. Végein ritkás lenvászon toldás, ezen 3-3 azonos minta vörös és fehér hímzésben. Fogas szegés és akantálás. Rongyolt*

²¹¹ Leltárszáma nincs.

²¹² Debreczeni Vázlatkönyvek 1933/220.: 280/75 *Házi vászon éneklőszék takaró. Végein piros, kék, fodolásos mintájú szőtt csíkok. Önmagából eresztett rojttal. Népi munka. XVIII. sz. M.*

RÉGI TEXTÍLIÁK KATALÓGUSA

Abroszok

1.

Tárgynév: Úrvacsorai abrosz.

Leltári szám: 188.

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyemfonal (sodratlan);
fémszál (lyoni; S-sodrat).

Díszítés technikája: hímzés (ferde lapos öltés); zsinór.

Színek: fehér (alap); vörös, sárga, zöld, kék,
ezüst (hímzés, zsinór).

Ornamentika: növényi.

Méretei: 167x99 cm.

Készítés ideje: 17. század vége.

Adományozás ideje: 1735 előtt.

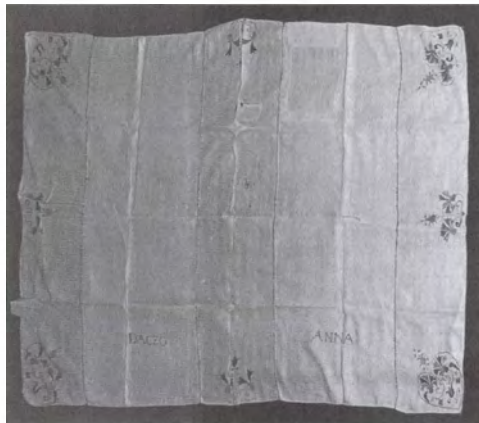
Felirat: DACZO / ANNA.

Használat: használaton kívül.

Állapot: korábbi keszkenő bővítése (1735 előtt); hiányos, gyengült, fakult; megfoltozták.

Irodalom: első közlés.

A valamikori pamutvászon keszkenőt két lenvászon darab beékelésével alakították abrosszá. Felületén több színű selyemfonallal és lyoni fémszállal hímzett minta. A keszkenő egyetlen rajzolatú és kivitelezésű, szimmetrikus növényi motívumai jelenleg az abrosz sarkait és oldalainak közepét díszítik. A lenvászon darabok egyik oldalán az adományozó, Daczó Anna neve olvasható, valószínűleg az átalakítás is hozzá köthető.

1a. ábra

1b. ábra

2.

Tárgynév: Úrvacsorai abrosz.

Megye: Maros.

Helység: Harangláb.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem.

Díszítés technikája: rece; hímzés (szálvonásos, ferde lapos öltés).

Színek: fehér (alap); fehér, ekrü, drapp (rece); ekrü (szálvonásos hímzés); arany (hímzett felirat).

Ornamentika: növényi (rece); geometrikus (szálvonásos hímzés).

Méretei: 165x165 cm.

Készítés ideje: 18. század első fele.

Adományozás ideje: 1714.

Felirat: JS/TEN DICSŐSSEG/RE CZI-
NAL : AZ Abroszt / SA SIGNDNE
SAK/MARI CLARA // SZAKA / 1714
/ SI-MOND

Használat: használaton kívül.

2b. ábra

Állapot: foltos, hiányos, fakult.

Irodalom: első közlés.

Az úrvacsorai abrosz fehér lenvászon anyagú és recetáblákból áll. A receminta kialakításához ekrü és drapp selyemfonalat használtak. A vászontáblákat ekrü színű selyemfonallal készült szálvonásos csíkok díszítik. Az egyik közbelső csíkon aranyozott lyoni fémszállal hímzett felirat olvasható: „Isten dicsőségére csinálta az abroszt Szarka Zsigmondné Szatmári Klára és Szarka Zsigmond 1714”

2a. ábra

3.

Tárgynév: Űrasztali terítő.

Megye: Maros.

Helység: Héderfája.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: taft.

Díszítés anyaga: selyemanyag, selyemfonal, fémszál.

Díszítés technikája: applikáció, hímzés.

Színek: kék (alap); széles színskála (díszítés).

Ornamentika: növényi.

Méretei: 183x171 cm.

Készítés ideje: 18. század második fele.

Adományozás ideje: 1760.

Felirat: JÉSZUS KRISTUSSÁNAK AT-
TA ASZTALÁRA / BETHLEN SÁ-
MUELNE KERESZTES BORBÁRA.
HÍV KEGYESSÉGÉNEM MEG MU-
TATÁSÁRA / EZT A HÉDERFÁI UJ
TEMPLOM SZÁMÁRA / 1760.

Használat: használaton kívül.

Állapot: hiányos, gyengült, fakult.

Irodalom: első közlés.

Az úrasztali terítő anyaga kékre színezett selyem taft, selyemfonalból készült rojt szegélyezi, felületét különféle anyagokból applikált és hímzett virágok díszítik. Az

3a. ábra

oldalakkal párhuzamosan selyemfonallal és lyoni fémszállal hímzett felirat olvasható: „Jézus Krisztusának atta asztalára Bethlen Sámuelné Keresztes Borbála. Hív kegyességének meg mutatására ezt a héderfájai új templom számára 1760.”

3b. ábra

4.

Tárgynév: Úrvacsorai abrosz.

Leltári szám: 169.

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: len.

Díszítés technikája: rece; vagdalásos hímzés.

Színek: fehér (alap, rece); ekrü (felirat).

Ornamentika: növényi.

Méretei: 185,5x172 cm.

Készítés ideje: 18. század második fele.

Adományozás ideje: 1764.

Felirat: G BETHLEN / LASZLONE / B
BANFI / CRARA / ATTA 1764.

Használat: használaton kívül.

4a. ábra

4b. ábra

Állapot: deformálódott, foltos, levérzés (más textíliától), fakult, szakadt, az összeillesztés elvált; megvarrták.

Irodalom: első közlés.

Az úrvacsorai abrosz alapja fehér lenvászón. A 7x8 táblából álló felületet vászonsávokkal szegélyezték. Vászónból és fehér lenfo-

nalból készült recetáblák váltják egymást, a vászonfelületeket aszúrozott csíkok díszítik. A recetáblák egyazon szimmetrikus növényi mintát követnek. Az egyik közbelső vászontáblára színezett selyemfonallal a következő feliratot hímezték: „Gróf Bethlen Lászlóné Báró Bánffy Klára adta 1764”

5.

Tárgynév: Úrvacsorai abrosz.

Leltári szám: 67.

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem (sodort).

Díszítés technikája: szálvonásos hímzés (ferde lapos öltés).

Színek: fehér (alap); fehér (hímzés).

Ornamentika: geometrikus.

Méretei: 174x145,5 cm.

Készítés ideje: 18. század második fele.

Adományozás ideje: 1775.

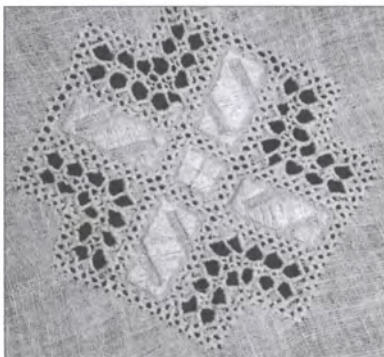
Felirat: CS K An 1775.

Használat: használaton kívül.

Állapot: deformálódott, hiányos, foltos, szakadt, kopott; megvarrták, megfoltolták.

Irodalom: első közlés.

Az úrvacsorai abrosz két szélből készült, anyaga fehér lenvászón. Felületét 5-5 szálvonásos hímzéssel készült rozetta díszíti. Egyik sarkában apró hímzett felirat. „CsK. Anno 1775”

5b. ábra

5a. ábra

6.

Tárgynév: Úrasztali terítő.

Leltári szám: 69.

Megye: Maros.

Helység: Harangláb.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: brokát.

Díszítés anyaga: fémszál (lyoni, szalag).

Díszítés technikája: szőtt minta; rátét; csipke.

Színek: barna (alap); ezüst (díszítés).

Ornamentika: növényi (alapanyag).

Méretei: 113x108 cm.

Készítés ideje: 18. század vége.

6a. ábra

Adományozás ideje: 1791.

Felirat: BAGYONI KRISZTINA ANNO 1791.

Használat: használaton kívül.

Állapota: elszíneződött, deformálódott, foltos, korrodálódott.

Irodalom: első közlés.

Az úrasztali terítő alapja barnás színű, növényi mintát mutató selyem brokát, amelyet ezüstözött szalagból és lyoni fémszálból készült csipke szegélyez. Felületére lyoni fémszálból horgolt szalagból applikáltak kettős körbe illesztett nagybetűs feliratot: „Bágyoni Krisztina. Anno 1791”

6b. ábra

7.

Tárgynév: Úrvacsorai abrosz.

Leltári szám: 77.

Megye: Maros.

Helység: Egrestő.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: mintás háziszőttés.

Díszítés anyaga: len (csipke); pamut (hímzőfonal, S-sodoratú).

Díszítés technikája: szövött minta; csipke (horgolt); hímzés (ferde lapos öltés).

Színek: fehér (alap, csipke); kék (felirat).

Ornamentika: geometrikus (szőtt).

Méretei: 153,5x144,5 cm.

Készítés ideje: 18. század második fele.

Felirat: MIKLOSI DEBORA.

Használat: használaton kívül.

Állapota: jó.

Irodalom: első közlés.

Az úrvacsorai abroszt házilag szőtték mintásra fehér lenfonalból. A két szél összeillesztése egyszerű, a textília szegélyén fehér lenfonalból horgolt csipke látható. Az adomá-

nyozó nevét kék pamutfonallal hímezték a tárgy egyik sarkába: „Miklósi Debóra”.

7b. ábra

7a. ábra

8.

Tárgynév: Úrvacsorai abrosz.

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

Formája: négyyszög.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: len.

Díszítés technikája: rece; szálhúzásos hímzés; rojt.

Színek: fehér (alap); fehér (hímzés).

Ornamentika: növényi, geometrikus.

Méretei: 133,5x128,5 cm.

Készítés ideje: 18. század második fele.

Módosítás: egyik széléből levágtak.

Használat: használaton kívül.

Állapota: deformálódott, elszíneződött, hiányos, foltos.

Irodalom: első közlés.

8b. ábra

8a. ábra

Az úrvacsorai abrosz táblás szerkezetű, egymást váltják a fehér lenfonalból készült vászon és recemunka mezők. Széles, rojto-

zott vászonsáv szegélyezi. A recetáblákon növényi motívummal találkozunk. A vászontáblák felületét aszúr díszíti.

9.

Tárgynév: Úrvacsorai abrosz.

Leltári szám: 75.

Megye: Maros.

Helység: Egrestő.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: len.

Díszítés technikája: szőtt minta; csipke, mesterke (horgolt).

Színek: fehér (alap); fehér (díszítés).

Ornamentika: geometrikus.

Méretei: 127,5x141,5 cm.

Készítés ideje: 18. század.

Használat: használaton kívül.

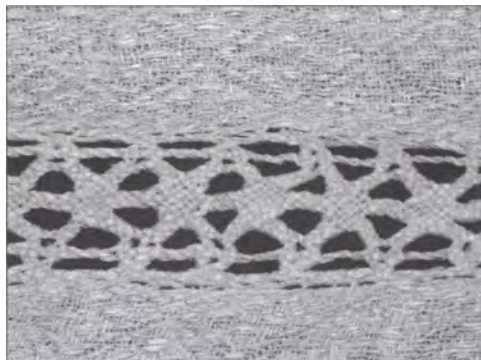
Állapota: hiányos, foltos, elszíneződött.

Irodalom: első közlés.

Fehér lenből barackmagos mintázattal szőtt úrasztali abrosz, amelyet két szélből illesztettek össze. Szélein és összeillesztésében horgolt csipke látható.

9a. ábra

9b. ábra

10.

Tárgynév: Úrvacsorai abrosz.

Leltári szám: 57.

Megye: Maros.

Helység: Kiskend.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: pamut (S-sodrat).

Díszítés technikája: hímzés (láncöltés).

Színek: fehér (alap); fehér, világoskék, kö-zépkék, sötétkék (hímzés).

Ornamentika: növényi, szalag.

Méretei: 149,5x142,5 cm.

Készítés ideje: 19. század eleje.

Felirat: JJ. PATAKI LASZLÓné.

Használat: használaton kívül.

Állapota: darabokból állították össze; hiányok, deformálódott, fakult; megfoltozták.

Irodalom: első közlés.

10a. ábra

Az úrvacsorai abroszt több fehér pamutvászon darabból varrták össze. A szegélyező vászonsávok felületét színes (fehér és háromféle kék) pamutfonallal készített hímzés (láncöltés) díszíti. A levelekkel és bimbókkal tagolt hullámvonal által meghatározott felületeken apró virágtovek állnak. A sarkoknál csigavonalakat látunk. Az abrosz egyik sarkába fehér pamutfonallal felíratot hímeztek. „JJ. Pataki Lászlóné”.

10b. ábra

II.

Tárgynév: Úrvacsorai abrosz.

Leltári szám: 186.

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Formája: négyszög.

11b. ábra

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyemfonal (sodoratlan); fémszál (lyoni).

Díszítés technikája: hímzés (ferde lapos öltés); szegés (fogas szegés).

Színek: fehér (alap); ekrü, ezüst (hímzés).

Ornamentika: növényi (sarlós).

Méretei: 142,3x82,4 cm.

Készítés ideje: 19. század első fele.

Adományozás ideje: 1846.

Felirat: B.A. / BS / 1846. Augusztus, 15-én.

Használat: használaton kívül.

Állapot: deformálódott, elszíneződött, szakadt, foltos, kopott, korrodálódott, levált, foszlott; megfoltozták.

Irodalom: első közlés.

Fehér lenvászon alapra ekrű színű selyemfonallal és ezüstözött lyoni fémszállal hímezttek két típusú növényi motívumot. Egyikének előzményei a 18. század minta-

kincsében keresendők. Két ellentétes sarkában egy-egy monogram, egyik hosszanti oldalán felirat olvasható. „BA. BS. 1846. augusztus 15-én.”

11a. ábra

12.

Tárgynév: Úrvacsorai abrosz.

Leltári szám: 89.

Megye: Szeben.

Helység: Erzsébetváros (Ebesfalva).

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem (hímzőfonal); pamut (csipke).

12a. ábra

12b. ábra

Díszítés technikája: hímzés; csipke.
Színek: fehér (alap és csipke); drapp (hímzés); fekete (felirat).
Ornamentika: növényi.
Méretei: 133x100 cm.
Készítés ideje: 19. század második fele.
Adományozás ideje: 1862.
Felirat: Tancsi Földvári Miklos / forron szeretett fiam / emlékére. // Gróf Haller Klára Földváry Józsefné 1862. Jul. 9-én.
Használat: használaton kívül.
Állapota: hiányos, foltos, elszíneződött, fakult.

Irodalom: első közlés.

Az úrvacsorai abrosz alapja fehér pamutvászon, amelyet két széles fehér pamut-csipke-sávval szegélyeztek. Oldalai mentén széles, ekrű színű selyemfonallal hímzett, folytonos növényi sáv halad, amelyben nyílt búzavirág, bimbó, levelek láthatók. Az abrosz közepére körbe szerkesztett, fekete selyemfonallal hímzett felirat került: „Tancsi Földvári Miklós, forrón szeretett fiam emlékére. Gróf Haller Klára Földvári Józsefné. 1862. július 9-én.”

13.

Tárgynév: Úrvacsorai abrosz.
Leltári szám: 175.
Megye: Szeged.
Helység: Erzsébetváros (Ebesfalva).
Származási hely: Almakerék.
Formája: négyszög.
Alapanyag típusa: pamut.
Szövetszerkezet: vászon.
Díszítés anyaga: selyem.
Díszítés technikája: hímzés; csipke.
Színek: fehér (alap, csipke); ekrű (hímzőfonal).

Ornamentika: növényi (csigavonalas, indás).

Méretei: 106x105,5 cm.

Készítés ideje: 19. század második fele (1862).

Felirat: Özveggy Gróf Haller Jánosné 1862. Nov. 2.

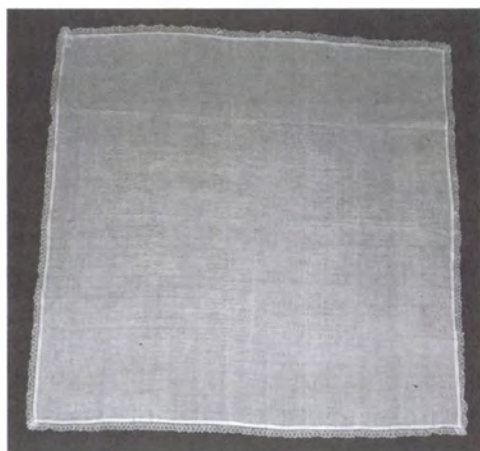
Használat: használaton kívül.

Állapot: hiányos, foltos, kopott, fakult.

Irodalom: első közlés.

13b. ábra

13a. ábra

Az úrvacsorai abrosz alapja fehér pamutvászon, amelyet fehér pamutfonalból készült csipkével szegélyeztek. Négy sarkából indás növényi motívum indul, közepén ró-

zsacsokor és ezt keretező felirat. A hímzés anyaga ekrű színű selymfonal: „Özvegy Gróf Haller Jánosné 1862. november 2.”

14.

Tárgynév: Úrvacsorai abrosz.

Megye: Maros.

Helység: Csüdötélke.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: damaszt.

Díszítés anyaga: lenfonal, selymfonal.

Díszítés technikája: szőtt minta (apró táblás); csipke; hímzés (száröltés).

Színek: fehér (alap, csipke); bézs (hímzés).

Ornamentika: geometrikus.

Méretei: 205x140 cm; 5 cm (csipke).

14a. ábra

Készítés ideje: 19. század második fele.

Adományozás ideje: 1889.

Felirat: Besenyei Jánosné // Fodor Mária.

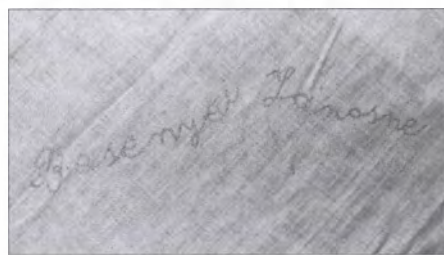
// December 20 / 1889.

Használat: használaton kívül.

Állapota: hiányos, foltos, gyengült.

Irodalom: első közlés.

Az úrvacsorai abroszt iparilag táblás mintára szőtték fehér lenfonalból. Ugyancsak fehér lenfonalból készült karéjos csipke szegélyezi. Három sarkába osztva olvashatjuk a bézs színű selymfonallal, száröltéssel hímzett feliratot: „Besenyei Jánosné Fodor Mária 1889. december 20.”

14b. ábra

15.

Tárgynév: Úrvacsorai abrosz.

Megye: Maros.

Helység: Harangláb.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: fémszál (szalag és lyoni).

Díszítés technikája: szőtt minta; csipke.

Színek: fehér (alap); ekrű, ezüst (szőtt motívum); ezüst (csipke).

Ornamentika: növényi.

Méretei: 158x119,5 cm.

Készítés ideje: 19. század második fele.

Használat: használaton kívül.

Állapota: szakadt, hiányos, elszíneződött, feketedett.

Irodalom: első közlés.

Az úrvacsorai abrosz anyaga gyér szövésű pamutvászon, amelynek felületét szőtt rendszerbe szerkesztett, ekrű színű pamutfonallal

és ezüstözött lyoni fémszállal készült, szőtt növényi motívum díszíti. Az abroszt ezüstözött fémszalagból és lyoni fémszálból készített ún. „legyezős” csipke szegélyezi.

15b. ábra

15a. ábra

Keszkenők

16.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.

Leltári szám: 86.

Megye: Szeged.

Helység: Erzsébetváros (Ebesfalva).

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem; fémszál (lyoni, S-sodratú).

Díszítés technikája: hímzés (spanyol hímzés); szegett (fogas szegés).

Színek: fehér (alap); vörös, kék, zöld, arany (hímzőfonal).

Ornamentika: növényi (forgó-rózsa).

16b. ábra

16a. ábra

Méretei: 68x67,5 cm.
Készítés ideje: 17. század vége.
Felirat: IESUS.
Használat: használaton kívül.
Állapot: deformálódott, elszíneződött, hiányos, foszlott, foltos, korrodálódott.
Irodalom: első közlés.

17.
Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.
Leltári szám: 185.
Megye: Maros.
Helység: Dicsőszentmárton.
Formája: négyszög.
Alapanyag típusa: pamut.
Szövetszerkezet: vászon.
Díszítés anyaga: selymfonal (sodoratlan); fémszál (lyoni).
Díszítés technikája; hímzés (ferde lapos öltés, mintázott lapos öltés); szegés (fogas szegés).

17a. ábra

A keszkenő alapja fehér pamutvászon, amelynek felületét nyolc darab, színes selymfonallal és lyoni fémszállal hímzett, forgórózsa-motívum díszíti. Közepén fémszállal hímzett felirat olvasható. „Jézus”.

Színek: fehér (alap); kék, ezüst (díszítés).
Ornamentika: növényi (csigavonalas).
Méretei: 94x89,2 cm.
Készítés ideje: 17. század vége.
Adományozás ideje: 1759.
Használat: használaton kívül.
Állapot: deformálódott, elszíneződött, foltos, hiányos, korrodálódott, kopott.
Irodalom: első közlés.

A keszkenő alapja fehér pamutvászon, amelyet kék selymfonallal szegélyeztek. Sarkait ugyancsak kék selymfonallal és lyoni fémszállal hímzett csigavonalas minták díszítik. A gyakorlott kézre jellemző kialakítású motívum közepét akantuszvirág ékíti.

17b. ábra

18.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.

Leltári szám: 85.

Megye: Széchenyi.

Helység: Erzsébetváros (Ebesfalva).

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: fémszál (skófiúm); selymfonal (sodoratlan).

Díszítés technikája: hímzés (ferde lapos öltés); zsinórszegély (S-sodrat, hurkok).

Színek: fehér (alap); arany (hímzőfonal); ekrü (zsinór)

Ornamentika: növényi.

Méretei: 73x60 cm.

Készítés ideje: 18. század eleje.

Adományozás ideje: 1714 előtt.

Használat: használaton kívül.

18b. ábra

Állapot: foltos, hiányos, deformálódott, feketedett.

Irodalom: első közlés.

Az úrvacsorai keszkenő alapja fehér pamut-vászon, amelyet aranyozott lyoni fémszálból és selymfonalból sodort, hurkokkal tagolt zsinórral szegélyeztek. Négy sarkába és két oldalának közepére aranyozott skófiúmmal növényi motívumokat hímeztek. A sarokmotívumok aszimmetrikus virágtövek, amelyeknek két szára egymást metszi. Központi elemük az ötszirmú nyílt tulipán.

18a. ábra

19.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.

Megye: Maros.

Helység: Désfalva.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: fémszál (lyoni).

Díszítés technikája: hímzés (ferde lapos öltés).

Színek: fehér (alap); arany, sárga (bélfonal).

Ornamentika: növényi (csigavonalas).

Méretei: 90x67,5 cm.

Készítés ideje: 18. század első fele.

Adományozás ideje: 1714 és 1749 között.

Használat: használaton kívül.

Állapot: hiányos, foszlik, korrodálódott.

Irodalom: első közlés.

Az úrvacsorai keszkenő alapja fehér pamutvászon, négy sarkába aranyozott lyo-

ni fémszállal csigavonalas motívumot hímeztek, amelynek tulipánra emlékeztető középső eleme az oldalak középtengelyében is megismétlődik.

19a. ábra

19b. ábra

20.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.

Leltári szám: 421.

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Formája: négyzet.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selymfonal; fémszál (lyoni).

Díszítés technikája: hímzés (ferde lapos öltés, török lapos öltés); hurkos zsinór-dísz.

Színek: fehér (alap); kék, ezüst (díszítés).

Ornamentika: növényi.

Méretei: 74,5x72,5 cm.

Készítés ideje: 18. század első fele.

Adományozás ideje: 1735 előtt.

Használat: használaton kívül.

Állapot: deformálódott, hiányos, foltos, korrodálódott, a fém levált.

Irodalom: első közlés.

20a. ábra

20b. ábra

Finom szövésű fehér pamutvászon alapú keszkenő, amelyet kék színű selyemfonallal és ezüstözött lyoni fémszállal készült hím-

zés díszít. Sarkaiban hangsúlyos aszimmetrikus virágtöveket látunk, míg az oldalak közepén kis méretű virágmotívumokat.

21.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.

Leltári szám: 64.

Megye: Maros.

Helység: Egrestő.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem (sodoratlan); fémszál (lyoni, S-sodrat).

Díszítés technikája: hímzés (ferde lapos öltés); szegés (fogas szegés).

Színek: fehér (alap); zöld, ezüst (hímzőfonal).

Ornamentika: növényi.

Méretei: 89,5x88,5 cm.

Készítés ideje: 18. század első fele.

Használat: használaton kívül.

Állapot: deformálódott, hiányos, foltos, fakult, a fémszál enyhén megfeketedett és helyenként levált.

Irodalom: első közlés.

A fehér lenből szőtt keszkenő szélét fogas szegés díszíti, míg a négy sarkába hangsúlyos, négy zárt gránátalmát termő barokk rajzú virágtő-motívumot hímeztek.

21b. ábra

21a. ábra

22.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.

Leltári szám: 187.

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: fémszál (lyoni).

Díszítés technikája: hímzés (ferde lapos öltés).

Színek: fehér (alap); arany, ezüst (hímzés).

Ornamentika: növényi (csigavonalas).

Méretei: 88x86 cm.

Készítés ideje: 18. század közepe.

Használat: használaton kívül.

Állapot: deformálódott, elszíneződött, hiányos, foltos, foszlott, a fémszál levált, megfoltozták.

22a. ábra

Irodalom: első közlés.

A keszkenő alapja finom szövésű pamut-vászon, négy sarkát aranyozott és ezüstözött lyoni fémszállal hímzett azonos csigavonalas minta díszíti.

22b. ábra

23.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.

Leltári szám: 420.

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

23a. ábra

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: fémszál (skófiúm).

Díszítés technikája: hímzés (ferde lapos öltés).

Színek: fehér (alap); arany, ezüst (hímzés).

23b. ábra

Ornamentika: növényi.

Méretei: 91,5x88,6 cm.

Készítés ideje: 18. század közepe.

Használat: használaton kívül.

Állapot: hiányos, elszíneződött, foltos, korrodálódott; megfoltozták.

Irodalom: első közlés.

A keszkenő alapanyaga fehér pamutvászon, amelynek sarkait aranyozott és ezüstözött skófiúm-hímzés díszíti. Mind a négy esetben azonos aszimmetrikus felépítésű virágtő-motívum ismétlődik. Nyílt virágainak előzményei a stilizált tubaliliomokban keresendők.

24.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.

Leltári szám: 422.

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: fémszál (skófiúm és lyoni).

Díszítés technikája: hímzés (ferde lapos öltés); zsinór.

Színek: fehér (alap); arany, ezüst (díszítés).

Ornamentika: növényi.

Méretei: 89,8x87,5 cm.

Készítés ideje: 18. század közepe.

Használat: használaton kívül.

Állapot: deformálódott, hiányos, foltos, korrodálódott; megfoltozták.

Irodalom: első közlés.

A keszkenő finom szövésű fehér pamutvászonból készült, széleit lyoni fémszálból készült zsinór szegélyezi. Sarkaiba aranyozott és ezüst skófiúmmal aszimmetrikus rajzú virágtöveket hímeztek.

24b. ábra

24a. ábra

25.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.

Leltári szám: 83.

Megye: Szeged.

Helység: Erzsébetváros (Ebesfalva).

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: taft.

Díszítés anyaga: fémszál (lyoni, szalag).

Díszítés technikája: hímzés; csipke.
Színek: zöld (alap); arany (díszítés).
Ornamentika: –
Méretei: 67,3x63,5 cm.
Készítés ideje: 18. század második fele.
Adományozás ideje: 1762.
Felirat: G : T : S : 1762.

25a. ábra

Használat: használaton kívül.
Állapot: foltos, elszíneződött, deformálódott, kopott, megfeketedett.
Irodalom: első közlés.

A keszkenő alapja zöldre színezett selyem taft, amelyet arany színű fémszállból készült csipke szegélyez. Közepére arany színű fémszállal hímztek monogramot és évszámot. „G[róf] T[elek]i S[ára] 1762”

25b. ábra

26.

Tárgynév: Űrvacsorai keszkenő.
Megye: Maros.
Helység: Harangláb.
Formája: négyszög.
Alapanyag típusa: len.

26a. ábra

Szövetszerkezet: vászon (kétféle finomságú).
Díszítés anyaga: selyem (enyhe S-sodrat); lyoni fémszál (S-sodrat).
Díszítés technikája: hímzés (ferde lapos öltés); rece (vászontöltés, tömöttöltés); csipke (varrt); szalag (szórt).
Színek: fehér (alap); zöld, arany, ekrü (díszítmények).

26b. ábra

Ornamentika: növényi.
Méretei: 111,5x85,5 cm.
Készítés ideje: 18. század második fele.
Adományozás ideje: 1772.
Felirat: DIOSI AGNES / 1772.
Használat: használaton kívül.
Állapot: elszíneződött, foltos, szakadt, hiányos, leválás; megfoltozták (rece).
Irodalom: első közlés

Az úrvacsorai keszkenő alapja fehér lenvászon, amelyet zöld színű selyemfonallal és aranyozott lyoni fémszállal készült nő-

vényi mintájú gazdag hímzés díszít. Táblás szerkezetében ekrü-színű selyemfonalból és aranszínű lyoni fémszállból kialakított recefelületek váltakoznak, amelyeken rozetták sorakoznak. A keszkenőt ugyancsak zöld selyemfonalból és aranyozott lyoni fémszállból készített csipke szegélyezi. A táblák két oldalán vászonsáv halad, amelyeken aranyozott lyoni fémszállból készült szalagrátekből olvashatjuk ki az adományozó nevét és az adományozás évszámát. „Diósi Ágnes 1772”

27.
Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.
Leltári szám: 58.
Megye: Maros.
Helység: Kiskend.
Formája: négyszög.
Alapanyag típusa: len.
Szövetszerkezet: damaszt.
Díszítés anyaga: len.
Díszítés technikája: szőtt.
Színek: fehér (alap); fehér (szőtt minta).
Ornamentika: arhitekturális, címer.
Méretei: 96,5x90 cm.
Készítés ideje: 18. század.
Adományozás ideje 1776.
Felirat: ... AT ... / HANS ... / VON ... / ANTWERPEN ...

27b. ábra

Használat: használaton kívül.
Állapot: nagyobb darabot levágtak belőle; hiányos, deformálódott, foltos.
Irodalom: első közlés.

Az úrvacsorai keszkenő fehér len damasztból készült. Felületén a keretező sáv egy darabját, valamint az ismétlődő motívumot és részleteit látjuk. A kikötőváros épületei mellett hordók és hajók láthatók, mellettük címer és nehezen olvasható felirat: „... at... Hans ... von ... Antwerpen”

27a. ábra

28.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.

Leltári szám: 58.

Megye: Maros.

Helység: Kiskend.

Formája: négyzet.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem (sodoratlan); fém-
szál (lyoni, S-sodrat).

Díszítés technikája: hímzés (ferde lapos öltés).

Színek: fehér (alap); krém, ezüst (hímző-
fonal).

28a. ábra

Ornamentika: növényi.

Méretei: 69,5x66,5 cm.

Készítés ideje: 18. század vége.

Használat: használaton kívül.

Állapot: hiányos, deformálódott, fakult,
korrodálódott.

Irodalom: első közlés.

Az úrvacsorai keszkenő alapja fehér lenvászón, négy sarkába és az oldalak középpontjára (ferde lapos öltéssel) növényi motívumokat hímeztek. A sarokmotívumok egymáson áthajló szárú virágtöveinek leg-
hangsúlyosabb elemei a zárt gránátalmák.

28b. ábra

29.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.

29b. ábra

29a. ábra

Megye: Maros.
Helység: Kiskend.
Formája: négyszög.
Alapanyag típusa: selyem.
Szövetszerkezet: lampasz.
Díszítés anyaga: selyem.
Díszítés technikája: szőtt.
Színek: kék, sárga, zöld, ekrü, barna.
Ornamentika: sávos, növényi (rozetta).
Méretei: 73x72 cm

Készítés ideje: 18. század.
Használat: használaton kívül.
Állapot: hiányos, deformálódott, levérzések nyomai.
Irodalom: első közlés.

Az úrvacsorai keszkenő alapja sokszínű selyem lampasz. Felületét színes sávok és szőtt rendszerű szőtt növényi minta díszíti,

30.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.
Megye: Maros.
Helység: Désfalva.
Formája: négyszög.
Alapanyag típusa: pamut.
Szövetszerkezet: vászon.
Díszítés anyaga: pamut.
Díszítés technikája: hímzés, szálhúzásos.
Színek: fehér (alap); fehér (hímzés); kékes (felirat).
Ornamentika: növényi.
Méretei: 104x98,5 cm.
Készítés ideje: 19. század eleje.
Adományozás ideje: 1805.
Felirat: Orbán / Ferentzi Szi / vessége / Aő 1805.
Használat: használaton kívül.

Állapot: utólagos felirat; hiányos, foltos, a felirat kifakult.
Irodalom: első közlés.

Az úrvacsorai keszkenő alapja fehér pamutvászon, oldalai mentén fehér hímzett (láncöltés, szálhúzásos részek) kettős hullámvonalú leveles inda halad, a létrejött mandorla-alakú felületekre egyszerű kialakítású stilizált virág hajlik. Két ellentétes sarkában egy-egy virágszokor. Másik két sarkában hímzett felirat olvasható: „Feren-tzi Orbán szívessége. Anno 1805”

30b. ábra

30a. ábra

31.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.

Leltári szám: 84.

Megye: Szeben.

Helység: Erzsébetváros (Ebesfalva).

Formája: négyzet.

Alapanyag típusa: selyem; pamut (bélés).

Szövetszerkezet: taft; vászon (bélés).

Díszítés anyaga: fémszál (lyoni).

Díszítés technikája: nyomott minta; csipke; rátét.

Színek: piros (alap); ezüst (csipke, rátét); fehér (nyomott minta).

Ornamentika: növényi (nyomott minta).

Méretei: 54,5x53 cm.

Készítés ideje: 19. század eleje.

Adományozás ideje: 1822 előtt.

Használat: használaton kívül.

Állapot: deformálódott, elszíneződött, elfeketedett.

Irodalom: első közlés.

31a. ábra

31b. ábra

A keszkenő piros selyem taft anyagát apró nyomott technikával készült fehér virágok díszítik. Fehér pamutvászonnal bélelték. Ezüstözött csipke szegélyezi, amelyből öt kis koszorú-alakú rátétet is illesztettek a felületre.

32.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő (kehelytákaró).

Leltári szám: 424.

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Formája: négyzet (karéjos).

Alapanyag típusa: pamut.

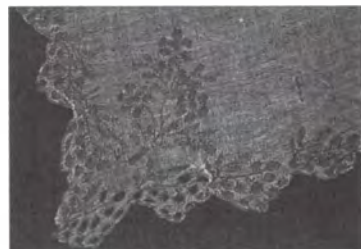
Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: pamutfonal.

Díszítés technikája: hímzés (lapos öltés, száröltés, lyukhímzés).

Színek: fehér (alap); vörös (hímzőfonal).

Ornamentika: növényi.

32b. ábra

Méretei: 85x84,5 cm.

Készítés ideje: 19. század első fele.

Adományozás ideje: 1838.

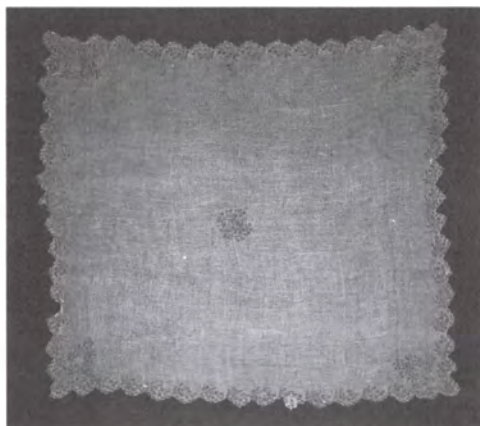
Felirat: Warta Szász Zsuzánna 1838.

Használat: használaton kívül.

Állapot: deformálódott, hiányos, foltos, foszlott; megfoltozták.

Irodalom: első közlés.

A keszkenő alapja finom szövésű pamutvászon, széle karéjos. Közepén, négy sarkában és a szélein vörös pamutfonallal sűrűn hímzett leveles ágacsokak díszítik. Egyik oldalán hímzett felirat olvasható, amely tartalmazza készítője nevét és az adományozás időpontját. „Warta Szász Zsuzsanna 1838”

32a. ábra

33.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő (kehelytákaró).

Leltári szám: 426.

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: taft.

Díszítés anyaga: selyemfonal; fémszál (lyoni).

Díszítés technikája: hímzés (láncöltés); csipke (tüll).

Színek: fehér (alap, csipke); sárga, arany (fonalak).

Ornamentika: –

Méretei: 68,5x68 cm.

Készítés ideje: 19. század első fele.

Adományozás ideje: 1848.

Felirat: H / I // 1848 / ápr. 23.

33b. ábra

33a. ábra

Használat: használaton kívül.

Állapot: utólagos sárga hímzés (1848); deformálódott, elszíneződött, hiányos, foltos, korrodálódott.

Irodalom: első közlés.

A keszkenőt az úrvacsorai kehely lerakására használták, anyaga fehér színű se-

lyem taft, amelyet fehér színű tüll csipkével szegélyeztek. Két szemben lévő sarkán fémszállal készült monogram, másik kettőn sárga selyemfonallal utólagosan hímzett dátum. Felületére sárga selyemfonallal egymásra merőleges vonalakat varrtak. „HI. 1848. április 23.”

34.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő (eredetileg vállkendő).

Leltári szám: 91.

Megye: Szeben.

Helység: Erzsébetváros (Ebesfalva).

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: pamut.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem; fémszál (lyoni).

Díszítés technikája: hímzés (láncöltés).

Színek: fehér (alap); piros, zöld, kék, drapp, ekrü, arany (hímzőfonal).

Ornamentika: növényi.

Méretei: 104,5x103 cm.

Készítés ideje: 19. század első fele.

Használat: használaton kívül.

Állapot: foltos, elszíneződött, hiányos, elfeketedett.

Irodalom: első közlés.

A keszkenő valamikor vállkendő lehetett, ezért mind színét, mind fonákját hímzés díszíti. Alapja fehér pamutvászon, a láncöltéses hímzéshez pedig színezett selyemfonalat és aranyozott lyoni fémszálat használtak. Az oldalak mentén kettős hullámvonallal tagolt sáv halad, amelynek felületén kétféle apró növényi motívummal találkozunk. Egyik sarkában hangsúlyos, szimmetrikus felépítésű bokréta-motívumot látunk.

34a. ábra

34b. ábra

35.

Tárgynév: Űrvacsorai keszkenő (kehelytákaró).

Leltári szám: 87.

Megye: Szeben.

Helység: Erzsébetváros (Ebesfalva).

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: selyem; selyem (bélés).

Szövetszerkezet: vászon; taft (bélés).

Díszítés anyaga: selyem; fémszál (lyoni, szalag).

Díszítés technikája: hímzés; csipke.

Színek: fehér (alap); piros (bélés); zöld, arany (hímzőfonal).

Ornamentika: növényi, arabeszk.

Méretei: 50x47 cm.

Készítés ideje: 19. század közepe.

Adományozás időpontja: 1862.

Használat: használaton kívül.

Felirat: Anyai emlékül // Földvári Miklós / emlékére / 1862.

Állapot: utólagos felirat; hiányos, foltos, elszíneződött, deformálódott.

Irodalom: első közlés.

A keszkenő alapja fehér selyem, piros selyem tafttal bélelték alá. Aranyozott csipke szegélyezi, felületén aranyozott fémszállal és zöld selyemfonallal hímzett arabeszk-szerű motívumokat látunk. Két ellentétes sarkába utólag feliratot hímeztek: „Anyai emlékül Földvári Miklós emlékére 1862.”

35b. ábra

35a. ábra

36.

Tárgynév: Űrvacsorai keszkenő.

Leltári szám: 88.

Megye: Szeben.

Helység: Erzsébetváros (Ebesfalva).

Származási hely: Almakerék.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: selyem; pamut (bélés).

Szövetszerkezet: taft; vászon (bélés).

Díszítés anyaga: selyem; fémszál.

Díszítés technikája: hímzés; csipke.

Színek: rózsaszín (alap); fekete, arany (hímzőfonal).

Ornamentika: növényi.

Méretei: 74x72 cm.

Készítés ideje: 19. század második fele.

Adományozás ideje: 1862.

Felirat: Özveggy Gróf Haller Jánosnő / 1862 Nov. 2-án.

Használat: használaton kívül
Állapot: hiányos, foltos, elszíneződött, deformálódott, a csipke levált.
Irodalom: első közlés.

36a. ábra

A keszkenő alapja piros selyem taft, amelyet gyér szövésű pamutvászonral béleltek. Aranyozott „legyező”-csipke szegélyezi. Négy sarkában és közepén azonos, fekete selyemmel hímzett növényi motívum, amelyet levelekből és bogyókból alakítottak ki. A keszkenő közepén felirat is olvasható: „Özvegy Gróf Haller János 1862. november 2-án.”

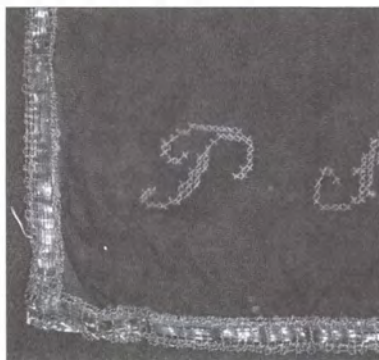
36b. ábra

37.
Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő (kehelytákaró).

37a. ábra

Leltári szám: 90.
Megye: Szeben.
Helység: Erzsébetváros (Ebesfalva).
Formája: négyszög.
Alapanyag típusa: selyem.

37b. ábra

Szövetszerkezet: taft.

Díszítés anyaga: selyem; fémszál (lyoni, szalag).

Díszítés technikája: hímzés (keresztaszemes öltés); csipke.

Színek: fekete (alap); drapp (felirat); arany (csipke).

Méretei: 51,5x50,5 cm.

Készítés ideje: 19. század második fele.

Adományozás ideje: 1873.

Felirat: PS. és NI. 1873.

Használat: használaton kívül.

Állapot: hiányos, elszíneződött, deformálódott, kopott.

Irodalom: első közlés.

Úrvacsorai keszkenő, amelynek alapja fekete selyem taft, aranyozott fémszálból és fémszalagból készült csipke szegélyezi. Egyik oldala mentén drapp fonallal hímzett felirat halad: „PS. és NI. 1873.”

38.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.

Megye: Maros.

Helység: Csüdőrelke.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: brokát.

Díszítés anyaga: selyemfonal.

Díszítés technikája: szőtt minta; hímzés (láncöltés).

Színek: sárga, kék (alap); kék (hímzőfonal).

Ornamentika: növényi.

Méretei: 72x71 cm.

Készítés ideje: 19. század második fele.

Adományozás ideje: 1889.

Felirat: LASZLO ZSUZSA 1889.

Használat: használaton kívül.

Állapota: deformálódott, hiányos.

Irodalom: első közlés.

A sárga és kék selyemfonalból brokátminta szőtt keszkenő egyik oldalára kék selyemfonallal hímzte nevét adományozója, az adományozás évszáma is itt olvasható: „László Zsuzsa 1889.” A keszkenő felületét sűrű szőtt rendszerbe szerkesztett rózsavirágok és levelek töltik ki.

38b. ábra

38a. ábra

39.

Tárgynév: Úrvacsorai keszkenő.

Megye: Maros.

Helység: Harangláb.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: vászon (különböző vastagságú fonalakkal).

Díszítés anyaga: selyem.

Díszítés technikája: hímzés; csipke.

Színek: fehér (alap); fehér (díszítés).

Ornamentika: növényi (csipke).

Méretei: 64x64 cm.

Készítés ideje: 20. század eleje.

39a. ábra

Felirat: Disznajoi Vita Sándor curiai bíró / Emlékére / szül. 1836, meghalt 1904 Febr. 25-én.

Használat: használaton kívül.

Állapot: szakadozott, foszlott, hiányos, elszíneződött.

Irodalom: első közlés.

Az úrvacsorai keszkenő közepét fehér selyem taft képezi, felületére fehér selyemfonallal kurzívbetűs feliratot hímeztek. A selyemanyagot széles fehér csipke fogja közre. Felirata: „Disznajói Vita Sándor kúriai bíró emlékére, született 1836, meghalt 1904. február 25-én”

39b. ábra

Kendők

40.

Tárgynév: Kendő (éneklošéktakaró).

Leltári szám: 171.

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: pamut, len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: selyem (sodoratlan, S-sodorat),

40b. ábra

Díszítés technikája: szegés (fogas szegés);
hímzés (ferde lapos öltés).

Színek: fehér (alap); piros, fehér (hímzés).

Ornamentika: növényi (csigavonalas).

Méretei: 151x70 cm.

Készítés ideje: 18. század első fele.

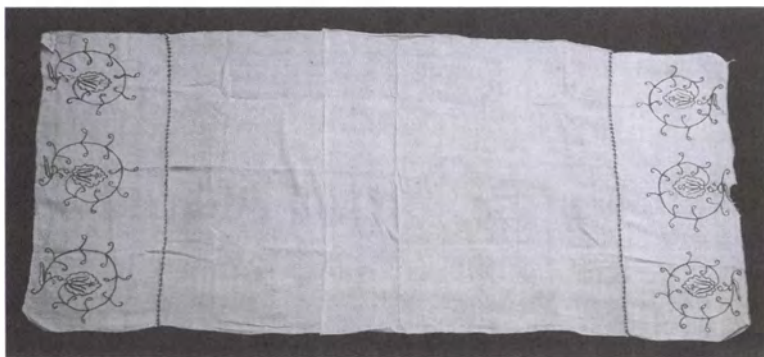
Adományozás ideje: 1722.

Használat: használaton kívül.

Állapot: foltos, elszíneződött, hiányos, gyengült.

Irodalom: első közlés.

Az éneklőszéktakaró egyik anyaga fehér lenvászon, amelynek két végéhez pamutvásznat illesztettek. Az összefogásokat és a pamutvászon felületét vörös sodoratlan selyemfonállal hímezték. A csigavonalas, zárt gránátalmában végződő motívum egyes részleteit fehér, sodort selyemfonallal dolgozták ki.

40a. ábra

41.

Tárgynév: Kendő (éneklőszéktakaró).

Megye: Maros.

Helység: Gogánváralja.

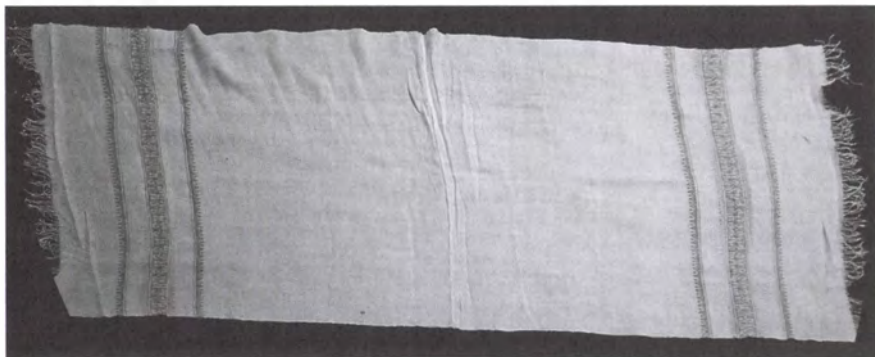
Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: pamut.

Díszítés technikája: szőtt minta; rojt.

41a. ábra

Színek: fehér (alap); piros, kék (szótt minta).

Ornamentika: növényi.

Méretei: 172x72,5 cm.

Készítés ideje: 18. század vége.

Használat: használaton kívül.

Állapot: kb. egy méternyit kivágtak belőle; hiányos, elszíneződött, megfakult; megvarrták.

Irodalom: első közlés.

Az éneklőszéktakaró alapja fehér lenvászon, végeit kirojtozták. Két keskenyeb-

bik oldalán széles, piros és kék pamutfonallal szótt sáv húzódik, amelynek elemei az egymással szembeforduló madárpárok, fák, valamint virágtövek.

41b. ábra

42.

Tárgynév: Kendő (éneklőszéktakaró).

Leltári szám: 172.

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: pamut; len.

Díszítés technikája: szótt minta; rojt.

Színek: fehér (alap; rojt); piros (pamutfonál).

Ornamentika: növényi.

Méretei: 327x48,6 cm.

Készítés ideje: 19. század első fele.

Használat: használaton kívül.

Állapot: foltos, elszíneződött, hiányos, fakult.

Irodalom: első közlés.

Az éneklőszéktakaró alapja fehér lenvászon, két végét önmagából eresztett rojt díszíti. Fölötté keskeny, vörös pamutfonallal szótt rozettás sáv.

42b. ábra

43.

Tárgynév: Kendő (éneklőszéktakaró).

Leltári szám: 167.

Megye: Maros.

Helység: Gógánváralja.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: len.

Szövetszerkezet: vászon.

Díszítés anyaga: len.

Díszítés technikája: hímzés (keresztzemes öltés); szálhúzásos hímzés; horgolás és rojt.

Színek: fehér (alap); fehér (szálhúzás; horgolás, rojt); piros (felirat).

Ornamentika: geometrikus.

Méretei: 296x54 cm.

Készítés ideje: 19. század első fele.

Felirat: G E.

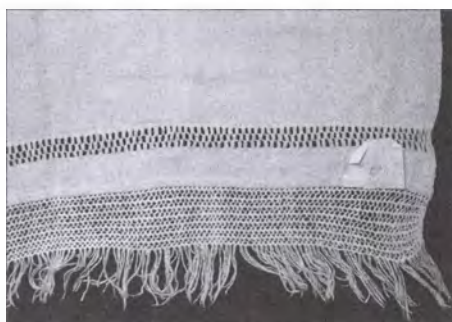
Használat: használaton kívül.

Állapot: foltos, elszíneződött, hiányos; megvarrták, megfoltolták.

Irodalom: első közlés.

A kendő alapja fehér lenvászon, amelynek két keskenyebbik oldalát egyszerű, fehér lenfonallal készült, szálvonásos sáv díszíti.

Végeit szélesebb horgolt sáv és rojtok díszítik. Két egymás melletti sarkába vörös pamutfonallal hímeztek monogramot: „GE.”

43b. ábra

Takarók

44.

Tárgynév: Mellvédtakaró (szószék) [garnitúra része].

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Formája: négyszög.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: bársony (nyírott).

Díszítés anyaga: fémszál (lyoni); pamutvászon.

Díszítés technikája: rátétes hímzés, rojt.

Színek: bordó (alap); fehér (vászon); ezüst (fonal).

Ornamentika: növényi.

Méretei: 417x79 cm.

Készítés ideje: 19. század vége.

Adományozás ideje: 1894.

Használat: használaton kívül.

Állapot: kopott, hiányos, elszíneződött, korrodálódott, a rátétek leváltak.

Irodalom: első közlés.

A szószék mellvédtakarója és az úrasztali takaró egységet képez mind a felhasznált anyagok, mind kialakítás szempontjából. Mindkettő alapanyaga sötét bordó selyembársony, amelyet fémfonalból készült rojtok szegélyeznek; felületüket fehér pamutvászonból kivágott és fémszállal körvonalazott rátétes hímzés díszíti.

44b. ábra

45.

Tárgynév: Úrasztali takaró [garnitúra része].

Megye: Maros.

Helység: Dicsőszentmárton.

Formája: négyyszög.

Alapanyag típusa: selyem.

Szövetszerkezet: bársony.

Díszítés anyaga: fémszál (lyoni); pamut (vászon).

Díszítés technikája: rátétes hímzés, rojt.

Színek: bordó (alap); fehér (pamut); ezüst (fonal).

Ornamentika: növényi.

Méretei: 182x152 cm.

Készítés ideje: 19. század vége.

Adományozás ideje: 1894.

Használat: használaton kívül.

Állapot: kopott, hiányos, elszíneződött, korrodálódott, a fonal levált.

Irodalom: első közlés.

A szószerk mellvéd takarója és az úrasztali takaró egységet képez mind a felhasznált anyagok, mind a kialakítás szempontjából. Mindkettő alapanyaga sötét bordó selyembársony, amelyet fémfonalból készült rojtok szegélyeznek; felületüket fehér pamutvászonból kivágott és fémszállal körvonalazott rátétes hímzés díszíti.

45b. ábra

A KÜKÜLLŐI REFORMÁTUS EGYHÁZMEGYE ORGONÁI II.

Bár a Küküllői Református Egyházmegye a 17–18. században Erdély egyik legnagyobb és legjelentősebb egyházmegyéje volt, ez az elsőség az egyházmegye orgonaépítéseiben ill. vásárlásaiban nem mutatkozik meg. Az egyházmegyében az orgonaépítési kedv csak a 18. század végén és a 19. század elején indult meg, akkor is csak néhány gyülekezetben (Héderfája 1800?, Balavásár 1803, Gógánváralja 1807, stb). Bonyhán viszont már 1770-ben volt orgona. A 19. század 20-as éveitől kezdődően már több gyülekezet épített vagy vásárolt orgonát. Harangláb 1823-ban, Gógán 1834-ben. Az orgonaépítés vagy -vásárlás nagyon sok esetben csak patrónusi támogatással valósulhatott meg. E kötet egyházközségei közül kettőnél olvashatunk arról, hogy a patrónus fizette az orgona építését vagy vásárlását, sőt Haranglábban az orgona készíttetője az orgonista javadalmazását is kiegészítette. Héderfáján viszont a patrónus a gyülekezet megkérdezése nélkül szerződtette az organistát, annak javadalmazását viszont nem támogatta, és így túlságosan megterhelte az egyházközség költségvetését.

Az egyházmegye gyülekezeteinek többsége a 18–19. század fordulóján tehát nem rendelkezett olyan anyagi háttérrel, hogy önerőből orgonát építtessen vagy vásároljon. Az erzsébetvárosi templomban soha nem szólalt meg orgona, és orgonaépítési vagy -vásárlási, amúgy eléggé homályos szándékát csak 1928-ban vetette papírra.

A többi gyülekezet csak a 19. század második felében szerzett orgonát templomába, akkor sem mindegyik. A dicsőszentmártoni és a kőrődszentmártoni gyülekezet 1890-ben építtetett, ill. vásárolt orgonát. A kiskendi egyházközség újonnan épült templomába 1906-ban építtetett orgonát.

Néhány gyülekezet a 18. század végén vagy a 19. század elején beszerzett orgonáját később lecserélte. A héderfáji gyülekezet már 1876-ban új orgonával rendelkezett, a gógánváraljai egyházközség 1911-ben építtette új templomi hangszerét. A haranglábi egyházközség hangszere viszonylag épen fennmaradt, a gógáni, talán 17. századi orgonának a 1960-as évek elején veszett nyoma.

Az orgonák beszerzésének ideje általában az egyházközségek anyagi helyzetével hozható kapcsolatba: a gazdagabb egyházközségek hamarabb, a szegényebb gyülekezetek később vásároltak orgonát. Az orgonák eszmei értéke viszont nem követi ezt a logikát (gazdag gyülekezet – értékes orgona, szegény gyülekezet – kevésbé értékes orgona). Azokban a közösségekben, ahol csak későn tudtak templomi hangszerről gondoskodni, sokszor régebbi orgonára tettek szert, mint a többi gyülekezet. Akkoriban feltehetően ez is a szegénység jele volt, mára azonban ezek az orgonák bírnak a legnagyobb eszmei, hangszer- és kultúrtörténeti értékkel. A küküllőpócsfalvi orgona, amely a 19. században körbevándorolta a Küküllő völgyi egyházakat, nemcsak a Küküllői Református Egyházmegyében, de egész Erdélyben egyedülálló. Valószínűleg Erdély legrégebbi működő orgonája, s talán 1693-ban vagy még korábban (a 2008-ban megkezdett restaurálás során az egyik sípon az 1624-es dátumra akadtak) szólalt meg először. Hasonlóan értékes lenne a gógáni elveszett orgona. A hangszerről az 1960-as években készült utolsó fennmaradt fénykép arról tanúskodik, hogy az orgonaszekrény méretében, beosztásában, díszítésében nagyon hasonlított a küküllőpócsfalvi orgonára, tehát feltehetően azzal egy időben készült, s az sem kizárt, hogy ugyanaz a mester készítette. Az orgona néhány évtizeddel ezelőtt kallódott el, megsemmisülésével a pócsfalvi orgonával egyenrangú kultúrtörténeti emlékkel lettünk szegényebbek. Hasonlóan értékes a kőrődszentmártoni orgona, de története igencsak homályos. Forrá-

sainkban 1890-ben tűnik fel először, de valószínűleg 1782-ben készítették. Ez az orgona – bár erősen leromlott állapotban – fennmaradt. Építője ismeretlen, talán Johannes Hahn vagy a fia, ifj. Johannes Hahn készítette. Ha megbízható az építési dátum, akkor nagyobb a valószínűsége, hogy az idősebb Hahn építette, hiszen 1782-ben az ifjabbik csak 19 éves volt, az apja pedig a következő évben, 1783-ban halt meg. Az eddigi kutatások az orgonaszekrényen sem tártak fel többet. Az orgonaszekrény beosztása, díszítése a régi sepsiszentgyörgyi vártemplom 1893-ban Maksára került orgonájához hasonlít. Viszont annak az orgonának is homályos a története, csak egy régi maksai fénykép alapján készült rekonstrukció és szerkezetének néhány darabja maradt fenn. A maksai orgona életkora is (1753-ban állították fel a vártemplomban, építése korábbi) a kóródszentmártoni 18. századi építését támasztja alá.

Az ebben a kötetben szereplő nyolc egyházközség orgonája leképezi a Küküllői Egyházmegye változatos orgonaépítészetét. A gyülekezetek közül kettőben (Gógán, Kóródszentmárton) volt/van 18. esetleg 17. századi igen értékes orgona, a haranglábi református templomban fennmaradt a 19. század eleji hangszer, kettőben (Héderfája, Gógánváralja) kicserélték a régi orgonát, kettőben (Dicsőszentmárton, Kiskend) a 20. század fordulóján építettek először orgonát, egy egyházközségben pedig nem volt, és ma sincs orgona (Erzsébetváros).

A továbbiakban a kóterben szereplő gyülekezetek orgonáit mutatjuk be. Leírásuk során először a hangszer főbb szerkezeti jellegzetességeit mutatjuk be, majd az építő nevét és az építés időpontját közöljük. Az orgonaszekrény leírásánál zárójelben az orgonahomlokzat sípmezőiben levő sípok számát jelöljük, majd a szekrény stílusát. A hangszerek diszpozíciójánál minden elérhető információt közlünk. A regiszterek neveit a regiszterhúzón vagy regiszterkapcsolón található felirat alapján szó szerint közöljük, ezért szerepel időnként német, időnként latin, időnként magyar szöveg. Az elnevezések helyenként hiányosak, mivel néhány orgonáról lekopott a felirat, és a hangszert sem lehetett megszólaltatni.

Orgonák katalógusa

Dicsőszentmárton

Egymanuális, 6 regiszteres, előljátszós mechanikus csúszkaladás orgona.

Építője: Kolonics István 1890-ben 192. műveként.

Orgonaszekrény: Háromosztatú (5-9-5) historizáló homlokzattal klasszicista jegyekkel.

Diszpozíciója: Manuál: C – f''' 54

Három regisztrert sikerült azonosítani:

Principál 8'

Octav 4'

Flota am.	4'
-----------	----

Története: Az egyházközség – az alapítványok kimutatása szerint – 1890 előtt komoly erőfeszítéseket tett az orgona beszerzéséért. 1877-ben és 1882-ben az egyháztagok a karácsonyi istentiszteleten 73 forintot gyűjtöttek, és azt az orgona-alapba tették, hogy *az alap növeltetvén, orgona szereztessék az egyház részére. Az orgona beszerzése után maradó összeg kántori állás szervezésére fordítandó.* Nagy János községi jegyző, az egyházközség presbitere 1883 februárjában 20 forintot adott az orgona-alapba. Főrizs József tímármester 1892-ben az önálló kántori állás megszer-

vezésére hozott létre alapítványt, amelynek alaptőkéje 50 forint volt. E három alapítvány – amelyeket az orgona beszerzése után a kántori fizetés javára fordítottak – évi jövedelme 1904-ben 35 korona volt.¹

Az egyházközség a 20. század elején tovább növelte az orgona-alapot. A régi templom helyét 1901-ben eladták, az ár egy részét az orgona-alaphoz csatolták: ennek kamatja is az orgona-alapot gyarapította. Az alaptőke eredetileg 373 korona 33 krajcár volt, értéke 1904-ben 467 korona 84 krajcár-ra növekedett. Ezt az összeget az egyházközségi előjáróság rendelkezésére bocsátották. Az alapítvány évi jövedelme 1904-ben 35 korona volt.²

Több évi gyűjtés után az egyházközség Kolonics István orgonaépítővel kötött szerződést, akinek 1890-ben a hangszer kiváltásáért 72 forintot fizettek.³ Kolonics 1891-ben szállította le az orgonát, és egy segéddel 25 nap alatt felállította.⁴ Árának utolsó részletét 1892-ben fizette ki az egyházközség.⁵

1918 szeptemberében 34 orgonasípot hadi célokra rekviráltak,⁶ s azok pótlása, illetve az orgona javítására csak 1933-ban, a templom bővítésével egy időben került sor.⁷

A második világháborúban 50%-ban megrongálódott,⁸ azóta kijavították. Jelenleg használható, de a fűvőmotor rossz elhelyezése miatt nem használják.

Dicsőszentmárton – Kolonics István, 1890

¹ A Küküllői Református Egyházmegye levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban (A továbbiakban: KükEhmLvt) Dicsőszentmárton csomó nr. 100.

² KükEhmLvt Dicsőszentmárton csomó nr. 100.

³ A Dicsőszentmártoni Református Egyházközség levéltára helyben (továbbiakban Dicsőszentmárton-Lvt) B/39 Egyházközségi számadások – 1890.

⁴ Uo. Egyházközségi számadások – 1891.

⁵ Uo. Egyházközségi számadások – 1892.

⁶ Uo. C-1/53.

⁷ KükEhmLvt Dicsőszentmárton csomó 218. sz.

⁸ Az Erdélyi Református Egyházkerület Igazgatótanácsának Levéltára az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban (A továbbiakban: IgtanLvt) A 14. Az Erdélyi Ref. Egyházkerület vagyonleltára (1948) Dicsőszentmárton.

Erzsébetváros

Az egyházközségnek 1906-ban volt *orgona harmóniuma, 16 változattal*.⁹ Ugyanez a bejegyzés szerepel az 1907. június 30-án kelt egyházközségi átadás-átvételi jegyzőkönyvben is.¹⁰ Ez volt az egyetlen hangszer az egyházközségben, orgona sohasem szolgált a templomban.

1928-ban az egyházközségi átadási-átvételi jegyzőkönyvben szerepel az orgona-alap, de azt a későbbi számadásokban nem lehet tovább követni.¹¹

A templom karzatán ma is az említett 16 változatú harmónium található.

Gógán

Az 1960-as években a gógáni templom karzatán a pócshalvi orgonához hasonló hangszer állott.¹² Történetéről keveset tudunk, eredetéről, javításairól csupán néhány szűkszavú feljegyzés emlékezik meg, ezért sok kérdésben a gyülekezet idősebb tagjainak emlékeire kell hagyatkoznunk.

Az orgonát 1834-ben a kundi lutheránusoktól vásárolták. Ugyanebben az évben építették a templom torony felőli oldalán az orgonakarzatot,¹³ de *orgonanyomót* (kántort) csak tíz évvel később, 1844-ben alkalmazott a gyülekezet.¹⁴ A hangszert 1875-ben javították.¹⁵ Következő adatunk már az 1950-es évekből származik (érdekes módon az 1948-as egyházközségi leltárban nem szerepel), amikor egy szebeni orgonaépítő javította, és új sípokhoz hozott Szebenből. Az utolsó adat a hangszerről egy fénykép az 1960-as évekből. Ezen a képen az orgona még eredeti helyén, a templom nyugati karzatán látható.¹⁶

A helybeliek elmondása szerint szíjhúzó, hátuljátszós orgona volt. Többen arra is emlékeztek, hogy gyermekként játszottak a megmaradt sípokkal a templom udvarán. Ma semmi nyomát nem találni.

*Gógán – az utolsó felvétel az elveszett orgonáról
(Dávid István: Műemlék orgonák Erdélyben)*

⁹ KükEhmLvt Erzsébetváros csomó 255. sz.

¹⁰ Uo. 278. sz.

¹¹ Uo. 436. sz.

¹² Dávid István: *Műemlék orgonák Erdélyben*. Kolozsvár 1996. (A továbbiakban: Dávid 1996) 78.

¹³ Császár Béla: *A Gógáni Református Egyházközség története a kezdetektől 1877-ig*. Kézirat a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet könyvtárában. (A továbbiakban: CsászárGógán) 19.

¹⁴ CsászárGógán 21.

¹⁵ Uo. 24.

¹⁶ Dávid 1996. 296.

Az ún. *orgona-alap* viszont szinte két évtizedig nyomon követhető, feltehetően a hangszer karbantartását fedezték ebből az összegből. 1911-ben fordul először elő a számadásokban,¹⁷ s az egyházközség 1915. febr. 24-én kelt átadási-átvételi jegyzőkönyvében már 669 korona 92 fillér értékű összegként szerepel.¹⁸ 1929-ig folyamatosan követhető,¹⁹ bár 1921-ben az összeg bizonyos része még hadikölcsönben volt,²⁰ végül 1929-ben a teljes összeget törölték.

Gógánváralja

Egymanuálos, pedálos, 6 regiszteres, előljátszós, pneumatikus traktúrájú orgona kúpszelepes szelládával.

Építője: Kerékgyártó István 1911-ben 281. műveként.

Orgonaszekrény: Háromosztatú (7-7-7) klasszicizáló homlokzattal.

Diszpozíciója:	Manuál:	C – f''' 54
	Salicionál	8'
	Pileata dolce	8'
	Principál	4'
	Flauta	4'
	Superoctáv	2'
	Pedál:	C – f 18
	Subbass	16'

Játéktechnikai segítők: Tremolo a manuálhoz

Piano, Mezzoforte, Forte, Kiváltó

Története: Az egyházközség korábbi orgonájáról az első tudósításunk 1806-ból származik. Abban az évben az egyházközség közölte a vizitációval, hogy orgonát akar csináltatni, s ehhez pénzre van szüksége.²¹ Az orgonát 1807-ben szerezték be, és az *orgonatsinálnak* 40 forintot fizettek.²² 1819-ben a hangszer nagyobb javításon esett át, amikor *sípjai stimolására és megigazítására a sz[ent]iványi orgonistának* és segédjének az orgona megfestésére²³ 72 forint 45 dénárt fizetett ki az egyházközség.²⁴ A *klavírmester* kilenc nap alatt végezte el a munkát.²⁵ 1846-ban megint igazították az orgonát, az *igazító ember* a bőrozést cserélte ki.²⁶ További javításokról nem tudunk, az 1907-es egyházközségi vagyonleltár megjegyzi, hogy van egy 500 korona értékű orgona.²⁷

Az egyházközség már 1910 elején elhatározta, hogy új orgonát építtet a templomba. Kerékgyártó István debreceni orgonaépítő két orgonatervet küldött: 1000, illetve 1400 korona értékűt.

¹⁷ A Gógáni Református Egyházközség levéltára (A továbbiakban: GógánLvt) Számadáskönyv 1911–1929. 1911-es számadás

¹⁸ KükEhmLvt Gógán csomó, 218. sz.

¹⁹ GógánLvt Számadáskönyv 1911–1929. 1929-es számadás

²⁰ Uo. 1921-es számadás

²¹ KükEhmLvt prot. II/6. 236.

²² Uo. 283.

²³ A Gógánváraljai Református Egyházközség levéltára (A továbbiakban: GógánváraljaLvt) I/16. Számadások 1813-tól. 58–59.

²⁴ KükEhmLvt prot. II/7. Vizitációs jegyzőkönyv 1819–1823. 228.

²⁵ GógánváraljaLvt I/16. Számadások 1813-tól. 59.

²⁶ Uo. Számadások 1813-tól. 1846-os számadás

²⁷ Uo. C/20 Vagyonleltár 1907.

Gógánváralja – Kerékgyártó István, 1911

sodik tervet fogadta el, amelyet pedálregiszterrel egészített ki. Az előállítási költségek így 2000 koronára emelkedtek.²⁸ Kerékgyártó István 1911. augusztus 11-én értesítette az egyházközséget, hogy az orgona készen van, és közölte, hogy a hangszer a bonyhai állomásra fog érkezni.²⁹ Az orgona a hónap közepére meg is érkezett, az augusztus 14-i presbitéri gyűlésen bejelentették, hogy *az orgona munkálatai a szerződésben kikötöttek szerint megkezdődtek.*³⁰ Az orgona a szállítással, felállítással együtt 2129 koronába került.³¹

Nem rendelkezünk pontos információkkal arról, hogy a hangszer az első és a második világháborúban mennyire rongálódott meg, az 1948-as vagyonleltár csak annyit jegyzett meg, hogy javításra szorult.³² Legutóbb 2007-ben javították, de jelenleg is javításra szorul.

A drágább terv megegyezik a mai orgona diszpozíciójával, azzal a különbséggel, hogy ebben van Subbass pedál-regiszter is. Az olcsóbb tervezetben nem volt pedálsor, és hiányzott a Salicionál.²⁸ A presbitérium 1910. július 17-én összegyűlt, és bejelentették, hogy a régi orgona használhatatlan, ezért újat építenek. A beérkezett tervezetek megtárgyalására egy hét múlva Kerékgyártó István személyesen Gógánváraljára érkezett.²⁹ Az orgonaépítővel nem tudtak megegyezni, s új határidőnek július 31-ét tűzték ki.³⁰ A határidő lejártával a presbitérium a más-

Harangláb

Egymanuálos, 5 regiszteres, rövidoktávós, előjátszós mechanikus csúszkaladás orgona.

Építője: Ismeretlen mester 1823-ban.

Orgonaszekrény: Háromosztatú (6-7-6) barokk homlokzattal.

Diszpozíciója: Manuál: C, F, D, G, E, A – c^{'''} 45

Principal 4³

Gedackt 4³

Flöte 4³

Octav 2³

Mixtura 1 1/3' 2 soros

²⁸ Gógánváralja Lvt C/28 Kerékgyártó István 1910. febr. 8-án kelt levele.

²⁹ Uo. I/13 Presbitériumi és közgyűlési jkv 1907–1933. 79.

³⁰ Uo. 81.

³¹ Uo. 81.

³² Uo. C/28 Kerékgyártó István 1911. aug. 1-én kelt levele.

³³ Uo. I/13 Presbitériumi és közgyűlési jkv 1907–1933. 82.

³⁴ Uo. C/20 Vagyonleltár 1907.

³⁵ Igtan Lvt A 14. Az Erdélyi Ref. Egyházkerület vagyonleltára (1948) Gógánváralja.

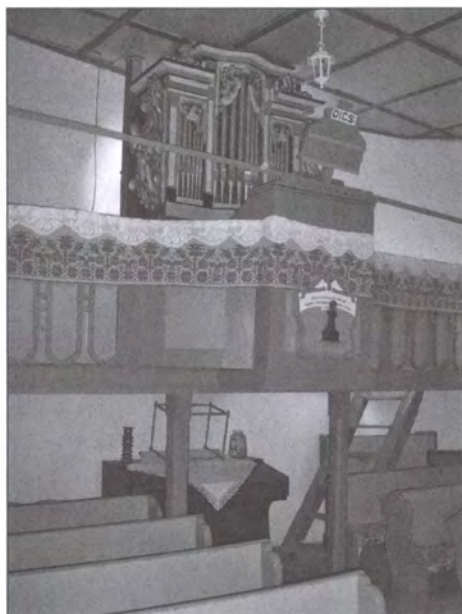
Története: Az eredetileg hátuljátszós orgona patrónusi adomány: Szászújfalusi Felső János *készíttetett ezen esztendőben [1823] egy öt mutatis orgonát a templomba.*³⁶ Az adományozó és felesége, Pókai Sárosi Krisztina nemcsak a hangszer beszerzéséről gondoskodott, hanem az orgonista kántor javadalmazását pénzzel és földdel is kiegészítette, sőt hosszú időre biztosította.³⁷ Az orgonát az 1870-es évekig használták, de 1873-ra annyira elromlott, hogy már nem lehetett játszani rajta. Ekkor *méltóságos Vita úr* hozott létre alapítványt az orgona javítására, melyhez 1873. április 15-én mások is csatlakoztak, és 69 forint 50 krajcárt gyűjtöttek össze.³⁸ Az orgonát 1876-ban nem sikerült megjavítani, az orgona-alap összege is stagnált.³⁹

A következő információink 1906-ból származik, amikor az aranykönyvi bejegyzés szerint a gyülekezet tagjai orgona-alapra adományoztak.⁴⁰ Ez az orgona-alap bukkan fel a Dicsőszentmártoni Magyar Királyi Pénzügyigazgatóság 1916-os leiratóban, amelyből kiderül, a 200 koronára rúgó összeget 6 százalékos kamatra jegyezték.⁴¹ Valószínű, hogy ebben az időszakban is gyűjtöttek az orgona javítására.

Az első világháborúban megsérülhetett, hiszen 1925-ben özvegy Weér Györgyné 25 000 lej költséggel megjavíttatta és előljátszóssá átalakíttatta.⁴² Az új játszóasztalon meghagyták a hatodik regiszter helyét, de az ennek megfelelő sípsor nem épült be az orgonába.

A második világháborúban 80%-ban megrongálódott,⁴³ és 1957-ben kántálással is gyűjtöttek az orgonára,⁴⁴ de csak 1967-ben javíthatta meg Mesnyi János.⁴⁵ Valamikor a következő évtizedekben Pánczél Géza *elektromos fúvóval* látta el: Rakéta márkájú porszívót kapcsolt az orgona fúvójához. 2007-ben Vargyassy Benedek kézdívisárhelyi műszerész a Mixtura egyik hiányzó sorát pótolta, a Rakéta-fúvót lecserélte, az orgonát lefestette,⁴⁶ és nem túl szakszerűen megjavította.

A hangszer jelenleg használható, de komoly, szakszerű restaurálást igényel.

Harangláb – ismeretlen mester, 1823

³⁶ KükEhmLvt prot. II/8. Vizitációs jegyzőkönyv 1824–1830. 55.

³⁷ KükEhmLvt Harangláb csomó 36. sz.

³⁸ Uo. 47. sz.

³⁹ Uo. II/15. Vizitációs jegyzőkönyv 1877. 135.

⁴⁰ A Harangláb Református Egyházközség levéltára helyben (A továbbiakban: HaranglábLvt) I/19. Aranykönyv 22–23.

⁴¹ KükEhmLvt Harangláb csomó 294. sz.

⁴² Uo. 319. sz.

⁴³ IgtanLvt A 14. Az Erdélyi Ref. Egyházkerület vagyonleltára (1948) Harangláb.

⁴⁴ HaranglábLvt Aranykönyv 60–61.

⁴⁵ Dávid 1996. 82.

⁴⁶ HaranglábLvt Aranykönyv. Pál András Levente: *Az orgona-felújítás története.* 32–35.

Héderfája

Egymanuálos, 7 regiszteres, ikerszekrényes, mechanikus csúszkaládás orgona.

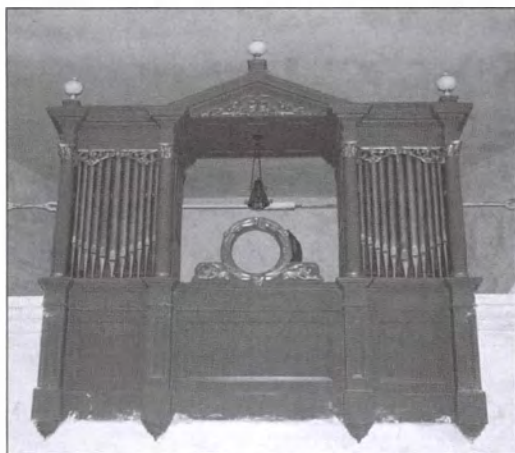
Építője: Vass István 1876-ban 3. műveként.

Orgonaszekrény: Iker, két oldalt egy-egy sípmezővel (11-11) klasszicizáló homlokzattal.

Diszpozíciója:	Manuál:	C – f ^{'''} 54
	Flotta maior	8'
	Bordon	8'
	Principal	4'
	Flotta minor	4'
	Principal	2'
	Quint	1 ½'
	Superoctav	1'

Játéktechnikai segítő: Zokogó (Tremolo)

Története: A gyülekezet első orgonáját valószínűleg a 18–19. század fordulóján szerezte be, ugyanis iktári gróf Bethlen Sámuel ez időben hozatott orgonistát. 1801-ben a gyülekezetnek nem volt szüksége az orgonistára, fizetése pedig anyagi terhet jelentett.⁴⁷ Ezt az orgonát 1861-ben *művész Szabó úr* javította meg 191 forintért.⁴⁸

Héderfája – Vass István, 1876

1875-ben a gyülekezet *minden tagjának erős öhajtsa egy szép s jó orgonát készített*. Vass István be is mutatta az új orgona tervét, amelynek 750 forint volt az ára. A szerződést a presbitérium elfogadta, s 1876. június 4-re szabta meg az orgona felállításának határidejét.⁴⁹ Az egyházközségi közgyűlés 700 forintra lealkudta a hangszer árát,⁵⁰ *lelkesedéssel ajánlja meg a rovatalt, melyből az orgona ára fizetendő*,⁵¹ s az első részletet, 376 forint 30 krajcárt még abban az évben ki is fizették.⁵² 1876 májusában Vass jelentette, hogy kész az orgona, és azt május 14-re le is szállította,⁵³ június 6-án, pünkösd vasárnapján az egyházközség ünnepélyes keretek között átvette.⁵⁴ A

⁴⁷ KükEhmLvt prot. II/6. 162.

⁴⁸ A Héderfáji Református Egyházközség levéltára (továbbiakban HéderfájaLvt) I/18. Számadások – 1861.

⁴⁹ HéderfájaLvt I/27. Presbitériumi és közgyűlési jkv. 1871–1890. 57.

⁵⁰ Uo. 58.

⁵¹ Lakatos Áron: *A Héderfáji ev. ref. egyházközség története – 1906*. Kézirat az Erdélyi Református Egyházkerületi Levéltárban (A továbbiakban: Lakatos Áron).

⁵² KükEhmLvt III/14. Vizitációs jegyzőkönyv 1873–1876. 446.

⁵³ HéderfájaLvt I/27. Presbitériumi és közgyűlési jkv. 1871–1890. 65.

⁵⁴ Lakatos Áron.

kezdeti lelkesedés viszont alábbhagyott, a rovatalt nem hajtották be, s Vass Istvánnak perelnie kellett fizetésének harmadik részletéért.⁵⁵

Az orgona a századfordulón hibátlanul működött, ekkor azonban már gondoskodni kellett a javításáról. 1905-ben a brassói *Csioflek és társai* orgonagyár szakemberei javították meg 92 koronáért. 1944-ben Ady Béla lelkipásztor jelentette az esperesnek, hogy a templomban az orgonát összetörték.⁵⁶ 1947-ben Szeidl Ferenc 30 000 lejért 22 homlokzatsípot és 50 darab fasípot pótolta.⁵⁷ 1968-ban Mesnyi János hangolta és javította.⁵⁸

Jelenleg nem használható, restaurálási terve elkészült.

Kiskend

Egymanuálos, pedálos, 8 regiszteres, mechanikus csúszkaladás orgona.

Építője: Simon László 1906-ban.

Orgonaszekrény: Háromosztatú (9-9-9) neogótikus stílusú, a játszóasztal előtt 9 darabos néma díszípsor.

Diszpozíciója:	Manuál:	C – f''' 54
	Bordun	8'
	Principal	4'
	Flöte	4'
	Fugara	4'
	Salicional	4'
	Octav	2'
	Pedál:	C – f 18
	Subbass	16'
	Violon	8'

Játéktechnikai segítők: Pedal coppel.

Tremolo a manuálhoz.

Története: Az egyházközség presbitériuma 1906. március 6-án elfogadta a templomépítés költségvetését, amelyben szerepelt az új orgona is. A hangszer megépítésének költsége 1600 korona volt.⁵⁹ A szombathelyi Peppert nevű orgonaépítő az év májusában már alkudozott az egyházközséggel egy nyolc változatú orgona eladásáról, s az eklézsia az ajánlatot elfogadta, 2300 koronáért hajlandó volt megvásárolni azt.⁶⁰ A vásárból azonban – nem tudni miért – nem lett semmi, és az egyházközség június 26-án Simon László kolozsvári orgonakészítővel kötött szerződést.⁶¹ Simon vállalta, hogy tízregiszteres csúszkaladás orgonát épít, és azt szeptember 20-ig leszállítja az egyházközségnek. Az új orgona 1800 koronába került, a készítő nyolc éves garanciát vállalt érte, és számmutató táblát is készített mellé.

⁵⁵ Lakatos Áron.

⁵⁶ KükEhmLvt Héderfája csomó 202. sz.

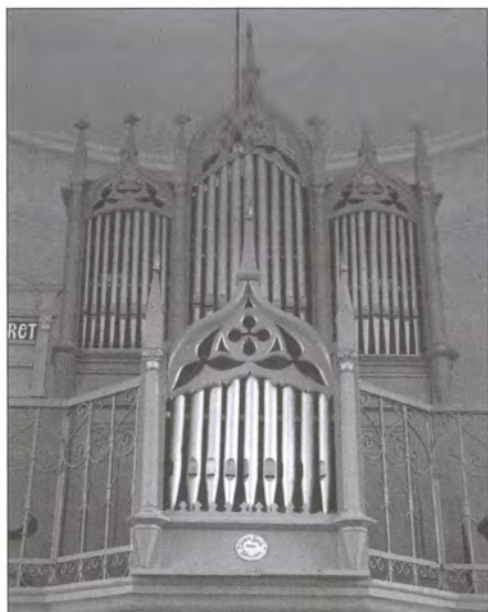
⁵⁷ Dávid 1996. 83.

⁵⁸ Uo. 83.

⁵⁹ A Kiskendi Református Egyházközség levéltára (A továbbiakban: KiskendLvt), Presbitériumi jkv. 1892-től 106–107.

⁶⁰ KiskendLvt Presbitériumi jkv. 1892-től 114.

⁶¹ Uo. VIII. C/15.

6. Kiskend – Simon László, 1906

Az orgona nem készült el szeptemberre, és a helybéli lelkész október elején arról panaszkodott, hogy a vállalkozó október 19-re ígérte a hangszer leszállítását, de ehhez sem fűzött nagy reményeket.⁶² Végül októberben elkészült, s a gyulakutai, nagykendi és balavásári kántortanítók pozitív véleményezése után az egyházközség október 29-én átvette.⁶³ 1918 októberében a 27 darab homlokzati sípot háborús célokra rekvirálták.⁶⁴ 1925 márciusában az építőmester, Simon László megvizsgálta az orgonát, és elvállalta a hiányzó sípok pótlását, az orgona tisztítását, hangolását, hibáinak kijavítását, lefestését és befedését.⁶⁵ Mindez 15 000 lejbe került. Az orgona a második világháborúban ismét 50%-ban károsodott, és az 1950-es évek elején helybéli mester javította szakszerűtlenül. 1983-ban a marosvásárhelyi Pánczél Géza javította, és elektromos fűjőmotorral látta el az orgonát.

Kóródszentmárton

Egymanuális, 6 regiszteres, rövidoktávós, mechanikus csúszskaladás, eredetileg hátuljátszós és szíjhúzó orgona.

Építője: Szakács József orgonaépítőt kérdőjellel említi Dávid István,⁶⁶ de az orgona sokkal régebbi, 1890-ben vásárolták Tövisről,⁶⁷ valószínűleg a római katolikus gyülekezettől.

Orgonaszekrény: Háromosztatú (9-7-9) barokk.

Hangterjedelme: C, F, D, G, E, A – c''' 45

Története: Az Erdélyi Református Egyházkerület vagyonleltára szerint 1782-ben épült,⁶⁸ valószínűleg szász mester készítette. Az oromzati pajzsos felirat található: *Deus in adiutorium meum intende. Psal. 69⁶⁹* (8. fénykép). Az orgonaszekrény belsejében két javításról szóló felirat olvasható: *Bartha György orgona építész javította és hangolta 1900. július 3-án*. A második javítást

⁶² KükEhmLvt Kiskend csomó 115 sz.

⁶³ KiskendLvt VIII. C/15.

⁶⁴ Uo. C/26-1918.

⁶⁵ Uo. Presbitériumi jkv. 1892-től 201.

⁶⁶ Dávid 1996. 95.

⁶⁷ Pál András Levente: *A Kóródszentmárton Egyházközség monográfiája*. Kézirat a Kóródszentmártoni Református Egyházközség levéltárában.

⁶⁸ IgtanLvt A 14. Az Erdélyi Ref. Egyházkerület vagyonleltára (1948) Kóródszentmárton.

⁶⁹ A lókus-megjelölés a Vulgata zsoltárszámozását követi. Tulajdonképpen a Zsolt 70,2-ről van szó: *Isten, az én szabadításomra [...] siess*. A lókus-megjelölés bizonyítja, hogy a felirat római katolikus környezetben született.

pedig Resch József dicsőszentmártoni zenetanár végezte: *Resch József zenetanár Dicsőből javította és hangolta 1930. április 16-án Gáll Pista theológus és Szabó János tiszteletes úrnak segítségével. Fizetés volt a harangra bízva.*

Az említett vagy más javítások során a mester előljátszóssá alakította, új játszóasztalt készített, de a regiszterhúzókat az orgonaszekrényen hagyta, csak előrehozta az új játszóasztal mögé. A szíjhúzás fűjtatórendszerét megszüntették, a szíjakat két fűjtatókarral helyettesítették, amelyeket a szelláda alá felszerelt kereszttrúdra erősítettek.

Jelenleg használhatatlan állapotban van, a sípanyag 90%-a, bár nem ép, de megvan.

Kőrödszentmárton – ismeretlen mester 1782(?),
1890-től van a gyülekezetben

Kőrödszentmárton – az oromzati
pajzsoson feltárt zsoltáridézet

Szómagyarázat

Cis sonante – a billentyűzetet kar segítségével egy billentyűnyit jobbra mozgathatjuk. Így minden hang egy fél hanggal magasabban fog megszólalni (az elnevezést az első billentyű magasabban megszólaló hangjáról kapta: C → Cis).

Csúszkaláda – a leggyakoribb szelláda rendszer. A síptőke alatt található a csúszka, ami egy lécsíkkal, amely pontosan a regiszter sípsorai alatt helyezkedik el. A csúszka mozgatható, a lyukak a megfelelő helyre kerülve utat engednek ill. elzárják a síptőke furataihoz vezető utat. A regiszterhez tartozó síp így a billentyű lenyomásakor megszólal ill. nem.

Forte, Mezzoforte, Piano (F, MF, P) – a megfelelő kapcsoló megnyomásakor az orgona automatikusan a Forte, Mezzoforte, Piano hangerejű regiszter-kombinációt állítja be. A F, MF, P regiszter-kombinációt az orgonaépítő határozza meg az orgona építésekor.

Fűvómű – a levegőellátást biztosító rendszer. Három részből áll: tartályfűvó (a levegő állandó nyomását biztosítja, felső része a levegő mennyiségétől függően emelkedik ill. süllyed), az ékfűvó vagy a másik fajta a merítőfűvó (amivel a levegőt a tartályfűvóba préseljük) vagy ventilátor és a szélcsatornák (ezeken keresztül áramlik a levegő).

Kiváltó – a Forte, Mezzoforte, Forte, Tutti stb. regiszterkombinációkat kapcsolja ki visszaállítva az eredeti regiszterkombinációt.

Kopula – kapcsolót jelent. A manuálkopula az orgona manuáljait kapcsolja össze, így az egyes manuálok regisztereit egyszerre szólaltathatjuk meg. A pedálkopula a manuál(oka)t kapcsolja össze a pedállal. Így a pedáljáték során a hozzákapcsolt manuál regiszterei is megszólalnak. A sub- ill. superkopulák egyik manuál regisztereit a másikra kapcsolják, úgy hogy pl. a 8' regiszter 16'-ként ill. 4'-ként szólal meg. Az oktavkopula a manuál megszólaltatott hangjait egy oktavval magasabban is megszólaltatja.

Kúpszzelepes szelláda – a billentyű alatt levő szelep zárója egy felfordított kúphoz hasonlít, amit mechanikus vagy pneumatikus rendszerrel lehet felemelni ill. bezárni így adva vagy elzárva az utat a sípba áramló levegő előtt. Ebben a rendszerben minden sípnak külön szelepe van.

Manuál – az orgona billentyűsora. Attól függően, hogy mekkora az orgona (hány mű van beépítve) annyi manuálos lehet. Van 1, 2, 3, 4, 5 sőt 6 manuálos orgona is. A manuál-billentyűsor régi orgonákon C – c³, d³ vagy f³ terjedelmű, újabb orgonákon g³ ill. a³, hangversenyorgonákon c4-ig is.

Mechanikus traktúra – a csúszkaladás szelládához általában mechanikus traktúra tartozik. A billentyű lenyomásával a húzólécek, karok áttételén keresztül a megfelelő hang szelepét nyitjuk meg.

Mellékváltozat, járattechnikai segítő – olyan szerkezetek, amelyek az orgona hangzását változtatásba teszik vagy az organista dolgát könnyítik. Ilyen segítő a kopulák, Forte, Mezzoforte, Forte kacsolók, Tremolo, Cis sonante stb.

Pneumatikus traktúra – a billentyű erejének továbbvitele a levegő nyomásának segítségével történik. A billentyű egy kis szelepet nyit meg, utat enged a levegőnek egy kis csövön. A cső végén a légnyomás különböző áttételeken megemeli a síp alatt levő szelepet, utat engedve a levegőnek a síphoz.

Regiszter – sípsor, azonos hangszínű sípok sorozata.

Rövidoktávós orgona – a manuál alsó oktávja nem teljes. A manuál az E billentyűvel kezdődik, de a billentyűknek megfelelő hangok helyett néhány helyen a következőket halljuk: E → C. F marad F, Fisz → D, G marad G, Gisz → E. Az A hang után minden billentyű megfelel a hozzá tartozó hangnak.

Szelláda – az orgona sípjai a szelládákon állnak. A szelláda biztosítja, hogy a billentyű lenyomásakor a megfelelő regiszterhez tartozó síp szólaljon meg. A szelláda olyan, mint egy rács szerkezet: egyik irányban vannak a szelepek, rá merőlegesen a regiszterek sorai. A szelláda tetején található a síptőke (arra támaszkodnak közvetlenül a sípok), alatta pedig a regiszterkapcsoló szerkezet.

Szíjhúzás orgona – az ékfűvókat nem pedállal hanem, szíjak húzogatásával mozgatják.

Traktúra – az a szerkezet, amelyik a billentyű mozgásának erejét viszi a szelepekhez. A traktúra többféle lehet, a legelterjedtebb a mechanikus és a pneumatikus traktúra.

Tremolo – egy olyan szerkezet, amely a levegőnyomást két érték között gyorsan változtatja, remegő hangzást adva a megszólaló hangoknak.

TÁRGYMUTATÓ

Adó, adózás. Erzsébetváros: A kurátor és egyházi kéri, hogy az adó alól vagy egyikük, vagy másikuk mentesüljön, mivel felsőbb rendelés szerint a harangozó adómentességet élvez (Erzsébetváros, 1789); a kurátor adózás alól mentesüljön „sub nomine campanatoris” (Erzsébetváros, 1800/7). **Harangláb:** Az eklézsia zsellérei nem akarnak taxát fizetni az esperesnek (Harangláb, 1776 február). **Kóródszentmárton:** Farkas Pétert felmentette a Tábla az adózás alól, de csak egy évig volt egyházi, utána Sasvári Pált tették meg; bizonyosodjon meg az eklézsia, alkalmas-e Farkas az egyházfiságra (Kóródszentmárton, 1779 december/3).

Adomány. Dészfalva: Adományok felsorolása (Dészfalva, 1714); klenódium-, textília- és földadományok felsorolása (Dészfalva, 1749). **Egrestő:** Adományok feljegyzése (Egrestő, 1714); László Mihály 200 forintot adományozott az eklézsianak (Egrestő, 1742); adományok és adománytevők (Egrestő, 1749). **Erzsébetváros:** Földadományok feljegyzése (Erzsébetváros, 1677); adományok feljegyzése (Erzsébetváros, 1749); báró vargyasi Daniel István és felesége 107 forintot adományoz az eklézsianak, kamatozzon a lelkésznek (Erzsébetváros, 1767); gyülekezet tagjai 15 forint adományt tesznek az eklézsia javára (Erzsébetváros, 1768); Fogarasi Dániel malommester 2–2 véka szemesgabonát adományozott az eklézsianak és a lelkésznek (Erzsébetváros, 1795). **Gógán:** Adományok feljegyzése (Gógán, 1749). **Gógánváralja:** Árkosi Ádám telket adományoz az eklézsianak (Gógánváralja, 1689); gróf Bethlen Pál egy rézpoharat adományoz az eklézsianak (Gógánváralja, 1796). **Harangláb:** Földadományok feljegyzése (Harangláb, 1676); Szancsali Márton néhai fia, György négy darab földet (egy szőlő, két szántóföld, egy kaszáló) adományozott a haranglábi eklézsianak, ezek fekvését feljegyzik (Harangláb, 1711); adományozók feljegyzése (Harangláb, 1712 március); adományok és adománytevők feljegyzése (Harangláb, 1749); Diószegi úr évi 20 kalongya búzát adományozott a haranglábi lelkész és mester számára, utóda Kökösi András minden évben 4 kalongyával kevesebbet adott, az eklézsia a megfelelő helyen keresse igazát (Harangláb, 1780/2); Diósi Ágnes halálakor 100 magyar forintot hagyományozott, hogy annak évi kamatját templom javítására és építésére fordítsák, az 1780. évi kamatot az esperes átadta az eklézsianak (Harangláb, 1781); a Diósi Ágnes-féle adomány 1781. évi kamatját az esperes átadta az eklézsianak (Harangláb, 1782). **Héderfája:** Adományok és adományozók feljegyzése (Héderfája, 1676); Tötöri János 10 véka búzát adott az eklézsianak, melyet keressen ki az eklézsia (Héderfája, 1712/II.). Sütő Pál családja 25 forintot adott templomépítésre, kiadták Dányánba (Héderfája, 1712/II.); a Sütő Pál-féle adomány jövedelmét a dányániaktól szedik fel (Héderfája, 1713/3); iktári Bethlen Sámuel és Keresztes Borbála 20 forintot adományoztak az eklézsianak (Héderfája, 1740). **Kerelőszentpál:** Szalánczi László aranyozott poharat adományozott (Kerelőszentpál, 1653); Moldovai Jánosné kendőt és keszkenőt adományozott az ugrai filiának, Lajtos Mihályné abroszt (Kerelőszentpál, 1701); Haller Istvánné Bulcsesti Sára textiliákat adományozott a szentpáli eklézsianak 1699-ben (Kerelőszentpál, 1701); Szakács Istvánné kendőt adományozott az eklézsianak (Kerelőszentpál, 1714). **Kóródszentmárton:** Templomépítésre gyűjtöttek 15 forintot (Kóródszentmárton, 1752 január); iktári ifj. gróf Bethlen Sámuel ezüstpoharat és tányért adományozott 1799-ben (Kóródszentmárton, 1800/7).

Adós, adósság. Dészfalva: A vizitáció számba vette az eklézsia adósságait, felszólítja a gyülekezetet, hogy kamatostól beszédjék, és kezesség alatt újra kiadják (Dányán, 1738); az eklézsia adósai (Dészfalva, 1786). **Dicsőszentmárton:** Az eklézsia adósainak névsora (Dicsőszentmárton, 1785); az 1785-ben feljegyzett adósok még most sem fizették be a kamatot, az egyházi igyekezzen beszédni (Dicsőszentmárton, 1797/7); továbbra sem fizették be az adósságot (Dicsőszentmárton, 1798/5, difficultas 3). **Egrestő:** A kiadott pénzek nyilvántartása rendetlen, hozzák rendbe

(Egrestő, 1738/3); az eklézsia pénzei kezesség nélkül vannak kint, keressenek kezeseket (Egrestő, 1742/2); a kiadott pénzek kamatját az adósok nem fizetik (Egrestő, 1772); az eklézsia adósságait számba vették (Egrestő, 1779 december); az adósságot visszafizetni nem tudók névsorát adja át a kurátor az esperesnek (Egrestő, 1788 difficultas/3); az adósságokat nem fizetik (Egrestő, 1797/6).

Erzsébetváros: Debreczeni úr adós az eklézsianak 6 májjással, fizesse meg, akárcsak a lelkész bérét (Erzsébetváros, 1759/1); Debreczeni Andrásra vonatkozó korábbi határozatát a vizitáció most is érvényben hagyja (Erzsébetváros, 1760); Debreczeni Andrást kötelezi a vizitáció, hogy 2 forint 40 dénárt fizessen be az eklézsia előtt (Erzsébetváros, 1761/1); Veres Mihály is adós az eklézsianak, fizessen 2 forintot (Erzsébetváros, 1761/2); Pap István korábbi kurátor adós maradt az eklézsianak 5,5 forinttal, ezt leengedte az eklézsia 1 forintra, de ezt sem akarja befizetni, figyelmeztetik a befizetésre, különben törvényes úton az egész összeget behajtják rajta (Erzsébetváros, 1789/5); Ernyei Lászlónál 60 forintja van az ernyei filiának, melyet haszon nélkül tart magánál (Erzsébetváros, 1790/5); Lőrintz András 4 forint 2 dénárral adós a lelkésznek, ígéri, hogy 2 hét alatt befizeti legalább felét (Erzsébetváros, 1798/3).

Gógán: Az adósokról lista van az egyházfiánál (Gógán, 1712); az adósságok nyilvántartása rendetlen (Gógán, 1713); az eklézsia pénze többeknél veszélyben van, szedjék fel az egyházfiak (Gógán, 1720); az eklézsia adósságát, ha rossz helyen van, szedjék fel az egyházfiak, és jobb helyre adják ki (Gógán, 1722/2); az eklézsia pénzét kezes nélkül adták ki, az egyházfiak szedjék rendbe, és az adósok mellé rendeljenek kezeseket (Gógán, 1738/5); az adósságokról lista van (Gógán, 1747); az adósságokról nyilvántartást vezetnek (Gógán, 1750); Hadi János adós az eklézsianak 5 forinttal, mely kamattal együtt 6 forint (Gógán, 1757); az adósságokról listát vezetnek (Gógán, 1760); kiadott pénzekről listát vezetnek (Gógán, 1761); az eklézsia adósságait számba vette a vizitáció (Gógán, 1779 december); az adósságokat rendbe szedték, s szerződéseket írtak róluk (Gógán, 1792/7); adósság van kint szerződés nélkül, 8 napon belül szerződést készítsenek róla, ezután semmit ne adjanak ki, csak szerződéssel (Gógán, 1793/7); az adósságokat rendetlenül kezelik, rendbehozatalára két biztost rendel a vizitáció (Gógán, 1795); a Zalányi fiak 100 forinttal adósok, de nem tudnak fizetni (Gógán, 1796/7).

Gógánváralja: Az adósságok listája (Gógánváralja, 1745/1); jó kezesség mellett adtak ki pénzt (Gógánváralja, 1765); az eklézsia adósságait nem jegyezték fel pontosan, kezesség nélkül adták ki, kurátor és egyházfiak jövő vizitációig rendezzék (Gógánváralja, 1770 december); az eklézsia adóssait számba vették (Gógánváralja, 1779 december).

Harangláb: Kiadott pénze az eklézsianak 169 forint és 90 pénz (Harangláb, 1716); az adósok a náluk lévő adósságról adjanak kötelezvényt, mihamarabb befizessék (Harangláb, 1722/2); az adósságokat minden úton-módon szedje fel az anyaeklézsia (Harangláb, 1724); az adósságot szedje fel az eklézsia (Harangláb, 1725/7); az eklézsia régi adósságait külső tisztek segítségével szedjék fel az egyházfiak (Harangláb, 1726/2); az adósságokat keressék ki és szedjék fel (Harangláb, 1727/4); az eklézsia kint lévő pénzeit mindenkitől szedjék fel a vármegyei tisztek segítségével (Harangláb, 1730/3); intik az eklézsia és az egyházfiakat, hogy minden kiadott pénzt rendben tartsanak, kamatokat felszedjék (Harangláb, 1737/3); az adósságokat vegyék számba, és az 1737 óta lévő 276 forint követelést is (Harangláb, 1741/4); az eklézsianak adósságai vannak Bogácson (Harangláb, 1747); az eklézsia Széki Sámuel adóssággal vádolta, de a kurátor ellenkezőjét bizonyította (Harangláb, 1791/7. 1).

Héderfája: Az eklézsia adóssait feljegyzik (Héderfája, 1650 február); az eklézsia adóssai (Héderfája, 1650 november); adósok jegyzéke (Héderfája, 1653); a kint lévő pénzeket gyűjtsék be (Héderfája, 1655 november); az eklézsia adósságait szedjék fel jövő virágvasárnapig (Héderfája, 1680/1); az eklézsia pénze kint van, elveszett, az adósok mellé kezeseket rendeljenek (Héderfája, 1685); az eklézsia adóssainak névsorát a lelkész magával vitte, adja vissza (Héderfája, 1700); a kint lévő adósságo-

kért mustot ígértek öszre (Héderfája, 1701); az egyháziak az adósságokat nem szedték fel (Héderfája, 1723); az egyházi bizonyos napon gyűjtse össze az ekléziát, és az adósokkal állíttasson kezéseket (Héderfája, 1724/6); az egyháziak az adósságokat szedjék fel, jövőben számoljanak el róla (Héderfája, 1726/2); a kiadott pénzek feljegyzetlenül és beszedetlenül vannak (Héderfája, 1730/5); az adósságokat nem szedték rendbe a tavalyi meghagyás szerint, mind kezesség nélkül vannak (Héderfája, 1731/5); adósságpénz továbbra sincs felszedve (Héderfája, 1732); a héderfaji ekléziának 222 forint kiadott pénze van (Héderfája, 1735 november); a pénzádósságokról lista van (Héderfája, 1742); akiknél pénz kamatja van kint, fizesse be a következő parciálisig, különben külső tisztek kezébe adják (Héderfája, 1754/2); tavalyi határozat érvényben marad, mert továbbra is igen sok a beszedetlen kamat (Héderfája, 1755). **Kerelő:** A vizitáció elrendeli, hogy az adósságokat szedjék fel kamatostól, a jövedelmeket szaporítsák (Kerelő, 1738). **Kerelőszentpál:** Szakál Márton búzával adós az ekléziának (Kerelőszentpál, 1677); a kint lévő pénzeket szedjék fel (Kerelőszentpál, 1712/III.2); az eklézia adósainak és adósságainak felsorolása (Kerelőszentpál, 1717). **Kiskend:** Az adósságokat nem szedték fel (Kiskend, 1713); a Fodor Mihálynál lévő 275 forintot az egyházi 15 napon belül felvegye, különben büntetik, minden pénzt kezesség alatt adjanak ki (Kiskend, 1779 március/2). **Kóródszentmárton:** A kóródi és kóródszentmártoni ekléziák kint levő pénzei (Kóródszentmárton, 1650); az eklézia adósainak és készpénzeinek kimutatása, az adósok kötelezik magukat, hogy jövő Szent György napig megfizetik (Kóródszentmárton, 1653); adósok és adósságuk feljegyzése (Kóródszentmárton, 1658); pénz van kiadva egymás között 40 forint (Kóródszentmárton, 1689); az eklézia adósságait szedjék fel Szent Mihály napig, és felügyeletére rendeljenek valakit (Kóródszentmárton, 1698); az eklézia adósságait 1721-ig visszamenőleg vizsgálják meg, és mindenkitől szedjék fel (Kóródszentmárton, 1732/2); Gál Ferentzné fizesse meg adósságát az ekléziának (Kóródszentmárton, 1738/5); az eklézia adósságait szedjék fel (Kóródszentmárton, 1741/3); a kint lévő pénzek kamatját szedje be (Kóródszentmárton, 1742/3); Gál Ferenc 11 forinttal adós, igazítsa el (Kóródszentmárton, 1743/2); az adósságokat karácsonyig szolgáltatassák be (Kóródszentmárton, 1746); kölcsönadtak 120 cseber meszet a Kornis udvarnak (Kóródszentmárton, 1790/5); a meszet még nem tudta visszaszerezni az eklézia (Kóródszentmárton, 1791/7); a mézsről való kötelezvény nem került elő (Kóródszentmárton, 1795/7)

Alaptőke. Egrestő: A kiadott pénzt kamatostól szedjék fel, a parciális majd határoz kiadásáról (Egrestő, 1763 november); az eklézia kamatra kiadott 50 forintja veszedelemben van, következő vizitációig szedjék fel (Egrestő, 1771); az alaptőke kamattal együtt veszélyben van (Egrestő, 1799/5). **Gógán:** Az eklézia pénzeiről kimutatás van (Gógán, 1752 november). **Gógánváralja:** Az ekléziának semmi pénze nincs (Gógánváralja, 1684); az eklézia pénze Árkosi Ádámnál van kimutatás szerint, az eklézia vegye kezébe, és ezután az egyháziak gondoskodjanak róla (Gógánváralja, 1720/4-to). **Harangláb:** A kurátor adjon elismervényt a nála lévő 40 forintról (Harangláb, 1738/2); a 40 forint továbbra is Vita Sámuelnél maradhat, de számoljon el róla (Harangláb, 1740); Vita Sámuel a nála lévő 25 forintról számoljon el (Harangláb, 1744); a 25 forintot Vita Sámuel húsvétig adja vissza az ekléziának, különben kamatostól fogja megfizetni (Harangláb, 1746/2); Vita Sámuel befizetett 8 forintot templom és harangláb építésére (Harangláb, 1747); Vita Sámuel 1 forint 8 dénárt fizetett be kemence javítására (Harangláb, 1748); az eklézia pénzét ígérték (Harangláb, 1766); az ekléziának 144 forintja van (Harangláb, 1780); kamatozni kiadott pénz 131 forint van (Harangláb, 1783); az ekléziának 52 forint és 72 dénár pénze van (Harangláb, 1784). **Héderfája:** Tőkepénz van 222 forint körül (Héderfája, 1736). **Kerelőszentpál:** Az ekléziának 4 forint 92 dénár készpénze van (Kerelőszentpál, 1681); az eklézia tő-

kepénze kint van, szedjék fel, mert templomépítésre kell (Kerelőszentpál, 1713/1); a szentpáli és ugrai gyülekezet tőkepénz-kimutatása (Kerelőszentpál, 1723); a szentpáli és ugrai tőkepénzekről való számadás (Kerelőszentpál, 1725); a szentpáli eklézsia tőkekimutatása (Kerelőszentpál, 1732); a szentpáli és ugrai eklézsiák pénzeinek kimutatása (Kerelőszentpál, 1735 február); a szentpáli, ugrai és dellői eklézsiák tőkekimutatása (Kerelőszentpál, 1735 november, 1737); az eklézsia pénzét vagy szedjék fel, vagy adják ki kamatra (Kerelőszentpál, 1738/3); az ugrai, dellői és szentpáli eklézsiák alaptőkéinek kimutatása (Kerelőszentpál, 1740). **Kiskend:** A kiskendi leányegyház tőkepénzeinek kimutatása (Kiskend, 1738). **Kóródszentmárton:** Az eklézsia pénzeinek kimutatása (Kóródszentmárton, 1716, 1923, 1924); az eklézsia pénzvagyonának kimutatása (Kóródszentmárton, 1725); az eklézsia pénzei (Kóródszentmárton, 1726); pénzek kimutatása (Kóródszentmárton, 1727); eklézsiái pénzek kimutatása (Kóródszentmárton, 1728); eklézsia készpénze (Kóródszentmárton, 1728 november); eklézsiái pénzek kimutatása (Kóródszentmárton, 1730); eklézsia tőkepénzeinek kimutatása (Kóródszentmárton, 1731); kimutatás az eklézsia készpénzéről (Kóródszentmárton, 1732); pénzekről való kimutatás (Kóródszentmárton, 1734); eklézsia kint lévő pénzei (Kóródszentmárton, 1735 február); készpénzek és kint lévő pénzek kimutatása (Kóródszentmárton, 1736); eklézsia pénzeinek megvizsgálása (Kóródszentmárton, 1738); eklézsia pénzei (Kóródszentmárton, 1740); pénzekről kimutatás (Kóródszentmárton, 1741); eklézsia pénzügyi állapota (Kóródszentmárton, 1745 január); 121 forint van kiadva kamatra (Kóródszentmárton, 1781); kb. 200 forintot adtak ki kamatra (Kóródszentmárton, 1784).

Alispán. Dészfalva: A hátrálék miatt megbüntette a vizitáció a gyülekezetet 12 forintra, a bírság behajtását „a Szent Visitatio recommendájja titulus viceispány uramnak” (Dészfalva, 1738). **Gógán:** Volkány Györgyöt adják ki az alispánnak, mert már rég nem fizet bért (Gógán, 1800/3). **Kóródszentmárton:** Az alispántól tudakozzák meg, miért büntették a felsorolt személyeket, s ha jogos a büntetés, akkor az egyházi törvények szerint is büntetni kell őket (Kóródszentmárton, 1791/6).

Áldomás. Kóródszentmárton: Az egyházi beiktatásakor és búcsúzásakor ne adjon áldomást (Kóródszentmárton, 1738/7).

Anyaegyházközség. Dészfalva: A leányegyház nem értett egyet az anyaegyházzal, ezért a lelkész nem marasztották meg, a vizitáció inti őket a materrel való békességre (Dészfalva, 1745/1). **Egrestő:** Az anyaegyház és a filia között békesség van (Egrestő, 1742/1). **Kiskend:** A kiskendi filia anyaegyházzá lett (Kiskend, 1763).

Approbatæ Constitutiones. Egrestő: Nagy László fizessen bért a lévitának az Approbatæ cikkelye szerint (Egrestő, 1752); Szentkirályiné jobbágya köteles quartat fizetni az Approbatæ Constitutiones szerint (Egrestő, 1779 március). **Gógán:** A jobbágyfölkdek után a possessorok kötelesek a quartat kiadni az Approbatæ Constitutiones szerint (Gógán, 1716/11, 12). **Gógánváralja:** Gábor Mihály egyházfit a lelkész családja elleni rágalmozó szavaiért az Approbatæ vonatkozó cikkelye szerint büntetik (Gógánváralja, 1756/3). **Harangláb:** László György és felesége ne zaklassa a lelkész családját, mert az Approbatæ Constitutiones szerint büntetik (Harangláb, 1740/1).

Árva. Kóródszentmárton: A lelkész úgy egyezzen meg az előző lelkész árvaival, hogy senkinek kára ne származzon belőle (Kóródszentmárton, 1748/3).

Becsületsértés. Gógán: Kopán Istvánné férjével együtt kövesse meg a lelkész családját a sértegetésért (Gógán, 1716/6); a tanító becsstelenségeket mondott az eklézsiára („szart hajtok az ecclesiara”) és Volkán Istvánra („paraszt seggből esett Száva Péter uramnak kulcsára”) (Gógán, 1725); Bota Péter a mestert meghazudtolta, kövesse meg (Gógán, 1746/1); a cseléd illetlen sza-

vakat szól a lelkészről és családjáról, ezért nyelvváltsággal (emenda linguae) bünteti a vizitáció (Gógán, 1759). **Gógánváralja:** A lelkészt azzal vádolták, hogy az eklézsia ládájából egy földről szóló levelet kivett, és átadott Sombori Lajosnak, a lelkész tagadja, és tanúkkal bizonyítja igazságát, az alaptalanul vádaskodókat figyelmezteti a vizitáció (Gógánváralja, 1786). **Kiskend:** Albert György csúnyán szól a lelkészhez, kövesse meg eklézsia előtt (Kiskend, 1784/1). **Kóródszentmárton:** Farkas Mihály a mestert és feleségét mocskolta, büntetik (Kóródszentmárton, 1759); a lelkész Júdásnak és farizeusnak nevezte az egyházfit, megbüntetik, kövesse meg az egyházfit (Kóródszentmárton, 1771).

Biblia. Harangláb: A lelkész nem olvas Bibliát (Harangláb, 1756). **Héderfája:** A lelkész nem olvas Bibliát (Héderfája, 1713).

Békítés. Egestő: Barabás György feleségét nem házánál tartja, béküljenek meg, és a nő menjen vissza férjéhez (Egestő, 1798/6). **Gógán:** Sütő Györgyné lakjon együtt férjével, különben a vizitáció excommunicálja őket (Gógán, 1722/1); Barabás Istvánt intik, hogy feleségével egy kenyéren éljenek (Gógán, 1739). **Gógánváralja:** Debreczeni Mihály és Nagy Mária éljenek együtt, hasonlóképpen Pongrátz József és Albert Anna is (Gógánváralja, 1762/2, 3); Aszalos Mihály és Osváth Mária éljenek együtt békességben (Gógánváralja, 1763 január/1). **Harangláb:** Zöld Istók feleségével lakjon, különben a gyülekezetben ne tőrjék (Harangláb, 1730/1). **Héderfája:** Tamási Mihály feleségével éljen békességben, különben kemény büntetést kap (Héderfája, 1722/1); Köpeczi Sámuel féleli házasság után feleségét elküldte házától, vigye vissza magához (Héderfája, 1775/2). **Kóródszentmárton:** Sarkadi György és a lelkész megbékéltek (Kóródszentmárton, 1677); Sásvári béküljön meg Gál Ferencznével a vizitáció előtt (Kóródszentmárton, 1738/3); Farkas Zsigmond béküljön meg a lelkésszel, és járjon templomba (Kóródszentmárton, 1740/2); a lelkész és Sepsi György békéljenek meg (Kóródszentmárton, 1745 január/1).

Bér, bérlő. Kóródszentmárton: A kocsmá bérlője pereskedett az eklézsia fórumán Kolosvári Lászlóval, Kolozsvári az ítéletet nem fogadta el, nyolc napon belül kérheti a per áthelyezését (Kóródszentmárton, 1783/1).

Bíró (judex, juratus judex). Egestő: A vizitáción jelen van a bíró (Egestő, 1648). **Erzsébetváros:** Az eklézsiai tagjai, ha megfenyítették őket, panaszt tesznek a városi bírónak; ne vigye ki senki az eklézsiai fórumról az ügyét (Erzsébetváros, 1782/1). **Gógán:** A vizitáción jelen van a gógáni és a gógánváraljai bíró is (Gógán, 1650 február); mindkét falu bírója jelen van a vizitáción (Gógán, 1650 december); a gógáni és a gógánváraljai falusbíró is részt vesz a vizitáción (Gógán, 1653, 1654, 1655, 1657, 1685); az eklézsia földet felosztották, mást adtak, írás még nincs róla, az egyházfő a főbírótól kérje ki a földekről szóló leveleket (Gógán, 1795). **Gógánváralja:** A falusbíró jelen van a vizitáción (Gógánváralja, 1712). **Héderfája:** A vizitáción jelen van a falusbíró (Héderfája, 1648); az anyaegyház és a filia falusbírója is jelen van a vizitáción (Héderfája, 1653, 1655 november); a falu bírója jelen van a vizitáción (Héderfája, 1711). **Kerelő:** Kerelő és Búzásbesenyő falusbírója is jelen van a vizitáción (Kerelő, 1655). **Kerelőszentpál:** A falusbíró képe jelen van a vizitáción (Kerelőszentpál, 1650); a vizitáción a szentpáli és ugrai falusbíró is jelen van (Kerelőszentpál, 1651).

Bor. Dicsőszentmárton: 9 veder bora van az eklézsianak, a többi eladták (Dicsőszentmárton, 1750). **Gógán:** Az eklézsia bora árának egy részét még nem fizették be (Gógán, 1650 december); az eklézsianak 2 hordó bora van (Gógán, 1654); a gógániaknak 18 veder, a váraljaiaknak 40 veder boruk van (Gógán, 1690); az eklézsianak 40 veder bora van (Gógán, 1712); bor 17 vederrel van (Gógán, 1713); bora van az eklézsianak 2 veder 2 ejtel (Gógán, 1722); az eklézsianak 35 veder bora van (Gógán, 1724); 17 veder és 4 ejtel bora van az eklézsianak (Gógán, 1725); gógányiaknak

20, váraljaiaknak 12 veder boruk van (Gógán, 1726); a váraljaiaknak 22 veder, a gógániaknak 15 veder boruk van (Gógán, 1744); a gógáni eklézsianak 20 veder bora van (Gógán, 1747); a gógániaknak 16 veder, a váraljaiaknak 32 veder boruk van (Gógán, 1749); Gógánban 36 veder, Váralján 37 veder bor van (Gógán, 1750); a gógáni eklézsianak 20 veder bora van (Gógán, 1755); az eklézsianak 30 veder bora volt, melyet eladott 15 forintért (Gógán, 1761); eklézsianak 29 veder bora van (Gógán, 1763 január); bora volt az eklézsianak 34 veder, ezt eladták 12 német forinton (Gógán, 1765); túl sok bort elköltöttek az eklézsiaéból, ezért jövőben fizessen be mindenki 3–3 kupa mustot (Gógán, 1793). **Gógánváralja:** A gógániaknak 28 veder, a váraljaiaknak 1 hordó „két veder héján negyvenes” boruk van (Gógánváralja, 1689); idei bor van 50 veder körül (Gógánváralja, 1712); idei termésből 24 veder bor van (Gógánváralja, 1713); az eklézsianak 4 és fél veder bora van (Gógánváralja, 1720); 36 veder bor van (Gógánváralja, 1728); az eklézsianak 11 veder bora volt, kikorcsomárolták (Gógánváralja, 1758); 20 veder bort kocsmároltak ki 12 forintért (Gógánváralja, 1761); az eklézsianak 60 veder borát 30 német forintért adták el (Gógánváralja, 1765); az eklézsianak 20 veder bora van (Gógánváralja, 1781). **Harangláb:** Az eklézsianak 11 veder bora van (Harangláb, 1712 március); az eklézsianak 25 veder bora van (Harangláb, 1712 december); 10 veder bor van (Harangláb, 1735 november); a kurátornál az eklézsianak 7 veder bora van (Harangláb, 1748); az eklézsianak 14 veder bora van (Harangláb, 1755); ezelőtt néhány évvel az eklézsia tagjai bort gyűjtöttek, melyet kiadtak kamatra, az új kurátorok számba vegyék ezeket, és újra adják ki eklézsia hasznára (Harangláb, 1776 november/2). **Héderfája:** A kiadott borokról vegyenek számot (Héderfája, 1689); az eklézsianak 69,6 ejtel bora van (Héderfája, 1724); 50 veder bor van kiadva a kocsmára (Héderfája, 1726); 54 veder bor van (Héderfája, 1732); 38,5 veder interes bor van (Héderfája, 1755); 54 veder bort kocsmároltak ki, jött belőle 10 forint (Héderfája, 1757); a tavalyi és idei bor árát még nem szedték fel az egyházfiak (Héderfája, 1758/2). **Kerelőszentpál:** Az eklézsianak 11 veder bora van (Kerelőszentpál, 1714 február).

Boszorkány. Héderfája: Soós Jánosnét boszorkánysággal vádolják, tisztítsa magát a vádak alól, különben kiközösítik (Héderfája, 1731/6).

Botránkozás. Désfalva: Fodor Istvánné botránkoztató viselkedése és szitkozódása megbizonyosodott, a vizitáció előtt eklézsiaát követett (Désfalva, 1750/4); Fodor Sámuel a vizitációt megzavarta, félbeszakította, parciális elé idézték (Désfalva, 1795); Szentiványi Mózes továbbra is botránkoztat (Désfalva, 1796/3, 4). **Dicsőszentmárton:** Bordás leánya a németekkel társalgott és botránkoztatott (Dicsőszentmárton, 1741/1). **Egrestő:** Gál Gáborné a vizitáció ellen szolt, a főispán intézkedjen (Egrestő, 1779 december/1). **Erzsébetváros:** Szabó Mihály részegen ment templomba, ezért a lelkész kiküldte az istentiszteletről (Erzsébetváros, 1741); Őri Lakatos István botrányos életet él feleségével, a vizitációnak is ellentmondott (Erzsébetváros, 1743/2); a lelkész felesége botránkoztató életű (Erzsébetváros, 1764); Vátzi Péter botrányos életű (Erzsébetváros, 1792/6); Vátzi Péter továbbra is botrányos életet él (Erzsébetváros, 1796/6); Mezei Gergely és felesége botrányos életet élnek (Erzsébetváros, 1800/4). **Gógán:** Farkas István botránkoztató társalgást folytat Mihács Ferenc szolgálójával (Gógán, 1724); botránkoztató személyek nincsenek (Gógán, 1788/4); botrányos életű nincs az eklézsiaiban (Gógán, 1789/4); botrányos életűek nincsenek (Gógán, 1791/6); botránkozóról nincs hír (Gógán, 1793/6). **Gógánváralja:** Tövisi Zsuzsánna a templomból való kijövelekor botránkoztat (Gógánváralja, 1763 november); Debreczeni Mihályné botránkoztató személy (Gógánváralja, 1766); botrányos életűek nincsenek (Gógánváralja, 1788/4, 1789/4, 1790/4, 1791/6, 1793/6, 1796/5, 1797/6); Szilágyi Zsigmondné nem jár templomba (Gógánváralja, 1798/6); botrányos életűek nincsenek (Gógánváralja, 1799/6); Szolokmai Mihály nem jár templomba (Gógánváralja, 1800/6). **Harangláb:** Két személy a re-

formátus vallást cáromlotta, kalodáztassák meg őket (Harangláb, 1712 december); Daczóné Bárdi Krisztina legényeket járat magához (Harangláb, 1730/1); Szász György külön lakik feleségétől, botránkoztató életet élnek (Harangláb, 1763 január/1); botrányos életűek nincsenek az eklézsiában (Harangláb, 1794/6, 1795/6, 1796/5, 1798/5). **Héderfája:** Bali Ferencz, Kántor Mihályné, Szabó Mihályné, Bordi Györmé és Laczkó Istvánné botrányos életűek, Bali Ferencet és Bordi Györgynét a vizitáció felmentette (Héderfája, 1756/2); botrányos életűek nincsenek (Héderfája, 1789/4, 1793/6); Szász Miklós, ifjabb Bordi Sámuel, ifjú Bali Sámuel, Szőke Mihály botrányosan élnek (Héderfája, 1798/6). **Kiskend:** Botrányos életűek nincsenek (Kiskend, 1788/4, 1789/4, 1790/4); egy cigány rossz hírben van, Albert István nem jár templomba (Kiskend, 1792/6); botránkoztatók nincsenek (Kiskend, 1793/6, 1795/5, 1796/6, 1797/6, 1798/4, 1800/4). **Kóródszentmárton:** Sepsi Istvánnét intik, hogy ne viselkedjen botrányosan (Kóródszentmárton, 1713/3); botrányos életűek nincsenek (Kóródszentmárton, 1792/6, 1794/6); Boronyai János nem engedelmeskedik az eklézsiának (Kóródszentmárton, 1795/6); botrányos életűek nincsenek (Kóródszentmárton, 1797/6).

Brachium seculare – lásd Karhatalom.

Canon. Kóródszentmárton: A lelkész Canon ellen vétett, mert a bűnösöket este, a maga házánál mentette fel (Kóródszentmárton, 1758); a lelkész kánon ellen esketett össze egy párt, 3 forintra büntetik (Kóródszentmárton, 1763 január/3).

Cinterem. Egrestő: A cinterem romos állapota miatt büntetik az ekléziát (Egrestő, 1752/3); Verebélyi úr ajtót vágatott a cinterembe és elutalta, emellett lovait is ott tartja éjszakánként (Egrestő, 1792). **Gógán:** A cinterem nem jó, ezért az egyházfit büntetik (Gógán, 1712/1); a lelkész a cinteremben tartja négy ökrét (Gógán, 1734); a cinterem nem jó (Gógán, 1735 november); Vár-alján a cinterem romos állapotban van (Gógán, 1736); a cinterem „puszta”, az egyházi építtesse meg (Gógán, 1741 március); senki ne tartsa a kenderét a templom cintermében, aki mégis, annak kenderét az egyházi kidobhatja (Gógán, 1748/2). **Gógánváralja:** A cinterem palánkja fedetlen, az egyháziak fedessék meg (Gógánváralja, 1728); a cinterem sem Gógánban, sem Vár-alján nem jó (Gógánváralja, 1730/3); a lelkész ajtót csinált a cinterembe, szénáját ott tartja (Gógánváralja, 1758); a lelkész állatait a cinteremben tartja, megtiltja a vizitáció (Gógánváralja, 1763 január/4). **Harangláb:** A cinterem rossz (Harangláb, 1730). **Héderfája:** Mikefalván a templom körüli cinterem nem jó (Héderfája, 1730); a cinterem Héderfáján fedetlen, Mikefalván elégették egy részét (Héderfája, 1731/5); a cinterem körüli kerítések rosszak (Héderfája, 1740); a cinterem romos állapotban van (Héderfája, 1747); a cinteremben senki ne ásson sírt a templomhoz közel, legalább 7 öl legyen a távolság a faltól (Héderfája, 1763/1).

Conventio, díjlevél. Dicsőszentmárton: A lelkész díjlevele (Dicsőszentmárton, 1749 Consr.). **Domáld:** A domáldiaktól az erzsébetvárosi lelkésznek járó gabona- és borfizetés (Domáld, 1773). **Erzsébetváros.** Apafi Mihály ebesfalvi udvarától a lelkésznek járó fizetés (Erzsébetváros, 1677); a lelkész díjlevele (Erzsébetváros, 1714). **Gógán:** A lelkési és rektori díjlevél Gógánból és Gógánváraljáról (Gógán, 1676); a lelkész és iskolamester díjlevele (Gógán, 1714); lelkési és iskolamesteri díjlevél (Gógán, 1749). **Gógánváralja:** A lelkész és mester díjlevele (Gógánváralja, 1749). **Héderfája:** Papi díjlevél a két eklézsia hallgatóitól és a Bethlen, illetve Bagothai udvar részéről (Héderfája, 1676); a lelkész és a mester díjlevele (Héderfája, 1714, 1749). **Kerelő:** Lelkési díjlevél (Kerelő, 1676). **Kerelőszentpál:** Lelkési és tanítói díjlevél (Kerelőszentpál, 1676); a lelkési és a mesteri díjlevél (Kerelőszentpál, 1714). **Kiskend:** Lelkési és mesteri díjlevél (Kiskend, 1714); lelkési és mesteri díjlevél (Kiskend, 1749). **Kóródszentmárton:** Lelkési és tanítói díjlevél (Kóródszentmárton, 1676, 1714, 1749).

Continua Tábla. Erzsébetváros: A kurátor szolgáltatassa be a bért, különben a Continua Táblának kiadják (Erzsébetváros, 1776/1). **Héderfája:** A gyerekeiket iskolába nem adó szülőket név szerint kiadják a Continua Táblához (Héderfája, 1785/1).

Cursus (körlevél). Gógán: Az egyháziak nem vitték el a cursust (Gógán, 1736). **Kóródszentmárton:** A cursust az eklézsia nem akarja hordozni (Kóródszentmárton, 1741).

Dézsma. Gógán: Akik szőlőt fogtak fel eklézsia neve alatt, a dézsmát adják ki, a falu adót ne vessen rá (Gógán, 1749/2).

Díjlevél – lásd Conventio.

Dislocatio – lásd Papmarasztás.

Dohány, pipa. Harangláb: A lelkész dohányzik, hagyja abba, inti a vizitáció (Harangláb, 1727/1).

Egyházi. Dészfalva: Az egyházi bemehet a birtokosok udvarába, mikor eklézsiai ügyekben jár el (Dészfalva, 1720); az egyházfit 3 forintra bünteti a vizitáció (Dészfalva, 1757); az egyházi 8 nap alatt mulasztásait kijavítsa, különben az esperes megbünteti (Dészfalva, 1799/3). **Dicsőszentmárton:** Az egyházfit 3 forintra bünteti a vizitáció a restanciák miatt (Dicsőszentmárton, 1741/3); az egyházi a tőkét is felszedje azoktól, akik a kamatot nem fizetik (Dicsőszentmárton, 1770/1). **Egrestő:** Az egyháziakat 3–3 forintra bünteti a vizitáció a tapasztalt hiányosságokért (Egrestő, 1713/7); a tavalyi egyháziakat bünteti a vizitáció a restanciák miatt (Egrestő, 1714/1); az egyháziakat a vizitáció bünteti (Egrestő, 1731/4); az egyháziak a tavalyi határozathoz nem tartották magukat, ezért 3–3 forintra büntetik őket (Egrestő, 1738/2); a tavalyi egyháziakat 3–3 forintra bünteti a vizitáció (Egrestő, 1742/2); intik az egyháziakat, hogy jobban odafigyeljenek az eklézsia javaira, az újak választása karácsonykor történjen (Egrestő, 1749/4); a leköszönő egyházi számoljon el (Egrestő, 1750); a gondatlanság miatt és a sok restancia miatt mind az egyházi, mind jobbágya marháját elkötik (Egrestő, 1751/1, 3); az egyházi és kurátor fizesse meg a kárt, mert miattuk maradt a quarta a mezőn (Egrestő, 1752/1); a tavalyi egyháziakat 3 forintra büntetik a restanciák miatt (Egrestő, 1754); az egyháziakat a rendetlen bérfizetésért 3 forintra büntetik (Egrestő, 1756/2); a régi restanciák miatt az akkori egyháziakat bünteti a vizitáció 3 forintra egyenként (Egrestő, 1757/2); az egyházi nem szerzett vetőmagot a földbe, ezért a búza árának felét fizesse meg (Egrestő, 1757/4); az eklézsia restanciáit az egyháziak kamatostól szedik fel (Egrestő, 1759/2); az egyházfit bünteti a vizitáció a romos épületek miatt (Egrestő, 1761/2, 3); egyháziakat büntetik (Egrestő, 1763 január); egyháziak büntetése 3 forint a restanciákért (Egrestő, 1765/1); az egyháziak szedik fel a bért (Egrestő, 1775); intik az egyházfit, hogy a romlásokat javíttassa (Egrestő, 1784 observatio/3). **Erzsébetváros:** Az ernyeiek egyházfit állítsanak, különben megbüntetik őket (Erzsébetváros, 1716/1); az egyházi a parókia és iskola körüli romlásokat javíttassa ki, a restanciákat szolgáltatassa be (Erzsébetváros, 1726); egyházfit a mulasztások miatt bünteti a vizitáció (Erzsébetváros, 1727); a tavalyi egyházfit büntetik a mulasztásokért (Erzsébetváros, 1728 január/2); Ernyében nincs egyházi (Erzsébetváros, 1728 január/3); az egyháziakat 3 forintra büntetik, amiért a lelkész bérét nem szolgáltatatták be időben (Erzsébetváros, 1742); amely egyházi idejéből restanciája van a lelkésznek, azt az illető egyházi köteles beszolgáltatni (Erzsébetváros, 1747); minden egyházi köteles a maga idejébeli restanciákat felszedni, akit megválasztanak, vállalja fel (Erzsébetváros, 1755); egyházi nem végzi kötelességét, panaszkodik a lelkész (Erzsébetváros, 1784/1). **Gógán:** Az egyháziakat 3–3 forintra bünteti a vizitáció a tapasztalt hiányosságokért (Gógán, 1712/1); egyháziakat 3–3 forintra büntetik a számadás elmaradása és az adósságokban tapasztalt zavar miatt (Gógán, 1713); az egyháziak szedik fel a fizetéseket (Gógán, 1716/7); a hivatalban lévő egyháziakat inti a hibák kijavítására (Gógán, 1726/1); az egyháziakat bünte-

tik a restanciákért (Gógán, 1727/2); az egyháziak büntetést kapnak a hiányosságok miatt (Gógán, 1728 január/4); intik az egyháziakat az adósságok és kamatok felszedésére (Gógán, 1732/2); az egyháziak büntetődnek a sok hiányosság miatt (Gógán, 1735 november); a tavalyi egyházfit a sok ruina és a restanciák miatt 3 forintra büntetik (Gógán, 1741 március); az egyházfit intik, hogy a mester fizetését beszedje (Gógán, 1744); az egyháziak hivataluk végén mindenről adjanak számot (Gógán, 1765); az egyházfit nem becsülőket büntessék először egy, majd, ha visszaeső, két kupa borral, de a büntetés ne haladja meg az egy forintot (Gógán, 1767/2). **Gógánváralja:** Az egyháziakat 3 forintra büntette a vizitáció (Gógánváralja, 1712/1); az egyháziakat a mulasztásokért büntetik (Gógánváralja, 1713/3); az egyháziakat nem büntetik, inti a vizitáció a hibák kijavítására (Gógánváralja, 1728); az egyháziakat 3–3 forintra büntetik (Gógánváralja, 1738/3); az egyháziakat a tavalyi és korábbi hátrálékokért 3–3 forintra bünteti a vizitáció (Gógánváralja, 1741/3); Székely József nem akarja az egyháziúri hivatalt viselni (Gógánváralja, 1747); figyelmezteti az egyháziakat a vizitáció, hogy a restanciákat szedjék fel (Gógánváralja, 1754); az egyháziak addig ne tegyék le hivatalukat, amíg minden restanciát és bért fel nem szedtek (Gógánváralja, 1776/2); mivel Székely Lászlótól nem szedték fel a bért és elszökött, ezért a fizetést az egyháziak kötelesek megadni (Gógánváralja, 1778/1); két legényegyházfit válasszanak, hogy azok felügyeljék a fiatalok templomi katekizációját (Gógánváralja, 1781); ifj. Székely János tavalyi egyházfit másfél forintra büntették, amiért fát hozott az eklézsia erdejéből (Gógánváralja, 1799). **Harangláb:** Sem a désfalvi, sem a haranglábai egyháziak a fizetést be nem szolgáltatták (Harangláb, 1713/6, 7); az egyháziak a kintlévő pénzekről is vezessenek nyilvántartást (Harangláb, 1716/3); az egyházfit 3 forintra bünteti a vizitáció (Harangláb, 1720/II. 3-tio); az egyházi nem elég erélyes eklézsiái dolgokban (Harangláb, 1722/1); az egyházfit büntetik a restanciák be nem szolgáltatásáért, a csűr meg nem fedéséért (Harangláb, 1723/4); az egyháziakat büntetik a restanciákért és a rossz épületekért (Harangláb, 1727/3); az egyháziak szedjék fel a hátrálékokat (Harangláb, 1728 január/5); a tavalyi egyházfit a vizitáció bünteti a restanciák miatt, az újat intik, hogy az elmaradt fizetéseket beszovaltassa (Harangláb, 1730/2); a désfalvi egyháziakat 12 forintra bünteti a vizitáció sok mulasztásaikért (Harangláb, 1730/4); olyan egyházfit válasszanak, akinek szabadságot adnak, hogy mindenféle eklézsiái dologban eljárhaszon, és szabadsága legyen (Harangláb, 1731); a filiában nincsen egyházi (Harangláb, 1732); az egyháziak minden restanciát beszedjenek (Harangláb, 1734); az egyházi a restanciákat szedje fel, különben 3 forintra büntetik (Harangláb, 1738/3); az egyháziakat a mulasztásokért 3 forintra büntetik (Harangláb, 1740/3); az egyháziak a restanciákat fizessék be, különben a lelkészt hivatalától eltiltják (Harangláb, 1743/3); az egyháziak 15 nap alatt fizessék be a restanciákat (Harangláb, 1748/2); a tanító hátrálékai miatt az egyháziakat 1–1 forintra bünteti a vizitáció (Harangláb, 1750/1); az egyházfit a restanciákért, a templom állapotáért 3 forintra bünteti a vizitáció (Harangláb, 1756); az egyházi marháját elkötik, ha 8 nap alatt a restanciákat nem szolgáltatja be (Harangláb, 1783/1); az egyházfit 3 forintra bünteti a vizitáció, mert nem hordatta be rendesen a búzabért, és a szántást sem mindenki vitte véghez (Harangláb, 1798/3). **Héderfája:** Az egyházi ugyanúgy büntetheti az ellenkezőket és vakmerőket, mint a falusbíró (Héderfája, 1680/II); aki nem becsüli az egyházfit, és nem hallgat rá, azt 3 forintra büntessék (Héderfája, 1701); a tavalyi egyházfit 3 forintra bünteti a vizitáció (Héderfája, 1713/4); a tavalyi egyházfit 3 forintra büntetik (Héderfája, 1714/3); az egyháziakat inti a vizitáció, hogy az épületeket javítsák (Héderfája, 1715/3); a tavalyi héderfaji és mikesfalvi egyházfit egyaránt bünteti a vizitáció (Héderfája, 1721/8); a héderfaji és mikesfalvi egyháziakat egyaránt 3–3 forintra büntetik (Héderfája, 1722/2); az egyháziakat a hiányosságokért nem bünteti a vizitáció, de figyelmezteti a kint lévő bérek és adósság felszedésére (Héderfája, 1723/3); az

egyházfiakat büntetik a károkért, adósságokért (Héderfája, 1725/2); mindkét egyházfit büntetik a hiányosságokért (Héderfája, 1726/2); az egyházfit büntetik (Héderfája, 1727/2); az egyházfiakat büntetik a mulasztásokért (Héderfája, 1728 január/1); a tavalyi egyházfiakat büntetik a sok hiányosságért (Héderfája, 1730/5); az egyházfiakat büntetik a hiányosságokért (Héderfája, 1731/5); az egyházfiakat a hiányosságok pótlására és igazítására kéri a vizitáció (Héderfája, 1734/3); az egyházfiakat büntetik a restanciák miatt (Héderfája, 1735 november); az egyházfíságot házhelyek után viselik a faluban, a vizitáció megtiltja, és a régi szokást visszaállítja, tudniillik, hogy felváltva viseljék (Héderfája, 1738/1); az egyházfiakat inti a vizitáció, hogy a kint lévő adósságokat felszedjék (Héderfája, 1738/2); az egyházfiakat a rossz parókiáért 3–3 forintra büntetik (Héderfája, 1740/3); az egyházfiakat 3–3 forintra büntetik (Héderfája, 1754/1); az egyházfiakat 3–3 forintra büntetik a hátrálékok miatt (Héderfája, 1758/2); az egyházfiakat kánon szerint büntetik (Héderfája, 1762/1); az egyházfiakat büntetik az omladozó épületek miatt (Héderfája, 1770/2); az egyházfiakat hanyagságukért büntetik (Héderfája, 1775/1); az egyházfiakat figyelmeztetik, hogy a romlásokat 2 hét alatt kijavítsák (Héderfája, 1783/3); az egyházfiakat 3–3 forintra büntetik, amiért a romlásokat nem javították meg (Héderfája, 1785/4). **Kerelő:** A kerelői egyházfit 3 forintra bünteti a vizitáció a számadás hiányosságaiért (Kerelő, 1713/4). **Kerelőszentpál:** Az egyházi az engedetleneket 1 forintig büntetheti (Kerelőszentpál, 1680); az egyházfiaknak engedelmeskedjenek (Kerelőszentpál, 1701); az egyházfiakat 3–3 forintra büntetik (Kerelőszentpál, 1713/4); a delőiék egyházfit állítsanak (Kerelőszentpál, 1713/5); az egyházfiakat a hiányosságokért bünteti a vizitáció (Kerelőszentpál, 1717/4); az egyházfiakat büntetik a ruínakért (Kerelőszentpál, 1721/10); Kondor Mihály nem vállalta az egyházfíságot, ezért 12 forintra büntetik (Kerelőszentpál, 1722/2); a szentpáli és ugrai egyházfit bünteti a vizitáció (Kerelőszentpál, 1722/3); az egyházfiakat a hiányosságokért büntetik (Kerelőszentpál, 1723/3); mindhárom egyházfit inti a vizitáció a hátrálékok beszolgáltatására (Kerelőszentpál, 1724/2); az egyházfiakat intik a restanciák beszolgáltatására (Kerelőszentpál, 1725/2); az egyházfiakat büntetik a hátrálékok és romlások miatt (Kerelőszentpál, 1726); az egyházfiakat büntetik a hátrálékok és romlások miatt (Kerelőszentpál, 1727/3); az egyházfiakat büntetik, mivel kertet nem csináltak a papilak körül (Kerelőszentpál, 1728 január/2); az ugrai egyházfit büntetik (Kerelőszentpál, 1728 január/4); mindhárom egyházfit büntetik a hiányosságokért (Kerelőszentpál, 1728 november/3); a tavalyi egyházfiakat büntetik (Kerelőszentpál, 1731 január/2); egyházfiakat büntetik a hiányosságok miatt (Kerelőszentpál, 1731 november); az egyházfiak építsék meg a romlásokat (Kerelőszentpál, 1732); az egyházfiakat büntetik a fizetések be nem szolgáltatása miatt (Kerelőszentpál, 1734/4); a szentpáli és ugrai egyházfiakat büntetik, mert a tavalyi ígéreteiket nem teljesítették (Kerelőszentpál, 1735 november/2); az egyházfiakat büntetik a romlásokért (Kerelőszentpál, 1737); a sok hátralék miatt büntetik az egyházfiakat (Kerelőszentpál, 1738/2); az egyházfiakat pénzbüntetéssel sújtja a vizitáció (Kerelőszentpál, 1740/6). **Kiskend:** Az egyházfit a vizitáció elé küldték, de a vizitátorok parancsát nem közölte az ekléziával (Kiskend, 1783); aki mocskolja, bántalmazza a kúrátort és az egyházfit, 1 forintra büntessék (Kiskend, 1786/3). **Kóródszentmárton:** Az egyházfira mindenki hallgasson, segítségére legyen a bíró is (Kóródszentmárton, 1701/3); a tavalyi egyházfit 3 forintra büntetik a hiányosságokért (Kóródszentmárton, 1714/3); a tavalyi egyházfiakat büntetik a hátrálékok miatt (Kóródszentmárton, 1721/4); a tavalyi egyházfit 3 forintra büntetik a restanciák miatt (Kóródszentmárton, 1722/2); a három évvel korábbi egyházfiak büntetésüket az egyház pénzéből kivették, vegye meg rajtuk az eklézia (Kóródszentmárton, 1722/3); az egyházfiakat büntetik a hiányosságokért (Kóródszentmárton, 1724/3); az egyházfiak a romlásokat javítsák meg (Kóródszentmárton, 1725); a tavalyi egyházfiakat büntetik (Kóródszentmárton, 1726/2); a tavalyi egyházfiak

büntetést kapnak, a mostaniak a hibák kijavítására kötelesek (Kóródszentmárton, 1727/2); a tavalyi egyházfiakat büntetik, a mostaniak szedjék fel a kamatot (Kóródszentmárton, 1728/2); az egyházfiakat büntetik a hátrálékok és a romos épületek miatt (Kóródszentmárton, 1728 november/3); az egyházfiakat büntetik a romos épületekért (Kóródszentmárton, 1731); az egyházfiakat büntetik a hátrálékok miatt (Kóródszentmárton, 1734/1); az egyházfit a sok gondatlanságért bünteti a vizitáció (Kóródszentmárton, 1735 február); az egyházfit büntetik a romlások miatt (Kóródszentmárton, 1735 november); az egyházfiak a tavalyi hátrálékokat fizessék be (Kóródszentmárton, 1736); az egyházfiak viseljenek gondot az eklézsia javaira (Kóródszentmárton, 1741/2); az egyházfi választását jóváhagyja a vizitáció (Kóródszentmárton, 1742/2); az egyházfit közös akarattal válasszák, szabad legyen egy-két kupa borig büntetnie (Kóródszentmárton, 1743/3); az egyházfiak javítsák meg a romlásokat (Kóródszentmárton, 1748/3); egyházfiakat büntetik a hátrálékok és romlások miatt (Kóródszentmárton, 1750); az egyházfiakat a romlások miatt büntetik (Kóródszentmárton, 1765); a tavalyi egyházfi adjon számot az eklézsia fájáról (Kóródszentmárton, 1788).

Eklézsiaikövetés (reconciliatio). **Désfalva:** Fodor Istvánné eklézsiaát követett, a gyülekezetbe visszafogadták (Désfalva, 1750/4); Beretzki Lajos és Barabási Mária reconciliatoria kérezték, engedélyt kaptak (Egrestő, 1800/5). **Erzsébetváros:** Szentpáli Sámuel eklézsiaikövetetlenül lakik (Erzsébetváros, 1716/5); a megesett személy kövessen eklézsiaát (Erzsébetváros, 1790/4). **Gógán:** Volkán István és felesége kövessenek eklézsiaát, amiért hat hónapra született gyerekük (Gógán, 1716/1); Somosdi Jánosné hozzon igazolást, hogy eklézsiaát követett (Gógán, 1727/1); Hodi János kövessen eklézsiaát a káromkodásért (Gógán, 1738/1). **Harangláb:** Szász Ferenc és Balog Kata kövessenek eklézsiaát (Harangláb, 1735 november/1); László György káromkodásáért eklézsiaát követett (Harangláb, 1740/2). **Héderfája:** A kulcsárt és feleségét eklézsiaikövetésre ítélték, mivel korán született gyerekük (Héderfája, 1655 február); a káromkodók közül a felnőttek kövessenek eklézsiaát (Héderfája, 1713/1); Szász Marci és István kövessenek eklézsiaát (Héderfája, 1714/1, 2); a káromkodó legények kalodáztatás után kövessenek eklézsiaát vasárnap (Héderfája, 1716/2); Bordi Márton eklézsiaát nem követett, mégis feleségével együtt lakik (Héderfája, 1722/1); Soós István még nem követett eklézsiaát Mikefalván (Héderfája, 1735 november). **Kerelőszentpál:** Béres Mártonné káromkodott, kövessen eklézsiaát, Török Mihály is, mivel papját szidalmazta (Kerelőszentpál, 1721/5, 6). **Kóródszentmárton:** Nemes György és az anyja, valamint Kányadiné nem akarnak eklézsiaát követni (Kóródszentmárton, 1713/I, 2); a káromkodók kövessenek eklézsiaát (Kóródszentmárton, 1713/7); László Mihályné parázna személy dolgát a külső tisztelő előtt igazította, ezért eklézsiaikövetésre engedik (Kóródszentmárton, 1734/1); Sarkadi László még nem követett eklézsiaát (Kóródszentmárton, 1741/1); Osvát Márton nem követett eklézsiaát (Kóródszentmárton, 1757); Imreh János kövessen eklézsiaát, amiért szolgáját teherbe ejtette (Kóródszentmárton, 1790/4/2-0).

Ének. **Gógán:** A mester rosszul énekel (Gógán, 1734). **Gógánváralja:** Panasz van a mester éneklésére (Gógánváralja, 1720).

Épületek (mellék-, gazdasági-). **Désfalva:** Pajtát és kerítést nem építettek a lelkésznek (Désfalva, 1738); sok a romlás az épületekben, de kötelezték magukat a javításra (Désfalva, 1780/3). **Dicsőszentmárton:** „Vagyon az ecclesianak alamiznapénzből vásárolt zsendelye, deszkája, gerendák, lécek, zsendej- és lécszegek s még egyéb is.” (Dicsőszentmárton, 1770/2); az egyházfi az eklézsia építkezésre való deszkáit kiadta, és még nem számolt el róla (Dicsőszentmárton, 1783). **Egrestő:** A mester csúrje rossz állapotban van, kertje sem jó (Egrestő, 1731); sok a javítani való az épületeken (Egrestő, 1756); sok a romos épület (Egrestő, 1761/3); sok a romos épület, az eklézsiaát büntetik (Egrestő, 1762/2); az épületek javításra szorulnak (Egrestő, 1763 január); sok a romlás

mind a templom, mind a parókia körüli kerítésekben (Egrestő, 1784 observatio/3). **Erzsébetváros:** A csűr fedele nem jó (Erzsébetváros, 1727); a pajta fedetlen, kapu nincs, a kert rossz (Erzsébetváros, 1728 november/2); sok a javításra szoruló épület, istálló nincs (Erzsébetváros, 1731); a romlásokat javítsák meg, a lelkésznek építsenek istállót (Erzsébetváros, 1740/2); a lelkésznek csűrt építsenek, a romlásokat javítsák meg (Erzsébetváros, 1743). **Gógán:** A lelkész csűrje „el-senyvedett”, tavaszra építsék újra (Gógán, 1655); az épületek feljegyzése (Gógán, 1676); a kerelős-szentpáli lelkész megmarad az eklézsiaiban, ha pajtákát, ólat és kertetek épít az eklézsia (Gógán, 1677); a pajta nem jó, az egyházfit büntetik (Gógán, 1713); a tanító rongálja a kertetek (Gógán, 1725); a cinterem körüli kert nem jó, a pajta fedele sem (Gógán, 1726/1); a kertek a parókia és iskola körül nem jók, az istálló is rossz (Gógán, 1728 január/4); sok a rossz épület, mely miatt az eklézsia büntetik (Gógán, 1762). **Gógánváralja:** A mesternek a házán kívül nincs semmije, építsen az eklézsia pajtát (Gógánváralja, 1752 november/4); a mester istállóját nem fedték meg, az új egyházfiak reparáltassák (Gógánváralja, 1754). **Harangláb:** A parókia körüli csűr, kert és kapu rossz, pajta nincs (Harangláb, 1715/2); a parókiához tartozó csűr fedetlen, egyik oldala nincs bekerítve (Harangláb, 1716/3); a parókia melletti csűr és pajta rossz, fedetlen, az iskola körüli kertek sem jók (Harangláb, 1730); a parókia melletti csűr, istálló pusztá (Harangláb, 1776 február/1). **Héderfája:** A mikesfalviak a lelkész istállóját nem javították meg (Héderfája, 1650 február); a kertetek, ahol a méheket tartják, tavasszal javítsák meg a mikesfalviak (Héderfája, 1653); a parókia körül a kerítést javítsák meg (Héderfája, 1699); a mikesfalviak építsék meg a csűrt ebben az esztendőben (Héderfája, 1701); sem Héderfáján, sem Mikesfalván a közkert nem jó, Héderfáján a pajta sem jó (Héderfája, 1725); a prédikátornak pajtája nincsen (Héderfája, 1730); a kertek nem jók, csűrnek nincs oldala, pajta is igen rossz (Héderfája, 1731/5); a pajta nem jó, a kérdés parciális elé kerül (Héderfája, 1732). **Kerelős-szentpál:** Az ugraiak tíz nap alatt kötelesek a kaput megjavítani (Kerelős-szentpál, 1695); a lelkész az elégetett kertet állítsa újra (Kerelős-szentpál, 1721/7). **Kiskend:** A kút, pajta padlása, kemence nincsen a papilakon (Kiskend, 1764); kéményt és árnyékszínt csináljanak (Kiskend, 1768); a csűr és a kertek fedetlenek (Kiskend, 1769); kéményt építsenek a papi háznak (Kiskend, 1771); a lelkész háza körül nincs kert (Kiskend, 1779 március/1). **Kóródszentmárton:** A templom körüli épületek romos állapotban vannak (Kóródszentmárton, 1685); a csűr fedele s oldala nem jó, kertek rosszak (Kóródszentmárton, 1732/1); a kertek rosszak, a csűr nem jó, a kútnak korlátja nincsen (Kóródszentmárton, 1735 február); a kútnak nincs korlátja, kamara s pitvarajtó nem jó (Kóródszentmárton, 1735 november); az épületeket javítsák meg, különben bünteti a vizitáció őket (Kóródszentmárton, 1751/2); sok a romlás, istálló, közkert nincs, az eklézsia 3 forintra büntetik (Kóródszentmárton, 1752 január/2).

Erdő. Désfalva: Az eklézsia tilalom alatt lévő erdejéből többen is fát vágta (Désfalva, 1782/2, 3); méréskor az eklézsia erdejének egy darabját másnak adták, emiatt kárt szenvedett az eklézsia, a vizitáció törvényes eligazítást kér (Désfalva, 1787); az eklézsia erdeje elpusztult, ezért az egyházfi marháját elkötik (Désfalva, 1790/5). **Gógán:** Az eklézsia erdejéből néhányan fát hordanak, akit rajtakapnak, 3 forintra büntessék (Gógán, 1715/3); az erdőből semmit ne adjanak el eklézsia egyetértése nélkül (Gógán, 1749/1); az eklézsia erdejének jó határt és határkövet jelöljenek ki (Gógán, 1749/3); Oláh Mihálynak két embere volt az erdőn, de csak egyszer bírságotlák (Gógán, 1763 január/3); Zalányi László titkon az eklézsia erdejébe küldi embereit (Gógán, 1773 január); hírlík, hogy az eklézsia tagjai az erdőt pusztították (Gógán, 1787); az eklézsia erdejét felosztották, de megegyeztek a birtokosokkal, hogy adnak mellette egy bokros helyet (Gógán, 1794/7). **Gógánváralja:** Mihács Ferenc, Antos Máté és Száva Mihály az eklézsia erdejét elfoglalták (Gógánváralja, 1712/3); az eklézsia eladott egy erdőt, vannak, kik még a pénzt nem fizet-

ték be (Gógánváralja, 1788/5). **Harangláb:** Az eklézsának két darab erdeje van, a possessoratus adománya (Harangláb, 1749); az eklézsia erdejéből ezentúl senki ne vihessen el fát (Harangláb, 1786); Széki Sámuel magáénak tart egy darab erdőt az eklézsiaé mellett, ezt azonban a jegyzőkönyv nem bizonyítja (Harangláb, 1791/7/2); az eklézsia erdejének pusztítóit 3 forintra büntessék (Harangláb, 1800/4). **Héderfája:** Az eklézsának két darab földje van, mely erdőnek való, mindkettőt tilalomba veszik (Héderfája, 1763/3). **Kiskend:** Az eklézsia erdőinek feljegyzése (Kiskend, 1749, 1781).

Esketés. Erzsébetváros: Panaszolják, hogy a lelkész kihirdetés nélkül esketett este későn (Erzsébetváros, 1746). **Harangláb:** A petki pap Haranglábon esketett egy petki legényt a helybeli lelkész kárára (Harangláb, 1731). **Héderfája:** A bodoni lelkész összeesketett egy héderfaji hallgatót tanúk nélkül Kánon ellen (Héderfája, 1770/1); a leppendi román pap mátkaságban lévő cigányleányt esketett, eligazítását a főispánnak ajánlja a vizitáció (Héderfája, 1783). **Kerelőszentpál:** A lelkész kihirdetés nélkül esketett össze két cigányt, az asszony férjes volt (Kerelőszentpál, 1723/1); a lelkész katolikusokat esketett össze, ezért Canon szerint büntetik (Kerelőszentpál, 1734/1); a lelkész törvény ellen esketett össze egy párt (Kóródszentmárton, 1763 január/3). **Kóródszentmárton:** Kétszeri kihirdetés után sem esketett a lelkész, törvény szerint járt el; a somosi lelkész eskette a lányt testimonium nélkül, melyet nehezményez a vizitáció (Kóródszentmárton, 1789).

Esküvés. Gógánváralja: Hadi János hamisan esküdt, ezért exkommunikálják, s magisztrátus kezébe kerül (Gógánváralja, 1731/1).

Esperes. Erzsébetváros: Írja össze a lelkész, hogy kik tartoznak neki bérrel, és adja át az esperesnek eligazításért (Erzsébetváros, 1789/3). **Harangláb:** A fiatalok nem maradnak fent a katekizáción, értesítse a kurátor az esperest a további lépésekért (Harangláb, 1786/1); a fizetést be nem szolgáltatók nevét adja át az egyházi esperesnek (Harangláb, 1792/4, 5); a restansok neveit adják fel az esperesnek (Harangláb, 1797/4, 5).

Exkommunikáció – lásd Kiközösítés.

Falu széke. Gógán: Székely István lopás vádjá alól mentse magát a falu székén (Gógán, 1716/4).

Farsang. Gógánváralja: Az asszonyok, akik férfiruhába öltöztek farsangkor és botránkoztattak, többé ne tegyék, mert kiközösítik őket, most az eklézsia fórumán büntetődjenek (Gógánváralja, 1741/2).

Fattyú. Egrestő: Bereczki Boricza gyermeket szült, eklézsiakövetésre kérezett, engedélyt kapott (Egrestő, 1713/6). **Gógánváralja:** Száva Mihály udvarában egy asszony megfattyazott (Gógánváralja, 1712/4). **Harangláb:** Gál Imre szolgálója törvénytelen gyermeket szült, terhességét urára kiáltotta, Gál Imre tisztítsa magát a vádak alól, addig felesége maga mellett ne tűrje (Harangláb, 1730/1). **Héderfája:** Szász István felesége megfattyazott, ezért férjének szabadságot ad a vizitáció, hogy más feleséget keressen magának, Szakács Kata pedig magisztrátus kezébe kerül (Héderfája, 1695); Bali Ilonának gyermeke lett, ezért kiközösítik a gyülekezetből, kövessen eklézsiaát (Héderfája, 1758/1).

Fegyelmezés, fenyíték. Désfalva: Zilahi Sámuel 3 forintra bünteti a vizitáció, amiért az eklézsia tudta nélkül követ vitt be a templomba (Désfalva, 1755/3); az eklézsia tagjai közül többen „elhidegültek”, ezért a vizitáció a parciális elé viszi az ügyüket (Désfalva, 1782); néhányan nem akarnak szántani, vetni a lévitának, köteleességük teljesítésére intik őket, ellenkező esetben a kárt megfizetik (Désfalva, 1784). **Dicsőszentmárton:** Mivel a lelkészt illetlen szókkal illette, Pető Jánost 12 forinttal büntetik (Dicsőszentmárton, 1738/2); Váta Ferencné gyanúban volt,

de megbékélt a külső tiszttel, intik, hogy férjével együtt templomba járjon (Dicsőszentmárton, 1750); ritkán járnak templomba, ezért megfeddi őket a vizitáció (Dicsőszentmárton, 1799/6). **Egrestő:** Többen nem járnak templomba, inti a vizitáció őket, hogy eljárjanak, különben nem részesülnek rendes temetésben (Egrestő, 1752/1); a lévita fia gyanúba keveredett, 8 nap alatt tisztítsa magát alóla (Egrestő, 1763 január/1); Szentkirályi nem adott vetőmagot, tavasszal adjon búzát, és vessék be a szántatlan földet, különben a kárt ő fizeti meg (Egrestő, 1773); aki nem engedelmeskedik a kurátornak, egy forintra büntessék (Egrestő, 1776/1). **Erzsébetváros:** A vizitáció inti a híveket, hogy templomba járjanak (Erzsébetváros, 1738); intik az eklézsiát az egymás iránti szeretetre (Erzsébetváros, 1745/3); többen nem hallgatnak a kurátorra és az egyházfira, egy forintra büntessék őket (Erzsébetváros, 1767); a templomba nem járókat és úrvacsorával nem élőket intse meg az egyházfi (Erzsébetváros, 1786/4). **Gógán:** Engedelmeskedjenek a kurátornak és egyházfinak, különben keményen büntetik őket (Gógán, 1763 november). **Gógánváralja:** Az eklézsiát 12 forintra bünteti a vizitáció, amiért az erdőből fát adtak el (Gógánváralja, 1712/5); eklézsia dolgára nem mentek el, az ellenkezőket 3–3 forintra bünteti a vizitáció (Gógánváralja, 1713/2); intik a híveket, hogy bérként rendes szekér fát vigyenek a lelkésznek (Gógánváralja, 1720/2); figyelmeztetik az eklézsiát, hogy a parókiát senki ne tartsa magáénak (Gógánváralja, 1756/4); az eklézsia tagjai vegyenek részt az eklézsia gyűlésén, és ne civódjanak egymás között (Gógánváralja, 1758/2); Gábor Mihályt sótalan beszédeiért 3 forintra büntetik (Gógánváralja, 1763 január/2); Hegyi Jánost többszörös vétkeiért eklézsiakövetésre és 6 forint büntetésre ítélik (Gógánváralja, 1763 január/7); az eklézsiaiban sok a versengés, az irigység, a vizitáció békességre és csendességre inti őket (Gógánváralja, 1764/1, 2). **Harangláb:** László Györgyöt és feleségét inti a vizitáció, hogy ne zaklassák a lelkészt és családját (Harangláb, 1740/1); a parókia körül sok a hiba, az eklézsiát 3 forintra büntetik (Harangláb, 1752/3). **Héderfája:** Aki nem megy el eklézsia dolgára, azt büntessék 1–1 forintra (Héderfája, 1699); panaszzák, hogy nem járnak eklézsia dolgára, az ilyeneket 1 forintra büntetheti a kurátor és az egyházfi (Héderfája, 1772/1); két hét alatt mindenki megjavítsa a kert ráeső részét, különben eklézsia fórumán büntetik őket (Héderfája, 1790/5). **Kerelőszentpál:** A paráznakat kiközösíti a vizitáció, a káromkodókat eklézsiakövetésre ítéli (Kerelőszentpál, 1717/2); a templomba nem járókat és házastársuktól külön élőket kiközösítéssel fenyegeti a vizitáció (Kerelőszentpál, 1723/2); öreg és ifjú Demeter Jánosné pénzbüntetéssel sújtják, amiért illetlenül viselkedtek a templomban (Kerelőszentpál, 1740/4). **Kiskend:** Albert Györgyöt a parciális elé idézik templombeli felszólalása miatt (Kiskend, 1784/3); aki mocskolja, bántalmazza a kurátort és egyházfit, 1 forintra büntessék (Kiskend, 1786/3). **Kóródszentmárton:** Az egyházfiaknak engedelmeskedjenek, eklézsia dolgára elmenjenek, különben 3 forintra büntetődnek (Kóródszentmárton, 1711); Illyés András és Kányadiné ne társalkodjanak, különben büntetést kapnak (Kóródszentmárton, 1714/2); Illyés György ne lakjon Nagy Jánosnéval, különben kiközösítik őket (Kóródszentmárton, 1716/1); Köpeczi Gáspár ne lakjon felesége nélkül (Kóródszentmárton, 1726/1); akik nem mennek eklézsia dolgára, azokat az egyházfi büntesse meg (Kóródszentmárton, 1728/3); Pál Tamás templomba járjon, különben számára temetése lesz (Kóródszentmárton, 1731); Sarkadi László ellen az eddigi határozatokat helyben hagyja a vizitáció (Kóródszentmárton, 1743/4); László György templomba járjon, bért fizessen, különben halála esetén nem lesz keresztényhez méltó temetése (Kóródszentmárton, 1760/1); Balás Borbála templomba járjon, különben halála esetén nem lesz tisztességes temetése (Kóródszentmárton, 1783); figyelmeztetik Farkas Pétert, hogy az eklézsiái dolgokban részt vállaljon, különben halála esetén tisztességes temetése nem lesz (Kóródszentmárton, 1784, 1785).

Filia (leányegyházközség). **Désfalva:** A désfalvi leányegyház kéri, hogy a haranglábi prédikátor hétközben is lejárjon közéjük (Désfalva, 1759); a haranglábi lelkész désfalvi szolgálatát a vizitáció így határozza meg: „minden második úrnapján reggeli szolgálatra Désfalvára lejöjjön, communiot adminisztrálni pedig az innepek második napján” (Désfalva, 1770 december). **Dicsőszentmárton:** A szőkefalvi pap nem jött át Dicsőszentmártonba szolgálni, mivel nem fizettek neki bért (Dicsőszentmárton, 1790/1, 2, 3). **Domáld:** A domáldi filia más lelkészt szeretne, mert a meglévő nem teljesíti szolgálatát (Domáld, 1773). **Egrestő:** a filia beadványban kéri, hogy saját lelkészt tartsanak (Egrestő, 1792/4). **Erzsébetváros:** A filiába nem jár át a lelkész (Erzsébetváros, 1727); a filia köteles segíteni az anyaegyházat az építésben és az eklézsiái épületek karbantartásában (Erzsébetváros, 1759/2); a domáldi és ernyei hívek nem fizetnek bért (Erzsébetváros, 1773 november). **Harangláb:** A désfalviak az anyaegyház parókiája körül javítással tartoznak (Harangláb, 1741/6); panaszzal, hogy a désfalvi filia semmivel nem járul hozzá a parókia javításához (Harangláb, 1745). **Kerelő:** A kerelői filia a besenyői parókia kertjének heted részét köteles karbantartani, a lelkész a három sátoros ünnepek egyikén Kerelőben kezdje a szolgálatot (Kerelő, 1713/3). **Kerelőszentpál:** A dellői filia segítséggel legyen a kerelőszentpáliaknak a templomépítésben (Kerelőszentpál, 1713/2); megállapodás a kerelőszentpáli leányegyház és az ugrai lelkész között a szolgálatról (Kerelőszentpál, 1783).

Fizetés. **Désfalva:** Lelkeszi díjlevél (Désfalva, 1714; 1749); a lelkész fabérét illetően nézeteltérés van, a protokollum szerint fizessenek (Désfalva, 1778); Musnai Dánielné és Mihályné nem akarnak fizetést adni a lelkésznek, mivel férjük unitárius, ki-ki a maga lelkészének fizessen bért (Désfalva, 1786/3); restanciák vannak, vegyes házasságok és páros gazdák nem fizetnek külön bért (Désfalva, 1790/3/2); a lévita fabérét négy-négy garassal akarják fizetni, adjon mindenki rendes fabért, vagy fizessen legalább 10 garast (Désfalva, 1791/5/2); a lévita panasolja, hogy nem akarnak 5 sustágot fizetni a szekér fáért, fizessék ki, mert a fizetést nem csökkenthetik (Désfalva, 1792/5); továbbra is sokallják a 10 garast a fabérért, megegyeznek, hogy ezt gabonában fizethessék (Désfalva, 1793/3); a fabért csak két sustákkal akarják fizetni (Désfalva, 1794/1, 2, 3); „a fabér ma is controversiában van” (Désfalva, 1795/1, 2); a búzabért három-négy napig is hozzák, jelöljenek ki bizonyos napot a bér felszedésére (Désfalva, 1799/3). **Dicsőszentmárton:** Patrónusi fizetés a lévitanak Balog Ádám udvarából (Dicsőszentmárton, 1749); a lévita panasolja, hogy nem fizettek, ezért fa nélkül kellett teleljen (Dicsőszentmárton, 1789/1, 2, 3); az udvarban lakó hallgatók és a vegyesvallású házasságok nem akarnak bért fizetni (Dicsőszentmárton, 1798/2); a fabért illetően az 1797-beli egyezséghez tartásuk magukat (Dicsőszentmárton, 1799/5); nem akarnak szántással és ugarlással fizetni, a kettős házasságok csak egy bért fizetnek, borból sem akarnak fizetni, udvari cselédek és vegyes házasságok sem fizetnek rendszeresen (Dicsőszentmárton, 1800/6, 7 a, b, c, d, e). **Domáld:** Panasol a lelkész, hogy Gyújtó János öt éve nem fizet bért (Domáld, 1773). **Egrestő:** A balavásári lelkész fizetése Egrestőről (Egrestő, 1714); Beretzki András és Farkas nem fizet bért a papnak (Egrestő, 1744/1); a lelkész fizetése az Egrestői filiából (Egrestő, 1749); a bért rosszul fizetik, a quarta is elveszett (Egrestő, 1752); a fizetést rendetlenül és későre hordják be (Egrestő, 1756/2); Bencze Mihály nem fizet bért (Egrestő, 1760/2); a fizetésben sok a hátrálék (Egrestő, 1761/2); elmaradt a quarta, fizessenek többet, mindenki adjon egy-egy kalongya tavaszgabonát (Egrestő, 1774/1); nem akarnak bért fizetni a jegyzőkönyv szerint, sok a restancia (Egrestő, 1775); a fizetés kevés, és azt is rendetlenül hordják be (Egrestő, 1776/1); Nagy László, Sütő István és Török György nem fizetnek bért (Egrestő, 1779 december/2, 3); a lévita fabérét nem akarják kiadni (Egrestő, 1786); a lévita panasol, hogy bére restanciában van (Egrestő, 1789/8); a lelkész természetbeni fizetését némelyek pénzzel akarják megváltani (Egrestő,

1791/3); a vegyes házasok nem akarnak bért fizetni (Egrestő, 1796); a lévita bérét nem mindenki fizette be (Egrestő, 1799/4). **Erzsébetváros:** A lelkésznek külön fizetés jár az udvartól (Erzsébetváros, 1676); a kettős házasok és ifjú legények bért fizessenek a lelkésznek (Erzsébetváros, 1728 január/4); Farkas János és Farkas József nem fizet a lelkésznek (Erzsébetváros, 1728 november); Pap Sámuel nem fizet bért (Erzsébetváros, 1730); a kettős házasok külön bért fizessenek a generális határozata szerint (Erzsébetváros, 1731/2); a lelkész fizetése majdnem teljes egészében kint van (Erzsébetváros, 1732/2); a díjlevél szerinti fizetést nem adták meg, főleg az ernyeiek (Erzsébetváros, 1735 február); a lelkész fizetését mindenki igazságosan befizesse, hogy megélhessen belőle (Erzsébetváros, 1738); Kádár Mihály, Kádár Ferencz, Fazakas Sámuel, Öri István nem adnak fizetést (Erzsébetváros, 1740/1); többen nem akarnak bért fizetni, az özvegyek sem (Erzsébetváros, 1747); lelkészi fizetés (Erzsébetváros, 1749); az ernyeiek nem akarnak fizetést adni (Erzsébetváros, 1752); az ernyeiek a fizetést szállítsák át Erzsébetvárosra (Erzsébetváros, 1759/2); a filiában lakók nem akarnak bért fizetni (Erzsébetváros, 1773 november); néhányan nem akarnak fizetést adni (Erzsébetváros, 1774); sokan nem fizetnek bért, mert templomba sem járnak (Erzsébetváros, 1776/1); a domáldi filia nem akarja a bért szalmában fizetni (Erzsébetváros, 1779 január/2); a lelkészi fizetés ezután minden gazdától fél szekér fa (Erzsébetváros, 1779 december); Váczi Péter és Szabadi Ferencz fizetést nem adnak (Erzsébetváros, 1792/3); a lelkész panaszolja, hogy kevés a fizetése (Erzsébetváros, 1795/1, 2, 3); a lelkész panaszol, hogy bért nem tudnak fizetni (Erzsébetváros, 1796); a szászszentlászlóiak nem fizetnek bért (Erzsébetváros, 1797/3). **Gógán:** A Kerelöszentpáli lelkész megmarad az eklézsiában, amennyiben fizetését rendesen és időben beszolgáltatják (Gógán, 1677); a fizetésbe járó egy-egy szekér fát minden gazda megadja és a lelkész házához szállítsa (Gógán, 1715/1); a lelkész fizetését karácsonyig beszolgáltatassák (Gógán, 1716/7); a lelkész és mester fabérét későn, csak karácsony után viszik (Gógán, 1726/1); Tövissi Ilyés és Szilágyi István fizessék meg a tavalyi bért a lelkész özvegyének (Gógán, 1735 február); a kettős házasok nem akarnak külön fizetést adni (Gógán, 1736); a mester panaszolja, hogy a gógániak temetéskor nem akarnak fizetni (Gógán, 1741 november/1); Zalányi László majdnem semmit nem fizet a lelkésznek és a mesternek (Gógán, 1744); Bottyán Istvánné nem akar bért adni (Gógán, 1746/1); Székely István késett a favágással, mert későn mutatták meg a nyilat neki (Gógán, 1763 január/2); a lelkész özvegye panaszolja, hogy még 19 szekér fával adós az eklézsia (Gógán, 1789/3); a fizetést beszolgáltatták (Gógán, 1797/3); a bért csaknem mindenki megadta (Gógán, 1798/3); néhányan nem akarnak rendes bért fizetni (Gógán, 1799/3); Volkány György nem akar bért adni (Gógán, 1800). **Gógánváralja:** A fabért nem akarják megadni (Gógánváralja, 1713); a fizetést és quartat két ház fizesse a lelkésznek, a harmadik a mesternek, a fát is rendszeresen megadják (Gógánváralja, 1730/2); az ifjú legények és özvegyasszonyok nem akarnak bért fizetni (Gógánváralja, 1731/2); a fabért nem szolgáltatták be Gergely pápa napjáig (Gógánváralja, 1738/2); a mester fizetésének kiegészítését kéri (Gógánváralja, 1747); a lelkész és a mester fizetése károsodott, mert rosszul fedték meg a gabonát (Gógánváralja, 1756/2); az egy háznál lakó kettős házasok nem akarnak külön bért fizetni (Gógánváralja, 1768); Székely László nem adott fizetést a lelkésznek és elment (Gógánváralja, 1778/1); Murvai László hét éve nem fizetett bért, ígéri, hogy pünkösdig megadja (Gógánváralja, 1778/3); Kis László még nem adott fizetést, felesége ígérte, hogy 8 nap alatt megfizeti (Gógánváralja, 1783/2); a gyülekezet nem akarja a szántást teljesíteni, a vizitáció felújítja a korábbi végzését (Gógánváralja, 1784/1-0); özvegyasszonyok, kik egész gazdaságot folytatnak, csak fél bért akarnak fizetni (Gógánváralja, 1784/3-0); az iskolai tanításért nem fizet mindenki a tanítónak (Gógánváralja, 1800/5). **Harangláb:** Apafi Mihály elrendeli a haranglábi lelkész fizetésének kiegészítését évi 4 köből búzával és 10 forinttal (Harangláb, 1678);

fát nem adtak sem a désfalviak, sem a haranglábiak (Harangláb, 1712 december); a lelkész fizetését a désfalviak és a haranglábiak nem hordták be rendesen (Harangláb, 1713/6, 7); a lelkésznek ígért 30 forintot és 49 veder bort fizessék meg (Harangláb, 1713/9); a lelkész és mester fizetése a patrónusok és lakosok tetszése szerint van (Harangláb, 1714); a désfalviak nem fizették meg a bért (Harangláb, 1720/III. 3-tio); Horvát Ferenc és Nemes Mihály nem fizetnek a papnak és mesternek (Harangláb, 1725/3); Vita uram nem engedi jobbágyának, hogy a lelkésznek bért fizessen (Harangláb, 1728 november); Széki Sámuel intik, hogy fizetésbe rendes kívét adjon (Harangláb, 1731); a mesteri fizetés kétharmada legyen a lelkészé (Harangláb, 1738/1); akik mustul nem tudnak fizetni, azok annak értékét fizessék pénzben (Harangláb, 1741/5); a fizetés mindkét eklézsiában a díjlevél szerint legyen (Harangláb, 1744/1); a tanító fizetését még nem adta be mindenki (Harangláb, 1745); Szilágyi Mihály fizesse meg a lelkészi és mesteri bért (Harangláb, 1746/1, 3); a lelkész fizetése díjlevél szerint folyik be, a patrónusok másként fizetnek (Harangláb, 1749); az eklézsia szántással is tartozik a lelkésznek, tavasszal szántsának (Harangláb, 1750/2); akinek szőlője nem terem, a mustbért fizesse meg pénzben (Harangláb, 1750/3); a désfalviak nem akarnak fát adni a lelkésznek (Harangláb, 1755); a lelkésznek ezután 20, az iskolamesternek 12 szekér fa legyen a fizetése (Harangláb, 1786/3); Szabó József nem akar bért fizetni (Harangláb, 1791/3); minden ember fizesse meg a bért, a mustot úgy, ahogy az ára van (Harangláb, 1792/3); a vegyes házasok nem akarnak bért fizetni rendesen, a kurátor ismertesse velük kötelességeiket (Harangláb, 1793/1, 2, 3); idén nem vetettek semmit (Harangláb, 1800/4). **Héderfája:** A fizetés részeként ezután búzavetéssel is tartozzanak (Héderfája, 1712/II. 3); Imets Mátyásné fizesse meg az 5 kalongyát, s így a lelkész is köteles lesz eltemetni (Héderfája, 1721/5); fabérbe ne vesszőt, hanem rendes fát vigyenek a lelkésznek (Héderfája, 1721/7); az önállóan gazdálkodó ifjú legények nem akarnak félbért fizetni (Héderfája, 1722); a lévitának négy ekést ígértek, de nem adják meg (Héderfája, 1726); az udvari cselédek nem akarnak bért adni (Héderfája, 1727, 1731/3); a búzát nem egyszerre hordják be, főleg a nemesség (Héderfája, 1731/4); Fodor István hét esztendeje nem fizet senkinek (Héderfája, 1732); akinek búzája szalmában nincs, ugyanannyit fizessen szemes gabonában (Héderfája, 1735 november); a filiában a lelkész fizetését nem szolgáltatták be (Héderfája, 1736); a majorkodó legények nem akarnak fizetni (Héderfája, 1738/2); Szabó János nem akar bért adni a mesternek (Héderfája, 1744/2); Bordi Márton nem adta meg a bért (Héderfája, 1748); az új házasok, amely évben megházasodnak, kötelesek a bért megfizetni (Héderfája, 1748); az eklézsia szeretné az egy veder mustot kivenni a fizetésből, de a vizitáció nem engedi (Héderfája, 1751/1); a mustbér fizetésével gondok vannak (Héderfája, 1759/1); a lelkész és mester bérét az egyházfiak szolgáltatásuk be (Héderfája, 1759/2); a mesternek nem akarnak rendesen fizetni (Héderfája, 1762/2); a mustbért nem akarják megadni (Héderfája, 1763/2); a héderfaji eklézsia tagjai megfogadták, hogy a lelkésznek járó fabért, mivel nincs a határon erdő, musttal pótolják, ennek árából pedig fát vásárolnak (Héderfája, 1772); a lelkész fizetésének beszolgáltatásában nagy a rendetlenség (Héderfája, 1773); a lelkész panaszolja, hogy bérét rendszertelenül hordják be (Héderfája, 1774/2); a lelkész panaszol, hogy a zabbért törökbúzában akarják fizetni (Héderfája, 1776/2); ifjabb Szász István nem adott borbért sem a lelkésznek, sem a mesternek (Héderfája, 1785/2); Bali István nem fizetett bért, marháját el akarta kötni az egyházfi, de megtámadta azt (Héderfája, 1785/3); a lelkész panaszolja, hogy fát vett, de nem hordták be (Héderfája, 1793/3); a fizetést nem egyszerre hordják be, emiatt károsodik a lelkész (Héderfája, 1800/3); a fabér kiváltásaként öt-öt sustákot akarnak csak adni (Héderfája, 1800/3). **Kerelőszentpál:** Az ugraiak és a szentpáliak is fizessék meg a tartozást a lelkésznek és a mesternek egyaránt (Kerelőszentpál, 1695); akinek háza van és gazdálkodik, egész bért adjon, akinek semmije nincs, csak félbért (Ke-

relőszentpál, 1712/I. 3); a kettős házasok kettős bért adjanak (Kerelőszentpál, 1735 február/2); keresztelésért a papnak, halotti éneklésért a mesternek nem fizetnek (Kerelőszentpál, 1737); a kerelőszentpáli filia félbért fizessen az ugrai lelkésznek (Kerelőszentpál, 1783). **Kiskend:** Az év elteltéig a lelkésznek és tanítónak járó fizetést adják meg (Kiskend, 1699); Tyúkászné nem akar fizetést adni a mesternek (Kiskend, 1738); Miklós Kata fizessen félbért (Kiskend, 1768); Miklós Kata nem akarja megfizetni a félbért (Kiskend, 1770); a kettős házasok fabért nem akarnak adni (Kiskend, 1774); a gyermekek tanításáért fizessenek egy-egy veder mustot évente (Kiskend, 1782); fizetésbe rossz gabonát adnak (Kiskend, 1786/I). **Kóródszentmárton:** A lelkési fizetés megállapítása a háborús időkre nézve (Kóródszentmárton, 1661); az egyedül élő legények és jóvevény zsellérek félbért fizessenek (Kóródszentmárton, 1711); az egyházi nem szolgáltatta be a teljes bért (Kóródszentmárton, 1713/9); a fizetést karácsonyig beszolgáltassa az egyházi (Kóródszentmárton, 1716/4); a gabonát kalongyában fizessék (Kóródszentmárton, 1728/3); az özvegyek 4,5 sing vászonnal tartoznak a lelkésznek (Kóródszentmárton, 1738/4); a mesternek járó részt adja ki a lelkész, de úgy, hogy ne károsodjon ő sem (Kóródszentmárton, 1748/2); akiknek szalmájában terem gabonájuk, úgy fizessenek (Kóródszentmárton, 1761/1); a fizetés a conventio szerint történjen (Kóródszentmárton, 1769); néhányan nem akarnak bért fizetni (Kóródszentmárton, 1772); a temetésért a lelkésznek egy-egy veder, a tanítónak két-két kupa mustot ígértek (Kóródszentmárton, 1779 december); Solymosi Zsigmond, Nemes György egész bért fizessenek (Kóródszentmárton, 1782/4); Andrásiné fizesse a félbért (Kóródszentmárton, 1791/3); Andrásiné nem fizette a bért (Kóródszentmárton, 1792/3); a mustbért nem fizetőket zálogolja meg az egyházi (Kóródszentmárton, 1793/3); fabérbe egy jó szekér fát, vagy tíz garast adjanak; megegyeztek, hogy minden szüretkor egy-egy veder bort adnak (Kóródszentmárton, 1799/3); néhányan nem fizetnek évek óta bért (Kóródszentmárton, 1800/3, 5).

Főispán. Héderfája: A leppendi román pap mátkaságban lévő cigányleányt esketett, eligazítását a főispánnak ajánlja a vizitáció (Héderfája, 1783).

Főkonzisztórium (Supremum Consistorium). Egrestő: Nagy László fizessen bért a lévitának, különben kiadják a Főkonzisztóriumnak (Egrestő, 1752). **Erzsébetváros:** A templomi székeket a Főkonzisztórium határozata ellenére felosztották (Erzsébetváros, 1770 december); Erzsébetvárosban a hallgatók annyira elfogytak, hogy képtelenek lelkészt fenntartani, az ügyet a Főkonzisztóriumnak fogja felterjeszteni a vizitáció (Erzsébetváros, 1796).

Főkormánysház (Gubernium). Gógánváralja: A vizitáció felszólítja Árkosi Pált, hogy a Főkormánysház parancsát teljesítse, és fizesse be a malomvámot az eklézsának, különben végrehajtókkal szedetik be (Gógánváralja, 1731/3).

Földek. Désfalva: Túróczi Sámuel több földdarabot is adományozott a gyülekezetnek iskolaház és temető számára (Désfalva, 1714); a lévitának nincs kaszálója, zálogosítsanak újat (Désfalva, 1791/5. 1); a közföldek felosztásakor az eklézsia is földet kapott, melyre szőlőt telepítettek néhányan dézsmaadás ígéretével (Désfalva, 1792). **Dicsőszentmárton:** Az eklézsia szántó- és kaszáló földjei (Dicsőszentmárton, 1749); az eklézsia szántóföldjét elfoglalták, a parókiára feljáró utat is elszorították, a földet és a sikátort jártassa ki a kurátor (Dicsőszentmárton, 1800/9); tiltakoznak a birtokosok, hogy Bábahalma határában a dicsőszentmártoni lévitának kimért nyilat a parciális szék kiadta Petrőtzi úrnak taxára (Dicsőszentmárton, 1800). **Egrestő:** Az egrestői eklézsia szántóföldjeinek és kaszálóréteinek lajstroma (Egrestő, 1714, 1749); az eklézsia földjeit elszántották, a kaszálókat is elfoglalták (Egrestő, 1754); az eklézsia rétje „elkárosodott” (Egrestő, 1760); az eklézsia földjeit nem szántották meg (Egrestő, 1773); panaszol a lelkész, hogy tavaszi szántásra nem adnak földet (Egrestő, 1779 december/5); az eklézsia szántóját és kaszálóját a ku-

rátor és egyháziak jártassák ki (Egrestő, 1783/1); parancsba adják a kurátornak és egyháziaknak, hogy a földeket tavasszal kijártassák (Egrestő, 1784/1); a falu földjéből jutó nyilat nem akarják a lévitanak kiadni (Egrestő, 1786); az eklézsia egy földjét a lévita szeretné használatba venni, de megtiltják, mivel az eklézsia számára való (Egrestő, 1789). **Erzsébetváros:** Az eklézsia földjeinek listája (Erzsébetváros, 1676); az iskolatelek után járó földeket ki kell keresni és felmérni, hívják segítségül az udvarbíró (Erzsébetváros, 1713/2); a lelkész földjei (Erzsébetváros, 1714). **Gógán:** Az eklézsiai földek felsorolása Gógán és Gógánváralja határában (Gógán, 1676); lelkészi, eklézsiai használatban lévő szántók, szőlők és erdők feljegyzése (Gógán, 1714); az eklézsia telke után járó földeket kerestessék ki, és vegyék használatba (Gógán, 1727/4); eklézsia földjeinek feljegyzése (Gógán, 1749); a földek felosztásakor az eklézsianak is jutott rész, mely a biztosok leveléből fog kiderülni (Gógán, 1794/7); az eklézsia erdejét elvették, helyette más földeket adtak, de még mindig nincs róla írás (Gógán, 1795); a közföldek felosztása után jutott részekről még nincs levél, de az eklézsia már kérte a jegyzőtől (Gógán, 1797/7). **Gógánváralja:** A lelkész és eklézsia földjeinek feljegyzése (Gógánváralja, 1714); Árkosi Ádám az elfoglalt földért cserébe adjon mást az eklézsianak (Gógánváralja, 1720/4-to); eklézsia, lelkész földjei (Gógánváralja, 1749); a lelkész panaszol, hogy sem kaszálója, sem szántóföldje nincsen (Gógánváralja, 1752 november/4); szokás a faluban, hogy minden gyeptüosztáskor a papi ház után is nyilat adnak, ezt vezessék be a protokollumba (Gógánváralja, 1782); a lelkésznek van egy kaszálója, mely a víz miatt használhatatlan, ássanak árkot köréje (Gógánváralja, 1784/2-o). **Harangláb:** A haranglábi eklézsia földjeinek lajstroma (Harangláb, 1676, 1714, 1749); az eklézsia egyik kaszálóját Földvári István követeli magának, jártassák ki, és az esperesi protokollumból keressék ki a szomszédait (Harangláb, 1800/6). **Héderfája:** Az eklézsia földjeinek feljegyzése (Héderfája, 1676); a kaszálóföldet a héderfájak és mikesfalviak közösen járkák ki (Héderfája, 1699); a parókia után járó földek feljegyzése (Héderfája, 1714, 1749); az eklézsia, mivel semmi jövedelme nincs, elhatározta, hogy a nyomásból minden évben egy darabot eltilt, és ott szénát termel (Héderfája, 1795). **Kerelő:** Jármí Ferenc elfoglalt egy szántóföldet (Kerelő, 1655). **Kerelőszentpál:** Az eklézsia földjeinek lajstroma (Kerelőszentpál, 1676, 1714); Ugrán az eklézsia földjét a román pap használja (Kerelőszentpál, 1735 november). **Kiskend:** A lelkész számára való földek (Kiskend, 1714); szántó és kaszálóföldek feljegyzése (Kiskend, 1749); a lelkész kaszálóiból és szántóföldeiből nem vehet el az eklézsia saját szükségére (Kiskend, 1782); a lelkész kaszálóját a víz elöntötte (Kiskend, 1796/7). **Kóródszentmárton:** Az eklézsia és az iskola földjei (Kóródszentmárton, 1676); Kornis Gáspárné elfoglalt egy földet (Kóródszentmárton, 1685); a lelkész földjeinek szántását az eklézsia fizesse (Kóródszentmárton, 1711); az eklézsianak zálogos rétje van (Kóródszentmárton, 1713); szántó és kaszáló földek a lelkész használatában (Kóródszentmárton, 1714); az eklézsia és parókia rétjét cseréljék vissza, mert nem egyenlő nagyságúak (Kóródszentmárton, 1728 november); az eklézsia földjeit járkák ki (Kóródszentmárton, 1736); a földekből elszántottak (Kóródszentmárton, 1740); a szántóföldek és kaszálók összeírása (Kóródszentmárton, 1749); a lelkész földjeinek bevetésétől vonakodik az eklézsia, fizesse meg a boronálást (Kóródszentmárton, 1764/1); a kurátor és egyháziak tavasszal járkák ki a földeket (Kóródszentmárton, 1781/1); az eklézsia elfoglalt rétjét jártassák ki (Kóródszentmárton, 1797/7).

Füstadó. Gógán: Székely Mártont, mivel az eklézsia telkén lakik, és oda adózik, ne terheljék füstadóval (Gógán, 1727/4); a lelkész házát a tisztek az adó alól felmentették (Gógán, 1728 január/3).

Gabona, gabonajövedelem. Egrestő: Az eklézsia búzáját többen is hír nélkül kivették, ezután csak pap és eklézsia hírével kölcsönözhetnek (Egrestő, 1750). **Kerelőszentpál:** A lelkész és

tanító gabonajövedelmét egy napon szolgáltatassák be, kár nélkül (Kerelőszentpál, 1721/10); a delői filia gabonakimutatása (Kerelőszentpál, 1723).

Generális zsinat. Erzsébetváros: A kettős házások és az ifjú legények fizessenek bért a generális zsinat határozata szerint (Erzsébetváros, 1728 január/4, 1731/2). **Gógán:** A generális zsinat szabályozása szerint a tanító katekézist nem tanult, feleségét sem tanítja olvasni, ezért három forintba büntette a vizitáció (Gógán, 1723/1); a generális határozata szerint a kettős házások külön-külön tartoznak bért adni, szedje fel tőlük az egyházfi (Gógán, 1736).

Gondnok (curator), főgondnok (inspector curator). Dészfalva: Túróczi István kurátor nem jelent meg a vizitáción (Dészfalva, 1741/2); kurátor lett Szabó Mihály (Dészfalva, 1759); Bánfi Mihályt az eklézsia egyhangúlag kurátornak választotta, de nem akarta vállalni, ezért a vizitáció egyházi törvény szerint három forintba bünteti (Dészfalva, 1774); „curatornak való embert se találtunk az eklézsiaiba a nagy hidegség miatt” (Dészfalva, 1782); „curatornak választatott tekintetes Györki uram” (Dészfalva, 1787). **Dicsőszentmárton:** Kurátor lett Récsei Sámuel (Dicsőszentmárton, 1780); gondnoknak választották Benkő Rafael szolgabíró (Dicsőszentmárton, 1785); gondnok lett Széki Károly (Dicsőszentmárton, 1798/6); kurátor lett Szász Mihály (Dicsőszentmárton, 1799/9). **Egrestő:** A vizitáció inti a kurátort, hogy több gondot viseljen az eklézsia javaira (Egrestő, 1749/4); kurátor ifj. Verebélyi Zsigmond (Egrestő, 1761); a vizitáció inti a gondnokot, hogy a kihelyezett pénzeket és a kamatot felszedje, számoljon el róla (Egrestő, 1772); al-gondnok Hegyesi János (Egrestő, 1777 december); kurátor lett Beretzki Sándor (Egrestő, 1781); mivel a 22 forint restanciát nem szedte fel, a gondnok marháját elkötik (Egrestő, 1784); kurátor lett Szathmári István (Egrestő, 1784); a vizitáció javasolja, hogy a közemberek közül legyen a gondnok, mert sok a restancia, a döntést a parciálisra halasztják (Egrestő, 1789/5); az adósságokat tavaszig fizessék be, különben az egyházmegye gondnokai intézkednek (Egrestő, 1791/7); a gondnok figyelmébe ajánlják az adósokat (Egrestő, 1792/7). **Ernye:** Erneyi László kurátor szedje fel a restanciákat (Ernye, 1773). **Erzsébetváros:** Az eklézsia kurátora Dési Szabó Dávid (Erzsébetváros, 1738); az ernyeiek fizessék ki a restanciákat, különben a főkurátorok kezébe kerülnek (Erzsébetváros, 1752 november); gondnok Székely János (Erzsébetváros, 1760); gondnok Dömsödi Mihály (Erzsébetváros, 1762); eddig hivatalban lévő kurátor Pap György helyett Izsák Lőrincet választották (Erzsébetváros, 1763 január); kurátorok Lőrintz Isák, Kádár Ferenc és Lőrintz Márton (Erzsébetváros, 1770 december); kurátor Sombori Ferencz (Erzsébetváros, 1771); a városi jegyző hatalmaskodásáért a vizitáció jelentést tesz a főkurátornak (Erzsébetváros, 1782/4); kurátor lett Ágoston Ferencz (Erzsébetváros, 1782); a gondnok panaszol, hogy nehezen tudja összegyűjteni a híveket eklézsia gyűlésére (Erzsébetváros, 1783/1); a lelkész panasolja, hogy a gondnok nem jár el hivatalában (Erzsébetváros, 1784/1); kurátor lett Kádár György (Erzsébetváros, 1784); gondnok, Pap István (Erzsébetváros, 1786); kurátor Késmárki Dániel (Erzsébetváros, 1789); korábbi gondnok Pap István adós maradt az eklézsianak, melyet nem akar kifizetni (Erzsébetváros, 1789/5). **Gógán:** Székely Mihály és Török György kurátorok (Gógán, 1716); az eklézsia kurátora Oláh Mihály (Gógán, 1759); gondnok Volkány Márton (Gógán, 1762); kurátor Székely János (Gógán, 1767); a gondnok büntetheti az egyházfiaknak nem engedelmeskedő híveket, de a büntetés ne haladja meg az egy forintot (Gógán, 1767/2); kurátor Volkány Gergely (Gógán, 1778); kurátor Takács Miklós (Gógán, 1781); kurátor Székely István, megmarasztották (Gógán, 1786); kurátor Török Zsigmond (Gógán, 1791); kurátor Markuj József (Gógán, 1794); Márkó József kurátor (Gógán, 1795); kurátor Sós Ferenc (Gógán, 1796); kurátor Pál László és Sós Ferenc (Gógán, 1799). **Gógánváralja:** Árkosi Ádám az eklézsia kurátora volt (Gógánváralja, 1720/4-to II.); Kopán Mátyás kurátor (Gógánváralja, 1759); Kopán Mátyás és Nagy Pál kuráto-

rok (Gógánváralja, 1763 november); Nagy Pál kurátor (Gógánváralja, 1764); Sombori Lajos és Kopán Mátyás kurátorok (Gógánváralja, 1767); Székely István kurátor (Gógánváralja, 1768); Sombori Lajos főkurátor, Székely István kurátor (Gógánváralja, 1770 január); Nagy János kurátor (Gógánváralja, 1772); Sombori Lajos és Kopacz János kurátorok (Gógánváralja, 1775); Sombori Lajos kurátor, Kopán János vicekurátor (Gógánváralja, 1776); a gondnokok térítsék meg a lelkész kárát, és büntetésként fizessenek három forintot, amiért a kertet nem javították, bérhordáskor kötelesek jelen lenni, és csak jó gabonát vehetnek el (Gógánváralja, 1776/2); Koppány János kurátor (Gógánváralja, 1776 november); Kopán Mihály kurátor (Gógánváralja, 1779 január); új kurátort választottak, Nagy Jánost (Gógánváralja, 1781); Sombori Lajos főkurátor (Gógánváralja, 1783); Barabás Mihály kurátor megmaradt (Gógánváralja, 1784); Székely Márton kurátor (Gógánváralja, 1786); Sombori Lajos kurátor (Gógánváralja, 1787); ifj. Kopány János kurátor (Gógánváralja, 1789); id. Nagy János kurátor (Gógánváralja, 1792); Székely Mihály kurátor (Gógánváralja, 1794); Kopán Mátyás kurátor (Gógánváralja, 1795); Séra István kurátor (Gógánváralja, 1798); új gondnokokat eskettek: domesticus curator Gábor János, közcurator ifj. Székely János (Gógánváralja, 1798/8); Sombori Sigmond kurátor (Gógánváralja, 1799). **Harangláb:** Vita Sámuel kurátor (Harangláb, 1738); a gondnokot hat forintra bünteti a vizitáció a komoly mulasztásokért (Harangláb, 1740/3); a gondnok két hét alatt fizesse be a hátrálékokat, különben a lelkészt felfüggesztik hivatalából (Harangláb, 1741/2); Vita Sámuel gondnokot felmentik hivatalából, új kurátor Horvát László (Harangláb, 1743/1, 2); Horvát István kurátor (Harangláb, 1759); Pásztohi Sámuel kurátor (Harangláb, 1761); Széki Sámuel kurátor (Harangláb, 1763 november); Széki Sámuel és Vészi János kurátorok (Harangláb, 1770 december); Széki Sámuel és Boér István kurátor (Harangláb, 1773); Vészi János vicekurátor (Harangláb, 1775); Széki Sámuel főkurátor (Harangláb, 1779); Széki Sámuel számot adott az 1780. évről és semmi hibát nem találtak benne, újra kurátorra választották (Harangláb, 1781); a kurátor panaszt emelt Debretzeni József vicekurátor ellen rágalmazásért, a vicekurátor kövesse meg Széki Sámuel (Harangláb, 1786/4); új kurátor Vita Sándor (Harangláb, 1791/7. 2); Felszei Sámuel vicekurátor (Harangláb, 1793); kurátor lett Tamási Mihály, újból felesküdt (Harangláb, 1798/7). **Héderfája:** Bordi György és Székely György kurátorok (Héderfája, 1716); Pásztohi Gábor kurátor (Héderfája, 1738); a kurátort a vizitáció 3 forintra bünteti a hiányosságokért (Héderfája, 1740/3); Bali György és Kántor János kurátorok (Héderfája, 1759); Köpeczi Sámuel, Bulát István kurátorok (Héderfája, 1764); Bali István és Bárdi István kurátorok (Héderfája, 1765); Bötsházi János és Bali István kurátorok (Héderfája, 1766); Kántor János és Bordi János kurátorok (Héderfája, 1768 december); Köpeczi Sámuel és Bulát János kurátorok (Héderfája, 1772); Bordi János és Kántor János kurátorok (Héderfája, 1773); Varró János és Kántor János kurátorok (Héderfája, 1774); Bali István és Bordi György kurátorok (Héderfája, 1776); a gondnokokat két forintra büntetik, mivel semmi javítást nem eszközöltek (Héderfája, 1776/4); Bali István kurátor (Héderfája, 1777 február); idősebb Bali István és Bulát Ferenc kurátorok (Héderfája, 1777 december); Tordai Mihály kurátor megmaradt (Héderfája, 1780); Bali Ferenc kurátor megmaradt (Héderfája, 1782); kurátor lett Bordi Mihály (Héderfája, 1783); új kurátor Bulát Sámuel (Héderfája, 1791); kurátor id. Varró Mihály (Héderfája, 1796); a kurátort egy forintra bünteti a vizitáció a lelkésznek okozott károkért és a fizetés rendszertelen beszolgáltatásáért (Héderfája, 1800/3). **Kiskend:** Albert István kurátor (Kiskend, 1781); kurátor lett Magyarosi István, mindenki tőle függjön (Kiskend, 1784); aki mocskolja, bántalmazza a kurátort és egyházfit, egy forintra büntessék (Kiskend, 1786/3); kurátor lett Menyhárt György (Kiskend, 1798/6). **Kóródszentmárton:** A kurátort és egyházfit pénzbüntetéssel sújtják a hiányosságokért (Kóródszentmárton, 1740/4); Gál József (kurátor Kóródszent-

márton, 1763 november); Szabó János kurátor (Kóródszentmárton, 1764); Nemes Ádám és Sepsi Pál kurátorok (Kóródszentmárton, 1768); Sarkadi Dániel kurátor (Kóródszentmárton, 1770); Ács János kurátor (Kóródszentmárton, 1771); a gondnokot vádolták, hogy hír nélkül fizette ki a büntetést, felmenti a vizitáció (Kóródszentmárton, 1779 december/2); Sepsi Mihály kurátor; Kecseti János egyházmegyei algonodnok (Kóródszentmárton, 1781); aki a kurátornak nem engedelmeskedik, egy forintba büntessék (Kóródszentmárton, 1782/1); Áts János kurátor (Kóródszentmárton, 1787); Gál Dániel kurátor (Kóródszentmárton, 1792); Áts Zsigmond kurátor (Kóródszentmárton, 1793); Nemes Ferenc kurátor (Kóródszentmárton, 1800).

Gyilkos, gyilkosság. Erzsébetváros: Farkas József gyilkosságot követett el, tisztek előtt igazítsa dolgát, kövessen ekléziát (Erzsébetváros, 1722); Szabó József „történetbéli gyilkosságba esvén”, igazítsa dolgát tisztek előtt, és ekléziakövetésre engedik (Erzsébetváros, 1723/1). **Gógán:** Albert Márton ifjú legény gyilkos, kizárták az ekléziából (Gógán, 1650 február); Pál Andrást gyilkossággal vádolják (Gógán, 1725). **Kóródszentmárton:** Farkas Zsigmondot gyilkosság miatt kiközösíti a vizitáció, és külső tiszteknek adja át (Kóródszentmárton, 1728 november/1).

Gyülekezet. Désfalva: A lelkész és eklézsia között egyetértés van (Désfalva, 1768); a tanító és a gyülekezet között egyetértés van (Désfalva, 1771); az eklézsia és a lelkész között békesség van (Désfalva, 1792/1, 2, 3). **Dicsőszentmárton:** Egyetértés van lelkész, tanító és eklézsia között (Dicsőszentmárton, 1770); a lévita nem panaszol az ekléziára (Dicsőszentmárton, 1797/4, 5); a lelkésznek nincs panasza (Dicsőszentmárton, 1800/3, 4). **Egrestő:** A lévita és gyülekezet között egyetértés van (Egrestő, 1764); „Az atyafiak és ecclesia jó egyességben vadnak” (Egrestő, 1772); a hallgatók közt nincs egyetértés (Egrestő, 1773); a nemesség nagy része engedetlen (Egrestő, 1781); egyetértés van a lelkész, a lévita és a gyülekezet között (Egrestő, 1784); nincs panasz a gyülekezetre (Egrestő, 1788/3); az egrestőiek nem fizetnek rendes bért (Egrestő, 1791/3); nincs panasz az ekléziára (Egrestő, 1796/3). **Erzsébetváros:** „Az isteni tiszteletben szorgalmatosok” (Erzsébetváros, 1720); örül a vizitáció az egyetértésnek (Erzsébetváros, 1742); lelkész és eklézsia között egyetértés van (Erzsébetváros, 1763 január); a lelkész nem panaszol a hallgatókra (Erzsébetváros, 1770 december); eklézsiai munkára nem akarnak eljárni (Erzsébetváros, 1782/1); nincs panasz a hallgatókra (Erzsébetváros, 1791/3); tehetetlenek a papi bér megfizetésére (Erzsébetváros 1796/3); nincs panasz az ekléziára (Erzsébetváros, 1797/3). **Gógán:** A gyülekezetre nincs panasz (Gógán, 1712/II); ritkán járnak a templomba (Gógán, 1735 november); a lelkésznek nincs panasza a gyülekezetre (Gógán, 1751); örül a vizitáció az egyetértésnek (Gógán, 1758); nem engedelmeskednek a kurátornak és egyházfinak (Gógán, 1763 november); egyetértés van a lelkész és a gyülekezet között (Gógán, 1765, 1784); nincs panasza a lelkésznek (Gógán, 1787, 1788/3, 1790/3); egyetértés van a gyülekezetben (Gógán, 1795/1, 2, 3); a lelkész nem panaszol az ekléziára (Gógán, 1797/3). **Gógánváralja:** A gyülekezetben sok a háborúság, egyenlenség (Gógánváralja, 1772); a lelkésznek nincs panasza a gyülekezetre, engedelmesek (Gógánváralja, 1775, 1787); gyülekezetre nincs panasza sem a lelkésznek, sem a tanítónak (Gógánváralja, 1788/3, 8, 1789/3, 7, 8, 1790/1, 2, 7, 8, 1791/3, 4, 5, 1792/3, 5); nem panaszkodnak a gyülekezetre (Gógánváralja, 1793/1, 2, 3, 5, 1795/3, 5, 1796/1, 2, 3); a gyülekezetre nincs panasza a tanítónak (Gógánváralja, 1797/5, 1798/5); sem a lelkész, sem a tanító részéről nincs panasz (Gógánváralja, 1799/3, 5, 1800/3, 5). **Harangláb:** A lelkész dicséri a gyülekezetet (Harangláb, 1712 december); a gyülekezetben sok a versengés, veszekedés, sokan nem vesznek úrvacsorát (Harangláb, 1720/II. 1-mo); mindkét gyülekezetet figyelmzetteti a vizitáció, hogy a parókiák körüli épületeket javítsák meg (Harangláb, 1725/4); Bárbully nevű román ne a lelkésztől kérje a kárpótlást megdöglött malacáért, hanem az eklézsia tagjaitól, akik nem javították meg a parókia körüli kerítést (Harangláb, 1725/6); nem járnak temp-

lomba a hideg miatt (Harangláb, 1726/2); a gyülekezet ellen nem panaszol a lelkész (Harangláb, 1738); a gyülekezet ellen nincs panasz sem a lelkésznek, sem a mesternek (Harangláb, 1758); gyülekezet, lelkész és tanító között békesség van (Harangláb, 1761); a gyülekezet a templomban tartja a gyűléseket, ezt a vizitáció megtiltja (Harangláb, 1762/2); a gyülekezet és a lelkész között békesség van (Harangláb, 1765 február); a gyülekezet és lelkésze között nincs nehézség (Harangláb, 1765 november); a gyülekezet és a lelkész között békesség van (Harangláb, 1766); a lelkész, mester és gyülekezet között egyezés van (Harangláb, 1768 január); gyülekezet nem akar részt venni az eklézsiái dolgokban (Harangláb, 1768 február); lelkész és gyülekezet között nincs említésre méltó ellentét (Harangláb, 1776 november); a gyülekezet ellen nincs panasz a lelkésznek (Harangláb, 1784); a gyülekezet nem hallgat a kurátorra és egyházfiakra, a vizitáció a parciális elé fogja terjeszteni (Harangláb, 1784); a gyülekezet ellen nem panaszol a lelkész (Harangláb, 1786); sem a lelkész, sem a tanító nem panaszol a gyülekezetre (Harangláb, 1787); sokan nem fizetik meg a bért, panasolja a lelkész (Harangláb, 1792/3); sem a lelkész, sem a mester nem panaszol a gyülekezet ellen (Harangláb, 1793/1, 2, 3, 4, 5); a lelkész és a tanító panaszol a bérhátrálékok miatt (Harangláb, 1794/1, 2, 3, 4, 5); a lelkész és a tanító panaszol a bérhátrálékok miatt (Harangláb, 1795/3, 4, 5). **Héderfája:** A lelkész és mester nem panaszolnak a gyülekezetre (Héderfája, 1712/1); a gyülekezetre nincs panasz sem a lelkésznek, sem a mesternek (Héderfája, 1716); a mikefalviak nem járnak templomba (Héderfája, 1731/7, 1732); ismét inti a vizitáció, hogy templomba járjanak (Héderfája, 1734/1); a héderfáji csűr karbantartása a mikefalvi gyülekezet kötelessége, de mivel nem akarnak engedelmességni, ezért 12 forintra bünteti őket a vizitáció (Héderfája, 1734/2); intik a gyülekezetet, hogy a gyerekeket feljártassák iskolába (Héderfája, 1751/2); a lelkész és a gyülekezet között békesség van (Héderfája, 1752 november); az eklézsia három forintra bünteti a vizitáció, amiért a haranglábat nem javították meg (Héderfája, 1756/1); a lelkész, a mester és a gyülekezet között béke van (Héderfája, 1762, 1763, 1765, 1766, 1768 december); a lelkész nem panaszol a gyülekezetre (Héderfája, 1783, 1785); a lelkész és a mester nem panaszol a gyülekezetre (Héderfája, 1787, 1788/3, 7, 8, 1789/3, 8); a lelkész panasolja, hogy kisebb restanciái vannak, az iskolamester pedig, hogy a gyermekeket nem adják az iskolába (Héderfája, 1790/1, 2, 3, 7, 8); a gyülekezetre nem panaszol a lelkész, a mester panasolja, hogy továbbra sem járatták iskolába a gyerekeket (Héderfája, 1791/3, 4); lelkésznek és a mesternek nincs panasz a gyülekezetre (Héderfája, 1792/3, 4, 5); lelkész és gyülekezete között békesség van (Héderfája, 1793/1, 2, 3); sem a lelkész, sem a mester nem panaszol a hívekre (Héderfája, 1794/3, 4, 5, 1795/3, 4, 5, 1796/3, 5); a gyülekezetre senkinek nincs panasz (Héderfája, 1797/1, 2, 3, 4, 5); sem a lelkész, sem a tanító nem panaszolnak senkire (Héderfája, 1798/3, 5); lelkész panasolja, hogy a fizetését össze-vissza hordja be a gyülekezet (Héderfája, 1800/3). **Kerelőszentpál:** A gyülekezetet 12 forintra bünteti a vizitáció, mert az egyházfitól számot nem vettek (Kerelőszentpál, 1714 február/III.); a vizitáció inti a gyülekezeteket, hogy a hátrálékokat fizessék be (Kerelőszentpál, 1715/3); mivel egyik gyülekezet sem állított idejében egyházfit, mindkettőt 12 forintra bünteti a vizitáció (Kerelőszentpál, 1721/9); a hallgatók vasárnap román lakodalomba és nem a templomba mentek (Kerelőszentpál, 1723); a hallgatók ritkán járnak templomba, főleg Szentpálon (Kerelőszentpál, 1731 november). **Kiskend:** A lelkész panasolja, hogy többen nem fizetnek bért (Kiskend, 1713); az eklézsia nem gyűlt össze, ezért a vizitáció nem végezhetett teljes munkát (Kiskend, 1771); a lelkésznek nincs panasz a gyülekezetre (Kiskend, 1787, 1789/3); a lelkész panasolja, hogy szénafüvét elprédálják, szolgáját üldözik (Kiskend, 1790/3); a lelkész senkire nem panaszol (Kiskend, 1792/3, 1793/3, 1794/3, 1795/3, 1796/3, 1797/3, 1798/3, 1800/3). **Kóródszentmárton:** A vizitáció inti a gyülekezetet a templomba járásra, a gondatlanságért pedig 12 forintra

bünteti (Kóródszentmárton, 1721/2); a hallgatók nem járnak istentiszteletre (Kóródszentmárton, 1727/1); a hallgatókat intik, templomba járjanak, a gyülekezetet 12 forintra büntetik, amiért egyházfit a nemesek közül nem választottak (Kóródszentmárton, 1730); nem járnak templomba (Kóródszentmárton, 1734/1); a vizitáció 6 forintra bünteti a gyülekezetet (Kóródszentmárton, 1738/2); a gyülekezet templomba járjon, a hátrálékokat fizesse meg, a javításokat végezzék el (Kóródszentmárton, 1752 november/2); a gyülekezetet 3 forintra büntetik a sok romlás miatt (Kóródszentmárton, 1760/2, 1762); a romlásokért a gyülekezetet büntetik (Kóródszentmárton, 1764/2); az eklézsia munkásai az elfogyasztott bort fizessék meg (Kóródszentmárton, 1764/4); nem panaszol a lelkész a gyülekezetre (Kóródszentmárton, 1783); lelkész és gyülekezet között békeesség van (Kóródszentmárton, 1784, 1785); nincs panasz a gyülekezetre (Kóródszentmárton, 1788); nem panaszol sem a lelkész, sem a tanító (Kóródszentmárton, 1790/3, 7, 8, 1791/1, 2, 4, 5, 1792/1, 2, 3, 4, 5); a lelkész panaszol a mustbér elmaradása miatt (Kóródszentmárton, 1793/1, 2, 4, 5); lelkész, mester és gyülekezet közt egyetértés van (Kóródszentmárton, 1794/1, 2, 3, 4, 5, 1795/1, 2, 3, 4, 5, 1797/1, 2, 3, 4, 5, 1798/1, 2, 3, 4, 5, 1800/1, 2, 3, 4, 5).

Gyümölcsös, gyümölcsfa. Erzsébetváros: A lelkész kivágta a szilvafákat (Erzsébetváros, 1795/1, 2, 3). **Gógán:** A lelkész szőlőst foglalt, és sok gyümölcsfát kivágott (Gógán, 1728 november).

Hamis eskü. Kerelőszentpál: A hamis hitben lévőket inti a vizitáció, hogy kitisztítsák magukat, különben kiközösítés vár rájuk (Kerelőszentpál, 1722/1).

Hamis vád. Gógán: Szabó Dániel hamis vádakkal illetve a lelkészt, ezért kövesse meg (Gógán, 1725/1).

Harang, harangozás. Dészfalva: Az eklézsianak egy harangja van (Dészfalva, 1714); két harang van, a nagyobbik korábban a kerelői gyülekezeté volt (Dészfalva, 1749); a harangozásért semmit nem fizetnek, ezért úgy határoz a vizitáció, hogy „búzat vagy pénzt szakasszanak az halotti harangozásért, közönséges mindennapi harangozásért pedig külön” (Dészfalva, 1765 november). **Egrestő:** A gyülekezetnek két harangja van (Egrestő, 1714, 1749); a lévita rövidet harangoz, igyekezzenek hamarabb templomba menni (Egrestő, 1774/2). **Erzsébetváros:** Az eklézsianak egy közepes nagyságú harangja van (Erzsébetváros, 1676); az eklézsianak három különböző méretű harangja van (Erzsébetváros, 1714); Erzsébetvároson nincsen harang, a cseppetűnek haranglábat építsenek (Erzsébetváros, 1728 január/3); az eklézsia harangját Bethlen Ádám Keresdre vitette (Erzsébetváros, 1744); Bágyoni László harangot ajándékozott az eklézsianak 1779-ben (Erzsébetváros, 1749). **Gógán:** A gógáni eklézsianak egy kis harangja van (Gógán, 1676); a váraljai eklézsianak három harangja volt (Gógán, 1676); az eklézsianak két harangja van, egy kisebb és egy nagyobb (Gógán, 1714); nézeteltérés van a két eklézsia között a harangozást illetően, oka többnyire a lelkész és tanító közti ellenségeskedés, a filiában harangozni szoktak rossz időjárás ellen, hagyjanak félbe ezzel, és a gyakorlat szerint harangozzanak (Gógán, 1734/1); a mester nem akar harangozni Gógánban (Gógán, 1735 február); a lelkész későn harangoztat, Gógánban egy hétig nem volt harangozás, tartsa magát a régi szokáshoz, és alkalmazkodjon a hívekhez (Gógán, 1736); a gógáni eklézsianak két harangja van (Gógán, 1749). **Gógánváralja:** A váraljai eklézsianak három harangja van, kettő a templomnál, egy a faluban lévő haranglábon (Gógánváralja, 1714); panasz a mester harangozására (Gógánváralja, 1720); későn harangoznak, inti a vizitáció a lelkészt, hogy időben történjen (Gógánváralja, 1738/1); az eklézsianak három harangja van, kettő a templomnál, egy a mester házában (Gógánváralja, 1749); a mester nem harangoz rendesen (Gógánváralja, 1755); a mester későn harangoz vasárnaponként, figyelmezteti a vizitáció, hogy időben vigye végbe a harangozást (Gógánváralja, 1759/1); kisebb baj volt az esti harangozás miatt, de a mester ígérte, hogy jobbitja a harangozást (Gógánváralja, 1787); az eklé-

zsia harangot öntetett (Gógánváralja, 1797/7). **Harangláb:** Az ekléziának egy hasadt harangja van (Harangláb, 1714); a segesvári harangöntőtől váltásák ki a harangot (Harangláb, 1724); a segesvári harangöntőtől kérjék vissza a harangöntéstől maradt rezet (Harangláb, 1725/7); amely pénzt és rezet a segesvári harangöntőnek adtak, vegyék vissza (Harangláb, 1730/3); a mester nem akar harangozni, inti a vizitáció, hogy elvégezze feladatát (Harangláb, 1749/1); amíg a gyülekezetben nem lesz rendes lelkész, addig senki ne harangozzon (Harangláb, 1776 február). **Héderfája:** A mikesfalviaknak van egy kis harangjuk (Héderfája, 1676); az ekléziának két harangja van (Héderfája, 1714); a temetési harangozást szabják meg (Héderfája, 1734); az ekléziának két harangja van (Héderfája, 1749); temetéskor legfeljebb háromszor harangozzanak (Héderfája, 1749 január). **Kerelőszentpál:** Az ekléziának két harangja van (Kerelőszentpál, 1714); a vizitáció inti az ekléziát, hogy a harangot senki ne kongassa ok nélkül (Kerelőszentpál, 1717/5). **Kiskend:** Az ekléziának egy kis harangja van (Kiskend, 1714); a gyülekezetnek két harangja van (Kiskend, 1749); a lelkész tudta nélkül senki ne harangozzon (Kiskend, 1768); harangozni szoktak jégeső előtt, megtiltja a vizitáció (Kiskend, 1779 december/1); az eklézia azt szeretné, ha a lelkész takarodót harangozna, de a vizitáció nem engedi (Kiskend, 1794). **Kóródszentmárton:** A harangot csak lopás, égés esetén kongassák, másra tilos legyen (Kóródszentmárton, 1701); az ekléziának két harangja van (Kóródszentmárton, 1714); tilos minden közdologra harangozni (Kóródszentmárton, 1714/4); az ekléziának két harangja van (Kóródszentmárton, 1749).

Harangláb. Erzsébetváros: Harangláb nincs, ezért nem lehet harangozni (Erzsébetváros, 1731). **Gógán:** A haranglábat restauráltassák az egyházfiak (Gógán, 1722/2). **Gógánváralja:** Az egyik harang a faluban lévő haranglábban van (Gógánváralja, 1714). **Harangláb:** A harangláb rossz, az egyházfi javíttassa meg (Harangláb, 1730/2); a harangláb nem jó, a gyülekezet minél hamarabb javítsa meg (Harangláb, 1741/3). **Héderfája:** Fogadták, hogy jövőre megépítik a haranglábat (Héderfája, 1655 február); a harangláb zsendelye rossz, javítsa meg az eklézia, különben következő vizitációkor megbüntetik (Héderfája, 1736); a harangláb rossz, javítsák meg (Héderfája, 1749); a harangláb fedele rossz, majd összeomlik, ezért a vizitáció az ekléziát bünteti (Héderfája, 1756/1); a tavalyi vizitáció határozatát ismét érvényben hagyja a vizitáció, mivel semmit nem javítottak a haranglábban (Héderfája, 1757). **Kerelőszentpál:** Harangláb nincsen, gondja legyen az egyházfiaknak és a gyülekezetnek annak felállítására (Kerelőszentpál, 1726). **Kóródszentmárton:** A harangláb zsendelyezetlen, javítsák meg (Kóródszentmárton, 1716); a harangláb zsendelyezetlen, az ekléziát inti a vizitáció (Kóródszentmárton, 1723/3); a harangláb rossz állapotban van (Kóródszentmárton, 1724).

Harangozó. Gógán: Harangozót nem akar tartani a mester, a lelkész sem akar harangozni, inti a vizitáció a mestert, hogy a harangozást végbevigye (Gógán, 1738/2). **Kiskend:** Harangozót választottak, aki kántori feladatokat is ellát (Kiskend, 1796).

Hatalmaskodás. Dészfalva: A kurátor Bodor Györgyöt és Szilai Sámuel kitiltotta a templomból (Dészfalva, 1750/1. 2); a szolgabíró elvett egy darab kaszálót, esperes igazítsa el a dolgot (Dészfalva, 1791/5. 4). **Egrestő:** A lelkész kitiltotta Sós Andrást a templomból „propria autoritate” (Egrestő, 1763 január). **Erzsébetváros:** A városi jegyző hajdúkkal támadt rá a lelkészre (Erzsébetváros, 1782/4). **Gógán:** A lelkész a falu határában szőlőhelyet foglalt (Gógán, 1728 november); Márkó Dániel az eklézia erdejét vágta, méltó a büntetésre (Gógán, 1763 január/1). **Gógánváralja:** Árkosi Ádám az eklézia földjére malmot épített (Gógánváralja, 1712/II. 8); Száva Sámuel és Száva Sándor a templombeli renovációkor néhai Árkosi Ádám nevét a mennyezeten lemeszeltették (Gógánváralja, 1730/4); a lelkész és mester az eklézia erdejéből fát hozott, senki nem hozhat onnan eklézia akarata nélkül (Gógánváralja, 1752 november/1). **Harangláb:** Vita

Sámuel kurátor erővel magánál tartotta az eklézsia javait, négy éven keresztül nem adta ki senkinek, felmentik hivatalából (Harangláb, 1743). **Kiskend:** Az eklézsia a lelkész törökbúzáját megszédte és elvitte (Kiskend, 1783); Kenderesi Mihály elfoglalta az eklézsia törökbúza földét (Kiskend, 1784). **Kóródszentmárton:** Kornis Gáspárné elfoglalt egy földet (Kóródszentmárton, 1685); a lelkész kövesse meg Sarkadit a hatalmaskodásért, Sarkadi pedig templomba járjon (Kóródszentmárton, 1735 február).

Hatheti tanítás. Kerelőszentpál: Szabó Erzsébet a hatheti tanításra akart járni a plébánoshoz, de az elutasította (Kerelőszentpál, 1783).

Hátrálék (restancia). Désfalva: A lelkésznek és mesternek restanciája van, két héten belül fizessék meg (Désfalva, 1738); a tanítónak búza, bor, fa és zab hátrálékai vannak öt esztendeje (Désfalva 1741/3); a lelkésznek és a mesternek restanciája van, „még az elment atyafiúnak is” (Désfalva, 1744); akinél hátráléka van a lelkésznek és tanítónak, azoktól két hét alatt felszedjék (Désfalva, 1746/1); lévitának búza és fabéli restanciája van (Désfalva, 1748); hátrálékai vannak a lelkésznek (Désfalva, 1749/1); sok a restancia, nem szántottak, nem vetettek (Désfalva, 1757); törökbúza és fa hátrálék van (Désfalva, 1765 február); a lelkésznek és tanítónak restanciája van (Désfalva, 1771); a lévitának restanciái vannak, addig nem jöhet más helyébe, míg fizetését ki nem adják egészen (Désfalva, 1776/1); hátrálék van, de a kurátor és az egyházi ígérte, hogy két héten belül beszolgáltatják (Désfalva, 1781/3); fabér restanciája van a lelkésznek és lévitának (Désfalva, 1783/1); a lelkésznek és a lévitának restanciája van (Désfalva, 1790/51791/3, 5. 3); a lévitának restanciája van (Désfalva, 1793/5); a hátrálékot ígéretük szerint nem szedték fel (Désfalva, 1798/6). **Dicsőszentmárton:** A lelkésznek fa- és temetésért járó fizettségbeli hátráléka van (Dicsőszentmárton, 1738/2); „A tiszteletes miniszternek minden béri hátra vagyon” (Dicsőszentmárton, 1741/3); búza- és fahátráléka van a lévitának (Dicsőszentmárton, 1745); a lévitának restanciái vannak (Dicsőszentmárton, 1754/1); a lévitának hátráléka van, melynek kifizetésére ígérkeztek az eklézsia tagjai (Dicsőszentmárton, 1790). **Egrestő:** Restanciák vannak az özvegyeknél, fát nem adnak (Egrestő, 1713); a lelkész és mester fizetésében restancia van (Egrestő, 1714); pénz, must és fa restanciák vannak (Egrestő, 1738, 1746/2); a lelkésznek és a lévitának is restanciája van (Egrestő, 1750); a sok restancia miatt az egyházi jobbágyának marháját elkötik (Egrestő, 1751/2); továbbra is sok a restancia (Egrestő, 1752); sok a restancia, a tavalyi egyházfiakat három forintra büntetik (Egrestő, 1754); sok a régi restancia (Egrestő, 1757/2, 1760/1); sok a lévita restanciája (Egrestő, 1763 január/2); a papnak s mesternek restanciái vannak (Egrestő, 1765/1); a lelkésznek sok a hátráléka, fizessék a bért a jegyzőkönyben írtak szerint (Egrestő, 1769/2); sok a hátrálék (Egrestő, 1777 december, 1781, 1788 difficultas/5); továbbra is sok a restancia, több kamat veszedelemben van (Egrestő, 1789/5); a lévita panaszol a restanciákért, eligazították (Egrestő, 1790/8); a lévitának restanciái vannak (Egrestő, 1793/5); a restanciákat számba kell venni, és külső karhatalom segítségével fel kell szedni (Egrestő, 1793/7); a lévitának restanciája van Nagy Ferencnél (Egrestő, 1795/5); a vizitáció a nagy- és kiskendi lelkészeket rendeli ki Egrestőre, hogy a restanciákat felírják és rendbe szedjék (Egrestő, 1796); a restanciák felszedésére a brachium segítségét kéri a vizitáció (Egrestő, 1797/5); a lévitának három évi restanciája van (Egrestő, 1798/5); a lévitának továbbra is sok a restanciája (Egrestő, 1800/4). **Ernye:** A lelkész panaszol, hogy sok a restanciája (Ernye, 1773). **Erzsébetváros:** A mesternek restanciái vannak (Erzsébetváros, 1725); a lelkésznek és mesternek restanciái vannak (Erzsébetváros, 1726, 1727); pénz és fa hátrálék van, parciálisig szedjék fel (Erzsébetváros, 1728 január/2); sok a hátrálék, az egyházfiak minél hamarabb fizessék be (Erzsébetváros, 1728 november/2); a lelkésznek nem szántottak és nem vetettek, ezenkívül is sok a hátrálék (Erzsébetváros, 1730); sok a hátrálék, harmadévi elmaradások is van-

nak (Erzsébetváros, 1731); sok a restanciája a lelkésznek (Erzsébetváros, 1735 november, 1737, 1742); az ernyeieknél sok a restancia (Erzsébetváros, 1752 november); több hallgatónál restancia van (Erzsébetváros, 1755); az anyaegyház és a filia is fizesse meg a lelkésznek a hátrálékot (Erzsébetváros, 1759/2); sok a hátrálék (Erzsébetváros, 1761, 1782/3); ígéretet tettek, hogy a hátrálékot két hét alatt befizetik (Erzsébetváros, 1786 observatio/2); restanciák vannak Ernyében (Erzsébetváros, 1787); a lelkész panasolja, hogy sok bére van még kint (Erzsébetváros, 1789/3); a lelkésznek restanciái vannak, de megegyezett az adósokkal (Erzsébetváros, 1789/3); a lelkésznek sok a restanciája, de az esperes felvállalta a befizetését (Erzsébetváros, 1793/3). **Gógán:** Fa és törökbúza restanciája van a lelkésznek és mesternek (Gógán, 1720/1); a lelkésznek és tanítónak fabér hátrálékai vannak (Gógán, 1724); a mesternek Váralján restanciái vannak (Gógán, 1725/3); a restanciákat karácsonyig szolgáltatassák be (Gógán, 1732/1); a lelkész özvegyének és a mesternek hátráléka van (Gógán, 1735 február); a lelkésznek, özvegynek és mesternek fa és gabona restanciái vannak (Gógán, 1735 november); a lelkésznek és mesternek tavalyi és tavalyelőtti restanciái is vannak (Gógán, 1736, 1741 március); a mesternek restanciája van fából és gabonából (Gógán, 1743/1); a mesternek sok a restanciája (Gógán, 1744); a lelkésznek és mesternek is restanciái vannak (Gógán, 1746); semmiféle hátrálék nincs (Gógán, 1750/1); a hátrálékokat vagy természetben, vagy pénzben szedjük fel (Gógán, 1752 november); semmiféle hátrálék nincs (Gógán, 1755); a lelkésznek sok hátráléka van (Gógán, 1763 november); must és fa restancia van (Gógán, 1764); a lelkésznek restanciái vannak (Gógán, 1786/2). **Gógánváralja:** A lelkésznek és mesternek fabéli és quarta hátráléka van, az özvegyeknél vászon (Gógánváralja, 1720/1); a lelkésznek és a mesternek fa restanciája van (Gógánváralja, 1728); a lelkésznek és a mesternek fa, must és búza restanciái vannak (Gógánváralja, 1731); a mesternek tavalyi és azelőtti hátrálékai vannak (Gógánváralja, 1741/3); restanciák vannak, még a régi lelkészeknek is (Gógánváralja, 1752 november/3); a mesternek hátrálékai vannak (Gógánváralja, 1754); az egyházfiak szedjük fel a restanciákat, hogy a büntetést elkerüljék (Gógánváralja, 1758/1); a lelkésznek és tanítónak búza és fa hátrálékai vannak (Gógánváralja, 1761/2); a lelkésznek sok hátráléka van (Gógánváralja, 1767/1); a lelkésznek bor, búza és fa restanciái vannak (Gógánváralja, 1776/2); sok a restancia (Gógánváralja, 1778/2); sok a restancia, befizessék, különben magisztrátus segítségével szedeti fel a vizitáció (Gógánváralja, 1782). **Harangláb:** A lelkésznek bérhátrálékai vannak mind itt, mind Désfalván (Harangláb, 1715/2); a mester fizetése és a lelkésznek Désfalváról járó pénz- és zabfizetése még kint van (Harangláb, 1716/3); mind a lelkésznek, mind a mesternek pénz és borhátráléka van (Harangláb, 1722/1); a lelkésznek pénz, búza és must hátráléka van (Harangláb, 1723/4); a papnak és mesternek pénz és fa restanciájuk van Haranglábban és Désfalván (Harangláb, 1724/2); a lelkésznek és mesternek pénz és fa hátrálékuk van (Harangláb, 1725/4); a lelkésznek és a tanítónak hátrálékai vannak (Harangláb, 1726/2); pénz és fa restancia van (Harangláb, 1727/3); fa és búzahátrálék van (Harangláb, 1730/2); hátrálékok vannak, tavalyelőttiek is (Harangláb, 1731); tavalyelőtti hátrálékok is vannak mind az anyaeklézsiában, mind a filiában (Harangláb, 1732/2); hátrálék van mind Haranglábban, mind Désfalván (Harangláb, 1735 november/2); a lelkésznek hátráléka van, egyházfi a parciálisig szolgáltatassa be (Harangláb, 1738/3); a lelkésznek mindkét eklézsiában hátrálékai vannak, a mesternek is fa és kenyér (Harangláb, 1740/3); a lelkésznek és a mesternek hátrálékai vannak (Harangláb, 1741/2); a restanciákat fizessék be, különben a lelkész eltiltják hivatalától (Harangláb, 1743/3); sok a hátrálék (Harangláb, 1748/2); a restanciákat nem fizették be, a tavalyi büntetést végrehajtják (Harangláb, 1749/2); a lelkésznek és a mesternek hátrálékai vannak (Harangláb, 1751); hátrálékok vannak, ezután Szent Márton napig minden restanciát szolgáltatassanak be (Harangláb, 1752/2); hátrálékok vannak most is (Harangláb, 1752 november); a

mesternek must és fa restanciái vannak (Harangláb, 1755); a lelkésznek hátrálékai vannak (Harangláb, 1756); a mesternek must és fa hátrálékai vannak (Harangláb, 1760/1); mesternek sok restanciája van (Harangláb, 1761); a lelkésznek és mesternek sok a restanciája (Harangláb, 1765 november, 1772, 1783/1); a kovácsnál 14 forint házbér restál, tovább ne halogassa felszedését az eklézsia (Harangláb, 1783); a mesternek restanciái vannak (Harangláb, 1792/4, 5); a lelkész panaszkodik, hogy bére restál (Harangláb, 1794/1, 2, 3); a mesternek restanciái vannak (Harangláb, 1796/3, 4, 1797/4, 5). **Héderfája:** Akinek hátráléka van, fizesse meg a lelkésznek, különben megbüntetik (Héderfája, 1702/1); az egyházfi a lelkész és mester fizetéséből a kint lévő részeket szolgáltatassa be (Héderfája, 1716/3); több embernél is restanciája van a lelkésznek (Héderfája, 1721); a mesternek búza és fa restanciája van (Héderfája, 1722); a lelkésznek és a mesternek hátrálékai vannak (Héderfája, 1723); Mikefalván a lévitának, Héderfáján a mesternek harmadévi hátrálékai is vannak (Héderfája, 1725); lelkésznek és mesternek fa és zabhátrálékuk van (Héderfája, 1726); mindkét gyülekezetben hátrálék van (Héderfája, 1727); mindkét gyülekezetben fa és zab restancia van (Héderfája, 1728 január); a mesternek fahátráléka van (Héderfája, 1728 november/3); a mesternek és a prédikátornak harmadévi és tavalyi hátrálékai vannak (Héderfája, 1730/5); a lelkész és a mester fabére hátrálékban (Héderfája, 1731); mind Héderfáján, mind Mikefalván sok a restanciája a mesternek (Héderfája, 1732); Mikefalván búza, fa és zab hátrálék van (Héderfája, 1735); mind az anyaegyházban, mind a filiában sok hátrálék van (Héderfája, 1735 november); az udvarból bor-, az eklézsiából fahátrálék van (Héderfája, 1742); a lelkésznek és a tanítónak tavalyi és tavalyelőtti hátrálékaik vannak (Héderfája, 1745 december); a lelkésznek és a mesternek fa restanciája van (Héderfája, 1747); restanciák vannak (Héderfája, 1748); sok a restanciája, főleg a mesternek (Héderfája, 1750); a lelkész és mester fa restanciáját nem fizették meg (Héderfája, 1751/2); a lelkésznek zab hátrálékai vannak (Héderfája, 1752 január); a lelkésznek és a mesternek sok hátráléka van (Héderfája, 1754/1); a mesternek sok hátráléka van, búza, fa és pénz (Héderfája, 1755); restanciák, főleg pénz és must (Héderfája, 1757); a lelkésznek fa restanciái vannak (Héderfája, 1758/2); a lelkésznek és tanítónak must, zab, fa hátrálékai vannak (Héderfája, 1760); bérhátrálékok (Héderfája, 1793/3). **Kerelőszentpál:** Búza és fa hátrálékok vannak (Kerelőszentpál, 1715); a lelkésznek és a mesternek hátrálékai vannak (Kerelőszentpál, 1723); az előző lelkésznek hátrálékai vannak (Kerelőszentpál, 1724/3); a mester restanciáit nyolc nap alatt beszolgáltatassák (Kerelőszentpál, 1725/2); fahátráléka van a ministereknek (Kerelőszentpál, 1726); fa, búza, garaspenz hátrálék van (Kerelőszentpál, 1728 november); a lelkésznek és a mesternek fa, garaspenz és szénahátráléka van (Kerelőszentpál, 1735 február/2); fa, széna, garaspenz hátrálékok vannak (Kerelőszentpál, 1737); a tanító kenyere, fája, garaspenze öt éve restál (Kerelőszentpál, 1738). **Kóródszentmárton:** A lelkésznek zab és búza hátráléka van (Kóródszentmárton, 1722); hátrálékok vannak (Kóródszentmárton, 1725); fa és zab hátrálék van (Kóródszentmárton, 1726); pénz és gabonahátrálék van (Kóródszentmárton, 1728 november); fa, búza, zab hátrálék van (Kóródszentmárton, 1731, 1732, 1740); a restanciákat 15 napon belül fizessék be (Kóródszentmárton, 1741/2); három évi hátrálék van (Kóródszentmárton, 1742/1); a lelkésznek és tanítónak hátrálékai vannak (Kóródszentmárton, 1749); sok, régi hátrálék (Kóródszentmárton, 1750); Pál Ferenc ígérte, hogy a hátrálékot befizeti (Kóródszentmárton, 1778/2); a tanítónak hátráléka van (Kóródszentmárton, 1799/5).

Házasság. Egrestő: Szász Mihály törvénytelen házasságban él, vándor (Egrestő, 1761). **Gógán:** Szekeres Jánosné nem lakik a férjével (Gógán, 1732); Aszalós Mihály külön lakik feleségétől (Gógán, 1763 január). **Gógánváralja:** Barabás Istvánné nem él jól férjével a valláskülönbség miatt (Gógánváralja, 1720). **Héderfája:** Csíki Ersókot nem választja el a vizitáció férjétől (Héderfája, 1711/1). **Kerelőszentpál:** Szigyártó István beteg feleségét ne hagyja el, és ne verje (Kerelőszentpál,

1731 január/3, 1731 november/2). **Kóródszentmárton:** Sepsi Mihály gyanúban lévő feleségével él (Kóródszentmárton, 1740/3); Magyar Demeter hozza vissza feleségét (Kóródszentmárton, 1743/1); Gál József és felesége lakjanak együtt (Kóródszentmárton, 1752 január/1).

Huncfut. Gógán: A lelkész huncfutnak mondotta a híveket, becsüljék meg egymást kölcsönösen (Gógán, 1725/1).

Hűtlenség. Egreestő: Jankó Lázár elhagyta feleségét (Egreestő, 1731/2). **Gógán:** Pálfi Annók és egy Jutka nevű asszony férj nélkül laknak a faluban (Gógán, 1722); Pál András felesége nélkül lakik több esztendeje (Gógán, 1725/4); Damokos Zsigmondot felesége, Szöcs Ersókot férje elhagyta (Gógán, 1728 január/2); Barkó Mihály elhagyta a feleségét vakság miatt (Gógán, 1732); Bota Máriát, Szekeres Jánosné és Szitás Andrást házastársuk elhagyta (Gógán, 1734/5); Szekeres Jánosné és Szitás András továbbra is külön élnek házastársuktól (Gógán, 1735 február); Barabás Istvánt másodszor is elhagyta felesége (Gógán, 1736); Kopán Mihályt felesége elhagyta (Gógán, 1748/1). **Gógánváralja:** Szász Jánost elhagyta a felesége (Gógánváralja, 1730/1); Szász Jánosné és Szitás Andrásné elhagyták férjüket (Gógánváralja, 1731/1); Barabás István kövesse meg feleségét, és éljenek együtt (Gógánváralja, 1738/3); Barabás Sára és Veres Marciné mostohaanyja férjük nélkül laknak (Gógánváralja, 1743); Bota Mihályt felesége elhagyta (Gógánváralja, 1759/2). **Harangláb:** Egy asszony ura nélkül él, férje Csúcson lakik (Harangláb, 1712 december); Füzesi Pál két éve elhagyta feleségét (Harangláb, 1713/1); Széki Sámuel bírāja és Harcsás Annók hitvesük nélkül laknak (Harangláb, 1723/2); Daczóné és egy szörcei asszony férjük nélkül laknak a gyülekezetben (Harangláb, 1724/1); Szörcei Ilonát ismét inti a vizitáció, hogy férjéhez menjen vissza (Harangláb, 1725/2); Ádámosi István nem lakik feleségével (Harangláb, 1726/1); Ádámosi Jánosné/Istvánné három éve férje nélkül lakik (Harangláb, 1728 november/2); Trauznerné férjét elhagyta, Fogarasi Zsigmondné is külön él férjétől (Harangláb, 1734/1, 1735 február/2); Gál Imréné külön lakik férjétől, intik, hogy menjen vissza (Harangláb, 1735 november, 1737/4, 1738/3); Horvát Gábor feleségétől külön lakik (Harangláb, 1744/2); Szász György külön lakik feleségétől (Harangláb, 1763 január/1). **Héderfája:** Tankó Lázár elválást kér feleségétől, amiért az hűtlenül elhagyta (Héderfája, 1699/2); Dali Istvánné nem akar férjéhez visszamenni (Héderfája, 1721/2); Fogarasi Zsigmond és felesége ne lakjanak külön (Héderfája, 1721/3, 1730/3); Barnoti János elhagyta feleségét (Héderfája, 1728 január/1); Damó Mihály felesége nélkül lakik (Héderfája, 1732); Szabó Jánost felesége többször is elhagyta (Héderfája, 1740/1); Bulát Mihályt felesége elhagyta (Héderfája, 1759). **Kerelőszentpál:** Oláh Ilona elválást kér hűtlen férjétől (Kerelőszentpál, 1651); a Gábor Mátyásnál lakó két asszonyt ne tűrje az eklézsia, mivel férjük van (Kerelőszentpál, 1721/3); Zabolainé keresse férjét, menjen vissza hozzá (Kerelőszentpál, 1724/1, 1725/1); Béres Jánosné menjen vissza férjéhez (Kerelőszentpál, 1728 január/1); Béres Mártonné és Demeter Jánosné menjenek vissza férjük mellé (Kerelőszentpál, 1728 november/2); Demeter Jánosné és Bordi Jutka férjüket keressék (Kerelőszentpál, 1731 január/1); többen is házastársuk nélkül élnek (Kerelőszentpál, 1732); Demeter Jancsiné férjét keresse (Kerelőszentpál, 1734/5, 1738/1); Nemes Mihályné, Béres Jánosné, Horvát István, Szigyártó Istvánné házastársuktól külön ne lakjanak (Kerelőszentpál, 1735 február/1); Szilágyi András és Szász Peti elment feleségüket keressék (Kerelőszentpál, 1735 november/1). **Kóródszentmárton:** Köpeczi Gáspár feleségével éljen (Kóródszentmárton, 1723/1, 1724/2); Mezei együtt lakjon feleségével (Kóródszentmárton, 1736, 1738/1); Kapás Györgyöt hűtlenség miatt elválasztják mátkájától (Kóródszentmárton, 1754).

Immunitas. Erzsébetváros: A kurátor és az egyházi kéri, hogy vagy egyikük, vagy másikuk mentesüljön az adó alól, mivel királyi rendelés szerint a harangozó adómentességet élvez

(Erzsébetváros, 1789); a kurátor mentesüljön az adó alól „sub nomine campanatoris” (Erzsébetváros, 1800/7). **Héderfája:** Az egyházfiakat és kurátort, ha eklézsiái dolgokban járnak el, senki ne szidalmazza, senki ne támadja meg, aki mégis megtenné, büntetése egy forint legyen (Héderfája, 1751/3); az egyházfit és kurátort, mert eklézsiái munkára hívja a hallgatókat, vagy fizetést akar beszédni, mocskolják és szidalmazzák, ami törvény elleni cselekedet, ezért a megnevezett személyek három, illetve egy forint büntetést kapnak (Héderfája, 1780/2).

Inspector curator – lásd **Gondnok**.

Interes – lásd **Kamat**.

Iskola. Dészfalva: Az ifjak nem akarnak iskolába járni (Dészfalva, 1780/1); a gyermekek nem akarnak iskolába járni, a szülőket büntetéssel fenyegeti a vizitáció (Dészfalva, 1781/2); Fodor Sámuel unitárius iskolába járattja gyermekét (Dészfalva, 1786/1); a tanítványokat megvizsgálta a vizitáció: jól tanulnak, silabizálnak (Dészfalva, 1786); a szülők nem adják iskolába gyerekeiket (Dészfalva, 1798/4). **Egrestő:** Feljárnak a gyerekeket az iskolába, inti a vizitáció az egrestőieket (Egrestő, 1746/2); a gyermekeket nem adják iskolába (Egrestő, 1756/3, 1779 december/4); az ifjak tanulni akarnak (Egrestő, 1781); az ifjak jól tanulnak (Egrestő, 1782); „A gyermekek is meg lehetősönn tanulnak.” (Egrestő, 1783); panasz volt a lévita iskolai tanítása ellen, de alaptalannak bizonyult (Egrestő, 1794/4, 5). **Erzsébetváros:** Az iskola körül romlások vannak (Erzsébetváros, 1726); az ifjak tanulnak (Erzsébetváros, 1781). **Gógán:** Az iskola falát javítsák meg tavaszra (Gógán, 1653); az iskola romos állapotban van, jövőre javítsák meg (Gógán, 1654); a gyerekeket nem adják fel az iskolába (Gógán, 1716/8). **Gógánváralja:** Az eklézsia pénzét az iskolaház építésére fordították (Gógánváralja, 1747); a gyerekek iskolába kezdtek járni (Gógánváralja, 1781); az iskola rendesen működik (Gógánváralja, 1782); panaszolják, hogy a mester aratáskor vakációt ad, és ez szüret utánig eltart, ami igen hosszú (Gógánváralja, 1783/3); csak négy gyerek jár iskolába, holott harmincnál több iskoláskorú van (Gógánváralja, 1788); kevés gyerek jár iskolába (Gógánváralja, 1794/5); sok szülő nem járattja iskolába gyermekét, ezektől is szedjék fel a bért (Gógánváralja, 1798/4); továbbra sem járattják fel a gyermekeket iskolába, az iskolaházat tavasszal javítsák meg (Gógánváralja, 1799/5). **Harangláb:** A református gyerekek más vallású tanítónál tanulnak (Harangláb, 1762/1); a tanító nem taníthat, mert a szülők nem adják iskolába a gyerekeket, és classis sincs (Harangláb, 1781/2); az iskolában egy gyermek sincs, az öt év felettieket írja össze a tanító (Harangláb, 1791/4, 5); továbbra sem járnak iskolába a gyermekek, a mester nem írta össze az iskolaköteleseket (Harangláb, 1792/4, 5). **Héderfája:** A gyermekes szülőket inti a vizitáció, hogy gyerekeiket iskolába adják és a tanítónak fizessenek (Héderfája, 1721/7); a fiúgyermekeket küldjék iskolába, felszólítja a szülőket a vizitáció (Héderfája, 1728 november/2); a gyermekeket adják fel az iskolába, „hadd szoktattassanak az Isten útaira és a kegyességre” (Héderfája, 1740/2); a gyermekeket adják iskolába, különben a lelkész nem esketi össze (Héderfája, 1751/2); sem fiúkat, sem leányokat nem küldenek iskolába (Héderfája, 1757); az iskolában egy gyermek sincs, mert a szülők nem adják fel (Héderfája, 1772/3, 1777 december); az iskolaházat a gyermekek számára nem készítették el (Héderfája, 1780/1); iskolába nem járnak a gyerekek, de ígérték, hogy osztálytermet építenek és feljárnak (Héderfája, 1781); a gyermekek nem járnak fel a tanítóhoz, az osztályterem sem készült el (Héderfája, 1783/2, 1785/1); az iskolában csak két gyermek van (Héderfája, 1788); a gyerekek még most sem járnak iskolába, a vizitáció a parciális zsinat elé terjeszti az ügyet (Héderfája, 1789/7); iskolatermet építsenek és nyolc napon belül iskolába adják gyermekeiket (Héderfája, 1790/8); most sem adják iskolába a gyerekeket (Héderfája, 1791/4); kevés gyermek jár iskolába (Héderfája, 1798/5); iskolaház nincsen, tavasszal építsenek, és a gyerekeket iskolába adják (Héderfája, 1799/3); továbbra sem adják iskolába a gyerekeket (Héderfája,

ja, 1800/4). **Kerelőszentpál:** Az iskolát javítsák meg (Kerelőszentpál, 1656). **Kiskend:** Az iskola mellett pusztá telek van, a közkertet csinálják meg (Kiskend, 1650); iskolaházat építsenek, hogy a lelkész taníthasson (Kiskend, 1775); a gyermekeket nem akarják taníttatni (Kiskend, 1779 december/2). **Kóródszentmárton:** A gyerekeket nem akarják iskolába adni (Kóródszentmárton, 1779 december); akik nem jártatják gyerekeiket iskolába, azok is fizessék a bért (Kóródszentmárton, 1799/4); az iskola virágzik (Kóródszentmárton, 1800/8).

Ispán. Harangláb: Mivel Désfalván nincs egyházi, ezért büntetik őket, és végrehajtására a viceispánt rendelik ki (Harangláb, 1735 november/2); a mester fizetését fizessék be a lelkésznek, különben az alispánnal szedeti fel a vizitáció (Harangláb, 1738/1); a viceispánt bízza meg a vizitáció, hogy a nemesektől és parasztoktól szedje be a büntetést (Harangláb, 1738/4).

Istentisztelet. Désfalva: Kónya Ferenc és Béres István nem járnak templomba (Désfalva, 1763); Lénárt Mihály két éve nem jár templomba, mert tehenét elkötötte az egyházi (Désfalva, 1776/2); Zilahi István nem jár templomba (Désfalva, 1780/2, 1783/2); többen nem járnak templomba (Désfalva, 1782/1); Fodor Sámuel nem jár templomba (Désfalva, 1793/6); Zilahi István feleségével és Zilahi Sámuel nem járnak templomba (Désfalva, 1799/4); Dénes László, Szász András, Illjés Márton templomkerülők (Désfalva, 1800/6). **Dicsőszentmárton:** Panaszolnak, hogy a lelkész ritkán jár át Szőkefalváról (Dicsőszentmárton, 1777 február). **Egrestő:** A vasárnapi lelkészi szolgálat szabályozása a mater és filia között (Egrestő, 1714/2); az istentisztelet a filiában nem szabályos időben történik (Egrestő, 1738/1); Barabás Sámuel nem jár templomba (Egrestő, 1744/2); a lelkész néha nem tartja be az istentiszteleti órát (Egrestő, 1752); Vég Jánosné, Barabás Samu és Török János feleségével nem járnak templomba (Egrestő, 1754); Török Istvánné nem jár templomba (Egrestő, 1757); Barabási Sámuel nem jár templomba (Egrestő, 1760/2, 1761/4, 1784 /2, 1788/1); Bencze Mihály és Barabási Sámuel nem jár istentiszteletre (Egrestő, 1762/1); Sós György nem jár templomba (Egrestő, 1783/3). **Erzsébetváros:** Pap Sámuel nem jár templomba (Erzsébetváros, 1715); Diósi Péter nem jár templomba (Erzsébetváros, 1716/2); Csizmadia Sámuel gyakran marad távol az istentiszteletről (Erzsébetváros, 1720); a lelkész vasárnap csak egyszer prédikál (Erzsébetváros, 1728 január); a lelkész a szolgálat elmaradását azzal indokolja, hogy „néha a nagy rendek is kívánnák szolgálattytár” (Erzsébetváros, 1728 november); Gombkötő János és Váradi nem járnak templomba (Erzsébetváros, 1730); amióta a templomot elvetették, több család nem jár templomba (Erzsébetváros, 1731/1); Csonka László templomba nem jár (Erzsébetváros, 1737); Kádár Mihály, Kádár Ferenc, Fazakas Sámuel, Őri István nem járnak templomba (Erzsébetváros, 1740/1); Fazakas Sámuel nem jár templomba (Erzsébetváros, 1742, 1743/1); Farkas János nem jár templomba (Erzsébetváros, 1748); Nánási György feleségével és Fazakas Sámuel nem járnak templomba (Erzsébetváros, 1752 november); Nánási György és felesége nem járnak templomba (Erzsébetváros, 1755); a lelkészt vádolják, hogy az esti szolgálatot csak a filiában viszi véghez, ő tagadja (Erzsébetváros, 1779/1); Kádár Dániel és József nem járnak templomba (Erzsébetváros, 1779 december); Lőrincz Mártonnak parancsolja a vizitáció, hogy templomba járjon (Erzsébetváros, 1783/2); istentisztelet helyett a korcsomára járnak (Erzsébetváros, 1784/1); Váczi Péter nem jár templomba (Erzsébetváros, 1786 observatio/1); vannak, akik templomba nem járnak (Erzsébetváros, 1789/4); Váczi Péter és Szabadi Ferenc nem járnak templomba (Erzsébetváros, 1792/3); hanyagolják a templomba járást (Gógán, 1713). **Gógán:** Nem járnak templomba (Gógán, 1716/3); Nagy György nem jár templomba (Gógán, 1732/1); a gógániak nem járnak templomba (Gógán, 1735 november); a gógániak vitatják a váraltjai szolgálat rendjét (Gógán, 1745). **Gógánváralja:** A lelkész sokszor nem tart istentiszteletet, bűnbánati héten egyszer sem volt templomban (Gógánváralja, 1761/5); amelyik napon temet,

azon a napon nem tart istentiszteletet a lelkész (Gógánváralja, 1763 november); Zalányi Imre és Szathmári Mihály nem járnak templomba (Gógánváralja, 1787); Szilágyi Zsigmondné nem jár templomba (Gógánváralja, 1794/6). **Harangláb:** A lelkészi szolgálat szabályozása Harangláb és Désfalva között (Harangláb, 1676); Bojár György nem jár templomba (Harangláb, 1713/4); Nemes Mihály és Felszegi János istentiszteletre járjanak családjukkal, különben büntetésben részesülnek (Harangláb, 1715/1); Bajár György és Tóth András feleségeikkel együtt templomba járjanak, különben megbüntetik őket (Harangláb, 1716/1); Barátosi Pálné nem jár templomba (Harangláb, 1720/II. 1-mo); Kovács Pálné, Pál Imréné, Székely János és Mihály deák feleségeitől nem járnak templomba (Harangláb, 1722); Nemes Mihály és Horvát Ferencné nem járnak templomba (Harangláb, 1724); Horvát Ferenc feleségétől és Gál Imréné nem járnak templomba (Harangláb, 1725/3); Horváth Ferencné, Csizmadia Márton és Csizmadia Mózes nem járnak templomba (Harangláb, 1727/2); Horvát Ferenc, Nemes Mihály, Csizmadia Márton és Mihály deák nem járnak templomba (Harangláb, 1728 január/2, 3, 4); sok református az unitárius templomba jár (Harangláb, 1728 november/1); Horvát Ferenc és Nemes Mihály nem járnak templomba (Harangláb, 1731, 1734/1); Nemes Mihály nem jár templomba (Harangláb, 1732/1); Horvát Ferencet és családját ismét inti a vizitáció, hogy templomba járjanak (Harangláb, 1735 február, 1735 november/1); László György nem jár templomba (Harangláb, 1741/1); Orosz János és György nem járnak templomba (Harangláb, 1783); aki nem jár templomba, azokat intse meg az egyházfő (Harangláb, 1786/2); Simon György nem jár templomba (Harangláb, 1792/6, 1793/6); többen nem járnak templomba (Harangláb, 1799/6). **Héderfája:** Sütő Miklós, Szász István, Székely István ritkán járnak templomba (Héderfája, 1721/6); Sütő Miklós, Székely István, Laczkó István és Osváth Márton nem járnak templomba (Héderfája, 1722/1); Sütő Miklós, Szász István és Székely István nem járnak templomba (Héderfája, 1723/1); a héderfáji és mikesfalvi templomkerülőket inti a vizitáció az istentisztelet gyakorlására (Héderfája, 1724/1, 1725/1); templomkerülők vannak (Héderfája, 1726/1); Sütő Miklósné és Bordi István templomba nem járnak, figyelmeztetik őket (Héderfája, 1728 január/1, 1728 november/3, 1731/2); Bordi Istók ritkán jár templomba (Héderfája, 1732); Szász István és Bordi István nem járnak templomba (Héderfája, 1736); Sütő Miklós templomba nem jár (Héderfája, 1741/3, 1745 december); Kántor Mihály ifjú legény nem jár templomba (Héderfája, 1760); Köpetzi Sámuel és Ferenc nem járnak templomba (Héderfája, 1783/1); Kertész István nem jár templomba (Héderfája, 1788/4); Lackó István templomba nem jár, úrvacsorájával sem él (Héderfája, 1791/6, 1795/6); néhányan csak ritkán járnak templomba (Héderfája, 1799/5, 1800/5). **Kerelőszentpál:** Török Mihály haragot tart a lelkésszel, ezért nem jár templomba (Kerelőszentpál, 1712/1.2); a templomba nem járókat inti a vizitáció (Kerelőszentpál, 1715/1); a templomba nem járókra kiközösítés vár (Kerelőszentpál, 1721/2); Ugrán az istentiszteletet gyakran elmulasztotta a lelkész és a mester (Kerelőszentpál, 1731 november/1); Tyukász templomba járjon, különben halála esetén számár temetése lesz (Kerelőszentpál, 1734/3); a lelkész caputot nem olvas, nem katekizál a filiákban (Kerelőszentpál, 1740/1). **Kóródszentmárton:** Templomkerülők vannak, akiket megintett a vizitáció (Kóródszentmárton, 1714/1); a hallgatókat intik, templomba járjanak (Kóródszentmárton, 1716/3); öreg és ifjú Nemes Györgyöt, Szalma Andrást és fiát intik, hogy templomba járjanak (Kóródszentmárton, 1722/2); Nemes György, Sarkadi Györgyné templomba járjanak (Kóródszentmárton, 1723/1); Osváth Márton nem jár templomba a lelkész felesége miatt (Kóródszentmárton, 1725); Sásvári béküljön meg a lelkésszel és templomba járjon (Kóródszentmárton, 1736); Sarkadi László nem jár templomba (Kóródszentmárton, 1745 december/2); többen nem járnak templomba, verekednek (Kóródszentmárton, 1750).

Ital, ittas – lásd Részeg.

Jobbágy. Harangláb: Vita uram nem engedi, hogy jobbágya bért fizessen a papnak (Harangláb, 1728 november).

Kaloda. Egrestő: A káromkodókat, tisztátalanság gyanúja alatt lévőket és szitkozódókat kalodáztassák, és kövessenek ekléziát (Egrestő, 1713/3, 4, 5). **Gógánváralja:** A Száva Jánosnál káromkodó gyermekeket kalodáztassák (Gógánváralja, 1712/4); Bocskai Jánost és Veres Gyurkát a káromkodásért kiközösítik és kalodáztatják (Gógánváralja, 1713/1). **Harangláb:** A református vallást káromló két személyt kalodáztassák meg vasárnap a piaci kalodában, és kövessenek ekléziát (Harangláb, 1712 december); Török Ferencnét kalodáztatassák meg többszöri súlyos vétkeért (Harangláb, 1713/2); a templomkerülőket kalodáztassák meg (Harangláb, 1780/3). **Héderfája:** A káromkodókat kalodáztassák meg (Héderfája, 1713/1); a káromkodó legényeket kalodáztassák meg (Héderfája, 1716/2). **Kerelőszentpál:** Az ünnepen táncoló legényeket kalodáztassák meg (Kerelőszentpál, 1721/8).

Kamat (interes). Dészfalva: Az ekléziának kamatra kiadott pénze 38 forint 86 dénár. (Dészfalva, 1779); a kiadott pénzek kamatát nem szedték fel (Dészfalva, 1790/5, 1797/7). **Dicsőszentmárton:** a kiadott pénz kamatát nem fizeti mindenki, az ilyenektől a tőkét is fel kell szedni (Dicsőszentmárton, 1770/1); az eklézsia tőkepénze eddig veszedelemben volt, de most rendbe szedték (Dicsőszentmárton, 1780); az egyházi kiadott pénzek kamatját 1780 óta nem szedte fel (Dicsőszentmárton, 1792). **Egrestő:** A kiadott pénz kamatja egy forintra négy ejtel must (Egrestő, 1742); a kamat kint van, de fogadták, hogy befizetik (Egrestő, 1755); a kamatot nem szedték fel, és nem szolgáltatták be az egyháziak (Egrestő, 1759/2); a felvett pénzek után járó kamatot nem fizetik (Egrestő, 1774/4); Gál Gábor a nála lévő 50 forintot fizesse vissza az ekléziának (Egrestő, 1781); az 50 forint egy részét már befizették, a többire is van esély (Egrestő, 1782); az 50 forintból hátralévő 22-t jövőre szedje fel az egyházi (Egrestő, 1783 observatio/2); a kamatot a kiadott pénzekre nem fizették be (Egrestő, 1788 difficultas/2, 1791/7, 1792/7). **Erzsébetváros:** Az eklézsia pénzére nem fizetik a kamatot (Erzsébetváros, 1752); az adományból származó 15 forint kamatját az eklézsia javára fordítsák (Erzsébetváros, 1768). **Gógán:** Az eklézsia pénzét kezes nélkül adták ki, kamatot sem fizetnek érte (Gógán, 1712/1); a kiadott pénzek kamata vagy must, vagy 10 százalék (Gógán, 1722/2); a kamatot az egyháziak minden évben beszadják, vagy pénzben, vagy borban (Gógán, 1728 január/4, 1732/2); a kamat felszedésére intik az ekléziát (Gógán, 1758); Hódi János a nála lévő pénz után nem fizet kamatot (Gógán, 1761); a kamatra kiadott pénzekről lista van (Gógán, 1765); kamatra kiadott pénz 250 forint (Gógán, 1781); kamatra kiadott pénz 251 forint (Gógán, 1784); kamatra kiadott pénz 463 mft., be nem fizetett kamatok is vannak (Gógán, 1791/7); a Zalányi fiak nem fizetik a kamatot a felvett pénzek után (Gógán, 1795); a kamatot nem fizették be, Zalányiak sem (Gógán, 1797). **Gógánváralja:** A kintlévő pénzeket felügyelik az egyháziak, a kamatokat évente beszadják (Gógánváralja, 1720/1); a kamatokat idejében felszedik az egyháziak, és számot adnak róla (Gógánváralja, 1758/2); kamatra kiadott pénz 275 forint (Gógánváralja, 1792/7). **Harangláb:** A kiadott pénzeknek kamatát (évi 10%-ot) az egyháziak szorgalmasan felszedik (Harangláb, 1720/III. 1-0); a kiadott bort és kamatát szedik fel a kurátorok, és adják ki újra (Harangláb, 1776 november/2); Diósi Ágnes halálakor 100 forintot hagyományozott, hogy annak évi kamatja templom javítására és építésére fordítódjék, az 1780. évre való kamatot az esperes átadta az ekléziának (Harangláb, 1781); a Diósi-féle adomány 1781. évi kamatát az esperes átadta az ekléziának (Harangláb, 1782); a Diósi-féle adomány kamatát már három éve nem kapta meg az eklézsia (Harangláb, 1786); Horvát Sámuel a 100 forint kamatját nem adja be, már 176 forintra rúg (Harangláb, 1795/7); a 100 forint kamatja továbbra

sincs rendben (Harangláb, 1797/7). **Héderfája:** A kiadott búzát a mikesfalviak szedik fel kamatostól (Héderfája, 1712); a kamatot borban fizetik (Héderfája, 1728 január); az egyházfiak a kiadott pénz kamatját és a bor árát szedik fel (Héderfája, 1728 november); a kint lévő pénzt pénzben 6%-os kamattal fizessék, mustban vármegye végzése szerint (Héderfája, 1735 február).

Kántor. Egrestő: A lévita ellen panasz, hogy hibásan énekel (Egrestő, 1793/4). **Kiskend:** Harangozót választottak, aki kántori feladatokat is ellát (Kiskend, 1796/observatio).

Káplán. Gógánváralja: A lelkész halála miatt üresedés állt be, a kápláni hivatalt ezalatt a helyi iskolamester végezte, jól véghezvitte (Gógánváralja, 1797/I, 2, 3).

Karhatalom, brachium seculare, magisztrátus. Dészfalva: Lénárt Mihályt kiadják a magisztrátusnak, mivel két éve nem jár templomba (Dészfalva, 1776/2). **Egrestő:** A paráznakat a vizitáció átadta a magisztrátusnak (Egrestő, 1731/I, 3); ha nyolc nap alatt nem fizetik be a hátrálékot, a „secularis magistratusnak recommendáltatik ad exequendum” (Egrestő, 1774/3, 4); a bért fizetni nem akarókat a külső magisztrátusnak adják át (Egrestő, 1779 december/2, 3); a restanciák miatt a vizitáció a karhatalom segítségét kéri (Egrestő, 1781); a restanciák felszedését a karhatalomnak ajánlja a vizitáció (Egrestő, 1782/1); többen fenyegetik az egyházfit és a kurátort, ezeket átadják a karhatalomnak (Egrestő, 1788 difficultas/4); az eklézsia adósságainak felszedésére a karhatalom és a szolgabíró segítségét kéri a vizitáció (Egrestő, 1790/5); a restanciákat külső tiszt segítségével kell felszedni (Egrestő, 1793/7). **Erzsébetváros:** A vétkesek külső tiszt előtt igazítsák dolgaikat (Erzsébetváros, 1722); Szabó József külső tiszttől hozzon felmentést, és eklézsia követésre engedik (Erzsébetváros, 1723/1); a fizetni nem akarókat intse meg az egyházfi, s ha továbbra sem fizetnek, vármegyei tisztekkel szedessék fel a lelkész bérét (Erzsébetváros, 1735 február); Őri Lakatos Istvánt vármegye tiszteinek kezébe adják, amiért káromkodott, és a vizitáció ellen szólt (Erzsébetváros, 1743/2). **Gógánváralja:** Hadi János magisztrátus kezébe kerül hamis esküvéért (Gógánváralja, 1731/I); ha az egyházfiak két hét alatt nem szedik fel a bérhátrálékokat, akkor a vizitáció karhatalmat hív segítségül (Gógánváralja, 1778/2). **Harangláb:** A paráznaságban talált személyeket a vizitáció a magisztrátusnak adja át (Harangláb, 1726/1); László Györgyöt külső magisztrátus kezébe adják káromkodásért, és a mester szidásáért (Harangláb, 1740/2). **Héderfája:** Bánfi Éva nem akar visszamenni férjéhez, ezért kiközösítik az eklézsiaából, és magisztrátus kezébe adják (Héderfája, 1711/2). **Kerelőszentpál:** Harsányi Mária, egykori lelkészné az eklézsiai törvénykezdés alól kiesett, ezután a külső tisztekhez nyújtanak be ellene keresetet (Kerelőszentpál, 1713/3); a Dellőn törvénytelenül egymással élő személyeket ki kell adni a karhatalomnak (Kerelőszentpál, 1717/3).

Káromkodás, káromlás. Dészfalva: A mester feleségét vádolják, hogy nem engedelmeskedik férjének, káromolja, „attával s teremtettével szitkozódik” (Dészfalva, 1741/1); az egyházfi fia „rettenetes rút káromkodást viszen véghez” (Dészfalva, 1792/6). **Egrestő:** Az eklézsiaiban többen káromkodók, kalodáztassák őket, és kövessenek eklézsiaát (Egrestő, 1713/3, 4, 5, 6). **Erzsébetváros:** Lőrincz András káromkodott, exkommunikálják (Erzsébetváros, 1722); Lőrincz Mártonné káromkodott, kövessen eklézsiaát (Erzsébetváros, 1783). **Gógán:** A lelkész káromkodott és részegeskedett (Gógán, 1712/2); Székely Györgyöt káromkodásért a tisztek megbüntették (Gógán, 1726/2); Oláh István Kundtól Ebesfalváig káromkodott (Gógán, 1728 november/3); Hodi Jánost káromkodással vádolják, exkommunikálja a vizitáció (Gógán, 1736). **Gógánváralja:** A Száva Jánosnál lévő gyermekek káromkodnak, hasonlóképpen István Mihály és Szilágyi Dániel is (Gógánváralja, 1712/4, II. 3); Bocskai János és Veres Gyurka káromkodnak (Gógánváralja, 1713); káromkodók vannak a gyülekezetben, akiket exkommunikál a vizitáció (Gógánváralja, 1760); káromkodók vannak többen is, büntetésük egy-egy forint (Gógánváralja, 1766); káromkodók

vannak, ha kiderül, hogy kik azok, kövessenek eklézsziát (Gógánváralja, 1795/6). **Harangláb:** László György többször is káromkodott, a mestert is szidta (Harangláb, 1740/2); Debretzeni János ifjú legény káromkodik (Harangláb, 1800/5). **Héderfája:** A káromkodókat név szerint feladják a vizitációnak (Héderfája, 1713/1); Szakács János káromkodásáról senki nem vall, ezért felmentik (Héderfája, 1713/6); Szász Marcit káromkodással vádolták, földesura előtt igazított a dolgát, kövessen eklézsziát (Héderfája, 1714/1); a káromkodó legényeket kalodáztassák meg, utána kövessenek eklézsziát (Héderfája, 1716/2); Sütő Miklós káromkodott (Héderfája, 1721/6); Bordi Mártonné és Bordi Istók káromkodásért kiközösítéssel büntetődnek (Héderfája, 1722/1); mikesfalvi Kovács Jánost kiközösítették káromkodásért (Héderfája, 1726/1); Sütő Miklós káromkodott (Héderfája, 1730/2); sok a káromkodó a gyülekezetben (Héderfája, 1772/2); Bordi János káromkodásért eklézsziát követett (Héderfája, 1797/6). **Kerelőszentpál:** A káromkodókat és paráznákat kiközösítik (Kerelőszentpál, 1714 február/I, II); Szakács János káromkodott, kiközösítik (Kerelőszentpál, 1715/2); Béres Mártonné káromkodott, kövessen eklézsziát (Kerelőszentpál, 1721/5); sok a gyülekezetben a káromkodó, a lelkész tiltja el őket a templomtól (Kiskend, 1784/2). **Kóródszentmárton:** Osvát Márton káromkodott, anyját szidalmazta (Kóródszentmárton, 1713/4); a káromkodók kövessenek eklézsziát (Kóródszentmárton, 1713/7); Farkas Zsigmondot és Osvát Mártont a káromkodás miatt megintette a vizitáció (Kóródszentmárton, 1715/3, 1721/3); Ferenc mester, Nemes György a lelkészt szidalmazta (Kóródszentmárton, 1728); Osvát Márton káromkodott (Kóródszentmárton, 1756).

Kártérítés. Dészfalva: Akinek rossz kertje miatt kárt vallott a lévőta, az fizesse meg (Dészfalva, 1754); akié volt a kert, az fizesse meg a kárt is, és a kert építését is (Dészfalva, 1755/1). **Gógán:** Árkosi Ádám adjon más földet az eklézsziának az elfoglalt kaszálóért (Gógán, 1716/10); rossz kertek miatt károsult a lelkész veteménye (Gógán, 1735 november). **Harangláb:** Bárbuly nevű román szomszéd kártérítést követel a papról megdöglött malacáért, ne tőle, hanem a hívektől kérje, akik elmulasztották a kerítés javítását (Harangláb, 1725/6). **Héderfája:** Bali György javítatlan részkertje miatt károsult a lelkész, a kár felét fizesse az eklézsia, másik felét Bali György (Héderfája, 1713/2); a lelkésznek tíz kalangya búza és 12 kalangya zab kára keletkezett a rossz kertek miatt (Héderfája, 1727/2); akik miatt a lelkésznek kára esett a szénájában, azokkal fizetessék meg a kurátorok és egyházfiak (Héderfája, 1754/1); a lelkész károsodott szénájában, az eklézsia tartozik megfizetni a kárt (Héderfája, 1759/3); a parókia körüli romlások miatt a búzában kárt szenvedett a lelkész (Héderfája, 1770/2); Bali István panaszolja, hogy Várad Zsigmond a szőlőjéből 300 karót elhordott, fizesse meg, darabját 36 dénárban (Héderfája, 1776/5). **Kóródszentmárton:** A lelkésznek okozott kárt az egyházfi fizesse meg (Kóródszentmárton, 1735 február); a rossz kert miatt a káposzta elpusztult, fizessék meg a lelkésznek az okozott kárt (Kóródszentmárton, 1763 november/1).

Katekizáció. Dészfalva: „Az ifjak nem járnak a templombéli tanításra” (Dészfalva, 1781/1, 1790/3. 1-mo). **Dicsőszentmárton:** A lelkész a lányokat nem tanítja (Dicsőszentmárton, 1738). **Gógán:** A leányokat nem mindig tanítja a lelkész (Gógán, 1738); a nagyobb ifjak nem járnak fel a templomi tanításra (Gógán, 1779 december/1); az ifjak a templombeli tanításra feljárnak (Gógán, 1781); az ifjak tanulmányi előmenetelükről vizsgát tettek a vizitáció előtt (Gógán, 1782); lelkész a vasárnapi katekizációt elhagyta (Gógán, 1786); az ifjak kevesen maradnak fent nyáron a templomban, a lelkész készítsen katalógust (Gógán, 1790). **Gógánváralja:** A vizitáció megparancsolta a katekizáció bevezetését (Gógánváralja, 1689); intik a lelkészt, hogy a gyerekek tanítását elkezdje (Gógánváralja, 1756/1); ha nem járnak katekizációra a fiatalok, a lelkész ne eskesse össze, és ne temesse el őket (Gógánváralja, 1779 december/1); a legények nem akarnak fent ma-

radni a templomi tanításon (Gógánváralja, 1781); a legények és leányok jól tanulnak a templomban, vizsgát is tettek (Gógánváralja, 1782); az ifjak fent maradnak a templomban, jól is tanulnak (Gógánváralja, 1783). **Harangláb:** A fiatalok nem akarnak katekizáción részt venni (Harangláb, 1773); az ifjak nem járnak a templombeli tanításra (Harangláb, 1780/1, 1781/1); az ifjak jól tanulnak a templomban (Harangláb, 1782); katekizáción nem maradnak fent az ifjak (Harangláb, 1786/1); a leányok nem járnak katekizációra (Héderfája, 1728 november/2); a vasárnapi tanításra nem maradnak fent az ifjak a templomban (Héderfája, 1777 december); a templombeli tanításról a fiatalok vizsgát tettek (Héderfája, 1781). **Kerelőszentpál:** A lelkész nem katekizál a filiákban (Kerelőszentpál, 1740/1). **Kiskend:** Intik a szülőket, hogy gyermekeiket „a hitnek dolgaira” taníttassák (Kiskend, 1765); katekizációra nem járnak fel az ifjak (Kiskend, 1774); az ifjak jól tanulnak a templomi tanításokon (Kiskend, 1781, 1782); Szent György naptól Szent Mihály napig az ifjak minden vasárnap fennmaradjanak a templomban (Kiskend, 1783). **Kóródszentmárton:** Az ifjak nem maradnak fent a vasárnapi tanításon (Kóródszentmárton, 1787).

Katolikus. Kerelő: A katolikusok a reformátusok temetőjébe temetkeznek, ott is harangoznak, mégsem fizetnek, ha továbbra is harangoztatni szeretnének, adjanak egy sustágot fizetségként (Kerelő, 1713/2).

Keresztelés. Dészfalva: A tanító gyermeke kereszteleetlenül halt meg, mások az unitárius és „oláh” pappal kereszteltették meg, ezért büntetést határoznak – a gyermekét unitáriusnak keresztelő szülőt exkommunikálják, a gyermeket nem ismerik el kereszteltnek (Dészfalva, 1741/2); a lelkész minden alkalommal más edényből kénytelen keresztelni, mert nincs megfelelő edény, a kurátor az eklézsia pénzén vegyen keresztelőedényt (Dészfalva, 1746/2). **Harangláb:** A keresztelésért fizetendő összeget 50 dénárra csökkentették Haranglábban, 12 dénárra Dészfálván (Harangláb, 1744); a lelkész ellen panaszolják, hogy két gyermeket nem keresztelt meg, a szülők Gálfálvára vitték megkeresztelni (Harangláb, 1775).

Kezes, kezesség. Egreštő: Ha pénzt vagy gabonát adnak ki, lelkész és eklézsia hírével törtenjen, és jó kezesség alatt (Egreštő, 1754).

Kiközösítés, excommunicatio. Dészfalva: Zilahit kiközösíti a vizitáció, mert gyermekét unitárius pappal kereszteltette meg (Dészfalva, 1741/2); Szentiváni Mózeszt kiközösítették, mivel nem követett ekléziát (Dészfalva, 1791/6). **Dicsőszentmárton:** Bordás lánya igazolja magát a vádak alól, különben kiközösítik a gyülekezetből (Dicsőszentmárton, 1741/1). **Egreštő:** A vizitáció több paráznát is talált, kiközösítette őket (Egreštő, 1731/1, 3); Barabási Máriát és Beretzki Lajost paráznaságért kiközösítette a vizitáció, de mentették magukat (Egreštő, 1797/6). **Erzsébetváros:** A paráznasággal vádolt lányt kiközösítik (Erzsébetváros, 1712); Farkas Sándor tartóztassa magát a részegeskedéstől, különben kiközösítik (Erzsébetváros, 1724/1); a paráznákat kiközösíti a vizitáció (Erzsébetváros, 1728 január/1); Őri Lakatos Istvánt kiközösítik, mert a vizitáció ellen szolt és káromkodott (Erzsébetváros, 1743/2); Rab Jánosné templomkerülő, úrvacsorával sem él, és tisztátalan életű is, ezért exkommunikálják (Erzsébetváros, 1790/4); Mezei Gergelyt és feleségét botrányos életük miatt kiközösítette a vizitáció (Erzsébetváros, 1800/4). **Gógán:** A tisztátalansággal vádolt személyek igazolják magukat, különben kiközösítés vár rájuk (Gógán, 1715/2, 4); Volkán István és felesége kövessen ekléziát, különben exkommunikálják őket (Gógán, 1716/1); Vajai Mihályt kiközösíti a vizitáció feslett élete és részegeskedése miatt (Gógán, 1723/2); Székely Mártonnét és Kállai Mártont paráznaság miatt kiközösítik (Gógán, 1728 január/1); Hodi Jánost és feleségét kiközösíti az eklézsia (Gógán, 1736). **Gógánváralja:** A Száva Mihálynál megfattyazott asszonyt kiközösítik (Gógánváralja, 1712/4); Sós Andrást paráznaságért kiközösítik (Gógánváralja, 1741/1); a káromkodó ifjú legényeket kiközösíti a vizitáció (Gógán-

váralja, 1760); Gábor Mihályt többszöri pénzbüntetés megtagadása, és sorozatos botránkozta magatartása miatt a vizitáció kiközösíti (Gógánváralja, 1784); Séra Jánost a lopásért kiközösítik (Gógánváralja, 1794). **Harangláb:** Török Ferencné több súlyos vétkéért kiközösítik, és a faluból kiűzik (Harangláb, 1713/2); a parázna személyeket kiközösítik (Harangláb, 1726/1); Bernát Erzsókot paráznaságáért kiközösítik (Harangláb, 1727/2); Bárdi (Bándi) Krisztinát kiközösíti a vizitáció (Harangláb, 1728 január/1); László Györgyöt kiközösítik káromkodásért (Harangláb, 1740/2); Váradi Mózeszt a paráznaságért kiközösítik (Harangláb, 1751/4); Szász György feleségével igazítsa dolgát, különben kiközösítik őket (Harangláb, 1763 január/1). **Héderfája:** Szász Györgynét és a vele társalkodó csizmadiát kiközösíti a vizitáció (Héderfája, 1713/5); Szász Istvánt a tavalyi vizitáció kiközösítette, de nem követett ekléziát (Héderfája, 1715/1); Székely Istvánt és Dienes Istvánnét kiközösítik paráznaságért (Héderfája, 1715/2); Bordi Márton nem követett ekléziát, parázna feleségével együtt lakik, ezért kiközösíti őt is a vizitáció (Héderfája, 1721/1); Bordi Mártonnét és Bordi Istókot káromkodásért kiközösítik (Héderfája, 1722/1); mikesfalvi Szakács Jánost káromkodásért kiközösítették (Héderfája, 1726/1); udvari dajka, Zsófi paráznaságba keveredett, exkommunikálják (Héderfája, 1727/1); Dali Erzsókot paráznaságért kiközösítik (Héderfája, 1728 november/1); Sütő Miklóst káromkodásért kiközösítik (Héderfája, 1730/2). **Kerelőszentpál:** Bordi Györgyöt és feleségét kiközösíti a vizitáció (Kerelőszentpál, 1712); Deső János leányát paráznaság miatt kiközösítik (Kerelőszentpál, 1723/2); Kupás Ferenc paráznaságát bevallotta, kiközösítették (Kerelőszentpál, 1727/1); Borzás Jutkát és Philep Jánost paráznaságukért kiközösítik (Kerelőszentpál, 1728 január/1); Puti cigányt és Tullot kiközösítik (Kerelőszentpál, 1731 november/2); Szakács Jánosné paráznaságért kiközösíti a vizitáció (Kerelőszentpál, 1740/2). **Kóródszentmárton:** Illyés Andrást és Kányádinét exkommunikálja a vizitáció (Kóródszentmárton, 1715/2); Szabó Jánost és Szoboszlai Miklóst a paráznaságért kiközösítik (Kóródszentmárton, 1730); Szabó Jankót kiközösítik (Kóródszentmárton, 1734/1); Sarkadi Lászlót és Sepsi Mihályt paráznaságért kiközösítik (Kóródszentmárton, 1740/3).

Klenódiumok. Dészfalva: A klenódiumok lajstroma (Dészfalva, 1714); nincs keresztelőedény, felszólítják a kurátort, hogy szerezzen be egyet az eklézsia pénzén (Dészfalva, 1746/2); a klenódiumok lajstroma (Dészfalva, 1749). **Dicsőszentmárton:** A klenódiumok lajstroma (Dicsőszentmárton, 1749); Szentpáli Benjámin az úrasztali poharat saját költségén felújíttatta, és egy tányért is csináltatott (Dicsőszentmárton, 1792/observatio 2). **Egrestő:** A klenódiumok lajstroma (Egrestő, 1714, 1749). **Erzsébetváros:** A klenódiumok listája (Erzsébetváros, 1676, 1714, 1749). **Gógán:** klenódiumok listája (Gógán, 1676, 1714, 1749). **Gógánváralja:** A klenódiumok feljegyzése (Gógán, 1676, 1714, 1749); gróf Bethlen Pál egy rézpoharat adományoz az eklézsianak (Gógánváralja, 1796). **Harangláb:** Az eklézsia úrasztali eszközeinek lajstroma (Harangláb, 1676); a klenódiumokat elrabolták, de más felszerelést adományoztak az eklézsianak (Harangláb, 1712 március); klenódiumok feljegyzése (Harangláb, 1714); a dészfalvi eklézsia klenódiumai nem az egyházi ládájában vannak, ahogy annak lenni kellene, leltározzák fel, és adják át az egyházi kezébe (Harangláb, 1725/5); a klenódiumok feljegyzése (Harangláb, 1749). **Héderfája:** Az eklézsia klenódiumainak feljegyzése (Héderfája, 1676, 1714, 1749). **Kerelőszentpál:** A hívek ejteles ónkannát vásároltak (Kerelőszentpál, 1653); az eklézsia klenódiumai (Kerelőszentpál, 1712/III.4, 5); a gyülekezet klenódiumainak listája (Kerelőszentpál, 1714). **Kiskend:** A klenódiumok listája (Kiskend, 1714, 1749). **Kóródszentmárton:** A kóródszentmártoni és kóródi ekléziák klenódiumai (Kóródszentmárton, 1676); Illyés Gergely az elveszett ónkanna helyett mást vegyen (Kóródszentmárton, 1696); az eklézsia klenódiumai (Kóródszentmárton, 1711, 1714, 1749).

Kocsma. Dicsőszentmárton: A kiadott pénznek kamatát mustban fizetik, melyet az eklézsia a kocsmában kiárul (Dicsőszentmárton, 1745); az eklézsiának 12 veder bora van a korcsomán (Dicsőszentmárton, 1747); az eklézsia borát eladták, az ára még kint van (Dicsőszentmárton, 1750). **Egrestő:** A korcsomárlást állítsák fel (Egrestő, 1713/2). **Gógán:** Az eklézsia borát adják ki a kocsmára (Gógán, 1720/1); a lelkész folyton kocsmát tart falu kocsmájának kárára (Gógán, 1728 november). **Gógánváralja:** Szürettől kezdve az eklézsia számára kocsmát tartsanak (Gógánváralja, 1720/3); a lelkész vasárnap kocsmát tartott a parókián, vecsernyekor nem is ment templomba (Gógánváralja, 1754); eklézsia borát kikocsmárolták, az ára még a kocsmárosnál van (Gógánváralja, 1758). **Harangláb:** Az eklézsiának kocsmája nincs (Harangláb, 1720). **Héderfája:** Kocsmárlás volt ezelőtt, de már nincs szokásban, állítsák fel újra (Héderfája, 1712/II. 2); 50 veder bort adtak ki kocsmára (Héderfája, 1726); az eklézsiának 54 veder bora kelt el a korcsomán (Héderfája, 1757); a kocsmárolás végigment a falun, nem akarják előlről kezdeni, aki nem akar korcsomálni, három forintra büntessék, mindenki köteles a bort ingyen kocsmárolni (Héderfája, 1776/3); többen nem akarnak a megegyezés szerint 20 veder bort kikocsmárolni az eklézsiának, kötelességük kocsmárolni, vagy kocsmárost fogadni maguk helyett (Héderfája, 1798/7). **Kerelőszentpál:** A kocsmát állítsák fel, inti a vizitáció (Kerelőszentpál, 1712/III. 3). **Kóródszentmárton:** A lelkészt azzal vádolják, hogy kocsmába jár (Kóródszentmárton, 1765/1); Farkas Péter ne tartson korcsomát az eklézsia kocsmatartásának idején (Kóródszentmárton, 1782/2); az eklézsia tagjai kötelezték magukat, hogy ezután nem tartanak kocsmát az eklézsia kárára (Kóródszentmárton, 1783/2).

Kurva. Gógán: Hadi János feleségét lekurvázta, a vizitáció eltiltja feleségétől (Gógán, 1752 január). **Gógánváralja:** Ferencziné kurvának mondta a mester feleségét (Gógánváralja, 1754). **Héderfája:** Azok a személyek, akik egymást kurvázták, igazolják magukat, különben kiközösítik őket (Héderfája, 1722/1); Fodor Istvánné kurvának kiáltotta Belényesi Ferencné (Héderfája, 1730/3); Molnár Mihálynét németek kurvájának mondták, tisztítsa magát a vádak alól, különben kiközösítik (Héderfája, 1731/6); Szabó János feleségét kurvának kiáltotta, igazolja az asszony a vádak alól magát, különben kiközösítik (Héderfája, 1744/1). **Kerelőszentpál:** Béres Jánosné 15 nap alatt igazolja magát a kurvaság alól (Kerelőszentpál, 1740/5).

Láda. Dicsőszentmárton: Az eklézsia javait nem tudta megvizsgálni a vizitáció, mert Szentpáli Benjáminnál van a láda (Dicsőszentmárton, 1790); az eklézsia ládáját megvizsgálták, nem találtak hiányt (Dicsőszentmárton, 1799/7). **Harangláb:** Az eklézsia ládáját nem jó helyen tartják, egyházfiak hozzák elő, adjanak számot tartalmáról, és a láda álljon a lelkész házában, a kulcsa a kurátornál vagy az egyházfinál (Harangláb, 1749/3). **Kiskend:** Az eklézsia ládáját megvizsgálták, mindent rendben találtak benne (Kiskend, 1779 december).

Lelkész. Dészfalva: Nincs panasza ellene (Dészfalva, 1720, 1738); minden szempontból dicséretesen viselkedik (Dészfalva, 1741); a vizitáció engedelmisségre inti a lelkészt (Dészfalva, 1745/3); a gyülekezet dicséri (Dészfalva, 1746); a lelkész „maga óráit nem supplállyá” (Dészfalva, 1748); a lelkész ellen nem panasznak (Dészfalva, 1757, 1777, 1781); hivatala és magaviselete ellen továbbra sincs panasza (Dészfalva, 1783); nem jelent meg a vizitáción (Dészfalva, 1786); lelkész ellen nincs semmi panasza (Dészfalva, 1791/1, 2); beteges, ezért nem tudja ellátni hivatalát, nem panasznak ellene (Dészfalva, 1796/1, 2); nem panasznak sem hivatalát, sem erkölcsét illetően (Dészfalva, 1798/1, 2). **Dicsőszentmárton:** Nem jár szolgálatra időben, sátoros ünnepeken csak egyszer szolgál, és a leányokat nem tanítja (Dicsőszentmárton, 1738/1); beteg, de mikor egészséges, hivatalát véghezviszi (Dicsőszentmárton, 1792/1, 2); nincs az eklézsiában lelkész (Dicsőszentmárton, 1797/1, 2, 3); a lelkész ellen nincs panasza (Dicsőszentmárton, 1800/1, 2). **Egrestő:** Az egres-

tőiek szeretnének lelkészt vinni az ekléziába, de nem kapnak rá engedélyt (Egrestő, 1700); vádolják, hogy néhány hívét eltiltotta az úrvacsorától tisztátalanság gyanúja miatt (Egrestő, 1713); Bencze Mihályné panaszolja, hogy fiát nem keresztelte meg (Egrestő, 1714); nem szolgál rendszeren Egrestőn (Egrestő, 1754); gyakran nem tart istentiszteletet, de igazolta magát (Egrestő, 1769/1); vádolják, hogy nem tartja meg a szolgálat idejét, és gyakran el is marad az istentisztelet (Egrestő, 1770); a lelkész ellen semmi panasz nincs (Egrestő, 1771); nem jön szolgálatra minden vasárnap, fizessenek többet neki (Egrestő, 1774/1, 1776/1); a lelkész ellen nincs semmi panasz (Egrestő, 1777 január, 1784); panaszolják, hogy sokszor három-négy hétig sem megy ki Egrestőre, temetni nem akar (Egrestő, 1786); nem jár át Egrestőre csak minden második vasárnap (Egrestő, 1787); nem jelenik meg rendes időben a filiában, ezért megint a vizitáció (Egrestő, 1792/1, 2, 3). **Erzsébetváros:** Panaszolnak, hogy nem olvas caputokat (Erzsébetváros, 1712, 1722); sokszor elmarad a vasárnapi istentisztelet mind az anyaegyházban, mind a filiában (Erzsébetváros, 1728 november/1); illetlen szókkal illetve az ottlakó urat és tisztviselőket (Erzsébetváros, 1730); kövesse meg a gyülekezet előtt Szabó Mihályt, amiért kiküldte istentiszteletéről (Erzsébetváros, 1741); az eklézia nagy része marasztotta (Erzsébetváros, 1745); sok a panasz, sok helyre szolgál, elmulasztja a szolgálatot, kihirdetés nélkül esket (Erzsébetváros, 1746); panasz, hogy csak a filiában szolgál este (Erzsébetváros, 1779 január/1); jól végzi hivatalát, magaviseletére sincs panasz (Erzsébetváros, 1787, 1789/1, 2, 1790/1, 2); panaszolják, hogy részegen állott fel a szószékre (Erzsébetváros, 1791/1, 2); lelkész ellen nincs panasz (Erzsébetváros, 1792/1, 2); megélhetése igen nehéz, mivel mindössze tíz hallgató van a gyülekezetben, és a bért azok sem fizetik rendszeren (Erzsébetváros, 1793); kéri elhelyezését a kevés fizetés miatt (Erzsébetváros, 1795/1, 2, 3); szolgálatában nincs semmi hiba (Erzsébetváros, 1796/1, 2, 1797/1, 2); öregségéhez képest szolgálatát véghezviszi (Erzsébetváros, 1798/1, 2); a lelkészt dicsérik (Erzsébetváros, 1800/1, 2). **Gógán:** Panaszolják, hogy néha megittasodik (Gógán, 1715); nem olvas caputokat, a leányokat nem tanítja, a szőlőt nem műveli rendszeren, állatait rendetlenül tartja (Gógán, 1716); panaszolnak a váraljaiak, hogy a lelkész hivatalához nem illő dolgokkal foglalkozik (Gógán, 1722); lelkész ellen semmi panasz nincs (Gógán, 1726, 1727); adó alól mentesítette az embereit, semmi panasz nincs ellene (Gógán, 1728 január); a rengeteg kihágásért és nem illő magatartásáért a parciálisra idézi a vizitáció (Gógán, 1728 november/1); dicsérik a hallgatók (Gógán, 1732); sok a panasz, nem olvas caputot, marháit a cinteremben tartja, veszekedés van közte és a mester között, a váraljaiak nem marasztják (Gógán, 1734/1); lelkész ellen nincs semmi panasz (Gógán, 1740); lelkészt és családját mindkét gyülekezet dicséri (Gógán, 1741 november, 1743, 1751); a lelkész ellen nincs panasz (1752 november, 1756, 1758); lelkész és gyülekezet között egyetértés van (Gógán, 1760, 1763 január, 1764, 1766); a lelkész ellen panasz volt, mely a parciális elé került, de nem volt „igen terhes” (Gógán, 1767/1); inti a vizitáció, hogy hagyja abba az italozást (Gógán, 1771); semmi panasz nincs a lelkészre (Gógán, 1773); vannak kihágásai, de az eklézia kéri, hogy ezeket ne jegyezzék fel (Gógán, 1776); a lelkész és az eklézia között egyetértés van (Gógán, 1776 november); a lelkészt dicséri az eklézia (Gógán, 1778, 1783); többszörös kihágásai miatt levelet írt az eklézia az espereshelyetteshez (Gógán, 1786/1); a lelkész ellen nincs panasz (Gógán, 1787); magaviselete ellen panasz van, az eklézia nem is marasztaná, de a vizitáció inti őket, hogy egymással békességben éljenek (Gógán, 1788/2); lelkész ellen nincs semmi panasz (Gógán, 1790/1, 2, 1791/1, 2); jól végzi hivatalát, magaviseletére sincs panasz (Gógán, 1793/1, 2); a lelkész és az eklézia között egyetértés van (Gógán, 1798/1, 2). **Gógánváralja:** A lelkész ellen semmi panasz nincs (Gógánváralja, 1720, 1728, 1738, 1743); mindenben dicsérik (Gógánváralja, 1754, 1757, 1758, 1759); panasz, hogy elidegeníti a hallgatókat (Gógánváralja, 1763 január/5); a lelkész és a hívek között béke van (Gógánváralja, 1768);

lelkész ellen nincs panasz (Gógánváralja, 1771, 1773, 1775, 1776 november, 1779 január, 1781, 1782, 1783, 1786, 1787, 1788/I, 2, 1789/I, 2, 1790/I, 2); hivatalát rendben viszi (Gógánváralja, 1791/I, 2, 1792/I, 2, 1793/I, 2, 3); békességben él az eklézsia hallgatóival (Gógánváralja, 1794/I, 2, 3); a lelkész ellen nincs panasz (Gógánváralja, 1795/I, 2); beteg, de nincs ellene panasz (Gógánváralja, 1796/I, 2); a lelkészi hivatal betöltetlen (Gógánváralja, 1797/I); szolgáltatásával és magaviseletével elégedettek (Gógánváralja, 1798/I, 2, 1799/I, 2, 1800/I, 2). **Harangláb:** A lelkész ellen semmi panasz nincsen (Harangláb, 1711, 1712 március, 1712 december, 1713, 1715, 1716); nincs panasz, de rövid dolmányban jár (Harangláb, 1720); panasz, hogy elhanyagolja a templomozást, ha nincs ott a mester (Harangláb, 1722); a tavalyi vizitációban feladott panaszok vannak (Harangláb, 1723/3); a lelkész ellen nincs panasz (Harangláb, 1724, 1726); a lelkész ellen több panasz is van, megfeddi a vizitáció (Harangláb, 1727/I); rendesen végzi hivatalát (Harangláb, 1728 január); a lelkész ellen nincs panasz (Harangláb, 1728 november, 1730, 1731); túl sokat van távol, emiatt fogyatkozás van a szolgálatban (Harangláb, 1732); sokat jár Vásárhelyre mulatni (Harangláb, 1734/I); a lelkészre nem panaszkodnak (Harangláb, 1738); tanítói szolgálatot is végzi, ezért a mesteri fizetés kétharmada legyen az övé (Harangláb, 1738/I); a lelkészt dicsérik (Harangláb, 1740, 1741); fizetését megadják, különben hivatalából felfüggeszti a vizitáció (Harangláb, 1741/2); egyik eklézsia sem panaszol (Harangláb, 1742); hivatalára és erkölcsére nincs panasz (Harangláb, 1745, 1746, 1747, 1749); nincs lelkész (Harangláb, 1750); a lelkész ellen nincs semmi panasz (Harangláb, 1752 november, 1754, 1758, 1759, 1760, 1762, 1763 január); sokat van távol, nem keresztel (Harangláb, 1775); a lelkészi hivatal üres (Harangláb, 1776 február/I); a lelkész ellen nincs panasz (Harangláb, 1778, 1780, 1781, 1782); hivatala és családja ellen nincs panasz (Harangláb, 1783, 1784, 1786, 1787, 1791/I, 2, 1792/I, 2, 1794/I, 2, 3); szolgálatára és erkölcsére nincs panasz (Harangláb, 1795/I, 2); öregsége ellenére nem panasznak (Harangláb, 1796/I, 2); a hivatal üresedésben van (Harangláb, 1797); lelkészre, családjára és erkölcsére nincs panasz (Harangláb, 1798/I, 2, 1799/I, 2, 1800/I, 2). **Héderfája:** Sok panasz van, rosszkor és rosszul prédikál, részegen is látták, szitkozódott, ezért a parciálisig felfüggesztik (Héderfája, 1654); a lelkész ellen nincs panasz (Héderfája, 1655 február, 1697, 1699, 1701, 1702, 1703, 1712/I, 1714, 1715); a hallgatók nem panasznak életével, erkölcsével és hivatalával kapcsolatban (Héderfája, 1721, 1723); mindkét gyülekezet dicséri (Héderfája, 1726); panasz ellene, hogy a könyörgéseket többször elmulasztja, nem olvas caputokat, nem katekizál (Héderfája, 1728 január); dicséri az eklézsia (Héderfája, 1728 november); sok a panasz, figyelmezteti a vizitáció, hogy a vásárnapi katekizációt véghezvigye, a Pásztóhi úrtól kapott fizetéssel legyen elégedett, és a Pásztóhi lányát tanítsa (Héderfája, 1730/I); a lelkészre nincs panasz, viszont felesége sokat jár el otthonról (Héderfája, 1731/I); jól viszi véghez hivatalát (Héderfája, 1732); figyelmezteti a vizitáció, hogy a héderfáji és mikesfalvi nemmes udvarokkal jó viszonyt ápoljon (Héderfája, 1735 november); sok a mulasztása, caputokat nem olvas fel (Héderfája, 1736); panasznak, hogy caputokat nem olvas, veszekszik az emberekkel (Héderfája, 1740); a lelkészt dicsérik (Héderfája, 1741, 1742, 1748, 1750, 1757, 1759); az eklézsia azt kívánja, hogy vasárnaponként kétszer prédikáljon, és a halottas háznál jelenjen meg, a vizitáció helyénvalónak találja (Héderfája, 1776/I); a lelkész ellen nincs semmi panasz (Héderfája, 1777 február, 1780, 1783, 1787, 1788/I, 2, 1789/I, 2, 1790/I, 2, 3, 1791/I, 2); magaviseletére és hivatalára nem panaszol a gyülekezet (Héderfája, 1792/I, 2, 1794/I, 2, 1795/I, 2); hivatalát rendesen véghezviszi, személye és családja kedves a híveknek (Héderfája, 1796/I, 2, 1797/I, 2, 3); hivatala ellen nincs panasz (Héderfája, 1798/I, 2, 1799/I, 2, 3, 1800/I, 2). **Kerelő:** A lelkészre nincs semmi panasz (Kerelő, 1655); vádolják, hogy a hétköznapi szolgálatot gyakran elmulasztja (Kerelő, 1713/I). **Kerelőszentpál:** A lelkész és családja ellen több panasz is van (Kerelőszentpál, 1673); a

lelkész ellen nincs panasz (Kerelőszentpál, 1677, 1701); panasznak, hogy gyakran elmulasztja a szolgálatot, főleg a leányegyházakban, nem olvas caputot (Kerelőszentpál, 1712/II); vádolják, hogy lányokat nem tanít (Kerelőszentpál, 1713); nem olvas Bibliát (Kerelőszentpál, 1714 február); a lányokat nem tanította (Kerelőszentpál, 1715); a lelkészre nincs panasz (Kerelőszentpál, 1722); panaszzal, hogy néha elmarad az istentisztelet, hosszasak a prédikációk (Kerelőszentpál, 1723); a lelkész ellen semmi panasz nincs (Kerelőszentpál, 1724, 1725, 1726); veszekedik feleségével, háborog a mesterrel, inti a vizitáció a jobbulásra (Kerelőszentpál, 1727/4); többször elmulasztotta a dellői prédikációt, caputot nem olvas a filiákban (Kerelőszentpál, 1728 január); vádak vannak, pecsétet váltson, és tisztítsa magát azok alól, különben hivatalából kiteszi a vizitáció (Kerelőszentpál, 1728 november/1); Ugrán gyakran nem tart könyörgést (Kerelőszentpál, 1735 február); a lelkész ellen nincs panasz (1738); bünteti a vizitáció, mert a mester hiányában nem harangoz, gyakran elmulasztja az istentiszteletet (Kerelőszentpál, 1740/1). **Kiskend:** A lelkész ellen nincs semmi panasz (Kiskend, 1648, 1702, 1769); több panasz is van: nem időben harangoz, csak ritkán tanít, felesége veszekszik a hallgatókkal (Kiskend, 1772); beteg, a szolgálat rendes végbeviteléhez segítséget kér a gyülekezet (Kiskend, 1776); lelkész ellen nincs panasz (Kiskend, 1777 december, 1779 december, 1781, 1782, 1783, 1786); hivatala ellen nincs panasz, de magaviselete ellen panaszkodnak (Kiskend, 1787); semmi panasz nincs a lelkészre (Kiskend, 1788/1, 2, 1789/1, 2, 1792/1, 2); kedves a híveknek (Kiskend, 1793/1, 2); a lelkész ellen nincs panasz (Kiskend, 1794/1, 2, 1795/1, 2, 1796/1, 2, 1797/1, 2); semmi panasz a lelkészre és feleségére (Kiskend, 1798/1, 2, 1800/1, 2). **Kóródszentmárton:** Panasznak, hogy hivatalát nem végzi rendesen, felesége pletykás (Kóródszentmárton, 1654); a lelkész dicsérik (Kóródszentmárton, 1699, 1701, 1702); caputot nem olvas, egyébként dicsérik (Kóródszentmárton, 1713); a lelkészt dicsérik (Kóródszentmárton, 1714, 1715); nem olvas Bibliát és dohányzik, olvasson, és a dohányzást hagyja el, különben büntetik (Kóródszentmárton, 1721/1); sok és sokféle panasz van, az eklézsia nem marasztotta, a vizitáció inti a jobbulásra (Kóródszentmárton, 1722/1); nem marasztja Nemes György, inti a vizitáció, hogy megbékéljen lelkészével, és templomba járjon, az ekléziát is kéri, hogy maraszták a lelkészt (Kóródszentmárton, 1723/2, 3); nem katekizál, részegen prédikált, bünteti a vizitáció (Kóródszentmárton, 1724/1); a lelkészt dicsérik (Kóródszentmárton, 1728 november); a lelkész és felesége ellen sok a panasz, a sülyei parciális határozata szerint a papi társaságból kivetik (Kóródszentmárton, 1730); a lelkészt dicsérik (Kóródszentmárton, 1731, 1732, 1742, 1743, 1749); intik, hogy hivatalát szorgalmasabban vigye véghez, viselje magát illendőképpen (Kóródszentmárton, 1752 november/1); a lelkészt dicsérik (Kóródszentmárton, 1754, 1756); a lelkészt büntetik, amiért Canon ellen mentette fel a bűnösöket (Kóródszentmárton, 1758); a lelkész elleni panaszokat írásban adták be (Kóródszentmárton, 1771); a lelkész ellen nincs panasz (Kóródszentmárton, 1773 november); gyermekei csintalanok, kárt tesznek a templom körül (Kóródszentmárton, 1775); a lelkész ellen nincs panasz (Kóródszentmárton, 1778, 1781, 1783, 1787, 1788, 1790/1, 2).

Lelkeszi lakás. Désfalva: A lelkeszi lakás romos (Désfalva, 1757). **Egrestő:** A parókia romos állapota miatt büntetik az ekléziát (Egrestő, 1752/2); a parókia kapuja nem jó (Egrestő, 1754). **Erzsébetváros:** A parókia körüli kertet az ernyeiek nem csinálták meg, az állatok a lelkész zabját megették (Erzsébetváros, 1713/deliberatum 2); a lelkész lakása rossz, az udvarbíró ígéri magát a javításra (Erzsébetváros, 1713/deliberatum 1); a parókia körül rossz a közkert, tavasszal javítsák meg (Erzsébetváros, 1723/2); a lelkeszi lakás javításra szorul (Erzsébetváros, 1726); a parókia javítatlan, kertek nem jók (Erzsébetváros, 1727); a parókia körüli kertek rosszak (Erzsébetváros, 1728 január/2); a lelkeszi lakás tapasztatlan, kertei rosszak, kapuja nincs (Erzsébetváros, 1732); a parókia körüli kertet javítsák meg (Erzsébetváros, 1734); a lelkeszi lakás

fedetlen, a kertek rosszak (Erzsébetváros, 1735 február); a parókia körül nincs kerítés, lézsás kertet csináljanak (Erzsébetváros, 1737); a parókia javításra szorul (Erzsébetváros, 1754); a parókia körül 15 nap alatt kijárják a földet, és kerítést csináljanak (Erzsébetváros, 1779 december); az ernyei lutheránusok parókiája a reformátusoknak maradt (Erzsébetváros, 1790/5). **Gógán:** A parókia pincéje „elsenyvedett”, jövőre építsék újra (Gógán, 1655); a parókia körüli kerítés elromlott (Gógán, 1685); a parókia rossz állapotban van a kamarával együtt (Gógán, 1715/5); a lelkészi lakást javítsák meg tavaszra (Gógán, 1716/7); a váraljaiak új parókiát építsenek tavasszal (Gógán, 1716/13); a parókia körüli kerítés nem jó (Gógán, 1726/1); a gógáni parókia körül a váraljaiak részkerítése rossz (Gógán, 1735 február); a parókia és veteményes kert körüli kerítés rossz, emiatt odalett a vetemény (Gógán, 1735 november); az ablakot nem csinálták meg, a kemence sem jó (Gógán, 1738); a lelkészi lakás körüli kertek rosszak (Gógán, 1761). **Gógánvávalja:** A lelkészi lakás köré nem építettek kerítést (Gógánvávalja, 1712/1); lelkész lakása nem jó, a körülötte lévő kertek sem (Gógánvávalja, 1713/3); a lelkészi lakás csöpög, kert körülötte nem jó, a csűr fedetlen (Gógánvávalja, 1730/3); sok a javítani való az épületekben (Gógánvávalja, 1764/2); az egyházfiakat egy forintba büntetik a parókia körüli romlások miatt (Gógánvávalja, 1767/1); a parókia kerítése rossz (Gógánvávalja, 1776/2); az eklézsia tavaly parókiát épített (Gógánvávalja, 1800/8). **Harangláb:** A parókia körül a kerítés rossz (Harangláb, 1716/3); a lelkészi lakás körül minden pusztta, kerítés nincs (Harangláb, 1720/II. 2-do); a parókia körül sok a romlás, kertek nem jók, csűr sem jó, és a ház fedele is javításra szorul (Harangláb, 1726/2); a parókia fedele és kéménye nem jó, javíttassák meg (Harangláb, 1727/3); a parókia rossz, fedetlen, beázik (Harangláb, 1728 január/5); a parókia körüli kertek nem jók, pajta nincsen (Harangláb, 1728 november/2); a lelkészi lakás csepeg, a kertek nem jók, kapu nincsen (Harangláb, 1731); a lelkészi lakás esőzéskor beázik, javítsák meg (Harangláb, 1732/2); a lelkészi lakás körüli kertek rosszak, mindkét egyházfit bünteti a vizitáció (Harangláb, 1735 február/3); a parókián a kemence nem jó (Harangláb, 1735 november/2); a parókián semmit sem javítottak, a lelkésznek emiatt sok kára származott (Harangláb, 1740); a lelkészi lakás rossz állapotban van, tavasszal javítsák meg, a kerteket is (Harangláb, 1755); „csaknem példa nélkül való alávaló háza a tiszteletes miniszternek, majd nyakában hull” (Harangláb, 1760/2); a lelkészi lakást továbbra sem javították meg (Harangláb, 1762); a parókiára nézve a tavalyi határozat érvényben marad (Harangláb, 1763 január/2); a parókia pusztta (Harangláb, 1776 február/2); a lelkészi lakás körül romlások vannak, a hívek viszont nem hallgatnak a kurátor és egyházfiak szavára (Harangláb, 1784). **Héderfája:** A lelkészi lakás körül lévő kerítések elpusztultak (Héderfája, 1655 november); a parókiát mind Héderfáján, mind Mikefalván emeljék meg, mert vizes helyen fekszik (Héderfája, 1701); Mikefalván továbbra sem emelték meg a parókiát (Héderfája, 1702); a parókia körül sok a javítani való, inti a vizitáció az egyházfit, hogy javítsák meg (Héderfája, 1715/3); a parókia körül rosszak a kertek (Héderfája, 1722, 1724); a parókia és a körülötte lévő kertek többnyire rosszak (Héderfája, 1728 november/3); a parókia egészen rossz, egyházfiak javíttassák meg (Héderfája, 1730/5); mivel a lelkészi lakás romos és dűlőfélben van, a vizitáció parancsolja, hogy újat építsenek (Héderfája, 1734/4, 1735 február); az új parókia építésében a mikefalviak is segítséggel legyenek, csűrűt és pajtát építsenek (Héderfája, 1735 november); az új parókia nem készült el, a filia semmit nem épített (Héderfája, 1736); a parókia körüli rossz kertek miatt többször károsodott a lelkész (Héderfája, 1740); a parókiát javítsák meg, a lelkész házára csináljanak ablakot (Héderfája, 1749); sok a romlás a parókia körül, kert nincsen (Héderfája, 1775); a lelkészi lakás körül rosszak a kertek (Héderfája, 1792, 1793/7); a lelkészi ház pincéje félbehagyva áll, követ hordjanak, és újítsák meg (Héderfája, 1799/4). **Kerelőszentpál:**

A lelkeszi lakás fedele nem jó, beázik (Kerelőszentpál, 1723). **Kiskend:** A lelkesz udvarát a víz elöntötte, ássanak árkot (Kiskend, 1788). **Kóródszentmárton:** A parókia körüli kerítés rossz, javítsák meg, különben büntetődnek (Kóródszentmárton, 1715/4); a parókia körül a kapu nem jó, ajtó nincs rajta, kert, csűr oldala rossz (Kóródszentmárton, 1726); a lelkeszi lakás beázik (Kóródszentmárton, 1738); a lelkeszi lakás rossz állapotban van (Kóródszentmárton, 1749); karót és vesszőt vegyenek, és a parókiát kerítsék körbe (Kóródszentmárton, 1778/1).

Lelkeszi özvegy. Gógánváralja: A lelkesz özvegyének a fizetést megadták (Gógánváralja, 1797). **Harangláb:** A lelkesz özvegyének a hátrálékokat fizessék meg az egyháziak (Harangláb, 1743/3); az özvegynek továbbra is hátrálékai vannak mind Haranglábban, mind Désfalván (Harangláb, 1744/1); a lelkesz özvegyének a bért kifizették (Harangláb, 1797/1, 2, 3). **Kóródszentmárton:** A lelkeszi özvegyre az eklézsia által kirótt büntetést a vizitáció helybenhagyja, figyelmezteti, hogy a lelkesz házat ne mocskolja, és becsületesen viselkedjen (Kóródszentmárton, 1734/2).

Levél, levéltár. Egrestő: Az eklézsia leveleit a vizitáció számbavette (Egrestő, 1779 december). **Erzsébetváros:** Az eklézsia ládájában szerződés található a Daniel-féle adományból származó pénz kiadásáról (Erzsébetváros, 1767). **Gógánváralja:** Az eklézsia taváról való leveleket Árkosi Ádám adja át az egyháznak, álljanak az eklézsia ládájában (Gógánváralja, 1720/4-to II.); az eklézsia leveleit számbavették (Gógánváralja, 1779 december, 1784); a lelkeszt vádolták, hogy iratokat adott ki a levelesládából, melyekkel Sombori Lajos elperelt egy földet, a vád alaptalannak bizonyult (Gógánváralja, 1786). **Harangláb:** Széplaki György a szászbogácsiaknak kiadott, később az eklézsia által átvett 100 véka búzáról készült szerződését átadta a kurátor kezébe (Harangláb, 1740); Széki Sámuel volt gondnok az eklézsia leveleit nem akarja kiadni, az esperes a főkurátor segítségét fogja kérni (Harangláb, 1792/7). **Héderfája:** Az eklézsia adósairól készült iratot magával vitte a lelkesz, adja vissza, hogy kikereshessék azokat (Héderfája, 1700).

Lévita. Désfalva: A lévitát az egész gyülekezet dicséri (Désfalva, 1754); panasz, hogy rossz kántor, és gyerekeket nem tanít, ezért nem marasztják, a vizitáció az elmaradt bérek befizetését kéri (Désfalva, 1776/1); nincs panasz a lévitára (Désfalva, 1777, 1791/4, 1798/4). **Dicsőszentmárton:** Lévita szolgál a filiában (Dicsőszentmárton, 1745); szolgálatát és magaviseletét dicsérik (Dicsőszentmárton, 1798/1, 2). **Egrestő:** Egrestőn lévita van (Egrestő, 1744); többeket megsért beszédével, egy forintra büntetik (Egrestő, 1763 január/1); ritkán prédikál, inkább csak imádkozik és Bibliát olvas (Egrestő, 1783/2); a lévita ellen nincs panasz (Egrestő, 1784); a lévita beteg (Egrestő, 1791/4, 5); a lévita elleni panasz alaptalannak bizonyult (Egrestő, 1794/4, 5); a lévita beteg, de hivatala ellen nincs panasz (Egrestő, 1796/4, 5); hivatalát jól végzi, és erkölcsére nincs panasz, kéri, hogy fia ideiglenesen mellette szolgálhasson (Egrestő, 1799/3, 6). **Héderfája:** A mikesfalvi eklézsia dicséri a lévitát (Héderfája, 1728 november).

Lévita háza. Désfalva: A parókia körüli részkeretet néhányan nem javították meg, ezért a lévita kárt vallott (Désfalva, 1754); a lévita továbbra is kárt vall a rossz kerítés miatt, a tavalyi hibákat is ő javította ki (Désfalva, 1755/1); „igen sok ruina van”, emiatt a lévitának sok kára következik (Désfalva, 1765 február). **Dicsőszentmárton:** A lévitának házat építenek tavaszra (Dicsőszentmárton, 1745); a lévita háza rossz állapotban van (Dicsőszentmárton, 1796/7); a lévita házat nem szedték rendbe, és a körülötte lévő kertet sem javították ki (Dicsőszentmárton, 1798/difficultas 1); lévita házat minden évben meszeljék ki (Dicsőszentmárton, 1800/7 f). **Egrestő:** A lévita háza rossz, nem lakhat benne (Egrestő, 1746/2); a lévita háza rossz állapotban van, ezért az eklézsia bünteti a vizitáció (Egrestő, 1749/3); a lévita házat még most sem építették meg, az egyházi marháját elkötik (Egrestő, 1751/1).

Lopás. Désfalva: Az eklézsia erdejéből törvénytelenül hoztak fát (Désfalva, 1782/2, 3). **Gógán:** Az eklézsia erdejéből hordják a fát többen is, akit rajtakapnak, három forintra büntetés (Gógán, 1715/3); Székely Istvánt búzalopással vádolják, falu székén igazítsa dolgát (Gógán, 1716/4); az eklézsia erdejét továbbra is lopják (Gógán, 1716/9); akire rábizonyítja az eklézsia, hogy 8000 zsendelyét elvitte a templomból, azon hajtsa be (Gógán, 1722/3); Tövissi úr zsellére és Volkány István lopás gyanújába keveredtek (Gógán, 1736); Zalányi László titkon az eklézsia erdejébe küldi embereit fáért (Gógán, 1773 január); az eklézsia erdejéből lopnak, fogadjanak erdőpásztort (Gógán, 1781/1, 1795/7); az eklézsia erdejét most is prédálják, ígérték magukat, hogy az okozott kárt pénzben megfizetik (Gógán, 1800/5). **Gógánváralja:** Szilágyi István fát lopott az eklézsia erdejéből (Gógánváralja, 1712/II. 4); Séra János lopott, kövessen eklézsiaát (Gógánváralja, 1794). **Kerelőszentpál:** Oláh Ilona lopással vádolja férjét (Kerelőszentpál, 1651).

Magisztrátus – lásd Karhatalom.

Malom. Gógán: Árkosi Ádám malma sok kárt okoz a lelkésznek, mert a földet elutalják az arra járók, kárpótolja a lelkészt (Gógán, 1716/10); Árkosi Ádám a malomvámot nem fizeti (Gógán, 1727). **Gógánváralja:** Árkosi Ádám malmot épített az eklézsia telkére (Gógánváralja, 1712/II. 8).

Mátka, mátkaság. Désfalva: Désfalvi Molnár Katát Fodor Mártonnal fennálló mátkasága alól felmenti a vizitáció (Désfalva, 1749/2). **Dicsőszentmárton:** Ifj. Pető Miklós elmatkásította Bátor Annát, kéri a mátkaság felbontását, melyet megenged a vizitáció, a legény azonban ligában maradjon, míg Bátor Anna férjhez nem megy (Dicsőszentmárton, 1792/2, 3 observatio). **Erzsébetváros:** Kis Mihály Cseke Máriát elmatkásította, a lány azonban felbontotta a mátkaságot, ezért a vizitáció elválasztja őket (Erzsébetváros, 1745/1). **Gógán:** Lénárt Sárát Takács Andrással való mátkaságából felmenti a vizitáció, de ligában hagyja a legény megházasodásáig (Gógán, 1740); Nagy Ersók a mátkájának visszaküldte a jegyet (Gógán, 1746). **Harangláb:** Ujlaki Máriát Orbán István elmatkásította, de utólag megszökött, ezért a lánynak engedélyt adnak a második házasságra, a legény kötésben marad (Harangláb, 1713/3); Szász Györgyöt és mátkáját elválasztja a vizitáció, mivel ez mindkettőjük akarata (Harangláb, 1765 február/2). **Héderfája:** Székely György elmatkásította Magyar Annókot, de utóbb visszautasította a lányt, ezért kövesse meg, és fizessen büntetést (Héderfája, 1695); Bordi Mihály mátkaságra lépett egy Jutka nevű asszonnyal, aki azonban elszökött, és már öt-hat éve távol van, ezért a vizitáció a mátkaságot felbontja (Héderfája, 1721/9); királyfalvi Évát Rác János elmatkásította, de utóbb meggondolta házassági szándékát, ezért a vizitáció a nőt felmenti a mátkaság alól, és jogot ad második házasságra (Héderfája, 1734/5); Csuki Jankó elmatkásította Berki Máriát, de a lány elválást kér, a vizitáció elválasztja őket, a válási díjat közösen fizessék meg (Héderfája, 1774/1). **Kerelőszentpál:** Philep István és Székely Borbála mátkaságát a vizitáció felbontja (Kerelőszentpál, 1673); László Jutka és Osváth Mihály mátkaságát felbontja a vizitáció (Kerelőszentpál, 1728 január/3); Tóth László és Nagy Mária mátkaságát felbontja a vizitáció (Kerelőszentpál, 1728 január/5). **Kiskend:** Barabás Mihály elválni szándékozott mátkájától, de később meggondolta magát (Kiskend, 1713); Szabó Jánost mátkájától elválasztják (Kiskend, 1791); Fülep György és Szolga Kata mátkaságát felbontja a vizitáció (Kiskend, 1798); Gergely Mihály és Demeter Kata mátkaságát felbontja a vizitáció (Kiskend, 1798). **Kóródszentmárton:** Szász Istvánt elválasztották mátkájától, most szabadságot kap második házasságra (Kóródszentmárton, 1700); Magyar Juditot Albert Istvántól elválasztja a vizitáció (Kóródszentmárton, 1748/1); Kapás Györgyöt mátkájától elválasztják hűtlenség miatt (Kóródszentmárton, 1754).

Mentés, mentesítés. Egrestő: Barabási Máriát és Beretzki Lajost parázñaságért kiközösítette a vizitáció, de mentették magukat (Egrestő, 1797/6). **Erzsébetváros:** A kurátor és egyházfi kéri, hogy az adó alól vagy egyikük, vagy másikuk mentesüljön, mivel felsőbb rendelés szerint a harangozó adómentességet élvez (Erzsébetváros, 1789); a kurátor adózás alól mentesüljön „sub nomine campanatoris” (Erzsébetváros, 1800/7). **Kóródszentmárton:** Gál Ferencet felmenti a vizitáció az eklézsia büntetése alól (Kóródszentmárton, 1741/4).

Mester – lásd Tanító.

Must. Dészfalva: „Sombori uram admoneáltatik, hogy a mustot megadgya, mert különben” törvény szerint büntetődik (Dészfalva, 1738). **Egrestő:** Mustbért nem akarnak fizetni (Egrestő, 1777 december). **Erzsébetváros:** A lelkésznek nem akarnak mustot fizetni, nem is fizethetnek, mert a szőlők elpusztultak (Erzsébetváros, 1713/1). **Gógán:** Akinek mustja van, azzal fizesse a bért, és ne pénzzel (Gógán, 1741 november/2); a mustot senki nem fizette meg (Harangláb, 1738); akik musttal adósok, és szőlőjük nem terem, pénzzel fizessenek (Harangláb, 1741/5); aki- nek szőlője terem, adja meg a mustot a conventio szerint, a többiek pénzben fizessék meg az árát (Harangláb, 1751/1).

Nemes. Dészfalva: A nemesség ígéri, hogy szabad bejárást enged az egyházfinak az udvarába, ha valamelyikük rátámadna, vagy ellene felkelne, 12 forintra büntethető (Dészfalva, 1720).

Dicsőszentmárton: A possessorokkal egyetértve a templomot restaurálják (Dicsőszentmárton, 1738/2); a nemesség tiltakozik a parciális széknél, amiért a lévitának Bábahalma határában kimért földet kiadták Petrőtzinnek (Dicsőszentmárton, 1800). **Egrestő:** A nemesség nem akar bért fizetni, a búzának is a gyengéjét adják, nincs egyetértés a nemesi rend és a parasztság között eklézsiai dolgokban (Egrestő, 1749/2); a nemesi rend nem akar fizetni a keresztelésért, ők is kötelesek a díjlevél szerinti fizetésre (Egrestő, 1776/2); a nemesség engedetlen (Egrestő, 1781); a gondnoki hivatalt ne a nemesek viseljék, hanem a közrendűek, mivel sok a restancia (Egrestő, 1789/5); a nemesség közül néhányan panaszt nyújtottak be a kurátor ellen, de az alap- talannak bizonyult (Egrestő, 1798/7). **Harangláb:** A nemesség ígéri, hogy az egyházfinak ők is engedelmeskednek (Harangláb, 1713); a nemesség gyakrabban jár templomba, mint a kö- znép (Harangláb, 1715); az egyházfi nem bír a nemességgel, ezért felszólítja őket a vizitáció, hogy fogadjanak engedelmességet az eklézsiai dolgokban (Harangláb, 1720/III. 2-do); a nemeseket hat-hat forintra bünteti a vizitáció, amiért nem jelentek meg a vizitáción (Harangláb, 1738/4).

Héderfája: Mikefalván a nemesek közül néhányan még annyit sem akarnak fizetni, mint egy paraszt, és a parókia körüli kertrészüket sem javítják, az egyházfiak hajtsák el a marhájukat (Héderfája, 1724/4); Mikefalván a nemesek között továbbra is vannak, akik nem akarnak a mesternek egész bért fizetni (Héderfája, 1730/4); a nemesség nem akar a kertek építésében részt venni (Héderfája, 1730).

Oratorium. Erzsébetváros: Az oratóriumot az összeomlás fenyegeti, egyik ablaka már ki- dőlt, kijavítására nincs elég pénz (Erzsébetváros, 1790/5).

Öltözet. Harangláb. Nyitrai János haranglábi lévita rövid dolmányt visel, ezért büntetést fizet (Harangláb, 1720/1). **Héderfája:** A mikefalvi mesternek nincs hosszú mentéje, ezért há- rom forinttal büntetik (Héderfája, 1721/4). **Kerelőszentpál:** A mesternek hosszú dolmánya nincs, ezért három forintra bünteti a vizitáció (Kerelőszentpál, 1721/1). **Kóródszentmárton:** A lelkész és a mester nem jár megfelelő öltözetben (Kóródszentmárton, 1752 november).

Pálca, palcázás – lásd Verés.

Papmarasztás, mester-marasztás. Dészfalva: A lelkészt nem marasztotta meg Dészfal- va, nem értett egyet az anyaegyházzal (Dészfalva, 1745/1); az egész eklézsia a lévita menesztését

szeretné (Désfalva, 1775/2); a gyülekezet tovább nem akarja tartani a lévitát, addig azonban nem jöhet más helyébe, míg a restanciát ki nem fizetik (Désfalva, 1776/1); a lévita változtatását kéri felesége alkalmatlan viselkedése miatt (Désfalva, 1787); a lévitát nem akarják marasztalni, mert megunták (Désfalva, 1793/4). **Dicsőszentmárton:** Az eklézsia a lévitát nem marasztotta meg (Dicsőszentmárton, 1768). **Domáld:** A domáldiak a lelkész helyett mást szeretnének, mivel szolgálatát nem teljesíti rendesen (Domáld, 1773). **Egrestő:** A lévita változását kéri, mert csak az előbbi idejének kitöltésére fogadták (Egrestő, 1793/4). **Gógán:** Enyedi Jánost marasztják Kerelőszentpálon, melyet el is fogad bizonyos feltételekkel (Gógán, 1677); a mestert egyik eklézsia sem marasztotta (Gógán, 1725); a lelkészt marassza meg az eklézsia, nincs okuk az elküldésére, mivel a parókiát a füstpénz alól felmentették (Gógán, 1728 január/3); a lelkészt nem marasztja a váraljai filia, de ő azt állítja, hogy a mester lázította fel ellene a filiát (Gógán, 1734/4); a mesternek parciálisig volt hivatala, további sorsáról döntsön a parciális (Gógán, 1734/1); a lelkészt és a mestert is megmarasztotta az eklézsia (Gógán, 1745); a váraljaiak nem marasztották sem a lelkészt, sem a tanítót (Gógán, 1750/1). **Gógánváralja:** A lelkészt és az iskolamestert megmarasztották (Gógánváralja, 1745); az eklézsia új rendtartást akar bevezetni papmarasztáskor, tudniillik négy részre osztani a gyülekezetet, és minden alkalommal csak egy rész jelenjen meg, ezt a vizitáció nem helyesli (Gógánváralja, 1761/1); az eklézsia új mestert szeretne (Gógánváralja, 1770 január). **Harangláb:** A vizitáció nem lát okot a lelkész elküldésére, marasszák meg (Harangláb, 1723/3); a lelkészt nem marasztották (Harangláb, 1727); a tanítót nem marasztották meg (Harangláb, 1745). **Héderfája:** A tanítót nem marasztották meg (Héderfája, 1755). **Kerelőszentpál:** A lelkészt nem marasztják, de a vizitáció semmi okot nem lát a változtatására, ezért helyben marad (Kerelőszentpál, 1723/4); a papot s a mestert az eklézsia nem marasztotta (Kerelőszentpál, 1731 január). **Kóródszentmárton:** A lelkészt nem marasztották (Kóródszentmárton, 1683 december); a lelkészt büntetik, amiért esere tudta nélkül szegődött meg (Kóródszentmárton, 1713/8).

Parázna, paráznaság. Désfalva: Simon Máriát paráznasággal vádolják (Désfalva, 1744); Fodor Istvánné „infamiában elegyítette magát, szitkozódással is vádoltatik” (Désfalva, 1750/3); Fodor Istvánné Bagotai Klárát ismét paráznasággal vádolják (Désfalva, 1751); Kónya Ferencet tisztátalansággal vádolják, a külső tiszttel megbékélt, tizenöt nap alatt bizonyítsa tisztaságát, addig templomba járhat (Désfalva, 1755/2); Szentiváni Mózeset paráznasággal vádolták (Désfalva, 1790/4). **Egrestő:** Nagy Annók leányát paráznasággal vádolják (Egrestő, 1714); paráznakat talált a vizitáció, kiközösítette és átadta őket a világi hatóságnak (Egrestő, 1731/1, 3); Gál Kata parázna (Egrestő, 1744); Körmives Józsefet paráznasággal vádolják (Egrestő, 1782/2); egy megesezt személy van, aki kész az eklézsiakövetésre, melyet az eklézsia házában hajtson végre (Egrestő, 1789/4); Barabási Mária és Beretzki Lajos gyanúsán élnek együtt, együtt is haltak (Egrestő, 1797/6, 1799/6, 1800/5). **Erzsébetváros:** Egy parázna lányt, ki viselő lett, exkommunikál a vizitáció (Erzsébetváros, 1712); Molnár Mihály leányát paráznasággal vádolják (Erzsébetváros, 1715); Takács Jánosné Kis Anna paráznaságát szemtanú bizonyítja (Erzsébetváros, 1716/3); Molnár Mihály leánya még nem követett eklézsiát, Székely Jancsi sem (Erzsébetváros, 1722); Molnár Zsófi ügye parciálison is forgott, tisztek előtt is igazolta magát, ezért a vizitáció felmenti (Erzsébetváros, 1725); Csizmadia Péter és Molnár Zsófi paráznak, kiközösíti őket a vizitáció (Erzsébetváros, 1728 január/1); Csizmadia György más feleségéhez jár (Erzsébetváros, 1732/1); Pap Ágnes férjhezmenetele után gyanúba keveredett (Erzsébetváros, 1744); Rab Jánosnét elfogták tavalyi sokadalomkor, 15 nap alatt tisztítsa magát a vádak alól (Erzsébetváros, 1782/2); két személyt adnak ki tisztátalansággal, ezek 15 nap alatt igazolják magukat a vádak

alól (Erzsébetváros, 1786 difficultas/2); egy megesett személy van, kövessen eklézsiát (Erzsébetváros, 1790/4); Mezei Gergelyné és Kádár Kata nyilvánvaló paráznak, mindkettőt eklézsiakövetésre ítélték (Erzsébetváros, 1798/4). **Gógán:** Kopán Mátyást vádolják egy leánnyal való tisztátalan étellel (Gógán, 1715/2); Száva Mihályt intik, hogy a nála lakó tisztátalan személyt ne tartsa, különben kiközösítik (Gógán, 1715/4); Székely Jánosné Tamási Miklóssal paráználkodott, hasonlóképpen a Száva Mihálynál lakó asszony is, mindhármutat kizárják az eklézsiából (Gógán, 1716/2); Vajai Mihály nem feleségével, hanem más asszonnyal lakik, feslett életet él, részeges (Gógán, 1723/2); Farkas István egy Kata nevű asszonnyal lakik együtt, gyanúban vannak (Gógán, 1723/2); Vajai Mihály Gyírkó Mihálynéhoz jár, újból inti a vizitáció (Gógán, 1724/2); Székely Mártonné és Kállai Mártont, Szöcs Benedekné, öreg Veres Mártonné paráznasággal vádolták, az első kettőt exkommunikálják, Szöcs Benedekné és Veres Mártonné tisztítsa magát a vádak alól (Gógán, 1728 január/1); Székely István és Szilágyi Kata igazolta magát a paráznaság vétké alól (Gógán, 1734/4); Barabás György Benedeknével, Bota Péterné Volkán Mihállyal, és Veres Mártonné paráznaság vádja alatt voltak (Gógán, 1734/5); Székely Miklósnak korábban lett gyerekük (Gógán, 1735 november); Hodi János feleségét paráznasággal vádolják (Gógán, 1736); Koppán János majdnem egy évig járt Bota Annához, megtiltották, hogy oda járjon, de továbbra is oda járt (Gógán, 1743/2); Takáts János nős parázna, a rossz hír alól nem tisztítja magát, Aszalós István külön lakik feleségétől, felesége terhes (Gógán, 1761); Székely István leányát, Máriát tisztátalan étellel vádolják, terhességét tagadja (Gógán, 1779 december/2); Székely Mária elleni ügy megszűnik (Gógán, 1781); Kászoni Sára teherbe esett, Zalányi Lászlóra fogta (Gógán, 1783). **Gógánváralja:** Szász Györgyné és Volkány Mihály leánya a paráznaság vádja alól 15 nap alatt tisztítsák magukat (Gógánváralja, 1712/4); Székely Erzsók paráználkodott (Gógánváralja, 1730); Sós András paráznaságba keveredett, exkommunikálják (Gógánváralja, 1741/1); Ferenczi Mihálynét paráznasággal vádolják (Gógánváralja, 1754); Fábíán Jánosnének korán lett gyereke (Gógánváralja, 1759); Nagy Istvánné parázna, kiközösítik (Gógánváralja, 1762/1); Gábor Mihály és felesége egymást kölcsönösen paráznak kiáltották, a vizitáció kötelezi, hogy 15 nap alatt tisztítsa a férj a vád alól magát (Gógánváralja, 1778/5). **Harangláb:** Füzesi Pálnét paráznasággal vádolják, tisztek előtt intézze dolgát (Harangláb, 1716/2); Barátosi Andrást paráznasággal vádolták, de a vádak alól magát igazolta (Harangláb, 1725/1); Bán Györgyöt, Széki Sámuel Jancsi nevű jobbágyát és Bándi Krisztinát paráznasággal vádolják (Harangláb, 1726/1); Bernát Erzsókot paráznaságáért kiközösítik (Harangláb, 1727/2); Bárdi (Bándi) Krisztinát paráznasággal vádolják (Harangláb, 1728 január/1); Székely György leánya, Boricza, paráznaságba keveredett (Harangláb, 1730/1); Zöld Istvánnét paráználkodáson kapták, ha nyilvánosan kiderül, kiközösítik (Harangláb, 1732/1); Balog Kata parázna, kövessen eklézsiát (Harangláb, 1735 november/1); Várad Mózes paráznaságba keveredett, kiközösítik a gyülekezetből (Harangláb, 1751/4). **Héderfája:** Panaszolják, hogy a lelkész több asszonnyal erőszakoskodott, emiatt vádolták már Udvarhelyszéken is, ezért a parciálisig felfüggesztik hivatalából (Héderfája, 1654); a kulcsárt és feleségét eltiltották a templomtól, mivel három hónapra született gyermekük (Héderfája, 1655 február); Kántor György nyilvánvaló parázna, ezért feleségét elválasztja tőle a vizitáció (Héderfája, 1695); Volkány Borica és Albert Gyurka gyanúba keveredtek (Héderfája, 1713); Székely Istvánnak megtiltották, hogy Dienes Istvánnéhoz járjon, mégis odajár, éjszakánként nála alszik, ezért mindkettőt exkommunikálják (Héderfája, 1715/2); Kántor Kata paráznaságba esett (Héderfája, 1716/1); Kántor István Bordi Mártonnéhoz jár, tisztítsák magukat a vádak alól (Héderfája, 1724/2); Nagy Jánost az anyósával való paráználkodással vádolják (Héderfája, 1726); udvari dajka, Zsófi paráznaságba

keveredett, exkommunikálják (Héderfája, 1727/1); Fogarasi Zsigmondné és Sós Jánosné parázna vádja alatt vannak (Héderfája, 1728 január/1); Dali Erzsók paráználkodott, Bali Ferencre fogta, a lányt kiközösítik (Héderfája, 1728 november/1); Molnár Mihály leányához ismét jár az a német, akitől teherbe esett (Héderfája, 1730/3); Veszprémi Ádámot paráznasággal vádolják (Héderfája, 1735 február); Székely Mihály özvegyasszonnyal keveredett gyanúba (Héderfája, 1735 február); Bali Ferencet tisztátalan étellel vádolják Szabó Mihálynéval (Héderfája, 1735 november); Tamás Mihályné parázna, a külső tisztek meg is büntették (Héderfája, 1736); Székely Jánosné Horvát Kriskát paráznának kiáltották (Héderfája, 1744/1); Szász Mihály feleségének esküvő után kilenc héttel gyereke született (Héderfája, 1788/4); egy cigány hitetlenül él egy személlyel, megverték és eltiltották őket egymástól (Héderfája, 1790/4). **Kerelőszentpál:** Székési Katát paráznaságért kiközösítik (Kerelőszentpál, 1714 február/II); Deső János tisztítsa magát a vádak alól, különben kiközösítik (Kerelőszentpál, 1721/4); Deső János leánya nyilvánvaló parázna (Kerelőszentpál, 1723/2); Kupás Ferenc paráznaságát bevallotta, kiközösítették (Kerelőszentpál, 1727/1); Borzás Jutkát és Philep Jánost paráznaságukért kiközösítik (Kerelőszentpál, 1728 január/1); Puti György parázna (Kerelőszentpál, 1731 november); Székely Gyurkát és Szakács Miklóst intik, hogy máshoz ne járjanak (Kerelőszentpál, 1734/2); Szakács Jánosnét paráznaságért kiközösíti a vizitáció (Kerelőszentpál, 1740/2); Menyhárt Borit és Bartos Pétert paráznaságukért kiközösítik (Kiskend, 1791/6). **Kóródszentmárton:** László Mihályt tisztátalansággal vádolták, ha bebizonyosodik, tiltsa el a templomtól a lelkész (Kóródszentmárton, 1713/5); Illyés Györgyöt paráznasággal vádolják, igazolja magát, különben exkommunikálják (Kóródszentmárton, 1713/6); Rácz Miklósné tisztítsa magát a paráznaság gyanúja alól (Kóródszentmárton, 1715/1); Oszvát Márton Rácz Miklósnéhez jár, kiközösítik őket (Kóródszentmárton, 1716/2); László Mihályné parázna, dolgát a külső tisztek előtt igazította, ezért eklézsiakövetésre engedik (Kóródszentmárton, 1734/1); Boronyai Lászlónét a paráznaság vádja alól felmenti a vizitáció (Kóródszentmárton, 1735 november); Sarkadi Lászlót és Sepsi Mihálynét paráznaságért kiközösítik (Kóródszentmárton, 1740/3); Pál György mentse magát a gyanú alól (Kóródszentmárton, 1745 január/2); gyanús személyek Tót Sára, egy csókai lány és egy lőrincfalvi asszony (Kóródszentmárton, 1746); Solymosi Imrére kiáltott Magyar Mitráné, de felmentik a paráznaság vádja alól (Kóródszentmárton, 1781/2); egy megesett személy Sepsi Zsigmondra vallott (Kóródszentmárton, 1789/4); Farkas Dániel igazolja magát a vádak alól (Kóródszentmárton, 1790/4/1-o); Sepsi Zsigmondot felmentik a paráznaság vádja alól (Kóródszentmárton, 1790/4/3-o).

Parciális (egyházmegyei) zsinat. Désfalva: Désfalvi Kolumbán Kata nem jelent meg a parciális idézésére, ezért egy forintba büntetik (Désfalva, 1713). **Egrestő:** Jankó Lázár elhagyta feleségét, inti a vizitáció, hogy ügyüket a parciális előtt intézzék (Egrestő, 1731/2); Magyarósi Mihályné férj nélkül lakik, ügyét folytassa a törvény előtt (Egrestő, 1761/1); a filia lelkéstartásra kér engedélyt, erről csak a parciális dönthet (Egrestő, 1792/4). **Erzsébetváros:** Kádár Mihály és Molnár Zsófi ügyét a parciálisra utalja a vizitáció (Erzsébetváros, 1724/2); Molnár Zsófi paráznasága és boszorkánysága parciálison intéződött (Erzsébetváros, 1725). **Gógán:** A vizitáció nem függesztheti fel a lelkéssz kihágásai miatt, ezért ügyét a parciális elé terjeszti (Gógán, 1728 november/1); a gyülekezet kéri a lelkész elküldését többszöri kihágásai miatt, a vizitáció ennek megvizsgálását a parciálisra hagyja (Gógán, 1786/1). **Héderfája:** Tankó Lázár és Jármí Erzsébet jelenjenek meg a legközelebbi parciálison ügyük eligazítására (Héderfája, 1699/2); Enyedi János vallasson feleségéről, ügyét vigye a parciálisra (Héderfája, 1702/2); a mikesfalvi mester botrányosan viselkedik, ügyét a parciálisra terjesztik (Héderfája, 1727/3); a parciális zsinat úgy határoz, hogy akár terem szőlő, akár nem, a temetésért a veder mustot kötelesek megad-

ni (Héderfája, 1740/5). **Kóródszentmárton:** A kocsmá bérlője pereskedett az eklézsia fórumán Kolosvári Lászlóval, Kolosvári az ítéletet nem fogadta el, nyolc napon belül kérheti a per áthelyezését (Kóródszentmárton, 1783/1); az esperes megvizsgálta Kolosvári ügyét, és az alsó fórum végzését megerősítette (Kóródszentmárton, 1797).

Parókia – lásd Lelkeszi lakás.

Párta. Gógánváralja: Székely Erzsók paráználkodott, mégis pártát visel, a falusi esküdtek tetessék le vele a pártát (Gógánváralja, 1730/1).

Patrónus. Dicsőszentmárton: Balog Ádám külön fizetést biztosít a lévitának (Dicsőszentmárton, 1749). **Gógánváralja:** Sándor Elek az eklézsia patrónusa (Gógánváralja, 1720). **Héderfája:** Az eklézsia patrónusa, Pásztohi, és a lelkész között ellentét van, figyelmeztetik a lelkészt, hogy legyen elégedett az úr fizetésével, és lányát tanítsa (Héderfája, 1730/1); iktári Bethlen Sámuel és Pászthai Gábor patrónusok (Héderfája, 1740). **Kerelőszentpál:** A lelkész a patrónus, Borsainé búzáját visszaküldte, az ízetlenkedésért a vizitáció megfeddi (Kerelőszentpál, 1727/4).

Persely, perselypénz. Dicsőszentmárton: Az eklézsia javait nem vizsgálhatták meg, mert a persely Szentpáli úrnál van (Dicsőszentmárton, 1792/7). **Egrestő:** Az eklézsia perselypénze 26 dr. (Egrestő, 1757). **Gógánváralja:** Az úrvacsoraosztás alkalmával gyűlt pénz miatt egyenetlenség van, az mindenkor legyen az egyházfőnél feljegyezve, és a lelkész vigye el a parciálisra megvizsgálni (Gógánváralja, 1763 január/3).

Pletyka. Egrestő: A lévita felesége és lánya pletykások, „temondóznak” (Egrestő, 1749).

Prédikáció. Egrestő: A lelkész válaszol az őt ért vádakra: „a prédikáció is nem hójag, hogy csak felfűjják, hanem arra készüllet kell” (Egrestő, 1786). **Gógán:** A lelkész vasárnaponként csak egyszer prédikál, nem olvas caputot, inti a vizitáció, hogy hivatalát szorgalmasabban lássa el (Gógán, 1723/1); a lelkész vasárnap csak egyszer prédikál (Gógán, 1759). **Gógánváralja:** A tanítóra panasz van, hogy a reggeli szolgálatot nem végzi (Gógánváralja, 1712); panaszozik, hogy a lelkész a prédikációban túl kemény, és sokakat megbánt (Gógánváralja, 1776/1). **Héderfája:** A lelkész karácsonykor nem prédikált, csak imádkozott (Héderfája, 1654). **Kerelőszentpál:** Panaszozik, hogy néha a prédikációk hosszasak (Kerelőszentpál, 1723). **Kóródszentmárton:** Vasárnap délután nem prédikál a lelkész, hétköznap nem olvas caputot (Kóródszentmárton, 1727, 1728/1); a lelkész vasárnaponként rendszeren prédikáljon (Kóródszentmárton, 1736).

Presbiter. Erzsébetváros: Presbitereket választottak (Erzsébetváros, 1779 december). **Gógán:** Az eklézsia hűtösöket választ (Gógán, 1781). **Héderfája:** Hűtösöket választottak, őt személyt (Héderfája, 1781).

Prosenior – lásd Espereshelyettes.

Protokollum. Egrestő: A protokollumok az anyaeklézsiában vannak (Egrestő, 1789/6). **Erzsébetváros:** A protokollumok megvannak (Erzsébetváros, 1789/6); a jegyzőkönyveket vezetik (Erzsébetváros, 1790/6). **Gógán:** A protokollumokat jól vezetik (Gógán, 1788/6); a jegyzőkönyveket a váraljai lelkész vegye át, amíg új lelkész nem kerül Gógánba (Gógán, 1789/6); a jegyzőkönyveket vezetik (Gógán, 1790/6). **Gógánváralja:** Az eklézsia feljegyeztette a protokollumba, hogy földosztáskor a parókia után is osztanak nyilat (Gógánváralja, 1782); a protokollumokat rendszeren vezetik (Gógánváralja, 1788/6); a protokollumok megvannak, hiba nélkül vezetik őket (Gógánváralja, 1789/6); a jegyzőkönyveket vezetik (Gógánváralja, 1790/6). **Héderfája:** A protokollumokat vezetik (Héderfája, 1788/6); a jegyzőkönyvek hiba nélkül vannak (Héderfája, 1789/6, 1790/6). **Kiskend:** A jegyzőkönyveket vezetik (Kiskend, 1788/6); a jegyzőkönyveket rendben találták (Kiskend, 1789/6, 1790/6); a jegyzőkönyveket vezetik (Kóródszentmárton, 1788, 1789/6).

Quarta. Egrestő: Az egrestői földekről a quarta a balavásári prédikátornak jár, a fületelki prédikátor ne követeljen semmit— Apafi Mihály fejedelem rendelete (Egrestő, 1670); a fületelki szász pap külső törvényre idézte a balavásári papot az egrestői quarta miatt (Egrestő, 1671); a román jobbágyok a lelkésznek nem adnak quartat törökbúzából (Egrestő, 1714); a károk elkerüléséért az egyházfiak az egrestői quartat szállítsák át Balavásárra (Egrestő, 1746/1); a fületelki quartat igyekezzen visszaszerezni az egrestői eklézsia (Egrestő, 1751/3); a lelkész quartaja a mezőn veszett el a kurátor és egyházfiak gondatlansága miatt (Egrestő, 1752); mivel a quarta elveszett, illendő bért adjanak a lelkésznek (Egrestő, 1757/3, 1759/1); Szentkirályiné jobbágya nem fizet quartat, mert a birtokos nem engedi neki (Egrestő, 1779 március). **Gógán:** Bernádi Gábor György nem adott quartat (Gógán, 1713); a jobbágyföldek után nem akarnak quartat adni, a possessorok kötelesek kiadni az Approbatae Constitutiones szerint (Gógán, 1716/11, 12); gubernátor jobbágyai a quarta helyett nem adtak semmit (Gógán, 1726); a lelkész és a mester igazságosan osszák meg egymás között a quartat (Gógán, 1728 november/2); a váraljaiak nem akarnak quartat adni (Gógán, 1736); Tompos Mihály elvette a quartat (Gógán, 1748); Krisán Ilia nem adott quartat (Gógán, 1787). **Gógánváralja:** A quartat az egyházfiak nem szedték be, nem is büntettek senkit (Gógánváralja, 1712/1); Nagy György a quartat az úr hordójába töltötte, egy forintra büntetik (Gógánváralja, 1712/6); Száva Jancsi és Száva János eltartották a quartat a lelkésztől (Gógánváralja, 1720); egy ember nem akarta megfizetni a quartat, de ígéri magát, hogy befizeti (Gógánváralja, 1784 observatio/4-o).

Parókia – lásd lelkési lakás.

Rágalom, rágalmazás. Dészfalva: Fodor Sámuel a lévitát „hamis lelkűnek mondá, egyszerűs mind, hogy nem érdemes arra, hogy mesterséget is viseljen” (Dészfalva, 1786/2). **Gógán:** A lelkészt a német szitkokért a parciálisra idézték (Gógán, 1727/3). **Gógánváralja:** A lelkész „hamis hitűeknek mondott” több személyt (Gógánváralja, 1731); a mesternét rágalmazták, a tavalyi bíró hamissággal vádolta (Gógánváralja, 1752 november/5); Gábor Mihály egyházi megfenyegette a papnét, a papot is szidalmazta (Gógánváralja, 1756/3); Székely István hazugnak, Sigmond György hamisnak nevezte a lelkészt (Gógánváralja, 1761/3, 4); Gábor Mihály paráznának mondta a mestert és feleségét, káromolta és szidalmazta őket (Gógánváralja, 1776/3); Gábor Mihály durva szavakkal rágalmazta a lelkészt és a mestert (Gógánváralja, 1778/6); Rátz László is panaszt tett, hogy Gábor Mihály családját szidta és káromolta (Gógánváralja, 1778/7); Kopán György mocskolta és átkozta a lelkészt, feleségétől együtt kövesse meg a papot (Gógánváralja, 1779 december/2); Gábor Mihály kurvázta és mocskolta Tövissi Júliát, kibékölttek (Gógánváralja, 1779 december/3). **Harangláb:** Gombkötő Mihályné mocskolta a lelkészt, hamis szerződés írásával vádolta (Harangláb, 1712 december); Török Ferencné Bojár Pétert és családját mocskolta (Harangláb, 1713/2); Mihály deákot hamis lelkűnek mondta a lelkész (Harangláb, 1727/1); az algondnok rágalmazta a kurátort (Harangláb, 1786/4); a lelkészt valaki tolvajnak kiáltotta (Harangláb, 1796/1, 2); lelkész egy tanú szerint rágalmazta az unitáriusokat, de több bizonyíték nincs rá (Harangláb, 1800/3). **Héderfája:** Szabó János mocskolta a lelkészt, hazugnak mondta (Héderfája, 1723/2); Bali István hazudtolta a lelkészt (Héderfája, 1751/4). **Kerelőszentpál:** Simon Andrásné és a mester felesége egymást mocskolták, kövessék meg egymást (Kerelőszentpál, 1727/2).

Részeg, részegség. Dicsőszentmárton: A lévitát részegséggel vádolják (Dicsőszentmárton, 1762). **Erzsébetváros:** A mester részeges, nem tanít (Erzsébetváros, 1715); a hallgatók közül többen is részegeskednek vasárnaponként (Erzsébetváros, 1723/2); Farkas Sándort részegeskedéssel vádolják (Erzsébetváros, 1724/1); Csizmadia Sándor és Fazakas Sámuel együtt isznak (Erzsébet-

város, 1728 január); Szabó Mihály másokkal együtt ittasan ment templomba és botránkoztatott (Erzsébetváros, 1741); a vasárnapi templom helyett inkább kocsmába járnak (Erzsébetváros, 1784/1); a lelkész kétszer is részegen ment fel a szószékre (Erzsébetváros, 1791/1, 2). **Gógán:** A tanítót részegeskedéssel vádolják (Gógán, 1712/2); a lelkészre és mesterre panasz van, hogy néha megittasodik, a mester a parciális elé kerül (Gógán, 1715/7); a lelkész részegeskedik, Oláh István vasárnaponként Kundra és Szentivánra jár inni (Gógán, 1728 november/3); Hodi János részegeskedésével botránkoztat (Gógán, 1744, 1747); a tanító részegen várta a vizitációt, három forintra büntetik (Gógán, 1750/2); Hodi János részegen feleségét s gyermekét kergeti, másokat öléssel, égetéssel fenyeget (Gógán, 1752 január); panaszolják, hogy a lelkész részegeskedik (Gógán, 1771); lelkész tavaly megittasodott egyszer, cselédjeit a háztól elkergette (Gógán, 1782). **Gógánváralja:** A mestert részegeskedéssel vádolják (Gógánváralja, 1754, 1755). **Harangláb:** A lelkészt és a mestert részegeskedéssel vádolják (Harangláb, 1727/1); a tanítót részegeskedéssel vádolják, a parciális elé idézik (Harangláb, 1737/1). **Kiskend:** Panaszolják, hogy a lelkész iszik (Kiskend, 1790/1, 2). **Kóródszentmárton:** A lelkész részeg volt (Kóródszentmárton, 1730).

Reverzális. Gógán: A lelkész kötelezte magát, hogy soha többé nem részegedik meg (Gógán, 1782).

Számadás. Dészfalva: Fodor Sámuel kurátor 1774–1776-ról, Dénes László kurátor 1777–1779-ről bemutatták számadásaikat, rendben találta a vizitáció (Dészfalva, 1780); Fodor Sámuel számat adott, rendben találta a vizitáció (Dészfalva, 1781); számadás hibás, 10 napon belül mutassa be az egyházi Gálfalván (Dészfalva, 1786); a számadás még nem történt meg (Dészfalva, 1787); a számadás ismét nem készült el, egy hét alatt készítsék el, és az esperesnek mutassák be (Dészfalva, 1790); a számadás megtörtént (Dészfalva, 1792/7); a számadás hibás volt, következő parciálison mutassák be (Dészfalva, 1796); a számadás megtörtént hibátlanul (Dészfalva, 1798/7). **Dicsőszentmárton:** Bényei Ferenc számat adott egyházfiságáról, és az eklézsia pénzét átadta az új egyháznak (Dicsőszentmárton, 1765); a számadás nem ment végbe (Dicsőszentmárton, 1796); a számadás nem történt meg, egyházi mutassa be az esperesnél (Dicsőszentmárton, 1799/8); a számadás megtörtént (Dicsőszentmárton, 1800/10). **Egrestő:** A számadás karácsonykor legyen, mikor új egyházfit választanak (Egrestő, 1749/4); a leköszönő egyházi adjon számat (Egrestő, 1750); az 1781–1783 közötti időszakról való számadást bemutatja a kurátor, azonban a mostanit még nem készítette el, köteles bemutatni a jegyzőnek (Egrestő, 1786); Szathmári még egyszer sem adott számat, nyolc nap alatt készítse el és mutassa be (Egrestő, 1787); Beretzki Sándor három évig volt kurátor, de számadást nem mutatott be, emiatt utóda sem tud számat adni (Egrestő, 1788); a kurátorok számat adtak, még egy évről tartoznak elszámolni (Egrestő, 1795/7); a számadás jól véghezment (Egrestő, 1798/7). **Erzsébetváros:** A számadást bemutatták (Erzsébetváros, 1781); a számadás hibátlan (Erzsébetváros, 1782); a számadás megtörtént (Erzsébetváros, 1783, 1786, 1789); a számadás megtörtént, az eklézsia készpénze 148 mft. 1 dr. (Erzsébetváros, 1790/5); a számadás megtörtént (Erzsébetváros, 1795); a számadás megtörtént, az eklézsia ládájában maradt 5 forint 9 pénz (Erzsébetváros, 1800/6). **Gógán:** Az egyházfiak adjanak számat jövőre (Gógán, 1690); a pénzről és a borokról kimutató készült, de a számadásra nem készültek (Gógán, 1713); az egyházfiak nem adtak számat, készítsék el, és mutassák be (Gógán, 1715/6); a számadást karácsonykor mutassák be az egyházfiak (Gógán, 1720/1); számadáskor Váralján a lelkész „lepirongatta” az egyházfiakat (Gógán, 1723); a ravalyi váraljai egyházfiak nem készítették el a számadást (Gógán, 1724); a számvétel jól véghez ment (Gógán, 1781, 1782, 1783); a kurátor két évi számadását nem fogadta el a vizitáció (Gógán, 1786); Zalányi Gergely írásban adta be panaszát, mely szerint az eklézsia javait elprédálja

a gyülekezet, a bonyhai és váraljai lelkészek vizsgálják meg a kurátor számadását, és tájékoztassák az esperest a helyzetről (Gógán, 1788/5); a számadás megtörtént, de írás nincs róla, leírását és megvizsgálását a váraljai lelkész felügyelje (Gógán, 1789/5); a számadást megvizsgálta a vizitáció, hibátlan (Gógán, 1790/5, 1796/7); a számadás hibás, kurátor javítsa ki, és mutassa be az esperesnek (Gógán, 1798/6); számadás nem történt meg, két héten belül készítsék el (Gógán, 1799/6); a számadás megtörtént (Gógán, 1800/6). **Gógánváralja:** A számadásra nem készültek fel az egyházfiak (Gógánváralja, 1713/3); a számadás jól megtörtént (Gógánváralja, 1782, 1783, 1786, 1789/5, 1790/5, 1791/7, 1793/7, 1795/7); a számadást megvizsgálták, jónak találta a vizitáció (Gógánváralja, 1796/6); a számadás megtörtént (Gógánváralja, 1797); a számadás nem volt készen, készítsék el, és vagy az espereshez, vagy a jegyzőhöz küldjék el (Gógánváralja, 1798/7); a számadás dicséretesen végbement (Gógánváralja, 1799/8); a számadás nem készült még el, minél hamarabb mutassa be a kurátor a jegyzőnek (Gógánváralja, 1800/8). **Harangláb:** Az egyházfi nem készítette el a számadást (Harangláb, 1713/7); a számadás jól megtörtént (Harangláb, 1783, 1784, 1796/6); a számadás nem készült el, kurátor rövid időn belül készítse el, és a jegyzőhöz küldje el (Harangláb, 1799/6). **Héderfája:** A kocsmárlásról az egyházfi nem készített számadást (Héderfája, 1713/4); a lelkész az eklézsia öt évi pénzéről számot adott a vizitáció előtt (Héderfája, 1776); a számadás megtörtént (Héderfája, 1785); a számadás nem ment végbe, nyolc nap alatt készítsék el, s az esperesnek mutassák be (Héderfája, 1788/5); a számadás megtörtént (Héderfája, 1789/5, 1791/7);, 1794/7); az eklézsia javaiban kár nincs, a számadás végbement (Héderfája, 1795/7, 1796); a számadást a lelkész vigye el az espereshez (Héderfája, 1797/7). **Kerelőszentpál:** Az ugraiak számadása (Kerelőszentpál, 1653); Ugrán s Dellőn az egyházfiak nem adtak számot (Kerelőszentpál, 1731 január). **Kiskend:** A számadás megtörtént (Kiskend, 1784); a számadás megtörtént, semmiben nincs kár (Kiskend, 1788/5); számadás végbement, az adókat feljegyezték (Kiskend, 1789/5); a javakban kár nincs (Kiskend, 1790/5); a számadás megvizsgálására és eligazítására a nagykendi lelkészt rendeli a vizitáció (Kiskend, 1791/7); a számadás véghez ment, kár nincs (Kiskend, 1792/7, 1793/7, 1795/6, 1797/7); az eklézsia javaiban kár nincsen (Kiskend, 1800/6). **Kóród:** A vizitáció megvizsgálta az eklézsia javait (Kóród, 1648). **Kóródszentmárton:** Kimutatás az eklézsia javairól (Kóródszentmárton, 1713); kimutatás a pénzekről és egyéb javakról (Kóródszentmárton, 1715); az egyházfiak számot nem adtak (Kóródszentmárton, 1728); a templomépítésre tett költségről számoljanak el két lelkész előtt (Kóródszentmárton, 1730); az egyházfiak az eklézsia pénzét szedjék fel kamatostól, és adjanak számot róla (Kóródszentmárton, 1736); számadás az eklézsia kaszáloi után járó taxák állapotáról (Kóródszentmárton, 1755); a számadás megtörtént (Kóródszentmárton, 1785, 1789/5, 1791); az eklézsia javaiban nincs kár, a számadás megtörtént (Kóródszentmárton, 1792/7); a számadást megvizsgálták, helyben hagyták (Kóródszentmárton, 1796/5, 7); eklézsia javaiban nincs kár (Kóródszentmárton, 1798/7); számadást rendben találták (Kóródszentmárton, 1799/8).

Szék, templomi pad – lásd még Templomi ülésrend. Egrestő: A templomi székek felett vita van, a befolyó kamatból csináltassanak új székeket (Egrestő, 1754); Gál Gábor a Csiszérház székeit „turbálta”, „helyéből kivettette”, ezért 12 forintra büntette a vizitáció (Egrestő, 1757/1). **Kóródszentmárton:** A papnak új széket csináltassanak a templomba (Kóródszentmárton, 1740/1).

Széktörés. Erzsébetváros: A lelkész felesége és Sombori Ferencz széktörést követtek el, ezért egy-egy forintra bünteti őket a vizitáció (Erzsébetváros, 1776/2). **Gógán:** Mivel a tanító a lelkész leányát megtepte az utcán, széktörést követett el, ezért a vizitáció előtt kövessen eklézsziát, és három forintot tegyen le (Gógán, 1746/2). **Kóródszentmárton:** Farkas Mihályt szék-

törésért egy forintra bünteti a vizitáció (Kóródszentmárton, 1759); Farkas Mihály és az eklézsia között versengés támadt egy kaszálóért, békességre intette őket a vizitáció, Farkas Mihály széktörést követett el (Kóródszentmárton, 1763 január/1).

Szolga. Gógán: A mester nem akar fizetni beteg szolgálójának (Gógán, 1736); a lelkész családjának szolgálója ellen panasz volt illetlen szavai miatt (Gógán, 1759). **Héderfája:** Héderfájáról az udvari cselédek nem akarnak fizetést adni a lelkésznek (Héderfája, 1727).

Szolgabíró. Dicsőszentmárton: Benkő Rafael szolgabírókat kurátornak választották (Dicsőszentmárton, 1785); a rendes bért fizetni nem akarókat adja ki az egyházfi a szolgabírónak (Dicsőszentmárton, 1800/7 f); a fenyegetőzőket kiadják a szolgabírónak (Egrestő, 1788 difficultas/4); ha jövő tavaszra nem rendezik az adósságokat, az adósokat a szolgabírónak adják ki (Egrestő, 1791/7).

Szőlő, szőlős. Gógán: Az eklézsia szőlőjét műveltessék meg az egyházfiak (Gógán, 1720/1); a szőlő elcserélését megengedi a vizitáció, de kössenek szerződést a cseréről (Gógán, 1720/2); a parókia szőlője elpusztult (Gógán, 1738); eklézsia szőlőseinek feljegyzése (Gógán, 1749); Száva Sándor elfoglalta az eklézsia szőlőjét (Gógán, 1749). **Gógánváralja:** A szőlők feljegyzése (Gógánváralja, 1714); a jászvölgyi szőlős elpusztult, vagy telepítsék újra, vagy más helyen telepítsenek új szőlőt (Gógánváralja, 1720/3); szőlők összeírása (Gógánváralja, 1749). **Harangláb:** Az eklézsia szőlőinek feljegyzése (Harangláb, 1714, 1749). **Kiskend:** Az eklézsia szőlősenek feljegyzése (Kiskend, 1749). **Kóródszentmároi:** A mesternek szőlőt szakaszt ki a falu közössége (Kóródszentmárton, 1749).

Tánc. Gógán: Az ifjak közötti hegedülést, táncolást és mulatozást karácsonykor tiltsa be a falu, különben a vizitáció bünteti (Gógán, 1716/5). **Héderfája:** Az ifjú legények az ünnep második napját táncolással rontották meg, három forintra büntetik őket (Héderfája, 1742). **Kerelőszentpál:** Az ünnepi táncot szigorúan megtiltja a vizitáció (Kerelőszentpál, 1717/1); az ünnepet táncolással megrontó legényeket kalodáztassák meg (Kerelőszentpál, 1721/8); a tanító Bonyhán lakodalomban táncolt (Kerelőszentpál, 1723). **Kiskend:** A vasárnap táncoló legényeket a kurátor és egyházfi büntessék, ha nem használ, a cigány hangszerét törjék össze (Kiskend, 1786/2).

Tanító (mester, rektor), tanítás. Désfalva: A mester ellen nincs panasz (Désfalva, 1738); hivatalára és erkölcsére nézve dicsérik (Désfalva, 1741, 1745); vádolja a gyülekezetet, hogy gyerekeket nem tanít (Désfalva, 1746). **Egrestő:** A balavásári mester lakjon Egrestőn, határozza a vizitáció (Egrestő, 1700); nem tanít, mert gyermekek nincsenek (Egrestő, 1713). **Erzsébetváros:** Nem úgy tanít, ahogy kellene (Erzsébetváros, 1722); nincsenek tanítványai (Erzsébetváros, 1725). **Gógán:** Az eklézsiában tanító működik (Gógán, 1650 december); panasz a tanítóra, hogy néha elhanyagolja a tanítást, részeges és veszekedik (Gógán, 1712/I); panasz, hogy nem tanít, azzal menti magát, hogy nem adják iskolába a gyerekeket (Gógán, 1713); néha ittas, nem tanít (Gógán, 1715/7); nincsenek tanítványai (Gógán, 1722); három forintra büntetik, mert katekézist nem tanult, és nem is tanít (Gógán, 1723/I, 1724/I); nincsenek tanítványai (Gógán, 1724); sok panasz van mindkét gyülekezetben, túl sokat van távol, csaló és becstelenül szólt a hallgatókról (Gógán, 1725/2); dicsérik a hallgatókat (Gógán, 1732); nem taníthat, mert a classis nem jó (Gógán, 1735 február); hanyagsága miatt panaszkodnak (Gógán, 1736); a tanító ellen nincs panasz (Gógán, 1740); a tanítót és családját mindkét gyülekezet dicséri (Gógán, 1741 november, 1743); a tanító ellen panasznak (Gógán, 1747); nincs panasz a tanító ellen (Gógán, 1751); a tanításért némi nyelkek nem akarnak fizetni, mindenki köteles fizetést adni gyermeke tanításáért (Gógán, 1781/2); tanító nincs (Gógán, 1797/4, 5). **Gógánváralja:** A tanító ellen nincsen panasz (Gógánváralja, 1728, 1731, 1738); sok a panasz, nem akar gyermekeket tanítani, a vizitáció három forintra bünte-

ti (Gógánváralja, 1755); a tanító ellen nincs semmi panasz (Gógánváralja, 1757, 1758); nem tanítja a gyermekeket (Gógánváralja, 1762/4); a tanításért nem akarnak fizetni (Gógánváralja, 1767/1); nem akar tanítani (Gógánváralja, 1771); az iskolamester ellen nincs panasz (Gógánváralja, 1773); újra az a panasz, hogy gyermekeket nem tanít (Gógánváralja, 1775); a gyerekeket nem akarják taníttatni, egy forinttal büntessék azt, aki nem adja a tanítóhoz gyermekét (Gógánváralja, 1778/4); a tanító ellen nincs panasz (Gógánváralja, 1779 január); ha nem járatták fel az iskolába gyermekeiket, a szülőket egy-egy forintra büntessék (Gógánváralja, 1779 december/1); a tanítóra nincs semmi panasz (Gógánváralja, 1781, 1782, 1783); szorgalmas, énektanítását dicsérik, vizsgát is tettek a vizitáció előtt (Gógánváralja, 1786); a tanító ellen nincs semmi panasz (Gógánváralja, 1788/7, 1789/7, 8, 1790/7, 8, 1792/4, 1793/4, 1794/4); panaszolják, hogy a tanító nem tanítja a gyermekeket (Gógánváralja, 1795/4); hivatalát illendőképpen folytatja (Gógánváralja, 1796/3); a tanítói és a kápláni szolgálatot is végzi (Gógánváralja, 1797/4); a tanító ellen nincs semmi panasz (Gógánváralja, 1798/4, 1799/4); szorgalmasan végzi munkáját (Gógánváralja, 1800/4). **Harangláb:** A tanítóról nem szólnak rosszat (Harangláb, 1713); a tanítóra nincs panasz (Harangláb, 1715, 1716); a tanítóra az a panasz, hogy iskolázatlan (Harangláb, 1720); a mester nem tanít (Harangláb, 1722); a mester ellen nincs panasz (Harangláb, 1723, 1724); részeges, sokszor hiányzik (Harangláb, 1727); hivatalát rendesen végzi (Harangláb, 1728 január, 1730); a tanító nem tanít (Harangláb, 1731); a hívek szerint alkalmatlan a szolgálatra (Harangláb, 1732); részeges, veszekszik a lelkésszel, botrányos életet él, hitlevelet kér tőle a vizitáció (Harangláb, 1735 február/1); ismét részegeskedéssel vádolják, ügyét a parciálisra küldik (Harangláb, 1737/1); a tanítót dicsérik (Harangláb, 1740, 1742); erkölcsére és hivatalára nincs panasz, de nem marasztották (Harangláb, 1745); a tanítót mindenben dicsérik (Harangláb, 1746, 1747); nem akar engedelmeskedni a lelkésznek, figyelmeztetik, hogy kánon szerint köteles egyetérteni lelkészével (Harangláb, 1748/1); panaszolnak, hogy nem akar harangozni rendes időben (Harangláb, 1749/1); nem elég szorgalmas a tanításban (Harangláb, 1750/4, 1752 november, 1754); a tanítóra nincs panasz (Harangláb, 1758); nem tanítja a gyermekeket (Harangláb, 1760); hanyag a tanításban (Harangláb, 1762/1); a tanító ellen nincs panasz (Harangláb, 1778); panaszolnak, hogy nem tanít, de a baj az, hogy nem adják fel a gyerekeket, és terem sincs, ahol taníthatna (Harangláb, 1781/2); a tanító ellen nincs panasz (Harangláb, 1782); néhányan panaszolják, hogy nem tanít, viszont többen azt állítják, hogy azért, mert nem küldik a gyerekeket hozzá (Harangláb, 1783); a tanító ellen nincs panasz (Harangláb, 1787, 1791/4, 5, 1794/4, 5, 1795/4, 5, 1799/4); a lelkész távollétében nem akar szolgálni (Harangláb, 1800/4). **Héderfája:** A tanítóra nincs panasz (Héderfája, 1712/I, 1714, 1715); a mikefalvi mester többször is botrányosan viselkedett (Héderfája, 1727/3); az anyaegyház és a filia is dicséri (Héderfája, 1728 január); a tanító és felesége ellen sok a panasz (Héderfája, 1730/2); a mikefalvi mester nem tanít, a vizitáció előtt sem jelent meg (Héderfája, 1734/1); a tanítót dicsérik (Héderfája, 1741); a gyermekeket nem taníttatják, a szülőket figyelmezteti a vizitáció (Héderfája, 1741/1); a tanító ellen nincs panasz (Héderfája, 1742, 1748, 1757); a gyermekeket olyan dolgokra fogja, amire nem illik (Héderfája, 1763); a tanítóra nincs panasz (Héderfája, 1780); az iskola virágzik a keze alatt (Héderfája, 1782); a tanítóra nincs panasz (Héderfája, 1787, 1789/7, 1790/7, 8, 1792/4, 5); panaszolja, hogy nincsenek tanítványai (Héderfája, 1793/4, 5); a tanítóra nincs panasz (Héderfája, 1794/4, 5, 1796/4, 1797/4, 5, 1798/4); templomi hivatalára nincs panasz, nem tanít, mert nincsenek gyerekek (Héderfája, 1800/4). **Kerelőszentpál:** A tanító ellen nincs panasz (Kerelőszentpál, 1701); nem tanít, és nem is tudna tanítani – mondják a hívek (Kerelőszentpál, 1715); a vizitáció a parciális elé idézi a családjában tapasztalható rendetlenségekért (Kerelőszentpál, 1717/6); a tanítóra nincs panasz (Kerelőszentpál, 1722); Bonyhán lakoda-

lomban ráncolt (Kerelőszentpál, 1723); sokat jár Bonyhára (Kerelőszentpál, 1726); nem becsüli lelkészét, becsülje meg, különben hivatalából kiutasítják (Kerelőszentpál, 1727); hivatalából leteszi s kiközösíti a vizitáció (Kerelőszentpál, 1735 február/3); a mester ellen nincs panasz (Kerelőszentpál, 1738); inti a vizitáció, hogy kocsmába ne járjon, papjához engedelmes legyen (Kerelőszentpál, 1740/3). **Kiskend:** Részezes és rest (Kiskend, 1648); a tanító ellen nem panaszkodnak (Kiskend, 1702, 1738); a mester nem tanítja a fiúkat (Kiskend, 1751). **Kóródszentmárton:** A mester szorgalmasan tanítsa a gyerekeket, ne hordozza a mezőre őket (Kóródszentmárton, 1751/1); a tanító szorgalmasan járjon el tisztében, esténként harangozzon, gyermekeket tanítson (Kóródszentmárton, 1752 november/1); nem tanítja rendesen a gyerekeket (Kóródszentmárton, 1757); a fiára bízza a gyerekek tanítását (Kóródszentmárton, 1765/2); a tanítóra nincs semmi panasz (Kóródszentmárton, 1778, 1781, 1783); a tanítóra nincs panasz, a gyerekek jól tanulnak (Kóródszentmárton, 1784); nincs panasz a tanítóra (Kóródszentmárton, 1788, 1789/7, 8).

Tanítói lakás. Dészfalva: Túróczi Sámuel és felesége 1734-ben „scholaháznak való fundust” adományozott az ekléziának (Dészfalva, 1714). **Egrestő:** A tanító háza rossz (Egrestő, 1738). **Gógán:** Az iskolaháznak nincs pincéje, kéménye is romos (Gógán, 1655); az iskola pincéjét és kéményét még nem javították meg (Gógán, 1657); a tanítói lakás kertje nem jó (Gógán, 1712/1); mester háza körül kertet, kaput építsenek, mellé pajtát (Gógán, 1716/7); a mesteri ház fedele nem jó, igazítsák meg (Gógán, 1732/1); a mester kamrája nem jó, a ház padlása is omlik be (Gógán, 1736); a tanító házát két éve nem fedik (Gógán, 1741 november). **Gógánváralja:** Váralján a mester csúrt szeretne háza mellé (Gógánváralja, 1730); a váraljai cinterembe a mester számára házat építsen az eklézsia, a gógáni anyaeklézsia segítsen (Gógánváralja, 1741/5). **Harangláb:** A mesternek építsenek házat, különben tanító nélkül maradnak (Harangláb, 1715/2); a mester háza körül nincs kerítés (Harangláb, 1716/3); a tanító lakását pusztulni hagyták keretekkel együtt (Harangláb, 1720/II. 2-do); a ház körüli kert és kapu rossz (Harangláb, 1724/2); a lakás fedetlen, beázik (Harangláb, 1728 január/5); a tanító háza körül a kerítés rossz, pajta nincs sem Haranglábban, sem a dészfalvi mesteri háznál (Harangláb, 1728 november/2); az iskolaház oldala dűlőfélben van (Harangláb, 1730); a tanítói lakás beázik, Dészfalván nincs körülötte kerítés (Harangláb, 1731); skólaház nincs, amiben a mester lakik, az is rossz (Harangláb, 1735 november); a mester házát nem tapasztották meg, karókat sem hoztak a kerítéshez (Harangláb, 1740); a tanító, mivel nem adták meg fabérét, a kertet eltűzelte (Harangláb, 1756); tanítói lakás alkalmatlan gyerekek tanítására (Harangláb, 1762/4); a mesteri ház rossz, a kertek is körülötte (Harangláb, 1770 december, 1780/4); a tanítói ház kéménye omlik be, a hívek nem hallgatnak a kurátor és egyházfiaik szavára (Harangláb, 1784). **Héderfája:** A „schola” tapasztatlan (Héderfája, 1721/8); az iskolaház fedele nem jó (Héderfája, 1722); a skólaház körül a kamarának padlása nem jó (Héderfája, 1724); az iskolaház alapja beázott, megtelt vízzel (Héderfája, 1725); a skólaház rossz helyen van, esőzéskor kárt vall a mester (Héderfája, 1727); az eklézsia más tanítói lakást építsen, különben mester nélkül maradnak (Héderfája, 1728 január/1); Héderfáján a mester kamarájának nincs padlása és ajtaja, Mikefalván a mester kertjei rosszak (Héderfája, 1730/5); tanítói lakás körül a kertek födetlenek (Héderfája, 1740); a tanítói lakás körül sok a romlás, házában sütökemence nincsen, kamarája tapasztatlan (Héderfája, 1741/2); a mester háza, kamarája rossz állapotban van (Héderfája, 1745 december). **Kerelőszentpál:** Az iskolaház melletti kerítés lészálatlan (Kerelőszentpál, 1723). **Kiskend:** A nagykendi mester lakása romos, a kiskendiek tartoznak megjavítani (Kiskend, 1757); a kamra rossz állapotban van, a kertek sem jók (Kiskend, 1760). **Kóródszentmárton:** Tavasszal a mester házát javítsák meg (Kóródszentmárton, 1751/2); a mester háza körüli kerítés rossz, az ekléziát büntetik (Kóród-

szentmárton, 1761/2); 1721-ben az eklézsia olyan telekre épített házat a tanítónak, mely korábban a lelkészé volt (Kóródszentmárton, 1764); a mesteri ház és a classis nincs készen (Kóródszentmárton, 1793/4).

Tanítói özvegy. Harangláb: A tanító özvegyének az elmaradt fizetéseket fizessék be (Harangláb, 1798/4).

Telek (fundus). Gógán: Az eklézsia telkén lakó Székely Márton fizessen évi egy forintot, és heti két napot szolgáljon, más adót máshová ne fizessen (Gógán, 1727/4); az eklézsia fundusán lakó ember az egy forintot letette a vizitáció jelenlétében (Gógán, 1728 január); „második ecclesia házába” zsellért ültetett az eklézsia (Gógán, 1734). **Gógánváralja:** Árkosi Ádám házhelyet adományozott a váraljai eklézsiának, hogy oda a lelkész vagy tanítómester számára lakást építsenek (Gógánváralja, 1689); az eklézsiának két belső telke van, egyikén a lelkész, másikon zsellér lakik (Gógánváralja, 1714); a lelkésznél zálogban lévő házhelyét az eklézsia váltta ki (Gógánváralja, 1781). **Harangláb:** Az eklézsia telkét, melyen korábbi templomuk állott, eladták Gombkötő Mihálynak, adják vissza a pénzt Gombkötőnek, és vegyék vissza a telket, mert az eklézsia telkének eladása törvénytelen (Harangláb, 1713/5); az eklézsia 1761-ben a parókia szomszédságában lévő telket a birtokosoktól megkapta (Harangláb, 1749); az eklézsia szomszédságában lévő puszta telek után adóztatják az ekléziát (Harangláb, 1800). **Kóródszentmárton:** A templom mellett egy puszta telek van, mely az ekléziáé (Kóródszentmárton, 1714).

Temetés. Dicsőszentmárton: Pető János nem akar fizetni a temetésért, a díjlevél szerint a halotti prédikációért egy forint jár (Dicsőszentmárton, 1752); a halotti prédikálásért járó fizetéssel gond van (Dicsőszentmárton, 1754/2). **Egrestő:** A lelkész nem akar temetni Egrestőn, alaptalan vád, hiszen későn szóltak neki (Egrestő, 1786). **Erzsébetváros:** Intik a templomba nem járókat, hogy részt vegyenek az istentiszteleten, különben számár temetésük lesz (Erzsébetváros, 1731/1); Fazakas Sámuel intik a templombajáráásra, különben számár temetése lesz (Erzsébetváros, 1743/1); temetésre senki nem megy a lelkészen kívül, ezért a koporsót sincs ki vigye, parancsolja a vizitáció, hogy minden család elmenjen a halotti szertartásra (Erzsébetváros, 1784/2); az 1784-es rendeléssel szemben Vátzi Péter nem ment el a temetésre, ezért fél forintra büntették (Erzsébetváros, 1786 difficultas/1). **Gógánváralja:** A temetésért a lelkésznek három márjjal tartoznak, vagy annak megfelelő musttal (Gógánváralja, 1795). **Harangláb:** A temetésért fizetendő összeget lecsökkentették 50 dénár-ra (Harangláb, 1744); a temetésért nem akarnak semmit fizetni, elrendelik az árát, előbb azonban a vizitáció megvizsgálja, mekkora volt a stolare korábban (Harangláb, 1798/4). **Héderfája:** A mester nem ment el cigány halott temetésére énekelni (Héderfája, 1730); temetésért a lelkésznek fizessenek egy forintot és egy veder mustot fizessenek, különben az új lelkész addig nem végezheti hivatalát, amíg a réginek mind meg nem fizettek (Héderfája, 1735 február); temetésért egy-egy forintot és egy-egy veder mustot ígért az eklézsia, a vizitáció is helybenhagyja (Héderfája, 1740/4).

Temető. Désfalva: Túróczi úr temetőhelyet adományozott az eklézsiának (Désfalva, 1714).

Templom. Dicsőszentmárton: A templom rossz állapotban van, minél hamarabb restaurálják (Dicsőszentmárton, 1738/2). **Egrestő:** A templomot kerítse be az eklézsia 12 forint büntetés terhe alatt (Egrestő, 1713/1); az eklézsia pénzét templomjavításra költötték (Egrestő, 1746). **Erzsébetváros:** Az ernyei lutheránusok temploma a reformátusoknak maradt (Erzsébetváros, 1790/5). **Gógán:** A templom tornácát minél hamarabb deszkázzák be a gógániak (Gógán, 1653); a váraljai templom fedele nem jó, az eklézsia zsendelyeztesse meg (Gógán, 1728 január/4); a váraljai eklézsia készpénze elkelt a templom építésére (Gógán, 1748). **Gógánváralja:** A sekrestye nem jó, és rontja a templomot, bontsák el, és a templom támasztására kőlabakat építse-

nek (Gógánváralja, 1730/3); a templom körül sok a javítani való (Gógánváralja, 1731/2); a templomban lévő székek alkalmatlanok, rosszak, a templomban rendtelenség van, jövőre a székeket és a karzatot javítsák meg (Gógánváralja, 1770 december); a templom felszarvazására és zsendelyezésére fogadtak öt mestert, akiknek fizetését sokallja az eklézsia (Gógánváralja, 1789). **Harangláb:** A templomépítésre kéregetett pénz szanaszét van, adják ki kamatra (Harangláb, 1725/5); a templom beázik, tavaszra javítsák meg, különben lelkész nélkül maradnak (Harangláb, 1726/2); a templom fedele rossz (Harangláb, 1730/2); itt is és a filiában is a templom rossz állapotban van (Harangláb, 1732/2); a templom sepreten és szemetes, az egyházfit három forintra büntetik (Harangláb, 1756); a vizitáció megtiltja, hogy eklézsiái gyűlést a templomban tartsanak (Harangláb, 1762/2); a templom körüli épületek romosak (Harangláb, 1765 február/1). **Héderfája:** A templom építéséhez fogjanak hozzá tavasszal (Héderfája, 1653); a templom körüli kertekeket építsék fel két hét alatt (Héderfája, 1680/III); a templom kerítését javítsák meg a mikefalviak (Héderfája, 1712); Mikefalván a templom mennyezete s fedele nem jó (Héderfája, 1724); Mikefalván a templom zsendelye és mennyezete teljesen elkorhad, a körülötte lévő kerítés is (Héderfája, 1725); a mikefalvi templom körül néhol rosszak a kerítések (Héderfája, 1728 november/3). **Kerelő:** A templomot zsendelyezzék meg és meszeljék le a következő vizitációig (Kerelő, 1653); a templomot zsendelyeztessék meg (Kerelő, 1655). **Kerelőszentpál:** A templomot javítsák meg jövőre, felszólítja az ugrai ekléziát a vizitáció (Kerelőszentpál, 1656); a templom padlóját tegyék vissza, akik felszedték (Kerelőszentpál, 1712). **Kiskend:** A templomnak nincsenek ablakai (Kiskend, 1763); az eklézsia új templomot épít (Kiskend, 1784). **Kóródszentmárton:** A templom körüli kerítést osszák fel egyenlőképpen maguk között, és mindenki a saját részét tartsa karban (Kóródszentmárton, 1701/1); a templom megrepedezett, félő, hogy összeomlik (Kóródszentmárton, 1716); a templom körül a közkert nem jó (Kóródszentmárton, 1723, 1724); a templom „omlólag vagyon” (Kóródszentmárton, 1727); a romladozott templomot javítsák meg, szedjék fel az eklézsia pénzeit e célra (Kóródszentmárton, 1728/3); templom még mindig javítatlan, meszet vegyenek és hozzákezdjenek (Kóródszentmárton, 1728 november/3); a templom mennyezetét javítsák meg (Kóródszentmárton, 1738/6); templom rossz állapotban van (Kóródszentmárton, 1749); templomépítésben buzgóbbak legyenek (Kóródszentmárton, 1755).

Templomfoglalás. Erzsébetváros: Az eklézsia templomát és a parókiát 1729-ben elfoglalták (Erzsébetváros, 1714).

Templomi ülésrend. Désfalva: Mivel sok gondot okoz az ülőhely feletti veszekedés, ezért a vizitáció újraosztja a templombeli székeket (Désfalva, 1768). **Egrestő:** Verebélyi Zsigmond a maga székében maradhat, Szentkirályinénak új helyet jelölnek ki (Egrestő, 1765/2). **Erzsébetváros:** A Főkonzisztórium és a Generális Zsinat határozata szerint senki nem tarthat a templomban saját széket (Erzsébetváros, 1757); veszekedés és nézeteltérés van a templomi ülőhelyek miatt (Erzsébetváros, 1770 december). **Gógán:** Akik eddig a lelkész és mester feleségének rendelt székekben ültek, azok üljenek hátrább, más eklézsiákban is ez a gyakorlat (Gógán, 1734/2). **Gógánváralja:** Rimaszombati úrnak nincs széke sem a gógáni, sem a váraljai templomban (Gógánváralja, 1728); a régi rendtartást tartsák meg a továbbiakban is, ti. hogy a leányok külön székekben ülnek a templomban (Gógánváralja, 1741/4); a templombeli székek és ülőhelyek feletti vitát az eklézsia a kurátorokkal és egyháziakkal közösen oldja meg (Gógánváralja, 1745/3). **Harangláb:** Az új patrónusoknak új székeket csináljanak a templomba (Harangláb, 1713/8); Horvát Lászlóné és Pásztainé között veszekedés van a templomi ülőhely fölött (Harangláb, 1728 január); a templomban lévő üres helyekre kurátor Vita és Pásztóhai csináltassanak székeket (Harangláb, 1738/4); Tamási Mihálynak és feleségének a vizitáció széket rendel a templomban

(Harangláb, 1776 november/1). **Héderfája:** A templomban nincs ülőhelye a papnénak, mert a nemesasszonyok elfoglalták (Héderfája, 1725). **Kóródszentmárton:** Nemes Tamásné a kijelölt helyet foglalja el (Kóródszentmárton, 1696); a templombeli helyeket felosztották, aki más-hová ül, büntessék meg (Kóródszentmárton, 1701/2); Sepsi György feleségének nincs széke a templomban (Kóródszentmárton, 1728); a templomi ülésrend újraosztása (Kóródszentmárton, 1745 december/1); a templomi székek iránt a Generális Zsinat és a Főkonzisztórium határozatát helybenhagyja a vizitáció (Kóródszentmárton, 1763 november/2); vita van az ülések felett, aki előbb érkezik, menjen egészen a falig (Kóródszentmárton, 1768).

Textíliák. Dészfalva: A textíliák felsorolása és leírása (Dészfalva, 1714, 1749). **Dicsőszentmárton:** A textíliák felsorolása (Dicsőszentmárton, 1749); a templomból elveszett egy sáhos abrosz (Dicsőszentmárton, 1798/4). **Egrestő:** A textíliák lajstroma és leírása (Egrestő, 1714, 1749). **Erzsébetváros:** A textíliák listája (Erzsébetváros, 1676, 1714, 1749). **Gógán:** A textíliák listája Gógánról és Gógánvárajáról (Gógán, 1676); textíliák feljegyzése (Gógán, 1714, 1749). **Gógánváraja:** A textíliák feljegyzése (Gógánváraja, 1714, 1749). **Harangláb:** Az eklézsia textíliáinak lajstroma (Harangláb, 1676, 1714); Horváth László az eklézsia szőnyegét és abroszát váltsa ki és adja vissza az eklézsiának, különben saját javaiból vesznek elégtételt (Harangláb, 1726/2); Mihály deák egyházfiságában elveszett egy abrosz, szerezzé vissza (Harangláb, 1728 január/4); a gyülekezet textíliáinak feljegyzése (Harangláb, 1749). **Héderfája:** Az eklézsia textíliáinak feljegyzése (Héderfája, 1676, 1714, 1749). **Kerelőszentpál:** Az eklézsia textíliáinak felsorolása (Kerelőszentpál, 1712/III. 4., 1714). **Kiskend:** A textíliák listája (Kiskend, 1714, 1749). **Kóródszentmárton:** Az eklézsia tulajdonában lévő textíliák (Kóródszentmárton, 1676, 1711, 1714, 1749).

Tisztartó. Dicsőszentmárton: Zilahi Ferenc volt egyházi egyben iktári Bethlen Sámuel tisztartója is (Dicsőszentmárton, 1783).

Török szőnyeg. Erzsébetváros: Az eklézsiának van két török szőnyege (Erzsébetváros, 1749). **Harangláb:** Az eklézsiának török szőnyege van (Harangláb, 1712 március); Bágyoni László török szőnyegét adományozott az eklézsiának (Harangláb, 1749). **Héderfája:** Az eklézsiának török szőnyege van Héderfáján és Mikefalván is (Héderfája, 1676); a prédikálószeiken egy vörös török szőnyeg van (Héderfája, 1749).

Udvarbíró. Erzsébetváros: A földek kijárására hívják el az udvarbíró (Erzsébetváros, 1713/2).

Úrvacsora. Egrestő: Az úrvacsoraosztás nem felváltva történik a filiában és az anyaeklézsiában, megoldását a parciálisra utalja a vizitáció (Egrestő, 1738/1); Barabás Sámuel úrvacsorával nem él (Egrestő, 1783/1). **Erzsébetváros:** Az úrvacsorát idegen helyen venni tilos, mindenki a maga eklézsiájában éljen vele (Erzsébetváros, 1738); Kádár Mihály, Kádár Ferenc, Fazakas Sámuel, Őri István nem akarnak úrvacsorával élni, templomba sem járnak (Erzsébetváros, 1740/1); úrvacsorájával nem élők Vátzi Péter, Fábián József, Rab Jánosné (Erzsébetváros, 1789/4); Zalányi úr panasolja, hogy hívta a lelkészt úrvacsorát osztani ágyban fekvő apjához, de nem ment el (Gógán, 1788/2). **Gógánváraja:** Úrvacsoravételkor Szilágyi Borbára Tövissinét megtaszította (Gógánváraja, 1756/5); vannak, akik csak ritkán vesznek úrvacsorát (Gógánváraja, 1783); egy személy káromkodott a lelkészre, amiért az ünnep első napján Bonyhára ment úrvacsorát osztani az udvarhoz (Gógánváraja, 1783/1); néhányan úrvacsoraosztás előtt kijönnek a templomból (Gógánváraja, 1792/6). **Harangláb:** Az anyaeklézsia és a filia között nézeteltérés van az úrvacsoraosztást illetően (Harangláb, 1737/2); a katekizációra nem járó fiatalok úrvacsorával sem élnek (Harangláb, 1773); a lelkész úrvacsorát osztott betegnek, és mindenkit kiküldött a házból mondván, hogy ez királyi parancs (Harangláb, 1775); vannak, akik nem

járnak templomba, úrvacsorát sem vesznek (Harangláb, 1786/2). **Héderfája:** Szabó György két éve nem vett úrvacsorát (Héderfája, 1716/4). **Kiskend:** Az úrvacsorát nem rendes idejében szolgáltatta ki a lelkész (Kiskend, 1751). **Kóródszentmárton:** Demeter Bálint bizonyítsa igazságát, addig nem élhet úrvacsorával (Kóródszentmárton, 1650); Illyés György nem él úrvacsorával (Kóródszentmárton, 1716/3); Nemes György és Szalma András haragot ne tartsanak, úrvacsorával éljenek (Kóródszentmárton, 1721/2); Pál Tamás templomba járjon, és úrvacsorával éljen (Kóródszentmárton, 1728 november/2); Áts Sárát intik, úrvacsorával éljen (Kóródszentmárton, 1798/6).

Ügyvéd. Héderfája: Tordai Erzsébet ügyvédnek vallja házassági ügyében Lengyel János héderfaji iskolamestert (Héderfája, 1751).

Ünnep. Gógán: A lelkési szolgálat nem felváltva történik, inti a vizitáció a lelkészt, hogy nagypénteken és áldozócsütörtökön is úgy vigye véghez a szolgálatot a két ekléziában, mint vasárnapokon (Gógán, 1738/3). **Gógánváralja:** A nagypénteki és áldozócsütörtöki szolgálatot illetően a vizitáció a korábbi határozatát (lásd Gógán 1738/3) megerősíti (Gógánváralja, 1745/2).

Válás. Désfalva: Désfalvi Kolumbán Katát a medvesi parciális zsinaton elválasztották Szombati Sámueltól, de nem jelent meg az idézésre, ezért pénzbüntetéssel sújtják, másodszori házasságra engedik (Désfalva, 1713). **Erzsébetváros:** Pap Zsuzsánna és Szabadi Ferenc házasságát érvényteleníti a vizitáció a Jus Connubialis 154. cikkelyére hivatkozva, és mindkettőjüknek engedélyt ad másik házasságra (Erzsébetváros, 1791/6). **Héderfája:** Szász Istvánt a vizitáció elválasztja feleségétől, mivel az asszony fattyút szült (Héderfája, 1695); a vizitáció Kántor Györgyöt elválasztja feleségétől, az asszonynak jogot ad másik házasságra, a férfi kötélben marad (Héderfája, 1695); Tankó Lázár elválást kér Jármí Erzsébettől, mivel az asszony elhagyta, mindketten jelenjenek meg a legközelebbi parciálison (Héderfája, 1699/2); Bánfi Éva és Németi György perében úgy döntött a vizitáció, hogy az asszony menjen vissza férjéhez, férje vissza is akarta venni maga mellé, de a feleség nem hajlandó visszamenni, ezért az ekléziából kirekesztik, és magisztrátus kezébe adják (Héderfája, 1711/2); Bordi Márton parázna feleségétől nem akar elválni, a vizitáció elrendeli, hogy ügyét tovább folytassa (Héderfája, 1727/1). **Kerelőszentpál:** Demeter György elválást kér feleségétől (Kerelőszentpál, 1714 február).

Vallatás. Erzsébetváros: Molnár Mária elment férjét keresse, különben nem lakhat az ekléziában (Erzsébetváros, 1720/2). **Héderfája:** Enyedi János vallasson feleségéről, ügyét vigye a parciálisra (Héderfája, 1702/2).

Vám. Gógán: Árkosi Ádám a szombati malomvámot az ekléziának ígérte, meg is adta néhány évig, utána megvonta (Gógán, 1716/10); Árkosiné, ígéretével ellentétben, a szombati vámot nem adja át az ekléziának (Gógán, 1732). **Gógánváralja:** Az Árkosi Ádám által 1716-ban ígért szombati malomvámra emlékeztetni kell a felajánlót (Gógánváralja, 1720/4-to II.); Árkosi Pál a malomvámot nem akarja kiadni, inti a vizitáció, hogy a Gubernium parancsa értelmében fizesse be (Gógánváralja, 1731/3); Sombori Lajos malmától járó szombati vám egy ideig a lelkész fenntartására fordítódott, ezt most az eklézia visszaveszi, helyette szántást és kétkezi munkát ígérnek a lelkésznek (Gógánváralja, 1782); Sombori Lajos malmától jární szokott szombati vámot visszarendeli a vizitáció a lelkésznek, mivel az ígért szántást és kétkezi munkát nem teljesítette az eklézia (Gógánváralja, 1786).

Vármegye. Egrestő: A vármegyei törvények szerint a nemesek és a szolgáló rend is köteles bért fizetni a lelkésznek (Egrestő, 1744/1). **Erzsébetváros:** Az egyházfit vármegye törvénye szerint bünteti a vizitáció (Erzsébetváros, 1727, 1728 január/2); az egyházfiakat a vármegye törvénye szerint büntetik, mert a restanciákat nem szolgáltatták be (Erzsébetváros, 1728

november/2); a talált hiányosságok miatt az eklézsiát vármegye törvénye szerint büntetik (Erzsébetváros, 1732/2); intik az egyházfit a hátrálékok felszedésére, különben ő fizeti meg a hiányt a vármegye törvénye szerint (Erzsébetváros, 1737). **Gógán:** Mivel nem készítették el a számadást, a tavalyi egyháziakat vármegye törvénye szerint bünteti a vizitáció (Gógán, 1724/2); egyháziakat vármegye végzése szerint büntetik a restanciákért (Gógán, 1727/2, 1728 január/4, 1734/3). **Gógánváralja:** Az egyháziakat vármegye törvénye szerint büntetik a hiányosságokért (Gógánváralja, 1720/1); amennyiben nem kárpótolja Árkosi Ádám az elfoglalt földért, az eklézsia kénytelen igazát a vármegyénél keresni (Gógánváralja, 1720/4-to II.). **Harangláb:** Az egyházfiak a restanciákat nem szedték fel, ezért vármegye végzése szerint büntetik őket (Harangláb, 1725/4).

Vásár. Dicsőszentmárton: A vásár miatt sokan nem jöttek a vizitációra (Dicsőszentmárton, 1799).

Verekedés. Dészfalva: Boncza Ferenc a lévita házában megverte Szathmári Istvánnét, melyről számoltassák el a támadót (Dészfalva, 1800). **Gógánváralja:** Mivel Székely György az egyházfit megütötte, ezért 12 forintra bünteti a vizitáció (Gógánváralja, 1712/2). **Kóródszentmárton:** Többen verekednek (Kóródszentmárton, 1750).

Verés, pálcázás. Harangláb: Fodor Istvánné többször megverte az anyját, magisztrátus kezébe adják, ítékezzen felette (Harangláb, 1734/1); akik nem járnak katekizációra, azokat az egyházfi verettesse meg a cinteremben (Harangláb, 1781/1). **Héderfája:** A káromkodó ifjakat vesszőzzék meg (Héderfája, 1713/1).

Veszekedés. Dészfalva: A mester feleségét vádolják, hogy nem engedelmeskedik férjének, káromolja, „attával s teremttével szitkozódik”, a vizitáció inti a mestert, hogy zabolázza meg (Dészfalva, 1741/1); a lelkész és Túróczi István között veszekedés volt (Dészfalva, 1745/1); az eklézsia tagjai közül többen is büntetésre méltók, mivel „rendeletlenül s illetlenül illették” egymást (Dészfalva, 1745/2); a tanító felesége veszekedik Patakiné asszonnyal (Dészfalva, 1746); a lelkész veszekedett Szentivánnival, „SzentIváni János uramat szentelen Ivánnak mondotta” (Dészfalva, 1775/1); Zilahi Sámuel „mocskos szokat szóllott” Fodor Sámuel családjára (Dészfalva, 1780/4). **Egrestő:** A lévita háborog a hívek egy részével (Egrestő, 1752); Bencze Mihály „verseng” a bér felett a lelkésszel (Egrestő, 1761). **Erzsébetváros:** Veszekedés van a prédikátor felesége és Debretzeniné között (Erzsébetváros, 1745/2); Debreczeni és Ötves Sámuel veszekedtek a templom előtt (Erzsébetváros, 1757); a lelkész felesége „háborúságot szerzett” az eklézsiában, intik, hogy jobbítsa életét (Erzsébetváros, 1764). **Gógán:** Szilágyi István veszekedett a lelkésszel (Gógán, 1727); a lelkész sokat veszekszik a hallgatókkal, ügye a parciálisra kerül (Gógán, 1728 november); veszekedés van a lelkész és a tanító között (Gógán, 1734). **Gógánváralja:** Szitás Györgyné Kállainéval veszekedik, szitkozódznak (Gógánváralja, 1731); a lelkész és a mester között veszekedés van (Gógánváralja, 1752 január); Nagy Pál és Kopán Mihály között versengés volt, a vizitáció előtt megbékéltek, egymást megkövették (Gógánváralja, 1757); Tövisi István és a lelkész között legyen békesség (Gógánváralja, 1763 január/6); a kurátor és egyházfi egymás között veszekedtek több ízben is, a kurátor meg is büntette az egyházfit (Gógánváralja, 1767/3); a lelkész családja és a kurátor között veszekedés volt, egymást megkövették (Gógánváralja, 1767/4). **Harangláb:** Nemes Mihály és Gombkötő Mihály közt veszekedés van, templomba nem járnak, a lelkész zabolázza magát, ne sértegesse hallgatóit, a veszekedők egymást kövessék meg (Harangláb, 1723/1); a tanító veszekszik a lelkésszel (Harangláb, 1735 február). **Héderfája:** A lelkész és a tanító között nincs egyetértés, inti a mestert a vizitáció, hogy mindenben a lelkész szavát meghallgassa (Héderfája, 1730/2); a lelkész és a mester között nincs mindenben

egyezség, a mester büntetést érdemel (Héderfája, 1760); ismét intik a mestert, hogy illedelmesen viselkedjék lelkészével (Héderfája, 1762/3). **Kóródszentmárton:** Sarkadival sok vita van (Kóródszentmárton, 1680). Sarkadi György és felesége sokakkal veszekedik (Kóródszentmárton, 1696); a parókián veszekedőket 12 forintra büntetik (Kóródszentmárton, 1734/1); lelkész ne veszekedjen hallgatóival (Kóródszentmárton, 1735 február).

Vizitáció. Dicsőszentmárton: Váradi Ilona vádolja a vizitációt (Dicsőszentmárton, 1741/2); a vizitáció Balog József házában zajlott (Dicsőszentmárton, 1754). **Egrestő:** Egrestőt Balavásáron vizitálták (Egrestő, 1751, 1760). **Ernye:** 1762-ben tartanak először rendes vizitációt, Erneyi Gergely házában (Ernye, 1762); a vizitáció Erzsébetvároson zajlott (Ernye, 1773). **Erzsébetváros:** A vizitációt állítsák fel az ernyeiek (Erzsébetváros, 1716/4); Havadi Péter a generális vizitáción nem jelent meg, egy forintra büntetik (Erzsébetváros, 1720/1); a vizitálás Gógánváralján történt (Erzsébetváros, 1735 február); a vizitáció Gógánban zajlik (Erzsébetváros, 1735 november); a vizitáció Küküllőalmáson történt (Erzsébetváros, 1741, 1742, 1748); a vizitáció Gógánváralján zajlik (Erzsébetváros, 1754); az eklézsia vizsgálása Gógánban történt (Erzsébetváros, 1757, 1763 november); a vizitáció Gógánváralján a parókiánál történt (Erzsébetváros, 1764); a vizitáció a kurátortól érdeklődött, mivel épp az egyházi temetésére készülődtek (Erzsébetváros, 1794). **Gógán:** Gógánban generális vizitációt tartottak (Gógán, 1677, 1682); vizitációra felszolgáltak kilenc ejtel bort (Gógán, 1712); vizitáció a lelkész jelenléte nélkül zajlik (Gógán, 1724); a vizitáció Bonyhán zajlik (Gógán, 1736); a vizitáció a tanító házában zajlik (Gógán, 1751); a vizitáció Gógánváralján zajlott (Gógán, 1789). **Gógánváralja:** A vizitáción tíz kupa bor fogyott el (Gógánváralja, 1712); a vizitáció Gógánban zajlott, két veder bor fogyott el (Gógánváralja, 1713); a vizitáció Gógánban történik (Gógánváralja, 1745); a vizitáció alkalmával kurátort, egyháziakat és hűtösöket választottak (Gógánváralja, 1779 december); a vizitáción nincs jelen a lelkész (Gógánváralja, 1798). **Harangláb:** A vizitáció Horváth István házában zajlik (Harangláb, 1682); mivel az iskolamester a generális vizitációra nem ment el, egy forintra bünteti a vizitáció (Harangláb, 1720); a nemeseket hat-hat, a parasztokat három-három forintra büntették, amiért nem jelentek meg a vizitáción (Harangláb, 1738/4); a vizitáción nem volt jelen a gyülekezet (Harangláb, 1742); a vizitáció Gálfalván zajlott le (Harangláb, 1758); a vizitáció Dészfalván zajlott (Harangláb, 1765 november). **Héderfája:** A lelkész nem volt jelen a vizitáción (Héderfája, 1714). **Kerelőszentpál:** A vizitátorokra 15 ejtel bort költöttek (Kerelőszentpál, 1713). **Kiskend:** A kiskendi gyülekezet megvizsgálása Balavásáron történt (Kiskend, 1751, 1776, 1777 január, 1782); az egyházat a vizitáció elé küldték, de a vizitátorok parancsát nem közölte az eklézsia, ezért büntetik (Kiskend, 1783). **Kóródszentmárton:** A vizitáció Küküllőszéplakon történt (Kóródszentmárton, 1654).

Zsellér. Gógánváralja: Az eklézsia egyik telkén zsellér lakik (Gógánváralja, 1714). **Harangláb:** A parókia melletti telken zsellér lakik (Harangláb, 1749); az eklézsia zsellérei nem akarják megadni a taxát az esperesnek (Harangláb, 1776 február); az eklézsia egyik házában lakik Széki Sámuel zsellére, esztendőnként fizessen egy forintot (Harangláb, 1791/7. 1). **Kóródszentmárton:** Az eklézsia telkén lakó egyik zsellér nem végzi el szolgálatát (Kóródszentmárton, 1726).

Zsindely. Gógánváralja: Mihács Ferenc az eklézsiaától elvitt 7000 zsindelyt (Gógánváralja, 1712/II. 5); Mihács Ferenc 8000 zsindelyt vitt el az eklézsiaától, inti a vizitáció, hogy az egészet szolgáltatassa vissza (Gógánváralja, 1720/4-to III.); a templom kerítését és haranglábat zsindelyezze meg az eklézsia (Gógánváralja, 1720/3). **Kerelő:** A templomot zsindelyeztessék meg, rendelkezik a vizitáció (Kerelő, 1655).

LATIN SZAVAK ÉS KIFEJEZÉSEK JEGYZÉKE

a crimine fassi – a felhozott vád/bűn alól
a memoria hominum – emberemlékezet óta
a modo in posterum successivis semper temporibus
 – így mindvégig a jövőendőben
a modo in posterum – így ez után is
a nunc – mostantól
a nunc successivis semper temporibus – mostan-
 tól ezután mindig
a sacra functione – a szent szolgálattól
ab antiquo – régóta
ab eodem tempore – attól az időtől fogva
ab officio – hivatalból
ab officio amoveál – hivatalából eltávolít
ab officio suspendál – hivatalából felfüggeszt
abalienál – elidegenít
abalienata reposcant – az elidegenített dolgokat
 visszakövetelik
abrogál – eltöröl, visszavon
abscindál – elszakaszt, megfoszt
absentál – hiányzik
absentia – hiány, hiányzás
absolutio – felmentés
absolutionale – felmentőlevél
absolvál – felment, mentesít
absque dilatione – halasztás, késlekedés nélkül
absque misericordia – könyörületesség nélkül
absque praevia admonitione – előzetes figyel-
 meztetés nélkül
absque procrastinatione – haladék nélkül
absque ulteriori remissione – utólagos visszavo-
 nás nélkül
abstineál – tartózkodik
abutál – visszaél
accedál – hozzájárul, belegyez
acceptál – elfogad
accomodál – alkalmaz, viselkedik
accorda – megegyezés, egyezség
accrescál – növekedik
accusál – vádol, terhel
accusatio – vád
accusatur – vádolják
actio – per, prédikáció, szónoklat
actu – jelenleg, most, hivatalos eljárással

actuarius – jegyző
ad 13. diem hujus mensis – e hónap 13. napjára
ad alia sponsalia transmittál – más jegyesség-
 re bocsát
ad concubitum inhabilitas – a házassági együtt-
 élésre való alkalmatlanság
ad exequendum – végrehajtás végett
ad futuram Synodum Partialem – a következő
 Parciális Zsinatra
ad impossibile nemo potest et debet cogi – lehetet-
 lenre senkit sem lehet és nem is kell kény-
 szeríteni
ad interim – ideiglenesen
ad plenioram revisionem – teljesebb vizsgálatra
ad poenam trium florenorum statim et de facto
parato et numerato aere deponendorum adju-
dicál – három forint, helyben lefizetendő
 készpénz-büntetésre ítéli
ad reddendam rationem – számadásra
ad secunda vota transmittál – második házas-
 ságra áténged
ad terminum affuturum Sanctae Synodi Partialis
 – a következő Parciális Szent Zsinatig
adhortál – megint, buzdít
adjudicál – megítél, odaítél
adjunctus – helyettes, mellérendelt, segéd
adjurál – feleket
adjustál – megítél, odaítél, kiigazít
administrál – igazgat, felügyel, kézre ad, be-
 szolgáltat, adósságot megad
admittál – bebocsát, elfogad, beenged
admittál ad sacra – a sákrámentumokkal való
 éléshez bocsát
admoneál – megint, figyelmeztet
admonitio – megintés
admonitus, -a – megintett személy
aedilis – egyházi
aetas – (élet)kor
afficiál – mocskol
aggravál – (meg)terhel, vádol, súlyosbít
agnoscál – elismer
alia compositio – más egyezség
alioquin – másként

allaborál – iparkodik
alliciál – megnyer, csalogat, édesget
altercálódik – vitatkozik
altercatio – vita
alternatim – felváltva, váltakozva
amnestia – megbocsátás, kegyelem
amoveál – elmozdít, elhelyez
animadvertál – figyelmeztet, fenyít, büntet
animo forte iniquo – erősen kedvetlenül
animo iniquo – kedvetlenül, rossz kedvvel
annectál – hozzácsatol
annihilál – érvénytelenít, megsemmisít
anno, die locoque supranotatis – a jelzett évben, napon és helyen
annuál – beleegyezik, állít, vall
annuatim – évenként
annulationis onus – a (házasság) érvénytelenítésének díja
annulál – megsemmisít, érvénytelenít
annullatio – megsemmisítés, semmissé nyilvánítás, érvénytelenítés
anomalia – szabálytalanság
antiqua integra sessio – régi egész telek
apellál – fellebbez, folyamodik, megszólít
apellatio – fellebbezés, felfolyamodás, megszólítás
apostata – kitért, hitehagyott
appertinentia – tartozék
applicál – alkalmaz, csatol, használ
apprehendál – megragad, nehezményez
approbál – jóváhagy
approbatio – jóváhagyás
arbitrative – tetszés szerint
arceál – korlátoz, eltilt, eltávolít
arenda – bér, haszonbér
arestom – fogság, fogda, zálog
argumentum – érv, indok
articulus – (törvény)cikkely
assecurál – biztosít, szavatol, megerősít
assessor – ülnök
assignál – tulajdonít, feljegyez, kiutal, megbíz
assistentia – segítség
attentál – figyel valamire
attentus – figyelmes

attestatio – hitelesítés, tanúsítás, tanúvallomás, bizonyosságlevél
authoritas – tekintély, befolyás, parancs, hatalom
avertál – elfordul, kitér
bene contentus – elégedett
bene quidem – ugyan jó (részemről rendben)
beneficium – szolgálat, jótétemény
bonificál – kárpótol, megtérít
bonificatio – kárpótlás, megtérítés
bonumok – javak
brachium – (világi) karhatalom
bursalis poena – pénzbeli büntetés
calumnia – alaptalan vádlás, patvarkodás
cambium induit naturam cambiati – a cserében kapott birtok átveszi a cserében adott birtok természetét
canalis – út, mód
canonica poena – egyházi törvény szerinti büntetés
canonice – Kánon (egyházi törvény) szerint
capitalis – tőke
capitis taxa – adó
caput – fejzet (bibliai könyvé is)
castigatio – dorgálás, feddés, büntetés
casus – eset
catalogus – lajstrom, névsor
catechesis – káté, katekizmus
catechizatio – kátéoktatás, vallásoktatás
catedra – szószék
causa – ügy, per
causa enim semel sopita, amplius urgeri nec debet, nec potest – az egyszer már eldöntött/befejezett ügyet tovább folytatni nem szükséges, de nem is lehet
causál – okoz
celebrál – lefolytat, tisztel, istentiszteletet tart
censura – ítélet, büntetés, vizsga, vizsgálat
certificál – perbe idéz, bizonyít, igazol
cessál – késik, szünetel, megszűnik, hiányzik
character – társadalmi állás, rang, cím, sajátosság
cimiterium – temető, cinterem
circiter – körülbelül
circumstantia – körülmény
circumvenniál – körbevesz, rászed, megtéveszt

<i>citál</i> – (perbe) idéz	<i>concurrál</i> – hozzájárul vmihez, összefut, egyesül, befolyik
<i>citatio</i> – idézés	<i>condescende</i> – beleegyezve valamibe
<i>citatoria</i> – idézőlevél	<i>conditio</i> – feltétel
<i>classis</i> – osztály, osztályterem	<i>conferál</i> – ad, adományoz, ajándékoz
<i>clerus</i> – papság	<i>confirmál</i> – megerősít
<i>cogál</i> – kényszerít	<i>confluál</i> – összegyűl
<i>cohabitál</i> – együtt lakik	<i>confugiál</i> – menekül
<i>colál</i> – művel, tisztel	<i>confuse</i> – zavarosan, rendetlenül
<i>collatio</i> – (pénzbeli) adomány	<i>confusio</i> – zavar, rendetlenség
<i>collecta</i> – gyűjtés, összegyűjtött pénz	<i>congregatio</i> – gyülekezés, gyűlés, gyülekezet, istentisztelet
<i>collisio</i> – összetűzés, összetütközés	<i>conjunctim</i> – együtt, egyesülve
<i>collocál</i> – áthelyez, elhelyez	<i>conjungál</i> – egyesít
<i>commendál</i> – ajánl	<i>consensus</i> – egyetértés, egyezés
<i>commissarius</i> – biztos, megbízott	<i>consequál</i> – utolér, elér valamit
<i>commissio</i> – rendelet, meghagyás, megbízás, megbízólevél	<i>consequentia</i> – következmény
<i>committál</i> – rábíz, megparancsol, elrendel, elkövet	<i>conservatio</i> – fenntartás, megőrzés, eltevés
<i>commoditas</i> – vagyon, megélhetés, kényelem	<i>considerál</i> – figyelembe vesz, megtekint
<i>commorál</i> – lakik, tartózkodik	<i>consideratio</i> – vélemény, megfontolás, észrevétel
<i>commune terrenum</i> – közös földterület	<i>consignál</i> – összeír
<i>communicál</i> – közöl, tudat, úrvacsorát vesz	<i>consignatio</i> – összeírás, lajstrom
<i>communio</i> – úrvacsora	<i>consistorialis</i> – konzisztórium, presbiter
<i>communiot administrál</i> – úrvacsorát kiszolgáltat	<i>consolatio</i> – kárpótálás, vigasztalás
<i>communiter</i> – közönségesen	<i>constál</i> – megáll, hitelesnek bizonyul, nyilvánvaló, kiderül
<i>compareál</i> – megjelenik, előáll	<i>constituál</i> – elkészít, elrendez, hivatalba helyez
<i>compensál</i> – kiegyenlít, kipótól, (pénzt) visszafordít	<i>constitutio</i> – elkészítés, elrendezés, kinevezés, felállítás, rendelet, végzés
<i>comperta rei veritate</i> – az igazság kiderülvén	<i>consummál</i> – elhasznál, megemészt, házasságot elhál
<i>compescál</i> – megzaboláz, féken tart	<i>consummatum matrimonium</i> – elhált házasság
<i>competens forum</i> – illetékes törvényhatóság	<i>contemnál</i> – megvet, lenéz
<i>complanál</i> – megbékéltet, kiegyenlít, megegyezik	<i>contentio</i> – versengés, vetélkedés
<i>componál</i> – rendez, alkalmaz, megnyugtat, megegyezik	<i>contentum</i> – megelégedés, elégtétel
<i>compositionalis</i> – egyezséglevél	<i>contentus</i> – elégedett
<i>comprobál</i> – bizonyít, dicsér, javall	<i>continuál</i> – folytat
<i>computus</i> – számvetés, költségterv	<i>continuative</i> – folyamatosan
<i>concernál</i> – megillet	<i>continue</i> – folyamatosan
<i>concernens</i> – illetékes	<i>contio</i> – prédikáció, igehirdetés
<i>concessa</i> – engedély	<i>contra animum conferentium</i> – az adományozók szándéka ellen
<i>concessál</i> – elenged	
<i>conciliál</i> – kibékít, megkövet	
<i>conclusum</i> – következtetés, határozat	

contra omnia humanitatis et christianitatis iuram
– minden emberi és keresztyéni jogrend el-
lenében
contractualiter – szerződés szerint
contractus – szerződés
contradicál – ellentmond, ellenez
contraveniens – ellenkező, vitakozó, kihágást
elkövető
contribuál – adózik, hozzájárul, fizet
contributio – adó, szolgáltatás
controversia – nézeteltérés, ellentmondás, ellen-
kezés
contumaciter – makacsul
contumacia – makacsság, megátalkodottság
contumacia ductus – makacsul
contumax – makacs, megátalkodott
conveniál – egybegyűl, megegyezik
conventio – megállapított fizetnivaló, egyezség-
(levél), papi díjlevél
conventionalis – díjlevél szerinti
conventionaliter – szerződés, megegyezés szerint
conversatio – társalgás
convertál – (rá)fordít
convincál – (törvényes úton) elmarasztal
convocál – összehív
copulál – összeesket
copulatio – esketés
coram – előtt
corporalis poena – testi fenyítés
corripíál – megdorgál
corroborál – megerősít
creditor, -trix – hitelező
cultizál – istentiszteletet tart
cultus – istentisztelet, templomi szolgálat
cum dupplo –kétszeresével
cum hac conditione – ezzel a feltétellel
cum hac declaratione tamen – mégis ezzel a nyi-
latkozáttal
cum omni honore – minden tisztelettel
cum remissione rigoris – a szigorúságot enyhítve
cum respectu – tisztelettel
cum tamen fructus et onus sunt relata et correlata
quae se invicem ponunt vel tollunt, adest onus
deest fructus – tekintettel arra, hogy a jöve-
delem és az elvégzett munka kölcsönösen

arányos, amennyiben valamelyik elmarad,
elmarad a másik is; itt a munka megtörtént,
de elmaradt a javadalom
cura – gondoskodás, gondviselés
curál – gondoz, gondoskodik vmiről
curator – gondnok
curatoratus – gondnokság
curia – udvarház
curialista – a nemesi udvarház telkén lakó zsellér
currál – fut, folyik
cursus – körlevél, folyamat
de anno et die protestatur – az év és a nap felől
jogfenntartó nyilatkozatot tesznek
de curatore novo creando – az újonnan megvá-
lasztandó gondok felől
de facto – ténylegesen
de jure – jog szerint
de merito – érdemben
de parocho – a parókus lelkésztől
de praesenti – jelenleg
de reverendo pastore nihil mali, praeterquam ...
– a tiszteletes lelképásztorról semmi rosszat
(nem mondanak), azon kívül, hogy ...
dealbál, dealbáz – lemeszel
debita executio – törvényes végrehajtás
debitor – adós
decem per centum – tíz százalék
declarál – kinyilvánít, megismertet, tisztáz
declaratio – nyilatkozat
defalcál – beszámít, levon, leszámít
defectus – hiány, hiba
deferál – ajánl, enged, eleget tesz
deficiál – hiányt szenved, elfogy, kihal
defraudál – becsap, megcsal
delegatus – kiküldött
delibál – megcsorbít, megcsonkít, elvesz vmiből
deliberál – határozatot hoz
deliberatum – végzés, határozat
demandál – rendelkezik, elrendel
demereál – megnyer vkit magának, megszerez,
keres
demonstrál – számot ad
demonstratio – bemutatás, számadás
denegál – megtagad
denominál – megnevez, kinevez

- dependenter* – függőben
dependiál – függ
deponál – megőrzés végett vmit letesz, eltesz, lefizet, levált, hivatalától megfoszt
deprecál – kér, könyörög, vkit megkövet
deprehendál – megragad, rajtakap, felfedez
deputál – küld, odaad, vmilyen célra rendel
desertio – elszökés, elhagyás
designál – kijelöl
desistál – eláll vmitől, felhagy vmivel
desummál – (pénzt) behajt, felvesz, megrerít
determinatio – végzés, határozat
detineál – visszatart, elfoglal, leköt
detrahál – levon, megvon, kivon
deveniál – rászáll (a vagyon), átszármazik
diffamál – rágalmaz, becstelenít
diffamatio – rágalmazás, becstelenítés
differál – különbözik, halaszt
differentia – összekülönbözés, rendetlenség, nyugtalanság
difficilis – akadékos, késedelmes, nehézkes
difficultál – nehezményez, kifogást emel
difficultas – nehézség, bajosság
diminuál – kisebbít
dioecesis – egyházmegye
directio – igazgatás
disciplina – fegyelem, fegyelmezés
discursítál – szaladgál, ide-oda jár
disgustus – egyenetlenség
displicenter – nemtetszéssel
disponál – rendel, odarendel vkit, rendelkezik, elrendez
dispositio – rendelet, határozat, rendelkezés
dissidium – meghasonlás, nézeteltérés
distractus, -a – elvont, elszóltott
disturbál – megzavar
dominale forum – úriszék
dominus ludimagister bene compositus – a tanító úr alkalmazkodik (a gyülekezethez)
domiporta – háziasszony
domuál – rendbe szed, megfékez
uplicál – kettőz, dupláz
duplum – kétszeres
ea conditione – azzal a feltétellel
ea sub spe – abban a reményben
ea tamen conditione – mégpedig ezzel a feltétellel
ecclesiai constitutio – egyházi törvény
ecclesiastica censura – egyházi büntetés, megróvás
ecclesiastica directio – egyházi igazgatás, felügyelet
ecclesiasticum bonumok – egyházi javak
effectuál – véghezvisz
effectum – végrehajtás, kivitelezés
electus – választott
elocál – bérbe/kamatra kiad
emanál – ered, támad, előáll, kiállít
emenda linguae – nyelvváltás
emendál – kiigazít, módosít
emendicál – kikoldul
emeritus – kiérdemesült
emptor – vevő
erigál – felállít, elindít, elkezd
erogál – pénzt elkölt
erogatio – kiadás
erogatum – kiadás
erronee – hibásan
evanescál – eltűnik, elenyészik
evital – elkerül
ex aliorum inductione et sua imprudentia – mások rábeszélése és saját meggondolatlanságából
ex auditoribus – a hallgatók (gyülekezeti tagok) közül
ex beneplacito – tetszés szerint
ex commiseratione – könyörületből
ex contemptu – megvetésből
ex eo consecuto aegritudo – betegsége miatt
ex superabundanti – a feleslegből
ex veris originalibus – a hiteles eredetiből
examinál – megvizsgál, vizsgáztat
exasperál – felingerel
excessus – kicsapongás, kihágás, elmenetel, eltérés
excipiál – kifogást emel
excludál – kizár, kiemel
exclusis omnibus remediis – minden jogorvoslatot kizárva
exclusus – kizárt, kiközösített
excommunicál – kiközösít, úrvacsorától eltilt

<i>excommunicatus</i> – kiközösített, úrvacsorától eltiltott személy	<i>fiscus</i> – világi ügyész
<i>excontentál</i> – kielégít	<i>forensi precio</i> – piaci áron
<i>excusál</i> – ment	<i>forum</i> – törvényszék, joghatóság
<i>executio (exequutio)</i> – végrehajtás, bahajtás	<i>fraudulenter</i> – csalárdul, csalással
<i>executione mediante</i> – végrehajtás útján	<i>frequentál</i> – látogat
<i>executor (exequutor)</i> – végrehajtó	<i>fructificál</i> – gyümölcsötzet
<i>exemptio</i> – mentesség, kivetés, kivétel	<i>functio</i> – szolgálat, működés
<i>exemptionalis levél</i> – kiváltságlevél	<i>fundál</i> – alapít, alapoz
<i>exequál</i> – végrehajt, behajt	<i>fundus</i> – telek, (pénz)alap
<i>exhibeál</i> – kiállít, előterjeszt, előad	<i>fungens</i> – hivatalban levő
<i>exigál</i> – (adósságot) behajt, kikövetel	<i>futuro pro testimonio</i> – jövődöbeli bizonyáságul
<i>eximál</i> – mentesít, felment	<i>genuine</i> – őszintén, hitelesen, pontosan
<i>exmissio</i> – vallatásra való kibocsátás	<i>gratuitum beneplacitum</i> – jóindulatból, tetszés szerint adott (fizetés)
<i>exorbitantia</i> – kihágás, kicsapongás	<i>gravamina</i> – sérelem, alkalmatlanság, teher
<i>expediál</i> – küld, létrehoz, itt: kiment, kitisztáz	<i>gravis</i> – súlyos
<i>expleál</i> – kiegészít, kipótol	<i>gravis animadversio</i> – súlyos fenyték, büntetés
<i>exponál</i> – előterjeszt, kiállít, előállít, kifejt	<i>gravis ecclesiastica censura</i> – súlyos egyházfegyelmi büntetés
<i>exponens</i> – előterjesztő	<i>gravis poena</i> – súlyos büntetés
<i>exportál</i> – kiad, kivisz	<i>gravis reprehensio</i> – súlyos dorgálás, fenyték
<i>expositio</i> – előterjesztés, fejtegetés, előadás	<i>gremium</i> – kebel, testület
<i>expressál</i> – kifejez, kimond	<i>harmonia</i> – összhang, egyetértés
<i>expressis verbis</i> – kifejezetten, kimondottan	<i>his praemissis conditionibus</i> – ezen előrebecsált feltételek mellett
<i>expressus</i> – küldött, látható, kifejezett	<i>his rationibus</i> – ily okok miatt
<i>exprobrál</i> – szemére vet	<i>honorifice</i> – tisztelettel
<i>expurgál</i> – vád alól tisztáz, kitisztít	<i>humana memoria</i> – emberemlékezet
<i>extál</i> – van, létezik	<i>idem qui supra</i> – ugyanaz, mint fentebb
<i>extraserialis</i> – rendkívüli, soron kívüli	<i>ignominiose</i> – gyalázatosan
<i>facies</i> – oldal, képmás, alak, ábrázat, valaminek a külseje	<i>illegitimus, -a</i> – törvénytelen
<i>factum statim</i> – rögtön/helyben megtörtént	<i>impediál</i> – akadályoz
<i>facultál</i> – felhatalmaz, engedélyez	<i>impeditor</i> – akadályozó
<i>facultas</i> – felhatalmazás, alkalom, tehetség, jogkör	<i>impingál</i> – vét, vétkezik
<i>fassio</i> – tanúvallomás	<i>imponál</i> – utasít, felad, felszólít, meghagy
<i>fassor</i> – valló, tanú	<i>impositio</i> – meghagyás, utasítás
<i>fateál</i> – vall, elismer, megerősít, magyaráz	<i>improbál</i> – helytelenít
<i>favor</i> – kedvezés, szívesség	<i>improvisio</i> – gondatlanság
<i>fide dignus, -a</i> – hiteles, hitelt érdemlő	<i>imputál</i> – betud, tulajdonít vkinek vmit, felró
<i>fide nostra mediante</i> – hitünk szerint	<i>in adfuturum bonum ecclesiae</i> – az eklézsia jövődöbeli hasznára
<i>filia</i> – leányegyházközség	<i>in aere</i> – készpénzben
<i>filialis ecclesia</i> – leányegyházközség	<i>in consolationem</i> – kárpótlásként
<i>finaliter</i> – végül	<i>in facie Sedis Visitoriae</i> – a Vizitáció színe előtt
<i>fiscalis administrator</i> – kincstári birtokok kezelője	<i>in figura Sanctae Sedis</i> – a Szent Szék képében

<i>in granis</i> – szemes gabonaként	<i>inhaereál</i> – ragaszkodik vmihez
<i>in illo casu</i> – abban az esetben	<i>inhumaniter</i> – udvariatlanul, durván, ember-
<i>in instanti</i> – helyben, nyomban	telenül
<i>in loco Visitationis</i> – a vizitáció helyszínén	<i>injungál</i> – parancsol
<i>in natura</i> – természetben	<i>injuria</i> – jogtalanság
<i>in officio curatoratus</i> – gondnoki hivatalban	<i>injuriál</i> – becstelenít, jogtalan-ságot követ el
<i>in omnibus punctis et clausulis</i> – minden pont-	<i>injuriöse</i> – jogtalanul
jában és záradékában	<i>innocens</i> – ártatlan
<i>in periculo</i> – veszedelemben	<i>inquirál</i> – keres, kivizsgál, nyomoz
<i>in perpetuum</i> – örökösen, örökre	<i>inquisitio</i> – vizsgálat, vallatás
<i>in poenam constitutionis ecclesiasticae</i> – az egy-	<i>inquisitoria relatoria</i> – vallatásról (tanúkihall-
házi törvények szerinti büntetésbe	gátásról) kiállított jelentés
<i>in poenam neglecti officii incurrál</i> – hivatali	<i>inserál</i> – beilleszt, bevisz, befoglal
mulasztás/hanyagosság vétkébe esett	<i>inspectio</i> – felügyelet, ellenőrzés
<i>in posterum</i> – a jövőben	<i>inspector</i> – felügyelő, felvigyázó, gondviselő
<i>in praesentiarum</i> [!] – a jelenlévők előtt	<i>inspector curator</i> – egyházmegyei (fő)gondnok
<i>in sequentibus</i> – a következőkben	<i>instál</i> – kér, kérelmez
<i>in specie</i> – nevezetesen, sajátosan, különösen	<i>instantia</i> – törvényhatóság, kérés
<i>in stramine</i> – szalmájában	<i>insuper</i> – ezen felül
<i>in suspenso</i> – függőben	<i>insurgál</i> – fellázad, lázít
<i>in vicinatis</i> – szomszédságában	<i>integre</i> – teljességgel, egészében
<i>in vigore</i> – érvényben	<i>integre et in toto numero</i> – egészben és teljes
<i>inchoatio</i> – elkezdés, indítványozás	számban
<i>incommode</i> – illetlenül	<i>intempestive</i> – rosszkor, alkalmatlan időben
<i>inconsideratus</i> – meggondolatlan	<i>intentál</i> – irányoz, intéz, fenyeget
<i>incorrigibilis</i> – javíthatatlan	<i>intercessio</i> – közbenjárás, közbelépés
<i>increpál</i> – megszid, hibáztat, vádol	<i>interdicál</i> – megtilt
<i>incuria</i> – gondatlanság	<i>interes</i> – haszon, kamat
<i>incurrál</i> – (vmivel) büntetetik, vétkezik	<i>interloquutio</i> – szóváltás, ellenkezés
<i>indebite</i> – méltatlanul	<i>interminatio</i> – fenyegetés
<i>indifferenter</i> – közömbösen, vmitől függetlenül	<i>interpositio</i> – közbeavatkozás, közbenjárás
<i>indigeste</i> – rendezetlenül	<i>intimál</i> – parancsol, rendel, (bizalmasan) ja-
<i>indisposite</i> – rendezetlenül, rendetlenül	vasol
<i>inducál</i> – bevezet, rábír, rávesz vmire	<i>intimatio</i> – rendelet, parancsolat
<i>indulgentia</i> – engedékenységg	<i>intra octavum</i> – nyolc napon belül
<i>industria</i> – szorgalmasság, iparkodás	<i>intra quindenam</i> – tizenöt napon belül
<i>infamál</i> – gyaláz	<i>invadál</i> – megtámad, betolakodik
<i>infamia</i> – becstelenség, gyalázat, gyalázás	<i>invasor</i> – támadó, betolakodó
<i>infamis</i> – becstelen, gyalázatos	<i>investigál</i> – megvizsgál, vallat, nyomoz
<i>infans</i> – fiatal, gyermek, új	<i>inviál</i> – útbaigazít
<i>infestál</i> – fenyeget, vádol, rágalmoz	<i>involál</i> – beavatkozik
<i>infideliter</i> – hitetlenül, hűtlenül	<i>irremissibiliter</i> – elengedhetetlenül, megbo-
<i>informál</i> – tudósít	csáthatatlanul, visszavonhatatlanul
<i>informatio</i> – tudósítás, előadás	<i>irrogál</i> – büntetést kiszab, megítél
<i>ingrediál</i> – belép, bejön, befolyik, beír	<i>iterál</i> – ismét

<i>judicialiter</i> – bíróilag, hivatalosan, törvényileg	<i>mater</i> – anya(egyházközség)
<i>judicium</i> – ítélet	<i>mater ecclesia</i> – anyaegyházközség
<i>juramento</i> – esküvel	<i>materia</i> – anyag, tárgy, téma, eredet
<i>juramento deposito</i> – eskütétellel	<i>matrimonium</i> – házasság
<i>jure contendál</i> – pereskedik, törvénykezik	<i>mediante executione</i> – végrehajtással
<i>jure prosequál</i> – perbe idéz	<i>mediante inquisitione</i> – kivizsgálással, vallatás- sal
<i>jus</i> – jog	<i>medio tempore</i> – időközben
<i>justificál</i> – igazol, tisztáz	<i>meliorál</i> – jobbít, javít
<i>juxta articulum regni</i> – az ország törvénye sze- rint	<i>memoralis</i> – beadvány, feljelentés
<i>juxta canonem</i> – kánon szerint	<i>meritalis</i> – érdemi, érdemleges
<i>juxta canonem eundem</i> – ugyanazon kánon alapján	<i>meritalis difficultas</i> – érdemleges nehézség
<i>juxta continentiam canonis</i> – a kánon értelmében	<i>meta</i> – határ
<i>laccessál</i> – ingerel, megtámad	<i>minister</i> – (egyházi) szolga
<i>legál</i> – hagyományoz, gyűjt	<i>ministerialis inspectio</i> – lelkipásztori felügyelet
<i>legale impedimentum</i> – törvényes akadály	<i>ministerium</i> – lelkipásztori hivatal
<i>legale interes</i> – törvényes kamat	<i>minor potentia</i> – kisebb hatalmaskodás (bűn- tetése)
<i>legaliter</i> – törvényesen	<i>mitigál</i> – enyhít, csökkent
<i>legatio</i> – adomány	<i>mortificál</i> – kínoz, szenvedést okoz, zaklat, be- szüntet
<i>legatum</i> – adomány	<i>mortificatio</i> – kíntás, zaklatás, bosszantás
<i>legatus</i> – küldött, ünnepen szolgáló kollégista diák	<i>mulcta</i> – bírság, büntetés
<i>legitimo modo</i> – törvényesen	<i>mulctál, mulctáz</i> – büntet, bírságol
<i>legitimus</i> – törvényes	<i>muniál</i> – erősít, oltalmaz, véd
<i>legumina</i> – vetemény, zöldség	<i>nefarie</i> – istentelenül, gonoszul
<i>levál</i> – megkönnyít, segít, (pert, pénzt) felvesz	<i>neglectim</i> – hanyagul
<i>liberál</i> – felszabadít	<i>negligál</i> – elhanyagol, elmulaszt
<i>liga</i> – kötelék, a második házasság megtiltása	<i>negligens</i> – hanyag, gondatlan
<i>linea</i> – vonal	<i>negligenter</i> – hanyagul
<i>liquidál</i> – folyosít, felszámol, (elszámoláskor) megterhel	<i>negligentia</i> – hanyagság
<i>liquidum</i> – adósság	<i>nemine cogente verum sponte sua</i> – senkitől sem kényszerítve, önként
<i>litis motio</i> – per, perindítás	<i>nil incommode</i> – semmi alkalmatlanság
<i>livor</i> – irigység, kajánság	<i>notarius</i> – jegyző
<i>livore ducti</i> – irigyen, irigységtől vezetve	<i>nunc statim</i> – most helyben/haladéknélkül
<i>loci minister</i> – helyi lelkipásztor	<i>objectum christiana et fraterna in Christo cha- ritatis et commiserationis</i> – a Krisztusban való keresztyén szeretet és testvéri könyö- rület tárgya
<i>ludimagister</i> – tanító, oskolamester	<i>obligál</i> – kötelez
<i>magistratus</i> – világi karhatalom	<i>obligatio</i> – köteleesség, kötelezvény
<i>male affectus</i> – sértett, megbántott	<i>obligatoria</i> – kötelezvény
<i>malitia</i> – gonoszság	<i>obligatus</i> – köteles
<i>mandatum</i> – rendelet, parancs, megbízólevél	<i>obscurum</i> – homályosság
<i>maneál</i> – (hátra)marad	
<i>manu stipulo</i> – kézbeadással, erős fogadalom- tétellel	

observál – megfigyel, figyelembe vesz, megtart
observatio – észrevétel
obtemperál – engedelmeskedik
obtingens – illetmény, illető, illetékes
obveniál – befolyik (jövedelem), vmi közbejön
oeconomia – háztartás, gazdaság, megtakarítás, termés
offendál – megbánt
offensio – támadás, veszteség, bántás
officiolatus – tiszt, hivatal, joghatóság
onus – díj, teher
opponál – vmi ellenébe tesz vmit, ellenez vmit
oralis fassio – szóbeli vallomás
oratorium – imaház
ordinarius – rendes, rend szerinti
ordinatio – rendelés
ore tenus – élőszóban
pacificatio – békítés
pacificum dominium – békés birtoklás
pars – (peres) fél
pars succumbens – vesztes fél
paterne – atyailag
patiál – megtűr, elszenved
patrál – bünt elkövet
patronus – pártfogó, kegyúr
penes inquisitionem – vizsgálaton
penes legitimationem – törvényes megállapítás szerint
penetrál – bevisz, bevezet
peniteál – vezekel, bünbánatot tart
penitens – vezeklő, bünbánó
penitus – teljesen, tökéletesen
penitus cassál – teljesen eltöröl
per accordam – egyetértőleg, megegyezéssel
per consequens – következőképpen
*per formam solennis protestationis, contradictio-
nis et inhibitionis* – törvényes tiltakozással,
ellentmondással és eltiltással
per se vagy secundum – vagy maga, vagy másod-
magával
per seriam inquisitionem – szigorú vizsgálattal
peragál – véghezvisz, elvégez, dönt, végrehajt
perceptio, perceptum – bevétel
percipiál – bevesz, felvesz
peremptorie – végképp, cáfolhatatlanul

perennaliter – örökre
periculum – veszedelem, veszély
perpetua sterilitas – örök nemzéképtelenség
perpetuus fundus – örökös (anyagi) alap
persequál – üldöz, keres
persona – személy
pertentál – megpróbál, megkísérel
pia collatio – kegyes adomány
pia fundatio – kegyes alapítvány
pium legatum – kegyes hagyomány
placidis mediis – kellő, alkalmas eszközökkel
plaga – tájék, környék
plebejus – köznépi
plenarie – teljességgel, teljesen
plene et integre – teljes egészében
poena – büntetés
poenalitas – büntetés
poenáz – büntet, bírságot
poenitentia – bünbánat
poenitentialis hét – bünbánati hét
porro: immoralitatis arguitur – továbbá erkölcs-
telenséggel vádolják
porticus – előcsarnok
portio – részjóság, kivetett adó, természetbeni
járandóság
portionatus – részbirtokos
positio – állítás, pont
possessor – (föld)birtokos, tulajdonos
post admonitionem – megintés után
post convictionem – elmarasztalás, elítélés után
post unam atque alteram admonitionem – első
vagy második megintés után
posteritas – utód, leszármazott
postulatum – követelés, kívánság, kérés
potentia – erőszak, hatalmaskodás, hatalmas-
kodásért járó büntetés
potentiose – hatalmaskodva, erőszakkal
practizál – gyakorol
praecario – jó kedvvel, kedvesen
praecaveál – óvakodik vmitől, megelőz vmit
praecedentia – elsőbbség
praedecessor – (hivatalbeli) előd
praejudicál – sért, kárt okoz, ellent mond
praejudicium – sérelem, kár

<i>praesente domino notario</i> – a jegyző úr jelenlétében	<i>pronunciál</i> – döntést hoz, (ítéletet) kihirdet, nevez
<i>praesenti deliberato</i> – jelen határozat erejével	<i>propositio</i> – előterjesztés
<i>praesentia</i> – jelenlét	<i>propria auctoritate</i> – önhatalmúlag
<i>praeses</i> – elnök, előljáró	<i>propter negligentiam</i> – hanyagság miatt
<i>praesidium</i> – elnökség, elnöklés	<i>prorsus</i> – éppen, teljességgel
<i>praestál</i> – megad, teljesít	<i>proscribál</i> – hivatalától megfoszt, elűz
<i>praesto fundamento</i> – helyesen, jogosan, megalapozottan	<i>prosenior</i> – espereshelyettes
<i>praetendál</i> – kér, követel	<i>prosequál</i> – folytat, követ, törvénnyel megkeres
<i>praetendens</i> – kérő, kérelmező	<i>prosperál</i> – virágzik
<i>praetensio</i> – követelés	<i>prospiciál</i> – felügyel, gondoskodik vmiről
<i>praeter propter</i> – körül-belől	<i>protegál</i> – oltalmaz, véd
<i>praevaricál</i> – kárt okoz, kihágást követ el	<i>protestál</i> – tiltakozik, jogfenntartó nyilatkozatot tesz
<i>praevaricatio</i> – kihágás, kártétel	<i>protocollál</i> – jegyzőkönyvez
<i>praevaricator</i> – kártevő, kihágást elkövető személy	<i>protocollatio</i> – jegyzőkönyvezés
<i>praxis</i> – gyakorlat	<i>proveniál</i> – jövedelmez
<i>primitus</i> – először, előzőleg	<i>provideál</i> – ellát, gondoskodik
<i>principalis</i> – felettes	<i>providus</i> – nemtelen
<i>privál</i> – megfoszt vmitől	<i>provocál</i> – (perbe) idéz
<i>pro anno praesenti</i> – erre az évre	<i>publicál</i> – kihirdet, közöl
<i>pro curatore ecclesiae</i> – az eklézsia gondnokául	<i>publicanus</i> – vámszedő
<i>pro deductione funeris</i> – a halott kikísérésére	<i>publicatio</i> – kihirdetés
<i>pro futura cautela</i> – jövődöbéli biztosítékul	<i>publice</i> – nyilvánosan
<i>pro futuro</i> – jövődöre	<i>punctum</i> – (al)pont
<i>pro hic et nunc</i> – itt és most	<i>purgál</i> – tisztít, tisztáz
<i>pro hoc tempore</i> – ebben az időben	<i>purus theologus</i> – hibátlan teológus
<i>pro interim</i> – ideiglenesen	<i>quarta</i> – dézsmanegyed
<i>pro nunc</i> – most	<i>quartál</i> – dézsmanegyedet beszéd
<i>pro ratione delicti</i> – a bűntett súlyosságától függően	<i>querela</i> – panasz
<i>procedál</i> – törvényesen eljár	<i>querimonia</i> – panasz
<i>processualis</i> – járási, törvényszéki	<i>querulatus</i> – panaszos
<i>processualis szolgabíró</i> – járási szolgabíró	<i>qui succedit in bonis, succedit etiam in onere</i> – aki a javakat, az a terheket is örökli
<i>processus</i> – per, eljárás, folyamat, ügy	<i>quietantia</i> – nyugta, számadás
<i>proclivis</i> – hajlandó vmire	<i>quindena</i> – tizenöt nap
<i>procurál</i> – beszerez, gondot visel, vigyáz vmire	<i>quo differtur eo non tollitur, poena digna affutura</i> – ami elhalad, el nem marad, méltó büntetését el fogja nyerni
<i>producál</i> – előhoz, bemutat	<i>quoquo modo</i> – valamilyen módon
<i>profanatio</i> – megszenteltségtelenítés	<i>ranchor</i> – régi, megrögzött harag, neheztelés, gyűlölet
<i>profanus</i> – szentségtelen, köznapi, világi	<i>ratificál</i> – jóváhagy, megerősít
<i>prohibeál</i> – megakadályoz, eltilt vkit vmitől	<i>ratio</i> – számadás, indok, értelem
<i>promoveál</i> – előmozdít, terjeszt, igazít	<i>ratiocinál</i> – számot ad, elszámol
<i>promulgatio</i> – kihirdetés	

<i>ratione officii</i> – hivatalból	<i>repudiatus</i> – elutasított
<i>readjudicál</i> – visszaítél	<i>repudii onus</i> – elbocsátás díja
<i>recipíál</i> – bevesz, befogad, visszavesz	<i>repudium</i> – elutasítás
<i>recognitionalis</i> – elismervény	<i>requirál</i> – kér, megkeres, megkérdez
<i>recommendál</i> – ajánl	<i>residentias</i> – állandó lakhellyel rendelkező
<i>recommendatio</i> – ajánlás	<i>residuum</i> – maradék
<i>reconciliál</i> – ekléziát követ, kibékül	<i>resolutio</i> – határozat, rendelet
<i>reconciliatio</i> – ekléziaskövetés, kibékülés	<i>respectál</i> – megbecsül, tekintetbe vesz vmit
<i>rector</i> – iskolamester, tanító	<i>respectu juris divini</i> – Isten törvénye szerint
<i>rectoralis fundus</i> – tanítói telek	<i>restans</i> – adós
<i>recuperatio</i> – visszaszerzés, visszanyerés	<i>restans interes</i> – hátralékos kamat
<i>recurrá</i> – fellebez, folyamodik	<i>restantia</i> – adósság, tartozás
<i>redeál</i> – visszatér	<i>restantiarius</i> – adós
<i>redimál</i> – megtérít, megfordít	<i>restaurál</i> – helyreállít, megjavít
<i>reducál</i> – visszahoz, kísér, visszafordít	<i>restituál</i> – visszaad, helyreállít
<i>referál</i> – jelent, felel, utal	<i>reverendus minister, pastor</i> – tiszteletes lelkipász-
<i>refractarius</i> – ellenkező, szembeszegülő	tor
<i>refundál</i> – megtérít, visszahelyez	<i>reversalis</i> – térítvény, hitlevél, írásbeli nyilatkozat
<i>refusio</i> – visszahelyezés, megtérítés	<i>revideál</i> – vizsgál, újból átnéz
<i>registrom</i> – jegyzék, jegyzőkönyv	<i>revisio</i> – vizsgálat, ellenőrzés
<i>registrál</i> – jegyzékbe vesz	<i>rigidus</i> – kemény
<i>regius</i> – biztos, megbízott	<i>rite</i> – elégségesen, szokás szerint
<i>regula</i> – szabály	<i>Romanum illud adagium hac adplicabis: frenum</i>
<i>regulátlan</i> – fegyelmezetlen, szabálytalan	<i>habet in corum</i> – az erre alkalmazható latin
<i>rehabeál</i> – visszavesz, visszakup, visszanyer	közmondás szerint: megbabolázza az ész-
<i>rejiciál</i> – visszaküld	ki szelet
<i>relatio</i> – jelentés, indítvány, ismertetés	<i>ruina</i> – rom, romlás
<i>relatoria</i> – jelentés, jelentőlevél	<i>ruminál</i> – átgondol
<i>relaxál</i> – abbahagy, elenged, kiterjeszt	<i>rythmus</i> – vers, verssor
<i>relegál</i> – elküld, átutal, továbbít	<i>sabbathale</i> – malom szombati vámjá
<i>relicta</i> – hátrahagyott, özvegy	<i>sacramentum</i> – szentség, sákrámentum
<i>religio</i> – vallás, felekezet	<i>sacramentumi reliquia</i> – úrvacsorai maradék
<i>reluctál</i> – ellenszegül	<i>salarium</i> – bér, fizetés
<i>remeliorál</i> – megjavít, megjobbít	<i>saltem</i> – legalább
<i>remissio</i> – elengedés, engedmény, visszavonás	<i>salvo honore</i> – a tisztelet megőrzésével
<i>remittál</i> – visszaad, visszavon, megbocsát	<i>salvo jure alieno</i> – más jogának sérelme nélkül
<i>renovatio</i> – javítás	<i>sanioris revisionis gratia</i> – alaposabb felülvizs-
<i>reparál</i> – javít, tataroz	gálatra
<i>reparatio</i> – javítás	<i>satisfaciál</i> – eleget tesz, elégtételt vesz
<i>repetál</i> – visszaszerz, ismét	<i>satisfactio</i> – elégtétel
<i>reportál</i> – jelent	<i>scandalose</i> – botránkoztatóan
<i>repraesentál</i> – bemutat, képvisel	<i>scandalum nonnullorum</i> – sokaknak botránko-
<i>reprehensio</i> – dorgálás, megintés	zására
<i>repudiál</i> – elutasít, visszautasít	<i>scleratus</i> – bűnös, vétkes, utálatos
<i>repudians</i> – elutasító	<i>schola</i> – iskola

<i>seculare brachium</i> – világi karhatalom	<i>sollicitál</i> – szorgalmaz, kér
<i>secularis magistratus</i> – világi hatóság, karhatalom	<i>sollicitus, -a</i> – aggódó, nyugtalan, gondoskodó
<i>secundál</i> – segít, támogat	<i>solverunt</i> – fizettek
<i>secundum beneplacitum patronorum et incolarum</i> – a patrónusok és a helybeli lakosok tetszése szerint	<i>sopidl</i> – elcsendesít, vminek véget vet
<i>secundum canonem</i> – kánon szerint	<i>sordide</i> – aljasan, ocsmányul, piszkosan
<i>secundum deliberatum</i> – határozat, végzés szerint	<i>specialis casus</i> – különféle eset
<i>secundum mentem canonis</i> – a kánon értelmében	<i>species supplantationis, publicae pacis ecclesiasticae perturbatio, molestia ecclesiae inferenda</i> – a gáncsoskodás fajtái, az egyházközség békéjének megzavarása, az egyházközségnek okozott bosszúság
<i>secus</i> – valami ellenében, másként	<i>specificál</i> – elkülönít, megkülönböztet, említ
<i>semel pro semper</i> – egyszer s mindenkorra	<i>specificatio</i> – részletezés, részletes beszámoló
<i>senior</i> – esperes	<i>specifice</i> – részletesen
<i>seniori particularis Visitatio</i> – az esperes részleges vizitációja	<i>specimen</i> – minta, próba, vizsga
<i>seorsim</i> – egyenként	<i>spiritualis director</i> – lelki irányító, vezető
<i>seorsim et singillatim</i> – egyenként és külön-külön	<i>sponte</i> – önként, jószántából
<i>separál</i> – elkülönít, elválaszt	<i>Spreum Consistorium</i> – Főkonzisztórium
<i>separationis onus</i> – elkülönítés/válás díja	<i>stante Visitatione</i> – a vizitáció alatt
<i>sequestrál</i> – elkoboz, elkülönít, zárol	<i>statim et de facto</i> – helyben, haladéknélkül és ténylegesen
<i>series</i> – sor, sorrend	<i>statim et de facto in exequutionem mancipabitur</i> – helyben és ténylegesen behajtotta
<i>serio</i> – komolyan, szigorúan	<i>statim et de facto pacem ineant, et reverendus vir etiam cum aliis auditoribus pacem colat</i> – helyben és ténylegesen kibéküljenek, a tiszteletes úr pedig a többi gyülekezeti taggal is békében éljen
<i>servitium</i> – szolgálat	<i>stipendium</i> – díj, ösztöndíj
<i>severe</i> – szigorúan	<i>stolare</i> – papi szolgálatért járó illeték
<i>si juris</i> – ha törvényes	<i>studio praedeliberato</i> – szándékosan, előre eldöntve
<i>signanter</i> – megjelölve, jelesül, pontosabban	<i>sua sponte</i> – önként
<i>silentium</i> – csend, hallgatás	<i>sub articuli poena</i> – törvényes büntetés terhe alatt
<i>sillabizál</i> – szótagol, olvas	<i>sub censura ecclesiastica</i> – egyházfegyelmi büntetés terhe alatt
<i>similiter</i> – hasonlóképpen	<i>sub eadem poena</i> – ugyanazon büntetés terhe alatt
<i>simpliciter</i> – egyszerűen	<i>sub eo termino</i> – ugyanezen határidőn belül
<i>sine defectu</i> – hiánytalanul, hibátlanul	<i>sub excommunicatione</i> – kiközösítés terhe alatt
<i>sine discrimine</i> – megkülönböztetés nélkül	<i>sub graviore animadversione</i> – súlyosabb fenyegetés, büntetés terhe alatt
<i>sine misericordia</i> – könyörület nélkül	<i>sub graviore poena</i> – súlyosabb, keményebb büntetés terhe alatt
<i>sine reconciliatione</i> – eklézsiakövetés nélkül	
<i>sine strepitu</i> – zúgolódás nélkül	
<i>sine strepitu legis</i> – a törvény ellen nem zúgolódva	
<i>societas</i> – társaság, társulat	
<i>solemnis</i> – ünnepélyes, törvényes	
<i>solemniter</i> – ünnepélyesen, a szokott formában, törvény szerint	
<i>sollenniter revocál</i> – ünnepélyesen visszavon	

<i>sub nomine campanatoris</i> – harangozóként	<i>successor</i> – utód, örökös
<i>sub poena</i> – büntetés terhe alatt	<i>suīs modis</i> – a maga módján
<i>sub poena amissionis officii</i> – hivatalvesztés büntetése alatt	<i>superaedificatum</i> – gyarapítás
<i>sub poena articulari</i> – törvényes büntetés terhe alatt	<i>supersedēl</i> – felhagy vmivel, abbahagy vmit
<i>sub poena calumniae</i> – alaptalan vádolásért járó büntetés terhe alatt	<i>superveniāl</i> – közbejön, váratlanul valahová megjön, hozzáadódik
<i>sub poena commerites</i> – megérdemelt büntetés terhe alatt	<i>suppleāl</i> – betölt, kiegészít
<i>sub poena gravi</i> – súlyos büntetés terhe alatt	<i>supportāl</i> – elbír, (el)hordoz
<i>sub poena gravis alias intentanda</i> – a máskor alkalmazandó kemény büntetés terhe alatt	<i>Supremum Consistorium</i> – Főkonzisztórium
<i>sub poena in talibus observata</i> – az ehhez hasonló esetek büntetésének terhe alatt	<i>suspecta hora</i> – gyanús/illetlen időpont
<i>sub poena in Visitatione proxime antecedenti specificata</i> – az előző vizitációban kiszabott büntetés terhe alatt	<i>suspecta persona</i> – gyanús/illetlen személy
<i>sub poena infra dicenda</i> – az alább kiszabott büntetés terhe alatt	<i>suspectus, -a</i> – gyanús
<i>sub poena prius trium ft., posterius cum duplo</i> – először három forint, másodszor kétszer annyi büntetés terhe alatt	<i>suspendāl</i> – felfüggeszt, függőben hagy, megszakít
<i>sub poena severiore</i> – szigorúbb büntetés terhe alatt	<i>suspiciāl</i> – gyanúsít, gyanúban forog
<i>sub poena severioris censurae</i> – szigorúbb büntetés terhe alatt	<i>suspicio</i> – gyanú
<i>sub poena specificata</i> – az említett büntetés terhe alatt	<i>synodalis</i> – zsinati
<i>sub poena suspensionis ministerii</i> – a lelkipásztori hivatalból való felfüggesztés terhe alatt	<i>synodalis decisio</i> – zsinati döntés
<i>subdividāl</i> – feloszt, eloszt	<i>tali tamen conditione</i> – mégpedig oly feltétellel
<i>subinferāl</i> – hozzátesz, csatol, beterjeszt, megvall	<i>tanquam successor bonorum</i> – mint a javak örököse
<i>submittāl</i> – beterjeszt, alábocsát	<i>taxa</i> – bér, díj
<i>subordinatio</i> – alárendelés, alárendeltség	<i>tempestas</i> – vihar, nagyidő
<i>subscribāl</i> – aláír	<i>tempore Visitationis</i> – a vizitáció alatt, idején
<i>subscriptio</i> – aláírás	<i>tenor</i> – értelem, tartalom
<i>subsistāl</i> – megáll, megállapodik, fenntartja magát, él	<i>tentāl</i> – megkísért, megvizsgál, megpróbál
<i>subsistentia</i> – eltartás	<i>termināl</i> – végez, eltelik
<i>substitutus notarius</i> – helyettes jegyző	<i>terminus</i> – határidő, időpont
<i>subtrahāl</i> – kivon, elvon	<i>terminus</i> – kifejezés, szó
<i>subveniāl</i> – segít, elejét veszi vminek	<i>territorium</i> – terület
<i>succedāl</i> – következik	<i>testāl</i> – bizonyít, hagyományoz
	<i>testamentom</i> – végrendelet
	<i>testimonialis</i> – tanúsító levél, biznyságlevél, igazoló irat
	<i>testimonium</i> – biznyságlevél, bizonyíték, tanúsítás, tanúvallomás
	<i>tollāl</i> – eltávolít, megsemmisít
	<i>toties quoties</i> – annyiszor ahányszor
	<i>tractāl</i> – igazgat, kezel
	<i>tractualis curator</i> – egyházmegyei gondnok
	<i>tractualis senior</i> – esperes
	<i>tractualis vicecurator</i> – egyházmegyei algonodnok
	<i>tractus</i> – egyházmegye
	<i>transcribāl</i> – átír, átmásol, átad, átruház
	<i>transmissio</i> – átutalás, átküldés, átküldő levél

<i>transmittál</i> – átküld, átenged	<i>verificál</i> – ellenőriz
<i>transummál</i> – átír, átvesz	<i>vice versa</i> – viszont
<i>tumultuál</i> – zajong, lázmáz, egyenetlenkedik	<i>viceispán</i> – alispán
<i>turbál</i> – megzavar, elűz	<i>vicinus</i> – szomszéd
<i>uno voto</i> – egyhangúlag	<i>vide in protocollo antiquo</i> – lásd a régi proto-
<i>unus testis nullus testis</i> – egy tanú nem tanú	kollumban
<i>usurpál</i> – használ, bitorol, visszaél	<i>vidua</i> – özvegy
<i>usus</i> – szokás, haszon	<i>vigéál</i> – megáll, érvényben van
<i>ut fertur</i> – amint jelentik	<i>vigorál</i> – érvényesít, hitelesít
<i>ut non discens nec ut docens</i> – sem mint tanuló,	<i>vigore hujus deliberati</i> – ezen határozat ereje foly-
sem mint tanító	tán
<i>vacantia</i> – hiány, üresedés	<i>vigore mandati excelsi Regii Gubernii</i> – a felsé-
<i>vagus</i> – kóborló, ingatag	ges Királyi Gubernium rendeletének ereje
<i>valor</i> – ár, becs, érték	folytán
<i>vanitas</i> – hiábavalág, hiúság	<i>vigore praesentium</i> – jelen irat ereje folytán
<i>vanus</i> – hamis, léha, hazug	<i>vilipendál</i> – kevésre becsül
<i>vel in toto, vel in parte</i> – vagy egészen, vagy rész-	<i>vinculum</i> – kötelék, bánatpénz
ben	<i>violál</i> – megsért, meggyaláz
<i>vendicál</i> – magának tulajdonít	<i>visitatorium mandatum</i> – vizitációs parancs-
<i>venerabilis ecclesia</i> – tiszteletes egyházközség	levél
<i>venerabilis unitarius clerus</i> – tiszteletes unitárius	<i>vox</i> – szó, szavazat
papság	

NÉVMUTATÓ

- Abaffi (Abafi) Klára 466, 492, 558
 Abats János 442
 Abats Krisztina, Fogarasi Sámuelné 442
 Ács (Ácz, Áccs, Áts) István 387, 388, 389, 392, 406, 411
 Ács (Áccs) István, ifj. 390
 Ács (Áts) János 419, 420, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 434
 Ács (Áts) Sára, Andrási Józsefné 431, 432, 435
 Ács (Áts) Zsigmond 433, 434, 435, 436, 437
 Ádamosi István 238
 Ádamosi Istvánné 238, 241
 Ádamosi Jánosné 241
 Adi János 136
 Adorján (Adorián) István 383, 385
 Ady Béla 639
 Ág Ilona 74
 Ág Péter 74
 Ágoston Ádám 122
 Ágoston (Ágaston) Ferenc 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130
 Ágoston György 135, 136, 138
 Ágoston János 142
 Ajtai Dánielné 437
 Ajtai Gábor 393
 Ajtai Gáborné 401, 404, 407
 Aka István 347
 Aka János 336
 Akats, Ráduly 231, 253
 Aknai István 141
 Ákosfalvi András 452
 Albensis lásd Fehérvári
 Albert Anna, Horváth alias Pongrácz Józsefné 202
 Albert Ferenc, kiskendi 370
 Albert (Albért) Ferenc, kóródszentmártoni 431, 434
 Albert (Albért) Gergely 369, 370, 372, 376, 377
 Albert György, désfalvi 41
 Albert György, gógánváraljai 142, 145, 186, 201, 205
 Albert (Albér, Albért) György, kiskendi 366, 367, 368, 373, 374, 375, 376, 377, 379, 380
 Albert Gyurka, héderfáji 286
 Albert (Albért) István, kiskendi 364, 367, 371, 372, 373, 377, 378, 380, 381
 Albert István, kóródszentmártoni 412
 Albert Kata, Szász Györgyné 285
 Albert Márton, gógánváraljai 139, 189
 Albert (Albért) Márton, kiskendi 363, 377, 378, 379
 Albert Mihály 149
 Albert Pál 381
 Albisi István 123
 Albu Ferenc 38–44, 48, 450
 Almási István 442
 Almási Lőrinc 12
 Alvinci Péter 226
 Alvinczi család 231, 253
 Andok Erzsébet, Bodoki Sándorné 446
 András deák, egrestői 70
 Andrási József 433, 435
 Andrassy Géza 471
 Angyalosi István 438
 Antal István 393, 413
 Antos Máté 187, 188
 Anutza Mitra 57
 Apáczai Csere János 444
 Apafi Anna 226, 575
 Apafi Györgyné 105
 Apafi Mihály, I. 69–71, 105, 185–186, 226–227
 Arдай István 17
 Árkosi Ádám 144, 146, 147, 148, 152, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 195, 196, 575
 Árkosi Ádámné lásd Török Kata
 Árkosi Pál 192
 Árkosi Sámuel 452
 Aszalós György 130
 Aszalós István 168
 Aszalós Istvánné 39
 Aszalós Máté 170
 Aszalós Máténé 168, 202
 Aszalós Mihály 169, 170, 171, 173, 174, 175, 176, 202, 203
 Aszalós Mihályné lásd Osváth Mária
 Asztalos György, ebesfalvi 127

- Asztalos György, haranglábi 227, 228, 229, 232
 Asztalos Judit, gógáni 167
 Asztalos Judit, kóródszentmártoni 389
 Áts Sára, Vadasdi Péterné 449
- Backamadarasi Kis Gergely 9
 Baczoni István 333
 Bagothai család 279
 Bagothai Klára, Fodor Istvánné 37, 244, 296
 Bagothai Miklós 294, 302
 Bagothai (Bagathai) Miklósné 291, 294
 Bágyoni Krisztina 577, 587, 602
 Bágyoni László 119, 253, 258, 260, 261, 262, 263, 265, 576
 Bajcsi András 18
 Bakó János 40, 43, 45, 46, 48, 52
 Bakó Mihály 52
 Balai András 277
 Balai (Balaj) György 276, 277, 278
 Balai János 277, 278
 Balai (Balaj) Mihály 276
 Balás Borbála 428
 Balás János 276, 321
 Balás Mihály 412
 Bali András 304, 312, 313, 326
 Bali Ferenc 296, 301, 302, 304, 310, 311, 313, 316, 319, 321, 322, 324, 328
 Bali (Balyi) György 280, 281, 282, 285, 287, 303, 312, 313, 314, 316
 Bali Ilona 311
 Bali István 308, 309, 314, 315, 316, 319, 320, 321, 323, 324, 326, 327
 Bali János 280, 281, 285, 287, 288, 313, 315, 329, 331
 Bali József 324, 326, 327, 330
 Bali Kata, Szakács Jánosné 286
 Bali Márton 305, 318, 329
 Bali Mihály 288, 291, 307, 313, 322, 323, 330
 Bali Mihályné 290
 Bali Sámuel 328, 329, 330
 Balog Ádám 56, 57, 461, 462, 484, 538, 568, 593
 Balog Borbála, Barabás Györgyné 102
 Balog család 462, 484
 Balog József 57, 58, 461, 462, 484, 538
 Balog Kata 246
- Balog Krisztina, Túrótzi Sámuelné 32, 36
 Balog László 9
 Balog Zsigmond 484
 Bán György 238
 Bán Jakab 386
 Bán Sámuel 423, 424
 Bándi Gergely, id. 293
 Bándi Krisztina 238
 Bánfi (Bánffy) család 18, 41
 Bánfi Éva, Németi Györgyné 284
 Bánfi (Bánffy) György 443, 469
 Bánfi Klára, Bethlen Lászlóné 585, 600–601
 Bánfi (Bánffi) Mihály 39, 40, 42, 43
 Bánfi Miklós 31
 Bantsi Gyuri 331
 Bányai Gáspár 227, 442
 Bányai Mózes 264, 265
 Bányai Palládi István 159, 160, 453
 Bányai Péter 68, 124–127, 439
 Bányász Márton 361
 Bara János 339
 Barabás Anna 92
 Barabás (Barrabás) Benedek 140, 464, 470, 499
 Barabás György, egrestői 96, 99, 102
 Barabás (Barrabás) György, gógánváraljai 144, 145, 155, 156, 187, 189, 200, 204, 205, 208, 209
 Barabás György, kiskendi 370, 374
 Barabás István, egrestői 100
 Barabás István, gógáni 157, 158, 159, 193
 Barabás István, kiskendi 370, 374
 Barabás Istvánné 190, 193
 Barabás János 208, 213, 214, 218
 Barabás (Barrabás, Barabás, Barabási, Barabási) József 72, 74, 85, 86, 87, 100, 101, 102, 103
 Barabás Kata, Donát Györgyné 57
 Barabás Márton 373, 374, 377, 380
 Barabás (Barrabás) Mihály, gógánváraljai 142, 186, 202, 205, 211, 213, 214, 215, 216, 218, 220, 221, 222, 223, 224
 Barabás Mihály, kiskendi 364, 366, 369, 374
 Barabás (Barabási) Péter 367, 369, 370, 371, 372
 Barabás (Barabási) Sámuel 76, 80, 83, 84, 85, 89, 90, 91, 93, 94, 95
 Barabás Sára 194
 Barabás Zsigmond 179–182, 441

- Barabási (Barlabási) Mária 101, 103
 Barabási Józsefné 74
 Baranyai lásd Boronyai
 Barátosi András 237
 Barátosi Pálné 233, 234
 Bárbuly 238
 Bárdi Krisztina, Daczóné 240, 241, 242
 Bardi lásd Bordi
 Barkó Mihály 154, 155
 Barnoti János 295
 Bartalyus Miklós 281
 Bartha (Barta) András 195–209, 214, 441, 464, 487, 541
 Bartha Andrásné lásd Zalányi Sára
 Bartha György 640
 Bartha (Barta) János 228, 231, 252
 Bartók Zsuzsánna, Szentkirályi Józsefné 77, 488, 543, 570
 Bartos Péter 377, 378, 379, 380, 381
 Batiz Pál 335
 Batiz Péter 336
 Bátori Anna 63
 Bátori (Báthori) Ferenc 59, 65
 Bátori (Báthori) István 314–316, 445
 Bátori (Báthori) József 60, 62, 63, 64, 65
 Batsó István 60
 Beczei Sámuel 148–150, 453
 Becző Péter 106, 452
 Beke Mózes 62
 Belényesi Ferencné 296, 297
 Belényesi János 340
 Belényesi Sámuel 264, 265, 266, 267, 268, 269, 272, 274
 Belényesi Zsigmond 273
 Bencze (Bentze) Mihály 73, 78, 83, 84, 85, 87, 570
 Bencze (Bentze) Mihályné 73, 89, 90
 Bende István 232
 Benedek András 320, 456
 Benedek Ferencné 512
 Benkő József 52, 53, 54
 Benkő Mihály 42, 262, 443
 Benkő Rafael 61
 Benkő Rafaelné 57, 568
 Benkő Sámuel 60, 451
 Bényei (Bényi) Ferenc 56, 58, 59, 61
 Béres András 43, 44, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53
 Béres Anna, Vásárhelyi Pálné 164, 167, 439, 441, 442, 573
 Béres Ferenc 39, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 460, 489, 561
 Béres György 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 52, 53, 54
 Béres Imre 50
 Béres István, désfalvi 40, 43, 44, 47, 48, 49
 Béres István, dicsőszentmártoni 57
 Béres János 356
 Béres Jánosné 353, 357, 359, 360
 Béres Márton, désfalvi 33, 53
 Béres Márton, kerelőszentpáli 344, 345, 347, 348, 349
 Béres Mártonné 346, 354
 Beretzki (Bereczki) András 76, 85, 87, 88, 89, 90, 91
 Beretzki (Bereczki) Borica 72
 Beretzki (Bereczki) Farkas 76, 79, 84, 85
 Beretzki (Bereczki) István 140
 Beretzki (Bereczk, Bereczki) János 332
 Beretzki (Bereczki) Lajos 101, 103
 Beretzki (Bereczki) Sámuel 72, 74, 75
 Beretzki (Bereczki) Sándor 72, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 99, 100, 101, 102, 103
 Beretzki (Bereczki) Zsigmond 72
 Beretzki (Bereczki) Zsuzsánna, Gál Gáborné 91
 Berki Mária 318
 Bernád Márton 227
 Bernád Péter 227
 Bernáth Erzsók 239, 240
 Bertalan György 385
 Besenyei Benedek 139–140, 276, 440, 443
 Besenyei Boldizsár 446
 Besenyei János 335, 446, 452, 453, 608
 Besenyei Márton 292
 Besenyei Mihály 281, 291, 294, 295
 Beszprényi lásd Veszprémi
 Bethfalvi Pál 440
 Bethlen Ádám 10, 118
 Bethlen Ádámné 136
 Bethlen család, bethleni 7–20, 180, 477, 478
 Bethlen család, iktári 478

- Bethlen Dávid 478
 Bethlen Domokos 307
 Bethlen Elek 7, 18, 19, 446, 473
 Bethlen Farkas 473
 Bethlen Ferenc 144, 164
 Bethlen Ferencné 14
 Bethlen Gábor 14
 Bethlen Gergely 9, 10, 13, 14, 18
 Bethlen György 10
 Bethlen Imre 10, 77
 Bethlen István 10, 11, 16, 19
 Bethlen János 11
 Bethlen József 11, 14, 16, 19
 Bethlen Józsefné 13
 Bethlen Kata, Teleki Lászlóné 463, 477, 518
 Bethlen Lajos 9, 164
 Bethlen László 10, 16, 585, 600–601
 Bethlen Mihály 10, 16
 Bethlen Miklós 11, 19
 Bethlen Pál 11, 14, 32, 35, 195, 222, 459, 464, 473, 504, 567, 590
 Bethlen Sámuel, bethleni id. 10, 13, 474
 Bethlen Sámuel, bethleni ifj. 10, 437, 464, 474, 504
 Bethlen Sámuel, iktári 61, 286, 303, 304, 307, 309, 577, 587, 599–600, 638
 Bethlen Sámuel, iktári ifj. 467, 521
 Bethlen Sámuelné lásd Keresztes Borbála
 Bethlen Sándor 10, 16, 17
 Bethlen Sára, Kendeffi Sámuelné 365, 466, 477–478, 520
 Bihari György 61, 451
 Bihari János 338, 457
 Bikfalvi János 284–285, 444, 448
 Bíró András 179, 180, 182
 Bíró Ferenc 446
 Bíró István 184
 Bíró János 155, 168, 169, 170, 171, 172
 Bíró Mihály 168, 169, 170, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 179, 182
 Bíró Sámuel 364
 Bíró Sámuelné 365
 Birtalan István 384
 Birtalan János 384
 Birtalan Márton 386, 387, 393, 413
 Birtalan Mihály 332
 Bitai András 383, 384
 Bitai Péter 9
 Bocskai István 14
 Bocskai János 188
 Bocski család 195
 Bocski István 139
 Bodó Ádám 95, 96, 98, 100, 102
 Bodoki András 339
 Bodoki Henter József 55, 61, 99, 310–311, 366, 451, 452, 456
 Bodoki Sándor 446
 Bodola Sámuel, id. 16, 17, 18
 Bodor György 37
 Bodosi Fábián Sándor 115–122, 439
 Bodosi Gergely 109, 110
 Boér (Bajár, Bájár, Bojár) György 229, 230, 231, 232, 233, 265
 Boér (Boeer, Bajár, Bojár, Bojér) István 247, 259, 263, 265, 273
 Boér János 257, 259, 263, 264, 265, 267, 268
 Boér Márton 282
 Boér (Bojár, Bajár) Péter 229
 Bogáthi Imre 335
 Bojai Zsigmond 133
 Bokor Mihály 271
 Bontza Ferenc 54
 Bonyhai András 363
 Bonyhai János 72
 Bonyhai Jánosné 72
 Bonyhai Simon György 11, 18, 19, 26
 Borbély István 279, 383, 385
 Borbély (Borbély) József 60, 63
 Borbély (Borbély) Mihály 64, 65, 385
 Bordás Ferenc 59
 Bordás József 62
 Bordás Mihály 61, 62
 Bordás N. 55
 Bordi András 324
 Bordi Gergely 276, 277, 278, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 288, 290, 291
 Bordi (Bardi) György, héderfáji 276, 291, 295, 307, 313, 314, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 327, 328, 329, 330
 Bordi György, kerelőszentpáli 341

- Bordi Györgyné 311
Bordi István, gógáni 141
Bordi (Bardi) István, héderfáji 290, 292, 293, 295, 296, 297, 298, 299, 302, 314, 319, 321, 328
Bordi István, kerelőszentpáli 339
Bordi (Bardi) János 280, 281, 282, 283, 284, 288, 296, 314, 315, 316, 318, 321, 322, 324, 328, 330
Bordi Jutka 354
Bordi Krisztina 238
Bordi Márton, gógáni 141
Bordi Márton, héderfáji 288, 289, 290, 291, 292, 294, 303, 306
Bordi Márton, kerelőszentpáli 335, 336, 339, 343
Bordi Mártonné 290, 291, 292
Bordi (Bardi) Mihály, héderfáji 281, 282, 285, 289, 313, 315, 316, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 330
Bordi Mihály, kerelőszentpáli 335, 336, 338
Bordi Miklós 280, 281, 282, 283, 292
Bordi Péter 325, 328, 330
Bordi Sámuel 324, 325, 328, 329
Bornemissza Anna, Apafi Mihályné 105
Bornemissza János 335
Bornemissza Mihály 141, 336, 338
Boronyai (Boronnyai) Aniska 431
Boronyai (Boronnyai, Baranyai) János 231, 252, 423, 434
Boronyai László 402
Boronyai Lászlóné 402, 405
Boronyai (Baranyai, Barannai, Boronnyai) Mihály 424, 425, 428, 429, 430, 431, 434, 435
Boronyai (Boronnyai) Zsigmond 434
Boros Mihály 277
Borosnyai Lukács János 10, 11, 18, 19
Borsai József 478, 522
Borsai Mária, Erődsi Mihályné 478, 522
Borsainé asszony 348, 351
Borzás Jutka 353
Bosi György 139, 140
Bota Anna 161
Bota Mária, Barkó Mihályné 155, 156
Bota Mihály 199, 200
Bota Mihályné 200
Bota Péter 145, 162, 200, 201
Bota Péterné 155, 156, 200
Botos Mihály 276, 277, 278
Bottyán Istvánné 162
Bögözi Fosztó György 72, 73, 451
Bölcsházi (Böltsházi, Bötsházi) János 289, 313, 314, 315, 318, 320, 321, 322, 323, 325, 326
Bölöni (Bölönyi) Zsigmond 31, 160–166, 194, 197, 229–232, 288–293, 441, 442, 444, 483
Brunner, Martin 487
Buda Mihály 393, 413
Budi Márton 293
Bukur (Bukor) János 245, 261, 262
Bukur Mihály 264
Bulát (Buláth) Ferenc 315, 320, 329, 330
Bulát (Buláth) György 312, 319, 321, 328, 330, 331
Bulát István 287, 288, 290, 291, 298, 313, 314, 319
Bulát János 293, 314, 315, 316, 320
Bulát Mihály 280, 303, 312, 313
Bulát Sámuel 318, 325, 326, 327, 328
Bulcescu, Preda 469
Bulcesdi (Bujcsesti) Sára, Haller Istvánné 340, 341, 342, 466, 469, 496, 579, 580
Cantor lásd Kántor
Copán lásd Kopán
Cováts lásd Kovács
Czibiniensis, Johannes 141
Csákán (Tsákán) Márton 362
Csákány (Czákány) István 252, 254, 363, 455
Csáki Árpád 30
Csanádi (Csinádi) János 76, 451
Csanádi (Tsanádi) József 48–51, 270–272, 443
Császár Béla 30
Csató Pál 473
Csávási (Tsávási) Dániel 10, 12, 13, 132–138, 172–176, 440, 441
Csávási (Czávási) István 339–340, 457
Csávási János deák, alias Vas János 13
Csávási Lőrinc 142, 453
Csávási (Czávási, Tsávási) Máté 276, 278
Csávási (Czávási) Miklós 186, 453
Csávási Vas Bálint 14
Csávási (Tsávási) Vas Benjámin 13, 420–424, 449
Csávási Vas család 12–14, 20, 23–25
Csávási Vas György 14

- Csávási Vas Imre 13
 Csávási Vas István 12, 13, 14
 Csávási Vas János 13, 14, 16
 Csávási Vas János deákné 13, 14
 Csávási Vas Lőrinc 12, 13, 14, 18, 159, 164, 193, 266, 267, 317, 366, 373, 441
 Csávási Vas Sámuel 12, 13, 344–350, 447
 Cseke (Tseke) Mária 118
 Csepán Géza 30
 Csernátfalusi András 356, 447
 Csernátoni, lp. 452
 Csernátoni Vajda Sára, Molnár Györgyné 445
 Csiki (Tsiki) Mihály 372, 374, 375, 376
 Csiki Erzsók, Magyarai Mártonné 284
 Csioflek testvérek 639
 Csiszár József 508
 Csiszér család 81
 Csiszér Ferenc 73, 78
 Csiszér (Tiszér) Lajos 59, 450
 Csiszér Sámuel 311, 312, 456
 Csizmadia (Joo) György 106, 111, 113, 114
 Csizmadia János 106, 109, 111
 Csizmadia Márton 239, 240
 Csizmadia Mártonné 242, 243
 Csizmadia Mózes 239, 240
 Csizmadia Pál 106
 Csizmadia Péter 111, 112
 Csizmadia Sándor 111
 Csolnokosi (Csónakosi) Bálint 141, 189
 Csomor (Tsomor) Mózes 65
 Csonka István 108, 114
 Csonka József 104
 Csonka (Tsonka) László 115, 117
 Csonka Sámuel 104
 Csuki Jankó 318
 Csűrbíró János 110
 Csűrbíró Márton 108, 109, 110
 Csűrbíró (alias Lőrintz) Pál 123, 128

 Daczó Anna 584, 598
 Daczó Gergelyné 226, 231, 236, 237, 253
 Daczó János 279, 444, 577
 Dadai János 276, 277, 278
 Daka (Duka) Ferenc 202, 210, 211
 Dali Erzsók 296
 Dali György 277, 278
 Dali István 288, 291, 292, 293, 326
 Dali Istvánné 289
 Dali Mihály 290, 293, 295
 Dali Péter 276, 277
 Dálnoki (Dálnaki) György 362
 Dálnoki István 280, 444
 Dálnoki (Dálnaki) Péter 108–111, 452
 Dálnoki Pál András 150, 151
 Dálnoki Pál Benedek 76, 78, 150, 290–291, 451, 453
 Dálnoki Veres Bálint 71, 227, 228, 278, 339, 443
 Dálnoki Veress Demeter 38, 39, 255–261, 443
 Dalyi Mihály 288
 Dállyai Mihály 336, 339
 Damó Mihály 299
 Damokos Zsigmond 152, 153
 Dán Mihály 228, 231, 252, 253
 Dáné Veronka 30, 438
 Daniel Ferenc 123
 Daniel István, vargyasi br. 124
 Dániel Mihály 464, 545
 Dániel Péter 244
 Darkó Ákos 566
 Darkó Sámuel 502, 521
 Darkó Sámuel, id. 473
 Darkó Sámuel, ifj. 473
 Darócziné asszony 57, 568, 593
 Dávid István 640
 Deák Aniska 378
 Deák János 142
 Deák Judit, Magyarósi Mihályné 83, 84
 Deák Mihály 32
 Debreczeni (Debreceni) András 118, 121, 122, 123
 Debreczeni (Debretzeni) Andrásné 118, 119, 572
 Debreczeni István 141
 Debreczeni (Debretzeni) János 272, 275
 Debreczeni (Debreceni, Debretzeni) József 263, 264, 265, 268, 269, 270, 272, 273, 274
 Debreczeni László 460, 462–465, 467, 470–471, 492, 566, 567, 569–571, 573–575, 577–578, 580–582, 584–587, 591–597
 Debreczeni Mihály 201
 Debreczeni Mihályné lásd Nagy Mária
 Demeter Balázs 380

- Demeter Bálint 383, 384, 385
 Demeter György 341, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 350, 351, 352
 Demeter István, kerelőszentpáli 347, 350
 Demeter István, kóródszentmártoni 383, 384
 Demeter János, gógáni 141
 Demeter János, hédefáji 465, 559
 Demeter János, kerelőszentpáli 338, 340, 344, 345, 354, 356, 357
 Demeter János, kóródszentmártoni 384
 Demeter Jánosné 354, 355, 357, 359, 360
 Demeter Kata 381
 Demeter Mihály 336, 339, 348, 350, 351
 Demeter Péter 344
 Demeter Zsigmond 9, 10
 Dénes András 350
 Dénes Annók 359
 Dénes István 58, 568, 569
 Dénes János 369
 Dénes József 568, 569
 Dénes Józsefné 461, 483, 532
 Dénes László 41, 44, 45, 46, 48, 50, 51, 54
 Dénes Pál 52
 Dersi Ötvös János 18, 27, 29, 62
 Désfalvi Ferenc 123, 404–419, 439, 449
 Dési lásd Szabó
 Dési, somosdi lp. 430
 Desikovits László 48
 Deső András 344
 Deső Borbála, Demeter Györgyné 343
 Deső Ilona, Zalányi Ambrus Gergelyné 156, 158, 159, 441
 Deső István 341, 343
 Deső János 345, 346, 348, 349
 Deső Mártonné 348
 Deső Palkó 348
 Dienes András 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350
 Dienes István 285
 Dienes Istvánné 287
 Dienes Mihály 340
 Dienes Zsófi 344, 345
 Diósi Ágnes, Siménfalvi Jánosné 253, 266, 269, 576, 594–596, 617
 Diósi család 230
 Diósi Dániel 226, 228, 229, 230, 233, 234, 237
 Diósi Péter 108, 109
 Diósiné 232, 241, 253, 576
 Diószegi család 12, 230
 Diószegi Vas János 11, 12, 13, 229, 230, 232, 242, 265, 266
 Diószegi Márton 148, 189, 453
 Diószegi Péter 343
 Disznajói (Disznói, Disznaói) Mihály 362, 363, 440
 Dobolyi (Dobollyi) Dániel 128–131, 440
 Dobolyi Lajos 274
 Dobolyi Miklós 235–239, 454
 Dobolyi Miklósné 238
 Dobolyi Sándor 451
 Dóci (Dócj) János 332
 Dóci (Dóczi) György 332, 333
 Domokos András 59
 Domokos Istvánné 36, 567
 Domokos János 74
 Domokos Péter 296, 297
 Donát György 57
 Doroboly Mihály 383
 Dósa Tamás 385
 Dömsödi István 490, 562
 Dömsödi Mihály 122, 123, 124, 125, 126
 Dudás Simon 87, 92, 93, 94
 Ecsedi Jánosné 255
 Ecsedi (Etsedi) Mária, Rétsei Sámuelné 57, 568, 591, 593
 Elekes György 91
 Elekesi Borbála, Széki Sámuelné 32
 Ember László 276
 Enyedi István 7, 18, 19
 Enyedi (Enjedi) János 141, 283, 338–340, 446
 Eperjesi Sámuel 73
 Eperjesi Zsigmond 317
 Erdélyi Miklós 279
 Erdődi Miklós 279, 444
 Erneyi Gergely 104, 110, 111
 Erneyi János 114
 Erneyi László 104, 133
 Erős Ferenc 253
 Erősi Ferenc 30
 Erősi Mihály 464, 478, 522

- Érsekújvári János 447
 Erte Erzsók, Koncz Pálné 363
- Fábián József 132, 209
 Fábián lásd még Bodosi Fábián
 Faragó József 307
 Farkas Dániel 431
 Farkas Ferenc 31, 110
 Farkas Imre 127
 Farkas István, gógáni 149, 150
 Farkas István, kiskendi 372
 Farkas István, kóródszentmártoni 384
 Farkas János 112, 114, 119
 Farkas József 109, 112
 Farkas lásd még Nyárádtői Farkas
 Farkas László 104, 133
 Farkas Lőrinc 339
 Farkas Márton, désfalvi 32
 Farkas Márton, egrestői 96
 Farkas Márton, kóródszentmártoni 387, 390, 391, 393
 Farkas Mihály, egrestői 69
 Farkas Mihály, kóródszentmártoni 410, 418, 419, 420, 421
 Farkas Mózes 104, 120, 122
 Farkas Péter 392, 393, 413, 420, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 433, 435, 437
 Farkas Sámuel 104
 Farkas Sándor 108, 110
 Farkas Zsigmond 391, 392, 393, 394, 395, 396, 398, 399, 401, 407, 417
 Fazakas András 113
 Fazakas (Fazekas) Bálint 108
 Fazakas Gergely 105
 Fazakas György 276, 277, 278
 Fazakas István 105
 Fazakas János 132, 134
 Fazakas Mihály 229, 420, 454
 Fazakas (Fazekas) Sámuel 108, 109, 111, 116, 117, 120, 124
 Fehérvári (Albensis) Mihály 277, 440
 Fejér Benedek 140
 Fejér Tamás 30
 Fekete Anna, Daczó Jánosné 278, 279, 577
 Fekete György 206
- Fekete István, egrestői 102
 Fekete István, gógáni 141
 Fekete István, kerelőszentpáli 338
 Fekete Jakab 105, 107
 Fekete János, haranglábi 231, 253
 Fekete János, kerelői 333
 Fekete Lajos, fricsi 472
 Fekete Márton 49
 Fekete Mihály, egrestői 79, 87
 Fekete Mihály, kerelőszentpáli 335
 Felfalusi András 228
 Felszegi János 232, 241, 461, 474, 513, 637
 Felszegi Sámuel 243, 250, 258, 259, 261, 263, 266, 267, 268, 270, 271, 272
 Ferdinánd, III. 464, 490, 554
 Ferenc mester 400
 Ferenczi (Ferentzi) István 226, 231, 253
 Ferenczi (Ferentzi) Mihály 305
 Ferenczi Mihályné 197
 Ferenczi (Ferentzi) Orbán 619
 Filep (Phylöp) Demeter 333
 Filep (Phylöp) Ferenc 333
 Filep (Fülep, Fülöp) György 333, 381
 Filep (Philep, Fülöp, Phylöp) István 333, 335, 336, 338
 Filep (Philep, Phülep, Phülöp, Phylöp) János 333, 340, 343, 345, 346, 347, 348, 353
 Filep (Philep) Mihály 336
 Fodor András 362, 365, 366, 368
 Fodor család 41
 Fodor Gergely 368
 Fodor György, kerelőszentpáli 335
 Fodor György, kiskendi 363, 364
 Fodor István, héderfáji 299
 Fodor István, kiskendi 364, 377, 378, 380, 466, 489, 562
 Fodor Istvánné lásd Bagothai Klára
 Fodor János 367, 368, 369
 Fodor József 365, 374
 Fodor Mária, Besenyei Jánosné 608
 Fodor Márton 37
 Fodor Mihály 335, 367, 368, 371, 375, 376, 377, 379, 381
 Fodor Sámuel 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 54
 Fodor Zsigmond 367

- Fogarasi Ágoston 109
 Fogarasi Dániel 136
 Fogarasi Ferenc 109
 Fogarasi István 339, 446
 Fogarasi (Fagarasi) János 128
 Fogarasi Kis Tamás 11, 18, 339
 Fogarasi Márton 314
 Fogarasi Pál 158, 293
 Fogarasi Sámuel 109, 223–224, 438, 442
 Fogarasi Zsigmond 288, 289, 294
 Fogarasi Zsigmondné 244, 246, 289, 293, 295, 296, 297
 Forik András 333
 Fóris György 259, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 270
 Fórizs József 633
 Fosztó György lásd Bögözi Fosztó
 Fosztó Miklós 155, 156
 Födesi Gergely 31, 229
 Földvári Erzsébet, Toldalagi Mihályné 470
 Földvári István 275, 456
 Földvári József 607
 Földvári Márton 430, 434, 437
 Földvári Mihály 67
 Földvári Miklós 607, 623
 Fuhrmann Károly 524, 526
 Fülei József 44–47, 95–102, 264–268, 443
 Füzesi Pál 229
 Füzesi Pálné 229, 232, 233
- Gábor György, bernádi 143
 Gábor János 189, 191, 220, 222, 223, 224
 Gábor Judit, Vásárhelyi Jánosné 440
 Gábor Mátyás 141, 186, 189, 198, 200, 202, 203, 204, 211, 212, 213, 216, 286, 345, 346, 356
 Gál Dániel 413, 429, 431, 432, 433, 434, 436, 437
 Gál Farkas 436
 Gál Ferenc, haranglábi 236
 Gál (Gaál) Ferenc, kóródszentmártoni 391, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 407, 409, 410, 411, 414, 415, 420, 422, 423, 424, 425, 428
 Gál Ferencné 396, 406, 407
 Gál (Gaál) Gábor 81, 84, 87, 89, 91, 92, 93
 Gál Imre 75, 238, 241, 242
 Gál Imréné 78, 237, 246, 247, 570
- Gál István 188
 Gál József 414, 415, 417, 419, 420, 422, 423, 424
 Gál Kata 76
 Gál Lajos 424
 Gál Mihály 72
 Gál Mózes 425, 427, 428
 Gál Pál 72, 73, 78
 Galambfalvi András 142
 Galambfalvi György 10
 Galambos Mihály 16
 Gálfalvi (Gálfalui) István 276
 Gálfalvi (Gálfalui) Miklós 106, 228, 340, 439, 440, 442, 447
 Gálfalvi R. Mihály 387, 448
 Gáll István 641
 Garda lásd Karda
 Garda Sára, Surányi Sámuelné 456
 Gáspár Erzsók 364
 Gáspár Imre 274
 Gáspár István 69, 74
 Gáspár Márton 368
 Geinaver, Nicolaus 141
 Geleji Katona István 26
 Gerendi János 341
 Gergely Gergely 386
 Gergely József 68, 128
 Gergely Mihály 68, 381
 Gógányi János 105
 Gója Simon 73, 78
 Gombási István 43, 263, 443
 Gombkötő János 113
 Gombkötő lásd még Pap
 Gombkötő Mihály 32, 228, 230, 232, 235, 236, 237, 238, 240
 Gombkötő Mihályné 229, 232, 576
 Gombkötő Péter 106
 Gönczi István 227–228, 284, 440
- Gyalai Gábor 304–313, 445
 Gyalakuti Sámuel 34–38, 450
 Gyárfás László 67
 Gyárfás Tihamér 475
 Gyergyai Miklós 139, 440
 Gyirkó (Girko, Gyrkó) György 139, 140
 Gyirkó Jakab 139

- Gyírkó Mihály 143
 Gyírkó Mihályné 150
 Győrfalvi Kata 341
 Győrffy József 477
 Győrffy (Győrffi) Márton 134, 136, 137, 138
 Győrffy Pál 461, 477, 520
 György deák, kóródszentmártoni 388
 Györkei Mózes 340–343, 457
 Györki család 41
 Györki (Györke) János 33, 36, 38, 43, 48
 Gyújtó János 68
 Gyulai Ferenc 148
 Gyulai János 446
 Gyurkó János 186
 Gyurkó Mihály 186
- Hadadi Mihály 280–282, 444
 Hadi István 143
 Hadi Istvánné 192
 Hadi (Hodi) Jánosné 158
 Hadi (Hodi, Hódi) János 157, 158, 161, 162, 166, 167, 168, 192
 Hahn, Johannes, id. 632
 Hahn, Johannes, ifj. 632
 Halász (Haláz) András 336
 Halász Anna, Sós Istvánné 338
 Halász István 141, 338, 339
 Haller család 465
 Haller Gábor 465
 Haller István 340, 466, 469, 579
 Haller Jánosné 607–608, 623–624
 Haller Klára, Földvári Józsefné 607
 Haller Pál 16
 Hankó-Nagy Alpár 30
 Hann, Sebastian 476
 Harasztkereki Ferenc 17
 Harcsás Annók, Sipos Miklósné 235
 Harkó Bálint 391, 407
 Harkó György 387, 388, 389, 390
 Haró István 186
 Haró Márton 140
 Harsányi Mária, Kendi Mihályné 342, 447
 Havadi János 295
 Havadi Péter 109, 248–249, 290–294, 452, 455, 456
 Havadtői József 232, 288–290, 454, 455
 Hegedűs Borka, Vásárhelyi Ferencné 457
 Hegyesi János 91
 Hegyi István 381
 Hegyi János 203, 204
 Hegyi Mózes, kisgalambfalvi 9, 10, 15, 17
 Hegyi Sámuel 376, 377, 378, 380
 Henter Ádám 366
 Henter István 57
 Henter Istvánné 62
 Henter lásd Bodoki Henter
 Hertzeg István 9
 Hidi Judit, Orbán Lajosné 30
 Horea, Nicolae Urs 16
 Horváth (Horvát) Ádám 43
 Horváth Ágnes, fricsi Fekete Lajosné 472
 Horváth (Horvát) András 44
 Horváth család 231, 253
 Horváth Elek 57
 Horváth (Horvát) Ferenc 32, 226, 229, 233, 235, 237, 238, 240, 241, 243, 244, 245, 246
 Horváth (Horvát) Ferencné 235, 236, 239, 240, 245, 246
 Horváth Gábor 251, 265
 Horváth (Horvát) György, désfalvi 41, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 50, 51, 54
 Horváth György, kóródszentmártoni 387
 Horváth (Horvát) István, haranglábi 39, 226, 227, 228, 229, 230, 257, 258, 259, 261, 262, 264, 265
 Horváth (Horvát) István, kerelőszentpáli 340, 341, 343, 344, 357
 Horváth (Horvát) János 340, 343, 406
 Horváth Kriska, Székely Jánosné 305
 Horváth (Horvát) Krisztina, Simon Mihályné 31, 36, 229, 231, 253, 460, 461, 567, 575
 Horváth (Horvát) László 231, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 250, 252, 253, 576
 Horváth (Horvát) Lászlóné 235, 237, 240
 Horváth (Horvát) Miklósné 57
 Horváth Péter 413
 Horváth (Horvát) Sámuel 258, 261, 263, 264, 266, 267, 270, 272
 Horváth alias Pongrátz József 202
 Hoszo Demeter 229

- Hudi Tamás 186
Huszár Borbála, Nemes Jánosné 386, 580
Huszár Gábor 392, 413
Hutter, Georg 497
- Ibrányi Péter 106, 107
Illencfalvi (Ilenczfalvi) Miklós 336, 446
Illyefalvi András 277, 443
Illyefalvi Bálint 363
Illyefalvi Lőrinc 141, 453
Illyés (Illjés) András 390, 391, 392, 393, 394, 395, 402, 413
Illyés Andrásné 391
Illyés (Illjés) Gergely 387, 388, 390, 391, 392, 467
Illyés Géza 438
Illyés (Illjés) György 388, 391, 392, 394, 395, 397
Illyés János 107
Illyés Márton 52, 54
Imets Mátyásné 289
Imre Ádám 104, 123, 439
Imre Márton 45, 48
Imre Zsigmond 312, 313, 456
Imreh István 429
Imreh János 431, 432
Incze (Intze) Márton 139, 247
Incze (Intze) Sámuel 48, 269, 443
Inczédi Kata, Szilassy Józsefné 477
Inglánci Péter 108
István deák, gógáni 139, 140
Iszlai Kamill Zsolt 30
- Jakab Ignác 463, 551
Jakab János 334
Jankó Lázár 74
Jankó Lázárné 74
Jármí Erzsébet, Tankó Lázárné 282
Jármí Ferenc 70, 71, 333
Joo lásd Csizmadia
- Kádár András 138
Kádár Dániel 109, 125, 126, 127, 128, 129, 132, 133, 134
Kádár Ferenc 106, 108, 110, 113, 116, 123, 125, 126, 127, 128, 129, 131, 132
Kádár György 127, 128, 129, 131, 134
Kádár István 113, 114
Kádár József 125, 128, 131
Kádár Kata 138
Kádár Mihály 105, 110, 116
Kádár Mihályné lásd Molnár Zsófia
Kádas Márton 227
Kádas Péter 226
Kaelble, Hartmut 7
Kakasdi Márton 386, 458
Kali János 385
Kállai István 349, 350, 457
Kállai Márton 152, 153
Kállainé 192
Kaller (Kallert) Bálint 183–184, 441
Kankó György 335
Kankó János 343, 344, 350
Kankó Mártonné 347
Kántor Ferenc 315, 318
Kántor (Cantor) György 281, 291, 292, 294, 295, 330
Kántor (Cantor) István 276, 277, 280, 288, 289, 291, 292, 327
Kántor (Cantor) János 276, 277, 278, 288, 312, 313, 314, 315, 316, 318, 319, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 330
Kántor Kata 288
Kántor Mihály 276, 277, 278, 285, 303, 312
Kántor Mihályné 310, 311
Kányádiné 391, 393, 394
Kapás (Czapas) István 335, 336
Kapás Ferenc 349, 351
Kapás György 416
Kapás Mihály 341
Kapás Miklós 341
Kapus Mihály 344
Karancsi (Karanczi) János 11, 339
Karátson Gligor 57
Karda Balázs lásd Márkosfalvi Karda
Karda Balászné 425
Karda József 62, 451
Károlyi Klára, Haller Gáborné 465
Kassay Sámuel 18
Kászoni József 169, 175
Kászoni Sára 176
Katona György 183

- Katona Györgyné 36, 567
 Kecseti János 427
 Kecskeméti János 451
 Kecskeméti (Ketskeméthi, Ketskeméti) Sámuel 189, 199, 205, 208, 209
 Kemény Krisztina, Bethlenné 10
 Kemény Simonné 19
 Kemény Zsigmondné 16
 Kendeffi Borbála, Mihács Mihályné 462, 475, 476, 514, 516
 Kendeffi család 478
 Kendeffi Sámuel 365, 466, 477–478, 520
 Kenderesi Mihály 375
 Kendi János 386
 Kendi Mihály 340, 341, 363, 447
 Kendi Sámuel, nagykendi 357, 360, 457
 Kerekes János 9, 261, 262, 264, 266, 267, 270
 Kerékgyártó István 635–636
 Keresztes Borbála, Bethlen Sámuelné 286, 303, 307, 317, 464, 465, 472, 502, 518, 577, 587, 599–600
 Keresztes Márton 237
 Keresztúri Mihály 139, 452
 Kertész István 324
 Késmárki Dániel 128, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138
 Kessler, Daniel 477, 519
 Ketzán Tamás 419
 Kézdi Márton, ifj. 306
 Kézdivásárhelyi lásd Vásárhelyi
 Kibédi András 251
 Kibédi János 251, 252, 455
 Kibédi Péterfi Márton 79–85, 251, 412, 414, 452, 458
 Kibédi Péterfi Mihály 84
 Kiliti János 300
 Kiliti Péter 451, 456
 Királyfalvi Éva 300
 Király Ferenc 94
 Kis András 388, 390
 Kis Anna, Takáts Jánosné 108, 109
 Kis Demeter 332
 Kis Gergely lásd Backamadarasi
 Kis György 383, 384
 Kis János 125
 Kis László 213, 214, 215
 Kis Mihály 118
 Kis Pál 18
 Kiss Áron 26
 Kiss György 137, 138
 Kiss Imre 223
 Kiva György 426
 Klusch, Horst 475
 Kocsis (Kotsis) György 261
 Kocsis István 141
 Kocsis (Kotsis) János 72, 75
 Kocsis Jánosné 72, 74
 Kocsis (Kotsis) Margit 396
 Kocsis (Kotsis) Márton 423
 Kolcsárné 277
 Kolonics István 632–633
 Kolosi János 34, 35, 251–254, 443
 Kolosvári Dániel 420
 Kolosvári László 418, 419, 420, 421, 423, 424, 425, 428, 429, 430, 431, 432, 434, 435
 Kolosvári Lászlóné 422
 Kolosvári Pál 427
 Kolosvári Sámuel 411
 Kolosvári Rozália, Miske Elekné 507
 Kolumbán (Columban) Kata 31
 Komjádszegi 392
 Koncz György 161, 162, 454
 Koncz János 363
 Koncz József 363
 Koncz Mihály 363, 364, 365
 Koncz N. 194
 Koncz Pál 363, 364
 Kondor Mihály 347, 348
 Kónya Áron 50
 Kónya Ferenc, lp. 26, 27, 29, 62, 316–322, 438, 445
 Kónya Ferenc, désfalvi 38, 40, 43, 44
 Kónya György 40, 43, 44, 47, 48, 49, 50, 52
 Kónya Mihály 50, 52, 53
 Kopán (Copán) Balázs 139
 Kopán (Copán, Kópán, Kopány, Koppán) György 139, 186, 201, 202, 204, 208, 209, 210, 211, 213, 214
 Kopán (Kopány) István 148, 150, 151, 152, 200, 205, 210, 214, 217, 218, 219, 222, 224
 Kopán Istvánné 146

- Kopán (Kopány, Koppán) János 161, 201, 202, 205, 208, 209, 210, 211, 213, 219, 220, 221, 222, 223, 224
- Kopán (Copán) Márton, gógáni 139
- Kopán (Copán, Kópán, Kopány) Márton, gógánváraljai 139, 140, 205, 211, 215, 216, 217, 220
- Kopán (Copán) Máté 159
- Kopán (Kópán, Kopány) Mátyás 144, 145, 149, 199, 200, 202, 204, 205, 208, 209, 211, 212, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224
- Kopán (Copán, Kópán, Kopány, Kapán) Mihály 139, 140, 142, 144, 152, 163, 189, 199, 200, 201, 202, 204, 205, 208, 209, 211, 213, 214, 217, 218, 219, 220, 221, 222
- Kopán Mihályné 163
- Korbuly Kristóf 138
- Korda Zsuzsanna, id. Bethlen Sámuelné 474
- Koréh Endre 525
- Kornis család 144, 164, 432
- Kornis Ferenc 250
- Kornis Gáspárné 387
- Korodi Ferenc 285
- Korpos István 30
- Kósa Péter 164, 170, 172
- Kovács (Kováts) Dániel 228, 231, 253
- Kovács (Kovácz, Kováts) Ferenc 276, 277, 278
- Kovács (Kovácz) Ferencné 277
- Kovács (Kováts) István, ebesfalvi 125, 127, 128
- Kovács (Kováts) István, harangábi 228
- Kovács (Kovácz, Kováts, Kováts) János, héderfői 276, 277, 278, 280, 281, 282
- Kovács János, kerelői 334
- Kovács (Kováts) Jánosné 207
- Kovács (Kováts) Kata 410
- Kovács (Kováts) Klára 207
- Kovács (Kováts) Klára, Györki Jánosné 36
- Kovács Klára, Pakó Lászlóné 30
- Kovács (Kováts) Márton 134, 287
- Kovács (Kováts) Miklós, göcsi 381, 425–430, 448, 449
- Kovács (Kováts) Péter 226, 327, 329
- Kovács (Kováts) Pál 231, 253
- Kovács (Kováts) Pálné 234
- Kovácsnai György 453
- Kovácsnai István 16, 17
- Kozák István 343
- Kökösi András 266
- Kőmíves József 92
- Köpeczi (Köpetzi) Ferenc 322
- Köpeczi Gáspár 397, 398, 399, 403
- Köpeczi (Köpetzi) Sámuel 313–316, 319, 322, 437
- Körösi György 18, 445
- Körösi István 362
- Körösi Miklós 105, 439
- Kőszeghy Elemér 473, 475, 478
- Köteles János 58
- Krisan Ilia 177
- Krizsbai István 383
- Kulcsár Levente 30
- Kultsár János 293
- Kuntz lásd Koncz
- Kurtán Kis Anna 342, 580
- Kuti István 351
- Kuti Istvánné 356
- Küküllővári Dániel 445
- Küküllővári János 250
- Küküllővári (Kikellővári) Mihály 143–147, 188, 440
- Küs András 388
- Laczkó György 327
- Laczkó István 290, 327
- Laczkó Istvánné 311
- Laczkó Mihály 330
- Lajtos Mihály 341, 347
- Lajtos Mihályné 340
- Lakatos lásd Őri Lakatos
- László Borbála 432
- László György, haranglábi 248, 249
- László György, héderfői 332, 333
- László György, kóródszentmártoni 419, 425
- László Györgyné 248
- László János, egrestői 86, 90, 92, 93, 95, 100
- László János, kóródszentmártoni 387, 390, 393, 394
- László Jutka 353
- László Mihály, egrestői 76, 77
- László Mihály, kóródszentmártoni 391
- László Mihályné 392, 403, 404, 405
- László Sára 432

- László Zsuzsa 625
 Lázár János 73, 78
 Lázár János, gr. 443
 Lénárt Mihály 43, 44
 Lénárt Sára 159
 Lengyel János 305–309, 456
 Lengyel Mihály 31
 Lentulus Sámuel, br. 34
 Leszlán Mihályné 174
 Lippai Ambrus 106, 439
 Lisznyai András 126
 Literati Ferenc 227
 Losonczi (Lasontzi) József 127–128, 439
 Lovász Jánosné 291
 Lovász (Lovas) Márton 332, 333
 Lőrincz (Lőrintz, Lőrintzi) András 108, 109, 113, 133, 137, 138
 Lőrincz (Lőrintz) Ferenc 132
 Lőrincz (Lőrintz) István 106, 110, 111
 Lőrincz (Lőrinczi, Lőrintz) Izsák 123, 124, 125, 126
 Lőrincz (Lőrintz, Lőrintzi) János 132, 136, 137
 Lőrincz (Lőrintz) József 124, 125, 126
 Lőrincz (Lőrintz, Lőrinc) Márton 106, 107, 108, 125, 126, 127, 128, 130
 Lőrincz (Lőrintz) Mártonné 130
 Lőrincz (Lőrintz) Pál 123, 127
 Lőrinczi József 59, 451
 Lőrinczi Pál 333
 Lukácsi György 245
- Magyar János 387
 Magyari Annók, Székely Györgyné 281
 Magyari Demeter 410
 Magyari György 276
 Magyari Judit 412
 Magyari Márton, ifj. 284
 Magyari Mitráné 426, 427
 Magyarosi (Mogyorósi) György 363, 364
 Magyarosi (Magiarosi, Magyarossi) István 363, 368, 369, 371, 372, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381
 Magyarosi (Magyaros, Magyarossi) János 368, 369, 371, 373, 374, 375, 376, 379, 380, 381
 Magyarosi József 18
- Magyarosi Márton 363
 Magyarosi Mihály 83, 84
 Maki (Makki) Péterné 361
 Makó András 332, 333
 Makó Miklós 332
 Maksai (Maxai) Borbála, Balog Zsigmondné 484
 Mándi János 332
 Marci inas, egestői 72
 Márkó alias Dani József 174
 Márkó Dániel 169
 Márkó József 169, 172, 175, 176, 177, 181, 182, 183, 184
 Márkosfalvi Karda (Korda, Garda) Balázs 56, 57, 422–424, 450, 458
 Markuj József 181
 Márkusfalvi Bálint 186, 338, 440
 Márkusfalvi György 448
 Márton Imre 62, 451
 Márton Miklós 367
 Márton Péterné 357
 Mártonfalvi András 301, 445
 Máté (Máthé) Balázs 350
 Máté Farkas 460, 546
 Máté (Máthé) István 349, 350
 Máté (Mátéh) Mihály 48, 50, 52, 54
 Máté (Máthé) Márton 362, 375, 377, 378
 Matskási Mihály 278
 Mátyás (Máttyás) András 209–211, 376–377, 442, 447
 Mátyás Anna, Radnóti Mihályné 447
 Mátyás Gábor 359
 Mátyás Sámuel 63
 May, Thomas 468, 495
 Méder Mihály 367
 Melegh István 339
 Melegh (Meleg) János 335, 336
 Melegh (Meleg) Mihály 335, 336
 Menyhárt Bori 377, 378
 Menyhárt Ferenc 335
 Menyhárt (Megyhárd) György 369, 372, 373, 374, 376, 377, 379, 380, 381, 466, 491, 556
 Menyhárt (Megyhárd) István 366, 372, 375, 376, 377, 378, 380, 381
 Menyhárt János 371, 376, 380

- Menyhárt Mihály 368, 369, 371, 372, 373, 374, 376, 377, 379
 Menyhárt (Megyhárd) Sándor 379, 380
 Mesnyi János 637, 639
 Mészáros József 131, 133, 134, 135
 Mészáros Péter 114
 Mezei Gergely 138
 Mezei Gergelyné 138
 Mezei György 345
 Mezei István 229
 Mezeiné 406, 407
 Mihács (Miháltz) Ádám 268, 269
 Mihács (Mihác, Miháts) Ferenc 73, 77, 78, 144, 146, 148, 149, 150, 164, 187, 188, 190, 569–570
 Mihács Judit 569–570
 Mihács (Mihác) Mihály 141, 143, 144, 475
 Mihály deák, désfalvi 238, 239, 240, 241
 Mihály deák, haranglábi 576
 Mihály István 398
 Mihály (Mihály) Istvánné 393, 403, 581
 Mihály mester 285
 Mihály (Mihály) Sámuel, bibarcfalvi 261–272, 455
 Mihók inas, egrestői 72
 Miklós (Miklósi) István 73, 363, 364, 376, 377, 378, 379
 Miklós Kata 367, 368
 Miklós Márton 366, 367, 368, 369
 Miklós Mihály 381
 Miklós Tamás 365
 Miklósi Debóra, Szentkirályi Andrásné 77, 91, 570–571, 586, 602–603
 Miklósi Mátyás Csaba 30
 Miskolci György 448
 Mitran, Gheorghe 484
 Mohai György 332
 Mohai Szabó Mihály 466, 467, 486, 492, 537
 Moldovai (Molduvai, Moldvai) János 339, 340
 Moldovai Jánosné 340, 346
 Molnár András 125, 127
 Molnár György, alsócsernátoni 290–291, 293, 322–330, 380, 445
 Molnár Györgyné 299
 Molnár István 393, 413
 Molnár János 142, 144
 Molnár Kata 37
 Molnár László 44, 45, 48, 450
 Molnár Mária, Fogarasi Sámuelné 109
 Molnár Márton, gógáni 145, 148, 150, 151, 152, 158, 159
 Molnár Márton, héderfáji 276, 277
 Molnár Mihály, ebesfalvi 105, 108, 109, 110
 Molnár Mihály, héderfáji 296, 297
 Molnár Mihályné 297, 299
 Molnár Opra 107
 Molnár Péter 111, 385
 Molnár Zsófia, Kádár Mihályné 110, 111, 112, 196, 575
 Mózes Erzsébet, Verestői Sámuelné 444
 Munkácsi (Munkátsi) Ádám 313–315, 456
 Murvai László 212
 Murvai (Morvai) Mihály 115, 116, 123
 Musnai Dánielné 48
 Musnai Dávid 113, 338, 439
 Musnai István 108, 452
 Musnai Mihályné 48
 Muszka György 60
 Nagy András, egrestői 73, 78
 Nagy András, gógánváralja 222, 224
 Nagy András, kerelőszentpáli 336
 Nagy Andrásné 277
 Nagy Annók 73
 Nagy Boldizsár 466, 475, 476, 515
 Nagy Csaba 30
 Nagy Erzsók 162
 Nagy Ferenc, egrestői 95, 98, 100, 101, 103
 Nagy Ferenc, gógánváraljai 222
 Nagy Ferenc, kóródszentmártoni 401
 Nagy György, dicsőszentmártoni 60
 Nagy György, gógánváraljai 154, 187, 188, 209, 211, 214, 217, 218, 220, 221
 Nagy György, kerelői 333
 Nagy György, kiskendi 378
 Nagy (Nagj) György, kóródszentmártoni 388, 389, 393, 413
 Nagy István, gógánváraljai 139, 140, 221
 Nagy István, kerelőszentpáli 335
 Nagy István, kóródszentmártoni 383, 384
 Nagy Istvánné 201

- Nagy János, dicsőszentmártoni 633
 Nagy János, gógánváraljai 139, 140, 142, 145, 187, 188, 201, 202, 204, 209, 211, 212, 213, 214, 215, 219, 220, 221, 222, 223, 224
 Nagy János, héderfáji 290, 293
 Nagy János, kerelőszentpáli 361
 Nagy János, kiskendi 364
 Nagy János, kóródi 382, 383
 Nagy Jánosné 395
 Nagy Kata, Szentgyörgyi Mihályné 453, 455
 Nagy László 80, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95
 Nagy Levente 555
 Nagy Lőrinc 386
 Nagy (Nagj) Mária 353
 Nagy Mária, Debreceni Mihályné 201, 205
 Nagy Mihály 213, 287, 310, 456
 Nagy Miklós 356
 Nagy Pál 161, 196, 199, 200, 202, 204, 205, 206, 207, 208
 Naményi (Naméni) Mihály 332, 445
 Nánási György 120, 121
 Nánási Mihály 18
 Nemes (Nemess) Ádám 419, 420, 422, 423, 424, 425
 Nemes Antal 435, 436, 437
 Nemes (Nemess) Ferenc 425, 427, 429, 430, 434, 435, 436, 437
 Nemes (Nemess) György 384, 391, 392, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 406, 408, 409, 413, 422, 427, 433, 437, 467, 486, 536
 Nemes Györgyné 406, 407
 Nemes János 385, 386, 387, 434, 435, 436, 437, 580–582
 Nemes (Nemess) László 433, 434, 435, 436, 437
 Nemes (Nemess) Mária 431
 Nemes Mihály, haranglábi 228, 232, 235, 236, 237, 240, 241, 243, 244
 Nemes (Nemess) Mihály, kóródszentmártoni 385, 423, 427, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437
 Nemes (Nemess) Pál 384, 421, 422, 423, 428, 429, 430, 431, 432
 Nemes (Nemess) Sámuel 98, 99, 100, 102, 103
 Nemes Tamás 388
 Nemes Tamásné 388, 391, 392
 Németi György 284
 Németi Mihály 245, 454
 Nikola Bálint 339
 Nováczki udvarbíró 108
 Nyárádtői Farkas Mihály 453, 457
 Nyíri Mihály 291, 293, 296
 Nyitrai (Nitrai) János 32, 113, 233–240, 356, 359, 439, 442, 447
 Oka István 344
 Oláh György 173, 174, 175
 Oláh Ilona, Menyhárt Ferencné 335
 Oláh (Olá) István 143, 148, 150, 151, 152, 153, 154, 169, 170, 171, 172, 173
 Oláh Márton 75
 Oláh Mihály, gógáni 149, 151, 164, 167, 168, 169, 170, 171
 Oláh Mihály, haranglábi 231, 253
 Oláh Miklós 150
 Olasz István 145
 Orbán család 41
 Orbán Dániel 41
 Orbán (Orbány) Elek 41, 42, 43, 44, 45, 46, 48, 53
 Orbán Ferenc 38, 39, 40, 44, 50, 51, 52, 54
 Orbán György 198–213, 454
 Orbán István 40, 42, 43
 Orbán Istvánné 46
 Orbán János 73, 473
 Orbán Lajos 30
 Orbán Márton 73, 78
 Orbán Mihály 278
 Orbán Péter 72, 73
 Orbány István 230
 Orosz Dániel 260, 261, 263, 265
 Orosz György 267
 Orosz János 245, 261, 262, 263, 265, 267, 271, 273, 274
 Orosz Márton 271, 273
 Oswald Erzsók 416
 Osvát Ferenc 250
 Osvát (Osváth) György, héderfáji 293
 Osvát (Osváth) György, kóródszentmártoni 386, 387, 388, 389

- Osvát (Osváth) István, gógánváraljai 205
 Osvát (Osváth) István, héderfáji 289, 293, 294, 298
 Osvát (Osváth, Osvátt) István, kóródszentmártoni 383, 384, 393, 429, 432
 Osvát (Osváth) János, gógáni 140, 200
 Osvát (Osváth, Osvátt) János, kóródszentmártoni 387, 419, 420, 423, 424, 426, 427
 Osvát (Osváth) Jánosné 200
 Osvát (Osváth) Mária, Aszalos Mihályné 174, 202, 203
 Osvát (Osváth) Márton, héderfáji 277, 281, 290, 292, 293
 Osvát (Osváth, Osvald) Márton, kóródszentmártoni 390, 391, 394, 395, 398, 406, 416, 417
 Osvát (Osváth) Mártonné 291
 Osvát (Osváth) Mihály, gógánváraljai 205
 Osvát (Osvátt, Osváth) Mihály, héderfáji 277, 278, 293
 Osvát Mihály, kerelőszentpáli 353
 Osvát (Osváth) Miklós, gógánváraljai 184
 Osvát (Osváth) Miklós, kóródszentmártoni 385
 Osvát (Osváth) Pál 393, 394, 398, 399

 Öham, Paulus 490
 Öri Lakatos István 116, 117
 Ötves Sámuel 121

 Pais László 11
 Pákai Kelemen 284, 455
 Pakó László 30
 Pál András 30
 Pál András Levente 30
 Pál Ferenc 424, 425
 Pál György 410, 411
 Pál Imre 235
 Pál Imréné 235
 Pál Kriska 164, 573
 Pál László 180, 181, 182, 183, 184
 Pál Mihály 103
 Pál Tamás 401, 402, 403
 Pálfi Annók 148
 Pálfi Pál 141, 144, 164
 Pánadi János 292
 Pánczél Géza 637, 640

 Panta Anna, Csávási Sámuelné 447
 Pap Ágnes 118
 Pap Borbála, Jakab Ignácné 463, 551
 Pap Ferenc 110, 383, 384
 Pap György 123, 125, 128
 Pap István 125, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 137, 138, 183, 184
 Pap László 81
 Pap Márton 572
 Pap Mihály 132, 133, 134
 Pap Pál 135
 Pap Sámuel 106, 108, 111, 113
 Pap Sándor 134
 Pap Zsuzsanna, Gombkötő, Szabadi Ferencné 134
 Pápai Márton 439
 Papolczi Dániel 148, 189
 Pásztóhi (Pásztthai, Pásztai) Gábor 296, 298, 303, 304, 305
 Pásztóhi Gáborné 240, 296
 Pásztóhi (Pásztóhai, Pásztahai) György 244, 247, 253, 257, 259
 Pásztóhi Rozália, Dániel Mihályné 545
 Pásztóhi Sámuel 258
 Patak Mihály 228, 231, 253
 Pataki család 41
 Pataki Ferenc 32, 36
 Pataki Ferencné 32, 35, 36, 567
 Pataki György 398–403, 449
 Pataki Györgyné 403, 404
 Pataki Lászlóné 605
 Pávai Miklós 68
 Pécsi (Pétsi) Ferenc 84–94, 317, 419, 449
 Pécsi (Pétsi) Pál 293
 Peisker, Augustin 471
 Pekri Polixéna, pekrovinai, vargyasi br. Daniel Istvánné 124
 Pekry Kata, Bethlen Elekné 473
 Peppert, orgonaépítő 639
 Perneszy Mária, osztópáni, id. Szentpáli Benjáminné 472
 Péter deák, héderfái 279
 Péterfalvi János 345–348, 457
 Péterfi Erzsébet, Szeredai Péterné 446
 Péterfi Erzsébet, Zabolai Sámuelné 124, 439, 450

- Péterfi Ferenc 343
 Péterfi lásd Kibédi Péterfi
 Péterfy László 465
 Péterlaki György 227
 Pető Balázs 65
 Pető Farkas 62, 63, 64, 65
 Pető Ferenc 61
 Pető György 64, 65
 Pető István 57, 59, 60, 61, 62, 64, 528
 Pető János 55, 58, 62, 63, 65, 67
 Pető László 128
 Pető Márton 64, 65
 Pető Miklós 57, 59, 60, 61, 62, 63
 Petri Mihály 32
 Petrityevit Horváth Miklós 70, 71
 Petrótzi úr 67
 Philep lásd Filep
 Pipér Péter 57
 Pitika István 351
 Podhráczki Anna, ifj. Szentpáli Benjáminné 472
 Pókai Sárosi lásd Sárosi
 Polgárdi Gergely 110, 452
 Polyán István 383, 384
 Polyán János 383, 384
 Pongrátz Boldizsár 322
 Prinyi Pálné 253
 Pusztai Györgyné 279, 577–578
 Puti György 355
 Pünkösti Borka 348
 Pünkösti (Pünkösdi) Sámuel 76, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 94, 99, 100, 101, 102
 Pünköstiné 349
 Pürkerczi (Pulchereczi, Purkerczi) Mihály 228, 229, 442
 Pürkerczi (Pulchereczi) Sámuel 234, 454
 Rab János 130, 131
 Rab Jánosné 129, 132, 133
 Rác János 300
 Rác (Rátz) László 212, 218, 219
 Rác (Rátz) Miklósné 394, 395, 407
 Radnótfái István 31, 227
 Radnóti (Radnóthi) Ferenc 336, 446, 448
 Radnóti (Radnóthi) János 333, 343, 447, 453
 Radnóti (Radnóthi) Mihály 349–354, 447, 457
 Ráduly (Rádully) Mihály 392, 413
 Ráduly (Rádully) Simon 393, 413
 Rápolti István 332
 Resch József 641
 Rétsei család 64
 Rétsei János 62, 64, 67
 Rétsei József 59, 60, 61
 Rétsei Sámuel 57, 60, 568, 591, 593
 Rhédei Klára, Toldalagi Pálné 466, 470, 595
 Rimaszombati úr 191
 Román János 393, 413
 Rosenberg, Marc 471
 Roth Viktor 475
 Rozgonyi P. János 11
 Rudnai (Radnai) Mátyás 280–281, 444
 Salánki Sára, Gyárfás Lászlóné 67
 Sándor Gergely 177
 Sándor Sándor 189
 Sarádi Sámuel 307
 Sarádi Zsigmond 31, 32, 289, 296, 298
 Sárdi Gergely 438
 Sarkadi Dániel 391, 393, 395, 398, 399, 403, 404, 405, 411, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 428
 Sarkadi Dánielné 422, 432
 Sarkadi György 386, 387, 388, 389, 390, 423, 424, 427, 433, 437
 Sarkadi Györgyné 388, 397
 Sarkadi László 407, 408, 409, 410, 411
 Sarkadi Mihály 430
 Sarkadiné 391, 414
 Sárkány György 333, 334
 Sárosi (Sárai) Mihály 226, 231, 232, 253
 Sárosi Krisztina, pókai, Felszegi Jánosné 461, 474, 513, 637
 Sárosi Mihály 288, 454, 455
 Sárpataki Judit, Váradi Miklósné 446, 448
 Sáska lásd Zágoni Sáska
 Sásvári Dániel 424, 425, 428, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437
 Sásvári Erzsébet, Trauszner Dánielné 449
 Sásvári István 403, 404, 406, 407, 411, 417, 419, 420

- Sásvári Pál 423, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 433, 434, 435, 436
Sásvári Zsigmond 422, 424, 430, 431, 433, 434, 435, 436
Schelling, Michael 475, 514
Schmidt, Michael 475
Schwarz, Michael 475
Sebesi Sámuel 253
Sebestyén István 280
Sebestyén Mihály 284, 285
Sebestyén Miklós 278
Sebestyén Zsigmond, karácsonfalvi 370–375, 447
Seibriger alias Sommer, Michael 475, 514
Séni András 445
Sepsi György 233, 238, 239, 240, 400, 401, 404, 405, 410, 411, 419, 420
Sepsi Györgyné 400, 404
Sepsi István 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399
Sepsi Istvánné 391, 393, 394
Sepsi János 386, 387, 437
Sepsi Mihály 407, 408, 411, 416, 417, 424, 425, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437
Sepsi Mihályné 408
Sepsi Pál 420, 422, 423, 424, 425, 427
Sepsi Zsigmond 222, 417, 430, 431, 432, 433
Séra Imre 224
Séra István 211, 213, 215, 216, 218, 219, 221, 223, 224
Séra János 198, 221
Sigmond Bálint 140
Sigmond György 201
Sigmond István 142, 145, 187
Sigmond János 213, 221, 224
Sigmond Mihály 149
Sil András 119
Simai Klára, Zilahi Ferencné 488, 550
Simándi János 462, 569
Siménfalvi (Siményfalvi) Antal 269
Siménfalvi (Siményfalvi) János 266, 269, 595
Simény Elek 433
Simó Zsófia, Nemes Györgyné 536
Simon Andrásné 351
Simon György, haranglábi 263, 265, 266, 267, 268, 271, 272, 273, 274
Simon György, kerelői 332, 333
Simon István, gógáni 142
Simon István, héderfáji 303
Simon János 258, 259, 262
Simon László 639–640
Simon Mária 34
Simon Márton 362
Simon Mihály, gógáni 140
Simon Mihály, haranglábi 229, 271, 274, 460, 567, 575
Simon Mihályné lásd Horváth Krisztina
Simon Péter 333
Simon Sámuel, zágoni 52–54, 273–274, 443
Simonfi (Simonffi) D. János 85–98, 257–259, 452, 455
Sini András 303
Sipos Gábor, kolozsvári 30, 438
Sipos Gábor, kóródszentmártoni 411, 414, 417, 419, 422
Sipos Gáspár 422
Sipos György 336
Sipos János 335, 336
Sipos József 45–50, 100–103, 450, 452
Sipos Miklós 235
Sipos Péter 333
Solymosi Ferenc 10–11, 16
Solymosi Imre 424, 426, 427, 435
Solymosi József 418–420, 458
Solymosi Mihály 391–395, 448
Solymosi Sámuel 416–418, 458
Solymosi Zsigmond 281–283, 427, 429, 444
Sombori Ferenc 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132
Sombori István 31, 32, 33
Sombori Lajos 179, 205, 208, 210, 212, 213, 214, 215, 217, 218, 219, 220, 223
Sombori Zsigmond 224
Somlyai Sámuel 455
Sommer lásd Seibriger
Somosdi Ferenc 332, 445, 448
Somosdi Jánosné 152
Soós Anna 511
Soós Ferenc 18

- Soós Károly, bádoki 472
 Soós Lujza, bádoki 463, 472, 500
 Sós (Soós) András, egestői 84, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 101, 102, 103
 Sós (Soós) András, gógáni 169, 170, 171, 172, 193
 Sós Andrásné 174
 Sós Ferenc 178, 179, 182, 183, 184
 Sós György, egestői 84, 91, 93, 102
 Sós (Soós) György, gógáni 172, 174, 175
 Sós István, gógáni 184
 Sós (Soós) István, héderfáji 301, 302
 Sós István, kóródszentmártoni 338
 Sós (Soós) Jánosné 295, 298, 299
 Sóthi János 141
 Stephanus Mihály 187
 Stupár Károly 30
 Surányi József 60, 62
 Surányi Sámuel 321–330, 456
 Suri uram 452
 Sükei Ferenc 227, 442, 456
 Sükei István 456
 Sükösd György, ifj. 430
 Sütő Gergely 363
 Sütő Györgyné 148, 149
 Sütő Imre 313, 315, 316
 Sütő (Süteo) István 85, 87, 91, 276, 281
 Sütő (Süteo) János 277
 Sütő Miklós 285, 288, 289, 290, 291, 296, 297, 298, 304, 305, 306
 Sütő Miklósné 290, 295
 Sütő Pál 280, 281, 282, 283, 285, 288, 289, 290

 Szabad (Szabadi) Ferenc 132, 133, 134
 Szabadi Benjámin 68
 Szabó (Dési, Deesi) Dávid 109, 110, 111, 113, 115, 116
 Szabó (Dési) István 94
 Szabó Dániel 150, 151
 Szabó Dániel, S. 428
 Szabó Erzsébet, Bányász Mártonné 361
 Szabó Fábian János 220
 Szabó Ferenc, zaláni 59, 367–369, 447, 450
 Szabó György 51–54, 280, 284, 287, 288, 293, 316, 332, 424, 450
 Szabó György, désfalvi 41, 42
 Szabó György, id. 285
 Szabó István 293, 420
 Szabó János 123, 125, 291, 293, 303, 305, 325, 378, 401, 402, 404, 406, 417, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 458, 641
 Szabó János, Kis 126
 Szabó Jánosné 305, 356
 Szabó József, ebesfalvi 110, 114
 Szabó József, haranglábi 270
 Szabó Józsefné 33
 Szabó Juliánna, Pető Istvánné 528
 Szabó Márton 288, 290, 293, 294, 313, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328
 Szabó Mihály, désfalvi 39, 40, 41, 42, 43
 Szabó Mihály, ebesfalvi 116
 Szabó Mihály, gógáni 143, 144
 Szabó Mihály, haranglábi 264
 Szabó Mihályné 301, 302, 311
 Szabó Péter 118, 123
 Szabó Péterné 356
 Szabó Sándor 427, 430
 Szakács (Szakác) Kata, Szász Istvánné 281
 Szakács (Szakáts) Ferenc 361
 Szakács György, gógáni 141
 Szakács (Szakáts) György, héderfáji 322
 Szakács György, kerelőszentpáli 338
 Szakács (Szakáts) István 325, 341, 343, 347, 351, 352, 359, 580
 Szakács (Szakáts) János, héderfáji 286, 293, 299, 322
 Szakács (Szakáts) János, kerelőszentpáli 343, 344, 345, 348
 Szakács Jánosné 359, 360
 Szakács József 640
 Szakács (Szakác) Márton 333
 Szakács Mátyás 353
 Szakács (Szakáts) Miklós, kerelőszentpáli 356
 Szakács Miklós, kóródszentmártoni 385
 Szakács (Szakáts) Miklósné 358
 Szakál János 349, 350
 Szakál (Szakáll) Márton 336, 337, 338, 340, 343, 347
 Szalai (Zalai) János 341
 Szalánczi család 478
 Szalánczi (Szalánczy) László 461, 471, 499

- Szalánczi Anna 469
 Szalma András 395, 396, 397, 398, 399
 Szalma Jancsi 378
 Szalma Kata 507
 Szalma Sámuel 395
 Szancsali György 228
 Szancsali Márton 226, 228
 Szarka József 241
 Szarka Zsigmond 229, 341, 345, 346, 347, 575–577, 584, 599
 Szarka Zsigmondné lásd Szathmári Klára
 Szász András 54, 59
 Szász Ferenc 246, 276
 Szász Ferencné 277
 Szász Gergely 315, 363
 Szász György, haranglábi 259, 260
 Szász György, héderfáji 285, 325, 328, 329, 330
 Szász György, kóródszentmártoni 383, 386, 387, 389, 392, 413
 Szász Györgyné 187, 188
 Szász István, gógánváraljai 201, 208, 209, 210, 213, 219, 220
 Szász István, héderfáji 280, 281, 282, 287, 288, 289, 290, 291, 296, 299, 302, 319, 323, 329
 Szász István, kóródszentmártoni 389
 Szász János, gógánváraljai 140, 141, 189, 196
 Szász János, haranglábi 232
 Szász János, héderfáji 276, 277, 278, 285, 287
 Szász János, kóródszentmártoni 386, 387
 Szász Jánosné, gógánváraljai 191, 192
 Szász Jánosné, kóródszentmártoni 388
 Szász Lőrinc 383, 384
 Szász Márton, dicsőszentmártoni 60
 Szász Márton, héderfáji 284, 287
 Szász Mihály, dicsőszentmártoni 60, 61, 62, 63, 64, 65
 Szász Mihály, egrestői 75, 76, 83, 86, 87, 91
 Szász Mihály, gógáni 574
 Szász Mihály, héderfáji 280, 285, 287, 288, 315, 324, 328, 331
 Szász Mihályné, Mária 37
 Szász Miklós 329
 Szász Miklósné 391
 Szász Péter, egrestői 84
 Szász Péter, kerelőszentpáli 356, 357, 358
 Szász Pista
 Szász Rákhel, Molnár Györgyné 445
 Szász Sámuel 53
 Szász Zsigmond 83, 84, 85
 Szász Zsuzsanna 621
 Szathmári (Szatmári) István, désfalvi 50, 54, 253
 Szathmári (Szatmári) István, egrestői 89, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 98, 100, 101, 102
 Szathmári István, cserefalvi 103, 378–380, 386, 448
 Szathmári Istvánné 54
 Szathmári János 127, 128, 132, 133, 134, 135, 137, 138
 Szathmári József 478, 522
 Szathmári (Szatmári, Szakmári) Klára, Szarka Zsigmondné 232, 241, 242, 246, 253, 576, 577, 584
 Szathmári Mihály 218
 Szathmári Sámuel 99, 136
 Száva György 146
 Száva János 146, 187, 188, 190
 Száva Mihály 144, 145, 146, 187, 188, 192
 Száva Mihályné 148
 Száva Péter 150
 Száva Sándor 164, 191, 192
 Szederjesi János 448
 Szeidl Ferenc 639
 Székely (Székel, Székelly, Székellj) András 139, 140, 152, 193, 200, 205, 208, 209
 Székely Balázs 333
 Székely Borbála 336
 Székely Borica 241, 242
 Székely Erzsók, Kántor Györgyné 191, 281
 Székely Ferenc, gógánváraljai 222
 Székely Ferenc, héderfáji 292
 Székely (Székellj) György, gógánváraljai 144, 146, 151, 157, 187, 214
 Székely György, haranglábi 241
 Székely (Székellj, Székelly) György, héderfáji 280, 281, 284, 287, 288, 290, 291, 292, 294, 295
 Székely György, kerelőszentpáli 356
 Székely Györgyné 348, 349
 Székely (Székelly) István, gógánváraljai 142, 143, 144, 146, 155, 156, 169, 170, 171, 172, 173,

- 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 182, 183, 184,
199, 200, 201, 202, 204, 205, 208, 209
- Székely István, héderfáji 280, 284, 285, 287,
288, 289, 290, 291
- Székely István, kerelőszentpáli 335, 336, 341, 349
- Székely (Székelly) János, ebesfalvi 109, 121, 122,
123, 124, 125, 126, 127
- Székely (Székel, Székellj, Székelly, Zékely) Já-
nos, gógánváraljai 140, 142, 143, 148, 151,
152, 160, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 184, 186,
213, 216, 220, 223, 224, 464, 470, 499
- Székely János, haranglábi 235, 239
- Székely János, héderfáji 305
- Székely János, kerelőszentpáli 350
- Székely Jánosné 146
- Székely (Székelly) József 127, 128, 130, 131, 195
- Székely Kata, Vajai Mihályné 453
- Székely László 211, 212, 469
- Székely (Székelly) Lőrinc 210, 213, 214, 218
- Székely Mária 174, 175
- Székely (Székellj) Márton, gógánváraljai 152,
188, 189, 204, 208, 211, 213, 214, 215, 217, 218,
220, 224
- Székely Márton, kerelőszentpáli 345, 348, 349
- Székely (Székellj) Mártonné 152, 153
- Székely (Székel, Székelj, Székelly, Zékely) Mi-
hály, gógánváraljai 139, 140, 144, 145, 157,
158, 160, 209, 210, 211, 212, 214, 216, 217, 218,
220, 221, 222, 223, 224
- Székely (Székel, Székely) Mihály, héderfáji 276,
278, 287, 300, 301
- Székely (Székel) Mihály, kerelői 332, 333
- Székely Mihály, kerelőszentpáli 339, 349, 356, 357
- Székely Mihály, kóródszentmártoni 419
- Székely Mihályné 148
- Székely (Székely) Miklós, gógáni 142, 157
- Székely Miklós, haranglábi 251
- Székely (Székelly) Sámuel 222
- Székely Sára, Lőrinczi Józsefné 451
- Székely (Székellj) Tamás 402, 403
- Székely Zsófia, Szentannai Baka Istvánné 441
- Szekeres András 340, 457
- Szekeres György 270
- Szekeres János 154
- Szekeres Jánosné 154, 155, 156
- Székesi Kata 343
- Széki Károly 64
- Széki Sámuel 32, 235, 238, 242, 243, 246, 259, 260,
261, 262, 263, 265, 266, 267, 268, 269, 270
- Szendrei János 108
- Szentannai Baka István 72, 73, 402, 441
- Szentgyörgyi Beke György 278–279, 444
- Szentgyörgyi István 457
- Szentgyörgyi József 390, 448
- Szentgyörgyi Mihály 145, 147, 287, 453, 455
- Szentistváni István 453
- Szentiváni lásd Vajdaszentiványi
- Szentiványi család 31, 38, 41
- Szentiványi Dániel 45, 46, 50
- Szentiványi Mózes 33, 49, 50, 52
- Szentkirályi András 77, 570–571, 586
- Szentkirályi Andrásné lásd Miklósi Debóra
- Szentkirályi (Szentkirályi) János 63–65, 451
- Szentkirályi (Szentkirályi) József 65, 77, 85,
86, 87, 88, 89, 201, 570
- Szentkirályi (Szentkirályi) Sámuel 17, 154, 155,
157, 287, 288, 441, 444
- Szentmiklósi Boldizsár 448
- Szentmiklósi Ézsaiás 364
- Szentpáli Benjámin 56, 57, 61, 62, 63, 459, 461,
472, 473, 503, 521
- Szentpáli család 478
- Szentpáli Imre 67
- Szentpáli Károly 64
- Szentpáli Sámuel 108, 109
- Szentsimoni György 141, 338
- Szép János 336
- Szepesi Sándor 462, 488, 543
- Széplaki család 253, 460
- Széplaki György 231, 233, 235, 236, 237, 238,
239, 240, 241, 244, 248
- Széplaki Lajos 253
- Széplakiné 241, 248
- Szereda(hely)i Péter 276–278, 337, 383, 384, 443,
446, 448
- Szeredai Sámuel 73, 77, 78
- Szigethi Gyula István 19
- Szigethi Gyula Mihály 10
- Szigethi János 114, 116
- Szíjjártó Annók 354

- Szijasztó (Szasztó, Szijasztó) István 344, 345,
350, 355, 356
Szasztó (Szasztó) Istváné 355, 357
Szasztó János 344, 345
Szasztó András 32, 233, 234, 358, 454
Szasztó Borbála, Séra Jánosné 198
Szasztó család 196
Szasztó Dániel 187
Szasztó Gergely 211, 212, 214, 222, 224
Szasztó István, gógánváraljai 152, 156, 157, 186,
187, 200, 205, 208, 209, 210, 213, 215, 216,
221, 224
Szasztó István, haranglábi 264, 270, 271, 272,
273, 274
Szasztó Istváné 189
Szasztó János 332
Szasztó Judit, Dömsödi Istváné 490, 562
Szasztó Kata 155, 156
Szasztó Mihály, gógánváraljai 158, 160, 189,
196, 200, 201, 202, 204, 205, 206, 209, 217,
218, 219
Szasztó Mihály, haranglábi 251, 258, 259, 266,
270, 273, 274
Szasztó Mihályné 359
Szasztó Zsigmond 228
Szasztó Zsigmondné 221, 223
Szalai Sámuel 37, 38
Szalassy (Szalassy) Ágnes, Györfy Pálné 461,
477, 520
Szalassy József 477
Sztás András 155, 156, 192
Sztás Andrásné 192
Sztás György 140
Sztás Györgyné 155, 192
Sztás István 149, 188, 189
Sztás János 226
Szoboszlai Miklós 401, 402
Szokolyai István 11
Szolga András 366
Szolga György 362, 367, 368, 377
Szolga János 364
Szolga Kata, Menyhárt Györgyné 381, 466, 491,
556
Szolga Márton 366, 367, 369, 372
Szolga Mihály 90
Szolga Péterné 363
Szolokmai János 457
Szolokmai Mihály 225
Szolokmai (Szalakmai) Sámuel 123, 125
Szombatfalviné 241, 245
Szombati István, egestői 87
Szombati (Szombathi) István, ernyei 104, 127
Szombati János 182
Szombati József 183, 193
Szombati (Szombathi) Mihály 104, 130
Szombati Rebeka, Szász Mihályné 574
Szombati Sámuel 31
Szöcs Benedek 152
Szöcs Benedekné 153
Szöcs Erzsók 152, 153
Szöcs (Szöts) Mihály 205
Szöke Anna, Küküllővári Mihályné 440
Szöke István 327, 329
Szöke Mihály 329
Szörtsei Ilona 237
Szöts lásd Zilai Szöcs
Takács András 159
Takács (Takáts) István 143, 164, 168, 169, 170,
173, 174, 175, 176, 178, 180, 181, 182, 184
Takács (Takáts) János, ebesfalvi 108
Takács (Takáts) János, gógáni 18, 168, 172
Takács János, kerelőszentpáli 362
Takács (Takáts) József 181, 182, 183
Takács (Takáts) Miklós, ebesfalvi 106, 109,
110, 111
Takács (Takáts) Miklós, gógáni 172, 173, 174,
175, 176, 177, 179, 180, 181, 182, 183
Takács (Takáts) Sámuel 60
Tamás (Thamás) Mihályné 302
Tamási György 276
Tamási János, haranglábi 270
Tamási (Thamási) János, héderfői 278, 281
Tamási (Tamási) Mihály, haranglábi 264,
270, 271, 273, 274
Tamási Mihály, héderfői 290, 295
Tamási Miklós, gógánváraljai 146, 155
Tamási (Thamási) Miklós, héderfői 276, 277
Tamási Miklós, kiskendi 364
Tankó Lázár 282

- Taraczka család 164
 Tárkányi Dániel 134
 Tárkányi (Tárkány) Imre 215, 224
 Tárkányi János 128, 129, 130, 133, 134
 Tárkányi Sámuel 123, 125, 127, 128, 129, 130, 131, 133, 134, 135, 136
 Tasnádi Miklós 438
 Tavaszy Emese, Tonk Emilné 526
 Tegzi Ferenc 213
 Tegzi Mihály, gógáni 170, 172, 179, 181
 Tegzi Mihály, lp. 177–178, 361, 441
 Teke András 386
 Teke György 386
 Teke János 383, 386, 387
 Teleki Domokos 472
 Teleki Júlia 300
 Teleki Klára, Bethlen Dávidné 478
 Teleki Mihály 439, 444
 Teleki Sára 119
 Teleki Sára, Bethlen Pálné 32, 35, 36, 460, 473, 491, 557, 567, 572, 590, 616
 Thúri Bogáti Imre 446
 Thúri János 446
 Tibodi Judit, Veszprémi Péterné 439, 445
 Tibodi (Tiboldi) Márton 382, 383, 384
 Tímár Judit, Dálnoki Veres Bálintné 443
 Tisza Anna, Sándor Jánosné 507
 Tiszabecsi Gáspár 141
 Tofeus Dobos Mihály 142
 Toldalagi család 478
 Toldalagi István, gr. 443
 Toldalagi Mihály 470
 Toldalagi (Tholdalagi) Pál 365, 466, 470, 497, 595
 Tompos János 163
 Tonk Emil 526
 Tordai Erzsébet 309
 Tordai (Thordai) István 276, 323–325
 Tordai (Thordai) János 395–397, 449
 Tordai Mária, Köpeczi Sámuelné 319
 Tordai (Thordai) Mihály 284, 287, 318, 319, 321, 327
 Tordai (Thordai) Miklós 276, 278
 Tót (Tótt, Thót) András 228, 229, 232, 233, 246
 Tót (Toot Thót) György 227, 362
 Tót László 353
 Tót (Tótt) Sára 411
 Tótfalusi Mihály 285
 Tótfalusi Sámuel 287, 343–345, 363, 455, 457
 Török Ferenc 184, 229
 Török Ferencné 229
 Török György, egrestői 86, 87, 90, 91
 Török György, gógáni 142, 145, 148, 149, 150, 151, 152, 153
 Török György, héderfáji 292, 293
 Török István, egrestői 84, 86, 87
 Török István, gógáni 159, 161
 Török Istvánné 81
 Török János 72, 73, 80, 87, 99, 103, 362
 Török Jánosné 72
 Török Kata, Árkosi Ádámné 154, 191, 192
 Török Mihály 340, 345, 346, 347, 348
 Török Pál 179, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 338, 424, 425, 442, 449
 Török Péter 87, 90, 94, 96, 99, 100, 101, 102
 Török Sámuel 171, 172, 174, 175, 176, 179, 180
 Török Zsigmond, egrestői 72, 74
 Török Zsigmond, gógáni 172, 173, 174, 177, 179, 180, 181, 182, 183, 184
 Tötöri János 285
 Tövissi Illyés 152, 156, 157, 191
 Tövissi Illyésné 198
 Tövissi (Tövisi) Imre 183, 443
 Tövissi István 200, 202, 203, 211, 213, 333
 Tövissi Júlia, Orbán Györgyné 213
 Tövissi Mihály 169, 172, 173, 174, 175, 176
 Tövissi Mihályné 174
 Tövissi Zsuzsánna 204
 Trauzner (Trausznér, Trozner) Dániel 431–437, 449
 Trauzner Zsigmondné 244, 245
 Trombitás Anna, Szakács Istvánné 343, 580
 Trombitás Miklós 344
 Ts lásd Cs
 Túróczi (Túrórtzi) István 33, 34, 241, 244
 Túróczi (Túrórtzi) Sámuel 31, 32, 36, 39, 41, 42, 44, 49, 567, 593
 Túrórtzi N., lp. 450
 Tusán (Thusán) Tamás 56, 58, 162–165, 196–198, 420–422, 450, 454, 458

- Tyukászné, kiskendi 365
- Udvar István 467, 488, 548
- Udvarhelyi (Udvarhelyi) József 303, 304, 314, 456
- Ugron István 473
- Ugron Mária, Györffy Józsefné 477
- Újfalvi István 200
- Újlaki István 455
- Újlaki Mária 230
- Újvárosi (Újjvárosi) István 413, 428–437, 458
- Újvárosi János 414, 415, 416, 458
- Uzoni Mihály 151–155, 453
- Vácsi uram 248
- Vadasdi Péter 430, 431, 449
- Vajai György 227, 442
- Vajai (Vajaji, Vályai) Mihály 142–144, 146, 149, 150, 155, 187–188, 453
- Vajda Balázs 73, 78, 81
- Vajda Gergely 72, 73, 78, 102, 103
- Vajda Márton 85
- Vajda Mihály 293
- Vajdaszentiványi János 18, 39, 40, 42, 43, 44, 45, 105, 141, 336, 386, 440
- Váji (Vályi) Pál 208–224, 260–261, 454, 455
- Váli András 105, 106
- Vályi András 364, 386, 387, 439, 448
- Vályi Zsuzsanna, Tegzi Mihályné 441
- Váradi Andor 113, 114
- Váradi Dávid 227, 256, 257, 388–390, 442, 448, 455
- Váradi Ilona, Henter Józsefné 55
- Váradi János 446
- Váradi Koncz Zsigmond 315, 316, 318, 319, 320, 456
- Váradi Mihály 113
- Váradi Miklós 336, 386, 446, 448
- Váradi Mózes 255, 256, 420, 458
- Váradi Sámuel 255, 256, 455
- Váradi Zsuzsanna, Surányi Sámuelné 456
- Varga György 335, 336, 392, 413
- Varga István 382, 383, 384, 385
- Varga János 315
- Varga Judit, Szász Györgyné 259
- Varga Márton 368
- Vargyassy Benedek 637
- Varró Ferenc 321, 325, 326, 328
- Varró György 320, 321, 330
- Varró János 318, 328
- Varró Mihály 315, 321, 322, 323, 324, 326, 327, 328, 329, 330
- Vas lásd még Csávási Vas
- Vas Bálint 14
- Vas Boldizsár 139
- Vas György 401
- Vas István 638–639
- Vas Mihály 186
- Vásárhelyi (Kézdivásárhelyi) Bálint 445
- Vásárhelyi (Vásárhelyi) Ferenc 248, 350, 351, 412, 457
- Vásárhelyi István 339
- Vásárhelyi K. István 227, 442
- Vásárhelyi (Kézdivásárhelyi) János 142, 332, 333, 440
- Vásárhelyi Lajos 274, 455
- Vásárhelyi (Kézdivásárhelyi) Pál 111, 164, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 241, 244, 248, 249, 439, 441, 442, 573
- Vásárhelyi (Vásárhelyi) Pálné lásd Bérés Anna
- Vásárhelyi Tőke István 10
- Váta Ferenc 58
- Váta Ferencné 57
- Váta György 55
- Váta János 60
- Váta Mihály 58, 61
- Vátzi György 131
- Vátzi Péter 131, 132, 133, 134, 135, 136
- Vég Jánosné 80
- Vég Mihály 125
- Verebélyi (Verebélyi, Verebői) Zsigmond 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 99
- Veres György 128, 149, 188
- Veres István 204, 221
- Veres János, ebesfalvi 123
- Veres János, gógánváraljai 142, 187
- Veres János, kóródi 382, 383
- Veres Jánosné 383
- Veres Márton 187

- Veres Mártonné 152, 153, 155, 156, 194
 Veres Mihály, ebesfalvi 123
 Veres Mihály, gógánváraljai 208
 Verestói György 444
 Verestói Kata 16
 Verestói Klára 16
 Verestói Sámuel 16, 188, 228, 284, 444
 Vesmás György 9
 Vészi János 257, 262, 263, 264
 Veszprémi Ádám 300, 301
 Veszprémi István 142
 Veszprémi (Veszprényi, Weszprémi, Veszprimi) Péter 106–111, 294, 295, 296, 297, 299, 439, 445
 Vintze (Vintzi) Márton 362
 Virág Borbála 31
 Viski Lászlóné 437
 Visnyai András 121, 122, 123, 125, 135
 Visnyai János 135
 Vita (Vida) Sámuel 238, 240, 241, 247, 248, 250, 251, 252, 262, 270
 Vita Sándor 263, 268, 270, 272, 273, 274, 523, 626
 Vita Zsigmond 237, 262
 Vizi Ferenc 32
 Volkán Balázs 142
 Volkán (Volkány) Borica 286
 Volkán (Volkány) Gergely 164, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174
 Volkán (Volkány, Valkány) György 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 183, 184
 Volkán (Volkány, Valkán) István 142, 144, 146, 148, 149, 150, 151, 154, 157
 Volkán (Volkány) Istvánné 157
 Volkán (Valkán) Kata 574
 Volkán (Volkány) Márton 140, 168, 169, 170, 171, 172, 181, 182, 183, 184
 Volkán (Volkány) Mihály 155, 156, 187, 188
 Weér Györgyné 637
 Weinesch, Stephanus 468, 496
 Weltzer, Stephanus, II. 465
 Welzer, Johannes 475
 Wesselényi Mária, Bethlen Domokosné 307
 Wesselényi Mária, Jósika Mózesné 441
 Zabolai N. Mihály 357
 Zabolai N. Mihályné 357
 Zabolai Sámuel 57, 58, 123–124, 439, 450
 Zabolainé 349, 350
 Zágoni András 105, 278, 440
 Zágoni Sámuel 43, 263, 443
 Zágoni Sáska Absolon 75, 76, 78, 80–83, 402
 Zágoni Sáska Balázs 69, 70, 250, 334, 336, 442
 Zágoni Sáska János 58
 Zágoni Sáska Mária, Pécsi Ferencné 449
 Zágoni Zsófia, Szolokmai Jánosné 457
 Zalak János 344
 Zalányi Ambrus Gergely 16, 148, 149, 150, 151, 152, 154, 159, 160, 176, 178, 189–193, 441
 Zalányi család 177, 182, 183
 Zalányi Gergelyné lásd Deső Ilona
 Zalányi Imre 179, 180, 218
 Zalányi László 161, 164, 172, 173, 176, 177, 179, 180
 Zalányi Sámuel 174, 175
 Zalányi Sára, Bartha Andrásné 202, 204, 206, 207, 441, 464, 487, 541
 Zalog János 271, 273
 Zaytos István 336
 Zilahi (Zilai) Sámuel 38, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 48, 50, 51, 52, 53, 54
 Zilahi (Zilai) Szóts Ferenc 56, 59, 61
 Zilahi család 41
 Zilahi Ferenc 461, 488, 550
 Zilahi István 45, 46, 47, 53
 Zinéváraljai Bálint 440
 Zótány János 115
 Zöld család 230
 Zöld Istvánné 243
 Zöldi Ádám 232, 253, 576
 Zöldi Istók 241, 242

HELYNÉVMUTATÓ

Abrudbánya 16
 Ádámos 64, 450
 Ákosfalva 284, 431
 Almás lásd Küküllőalmás
 Almásmálom 471
 Alsócernáton 484
 Alsórákos 8, 11, 15, 17
 Alvinc 439
 Aranyosszék 473
 Asszonynépe 253, 460
 Asszonyvására 488
 Augsburg 468, 471, 496

Bábahalma 57, 67
 Bábony 469
 Balavásár 69–72, 74, 76, 79, 82, 92, 102, 284,
 317, 366, 370, 373, 378, 412, 439, 441, 443,
 444, 446, 448, 449, 451–457, 462, 475, 565,
 569, 631, 640
 Barcaság 18, 19
 Basel 445
 Bécs 19, 231, 460, 575
 Belső-Szolnok vármegye 469
 Berekeresztúr 443
 Berkenyes 14
 Bern 445
 Bernád 8, 16, 447, 451, 473
 Besenyő lásd Búzásbesenyő
 Beszterce 474, 478, 513
 Bethlen 11, 471
 Bethlenszentmiklós 8, 9, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 19,
 440–441, 443–444
 Bodon lásd Mezőbodon
 Bogács lásd Szászbogács
 Bogát lásd Marosbogát
 Boldogfalva 439, 444, 445, 446, 447, 448, 449,
 455, 476
 Bonyha 8, 10, 11, 13, 14, 16, 17, 18, 157, 159, 215,
 228, 282, 286, 307, 348, 350, 440–441, 444,
 446, 457, 473, 491, 590, 631, 636
 Borberek 226
 Borosbenedek 440, 443
 Boroskrakkó 454

Boroszló 471
 Brád 475
 Brassó 97, 465, 475, 478, 514, 639
 Bréma 441
 Bún 9, 444
 Búzásbesenyő 10, 285, 332–334, 439, 440, 441,
 442, 443, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451,
 452, 453, 456, 579
 Bükkös lásd Magyarbükkös
 Bürkös 439, 448
 Cegőtelke 488

Csatófalva 107
 Csávás 8, 12–14, 16, 17, 20, 228, 231, 252, 401,
 439, 440, 442, 443, 444, 446, 447, 451, 452,
 453, 454, 455, 457, 458, 473, 489
 Csóka lásd Székelycsóka
 Csúcs lásd Maroscsúcs
 Csüdőtelke 459, 462, 476, 478–479, 481, 485,
 505–506, 517, 535, 565, 608, 625

Dállya lásd Székelydállya
 Dányán 8, 12, 13, 141, 154, 246, 253, 285, 439–
 443, 445–450, 453–455, 457–458, 473, 581
 Darlac 345
 Debrecen 448, 635
 Dellő lásd Magyardellő
 Ders lásd Székelydersz
 Désfalva 31–54, 226, 229–234, 236–244, 246,
 248, 249, 251, 256, 257, 275, 450, 452, 459, 460,
 471, 477, 479, 481, 483, 489–491, 500, 524, 531,
 552, 553, 557, 561, 565–567, 590, 593, 611, 619
 Déva 16
 Dicsőszentmárton 8, 55–67, 129, 439, 450–452,
 454, 456, 458, 459, 461, 468, 472, 473, 476,
 479, 481, 483–485, 488, 502–503, 506–507,
 521, 525, 528, 532, 538, 550, 565–569, 578, 583,
 588, 590–593, 598, 605, 610, 612–615, 620–
 622, 629–630, 631–633, 637, 641
 Disznajó 626
 Domád lásd Domáld
 Domáld 68, 104, 128, 133, 565

- Ebesfalva lásd Erzsébetváros
Ége 570
Egerpatak 445
Egrestő 69–103, 374, 438, 450–453, 455–456, 458, 459, 462–463, 475, 476, 478, 481, 488, 489, 491, 513, 516, 543, 553, 560, 565–566, 569–571, 586, 593, 602–604, 613
Enyed lásd Nagyenyed
Ernye 104, 107, 108–112, 114, 115, 120, 122, 126, 127, 130, 133, 565
Erzsébetváros 8, 10, 68, 70, 104, 105–138, 154, 167, 170, 186, 227, 438–442, 445, 447–450, 452, 455, 456, 459, 463, 472, 477, 479, 481, 483, 484, 487, 492, 500, 501, 505, 508, 516, 523, 525, 533, 549, 551, 558, 565–566, 571–572, 589–590, 606–611, 615–616, 620, 622–625, 631–632, 634
Etréd 445, 570
Fehér vármegye 16
Feldoboly 491
Felmér 485
Felső-Fehér vármegye 8
Felsőkápolna 282, 286, 473
Felsősófalva 484
Felvinc 439, 440, 442, 447
Fogarás 19, 71, 441
Franekei 18, 443
Fületeke 69, 70, 71, 73, 76, 77, 78, 79
Galambfalva 192
Gálfalva lásd még Nyárádgálfalva
Gálfalva lásd Vámosgálfalva
Gdansk 491, 553
Genf 445
Gógán 8, 10, 18, 115, 120, 121, 139–184, 186, 192, 194, 202, 234, 439–444, 446–447, 450–455, 457–458, 459, 463, 476–479, 481, 484–485, 488–489, 510–511, 517–518, 527, 539, 547, 554–555, 560, 565–566, 572–574, 631–632, 634–635
Gógánváralja 114, 120, 124, 139–165, 167, 171, 177–179, 182, 185–225, 226, 285, 286, 441–442, 447, 449–450, 453–455, 458, 459, 463–464, 470, 473, 476–479, 481, 486–488, 490–491, 498–499, 503, 509, 510, 519, 522, 526, 541, 545, 546, 554, 555, 565–566, 572–575, 585–586, 596–597, 600–601, 603, 626–629, 631–632, 635–636
Göttingen 442
Groningen 441, 443
Gyulafehérvár 439, 440, 442, 444–445, 447–448, 451, 453, 455
Gyulakuta 640
Harangláb 31, 32, 36, 39, 42, 52, 226–275, 439, 440–444, 447, 448, 452, 454–456, 459–461, 471, 474, 477, 479, 481, 483, 489, 499, 513, 519, 523, 544, 545, 565–567, 574–577, 584, 587, 589–590, 594, 602, 608–609, 616–617, 626, 631, 636–637
Harasztkerék 443, 454, 483
Háromszék 202, 489
Héderfája 14, 17, 276–331, 439–446, 448, 451–457, 459, 464–465, 468, 472, 474, 478, 486–487, 490, 492, 495, 501, 518, 524, 526, 528, 540, 559, 562, 565–566, 577–578, 587, 599–600, 631–632, 638–639
Hídvég 444
Hondorf lásd Csatófalva
Ika falva 483
Jövedics 246
Kápolna lásd Felsőkápolna
Karácsonyfalva lásd Nyárádkarácson
Kászonújfalu 471
Katona 105
Kecskemét 26
Kelementelke 364, 365
Kercsisóra 449
Kerelő 35, 332–334, 359, 445–446, 448, 565, 579
Kerelőszentpál 141, 335–361, 439–440, 442–443, 446–448, 452–453, 455–457, 459, 465–466, 468–469, 479, 481, 496, 530, 565–566, 579–580
Keresd 118
Kézdimátisfalva 470
Kézdivásárhely 471, 637

- Kibéd 443
 Királyfalva lásd Magyarkirályfalva
 Kisbún 8
 Kisdéllő lásd Magyardellő
 Kiskend 101, 362–381, 442, 447–448, 449, 459, 466–467, 470, 475–479, 481, 483, 485–486, 489–492, 497, 507–508, 515, 520, 532, 537, 556, 558, 562, 565–566, 580, 595–596, 604–605, 617–619, 631–632, 639–640
 Kitid 10
 Klopotiva 478
 Kocsárd lásd Székelykocsárd
 Kolozsvár 9, 10, 12–14, 18, 48, 335, 439, 441, 443–445, 448–449, 456, 478–479, 485–486, 508, 523–524, 526, 536–537, 639
 Kóród 382–389, 393, 413, 565, 580
 Kóródszentmárton 307, 363, 383–437, 439, 442–443, 445–446, 448–450, 452, 454, 458, 459, 467, 474, 479, 481, 485–486, 488, 491, 492, 504, 512, 521, 536, 548, 556, 559, 565–566, 577, 580–582, 631–632, 640–641
 Koronka 443, 470
 Kudu lásd Várkudu
 Kund 144, 146, 147, 154, 164, 634
 Kutylfalva 13, 440, 444, 447, 449, 450, 453, 457, 458
 Küküllőalmás 116, 119, 121, 439–440, 442–443, 445–448, 450, 453–458
 Küküllőpócsfalva 450, 454, 631, 634
 Küküllősolymos 412
 Küküllőszéplak 8, 10, 12, 48, 284, 384, 439–442, 444–450
 Küküllővár 8, 11, 12, 15, 18, 19, 440–442, 444–446, 450, 452, 455–456
 Leiden 19, 444
 Leppend 322
 Léva 119
 Magyarberéte 472
 Magyarbükkös 472
 Magyarcsesztve 471
 Magyardellő 335, 339–360, 439–443, 445–447, 450–452, 453, 454–455, 457–458, 465–466, 469, 481, 496, 530, 580, Magyarherepe 8, 12
 Magyarigen 440, 458
 Magyarkecel 446
 Magyarkirályfalva 228, 278, 334, 440, 444–446, 448, 450, 453–454, 457, 472
 Magyarléta 484
 Magyarrégen 462
 Magyarsáros 155
 Magyarsülye 402, 440, 443, 446, 448–451
 Magyarszentbenedek 447, 449, 457, 488
 Maksa 632
 Máramarossziget 10, 443
 Marburg 443
 Márkod 443
 Marosbogát 8, 12, 14, 395, 439–440, 442, 444, 446, 448–453, 456–458
 Maroscsapó 441, 442, 444, 446, 448, 449, 451, 457, 458
 Maroscsúcs 229
 Marosdátos 445
 Marosnagylak 444
 Marosugra 141, 335–336, 338–341, 343–361, 439, 441, 447, 450–451, 453, 457, 471, 565
 Marosújvár 471, 473
 Marosvásárhely 9, 17, 19, 142, 244, 337, 439–445, 447–458, 473–474, 478, 503, 521, 522, 574, 640
 Marosvécs 19, 443, 580
 Marosszék 15, 284
 Medgyes 246, 255, 478–479, 481, 530
 Medgyesszék 248
 Medvés lásd Nagymedvés
 Mese 484
 Mezőbodon 8, 11, 12, 16, 315, 439–440, 442, 447–448, 451, 456–457
 Mezőmadaras 443
 Mezőszengyel 465, 490, 562
 Mikefalva 10, 237, 276–278, 279, 282–283, 286, 288–302, 307, 439–442, 447, 449–451, 453, 455–458, 565
 Mócs 14
 Nagybacon 11, 449, 479, 484
 Nagybún 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 17, 18, 19

- Nagyenyed 7, 9–10, 13, 16–20, 185, 335, 439–450, 452–458, 570
 Nagyerne 580
 Nagykend 13, 69, 101, 363, 366, 367, 372, 378, 381, 439–442, 445–448, 451–452, 455–458, 466, 640
 Nagymedvés 8, 12–14, 16, 31, 229, 440, 442, 456
 Nagymoha 486, 492
 Nagyrápol 449
 Nagysajó 443
 Nagyszeben 468–469, 476–479, 481, 485, 486, 490, 495–496, 520, 535, 552, 634
 Nagyteremi 8, 11–13, 15, 17, 18, 447, 451
 Nürnberg 487, 490

 Nyárádgálfalva 301
 Nyárádkarácson 443

 Oderafrankfurt 19
 Oláhkocsárd 450
 Olthévíz 8, 450, 454, 458
 Oltszem 17, 441, 444
 Ótorda 439, 441–443, 446–447, 449, 451–453, 455–457

 Örményes lásd Szászörményes

 Petek 243, 267
 Pipe 381

 Radnót 8, 16
 Révkomárom 444
 Rőd 335

 Sáros lásd Magyarsáros
 Sárd 441, 443, 445, 451, 455
 Sáros lásd Szászsáros
 Sárospatak 439, 442, 444, 445–448, 451, 453, 455
 Sárpatlak 486
 Segesvár 17, 237, 238, 242, 463, 476–479, 481, 483–486, 489, 491, 520, 531–533, 538, 554–556
 Sepsiszentgyörgy 444, 632
 Sollymos lásd Küküllősolymos
 Somlyóújlak 491
 Somosd 389, 430

 Sövényfalva 32, 36, 440–442, 444–445, 449–451, 454, 455, 458, 567
 Spanyolország 476
 Süllye lásd Magyarsüllye

 Szászbogács 248, 252
 Szászernye lásd Ernye
 Szászörményes 196, 473
 Szászsáros 107
 Szászszeben 107, 144, 154, 164, 189, 196, 635
 Szászszebenlászló lásd Szentlászló
 Szászváros 9, 452, 455, 456
 Szatmár 9
 Székelycsóka 406, 411, 413, 416, 430
 Székelydála 339
 Székelyderzs 230
 Székelykeresztúr 15, 443
 Székelykocsárd 439
 Székelymuzsna 16
 Székelyszenterzsébet 444
 Székelyudvarhely 9–11, 15, 18–19, 142, 439, 447, 450–456, 458, 570
 Székelyvécke 378
 Szénaverős 92, 473
 Szenterzsébet lásd Székelyszenterzsébet
 Szentiván, Szentivány lásd Szászszeben
 Szentlászló (Küküllő vm.) 137, 473
 Szentpál lásd Kerelőszentpál
 Széplak lásd Küküllőszéplak
 Szombathely 639
 Szőkefalva 55, 58, 61, 62, 262, 439–442, 444–445, 448, 450, 455–458, 461, 565
 Szörce 236–237

 Teremi lásd Nagyteremi
 Teremiújfalva 450
 Torda 335
 Torda vármegye 345, 469, 473
 Tövis 640

 Udvarhely lásd még Vámosudvarhely
 Udvarhely lásd Székelyudvarhely
 Udvarhelyszék 15, 300, 486
 Ugra lásd Marosugra
 Újós 488

Újtorda 447, 449

Utrecht 445

Uzdiszentpéter 594

Vajasd 453

Vámosgálfalva 48, 71, 248, 254, 263, 267, 324,
438, 440, 442–445, 451, 457

Vámosudvarhely 393, 413

Várallya lásd Gógánváralja

Várkudu 18

Vásárhely lásd Marosvásárhely

Verestó 444

Vétzke lásd Székelyvécke

Vízakna 19

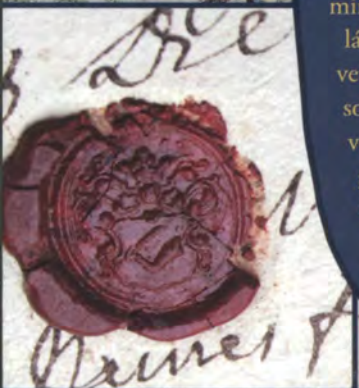

Zabola 73, 581

Zágon 443, 484

Zágor 73, 78

Zajzon 18

Zürich 445

Tizennégy református gyülekezet mintegy 150 éves történetének talán leghitelesebb tükrét, legmélyebb lenyomatát tartja kezében az olvasó. Olyan dokumentumok ezek, amelyek „lefordítják” az egyháztörténeti eseményeket, folyamatokat mikroközösségek mindennapjainak szintjére. Az esperes segítőtársaival évente el-
látogatott a joghatósága alatt álló gyülekezetekbe, és számba vette erkölcsi életüket, anyagi helyzetüket, megpróbálta orvosolni problémáikat. A jegyzőkönyvek olvasása során megelevenedik egy-egy közösség élete, egyházi és világi előjáróval, gondjaival, devianciáival, vágyaival és törekvéseivel. „Sze-
replői” között egyaránt vannak hitvallók és káromkodók, adakozók és templomkerülők, építők és rombolók.

Lelkipásztorok és tanítók életpályája rajzolódik ki, templomok építéstörténetét látjuk új fényben, műalkotások adományozási kör-
ményei derülnek ki.

A szövegek lerombolnak egy sor illúziót, tévhitet, mitizáló és eufemizáló törekvést. Amiről beszélnek, az maga az élet – nyers valóságában.

A forrásszövegek mellé csatoltuk a gyülekezetek lelkipásztorainak és tanítóinak névsorát, az úrasztali edények és templomi textíliák katalógusát.

Kiadványunkat abban a reményben bocsátjuk útjára, hogy a tizennégy fejezet tizennégy mozaikkocka lesz az Erdélyi Református Egyház történetének színes tablóján.

ISBN 978-973-7605-76-4

9 789737 605764